فهرست جلد الاول من شرح المثنوی

﴿ حضرت رسوخی اسمـاعیل افندی ﴾

جناب حقـایق نثار ودقایق آثار وکرامت شـعار وزهادت دثار یننك ذات ملائك
صفاتلری حضرت بوستان دوستان بوستان نفحهٔ رحمانك ثمرات بالغهٔ زبین ولایت
وزمان خلافتلرندن اولوب سایهٔ نحلهٔ اسرار همت عالیه لرنده تربیت یافتهٔ قابل امانت
عظمای خلافت خداوندکاری اولمغله شیخ عبدی حضرتلری محمیهٔ قاسم پاشاده
مستقلا احداث خانقاه مولوی یه استئذان ایلدکده مساعده بیوریلوب ومقامنه
رسوخی دده استخلاف بیوریلوب اول مهبط سامئ شان و بقعهٔ معالی ارکانده
شیخ راسخدم وخلیفهٔ ثابتقدم وعلی الخصوص ملاحم قاضی زاده زاده القهـار
سوء القضا هنکامنده میدان معرکهٔ انکار واصرارده اسلحهٔ علوم ومعارف ودافعهٔ
همت عالیه ومقابلهٔ توجهـات نافذه ایله میدانکیر تسخیر قلوب قابله اولوب مکائد
مکار مکروه الذکردن نفوس زکیهٔ اخوان الصفا وخلان الوفای طرق جلیلهٔ محمدیه
صلی الله علیه وسلم جنهٔ سـلامت ووقایهٔ راحت اولمشدر که حتی شیخ هـدایی
جاوتی مرحوم دخی اجتهادینه تسلیم وتحسین سیاقنده (رسخ الله القوی قدم
اقدام الرسوخی فی مقابلة المقابلین وشحذ سیف البحاثه فی حسم عروق اشکال المعاندین
ونفذ سنان الزامه فی طباع المخالفین لولا جهاده فی زماننا مع المردة المنکرین لطال
علی طلبة الحق ایدی تطاول المتمردین واشکل الفرق بین المحققین والمبطلین قوم
الغور الهـادی سهـام براهینه علی اصابة غرض الصوا ب وجعل اصحـا ب
الاغراض مصابا برمایة قسی افکاره الصائبة و بطعون انظـاره المصیبة) عنوان
همت بنیانیله ثناکاری وجانبداری وکوششٔ وحدتده توجه تأییدلریله اوقانکذاری
اولمشدر انار الله تعالی براهین المجاهدین الصادقین ونکس اعلام نفـاق المنکرین
وجعل کلمتهم السفلی فی اسفل السافلین آمین یامعین بحرمة عامة الانبیـاء والمرسلین
وبعزة اسرار کافة الاولیاء والمقربین * وعز زمشار الیهدن منوال محرراوزره همت
وخـیر دعایه سبب استفسار اولندیغی جواب وتفصیل ماجراسی صددنده انیس
القاصرین ابن القاضی سلطان مرادجنابنه تزییف دمبدم وقدح وذم ارباب طرق
ایله اولیای کرامك آثار حسنه لرین ومحدثات مستحبه لرین منع صددنده ایراد ایلدیکی
مواد منازع فیهاده قول مجرد مسئول مرقومه اعتماد کنان اولیوب علما وفضلای
رجال طریقته دخی مباحث فریقین عرض واستفتا اولنمغین ضبط اقوال المناظرین
صددنده هر بری تأیید حزب اولیای عظام واستحسان آثار مندوبه لری سیاقنده
حسب البضاعه وقدر الاستطاعه تحریر اجوبهٔ شافیه ورفع حضور همایون
ایلدکلرنده سماع وصفا خصوصی دخی حضرت رسوخی دده یه اصـابت ایدوب
هر ادارهٔ کلام واعادهٔ مرام ایلدکلرنجه مدافعهٔ مسکته اولنمغله اوچ کونه دکین

بكرمى بر قطعه رساله‌ٔ وجيزه تحرير بيوروب مرفوع سدهٔ سعادت اولدقده
بالضروره شيخ الاسلام وقت مرحوم ومغفورله يحيى افندى وسائر كبار علماى
پايتختلرى محاكمه‌سيله الزام وتبكيت وقريحهٔ پادشاهى دخى اغراى متعسف مذكور
واقدام ايلديكى جزم ناممقوادن تحويل اولنمشدركه سماع مولوى اطراف
طرق سائره‌يه حصن حصين وسد سديد در ابتداى هجوم متعصبه اول دائرهٔ
توحيد مداره‌در اول معركه‌ده منهزمه اولدقلرنده ماعدادن مأيوس التشفى
اولورلر وفقراى صوفيه انلرك وراى سترهٔ وقايه‌لرنده مأمون اغائلهٔ اذاى مخالفين
ومغتنم صفاى وقت اولورلر بومقوله مقابلهٔ هائله‌ده سپهدار تأييد اولان وجود
مكرم من كل الوجوه فى الصبح والمسا سزاى خير دعادر ديو تنصيص وتشكرلرى
خواص طريقهٔ جلوتيه‌دن تلقى كردهٔ عامهٔ اخوان وخلان طرق عليه در
نظم ❊ ادخلى توفى عبادى يافتى ❊ ادخلى فى جنتى در يافتى ❊ اهدنا كفتى
صراط المستقيم ❊ دست تو بكرفت و بردت تا نعيم ❊ مرويستكه ❊ اول مردم
چشم ارباب بصيرت وعسى ان تكرهوا شيأ وهو خير لكم مصداقنجه خلجان
انكيز خاطرلرى اولان وجع العين كندوبى سابقهٔ عنايته قائد اولديغى كبى
سائق بوستان طريقت خنكار اكبرى اولوب اول بوستان معرفتك نخل بار آورى
اولان مريدلرك ابتداى الباس كلاه كرامت دستكاهلرنده اندفاع رمد وسبل
ايله سالك سبيل شكران وناذر شرح شش مجلد مثنوىٔ مولوى اولمغله مقر
خلافتلرنده وفاى نذرلرينه موفق وانشاى نظم وتصنيفات كثيرهٔ مفيده ايله دخى
مستفيدين طرق جليله‌يى متدار نيل غوامض اسرار ايليوب كويا من طرف الله
الحكيم ومن جانب روحانية الغوث العظيم ظهور ذاتلرى متشيخين زمانه‌دن قاصر
الهمه وفائز العظمة اولنلره فريادرس اولوب اثناى تذكيرلرنده تحريف وتفسير
بالرأى ايله ومستهينه القاى معانىٔ غيرمراده ايله دغدغه فرسا اولمدن نجاتياب
اولمشلردر لله دره وعلى الفيض اجره وفاتحهٔ دعوات مستجابه‌لرنده (الحمد لله
الحكيم الذى جعل داء بصرى دواء لبصيرتى ورزقنى بنفايس عناياته من حيث
لا احتسب واغنانى عن منن الكحل وصيرنى من أهل الحسان) فقر تشكريله فتح باب
مناجات بيوروب بقيهٔ اثر وجع مرقومك دخى زوالى عتبهٔ پيرمريدن نياز درونى
اولندقده ضمير منيرلرينه منعكس اولوب برمقدار ربق رائقلرين سرانكشت
متبركلريله سودهٔ روى مردم ديده‌لرى ايدنجه كأن لم يكن اولوب بلكه سابقا
اولان قوهٔ باصره‌لرينه غلبه ايلدكده حضرت پير قدس سره المنيردن مروى اولان
دمع شمعله مزج بيوريلوب ساده ريقله دوا بيورملرى انديشه‌لرى خاطر
كذارى اولنجه (خاصه درلعاب خواص اهل نفس وذكر است وروغنپاره

پردهٔ چشم ظاهر بينان است) نفس انفسلريله توتيانه بصيرتلرى اولوب واقف اسرار
وراى پرده اولمشلردر اول مايهٔ استفادهٔ نور نظر رسيدهٔ مردم اولدقده عطاس متتابعه
ظهورى دخى كندويه حسبرتده اولمغله خاصهٔ مؤثره‌لرى قوتبخش دماغ اولوب
عطسهٔ پرزورله مجراى نورده اولان بقاياى ابخره‌نك اندفاع دفعيسنه سبب روحانى
اولديغن بيانله پرده برانداز روى كار تدبير كرامت ضميراولمرين نقل سياقنده مردان
خدانك لعاب دهن مباركلرنده كمالات دوربيننانك اظهار عجز تدبير ايلدكلرى داء
عسير الدوايه دفعة بومقوله عنايت محيره وديعهٔ صمديه اولنجه انفاس وانظارلرنده بلكه
ذره ذره وجود بهبود فائض الجودلرنده كامنه اولان بركات جليله انكارى وقياس
نفسله وميزان وهمله دقايق ظواهر وبواطن اجلهٔ دين مبينه قصد ووصول اصرارى
بيت ❊ هيهات ان تصطاد عنقاء البقا ❊ بلعابهن عناكب الافكار ❊ ماصدقى
اولمق بين بنفسه در ديو مفارق پروانكان شمع محبتلرينه نثار انوار معارف بيورمشلردر
نظم ❊ كر توسنك صخره ومرمر شوى ❊ چون بصاحب دل رسى كوهر شوى
مهر پاكان در ميان جان نشان ❊ دل مده الابمهر دلخوشان ❊ چشم راباروى اوميدار
جفت ❊ كرد بنكيزان زراه بحث وكفت ❊ اهل دل ابازدان از اهل كين ❊ همنشين
حق بجو با او نشين ❊ زان جليس الله كشت آن نيكبخت ❊ كه به پهلوى سعيدى
بد درخت ❊ چونكه كنجى هست در عالم مرنج ❊ هيچ ويرانرا مدان خالى ز كنج ❊ چون
ترا آن چشم باطن بين نبود ❊ كنج مى پندار اندر هر وجود ❊ كر ترا بازاست آن ديدهٔ
يقين ❊ زير هر سنكى بكى سرهنك بين ❊ ومن العجب فى هذا الباب ان المحرومين
من انوار البصيرة يرجون التأثير فى الاثمد والكحل ويقرون بتأثير نظر السلحفاة وينعون
اثر انفاس الكاملين ومدد انظارهم فيحرمون عن فوائد موائدهم العياذ بالله من شر
مثل هذا الخيال الزايغ وشوم الادراك الناقص والغياث به تعالى شانه وتوالى احسانه
من التشبث بكل حشيش لامدد لنفسه ولا سند لغيره ❊ مرويستكه ❊ اول شيخ
كامل عارف ومرشد مكمل مالك المعارف اول مسند ساى ومرصد عاليده چشم
وچراغ پروانكان شمع الهدى اولوب وجوهر ذات جسيم البركاتى زمرد ديدهٔ
بدنظران وسايهٔ كرامتمايه‌سى مأمن تعرض معارضان اولوب وفاى نذر
واطاعت امر صددنده تكميل شروح رفتوح شش مجلد مثنوىٔ حضرت
مولوى‌يه موفق اولديغندن ماعدا جامع الآيات وفاتح الابيات ومنهاج الفقرا
وشرح تائيتين حضرت ابن الفارض وشرح فصوص الحكم وشرح هياكل النور
امثالى آثار بديعه انشاسنه مظهر ومنظومات بليغهٔ خوش آيندهٔ عارفانه وعاشقانه
ايله ترتيب ديوانه وحجة السماع نام منصف پذيرو بين اهل الحق والدق دائره
اولان مباحث غامضه حلى سياقنده اجوبهٔ حاسمة النزاع وشافية الطباعى

حاویه رسائل وخیره ومفیده اختراعنه مورد ومنشأ اولوب احیای سنن اولیاده واسلاک سنن انقیاده ثابت قدم ور استخدم اولنمغله السنهٔ ملاء اعلادن رسوخی مخلصیله تخصیص اولنمشدر ومذکور کریه الذکرک دخی مقدمات وهمیهٔ موهومه سی میدان مباحثه ده کوی چوکان الزاملری اولمغله مأیوس غلبهٔ علیه اولوب طریق آخر تلبیسه سلوک کاه طوائف علیهٔ طریقتدن تشفی صددنده آب زیرکاه وتحریک حیث مرادخانی وسابقا تفصیل اولندیغی اوزره جملهٔ موادحرصندن حرمانله وسدهٔ ولایت خنکار اکبر قدس سره الازهرده سزا دیده وجزا کشیده اولدیغی مریدینه بادئ تأکید عقیده ومدار تأسیس محبت ومارد نیه باعث تبکیت وتزییف اولوب بفضل الله الغیور مکائد قولیه وفعلیه لری حبال وعصی سحرهٔ فرعونیه ماننده نابود میدان وجود اولمشدر همچنین بادابد الاباد بالله الصمد وعباده الامجاد ﴿نظم﴾ آنکه جان در روی او خندد چو قند * از ترش روئی خلقش چه کزند * در شب مهتاب مه را بر سماک * از سکان وعوعو ایشان چه باک * سک وظیفهٔ خود بجای آورد * مه شعاع خود برخ میکسترد * کار خودرا میکزارد هرکسی * آب نکذارد صفا بهر خسی * خس خسانه میرود بر روی آب * آب صافی میرود بی اضطراب ﴿منقولستکه﴾ اول قلزم زاخر ومرد ذو المفاخر جوار خانقاهده دکاکین موقوفه ده مستأجر اولان بقال یوسف نام کیسه یه مانند حضرت یعقوب ارائت برهان قوی بیوروب برهنکام شامده غلبهٔ نشئهٔ صهبا ایله وصول منزلندن مأیوس برشاب پری پیکر بقال مرقومک دکاننه التجا ایدوب استیلای سر کرانی ایله بیهوش خواب سکر وبیخبر خیر وشر اولمغله بقال غافله هجوم تسویلات نفسانیه اغرای بوس وکنار وانتهاز فرصت غیر مترقبه تحریض ایتمکین درکار اولمق صددنده ایکن ناکاه در ودیوار دکان متزلزل پر دهشت ودر دکان منفتح اولوب حضرت شیخ عزیز الجناب انکشت بردهن تعبیر (این بیچاره بجوار آستانهٔ مردان خدا معتمد شد وخودرا بدین دکان انداخت رسم میزبانی ومروت مهربانی اینست که توخانه خراب جرأت میکنی) توبیخ وتقریعیله آزار بیوروب وروح روان آسادیدهٔ خیانت پسندندن نهان اولمغله اولدخی بیهوش صهبای جلال وغیرت فریادرسانه لریله شاب مرقوم سالم العرض وبقال دخی غانم النعمت اولوب لکن تأثیر توجه شیرانه لرندن متأثر وشش ماه اسیر فراش عارضهٔ غیرت اولوب هزار توبه واستغفار واعتذار بی شمار ایله عافیتیاب اولدیغی ساعت جملهٔ موجودین بذل خدمت فقرای خانقاهلری ایدوب مطبخ تربه لرنده کمر بستهٔ جملهٔ خدمات شاقه اولوب تکمیل مدت صواب دیده مربئ کاملده رسم طریقت انیقهٔ خنکاری اوزره مغتنم تکبیر وکلاهپوش ارادت وحجره نشین اولدقده دخی دامن کرامت پیرامن خدمت پرحرمت

درکاهلرین دست همتدن قومیوب الی آخر العمر خدمت باغبانی ایله اوقات گذار وبسالک نامدار اولمشدر که ذکر مناقب فقراده احوال درویشانه لری ایراد اولنور واول شاب اخلاص مآب دخی خبردار ماجرا اولدقده حزب فقرایه ملحق وسلامت صوری ومعنوی ایله شرفیاب ومالا وبدنا دده یوسف مرقومک ناتوانلغی ایامده مقیم مقام خدمت شریفه لری اولمشدر زهی نخل سایه انداز ولایتکه همسایهٔ بیکانه لرینه دخی ثمرهٔ کرامت باهره لری سرمایهٔ آزادئ بلای دوجهانی اولوب سرسبز اسایش دار السعادهٔ فقروفنا ایتمشدر افاض الله الهادی رشحات روحانیته العلیة علی قلوب متعطشی الطریقة السنیه آمین بحرمة سر سید الاولین والآخرین ﴿نظم﴾ این نمی بینی که قرب اولیا * صد کرامت دارد وکار وکیا * کرجوار طالبان طالب شوی * وازظلال غالبان غالب شوی * ای که تو طالب نهٔ تو هم بیا * تا طلب یابی ازین یار وفا * سایهٔ شاهان طلب هردم شتاب * تاشوی زان سایه بهتر ز آفتاب ﴿مرویستکه﴾ اول بیکانهٔ میدان مردانک خانقاه ادب دستکاهلرنده سرنیزنان اولان بنده زندن ناکاه بحسب الطریقة موجب سیاحت جنایت ظهور ایتمکله سیاحت امر اولنوب اولدخی بر موجب فرمان الزم الاطاعه خانقاهدن خروج ایدوب لکن وقت بعد العصر وتنک اولمغله عزیز مشار الیهک احبابندن امین اسمعیل افندی خانه سنده شبکذار اولوب علی السحر تصمیم سفر وتتمیم اشاره شد نطاق تسلیم نفس مرشد ایتمک حسبیله محب مرقومک منزلنه واروب اولدخی اصل قضیه دن بیخبر اوقات سائره ده اوله کلان آمد شد قیاس ایدوب صحبت همدمانه اوزره مغتنم قدوم ومنتهز فرصت انس والفت ایکن ناکاه حضرت شیخ رسوخی دخی تشریف بیوروب وبومقوله بی تکلفانه تشریفلری نعمت غیر مترقبه عد اولنوب اکرام واحترامرینه اهتمام قصدیله اخوان وخلاندن غنم دده وامثالی دعوت اولنوب ﴿بیت﴾ لیلة القدری که کویند اهل خلوت امشب است * یارب این تأثیر دولت از کدامین کوکب است * نظم خوش آینده سیله ترنمریز اوله رق دامن خدمت درمیان همت منشدین خوش آواز ومطربین دمساز احضار اولنوب بعد العشا والعشاء عیش روحانئ موسیقی یه آغاز صددنده مرقوم نیزن باشیلری دخی مجلس شریفلرینه التحاقه مساعده لرین نیاز ایلدکده سکونله معامله لری عقیبنده اعادهٔ رجا اولنمغله ازمار خصت بی منت است اما اورا دم نی نوازی نمانده است) نفس غیرت آمیزلری ایله مقابله بیورلدقده درویش مزبورک حین تشریف عزیز مومی الیهدن اختفا ایلدیکی کوشه یه بالدفعات ارسال خدمهٔ دعوت مجلس شیخ اولوب سر بر آورجیب مراقبه اولمغله ودعوتبانی اصغا ورد جواب واجابته شتاب ایتدیکندن ناشی صاحب خانه تعجب

كان بالنفس احضاره مسارعت ایدوب كراراومرارا برخیز و بیادنصكره (این چه جای خوابست) دیوایقاظ صددنده تحریك ایدنجه در دمندی میت متحرك معاینه ایتمكله غرقهٔ لجهٔ حیرت وفتادهٔ كرداب ضجرت وسر نفس حضرت شیخ آشكار اولدقده كندونك بومقوله كار بوالعجب میانته مداخله سی باعث افسوس مدت العمر اولوب پیران ومرشدانك مریدان ودرویشانیله معاملات جالیه وجلالیه لری خصوصنده قطعا مداخله وتوسط شناعت آمیز جائز دكلدر بلكه بادی صدمهٔ غیرت انگیز اولور دیو ماجرایی محل محل یاد ایدرلر ایمش آخرالامر حسن ادب واعتباری كندوبی همسایهٔ تربهٔ شریفه لری ایدوب فی الحیات والممات بهره مند صحبت ومعرفت وحصه دار انوار نوازل روح ورحتلری اولمشدر كه اول موقع فیض قدسی مرقد اسماعیلین مراد ومرید و یاد بالخیرلری بین الاخوان و الخلان فوائد جبلهٔ ادب وتسلیمی مفید اولمشدر نورالله تعالی تربتهما ورفع رتبتهما آمین یامن لایخیب السائلین ❊ نظم ❊ برخط وفرمان اوسرمی نهیم ❊ جان شیرینرا بزركان میدهیم ❊ بس زیادتها درون نقصهاست ❊ مر شهیدانرا حیات اندر فناست ❊ ذرهٔ سایهٔ عنایت بهتراست ❊ ازهزاران كوشش طاعت پرست ❊ خرم آنكه عجز وحیرت قوت اوست ❊ دردو عالم خفته اندر ظل دوست ❊ كرم وسردش نو بهار زند كیست ❊ مایهٔ صدق وصفای بند كیست ❊ منقولستكه ❊ بو الفضولان ابنای شهر استنبولدن برطائفهٔ مداهنه معتاد متشیخین متعصبه دن اشخاص معدوده ایله ناظر آتی الذكر خانه سنده ترتیب جمعیت غیبت كروه پرشكوه مولو به كثرهم الله تعالی الی قیام الساعة ایدوب قرار كاه كفت وكوی بوجلری اكر حد امكانده اولسه لقمهٔ نان وشربت آب كندولرن دریغ اولنمغه سزادر دیو ختم كلام خشونت نظام ایلدكلرنده صاحب خانه ناظر حسن اغا دخی روینمای استصواب اولدیغی ساعت مزاجنه انحراف كلی طاری و مدت مدیده حمای محرقه مسلطه اولوب واهتمام دفع حرحماده كثرت استعمال آب سردله كرمیت غریزیه سنه ضعف عارض وآثار انتفاخ واستسقا پدیدار اولمغله خیرخواهان احباب جانب اطبای جسمانیه دن روی مراجعتی طرف شفاخانهٔ ولایته تحویل صددنده حضرت رسوخی قدس سره العزیزدن استمداده سوق وترغیب ایتمكله بعض هدایای بهیه ایله برمحب ادیب وفهیم توسیط اولنوب بیانچهٔ میدان دردمندان پناهلرینه عرض هدایا وحال پریشان مآل اولندقده (شفای ایشان دردفع تشنكی درویشان است) عنوانیله سرزده اولان بشارت منتظره لری كوشزد عموم مرقوم اولنجه فتح ابواب خزانهٔ قندارله ممالك نثار طریق حصول اشارتلری اولوب اجرای مراملرینه كاشكان پراقدام شدنطاق اهتمامله زمان یسیرده خیركثیر صدقهٔ جاریه لری رسیدهٔ

حد اتمام وحالا مجراسی اولدیغی محلده چشمهٔ انعام ودرویشان وجیران سیراب مالا كلام اولدقده حضرت عزیز مشارالیه دست كرامت پیوستلریله برمشربهٔ لطیفه یی ومن الماء كل شیء حی نكته سنه مجلا اولان زلالدن پرایدوب وعین الجمع درویشان وجیران محضرنده علیل مذكوره دوای شفاء ساعه اولمق اوزره خیردعا وكلبانك مواوی یوروب ارسال و بلاجرعه نوش ایتمه سن تنبیه وشفای عاجل ایله تبشیر بیورمغله فی الواقع بشیر مرقوم تسلیم مشربه وتبلیغ تنبیه وتبشیرایلدكده وفق التنبیه اطاعت صادقانه لری عقیبنده بفضل الله الشافی وكرمه المعافی درحال اثر عافیت ظاهر وحرارت حما ساكن وامارت استسقا زائل ومدت یكسال مستولی اولان ضعف قوته مبدل اولمغله بالكلیه اردای امراض نفسانیه اولان انكار وتعصبدن دخی خلاص وحیات تازه بولوب یوم ثالث عافیتده جبین سای عتبهٔ علیه لری وفیضیاب دست ودامن بوسلری اولوب نیاز عرقیهٔ محبت صددنده اجلاس ناتكلف ایدوب فرق صادقانه سی موقع سایهٔ دست تكبیر عنایت وسر سودازدهٔ تكبری آسودهٔ درد نخوت اولوب منتظم سلك احباب خداوندكاری اولدیغندن اتباع واشباعه دخی دلیل اولمغله افراد جهتك دخیل دركه حضرت مولانا قدس سره الاعلی اولمسنه وسیله اولمشدر طوبی لهم وحسن مآب ❊ نقلستكه ❊ اول قطب دائرهٔ تمكینك معتاد صفوت بنیادلری هروقت صبح اعقاب ذكر اسم جلالده عین الجمع اخوان وخلانله صحبت ارشاد وتعلیم بیوروب زمان ضحاده قوالان ومنشدینه مقدار ساعه طرب آرالق ایتدیروب تجدید صبوحیٔ صفوت و بعده خواصله تألیف وتدوینه مشغول اولوب غنم دده امثالی اخص خواصلرین انتخاب وماعدایه اذن تفرق صوری فرما اولوب تتبع وتصفحه اعمال جل همتله اوقاتكذار ایكن بروقت نشاط وحین انبساطلرنده مطایبه كنان (این غنم ماهمحال كبش حضرت اسماعیل علیه السلام خواهد بود) عنوانیله نفس ران دلنوازی اولملری اول روح پرفتوح قوالب اخوان وروح وریحان قلوب خلانك برعارضهٔ شدیده وعلت مدیده ایله فراش رهین وحجرهٔ حرم نشین اولدیغنده ناتمامیٔ آثار جلیله لریله داغدار افسوس اولدقلری خواطر محرمانه خلجان هجرانلری قدر دغدغه فرسا اولدیغی مشاهده اولندقده همان غنم دده حضرتلری اغتنام فرصت سیاقنده (ازین غنم بیچاره غیراز قربانی چه می آید) عبارت پراحزان داغدار یله قائم مقام نیاز ورومال پیانچهٔ رجامندی اولنجه دعاكوی خانقاه اولان پیرروشن ضمیر آگاه سرصمیم الفؤادی اولمغله كلبانك كش قبول فدا اولدیغی آن غیرمنقسمده بحكمة الله القدیر العزیز برمانند كبش ذبیح اللهی فدای حضرت شیخی اولوب لوازم تجهیز ودفنی تمامنده جناب رسوخی دخی عافیت نامه و صحت

کامله‌یاب وتکمیل آثار شریفه‌لرینه تشمیر ساعد مبادرت ایله موفق اتمام اولدقلرنده
نفس طیبت آمیزلری متضمن مکاشفهٔ ظرافت اندودلری اولدیغی اشتباه آشنا
وبیگانه‌دن مبرا وسرباز مرقومک خاک پاکی متبرک پیروجوان وذکر جمیل تحسین وآفرینی
یادکار مردان میدان اولمشدر ﴿ نظم ﴾ ظاهرش پیش وبباطن اندکی * ظاهرش
ابتر نهـان پاینده‌کی * تلخ نبود پیش ایشان مرگ تن * چون روند از چاه وزندان
درچمن * رفت آن طاوس عرشی سوی عرش * چون رسید از هاتفانش بوی
عرش * جان مجرد گشته ازغوغای تن * میپرد باپر دل بی پای تن * چون تمنوا موت
گفت ای صادقین * صادقم جان‌را برافشانم بدین * کشته ومرده به پیشت ای قمر *
به که شاه زندگان جای دگر * آزمودم من هزاران بار بیش * بی تو من شیرین
نبینم عمر خویش * واول مردفدایی شناسنده محبی افندینک سرزدهٔ قریحهٔ
صافیه الهام سمیرلری اولان قطعهٔ غرا بودر ﴿ قطعه ﴾ قربان سرت کشت
وغنم یافت غنیمت * ازراه فدا سوی خدا کرد عزیمت * در پیری پیرچنان
طی مکان کرد * کزپیش فتادن همه راداد هزیمت ﴿ منقولستکه ﴾ اول
مسندارای طریقت ومتکأزیب حقیقت وچاربالش نشین معرفتک نوبت
خلافتلرنده پروانگان انجمن ارشاد وتربیه‌لرین اصناف ثلاثه اوزره ترتیب
بیوروب نونیازانی خدمات مطبخ وحجرات ومیدانه تعیین ودانشوران ومعارف
ورزانی زوایای حجرات وحدته تخصیص وتوجه ومراقبه‌یه تحقیق وبی سروپایان
وقلندرانی وخانه بردوشان بی قیدانی (درویشرا هرکجا که شب آمد سرای
اوست) دن اصحاب صفه کیشانی حالا تربهٔ شریفه‌لری اولان مهبط انوارک
تحت قدمنده خواص حرمسرای صاحب الخیرات والحسناتدن واقرب اقربای
سکندر پاشایدن اولان دوشیزهٔ عابده‌نک تربه‌سی اولان قبهٔ شریفه‌ده ایواواسکان
ایدوب وعامهٔ لوازم قاییه‌لرینه بالنفس والهمة تکفل بیوروب قطعا اول گروه
پرشکوهک مشغله بیرون در مسکنلری اولمیوب اوقات شریفه‌لری مصروف
صحبت بی مادمن طاعت وعبادت وتخلیه وتحلیه اولوب کندولر دخی ثلث اخیر
لیالیده حلقهٔ انس ودائرهٔ الفتلرینه داخل اولوب الفت سرانی وصحبت روحانی
ودقایق وحقایق ثمرات معاملاتلرینه فریقین مذکورین واقف اولمیوب انجق
نتیجه عقود مشکله‌نک انحلال سهولت مآلی جمله‌سنه بالاتحاد والالتحاق انضمام
همت علیدارین اشعار اتمکله اول قبهٔ جلیله‌نک عتبهٔ باب النجاماآبی دردمندان ظاهر
وباطنه ومستمدان فوز مطالب صوریه ومعنویه‌یه ملاذ وملجأ وسایهٔ حمایتمایهٔ
دیواری کهف الامان ومفاز المرام اولوب عزیز مشار الیهک قبیل انتقالنده اول
جمعیت پراکنده وهربری ورای پردهٔ غیبه قدم‌نهاده اولمشدر واول قبهٔ رفیعه‌ده

دامنچین فراغ بال وچار اندر چار نشینان خاک انداز صفای حال اولنلر ایله یکرنک
اولمرین . ویدهرنوروزفیروزده جملهٔ ماملکلرین محتاجان متأهلین وعجزهٔ مجردین
وبی نوایان احبایه انفاق بیوروب نوروزونوروزی ویوم جدیدورزق جدید مضمونیله
عملی التزام بیورملریدر حتی سنهٔ ماضیه‌ده فتح اولان کتب نفیسه‌لرینه دخی وقف تحریر
بیوروب کتب موقوفهٔ خانقاهه ضم والحاق ایله جامهٔ یکارندن تجرد تام بیوردلر
ایدی ﴿ نظم ﴾ دام بدران وبسوزان دانه را * بازکن درهای نواین خانه را *
چون چنین رفتی بدیدی صد گشاد * چون شدی درضدآن دیدی فساد * حق
همی خواهد که تو زاهد شوی * تاغرض بگذاری وشاهد شوی * شاد ازوی
شو مشو ازغیروی * او بهار است ودگرها ماه‌دی * هرچه غیراوست استدراج تست *
گرچه تخت وملکت است وتاج تست * امتحان کن فقرا روزی دوتو * تابفقر
اندر غنا بینی دوتو * صبرکن بافقر وبگذار این ملال * زانکه درفقر است عز
ذوالجلال ﴿ مرویستکه ﴾ اول دستگیر افتادگان برزخ هوا وپشت وپناه
دردمندان بی سروپادر که عنایت دستگاهلرنده میانهٔ وفود طالبان حقده بریکس
مستمند رومال عشق انتما وجبین سای شوق اهتدا اولوب دریوزهٔ قبول
خدمت پرحرمتلری سیاقنده برداشتهٔ دست تهی پرنیازلری اولان عرضحال
صداقت مآله جواب شافی طرفندن حوالهٔ استخاره اولمغله اول بیچاره دخی
اقامت رسوم استخاره‌ده بذل مقدور ایدوب توجه تامله استکشاف پس پردهٔ
مآل ایلدیکنده ابتدای قدمندن انتهاسنه وارنجه‌یی آندربی مبتلای احتلام
وآلودهٔ خیال ملام واندام کثرت انزالدن سست اولوب علی الصباح استخبار
صورت واقعهٔ استخاره اولندقده غرق شرم وحیا اولوب نه بیان حاله جرأت
ونه طریق بحرهٔ خواب وخیالندن فرار وغیبته طاقتی اولوب دنک وحیران ولال
وگریان اولدیغی معروض پیشگاه حضرت شیخ الشیوخ قدس سره العزیز اولدقده لهجه
جنان مکاشفهٔ حال اولوب (آن عاشق صادق بعنایت روحانیت پیران پیش
قدمان برزخی که دیگران در بیست وسی سال بهزار ریاضت واجتهاد میگذرند
درشبی گذشت وازلوث شهوت پاک شد مسئولستکه ازما ومنی نیز چنان رهاباید)
مژدهٔ حیات بخشیله اول پژمرده دلشده‌یی همان روز تکبیر سکهٔ خنکار اکبری
بیوروب خدمت خاصهٔ میدان مرادنه تخصیص ایله سربلند وبهره‌مند حسن
نظر کیمیا اثر بیوروب درویش عفیف شهرتیله تشریف خطاب مستطابه ارزانی
بیورمشلردر فی الحقیقه کمال عفت وطهارت اوزره سلوک ایدوب زمان یسیرده
امداد فیض نفس واغاثهٔ یمن نظرلریله اصحاب مراتب سامیه‌دن وارباب رواتب
نامیه‌دن اولمشدر ﴿ نظم ﴾ منکر اندر نقش زشت وخوب خویش * بنگر اندر

عشق ودر مطلوب خویش * منکرانکه توحقیری باضعیف * بنکراندر
همت خود ای شریف * کین طلب در توز احسان خداست * زانکه هر طالب
بمطلوبی سزاست * کرترا آنجا ردنبود عجب * منکراندر عجز وبنکر در طلب *
بانك می آید که ای طالب بیا * جود محتاج کدایان چون کدا * جود میجوید کدایان
ضعاف * همچو خوبان کاینه جویند صاف * روی خوبان زآینه زیبا شود *
روی احسان از کدا پیدا شود * الصلا کفتیم یا اهل الرشاد * کین زمان رضوان در
جنت کشاد * هین بیا ای طالب دولت شتاب * که فتوح است این زمان وفتح باب *
جهد کن تا این طلب افزون شود * تا دلت زین چاه تن بیرون شود ❊ نقلدرکه ❊
چون قاضی زاده مهبط صاعقهٔ غیرت مردان خدا اولوب محصول زراعت تخم تفرقه
بین الامة المرحومه وحصاد لسان طعنه زن قلوب منکسره سن ادراك وما خلق له
سن تکمیل ایدوب عتبهٔ سنیهٔ حضرت خنکار اکبر قدس سره الازهرده مبتلا
اولدیغی غشیان صرع لاینفصل ایله دار الولایهٔ قونیه صینت عن جمیع البلیه دن
رجعتله مقهورا استانبوله واصل ویکانه وآشناسنه مادهٔ عبرت اولدقد نصکره علی
اسوء الوجوه واقبح الصور مدمر اولدیغی شایع اولدقده حضرت رسوخی جناب
ولایت مآبنك دخی تألیف آثار مفیده سی انعام پذیر اولمغله لهجهٔ پربهجه زندن
(خدمت ما بتألیفات وتصنیفات تألیف قلوب ضعاف رجال طرق محمدی صلی الله
علیه وسلم ومدافعهٔ ظاهره ومقابلهٔ باطنهٔ مخالفین بوده است اکنون که رئیس
پرتلبیس ایشان مندفع شد سائر جوارح بی رأس ماندند کار تمامست بعد ازین
بوصول اصول مشرف خواهم شد) انفاس وداع آمیزلری ظهوریله قرب
ارتحاللرینه اشارت ومستعدین استفاضه یه تنبیه انتهاز فرصت بیوروب فی الحقیقه
هر مجلس وعظ وتذکیرلری هزار وصد هزار مرید مسترشدك حل مشکلاتنه
کافی وهر محفل انس وصحبتلری اصناف سلاکك تسلیه وارشادلرینه وافی
اولوب ایام عدیده ده شمع ذاتلرندن چراغ کثیر پسندیده فروزان اولوب
قبیل عارضهٔ الوفات شیوهٔ نور وزیلرین اعاده ایله مجرد پاك اولوب (آمدن ورفتن
اهل تجرید همرنك باید) لطیفه لریله استعداد انتقاللرینه ایما (وحق دوست
بقید پوست باشد) دم ارشاد توأملریله انسلاخ واپسینلرینی اشعار بیوروب
هفتهٔ تجرود تهیألرنده چار میخ عناصر شکن وپوست بدن افکن اولوب سیمرغ
روح پرفتوحلری آشیان علیینه پروازله قاف قربت نشین وجوار اسلاف کزین
اولمشدر وجسد متبرکلری موجب وصیتلری اوزره حالا تربهٔ شریفه لری اولان
مثارا شعهٔ روح وریحان ومدار طوف عاشقان وعارفانده مانند کنج نهان
متواریٔ استار عفو وغفران اولمشدر نور الله مرقده وعلی سناد س العنایات

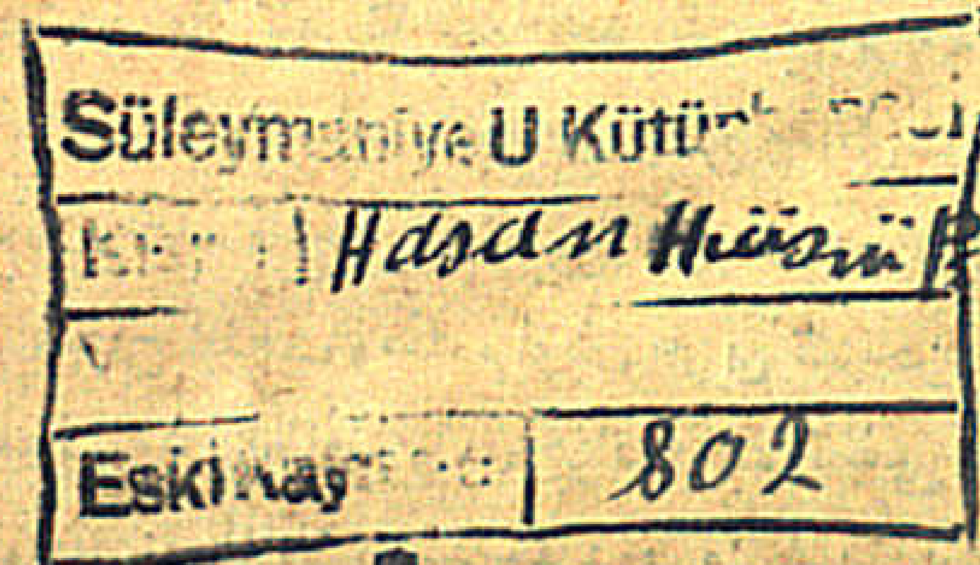
ارقده آمین یا مجیب السائلین ❊ نظم ❊ چونکه ایشان خسرو دین بوده اند *
وقت شادی شد چو بشکستند بند * سوی شادروان دولت تاختند * کنده وزنجیررا
انداختند * چون نفخت بودم از لطف خدا * نفخ حق
باشم زنای تن جدا * صورت تن کو برومن
کیستم * نقش کم باید چو من بانیستم

❊ منقولدرکه ❊ حامل اسرار طریق مولوی وشارح شش مجلد مثنوی حضرت
شیخ اسماعیل انقروی اوائل سلوکنده منتظم سلسلهٔ خلوتیه اولوب وطریقهٔ
مرقومه دن مجاز وعابر قنطرهٔ مجاز ایکن ناکاه قوت عارضهٔ رمد سببیله مبتلای
ضعف بصر اولوب هرچند تدبیرلرنده کحالان صوری چاره جوی اولدقجه
قوت نظر عارضه مشتد وضعف باصره ممتد اولمغله تدبیر باصره ده موجب
الهام بصیرتلریله عامل وجوینده ارباب نظر وکحالان معنوی اولوب سابقهٔ
عنایت عنان خنك سراغلرین دار الولایهٔ قونیه حماها الله تعالی عن البلیه جانبنه
اماله ایدوب وشیخ مرقوم اثنای جست وجوی چارهٔ چشم جهان بیننده سدرمق
وبی غائلهٔ مضایقهٔ تدبیر مهام سفر خصوصنده برموجب الکاسب حبیب الله
سالك راه تجارت وهرمدن وامصارده مظان حسن نظر ومحال یمن نفس
اولنلرك زیارت واستجلاب دعوات خیریه لریله جامع بین التجارتین اولوب قونیه ده
دخی بوستان وقرة العین دوستانك زیارت پرتجارت رابحه لریله مستسعد اولدقده
همان انفاس نفیسهٔ سلطان العاشقیندن ❊ بیت ❊ کفتند یاری کم کری تا کم
نکردد مبصری * که چشم نابینا شود چون بکذرد از حد بکا * کفت او دو چشم
عاقبت خواهند دیدن آن صفت * هرجزء من چشمی شودکی غم خورم من از عما
* در عاقبت این چشم من محروم خواهد ماندن * تا کور کردد آن بصر کو نیست
لایق دوسترا * ابیات پرنکاتلرین انشاد ذیلنده آثار جلیلهٔ ولدیه دن دخی
❊ بیت ❊ آیغینك توزینی سورمه چکن کوزینه * نسنه کورر کوز یکیم واله
وحیران اولور * بیت لطیفین ایراد عقبنده (کشف پردهٔ بصر صلهٔ شرح اثر
سلطان بصر خواهد بود پس شمارا ازشرح مثنوی لابد استکه آن شرح
شریف شمارا کشف الغمه وشرح البرهٔ خواهد کشت) کفتهٔ بشارت فرمالریله
پیشین دیدهٔ بصیرتلرینه نور بخش سرور اولوب بی اختیار اختیار خدمت شریفه
وناچار شکار دام ارادتلری وهمان ساعت شرفیاب تکبیر کلاه خنکاری اولدقده
وجع قدملری ساکن وکندولر مقام بندکیده ماکن وزمان یسیرده
مظهر نظر عاطفت حضرت شاهزادهٔ صدیق اولوب انضمام تعیین روحانیت
جدا مجدلریله نظرکاه قدیم حضرت سلطان دیوانی قدس سره النورانی اولان

خانقاه مجيه غلطه يه استخلاف بيوريلوب اول بقعهٔ مباركه ده سالف البشاره
شرح شريفك اتمامنه و آثار جليلهٔ عديده انشاسنه موفق اولمشلردر فی الحقيقه
نفس نفيسلرندن تلقی اولنديغی اوزره ابتدای شرحده بدء انشراح واتمامنده
انجلای تمام احسان بيوريلوب بتوفيق الملك القدير اول درد مشكل الدوابی
كورمدك كبی اولوب چشمهٔ چشملری كشايشی ايله تشنكان زلال مثنوی سيراب
وكلزار مولوی شاداب اولوب شيخ مشاراليه اول بوستان معالی اركانك ميوه سی
اولمغله بو بوستانك كرامتلرندن نبوع ايدن چشمهٔ نور يله ارو اولمشلردر واول
آثار جليلهٔ حقيقته كندو اجرا بيورد قلری صدقات جاريه دن اولديغی
الخليفة شعبة المستخلف مصداقنجه ثمرهٔ شعب اصولدن
مستفاض اولمق مشهود عليه
آرای صائبه در
تمت

مثنوی شريف شرحی انقروی
جلد اول

جلد اول
مثنوی

بسم الله الرحمن الرحيم

باسم من اوجد الاشياء من عدم وعدم بمعنى الكاف والنون ❊ فجعلها مثنويا صور يا كان اومعنويا ماكان ومايكون كما اخبر سبحانه وتعالى فى كتابه المكنون ❊ ومن كل شئ خلقنا زوجين لعلكم تذكرون ❊ سبحان الذى خلق الازواج كلها مما تنبت الارض ومن انفسهم ومما لا يعلمون ❊ واصلى على نبيه محمد سيد الكونين ومفخر الثقلين وامام القبلتين ما اختلف الملوان وما كرر الجديدان وما ذكر الله الذاكرون ❊ وغفل عن ذكره الغافلون ❊ وعلى اله واصحابه الطاهرين واوليائه الوارثين الذين هم فى سماء شرعه كالنجوم مضيئون ❊ وعلى العالمين العاملين والصالحين السالكين الذين هم من انوارهم يتفيئون وعلى آثارهم مقتدون ❊ اما بعد ❊ حمدالله العلى الكبير ❊ والصلاة على نبيه البشير النذير ❊ بو فقير وحقير كثير التقصير ❊ اول وقتده كه حضرت پيرك كلام منيرين ابتدادن نقل وتقرير ايتمكه شروع ايلدكده بعض ياران افاض الله عليهم سجال العرفان اول تحقيق و بيانى استحسان ايدوب استدعا ايلديلر كه ❊ اول درر معانى ومعارف ❊ وغرر اسرار ولطايف ❊ سلك تحريره ديزيله ❊ واندن بر كتاب مستطاب دوزيله ❊ اكرچه جمله ابياته شرح يازلمسه بارى ابتداده واقع اولان اون سكز ابياته يازيله ❊ الكريم اذا وعد وفا مضمونى ادا ايلديلر ❊ وماضى ده اولان وعده نك ظهورين استدعا قيلديلر ❊ بوافقر دخى ❊ فاما السائل فلا تنهر ❊ فحواسنجه انلرى بو بهره دن نهرايتميوب ابتداى مثنويده واقع اولان هژده ابياتك ودخى بعض مشكل اولان كلماتك ❊ شرحنه شروع ايلدم و بو كتابه فاتح الابيات ديو نام ويردم بعده ديباجهٔ عربيه بى عبارات تركيه اوزره شرح ايليوب ومقدم اولان عربى شرحمزده يازلميان وسمط تحريره دزلميان دررمعانى وغرر لطائفى بونده ايراد قيلدم تانفعى كثير ❊ واخذى طالبنه يسير اوله ❊ ومابعدينه يازيلان شرحه دخى مناسبت بوله ❊ اميددر كه

حضرت حق مقبول قيله ❊ وناس بوندن فائده بوله بالنبى واله ❊ هذا كتاب المثنوى ❊ ها حرف تنبيه دروفى الحقيقة اسم اشارتدن دكلدر بلكه مشار اليه اوزره تنبيهدن اوتورى ايراد اولنمشدر وذا اسم اشارتدر ❊ وضع اصليسى محسوسانه اشارت اولمق ايچوندر ❊ پس اكر ديباجهٔ كتاب مثنويدن اول ايسه ذهنده بالقوه حاضر اولان امور معلومه اولور ❊ وعند العقل وقوعى متحقق اولديغى اعتبار يله محسوس منزلنه تنزيل اولنمش اولور ❊ وكير وديباجهٔ كتاب مثنويدن مؤخر ايسه مشار اليه اوراق اوزره مكتوبه اولان ابيات مرقومه اولور ❊ كتاب مصدردر بمعنى مكتوبدر مفعولك مصدرله تسميه اولنمسى مبالغه ايچوندر ❊ نتكيم خلق بمعنى مخلوق ولفظ بمعنى ملفوظ اولديغى كبى ❊ وياخود فعال مفعول ايچون بنا اولنمش برصيغه اوله لباس ملبوس كبى ❊ واسميتى راجحدر زيراكه دائما موصوف اولور صفت اولمز ❊ مثلا كتاب مرقوم دينورشى كتاب ديمز معناسى حروفك بعضيسى بعضيسنه جمع وضم اولنمشدر ديمكدر عسكره كتيبه ديدكلرى بده جمعيت معناسنه متضمن اولديغى اعتباريله در كتابك مثنوىيه اضافتى بيانيه در خاتم فضة قبيلندندر ❊ مثنوى ثنى يثنى تثنيادن ❊ نحو رمى يرمى رميا مصدر ميميدر ❊ يانسبت ايچوندر ثنيت الشئ ديرسن چون برشيئى ايكى قات ايلسك ❊ واصطلاح شعراده شعردن برجنسدر كه ايكى مصراع برقافيه اوزره اوله وبو اسم جنسك بو كتاب مستطابه علم اولمسى اولا نباهت شان مسماى مشعر اولور ❊ نتكيم شاعر بو قولى بو معنايه دلالت قيلور ❊ بيت ❊ وان تفق الانام وانت منهم ❊ فان المسك بعض دم الغزال ❊ وثانيا جميع موجودات ومخلوقاتك اسرارينى جامع بر كتاب اولديغنى بيان قيلور زيرا جميع اشيايى الله تبارك وتعالى زوجين خلق ايلمشدر ❊ كما قال الله تبارك وتعالى خطابا للانسان ❊ وخلقناكم ازواجا ❊ اى ذكورا واناثا وقال ايضا ومن كل شئ خلقنا زوجين لعلكم تذكرون ❊ اى ومن كل شئ خلقنا صنفين مثل الثقلين والكونين والدارين والبرين ❊ والوالدين والاشياء المتضادين كالنور والظلمة والارض والسماء والبر والبحر لعلكم تذكرون اى لكى تعلمون الازدواج من خواص الممكنات والواجب بالذات لا يقبل الاثنينية والزوجية وكما قال الله تعالى ❊ سبحان الذى خلق الازواج كلها مما تنبت الارض ومن انفسهم ومما لا يعلمون ❊ پس بو آيت كريمه جميع اشيانك مثنوى اولديغنه دلالت ايلديسه بو كتاب شريفه كتاب مثنوى ديو تسميه ايلملرى جميع اسماء متقابلهٔ الهيه نك واصناف اشياء كونيه نك حقايقنك كتابى ديمك اولور (ولا رطب ولا يابس الا فى كتاب مبين) كلا منك مفهومى بو كتاب حقايق نصابك دخى شاننده صادق اولور پس معنى اكاه اولك اى طالبان اسرار الهى شو مشار اليه كتاب مثنويدر وهو اصول اصول اصول الدين

ضمیر مرفوع کتاب مثنوی‌یه راجعدر معنی بو کتاب مثنوی دینک اصلارینک
اصلاریدر دیمک اولور دین بروضع الهیدر که اصحاب عقولی باختیار محمودلریله
بالذات خیراته سوق ایلر کتاب اللهدن وسنت رسولدن مستفاد اولان فقه بودینی
بیان ایدر مروری مرحوم دیرکه پس علم دین سه علمست * بیت * علم دین
فقهست وتفسیر وحدیث * هرکه خواند غیر ازین کردد خبیث * ومراد
ازاصول دین الله اعلم مجموع این سه علمست و بواوچ علمک اصولندن براصول دخی
علم کلامدر یعنی اعتقادیات وعلم اخلاق یعنی وجدانیات وبوایکی علمک اصولندر
علم اسرار کشفیه در و بو اسرار کشفیه * کتاب مثنوی ایله معلوم اولور پس
کتاب مثنوی بوتقدیرجه اصول اصول اصول دین اولور بو کلام محله مناسب اولمقدن
خالی دکلدر و بعضیلر دخی دیرکه اصول ثلثه دن مراد تصدیق جنانی واقرار
لسانی وعمل وارکانیدرکه بونلر دین اسلامک اصلاریدر وصیغهٔ جمعی ایشاره داعی
اصول ثلثه دن هربرینک کثرت مباحث ومسائلنه تلمیح ایدر تصدیق جنانی
برمرخفیدرکه عندالله صحیح ایمان بودر اما علم مخلوق اکا اصابت ایتمکدن متعذر
اولمغین مدار حکم شرعی اولمزو بوتصدیق جنانی صاحبی بحسب الظاهر تکالیف
کفریه دن خلاص بولمز الا اقرار لسانی ایله بواجلدن اقراری دخی برکن اعتبار
ایلمشدرور کن عمل بوایکی رکنک اثریدر * ورکن تصدیق جنانی بوذکراولنان
رکنلرک اصلیدر که عمل قلبی اصل جمیع اعمال واشرف کل افعالدر ولهذا اقال
عم * ان فی الجسد لمضغة اذا اصلحت صلح الجسد واذا فسدت فسد الجسد الا وهی
القلب * بومقدمه معلومک اولدیسه حضرت مثنوینک دخی موضوعی اصل
احوال قلبیه اولدیسه دینک اصولنک اصولی اولور بوسوزمن وجه عدم مناسبتدن
عاری دکل فلیتأمل اما بوفقیرک قتنده دخی بو محله مناسب وجوه ثلثه وار اولا
اصول ثلثه دن مراد اعمال شرعیه واحوال طریقیه واسرار حقیقیه اوله که
بونلر دین اسلامک اصولیدر پس علوم احوال طریقیه زبده وعمده اولدیغی
جهتدن علوم واعمال شرعیه‌نک اصولی کبیدر کذلک علوم واسرار الهیه احوال
طریقیه‌یه نسبتله انک اصولی کبیدر پس حضرت مثنوی ایسه (مصرع)
مثنویٔ ما دکان وحدتست * مصراعنک فحواسنجه علوم وحدت وکان اسرار
حقیقتده بوجهتدن اصول اصول اصول دین اولمق صحیح اولور ثانیا الف لام
عهد ایچون اولوب * ان الدین عند الله الاسلام * فحواسنجه معهود دین اسلام
اولور * و بنی الاسلام علی خمس شهادة ان لا اله الا الله وان محمدا رسول الله
واقام الصلوة وایتاء الزکوة وصوم رمضان وحج البیت من استطاع الیه سبیلا *
حدیثنک مقتضاسنجه دینک اصولی بشدرو بوبش اصول دخی اصوله مبتنی درکه

اول اوچ اصول بو بش اصلک اصولیدر اول اوچ اصلک بری ایمان ایکنجیسی
اخلاص واوچنجیسی نیتدرز یرابواوچی اولمسه اعمال صحیح اولمزو بواوچک دخی
اصولی علم حکمت ومعرفتدر بونلر علم حکمت ومعرفتسز صحیح اولمز پس منبع علم
حکمت ومعرفت ایسه کتاب مثنویدر بوجهتدن اصول اصول اصول دین اولمق
جائزدر ثالثا دین اسلامک ایکی اصولی واردر بری اصول فقه و بری دخی علم
کلامکه اعتقادیاته متعلقدر واعتقادیاته متعلق اولان اصول اصول فقهک اصولی
منزله سنده در اول جهتدن که صحت اعمال طاهره صحت اعتقاد باطنه اوزره مبتنی در
مادامکه اعتقاد صحیح اولمیه عبادت صحیح اولمز وحضرت مثنوی بواصولین دینک
اصولی منزله سنده در اول جهتدنکه علم کلام باسره استدلالیاتدر انکچون بو علمک
اصحابی بری برینه مجادله ومدافعه دن خالی دکلدر پس بو علوم استدلالیه نک اصولی
مستلزم حق الیقین اولان علم کشفی ووحی قلبیدر که اول مثنویدر ولهذا قال
* بیت * این نه نجمست ونه رملست ونه خواب * وحی حق والله اعلم بالصواب
* فی کشف اسرار الوصول والیقین * کشف لغتده رفع حجاب ایتمکه دیرلر مطلقا
تکیم کشفت المرأة وجهها دیرلر رفعت حجابها معناسن و یردلر واما اصطلاح
مشایخده ورای حجابدن معانیٔ غیبیه نک طلوع و ظهورینه واکا مطلع اولمغه
دیرلر اسرار سرک جمعیدر سر ادراکک ناسدن باطن اولان معنا به دیرلر وصول
هجرانک ضدیدر اما عند المشایخ امور موهومه کلیسندن ترقی ایدوب مرتبهٔ
حقیقته علمک بالغ اولمسنه دیرلر یقین اطمینان فهمه واستقرار علمه دیرلر یقین
الماء فی الحوض دیرلر چونکه حوضده مستقر اولسه و یقین اوچ نوع اوزره در علم
الیقین عین الیقین حق الیقین درو بودیباجه‌نک عربی شرحنده بواوچ اقسامک
مفصلی بیان اولندی اما اجمالیسی العلم الیقین ما کان من طریق النظر والاستدلال
وعین الیقین ما کان من طریق الکشف والنوال وحق الیقین ما کان بتحقق فصال
عن لوث الصلصال کذا قال السهروردی فی العوارف * پس معنی بو مثنوی
اسرار انوار یقینی واسرار وصول اللهی کشف وایضاح ایلمکده دینک اصولینک
اصولینک اصولیدر دیمک اولور وجار مع المجرور اصول اوله متعلق اولور (وهو فقه
الله الاکبر) فقه اصلده فهمه دیرلر تکیم کسر قافله فقه الرجل دیرلر علم وفهم
معناسنی و یردلر وضم قافله فقه الرجل دیرلر رجل فقیه اولدی معناسن و یردلر
بعد زمان عرف الناس بو اسمی علم فروعه اطلاق ایلدیلر چونکه برکسه بو علمده
حفظ مقالات ایلسه ونکاح وطلاقه و بیع وشرا اوعتقه متعلق سوزسویلسه
* اکا علماء دنیا فقیه دیرلر حال بوکه عند الاولیاء فقیه علم آخرته عالم وآفات
نفسانیه‌یه فاهم اولاندر کما قال الغزالی فی الاحیاء ولقد کان اسم الفقه فی العصر

الاول مطلقا على طريق الاخرة ومعرفته دقايق آفات النفوس ومفسدات الاعمال
واستيلاء الخوف على القلب ويدلك على ذلك قوله تعالى (ليتفقهوا في الدين
ولينذروا قومهم اذا رجعوا اليهم) الاية وما به الانذار والتخويف هو هذا العلم
وهذا الفقه دون تعريف اللعان والطلاق والسلم والاجارة والعتاق ولهذا مشايخ
بو فقهه فقه اصغر وطريقت وحقيقت ايچون موضوع اولانه علم فقه اكبر ديديلر
حتى امام ابو حنيفه حضرتلرى بر صغير الحجم كتابنه فقه اكبر ديو تسميه ايلديلر
پس بو حضرت مثنوى الالهك اكبر فقهيدر يعنى حقايق واسراره متعلق علمينك
اعظميدر اللهه اضافت اولنمسى علم كشفينك الهام خدا ايله اولوب تعليم وتفكر
واجتهاد ايله اولمديغندن اوتوزيدر (وشرع الله الازهر وبرهان الله الاظهر)
شرع لغتده يول ديرلر اصطلاحده انبيانك وضع ايلديكى طريق مستقيم وصراط
قويمه اطلاق اولندى برهان دليل وحجته ديرلر * الله اسم ذات مستجمع جميع
صفاتدر عقلا ذات الهيه ده متحير اولدقلرى كبى بو اسم شريفده دخى متحير
اولمشلردر * انكيچون بعض علما اصله من اله اذا تحير اذ العقول متحيرة فى معرفته *
ديمشلردر پس متحير اولدقلرينه بناء اختلاف ايدوب ديديلر كه بو سريانيدر
وبعضيسى ديديكه عربيدر وبعضيسى دخى ديديكه غير مشتقدر وبعضيسى
مشتقدر ديدى واصلنده دخى اختلاف ايتمشلردر صاحب كشاف اصلنده اسم
جنسدر بعده معبود بالحق ايچون علم قيلندى ديمشدر والحاصل كيمى تحير
معناسنه اولان اله دن وكيمى سكن معناسنه اولان اله دن وكيمى التجا معناسنه اولان
اله دن مشتق طوتوب مناسبت بولدرمشلردر معنى خواص لفظيه وآثار معنويه سندن
دردنجى جلدده شاعرك دركاه پادشاهه التجا ايلديكى محلده * معنى الله كفت
آن سيبويه * بيتنده شرح ايلدك واكثر خواص اسرارين بو محلده * شرعك
وبرهانك لفظة اللهه اضافت اولنمسنده معنا دركه بو مثنوى بو اسم جلال ايله
مسمى اولان ذات الهيه نك طريق روشنى بودركه سالكى جميع صفاتله متصفه
اولان ذات احديته موصل اولور ودخى اللهك ابين اولان دليلى وغالبتر اولان
حجتى دركه جميع اسما وصفاتى جامعه اولان مرتبهٔ الوهيته دلالت قيلور *
وضلالتده قالنلره حجت وبرهان اولور * مثل نوره كمشكوة فيها مصباح * مثل اصلنده
كلمهٔ تسويه در شبه ونظير معناسنه نتكيم هذا امثله او مثله او مثيله ديرلر هذا اشبهه وشبهه
وشبيهه ديدكارى كبى بمعنى واحد صكره صفت وقصه معنالرينه استعاره اولندى وضرب
مثل ايتمك ابراز خفيات معانى قيلمقده ووجوه حقايق ومعقولاتدن رافع استار
اولمقده تأثير عظيمه سى واردر ولهذا كتب الهيه ده ضروب امثال چوق واقع
اولمشدر حتى انجيلده بر سوره مستقلا ضروب امثال واقع اولمشدر * وكلام انبيا واوليا

وحكما وبلغا اكثريا ضروب امثالى ايتمك اوزره در زيرا غايبك شاهده تمثيل
اولنمسنده خفى جلى مرتبه سن بولور * ومعقول محسوس منزله سنه كلور واوقع
فى القلب اولور نور اصلنده شول كيفيتدر كه باصره آنى اولا ادراك ايدوب انك
واسطه سيله سائر مبصراتى ثانيا ادراك ايلر مثلا شمس وقمردن اجرام كثيفه اوزره
فايضه اولان كيفيات كبى اما نور الهى ونور مثنوى بويله دكلدر جناب حقه نور
اطلاقى بنفسه ظاهر اشيايى مظهر اولديغى اعتبار يله دركما بيناه فى مصباح الاسرار
كذلك مثنوينك دخى نورى بنفسه بصر بصيرته ظاهر وحقايق ومعانى بى
مظهردر مشكوة ديوارده اولان شول دريچه يه ديرلركم غير نافذه اوله وقتاكم
حضرت مقدسهٔ مولانا نورنا الله بكلامه الاسنى حقيقت صفت مثنويه يى بيان
بيورديلرسه * زيادة فى الكشف والايضاح كاضرب مثلى تعقيب ايدوب وعلى
طريق الاستعارة التمثيلية بيتلرين مشكاته ومعنالرين مشكاتده اولان مصباحه *
تشبيه ايدوب بيوردىلر كه بو كتاب مثنوينك نورينك صفت عجيب الشانى يعنى علمينك
ومعناسنك حالى شول مصباحك حالى كبيدر كه مشكاتده اوله * وخانه لرى منور
وروشن قيله * بركسه نك كه خانهٔ قلبنده مشكات ابيات مثنوى اوله * مصباح
معانيسندن انك خانهٔ قلبى پرضيا اولمق مقرردر ياخود مشكاتدن مراد جسد
شريف حضرت مولانا وياخود مثنويدان ومثنوى خوان اولنلرك ابدانى اوله
نتكيم مشكاتك نورى كوكب درى كبى صافى اولان زجاجه وقوت زيت شجرهٔ
مباركه واسطه سيله اولور كذلك مثنويدان اولنلرك مشكات ابدانى دخى بونك
قناديل الفاظنده اولان مصابيح علوم معانيسيله منور اولوب اندن ساير قلوبك
خانه لرينه دخى توجهلرى مقدارى نور حاصل اولور * اكر مشكاتدن مراد جسد
شريف حضرت مقدسهٔ مولانا اولورسه معنى بويله ديمك اولور مثنوينك صفتى
بنم جسدم مشكاتنده وقلبم زجاجه سنده اول مشكاته بكزر كه آنده مصباح ايقاد
اولنه * واشتعال قيلنه * لا شرقية ولا غربية اولان شجرهٔ مباركه روح محمديدن
وزيتندن مراد علملرى اوله * پس نفسده زيت علم محمدى نار كسب ومجاهده
اكامس ايتمكسزن اضاءه واناره ايديجيدر چونكم نور زيت علم محمدى نور معناى
مثنويه منضم اولديسه وامداد وايقاد قيلديسه * نور على نور اولوب بيوت
قلوب طالبينه كمال ايله نور پاش وضيا كستر اولور ديمك اولور * نتكيم بيوردلر *

يشرق اشراقا انور من الاصباح * يشرق اشراقا جمله سى صفتيدر مصباحك
اصباح فتح همزه ايله جمع صباح وكسر ايله مصدردر بو محلده ايكى معنايه بيله
حملى جائز اولور يعنى اول مصباحك اشراق ايتمكله اشراق ايليه اول اشراق كه صباحلر
نورندن انور در مثنوى اصباح نورندن انور واقوى اولمسى اول جهتندر كه نور صباح

انجق ظلمات محسوسهٔ لیالی بی ازاله ایلر امانور مثنوی انواع ظلمات معقوله بی ازاله ایلر مثلا
کفر ومعصیت وغفلت وجهالت کبی وامثالها پس بونك اشراقی نور اصباحدن انور
اولور ❁ وهو جنان الجنان ذوالعیون والاغصان ❁ مشهور اولان قرأت اولده کسر
جیمله وثانیده فتح جیمله اوقونمقدر ولیکن برعکس دخی جائزدر جنتلرك اوسطی
یعنی اعلاسی مراد اولمق اوزره عیون عینك جمیدر چشمه معناسنه اغصان
غصنك جمیدردال بوداق معناسنه تقدیر معنی دخی بو کتاب عالیشانك قلوب
عارفینك انهار جاریه واغصان مثمره صاحبی اولان جنتلر وروضه لریدر ❁ عندالعرفا
جنات ایکی نوعدر بری جنات آجله دیرلر که اول آخرتده نتیجهٔ اعمال صالحه
اولان جنتدرو برنوعنه دخی جنات عاجله دیرلر اول بودنیاده اولان اذواق
روحانی وعلوم ومعارف ربانی جنتلریدر ❁ نتکیم بو احادیث شریفه بو معنایه
دلالت ایلر ❁ کما قال ع م ارتعوا فی ریاض الجنة قالوا ومارياض الجنة یارسول الله
قال ع م مجالس العلم وقال ایضا اکثروا غراس الجنة قالوا وماغراس الجنة
یارسول الله قال التهلیل والتسبیح ایضا اذالقیتم شجرة من اشجار الجنة فاقعدوا
فی ظلها وکلوا من اثمارها قالوا وکیف یمکن هذا فی داردنیانا یارسول الله قال ع م
اذالقیتم صاحب العلم فکانما لقیتم شجرة من اشجار الجنة ❁ پس مجالس علم ریاض
جنت علم شجرهٔ جنتدن عبارت اولدیسه بو کتاب مثنوی دخی جنان عاجلهٔ
عارفین وبوستان معقولهٔ عالمیندر الفاظ درربارلری اشجار مثمره کبی اثمار دقایق وازهار
حقایقله باروراولمشدرو ابیات حدایق سماتندن ینابیع علم وحکم ظهوره کلمشدر
حقا بودرکه برحدیقهٔ رعنادرکه فواکه طیبه سی اطیب کل ثماردر اجتناقیلنلره
وعیون جاریه سی الذ انهاردر شارب اولنلره محصل مادحلر مدحنده قاصر
وواصفلر وصفنده حایردر علمأ معانی بوکه استعارهٔ تخییلیه دیرلر معقولی محسوس
منزله سنه تنزیل ایدوب محسوس اولان مستعار منهك اوصاف لوازمنی معقول
اولان مستعار لهه اطلاق ایدرلر ❁ منها عین تسمی عندابناء هذاالسبیل سلسبیلا ❁
اول جنان جنانك عیونندن برعین واردرکه شو سبیل مولویه نك ابنا واولادی
قتنده اکا سلسبیل تسمیه اولنور حلقوم موحدینه انحدار وسهولت مسارعندن
اوتری نتکیم شراب مسلسل وسلسال وسلسبیل دیرلر برشراب بوغازه سهولتله
کیدیجی اولسه یاخود سلسبیل اصلنده سلسبیلا ایدی تأبط شرا قبیلندن پس
بوچشمه یه سلسبیل تسمیه اولندی اول اجلدنکه بو چشمه دن ایچمز الا شول
کمسه که اول چشمه یی بیلن کمسه دن اکا سبیل سؤال ایده خدمت صالحه ایله
بوچشمه دن مراد حضرت مولانانك کندولری شارب اولدیغی وابناء سبیل
ایچون بنا قیلدیغی عین وحدتدرکه (من شرب منها لم یظمأ ابدا) حدیثنك

ماصدقیدر ❁ وعند اصحاب المقامات والکرامات خیر مقاما واحسن مقیلا ❁
معطوفدر مقدم جنان الجنان جمله سنك اوزرینه مبتدا مقدر اولمق اوزره خبر
خبریدر مقاما ومقیلا تمییزیت اوزره منصوبلردر مقیل قال یقیل قیلا وقیلولة دن
محل قیلوله یه دیرلر قیلوله نصف نهارده استراحته دیرلر اکرنومله اولمزسه ده قیلوله
استراحت صلحادرکه شیاطین آندن بی بهره درکما قال ع م (قیلوافان الشیاطین
لاتقیل) پس معنی بوعیون مذکوره یه منبع اولان جنان جنانکه مراد آندن مثنویدر
عند اصحاب المقامات وارباب کرامات مقام بونندن خیر بو مقامدر ومقیل جهتندن
احسن مقیلدرچون سالکه تعب سلوکدن فتور کلسه واحسن مرابع اولان
برمحلنه نظر قیلسه ویاسامعی اولسه استراحت بولورو کمالیله آسوده اولور اصحاب
مقامات کامل ومکمل اولان اصحاب تمکینه دیرلر وارباب کرامات اهل کمال
اولان اصحاب خوارق عاداته دیرلر دخی مقام تکمیله واصل اولمشلردر پس
بینهماده عموم وخصوص اولور کل اصحاب مقام اهل کرامات اولور بغیر عکس
(الابرار فیه یأکلون ویشربون) ابرار برك جمیدر ارباب ربك واصحاب
صحبك جمعی اولدیغی کبی وهم المطیعون الذین لایؤذون الذر ولایفعلون الشر
دیمکله تعریف اولنمشلردر تقدیر معنی ابرار نیکوکار اولان کمسه لر بو جنان جنان
وبوستان روح روان اولان مثنویده اغصان کلماتندن ثمرات علوم ومعارفی
ییرلر وعیون عبارات لطیفه سندن شراب اذواق واشواقی ایچرلر ❁ والاحرار منه
یفرحون ویطربون ❁ احرار حرك جمیدر شول کمسه لره دیرلر که ربقهٔ رقیتهٔ کونیه دن
نجات بوله لر وقیود اغلال نفسانیه دن خلاص اوله لر وآزادکان طریقت دخی بو جنان
جنانندن فرحناك اولور وطرب وجذب شغب قیلور ❁ وهو کنیل مصر شراب
للصابرین وحسرة علی آل فرعون والکافرین) وبو کتاب مثنوی مصرده جاری
اولان نیل کبی شرابدرو بغایت لذیذ آبدر موسای وقته اتباع قیلان وطاعت حقه
وترك هوایه صابر اولنلر ایچون حسرت وحرماندر اهل فرعون نفسه ومتبع
هوایه وسائر اعیان ومنکر اسرار نهان اولنلره وارسلنا علیهم الطوفان والجراد
آیتنده اهل تفسیر بویله یازمشلردرکه سال علیهم النیل دما حتی ان القبطی
والاسرائیلی قیص دما فی فم القبطی پس کتاب مثنوی آب نیل کبیدرچون
توابع موسای زمان اولان اهل عرفانله اتباع فرعون نفس اولان اصحاب
خذلان مثنوی شرابنی نوش ایتمده بر یره جمع اولسه لر واندن نوش قیلسه ترك
هوا قیلان اهل عرفانك دهاننده نوش جان وذوق جنان اولور واهل نفسك
درونده خون ضلالت وغوایتنه رهنمون اولور نتکیم برمحلده بو معنایه مناسب
بیورلر (بیت) آب نیل است وبقبطی خون نمود ❁ آل مؤمن رانه خون بود آب بود

آب نبت ای که حدیث جانفزا * باریش درچشم قبطی خون نما * همچو
قرآن مثنوی ماز دل * هادی بعضی بعضی را مضل * تتکیم بو آیت کریمه ایله استشهاد
ایدوب بیوررلر * کما قال الله تعالی یضل به کثیرا ویهدی به کثیرا وما یضل به الا
الفاسقین * بو آیت کریمه جوابدر ماذا اراد الله بهذا قولنه تقدیر کلام ای ذا الله
به اضلال کثیرو هدایة کثیر دیمکدرو فعل مصدر موضعنه وضع اولنمشدر تجدد
وحدوث افاده ایلکدن اوتری والله تعالی اضلال ایلر بو قرآنده وضع اولنان
مثل سبیل الادین وطاعتدن خارج اولنلری بوفقره ودیباجهٔ مثنویده یازلمشدر
اعتماد الفهم القاری اما اوقونمق احسندر زیرا جمله بیوردقلری کلام سجع
وفاصله اوزره دراکر بوفقره بیله یازلسه وقرائت اولنسه رعایت سجع وفاصله
اولمش اولور * وانه شفاء الصدور وجلاء الاحزان * ودخی تحقیقا بو مثنوی
صدورک امراضنه شفا واحزانک انواعنه جلادر یعنی بو مثنوی بر دوای معنویدر که
اسقام روحیه وامراض قلبیه یه عین شفا واحزان دنیویه واخرویه یه محض
جلادر کما قال الله تعالی فی حق القرآن (یا ایها الناس قد جاءکم موعظة من ربکم
وشفاء لما فی الصدور وهدی ورحمة للمؤمنین (وکشاف القران) ودخی اسرار
حقایق قرآنیه یی مبالغه ایله کشف ایدیجیدر که رموز واشاراتن بیان وکاهی
تأویلات نکاتن تحقیق وعیان ایتمکله حقابو درکه اسرار قرآنیه نک تفسیرنده
بویله برکتاب شریف اولمز وسنن آثار نبویه نک تعبیرو تقریرنده بوکه مثل برتألیف
وتصنیف ظهوره کلمز کما قال الجنانی * بیت * اننی ابصرت فی النوم الرسول *
فی یدیه المثنوی وهو یقول * صنفت کتب لاسرار النبی * لم یصنف مثل هذا
فاعجبی * وسعة الارزاق * ودخی بو مثنوی سعهٔ ارزاقدر سعت مصدردر یعنی
موسع رزق حظ ومنتفع به اولان شیلره دیرلر صوریه ومعنویه یه شاملدر ارزاق
صوری اموال ظاهره واقوات بدنیه کبی وارزاق معنوی علوم ومعارف دینیه
واذواق روحانیه کبی و بو مثنوی سعت ارزاق صوری ومعنوی اولمسی اول
جهتدندرکه مطهر نفس وقلوب ومطیب اخلاقدر کما قال * وتطییب الاخلاق *
ای مطیب الاخلاق عن رذایل البشریة واوصاف النفسانیة دیمکدر پس
طهارت وسعت رزقه سببدر تتکیم اصحاب رسولدن بریسی حضرت رسول
علیه السلامه فقر وقلتدن شکایت ایلدی اول حضرت اکا امر ایدوب
بیوردیلر که دم علی الطهارة یوسع علیک الرزق (بایدی سفرة کرام بررة) سفره
سافرک جمعیدر سافر کاتبه دیرلر تتکیم سفرت الکتاب سفرا دیرلر ای کتبته کتابا معناسنه
و بررلر اصلنده ترکیب کشف ایچوندر تتکیم سفرت المرأة دیرلر یوزنی آچدقده
بررة بارک جمعیدر محسن ونیکوکردار اولان کیمسه لره دیرلر بایدی ده باک متعلق

مقدردرکه اول بامکتوب ویاخود محفوظ دیمکدر وجار مع المجرور متعلق محذوفیله
مبتدای محذوفک خبری اولور تقدیر کلام بو مثنوی مکتوب ومرقومدر
ملائکه دن کاتب اولنلرک اللریله که انلر لوح محفوظدن استنساخ ایدرلر او بله
کتبه که کریملر ونیکو کننده لردر و بونلر قرآن عظیم الشانی لوح محفوظدن
استنساخ وکتابت ایلین ملائکه در پس حضرت مثنوی قرآن عظیمک معنا سیدر
وابو حنیفه قتنده اصل قرآن صرف معنادر تتکیم شرح عربیده بیان ایلدک
پس مثنوینک معناسی انلرک اللریله یازلمش معنی اولور بعده حضرت خداوندکاره
الهام اولوب اول معانی شریفه یی کلمات منظومه ایله ادا بیوردقلرنده حضور
شریفلرنده اولان کتبهٔ انسانی کتابت ایله دیرسفره وبرره دن مراد ظاهرا
بو کلمات منظومه یی تحریر ایدنلردخی اولسه اولور زیرا انلردخی بررهٔ انسانیه درکه
کرام اولیاء اللهدر جمله دن بری حضرت حسام الدین چلبی که اکثر کتابت مثنوی
ایدن انلر ایدیلر واولیای کرامدن وبررهٔ انساندن اولدقلری مشهور آفاقدر
(یمسون ان یمسه الا المطهرون) اول سفره و برره فسقه ومجرمی منع ایدرلر دور
باشلرله که بو مثنوینک معانی واسرارینه واذواق انوارینه مس ایلیه یه الا اوصاف
بشریه واخلاق ردیه وعقاید رذیله دن مطهر و باک اولنلر زیرا معنای قرآنه
مس ایلمز الا طهارت ظاهره وباطنه قیلنلر هاامان هامون غفلت بوکا مطلع اولمزلر
وخامان هوام طبیعت بوندن لذت المزلر اکرچه الفاظن اوکر نورلر وکتابن
کنوررلرسه ده کمثل الحمار یحمل اسفارا قیلنندرلر (تنزیل من رب العالمین)
مبتدای محذوفک خبریدر وتنزیل بمعنی منزلدر یعنی بو مثنوی عالملرک سیدندن
و یاربیسندن تدریجله قلبه انزال اولنمش وطریق الالهام الالهیه القا قیلنمشدر
(لا یاتیه الباطل من بین یدیه ولا من خلفه) بو مثنوینک اوکندن واردندن باطل
کلمز که بو مظهر حقدر وقل جاء الحق وزهق الباطل ان الباطل کان زهوقا آیتنک
مصداقیجه اضداد ونقضیات بریرده جمع اولمز * والله یرصده و یرقبه * والله
تعالی کمال فضلندن بو کتابی کوزه در وحمایت ایدر (فالله خیر حافظا وهو ارحم
الراحمین) پس الله تبارک وتعالی خیرلودر جمیع مخلوقدن حافظ اولمق یوزندن
زیرا مخلوق صیانت ومحافظت ایدهیم دیرکن اضاعت ایدر واول توصیف
والقاب فرقانیه ایله تلقیب ایلمک صحیح اولدی پس حضرت خداوندکار بوکتاب
مستطابی القاب قرآنیه ایله ملقب قیلدقلرندنصکره بو کتاب شریفک بو القابندن
ماعدا بعض القاب اخراسی اولدیغنه اشارت بیوررلر (وله القاب اخر لقبه الله
تعالی) ودخی بو مثنوی ایچون ذکر اولنان القابدن ماعدا آخر اسمله لقبلر واردرکه
حق تعالی حضرتلری اکا لقب و یردی مثلا سامی نامه کبی که بونلردخی مثنوینک

لقبلر بدر لقب برشیء اسم علمله تسمیه اولندقدنصکره برآخر اسمله دخی تسمیه اولنمقده مدح وذمه شامل اولور علمله لقبك فرقی بودر که علم ذات شخصه دلالت ایدر دلالت وضعیه ایله لقب دخی ذات شخصه دلالت ایدر مدح وذمدن بر صفتی متضمنه اولمق اعتباریله بخلاف اعلام کنیت ابوت وامومت و بنوت و بونلر امثالی بر معنای اضافی به دلالت ایدر مثلا ابو بکر وام کلثوم وابن عباس کبی (واقتصرنا علی هذا القلیل) و بز اقتصار واختصار ایلدك شول ذکر اولنان القاب قلیله اوزره (والقلیل یدل علی الکثیر) وحال بوکه قلیل کثیره دلیلدر (والجرعة تدل علی الغدیر) قدحك دیبنده اولان بر ایچیم صو مجمع ما اولان بر کوله دلالت ایدر (والحفنة تدل علی البیدر الکبیر) و بر اوچ شیء دلالت ایدر خرمن کبیره پس آزدن چوغه استدلال ایله وقس علی هذا سائر الاوصاف (یقول العبد الضعیف المحتاج الی رحمة الله تعالی) اصحاب کمال وخداوندان ذوق وحال مع جلالتهم وعظم شانهم عبودیتدن دم اورمقدن وعجز وقصورلرینه اعتراف قیلمقدن خالی دکلدر عبودیت و بنده اسکله مسمی ومعنون اولمق قتلرنده ربوبیت ومالکیت ایله عنوان بولمقدن اولی در نتکیم حضرت سلطان انبیا صلوات الله علیه و علیهم بیوردیلردی لا تطرونی کما اطری عیسی ابن مریم وقولوا عبد الله ورسوله وقال ایضا انما انا عبد وقولوا هو عبد الله ورسوله وحضرت عیسی ع م حقنده دخی جناب عزت بیوررلر (لن یستنکف المسیح ان یکون عبد الله ولا الملائکة اصحاب کمالك قتلرنده انا الحق دیمکدن انا العبد دیمك اکملدر ولهذا حضرت خداوندکار رباعیلرنده بیوررلر (رباعی)

من بنده شدم بنده شدم بنده شدم (من بنده بخدمت سر افکنده شدم *
هر بنده که آزاد شود شاد شود * من شاد ازانکه ترا بنده شدم * وهر نبی وولی

هر نه قدر عزت وشرف بولسه لر وکماله واصل اولسه لر ینه اللهك رحمتنه محتاجلردر ولهذا قال علیه السلام لن یدخل احدا منکم عمله الجنة قالوا ولا انت یا رسول الله قال ولا انا الا ان یتغمدنی الله برحمته وفضله (محمد بن محمد بن الحسین البلخی) عطف بیاندر عبد ضعیفك حضرت مولانانك اسم شریفلری محمد ولقبلری جلال الدیندر پدرلرینك اسملری دخی محمد ولقبلری بهاء الدیندر حضرت پیغمبر علیه السلام واقعه لرنده سلطان العلماء دیو لقب ویردیلر وحضرت مولانانك دده لری حسیندر بونلرك نسبتلری بلخی وسلسلهٔ شریفلری حضرت ابو بکره منتهیدر رضی الله عنه سلسله لری بودر محمد جلال الدین بن محمد بهاء الدین بن الحسین ابن احمد بن محمود بن مودود بن ثابت بن مسیب بن مطهر بن حماد بن عبد الرحمن بن ابی بکر رضی الله عنه بر سلسله لری دخی ابراهیم ادهم حضرتلرینه منتهی اولور جدی حسین مذکور بلخ شاهنك قزینی تزوج ایلدیکه سلطان العلمانك والده لری اولدر وسلطان

العلمانك جده سی که احمد خطیبینك مادر پدر ابراهیم ادهم حضرتلرینك قزیدر ولادت شریفه لری بلخ شهرنده اولدی هجرت نبویه نك التیوز درد نجی سنه سنده ربیع الاول آینك التنجی کونی واقع اولمشدر و بلخدن مناقبده مسطوره اولان قصهٔ مشهوره اوزره رحلت ایدوب قونیه ده قرار ایلمشدر وفاتلری هجرتك التیوز التمش ایکنجی سنه سنده جمادی الآخره نك بشنجی کونی واقع اولمشدر جمله التمش سکز ییل عمر سورمشلردر قصه لری مناقبده مفصلا مذکوردر (وتقبل الله منه) بین المقول والقول جملهٔ معترضهٔ دعائیه در معنی الله تعالی عبد ضعیفدن قبول ایلسون کتابی مثنوی بی تقبل نك مفعولی محذوفدر تقدیری تقبل الله من العبد الضعیف عمل المثنوی دیمکدر (اجتهدت فی تطویل المنظوم المثنوی) مقول قولدر اجتهاد بر کیمسه بر مطلوبی تحصیل ایلمکده طاقت وقوتن بذل وصرف ایلمکه دیرلر پس بوراده بر سؤال لازم کلور که اول سؤال بودر مقدما بیورمشلردر که بو کتاب مثنوی سفره و برده اللریله مکتوبدر ورب العالمین دن منزلدر بو عبارت حضرت مثنوینك وارادت الهی واطعام معناسنه اولان وحی ربانی اولدیغنه دلالت ایدر نتکیم بو محلده بیوررلر ومثنوی خوانلر دخی بعد النقل بو بیتی اوقورلر * بیت * این نه نجمست ونه رملست ونه خواب * وحی حق والله اعلم بالصواب * پس بوراده بن اجتهاد ایلدم بیوردیلر کسب اجتهادله حاصل اولان معانی سائر علما وشعرانك تفکرله تحصیل ایلدیکی معانی قبیلندن اولور نه وجهله الهام الهی ووحی ربانی اولور جواب اولدر که عند اهل التحقیق حضرت پیغمبره اولان وحی مع السفیرة بیله اجتهاد احیانا واقع اولوردی واحیانا بلا اجتهاد و لا صعوبة ظهوره کلوردی نتکیم حضرت عائشه رضی الله عنهادن مروی اولان بو حدیث شریف بو معنایه دلالت قیلور (ان الحارث بن حشام سئل رسول الله صلی الله علیه وسلم فقال یا رسول الله کیف یأتیك الوحی قال رسول الله علیه السلام احیانا یأتینی مثل صلصلة الجرس وهو اشده علی فیفصم عنی وقد وعیت عنه ما قال واحیانا یتمثل لی الملك رجلا معنای شریف احیانا بکا وحی کلوردی چاك صداسی کبی وصفوان اوزره سلسله صوتی کبی بو صفت اوزره کلان وحی صفت اخری اوزره کلان وحیدن بکا اشد واصعبدر پس اول ملك بندن وحی قطع ایلر حال بوکه بن اندن وحی حفظ ایلرم واحیانا اول ملك رجل صورتنده بکا تمثل ایلر و بکا صراحة سویلر پس بن انك دیدیکنی لفظا ومعنی حفظ ایلرم بو صورتنده شدت وصعوبت یوقدر و بو تقدیرجه اجتهاد دخی لازم کلمز اما صورت اولی اوزره اجتهاد ایلمك لازمدر که اول صلصلهٔ جرس وسلسلهٔ علی الصفوان کبی کلان معانی مجمله وواردات مجمله ومبهمدر حضرت اشیخ اکبر خلع النعلین شرحنده دیر که وهذا النوع کثمرة الجوز مثلا التی اوحدها

الحق خلف ثلثة حجب لايتوصل اليها الا بعد رفع تلك الحجب ابن قشى بو قسمى
معمى وحل رموز اتمكه بكزتمشدر يعنى كاه اولور حضرت حق جانبندن انبيا
واوليايه معانئ مجرده وعلوم غيبيه القا اولنور انك استخراجنده ومرتبۀ الفاظ
وكلماته اظهار واخراجنده خيلى تعب ومشقت چكرلر وحل رموز معمى ايتمكده
اجتهاد ايدرلر پس وحى بلا سفير اولان حضرت مثنوى دخى ايكى نوع
اوزره اولور شول الهام ربانى اولور كه بلا صعوبت ولا اجتهاد تنزيل رب العالمين
اولور وشول معانئ مجرده وفيوضات مبهمه وواردات مجمله اولور كه انك
كشف وحلنده ونظم وكلمات مرتبه سنه اخراجنده اجتهاد ايتمك لازم كلورانكيچون
اجتهدت بيورمش اولورلر يعنى بن كوشش واجتهاد ايلدم منظوم اولان مثنوينك
تطويلانده فى تطويل نظم المثنوى ديميوب المنظوم المثنوى بيورملرندن نكته بودركه
كوياكه بو كتابك نظمنده كندولرك ارادۀ بشريه لرى اولمشدر بلكه رب العالمين
بويله منظوم قلب شريفلرينه الهام ومنزل اولمشدى (المشتمل على الغرايب والنوادر)
ايله منظومله مشتملدر غرايب حكاياتى ونوادر تمثيلاتى (وغرر المقالات ودرر
الدلالات) غرر غره نك جمعيدر آنك الننده درهم مقدارى وزياده اولان بياضه
ديرلر بعده هر شريف وهمايون شيلره اطلاق اولندى درر دره نك جمعيدر انجويه
ديرلر ودخى اويله منظوم مثنويكه مقالات شريفه وواضحه يى ودلالات متلالئه
وظاهره وباهره يى مشتملدر (وطريقة الزهاد وحديقة العباد) ودخى اول منظوم
اولان مثنوى تارك ما سوى الله اولانلرك طريقتى اوزره وكثرت عبادت قيلنلرك
حديقۀ معنويه سى اوزره مشتملدر عابد اداى فرايضه مداومت قيلنلر زاهد قسمت
الهيه يه راضى اولنلره ديرلر كما قال عليه السلام لرجل اعمل الفرائض تكن عابدا
وارض نفسك بما قسم الله لك تكن زاهدا (قصيرة المبانى كثيرة المعانى) مبانى
مبنينك جمعيدر مبنى مصدر ميميدر معانى معنينك جمعيدر يا اسم مكان اوله معنى
يعنيدن وياخود اسم مفعول اوله وقصيرة المبانى لفظا مرفوع مبتداى محذوفك
خبرى اولمق اولى در اكرچه منظوم مثنويه صفت اولمق ايله مجرور اولسه ده
جائزدر تقدير كلام اول مثنوى خير الكلام ماقل ودل حديثنك مصداقنجه بنالرى
قصيره ومعنالرى كثيره جوامع الكلم وهر بيتى بر اقليم وهر بر مصرعى عين جد
وتعليم بر كتاب حكيم ودفتر اسرار عظيمدر (لاستدعاء سيدى ومعتمدى) لام
اجتهدت يه متعلقدر يعنى تطويل منظوم مثنويده بن سعى واجتهاد ايلدم بنم
سيدمك وسندمك ومعتمدمك استدعا واقتضا ايلديكندن اوتورى مناقبده مسطور
والسنۀ فقراده بويله مذكوردركه حضرت حسام الدين چلبى فقرانك الهى نامۀ
حكيم سنائيه ومنطق الطير شيخ عطاره ميل ومحبتلرين كوروب خاطر شريفلرينه

خطور ايدرديكه نوايدى بزم خداوندكارمز بونلر كبى بر يادكار فقراسنه نظم وتأليف
ايده لردى تا كيم فقرا آنى تلاوت ايدوب آنك معناسى اوزره طريقت حقه كيده لردى
بر كون بو خاطره يى لسانه كتوروب التماس واستدعا ايلدكلرنده حضرت خداوندكار
دستار مباركلرندن اون سكز بيتى پس سخن كوتاه بايد والسلام مصراعنه
كلنجه يه دك اخراج ايدوب چلبى حضرتلرينك اللرينه ويروب بيورديلركه دخى
سزك ضمير منيركزه بو خاطره لايح اولمزدن مقدم عالم غيبدن قلبمه الهام الهى
اولديكه بو اسلوب اوزره بر كتاب خوب ومحبوب القلوب انشا وانشاد اولنه
پس اول حضرت الهام اولنديغى اوزره نظمه كتوروب چلبى حضرتلرى آنى
املا وتحرير بيوررلردى (ومكان الروح من جسدى) من بمعنى فى دركما (اذا نودى
للصلوة من يوم الجمعة) اى فى يوم الجمعة يعنى دخى جسدمده روح مدبرم مكاننده
اولان سيدو سندمك استدعاسى ايچون اجتهاد ايلدم (وذخيرة يومى وغدى)
دخى بو كونمك ويارينمك ذخيره سنك استدعاسى ايچون اجتهاد ايلدم يعنى دنيا
وآخرتمده ذخيرۀ روحم وباعث فتوحم اولان چلبى حضرتلرى ايچون نظمه
كتوروب سويلدم (وهو الشيخ قدوة العارفين) وبو نظم مثنوى يى استدعا
ايلين سيد وسندم اول شيخ كاملدركه عارفلرك مقتداسيدر (وامام الهدى
واليقين) اهل هدى واهل يقينك امام وپيشواسيدر (مغيث الورى) خلق عالمك
ممد ومغيثيدر ومغيث شول غوثه ديرلر كه مخلوقاته ظاهرا وباطنا درمانرسان وحين
استمداد واستغاثه ده فريادلرينه يتشوب بلادن انلره امان اوله بو مرتبه ده اوله قطب
زمان ديرلر (امين القلوب والنهى) نهى نهيه نك جمعيدر نهيه عقله ديرلر صاحبنى
مخاطره وضرردن نهى ايلديكى ملابسه ايله وامور ولوازمده اكا منتهى اولديغى
اعتبارله يعنى اول قدوة العارفين خزائن قلوبه امين وجواهر عقوله خازن مبيندر
(وديعة الله بين خليقته) اول حضرت اللهك امانتيدر مخلوقاتى مابينده امتحانا
لعبادهم بنده لرى ايچره آنى وديعه قومشدر اول كيمسه كه امانت خدايه خيانت
ايلر يعنى آنك حقنده لازم كلان رعايت وخدمتى ضايع ايلر خائن وعاصى اولور
واول كيمسه كه انك قدر عاليسنى بيلوب رعايت وخدمتى حقنده لازم اولان ادايه
مواظبت ومحافظت ايلر امنادن اولور وسعادت ودولت بولور (وصفوته فى بريته)
بريه بالهمزة وبغير الهمزة تشديد الياء خليقت معناسنه در ودخى حق تعالينك
كزيده ومقبوليدر مخلوقاتى ايچنده (ووصاياه لنبيه) وصايا وصيه نك جمعيدر
امرلنمشدر وسپارش قيلنمشدر معناسنه بوراده بر سؤال وارد اولور كه اول سؤال
بودر بو محله كلنجه يه دك حسام الدين حضرتلرينك اوصاف عليه سنى مفردا ولديغى

اوزره ابراد ایلدیلر بو فقره ده جمله کتوردیلر پس توفیق نوجهله اولور (جواب)
بونده ایکی وجه واردر بروجه وصایاه برینه اوزره معطوف اولمق و بروجه دخی
من مقدر اولمق تقدیری معنی اول شیخ کامل اللهك صفوت و برکزیده سیدر بعنی
ایچره ودخی وصایاسی ایچره دیمك اولور و یاخود اول شیخ کامل اللهك نبی سنه
اولان وصایاسی جمله سندندر دیمك اولور ومن ذکر اولنمسنده نکته بودر که حضرت
حسام الدین واحد کالف جمیع وصایا وخبایا اولان اولیاء اللهك قائمقامی و جمله نك
مراتب اسرارنی جامع بر خلیفهٔ ربانی ووارث رسول سبحانیدر دیمك اولور (لیس
علی الله بمستنکر ان یجمع العالم فی واحد) بو عبارت بعینه کتاب تعرفك
اوائلنده واقع اولمشدر وشارح تعرف اولنلر بویله دیمشلر در که اللهك نبی سنه
اولان وصایادن مراد فقرای اصحابدر که الله تبارك وتعالی انلری حضرت حبیبنه
(واصبر نفسك مع الذین یدعون ربهم بالغداة والعشی یریدون وجهه)
آیت کریمه سیله وصیت قیلدی زیرا بو آیت کریمه نك سبب نزولی علی الاتفاق بودر
که صنادید کفار فقرای اصحاب کباردن عار طوتوب مجلس رسول اللهدن طرد
اولنمرین مراد ایلدیلر و بونی سویلدیلر که انهم قوم ارزلون ونحن رؤساء مکرمون
نستنکف ان یجالس معهم فان طردتهم لاتّبعناك فهم النبی علیه السلام ان یفعل ذلك
لحرصه علی ایمانهم فنزلت (ولا تطرد الذین یدعون ربهم بالغداة والعشی یریدون
وجهه) پس بونلره حضرت رسول بیوردیکه بن بونلری طرد ایلمزم بونلر دیدیلر که
(فاجعل لنا یوما ولهم یوما) پس حضرت پیغمبر بنده خبر و برد یکه (لا اجعل)
آخر الامر بونلر دیدیلکه امدی باری مجلس واحده ده یوزك بزه دون وظهرك
انلره دون تا انلرله برابر اولمیه لم پس حضرت رسول علیه السلام بو سوزه برمقدار
میل کوستردکده (واصبر نفسك مع الذین یدعون ربهم) آیتی نازل اولدی حضرت
نبی یه علیه السلام انلر ایله حبس نفس ایدوب وانلره رعایت قیلمغی سپارش
ووصیت ایلدی پس بونلر اللهك وصایاسی اولدی پس حضرت حسام الدین
بونلرك اسرار علومنه وارث ومقاملرینه قائم اولدیسه جملهٔ وصایادن اولور
(وخبایاه عند صفیه) خبایا خبیه نك جمعیدر خفایا خفیه نك جمعی اولدیغی کبی
وزنا ومعنا وصایاه ارزینه معطوفدر یعنی اول شیخ کامل اللهك اصفیاسندندر
عند رسوله واخفیا اولیاء اللهدن بر طائفهٔ علیه در که اللهه احب عباد انلردر
وشانلرنده احادیث شریفه چوق واقع اولمشدر جمله دن بری قال علیه السلام
(ان احب العباد الی الله الاخفیاء الاصفیاء الاریاء ان حضروا لم یعرفوا وان غابوا لم یذکروا
وهم الناس من بظواهرهم ومع الحق ببواطنهم) پس حضرت چلبینك عند النبی
خبایای الهیدن اولمسی علو شاننه و کمال عزتنه دلالت ایلمز یرا عند الناس اخفیادن

اولان اولیانك شانی بویله عظیم اولیجق عند النبی خبی اولانك شانی نوجهله
اعظم اولمق کرك قیاس اوله (مفتاح خزائن العرش) اول قدوة العارفین اولان
شیخ عرش اعلانك وخزینه لرینك مفتاحی حیدر (امین کنوز الفرش) ارضك کنزلرینك
حافظ وامینیدر یعنی شیخ حسام الدین چلبی شول انسان کاملدر که عالم علوی
وسفلی وروحی ونفسی نك حقایق اسرارینك آلت فتحی و باعث کشفیدر و کنوز
فرشیه نك رموزینه امین وخازندر که غوث الاکبر وقطب الاقطاب اولان
کاملك شاکردعمر شده وفرشده باذن الله متصرفدر و جمله سی امرلرینه منقاد
ورامدر نتکیم مرتبه لرینك حکمی بو بیتلردن معلوم اولور که بو مرتبه یه وارنلردرلر
* بیت * ولا فلاك الاومن نور باطنی * به ملك یهدی الهدی بمشیئتی * ومن شرعتی
بحر المحیط کقطرة * ومن مطلعی نور البسیط کلمعة * (ابو الفضائل) شیخ مذکورك
کنیتیدر راسان عربده برکسه یی کنیتله ذکر ایلمك تعظیمی اشعار ایلر بو دخی ایکیدن
خالی دکلدر یا نفس الامردن اخبار ایدرلر مثلا ابو القاسم وابو طالب کبی بری دخی
تفأل طریقی اوزره اولور مثلا ابو الغنایم وابو الفضل کبی اکر مسمانك ذاتنده علائم
وفضائل یوق ایسه اندن غنائم وفضائلك ظهور بنی رجا ایتمکله تکنیه وتسمیه ایدرلر
واکر مسمانك ذاتنده غنایم وفضائل وار ایسه نفس الامری اخبار ایتمکله تعظیم
مراد اولور یعنی اول قدوة العارفین اولان شیخ کامل فضیلتلر باباسیدر که فضائل
پرور اولدیغی جهتدن فضائل اکا اولادی اولور فضائله پدر پرورداد کبیدر
واجب اولان علمدن ماعدایه فضیلت دینور ولازم کلان اخلاق واحوالك زیاده سنه
فضیلت اطلاق اولنور (حسام الحق والدین) شیخ مذکورك لقبیدر و بو لقبله
ملقب اولملرینه باعث اولدر که اول حضرت دین اسلامده شکوك وشبهاتی قطع
ایلمکده و بدعت وضلالاتی رفع قیلمقده سیف قاطع وبرهان ساطع ایدی نتکیم
بو صفتلر حضرت رسولده بولندیغی ایچون کعب بن زهیر رضی الله عنه اول حضرته
سیف تعبیر ایلیوب دیدی * بیت * ان الرسول لسیف یستضاء به (مهند من سیوف الله
مسلول) یعنی اول حضرت حق تعالینك ودین مصطفانك شمشیر بران
وشیرغرانیدر (حسن بن محمد) عطف بیاندر شیخه حسام الدین چلبینك نام
شریفیدر وباباسینك اسمی محمد در ابن الحسن المعروف بابن اخی ترك دده لرینك نامی
دخی حسن درکه معروفدر اخی ترك اوغلی دیمکله اخی ترك دده لرینك
باباسیدر (ابو یزید الوقت وجنید الزمان) وقتده وزمانده اولان تعریفلر مضاف
الیهدن عوضدر و جمله مبتدای محذوف خبریدر ای هو ابو یزید وقته و جنید
زمانه دیمك اولور یعنی اول حسام الدین ولایت وکرامتده وقتنك بایزیدی ایدی
وتصوف وعلم ومعرفتده زمانك جنیدی ایدی دیمك اولور (صدیق بن صدیق

(ابن صديق رضى الله عنه وعنهم) صديق صيغهٔ مبالغه سيدر صدقك صدق راست
وكرچكه ديرلر كه آنك فعلنده وقولنده كذب شائبه سى اولميه پس اول كامل كه
مفتاح خزائن عرش وامين كنوز فرش اوله اول مبالغه ايله صادق اولمق مقرردر
كذلك پدرلرى دخى برشيخ كامل وولى فاضل ايدى دخى صديق اولمسى كرامت
عليه سندن معلوم مدر كذلك دده لرى دخى صديقدر كه اخى ترك اوغلى ديمكله
بين المشايخ السلف معروف ومشهور اولمشدى پس حسام الدين چلبى صديق
اوغلى صديق اوغلى صديق اولور (الارموى الاصل) حسام الدين
حضرتلرينك صفت نسبيه سيدر يعنى چلبى حسام الدين وبابالرى ودده لرى
ارمويدكرى موضعه منسوبدر كه اصللرى اكراددندر (المنتسب الى الشيخ المكرم
بما قال امسيت كرديا واصبحت عربيا) اول حسام الدين چلبى منتسبدر امسيت كرديا
واصبحت عربيا ديمكله بين المشايخ مكرم اولان شيخه كه اندن مراد شيخ ابو الوفاء
بغداديدر كه حسام الدين چلبينك جداعلالريدر وسلسلهٔ شريفه لرى انلره منتهيدر
واول ولى كاملك جملهٔ مناقبندن برى اولدر كه اول حضرت امى ايدى وسواد خوان
دكل ايدى زمانه سى خلقى آنك ظاهرا قيل وقالى اولمديغندن آنى ارشاد
وتربيه يه سزا كورميوب على طريق الاستهزاء آندن وعظ طلب ايلديلر پس طالب
وعظ اولنلره ديديكه نوله يارين انشاء الله حاضر اولك پس انك امى اولمسى ياران
تعجب ايلديلر كيجه حضرت حقه متوجه اولوب امنامنده حضرت رسولى كوروب
انلره بيوردیلر كه يارين خلقى جمع ايله وانلره نصيحت ايدوب حقايق اسرار
اقرار آنى سويله كه حق تعالى سكا اسم عليم وحكيم ايله تجلى ايلدى پس
صباح اولدى علما وصلحا آنك وعظ ايده جكندن خبر آلوب امتحانا جامعه كلديلر بعد
الصلوة اول حضرت منبره چيقوب ابتدا كلامى بو اولديكه امسيت كرديا واصبحت
عربيا يعنى بن كيجه كردى اولدم وصباح عربى اولدم پس بو بله ديمكله و بو قولك
سببيله بين العلما والعرفا مكرم ومفخمدر كه كرامت عظيمدر (قدس الله روحه وارواح
اخلافه) الله تعالى تقديس وتطهير ايلسون اول شيخ ابو الوفانك روحنى وآنك
خلفلرينك دخى ارواحنى صفات بشريه واوساخ طبيعيه دن (فنعم السلف
ونعم الخلف) نعم افعال مدحدندر السلف والخلف فاعلدر مخصوص بالمدح محذوفدر
اى نعم السلف الشيخ ابو الوفا و نعم الخلف الشيخ حسام الدين (له نسب القت
الشمس عليه رداءها) اول حسام الدين ايچون بر نسب عظيم واردر كه شمس
اول نسبك اوزرينه رداسنى القا ايلدى بو نسبدن مراد مذكور اولان نسب صورى
اولسه ده قابلدر بو تقديرجه شمسدن مراد شمس فلك نبوت حضرتلريدر كه
اول نسب عالينك اوزرينه انوار باطنى القا ايلدى وهر برى انوار نبوتلريله منور

اولوب رد الندى ديمك اولور ونسبنك تنوينى نوع ايچون اولوب مراد نسب
معنوى اولسه دخى اعلادر بو تقديرجه معنى آنك نسب مذكوردن ماعدا برنسب
معنويسى دخى واردر كه شمس معهود حضرتلريكه مراد شمس الدين تبريزيدر
اول نسب معنويلرينك اوزرينه رداسنى يعنى ارشاد هداسنى القا ايلدى ديمك
اولور رداكه طشره قفتانه ديرلر ارشاد وهدايتدن استعاره اوله * وحسب ارخت
النجوم لديه اضواءها * وانكچون برحسب واردر كه كواكب اول حسبك
قتنده ضيالرينى ارخا ايلدى وسست اولدى يعنى (ان لله عبادا قلوبهم انور
من الشمس) حديثينك فحواسنجه انك حسب ضيا كسترى برمرتبه نورانيدر كه
بو نجوم ظاهره وطاهره انك نور حقيقى وقويسى قتنده ضيالرين سست قيلوب
ارسال انوار ايتمشلردر يعنى فى الحقيقه بو بله دركه اكر شمس ظاهر كبى بونلرك
نورى باهر اولسيدى نجوم اضواسنى ارخا ايلمك محقق ايدى ابن فارضك * بيت *
فبدرى لم يأفل وشمسى لم تغب * وبى تهتدى كل الدرارى المنيرة * ديديكى
بو معنايه اشارتدر * لم يزل فناؤهم قبلة الاقبال * لم يزل افعال ناقصه دن
برفعلدر اسمى فناؤهم خبرى قبلة درفنا ساحت داره ديرلر معنى زائله اولمسون
همیشه دائم اولسون بو ذكر اولنان عزيزلرك ساحت خانه لرى قبلهٔ اقبال اهل
اقبال اولمقدن * يتوجه اليها بنوا لولاة * اوبله قبلهٔ اقبال كه اكا ابناء ولاة
يعنى اولاد ملوك وقضاة وياخود فرزندان واليان ولايتدر توجه ايدرلر بو معنايه
يتوجه قبلهٔ اقباله صفت اولديغى اوزره دراندن بدل اولمقده جائزدر معنى انلرك
فناسى ابناى ولاته متوجه اليه اولمقدن زائل اولمسون ديمك اولوب حال اولمق
ضعيفدر زيرا دعا مقيد اولمق لازم كلور دعاده مقيد مستحسن دكلدر ولاة بروزن
قضاة واليك جمعيدر * وكعبة الامال يطوف بها وفود المجد والعفاة * وفود
وفدك جمعيدر ايلچى يه ديرلر تكيم وفد فلان على الامير ديرلر اى ورد عليه
رسول معناسن و برلر مجد شرفه ديرلر عفاة بروزن قضاة عافينك جمعيدر عافى
طالب معروف واحسانه ديرلر معنى ودخى انلرك ساحت سعادتپناهى كعبهٔ آمال
اولمقدن خالى اولمسونكه آنى طواف ايدر رسولان شرف وطالبان احسان
وشرف * ولازال كذلك ماطلع نجم وذر شارق * مامصدريه در طلع فعل
ماضيدر ذر بذر ذرادن يعنى طلع شارق كونشك اسميدر بو ولازال جمله سنده
برقاچ وجه واردر بو جمله لم يزل جمله سى اوزره معطوفدر و بو لازال انك اسمى
ضمير مستتردر كه خلفه عائددر كه مراد حسام الدين چلبيدر وياخود شمسك
القاى ذرايلديكى نسبه يه عائد اوله فناؤهم ضميرى سلفه عائد اولمق اوزره پس
تقدير كلام بو بله ديمك اولور كه ودخى زائل اولمسون اول خلف اولان

حسام الدینك فناسی اول سلفنك فناسی كبی قبلهٔ اقبال وكعبهٔ آمال اولمقدن
ویاخود اول نسب معنویه‌نك فناسی زائل اولمسون اونسب صوریه‌نك فناسی
قبلهٔ اقبال وكعبهٔ آمال اولمقدن زائل اولمدیغی كبی یلدزلر طلوع قیلدقجه
وكونش طوغدقجه یعنی الی یوم القیمه * لیكون معتصما لاولی البصائر * یكون‌نك
اسمی ضمیردر كه خلف اولان حسام الدینه عائددر نسب معنویه عائد اولسه‌ده
جائزدر معتصم محل اعتصامه دیرلر یعنی محل تمسك والتجایه دیرلر لام جاره لازالیه
متعلقدر یعنی زائل اولمسون اول حسام الدینك ساحت خانه وفنای آستانه‌لری
ویاخود اول نسب معنویلرینك آستانه‌لری بصیرتلر صاحبنه محل تمسك والتجا
اولمق لام اجتهدت‌یه متعلق اولوب ضمیری منظوم مثنویه عائد اولسه‌ده جائزدر
تقدیر كلام بن اجتهاد ایلدم سید وسندمك استدعاسی ایچون تطویل منظوم
مثنویده اول مثنوی اولی البصائره معتصم اولمق ایچون دیمك اولور * الربانیین
الروحانیین والسما وبین العرشیین النوریین * اویله اولی البصائر كه ربانیلر
وروحانیلردر سماویلر عرشیلر نورانیلردر مطلق بین الناس مشهور اولان اصحاب
بصائر دكل * السكوت النظار الغیب الحضار * بوجمله‌نك اعرابنده وجوه ثلاثه
جائزدر یعنی وصفیت اوزره مجرور ومدحیت اوزره منصوب وخبریت اوزره
مرفوع اولمق بوصیغه‌لر مبالغه ایچون اولسه‌ده جائزدر كه علی سبیل البدل بونلرك
هر بری مبالغه ایله ساكتلر و بغایت ناظرلر وزیاده غائبلر وكمال ایله حاضرلردر دیمك
اولور اما جمع ایچون اولمق اولی‌در سكوت ساكتك جمعیدر قعود قاعدك جمعی
اولدیغی كبی نظار وحضار ناظر وحاضرك جمعیدر كتاب كاتبك جمعی اولدیغی
كبی غیب غائبك جمعیدر ركع راكعك وسجد ساجدك جمع اولدیغی كبی تقدیر
كلام اویله اولی البصائر كه بعد اتصاف صفات المذكورة اسرار حقایقه ناظرلر
وآنی سویلمه‌دن صامت وساكتلردر ویاخود ضمائر ناسه ناظرلر وافشای رازدن
ساكتلردر وبونلر قالبلریله خلقدن غائبلر وغائبلرایله عندالحق حاضرلردر ویاخود
نفسلرندن غائبلر ربلریله حاضرلر دیمك اولورلر * الملوك تحت الاطمار * كسر
طا ایله طمرك جمعیدر اسكی لباسه دیرلر یعنی بونلرك اسكی لباسلر التنده مختفی
اولان شاهان بی كر وخسروان بی كلاهدرلر * لله تحت حجاب الذال طائفة *
اخفاهم الله بردالفقر اجلالا * هم السلاطین فی اطمار مسكنة * جروا علی
فلك الخضراء اذیالا * (اشراف القبائل اصحاب الفضائل انوار الدلائل آمین
یارب العالمین) بونك اعرابنده دخی اوچ وجه جائزدر بوطائفهٔ علیه جمله قبیله‌لر
شریفلریدر فضیلتلرك صاحبلریدر فضائل علمیه وعملیه‌نك هر بری منبعیدر
دلائلك نورلریدر اگرچه حقده ارشاد وهدایت ایلین دلائل عارفدن غیری‌یه
ازالهٔ حجاب ظلمت باطن ایلمكده نور كیبیدر اما عارف دلیلك نوریدر مطلوبه

حقیقتله واصل ایلمكده ودلیله رونق وقوت ویرمكده پس عارف دلائلدن مستغنی
دلائل عارفدن دكل * كما اصباح مستغن عن المصباح والعیان عن البیان آمین اسم فعلدر
معناسی استجب دیمكدر ابن عباس حضرتلری بیوررلر كه رسول حضرتلرندن
آمینك معناسنی سؤال ایلدم بیوردیلر كه افعل دیمكدر رب مالك وسیدومربی
معناسنه در یعنی بودعایی مستجاب ایله ای عالملرك ربیسی دیمكدر * وهذا دعاء لا یرد
فانه * دعاء لاصناف البریة شامل * وشوحسام الدین چلبینك مع نسبه العالیسی
حقنده ایلدیكم دعا بردعادر كه الله قتنده رد اولنمز زیرا اول دعادر كه منافعی
وفوائدی اصناف خلائقه وانواع بریه‌یه شاملدر وبو دعانك بوخصوصده
اصناف بریه‌یه شامل اولمسی بووجهله‌در كه اول ولایت آشیانه‌نك فنای آستانه‌لری
معتصم اولیجق ناس اندن تبرك وتیمن ایدرلر حیاتده اولدقجه اندن استفاضه
واسترشاد ایدرلر ووفات ایتدكده مرقد منیفلرندن استعانت واستمداد ایدرلر پس
(حیاتی خیر لكم ومماتی خیر لكم) حدیثك فحواسنجه بووارثان محمدینك دخی
حیاتلری ومماتلری اصناف برایایه خیردر ونفعلری جمله‌یه شاملدر وبودعانك
رد اولنموب مقبول اولمسنه دلیل اولان بودر كه حالا فنای آستانه‌لری قبلهٔ اقبالدر
كه ابنای ولاة اكا متوجهلردر وحیاتده اولوب سرلرینه واصل اولملرك ساحت
خانه‌لری كعبهٔ آمالدر كه وفود عفاة وطالبان فیوضات وكشوفات آنی طائفلردر
* والحمد لله رب العالمین والصلوة علی سیدنا محمد وآله وصحبه اجمعین * وحامدیننده جمیعا
محامدی جمیع صفاتی مستجمع اولان ذات الهیه ایچوندر كه عالملرك مربیسیدر
ورحمت الهیه بزم سیدمز حضرت محمدك آل واصحابنك اوزرینه اولسون
الی یوم الدین آمین ایها الاخوان نور الله قلوبكم بانوار العلوم والعرفان وایدكم الی
هدایته المشاهدة والعیان) چون عاشقان خدا وسالكان طریق هدی بركاره
ابتدا ایلسه‌لر نام سعادت انجام خالق نامله ابتدا ایدرلر وبرسمته كتسه‌لرانك اسماء
حسناسنی ذكر ایتمكله كیدرلر بر امر ذی بالده كه اول حضرتك نام باكمالی ذكر
اولنمیه اول كار آخر الامر ابتر وبی نفع وبدتر اولمق مقرردر (كما ورد فی الحدیث
الصحیح) كل امر ذی بال لم یبدأ فیه بسم الله فهو ابتر ودخی جامع خطیبده
وسنن ابی داوده بوحدیث بولفظ اوزره دخی بوافظ ایله مرویدر كه بیوررلر
(كل كلام لا یبدأ فیه بالحمد لله فهو اقطع ومسند امام احمدده دخی روایت اولنور
كه (كل امر ذی بال لا یبدأ بذكر الله فهو اجدع) یعنی هر امر ذی بال كه
اكا الله اسمیله ابتدا واشتغال اولنمیه اول ابتردر واول كار وحال مرغ بی پروبال
كبی دائما در ضرر وبرخطردر * بیت * چومرغ امر ذی بالی زآغاز * نه‌ازنیروی
حمد آید بپرواز * بمقصد نارسیده پربرزد * فتدز انسانكه دیكر برنخیزد * پس

بوراده برسؤال وادر اولور که حضرت مثنوی برامر ذی بالدر و بر کتاب بی امثال وبرکمالدر نیچون حضرت مولانا اکر حمدله و بسمله ایله ابتدا ایلمدی جواب باصواب بودر که بشنوك باسی بسمله وحمله مقامنه قائم ونیجه اسرار ونکاتی جامع برحرفدر بلکه جمیع اسرار کتب منزله یی وعلوم صحف الهیه یی حاوی برظرفدر که (کما قال اسد الله الغالب علی ابن ابی طالب کل ما فی التوریة والانجیل والزبور موجود فی القرآن فی الباء وحضرت شیخ اکبر رضه فتوحاتده بوخصوصده کتاب باده حرف بانك اول قدر اسرارنی یازمشلردر که انك بومختصرده ایرادی ممکن دکلدر ولیکن دریادن برقطره وخورشیددن برذره قلیل کثیره دلیل اولد یغیچون برمقداراندن تحریر اولندی (قال فی کتاب الباء اعلم ان الباء اول موجود وهو فی المرتبة الثانیة من الوجود وهو حرف شریف ومن شرفه وتمکنه افتتح الحق به کتابه العزیز فقال بسم الله وهکذا ابتدأ بها فی کل سورة ولما اراد الله ان ینزل سورة التوبة بغیر بسملة ابتدأ فیها بالباء فقال (براءة من الله) دون غیرها من الحروف وکان وشیخنا ابو مدین یقول ما رأیت شیئا الا ورأیت والباء علیه یعنی الباء المصاحبة للموجودات من حضرة الحق فی مقام الجمع ای بی قام کل شیء وظهر وقیل للعارف الشبلی انت الشبلی قال انا النقطة التی تحت الباء یشیر الی انه کما تدل النقطة علی الباء وتمیزها عن التاء والثاء وغیرهما کذلك ادل انا علی الذی منه وجدت وبه ظهرت وبه بطنت فهذان شیخان کبیران شاهدان عدلان قد شهدا لك بشرف هذا الحرف وجلالته علی غیره من الحروف الی هنا کلامه وحرف ایله ابتدا اولنمسنده وحمدله اسرارینی جامع اولدیغندن ماعدا برنیجه نکاته دخی اشارت واردر اولانکته بودر که بنی آدمك ابتدا تکلم ایلدیکی حرف بادر اول وقتده که جناب حق بونلره (الست بربکم) دیو خطاب ایلدی بونلر بلی دیو جواب ویردیلر پس اوراده دخی ابتدا با ایله اولدی انکیچون که برکسه بو کتابه ابتدا ایلدکده لفظ بلی یی مذکر اوله اولا بو حرفدن الست عالمنده اولان عهد ومیثاقی یاد قیله پس بو کتاب شریفه حضرت مولانا انکیچون مجدد عهد الالفة ومیسر اصحاب الکلفة دیو جلدر ابتك دیباجه سنده تلقیب ایلدی که بونك ابتدا حروفی مذکر عهد قدیم ومشعر وصال محبوب کریمدر زیرا حرف با اتصال والتصاقه دلالت ایدر پس بو راده ارباب البابه اشارت اولور که من اوله الی اخره حرف بحرف سالکك التصاق واتصالنه اشارت قیلور وبارکاه وصلته رهنما اولور ثانیا بو کتابك حرف با ایله ابتدا ایلمسنده مثنوی اولمسنه اشارت واردر وقلم اعلی سرینه دخی دلالت واردر بانك مثنوی اولمسنده اشارت حسابده ایکی اولدیغی جهتندر وقلم اعلایه دلالت ایمسی اولدر که بو حرف مبدأ سلسلهٔ کل موجوددر انکیچون حضرت شیخ اکبر فتوحاتده بالباء ظهر

الوجود بیوردی مثلا الف وجود مطلقه مشابهدر حرکاتی وسکناتی قبول ایلمدیکی وجهدن وقائم بالذات اولوب نقطه سی اولیوب وسائر حروفه تعلق قیلیوب ومبدأ کل حروف اولدیغی جهتدن پس الفه اقرب اولان حرف بادر که بدایت کل حروفدر ومرتبهٔ ثانیه ده در کذلك مرتبهٔ احدیتدن ابتدا ظهوره کلان قلم اعلی در که حرف بایه برنیجه وجهله مشابهدر جمیع موجوداتدن مرتبهٔ احدیته قریب اولدیغی جهتدن وبدایت جمیع حقایق کونیه اولدیغی وجهدن ومرتبهٔ ثانیه ده واقع اولدیغی حیثیتدن وبو حرف بانك شانندندر که طرفینی معانقه قیلمشدر کذلك اول حضرتك خصایص کونیه سندندر که احدیتی وبشریتی معانق اولمشدر تکیم (لا یسعنی فیه ملك مقرب) ونداء (انما انا مثلکم) هر عالمك کوش هوشنه وصول بولمشدر کما قال ابن الفارض مترجما من مرتبة الحقیقة المحمدیة * بیت * تعانقت الاطراف عندی وانطوی * بساط السوی عدلا بحکم السویة * پس بو حقیقت مبدأ جمیع موجوداتده واقع اولوب مبین حقایق معنوی اولدیسه حرف باده دخی بو معنی موجود اولوب مبدأ جمیع حروف وکلماتده ایراد اولنور مبین لطائف ودقایق مثنوی قیلندی تا بو دقایق مذکوره یی مذکر اوله وسامع بونکاتی بوندن بوله (فقال سلطان العارفین وبرهان الواصلین * مثنوی * بشنو این نی چون حکایت میکند * از جداییها شکایت میکند * ای کوش کنندهٔ اسرار حقیقت حضرت مولانا اولا بشنو دیو استماعه امر ایدوب غیری عبارتله ابتدا ایلمدکلرندن نکتهٔ عظیمه واردر زیرا (نی که آغاز حکایت میکند) دیسه لر قابل ایدی وبا خود (نی که هر دم نغمه ارایی کند) دیسه لر وبونك امثالی نیجه کونه عبارتله تعبیر قیلسه لر قادر ایدیلر ولیکن بشنو دیو استماعه امرله ابتدا ایلدیلر انکیچون دین وطریقده ابتدا واجب ولازم اولان استماعدر انکیچون بصردن وسائر اعضادن وجوارحدن دین وطریقده سمع اولی در (کما قال الامام فخر الدین الرازی فی تفسیر الکبیر اعلم ان السمع افضل من البصر لان السمع شرط النبوة لان الله تعالی حیث ذکرهما فی القرآن قدم السمع علی البصر والتقدیم دلیل الفضل لان السمع شرط النبوة بخلاف البصر ولذلك ما بعث الله رسولا اصم وقد کان فیهم من کان مبتلیا بالعمی ولانه تصل بالسمع نتایج عقول البعض والسمع سبب استکمال العقل بالمعارف والبصر لا یوقفك الا علی المحسوسات ولان السمع متصرف فی الجهات الست بخلاف البصر ولان السمع متی بطل فقد بطل النطق والبصر اذا بطل لم یبطل النطق) ویلکل ای اخی که عند الله ذی روح اولنك زیاده شرلوسی حق کلامندن صاغر اولندر وآنی سویلکدن دیلسز قلاندر (کما قال الله تعالی فی کلامه المجید (ان شر الدواب عند الله

الصم البكم الذين لا يعقلون) يعنى وجه ارضده حركت ايلين ذى روحك عندالله زياده شرلوسى استماعدن صاغر اولاندر وآنى نطق ايلمكدن دلسز قالندر كه كلام حقى عقل وادراك ايلازلر محققلر بو آيت كريمه ده بيورررلر ابكملك اصم اولمقدن اولور زيرا نطقه البته سماع لازمدر پس اول كيمسه كه كلام حقى ايشتميه وانكله عمل ايدوب ايش ايتميه ابكم اولمق مقرر در پس عندالله دوابك شرلوسى اولق مقرر ومحققدر آنكيچون حضرت مولانا بشنو ديو امر ايدرلر كه استماع ايلين آخر نطقه كلور وابكملك زخمدن خلاص اولور وناسك شرلوسى اولمقدن قورتلور وخير الناس مرتبه سين بولور * مثنوى * دان كه اول سمع بايد نطق را * سوى منطق از ره سمع اندرا * نطق كو موقوف راه سمع نيست * جز كه نطق خالق بى طمع نيست * پس بنه كلملرنى بر نيجه وجهدن عبارت اولمق قابلدر اولا صوفئ صافى وعاشق وافى درونى ماسوادن خالى ونفخهٔ حقله مالى اولان مرشد عاليدن استعاره اوله زيرا انسان كامله صورتا ولفظا وذاتا مناسبت تامه ومشابهت عامه سى واردر صورتا اولان مشابهت صفرت سيما وشرح سينه دركه عشاق الهيه نك رنك بيرونلرى وحال درونلرى بو كونه در و برقاج يردن دخى ميان بسته اولمسيدر كذلك اولياى خدادخى عبادت حقه نيجه وجهله كمر بسته اولمشدر ولفظا مناسبت اولدر كه اهل فرس نى كلمه سنى اكثر مواضعده نفى معناسنه استعمال ايدرلر نتكيم بو بيتده شاعرك من نيم ديديكى كبى * بيت * كسب نى آنكس كه كو يدمبدم * من نيم جز موج درياى قدم * پس بونلر بو وجود عاصيلرين نفى ايتمشلر وعدم اصليلرينه كيتمشلردر (مثنوى) از وجود خويشتن كشتم تهى * نيست از غير خدايم آكهى * ديوب بو وفاق مقامنده قرار طوتمشلردر وذاتا اولان مماثلت اولدر كه نتكيم نايك درونى غل وغشدن خالى وآماده اولان نغمات والحانه باعث و بادى اولان نايى در كذلك بو طائفهٔ عليه نك درونلرى ماسوادن خالى ونغمات الهى ونفخات ربانى ايله مالادر هر الحان ونغماتكه نايه نسبت اولنور نايدنكدر پس نقدر كمالات وكلمات وآثار واسرار حالات كه بونلره نسبت اولنور فى الحقيقه خداى متعالينكدر بونلر اورتاده بر آلات ملاحظه ومظهر معامله در (كما قال الله تعالى فى حق نبيه صلى الله عليه وسلم (وما رميت اذ رميت ولكن الله رمى) وقال فى حق نطقه (وما ينطق عن الهوى ان هو الا وحى يوحى) و ثانيا نيدن مراد قامش اولديغى اعتبار له بلا استعاره قلم ظاهر مراد اوله اكرچه حضرتك نای حقنده اجرا ايلدكلرى بعض اوصافى بو معنا اوزره نفير وناله قلمك تحريراتندن استعاره وياخود لسان حاله نفير وناله سندن عبارت اولور مثلا نفير وناله كبى بو تقديرجه ملايم اولمز اما حسن معنايه ولطافت فحوايه خلل كلمز زيرا بوقدر

علوم دينى وامور دنيو ينك انتظامى انك وجودنه مربوطدر و بونجه معارف واطائف كونيه نك ظهورى اكه منوطدر * كما قال رسول الله صلى الله عليه وسلم لولا القلم لما قام الدين ولما صلح العيش وقال قتادة رضى الله عنه القلم من الله نعمة عظيمة لولاه لم يقم دين ولم يصلح شئ كذا فى مجمع البيان والله تعالى حبيبنه على وجه الامتنان بالقلم قرأنه امر ايدوب بيورررلركه (اقرأ وربك الاكرم الذى علم بالقلم قال صاحب المدارك فى تفسيرهذه الاية مادونت العلوم وماضبطت الاخبار ولا كتب الله المنزلة الا بالقلم والكتابة لولاه لما استقامت امور الدين والدنيا) پس بو تقديرجه معنى حضرت مولانا طالب اولنلره خطابا بيورررلركه اى طالب حق اولان قلمك تحرير و تسطير قيلديغى كفتارى ايشت وآنك لسانندن جارى اولان اسرارى ايشت كوركه زبان حالله نه سويلر ولسان معنى ايله نه تقرير ايلر انكيچون قلمه حكما انسانك برلسانيده بودر ديدلر نتكيم (القلم احد لسانى الانسان يؤدى به مافى الجنان ويبلغ البعيد كما يبلغ القريب باللسان) ديو تعبير ايتمشلر پس زبان قلم بو معناى مذكوره بى حالا سويلر وقالا تقرير ايلر اكر حالا سويلمسى مراد اولورسه كوش هوشله استماع ايله كه اول قلم سكا لسان حالله نه سويلرديمك اولور واكر قالا سويلمسى مراد اولورسه كوش جانله اصغا ايله كه قلم سكا نه تقرير ونه تحرير ايلرديمك اولور ثالثا قلمدن مراد على طريق الاستعارة ولى كامل ومرشد فاضلك وجودى اوله بو تقديرجه بينهماده مشابهت حركات وسكنات قلم بالكليه كاتبك اولديغى كبى اوليانك دخى حركات وسكنات وتصرفات كلمات وكمالاتلرى بالكليه واجب بالذات اولان مبدع كائناتك ديمك اولور نتكيم بو ابيات بو معنايى اثبات ايلر * مثنوى * اوليا اصحاب كهفند اى عنود * در قيام ودر تقلب هم رقود * خفته از احوال دنيا روز وشب * چون قلم در پنجهٔ تقليب رب * آنكه او پنجه نه بيند در رقم * فعل پندارد بجنبش از قلم * ورابعا على وجه الاستعارة قلم اعلى اعنى حقيقة محمد مصطفى صلى الله عليه وسلم مراد اوله كه جناب حق اول حقيقتده (ن والقلم وما يسطرون) ديو قسم بيوردى واول حضرت بو حقيقتك شاننده (اول ما خلق الله القلم) ديو تعبير قيلدى پس اول حضرتك حقيقتى نقوش كائناته وارقام موجوداته سبب اولديغى اعتبار ايله روح محمدى تعبير اولنور (اول ما خلق الله روحى واول ما خلق الله عقلى) هب بر معنايه اشارت قيلنور و بغير طريقله دخى نى دن حضرت مصطفى وقلم اعلى آنلور زيرا لفظنى ابجد حسابى اوزره التمشدر لفظس دخى التمشدر پس سين حضرت محمدك اسميدر * كما قال الله تعالى فى كلامه (يس قال ابن الحنفية يا محمد وفى الحديث ان الله سمانى فى القرآن بسبعة اسماء المزمل المدثر عبد الله محمدا احمد طه يس بو تقديرجه بشنو ازنيك معناسى حضرت

محمددن ایشت دیمك اولور وایكن بوراده مصرع ثانیده بر سؤال لازم كلور كه
چونكه نی دن مراد اولیای خدا ویاخود حضرت محمد مصطفی اوله پس بونلر خود
عین وصلنده در اویله اولیجق فرقتدن نه كونه شكایت ایدرلر ونه وجهله
جدا قلردن اشتكا سمته كیدرلر بو سؤاله بر قاچ وجهله جواب ویریلور الانبیا
واولیانك شكایتلری قبل الوصول اولان احوال ماضیه یه نسبتله در واحوال
ماضیه یی نقل ایلكلرندن مراد ارباب غفلته تنبیه واصحاب عطلته ارشاد در
ثانیا بو نشئهٔ دنیویه ده كمال وصول ممكن اولمز اكرچه عین وحدته مستغرق ایسه لرده
ینه یقین حكمنی قومز پس پیراهن وجود مادام كه موجود اوله كمال وصول مفقود
اولور پس بو كمال وصاله مانع اولان تعین صوری جدا قلری عد ایلیوب اندن
شكایت ایدرلر ثالثا عند الاولیا مرتبهٔ جمعده مستغرق اولمقدن لذتلو بر حالت
ادخی بو قدر زیرا بو مرتبه ده مغایرت واثنینیتدن عاری وكلفت ومشقت كثرتدن
بری اولورلر اول وقتده كه بونلری مرتبهٔ جمعدن ارشاد ناس ایچون مرتبهٔ
فرق وتمیزه كوندره لركن ومكن دیو مرتبه یی قیاورلر وتنك وبدن المی وزحمت
كوررلر ومغایرت واختلاط فاتله متصف اولورلر اكرچه وحدتی كثرتده كوررلرسه ده
بو مرتبه یی جدا قلر عد ایلیوب اندن شكایت ایدرلر نتكیم حضرت نبی علیه السلام
(لیتنی لم اخلق ولیت امی لم تلدنی) دیو بو جدا قلردن شكایت قیلورلردی حالبو كه
ول حضرتك مرتبه لری مقام جمع الجمع ایدی ومقام جمعده معراج ایدوب محبوب
حقیقتك وجمیع ارواح انبیا واولیانك وملائكهٔ مقربین واهالی علیینك التفاتنه
خوكر اولمش ایكن مرتبهٔ كثرته تنزل قیلدقده ابوجهل وابولهبك طعن وتحقیرینه
مبتلا اولمشلردی انكچون (ما اوذی نبی مثل ما اوذیت) دیو بو فرقت واذیته
اشارت قیلمشلردی زیرا مرتبهٔ دعوت مرتبهٔ فرقتدر اكرچه وصلتده ایسه لرده فافهم
احوال سائر اولیاء المرشدین وقس علیه والله اعلم بالیقین فقال سلطان العارفین * مثنوی

كز نیستان تا مرا ببریده اند * از نفیرم مرد وزن نالیده اند * بو بیت شریفده *
نیستاندن مراد مرتبهٔ احدیت اولسه ده قابلدر ومرتبهٔ اعیان اولمغه ده شاملدر مرتبهٔ
احدیت اول ذات بی جهتده درلر كه حقایق شؤنات الهیه حضرت ذات مقدسه دن
ودخی بعضی بعضیسندن ممتاز اولمیه واصلا لا علما ولا عینا وجود كلیه بو مرتبه
كان الله ولم یكن معه شیء غنی عن العالمین وكنت كنزا مخفیا مرتبه سیدر غیب
هویت وغیب اول دخی دیرلر وبونك امثالی عبارتله تعریف ایدرلر پس بو مرتبه یه
مبدأ ظهورات حقایق وشؤنات اولدیغی ایچون نیستان تعبیر ایلمك صحیح اولور
بو مرتبه دنصكره اولا زم مرتبه یه غیب ثانی وتعین ثانی ومرتبهٔ اعیان ثابته دخی دیرلر
اعیان ثابته شول صور علمیهٔ الهیه در كه هنوز دخی رایحهٔ وجودی استشمام

ایتمشلردر ولیكن وجود علمی ایله موجود اولوب بری برندن تمیز اولنمشلردر حقایق
موجوداته اولكی مرتبه ده شؤنات ذاتیه دینور وبو مرتبه ده ماهیت اشیا واعیان
ثابته وحروف عالیات تعبیر قیلوب كما قال الشیخ الاكبر رضه * بیت * كنا حروفا
عالیات لم نقل * متعلقات فی ذری اعلی القلل * انا انت فیه ونحن انت وانت هو *
فالكل فی هو وهو سل عمن وصل * بو بیتك موجز ومفید معناسی بودر كه بز مرتبهٔ
علمده جملهٔ اعیان ثابته دن شول حقایق غیبیه وحروف عالیه ایدك كه نقل اولنمدق
یعنی ایجاد تعلقی ایله مخلوق وجود قلنمدق وبز تعلق ایدیجیلر ایدك قله لرك ذروهٔ
اعلا سنده قله لردن مراد اسما وصفات واعلا سندن مراد امهات سبعه
وذری سندن مراد اسماء ذاتیه ومفاتیح غیبیه اوله كه لا یعلمها الا الله انك شاننده
بیورلمشدر پس بو مرتبهٔ ذاتیه ده جمیع افراد انسانی یعنی بن سن سز وبز سنسن
وسن اوسن كلیسی اونده او در پس واصل اولندقدنصكره سؤال قیل كه بو مرتبه ده
متكلم ومخاطب وغائب واحد ومتعدد عین واحددر بو اعیان ثابته یی شیخ محمد
شیرین دخی حروف عالیات ایله تعبیر ایدوب بیوررلر * بیت * لقد كنا حروفا عالیات
* نزلنا فی سطور سافلات * ظهرنا بعد ما كنا خفیا * وصرنا الآن كل الكائنات *
وما الاكوان الا نحن حقا * فانا كائنات ممكنات * الی خره اما حضرت مولانا
بو مرتبه یه نیستان تعبیر ایدرلر واعیان وارواحی نیه تشبیه ایدرلر بو معنانك توضیحی
بو كونه اولور كه بو عالمدن منقطع اولوب تا كه عالم انسانیته كلنجه یه دك هر
بر عالمده ایلدیكی نفیر وناله یی تقریر ایدرلر پس ابتدا حركت حبیه ومیل ذاتی كمال
جلا واستجلا اقتضا ایدوب مرتبهٔ احدیتدن بو شؤنات ذاتیه یی بواسطة الفیض
الاقدس مرتبهٔ علمده كتوروب هر بری علی ما هو علیه علم ازلیه سی اوزره تمیز
اولدقده پس اسم مبدی و باعثك تجلیسی ایله مرتبهٔ نیستان اعیاندن دخی
بونلری قطع ایدوب عالم ارواحه كتوردیلر اسما وصفاتله فاعله ومؤثره اولدقلری
جهتندن مردانه مشابه واعیان ممكنات قابله ومنفعله اولدقلری حیثیتندن
زنانه مماثلدر آنك نفیرندن انلر دخی انسان عله ناله وافغان ایلدیلر نتكیم كاملار
بو معنایی نظمه كتوروب سویلدیلر * مثنوی * نی كه آغاز حكایت میكند * زین
جدائیها شكایت میكند * تا ببریغ فرقتم ببریده اند * از نفیرم مرد وزن نالیده
اند * كیست مرد اسماء خلاق ودود * كان بود فاعل در اطوار وجود * چیست
زن اعیان جمله ممكنات * منفعل كشته ز اسما وصفات * چون همه اسما
واعیان بی قصور دار داندر رتبهٔ انسان ظهور * جمله را در ضمن انسان ناله است
* كه چرا هر یك ز اصل خود جداست * شد كریبا نكیرشان حب الوطن *
این بود سر نفیر مرد وزن * پس هر بر روح بو عالمده الست خطابن كوش

ایدوب ریلرین بیلوب هر بری استعدادی مقداری بلی دیوب وجنود مجنده
اولوب هر روح کندی نوعیله تعارف قیلوب ربیلرندن نیجه فتوح بولوب
بو عالم ایله دخی کمال انسیت حاصل اولدقده حرکت حبیه ومیل ذاتینك کمال ظهور
واظهاره توجهی بونلری بو عالمدن دخی اسم باعثك حکمیله قطع ایلر وعالم
مثالدن دخی اجرام سماویه یه کتورر پس رجال مرتبه سنده اولان عقول
ونسا منزله سنده اولان نفوس انك نفیرندن انسان روحانیتله نالهیه کلورلر ومعنوی
آه وفغان قیلورلر وعالم مثالده واجرام سماویه ده دخی نیجه عجائب وغرائب کوروب
بو عالملره دخی انسیت حاصل اولدقده تقدیر علیم وحکیم انلری بو عالمدن دخی
قطع ایدوب عالم عناصره ومواليد ثلاثه یه کتوردکده بو عزت ورفعتلردن
ایریلوب اسفل السافلینه رد اولندیغنده مردوزن کبی اولان آسمان وزمین
نالان وگریان اولهلر کما قال النبی صلی الله علیه وسلم روی ابو هریرة
مرفوعا * بکت السموات السبع ومن فیهن ومن علیهن والارضون
السبع ومن فیهن ومن علیهن لعزیز ذل وغنی افتقر) بو آسمان وزمینك بكاسی
آیت کریمه ده دخی واقع اولمشدر ولکن انبیا واولیا ومؤمنینك فراقنه
کافر وعاصی اولنلره دکل زیرا بو دنیا انلره جنت کبیدر * کما قال الله تعالی (فما بكت
علیهم السماء والارض وما کانوا منظرین * و بو آسمان وزمینی فصحا ومفسرین
دخی مردوزنه تشبیه ایتمشلردر کما قال البیضاوی فی تفسیره (وانزلنا من السماء
ماء فاخرجنا به من الثمرات رزقا لکم) جعل الماء سببا لخروج الثمار بقدرة الله ومشیئته
ولکن المزج بالتراب سببا لاخراجها وموادا لها کالنطفة للحیوان او ابدع فی الماء
النازل من السماء قدرة فاعلة وفی الارض قوة قابلة یتولد من اجتماعهما
انواع الثمار) پس بو انسان صلب سمادن بطن ارضه کلوب اندن دخی تولد ایدوب
عالم نباته اندن دخی حیوانانه اندن دخی مرتبهٔ انسانه کلوب نتکیم حضرت
مولانا عالم جماددن مرتبهٔ انسانه کلنجه یه دك بو بیتلرله خبر ویروب بیوررلر که
* مثنوی * آمده اول باقلیم جماد * وز جمادی در نباتی اوفتاد * وز نباتی چون
بحیوان اوفتاد * نامدش حال نباتی هیچ یاد * باز از حیوان سوی انسانیش *
می کشدان خالقی که دانیش * مثلا قوت فاعلهٔ سماویه واندن نازل اولان مایله قوت
قابلهٔ ارضیه مجتمع اولوب بو ایکیسنك اجتماعندن نبات تولد ایدوب اول نباتی باراده
الله حیوان ییوب شحامت وجسامت بغلیوب بعده یا نباتك لطیفی ویا حیواندن
حاصل اولان لقمه نك نفیسی انسان ییوب هضم رابعك فضله سندن نطفه
حاصل اولوب حین مجامعتده صلب رجلدن وترائب مرأه دن چیقوب بطن
مادرده ممزوج اولور نتکیم بو حدیث شریف طور رابعده طور مرتبهٔ انسانینده

کلنجه یه دك خبر ویرر عن ابن مسعود اتفقا علی الروایة عنه قال رسول الله
صلی الله علیه وسلم ان خلق احدکم یجمع فی بطن امه اربعین یوما * یعنی سزدن
بریکوزما ده خلقتی که ماء رجل ومرأه در رحم مادرده جمع قیلور قرق کونده
پس اول نطفتین ممزوجتین شیء واحد حکمنده اولوب مادرك قوت جاذبه سی درون
رحمه جذب ایدب قوت ماسکه سی آنی امساك ایدوب وفم رحمی قبض ایدوب
بعده ید قدرت اول ماء ممزوجی قرق کونه دك تدریجله تربیه ایدر (ثم تکون علقة
مثل ذلك) اندنصکره قرق کون قدر ده چینمش ات پاره سی کبی اولور * ثم
یرسل الله الملك فینفخ فیه الروح * اندنصکره الله تعالی اول جنینه بر ملك ارسال ایلر
پس اکا نفخ روح ایلر نفخ یلی امساك ایلکه صالح اولان جسمك تجویفنه اوفورمکه
دیرلر لیکن بو محلده مادهٔ قابلیه حیات حقیقیه یی بالفعل افاضه ایلمکدن کنایه در
پس نفخك ملکه اسنادی مجازیدر زیرا نفخ واحیا افعال الهیه در * کما قال الله تعالی
فاذا سویته ونفخت فیه من روحی * پس اول جنین حیات بولدقدنصکره مدت تمام
اولدقده تولد ایلر بعد التولد بیوب وایچوب وایام طفولیتی کچوب عقل وتمییز صاحبی
اولوب کندویی برشخص معین بولور اکر هدایت الهی یاری قیلورسه مبدأ معاددن
تذکر قیلور و بو عالمی فانی وغربتسرا بیلوب کندویی بونده غریب کورر پس
نیستان حقیقیدن ایری اولدیغن بیلوب بو هجراندن نی کبی نفیر وافغان قیلدقده انك
مرد عقلی وزن نفسی دخی انك نفیرندن ناله ایدرلر روحك فراقی انلره دخی تأثیر
ایدوب انك مرادی جانبنه کیدرلر وبو عقل ونفسك مردوزنه مشابه اولمسنه
حضرت مولانا اشارت ایدوب بیوررلر * مثنوی * ماجرای مردوزن اوفتاد عقل *
ان مثال نفس خود میدان وعقل * این زن ومرد یکه نفست وخرد * در نکت
بسته است بهر نیك وبد * بعده بو مرتبه لردن ترقی قیلوب بر ملك ارشادیله مبدأ
ومعادینه وصول بولوب تکرار ارشادا للطالبین بو عالمه فرقته تنزل ایدوب احبا
واصدقاسندن مرد وزنه نیستان حقیقیدن ایریلوب بو عالم غربته دوشدیکنی
بونلره ارشاد ایچون حرارت وکرمیت وآه نفیریله سویلسه بونلر دخی انك تقریر
نفیرندن ناله وافغان قیلورلر و بو ابیاتك مضمونیله مترنم اولوب دیرلر * مثنوی *
حبذا روزی که پیش از روز وشب * فارغ وآزاد بودیم از طلب * متحد بودیم باشاه
وجود * حکم غیریت بکلی محو بود * ناکهان درجنبش آمد بحر جود * جمله را
درخود زخود باخود نمود * واجب وممکن زهم ممتاز شد * رسم وآیین دویی آغاز شد *
کر نکردیم باز یار از ین سفر * نیست از ما هیچکس مهجور تر * بو جمله معانی مذکوره
از نیستان تا مرا ببریده اند ه کی تا لفظندن منفهم اولور زیرا معنی تا نیستاندن
بنی قطع ایدلدنبری بنم نفیرمدن مردوزن نالیده در نه آنکه شمدی نالان اولهلردیمك

اولور * الحمد لله على التوفيق لمثل هذا التحقيق والتدقيق ﴿ مثنوى ﴾ سينه
خواهم شرحه شرحه از فراق * تابكويم شرح درد واشتياق) پس بعد التنزل
من المرتبة الحقيقية الى مقام الدعوة البشرية * نى كبى درونى ماسوا دن خالى
ونفحات حقله مالى اولان مرشد عالى رتبت بو عالمده انك كلامن استماع قيلان
ونيستان حقيقته عرض اتباع ايدوب اسرارنى طالب اولان مرد وزنه ديرلركه
اى بو عالم فانيده محبوس قالنلر ونيستان حقيق مشاهده سندن محروم اولنلر بن
بو سوزلرى سويلمكه وبو اسرار واحوالى شرح ايلمكه برسينهٔ بى كينه وپر سكينه استرمكه
يار حقيقينك فراقندن شرحه شرحه اوله تا بو يله برقابل ومستور اولان كسنه يه
اول حضرته اولان درد واشتياقى سويليم وانك اسرارنى بو صفتلو اولان كيمسه يه
شرح ايليم اكر مستمع ومستفيد بو مرتبه يى مستعد اولمزسه اسرار يارى اكا
سويلمزلر ودرد واشتياقى اكا شرح ايلمزلر * مثنوى * اين رسولان ضمير رازكو *
مستمع خواهند اسرافيل خو * تاادبهاشان بجا كه ناورى * از رسالتشان چه كونه
برخورى * هراد بشان كى همى آيد پسند * كامد نداپشان زايوان بلند * ايوان
باند نيستان حقيقى ومقام اصليدر وبونلرك اصل ادبى يار حقيقى بى طلبده يكدل
ويكجهت اولمق وجمله يى انك عشقنده ترك قيلمق وسينه سى بريان وكوزلرى كريان ودمبدم نى
كبى نالان اولمق وبو كونه صفتلرله تحصيل استعداد قيلمقدر تابونلرك سوزينه سوزينه قابل
اوله سن فاذا علمت هذا وجب عليك اولا تحصيل الاستعداد وقابلية ارشاد الاستاد وذلك
انكسار الفؤاد من الفراق وامتلاء الصدور من الاشتياق حتى تعرف مقال ارباب الكمال
وتفهم بيان اسرار اصحاب الاحوال ولذا قيل لايعرف ذا الحال الا ذوا الحال
وذا الكمال الا ذوا الكمال كما قال شيخنا وسلطاننا امرفنا من كان من جنسنا اوسائر
الناس وقال ايضا * بيت * پرسيد يكى كه عاشقى چيست * كفتم كه چو من شوى
بدانى * فبعض الشارحين فى هذا البيت انتقل من لفظ شرحه الى انشراح
الصدور وكبر حجم الكتاب بالبسيط والتكرار وزعم انه بحر زخار وبعضهم كحاطب
الليل لايميز الرطب واليابس والنافع والضار فلا تعتمد على اقوالهم ان كنت عارفا
بكلام الكبار اذ ترجمتهم وتفسيرهم خارج عن الدلالة اللفظ بالمطابقة او بالتضمن
او بالالتزام فاذا كان التفسير خارجا عن هذه الدلالات لايقبل عند اهل الديانات
فافهم ولا تغفل اولكى بيت مرتبهٔ اعياندن مرتبهٔ انسانه اولان سير نزولى يى
بياندر وبو بيت مرتبهٔ انسانيده اولان عاله مشتاق اولان وتحصيل استعداد
قيلان وبونلرك بو مرتبه ده ارشاد ايدن كيمسه لرك حالنى مبيندر وبونك عقبنده
كلان بيت مرتبهٔ انساندن ينه نيستان اعيانه اولان سير عروجى بياننده در نتكيم
بيورديلر ﴿ مثنوى ﴾ هر كسى كو دور ماند از اصل خويش * بازجويد روزكار

وصل خويش * بو بيت شريف بر تمهيد مقدمه يه محتاجدر كه اول مقدمه
ايچون بر نسبت خاصى واردر كه اول نسبتك جمله سنه نسب اسما ديرلر وصور
علميه اعيان ثابته به ديرلر واعيان ثابته صور اسماء الهى يه اطلاق ايدرلر واسمادن
مراد بو اسماء ملفوظه دكلدر بلكه جناب حقك بر صفتيله ظهور ينه بر اسم تعبير
ايدرلر انكيچون بو طائفهٔ عليه نك قتلرنده اسم عين مسمى در مثلا عليم ذات مع العلم
وقدوس ذات مع القدسه ديرلر پس تعينات كليه وجزئيه دن هر برى اسماء كليه
وجزئيه دن البته اسمك مظهريدر بعضيسى بر اسمك وبعضيسى برنيجه اسمك
مظهريدر اما حقيقت انسان جميع اسمانك مظهريدر مثلا كروه ملائكه سبوح
وقدوس اسملرينك واسماء سلبيه نك مظهريدر انكيچون (ونحن نسبح بحمدك
ونقدس لك) ديديلر وزمرهٔ شياطين اسم مضل ومتكبر وعزيز اسملرينك
مظهريدر انكيچون (فبعزتك) ديو عزيز اسمنه قسم قيلدى وحقنده (ابى واستكبر)
آيتى نازل اولدى اما حقيقت انسان بو جمله اسماء متقابله ومتضاده يى جامعه در
انكيچون كاه مطيع وكاه عاصى وكاه قريب وكاه قاصى اولور اكرچه بو اسماء مختلفه نك
احكامى حقيقت انسانيه ده ظاهر اولور وبحكم اسماء المختلفة هر انده برشانله كار
قيلور لكن هر بر انسان على حدة مرتبهٔ اعيانده حقيقة بر اسمك مظهريدر اول
انده حاكم ورب واول انسان انك محكوم ومربوبيدر دائما اكا انسان عمله ديركه
* بيت * چند روزى هر كجا خواهى برو * باز كشت آخر كار تو منم * پس انك
مبدأ اولى اسمدر آخر دخى اوكا منتهى اولور * مثنوى * صورت از بى صورتى
آمد برون * باز شد كانا اليه راجعون * پس بو مقدمه يه عالم اولدك ايسه واصل اندر
بلدكسه * (بحكم البداية والنهاية وانطباق كل واحد منهما على الاخرى) سير
وسلوك دورى اولور ونيستان اعياندن نزولى وينه اكا عروجى * كدائرة مفروضة
متوهمة على كرة * ديو تعبير قيلنور پس مرتبهٔ انسان نهايت تنزلات نصف
قوس وجود بدايت نصف قوس عروجيدر انكيچون انسانه برزخ جامع مطلع
الفجر دخى ديرلركه انسان نهايت ظلمت شب كثرت وبدايت نور روز وحدت
واقع اولمشدر كما قيل * مثنوى * هست انسان برزخ ونور وظلم * مطلع الفجرش
از ان كفتندهم * پس بو سير رجوعى وعروجينك مبدأ مرتبهٔ انسان ايدوكن
بلدكسه بونى دخى بيلكه مرتبهٔ انساندن نيستان اعيان وحضرتك اصل خويش
ديديكى جهانه سير ايكى نوع اوزره در بر نوعى اضطرارى وبر نوعى اختياريدر
اضطرارى اولان سيرا اولدركه بر كيمسه بو نشئت دنيويه ده بارادته اسم هادى
مقتضاى نفسى اوزره سير ايدر پس آخر الامر موت اضطرارى كلوب آنى فنا قيلوب
عالم اصلنه كيدر ولكن اول حقيقتدن بهره دار اولمز بلكه بو عالمده آنى بيلدى ايسه

انده دخی بیلنز وخیر وشر کسب ایلدیکندن ماعدا هرنه ایسه غیری بر بهره بولمز اما اختیاری اولان سیر بودرکه سالك عامل بارشاد شیخ کامل طریق تصفیه یه سالك اولوب وتزکیهٔ درونه اشتغال قیلوب حتی صفت عنصریه ونباتیه وحیوانیه دن قورتلوب وسرنی اغیار وماسوا دن خالی بولوب تاب تجلیٔ احدیتله باطنی منور اولدقده کندو اصل حقیقتنی بونشئه ده بولور ور بیسنی بیلور وآنکله آشنالق قیلور پس حضرت مولانانك هرشول کیمسه که اصلندن دور قالدی روزکار وصلینی کیرو دیلر دیمه سندن مراد اصل بومعنی اولور ❊ مثنوی ❊ من بهر جمعیتی نالان شدم ❊ جفت بد حالان وخوش حالان شدم ❊ بو بیته کلنجه یه دك مبدأ ومعادك وسیر عروجی ونزولینك اسرار واحوالنی بیان ایلدیلر بو بیتده مرشد اولانلرك نیك وبدایله الفت قیلماریني وانلره اسرار نیستانی قائل اولملرینی بیان ایدرلر یعنی درونی اغیار ماسوادن خالی ونفحهٔ الهیه ایله مالی اولان مرشد عالی رتبت ووالیٔ ولایت دیرکه بن مراتب سلوکده هر برمرتبه ده اسرار نیستان حقیقیدن کویان اولدم وعشق احدیتله ناله قیلدم وهر برمرتبه نك اهالیسندن نیك و بدایله جفت اولدم وصحبت قیلدم بنه هر کس بکا کندو ظنندن یار اولدی زیرا مابعدنده اولان بیت بو بیته خبردر و بوده جائزدرکه جمعیتدن مراد جمعیت وعظ وتذکیر اوله وخوش حالاندن مراد نیکو کاران وبدحالاندن مراد اهل عصیان اوله پس (فذکر فان الذکری تنفع المؤمنین) فحواسنجه نیکوکار اولان مؤمنلره انبیاء واولیاء مرتبهٔ احدیتدن تذکیر ایدرلر واسرار حقیقیه یی انلره تقریر ایتدیلر وعصاة بد حاله دخی ❊ فذکر ان نفعت الذکری ❊ مقتضاسنجه موعظت نصیحتی ایثار ایدرلر وجانب مرحمت وملایمته کیدرلر وتبشیر وتنذیر ایتمکله علم اصله تحریص وترغیب ایدرلر وبد حالانك خوش حالان اوزره تقدیمندن برنیجه نکتهٔ عظیمه واردر مع هذا تأخیر اولسه ده نظمه خلل کلمزدی اولانکته بودرکه ابتدا ارشاد وتذکیر انلره لازم اولدیغنی مذکر اولور وانلرك مرتبهٔ ارشاد وتربیه ده تقدیم اولنمسی واصلاح ایچون مقدم انلرله صحبت قلنمسنی اشعار قیلور تاکم بوفقیرلر اول اکبر تأثیرلرك صحبت پر برکاتلریله ❊ اولئك قوم لایشقی جلیسهم سعادتنه ایرهلر و بونلرایله جفت اولدقلری ایچون جناب حقدن هدایت ومغفرت کورهلر و برنکته دخی بودرکه ارشاد صحبته قریب اولان بدحال بعید اولان نیکحالدن بونلره اقرب واولی در زیرا بعض عاصی وظالم لنفسه عجز وانکساری سببیله رحمت وقربته واولیایه یقین اولور و بعض خوش حال طاعت وصلاحنه اعتماد قیلدیغی ایچون حقدن واولیادن دور قالور بونکته یی اشعار ایچون (جناب جل شانه کلام مجیدنده) ظالم لنفسه ومقتصد وسابق بالخیرات قال

ابن عطا قدم الظالم لئلا ییأس من فضله لانه لم یکن له شیٔ یتکل علیه الا ربه فاعتمد علی رحمته واخر السابق لیعلم ان المنة لله علیه حیث وفقه لذلك وان لیؤ منه ذلك من طرده ❊ پس بو اجلدن مرشدان الهی نیك و بددن صحبتی و نصیحتی دریغ ایتیوب هر برینه بحسب استعدادا تهم نیستان حقیقتدن سوبلرلر واول جانبه بونلر دعوت ایلرلر ولیکن هر کس کامل اولمدیغی تقدیرجه بونلره انجق کندی ظنندن یار اولور وبونلری کندی فهمی ایله بیلور واکا کوره قیاس قیلور تکلم بیوررلر ❊ مثنوی ❊ هر کسی ازظن خود شد یارمن ❊ ازدرون من نجست اسرارمن) یعنی نی کبی نفحات حقله پر اولان ونغمات الهیه ایله الحان قیلان مرشد بونی تقریر ایلر و بو سوزی سویلرکه اکرچه بن اسرار حقیقیه یی هر بر مرتبه ده سویلدم وبدحالان وخوش حالان ایله صحبت ایلدم ولکن بونلردن هر بریسی کندی ظندن بکایار اولوب بنم درونمده اولان اسرارمی دیلدی ومقصود بالذات ندر بیلدی زیرا ظن ایله برشیئك حقیقتی بیلنمز وسری نه در فهم اولنمز بلکه برشیئك حقیقتنی بیلکه وسرنه واصل اولمغه علم کرکدر (کما قال الله تعالی) ان یتبعون الا الظن وان الظن لایغنی من الحق شیأ) قال البیضاوی فان الحق هو حقیقة الشیٔ لا یدرك الا بالعلم والظن لا اعتبار له فی المعارف الحقیقیة وانما العبرة به فی العملیات) حتی شیئك حقیقتی دیمك ایله تعبیر ایلدی برشیئك حقیقتی نفس الامرده اولدیغی ماهیتیه دیرلر بو ایسه ادراك اولنمز الا علم الیقین ایله پس ظنك معارف حقیقیه ده اعتباری یوقدر ظنك اعتباری عملیات وشرعیات وعرفیاتده در ومعارف حقیقیه ده اعتباری یونلرك اصطلاحنده اشیا ایچون ثابته اولان ماهیات اشیایه دیرلرکه جاعلك جعلی اکا تعلق قیلمیه اما معارف غیرحقیقیه ده مباحث شرعیه وعرفیه کبی بونلرده ظنك اعتباری واردر پس اولیانك درونده اولان اسرار ایسه معارف حقیقی ولطائف حقانیدر ظن وقیاسك بونده مدخلی یوقدر انکیچون پیغمبر ❊ صلی الله علیه وسلم (ایاکم والظن فان الظن اکذب الخواطر) بیوردی پس اولیانك اسرار درونته واصل اولمق دیلین کیمسه یه لازمدرکه ظنی ترك ایلیه و بونلرك علمندن علم تحصیل ایلیه حتی بونلره یار وراز دار ومحرم اسرار اوله ودرونلرنده مخزون اولان انواره و کلاملرنده مدفون اولان رموزه یول بوله زیرا بونلرك اسراری کفتارلرندن دوردکلدر علی اولنه تکلم بیوررلر ❊ مثنوی ❊ سرمن ازنالهٔ من دور نیست ❊ لیك چشم وکوش را آن نور نیست) بو بیت شریف کان سؤال مقدره جوابدر و بونده ناله دن مراد کفتار باصوابدر کان سؤال لازم کلدیکه بونلرك درونلرنده اولان اسراری برنیجه جست وجو ایدهلم وقلبنده اولان معارف حقیقیه یی برنیجه فهم ایدهلم جواب ویررلرکه درونی نی کبی ماسوادن خالی اولان ولی کامل بو کلامی تالی اولورکه بنم سرم بنم کلامدن دور دکلدر

ربوا کلام متکلمك صفتیدر پس صفت موصوفده و کلام متکلمه دلالت ایدر ایچون
* مصرع * کلامندن اولور معلوم کشینك کندی مقداری * دیمشلردر ونطق
اسرار حقیقته علامت اولدیغیچون (مصرع) سوزندن کلور دیم ولینك بو نجه
اسراری * دیو تعبیر قیلمشلر وع اندر غزل خویش نهان خواهم کشت * دینلر
بو معنایه مشیر اولمشلردر تنکیم بو معنایه برشاهد دخی حضرت مولانانك مناقبنده
وارد اولمشدر برکون اول حضرت یارانه خطابا بیوردیلر یاران من این جسم
نیستم که درحضور شمایم بلکه من آن ذوق وخوشی ام که از کلام من در باطن
مریدان من سر می زند الله الله آن ذوق را که بیابید وآن خوشی را که بچشید
غنیمت دارید وشکرها کزارید که من آن ذوقم پس فای * کفتار انبیا واولیاوتالیء کلام
سعادت بجام خدا اولان متکلمك انوار ذات واسرار صفتنه مطلع اولمق استرسه
آینهٔ کلاملرینه نظر قیلمك و مناظر کفتارلرندن اسرارلرینه واقف اولسون
انکیچون امام جعفر بن محمد باقر رضی الله عنهم بیوردیلر * لقد تجلی الله لخلقه
فی کلامه ولکنهم لا یبصرون * یعنی مهر تجلیء الهی مطلع کلام ربانیده پیدا وهویدا
در ولیکن بو بصر بصیرت خلق انك مشاهده سندن نابینادر کذلك اولیانك
کلامنده دخی جناب حق متجلیدر وانلرك کفتارنده اولان اسرار انوار پروردکار کدر
ولیکن خلقك چشم و کوشنده نور معرفت وارمیدر که انلرك انوارینه مطلع اوله لر
اما اول عارفلرك که چشم و کوشنده نور معرفت واردر انلر اولیانك کفتارنده
اسرارینه مطلع و واقف اولورلر وحالتدر ونه شعور بواولر ومتکلم اولان ولی
اکر حیاتده ایسه انك وجودنی یا مانند درخت موسی ویاخود نای ززن انده برنای
پرنو اکبی عدایدرلر وانك درخت خلقتندن ظهوره کلان انوار اسراری حقدن
بیلورلر ونای حلقندن صدور قیلان کفتاری برفحوای (ان الله یقول علی لسان
عبده) وجود مطلقدن استماع قیلورلر واکر متکلم حاضرده دکل ایسه بلکه
کلامی کتب وصحائفده مسطور ایسه اول مسطوره اولان کلامك مناظرندن
انك سرینه واقف اولورلر وحقیقتنه اطلاع بولورلر زیرا برشئك اعیانده وجودی
وازمانده وجودی وار وعبارنده وجودی وار کتابده وجودی وار پس مافی الکتابة
مافی العبارته دلالت ایدر ومافی العبارة مافی ازمانه ومافی الازمان مافی الاعیانه
دلالت ایدر پس عارف کتابتدن اعیانه واقف اولور بلکه جمیع اشیا حقله
قائم اولدیغی حیثیتدن کتابده وعبارنده و ازمانده واعیانده علی الاطلاق جناب
حق مشاهده قیلور ونایك بنم سرم بنم نالمدن دوردکلدر بیوردیغی بو معنا اولور
اما نه هر برده ملاحظه ومشاهده قیلین قلب بو معنادن غافل اولور انکیچون
جناب حق جل شانه کلام مجیدنده موجود اولان ذکری وشعری واسرار قلب

عظیم مالکلرینه و القای سمع ایدین مشاهده صاحبلرینه مخصوص قیلوب
بیوردیکه * ان فی ذلك لذکری لمن کان له قلب او القی السمع وهو شهید *
یعنی بو قرآن عظیم الشانده قلب عظیم صاحبی ایچون موعظه وذکر حق واردر
وباخود ظاهرا و باطنا حاضر اولدیغی حالده القای سمع ایلیین کسه ایچون پس
چشم قلبی و کوش دلی پرنور اولین کسه قرآنده اولان اسراری واولیانك کفتارنده
اولان آثاری مشاهده قیلور * مثنوی * تن زجان و جان زتن مستور نیست *
لیك کس را دید جان دستور نیست * بو بیت شریف اولکی بیته تمثیل طریقیله تن
وجانی دخی تعریف در یعنی تن کبی آلت حق ومظهر فیض مطلق اولان محققلره
دیرلر که بز سرمزی بزم کلاممزدن دور دکلدر تنکیم تن جاندن وجان تندن مستور
دکلدر لیکن برکسه یه جانی کورمکه دستور دکلدر اکرچه جان بو کوز الله کورلمز
ولیکن تدبیر وتصرفی وخواص وکمالاتی جهتندن مستور دکل بو حیثیتدن بدن
آینه سندن جمال روح نمایاندر اما ماهیتندن (قل الروح من امر ربی) دیمکله قرآن
عظیم الشانده خبر ویرادیکی بیکاندر هیچ برکس حقیقت روحندر بیله ممشدر
والك ماهیتنه واقف اوله ممشدر انکیچون هرکس عقلی یتدوکی قدرانك کلمات
مختلفه سویله مشدر انکیچون متکلمیندن بعضیسی دیرلر که روح برجسم لطیفدر بدنده
سریان ایلر ماء ورك ورده ودهنك سمسمده ونارك حدیدده سریان ایلدیکی کبی *
وعلیه اکثر المتکلمین من اهل السنة والجماعة دیرلر که روح عبارتدر شول اجسام
نورانیه وسماویه ولطیفه دن که تغیر وتبدل وتجزی قبول ایلمز مثل ضوء الشمس فی
بدنده کون ومستوی اولسه اول اجسام شریفه الهیه باذن الله نافذ بدن اولور مثل
نفوذ النار فی الحدید وماء الورد فی الورد والدهن فی السمسم ودخی اولکی سوزه مشابه
برسوزدر (وقال بعضهم الروح جوهر لطیف قائم فی کثیف کالبصر فی الحدقة
وقید نظر وقال الجنید (الروح شیء استأثر الله بعلمه لا یجوز عنه العبارة) یعنی روح
الله تعالینك علمنده مستقل اولدیغی شیلردندر اندن عبارت جائز دکلدر وصدر
الدین القنوی حضرتلری (ویسئلونك عن الروح قل الروح من امر ربی) آیتنك
تفسیرنده بیوررلر اکر سؤال اولنورسه که حضرت رسول صلی الله علیه وسلم معادن
علوم ومنابع فهوم ایکن کشف حقیقت روحدن نیچون منع اولندی الجواب اول
زمانده سائل اولنلر قوم یهود ایدیلر علی طریق الامتحان قریشه دیدیلر که پیغمبر
یکزدن اوچ نسنه سؤال ایلیك اصحاب کهفی وذو القرنینی وروحی صحیح جواب
ویررلر ایسه حق پیغمبردر دیدیلر ومسکوت عنه اولنی روحی مراد ایلدیلر پس
حضرت پیغمبر علیه السلام اصحاب کهفك وذو القرنینك بونلره قصه لرینی بیان
ایلیوب سر روحی ابهام ایلدی (وهو المبهم فی التوریة) روح حقنده مشایخك وعلمانك

چوق کلمات مختلفه‌سی واقع اولمشدر امازبدهٔ کلمات بونقل اولنشدر ولیکن بو فقیر
روحی بوکونه تعریف ایدرمکه روح اسم حیك پرتوی وتجلیسی برنورالهیدر عالم
امردن داخل بدن وخارج بدن دکلدر وشنه متصل واندن دخی منفصل دکلدر
وتعریف اولنان روح الهیه بدنده لطافت اخلاطدن حاصل اولان برمطیه‌سی
ار درکه بدنك جمع اعضا واعصاب وعر وقنده مثل سریان النار فی الحدید
والدهن فی السمسم سریان ایلر وحامل قوا وحواس اولور پس بوروح حیوانیدنك
بدنه نسبت کمال لطافتی اولدیغی اجلدن روح الهینك بوکا تعشق اولوب بونده
سیروتصرف قیلور وحسن وجمالن وربیندن اخذ ایلدیکی علم وکمالن هرنه قدر
اینه روح حیوانی واسطه سیله بدننده مظهر اولور پس عالم وعارف اولان اول
کسه‌نك اقوال واحوال خصال وآدابنه نظر قیلوب انك بوظاهر کورنن آثارندن
اسرار بنه مطلع اولور ورو حنك حقله اولان آشنالکی ومعاملهسن ماهیتنی
بیلوب بوذکراولنان جهتدن روحتندن مستور دکلدر زایرتنده کورینن لطافت
وملاحت اولسون ویاخود بلاغت وفصاحت وعلم ومعرفت وصنعت اولسون
روحکدر اما حقیقتی جهتندن روح بوکوزله کورلمز ولیکن دیدهٔ حقبین ایله کوره
بیلکدن منع اولنمز زیرا مشاهدهٔ حق ایلین چشم باطن روحی دخی مشاهده ایلر
فافهم ولاتغفل ❊ مثنوی ❊ آتشست این بانك نای ونیست باد ❊ هرکه این آتش ندارد
نیست باد) فی کبی درونی ماسوادن خالی و نفحات الهیه ایله مالی اولان مرشد
عالی کندی کفتار پرانواری حقنده علی طریق الاستعارة بوکلامی تالی اولوب
بیوررلر که بو نایك صداسی یعنی اولیای خدانك کلامی واداسی برآتش سوزنده
وحرارت دهنده وکرمیت کننده درکه غل وغش وماسوادن درونی احراق وازاله
ایلر وظلمات بطونی کیدوب اماره قیلور هوای نفسدن حاصل اولان قیل وقالی
پروبال کبی دکلدر تکیم جناب حق کلام مجیدنده رسولنك نطق شریفی حقنده
❊ وماینطق عن الهوی ان هوالاوحی یوحی ❊ بیوردی پس اول حضرته وارث
وکامل اولنلرك نطقنده دخی بوآیت کریمه‌نك معناسی شامل اولورزیرا کامل ومکمل
اولان اولیانك دخی بانك وصداسی هوای نفسدن دکلدر بلکه وحی الهی والقای
ربانیدر پس هرکم بونلرك سوزنده اولان سوزی طوتمیه وبو چاشنیدن برلذت
طتمیه فنا اولسون ویوقلق بولسون که فنانار تجلی یی اقتباسه وآتش درون
اولیایی التماسه وسیله در بعض بی فهملر حضرت مولانانك نیست باد بیوردقلرنی
بددعا زعم ایتشلرو تأویل ایدوب بیانه کتمشلر خبرلری یوق که طریق اولیاده
مقصد اقصا ومطلب اعلا یوق اولمقدر ❊ بیت ❊ کارکاه کنج حق در
نیستیست ❊ غرهٔ هستی چه داند نیست چیست ❊ هرکس بو بوادهٔ فناسی مقداری

بوار و یوقلغی قدر حقله آشنا اولور فاذا کان کذلك طریق اولیاده والسنه
اصفیاده یوق اول دیمکدن خیرلی دعا اولمز ❊ مثنوی ❊ آتش عشقست
کاندرنی فتاد ❊ جوشش عشقست کاندرمی فتاد ❊ بو بیت اولیانك درونده
وکلامنده اولان آتش نه آتش درانی بیان ایلر بیوررلر که آتش عشق الهیدر که
درونی ماسوادن خالی اولان کبارك قلبلرینه واقع اولدی وانلربو آتشله معشوق
باقیدن ماعدایی احراق قیلدی ❊ بیت ❊ عشق آن شعله ست کوچون بر فروخت
❊ هرکه جز معشوق باقی جمله سوخت ❊ عشق شول افراط محبته دیرلر که
عاشقك چشم وجاننه وجمله قواسنه وجنانه داخل اوله ومعشوقدن غیری آنك
دیده ودلندن بالکلیه محو قیله نتکیم شیخ اکبر حضرتلری فتوحاتده بوکونه تعریف
ایدوب بیوررلر (قال الشیخ العشق افراط المحبة وکنی عنه فی القرآن بشدة الحب
فی قوله تعالی والذین آمنوا اشد حباًلله (وفی قوله تعالی) قد شغفها حبا) ای صار
حبها یوسف علی قلبها کالشغاف وهو الجلدة الرقیقة التی تحتوی علی القلب
فهی ظرف له محیطة فالعشق التفاف الحب علی المحب حتی خالطه جمیع اجزائه
واشتمل علیه اشتمال الشقة (وقال فی محل آخر فاذا عم الحب الانسان بجملته
واعماه عن کل شیٔ سوی محبوبه وسرت تلك الحقیقة فی جمیع اجزاء بدنه
وقواه وروحه وجرت فیه مجری الدم فی عروقه ولحمه واتصلت بجمیع اجزائه
جسما وروحا ولم یبق فیه متسع لغیره وصار لطفه بسماعه ونظره فی کل شیٔ الیه
ولا یری شیئا الا و یقول هو هذا حینئذ یسمی ذلك الحب عشقا کما حکی عن زلیخا
انها افتصدت فوقع الدم فی الارض یوسف یوسف حیث سقط الدم لجریان
ذکر یوسف مجری الدم فی عروقها کلها هکذا حکی عن الحلاج لما قطعت اطرافه
انکتب بدمه فی الارض الله الله حیث وقع ولذلك قال رحمه الله هم الذین استهلکوا
فی الحب هذا الاستهلاك) پس درون اولیایه واقع اولان آتش عشقدر که محبوب
وباقیدن غیری بونلرك درونده قومز وکذلك جوشش عشقدر که بونلرك خم
قلبنده اولان معانیده دوشوب واول می معانی بوذوقله جوشه کلوب بونلرك
باشندن آشوب بونلرده اول حیدده اول شراب نابی اقداح والفاظه قویوب
شاربان می محبته اناله ایدرلر دخی اول می معانی یی کوزهٔ کوشلری ایله نوش ایدرلر
ومست مدهوش انك میخانه‌سی بوانه کیدرلر و برمعنای لطیف دخی بودرکه
میدن مراد هرکسك روحی اوله اکا ذوق ونشاط ویردیکی وخم وجودنده
هرانده برشانله غلیان قیلدیغی ملابسه ایله جائزدر پس هرکسك می روحنه
دوشن جوشش محبت ذاتیه وازلیه نك جوششیدرکه بحکم فاحببت ان اعرف
هرکسك وجودی کونه سریان قیلدقده انك می جانن برکونه شانله غلیان

قیلشدر واول محبت جنبش وخروشیدر که نظام عالم وانتظام بنی آدم حاصل اولمشدر ﴿ مثنوی ﴾ نی حریف هر که از یاری برید * پردهایش پردهای مادرید) بو بیت شریفده درونلری اسرار حقله پرانوار اولان کبارکله بحسب الحقیقه یاردرلر آنی تذکار ایلر بیوردینی کبی درونلری ما سوادن خالی اولان مرشد هادیلر شول عاشق زارله یاردرلر دوکلی یاردن وجمیع کاروباردن منقطع اوله بلکه کندی نفسندن وجمله هوا وهواسندن کذر قیله تاکه بو وجهله انلرک صحبت وارشادینه یول بوله حتی انلردخی من حیث الحقیقه انلریله یار اوله زیرا بو کبار برای مصلحت وقت اکثرناسله دخی بحسب الصورة یار اولورلر لیکن * مصراع * همنشینت من نیم سایهٔ منست * مفهومن تذکار قیلورلر پس بونلرله مناسبت وحریفلکه تبتل وانقطاع شرطدر (ولهذا امر الله نبیه علیه السلام ارشادا للطالبین) واذکر اسم ربک وتبتل الیه تبتیلا * ای دم علی ذکر الله لیلا ونهارا وانقطع بالعبادة وجرد نفسک عما سوی الله * مصرع ثانیده نیث پردهلردن مراد مقامات اولیادر انکیچون که علم موسقیده واصطلاح مطربانده سرود ایلدکاری مقاماته پرده تعبیر ایدرلر نتکیم مقام راست ومقام عراقه پردهٔ راست و پردهٔ عراق دیرلر و پردههای مادهکی پردهلردن مراد سالکک حجبات نورانی وظلمانی اولان پردهلریدر پس بوتقدیرجه معنادرکه نی مثابهسنده الت حق ومظهر فیض ذات مطلق اولان مرشد اول طالب مستعدک یاریدرکه دوکلی یاردن منقطع اوله ونفسندن وهوا وهوسندن نجات بوله اول مرشدک مقامات علیه ومراتب سمیه وسنیهسی بزم حجبات نورانیه وظلمانیه مزی هتک ایلدی واسرار حق وانوار ذات مطلق هرمرتبهدن بزه کشف ایدوب سویلدی پس سالکه ابتدای حالده مراتب الهیهدن هربرمرتبه بر پردهٔ قویدر اول وقتده که جمیع مراتب الهیه نک اسرارینه عالم اولان مرشد مرتبه بمرتبه سویلیه روحانی وجسمانی هرمقامک حقیقتن اکا بیقین کلدرکه شیخنک مقامانی اکا حجاب اولان مرتبهلری هتک ایدوب عین اول حجبات نورانی وظلمانیدن روی یاری مشاهده قیلور وغیر کوردکنی عین یار کورور * فقال سلطان العارفین ﴿ مثنوی ﴾ همچو نی زهری وتریاقی که دید * همچو نی دمساز ومشتاقی که دید) بو بیت شریفده زهر قهردن وتریاق مهردن استعاره در تقدیر کلام درونی ماسوادن خالی اولان مرشد عالی کبی قهر ولطف صاحبی کیم کورمشدر یعنی بونلر کبی زهر وتریاق معدنی کیمسه کورمشدر زیرا مرشد خلیفهٔ حقدر وخلیفهٔ کامل اولدرکه مستخلفک وجوب ذاتیدن ماعدا هرنه قدر صفات متقابله واسماء متضادهسی وارایسه انکله متصف اوله (کما قال الشیخ الاکبر فظهر جمیع ما فی الصورة الالهیة

من الاسماء فی هذه النشأة الانسانیة فحازت رتبة الاحاطة ولهذا کان آدم خلیفة ولاجل حصول هذه الجمعیة صار خلیفة فی العالم ان لم یکن آدم ظاهرا بصورة من استخلفه فما یکون خلیفة فی العالم * پس جناب حق جل شانه نیجه قهر ولطفله متصف ایسه بونلر دخی بو صفتلرله متصف اولوب شریعته وطریقته بر مقتضای امر الهی محل لطف اولنه لطف ومحل قهر اولنه قهر ایدرلر مؤمن موحد اولنلره تواضع وملایمت وکافر وفاجر اولنلره شدت وغلظت جانبنه کیدرلر (کما قال الله تعالی فی اصحاب رسوله (اشداء علی الکفار رحماء بینهم * پس اصل فی الحقیقه کامل بو صفتین متقابلتین ایله متصف اولوب مستحق مهره مهر ومستعد قهره قهر قیلمقدر زیرا (بیت) ووضع الندی فی موضع السیف بالعلی * مضر کوضع السیف فی موضع الندی دیمشلر ودخی (بیت) اذا انت اکرمت الکریم ملکته * وان انت اکرمت اللئیم تمردا * دیو تحقیق ایتمشلردر انکیچون جناب حق جل شانه حبیبنه کفار واهل نفاق حقندن غلظت وشدت ایلمکه امر ایدوب بیوردلرکه یا ایها النبی جاهد الکفار والمنافقین واغلظ علیهم * یعنی ای نبی کامکار کفار شقاوت کردار واهل نفاق ضلالت شعاره ملایمت ایلمه که بونلر محل لطف دکلدر بلکه اجرای حدودله مجاهده وغلظت وشدتله معامله ایله که بونلره اولی در حضرت رسولک صلی الله تعالی علیه وسلم ذات شریفلری نیک وبده بلکه هر احده بوندن مقدم ملایمت واحسان اوزره ایدی جناب حضرت بو خصلتی علی العموم هرکسه اجرا ایلمه که روا کورمدی تاکه هرحق ذی حقه اعطا ایلمش اوله واوصاف مستخلف ایله اتصاف قیله وکمال اعتدال ایله معتدل اوله اول حضرتک کمال حلم وملایمتلرین بو آیت کریمه دن قیاس ایله که جناب حق اکا غلظت وشدت ایله دیو امر بیورر وحضرت موسانک ذات شریفنی فهم ایله که جناب حق انلره (وقولا له قولا لینا) دیو لینت وملایمته امر بیورر پس معلوم اولدیکه کامل ومکمل اولنلره بو زهر وتریاقدن عبارت اولان صفتین متقابلتین ایله متصف اولمق ممدوح ایمش بو اجلدن حضرت مولانانک کبی الت حق اولنلری مدح ایدوب نی کبی زهر وتریاق کم کورمشدر بیوررلر ودخی بونلر کبی طالب حقه دمساز ومشتاق کم کورمشدر دیو ادا قیلورلر نتکیم حضرت نبی علیه السلام زمان شریفلرندن صکره کلان امتنه واشوقا الی لقاء اخوانی دیو عرض اشتیاق ایدرلر کذلک اول حضرتک وارثلری دخی طالب حق اولنه دمساز ومشتاق اولوب بو خصلتله طریق حقه کیدرلر والله اعلم ﴿ مثنوی ﴾ نی حدیث راه پرخون میکند * قصههای عشق مجنون میکند) یعنی ولی کامل ومرشد فاضل اولنلره پرخون اولان طریق عشقک سوزین سویلرلر واولاردن اول اولمه نک نقل ایلرلر

و بوراده عشقه پرخون تعبیر انکچوندر که البتة عاشق اولمیجه ریبسنی کورمز
ومحبوبنه ایرمز پس طریق عشقك نتیجه‌سی موت ارادی وقتل اختیاریدر
* کما قال ابن الفارض * بیت * هو الحب فاسلم بالحشی ما الهوی سهل *
فما اختاره مضنابه وله عقل * وعش خالیا فالحب راحته عنی * واوله سقم وآخره
قتل * وان شئت ان تحیی سعیدا فمت به * شهیدا والا فالغرام له اهل * وقل
لقتیل الحب وفیت حقه * وللمدعی هیهات ما الکحل الکحل * وحضرت مولانا
بشنجی جلدده برحکایه ایراد ایدوب بیوررلر که برعاشق معشوقنه انك بولنده
ایلدیکی وفاسنی وغم وهجرانده اولان صفاسنی و کیجه‌لر قائم و کوندزلر صائم
اولمسنی عدایلدی و بونك کبی عبادات وطاعاتی هرنه ایسه معشوقك مرحمتی
ایچون احصا ایدوب سویلدی پس معشوق دخی بو کونه جواب ایلدی
* بیت * کفت معشوق این همه کردی ولیك * کوش بکشا پهن واندر یاب
نیك * آنچه اصل اصل عشقست وولاست * آن نکردی این چه کردی
فرعهاست * کفتش آن عاشق بکو آن اصل چیست * کفت اصلش
مردنست ونیستیست * پس وصلت یاری موت اختیاریه مربوطدر ومحبتك
نتیجه‌سی اولمکه منوطدر انکچون جناب حق جل شانه حدیث قدسی سنده
بیوررلر من احبنی قتلته ومن قتلته فعلی دیته ومن علی دیته فانا دیته *
بواجلدن حضرت مولانا بوراده عشقه پرخون تعبیر بیوردی اکرچه بوراده عشقه
پرخون تعبیر بیوردی اکرچه برراه پرخوندر اما معنا عشاقه پرخواندر (وانما
الحیاة فی الموت) فحواسنجه بونلره اولمك آب حیوان وحیات جاودانندر ودخی
اول کبار مجنون عشق پروردکار اولان زارلرك قصه‌لرینی سویلرو برفحوای
(لایکمل ایمان احدکم حتی یقول الناس انه مجنون * بونلرناس وپروسواس
زعملرنده مجنوندر بوخسه عندالله وعند الانبیا واولیا بونلر کامل العقل والایمان
بردوفنوندر تنکیم جناب حق خالق بیچون حضرت رسالتپناه حقنده کافرلردن
حکایه بیوررلر که * و یقولون انه لمجنون * انك امورنده متحیر اولدقلرندن
وشان شریفنی بیلمدکلرندن اول حضرته تحقیقا بومجنوندر دیرلردی بوعاشقلرك
دخی عقلی وسعی اهل دیوانه الك بولنه کندیلر کیدرلر * مثنوی * محرم این
هوش جز بی هوش نیست * مرزبان را مشتری جز کوش نیست) یعنی بوذکر
اولنان هوشك محرمی دکلدر الاعقل ... شدن بیهوش اولنلر واول دنیایه پیغمبر
علیه السلام کبی انتم اعلم بامور دنیاکم دیلردرز برا حکمت الهیه هرشئی برشئه
لایق وهرکسی برکونه مصلحته سایق قیلمشدر مثلا زبانه طالب ومشتری اولان
کوشدر کذلك بوهوشه که عاشق ومحرم اولان بی هوشدر * کما قال ابو یزید

البسطامی علم الله استعداد عباده فنهم من لم یصلح للعشق والمحبة فشغلهم للخدمة
والعبادة فهم العابدون والزاهدون ومنهم من یصلح لمحبته فاختصهم لمحبته فهم
العاشقون الوالهون * بیت * هرکسی رابهر کاری ساختند * میل آنرا دردلش
انداختند * پس بوهوشه محرم اولان اهل دینه لابد ولازمدر که بیخودلق شرابن
ایچه ومست اولوب کندودن کچه حتی معشوق حقیقی اکا برقپویی فتح ایدوب
آچه پس حضرت مولانا بوهوشه محرم اولان عقل جزوٴیدن بیهوش قلان
کیمسه‌لر نه ایدوکین بیان ایلدکدن صکره کونلری عقل معاش غمنده ضایع اولان
کیمسه‌لرك حالنی علی قاعدة اسلوب الحکیم تقریر ایدوب بیوررلر * مثنوی *
درغم ما روزها بیکاه شد * روزها با سوزها همراه شد) بو بیت شریف اسلوب
حکیم قاعده‌سی اوزره در اسلوب حکیم اولدر که برعالم کیمسه برنیجه لئیمه ارشاد
ونصیحت قیلدقده امحاض نصح ایچون انلرك مابیننده کندوینی ادخال ایلیوب
نصیحتی اولا کندی نفسنه سویلیوب انلره تعریض ایلیه واول قومه بو اسلوب
اوزره کلام حکمت آمیزی سویلیه * کما ورد هذا الاسلوب فی القرآن قال الله تعالی
فیه حاکیا عن حبیب النجار ومالی لا اعبد الذی فطرنی والیه ترجعون * اول
زمانده که حبیب نجار حضرتلری قوم انطاکیه‌یه حضرت عیسانك کوندردیکی
رسلدن خبر الدقده مغاره‌دن چیقوب بونلره کلوب ارشادده کمال تلطف مراد
ایتمکله اولا نفسنی معرض نصیحتنه ادخال ایدوب انلره علی وجه التعریض
والتقریع دیدیکه ایا بنم ایچون نه شیٴ واردر که بنی یوقدن وار ایلین الهه عبادت
ایتمزم حال بو که سزك جمله کز اول حضرته راجعدر اما مقتضای ظاهر بوایدیکی
* ومالکم لا تعبدون الذی فطرکم والیه ترجعون * پس بونلره امحاض نصح وکمال
تعریض ایچون بو قاعده اجرا اولنور بو اسلوبه عدول اولندی * بیت * خواهی
این معنی شود برتو عیان * مالی لا اعبد از قرآن بخوان * می کند تعریض آن
منکران * که برایشان بندکی آید کران * تازراه بنده‌کی آکه شوند * بکذرند از
بی رهی ازره روند * همچنین واصل نشسته پیش یار * می کند از هجر نالشهای زار *
تاشود محجوب ومحروم از وصال * واقف از هجران پررنج وملال * روی برتابد
زذل احتجاب * زود بشتابد بسوی حسن المآب * حضرت مولانا بو قاعده‌یی
حضرت مثنویده چوق محلده اجرا ایدرلر تاکه بورادن معلوم اوله تنکیم برمحلده
دخی بیوررلر * مثنوی * چون تنالم تلخ ازدستان او * چون نیم ازحلقهٴ مستان
او * چون نه باشم همچو شب بی روز او * بی وصال روی روز افروز او * بوذکر
اولان قاعده اوزره حضرت مولانا بو بیتی دخی ادا بیوررلر که بزم اول هوشه محرم
اولمامز غمنده ونایافتلك المنده کونلرمز بیکاه اولدی کونلرمز سوز و کدازله همراه

اولدی امامقتضای ظاهر بوایدیکه (درغم تان روزها بیکاه شد) دیه‌لردی پس
بواسلوب عدول بوذکر اولنان نکته‌ی اشعار ایچون طریق حسن بومعنایی
فهم ایتیوب روزها مرشد اولانلردن استعاره دردیر و بوکونه تعبیر ایدرکه اولیا
رفتند ومرشدان کذشتند درارشاد کردن ماغم خوردند بوسوزك بوکلامه
مناسبتی بوقدر و بو بیتك شرحنده سرور یدن غیری خطاایاش چوقدرلیکن
بوذکر اولنان اسلوبدن غیری‌یه مساعده یوقدر ❊ مثنوی ❊ روزها کررفت کورد
وباك نیست * تو بمان ای انکه چون تو باك نیست) یعنی کونلر اکر کتدیسه وایامری
هوا وهوس ضایع ایتدیسه اول کونلر کتدیکنه باك یوقدر سن قال ای مرشد
کاملکه سنك کبی پاك یوقدر سنك تربیه وهمتك سببیله بزه تدارکمافات وتلاحق
ضایعات ممکندر تو بمان خطابی جناب حقه دخی اولسه جائزدر ولکن شول برحسن
تعبیر ایتمکله که سنك عنایت واحسانك قالسون ای شول خالق کون ومکان که
سنك کبی پاك وسبحان یوقدر رشول کسه‌یه که عنایت الهی یاراولور مافاتی
تدارك قیلور ومظهر ولایت اولور وانوار هدایتی بولور (کماقال المشایخ) العنایة
تهدم الجنایة توجه الهدایة تورث الولایة بو بیتده مقصر اولنلره اسرار الهیه‌دن
محروم قالنلره تسلیه واردر کان بیوررلر که ای مقصر کونلرك ضایع اولدیسه
اوهوس عمر نازنینك تلف قیلدیسه غم یمه شول وقتده که بر مرشدی بوله‌سن
واکا اقتدا قیله سن آنك همتی برکاتیله وارشاد باسعادتی سببیله جمیع سیئاتك
حسناته وضایعاتك محصولاته مبدل اولمق مقرردر * بیت * همنشینی مقبلان چون
کیمیاست * چون نظرشان کیمیایی خودکجاست * و یاخود جناب حقه توجه
قیله‌سن وعنایت الهیه‌یی بوله‌سن پس محروم ومغبونلك دامندن قورتلوب سعادته
ایره‌سن اکر بوایکی امردن بریسی اولمزسه نعوذ بالله خسران و خذلان
ورطه سنده قالورسن کما قیل (بیت) بی عنایات حق وخاصان حق * کرملك
باشد سیاهستش ورق ❊ مثنوی ❊ هرکه جز ماهی ز آبش سیر شد * هرکه
بی روزیست روزش دیر شد) بو بیت شریفده اهل سلوکك اوج نوع اولمسنه
اشارت واردر نوع اول شول ماهیان دریای محبت حق وغواصان بحار انوار
مطلقه‌دردیرلرکه ماهی مثال آب زلال وصله سیر اولمیوب (هل من مزید) نعره‌سن
اورورلر اکر هزار دریایی نوش ایتسه بلکه نیجه بیك مراتب مقاماتی کچوب کتسه‌لر
ینه ریان اولمزلر وطلب واشتیاقلرندن قومزلر نوع ثانی شول قانعان آب وصلت
وقاصدان کوی طریقتدرلرکه نیم جرعه‌دن سکران و یك کوزه‌دن ریان اولورلر
ونوع ثالث بوقصه‌دن بی حصه و بوروزیدن بی بهره و پرغصه قالورلر اولکی
طائفه‌نك مثالی بایزید کبی ایکنجی طائفه‌نك مثالی معاذ رازی کبی اوچنجی طائفه‌نك

مثالی سائر اهل لعب و بازی کبیدرنته‌کیم معاذ رازی بایزید حضرتلرینه یازوب
کوندردیکه * ع * سکرمن شربته من کأس حبه * پس بایزید دخی اکا یازوب
کوندردیکه (بیت) شربت الحب کأسا بعد کأس * ولانفد الشراب ولارویت
مشایخ ریده وعدم ریده ایکی طرف اولمشلردر برقسمی دیرلرکه سالك
مشاهده‌ٔ لوح محفوظه مالك اولدقده وحقایق اشیایی بولدقده ریان اولور
وعطشی مندفع اولوب طلبدن قالور و بوقدرله اکتفا قیلور * کماقال الشیخ الاکبر
فی الفتوحات اری مایحصل به الاکتفاء و یضیق المحل عن الزیادة اعلم انه لایقول
بالری الامن یقول بان ثمة نهایة وغایة وهو المکشوف لهم عالم الحیاة الدنیا ونهایات
مدتها وهم اهل الکشف فی اللوح المحفوظ المتکفون علی النظر فیه اومن کان
کشفه فی نظره الوجود علی ماهو علیه ثم اعتدل دون الحجاب وری التناهی اذکل
مادخل فی الوجود متناه ولیس لصاحب هذا الکشف من الکشف الاخروی
شیء فمن رأی الغایة قال بالری وعلو الهمة بالغایة * و برقسمی دخی دیرلرکه
ظهورات الهیه‌یه نهایت یوقدر وتجلیات ربانیه‌یه قتی چوقدر پس عطشان
اولان عاشقك جانی نه وجهله ریان اولور کماقال الشیخ فی هذا الباب (بیت) اری
قال به قوم ولیس لهم * علم بان وجود الری معدوم * لوکان ری تناهی الامر
وانقطعت * امداده و زیادات وتعلیم * فالامر لیس له حد یحیط به * لکنه الرزق
فی الاشخاص مقسوم * و حضرت مولانادخی ری یوقدر دیین طائفه علیه‌ندر
تتکیم بر غزل رعنالرنده بیوررلر (بیت) ریك زآب سیر شد من نشدم زهی زهی *
لایق این کان من نیست زهی زهی زهی (تتکیم بر محلده دخی (بیت) ای برادر
بی نهایت درکهیست * هر آنچه میرسی بالله مایست * بیوررلر پس بو مقدمه
معلومك اولدیسه معنای بیت دیمك اولور که هر شول کسه‌لر که ماهیٔ بحرا حدیتك
غیریدر یعنی دریای وحدتك ماهیسی دکلدر بو ذکر اولنان اسرارك صوبندن
سیر اولدی و بوقدرله قناعت قیلوب ری بولدی وهر شول کسه که بوروزیدن بی
لذت و بولذتدن بی روزی قالدی انك روزی دیر اولدی دیمك عجم ایچنده ضرب
مثلدر نتکیم هرکه بی سیرست روزش دیرست دیرلر و بونی آچ اولانك کونی غم
واندوهله کچدیکندن کنایه ایدرلر وفی الحقیقة بولذتدن بی نصیب اولان و بو
شربتدن بی بهره قالان کسه‌لر دنیا وآخرتده عیشی یوقدر * بیت * فلاعیش
فی الدنیا لمن کان صاحیا * ومن لم یمت سکرا بها فاته الحزم * علی نفسه فلیبك
من ضاع عمره * ولیس له منها نصیب ولاسهم ❊ مثنوی ❊ در نیابد حال پخته
هیچ خام * پس سخن کوتاه باید والسلام) یعنی پخته اولانلرك وکامله ایرنلرك حالنی
هیچ خام وناقص قالان ادراك ایده‌مز انکیچون لایعرف الکامل غیره حتی ینتهی

اليه سيره دبمشلردر ولايعرف ذا الفضل الا ذووه دينلرخوب ادا ايلمشلردر زيرا
كاملارك حالى مقالله تعريف اولنمز و بو ذوقى طوتمين بيلمز ليكن كامل و بخته كيلردر
ومرتبه لرى ندر تحقيق ايده لم تاكم اهل كماله ومرتبه لرينه علم حاصل اوله قال ابن
العطا فى الحكم الكامل عبد اذا شرب ازداد صحوا واذا غاب ازداد حضورا فلا جمعه
يحجبه عن فرقه ولا فرقته تحجبه عن جمعه ولا فناؤه عن بقائه ولا بقاؤه عن فنائه
يعطى كل ذى قسط قسطه ويوفى كل ذى حق حقه وقد قال ابو بكر الصديق
رضى الله عنه لما نزلت براءة عائشة رضى الله عنها من الافك ياعائشة اشكرى
رسول الله صلى الله عليه وسلم فقالت والله لا اشكر الا الله دلها ابو بكر رضى الله
عنه على المقام الاحكم المقتضى اثبات الاثار وقد قال الله تعالى (ان اشكرلى
ولوالديك) وقال رسول الله صلى الله عليه وسلم من لم يشكر الناس لم يشكر الله
بو كلامدن فهم اولنان اولدر كه كامل وحدتى كثرتده و كثرتى وحدتده كوزندر
وهم بو ببنك حكمن اجرا ايدوب حق ذمتى حقه ايركورندر ونيجه
مرتبهٔ تفرقه ده دغدغهٔ كثرت ايله مرده اولانلرى علم توحيدله
ديرى كورندرسوز كوته كركدر والسلام تم الكلام بعون الله
العلام وصلى الله على سيد الانام واصحابه
الفخام واولاده الكرام

بسم الله الرحمن الرحیم

الحمدلله الذی جعل کتاب المثنوی مجمع البحرین * من تفاسیر القرآن والاحادیث النبویة وملتقی النهرین * من الفاظ الفارسی * وکلام العربی * والصلوة علی نبینا محمد البرزخ الجامع بین الفرق والجمع الحقیق * الداعی الی التوحید الالهی * ومرتبة الجمع بالبرهان القوی * وعلی آله واصحابه الذین اجتمعوا علی الاتحاد الصوری والمعنوی (امابعد بوفقیر مولوی وقتاکم حضرت مثنوینک عربی اولان ابیاتنی وآیت کریمه واحادیث نبویه یی متضمنه اولان کلماتنی جمع ایدوب وشرح قلوب جامع الایات دیمکله بین الفقرا شهرت بولدیسه * بعده مستقل برکتاب اولدیسه * بعده کلمات مشکله وابیات معضله فارسیه سنی * دخی شرح وایضاح ایدوب فاتح الابیات مستقل برکتاب اولدیسه * بعده دیلدم که بوایکیسنک مابیننی جمع قلم (تامرج البحرین یلتقیان) نکته سن عیان وهربری برکتاب آخر اولدیغی جهتندن) بینهما برزخ لایبغیان) سرنی بیان قیله * و بونلردن استخراج معانی ولطائف ایلین اصحاب معارف (یخرج منهما اللؤلؤ والمرجان) قوانک مفهوم رموزی بسن بوله و بوجمله حضرت مثنوی یه برشرح کامل اوله نعم معنای باصوابه واقف * ودأب کتاب وفحوای مستطابه عارف اولنلرك قتنده برشرح کامل وکتاب شاملدر زیرا بوکتاب شریفك دأب لطیفی بودرکه ابیات مشکله بونده بعینها مسطوره ومشروحه در وابیات غیر مشکله مخافة عن التطویل * ورغبة بالاختصار الجمیل بعبارتها یازلمشدرلیکن معنالری بسط اولوب لازم کلان شرح وایضاح فی الجمله ترك اولنمشدر * ومثنوی خوان اولنلره بلاتأمل معنالری واضح * و عندالقرأة فحوالری اذهان پاکلرینه لایح اولمقدن اوتری هربیتك اوانه سرخ ایله برحرف میم یازلمشدر * تامعلوم اوله که اول میمك مابعدنده اولان معنی بعینه اول بیتك شرح ومعناسیدر و بوکتاب مستطابه مجموعة اللطائف ومطمورة

المعارف تعبیر اولنسه صوابدن خالی دکلدر * شول جهتدن که کتب معتبره دن بونده معارف جلیله ولطائف کثیره جمع اولمشدر * طالبینه ترغیب وراغبینه تحریص ایچون اول کتب نفیسه نك اسامیسی تحریر اولندی تفاسیره متعلق اولان کتب ابواللیث ومعالم التنزیل ومدارك وقاضی وابوالسعود وتفسیر کبیردر ودخی قاشانی وکشاف ومجمع البیان وتیسیردر واحادیثه متعلق کتب مسلم وبخاری ومصابیح ومشارق وترغیب وترهیب وجامع الصغیردر وتصوفه متعلق اولان کتب فتوحات مکیه وفصوص الحکم ودیوان ابن فارض وعوارف المعارف وکتاب تعرف واصطلاحات للشیخ عبدالرزاق القاشانی واعجاز البیان للشیخ الکبیردر وکلامه متعلق اولان شرح مواقف وشرح عقائد وحکمته متعلق اولان هیاکل وشرعیاته متعلق اولان شرح شرعه ومشکوة الانوار * وفقهه متعلق اولان هدایه وصدر الشریعه ولغته متعلق اولان صحاح ونهایة ابن اثیردر و بوجمعیته باعث وداعی اولدرکه مثنوی خوان اولنلر و بوکتابی مطالعه قیلنلر آیات کریمه واحادیث نبویه یی وکلمات طائفهٔ علیه یی * بلاتکلف ولاتتبع محله مناسب حاضر بوله لر * و بوفقیره خیردعا قیله لر ومثاب اوله لر * بومحله خطبه ودیباجه یازلمسنه باعث وعلت ایکی نکته یی اشارت اولدیغیچوندر * نکتهٔ اول مقدم مشروحه اولان اون سکز بیت حضرت مولانانك قلب شریفلرینه جناب خداجانبندن دفعهٔ واحدهٔ الهام والقا اولنوب حضرت حسام الدین چلبی لسان حالله بوکونه برکتابك تألیفن اول حضرتدن استدعا ایدوب خاطر عاطرلری بواندیشه اوزره ثابت و برقرار ایکن حضرت خداوندکار دستار مبارکلرندن بوابیات شریفه یی اخراج واظهار ایدوب بیوردیلرکه حسام الدین دخی سن لسان مقال ایله استدعا ایلمزدن اول جناب متعالدن بوکونه برکتاب پرکال منظوم اولمسی قلبمه الهام اولندی آل بوابیات شریفه یی که قابل کثیره نمونه درکما بینا فی شرح الدیباجة پس حسام الدین چلبی لسان مقالله انك بقیهٔ نقیه سن دخی استدعا بیوردقلرنده بند بکسل بیتندن ابتدا ایدوب تألیف وتحریرینه شروع قیلدیلر نکتهٔ ثانی حضرت مثنوی صورتا شش دیباجه واسطه سیله شش مجلددر وشش مجلد اولمسنده نکته بودرکه
* بیت * شش جهت را نورده ازشش صحف * کی یطوف حوله من لم یطف *
بیتك مقتضاسنجه شش جهته انوار معارف واسراری اعطا ایلمسی اشعار ایلرتاکم ظلمت جهل وغفلتده قالنلر بونك انوار ساطعه سن کوروب حولنه طولنه لر واستناره قیله لر وخلقت اشیاده دخی ایام الهی شش روز واقع اولمشدر (کما قال تعالی الله الذی خلق السموات والارض ومابینهما فی ستة ایام) پس بومعنالر شش عددك فضیلتنه دلالت ایدر بواجلدن جلد مثنوی دخی شش عدد اعتبار اولندی و بومحلده

خطبه ودیباجه تحریر اولندی (والله اعلم بالصواب * والیه المرجع والمآب * قال
سلطان العارفین وبرهان الواصلین * مصباح درون اهل یقین مفتاح خزائن
اسرار رب العالمین * ارشادا للسالکین وتعلیما للطالبین ﴿ مثنوی ﴾ بند بکسل باش
آزاد ای پسر * چند باشی بند سیم وبند زر) بو بیتك ماقبلنه مناسبتی فصل
قاعده سن اقتضا ایدر فصل دیدکلری علم معانیده اولدر که کلام متغایرینك
ماییننده جهت جامعه اولمدیغی اجلدن بینهمایه برکلام آخر دخی تقدیر اولنمغله
مناسبت تامه بولنور * و بوقاعده مثنوینك اکثر محلنده اجرا اولنور فافهم پس وقتاکم
بیت اولده هیچ خام اولنلر پخته لك حالنی فهم ایتمزلر بیوردیلرسه برسؤال مقدر
لازم کلدیکه پس بوص تبه پخته لکه بالغ اولان رجالك احوالنه اطفال طریقت
نیجه بالغ اولور ونه وجهله کمال مرتبه سن بولور پس ارشاد الصبیان الشریعة وتعلیما
لاطفال الطریقة بو بیت مستطابی سؤال مقدره جواب طریقیله ادا بیوردیلرکه
بند دنیا بی کس وآزاد اول ای اوغلان نیجه برسیم وزره بند ومقید اوله سن ای
بی اذعان عقل وعرفانك وارایسه حضرت رحمانك رسولنه بیوردیغی حدیث
قدسیدن معنی دان اولورسن وصبیان مرتبه سندن قورتلورسین * قال الله
تعالی یااحمد لاتکن کالصبی فانه اذا نظر الی الابیض والاحمر احبه * بیت * بازیچه
ایست طفل فریب این متاع دهر * بی عقل مرد مانکه بدو مبتلا شدند
﴿ مثنوی ﴾ کر بریزی بحررا در کوزهٔ * چند کنجد قسمت یك روزهٔ)
ای صغر حالنده فلان اکر بحر ارزاقی کمال حرصکدن کوزهٔ وجود که دوکسك
اکا نقدر رزق صغار که اول روز مره اولان نصیبکدر پس هرکسك روزمره
قسمتی (نحن قسمنا بینهم معیشتهم فی الحیوة الدنیا) آیتنك مقتضاسنجه مرزوق
ومقسومدر واهل کلامك برکیمسه نك رزقنی برآخر المز واوده یاتمزو تلف اولمز
ویرده قالمز دیدکلری علمایه معلومدر فرضا طالب رزق مولدن هارب اولدیغی
کبی رزقندن دخی هارب اولسه رزق البته آنی بولور نتکیم جابر حضرتلری
بوحدیث شریفی حضرت نبیدن روایت قیلور * قال علیه السلام لوان ابن آدم
یهرب من رزقه کما یهرب من الموت لادرکه رزقه کما یدرکه الموت * بوبی بوبله
بیلن قانع اولور ودام حرصدن نجات بولور ﴿ مثنوی ﴾ کوزهٔ چشم
حریصان پرنشد * تاصدف قانع نشد پر در نشد) حریصلرك چشمی کوزه سی
آب اموال وارزاق ایله پر اولمدی (کما قال النبی علیه السلام لوکان لابن آدم
وادیان من ذهب وفضة لابتغی الیهما ثالثا ولایملأ جوف ابن آدم الا التراب
تاصدفکه قانع اولمیه وقطرات باراندن برقاچ قطره ایله اکتفا قیلمیه درونی درله
طولمدی کذلك درون صدفی دخی اکر قانع اولمزسه درر معرفتله طولمز وفقر
واحتیاجدن نجات بولمز کما قال علی کرم الله وجهه ورضی الله عنه * فقیر کل ذی

حرص غنی کل من یقنع * پس هرذی حرص فقیر الحالدر * ولوکان ذا مال وهر
قانع غنی البالدر واوکان بلا اعراض ولا اموال * کما قال علیه السلام (لیس
الغنی عن کثرة العرض انما الغنی غنی النفس اللهم ارزقنی غنی النفس وخلصنا
عن الحرص والهوس وطهرنا عن العیوب والنجس ﴿ مثنوی ﴾ هر کرا جامه زعشقی
چاك شد * اوز حرص وعیب کلی پاك شد) یعنی هرکیمك که جامهٔ انانیت
ونفسانیتی افراط محبت خدادن چاك اولدی ولباس وجود موهومیسی عشقله
فنا بولدی اول کیمسه حرصدن وعیبدن بالکلیه پاك اولدی زیرا باعث عیوب
وجود پرذنوبدر کما قال علیه السلام (وجودك ذنب لایقاس به ذنب آخر) پس
فنی وجود نفسانی دست عشقله چاك اوله وجود حقانی بولور هرعیوبدن
کلی ذنوبدن پاك اولور زیرا انتفای علت انتفای معلولی اقتضا قیلور پس معلوم
که مظهر قلوب انسانی ومرکز عیوب نفسانی وطبیب علل جسمانی وروحانی
عشقدر ﴿ مثنوی ﴾ شاد باش ای عشق خوش سودای ما * ای طبیب جمله علتهای ما)
ای بزم سودامی چوق اولان عشقمز شاد اول ای بزم جمله علتلریمزك طبیبی ابدی
آباد اول عشق جمیع علتلرك طبیبی اولمق نیجه ممکن اولور دیرسك جواب برصواب
ولدرکه امراض علل ایکی قسمه منقسمدر برقسمی جسمانی وبرقسمی روحانیدر
عشق بو ایکی قسمه دخی طبیب رحمانیدر وتوضیح معنی بووجهله اولورکه حضرت
نبینك (البردة رأس کل داء) بیوردیغی حدیث موجبنجه امراض جسمانی اکثر
کثرت اکل وشربدن حاصل اولور عاشق اولان کیمسه ایسه اکل وشرب قیدندن
قورتلور وپرهیزکار اولور اویله اولیجق (والحمیة رأس کل دواء) مفهومی بولنوب
عشق امراض جسمانیه یه دخی دوا قیلور وعاشقلك بدنی عشقله زنده اولوب
حیات بولور نتکیم زلیخا هم بارخسته اولمه یوسفی کورسه صحت بولوردی وغمناك
واله یوسفی اکسه شاد اولوردی * وضعف حالنده کرسه ویا کسه بدننده قوت
کلوردی نعم اکرچه عشق نحافت ونحول وصفرت وجه وذبول مانندی آفتلر
ایراث ایلرولیکن بوعلتلر حیات عشقه نسبتله عین صحت ومحضا نعمت وراحتدر
کما قال صدر الدین فی شرح الاسماء الحسنی العاشق لایزال فی حیاة طیبة بشهود
المعشوق وهو اذ نعیم العشاق واعظم العیش عند کل مشتاق وان ظهر
فی ظاهرهم آثار الآلام فلاشك فی ذلك طیب حیاتهم فان الآلام الجسمانی لاتقابل
مع ارواحانیة فالمحبوب اذ رأی بلاء فی العشاق یحمل ذلك عنی نفسه ونفس
العشاق علی خلاف مایتوهم هذا المحجوب * اما قسم ثانی که امراض روحانیدر
مثلا اخلاق ردیه واعمال سیئه که عشق بونلره دخی طبیب شافیدر ودوای
کافیدر * اولا حب دنیا رأس کل خطیئة * حدیثك مقتضاسنجه حب دنیاکه

جميع معاصی به بادی وجمله علل معنویه بی حاو بدر عاشق اولنده بولنمز ونخوت
وناموس كه اكبر سيئه و بؤسدر (لا يجتمع الكبر مع الايمان فی قلب واحد)
مقتضاسنجه ايمان ايله كبر بر يرده جمع اولمز فكيف يجتمع مع العشق فافهم
﴿مثنوی﴾ ای دوای نخوت وناموس ما * ای تو افلاطون وجالينوس ما)
ای عشق بزم دوای نخوت وناموسمزسن وای عشق سن بزم افلاطون
وجالينوسمزسن جميع اخلاق ذميمه دن بو ايكی صفتی افراد بالذكر ايلملرندن
مقصود بودركه شيطان بو ايكی صفت سببيله ملعون ومطرود اولدی تنكيم
جناب حق كلام مجيدنده بو معنايی بيان قيلدی شول وقتده كه جميع ملائكه يه
اسجدوا خطابی وارد اولدقده كليسی سجده ايدوب ابليس اباء واستكبار ايلدی
وجناب حق اكا يا ابليس (ما منعك ان لا تسجد لما خلقت بيدی) ديو سجده
ايتمامسندن سؤال قيلدقده آدمی سفلی وكندوبی عالی عد ايليوب (خلقتنی من نار
وخلقته من طين) ديمكله حقه جتسويلدی چوق كسهلر دخی شيطان مأنوس
كبی كبر وناموس صفتلريله مأنوس اولوب مظهر عشق اولان اهل يقيندن اعراض
قيلوب انانيت مرضلرينه واناخيرمنه غرضلرينه مبتلا اولديلر (اكر بو صاحب
دولتلرك خدمت وصحبتلرين اختيار ايلسهلردی بو مرضلردن صحت بولورلردی
جميع امرضدن عشقله پاك اولورلردی * وزمرهٔ حكمادن افلاطون وجالينوسی
ايراد ايلملرندن نكته بودركه * بری رئيس حكمای اشراقيه وبری دخی رئيس
حكمای مشائيه در حكماء اشراقيه علم وحكمتی تصفيهٔ درون ورياضت بيرله
حاصل قيلنلر وبلا قرأة ولا كتابة حكيم اولنلردر وحكمای مشائيه علم وحكمتی
رياضتله تحصيل ايده ميوب كتابت وقرأته ملازمت ايدنلر وجالينوسك ركابنده
كيدنلردر پس عشق بو ايكی حكيم كبی هم صفوت ورياضتله حاصل اولان علم
وحكمتك استادی وهم كتابت وقرأتله وجوده كلان فهم ومعرفتك معلم پرشادی
ودخی امراض صوريه وعلل معنويه نك طبيب باسداديدر ﴿مثنوی﴾ جسم
خاك ازعشق برافلاك شد * كوه در رقص آمد وچالاك شد) خاكدن اولان جسم
عشقدن افلاكه كندی آسمانه صعود ايتدی حضرت مصطفانك صلی الله عليه وسلم
جسم شريفلری وادريس وعيسی عليهما السلامك بدن لطيفلری كبی معتزله
طائفه سی حضرت پيغمبرك عليه السلام يقظه حالنده حجرهٔ امهانيدن خروج
وآسمانه عروج ايلدكلرينه انكار ايدرلر وحضرت عائشه نك بو قولنی تمسك ايدرلر
* كما قالت والله ما فقد جسد رسول الله ولكن عرج بروحه وعن معاوية مثله *
اما جمهور علما وطوائف عرفا وفقها بونلرك خلافيدر زيرا حلم حالنده فضيلت ونوم
نائمده مزيت يوقدر وآسمانه واقعه حالنده روحله صعود ايتمك چوقدر باخصوص

رسولك جسميله آسمانه عروج ايلمسنه كتاب الله دخی ناطقدر * كما قال الله سبحانه
وتعالی سبحان الذی اسری بعبده ليلا من المسجد الحرام الی المسجد الاقصی)
وبو خصوصده چوق آثار صريحه واخبار صحيحه واردر (ومن جملة الاخبار
قال عليه السلام بينا انا فی المسجد الحرام عند البيت اذ اتانی جبرائيل بالبراق
فعرجت به الی السماء آه اصح واولی اولان اولدركه معراج ايكی قسمدر
بری جسمانی يقظه حالنده وبری روحانی نوم حالنده پس بو ايكی نوع اوزره اولان
خبرلر دخی موفق وايكی قسم اولان طائفه دخی مصدق اولور واما ادريس وعيسی
عليهما السلام ملاء اعلايه جنسيتلری اولديغنه بناء عشق خدا بونلرين دخی
جسملری كثافت بشريتدن پاك ايدوب وقلب الافلاك جانبنه كيدوب
(رأيت ادريس وعيسی فی السماء الرابعة) حديثنك مصداقنجه انده ساكندرلر
وكوه طورك چالاك اولمسی اولدركه جناب حق اكا تجلی قيلدقده پاره پاره اولوب
حركت ورقصه كلوب كيمی مكه وكيمی مدينه طرفنه توجه ايدوب وكيمی دخی تحت
الارضه كيدوب قيامته دك سير ايدر كما روی عن انس بن مالك قال قال رسول الله
صلی عليه وسلم لما تجلی ربه للجبل صار بعظمته ستة اجبل فوقعت ثلاثة منها
بالمدينة احد وورقان ومحراس ووقعت ثلثة منها بمكة وقطعة شاحت فی الارض
وهی تسير تحتها الی يوم القيامة ﴿مثنوی﴾ عشق جان طور آمد عاشقا *
طور مست وخر موسی صاعقا) بو بيت معرفت اساس سورهٔ اعرافده اولان
بو آيت كريمه دن اقتباس اولمشدر (قال رب ارنی انظر اليك قال لن ترانی ولكن انظر
الی الجبل فان استقر مكانه فسوف ترانی فلما تجلی ربه للجبل جعله دكا وخر موسی
صعقا * وقتاكم جناب عزت جلت قدرته وعلت تكميل * وواعدنا موسی ثلاثين
ليلة * مقتضاسنجه اوتوزكون وكيجه وعده ايدوب بعد تكميل ثلاثين يوم
صومدن خلوف فم عارض اولوب مسواكله دهن مباركلرين تطيب ايدوب لكن
(خلوف فم الصائم اطيب عندی من المسك) مقتضاسنجه مذكور رائحه نك
حصولی ايچون (واتممناها بعشر فتم ميقات ربه اربعين) نصيله مشرف اولوب
اربعين تمام اولدقده اول سلطان طور پر سرور وحبور اولوب ميقات حقه واصل
ونائل اولوب كلام حقی كوش ايدنجك مست ومستغرق عشق اولوب ديديكه
(رب) ای بنم ربم (ارنی) بكا كوستر سنی (انظر اليك) بن نظر ايدم سكا مذهب
اهل سنت وجماعت اولدركه حق من حيث الربوبية كورمك جائزدر زيرا
انبيادن مستحيلی طلب محالدر تنكيم بيضاوی حضرتلری بيورر * وفيه دليل
علی ان رؤية الله جائزة لان طلب المستحيل من الانبياء محال اما ارباب شهود
ماينده بر سر دخی واردركه قچن نور حق بو ظاهر كوزنه استيلا ايدوب

بو دیدهٔ بشریته اول قابلتی ویردکده چشم سرایله چشم سر اولوب ظاهر
باطنك و باطن ظاهرك عینی اولدقده بو کوزله و جمیع اعضا ایله حق مشاهده یه
قادر اولور اما اهل ظاهر بو معنایه راضی دکلردر نتکیم عبدالله بلیانی بیوررلر
* رباعی * تا حق بدو چشم سر نه بینم هردم * از پای طلب می ننشینم هردم *
کویند خدا بچشم سر نتوان دید * آن ایشانند ومن چشینم هردم * قال لن ترانی
(حضرت حق بیوردیلر که سن بنی البته کورمزسن معتزله لنی تأبید معناسنه
المشلردر اما خطای فاحشدر اهل تحقیق بیوررلر که سن سن اولدیغك حیثیتده
بنی کورمزسن والا اکر ذاتکی ذاتمده وصفات وافعالکی صفات وافعالمده افنا
قیلدقده رائی ومرئی حقیقتده بن اولوب غیریت واثنینیت مابیندن رفع اولوب
ذاتمی مشاهده قیلورسن دیمکدر دیرلر نتکیم سید الطائفه جنید بغدادی بیوررلر
(رأیت ربی بربی فقال من انت فقلت انت) تعبیر قلشلردر بو معنایه اشارت
بیوررلر که حضرت موسی ایام موعودهنك عشر اولنده افنای افعال ایدوب
وعشر ثانیده افنای صفات ایدوب وعشر ثالثده افنای ذات ایلدی اما ذاتندن
بقیه ماقالوب * مع تلك البقیة مشاهده مراد ایلدکده کان جناب عزت (لم تجتمع
المشاهدة مع تلك البقیة ولکن انظر الی الجبل) ولکن نظر ایله سن جبل طوره
أو بلی ای انظر الی جبل وجودك (فان استقر مکانه) اکر جبل طور مکاننده مستقر
اولورسه (فسوف ترانی) عن قریب سن بنی کورورسن تأو بلی ای فان استقر
وجودك فی مکانه ممکنت رؤیتك ایای وذلك من باب التعلیق بالمحال زیرا مادام که
وجود باقی اوله مشاهدهٔ ذات میسر اولمز فلما تجلی ربه للجبل * وقتاکه رب
موسی جبل طوره و یا جبل وجود موسایه تجلی ایلدیسه (جعله دکا) ای مدکوکا
متلاشیا لاوجوده اصلا یعنی حضرت حق جبل طوری مدکوك قیلدی تأو یلی
جناب عزت وجود موهومیٔ موسایی مضمحل ومتلاشی قیلدی اعلم یا طالب
الاسرار تجلیٔ حق عبارتدر ظهور ذات وصفات وافعال الهیه دن پس بو تجلی
اوچ نوع اوزرینه اولدی تجلیٔ ذاتدن مراد ذاتی ذات حقده افنا ایتمکدر
وتجلیٔ صفات وافعال ظهور ایلسه صفات وافعالك صفات وافعال حقده محو وفنا
اولنور پس جناب عزت تجلیٔ ذات ایلدکده ذات موسی متلاشی اولدی (وخر
موسی) ای سقط موسی عن درجة الوجود (صعقا) ای مغشیا علیه وفانیا پس
بو بیت شریفك بو آیت کریمه یه تطبیق وتوفیقی بو وجهله درکه عشق حق
جمیع موجودات وتعینات وممکناتك وملونانك روح وروانی کبیدر وامراض
نفسانی وروحانیك درمانیدر الحق بر نور رحمانیدرکه جمادات مرده یه ایرسه
زنده ونباتات افسرده و پژمرده یه کذر قلسه فرخنده ایلر نتکیم ابن فارضك

وکلامی حجت قارض و برهان لامع وواضحدر * شعر * ولو نضحوا منها ثری
قبر میت * لعادت الیه الروح وانتعش الجسم * وان خطرت یوما علی خاطر امرء *
اقامت به الافراح وارتحل الهم * پس نور عشق الهی طوری جماد ایکن حرکته
کتوروب ووجود موهومیٔ موسایی اسقاط ایدوب وجود موهوبه حقانی
اعطا ایدوب رؤیت رحمانیه یه لایق قیلدی * مثنوی * بالب دمساز خود
کرجفتمی * همچو نی من کفتنیها کفتمی) بو بیتك ماقبلله مناسبتی سؤال مقدره
جواب طریقیله اولورو بو محلده دخی قاعدهٔ فصلی اقتضا قیلور اول سؤال
بودرکه وقتاکم جسم خاك عشقله افلاکه عروج وکوه طور رقصه کاوب مقامندن
خروج ایلدیسه وعشق اشیانك جانی وکوه طورك روح وروانی اولدیسه
بو عشقك بزه دخی کفتارنی سویله و حقایق اسرارنی شرح ایله پس بیوررلر که
اکر بن لسان حاله دمساز اولان یارمك لبنه مقارن اولیدم نی کبی بن کفتنی اولان
سوزلری سویلردم واسرار وحقایق عشقی شرح ایلردم ولیکن دمسازه جفت
اولمق وهمرازه مقارنت قیلمق سکوت ایلمکی و یاخود عقلك ادراك ایلدیکی قدر
سویلمکی مقتضی اولور زیرا حکمت ومعرفتی همراز اولمینه سویلمك حکمته
ظلم ایلمکدر * کما قال علیه السلام لا تعطوا الحکمة غیر اهلها فتظلموها ولا تمنعوها
عن اهلها فتظلموهم (اسرار العشق امانة الله والاولیاء امناء الله در بر موجب
* ان الله یأمرکم ان تؤدوا الامانات الی اهلها * امانتی اهلنه و برن اکاه
ونااهله ونامحرمه ادا قیلان کمراهدر پس بو بیتی دخی عدم کفتاره علت اولق
طریقیله ادا بیوررلر * مثنوی * هرکه او از همزبانی شد جدا * بی زبان
شد کرچه دارد صد نوا) یعنی اکر دمساز وهمرازمك اغزینه مقارن اولیدم نی کبی
نغمات عشق نقر بر قیلیدم لیکن عدم مقارنت یار عدم کفتاره سببدر زیرا هر شول
کمسه که همزباننده جدا اولدی اکرچه صد نوا وصدا دخی طوتسه بی زبان
قالدی پس عالم اسراردن اکرچه صد کونه علم وعرفان وایقانه کان اولسه ده
مادام که محرم وهمزبان بولمیه شرح و بیان قیلمز فرضا شرح و بیان قیلسه ده
نامحرم اندن حصه المز ومستفید اولمز انکیچون اکثرا فاطقه کلمز * مثنوی *
چونکه کل رفت وکلستان در کذشت * نشنوی زان پس زبلبل سر کذشت)
یعنی چونکه کل کیتدی وکلستان کچدی اندنصکره بلبلدن سرکذشت اشتمزسن
معناسی چونکم کل کبی اصحاب سبل کتسه وطالبان اسرار کل کذشت ایتسه
وکلستان رغبت و بوستان محبتلری دخی کچسه بلبلان معرفت ونغمه سرایان
باغ حقیقتك باشندن کچن احوال کوش ایتمزسن نتکیم بلبلك ترنم ایلمسی وقتنه
مرهون ومنحصردر کذلك مرشدك دخی معارف وحکم سویلمسی مسترشد ومستمعك

طراوت همم وكلستان دمنه موقوف ومربوطدر (كما قال عليه السلام ان الله يلقى الحكمة على قلوب المرشدين بقدر همم المستمعين ﴿ مثنوى ﴾ جمله معشوقست وعاشق پردهٔ * زنده معشوقست وعاشق مردهٔ) بو بيت مستطاب دخى سؤال مقدره جوابدر كان ديمك اولور كه عشقك حقايق واسرارن صورن واهليت ومحرميته مستحق اولان جملهٔ اسرار عشقدن بريسى بودر كه عالم عشقده اثنينيت اولمزوعاشقله معشوقك ماييننه مغايرت صغمزنتكيم مرتبهٔ احديتده فاحببت ان اعرف دين وعرض محبت قبلان اول معشوق نهان ايدى پس الآن عند شهود اهل العرفان كما كاندرواول آن بوآن و بوشان اوشاندر * بيت * ان كان حسن بودنبود ازجهان نشان * فالان ان عرفت على ماعليه كان * اعلم ان المعشوق يتجلى فى صورة العشاق والعشاق المتكثرة حجاب واستار للمعشوق الحقيق فاذا نظرت ايها المحب بعين الحقيقة لم تر له حجابا الاوجودك الموهوم فاذا رفعت حجاب الانية لم ترغيرالمعشوق كما قال المنصور * شعر * ا انت ام اناهذا العين فى العين * حاشاى حاشى من اثبات اثنين * بينى و بينك انى ينازعنى * فارفع بفضلك انيا من البين ﴿ مثنوى ﴾ كر نباشد عشق را پرواى او * اوچو مرغى ماند بى پرواى او) اول عاشقك كه عشقه ميل وهوسى اولسه و با رعشقه طاقت و پروا بولمسه اول كيمسه مرغ بى پركبى قالدى واى اكا المرء يطير بجناحى الهمة والمحبة نخواسنجه مرتبهٔ اصله وكاخ وصله عاشق جناح محبتله اوچروفيساقى كثرتى و بوادىٔ بشريتى پروبال همتله كچرجناح عشق اولمزسه بركسه جناحدن نيجه نجرودست محبت معاونت قيلمزسه برطالب باب نجاح وفلاحى نه وجهله آچر بلكه مؤمن كامل اولميوب عمرى نقصانده كچر كما قال رسول الله صلى الله عليه وسلم لايؤمن احدكم حتى يكون الله احب اليه من نفسه واهله وماله وسائرالناس اجمعين ﴿ مثنوى ﴾ من چه كونه هوش دارم پيش و پس * چون نباشد نور يارم پيش و پس) بو بيت مستطابى دخى سؤال مقدره جواب اولمغله ماقبلنه مناسب اولوراول سؤال بيت اولدن لازم كلورز برا بيورمشلردى كه اول كمسه نك كه عشقه ميل و پرواسى اولمزاول كمسه مرغ بى پركبى اولدى ومبداء ومعاد جانبنه پرواز ايلمكدن قالدى پس عقل مقصود بالذات دليل وهاديدر دين طائفه نك لساندن برسؤال لازم كلدى كه اول سؤال بودراكر پروبال عشق اولمزسه جناح عقلله پرواز ايده رزومبداء و معاد جانبنه قدم هوشله كيده رز پس بو بله دينلره اول حضرت كندى نفسلرين انحاض نصح ايچون ماينه ادخال ايليوب جواب باصواب و يررلر كه اى عقلى مبداء ومعاد جانبنه پيشوا طوتنلر وآنى هادى اتخاذ ايتمكله كندلربنى ورطهٔ غفلت وجهالته اتنلرن نه

كونه عقل طوترم مبداء ومعادم جانبنه ونه وجهله هوشى رهبرايده رم مقصود ومرادم طرفنه چونكه يارمك نورعشق وضياء هدايتى پيش وپسمده اولميه وحضرت معشوقى بنى كندى به دشقله جذب قيلميه ونيجه قابلدركه خفاش عقل شمس حقيقى مشاهده قيله ومور پرقورفهم اول سليمان احديتى بوله اكرجناب وحدته عقل هادى اولورسه ده ينه نورحقله هادى اولور ومرتبهٔ وصالتى اول نورايله بولور وربيسين اول نورله ادراك قيلور (كما قال صاحب التعرف معرفة العقل وهدايته الى الله تعالى ليس من ذات العقل بل بتعريف الله اياه وهدايته له و اتفاق مشايخ صوفيه دخى بودركه عقل حقه دليل اولمزواسرارربوبيتى ادراك قيلمز بر محدث شيدرانجق كندى كبى محدثى ادراك قيلور (كما قال ابن العطا العقل آلة للعبودية لا الاطلاع على اسرارالربوبية * پس معلوم اولديكه بر كيمسه مبداء ومعاده ووحدت و كثرته عقل طوته مز تانورخدا اكا هادى اولميجه وعقلله برمعنى ادراك ايده مز تاحق اكا هدايت قيلميجه ﴿ مثنوى ﴾ عشق خواهد اين سخن بيرون بود * آينه غماز نبود چون بود) يعنى اى عقلى مقتضىٔ ظهور كلام ومريد صدور معنى ومرام دين عقلا تحقيق بونى بوبله بيلكه عشق اقتضا ايلرعقل دكل كه بوآينهٔ جانده نمايان اولان وجوه كلام بيرون اوله وظهوره كله وكتابلرده قاله وارشاد قيله عشق مقتضاى ظهورمعانيدر كما كان شانه فى الازل كما اخبرالله عن حبه الازلى بان قال كنت كنزا مخفيا فاحببت ان اعرف) پس اولا بوكلمات عالمك بطوندن ظهورنى حب ازلى اقتضا ايدوب ونفس رحمانى واسطه سيله ظهوره كلوب صحائف كونده موجود اولدى پس انسان دخى بركون جامع ونسخهٔ الهيدر اول عشق ازلى استر كه آنك درونده مستور اولان وجوه معانى نفس انسانى واسطه سيله ظهوره كله وحقايق اسرار طالبه عيان اوله تاطالب وعاشق حقيقت عشق ندر بيله ومعشوقى نه يوزندر بوله پس آينهٔ جان مصفا اوليجق وزنكار ماسوادن جلا بوليجق وجوه معانى ورخسار حقايق انده نمايان اولمغه چاره يوقدر هرنه يوزكه عالم غيبدن كوربنور البتة آينهٔ جان آنى غمزاولور زيرا آينه غمزاولمق نيجه اولور ﴿ مثنوى ﴾ آينهٔ جانت ازان غمازنى * زانكه زنكارازرخش ممتازنى) بو بيت مستطابى دخى سؤال مقدره جوابدركان ديمك لازم كلدى كه بوآينهٔ جان خودهرانسانده واردر پس نيچون عشق بزم آينه مزده صورمعانى اظهار قيلمز وجانمز آينه سى بوكونه اسرارى نيچون غمازاولمز جواب باصواب بودركه اى سؤال كننده سنك جانك آينه سى اول جهتدن غمار راز دكلدركه آنك رخندن زنكار ماسو امتيازدكلدر پس آينهٔ جن ومرأت جنانكه باصلنسه انده صور معانى كورلمكدن قالور ومصقلهٔ ذكرالله ايله اكاجلا و يرمك

لازم اولور (کما قال رسول الله صلی الله علیه وسلم ان القلوب تصدء کما یصدء الحدید قالوا وما جلاؤها یا رسول الله قال ذکر الله) ذکر دلی پاك ایتمکده ذکر اللهدن اولی بر مصقله اولمز (کما قال علیه السلام ان لکل شیء صقالة وصقالة القلوب ذکر الله) واللهی کما لیله ذکر ایتمکه یادی برولی مربی هادینك وجودندن اعلا کیمیه اولمز (کما قال علیه السلام ان لله عبادا اذا رؤا ذکر الله) پس آینهٔ جانك اولمسی نفسك سقامت معنویه‌دن صحت بولمسنه موقوفدر ونفسك اصلاح وصحتی افندی رؤیت اللهسی اکدر ان طبیب الهینك صحبت وتربیه‌سنه مربوط ومرهوندر پس جانك صافی اولمسی ونفسك سقامت معنویه‌دن خلاص اولوب صحت بولمسی برولی صادق وطبیب حاذق کیمسنك صحبت وتربیه‌سنه متوقف اولدیسه بو حکایتی تفهیما للسالکین وتعلیما للطالبین ایراد ایدرلر تاکم صورت حکایه‌دن طالب اولنلر مراده واصل اوله‌لر ونفسك اصلاحی بوله بیله‌لر

❊ داستان عاشق شدن پادشاه بکنیزکی را ❊ وخریدن پادشاه اورا
❊ ورنجور شدن کنیزك وتدبیر پادشاه در معالجهٔ او ❊

❊ مثنوی ❊ بشنوید ای دوستان این داستان ❊ خود حقیقت نقد حال ماست آن) ای دوستان حقیقت بو حکایتی کوش ایدك خود فی الحقیقة اوداستان بزم حالمزدر زیرا بو حکایه‌دن مآل ومقصود بودرکه ❊ مثنوی ❊ بود شاهی در زمانی پیش ازین ❊ ملك دنیا بودش وهم ملك دین) جسد خاق اولمزدن حقیقتده اول بر پادشاه روح واردی هم ملك دنیا وهم ملك دین یعنی سعادت دارین انك وجودنده موضوع ایدی ❊ مثنوی ❊ اتفاقا شاه روزی شد سوار ❊ با خواص خویش از بهر شکار) اتفاقا پادشاه روح برکون کندی خواصیله یعنی قوای علمیه وعملیه وسیله اسب همت وعزیمته سوار اولوب شکار معرفت ایچون مراتب وجودی سیر ایلدی ❊ مثنوی ❊ یك کنیزك دید شه بر شاه راه ❊ شد غلام آن کنیزك جان شاه) پس کذرکاه خواص وعوام اولان شاهراه دنیایه کلدکده روح حیوانی کنیزکنی کوروب وانك لطافت ملاحتنی مشاهده قیلوب درحال جان شاه آنك اسیر وغلامی اولدی ❊ مثنوی ❊ مرغ جانش در قفص چون می طپید ❊ داد مال وان کنیزك را خرید) انك جانی مرغی قفص تنده چونکه طبطاب واضطراب قیلدی پادشاه میل ومحبت مالنی اکا ویروب آنی تحت تصرفنه الدی ❊ مثنوی ❊ چون خریدش وبرخوردار شد ❊ آن کنیزك از قضا بیمار شد) چونکه شاه اول کنیزکی الدی وبرخوردار اولدی ولیکن کنیزکك نفس قضاالله بیمار اولدی وغیره محبت واسطه سیله شکوفهٔ جمالی صولدی معلومدرکه هرزمان انسانك مرادی حاصل اولمز وهرکس کیف ماشاء مقصودینه واصل اولمز ❊ مثنوی ❊ آن یکی خرداشت وپالانش نبود

یافت پالان کرك خر راد ربود) مثلا اول بر کیمسه مرکب جسمانیی طوتدی انك پالان نعمت دنیویه‌سی اولمدی چونکه نعمت پالان دنیویه‌یی بولدی کرك موت وسبع سقامت مرکب تنی قاپدی ❊ مثنوی ❊ کوزه بودش آب می نامد بدست ❊ آب را چون یافت خود کوزه شکست) ومثال آخر دخی بو خصوصده بوردرکه بر کیمسه‌نك کوزهٔ وجودی وار ایدی ولیکن آنده آب مقصودی کلمدی چونکه آب مقصودی بولدی خود کوزهٔ وجودی شکست اولدی ❊ مثنوی ❊ شه طبیبان جمع کرد از چپ وراست ❊ کفت جان هر دو در دست شماست) والحاصل روح سلطانی روح حیوانینك بو بیمارلغنك کوردککده یمین وشمالدن علماء مقلدین ومشایخ مزور بنی جمع ایلدی وبونلری مصلح نفس قیاس ایدوب هر ایکیمزك جانی سزك الکزده‌در دیوب سویلدی ❊ مثنوی ❊ جان من سهلست وجان جانم اوست ❊ دردمند وخسته‌ام درمانم اوست) اکا کال تعشقندن کندی حیاتنی سهل عدا ایلدی وبونلره دیدی بنم جانم سهلدر بنم جانمك جانی اودر بن دردمند وخسته‌یم درمانم اودر ❊ مثنوی ❊ هرکه درمان کرد مر جان مرا ❊ برد کنج ودر ومرجان مرا) هرقنغی حکیم که سزلردن بنم جانم منزله‌سنده اولان نفسمه درمان قلدی اول الور بنم کنج قلبمی ودرارادتمی ومرجان اختیارمی دیو سویلدی پس بو طائفه کندیلرینی مصلح ومربی زعم ایلدکلرندن ❊ مثنوی ❊ جمله کفتندش که جانبازی کنیم ❊ فهم کرد آریم وانبازی کنیم) پادشاهه جمله‌سی دیدیلرکه جانبازلق ایده‌لم لازم کلورسه فهم جمع ایدوب انبازلق بوله کیده‌لم دیدیلر ❊ مثنوی ❊ هر یکی ازما مسیح عالمیست ❊ هر الم را در کف ما مرهمیست) وبزدن هر برمز مسیح عالم وحیات بخش بنی آدم دردر بو دعوا ایلدیلر هر الم ایچون بزم المزده برمرهم واردر سویلدیلر ❊ مثنوی ❊ کر خدا خواهد نکفتند از بطر ❊ پس خدا بنمودشان عجز بشر) وکبرلرندن انشاءالله دیمدیلر خدای متعال دخی بونلره بشریتلرینك عجزینی کوستردی پس انسانه لازم وواجبدرکه اولا برکاره باشلدقده بن بونی اشلرم دیمیه مکر انشاءالله دیمکله تتکیم حضرت حق حبیبنه تنبیه وعبادنه تعلیم ایدوب بیوردیلرکه (ولا تقولن لشیء انی فاعل ذلك غدا الا ان یشاء الله) حضرت سلیمان علیه السلام دخی ترك استثنا ایلدیکیچون جناب حق اکا عجز بشریتنی بیلدردیکی حدیثله ثابتدر تتکیم صحیحینده وارد اولدی (عن ابی هریرة قال سلیمان لاطوفن اللیلة علی تسعین امرأة کلهن تأتی بفارس یجاهد فی سبیل الله فلم یقل ان شاء الله فطاف علیهن فلم تحمل منهن الا امرأة واحدة جاءت بشق رجل وایم الذی نفس محمد بیده لو قال ان شاء الله لجاهدوا فی سبیل الله فرسانا اجمعون) پس معلوم اولدیکه هر شیده

استثنا ایلك لازم وواجبدر ولیکن استثنادن مراد انجق قولله اولان استثنا دکلدر
بلکه استثنانك مقتضاسی وحقیقتیله متصف اولمقدر اکرلفظا استثنایی تارك اولسه
معنی قلبی حاضر قیلمقدر تنکیم بیوررلر ❊ مثنوی ❊ ترك استثنا مرادم قسوتیست
نی همین کفتن که عارض حالتیست) مرادم قسوت قلبدر لفظ ترکی دکلدر جائزدرکه
مجالسه غفلتدن دخی نسخه‌ده تقدیرمعنی ترك استثنادن مرادم برقسوت قلبدریعنی
اللهك معرفتندن وحول وقوتندن مرده و پژمرده اولمق وفسرده قالمقدر بوخسه
همان اول عارض اولان حالت دکلدر اماشیخ قتیح میم ایله مرادم اوقیوب ترك
استثنا آدم ایچون قسوتدر دیمکله حضرت آدمه بومعنی جائزاولمز دیمش واولاد
آدمه آدم دیمك جائزدکلدر دیو بعض دلایل ضعیفه ایراد ایلمشدرکه کلامنك
ضعفی قوت عقلی اولان کیمسه‌یه روشن وواضحدرفلیتأمل ❊ مثنوی ❊
ای بسا ناورده استثنا بکفت ❊ جان او باجان استثناست جفت) ای چوق کیمسه
اکرچه انشاءالله دیمکی کفت واسانه کتورمشدر ولیکن اول کیمسه‌لرك جانی استثنایله
جفت اولمشدر جان استثنا توحید افعالدر وتوحید افعال بوحدیثك
مفهومیدرکه بیوررلر (اللهم لامانع لما اعطیت ولامعطی لما منعت ولاراد لما قضیت
ولامبدل لما حکمت ولاینفع ذا الجد منك الجد) یعنی مانع ومعطی وضار ونافع
الله ایدوکن بیلمك جان استثنادر وبوتوحید افعالدر ودخی (ماشاء الله کان ومالم
یشأ لم یکن شیئا) حدیثك معناسنی بولق جانی جان استثنایله جفت قیلمقدر
❊ مثنوی ❊ هرچه کردند ازعلاج وازدوا ❊ کشت رنج افزون وحاجت
ناروا) پس اول پرکبراولنلر کبرلر کبی (نسوا الله فانسیهم انفسهم) آیتنك مصداقیجه
جان استثنایی بلکه لفظ استثنائی اونودوب الله تعالی ده بونلره نفسلرینه نافع اولان شیئی
انسا ایتدروب کنیزك نفس حقنده هرنه که علاجدن ودوادن ایلدیلرسه نافع
اولموب انك رنجی زیاده اولوب بونلر حاجتی ناروا اولدی ❊ مثنوی ❊ آن
کنیزك ازمرض چون موی شد ❊ چشم شه ازاشك خون چون جوی شد)
واول کنیزك نفس طبیب حاذقه ومربی صادقه وپزمدیکندن مرضدن زار
ونحیف موی کبی اولدی پادشاهك کوزی قانلو یاشدن ایرمق کبی اولدی یعنی روح
سلطانی نفسك بوحالتی کوروب مبالغه ایله کریه قیلدی ❊ مثنوی ❊ ازقضا سر
کنکبین صفرافزود ❊ روغن بادام خشکی می نمود) قضای الهیدن سرکنجبینك
خاصه‌سی دافع صفرا اولمق ایکن زیاده ایلدی بادام یاغنك خاصیت طبیعیه‌سی
رطوبت ویومشاقلق ایکن یبوست کوستردی ❊ مثنوی ❊ ازهلیله قبض شد اطلاق
رفت ❊ آب آتش را مدد شد همچو نفت) هلیلج دیدکاری معروف مایدن
دارودن قبض واقع اولدی اطلاق کیتدی یعنی برعکس اولوب لینت

زائل اولدی انك خاصیتی دافع حرارت ایکن آتشه یاغ ادینوب معین اولدی
نفت یاغی آتشه معین اولدیغی کبی بو بیتلرده مذهب طبیعیه‌ده اولنلره
ویاخود آنلرك مذهبنه میل قیلنلره تنبیه وتعریض واردر زیرا طبیعیه مذهبنده
اولان حکمانك اعتقادی بودرکه هرشیئك تأثیری مستقلا کندی طبیعتندندر
دیرلر ومؤثر حقیقیدن غافل اولورلر پس بعض زمانده حکیم مطلق بعض شیئك
خاصیتنی ازاله ایلر مثلا سرکنجبینك خاصه‌سی مزیل صفرا ایکن وبادام
یاغنك خاصه‌سی دفع یبوست قیلمق ایکن وهلیلجه خاصه‌سی لینت ویومشاقلق ایکن
وآبك خاصه‌سی دفع حرارت قیلمق ایکن خاصیتلری زائل اولور وطبیعتلرینك
مقتضاسنك خلافی اوزره عمل قیلور پس مذهب طبیعیه باطل اولور زیرا هرشیئی
بطبعه مؤثر ایلسلر ایدی طبعنده یابس اولان مرطب اولمزدی ومرطب اولان
دخی یبوستی زیاده قیلمزدی وملین اولان قبضه سبب ومقبض اولان لینت ایر
کورمزدی پس معلوم اولدی که هرشیده مؤثر حقیقی خدای تعالیدر اشیا
دکل والله اعلم

❊ ظاهرشدن عجزحکیمان ازمعالجهٔ کنیزك برپادشاه وروی آوردن بدرکاه خدا
وخواب دیدن پادشاه مبشرغیبی را ویافتن طبیب الهی وحاصل شدن مراد او ❊

❊ مثنوی ❊ شه چو عجزان حکیمانرا بدید ❊ پابرهنه جانب مسجد دوید)
پادشاه چونکم اول حکیملرك عجزینی کوردی یعنی کنیزکك مرضنه علاج ایلمکده
انلرك عدم قدرتنی مشاهده قیلدی یالن آیق مسجد جانبنه یلدی یعنی خلع نعلین
ایلدی که عند التحقیق متوجه الی الله اولان سالکه پابرهنه اولمقدن مراد خلع
نعلین دنیا وآخرت قیلمقدر ویاخود نعلین جسمانیت وروحانیتی خالع اولمقدر ومحو
وفنا مرتبه‌سنی بولمقدر ویاخود کما شار المشایخ الی هذا المعنی فی قوله تعالی (فاخلع
نعلیك انك بالوادی المقدس طوی) قال فی تفسیر الغرائب ای اخلع همك لاهلك
ولغنمك واخلع حب الدنیا وحب الآخرة عن قلبك ولهذا قال صلی الله تعالی علیه
وسلم الدنیا حرام علی اهل الآخرة والآخرة حرام علی اهل الدنیا وهما حرامان
علی اهل الله ❊ مثنوی ❊ رفت در مسجد سوی محراب شد ❊ سجده گاه
ازاشك شه پرآب شد) مسجد ایچره کندی محراب جانبنه متوجه اولدی سجده گاه
پادشاهك کوزندن یاشندن پرآب اولدی یعنی وافر بکا ایلیوب اغلدی بوندہ اشارت
واردر شول معنایه که برکیمسه مضطر اولسه وحضرت حقدن برمرادی رجا
قیلسه مسجد جانبنه کیده وقبله‌یه متوجه اوله وحضرت حقه بکا وتضرع ایله
سجده ایده دعاسنك استجابته وسیله اولور ❊ مثنوی ❊ چون بخویش
آمد زغرقاب فنا ❊ خوش زبان بکشاد درمدح وثنا) چونکم اول پادشاه غرقاب

فنادن كنديه كلدى يعنى مرتبهٔ محودن صحوه كلدى حضرت حقه مدح وثنا
ايلمكده زبانى خوش اجدى زيرا حضرت حق حمد ومدح اولنمغى سور (كما قال
عليه السلام ان الله يحب ان يحمد) وعبادندن كنديه ثناء جميل قلنمغى طلب
ايلر (كما قال الشيخ الاكبر فى الفصوص ان الحضرة الالهية تطلب الثناء الجميل
من عباده) ولهذا تقديم مدح وثنا استجابت دعايه شرط اولمشدر ﴿ مثنوى ﴾
كاى كمينه بخششت ملك جهان * من چه كويم چون توميدانى نهان) اى وهاب
مطلق ملك جهان سنك كمينه بخششكدر بن نه سويله يم چونكم سن نهانى بيلورسن
وقلبمده اولان اسراره اولا وآخرا عالم اولورسن ﴿ مثنوى ﴾ اى هميشه
حاجت ماراپناه * بار ديكر ماغلط كرديم راه) اى دائما بزم حاجتمزه پناه اولان اله
وملجاء ومأوى اولان پادشاه كيرو بز يولى غلط ايلدك يعنى سنك كبى كريم ورحيم
وعليم وحكيم وهابدن رجا ايتمكى قويوب عاجز ومحتاج اولان حكيملردن دواوشفا
تمنى ايلدك ﴿ مثنوى ﴾ ليك كفتى كرچه ميدانم سرت * زود هم پيدا كنش
برظاهرت) الهى اكرچه بوردك بن سنك سركى بيلورم وسنك درونكه
ومافى الضميركه عالم اولورم (كما قال الله تعالى وان تجهر بالقول فانه يعلم السر واخفى)
وليكن سن اى بنده على الفور اول سركى ظاهر لسانك اوزره پيدا ايله وآنى بكا
دعا برله اشكاره سويله (كما قال الله تعالى ادعونى استجب لكم) ﴿ مثنوى ﴾
چون برآورد ازميان جان خروش * اندر آمد بحر بخشايش بجوش) چونكم
پادشاه ميان جاندن ودرون جاندن خروش كتوردى ونياز وتضرعى مرتبهٔ كماله
يتوردى خداى تعالينك عطا وبخشايشى درياسى جوشه كلدى وانك دعاسك
قبول قيلدى ﴿ مثنوى ﴾ درميان كريه خوابش درر بود * ديد درخواب
او كه پيرى رونمود) اول پادشاهى كريه ميانده ايكن نوم قاپدى واقعه ده كورديكه
اكابر پير يوز كوستردى ﴿ مثنوى ﴾ كفت اى شه مژده حاجات رواست *
كرغريبى آيدت فردا زماست) اول پير پادشاهه ايتدى اى پادشاه بشارت سكا
سنك حاجتك روادر اكر سكا يارين برغريب كلورسه اول بزدندر ﴿ مثنوى ﴾
چونكه آيد او حكيم حاذقست * صادقش دان كوامين وصادقست) چونكم اول
غريب سكا كله بونى بويله بيل كه اول حكيم حاذقدر آنى صادق بيل كه اول
امين وصادقدركه شائبهٔ كذبدن اول مبرا ومقدسدر ﴿ مثنوى ﴾ در علاجش
سحر مطلق رابين * در مزاجش قدرت حق را ببين) انك علاج وتربيه سنده سن
سحر مطلق كور يعنى سببى ادراك ناسدن خفى اولان صنع مطلق انك علاجنده
كور سحر سببى عيون ناسدن خفى اولان شيئه ديرلر آنك مزاجنده قدرت حق
كوركه فبى يسمع وبى يبصر وبى يمشى وبى يبطش حديثنك مقتضاسنجه اول

حقله سميع وبصير وحق ايله قوى وقدير در ﴿ مثنوى ﴾ چون رسيد آن
وعده كاه وروز شد * افتاب ازچرخ اخترسوز شد) چونكم اول وعده نك وقتى
يتشدى وروز اولدى آفتاب چرخ جانبندن اخترسوز اولدى يعنى شعشعهٔ نوريله
كواكبى محو قيلدى ﴿ مثنوى ﴾ بود اندر منظره شه منتظر * تابيند آنچه
بنمودند سر) پادشاه منظره ده يعنى قصرينك پنجره سنده بو واقعه نك ظهورى
ايچون مترقب ومنتظر ايدى تاكم كوره اول غريب وعجيب اولان پيركه اكا سيرنده
كوستردىلر درسر تقديرنده اولور ﴿ مثنوى ﴾ ديد شخصى فاضلى پرمايهٔ *
آفتابى درميان سايهٔ) پادشاه كوردى برفاضل پرمايه برشخصى مثلا سايه مابينده
برآفتاب ايدى يعنى سايهٔ جسمك ميانده برآفتاب معنوى ونور الهى ايدى جسد
بشر بنى مانندفئ وروح لطيفى آفتاب عالم طى كبى ظهوره كلدى ﴿ مثنوى ﴾
مى رسيد ازدور مانند هلال * نيست بود وهست برشكل خيال) اول فاضل پرمايه
اولان شخص ايراقدن ايرشدى هلال كبى اولمسى نورانيتنه وكثرت رياضتدن
نحافت جسمنه اشارت اولور بحسب الظاهر يوق ايدى ديدهٔ ناسدن مرتبه سى
مخفى اولديغى اعتبار يله اما بحسب الباطن خيال شكلى اوزره وار ايديكه خيال
اكرچه بحسب الظاهر يوقدر ولكن بحسب الباطن واردر ﴿ مثنوى ﴾ نيست
وش باشد خيال اندر روان * توجهانى برخيالى بين روان) روح روان ايچره
قوت خياليه يوق كبى اولور لكن سن جهانى برخيال اوزره جارى وروان كوركه
خيال جميع جهانده متصرفدر اكا بروا ساطين اوليا ومشايخ عرفا عالم مثالله مسمى
برعالم اثبات ايدوب بيوررلركه عالم اجسام ماديه وعالم ارواح مجرده مابينده
برعالم واردركه اجسام كثيفه دن لطيف وارواح لطيفه دن كثيف قابل تجزى
وانقسام اولمقده اجسامه مشابه وهيولى وصورتدن مجرد اولمقده ارواحه مساويدر
وهر شيئكه بو عالمده موجوددر البته انك مثالى اول عالمده مشهوددر باصورتى
متحد اولمقله تكبر صونك مثالى عالم مثالده سود اوله واخلاق مرضيه واعمال
صالحه نك مثالى بساتين ورياحين وثمار وانهار لذة للشاربين واخلاق رديه
واعمال سيئه نك مثالى ظلمات وغياهب وحيات وعقارب وغساق وغسلين اولور
پس ارباب سلوك بو مقامى ايكى قسمه منقسم ايتمشلر در عالم ارواحه تعلق
جهتندن خيال مطلق وعالم مثال دخى ديرلر وعالم اجسامه تعلق طرفندن عالم
خيال مقيد ديرلر كه بوناسك وجودنده اولان خيالات ودخى عالم رؤياده
كوردكلرى خيالاتدر ﴿ مثنوى ﴾ برخيالى صلحشان وجنكشان * وزخيالى
فخرشان ونكشان) برخيال اوزره در بو خلقك صلحى وجنكى برخيالدندر بو خلقك
فخرى وعيب وننكى ﴿ مثنوى ﴾ ان خيالاتى كه دام اولياست * عكس مه

روبان بستان خداست) بو بيت مستطابى سؤال مقدره جوابدر كان ديمك لازم كلديكه جميع عالمك صلح وجنكى بر خيال اوزره وجمله خلقك فخرى وننكى بر مآل اوزره اولنجق پس اولياءالله دخى زمرهٔ عالميان كبى بو خيالله مقيدلرميدر انلرى بوجمله دن اخراج ايدوب بيوررلركه اول خيالات كه اولياء اللهك دامى وزماميدر بستان خدانك مهرولرينك عكسيدر بستان خدادن مراد مرتبهٔ واحديت اوله اشجار واثمار اسما وصفاته مقام اولديغى ملابسه ايله وبو مرتبهٔ واحديت بستانك مهرولرندن مراد اسما وصفات اولور وبو مهرويان اسما وصفاتك عكسى تجليات صفاتيه اولور اويله اولنجق معنى بستان خدا اولان مرتبهٔ واحديتك مهرولرينك تجلياتى كه بو عالم خلقنه نسبتله خيالات كيدر اوليانك داميدر ديمك اولور وجميع انبيا واوليايه تجليات الهيه نك دام وزمام اولمسى خود محققدر وياخود بستان خدادن مراد مرتبهٔ اعيان ثابته اوله كه فى الحقيقه نظرگاه خدادر مهرولرندن مراد انبياى عظام اوله كه نفس الامرده الله نوريله منورلردر وعكسلرندن مراد انلردن ظهور ايدن علوم واحكام اوله بو تقديرجه معنى بستان خدا اولان اعيانك مهرولريكه انبياى عظامدر انلرك عكسلريكه انلردن ظهور وصدور ايدن علوم واحكامدر اوليايه دامدر زيرا هر ولى البته بر نبينك قدمنده وبر رسولك شرعنده در اويله اولنجق مقيد دام علوم واحكام انبيا اولملرى صحيح اولور وبو علوم واحكامه خيالات اطلاقى اعراض اولديغى جهتندن اولور والله اعلم

﴿ مثنوى ﴾ آن خيالى را كه شه در خواب ديد * در رخ مهمان همى آمد پديد

(ترجمه ... پديد) شول بر خيالى كه پادشاه واقعه ده كوردى اول مهمان غيبينك رخنده ظاهر كلدى ومثل فلق الصبح رؤياسى بعينه واقع اولدى زيرا تصورات خياليه ايكى قسمه منقسمدر برقسمى اولدركه صور خارجيه يه مطابق اولميه وبو قسمده تعبير واقع اولور وقسم ثانى اولدركه مطابق اوله شول شيئكه انك صورتنى تصور اولنمشدى خارج خيالده يعنى اول صور خياليه نك خارج خيالده اولان صور محسوسانه مطابقتى اولان قسم اندن كشف ديمكله وامور غيبيه اطلاع ديمكله تعبير اولنور وتأويل وتعبيره محتاج اولمز نتكيم حضرت رسولك عليه السلام بعض واقعه سى كبى (كما ذكر فى القرآن لقد صدق الله رسوله الرؤيا بالحق لتدخلن المسجد الحرام ان شاء الله آمنين محلقين رؤسكم ومقصرين) پس حضرت رسول قبل الخروج الى الحديبية واقعه ده كندوبى اصحابيله مسجد حرامه امن اوزره باشلرين قازدر اولدقلرى حالده داخل اولور كوردى پس هجرتدن التى يل صكره بعينه ظهوره كلوب بو منوال اوزره داخل اولديلر پس اول حضرتك اكثر كوردكى بو قبيلدن اولوردى نتكيم حضرت عايشه دن

مرويدر كه بيوررلر (اول ما بدئ به رسول الله من الوحى الرؤيا الصادقة فكان لا يرى رؤيا الا خرجت مثل فلق الصبح كما بيناه تفصيله فى شرحنا فى نقش الفصوص فى فص الاسحاقية ﴿ مثنوى ﴾ شه بجاى حاجبان در پيش رفت * پيش آن مهمان غيب خويش رفت) پادشاه زياده حظ وسروردن حاجبلر يرينه قارشو ايلرو كتدى واكا استقبال ايتدى واول مهمان غيبينك اوكنه بنفسه كنديسى كتدى ﴿ مثنوى ﴾ هر دو بحرى آشنا آموخته * هر دو جان بى دوختن بر دوخته) هر ايكيسى اشناالق اوكرنمش بر بحر ايدى يعنى پادشاه ظاهر علمينك بحرى ومهمان غيبى باطن علمينك بحرى ايدى بو بحرين عظيمين ازلده بربريله آشنالق اوكرنمش ايدى اول جهتدن صورت عالمنده دخى اشنالق ميسر اولدى هر ايكى جان بحسب الظاهر دكلكسزن عالم معناده بربرينه دكلمش اولدى وبربريله اتحاد وائتلاف قيلدى كه ارواحك اتحاد وائتلافى بدن عالمنه كلزدن اول عالم ارواحده واقع اولمشدر (كما قال صلى الله عليه وسلم الارواح جنود مجندة فما تعارف منها ائتلف وما تناكر منها اختلف ﴿ مثنوى ﴾ كفت معشوقم تو بودستى نه آن * ليك كار از كار خيزد در جهان) پادشاه مهمان غيبى يه بوكونه ادب اوزره خطاب ايلايوب ديدى بنم معشوقم سن ايدك اول كنيزك دكل ايديكه المجاز قنطرة الحقيقه در وليكن بو جهانده كار كاردن قالقر يعنى بر ايشدن بر آخر ايش حاصل اولور ﴿ مثنوى ﴾ اى مرا تو مصطفى من چون عمر * از براى خدمتت بندم كمر) اى پير وفا سن بكا مصطفى كبى سن وبن سكا عمر رضا كبى ام سنك خدمتكدن اوترى بن كمر بغلرم يعنى سنك خدمت ارادتك ايچون مراد شريفك اوزره سكا خدمت قيلورم نتكيم حضرت عمر رضى الله عنه حضرت مصطفايه صلى الله عليه وسلم ايمان كتوردى واول حضرت اكا ايمان واسلامى تلقين ايدوب اصحاب كزين مرتبه سنه يتوردى وحضرت عمر رضى الله عنه اول حضرتك شرع شريفنه كمالله خدمت ايدوب دين مبينك ظهوره كلمسنه سبب اولدى وبى نهايه خدمت قيلدى

﴿ از خداوند ولى التوفيق درخواستن توفيق رعايت ادب در همه حالها وبيان كردن وخامت ضررهاى بى ادبى ﴾

﴿ مثنوى ﴾ از خدا جوييم توفيق ادب * بى ادب محروم كشت از لطف رب) بو محل توفيقك ولى وصاحب اولان خداوندن جميع حالارده ادب رعايتى ايچون توفيق طلب ايلكده در وادبسزلك وخامت وشآمتك ضررلرنى بيان ايتمك محلنده در توفيق حق تعالى حضرتى مراسمه عبدنى كنديينك رضا ومحبتى اولان طرفه سوق ايلمكدر صلاح وعبادت وعشق ومحبت كبى * مصراع از خدا جوييم توفيق ادب * خدادن ادب توفيقنى طلب ايدهلم تا كه توفيق الهى الله دائرهٔ ادبندن خارج يردن بى ادبانه

وكستاخانه كار صادر اولميه ادب جمع اخلاق حميده نك حصولندن عبارتدر
زيرا تحصيل شريعت وتكميل طريقت ادبله ممكندر (شعر) ادبوا النفس ايها
الاصحاب * طرق العشق كلها آداب * ادب سرمايهٔ سعادت دارين ايدبكنى
اشعار وتنبيه ايچون سرور كائنات عليه افضل الصلوات بيورمشلردركه (ادبنى
ربى فاحسن ادبى) معنى شريفى ربم بنى تأديب ايلدى وادبم كوزل ايلدى
ديمك اولور پس سالكه لازمدركه اول حضرتك ادبيله مؤدب اوله زيرا سلوك
وتصوف ديدكلرى همان محضا ادبدر نته كيم ابو حفص كبير بيوررلر التصوف كله
ادب ولكل وقت ادب ولكل حال ادب ولكل مقام ادب وذو النون مصرى
حضرتلرى بيوررلر كه عليك بالادب ظاهرا وباطنا فما اساء الادب احد باطنا
الاعوقب باطنا ولااساء ظاهرا الاعوقب ظاهرا پس سالكه كركدركه اهل دل
حضورنده باطنى مؤدب واهل صورت قتنده ظاهرى مؤدب اوله تاكيم طريقت
وشريعته مخالف ناشايسته وضع ايتمكله عقابه مستحق اولميه بى ادب محروم
كشت از لطف رب زيرا ادبسز ايكى عالمده بيله لطف الهيدن محروم اولدى
وايمان وحيا لباسندن عريان قالدى كما قيل * بيت * ادبدر كيشينك دائم لباسى * ادبسز
كيشيلر عريانه بكزر (بيت) مايهٔ دولت ابد ادبست * پايهٔ عزتى خود ادبست ﴿مثنوى﴾
بى ادب تنها نه خودرا داشت بد * بلكه آتش در همه آفاق زد) ادبسز يالكز كندى يسنى
بد طوتمدى بلكه جميع عالمه آتش اوردى يعنى ادبسز يالكز كندى يسنى مبتلاى بلاى
دارين ايتمدى بلكه نيجه كيمسه يى دخى اضلال ايلدى وانك شئامتى ووخامتى
خلق عالمه سرايت قيلدى كما قال الله تعالى فى سورة الانفال (واتقوا فتنة لاتصيبن
الذين ظلموا منكم خاصة) يعنى اى مؤمنلر سز پرهيز ايلك شول بليه وعذابدن كه
خاصة سزدن ظالم اولان كيمسه لره اصابت ايلمز بلكه ظالمه وغير ظالمه عام اولور
پس ظالمك شئامتى غير ظالم اولنلره دخى سرايت قيلور (ولهذا قال الله تعالى
ولاتركنوا الى الذين ظلموا فتمسكم النار) پس ظالملره ميل قيلان وظلم ايچنده اولنلره
نزول قيلان عذابه مبتلا اولور وظلمه بوجهندن آفاقه آتش اورر ﴿مثنوى﴾
مائده از اسمان درمى رسيد * بى صداع وبى فروخت وبى خريد) مائده بر مقتضاى
(وانزلنا عليكم المن والسلوى) اسماندن قوم حضرت موسايه يتشوردى صداعسز
وبيع وشراسز بونلره واصل اولوردى (كما قال الله تعالى فى سورة البقرة وظللنا
عليكم الغمام وانزلنا عليكم المن والسلوى كلوا من طيبات مارزقناكم وماظلمونا ولكن
كانوا انفسهم يظلمون) مائده دن مراد من وسلوى درمن بعضيلر قولنده خبز رقيق
واكثرك قولنده ترنجبين يعنى قدرت حلواسى ديدكلر بدر سلوى سمانى ديدكلرى
قوشدر يعنى بلدرجين كبى بر قوشدر كه تيه صحراسنده هركون طلوع فجردن

ظهور شمسه دك آسمان طرفندن بنى اسرائيله بو من وسلوى كلوردى وبونلر
استديكى قدارندن بى بيع وشراسز آلوردى ﴿مثنوى﴾ در ميان قوم
موسى چند كس * بى ادب كفتند كوسير وعدس) حضرت موسانك قومنك
ايچنده برقاچ كيمسه ادبسز يعنى رعايت ادب ايتميوب قنى صرمساق ومرجمك
ديديلر نتكيم حق تبارك وتعالى سورهٔ بقره ده بونلرك قولنى وحضرت موسايه بى
ادبانه اولان سوزنى حكايه بيوروب ديرلر (واذ قلتم ياموسى لن نصبر على
طعام واحد فادع لنا ربك يخرج لنا مما تنبت الارض من بقلها وقثائها وفومها
وعدسها وبصلها قال اتستبدلون الذى هو ادنى بالذى هو خير اهبطوا مصرا
فان لكم ماسألتم وضربت عليهم الذلة والمسكنة وباؤ بغضب من الله
﴿مثنوى﴾ منقطع شد خوان ونان آسمان * ماند رنج زرع وبيل وداس مان)
آسمانك خوان ونانى منقطع اولدى بزه اوراق زحمتى وبيل بللمك زحمتى وزراعت
رنجى قالدى داس اوراق مان بزدمكدر ﴿مثنوى﴾ بازچون عيسى شفاعت
كرد حق * خوان فرستاد وغنيمت برطبق) كير وحضرت عيسى عليه السلام
چونكم شفاعت ايلدى حق تعالى خوان كوندردى وطبق اوزره غنيمت كوندردى
بر يرينه پر اولسه باء فارسينك ضمه سيله بنه معنى صحيح اولور يعنى حق تعالى طبق
طولوسى خوان ونعمت كوندردى ديمك اولور حضرت عيسانك اصحابى ايتديلر
ياعيسى سنك ربك سكا مطيع اولورمى سن اندن ايسته كه بزه زحمتسز آسماندن
مائده انزال ايده حضرت عيسى عليه السلام جناب حقه دعا ايلدى نتكيم حق
تعالى حضرتلرى كلام مجيدنده سورهٔ مائده نك آخرينه قريب بو معنادن خبر
وير وب حكايه بيوررلر * قال عيسى بن مريم اللهم ربنا انزل علينا مائدة من السماء
تكون لنا عيدا لاولنا وآخرنا وآية منك وارزقنا وانت خير الرازقين ﴿مثنوى﴾
باز كستاخان ادب بكذاشتند * چون كدايان ذلها برداشتند) كير وكستاخلر ادبى
ترك ايتديلر حريص وكدالر كبى ذللر قالدرديلر يعنى طمعلرندن ادخار ايچون
ذخيره وحصه لر كتورديلر ﴿مثنوى﴾ كرد عيسى لابه ايشان را كه اين *
دائمست وكم نكردد از زمين) حضرت عيسى عليه السلام بونلره يلوارمش كه
بو مائده نك آسماندن نزولى دائمدر اكسك اولمز عدم نزولنه سوء ظن قلمك وحريص
اولوب طمعكار اولمك ﴿مثنوى﴾ بدكمانى كردن وحرص آورى * كفر
باشد پيش خوان مهترى) بدكمانلق وحريصلق ايلك بر اولونك نعمتى قتنده
كفر اولور حاصل كلام اولدركه منعم حقيقى اولان حضرت حقك
نعمتى عبده واصل اولور كن وعبد اندن روز وبروز نصيبن آلور كن بلكه
بو نعمت فوت اوله ديو انك ادخارنه حريص اولمق وجمعيچون طمع قيلق

حقيقتده كفران نعمت اولور ﴿ مثنوى ﴾ زن كدار وبان ناديده زآز * اندر رحمت برايشان شد فراز) اول كورمش كدا بوزلولردن وآزلرندن اوترى اول نعمت منقطع اولدى وزله بند اولدرله نعمت ورحمت قپوسى اول قومك اوزرينه فراز اولدى يعنى مسدود اولوب اول نعمت منقطع اولدى وادخار قيلنلر قرده وخنازير صورتنه مسخ اولدى (كما روى عن جابر رضى الله عنه قال قال صلى الله عليهم وسلم انزلت المائدة على قوم عيسى خبزا ولحما وامروا ان لا يخونوا ولا يدخروا فخانوا وادخروا فمسخوا على صورة القردة والخنازير ﴿ مثنوى ﴾ ابر برنايد بى منع زكات * وززنا افتد وبا اندر جهات) بو بيت شريف حديث شريفده بى ادب اولنلرك شئامت وخاصيتى مبين اولور معناى شريفى اولدركه سحاب بوقارو كلز وزمين اوزره امطار قيلز زكاتك منعندن اوترى يعنى اغنيا زكاتى منع ايلسهلر يغمور يغمهمغه سبب اولور وزنانك ظهورندن اطراف جهانه طاعون مستولى اولور نتكيم بو حديث شريف بو معنايه دلالت قيلور (قال النبى صلى الله عليه وسلم خمس بخمس ما نقض العهد قوم الا سلط الله عليهم عدوهم وما حكموا بغير ما انزل الله الا فشا فيهم الفقر ولا ظهرت فيهم الفاحشة الا فشا فيهم الموت ولا طففوا الكيل والميزان الا منعوا النبات واخذوا بالسنين ولا منعوا الزكوة الا حبس عنهم القطر وروى عن كعب بن مالك قال قال عليه السلام اذا رايتم القطر قد منع فاعلموا ان الناس قد منعوا الزكاة فمنع الله ما عنده واذا رايتم الوبا قد فشا فاعلموا ان الزنا قد فشا ﴿ مثنوى ﴾ هرچه برتو آيد از ظلمات وغم * آن ز بى باكى وكستاخيست هم) هرنه كه ظلمات غمدن سنك اوزركه كلور اول سنك بى باكلككدن وهم كستاخلقكدن اولور يعنى انسان فرحده ايكن محزون اولسى ونعمتده ايكن مغبون اولسى وصحتى كيدوب سقامت كلسى كندى معصيت وقباحتنك جزاسيدر (كما قال الله تعالى وما اصابك من سيئة فمن نفسك) زيرا حق تعالى عبدك وجودنده اولان نعمتى مغير اولمز حتى عبدك كندى عملنى واخلاقنى تغير قيلمينجه (كما قال الله تعالى فى سورة الرعد ان الله لا يغير ما بقوم حتى يغيروا ما بانفسهم ﴿ مثنوى ﴾ هركه بى باكى كند درراه دوست * رهزن مردان شد ونامرد اوست) هر شول كيمسه كه بى باكلك وكستاخلق ايليه دوستك يولنده مردان الهينك يولن اوريجى اولدى ونامرد اولدى يعنى هم ضال وهم مضل اولور نيجه كيمسهلرى دخى طريق اوليادن اخراج قيلوب كندى كبى بى ادب وكستاخ ايلر ﴿ مثنوى ﴾ ازادب پرنور كشتست اين فلك * وزادب معصوم وپاك آمد ملك) بو فلك ادبدن پرنور اولمشدر يعنى تا خلق اولالدنبرى ادب اوزره دور قيلوب امر حقه مطيع اولدوغى سببيله حق تعالى آنى مشاعل كواكب ونيرين شمس وقمرله منور قيلدى وادبدن يعنى ادب سببيله ملك معصوم وپاك كلدى يعنى

هربرى ادب اوزره مسبح وساجد وراكع وعابد اولدقلرى جهتدن خطا وزللدن ونقصان وخللدن معصوم وپاك كلدى پس سنك دخى سماء روحك مؤدب اولورسه نجوم علوم وفهوم ايله منور اولور وعقلك ملك كبى ادب اوزره مسبح ومقدس اولورسه وعبادات وطاعات قيلورسه عيوب ذنوبدن مطهر اولور ولون خطا ومعاصيدن پاك كلور ﴿ مثنوى ﴾ بدز كستاخى كسوف آفتاب * شد عزازيلى زجرأت ردباب) بو بيتده ايكى وجه جائزدر وجه اول اولدر كه افتابه اسناد اولنان كستاخلق آفتابك اولميوب خلقك اوله وخلقك كستاخلقنك شئامتى منير عالم اولان آفتابه دخى سرايت قيله تاكم خلقك كستاخلقنك شئامتى شمسك نورنه حجاب اولوب برقاچ ساعت منكسف اوله تا خلق توبه وانابت قيلسون ديو تنبيه الهى اوله وجه ثانى اولدركه بو كستاخلق افتابه اسناد اولنه كان آفتاب فلك چارم اوزره منفرد اولديغنه مغرور ومعجب اوله پس حق تعالى مغرور ومعجب اولنلره وترفع وتكبر قيلنلره تعليم وتنبيهدن اوترى انك نورنى قرصندن برقاچ ساعت زائل قيله تاكم خلقك عاقل اولنلرى بى ادبلكدن وكستاخلقدن توبه قيله وعجب وكبرى كيدروب متواضع ومتخاشع اوله بعض كيمسهلر حكما ومنجميندن كسوف آفتاب وخسوف ماهتاب بربيوك كيمسهنك موتنه دلالت ايلر انك علامتيدر ديمشلر وبعضى دخى بو مذهبه ذاهب اولوب اعتقاد ايلمشلر بو خصوصده حديث صحيح وارد اولمشدر كه بو اعتقاد باطلدر (قال صلى الله تعالى عليه وسلم ان الشمس والقمر آيتان من آيات الله لا ينكسفان لموت احد ولا لحياته) اول برعزازيل يعنى شيطان لعين وجرأت وجسارتدن رب العالمينك بابندن مردود اولان ابليس لعين برنيجه كره هربرى سبب لعنت اوله جق كستاخلقه جرأت ايلمشدر اولا (واذ قلنا للملائكة اسجدوا لآدم) آيتنده اولان اسجدوا امريله جميع ملائكه ايله بيله مأمور اولمشدى جميع ملائكه امره امتثال ايدوب سجده قيلديلر اول ابا واستكبار ايدوب امره جرأت قيلدى بعده حضرت حق جل شانه (يا ابليس ما منعك الا تسجد لما خلقت بيدى) ديو امره عدم امتثالدن وترك سجدهدن سؤال بيوردقده ابراز حجت ايتمكه جرأت وكبر وانانيت طريقنه كتمكه جسارت ايدوب بوكونه جواب ويرديكه (انا خير منه خلقتنى من نار وخلقته من طين) وبونلردن ماعدا (فبما اغويتنى) ديمكله مولاسنه بالمشافهه خطاب ايلمكه جرأت قيلدى پس بو كستاخلقلره جرأت وجسارتى سببيله ملعون اولدى ورحمت حقدن محروم ومغبون قالدى پس سالكه بو قصهلردن حصه بو اولديكه كستاخلقدن حذر ايده ومكن اولديغى ادب بولنه كيده والله اعلم بالرشاد

﴿ ملاقات پادشاه با آن طبيب الهى كه درخوابش بشارت داده بودند بملاقات او ﴾

بو بيانده ايكى مؤمن برنيجه زمان مفارقت قيلوب بعده ملاقات اولدقده مصافحه

قیلمز بنك فضیلتنه دلالت واردر نتكیم بو حدیث شریف بو معنایه
شهادت ایلر (كما قال علیه السلام ما من مسلمین یلتقیان فیتصافحان الا غفر
لهما قبل ان یتفرقا) ﴿مثنوی﴾ دست بكشاد وكنار آنش كرفت * همچو
عشق اندر دل وجانش كرفت) پادشاه طبیب الهی یه استقبال ایدوب ملاقات
ایتدكده الینی آچوب انی كنارلرنده طوتدی یعنی زیاده اشتیاقندن تكرار بتكرار
مصافحه ومعانقه ایدوب كاهی صاغ وكاهی صول طرفنه طوتدی زیرا ارباب
طریقت واصحاب حقیقت میاننده الآن بو سنت اجرا اولنور نتكیم سلطان انبیا
صلی الله علیه وسلم حضرت علینك برادر بزركواری جعفر طیار حضرتلری
ارض حبشه دن چیقوب مدینهٔ منوره یه كلدكده حضرت رسوله ملاقات
اولدقده حضرت رسول علیه السلام انكله معانقه ایلدیلر نتكیم مصابیحده
مسطوردر كه امام بغوی حضرتلری بیوررلر (عن جعفر بن ابی طالب فی قصة
رجوعه من ارض الحبشة قال جعفر فخرجنا حتی اتینا الی المدینة فلقینی رسول الله صلی الله
علیه وسلم فاعتنقنی ثم قال ما ادری انا بفتح خیبر افرح ام بقدوم جعفر وعن ابی
هریرة اتفقا اعلی الروایة عنه قال خرجت مع رسول الله حتی اتی خباء فاطمة
فقال علیه السلام اثم لكع یعنی حسنا فلم یلبث حتی جاء یسعی واعتنق كل واحد
منهما صاحبه) عشق كبی اول طبیب الهی یی دل وجاننده طوتدی یعنی اكا جان
وجاننده یر ایتدی ﴿مثنوی﴾ دست وپیشانیش بوسیدن كرفت * وز مقام
وراه پرسیدن كرفت) اول پادشاه اول طبیب پرانتباهك الینی والنی اوپمك طوتدی
بودخی بین المشایخ طریقتدر كه بر مخدوم ومكرم كسه سفردن كلسه و پرسالك
راه حق اكا ملاقات ایلسه النی ویوزنی اوپمك سنتدر نتكیم روایت اخری اوزره
محیی السنة مصابیحده امام جعفره اسنادا بو كونه روایت ایدر (قال لما قدم
جعفر قبل رسول الله بین عینیه) واول پادشاه اول حكیم الهینك مقام وراهندن
صورمغه طوتدی بو دخی بین الامثال والاقران سنت وطریقتدر كه مشایخدن
واهل سلوكدن ایكی كیمسه بری برینه ملاقات ایلدكده دفع وحشت وباعث
انسیت والفت اولمق ایچون قادمك مقامندن وراهندن سؤال قیله وسلوك
وطریقنده كوردیكی آیات وعبردن مستفسر اوله ﴿مثنوی﴾ پرس پرسان
می كشیدش تا بصدر * كفت كنجی یافتم آخر بصبر) اكا صورارق ومقام ومنزلندن
استفسار قیله رق انی صدره چكدی وتعظیم وتكریم ایله مقام اعلایه اجلاس
ایتدی ودیدی بر كنج بولدم وسنك كبی بر خزینهٔ رحمانه واصل اولدم آخر صبر ایله
﴿مثنوی﴾ كفت ای هدیهٔ حق ودفع حرج * معنیٔ الصبر مفتاح الفرج)
واول پادشاه دیدی كم ای حقك ارمغانی وای دافع زحمت وحرج وای معنیٔ كلام

الصبر مفتاح الفرج ﴿مثنوی﴾ ای لقای تو جواب هر سؤال * مشكل از تو حل
شود بی قیل وقال) ای طبیب الهی سنك لقای شریفك هر سؤالك جوابیدر
مشكل سندن حل اولور بی قیل وقال یعنی سنك انوار بالك واسرار واحوالك
واسطه سیله وملاقات شریفك ومصاحبت لطیفك بركاتیله مشكلات علوم
ومعضلات فهوم بی قیل وقال وبی جواب وسؤال حل اولور وطالبك قلبنه
ظهوره كلور كه اصحاب ولایت اولان مرشد كاملك كراماتك برعلامتی دخی
انك خدمتنده اولان طالبه مشكلات بی قیل وقال حل اولمشدر ﴿مثنوی﴾
ترجمانی هرچه مارا در دلست * دستكیری هر كه پایش در كلست) ای عالم سر دان
هرنه كه علوم وعرفاندن بزم قلبمزه نهان ایدی اكا ترجمانسن یعنی ما فی الضمیری مبین
ومعبر اولان برعارف زباندانسن هرشول كسه نك كه پای جانی وحل بشریتده
وآب وكل طبیعتده قالمشدر انك دستكیریسن ﴿مثنوی﴾ مرحبا یا مجتبی
یا مرتضی * ان تغب جاء القضا ضاق الفضا) الرحب بالضم السعة والرحب
بالفتح الواسع ومرحب مصدر میمیدر فعل محذوفك مفعول مطلقیدر ای اتیت
مرحبا وسعة یعنی وسعتله كلدك وخوش كلدك واصحاب طریقت ماییننده قادم
اولنه مرحبا مرحبا دیو ترحیب ایلمك سنت طریقتدر نتكیم عكرمه دن مرویدر كه
رسول صلی الله علیه وسلم حضرتلرینك حضورلرینه كلدم سفردن اول بكا
مرحبا بك مرحبا بك یا عكرمه دیدی ایكی كره وقالت ام هانی ذهبت الی رسول
الله صلی الله علیه وسلم عام الفتح فقال لی مرحبا یا ام هانی یا مرتضی ای رضا
اولنمش وای اجتبا اولنمش اجتباء من باب الافتعال بمعنی الاصطفا یعنی برگزیده
اكر سن بندن ویاخود بو قومدن غائب اولورسك قضا وبلا كلدی صحرالر تنك
اولدی جاء وضاق نك صیغهٔ ماضیده ایرادی ایلمسی وقوعی متحقق اولدیغندن
اوتریدر وان تغب فعلنك مفعولی مقدردر تقدیره (ان تغب عنی او عن هؤلاء
القوم جاء القضاء لهم وضاق الفضاء علیهم) پس اولیاء اللهك وجودلری
بر یردنكه غائب اوله البته اول قومه واول دیاره نیجه بلا وقضا هائل ونازل اوله
اما وجود شریفلری وهمت لطیفلری كه بر قومده حاضر اوله انلرك حرمتنه اول
دیاردن نیجه بلیات مندفع اوله نتكیم حدیث قدسی حجت قاطع وبرهان ساطعدر
(كما قال رسول الله صلی الله علیه وسلم حاكیا عن ربه قال الله تعالی اذا كان
الاشتغال بی غالبا علی عبدی جعلت همه ولذته فی ذكری عشقنی وعشقته رفعت
الحجاب فیما بینی وبینه لا یسهو اذا سهی الناس كلامه كلام الانبیاء اولئك الابدال
حقا اولئك الذین ان اردت باهل الارض عقوبة او عذابا ذكرتهم فیهم
فصرفته عنهم ﴿مثنوی﴾ انت مولی القوم من لا یشتهی * قد ردی كلا

لئن لم ينتهى) اى سلطان حقيقت سن قوم مشايخك خداوندى وافنديسى سن
هركم سنى اسمنه تحقيقا هلاك اولدى كلا اى حقا لئن لم ينتهى اكر منتهى اولوب
رجوع ايتمز سه سنى اسمدن وسلطان العارفين كلاملرينى حرف تحقيق وحرف
ردع ولام توطئه ايله ايراد ايلمسى اوليا واصفيايه محبت ايتميلرك هلاكى مشعردر
معاذالله كه انكار ايدنلرك هلاك وبلاسى بطريق الاولى پس حديث ايله
ثابتدر كه نبات وجمادات وجميع موجودات عالم تصليه وخيردعا ايدرلر پس اولياء
اللهه بسبيل الاحرى تنكيم ابوداود ترمذى ابوامامه دن رضى الله عنه بو حديثى
روايت قيلور (قال عليه السلام ان الله وملائكته واهل السموات واهل الارض
حتى النملة فى جحرها وحتى الحوت فى البحار ليصلون على معلمى الناس الخير) پس
بونلره محبت سعادت دارينه مؤدى وانكار وعداوت قهر خدايه مفضى اولور
﴿ مثنوى ﴾ چون كذشت آن مجلس وخوان كرم * دست او بكرفت و برد
اندر حرم) چونكه اول مجلس واول خوان وكرم كچدى يعنى چونكه اسرار
ومعارف رحمانى وغدا وذوق روحانى مصاحتندن فراغت ايلديلر كه پادشاهه
تمام قناعت كلدى پادشاه طبيب الهينك الني طوتدى وبى توقف محرمى كبى
حرمى ايچنه ايلتدى حضرت مولانا بونكله اشعار ايلر كه مريده لازمدر كه جميع
خصوصده مرشدينه مراجعت ايدوب حصول مراداتنه آنى وسيله قيلوب
خاص قلبنه آنى ايچرو ايلته جميع اسرار نهانيسنه محرم رازايده تاكه سعادت
ابديه وقرب ووصال الهيه ميسر اوله (برد ن بادشاه ان طبيب را بر بيمار
تاحال اورا ايند) ﴿ مثنوى ﴾ قصهٔ رنجور ورنجورى بخواند * بعد ازان درپيش
رنجورش نشاند) رنجور اولان كنيزكك ورنجورلكنك پادشاه عالمپناه مرشد
صاحب انتباهه قصه سنى اوقودى يعنى كنديله انك ما بيننده واقع اولان ماجرايى
حكيم الهى يه من اوله الى آخره نقل ايتدى بعده تقرير احوال اول حكيم الهى
ورنجور اولان كنيزكك قتنه اوتوردى بوندن مراد مريدك شاه روحى مريض
اولان كنيزك نفسى طبيب الهى اولان مرشد كامله بعد تقرير قصتها
تسليم ايتدى ديمك اولور ﴿ مثنوى ﴾ رنك رو ونبض وقاروره بديد * هم
علامات وهم اسبابش شنيد) اول طبيب الهى دخى اول مريضك رنك رويني
ونبضى وقاروره سنى كوردى هم اول رنجورك مرضنك علامتنى واسبابنى اسان
شاهدن ايشتدى مقتضاسنجه نور فراستله علايم وآثار ظاهردن انك باطننده اولان
رنجه مطلع اولوب پادشاهه بوكونه جواب ويردى ﴿ مثنوى ﴾ كفت هر
دارو كه ايشان كرده اند * آن عمارت نيست ويران كرده اند) ديدى هر دارويى ودوايى
كه اول خودبين وخودنما اولان حكما بونك علاجى خصوصنده ايلمشلردر

اول عمارت ودوا دكلدر بلكه خراب وويران ايلمشلردر ﴿ مثنوى ﴾ بى خبر
بودند از احوال درون * استعيذ الله مما يفترون) يعنى اول طبيب الهى ديدى كه
اى پادشاه علماء رسوم ومشايخ مقلدين بى خبر ايديلر احوال قلوبدن يعنى
امراض كنيزك نفسندن بن اللهه صغنورم افترا ايدنلرك افتراسندن كانه بيلدكلرى
شيئى بيلورم ديوا دعالرى عين افترادر ﴿ مثنوى ﴾ ديد رنج وكشف شد
بروى نهفت * ليك پنهان كرد باسلطان نكفت) اول طبيب الهى كنيزكك
رنجنى كوردى اكا پنهان ونهفت اولان اسرار كشف اولدى وآنى نور فراستله
بيلدى (كما قال عليه السلام ان لله عبادا يعرفون احوال الناس بالتوسم) ولكن
اول سرى پنهان ايلدى سلطانه ديمدى بلكه قلوب الاحرار قبور الاسرار در امناء الله
اوليا بى اذن خدا بركيمسه نك باطننك سرينى برآخره اظهار وافشا ايلمزلر بلكه انى
كنديله سويلمزلر ﴿ مثنوى ﴾ رنجش از صفرا واز سودا نبود * بوى
هر هيزم پديد آيد ز دود) اول كنيزكك رنجى صفرا وسودادن دكل ايدى مصراع
ثانى سؤال مقدره جوابدر كان ديمك لازم كلدى كه انك رنجى صفرا وسودادن
اولمدايغى نه دن معلوم اولدى جواب ويروب ديرلر هر اودونك رايحه سى دخانندن
ظاهر كلور يعنى هر شيئك علايم وآثارى اول شيئك ذاتنه دليل اولور وعارف
اثردن مؤثره استدلال قيلور پس سودا وصفرادن اولان رنج بلادن اولان رنجه مشابه
اولمز وعشق ومحبت مرضى هيچ بر مرضه بكزه مز اكرچه مرض عشق دخى
نحافت ونحول وصفرت وجه ذبول ايراث ايلر وليكن بو حالت امراض جسمانيه دن
اولان حالته مماثل اولمز ﴿ مثنوى ﴾ ديد از زاريش كو راز دلست * تن خوشست
واو كرفتار دلست) اول طبيب الهى اول كنيزكك خسته لغندن كوردى كه انك
خسته لكى كوكل خسته لكيدر انك تنى خوشدر وليكن او كوكل كرفتاريدر
﴿ مثنوى ﴾ عاشقى پيداست از زارئ دل * نيست بيمارى چو بيمارئ دل)
عاشقلق پيدادر كوكل زارلغندن يعنى الظاهر عنوان الباطن نحو اسنجه دلده
مضمر اولان محبت زارئ دلدن وسرشك ديده وسوزش سينه دن ظاهر وهويدا
اولور كما قال صاحب قصيدة البردة * بيت * ايحسب الصب ان الحب منكتم *
ما بين منسجم منه ومضطرم * فكيف تنكر حبا بعد ما شهدت * به عليك عدل
الدمع والسقم * هيچ بر بيمارلق يوقدر كوكل خسته لكى كبى زيرا كوكل جسد
مملكتنه نسبت ملك كبيدر واعضا وجسد قلبه نسبت رعايای ملك كبيدر
بموجب حديث شريف (روى عن ابى هريرة رضى الله عنه قال قال عليه السلام
القلب ملك وله جنود فاذا صلح الملك صلحت جنوده واذا فسد الملك فسدت جنوده)
پس قلب صحت وسلامتده اولسه جسدك فساد وسقامتى ضرر ويرمز اما قلب خسته

وشكسته اولسه صحت جسد مفيد اولمز پس هيچ بر بيمارلك كوكل بيمارلكنه بكزه‌مز ومساوى كلمز ﴿ مثنوى ﴾ علت عاشق زعلتها جداست * عشق اسطرلاب اسرار خداست) عاشقك علتى جميع علل وامراض جسمانيه‌دن جدادر انكيچون حكما مرض عشقه علاج قيله‌مشلر و بودرده دوا بوله‌مشلر عارف اولنلر شفاء العاشقين لقاء المعشوقين ديرلر فلاسفه مذهبنده قائللر علل سوداويه‌دن علاج پذير اولمز بر علتدر ديو سويلرلر خبرلرى يوق كه عشق كتاب هدى واسطرلاب اسرار خدادر اسطرلاب شول ربع دائره‌يه ديرلر كه انكله اوضاع واطوار نجوم معلوم اولور وافتابك ارتفاع وانخفاضى ظهوره كلور پس عشق دخى افتاب ذاتك وكواكب اسما وصفاتك اسطرلابى كبيدر منجم افلاك معانى اولان عرفا اسطرلاب عشقله اسرار خدايى واطوار نجوم علوم اسمايى بيلورلر وانكله سماوات حقايقه يول بولورلر ﴿ مثنوى ﴾ عاشقى كرزين سرو كرزان سرست * عاقبت مارا بدان سو رهبرست) بو بيت سؤال مقدره جوابدر كان ديمك لازم كلدى كه اسطرلاب اسرار خدا اولان عشق محبت ربانى وهادئ مرتبهٔ حقيقت عشق سبحانيدر عشق مجازيده بوكونه خصلت بولنمز حضرت مولانا بو بله دينلره جواب باصواب بيوررلر كه عاشقلق كه افراط محبتدر ميل شهوانى وحب جسمانى دكلدر پس عشق عشق اولديغى حيثيتدن كرك حقيقت طرفندن اولسون وكرك مجاز وصورت جانبندن ظهوره كلسون المجاز قنطرة الحقيقه فحوا سنجه عاقبت بزى اول مقام حقيقته ومرتبهٔ وحدته رهبردر فرضا حقيقته واصل اولمدن عشقله متصف اولوب عشقنى كتم قيلان عاشق مجاز حالنده اولسه شهيد اولمك مقرردر نتكيم امام سيوطى جامع الصغيرده بو حديثى حضرت عايشه‌يه وابن عباسه دخى اسناد ايتمكله روايت قيلور (قال عليه السلام من عشق وعف وكتم ثم مات مات شهيدا) حقيقت عشقده وماهيت جالده خود تفرقه واثنينيت يوقدر لكن بعض عاشقك جمالى مطلق عشقنه استعدادى اولمديغندن محبوب مطلق آنى جمال مقيده مقيد قيلور تابونده جميل مطلق عشقنه مستعد اولور آخر الامر عارف اولوب وكندوبى عشقله فنا قيلوب محبوب حقيقى وصالنى بولور ﴿ مثنوى ﴾ هرچه كويم عشق راشرح وبيان * چون بعشق آيم خجل باشم ازان) هرنه كه عشق ايچون شرح و بيان سويلرم چونكم عشقه كلم اندن استحيا ايلرم آنكيچون كه عشق صفت ذات الهى ظروف وحروفه صغمز بر بحر نامتناهيدر * شعر * تعالى العشق عن همم الرجال * وعن وصف التفرق والوصال * متى ما جل شئ عن خيال * يجل عن الاحاطة والمثال * رتبهٔ عشق اندن عاليتردر كه طيور همم رجال انوك

پيرامن سرا پردهٔ جلالنه يول بوله واصحاب عقول دست افهام وافكارله انك رخسار پرانوار ندن نقاب ارتيابى رفع قيله و پايهٔ عشق اندن دخى برتردر كه تفرقه ووصالله موصوف وموسوم اوله زيرا هر باركه برشئ مرتبهٔ خيالدن برتر اوله احاطه ومثالدن دخى عاليتر اولور پس عقول وفهوم انك شرح وبياننده عاجز قالورلر ﴿ مثنوى ﴾ كرچه تفسير زبان روشنكرست * ليك عشق بى زبان روشنترست) اكرچه لسانه مضاف ومنسوب اولان تفسير وتعبير روشنكردر ليكن بى زبانك عشق لسان الحال انطق من لسان المقال فحوا سنجه اوضح وروشنتردر مثلا بلامقال اضطراب والم وصفرهٔ وجه وغم وعدول دمع وسقم عاشقك عشقنه شاهد حالدر * شعر * فكيف تنكر حبا بعد ماشهدت * به عليك عدول الدمع والسقم * ايحسب الصب ان الحب منكتم * مابين منسجم منه ومضطرم * پس بو حالات اولمسه وبو صفتلر بولنمسه مجرد عشق تفسير ايتمكله خود عاشق اولمق محالدر ﴿ مثنوى ﴾ چون قلم اندر نوشتن مى شتافت * چون بعشق آمد قلم برخود شكافت) قلمدن مراد يا الان ظاهرده اولان قلم و ياخود اول وجوده كلان قلم اوله اكر قلم صورى مراد اولورسه معنى بويله ديمك اولور كه چونكم قلم كتاب هرشئ يازمقلقده سرعت قيلدى چونكم عشقه كلدى قلم كندو اوزرينه طغرى شق اولدى قلمك يارلمسى منقطع اولوب يارلمسندن كنايه واستعاره اولور وانقطاع وانشقاق قلم على طريق المبالغه عشقك جلالت ومهابتنى اشعار قيلور كان ديمك اولور كه قلم برشيئك تحريرنه سرعت قيلدى چونكم عشقك تحريرنه كلدى مهابت وجلالت عشق اكا مستولى اولوب شق اولدى و ياخود قلمك شق اولمسى عشقك كمال لذت وحلاوتنى اشعار قيلور نتكيم بركيمسه زياده طتلو برشئ يسه دوداقلرى يارلور پس معنى قلم عشقه كلدكده عشقك كمال لذت وحلاوتندن شكافته اولدى ديمكدن كنايه قيلور واكر قلمدن مراد قلم اعلا اولورسه شكافته اولمسى عجزندن وعدم قدرتندن كنايه اولور نتكيم معنايه مناسب برده دير كه (اول ماخلق الله القلم فقال له اكتب فكتب ماكان ومايكون ثم قال له اكتب لااله الاالله فكتبها ثم قال له اكتب محمد رسول الله فلم يقدر ان يكتبها) پس جميع اشيايى كتابت ايليوب حتى توحيد حقى دخى كتابت ايليوب محمد رسول الله يزمغه عاجز اولمسنده نكته بودر كه حضرت مظهر عشق احددر پس معنى قلم جمله‌يى كتابت ايلدى ومظهر عشق اولان محمدك اسرارنه وعشقنه كلدكده عاجز قالدى ديمك اولور ﴿ مثنوى ﴾ عقل درشرحش چو خر دركل بخفت * شرح عشق وعاشقى هم عشق كفت) عقل عشقك شرحنده خر كبى باتچقلقده ياتدى قالدى يعنى عقل كندوبى ورطهٔ شبهات وشكوكدن خلاص ايده‌ميوب وراه عشق ومحبتنه

كيده محبوب عاجز ومتحير اولدى انكيچون اللهـك قوله محبتنى وقولك اللهه اولان
محبتنى كندو فهمنه مناسب تأويل قيلدى نتكيم اكثر علما وفقها وعقلا ديديلركه
اللهك قوله محبـتى اكا انعام واحسان مراد ايلمسيدر وقولك اللهه محبتى اللهـك
عبادتنى اختيار ورضا وامرنى ايثار ايلمسيدر ديرلر و بونك امثالى تأويل وتوجيـه
ايدرلر بز بونلره ديرزكه * بيت * ديمكه كشى صاحب مسنداولمز * حديث عشق
اى جان مسند اولمز * بو اصولى استرسـك ارباب وصوادن استه اصحاب عقولك
كتابلر ينك ابواب فصو لنـده عشق بولنمز وعشق وجدانيدر قيل وقال وجواب
وسؤاله بيان قلنمز عشق وعاشقلقـك شرحنى ينه عشق سويلر وعشق بيـلان
بو بيتى تذكار ايلر * بيت * چو عشق آمد هلاك اى عقل بكريز * نه مردآتشى اى بنه
برخيز ﴿مثنوى﴾ افتاب آمد دليـل آفتاب * كردليلت بايد ازوى رومتـاب)
آفتابه دليل ينه آفتاب اولدى اكر سكا دليل كركسه اندن يوز دوندرمه كه اكا غير دليل
اولمز وعقول وافـكار اكا يول بولمز (اتفق المشـايخ على ان الدليل على العشـق
و المعشوق هو العشـق وحده ولاسبيل للعقل اليهما لانه محدث والمحدث لايدل
الاعلى مثله كما سـئل عن النورى ما الدليل على الله وعلى محبة الله قال الله قيل فما بال
العقل قال عاجز لايدل الاعلى عقله) عقل سر كردان انجق كون ومكانده جولان
و طيران قيلر آفتـاب ذات سبحانه و صفت رحمان اولان حب يزدانه نيجه دليل
اولور بلكه بو خصوصده مضمحل ومثلا شى اولور كما قال الجنيد العقـل يجول
حول الكون فاذا نظر الى المكون ذاب ﴿مثنوى﴾ ازوى ارسـايه نشـانى
ميدهد * شمس هر دم نور جانى ميدهد) سـايه دن مراد عقل ودخى عقلك
اسنـد لالنه آلت اولان اشيـادر وشمسـدن مراد ذات الهيه در مع صفته المحبة
الازلية پس تقدير معنى اول آفتـاب احديتدن وضياء محبت ذاتيه دن اكرچه عقل
سـايه سى وكون پيرايه سى نشـان ويرر شمس حقيقت هردم اول عقله نور جان
وفهم وعرفان ويرر اول جهتدن عشـقه ومعشـوقه دلالت قيلور يوخسه اكر
نورجان وكحل عرفانله بصر بصيرت عقل منورومكحل اولمسه عشقندن يلوردى
ومعشوقه نيجه دلالت قيلوردى ﴿مثنوى﴾ سـايه خواب آرد ترا همچون
سمر * چون برايد شمس انشـق القمر) شمسـدن مرادذات الهيه در مع صفته
المحبة الازلية وقمردن مراد عقلـدر نور القمر مستفاد من الشمس نحو اسنجه
عقل نورى حقدن الور وانكله سـايه كبى اولان مصنوعى وشمس كبى ضيابخش
اولان صانعى ادراك قيلور مادام كه شمس حقيقت تجلى قيلدقچه اول دمكه شمس
حقيقت تجلى قيله سـايه كبى اولان عقل واشيا سكا غفلت كتورر حكايات مورث
خواب اولديغى كبى ودخى چونكم شمس حقيقت تجلى قيله ومحبت ذاتيه ظهور •

كله قمر عقل منشـق و مضمحل اولور يعنى نورى ووجودى قالمز و عقله مدرك
اولان اشيادخى ظهوره كلمز فرضا ظهوره كلسه مورث غفلت اولور ﴿مثنوى﴾
خود غريبى در جهـان چون شمس نيسـت * شمس جان باقيسـت اورا امس
نيسـت) شمس جان باقى كش او رامس نيست * دخى نسخه در جهـانده خود
شمس كبى برعجيب و بى نظير نسنه يوقدر يعـنى باقى اولان شمس كبى كه اكا زوال
وغروب يوقدر مصراع ثانيده • اولان شمس مصراع اولـده • اولان شمسى مفسر
اولور واندن بدل اولور ﴿مثنوى﴾ شمس درخارج اكرچـه هست فرد *
مى توان هم مثل اوتصو يركرد) يعـنى بو شمس ظـاهر اكرچه خارج عالـمده فرد
و بى نظيردر وليكن هم بونك مثلنى مصورلر تصو ير ايتمكه قادراولور ﴿مثنوى﴾
شمس جان كو خارج آمد از اثير * نبودش در ذهـن ودر خارج نظـير) شمس
جاندن مراد جانلره حيات و يرديكى حيثيتدن ذات الهى اولسه ده قابلدرو جانلره
نورو كوكللره حبوروسرور و يرديكى جهتدن محبت ربانيه يه دخى شاملدر پس
تقريرمعنى ذات الهيه ومحبت ربانيـه كونشى كه بو فلكلردن خارج اولـدى اكا
ذهنـده وخارج عالـده مثل ونظير يوقدر ديمك اولور ﴿مثنوى﴾ درتصور
ذات اورا كنج كو * تادر آيد در تصور مثل او) اول ذات الهيه ومحبت ربانيه نك
تصورات انسانيه ده صغمقلغى قنى يعنى ممكن دكلدر تاآنك مثلنى تصوره آنى ادراك
قيله زيرا عقل و عقلك بيلديكى وتصور قيلديغى هرنه ايسـه محدث ومخلوقدر
(كما قال على كرم الله وجهـه كل ما يعلم عقلك فالله خالقه) پس عقلك بيلديكى
وتصور قيلديغى مخلوق اولجق ذات الهى ومحبت ربانى تصوره كلمكدن وعقل
آنى ادراك قيلمقدن منزه در ﴿مثنوى﴾ چون حديث روى شمس الدين رسيد *
شمس چارم آسمان سر دركشيد) روى ذات معناسنه در نتكيم قرآنده وحديثده وجهك
ذات معناسنه استعمالى چوق كلمشدر وآسماندن مراد سحابدر وسماذ كر اولوبده سحاب
مراد اولمق دخى آيتله و حديثله ثابت اولمشدر نتكيم (وفى السماء رزقكم) دهاى وفى
السحـاب رزقكم ديديلر واهل تفسير (وانزل من السماء ماء) آيتنده اريد بالسماء
السحـاب فان ماءعلاك سماء ديو تفسير ايتديلر پس تقدير مرام برفحواى الكلا م
يجر الكلا م چونكم شمس حضرتلر ينك حقيقتى يوز بيك سـوزى مرتبة تقريره
و پاية تحريره واصـل اولدى چارم فلكك شمسى برفحواى (ان لله عبـاد اقلو بهم
انور من الشمس) كندودن انور اولان شمسك يوز بيك سوزين سـامع اولدقده
سحابه باش چكوب كمال استحياسـندن سحابى يوزينه نقاب قيلدى ومختفى ومستتر
اولدى كو ياكه سحابله مستتر او لمسى اندن استحيا قيلمسى اولدى ﴿مثنوى﴾
واجب آمد چونكه آمد نام او * شرح كردن رمزى از انعام او) چونكم اول حضرتك
نام شر يفى لسانه وتقرير و بيانه كلدى ذكر المنعم شكر النعمة مقتضاسنجه آنى براى

شکر نعمت یاد قیلق وانك انعامندن بررمزی شارح اولمق واجب اولدی زیرا
ومن شکر النعمة افشاؤها حدیثنك فحواسنجه اظهار نعمت منعم ایدن نعمتنك
شکرنی ادا قیلدی و ولی نعمتی خیرله یاد ایتمك از دیاد نعمته باعث اولدی
﴿ مثنوی ﴾ این نفس جان دامنم برتافتست * بوی پیرامان یوسف یافتست)
جاندن مراد حسام الدین چلبیدر کما قیل فی اول المثنوی وسندی ومکان الروح
من جسدی و بویدن مراد نفس رحمانی ونفحات سبحانی اولور و پیراهندن
مراد علی طریق الاستعاره حضرت شمسك وجود شریفلریدر نفحات یوسف
حقیقیه ونسمات محبوب ازلیه یه محل اولدیغی ملابسه ایله وحضرت مولانا بشیر
صادق وحسام الدین چلبی یعقوب عاشق منزله سنده اولور مصرع ثانی مصرع اوله
علت اولمق معناسن اقتضا قیلور پس تقدیر معنی بویله دیمك اولور که بودم جانمه
توأم اولان حسام الدین دامنم طوتمشدر انکچون که یوسف حقیقینك ذات
وصفاتنه مظهر اولان وجودك رایحه وفایحه سی (انی لاجد ریح یوسف لولا
ان تفندون) دین یعقوب کبی بو بشیر یوسف حقیقیدن بولمشدر انکچون اول
حضرت حالتنی واسرار بالنی متقاضی اولمشدر ﴿ مثنوی ﴾ کز برای حق
صحبت سالها * باز کوحالی ازان خوش حالها) بو بیت قول مضمر اولمق طریقی
اوزره سؤال مقدره جواب اولور کان حسام الدین چلبی نه دیدی دیمك لازم
کلدی بیوررلر که دیدی یا مولانا نیجه یللر اولان مصاحبتك حقیچون اول حاللری
خوش اولان شمسدن برحالی کیرو سویله وانکله اولان مقالی بزه نقل ایله
﴿ مثنوی ﴾ تازمین وآسمان خندان شود * عقل وروح ودیده صدچندان
شود) تاکم زمین جسد وآسمان روح آنك اذکار پرانواریله وکفتار حقیقت شعاریله
خندان اوله ولطافت وطراوت بوله ونور عقل وروح ودیدهٔ دل اضعاف مضاعف
اوله پس حضرت خداوندکار علی طریق الاعتذار کندیلرك فناسنی وحسام الدین
چلبینك اقتضاسنی واسرار شمسه عدم اقتدارنی برقاج ابیاتله دخی الی آخر البیان ادا
بیوررلر ﴿ مثنوی ﴾ لاتکلفنی فانی فی الفنا * کلت افهامی فلا احصی ثنا) حضرت
سلطان الواصلین حسام الدین چلبی یه خطابا بیوررلر که لاتکلفنی بکا تکلیف ایتمه
ای حسام الدین حضرت شمسك مدحنی فانی زیرا تحقیقا بن فی الفنا فناده یم وفنا
عبارتدر وجود غیرك اضمحلالندن یعنی سالك وجودنی وسائر ماسوانك وجودنی
ذات حقده فنا قیلقدن عبارتدر کلت افهامی بنم فهملرم تند اولدی فلا احصی
ثنا پس بن احصا واعداد ایدهمزم انك مدحنی وثناسنی ﴿ مثنوی ﴾ کل شئ
قاله غیر المفیق * ان تکلف اوتصلف لایلیق) کل منصوبدر مفعولیدر قاله نك
وقاله ده که ضمیر کل شئه راجعدر وغیر لفظا مرفوع فاعلیدر قاله نك تقدیر کلام
هرشئ وهر کلامی که بیهوشکارك بوکفتارلری یعنی اعتذار اظهارلری عدم اقتدار

مدح وثنای شمسه دلالت قیلری مستغرق جمال وحدت اولملر بنی اشعار در شول
دم که اول حضرت انوار ذات حق مطلع وجود شمسدن متجلی وطالع کوروب
وذرات ممکناتی پرتو شمس حقیقتله قائم کوریجك حیران وهائم اواوب علی طریق
الاعتذار ممکنات پرتو شمس بیوررلر که بن بو مرتبه ده سرمست و بیهوشلك عالمنده
ایکن مدح وثناسن ایتمك لایق دکلدر زیرا بو مرتبه نك کلامی مرتبهٔ بشر بنده
منفهم اولمز ﴿ مثنوی ﴾ من چه کویم یك رکم هشیار نیست * شرح آن یاری که
اورا یار نیست) بن نه سویلیم بنم برطمرم هشیار دکلدر اول بر یارك شرحنی که
انك یار ونظیری یوقدر یعنی عشق یاربنم جمیع عروق واعضا واجزامه بر مرتبه
تحلل وسرایت ایلمشدر که من جمیع الوجوه عقله محل قالمشدر پس مستك
سوزنی هشیار اولنلر فهم قیلمز ومحو طبقه سنده اولنلرك کلامنی صحوه کلمینجه
اهل صحو آنك کلامندن مستفید اولمز علی الخصوص مست اولان عاشق بر یاربی
شبیهدن سویلیه که انك موجودات ایچره یاری ونظیری اولمیه یاردن مراد فردانیت
حقك مظهری اولان شمس الدین تبریزی قدس الله سره العزیز حضرتلریدر که
قطب الاقطاب وفرد الافراددر فرد الافراد اولان کیسنه هر عصرده بر کیسه
اولدیغی محقق اولدیغیچون اکا یار ونظیر یوقدر دیمك برنده اولور وهذا قال شرح
آن یار یکه اورا یار نیست ﴿ مثنوی ﴾ شرح این هجران واین خون جکر *
این زمان بکذ ارتا وقتی دکر) بو هجرانك شرحنی و بوخون جکرك شرحنی ای
حسام الدین چلبی بوزمان قو تا وقت آخره دك تاکم محو مرتبه سنده صحوه کلدکده
وافاقت بولدقده عقلك فهم ایلدیکی قدر اول یاربی نظیرك شرحنی سویلیم
وانك مقامات علیه ومراتب معنویه سندن برمقدار نقل ایلیم ﴿ مثنوی ﴾
قال اطعمنی فانی جائع * واعجل فالوقت سیف قاطع) قال حسام الدین
چلبی دیرلر حضرت خداوندکاره اطعمنی یا مولانا بکا اطعام ایله فانی جائع زیرا بن
آجم وطعام معانی وحقایقه محتاجم واعجل بکا اطعمهٔ معارفی واشربهٔ اسرار
اطایفی اطعام ایلکده عجله ایله فالوقت زیرا وقت سیف قاطع برسیف قاطع وشمشیر صارم
کبیدر دائما اعمار انسانی بران اولمقده واوقات بنی آدمه نقصان و یرمکده در امدی انسانه
لایق اولان هیچ اوقاتی تضییع ایتمك کرکز نتکیم ابن فارض حضرتلری بیوررلر
* بیت * وکن صارما کالوقت فی کل ماعسی * وایاك علی فهی اخطر من عسی)
﴿ مثنوی ﴾ صوفی ابن الوقت باشد ای رفیق * نیست فردا کفتن از شرط
طریق) حسام الدین چلبی حضرت خداوندکاره دیدیکه ای رفیق صوفی ابن
الوقتدر فردا دیمکلك شرط طریق دکلدر زیرا اهل طریق اولان صوفی ماضی
ومستقبله نظر قیلمز طفل صغیر در بنك حکمنده محکوم اولدیغی کبی صوفی دخی

وقتك حكمنده محكوم ومقيددر وقتى نه اقتضا ايلرسه آنى كوردوآنى مراد
ايلرپچمشه وكلجكه ملتفت اولمزواوچنجى جلدده داستان مشغول شدن عاشق
بمشق نامه خواندن بياننده مسطور اولمشدر ﴿ مثنوى ﴾ تومكرخود مرد
صوفى نيستى * هست را ازنسيه خيزد نيستى) يامولانا مكرسن خود مرد صوفى
دكلميسن كه اين زمان بكذارناوقت ديكرديرسن استفهام تقرير ايچوندر يعنى سن
خودمرد صوفيسن ديمك اولور وارلغه نسيه دن يوقلق حاصل اولور ديرسن
يعنى موجود اولان شيئه و يرمسى وكلجك زمانده اوله سيدن فنا كلوروعدم اولور
﴿ مثنوى ﴾ كفتمش پوشيده خوشترسريار * خود تودرضمن حكايت كوش دار)
بن اول جان منزله سنده اولان حسام الدين چلبى به ديدم يارك سرى پوشيده اولمق
خوشتردر تاكم نامحرملر اندن خبردار اولميه خودسن حكايانك ضمن وعباراتك
درونده قولاق طوت تاكم ضمن حكايانده اولان معانىٔ شريفه ده يارك اسرارنه مطلع
اوله سين وانك عظم شاننه شعور بوله سين ﴿ مثنوى ﴾ خوشتران باشد كه
سر دلبران * كفته آيد در حديث ديكران) خوشرك اولدركه دلبرلرك سرى
يعنى محبوبان حرم عزت اولان اولياء اللهك حقيقتك وباطننك عملى سويلنمش
كاه غيرلرك حديثى ماينده تانامحرم وبيكانه آنى غيرينك عملى وسرى قياس
قبله واغيار ونامحرملردن مقصود بالذات اولان يارك اسرارى پوشيده اوله
﴿ مثنوى ﴾ كفت مكشوف و برهنه بى غلول * باز كودفعم مده اى بوالفضول)
جسدمده جانم منزله سنده اولان حسام الدين چلبى ديديكه مكشوف وعريان
و بى خيانت سريارى كيروسويله بكا دفع و رمه اى فضيلتلرصاحبى كفتك قائلى
جان منزله سنده اولان حسام الدين چلبيدر جان ديدى ديمك حقيقت معنابه
شعوردن خاليدر ﴿ مثنوى ﴾ پرده برداروبرهنه كوكه من * مى نخسبم باصنم
باپيرهن) وجه سريار دن پرده معناسى قالدر وحجابى رفع ايله وعريان وآشكارا
سويله كه بن پيرهن ايله اولان صنمله ياتمزم يعنى محجوب اولان محبوب ايله ومستور
اولان مطلوب ايله برمقامده استراحت ايتمزم پس مجاز وكنايه پرده لرين واشارات
وحكايه سترلرين رفع ايله ومطلوب اولان سرى اشكارا ومبين سويله تاكيم داماد
روحم عروس سريار ايله حجلهٔ درونده خاو تخانهٔ بطونده استراحت قيلمش
وهمخوابه اولمش اوله ﴿ مثنوى ﴾ كفتم ار عريان شود اودرعيان * نى تومانى نى
كنارت نى ميان) حضرت خداوندكار جان منزله سنده اولان حسام الدين
چلبى به و يردكلرى جواب باصوابى تقرير ايدوب بيوردلر بن اول جان مثابه سنده
اولان حسام الدين چلبى به ديدم اكر اويار حقيقيك سرى عريان اوله مرتبهٔ
معاينه ده نه سن قالورسن نه اطرافك قالورونه ميانك قالور حقيقت معنى اولدركه

حضرت شمس الدين تبريزينك سرندن مرادسر وحدت مطلقه در فى الحقيقه
وحدت مطلقه نك سرى عيانه كلدكلده آنى مشاهده قيلان سالكك وجودى قالمزوكنار
وميانى محو وفنا اولوروكل شئ هالك اولوب وجه باقى ظهوره كلوربس حضرت مولانا
حسام الدين افندينك كمال فنايه نوعاعدم استعدادلرين كوروب آنى محو و فنا
مرتبه سندن بلا استعداد منع بيورديلر تاندر بجله كمال فنايه استعداد حاصل
ايلدكدنصكره حضرت شمسك مظهر اولديغى وحدت مطلقه سرنه طالب اوله
والهذا بيوردلر ﴿ مثنوى ﴾ آرزومى خواه ليك اندازه خواه * برنتايد كوه
رايك برك كاه) اى تمنده جانم منزله سنده اولان حسام الدين چلبى آرزوومراد
ايسته وليكن انداز ايسته يعنى استعدادك مقدارى طلب ايله زيرا بركيمه
استعدادينك وراسنده اولان مرتبه نك سرنه طاقت كتوره مز نتكيم برصمان
چوپى طاغك تحمانه طاقت كتوره مز زيرا صمان ييراغنك طاغى تحمل ايلمكه
استعدادى يوقدر كذلك هر برمرتبه نك اهلى فوقنده اولان مرتبه نك سرنه
طاقت كتوره مز ﴿ مثنوى ﴾ آفتابى كزوى اين عالم فروخت * اندكى كرپيش
آيد جمله سوخت) مثلا برآفتابكه اندن بوعالم شعله لندى وضيا بولدى اكر برآزاجق
درجه سندن بوعالم جانبنه ايلروكله جمله يى يقه پس آفتاب حقيقى دخى بومحدثات
وموجوداته سبحات وجهندن كشف حجاب ايدوب قريب اولسه جميع اشيايى احراق
ايليدى (كما قال صلى الله عليه وسلم حجابه النار لو كشفها لاحرقت سبحات وجهه
ما انتهى اليه بصره) و بشر بنده وملكينده اولانلردخى اونور حقيقه مرتبه سندن
بردرجه زياده بلا استعداد تقرب ايلسه محترق اوليدى (كما قال جبرائيل فى المعراج
عند الوصول الى سدرة المنتهى لودنوت قدر انملة لاحترقت ﴿ مثنوى ﴾
فتنه وآشوب وخونريزى مجوى * بيش ازين ازشمس تبريزى مكوى) اى جانم
منزله سنده اولان حسام الدين چلبى فتنه وغوغا وخونريزلق ايستمه كه حضرت
شمسك حقيقتك سرى ظاهر اولمق موجب فتنه وغوغا ومستلزم سفك دما وجنك
وغوغا اولور امدى بوندن زياده شمس تبريزيدن سوزسويله وانك حقيقتك
سرينك ظهورنى طلب ايله كه انك ظهورى سبب فتنه وغوغا وخونريزلق
اولور ﴿ مثنوى ﴾ اين ندارد آخر ازآغاز كوى * رو تمام اين حكايت بازكوى)
بوشمس تبريزينك سرينك بيانى نهايت طوتمز حكايه نك ابتداسندن سويله يورى
بوكنيزك حكايه سنك تماممنى كيروسويله

﴿ خلوت طلبيدن ان ولى از پادشاه جهت در يافتن كنيزك را ﴾

﴿ مثنوى ﴾ كفت اى شه خلوتى كن خانه را * دوركن هم خويش وهم
بيكانه را) طبيب الهى پادشاهه ايتدى اى شاه خانه يى تمام خلوت ايله هم محرم

وخو یشی وهم بیکانه‌یی دورایله یعنی خانه‌ده بندن و کنیزکدن غیری برفرد قالمید
بونده اشارت واردر مریده خلوت ظاهره و باطنه اولمنجه و تخلیهٔ خانهٔ دل
قیلنمنجه امراض باطنهٔ نفسانیه ظهوره کلمز وطبیب الهی اولان شیخ انك نه مرضه
مبتلا اولدیغنه حقیقتله اکاه اولمز ولهذا کاملله عزلت وخلوت قطعه و بیکانه‌لردن
بلکه محرم وآشنالردن بیله مجتنب اولمغه اشارت ایدوب بیوررلر ﴿ مثنوی ﴾
کس ندارد کوش در دهلیزها * تا بپرسم زین کنیزك چیزها) اول ولی کامل
ومرشد فاضل کنیزك نفسك مرضنه واصل اولمقدن اوتری روح سلطانی‌یه
تخلیهٔ ظاهر و باطن امر ایدوب ایتدی بر مرتبه خلوت ایله که دهلیزلرده یعنی
ایکی قپو ماینده کیمسه قواق طوتمیه تاکه خلوة محقق اولدقده بو کنیزکدن
لسان حالله و بامقالله شیلر صورم ﴿ مثنوی ﴾ خانه خالی ماند ویك دیارنی
* جز طبیب وجز همان بیمارنی) پادشاه طبیب الهیدن چونکه بو کلامی اشتدی
انکله عمل ایدوب خانه‌یی تخلیه ایتدی خانه خالی قالدی بردیار قالمدن طبیب الهی
وهم اول بیماردن غیری قالمدی ﴿ مثنوی ﴾ نرم نرمك کفت شهر تو کجاست *
که علاج اهل هر شهری جداست) اول طبیب الهی اول کنیزکه نرم وحزین کلام که دأب
المرشدیندر ملایمجه دیدی سنك شهرك قنده‌در بونده تنبیه واردر معلم ومرشد
اولانر کیمسه‌لره که مریض معنوی اولان کیمسه‌لره رفق و ملایمت ایلیه (کما قال علیه
السلام ان الله رفیق یحب الرفق و یعطی علی الرفق مالا یعطی علی العنف
ومالا یعطی علی ماسواه) و قال صلی الله علیه وسلم المحروم من یحرم الرفق وقال
لعایشة رضی الله عنها علیك بالرفق و ایاك والعنف والفحش فان الرفق لایکون
فی شیء الازانه ولاینزع من شیء الاشانه وعن جریر عن النبی صلی الله علیه وسلم
قال من یحرم الرفق یحرم الخیر) وحضرت حق تعالی غلیظ القلب اولمغی وخلقه
خشونت قیلمغی ذم ایلیوب غیریلره ارشادا سورهٔ ال عمرانده بیوررلر (فبما رحمة
من الله لنت لهم ولو کنت فظا غلیظ القلب لانفضوا من حولك) اول طبیب
الهی اول کنیزکه ایتدی ای کنیزك زراهر بر شهر اهلینك معالجه‌سی جدادر
نتکیم عند الاطباء الجسمانیة هر بر شهر اهلینك علاجنده تفاوت مقرردر کذلك
عند الاطباء الروحانیة شهر معنویه‌دن هر بر شهرك اهلینك تربیه وعلاجی دیکردر
(ولهذا قال علیه السلام الناس معادن کمعادن الذهب والفضة) بو حدیث شریفك
شرحی جلد ثانیده ترك کفتن ان مرد ناصح بعداز چندپند مغرور حرص بیاننده
مذکور اولمشدر ﴿ مثنوی ﴾ واندران شهر از قرابت کیستت * خویشی
و پیوستکی با چیستت) طبیب الهی ایتدی ای کنیزك اول شهرده قرابتدن
سکا کیم واردر سنك خصملغك واتصالك نه شیء ایله‌در بونده تنبیه بودرکه مرشد

ومربی مریض النفس مریدك اقربا وتعلقات روحانیه وجسمانیه سندن استفسار
ایلر تا نور فراستله وقوت کیاستله انك اقران وجلساسندن ومیل ومحبت ایلدیکی
اشیادن درونك اسرارنه مطلع اوله وامراض باطنه سنه شعور تحصیل قیله
﴿ مثنوی ﴾ دست بر نبضش نهاد و یك بیك * بازمی پرسید از جور فلك)
اول طبیب الهی دست عقلی اول کنیزکك نبض مقالی اوزره قودی و بر بریك
بیك کلمه‌لرینك معناسی مصرع ثانی‌یه مصروفدر فلکك جور وظلمندن کیر واول
کنیزکدن صوردی تاکوره که کنیزکك نبضی نه سوزده ونه سؤالده حرکت ایلر
بوراده بعض متوهمین جانبندن بر سؤال لازم کلور که اول سؤال بودرکه
دیرلر که اذن حقله مرشد وقدرت ربانی ایله مربی اولان طبیب الهی مریض
النفس اولان مریدك امراض باطنه سنه مطلع اولمقده تا بو مرتبه تجسس وتفحص
قیلورمی وامراض معنویه صاحب مشاهده اولان طبیب الهی‌یه مستور و پوشیده
اولورمی بو بیتی مثل موقعنده ایراد ایتمکله سؤال مقدره جواب بیوررلر ﴿ مثنوی ﴾
چون کسی را خار در پایش جهد * پای خود را بر سر زانو نهد) یعنی نعم مستور
اولور ومرض معنوینك انلره دخی ادراك ایلمسی مشکل کلور مثلا چونکه بر
کیمسه‌نك ایاغنه خار باته اول کیمسه کندی ایاغنی دیزی اوزره قور خاری بولمقدن
اوتری ﴿ مثنوی ﴾ وز سر سوزن همی جوید سرش * ورنیابد میکند
بالب ترش) ایکنه باشندن اول دیکنك باتدیغی باشنی ارار اکر اول ایاغنه بتسان
دیکنی بوله‌مزسه دوداغیله اول دیکنك باتدیغی محلی یاش ایلر تاکم انك بولنمسی
واخراجی آسان اوله ﴿ مثنوی ﴾ خار در پا شد چنین دشوار یاب * خار در
دل چون بود واده جواب) ایاقده اولان دیکن بویله دشوار بولنیجی اولدی
کوکلده اولان خار نیجه اولور بکا جواب ویر یعنی محسوس اولان وجسمه الم ویرن
بو نجلین عسرتله بولنیجی اولدیغی ثابت اولدیسه کوکلده اولان خار معنوی‌یی
بولمق نه وجهله آسان اولور کبر وجواب ویر یعنی هرکسه آنی بولمق آسان اولمز
مکر شول کیمسه‌یه که عالم ربانی اوله ونظر کشف وشهود ایله باطن انسانه نظر قیله
﴿ مثنوی ﴾ خار دل را کر بدیدی هر خسی * دست کی بودی غمانرا بر کسی)
کوکل خارنی اکر هر بر خس کوربیدی یعنی قلبده اولان مرضه هر ادنی واخس
اولان کیمسه نظر ایله کوربیدی غملرك بر کیمسه اوزره نچن دستی اولوردی یعنی
غموم وهموم بر کیمسه‌نك قلبی اوزره نچن هجوم قیلوردی یعنی اقدام وهجوم
قیلردی وهر کس خار دله واقف اولسیدی قلبنده غم والم قومزدی دیمك اولور
﴿ مثنوی ﴾ کس بزیر دم خر خاری نهد * خر نداند دفع آن برمی جهد)
مثلا بر کیمسه خرك قویروغی التنه بر خار قور خرانك دفعنی بیلمز یعنی دفعنه قادر
اولمز اضطرابندن قالقر بو بیت مثل موقعنده واقع اولمشدر شول نفسلری خر کبی

اولان غافلارك حقنده كه امراض معنويه‌دن برخاردل آزاره مبتلا اولسه انك
دفعنه قادر اولمز بلكه انك المندن كماله مضطرب ومتألم اولوب بر يرده قرار قيلمز
ودرونك المندن آسوده اولمز ❊ مثنوى ❊ برجهد وان خار محكم ترزند ❊
عاقلى بايد كه خارى بركند) خر قالغر واول خار آنى محكم رك اورر يعنى قالغدقچه
خره خارك تأثيرى زياده اولور برعاقل كركه اول خارى خردن قوپره‌وكيدره تاكه
خرانك المندن خلاص بوله ❊ مثنوى ❊ خرز بهر دفع خار از سوز ودرد ❊ جفته‌مى
انداخت صد جا زخم كرد) خر خارك دفع ورفعندن اوترى سوز ودردندن يعنى زياده الم
واضطرابندن جفته آتدى يوز يرده زخم ومجروح ايتدى از سوز ودردك معناسى مصرع
ثانى‌يه مصروفدر يعنى اول خارى اخراج وقندده اولان محنت وزحمته صبر
ايلميوب بلكه الم ودردندن اخراج خاره قصد ايلين عاقل حكمت شعارا ره‌اذا
وجفا چفته‌لرن استوار آتوب وكديك حظ نفسى جانبنى طوتوب قلب وجاننده يوز يره
زخملر اوردى ديمك اولور ❊ مثنوى ❊ ان حكيم خارچين اوستا دبود ❊ دست ميزد
جا بجا مى آزمود) اولكيم خارچين امراض معنويه‌يى بيلكده وآنى تشخيص قيلمقده
اوستاد ايدى ال اوردى يعنى ايادئ كياست وفراستى يريرانك احوالى اوزره
قويوب صنه‌دى وانك درونك سرنى تجسس وتفحص ايلدى ❊ مثنوى ❊
زان كنيزك برطريق داستان ❊ بازمى پرسيد حال دوستان) اول كنيزكدن حكايت
طريقى اوزره كيرو دوستلرينك حالنى صوردى زيرا ❊ المرء على دين خليله فلينظر
احدكم بمن يخالل حديثك فحواسنجه انسانك كار واسرارى اخلا ويارانندن معلوم
اولور وجلسا ومصاحبلرندن احوال درونى ظهوره كلور ❊ مثنوى ❊
باحكيم اوقصه‌ها ميكفت فاش ❊ ازمقام وخواجكان وشهرتاش) چونكم كنيزك
اول حكيم الهيدن بومرتبه رفق وملايمتى كوردى اكا اول كنيزك اشكاره
قصه‌لرى سويلدى كنديسنك مقامندن وخواجه‌لرندن وشهرندن وشهرك
اطرافندن تاش چغتاى دلنجه شهرك اطرافنه ديرلر لسان فارسيده ايكى شى
برشيئه منسوب اولسه اكا ديرلر مثلا خواجه تاش وشهرتاش كبى ايكيسى برافندى
قولى وايكيسى برشهرلو ديمك اولور بعض نسخه‌ده شهرله تاشك ماينده واو واقع
اولمشدر بوتقديراوزره معنى شهرندن وشهرنده اولمسندن قصه‌لر سويلدى
ديمك اولور ❊ مثنوى ❊ سوى قصه كفتنش مى داشت كوش ❊ سوى نبض
وجستنش مى داشت هوش) اول حكيم الهى اول جاريه‌نك قصه سويلمسى
جانبنه ونبضنك حركتى جانبنه عقل طوتردى تاانك نبض جانى نه كونه حركت
ايلر عقليله بيله وانك حركاتندن درونده اولان سرنه مطلع اوله نتكيم طبيبان
طبيعت نبضك حركتندن درونده اولان مرضه استدلال قيلورلر ومطلع

اولورلر ❊ مثنوى ❊ تاكه نبض از نام كه كردد جهان ❊ او بود مقصود
جانش درجهان) تاكه كنيزكك نبضى كيمك نامندن قالقيجى وحركت ايديجى
اولور جهانده انك جاننك مقصودى اول اولور حاصل كلام طبيب الهى
كنيزكك مرضى مرض عشق ايديكن بيلدى وليكن معشوقنى بيلمك ايچون
بوقدر جست وجو قيلدى زيرا معشوق معلوم اولمجق مرض عشقه علاج اولنق
ممكن دكلدر ❊ مثنوى ❊ دوستان وشهر اورا برشمرد ❊ بعد از ان شهر دكر
را نام برد) اول كنيزكك شهرينك دوستلرنى صايدى يعنى اسم ورسميله ذكر ايلدى
بوندن مقصود مرشدك نفسنك دوستلرنى وآنك مقامنده ساكن اولان يارانى
طبيب الهى اولان مرشد انك قتنده هربرينك نامنى اكا احصا ايلر تاكوره كم قنغى
كيسه‌نك نامنه ميل قيلور ونه شيئك اسمندن حظ آلور ومنبسط اولور چون بركيسه
وشيئه محبت قيلسه انك نامى ذكر اولندقده بهرحال سودوكى شيئك نامى ذكر
اولديغى كبى اولمز بلكه عند ذكر المحبوب يافولنده يافعلنده وياخود بشره‌سنده اكا
برآخر حالت عارض اولور پس صاحب فراست بوندن بيلوركه انك اول شيئه
ميلى واردر ولهذا طبيب الهى آنك شهرينك دوستلرنى على حدة احصا ايلدى
تاكوره كم قنغى شيئك نامنه زياده ملتفت اولور وانك نامى ذكر اولندقده شاد اولور
وفرح قيلور كورديكه اول دوستلرينك برينك نامنده اكا اصلا تغير كلدى
واوضاعى متبدله اولمدى اندن صكره برآخر شهره نام ايلندى يعنى برآخر مرتبه‌نك
تعريف وتوصيفنك ذكرنه شروع ايتدى ❊ مثنوى ❊ كفت چون بيرون
شدى از شهر خويش ❊ دركدامين شهر بود ستى تو بيش) اول طبيب الهى
ينه اول جاريه‌يه ايتدى اى كنيزك چونكم كندى شهركدن طشره كندك يعنى
مرشد كامل مريدك نفسنه ديركه چونكيم كندى وطن اصليه كدن هجرت
ايندك قنغى شهرده سن زياده اولمش سن ياخود بوندن مقدم قنغى شهرده
اولمش سن ارتق بومعنى باء موحده ايله بيش اولديغى اوزره‌در يعنى قنغى مرتبه‌ده
ارتق اقامت قيلمش سين دير ❊ مثنوى ❊ نام شهرى كفت وزان هم
دركذشت ❊ رنك رو ونبض او دبكر نكشت) برشهرك نامنى ديدى واندن هم
كچدى بوجمله مذكور اولان دوستلرك نامنده وشهرلرك ذكرنده اول جاريه
تغير اوضاع قيلدى كنيزكك يوزينك رنكى ونبضى ديكر اولمدى ❊ مثنوى ❊
خواجكان وشهرها را يك بيك ❊ باز كفت از جاى واز نان ونمك) خواجه‌لرى وشهرده
اولنلرى بربر برينك مقامنده وانلرله اولان نان ونمكدن كيرو ديدى يعنى التكرار
حسن موجبنجه تكرار تفصيل ايله خواجه‌لرنى وشهرلولرنى ذكر ايلدى كه من احب
شيئا اكثر ذكره فحواسنجه اكر بو ذكر اولنانلره محبتى وارسه تفصيل وتكراردن

حظ آلود واكر بونلره محبتی يوغ ايسه تكرار دزوا كشاردكردنا كاملات حاصل
اولور پس بوتفصيل وتكرار دخی بركيسه نك باطننده مضمر اولان محبوبنی بيلكه
وسيله اولور ﴿ مثنوی ﴾ شهر شهر وخانه خانه قصه كرد ٭ نی رکش
جنبيدونی رخ كشت زرد) طبيب الهی كور دبكه اجالله مرادی حاصل
اولمز پس تفصيلا علی حدة شهر شهر وخانه خانه قصه ايلدی كنيزكك اصلانه
طمری حركت ايلدی ونه يوزی صارو اولدی يعنی تغير اوضاع قيلدی ومتغير
اولمدی ﴿ مثنوی ﴾ نبض اوبرحال خودبدبی كرند ٭ تا بپرسيد ازسمرقندی
چوقند) انك نبضی ضررو حركتسز كندی حالی اوزره اولدی تاكيم طبيب الهی
كنيزكه قندكبی شيرين سمرقند شهرندن صوردی يعنی سمرقند طبيعتدن قندكبی
اكا سؤال قلدقده نورفراستله آنك مرتبه سنه انتقال ايليوب بو بيتك مفهومی
آنك ماصدق حالی اولدی تتكيم بيوررلر ﴿ مثنوی ﴾ نبض جست وروی
سرخ وزردشد ٭ كزسمرقندی زركرفردشد) سمرقندن مراد شهر طبيعت
وزركردن مراد هوای بشريتدر كه كنيزك نفسنك محبوب وهم محبتيدر يعنی
مرشد صادق وطبيب حاذق كنيزك نفسك علت خفيه ومرض معنويه سنی
بيلك ايچون چوق سوزسويلدی وجوابنی خيلی جست وجوايلدی آخرالامر
شهر طبيعته كلوب انك بعض محاسنن ياد ايلدكده كنيزك نفسك عرق محبتی
حركت قيلوب وروی بشريتی متلون اولدبكدن يراول نفس سمرقند طبيعته منسوب
زركر بجيدن فردوجدا اولمشدی هوانك زركره مشابهت تامه سی واردر مسول اعمال
ومزين ومزور اقوال وافعال اولديغی جهتندن تتكيم زركرلر نحاس ومزور
ناسدر ٭ كما قال عليه السلام اكذب الناس الصواغون ٭ زركره پيغمبر عليه
السلام اكذب ناس بيوردی قلب زراندوده وياخود مواعيد كاذبه ايله ناسی
فريب ايلدكاری ايچون وياخود كلاملرين كذب ودروغله مزخرف ومموه
سويلدكاری ايچون پس هوانك دخی كاری تسويل اعمال ايلك ودعوا ولافله
وكذب وكزافله كلامن مزخرف ايدوب سويلكدر پس مادام كه كنيزك نفس
زركر هوا وهوسه ميل قيله مرض معنويه دن خلاص اولمز وملاحت اصليه سن
بولمز وسلطان روحه مقارنت قيله مز ﴿ مثنوی ﴾ چون زرنجور آن حكيم
اين رازيافت ٭ اصل آن دردو بلا رابازيافت) چونكم رنجوردن اول حكيم
بورازی بولدی يعنی چونكم مرشد كامل مرض كنيزك نفسی بيلدی اول درد
وبلانك اصلنی وحقيقتنی كيرو بولدی ﴿ مثنوی ﴾ كفت كوی اوكدامست
دركذر ٭ برسرپل كفت وكوی غاتفر) طبيب الهی كنيزكه ايتدی اول زركرك
محله سی طريق وكذرده قنغيسيدر اول كنيزك ايتدی كوپری باشی وغاتفر

محله سيدر غاتفر سمرقندده برمحله نك اسميدر زركركه مراد هوادر انك محله سندن
مراد دنيادر الدنيا قنطرة فاعبروها ولاتعمروها حديثنك فحواسنجه دنيا سمرقند
شهر طبيعتده بركوپری كبيدر (كما قال بعض العلماء ٭ بيت ٭ بركهنه كوپريدر
بوجهان كم كلان كچر ٭ بالامن والسلامة اجعل عبورنا ٭ كوپری جای اقامت
دكلدر دنيا دخی توطن وتمكن يری دكلدر حضرت مولانا پل وكذر لفظلرنی
بورمزی بيان ايچون كتورمشدر ﴿ مثنوی ﴾ كفت دانستم كه رنجت چيست
زود ٭ درخلاصت سحرها خواهم نمود) طبيب الهی كنيزكه ايتدی بيلدمكه
سنك مرضك نه در علی الفور سنك خلاصكده يعنی سنی بومرضدن خلاص
ايتمكده سحرلر كوسترمك استرم چونكم طبيب الهی كنيزكك مرضنی تشخيص
ايلديسه مريضه قوت قلب اولمقدن اوتری تسليه وبروب آنی تبشير صحت ايله شاد
ايلدی زيرا اكر طبيب روحانی واكر طبيب جسمانی اولنلرك قانونندندر كه بعد
تشخيص المرض مريضه صحت وشفا ايله بشارت ويررلر كه مريض اولان كمسنه يه
شفا ايله مژده ويرمك نوعا شفادن خالی دكلدر ﴿ مثنوی ﴾ شادباش وفارغ
وايمن كه من ٭ ان كنم باتوكه باران باچمن) شاد وفارغ وايمن اولكه بن سكا آنی
ايليم كه باران چمنه ايلريعنی باران چمنه نيجه حيات بخش اولورسه واول چمنی
نه مرتبه تازه وترقيلورسه بندخی سنك چمنزار قلب وروحكه حيات بخش اولم
وسنی افسرده وپژمرده لكدن قورتروب صحت وعافيتله تروتازه قيلم بونده نكته
بودركه طبيب الهی اولنلر مريض النفس اولان مريدلره اكثر صحت معنويه
وسلامت روحانيه ايله بشارت ويررلر تاكيم اول مريض يأس وقنوط مرضنه
مبتلا اولميه واكا ضعف قلب كلمكله صحت حقيقيه دن اميدن قطع قيليه
﴿ مثنوی ﴾ من غم تو ميخورم توغم مخور ٭ برتومن مشفقترم ازصد پدر)
كنيزكه استمالت ويروب وآنی بشارت صحت وعافيتله ديركروب ايتدی بن سنك
غمك ييرم ولازم اولان كلامی سكا ديرم سن غم يمه وبنم حالم نيه منجر اولور دعه
بن سكا يوز پدردن مشفقركم مرشد كامل ابويندن خيرلودر (ولهذا قال عليه
السلام (خيرالابوين من علمك ﴿ مثنوی ﴾ هان هان اين رازرا باكس مكو ٭
كرچه ازتوشه كندبس جست وجو) اكاه اول اكاه اول بورازی كمسه يه
سويلمه كه (كل سرجاوزالاثنين شاع) ديلمشدر اكرچه پادشاه سندن زياده
جست وجوايلرسه ده ﴿ مثنوی ﴾ كورخانه راز توچون دل شود ٭ ان
مرادت زودترحاصل شود) سنك رازكك كورخانه سی يعنی مقبره سی چون
دل اوله سنك مرادك اول سری پنهان ايتمكدن تيزرك حاصل اولور مصراع
اولده قلبی قبره تشبيه بيور دبلر قلوب الاحرار قبورالاسرار نكته سنی اشعاردن

اوتری تتکیم قبره مدفون اولان تکرار اندن خروج ایتمک عادت دکلدر کذلك
قلب ایچره مسطور اولان دخی ظهور قیلق مقبول دکلدر ﴿ مثنوی ﴾
کفت پیغمبر که هر که سر نهفت * زود کردد بامراد خویش جفت) حضرت
پیغمبر صلی الله علیه وسلم بیوردیلر که هرشول کیسه که سرینی کیزلدی کندینك
مرادینه اول کیسه علی الفور جفت اولور مقارنت قیلور کما قال صلی الله علیه وسلم
من کتم سره ملك امره بعض حوایجك حصولنه ومقاصدك وصولنه کتمان سر
وسیله اولدیغنه بوحدیث دخی دلالت ایلر که طبرانی وبیهقی وابونعیم معاذبن جبلدن
وبعض اصحاب حدیث حضرت عمردن وبعض دخی حضرت علی دن روایت
ایدرلردی کما قال صلی الله علیه وسلم (استعینوا علی انجاح الحوایج بالکتمان فان کل
ذی نعمة محسود) نتکیم کتمان سره مناسب بوابیات شریفه‌یی مثل موقعنده ایراد
ایدوب بیوررلر ﴿ مثنوی ﴾ دانه چون اندر زمین پنهان شود * سراوسر
سبزی بستان شود) مثلا دانه‌لر چون زمینده پنهان اوله انلرك سری بستانك
یشللکی اولور یعنی بساتینده ظهور ایلین سبزوات ارض ایچره مدفون اولان
دانه لرك اسراریدر که اول دانه لرك ارض ایچره نیجه مدت مستور اولمسی
سبزواتك ظهور قیلمسنه وبساتینك خضر واله مزین اولمسنه سبب اولدی
﴿ مثنوی ﴾ زرونقره کرنبودندی نهان * پرورش کی یافتندی زیرکان) مثال
آخر التون وکوش اکر تحت الارضده نهان اولمیه‌لردی معدن التنده نچن
پرورش بولورلردی ونوجهله بعد زمان ظهوره کلوب بویله عزیز الوجود
اولورلردی بونلرك زیرکانده پرورش بولسی وعاقبة الامر بین الناس عزیز الوجود
اولمسی بدایت حالده استتار واختفا قیلدیغنك محصولیدر پس کتمان اسراره
وصیت بیوردقلرندن صکره ینه طبیب الهینك قصه‌سنه شروع ایدوب بیوررلر
﴿ مثنوی ﴾ وعدها واطفهای ان حکیم * کردان رنجور را ایمن زبیم) اول
حکیم الهینك مواعید صادقه والطاف صحیحه‌سی اول مریضی خوف وحذردن
بری وایمن ایلدی ﴿ مثنوی ﴾ وعدها باشد حقیقی دلپذیر * وعدها باشد
مجازی تاسه کیر) حقیقی وعده‌لر دلپذیر اولور یعنی مواعید صادقه‌یی الصدق
طمانینة طروب حدیثنك نحواسنجه کوکل قبول قیلور وقلبه اندن طمانینت
حاصل اولور مجازی ودروغ وعده‌لر تاسه طوتیجی وغم ویریجی اولور یعنی
الکذب ریبة فی القلوب قولینك مقتضاسنجه مواعید کاذبه قلوبه قلق واضطراب
ویریجی وکوکل اندن تاسه وغم طوتیجی اولور ﴿ مثنوی ﴾ وعدهٔ اهل
کرم کنج روان * وعدهٔ نا اهل شد رنج روان) اهل کرمك وعده‌سی کنج
رواندر یعنی خلق قتنده جاری اولان کنجدر نااهلك وعده‌سی رنج رواندر یعنی

جانه رنجدر

﴿ دریافتن ان ولی رنج را وعرض کردن رنج اورا پیش پادشاه ﴾

﴿ مثنوی ﴾ بعد ازان برخاست عزم شاه کرد * شاه را زان شمهٔ اکاه کرد)
طبیب الهی کنیزکك مرضنی تشخیص ایتدکدن صکره قالقدی وپادشاهه عزم
ایلدی پادشاهی اول کنیزکك رنجندن برشمه آکاه وخبردار ایلدی کان پادشاه
اول ولی کامله ایتدی پس بوخصوصده تدبیرندر ﴿ مثنوی ﴾ کفت تدبیر آن
بودکان مرد را * حاضر آریم از پی این درد را) اول ولی کامل ایتدی تدبیر
اولدر که اول مرد زرکری بوردك اصلاحیچون سمرقنددن بونده حاضر کتوره‌لم
﴿ مثنوی ﴾ مرد زرکر رابخوان زان شهر دور * بازرو خلعت بده اورا
غرور) اول بعید شهردن که مراد سمرقنددر زرکر مردی دعوت ایله زور خلعتله
اکا غرور ویر یعنی خلع وافره وذهب متکاثره ایله اول زرکره غفلت وغرور ویر
تا اکا مغرور اولوب وکندو شهرندن خروج قیلوب بورایه کلمکه سبب اوله دیدی
﴿ مثنوی ﴾ چونکه سلطان ازحکیم این راشنید * پنداورا ازدل وجان
برکزید) چونکه سلطان حکیم الهیدن بونی ایشتدی انك پندنی دلدن وجاندن
قبول واختیار ایلدی بونده تنبیه بودر که مرشد کاملدن هرنه فرمان ظاهر
اولورسه مریده لازمدر که جان ودلدن اکا اطاعت ایدوب هیچ بروجهله مخالفت
وعناد ایلمیه (فرستادن پادشاه رسولان را بسمرقند باوردن مرد زرکر
﴿ مثنوی ﴾ پس فرستادان طرف یك دو رسول * حاذقان وکافیان وبس
عدول) پس پادشاه بلاتأخیر استعجال ایدوب اول طرفه یعنی سمرقند طرفنه برایکی
رسول کوندردی اویله رسوللر که حاذقلر واداء رسالتده کافیلر وزیاده عادللر
﴿ مثنوی ﴾ تاسمرقند آمدند آن دو امیر * پیش ان زرکر زشاهنشه بشیر)
بوایکی امیر تاسمرقنده کلدیلر اول زرکرك قتنه پادشاهدن بشارت ویریجی
کلدیلر ﴿ مثنوی ﴾ کای لطیف استاد کامل معرفت * فاش اندر شهرها
از تو صفت) که ای لطیف استاد ومعرفتی کامل شهرلرده صفت سندن فاشدر
یعنی زرکرکك صفتی شهر ایچره سندن مشهور اولوب زرکرلك صنعتنده سنك
شهرتك بین الناس ظاهر اولمشدر ﴿ مثنوی ﴾ نك فلان ازشه برای زرکری *
اختیارت کرد زیرا مهتری) اشته فلان شاه زرکرلکدن اوتری سنی اختیار وقبول
ایلدی زیرا کامل ومهترسن ﴿ مثنوی ﴾ اینك این خلعت بکیر وزروسیم *
چون بیایی خاص باشی ونديم) شمدی بوخلعتی بوزری وسیمی اخذ وقبض ایله
چونکیم پادشاهك حضورنه کله‌سن خاص مصاحب اولورسن ﴿ مثنوی ﴾
مرد مال وخلعت بسیار دید * غره شد ازشهر وفرزندان برید) مرد زرکر مال

وخلعت فراوانی کوردی اکا مغرور اولدی شهرندن وفرزندلرندن جدا ومنقطع
اولدی ﴿ مثنوی ﴾ اندر آمد شادمان در راه مرد * بیخبر کان شاه قصد جانش
کرد) مرد زرکر شادان اولوب بوله کلدی یعنی اول ارسال اولنان ایکی امیر ایله
بوله دوشدی پادشاهه ملاقات ایتمکه عزم ایلدی مرد زرکر بی خبر که اول شاه آنك
جاننه قصد ایلدی ﴿ مثنوی ﴾ اسب تازی برنشست وشاد تاخت * خونبهای
خویش را خلعت شناخت) عربی آته سوار اولدی وشادان آتی سوردی
کندینك قان بهاسن خلعت اکلدی بو بیانك تأویلی و بو محلك تحقیقی بویله دیمك
اولور که چونکه سلطان روح حکیم پرفتوحدن بونی قبول قیلوب در حال عقلی
وفهمی رسولنی زرکر هوایه ارسال ایلیوب انلردخی زرکر هوایی سقامندن اخراج
ایچون مزاجکیرلك ایدوب نعمت وخلعت وریاستدن سویلیوب شهر طبیعتده
مرکوز ومستور اولان هوا مغرور اولوب مرادآتنه سوار اولوب مرادانی جانبنه متوجه
اولدی قصه دن حصه بودر لیکن صورت قصه ده مرد زرکرك سفره ریاست
ومنصب ونعمت خیالیله عزیمت قیلسنده بو ایکی بیتی نصیحت بیوردلر ﴿ مثنوی ﴾
ای شده اندر سفر با صد رضا * خود بپای خویش تا سوء القضا * در خیالش عز ومال
ومهتری * کفت عزرائیل رو آری بری) ای سفره یوز اختیار ورضا ایله کیدن
کندی اباغیله تا سوء القضا ودرد وبلا جانبنه دك اکرچه خاطرك دولت وعزت
آرزو قیلور ولیکن نه بیلورسنکه عاقبت نیه منجر اولور پس خواطر مزخرفه یه مغرور اولمه
وکندیکی خیالات مموهه یه مقید قیلمه دیمك اولور و بو بیتك مفهومی بوکونه
معانیی اقتضا قیلور ومعنیٔ لازمیسی بوکونه و بوشکل نصایحی مستلزم اولور
بوصد رضا ایله سفره کیدن کیمسه نك خیالنده ملکت و عزلت ومهترلك وار اما
عزرائیل بوکونه انسان حالله علی طریق الاستهزاء اولاستحقار دیدیکه یوری
ای مدمغ وغافل حرص وهوالك طرفنه بلی ایلتورسن یولی اکا یعنی مراده یولی
ایلتمزسن قبل وصول المرادین سنك جانك الورم وسنی بی مراد قیلورم دیر بو بیتك
دخی مفهوم منطوقیسی بویله دیمکی مقتضی اولور و طول املدن تحذیر قیلور
﴿ مثنوی ﴾ چون رسید از راه آن مرد غریب * اندر آوردش به پیش شه
طبیب * سوی شاهنشاه بردندش بناز * تا بسوزد بر سر شمع طراز) چونکه یولدن
اول عجیب وغریب اولان مرد شاهك شهرنه یتشدی ایچرو شاهك اوکنه کتوردی
آنی طبیب شاهنشاه جانبنه ایلتدیلر آنی نازله تا اول مرد اول شمع زیبانك باشی
طرفنده پروانه وار یانه پس اولدخی حکایه دن مآل و نتیجهٔ مقال اولدر که اول حکیم
الهی کنیزك نفسك اصلاحیچون انك زرکر هوایه جفت اولمسنی سلطان روحه
امر ایدوب پس اولدخی آنی برقاچ زمان هواسنه تابع قیلوب بعد زمان اول

مرشد کامل انکیچون شربت معرفة اللهی مهیا قیلوب اکا شراب ایلدکده
لطافت وملاحت زرکر هوا زائل اولوب دختر نفسك حضورنده مضمحل و باطل
اولدی ودختر نفس انك قباحت وخباثتن کورنجه اندن اوصنوب وسلطان
روح جانبنه اصینوب هوایه محبت ایتمز مرشدك صحبت بولدی ﴿ مثنوی ﴾
شاه دید اورا بسی تعظیم کرد * مخزن زررا بدو تسلیم کرد) پادشاه آنی
کوردی زیاده تعظیم ایلدی زر خزینه سنی اکا تسلیم ایلدی ﴿ مثنوی ﴾
پس حکیمش کفت ای سلطان مه * آن کنیزك رابدین خواجه بده) صکره حکیم
الهی پادشاهه ایتدیکه ای بزرك وعالی سلطان اول کنیزکی بو خواجه یه ویر
﴿ مثنوی ﴾ تا کنیزك در وصالش خوش شود * آب وصلش دفع آن آتش
شود) تا کنیزك انك وصالنده تندرست وخوش اوله زرکرك وصالی آبی بو آتشی
و بو حرارتی دفع ایدیجی اوله یعنی کنیزکك مرضی دفع اوله ﴿ مثنوی ﴾
شه بدو بخشید آن مهروی را * جفت کرد آن هردو صحبت جوی را) پادشاه
طبیب الهینك سوزیله اول مهروی اولان کنیزکی زرکره باغشلادی اول هرایکی
صحبت طلب ایدیجی بیری برینه جفت ایلدی ﴿ مثنوی ﴾ مدت شش
ماه می راندند کام * تا بصحت آمد آن دختر تمام) آلتی آی مقداری اول ایکیسی
بری بریله مراد سوردیلر تا اول تا دختر تمام صحته کلدی ﴿ مثنوی ﴾ بعد ازان
از بهر او شربت بساخت * تا بخورد و پیش دختر می کداخت) اندن صکره
یعنی آلتی آیدن صکره اول زرکردن اوری طبیب الهی شربت دوزدی تا زرکر
اول شربتی ایچدی ودخترك اوکنده اریدی ﴿ مثنوی ﴾ چون ز رنجوری
جمال او نماند * جان دختر در وبال او نماند) چونکه مرض لکندن زرکرك
لطافت وجمالی قالمدی دخترك جانی انك وبالنده قالمدی یعنی انك ثقلتنده وغمنده
قالمدی ﴿ مثنوی ﴾ چونکه زشت وناخوش ورخ زرد شد * اندك اندك
در دل او سرد شد) چونکه زرکر زشت وناخوش و یوزی صاری اولدی آز آز
انك قلبنده بارد اولدی یعنی کوکلی صوویوب اندن اوصاندی قصه دن حصه
بیوردلر وعشاق مجازی اولنلره تعریض ایدرلر ﴿ مثنوی ﴾ عشقهایی کز
پی رنکی بود * عشق نبود عاقبت ننکی بود) شول عشقلر که محضا برنکندن
اوتری اوله رنکدن مراد بوندن حسن ظاهر یدرانك کبی عشق حقیقتده عشق
اولمز بلکه عاقبت عار وعیب اولور ﴿ مثنوی ﴾ کاش کان هم ننك بودی
یکسری * تا نرفتی روی آن بد داوری) کاشکی اول زرکرهم باشدن باشه ننك
وعیب اولیدی ذره قدر حسنی اولمیدی تا اول زرکر اوزره بو قبیح ونامقبول
حکم وحالت کلمیدی یعنی واقع اولمیدی ﴿ مثنوی ﴾ خون دوید از چشم

همچون جوى او * دشمن جان وى امد روى او) اوزر كرك جوى كبى چشمندن
قن يالدى يعنى قان اغلدى انك يوزى انك جانينك دشمنى كلدى يعنى زركرك
حسن وجمالى كنديك هلاكنه سبب اولدى حضرت مولانا بو مضمونى اثبات
ايچون بو ابيات شريفه بى ايراد بيوردلر ﴿ مثنوى ﴾ دشمن طاووس آمد پراو *
اى بسا شه رابكشته فراو) طاوسك دشمنى طاوس قنادى كلدى اى چوق شاهى انك
فرى يعنى شوكت وسلطنتى آنى تبه ايلمشدر ﴿ مثنوى ﴾ كفت من آن آهويم كز ناف من *
ريخت اين صياد خون صاف من) زركر موتى زماننده ايتدى بن اول آهويم كه بنم
نافمدن اوترى اول صياد بنم صافى خونمى دوكدى يعنى ظاهرده بنم مثالم همان
اول آهو كبيدر كه صياد آنى نافه‌دن اوترى صيد ايدوب هلاك ايتدى ﴿ مثنوى ﴾
اى من آن روباه صحرا كز كمين * سر بريدندش براى پوستين) اى بن اول صحرا روباهى يم
كه پوصودن پوستى ايچون انك باشنى كسدبلر يعنى بنم حالم همان اول روباهك
حالنه بكزر كه پوستيندن اوترى باشن كسديلر ﴿ مثنوى ﴾ اى من آن پيلى كه
زخم پيلبان * ريخت خونم از براى استخوان) اى بن شول پيلم كه فيلجينك زخمى
استخوانمدن اوترى قانمى دوكدى ﴿ مثنوى ﴾ انكه كشتستم پى مادون من
* مى نداند كه نخسبد خون من) اول كيمسه كه بنى بندن ادنى اولان ايچون دپلشدر
بيلزكه بنم قانم اويومازيعنى البته آنك اثرى قاتله ايرشور بوهم وجهدر بيلزمى كه
بنم قانم اويوماز بووجه اوزره مى نداندده استفهام انكارى معناسى واردر وزركرك
دون اولان شهنه روحنه وعقلنه نسبت حسن صورتى اولوركه آنك قتلنه سبب
حسن صورتى اولدى وشاه آنى دون اولان صورتندن اوترى قتل قيلدى
﴿ مثنوى ﴾ برمنست امروز و فردا بروبست * خون چون من كس چنين
ضايع كيست) بوكون بنم اوزريمه‌در وياربن انك اوزرينه‌در كه قيامتده انك
عقوبتنى چكر بنجلاين كيمسه‌نك قانى قچن ضايعدر يعنى ضايع دكلدر بلكه هر كس نه
ايلرسه كندى نفسنه عائد اولاسى مقرردر تنكيم بو بيتلرى مثل موقعنده ايراد
بيوردلر ﴿ مثنوى ﴾ كرچه ديوار افكند سايه دراز * بازكرد دسوى اوآن
سايه باز) مثلا كرچه اول نهارده ديوار اوزون سايه براغور وياخود سايه‌سنى
اوزون براغور اول سايه تكرار ديوار جانبنه رجوع ايلرزيرا هر كسدن خيرو شرنه
صادر اولورسه ينه اكا عائد اولور (كما قال الله تعالى من عمل صالحا فلنفسه ومن اساء
فعليها ﴿ مثنوى ﴾ اين جهان كوهست وفعل ماندا * سوى ما آيند اهارا
صدا) بوجهان فى المثل طاغدر وبزم فعلمزندا درندا لرك صدا اوعكسى بزم طرفمزه
كلور زيرا طاغه چقرسه‌لر صداسى رويه منعكس اولور حاصل معنى بو عالم فانيده
هر كس نه عمل اوزره ايسه البته انك جزاسنى كورر ديمكدر (كما قال الله تعالى اليوم

تجزى كل نفس بما كسبت لا ظلم اليوم ولا يظلمون فتيلا) ﴿ مثنوى ﴾ اين
بكفت ورفت در دم زير خاك * ان كنيزك شد ز عشق ورنج پاك) زركر بوسوزلرى
ديدى وفورى خاك التنه كتدى يعنى اولوب خاكه دفن ايتديلر اول كنيزك زركره
اولان عشقدن وكندوده اولان مرضدن پاك اولدى ﴿ مثنوى ﴾ زانكه
عشق مردكان پاينده نيست * زانكه مرده سوى ما آينده نيست) زيرا كه
مرده‌لرك عشقى پاينده وباقى دكلدر زيرا كه مرده بزم جانبمزه كلبجى دكلدر يعنى
هر محبوب مجازى وعشق مجازى باعتبار ما يؤول اليه مرده وفانى حكمنده‌در ومحبوب
حقيقى وانك عاشقى دائما حى وباقيدر پس بزكه عاشقان محبوب حقيقيز مرده
حكمنده اولان محبوب مجازى وعشق مجازى بزم جانبمزه كلبجى دكلدر پس
مرده‌نك وزنده‌نك عشقنك ماينينى فرق وتميزه شروع ايدوب بيوردلر
﴿ مثنوى ﴾ عشق زنده درروان ودر بصر * هردمى باشد زغنچه تازه‌تر)
زنده‌نك عشقى جانده وكوكلده وكوزده هر بردم غنچه كبى تازه‌رك اولور بو
معنى دخى جائزاولوركه ديله ديرينك عشقى رواندهو بصرده دريعنى عشق
حقيقتله ابدى حى اولان عاشقك عشقى جانده وبصرده‌در زيرا مشاهده آيات
وآثار محبوب حقيقيدن بصر عشاق لذت آلور وجان آنك وصلنه ايروب دائم
ذوق وحلاوت بولور هر نفس غنچه‌دن تازه‌رو خوشتر اولور اما عشق مرده
بونك عكسيدركه انك عشقى تنده اولور ومعشوقنك حسنى باقى اولمديغى اجلدن
عشقى دخى فانى اولور بعده زوال حسن المعشوق عاشق مجازى پژمرده
وافسرده قالور ﴿ مثنوى ﴾ عشق آن زنده كزين كو باقيست * كز شراب
جانفزايت ساقيست) اول حى ولا يموت اولان اللهك عشقنى قبول ايله كه اودائم
وباقيدركه سكا اول الله حيات زياده ايديجى شرابدن ساقيدر ﴿ مثنوى ﴾
عشق آن بكزين كه جمله انبيا * يافتند از عشق او كار وكيا) اول اللهك عشقنى
اختيار ايله زيرا جميع انبيا اول اللهك عشقنده كاروكيا بولديلر يعنى تصرف
وقدرته وشرف رسالته وعزت نبوته واصل اولديلر ﴿ مثنوى ﴾ تو مكو ما را بدان شه
بارنيست * باكريمان كارها دشوار نيست) سن ديمه بزه اول شاهه اجازت وراه يوقدر
زيرا كريملره ايشلر وياخود كريملرله ايشلر مشكل ودشوار دكلدر يعنى اول شاه
حقيقتك كريم اولان وليلرينه هيچ كار مشكل ودشوار دكلدر همان انلر ربط
قلب ايليوب تسليم اولدقدنصكره انلرسنى اول شاه اعظمه اوبله اشنا ايدرلر

﴿ بيان انكه كشتن وزهر دادن مرد زركر باشارت الهى بود ﴾

﴿ مثنوى ﴾ كشتن آن مرد بردست حكيم * نى پى اميد بودونى ز بيم) اول مردك
حكيم الهينك النده قتل وهلاكى نه پادشاهدن اميد ايچون ايدى ونه خوف وبيمدن

وزیری ایدی ﴿ مثنوی ﴾ آونکشتش از برای طبع شاه * تانیامد امر والهام اله) طبیب الهی زرکری پادشاهك طبع وخاطری ایچون اولدرمدی مادام که طبیب الهی یه اللهك امر والهامی کلمدی ﴿ مثنوی ﴾ آن پسررا کش خضر برید حلق * سرآنرا درنیابد عام خلق) اول پسرکه خضر علیه السلام انك بوغازینی کسدی خلقك عامی انك سری وحقیقتنی ادراك ایلمز اما خلقك خاصی فهم ایلردیمك اولور بونك قصه سی جلد ثانینك آخرینه قریب عذر گفتن فقیر باآن شیخ بیاننده ذکر اولنمشدر ﴿ مثنوی ﴾ آنکه ازحق یابد اووحی وجواب هرچه فرماید بود عین صواب) اول کیمسه که اوحق سبحانه وتعالی حضرتلرندن وحی وجواب بولور اومرشد هرنه بیوررسه عین صواب اولور خلاصهٔ کلام وحی سبحانی والهام ربانی موجبجه عمل ایدن هرنه ایلرسه خوب ومرغوب ایدوکی اشعاردر انبیا واولیا کبی ﴿ مثنوی ﴾ آنکه جان بخشد اکر بکشد رواست * نایبست ودست اودست خداست) اوکیمسه که جان بغشلر اکر بر کیمسه یی اولدررسه روادر زیرا استرسه دیری قیلمغه دخی قادر اولور نائب حقدر وانك دستی دست خدادر ﴿ مثنوی ﴾ همچو اسمعیل پیشش سر بنه * شادو خندان پیش تیغش سر بنه) حضرت اسمعیل علیه السلام حضرت ابراهیم علیه السلامك اوکنده باش قویوب تسلیم اولدغی کبی سندخی انك اوکنده باش قوانك تیغ امرنك اوکنده شاد وخندان جان ویر حضرت اسمعیلك قصه سی وبو آیتك تفسیری جلد ثالثك آخرینه قریب تمثیل کریختن مؤمن بیاننده ذکر اولنمشدر ﴿ مثنوی ﴾ تابماند جانت خندان تا ابد * همچوجان پاك احمد با احد) تا سنك جانك ابدی خندان قاله احمدك پاك جانی احدله ابدی خندان قالدیغی کبی ﴿ مثنوی ﴾ عاشقان جام فرح انکه کشند * که بدست خویش خوبانشان کشند) عاشقلر سرور وفرح جامنی اول وقت نوش ایلرلر که خوبلر انلری کندی اللریله دپه لیهلر ﴿ مثنوی ﴾ شاه آن خون ازپی شهوت نکرد * تو رهان کر بدکمانی ونبرد) پادشاه اول قانی حظ نفسندن اوتری ایلمدی سن آنك حقنده سوءظنی ومجادله ومنازعه یی ترك ایله ﴿ مثنوی ﴾ توکمان بردی که کرد آلودکی * درصفا غش کی هلد پالودکی) پالودکی فاعلدر غش مقدم مفعولدر پس ولی کامل حقنده سوءظنی ایدن کیمسه ایچون جواب باصواب ویروب بیوررلر ای اسیر وهم وکمان سن کمان ایلدککه اول ولی کامل غرض نفسله آلوده لك ایلدی نفسی اخلاق ردیه دن وخاشاك بشریه دن سوزمکاك نجس غل وغش قور صفا حالنده پس اولیا وانبیا کدورات بشریتدن کراراوحی را سوزلمشلر واغراض نفسانیه دن پاك وخالص اولمشلردر بونلرك افعالی سائر اهل نفسك افعالی کبی دکلدر فافهم ﴿ مثنوی ﴾

بهر آنست این ریاضت وین جفا * تابرارد کوره ازنقره جفا) بوندن اوتریدر یعنی تصفیهٔ قلب وتزکیهٔ نفس ایلمکدن اوتریدر بو ریاضت وجفا ومشقت تا بوتهٔ سیمدن جفایی یعنی خس وخاشاکی یوقارو کتوره زبدهٔ کلام بوتهٔ طریقت ایچره نفسه بو ریاضت وجفا اندن اوتریدرکه تاکیم روح کدورات نفسانیه دن وغل وغش جسمانیه دن پاك اوله ونقرهٔ صافی کبی خلوص بوله ﴿ مثنوی ﴾ بهر آنست امتحان نیك وبد * تابجوشد برسر آرد زرزبد) ایونك وکتك امتحانی بوندن اوتریدرکه تاقاینیه زرکوپکونی یعنی غل وغشنی باشی اوزره کتوره وزبدلکدن قورتلوب خالص قاله ﴿ مثنوی ﴾ کرنبودی کارش الهام اله * اوسکی بودی درانده نه شاه) اکر اول پادشاهك ایشی الهام الهی اولمیدی او برنجی برکلب اولیدی شاه اولمیدی ﴿ مثنوی ﴾ پاك بود ازشهوت وحرص وهوا * نیك کرد اولیك نیك بدنما) بلکه اول پادشاه شهوت وحرص وهوادن پاك ایدی اول پادشاه خوب ولطیف ایلدی لکن بدکورینجی ایوایدی یعنی باطنا مشروع ایدی وصورتا نامشروع تنکیم حضرت خضر علیه السلامك نفس زکیه یی قتل ایتدیکی وسفینهٔ صالحی خرق ایلدیکی کبی ﴿ مثنوی ﴾ کرخضر در بحر کشتی راشکست * صددرستی درشکست خضر هست) اکر حضرت خضرك علیه السلام دریاده کشتیٔ درستی صدی ایسه حضرت خضرك صنلغنده یوز درستلك واردر بومحله مناسب اولان آیت کریمه نك تفسیری وحضرت خضر خرق سفینه ایلدیکی قصه ایکنجی جلدك آخرینه قریب صوفی بسیار خوار بیاننده مفصل ومشروح ذکر اولنمشدر ﴿ مثنوی ﴾ وهم موسی باهمه نور وهنر * شدازان محجوب تو بی پرمپر) حضرت موسی علیه السلامك وهمی یعنی کندی وجود شریفنده مدبر اولان عقلی بودوکلی نور نبوت وهنر معجزات ایله بیله حضرت خضرك بواسرارندن محجوب اولدی سن قنادسز اوچه یعنی مادام که سکا یقین قنادی اولمیه سن بوکونه اسرار لدنی جانبنه پرواز ایتمه ومجرد وهمله مشوب اولان عقل جزوی اسبنه سوار اواوب بوطرفه کیتمه اکر بی الهام خدا عقل بوسردن خبردار اولیدی بوقدر نور وهنر صاحبی اولان حضرت موسی علیه السلامك عقلی سر خضردن خبردار اولوردی بوندن معلوم اولدیکه بی الهام خدا مجرد عقل بوسرك ادراکنده عاجز وفرومانده اولور ایش ﴿ مثنوی ﴾ آن کل سرخست توخونش مخوان * مست عقلست اوتو مجنونش مخوان) اول زرکرك خونی معناده قرمزی کلدرسن آنی خون اوقومه یعنی اول زرکره ظلم اولدی دیمه زیرا الهام الهی ایله اولدی تحتنده فائده واردر اول، پادشاه طبیب الهی عقلك مستیدرسن آنی مجنون اوقومه یعنی حددن

زياده عاقلدر سن اكا مجنون اوقومه يعنى مجنوندر ديمه وحقنده نامعقول كلمات
ايلمه ﴿ مثنوى ﴾ كر بدى خون مسلمان كام او * كافرم كر بردمى من نام او)
اكر اول پادشاهك مرادى مسلمانك خونى اوليدى كافرم اكر بن آنك نامنى لسانمه
اوزره ايلنور دمسه يعنى هركز آنك نامنى ياد ايلزدم ﴿ مثنوى ﴾ مى بلرزد
عرش ازمدح شقى * بدكمان كردد زمدحش متقى) عرش عظيم شقى وفاسقك
مدحندن ديتر بوحديث شريفه اشارت بيوررلر كه قال رسول الله صلى الله عليه وسلم
اذا مدح الفاسق غضب الرب واهتز لذلك العرش رواه ابن ابى الدنيا والبيهقى عن انس كذا
فى الجامع الصغير) متقى اولنلر اول فاسق وشقينك مدح اولنمسندن بدكمان اولور
ومادحه سوءظن قيلور بودخى برنوع كناه اولور كه متقى اولنلرك سوء ظننه
سبب اولمش اولور پس موضع تهمت كه فاسقى مدح ايلمكدر اندن اجتناب لازمدر
تاكيم متقى وصالح اولنلر بدكمان اولميه وسوء ظن قيلميه (ولهذا قال صلى الله عليه
وسلم اتقوا مواضع التهم ﴿ مثنوى ﴾ شاه بود وشاه بس آكاه بود * خاص
بود وخاصة الله بود) شاه ايدى وزياده آكاه پادشاه ايدى يعنى ظلم وحقدن غافل
دكلدى خاص ايدى ودركاه الهينك خاصى ايدى ﴿ مثنوى ﴾ آن كسى
راكه چنين شاهى كشد * سوى بخت وبهترين جاهى كشد) اول بركيمسه يى
كه بونجلين برپادشاه برانتباه اولدوره بخت جانبنه واعلا واشرف اولان منصب
ومرتبه طرفنه چكر يعنى آنى عاليقدر ورفيع المنزله ايدر ﴿ مثنوى ﴾
كر نديدى سود اودر قهر او * كى شدى آن لطف مطلق قهر جو) اكر پادشاه
آنك قهر وهلاكنده آنك نفعنى كورمسيدى اول لطف مطلق يعنى صافى لطف
قچن كيمسه نك قهر وهلاكنى ايستيجى اولوردى يعنى حق تبارك وتعالى
محضا لطف صاحبيدر وقهر وغضبى بى علت وبى غرضدر قچن بنده سنه قهر
وغضب ايلسه اول قهر ده اول بنده يه نفع واردر كذلك اول لطف مطلقك
مظهرى اولان ولى كامل وعبد فاضل قچن بركيمسه نك قهرنده اكا منفعت وفائده
كورمسه قهرجو اولمز واكا غضب قيلمز بلكه قهرلرى اول مقهوره عينى سود
ومنفعتدن اوترى اولور ولكن اطفال سيرت اولان كيمسنه لر بوسردن آكاه اولميوب
متألم ومضطرب اولورلر ﴿ مثنوى ﴾ بچه ميلرزد از آن نيش حجام * مادر
مشفق دران دم شادكام) مثلا طفل حجامك اول نيشندن ديتر وخوف ايلر مشفق
ومهربان مادر اول غمده مسرور وشادكامدر يعنى حق جانبندن بر طفل سيرت
كيمسه يه بربلا كلسه اول نيشدن اول بى عرفان لرزان اولور ولكن مادر مشفق كبى
اولان انك سرينه مطلع اولديغندن شادان وخندان اولور ﴿ مثنوى ﴾ نيم
جان بستاند وصد جان دهد * آنكه درو همت نيايد آن دهد) سنك نيم وضعيف

جانكى آلور واكا بدل يوز جان ويرر اول نسنه كه سنك فكر ووهمكه كلمز آنى ويرر
نيم جاندن مراد روح حيوانى وحيات فانيدر قچن حضرت حق وجواد مطلق
بر عبدينه بلا وقهر تسليط ايتمكله اونيم جانى السه واخذ قيلسه (ما لا عين رأت
ولا اذن سمعت ولا خطر على قلب بشر) حديثنك فحواسنجه وهمه كلمين
وقلبه خاطره اولمين صد حيات طيبه ونيجه يوز جان پاكى اكا عوض ويرر
﴿ مثنوى ﴾ تو قياس ازخويش ميكردى وليك * دور دور افتاده بنكر
تونيك) سن خداى تعالينك كارنى وانك اولياسنك اسرارنى كند كدن قياس
طوترسن ولكن زياده دور وحقيقتدن بغايت مهجور دوشمش سن ايو نظر قيل كه
(قياس النفس على النفس جائز دكلدر وحقيقتده ايرن ارنلرك كار وكردارينى
بشر بنده فلان كيمسه كندى حالنه قياس ايلمك لايق ومناسب دكلدر نتكيم
طوطى كندى حالنى بو حكايه ده مذكور اولان جولقينك حالنه قياس ايلدى لكن
عاقل اولان بيلور كه بونك حاليله آنك حالنك ما بيننده بين السماء والارض تفاوت
عظيمه واردر پس بو مناسبتله بو حكايته شروع ايدوب بيوررلر (حكايت آن مرد
بقال وطوطى وروغن ريختن طوطى در دكان بقال ﴿ مثنوى ﴾ بود بقالى ووى
را طوطى * خوش نوايى سبز كويا طوطى) زمان سابقده بر بقال وار ايدى وآنك
بر طوطيسى وار ايدى خوش آواز وسبز وتكلم ايديجى بر طوطى ايدى ﴿ مثنوى ﴾
بر دكان بودى نكهبان دكان * نكته كفتى باهمه سوداكران) صاحب دكان اندن دكل
ايكن دكانده دكانك نكهبان وحافظى ايدى جميع بيع وشرا ايديجيلره آدمى كبى
نكته ولطيفه ديردى ﴿ مثنوى ﴾ در خطاب آدمى ناطق بدى * در نواى
طوطيان حاذق بدى) آدمى خطابنده ناطق ايدى يعنى بركيمسه يه خطاب ايلسه
آدمى كبى سويليجى ايدى طوطيلر ترنمنده حاذق واستاد ايدى ﴿ مثنوى ﴾
خواجه روزى سوى خانه رفته بود * در دكان طوطى نكهبانى نمود) خواجه
بركون خانه سى جانبنه كتمش ايدى دكانده طوطى خواجه يرينه نكهبانلق
كوستردى يعنى دكانى حفظ ايلردى ﴿ مثنوى ﴾ كربه بر جست ناكه
بردكان * بهر موشى طوطيك از بيم جان) ناكاه بر كدى دكان ايچره صچره دى
بر موشدن اوترى طوطى جك جان قورقوسندن ﴿ مثنوى ﴾ جست ازسوى
دكان سويى كريخت * شيشه هاى روغن كل را بريخت) دكانك بر جانبندن
صچره دى بر جانبنه قاچدى زيرا كربه كندوسنه قصد ايلدى صاندى كل ياغنك
شيشه لرينى دوكدى يعنى خوفندن فرار كن شيشه لره طوقنديغندن شيشه دوريلوب
انلردن ياغ دوكلدى ﴿ مثنوى ﴾ ازسوى خانه بيامد خواجه اش * بردكان
بنشست فارغ خواجه وش) طوطينك خواجه سى خانه سى جانبندن دكانه

كلدي بازركان كبي دكانده فارغ و بي باك اوتور دي ﴿ مثنوي ﴾ ديد پر روغن دكان وجامه چرب * بر سرش زد كشت طوطي كل زضرب) كوردي دكان ياغله پروجامه سي ياغه بولاشمش دكان صاحبي بحضورلقدن غضب ايدوب طوطينك باشنه اوردي طوطي ضربدن كليل اللسان اولدي باشي كل اولدي ديمك ايهاممند دخي خالي دكلدر ﴿ مثنوي ﴾ روزكي چندين سخن كوتاه كرد * مرد بقال از ندامت آه كرد) طوطي الم واضطرابندن برقاچ كون بجكز سوزيني قصر ايلدي يعني هركز سويلمدي بقال ايسه ندامتدن آه ايلدي اي حيف يعني طوطي بي اورديغنه پشيمان اولدي ﴿ مثنوي ﴾ ريش برميكند ومي كفت اي دريغ * كافتاب نعمتم شد زير ميغ) زياده المندن صقالني يولدي وايتدي اي حيف بوهم وجهدر زياده المندن صقالني يولاردي واي دريغ ديردي كه بنم نعمت ودولتم آفتابي بلوت آلتنه كندي يعني طوطي تكلمي واسطه سيله ذي قيمت اولور چونكم انك اوازي وتكلمي كيده بي قيمت قالور ونعمت زائل اولور خواجه نك آفتاب نعمتم شد زير ميغ ديمسي آنك آوازينك زائل اولمسندن كنايه اولور ﴿ مثنوي ﴾ دست من بشكسته بودي ان زمان * چون زدم من بر سران خوش زبان) اول زمان بنم الم صنمش اولبدي اول خوش كفتار طوطينك بن باشنه نيچون اوردم بوهم وجهدر چونكه بن اول خوش زبان مرغي اوردم بنم الم اول زمان صنمش اولبدي ﴿ مثنوي ﴾ هديها مي داد هر درويش را * تا بيابد نطق مرغ خويش را) اول خواجه هر درويشه هديه لر وصدقه لر ويردي تاكم كندي مرغنك نطقني بوله بومعني بيابد نقطهٔ واحده ايله اولد يغي اوزره در اما بيابد نقطتين ايله دخي نسخه دربو تقدير اوزره معني تاكم كنديتك مرغنه نطق كله ديمك اولور وبونده اشارت بواولور كه چون بر كيسه نك طوطي روحي ذكر وتسبيح ايلمكدن وكلام سويلكدن ابكم اولسه پودخي بر نوع بلا واثر غضب مولادر بلاني دفع ونار غضبي اطفا ايلمز الا الصدقه * كما قال عليه السلام الصدقه تطفئ غضب الرب وقال عليه السلام الصدقة ترد البلاء ﴿ مثنوي ﴾ بعد سه روز وسه شب حيران وزار * بر دكان بنشسته بد نوميدوار) اوچ كون اوچ كيجه دنصكره حيران وزار مأيوس كبي دكانده اوتورمشدي ﴿ مثنوي ﴾ باهزاران غصه وغم كشت جفت * كه عجب اين مرغ كي آيد بكفت) بقال هزاران غصه وغمه جفت وقرين اولمش يوبله ديوكه اي عجب بومرغ قچن كفتاره كلور ﴿ مثنوي ﴾ مي نمود ان مرغ راهر كون شكفت * تاكه باشد اندر آيد او بكفت) بقال اول مرغه هردرلو عجيب وغريب نسنه لر كوستردي تا اوله كه اول طوطي سوزه كله ﴿ مثنوي ﴾ جولقئ سر برهنه ميكذشت * باسر بي مو جو پشت طاس

وطشت) دكان اوكندن باشي آچق برجولقي كيده بكدي جولقي درو يشاندن بر طائفه در آنك آخرنده اولان همزه وحدت ايچوندر طاس ولكن ارقه سي كبي توي سز باشله ﴿ مثنوي ﴾ آمد اندر كفت طوطي ناكهان * بانك بر درويش زدكه اي فلان) طوطي چونكه جولقي يي كوردي اول زمان سوزه كلدي درويش اوزره حيقردي كه اي فلان ﴿ مثنوي ﴾ از چه اي كل باكلان آميختي * تومكر از شيشه روغن ريختي) اي كل نه سببدن كلاره قارشدك سن كا شيشه دن ياغي دوكدك يعني سني دخي بنم كبي اوروب باشكي كل ايلديلر ﴿ مثنوي ﴾ از قياسش خنده آمد خلق را * كوچو خود پنداشت صاحب دلق را) طوطي درويشي كندوسنه قياس ايتديكندن خلقه خنده كلدي يعني خلق تعجب ايدوب كولديلر زيراكه طوطي صاحب دلقي كندي كبي صاندي ﴿ مثنوي ﴾ كار پاكان را قياس از خود مكير * كرچه ماند در نوشتن شير شير) قصه دن حصه بيورمغه شروع ايدوب ديرلركه پاك اولان اوليانك كارني كندو نفسكدن قياس طوتمه كه قياس النفس علي النفس حائز دكلدر كه بر نفس بر نفسه بكزه مك احتمالي يوقدر اكرچه بكزر يازلمقده شير شيره بونده ايكي وجه اوزره معني صحيح اولور اولا كتابتده لفظ شير ايكيسي بري برينه شابهدر ولكن معني بري ارسلان وبري لبن معناسنه در پس صورتا مشابه ومعنا بري برينه مغاير اولديلر ثانيا يازلمقده شيرك شيره بكزه مسي براوستاد نقاش بارسلانك شكله نقشني كاغده يازمه سيدر وفي الحقيقه اول كاغده يازيلان شيرله وح اولان شير شابهدر ولكن بينهماده تفاوت عظيمه وغيرت كليه واردر كذلك اهل صورت ايله اهل معنانك حالي بونك كبيدر اكرچه ايكيسي بيله صورتا انسانلر اما من حيث المعني باطنلري يكسان دكلدر ﴿ مثنوي ﴾ جمله عالم زين سبب كمراه شد * كم كسي ز ابدال حق اكاه شد) جمله عالم بوسببدن كمراه اولدي يعني اكلرك كارني كندي نفسلري اوزره قياس ايلدكلري سببدن كمراه اولدي آز كيسه ابدال حقدن كاه اولدي خلاصهٔ كلام اولياء اللهي كندلري كبي زعم ايلدكلرندن انلرك اسرارنه ومرتبه عالم اوليوب ضلالت وغوايتده قالديلر ديمك اولور ﴿ مثنوي ﴾ همسري با انبيا برداشتند * اوليا را همچو خود پنداشتند) انبياي عظام عليهم السلام ايله همسرلك يعني برابرلك دعواسن طوتديلر (كما قال الله تعالي حاكيا عنهم قالوا ان انتم الا بشر مثلنا * اولياي عظامي كنديلر كبي زعم ايتديلر ﴿ مثنوي ﴾ كفته اينك ما بشر ايشان بشر * ما وايشان بسته خوابيم وخور) بونلر ديمش كه اشته بز بشرز وانلر دخي بشردر بز وانلر خواب وخوره مقيدز * كما قال الله تعالي في سورة الفرقان حاكيا عنهم وقالوا مال هذا

الرسول يأكل الطعام ويمشي في الاسواق ﴿ مثنوى ﴾ اين ندا نستند ايشان
ازعمى * هست فرق درميان بى منتها) اول كراهلر اعمى اولدقلرى جهتندن
بومعنا بى بيلديلر بونلرله انلرك ميانندە بى نهايت برنوع فرق عظيم واردر مجرد
صورت بشريتده مماثللرى معنى دخى مماثل ومشابه اولمغى مقتضى اولاز انكچون
حضرت حبيب اكرم صلى الله تعالى عليه وسلم بونلرك بشريتده مشترك اولمسنه
اقرار بيوروب (انما انا بشر مثلكم) بيوردى ويوحى الى ديمكله بونلردن وجود
شر يعنى فرق وتمييز قيلدى پس حضرت خداوندكار دخى انبيا واوليانك كفار
وفجار ايله بشريتده واكلده وشربده ونفسانيتده مشترك اولوب ليكن من حيث
المعنى بونلرك بيننده تفاوت عظيمه اولديغنى تفهيم ايچون ضرب مثل ايراد
ايدوب بيوررلر ﴿ مثنوى ﴾ هردوكون زنبورخوردند ازمحل * ليك شد زين
نيش زان ديكر عسل) مثلا هرايكى در اوآرى يعنى بال آريسى وصاريجه آريدر
بر برده يديلر ليكن بوندن نيش اولدى واو بريسندن عسل اولدى
﴿ مثنوى ﴾ هردوكون آهو كياخورد زآب * زين يكى سركين شد وزان
مشك ناب) مثال آخر ايكى دور اوآهو اوتلوق يديلر وصو ايچديلر بو بريندن كه
مرادشكار آهوسيدر نجس اولدى واول برندن صافى مشك اولدى ﴿ مثنوى ﴾
هردونى خوردند ازيك آبخور * اين يكى خالى وآن پرازشكر) مثال آخر
هرايكى نى كه بريسى شكر قامشى وبريسى غير قامشدر برآبخوردن ايچديلر يعنى
برمحلدن صو ايچديلر بو برى شكردن خالى واول برى شكردن پردر ﴿ مثنوى ﴾
صد هزار اين چنين اشباه بين * فرقشان هفتاد ساله راه بين) نيچه يوز بيك
بونچاين اشباه وامثالى كور يعنى بوذكر اولنان تمثيلات كبى حددن زياده امثال
واشباه واردر وقس على هذا سائر الامثال انلرك مابيننده يتمش ييل مقدارى
يول كور يعنى اهل صورتله اهل معنانك ميانندە تفاوت عظيمه ومسافهٔ بعيده
واردر ﴿ مثنوى ﴾ اين خورد كردد پليدى زوجدا * وان خورد كردد همه
نورخدا) بوكراه غدا وطعام براندن پليدلك جدا اولور يعنى انك وجودندن
انجق نجاست آيريلور واول طائفه كه مراد انبيا و اوليادر طعام وغدا ايديكى
نورخدا اولور ﴿ مثنوى ﴾ اين خورد كردد همه بخل وحسد * وان خورد
زايد همه نوراحد) بوكروه برجيعاندن بخل وحسد ظاهر ومتولد اولور
واول قوم پرشكوه برجيعاندن احدك عشقى طوغر ﴿ مثنوى ﴾ اين زمين
پاك آن شورست وبد * اين فرشته پاك وآن ديوست ودد) مثلا بو انبيا واوليا زمين
پاكدر واول كفره وفجره شور و بدبردر تنكيم بوآيت كريمه بو ايكى طائفه نك
حقنده خوب ولطيف مثال اولور (كما قال الله تعالى في سورة الاعراف (والبلد

الطيب يخرج نباته باذن ربه والذى خبث لا يخرج الا نكدا) مثلا بو طائفهٔ عليه
فرشتهٔ پاك واول طائفهٔ خبيثه ديو كبيدر ﴿ مثنوى ﴾ هردوصورت كربهم
ماندرواست * آب تلخ وآب شيرين را صفاست) هرايكى صورت اكر بريبرينه
مشابه اوله روا ومعقولدر زيرا صورتده اشتراك ومشابهت مقرردر تنكيم
آجى صو يله طاتلو صويك صفاسى واردر يعنى ايكيسى بله صورتا صافيلر
وصفوتده بربرينه مشتركلردر وليكن ذوق اولنسه مابينلرنده تفاوت معلوم اولور
﴿ مثنوى ﴾ جز كه صاحب ذوق كه شناسد بيان * اوشناسد آب خوش
ازشوره آب) كه صاحب ذوقدن غيرى بو ايكيسنك لذتنى كيم اكلر ادراك ايله
خوش ولذيذ آبى تلخ وشوره آبدن اول اكلر يعنى اول اهل ذوق اولان كيمسه اكلر
﴿ مثنوى ﴾ سحررا بامعجزه كرده قياس * هردورا برمكر پندارد اساس)
اول اهل ذوقدن غيريسى كفره كبى سحرى معجزه يه قياس ايلمش هرايكيسنك
بنيادنى مكر اوزره ظن ايلر يعنى بى ذوق وبى عرفان اولان كيمسه معجزه ايله سحرك
مابيننى وصاحب معجزه ايله اهل سحرك ميانينى فرق ايتمزلر تنكيم جلد ثالثده ساحر
بچه لر بياننده بو ايكيسنك ميانلك فرقى مسطور اولمشدر فليطلب فيه كرده نك فاعلى
بيت اولده اولان صاحب ذوقدن غيريسيدر ﴿ مثنوى ﴾ ساحران موسى
ازاستيزه را * بركرفته چون عصاى اوعصا) حضرت موسى عليه السلامك
زمانه سنك ساحرلرى عناد ومجادله دن اوترى كنديلرينى حضرت موسى
عليه السلام كبى زعم ايدوب انك عصاسى كبى اللرنده عصا طوتمشلردى ﴿ مثنوى ﴾
زين عصا تاان عصا فرقيست ژرف * زين عمل تاان عمل راهى شكرف) بو سحره نك
عصاسندن تا اول عصايه وارنجيه دك برعظيم فرق واردر و بوعملدن تا اول عمله
وارنجيه دك براولو يول واردر يعنى بو ايكيسنك مابيننده مسافهٔ بعيده وفراسخ
كثيره واردر ﴿ مثنوى ﴾ لعنة الله اين عمل رادر قفا * رحمة الله اين عمل
رادر وفا) بو عملك قفاسنده يعنى پيشنده ومنتهاسنده اللهك لعنتى واردر واول عمل
ايچون وفا ايلدكده اللهك رحمتى واردر كه معجزات انبيا وكرامات اوليا مقتضى
رحمت خدادر ﴿ مثنوى ﴾ كافران اندرمرى بوزينه طبع * آفتى آمد درون
سينه طبع) كافرلر عناد وجدالده بوزينه طبعدر يعنى ميمون طبيعتلودر كه ميمونك
طبيعتى تقليد اوزره مجبوله اولمشدر كذلك كفره دخى عناد واستهزاده آبا واجدادنه
طبيعتلرينك مقتضاسى اوزره تقليد ايدرلر زيرا سينه لك ايچنده طبيعت نفسانيه
برعظيم آفت كلديكه كنديه هرنه ملايم اولورسه اكا تقليد وميل ومحبت ايلر
﴿ مثنوى ﴾ هرچه مردم ميكند بوزينه هم * آن كند كزمرد بيند دمبدم)
مثلا هرنه يى كه انسان ايلر ميمون هم آنى ايلركه آدمدن آنى كوره دمبدم يعنى
اهل طبيعت ميمون كبى مردان الهى اولان انبيا واوليادن هرنه يى كورسه لر

انتره تقليدا اول عملى بلا تحقيق ايلرلر وليكن مقلد ايله محققك عملينك مابيني نيچون ايله
انسانك عملى كبيدر ﴿ مثنوى ﴾ اوكان برده كه من كردم چو او * فرق را كى
داند آن استيزه رو) اونيچون كان ايلمش كه بن انسان كبى ايلدم اول استيزه
يوزلو يعنى اول تقلدده عناد وجدل ايديجى ايكيسنك مابيننده اولان فرقى
فرق باور يعنى بلمز ﴿ مثنوى ﴾ اين كند از امر واو بهر ستيز * بر سر استيزه
وبار خاك ريز) بو امر الهيدن ايلر وعناد وجر أدن ايلر يعنى بو محقق كامل عملى
امتثالا لامر الله ايشلر واول يوزينه طيمت اولان مقلد مجرد عناد وتقليددن اونى
المعاد وتقليد ايديجيلر باشى اوزره طپراق صاچ وجود و برمه ﴿ مثنوى ﴾
اين منافق باموافق درنماز * از پى استيز آيد نى نياز) اول منافق بو موفقله
عارده عناد وتقليددن اونى كلر تضرع ونياز ايچون كلمز ﴿ مثنوى ﴾ درنماز
وروزه وحج وزكات * با منافق مؤمنان دربرد ومات) صلاة وصوم وحج وزكاتده
مؤمنلر منافقلرله بردوماتده در يعنى غالب ومغلوب اولمقده در مؤمنلر ايمانله تحقيقا
عمل ايلدكلرى جهتدن دنيا وآخرتده غالبلردر ومنافقلر ايسه تقليد ايله عمل
قيلدقلرى اجلدن دنيا وآخرتده مغلوبلردر ﴿ مثنوى ﴾ مؤمنانرا برد باشد
عاقبت * بر منافق مات اندر آخرت) مؤمنلره عاقبت برد اولور يعنى غالب اولورلر ونجات
وفلاح بولورلر آخرتده منافق اوزره مات اولور يعنى خائب وخاسر اولورلر وعذاب
ولعنت بولورلر ﴿ مثنوى ﴾ كرچه هر دو بر سر يك بازيند * هر دو باهم مروزى
ورازيند) اكرچه هر ايكيسى بيله بر اويون باشى اوزره در يعنى مؤمن ايله منافق
هر ايكيسى بر عمل طرفى اوزره در هر ايكيسى برى برينه نسبتله مروزى ورازيدرلر
مرو بر شهرك آدى ورازى بر آخر شهرك اسميدر كه بينهماده مسافه بعيده وفراسخ
كثيره واردر مروزى مروه منسوب ورازى رازه منسوب ديمك اولور بعضيلر
مروزى مروه منسوب معناسنه در على خلاف القياس مرو بر شهرك اسميدر
رازى راز شهرينه منسوب معناسنه دررى بر شهرك اسميدر ديمشلر ﴿ مثنوى ﴾
هر يكى سوى مقام خود رود * هر يكى بر وفق نام خود رود) ليكن هر بريسى
عاقبة الامر كل شئ يرجع الى اصله فحواسنجه كندى مقامى جانبنه كيدر وهر بريسى
كندى نامنك وفقى اوزره يعنى مقتضاسى اوزره كيدر بوراده نامدن مراد اصل
عند الله ازلى هر كسك ثابت اولان اسميدر كه لوح محفوظده اكر مؤمن ثابت
اولديسه ازلده اولان نامنك موافقى اوزره مقامى جانبنه كيدر واكر شقى ومنافق
مسطور اولديسه اول اسمك حكمى اكا آخر الامر غالب اولور شقى ومنافق كيدر
﴿ مثنوى ﴾ مؤمنش خوانند جانش خوش شود * ور منافق كوبى پر آتش
شود) مؤمنه مؤمن اوقورلر انك روحى خوش ومسرور اولور واكر مؤمنه

منافق ديه سن پر آتش وزياده مضطرب اولور ﴿ مثنوى ﴾ نام او محبوب از
ذات ويست * نام اين مبغوض ز آفات ويست) يعنى اول مؤمنك نامى
محبوب اولمق انك ايمانله موصوف اولان ذاتندندر نفس الامرده ايمان محبوبدر
انكيچون موضوع اولان اسم دخى محبوب وياخود مؤمنك نامى علم اللهده ثابته
اولان عيننده ن محبوب ومقبولدر كه قبل من قبل بلا علة در كذلك منافقك ذاتنك
مبغوض اولمسى آفاتندن ونفاقله موصوف اولان ذاتندندر فى الحقيقة نفاق
آفت وبر رذيله صفتدر كه انك قبحى انك اسمنى دخى قبيح ايلر وياخود منافقك
نامى آفات ازليه سندن مبغوضدر كه اول آفات انك عين ثابته سنك
اقتضاسيدر كه ورد من رد بلا علة در ﴿ مثنوى ﴾ ميم وواو وميم ونون
تشريف نيست * لفظ مؤمن جز پى تعريف نيست) لفظ مؤمن درت حرفدر
منافق بش حرفدر بو درت حرف ذات مؤمنه شرف وبرمز وبو بش حرفدن
ذات منافقه عيب وشين ايرمز بلكه لفظ مؤمن مصدق اولان ذاتى تعريف ايچون
موضوع ولفظ منافق ظاهرى باطننه مخالف اولان ذاتى توصيف ايچون موضوع
اولمشدر پس ذاتى مؤمن اولان كيمسه يه منافق دينسه وبونك امثالى الفاظ مكروهه ايله
تسميه اولنسه نفسنه الم كلمز وناخوش اولمز زيرا كه بو حروف انسانك ذاتنه عيب وبرمز
لكن بويله دين كيمسه يه شرعا مؤاخذه لازم كلور اما ذاتى نفاقله متصف اولان كيمسه يه
منافق ديسك بو نام دون انك درونى عقرب كبى صوقر زيرا نفسى مريض وخبيثدر
پس لفظ منافق انك مرض نفسنى محرك اولور وخراشيده قيلور ونفسنه الم واضطراب
كلور تنكيم ﴿ مثنوى ﴾ چون منافق خوانيش اين لفظ دون * همچو كژدم مى
خلد در اندرون) پيوردقلرى بو معنايه اشارتدر زيرا معنى چونكم مؤمنه منافق
اوقويه سن بو دون خبيث نام انك قلبنى عقرب كبى صوقر يعنى اندن زياده
مجروح ومحضور اولور ﴿ مثنوى ﴾ كرنه اين نام اشتقاق دوزخست *
پس چرا دروى مذاق دوزخست * اكر بو منافق نامى اصلى دوزخ اولان
نفاق صفتندن مشتق اولميدى پس نيچون اول منافقده مذاق دوزخ اولوردى كه
اول خشم وغضب واضطراب دروندر كه جهنم صفتيدر ﴿ مثنوى ﴾
زشتى اين نام بد از حرف نيست * تلخى آن آب بحر از ظرف نيست) بو بد اولان
منافق نامنك قبحى حرفندن دكلدر كذلك نيك اولان مؤمن لفظنك حسنى دخى
حروفدن دكلدر بلكه ايكيسنك بيله قبح وحسنى ذاتلرندندر تنكيم دريا صوينك
آجيلغى برندن يا ظرفندن دكلدر ذاتندر واستعداد ازليه سندندر ﴿ مثنوى ﴾
حرف ظرف آمد درو معنى چو آب * بحر معنى عنده ام الكتاب) سوره رعدده
بو آيتدن مقتبس در (وما كان لرسول) اى ما صح لرسول ولم يكن فى وسعه (ان
يأتى باية) يعنى بر رسوله صحيح اولمدك كه آيتلردن بر آيت كتوره (الا باذن الله) اللهك

اذنیله کنوزه هرنه ایسه (لکل اجل کتاب) هروقت وزمان ایچون بر امر مکتوب
ومقدروار درتا اول وقت کلمینجه اول امر مکنونك حکمی ظهور ایتمز (یمحو الله مایشاء)
الله تعالی محو ونسخ ایلر او حدن دیلدیکی نقشی (ویثبت) اثبات ایدر دیلدیکی امری
(وعنده ام الکتاب) واول اللهك عندنده در لوح قضاء سابقه مشایخ صوفیه
قتنده لوح دردر اولا قضاء سابقه که عقل کل وعقل اول وحقیقت محمدیه وقلم
اعلی وام الکتاب دخی دیرلر بو جهله به حدیث وارد اولمشدر اول ماخلق الله
العقل اول ماخلق الله النور اول ماخلق الله القلم) کبی پس بو لوح عقل کلده
منقش اولان اموره من بعد تغیرات وتبدلات واقع اولمز ثانیا لوح قدر که نفس
ناطقهٔ کلیه در لوح اولده مجمل اولان امور بو لوحده مفصلدر بوکا لوح محفوظ
دخی دیرلر ثالثا لوح نفوس جزئیهٔ سماویه که بونده منتقش اولور شکلده وهیأته
ومقداره بو عالمده هرنه وارایسه اول ایکی لوح روح مثابه سنده در وایکنجی لوح قلب
مثابه سنده در واوچنجی لوح خیال مثابه سنده در ورابعا لوح هیولیدر که قابل
صورندر بو عالم شهادتده پس بو لوحه محو واثبات دخی دیرلر پس معنای بیت
بودر که حروف ظروف کبیدر ومعانی اول جرفده آب کبیدر آب معنانك بحری
ایسه اول اللهك عندنده در که اول بحر معنی ام الکتاب ولوح قضادر حرفدن مراد
جمیع قوالب انسانیه در زیرا جمیع عالم کلمات وحروف منزله سنده درکن امرینك
مظهری اولدیغندن اوتری پس ظروف وقوالب انسانیه ده هرکسك روحی
واستعدادی وقابلیتی آب کبیدر پس هرکسك روحنده موضوع اولان شیرینلك
وتلخلك یعنی سعادت وشقاوت انسانك قوالب جسدانیه سندن حاصل اولمق
دکلدر بلکه بحر معنادن حاصل اولمشدر که اول بحر معنی الله قتنده در بحر
معنادن مراد ام الکتابدر معنیٔ آخر حروف ظروف کبیدر هرکلمه ده موضوع
اولان معنی آب کبیدر آجیلق وطتلولق صوبك صفتیدر ظرفك دکل وتبك
وبدلك معنانکدر حرفك دکل کذلك ایمان ونفاق وخلاف ووفاق انسانك
معناسندندر قلبندن دکل بحر معنی ایسه عند الله ثابتدر که اول ام الکتاب
ولوح محفوظدر هرکسك تلخ وشیرینلکی اول بحر معنادن ولوح بی خطادندر

﴾مثنوی﴿ بحر تلخ وبحر شیرین درجهان * درمیان شان برزخ لایبغیان)

سورهٔ رحمانده اولان آیته اشارتدر تفسیری بو جلدده تفسیر مرج البحرین
شرحنده کاور معنای بیت آجی دریا وطتلو دریا جهانده بو ایکیسنك میاننده
معنوی پرده واردر که بری برینه متجاوز اولمزلر ومعنا اختلاط قیلمزلر دیمك اولور
بحر تلخدن مراد ازلده کافر ومنافق اولنلردر وبحر شیریندن مراد ازلده مؤمن
وموافق اولنلردر اگرچه بونلر بحسب الظاهر بری برینه مختلط اولورلر ولیکن

من حیث المعنی بری برینه مخالفت قیلورلر که اول برزخ معنوی بونلری بری برینه
اختلاط ایلمکه قومز وبرزخ معنویدن مراد بوراده هر برینك خاصیت ذاتیه سی
واستعداد ازلیه سیدر ﴾مثنوی﴿ وانکه این هردوزیك اصلی روان *
برگذرزین هردور وتااصل آن) بونی بلکه بو هر ایکی بحر بر اصلدن رواندر یعنی
بو ایکی ضد اولان بحرینك اصلی حقیقت واحده درکه بو ایکیسی اول حقیقت
واحده دن بو عالمه روان اولمشلردر وظهور قیلمشلردر بو ایکی دریانك اختلاف
صور بسندن گذرایله تا بونك اصلی اولان حقیقت واحدیه دك کیت بو جهله
اختلافات صور ینك متحد اولمز بی اول مرتبه ده سیر ایت ﴾مثنوی﴿
زرقلب وزرنیکو درعیار * بی محك هرکز ندانی زاعتبار) قلب التونی وخالص
التونی عیار ایلمکده محکسز مجرد اعتبار جهتندن بیله مزسن بلکه بونلری بیلکه
ومابینلرینی فرق قیلمغه محك استرزیرا ایکیسنه بله صورتا التون اعتبار ایلرلر اما محکه
اوردقده هر برینك قبحی وحسنی عیانه کلور بونده زرقلبدن مراد مرایی
ومنافقدر وزرنیکودن مراد مؤمن وموافق وعاشق وصادقدر بو ایکیسنك مابینی
مجرد اعتبار جهتندن بیله مزسن بلکه بونلری بیلکه ومابینلرینی فرق قیلمغه محك
علم ومعرفت لازمدر که انبیا واولیایه مخصوص اولان محك علم ایله بونلرك مابینی فرق
اولنور وتمییز قیلنور ﴾مثنوی﴿ هرکرا درجان خدا بنهد محك * هریقین را باز
داند اوزشك) هرشول کیمسه نك که خدای تعالی جاننده علم وعرفان محکنی قویه
هریقینی اول کیمسه شکدن کیرو بیلوروشك ایله یقینك مابینی اول محك واسطه سیله فرق
قیلور ﴾مثنوی﴿ دردهان زنده خاشاکی جهد * انکه آرامد که بیرونش نهد)
برد برینك اغزینه بر خاشاك صچرسه یعنی دوشسه اول دیری اول وقت دکلنور
وحضور ایلرکه اول خاشاکی اغزندن طشره قویه ﴾مثنوی﴿ درهزاران
لقمه یك خاشاك خرد * چون درامد حس زنده پی ببرد) نیجه بیك لقمه نك ایچنده
جونکه بر کوچك خاشاك کلدی یعنی واقع اولدی زنده نك حسی ایزایلندی یعنی
اول کیمسه اول خاشاکی وافر لقمه نك ایچنده ادراك ایلدی خلاصهٔ کلام حس
ظاهر بده بو قدر فهم وادراك واردر که هزاران لقمهٔ نفیسه نك ایچنده بر خاشاك
خرد اولسه آنی ادراك ایلر پس حس باطنده دخی اول قوت وقدرت واردر که
نیجه بیك افعال صالحه اولسه وانك ایچنده نفاق وکفردن بر فعل اولسه درحال
آنی ادراك ایلر ویاخود هزاران مؤمن صادق مابیننده بر منافق انلره هرحالده
تشبه قیلسه ینه اول منافق قوت ذائقهٔ علمیه سی اولان عارف بیلور وادراك
قیلور ﴾مثنوی﴿ حس دنیا نردبان این جهان * حس دینی نردبان آسمان)
دنیایه منسوب اولان حس بو جهانك نردبانیدر یعنی بو جهان صورینك عمارتنك

اسايدر حس دنيويدن مراد دنيايه متعلق اولان ادراكاتدر اكر ظاهرى اولسون
واكر باطنى اولسون يعنى حواس ظاهره وباطنه‌دن دنيوى اولان حسلرك
هر بريسى بوجهان صور بنك نردبانيدر ديمك اولور اماديده منسوب اولان
حس كه بوندن مراد ادراكات عرفانيه وايقانيه‌در نردبان آسمان معنويدر
ومرقات درجات عالم اخرويدر ❁ مثنوى ❁ صحت اين حس بجوييد از
طبيب * صحت آن حس بجوييد ازحبيب) اول حس دنيوينك سلامت وصحتنى
طبيب صوريدن ايستيكز زيرا طبيبان طبيعت خلل كلان حسلره معالجه ايله
باذن الله صحت ويرمك ممكندر بوحس دينينك يعنى ادراكات يقينيك صحت
وسلامتنى حبيبدن طلب ايليك حبيبدن مراد حضرت خدانك خلفاسى اولان
هرعصرده اوليا واصفيادركه بونلر طبيبان الهى وحبيبان ربانيدرلر كه دينى وروحانى
اولان ادراكاته خلل كلسه باذن الله اكا صحت ويررلر واول حسلرى خللدن
قورتروب سلامت مرتبه سنه ايركورررلر ❁ مثنوى ❁ صحت اين حس
زمعمورئ تن * صحت آن حس زتخريب بدن) اول حس صوريك صحتى تنك
معمورلغندندر بوحس دينينك وادراكات يقينيك صحت بدنك ويران وخرابلغندندر
❁ مثنوى ❁ راه جان مرجسم را ويران كند * بعد ازآن ويرانى آبادان كند)
زيرا جانك يولى البته جسمى ويران ايلر اول ويرانلقدن صكره ينه معمور ايلر
حاصل معنى اولدركه جان يولنه بركيمسه سالك اولسه اول طريقك حكمى جسمك
شهوات ومقتضياتنى ازاله قيلر بعد فناء اوصاف الجسمانيه آنى لذايذ روحانيه
وقواى عقليه وعرفانيه ايله معمور وآبادان ايلر ❁ مثنوى ❁ اى خنك جانى كه
درعشق مال * بذل كردا وخانه ن وملك ومال) اى سعادتلو شول برجانكه مال
ومآبك عشقنده يعنى فى الحقيقه مرجع ومصير اولان خداى تعالينك جنتد
خانمانى وملك ومال وجاننى بذل ايليه تا سعادت ابديه‌يى وحيات طيبه يى حاصل
قيله ابتداى حالده جان ومالنى بذل قيلان وانك مقابله سنده اجر جميل وجزاء
جزيل بولان كيمسه ايچون بومثللرى ضرب ايدوب بيوررلر ❁ مثنوى ❁
كرد ويران خانه بهر كنج زر * وزهمان كنجش كند معمورتر) مثلا بركيمسه
خانه‌يى ويران ايلدى زرخزينه سندن اوترى كه انده مدفون ايدوكن بيلدى وينه
همان اول كنجدن خانه سنى اولكيدن معمورترك ولطيفترك ايلر اول كنجى بولدقده
❁ مثنوى ❁ آب را ببريد وجو را پاك كرد * بعد ازان جو راروان كرد آبخورد)
مثال آخر بركيمسه صويى باشندن كسدى وجويى پاك ايلدى يعنى محل آب
اولان ايرمغى نجاست وخباثتدن پاك ايلدى اندنصكره ايرمغه ايچمكه لايق اولان
صويى روان ايلدى آبخورد بونده ايچمكه لايق آب ديمكدر ❁ مثنوى ❁

پوست رابشكافت وپيكانرا كشيد * پوست تازه بعد ازانش بردميد) مثال آخر
بركيمسه درى يى ياردى ودمرنى انك ايچندن طشره چقردى اندنصكره تازه درى
انك يرينه بتدى ❁ مثنوى ❁ قلعه ويران كرد وازكافرستد * بعد ازان
برساختش صد برج وسد) مثال آخر برپادشاه كافرقلعه‌دن برقلعه‌نك حين
محاربه‌ده برج وباروسنى ويران ايلدى كافردن الدى ويران ايدوب كافرلردن
الدقدنصكره اول قلعه‌يى دوزوب اكانيجه يوز برج وباروسد دوزدى بوجله امثال
بدايت حالده بذل قيلان ونهايت كارده انك اجر وعوضن بولان كيمسه‌لر حقنده
اولور ❁ مثنوى ❁ كار بيچون راكه كيفيت نهد * اين كه كفتم اين ضرورت
مى دهد) صحت اين حس بجوييد بيتدن بوبيته كلنجيه‌دك بسط ايلدكارى
قاعده وطريقته اولان انحصارى نفى ايچوندر كان بيوررلر كه اكرچه بزبرطريقت
ايلدككه اول راه جان جسمى ويران ايلمكلكدر ودخى سالك كنج توحيد ايچون
خانهٔ وجودين خراب وجود وهومى اول كنجدن معمور ومستطاب قيلقدر
ديمشدى وبونك امثالى ضروب امثال ذكر اولنمشدى اوله اولمجق كار بيچون
همان بوكونه طريقته منحصردر بوندن غيرى اكايول يوقدر ديمش اولمز زيرا
كار بيچون كيم كيفيت ويرر وياخود نه كيمسه انك فعلنى برحالته وبرطريقته
مربوط قيلور بوسوزلر كه ديدم بوضرورت ويرر زيرا كاه اولور كه اول حق
برقولنى بلارياضة ولامجاهدة كاله ايركورر وجهل وغفلتله مرده ايكن درحال
علم ومعرفتله ديرى كورر ❁ مثنوى ❁ كه چنان بنمايد وكاهى چنين *
جز كه حيرانى نباشد كاردين) افعال خدا وتيرهٔ واحده اوزره دكلدر تا عقل
وقياسه صغه (فعال لما يريد ويفعل مايشاء ويحكم مايريد) انك شان شريفنده
ظاهر وبديدر پس كاه اولور اكثريا طاعات وعبادات ايدنه ومجاهده
ورياضت يوانه كيدنه كرامت وولايت ويرر وكمال ووصاله ايركورر وكاه
اولوركه بى مجاهده چوق كيمسه‌لر مشاهده مرتبه سن بولوررؤى مقصودى
كورر ومجاهده ايليلر وارياضت يوانه كيدنلرى محروم قيلور كوررسنكه نيجه
كيمسه جميع عمرنى كفروعصيانله كچورر آخرعمرنده اكا ايمان وايقان وعرفان شرابن
ايچوررلر ودرحال كفروعصياندن كچوررلر ومرتبهٔ حقيقته اوچوررلر مثلا سحرهٔ
فرعون كبى وبعضلر دخى طاعت وعبادت قيلور حتى ولايت وكرامت مرتبه سن
بولور وعندالناس مقبول ومسلم اولور آخرالامر كافر اولور مثلا بلعم وبرصيصا كبى
(لايسئل عما يفعل وهم يسئلون) درانكه چون ذوفنون كارديند حيران ومجنوندر * كم عاقل
عاقل اعيت مذاهبه * وجاهل جاهل تلقاه مرزوقا * هذا الذى ترك الاوهام حايرة * وصير
العالم النحرير زنديقا ❁ مثنوى ❁ نى چنان حيران كه پشتش سوى اوست *

بلچنین حیران که غرق وست دوست) دینده حیراندن مراد انجاین حیران دکل که پشتی حق جانبنده ویوزی خلق جانبندهدر بلکه مراد اولان بو نجاین حیرانلردر که دوستك مست ومستغرق قیدر دینده حیران ایکی قسمدر بر قسمی حیران حق شکانده حیران خلقدر ومعرض محبت وجود مطلقدر لباس دین ویوزی اهل یقین ایله وکلام مشایخ کز یله جلب دنیا وجمع احبابلر وخلقه دین وتقوا دن وراء خدادن سویلرو بر قسمی دخی مست ومستغرق دوست اولشلردر وترك کائنات ومخلوقات قیلشلر ورضای باری یی اختیار اتمشلر ودائما مذهب عشق ومحبته کتمشلردر تتکیم ابن فارض بوایکی قسمه اشارت بیوررلر (شعر * فالحترت حتی اخترت حیك مذهبا * فواحیرتی ان لم تکن فیك حیرتی ﴿ مثنوی ﴾ ان یکی راروی اوشد سوی دوست * وین یکی را روی اوخود روی اوست) مست ومستغرق دوست اولان حیرانك یوزی (بلی من اسلم وجهه لله وهو محسن) آیتنك طبقنجه دوست جانبنه اولدی و پشتی حقه ویوزی خلقه اولان حیرانك یوزی خود آنك کندی یوزیدر یعنی قلبی خود وجهه مخلوقیتی و بشریتی جانبنه در حق جانبنه متوجه دکلدر وسروری مرحوم از خود فانی کشت وبخدا پیوست تصرف وتوجه ازان خداشده دیمی اوحیرانك یوزی اول دوستك یوزیدر دیك معناسنی شعر اولور تتکیم نیجه دخی بو معنایه ذاهب اولوب واو برینك خودانك وجهی دوستنك وجهیدر که مراد ارباب حقیقتك کزیده سیدرکه مرتبهٔ استغراق ووصالی وجددن جدا اولمز دیمشدر ولکن سیاق وسباقه مناسبتی آزکاور وبو معنالرکه چنان حیرانکه پشتش سوی اوست بیته توفیقی قتی مشکل اواور فالاول اولی ﴿ مثنوی ﴾ روی هر یك می نکر می دار پاس * بو که کردی نوز خدمت روشناس) هر برینك یوزینه نظر ایله وحفظ طوت یعنی حیران خلق وحیران حق اولان کیمسهلرك ذاتلرینه نظر ایله وبونلرك خاصهٔ ذاتیهلرنی قلبکده حفظ ایت بولایکه خدمتدن سن روشناس اولهسن یعنی مرجودرکه خدمت الهیده وخدمت مشایخ ربانیه ایلکدن حقیقت شناس اولهسن رو بونده ذات وحقیقت معناسنهدر ﴿ مثنوی ﴾ چون بسی ابلیس آدم روی هست * پس بهر دستی نشاید داد دست) چونکه آدم صورتلو شیطان چوقدر یعنی صورتده آدمی وسیرتده شیطاندرکه شیطان خلقی نیجه اضلال ایدوب صراط مستقیمدن چیقاررسه اول ضال ومضل همچنان خلقك ضلالتنه سبب اولور پس بیعت وارادت ایچون هر برالهالوی برینك لایق دکلدر زیرا احتمالدرکه شیطانی ونفسانی اولوب مرشد لباسیله متلبس اوله ومشایخ محققین زینه داخل اولوب ناسی بومکرله صید قیله ﴿ مثنوی ﴾ زانکه صیاد آورد بانك صفیر * تافربید

مرغ راآن مرغ کیر) زیراکه صیاد صفیرصداسنی کتررر یعنی قوش کبی صقلق دوروب اوترتا اول قوش طوتیجی مرغی الدایه بوندن مقصود صورتا صالح ومعنا ابلیس طالح کبی اولان کیمسهلردرکه الفاظ وکفتار مشایخنه خلقی صید ایدرلر واولدر دمندره اولیا وانبیانك کلاملرندن دانه دوکوب دام مکرلرینه قیدایدرلر ﴿ مثنوی ﴾ بشنود آن مرغ بانك جنس خویش * ازهوا آید بیابد دام ونیش) اول مرغ کندی جنسنك بانکنی ایشیدر اول بانکه مغرور اولوب هوادن آشغه کلورو دام ونیش بولور یعنی دامه کرفتار اولوب هلاك اولور ﴿ مثنوی ﴾ حرف درویشان بدزدد مرد دون * تابخواند برسلیمی زان فسون) فقیران حقیق اولانلردرویشلرك حرفنی یعنی کلمات واصطلاحاتنی دون همت اولان مرداوغورلر تاکم برسلیم وسادهدل کیمسه اوزره اندن افسون اوقویه یعنی اولیا وفقرانك کلامنی ربون کیمسهیه سویلیه تاکه اول ساده دلی بوحیله ایله صید ایلیه ﴿ مثنوی ﴾ کار مردان روشنی وکرمیست * کار دونان حیله وبی شرمیست) مردان الهینك کاری کرمیت ونور ایتمکدر دونلرك ومدعی وکذاب اولان متقوللرك کارلری بی حیاالقدر وخدعه وحیلهدر ﴿ مثنوی ﴾ شیر پشمین از برای کد کند * بومسیلم رالقب احمد کند) سؤال ودربوزهدن اوتری یوکدن ارسلان ایلر یعنی شیران طریقت صورتنی اور نوب اهل دنیایه انلر کبی سوزسویلرلر وحال بوکه قلبلری کلاب وذئابه مشابهدر (کماقال صلی الله علیه وسلم یخرج فی آخرالزمان من السکر رجال یختلسون اهل الدنیا بالدین ویلبسون جلود الضأن السنتهم احلی من السکر وقلوبهم قلوب الذئاب الی آخرالحدیث کذا فی المصابیح فی باب السمعة والریا) بومسیلم کذابه احمد لقب ایلرلر بومسیلم کذابدن مراد اول مدعی ولافزنلر کندی نفس خبیثلریدرکه اکا پیغمبر علیه السلام حضرتلرینك اسیله ورسمیله زیب وزینت ویروب کندیلرینی نبی وولی علامتلریله معلم ایدوب خلقی صیدایچون انلره صورت صلاحدن کوریتورلر مسیلم کذاب شول کیمسهدرکه حضرت رسول صلی الله علیه وسلمك اواخرینه قریب ظهور ایدوب دعوای نبوت ایلشدر بعد وفات النبی علیه السلام حضرت ابوبکر رضی الله عنه برمقدار عسکر ایله اوزرینه واروب انکله محاربه قیلوب آخرالامر قاتل حضرت حمزه اولان وحشی آنی قتل ایلشدر نتکیم سورهٔ مائدهده اولان (یاایها الذین آمنوا من یرتد منکم عن دینه) آیتنده اهل تفسیردن ده مرتداولنلری اوچ قسم ایدوب بومسیلمهٔ کذابك دخی قصهسنی بوکونه یازمشلردر مسیلمة تنبأ وکتب الی رسول الله صلی الله علیه وسلم من مسیلمة رسول الله الی محمد رسول الله اما بعد فان الارض نصفها لی ونصفها لك فاجاب علیه السلام من محمد رسول الله الی مسیلمة الکذاب

اما بعد فان الارض لله يورثها من يشاء من عباده والعاقبة للمتقين فحاربه
ابو بكر رضي الله عنه بجنود المسلمين وكان بينهم قتل شديد فنصر الله المؤمنين عليهم
وقتل مسيلمة على يد وحشى قاتل حمزة وكان يقول قتلت خير الناس في الجاهلية
وشر الناس في الاسلام كذا في مشكوة الانوار ﴿مثنوی﴾ بو مسيلم را لقب
كذاب ماند * مر محمد را اولو الالباب ماند) بو مسيلمك عاقبت لقبى كذاب قالدى
وحضرت محمد صلى الله عليه وسلمك تحقيقا لقبى اولو الالباب قالدى اولو الالباب
عقللر صاحبلرى معناسنه در اولو اسم جمع اولور وحضرت رسول صلى الله عليه
وسلمك عقل شريفى حددن زياده اولديغيچون وكنديلرى واحد كالالف
قاعده سى اوزره جمع منزله سنه تنزيل اولنوب اولو الالباب دينلدى ﴿مثنوی﴾
ان شراب حق ختامش مشك ناب * باده را ختمش بود كند عذاب) اول
مردان الهى ودوستان ربانى شرابى خمدر كه انك عاقبت وخاتمه سى مشك
نابدر يعنى مردار وخوار وهلاك و بواردكلدر و بونلردن نوش ايلين شراب
خورلرك دخى خاتمه سى سعادت كردار و برقرار عنبر نثاردر فليتنافس المتنافسون
بو شرابك حقنده دينلسه اليق ولمثل هذا فليعمل العاملون بونلر ايچون ذكر قيلنسه
احقدر اما اول دونانكه باده شيطان وماده عصياندر انلرك خاتمه سى فضاحت وشناعت
وعذاب وعقوبتدر و بونلرك مشربندن شارب اولان طالبلرينك دخى عاقبتلرى
وغايتلرى ذهابت وهلكت ورذالت وخباثتدر نتكيم بو مكارلرك حالنى طالب حق
اولنلره اعلام واشعار ايچون وزير غدار وحيله كار بدكردارك وانى مرشد
اتخاذ ايلين غباوت شعار و بلاهت دثارلرك عاقبة الامر هلكت و بوارلرين
تحرير وتذكار بيورورلر تا سالك اولنلر بو قصه دن حصه دار و بهره دار اوله

﴿داستان پادشاه جهود كه نصرانيانرا ميكشت از بهر تعصب ملت خود﴾

﴿مثنوی﴾ بود شاهى در جهودان ظلم ساز * دشمن عيسى ونصرانى
كداز) جهودلرده بر ظلم دوز بر پادشاه وار ايدى عيسانك دشمنى ونصرانى ارديجى
يعنى نصرانى بى هلاك ايديجى ايدى ﴿مثنوی﴾ عهد عيسى بود ونوبت آن او *
جان موسى او وموسى جان او) اول زمان حضرت عيسانك زمانى ونوبت نبوة انك
آنى ايدى يعنى اكا مخصوص ايدى حقيقتده خود او موسانك جانى وموسى
انك جانى ايدى زيرا ايكيسى حضرت حق جل شانه نك پيغمبرلريدر وايكيسنك
جانى حقيقتده بردر اختلاف انجق صورتده در و بحكم (لا نفرق بين احد من
رسله) جميع پيغمبرلر حقيقتده متحددر وحقيقتلرينه وجانلرينك نورينه نظر
اولندقده بونلرك ماليننى فرق ايلمرز اما مراتب حسبيله برى برلرندن افضل اولمسى
محقق ومصرحدر (كما قال الله تعالى تلك الرسل فضلنا بعضهم على بعض

﴿مثنوی﴾ شاه احول كرد در راه خدا * آن دو دمساز خدايى را جدا)
احول شاه خدا بولنده اول ايكى خدايه منسوب دمسازى جدا ايلدى يعنى
طريق حقده برى برينه موافق ايكى پيغمبرى كه حق طرفندن كلمكده برابر ايكن
اول احول ودو بين بونلرك حقيقتنه نظر ايتميوب ظاهر شريعتلرينه باقوب
بونلرى برى برندن غيرى عد ايلدى انك احول ودو بين لكنى تفهيم ايچون
استاد ايله شاكردك قصه سنى على طريق التمثيل ايراد ايدوب بيورورلر
﴿مثنوی﴾ كفت استاد احولى را كاندر آ * رو برون آر از وثاق آن شيشه را)
مثلا بر استاد بر شاشيه ايتدى كه ايچرو كل يورى خانه دن اول شيشه يى طشره
كتور ﴿مثنوی﴾ كفت احول زان دو شيشه من كدام * پيش تو آرم بكن
شرح تمام) اول احول ايچرو كيروب خانه ايچره شيشه يى ايكى كوروب استادنه
ايتدى اول ايكى شيشه دن بن قنغيسنى سنك اوككه كتورم تمام شرح و بيان ايله
﴿مثنوی﴾ كفت استاد آن دو شيشه نيست رو * احولى بكذار وافزون
بين مشو) استاد احوله ايتدى اول ايكى شيشه دكلدر يورى شاشيلغى قو وزياده
كوريجى اولمه ﴿مثنوی﴾ كفت اى اوستا مرا طعنه مزن * كفت
اوستازان دو يك را بر شكن) احول استادنه ايتدى اى اوستاد بكا طعنه اورمه
زيرا شيشه ايكيدر استاد احول شاكردينه ايتدى او ايكى شيشه دن برينى صى
﴿مثنوی﴾ چون يكى بشكست هر دو شد ز چشم * مرد احول كردد از
ميلان وخشم) چونكه اول احول بر شيشه يى صيدى اول بريسى دخى اولمدى
يعنى احولك چشمندن ناپيدا اولدى زيرا اولده هم بر ايدى ﴿مثنوی﴾
شيشه يك بود و بچشمش دو نمود * چون شكست ان شيشه را ديكر نبود)
حقيقتده شيشه بر ايدى وانك كوزنده ايكى كورندى چونكه شاكرد بريسنى
صيدى او بريسى چشمندن كتدى زيرا حقيقتده اول بر ايدى مرئى اولان خيال
دخى كوزندن غائب اولدى پس پادشاه جهودك ديده باطنى احول ايدى بو احول
ظاهر شيشه يى ايكى كورديكى كبى اول احول باطن انبياى عليهم السلام وحدت
پيشه يى ايكى كوروب بر برندن فرق ايلدى پس ديده باطنك احول اولمسنه سبب
وعلت نه كونه خصلت ايدوكنى بيانه شروع ايدوب بيورورلر مرد ز باده ميلندن
وغضبندن شاشى اولور يعنى بو ايكى صفت قبيحه موجب احول بصر بصيرت
اولور و مردى حقيقت بين ايلمكدن دور وكور قيلور جهود پادشاهى حقيقت
كورمكدن كور ودور قالديغى كبى ﴿مثنوی﴾ خشم وشهوت مرد را
احول كند * ز استقامت روح را مبدل كند) غضب وشهوت مردى احول
ايلر روحى استقامتدن مبدل ومحول ايلر يعنى قوت غضبيه وقوت شهويه انسانك

بصر بصیرتنه علل وخلل و پروب روحی عدالت واستقامتدن تبدیل وتغییر قلوب حقدمیل قیلقدن وحقیقت بینی اولمقدن آنی دور ومهجور ایلر ﴿مثنوی﴾ چون غرض آمد هنر پوشیده شد ٭ صد حجاب ازدل بسوی دیده شد) چونکه غرض کلدی هنر مستور اولدی کوکلدن کوزجانبنه یوز پرده اولدی یعنی برکیمسه انواع هنرك صاحبی اولسه و برکسنك کوکلی کوزینه غرض نفسانی کلسه واول صاحب هنره اول غرضله نظر قیلسه آنك جمله هنری پوشیده اولور ونیجه یوز حجاب انك کوکلندن کوزی جانبنه حائل اولور ﴿مثنوی﴾ چون دهد قاضی بدل رشوت قرار ٭ کی شناسد ظالم از مظلوم زار) چونکه قلبنده قاضی رشوته قرار ویره وغرض نفسانی پیدا اوله ظالمی زار وضعیف مظلومدن نچن اکلر بلکه غرض سببیله ظالمه معاونت ایلر ﴿مثنوی﴾ شاه از حقد جهودانه چنان ٭ کشت احول کالامان یارب امان) شاه جهودلره منسوب اولان کین وغضبندن آنجلین احول اولدی که الامان یاربی الامان یعنی یاربی اول خویندن سن امین ایله دیمك اولور ﴿مثنوی﴾ صد هزاران مؤمن ومظلوم کشت ٭ که پناهم دین موسی را و پشت) اول امین یوز بیك بی کناه مؤمن دپه‌لدی بو اعتقاد اوزره که دین موسی‌نك حافظ ومعینی ام

﴿آموختن وزیر مکر پاشاه راجهت رفع نصر اینان﴾

﴿مثنوی﴾ اوو زیری داشت رهزن عشوه ده ٭ کو براب از مکر بر بستی کره) اول پادشاه جهودك بر اوریجی عشوه و بریجی یعنی حیله ومکر قیلیجی بروزیر طوتردی که اول وزیر اب اوزره مکرندن دوکوم بغلردی یعنی آبی بغلردی وجاری وصاری اولمقدن کیری قوردی دیمك اولور ﴿مثنوی﴾ کفت ترسایان پناه جان کنند ٭ دین خودرا از ملك پنهان کنند) وزیر پرتزویر پادشاهه ایتدی ترسالر جانلرنی حفظ ایلرلر یعنی هلاك اولمقدن خوف ایلرلر پادشاهدن کندی دینلرینی پنهان ایلرلر یعنی هلاك خوفندن دینلرنی ستر واختفا ایلرلر ﴿مثنوی﴾ کم کش ایشانرا که کشتن سود نیست ٭ دین ندارد بوی مشك وعود نیست) انلری دپلمه زیرا دپلمکك فائده‌سی یوقدر دین رایحه طوتمز پراشك وعود کلادر ﴿مثنوی﴾ سر پنهانست اندر صد غلاف ٭ ظاهرش با تست وباطن برخلاف) دین یوز غلاف ایچنده پنهان سردر انك ظاهری سنکله در وباطنی خلاف اوزره در ﴿مثنوی﴾ شاه کفتش پس بکو تدبیر چیست ٭ چاره این مکر واین تزویر چیست) شاه وزیره ایتدی پس بو که تدبیر ندر سویله اول مکرك واوتزویرك چاره‌سی ندر ﴿مثنوی﴾ تا نماند در جهان نصرانئ ٭ نی هویدا دین ونی پنهانئ) تاکم جهانده بر نصرانی قالمیه نه بر آشکاره دینلو ونه بر پنهان دینلو

بوهم وجهد رنه دینی آشکاره اوله نه دینی پنهان حاصل یعنی قتل عام ایدوب نصاری قومنی جمیعا هلاك ایدم کرکسه دینی آشکاره وکرکسه پنهان ایلسونلر دیمك اولور ﴿مثنوی﴾ کفت ای شه کوش ودستم را ببر ٭ بینی ام بشکاف واب درحکم مر) وزیر دیدی ای شه الیمی وقولغمی کس مصرع ثانیده اولان اب درحکم مرده برقاچ وجه جائزدر اولا مر امر بامرون امر اوله بو تقدیرجه معنی بورنمی یاروبه حکم ایلکده امر ایله بینیمی یاردقدنصکره بنی زبرداره کتور دیدی وثانیا مر مردن امر اوله معنی بینیمی یاروبی حکمده مرور ایله یعنی لبکی حکم ایلکده انفاذ واجرا ایله معناسنه اولور وثالثا مر تلخ معناسنه اولوب حکم مضاف اوله معنی بینیمی یاروبی دخی آجی حکم ایلکده ویاخود بینیمی یاروبکی آجی حکم ایلکده ایله دیمك اولور ﴿مثنوی﴾ بعد ازان در زیر دار آور مرا ٭ تا بخواهد یك شفاعتکر مرا) بوقدر سیاستدنصکره بنی دار اغاجی آلتنه کتور آصمق قصدنه تا بر شفاعت ایدیجی بنی استیه یعنی بکا شفاعت ایدوب صلبدن خلاص ایده ﴿مثنوی﴾ بر منادی کاه کن این کار تو ٭ بر سر راهی که باشد چارسو) بو ایشی سن منادیلر ندا ایده‌جك یرده ایله بربول باشنده که چارسو اوله ﴿مثنوی﴾ انکهم از خود بران تا شهر دور ٭ تا در اندازم درایشان شر وشور) اندنصکره بنی کندکدن تا ایراق شهره سور تا انلرك ایچنه فساد وفتنه وغوغا براغم که دینلرینه تمام اختلاف ونقصان واقع اوله کان پادشاه اول وزیر پرتزویره دیدی که سن انلره نه ایلیه‌جکسن وزیر دخی انلره ایلیه‌جکی مکری وسو بلیه‌جکی فکری پادشاهه تقریر ایدوب دیدی ﴿مثنوی﴾ پس بکویم من بسر نصرانیم ٭ ای خدای راز دان میدانیم) پس نصرانیلره دیم که سرله بن نصرانی‌یم یعنی نهانی دینده ام ای راز بیلیجی خدا سن بنی بیلورسن

﴿تلبیس ان وزیر جهود جهت قصد ترسایان
وعرض کردن حال ایشان در پیش شاه﴾

﴿مثنوی﴾ شاه واقف کشت از ایمان من ٭ وز تعصب کشت قصد جان من) پادشاه بنم ایمانمدن یعنی نصرانیتمدن آکاه اولدی وتعصب وغضبندن شاه بنم جانمه قصد ایلدی ﴿مثنوی﴾ خواستم تا دین خود پنهان کنم ٭ انچه دین اوست ظاهر آن کنم) ایستدم تا دینمی شاهدن پنهان ایدم اول نسنه که انك دینیدر یعنی دیننه لازمدر آنی ظاهر ایدم که یهودیتدر ﴿مثنوی﴾ شاه بوی برد از اسرار من ٭ متهم شد پیش او کفتار من) شاه بنم اسرارمدن بر رایحه ابلندی یعنی سرمی طویدی شاه قتنده بنم سوزم متهم وبی اعتبار اولدی ﴿مثنوی﴾

كفت كفت تو چونان درست وزنست * ازدل تو تادل من روزنست) شاه ايتدی
سنك سوزك نان ايچنده ايكنه كبيدر يعنی سوزلرك زياده ضرراودر من القلب
الى القلب روزنة طبقنجه بنم قلبمدن تاسنك قلبكه پنجره واردر ﴿ مثنوی ﴾
من ازان روزن بديدم حال تو * حال تو ديدم ننوشم قال تو) بن اول روزندن
سنك حالكی كوردم يعنی سنك حقيقت حالكه ايردم سنك حالكی كوردم يعنی
حقيقته نظرا بر كوردم سنك مقالكی ايشتمزم وقبول قيلمزم بعض نسخده نونك
وواوك فتحه سيله نوشتم واقع اولمشدر بو تقدير اوزره معنی بن سنك حالك كوردم
وقالك دوردم ديمك اولور ﴿ مثنوی ﴾ كرنبودی دين عيسى چاره ام * اوجهودانه
بكردی پاره ام) اكر حضرت عيسانك دينندن بكا چاره ومدد اولميدی بعض نسخده
كرنبودی جان واقع اولمش يعنی اكر عيسانك جانی بنم چاره ودرمانم اولميدی اول شاه
جهود بنی جهودانه پاره لردی يعنی ترحم ايتميوب بنی پاره پاره ايلردی ﴿ مثنوی ﴾
بهر عيسى جان سپارم سر دهم * صد هزاران منتش برخود نهم) عيسادن اوتری جانمی
تسليم ايلرم وباشمی ويردم عيسادن اوتری جان ويرمكی كندی نفسم اوزره صد هزاران
منت قوردم يعنی آنی كمال ايله جانمه منت بيلورم ﴿ مثنوی ﴾ جان دريغم نيست
ازعيسى وليك * واقفم برعلم دينش نيك نيك) بو بيت نصاری قومنك جانبندن
اولان سؤال مقدره جواب اولور كان انلر جانبندن ديمك لازم كلور كه چونكم عيسى
حضرتلرندن اوتری جان وباش ويرسن وآنی جانكه منت بيلورسين پس انك
يولنده جان فدا قيلمدن نيچون دريغ قيلورسين بونلرك بو سؤال مقدرنه جواب
ويروب دير عيسادن جانم دريغ دكلدر اما انك دينك علمی اوزره تمام واقفم
يعنی زياده خوب بيلورم بوسببدن شهدی اولمك استمزم ﴿ مثنوی ﴾ حيف مى
آيد مراكان دين پاك * درميان جاهلان كردد هلاك) بكا حيف وظلم كلور كه
اول پاك دين كه مراد دين عيسادر جاهلار اورته سنده هلاك وضايع اوله
﴿ مثنوی ﴾ شكر ايزد راوعيسى راكه ما * كشته ايم اين دين حق را رهنما) اللهه
وعيسايه شكر اولسون كه بز اول حق دينه ومذهبه رهنما ودليل اولمشز ﴿ مثنوی ﴾
از جهود واز جهودی رسته ايم * تا بزنارى ميانرا بسته ايم) جهوددن يعنی
جهودلردن وجهودلقدن قورتلمشز تاكه بز زنار ايله ميانمزی بغلمشز ﴿ مثنوی ﴾
دور دور عيسيست ای مردمان * بشنويد اسرار كيش ای مردمان) ای آدملر
دور عيسى دوريدر انك دينك اسرارينی جانلة بندن استماع ايليكز تاكه سزه تحقيق
وبيان ايدم بونده تنبيه بودر كه هر صورت ظاهرده لباس صلاحله متلبس ودين
ايمانه متعلق كلماتله متكلم اولان كيمسه لره اعتماد واعتقاد ايلمك جائز دكلدر زيرا
صورتده صالح ومعناده طالح كيمسه چوقدر وظاهرا مؤمن وموافق وباطنا كافر
ومنافق آدمه نهايت بو قدر تكيم بو وزير پرتزوير كبی كه صورتا ادعای

نصرانيت ايلدی ومعنا صرف جهود ايدی بو جمله نصاری قومنه ايليه جكی
مكروتزويردر كه نصاری قومنك بيننه داخل اولمزدن وانلری بو حيله ايله اضلال
قيلمزدن مقدم بو تزويری پادشاه جهوده بو كونه تقرير ايلدی ﴿ مثنوی ﴾ چون
وزير آن مكر برشه برشمرد * ازدلش انديشه را كلى ببرد) چون وزير بو حيله
شاه اوزره صايدی وبيان ايتدی وقلبنده مركوز اولان حيله وحقدی بر بر نه
ايسه عيان ايلدی جهود شاهنك قلبندن جميعا غم وغصه يی ايلتدی پس
نصاری قومنی قتل عام ايتمكدن فراغت ايلدی ﴿ مثنوی ﴾ كرد باوی شاه
آن كاری كه كفت * خلق اندر كاروی مانده شكفت) شاه وزيره ايلدی اول
ايشی كه وزير ديدی يعنی سياست وعقوبتدن هرنه سويلدی ايسه آنی اول
وزيره ايلدی خلق اول وزيرك حالنده عجبه قالمش ايدی كه شاهك بو قدر
مقبولی ايكن نيچون اكا سياست ايتدی ديو خلق تعجب ايلدی بعض نسخه ده
مصرع ثانی خلق حيران ماند ازان مكر نهفت واقع اولمش يعنی خلق اول
مستور مكردن حيران قالدی زيرا حقيقت حالی بيلمديلر ﴿ مثنوی ﴾ راند اورا
جانب نصرانيان * كرد در دعوت شروع او بعد ازان) اول وزير پرتزويری
نصرانيلر جانبنه سوردی بويله ايلدكدنصكره نصرانيلره تمام اعتقاد كلسون
ايچون اندنصكره اول وزير دعوته شروع ايلدی وقوم نصاری حضورينه
كلوب اكا تابع اولمغه باشلديلر

﴿ قبول كردن نصرانيان اورا از پوشش وضعف ﴾

﴿ مثنوی ﴾ صد هزاران مرد ترسا سوی او * اندك اندك جمع شد در كوی او)
صد هزاران يعنی حددن زياده مرد ترسا اول وزير پرتزويرك جانبنه آز آز انك
محله سنده جمع اولدی تاكه اندن آيين دين عيسى نه ايسه اوكرنه لر ﴿ مثنوی ﴾
او بيان ميكرد ايشان را براز * سر انكليون وزنار ونماز) اوانلره رازله بيان ايلردی
انجيل وزنار ونمازك سرنی ﴿ مثنوی ﴾ او بظاهر واعظ احكام بود * ليك
درباطن صفير ودام بود) اول وزير ظاهرده دين عيسانك احكامنی وعظ
ايدیجی ايدی ليكن باطننده دام وصفيری ايدی خلاصهٔ معنی اول وزير ظاهرا
احكام الهيه يی نقل ايديجی ايدی وليكن باطنا اول احكامی خلقه دام ايدوب
كندی اول دامك صفير وصداسی ايدی خلق اول صفيرايله صيد ايدوب
كندی بيعت وارادتنه قيد ايلردی وبو حكايه نك مآلی آفاقده وانفسده
تأويل اولور آفاقده معتبر اولديغی تقدير اوزره شاه جهوددن مراد شيطان
جندر كه دشمن بنی آدمدر وزير حيله كاردن مراد شيطان انس اولان مرائی ومزور
ولباس مشايخله متلبس ومصور لردر وانفسده اولديغی تقديرجه شاه جهوددن

مراد نفس ووزيردن مراد قوت واهمه اولور وعيسادن مراد روح ونصارادن
مراد قواى روحانيه اولور پس شياطين انس اولان مرايى ومزورلرك شياطين
جنله كمال آشنالقلرى اولديغيچون (يوحى بعضهم الى بعض زخرف القول غرورا)
مغز اسنجه اقوال مزخرفه‌يى انلره القا ايدرلر وخلقى اضلال واغوا جانبنه
كيدرلر و بو مزورلر حين دعوتده اول مرتبه دشمن شيطان ومحب رحمان كورينور
ولباس ديانت وتقوايى برشكله بوريونورلركه عوام كالهوام دكل بلكه اكثر همام
انلرى تمييز وتشخيصه قادر اولمزلر الا الله نوريله ناظر اولنلر كذلك انفسده دشمن قواى
روحانى اولان شاه نفس طرفندن قوت واهمه انوار عقلله مشوب ولباس
ديانت وتقوا ايله مستور اولوب ظاهر اواحظ احكام اولوب عبادت وطاعته
امر ايلر اما باطنا صفير ودام اولديغى جهتدن قواى علميه وعمليه‌دن حاصل اولان
اذواق وانوار اخلاصى ازاله وهلاك ايلر مشايخ بوكا خواطر ملبوسه ديرلر
هركس نفسك بو مكرنى تمييز ايده مزلر ﴿ مثنوى ﴾ بهر اين بعض صحابه
از رسول * ملتمس بودند مكر نفس غول) انكيچون بعض اصحاب كرام رسول
نيكنام عليه السلامدن نفس غولك مكرنى ملتمس اولورلردى وعبادت
واخلاص جانده اغراض نهاندن نه مكر وحيله قيلر آنى سؤال قيلورلردى
عصمنا الله واياكم من خواطر الملبوسة ومكايدة المتشيخين المطموسة ﴿ مثنوى ﴾
كوچه آميزد ز اغراض نهان * در عبادتها ودر اخلاص جان) دى يا رسول الله
نهانى غرضلردن نه قارشدررونه مكر وحيله پيدا ايلر عبادتلرده وجان اخلاصنده
نه مكر وحيله ايلر اكر كوكاف عربيله اقونورسه معنى بويله اولوركه او نفس
عبادتلرده واخلاص جانده اغراض نهاندن نه مكرلر خلط ايلر ﴿ مثنوى ﴾
فضل طاعت را نجستندى ز او * عيب ظاهر را بجستندى كه كو) اول رسول مكرمدن
طاعاتك فضلنى طلب ايلمزلردى بونده ايكى وجه جائزدر وجه اول اولدركه
طاعت ايچون اولان فضل وثوابى ديمزلردى واندن استفسار ايلمزلر دى زيرا
خالص اولان طاعاتك فضيلت وثوابى محقق اولديغنى بيلورلردى بلكه آندن ظاهر
اولان عيبى استرلردى كه قنى يعنى طاعاتك ظاهرنده اولان عيبى ايلمزلردى زيرا
شوائب اغراض ديو طلب ايلرلردى وجه ثانى اولدركه اول پيغمبر عليه السلامدن
طاعاتك زياده لكنى طلب ايلمزلردى زيرا شوائب اغراض نفسانيه‌دن خالصه
اولان طاعات قليله اغراض نفسانيه ايله مشوبه اولان طاعات كثيره‌دن خيرلو
اولديغنى بيلورلردى پس اندن عيب ظاهرى قنى ديو جست وجو قيلورلردى كودى
معناسنه امر حاضر اولسه دخى جائزدر ﴿ مثنوى ﴾ مو بمو وذره ذره مكر
نفس * مى شناسيدند چون كل از كرفس) نفسك مكرنى مو بمو وذره بذره اول

اصحاب اكلديلر وفرق ايلديلر كرفس يپراغندن كلى فرق ايلدكلرى كبى
﴿ مثنوى ﴾ موشكافان صحابه هم دران * وعظ ايشان خيره كشتندى بجان)
صحابه‌نك موشكافلرى يعنى مدققلرى نفسك حيله ومكرى بابنده ايلديكى وعظده
انلرك جانى هائم وحيران قالوردى كه نفس مكارك بو قدر حيله وخدعه‌سى انلرى
متحير قيلوردى نعوذ بالله من شرور انفسنا ومن سيئات حسناتنا

﴿ متابعت كردن نصرانيان وزير را بجملكى از ضعف چشم ﴾

﴿ مثنوى ﴾ دل بدو دادند ترسايان تمام * خود چه باشد قوت تقليد عام)
ترسالر تمام مرتبه اكا كوكل ويردلر يعنى اكا اعتقاد واعتماد ايلديلر عوام
كالهوامك تقليدنك خودنه قوتى اولور بونده عوامك اعتقاد وتقليدنده قوت
وثبات اولمديغنه تنبيه واردر (ولهذا قيل اعتقاد العوام كزب الحمار تقوم ساعة
وتسقط ساعة) كه بونلر طبيعتلرينك مشتهاسنه مناسب بركيمسه بولسه‌لر اكا محبت
واعتقاد قيلورلر واكر نفسلرينك هواسنه مخالف اندن بر فعل وبر خصلت كورسه‌لر
اعتقادلرى درحال ساقط اولوب اندن رجوع ايلرلردى ﴿ مثنوى ﴾
در درون سينه مهرش كاشتند * نائب عيسيش مى پنداشتند) نصارانك عوامى
انك محبتنى سينه‌لرى ايچره اكديلر آنى حضرت عيسانك قائم مقامى صاندلر
﴿ مثنوى ﴾ او بسر دجال يك چشم لعين * اى خدا فريادرس نعم المعين)
اول وزير ظاهرا دجال دين كبى ايدى وسرا بر كوزلى دجال لعين ايدى يك
چشم اولمسى ظاهر بين لكندن عبارتدر نتكيم حضرت نبى عليه السلام بو كونه
دجال ومكارلردن تحذير ايدوب بيورورلر تكون فى آخر الزمان دجالون كذابون
يأتونكم من الاحاديث بما لم تسمعوا انتم ولا آباؤكم فاياكم واياهم لا يضلونكم ولا يفتنونكم
رواه ابو هريرة معناى مصرع ثانى اى خدا فريادرس بونك كبى مكارلردن سن
لطيف ومعين سن ﴿ مثنوى ﴾ صد هزاران دام ودانست اى خدا * ماچو
مرغان حريص بى نوا) اى خدا دنياده يوز بيك دام ودانه واردر بز آج حريص
مرغلر كبى يز كه بارازاجق نسنه ايله اسير دام اولورز بعض نسخه‌ده دام دانست
واقع اولمشدر اضافتله كه معنى بويله اولور اى خدا جهانده يوز بيك دانه
طوزاغى واردر يعنى اشكاره دانه‌لر واردر لكن معناده داملردر ﴿ مثنوى ﴾
دمبدم ما بستهٔ دام نويم * هريكى كر باز وسيمرغى شويم) الهى هر بردمده
بز بريكى دامه بغلنمش ومبتلا اولمشز فرضى هر بريمز اكر باز واكر بر سيمرغ اولە وز
يعنى مع هذا اكر هر بريمز عقل وادراكده سيمرغ كبى وشكار معانى ومعارف
ايلكده باز كبى اولورسقده ينه بردامه مبتلا اولمقدن خالى اولمزز ﴿ مثنوى ﴾
مى رهانى هردمى ماراو باز * سوى دامى ميرويم اى سرفراز) الهى كمال لطفكدن

هر بردم اول داملردن سن بزی خلاص ایلرسن و کیرو ای بی نیاز بزدام جانبنه کیدرز
﴾ مثنوی ﴿ مادرین انباری کندم کنیم * کندم جمع آمده کم می کنیم) الهی
بز بو انبارده کندم ایلرز یعنی بو انبار وجودده اعمال وطاعات بقصد ایلرین
تحصیل ایلرز جمع اولمش کندمنی ضائع ایلرز یعنی وساوس شیطانیه وحیله ومکر
نفسانیه نك قلب ایچره دخولی اولدیغی اجلدن انلرك استراقه سی سببیله اعمال
وطاعاتك ذوق کندمنی ضایع ایلرزمع هذا صور اعمال وطاعات موجوده در
ولکن انك ذوق ونوری مفقوده در ﴾ مثنوی ﴿ مینیندیشیم اخرما بهوش
* کین خلل در کندم مست ازمکر موش) آخر بزعقل وادراکزله اندیشه ایلمزز که
کندمده بو خلل موشك مکرندندر یعنی عملك ذوق بغدایتك نقصان وخللی موش
کبی اولان شیطانك مکر وفسادندندر که انك ذوق ولذاتنی انبار دروندن هر دم
استراقه ایلر ﴾ مثنوی ﴿ موش تا انبار ما حفره زدست * از فنش انبارما
ویران شد ست) موش تا که بزم انبارمزه حفره اورمشدر یعنی موش کبی اولان
شیطان بزم انبار قلبیزه تاکم دلك دلمش ودخول قلمشدر اول موشك فن وضررندن
بزم انبارمز ویران اولمشدر ﴾ مثنوی ﴿ اول ای جان دفع شر موش کن *
وانکهی در جمع کندم کوش کن) اولا ای جان موشك شرنی دفع ایله
واندنصکره کندمك جمع وتحصیلنه کوش وسعی ایله والا اول کندمدن سکا
هیچ برفائده اولمز زیراسن جمع ایلرسن موش ضایع ایلر ﴾ مثنوی ﴿ بشنو
ازاخباران صدر صدور * لاصلوة تم الا بالحضور) اول صدرز صدرنك خبرلرندن
ایشت که بیورمشدر لاصلوة الا بحضور القلب یعنی نماز کامل تمام اولمز الاقلبك
حضوریله پس کندمدن مراد بوراده ذوق درون وحضور قلب اولور وشیطان
صلوات وطاعاتدن حاصله اولان ذوق ولذاتی وحضور قلبی مکر وحیله ایله ازاله
ایلر وصلوات وطاعاتك روحی کیدوب انجق رسم وصورتی قالور و بلا حضور
رسم صلوة عند اهل الذوق صلوة حکمنده اولمز ﴾ مثنوی ﴿ کر نه موشی دزد در انبار
ماست * کندم اعمال چل ساله کجاست) اکر بزم انبارمزده خرسز موش اولمیدی
یعنی انبار درونمزده سارق اولان ابلیس قرار قلمیدی پس قرق ییل مقداری اولان
عملارك بغدایی قنده در یعنی قرق ییلدن برو ظهوره کلان اعمالك اذواق وانواری بغدایی
قلبکده بو قدر پس معلوم اولدیکه طاعاتدن حاصله اولان ذوقی نفس و شیطان
آخذ اولور وازاله قیلور ایمش ﴾ مثنوی ﴿ ریزه ریزه صدق هر روزه چرا * جمع می
ناید درین انبار ما) آز آز واوفق اوفق هر کونك صدقی نیچون بو بزم انبارمزده جمع
اولمز وروزه دن مراد صوم اولسه دخی وجهدن حالی اولمز ومعنایه خلل کلمز یعنی هر
صومك صدقی آز آز نیچون بو بزم انبار درونمزده جمع کلمز و کثیر اولمز اکر براباره

کونده بر قاج دانه داخل اولسه وضایع اولمسه بعد الایام جمع اولنق وانبار طولمق
مقرر اولوردی پس بزم دخی درونمز انبارنده هر کون اولان اعمالك صدق وذوق
دانه لری ضایع اولمیدی وشیطان آنی برجانبدن سرقه قلمیدی انبار قلبی
صدق وذوق ایله پر اولان صدیقلر کبی بزم دخی قلبمز پر اولوردی وصدق وصفا
ایله دولردی پس بو معنایی تفهیم ایچون بو بیتلری مثل موقعنده ایراد ایدوب
بیوررلر ﴾ مثنوی ﴿ بس ستاره آتش از آهن جهید * وان دل سوزیده
پذرفت وکشید) مثلا آهندن آتشك چوق ستاره سی صچره دی یعنی چقمقدن
آتشك وافر شراره لری ظهوره کلدی واو یانمش کوکل آنی قبول ایتدی وچکدی
﴾ مثنوی ﴿ لیك در ظلمت یکی دزدی نهان * می نهد انکشت براستارکان)
ولکن ظلمتده بر دزد اول ستاره لر اوزره نهانی پرمغنی قور ﴾ مثنوی ﴿
می کشد استارکان را یك بیك * تا که نفروزد چراغی از فلك) بر بر اول ستاره لری
یعنی شراره لری سوندرور تاکم فلکدن بر چراغ شعله لنمیه آهندن مراد انوار طاعاتدر
دل سوزیده دن مراد عاشق سوخته نك قلبیدر ظلمت نفسانیه ودزددن مراد
وساوس شیطانیه در پس تقدیر کلام بویله دیمك اولور که طاعات وعباداتدن
ستاره وشراره لر کبی انوار لامعه صچره دی وظهوره کلدی واول اویانمش کوکل
اول انواری سوخته وار قبول ایتدی ودرونه چکدی ولکن ظلمت نفسانیه ده
بر دزد پر تلبیس خفیة اول ظاهر اولان نورلر اوزره مکر واضلال پرمقلرنی قور
واول وسوسه وتشویش ودغدغه پرمقلریله اول نورلری بر بر سوندوروب ازاله
ایلر تاکم آسمان معنویدن بر چراغ روحانی شعله لنمیه و کندینك خباثت وخیانتی
ظهوره کلمیه زیرا دزد لئیم بلورکه خانهٔ دلده چراغ روحانی شعله لنورسه ونور
الهی ظهوره کلوب منور درون اولورسه کندینك مکر وفسادی عیان اولور
وحیله وخدعه یه مجالی قالمیوب آخر اول خانه دن فرار قیلور پس ینه مناجاته
وحضرت حق جانبنه عرض حاجاته شروع ایدوب بیوررلر ﴾ مثنوی ﴿
کر هزاران دام باشد در قدم * چون تو با مایی نباشد هیچ غم) الهی اکر
هزاران دام اولورسه قدمده یعنی هر برآدمده چونکم سن بزمله اوله سن
یعنی سنك هدایت وعنایتك بزمله اوله هیچ غم یوقدر ﴾ مثنوی ﴿
چون عنایاتت بود با ما مقیم * کی بود بیمی از آن دزد لئیم)
الهی چونکم سنك عنایت وهدایتلرك بزمله مقیم اوله و بزه دائما هادی ورهنما
اوله اول لئیم اولان دزددن بزه نچن خوف و بیم اولور ﴾ مثنوی ﴿ هرشبی
ازدام تن ارواح را * می رهانی میکنی الواح را) الهی سن قادرسن و شول فتاح
سنکه هر کیجه تن دامندن ارواحی قورتاررسن والواحی قوپاررسن یعنی ذهنلر

لوحه‌لرندن نقوش خواطری قلع ایلرسن ﴿ مثنوی ﴾ می رهند ارواح هرشب
زین قفس * فارغان نی حاکم ومحکوم کس) هر کیجه ارواح بوقفس تندن خلاص
اولور فارغ وآزاده‌لردر نه کیمسه‌نك حاکمی ونه کیمسه‌نك محکومیدر ارواحدن مراد
بونده هر کسك روح روانیدر که روح تمییز دخی دیرلرحالت نومده خروج ایدن وعالم
ارواحه کیدن روح بوروح روانْدر وبدنده قالان روح حیوانیدر وفی الحقیقه نوم
غلبه قیلوب روح روان بدن دامندن خلاص اولدقده عالم ارواحده کیمسه‌نك
حاکمی ودخی بر کیمسه‌نك محکومی اولمدیغی کبی بعد الخلاص بواسطة النوم
من البدن دخی همان بویله فارغ وآزاده اولور پس بومحلده اول سؤال لازم
کلمز که هر کیجه ارواح قفس تندن قورتلوب نائم اولدقده منامنده یاحاکم اولمقدن
ویامحکوم اولمقدن خالی اولمز اکثرارواح انسانی خود خوابده بوقیودایله مقیدلردر
بوسؤاله جواب شافی اولدر که منامده حاکم ومحکوم اولان وقیود وزندانده قالان
روح روان دکلدر بلکه روح حیوانیدرکه حس مشترك واسطه‌سیله کندوینی اوصورت
خیالیه‌ده کورر ﴿ مثنوی ﴾ شب ززندان بیخبر زندانیان * شب زدولت بیخبر
سلطانیان) زندانده اولنلر کیجه ایله زندان وحبسدن بیخبرلردر سلطانه منسوب اولنلریعنی
صاحب دولتلر کیجه ایله دولتدن بیخبردرلر پس بوجهتدن هربری فارغ وآزاده اولورلر
اکرچه منامده هر بری برقید ایله مقید اولورلرسه‌ده ﴿ مثنوی ﴾ نی غم واندیشهٔ
سودوزیان * نی خیال این فلان وآن فلان) بودام تندن خلاص ارواحه نه زیان غمی
ونه فائده فکری واردر نه بوفلانك فکری ونه اوفلانك فکری واردر بلکه بوجمله‌دن فارغ
وآزاده اولورلر اکر بوراده برسؤال اولنورسه که رؤیاده خود سودوزیان اندیشه سی
وبوفلانك فکری مقرردر وبالجمله برقیود ایله مقید اولمق محققدر پس آزاده‌لك
بوجهله میسر اولور جواب اولدر که رؤیا عالم ارواحله عالم اجسادك اورته سنده
اولان عالم مثالده کورینور پس اکثر زمانده انسانك ارواحی عالم ارواحه واصل
اولوب رؤیا وخیالات دامندن دخی آزاده اولورلر وبعض زمانده لحکمة ولمصلحة
اول ارواحی حق تعالی عالم خیالده برحالله مقید قیلور پس بوعالم دخی قیوددن
خالی اولمدیغنه بناء بوعالم اجسامدن عد اولنور وحضرت خداوندکارك مراد
شریفلری عالم اجسامدن وعالم اجسامه متعلق اولان عالم خیالدن دخی آزاد
اولوب عالم ارواحه وصول بولوب مستغرق وبی قید اولدقلرینه کوره‌در زیرا
ارواح انسانیه‌نك حالت نومده اکثریاشانلری بی قید وآزاده اولمقدر وبعض زمانده
رؤیاده برقید ایله مقید اولمقدر پس بیوردقلری کلام اکثره بناء اولوروعالم
ارواحده اولان آزاده لکه نسبت اولور فافهم ﴿ مثنوی ﴾ حال عارف
این بود بی خواب هم * کفت ایزدهم رقود زین مرم) سورهٔ کهفده جناب

عزت اصحاب کهف حقنده بیوررلرکه (وتحسبهم ایقاظا) خطاب سلطان
انبیا علیه السلامه ویاهرخطابه قابل اولان کیمسه‌لره درعلی الانفراد یعنی اکر
سن اول وقتده حاضر اولیدك وکوریدك اصحاب کهفی ای محمد ویا ای کیمسه
سن ظن ایلیدك بونلری ایقاظ وبیدار وهم رقود حال بوکه بونلر نائم وراقدلردر
(ونقلبهم) ای نصرفهم (ذات الیمین) یعنی برد وندورورز بونلری صاغ جانبنه
(وذات الشمال) وصول جانبنه (وکلبهم) بواصحاب کهفك کلبی)باسط ذراعیه
ایقلرینی باسطدر (بالوصید) فناء غاره قاشانی رحمه الله تأویلاتنده اصحاب
کهفدن مراد عارف بالله اولان اولیادر دیمشلردر تنکیم بیوررلر وتحسبهم
ایقاظا ای وتحسب العارفین بالله ایقاظا لانفتاح اعینهم واحساسهم وحرکاتهم
والارائة الی اشتغال الدنیا وهم رقود عن ماسوی الله فی الحقیقة ونصرفهم الی
جهة الخیر ونقلبهم تارة الی جهة مقتضی التبیعة والشواغل الجسمانیة ظهورا
لحکمتنا وکلبهم ای نفسهم باسط ذراعیه ای قویهما بالوصید ای بفناء البدن
ملازمة لهم معنای بیت عارف اولنلرك حالی منامسزهم بوکونه آزاده‌لك وبی
قیدلك اولور اکرچه بونلر اویانق وبوعالمه کوزلری آچق ظن اولنورلیکن
بونلر بوعالمدن اویومشلردر وقیود بدندن خلاص اولمشلردر تنکیم حق تعالی اصحاب
کهف حقنده بونلرك کوزلری آچق اولدیغی جهتندن بونلری کورن ایقاظ
ظن ایلدیکیچون بونلر راقدلردر بونلردن اوزکه دیدی پس بر کیمسه‌نك هم بیدار
شکل متحرك اولمسی وهم اویویوب عالمدن قطع علاقه قیلمسی بوآیتله اثبات
اولنور پس عارف بیدار شکل ایکن نیجه نائم اولور وارواحك نوم واسطه سیله
بولدیغی آزاده لکی نیجه بولور دینمك لازم کلمز تنکیم بومعنایی تبیین ایدوب
تفسیر بیوررلر ﴿ مثنوی ﴾ خفته ازاحوال دنیا روزوشب * چون قلم
در پنجهٔ تقلیب رب) عارف دنیانك احوالندن کیجه وکوندز اویومش وفارغ
اولمشدر ربك تقلیبی پنجه سنده قلم کبیدر یعنی قلم کاتبك الندده نه کونه بی
اختیار ایسه وانك حرکات وسکناتی وهر حالاتی کاتبك اولدیغی مقرر اولدیسه
عارف دخی دست قدرت الهیه‌ده کاتبك النده قلم کبیدر ﴿ مثنوی ﴾ هرکه
او پنجه نه بیند در رقم * فعل پندارد بجنبش ازقلم) اول کیمسه که رقم وکاتبده دستی
کورمز جنبش وحرکتده فعلی قلمدن صانور یعنی فعل وحرکتده تقلیب ربی
مشاهده قلمین اول فعل وحرکتی عارفك وجودندن قیاس ایلر ﴿ مثنوی ﴾
شمهٔ زین حال عارف وانمود * خلق راهم خواب حسی در ربود) حق تعالی
حضرتلری عارفك بوحالندن برشمه کوستردی تابوراحت جزئیه‌دن انلرك راحت
وفراغت کلیه سنه دلالت واستدلال قیله‌لر وانلرکبی بونلر دخی بوعالمدن کوز یوموب

راحت ایدیه بولەلر ﴿ مثنوی ﴾ رفته در صحرای بیچون جانشان * روحشان
آسوده وابدانشان) بو خلایقك جانلری صحرای بیچونه کتمشدر انلرك ارواحی وبدنلری
آسوده اولمش وراحت بولمشدر ﴿ مثنوی ﴾ وز صفیری بازدام اندر کشی *
جمله رادر داد ودرد اور کشی) الهی بر صفیر وصدادن اول ارواحی دام ایچره
کیروچکرسن جملەسنی داد داوره چکرسن یعنی جمیع ارواحی عدل ایتمکه وعادل
اولمغه جذب ایلرسن تاکه بونلر بدنلرینه کلەلر واعمال واحوالده عدل قیلەلر وعادل
اولەلر دیمك اولور ﴿ مثنوی ﴾ چونکه نور صبحدم سر برزند * کرکس زرین
کردون پر زند) چونکم صباح دمینك نوری باش یوقرو اوره یعنی ظهوره کله
کردونك زرین کرکسی قناد اوزره یعنی کرکس زرین کبی اولان آفتاب فلك حالده
ضیا کستر اوله ﴿ مثنوی ﴾ فالق الاصباح اسرافیل وار * جمله را در صورت
آردزان دیار) صباحلری ظهوره کتور یجی اولان خدا اسرافیل کبی جمله
ارواحی اول دیاردن یعنی عالم ارواحدن عالم صورته کتورر وهر کسی کندی کارینه
مشغول ایلر بو بیت سورهٔ انعامده اولان آیت کریمه یه تلمیح اولور فالق الاصباح
فقلت الشیء فلقا دیرلر ایکیجی یابدن یارمق معناسنه در واصباح بالکسر مصدر
وبالفتح جمع صباحدر ای شاق عمود الصبح عن ظلمة اللیل یعنی اول الله مظهر
صباحدر ظلمات لیلدن (وجاعل اللیل سکنا ولیلی عبادته مسکن قیلیجیدر
(والشمس والقمر حسبانا وشمس وقمری حسابه آلت قیلیجیدر (ذلك تقدیر العزیز
العلیم) بونلری بو منوال اوزره قیلقلق اول عزیز وقوی اولان اللهك تقدیریدر که
جمیع احواله عالمدر ﴿ مثنوی ﴾ روحهای منبسط را تن کند * هر تنی را باز
آبستن کند) منبسط روحلری یعنی ارواح مجردهیی تن ایلر یعنی ارواح مجردهیی تنه
مقید ایلر هر بر تنی کیرو یوکلو ایلر یعنی هر بدنی تکلیفاتله مکلف قیلر وبار اعمال ایله
آنی یوکلو ایلر ﴿ مثنوی ﴾ اسب جانهارا کند عاری ززین * سر النوم اخ
الموت این) الله تبارك وتعالی وقت نومده جانلر آتنی بدن ایرندن عاری ایلر
وروح روانی عالم مثاله طیران ایلر وروح حیوانی روح روانك ایاغنه بند کبی
اولوب حین یقظهده اول بند واسطهسیله حق تعالی اول روح روانی ینه بدنه کتورر
وزین بدنی اکابند ایدوب ینه درکار اولور بو معنی النوم اخ الموت حدیثنك سریدر
زیرا نوم احد توفیین در (کما قال الله تعالی وجعلنا نومکم سباتا) ای قطعا عن
الاحساس والادراك (ولذ یقال للمیت المسبوت وقال ایضا الله یتوفی الانفس حین
موتها والتی لم تمت فی منامها فیمسك التی قضی علیها الموت ویرسل الاخری الی اجل
مسمی ﴿ مثنوی ﴾ لیك بهر آنکه روز آیند باز * می نهد بر پایشان بند دراز)
ولکن اندن اوتری که کوندز بدنلرینه کیرو کلەلر اول ارواحك آیقلرینه اوزون بند فور

یعنی اوراحله اجسادك ما بیننه علاقه وضع ایلرتا ارواح بدنلرندن حالت نومده بالکلیه
قطع علاقه ایلیەلر ﴿ مثنوی ﴾ تاکه روزش واکشد زان مرغزار * وز چراگاه آردش در
زیر بار) تاکه اول علاقه واسطهسیله اول ارواحی کوندز مرغزار عالم ارواحدن بدنلرینه
کیرو چکه واو تلاقدن جان آتلرنی بارالتنه کتوره یعنی عالم ارواح چراگاهندن
ارواحی تکالیف واعمال یوکلرینك التنه کتوره وهر بر روح اول باری حامل اوله
﴿ مثنوی ﴾ کاش چون اصحاب کهف این روح را * حفظ کردی یا چو کشتی
نوح را * تا ازین طوفان بیداری وهوش * وارهیدی این ضمیر وچشم وکوش)
ارواح انسان هر کیجه قوالب ابدان حبسندن خلاص اولوب وصحرای ارض
الله واسعهده سیر قیلوب استراحت اولدقلرنده جناب حق بعض قوللرینك
روحنی افکار شیطانیه ومکاید نفسانیه ومقتضای عقل ومعاش وطبع خفاشدن
مصون ومحفوظ ایلر وعلی السحر روحلری بدنلرینه کلدکده کندیلرینی غل
وغشدن پاك بولورلر وانلرك روحنی که جناب حق حفظ قیلیه علی السحر
فالقوب کندیلرینی طوفان حوادثه مستغرق بولورلر پس حضرت خداوند کار
بو معنایه اشارت قیلورلر که کاشکی اصحاب کهفك روحی کبی اول روحی حفظ
ایدیدی ویاخود کشتی نوحی حفظ ایلدیکی کبی آنی حفظ ایدیدی تا بو بیدارلك
طوفانندن وهوش جزوی کرداندن بو قلب وچشم وکوش خلاص اولیدی
روایت صحیحه ایله مثبتدر که هر کم بو دعایی یاتدیغی وقتده اوقوسه الله انك
روحنی بلیات صوری ومعنویدن حفظ ایلیه وحضرت پیغمبر علیه السلام
کندیلری اوقورلردی (باسمك ربی وضعت جنبی وبك ارفعه ان امسکت نفسی
فارحمها وان ارسلتها فاحفظها بما تحفظ به الصالحین) واکثر بو دعایی دخی
اوقورلردی (اللهم سلمت نفسی الیك وفوضت امری الیك والجأت ظهری الیك
ووجهت وجهی الیك رهبة ورغبة الیك لاملجأ ولا منجأ منك الا الیك آمنت
بکتابك الذی انزلته وبنبیك الذی ارسلته ﴿ مثنوی ﴾ ای بسا اصحاب کهف
اندر جهان * پهلوی تو پیش تو هست آن زمان) ای چوق اصحاب کهف
یعنی عارف بالله جهانده بو زمان سنك یانکده وسنك اوککده واردر حاصل معنی
قیامته دکن عالم اولیاء اللهدن خالی دکلدر ﴿ مثنوی ﴾ غار با او یار با او در سرود * مهر
بر چشمست بر کوشت چه سود) غار اول اصحاب کهف مثابهسنده اولان عارفلر له
دریا انکله سرورده بو وجه اوزره دخی معنی ویرمك جائزدر غار اکا یار ومعیندر
انکله سرود وتغنیده در غاردن مراد بونده خدای تعالیدن استعاره در که اولیا وعرفانك
هردم ملجاء ومأواسیدر سنك چشمك اوزره وکوشك اوزره مهر وپرده واردر انلر سنك
یانکده واوککده اولدیغی نه فائده ایلر زیرا انلری کورمکه دیدهٔ عشق ومحبت ایله نظر ایتمك

لازمدر وعاشق ومحب اولیان کیمسه‌لر انلرک مشاهده‌سندن بی بهره وبی نصیبدر تنکیم
بومعنایی توضیح ایچون مجنون ولیلانک قصه‌سنی تقریر ایدوب بیوررلر نظیره آوردن
قصهٔ لیلی رازسؤال خلیفه (می) کفت لیلی راخلیفه کان تویی * ازتو مجنون
شد پریشان وغوی) خلیفه لیلی یه ایتدی که اول سنمیسین که سنک عشقندن مجنون
پریشان وآزغون اولدی ﴿ مثنوی ﴾ ازدکرخوبان توافزون نیستی * کفت
خامش چون تومجنون نیستی) حسنده سن غیری خوبلردن زیاده دکلسین لیلی خلیفه
یه ایتدی ایسم اول سن چونکه مجنون وعاشق دکلسن خلیفه لیلا یه حقیقتی ایله
مشاهده ایتمکه قادر اولمدیغی کبی عوام دخی اولیاء اللهک سرنی مشاهده ایتمکه
قادر دکللردر زیرا عین رضا ومحبتله ناظر اولمازلر بلکه عین سخط و چشم صورتله
ناظر اولورلر پس بونلرک کوزندن انلرک حسن معنویسی مستور اولوب انلرک جمال
باکمالی مشاهده سندن محروم قالورلر ﴿ مثنوی ﴾ هرکه بیدارست اودر
خواب تر * هست بیداریش ازخوابش بتر) هرشول کیمسه که بیدار واحوال
دنیادن خبر دار در اوزیاده خواب غفلتده در انک بیدارلغی انک خوابندن
بدتر وقبیحتردر زیرا خوابده ایکن کناهلردن واحوال دنیادن بریدر اما بیدارلقده
کناهلردن وقیود دنیویه ایله مقید اولوب خطا وعصیاندن خالی دکلدر
﴿ مثنوی ﴾ چون بحق بیدار نبود جان ما * هست بیداری چودر بند آن ما)
چونکم حقله بیدار اولمیه بزم جانمز بلکه عقل وحسله بیدار اوله اول بیدارلق
بنده اولمق کبی بزه لایق اولدی دیمک اولورلفظ دراکر ظرف معناسنه اولورسه اما وصف
ترکیبی اولورسه اول بیدارلق قیو باغی کبی بزم لایقمز اولدی دیمک اولور حدذاتنده عقل
وحسله بیدارلق بند دروحدت وسدراه حقیقتدر و یاخود بندایکی طاغ اورته‌سی وعقبه
معناسنه در تقدیر معنی اول بیدارلق بزم ایچون در بند کبیدر دیمک اولور ﴿ مثنوی ﴾
جان همه روز ازلکدکوب خیال * وززیان وسود وازخوف زوال) جان دوکلی
کون خیالک دیمه اورمسندن یعنی خیال وفکر جانی اورسه لیوب مشوش قیلمسندن
وزیان وفائده دن وزوال خوفندن ﴿ مثنوی ﴾ نی صفامی ماندش نی لطف
وفر * نی بسوی آسمان راه سفر) اول جانک نه صفاسی ونه لطافت ونه قوتی قالور
نه آسمان ونه عالم ملکوت جانبنه روحه سفر یولی قالور بلکه بو عالم سفلیده نفس
وشیطان النده زبون اولوب عالم علوی مشاهده سندن وتجلیات الهی معاینه سندن
محروم قالور ﴿ مثنوی ﴾ خفته او باشد که اوازهر خیال * دار دامید وکند
با اومقال) فی الحقیقه خفته اول کیمسه اولور که اوهرخیالدن امید ورجا طوتر
وخیال ایله مصاحبت مقال ایلر یعنی قلبنه کلان خیالات دنیویه یه وجود ویروب
انکله مکالمه ایلر وعمرنازنینی بیهوده بیره صرف ایلر ﴿ مثنوی ﴾ دیورا چون

حوربیند اوبخواب * پس زشهوت ریزدا وبرديو آب) مثلا اول کیمسه دوشنده
شیطانی حوری کبی کورر پس اول کیمسه شیطانه شهوتدن آب دوکر یعنی
شیطان سببیله احتلام اولور ﴿ مثنوی ﴾ چونکه تخم نسل رادر شوره
ریخت * اوبخود امد خیال ازوی کریخت) چونکه نسل تخمنی شوره یره
دوکدی اول کندیسنه کلدی یعنی بیدار اولدی خیال اندن قاچدی خیالدن
مراد شیطاندر که آنی دوشنده کوردی پس عمرنی بید ارلقده هوا وهوسه وخیال
وآرزویه صرف ایلین کمسنه بوکابکزر ﴿ مثنوی ﴾ ضعف سر بینداازان
وتن پلید * آه ازان نقش بدید نابدید) اول احتلام اولان کیمسه اندن باشنک
ضعف وصداعنی وتنی پلید وناپاک کورر آه اول خیال اعتباریله ظاهر وحقیقت
اعتباریله معدوم اولان نقشدن که نیجه کیمسه‌نک ضلالت وهلاکنه سبب اولور
بوندن مراد دنیادر که صورت حسیله ظاهر وحقیقت جهتندن معدوم وفانیدر
بومعنی دخی جائزدر که نابدیددن مراد باطن اولدیغی حسیله حضرت حق
ونقش بدیددن مراد دنیا اولوب اول نابدیدک بدید وآشکار اولان نقشندن
دینه پس دنیا خصوصنده برآخر مثالک ضربنه شروع ایدوب بیوررلر
﴿ مثنوی ﴾ مرغ بربالا پران وسایه‌اش * می دود برخاک پران مرغ وش)
مرغ فلک جانبنه پرواز ایدیجی وانک سایه‌سی یلرطپراق اوزره قوش کبی اوچوجی
اولدیغی حالده بونده مرغدن مراد اسما وصفات الهیه‌در وسایه‌دن مراد
نقوش وخیالات دنیویه‌در ﴿ مثنوی ﴾ ابلهی صیادان سایه شود * میرود
چندانکه بی‌مایه شود) برابله اول سایه‌یی صید ایدیجی اولور اول قدر یلرکه
مایه‌سز وقدرتسز اولور زیرا عمرنی اکا صرف ایلر ﴿ مثنوی ﴾ بی خبر
ازمرغ ان عکس هواست * بیخبرکه اصل آن سایه کجاست) اول ابله بی خبرکه
اوسایه اوهواده اولان مرغک عکسیدر بی خبردر اول ابله که اول سایه‌نک اصلی
قنده‌در یعنی دنیا که خیال ظل کبیدر واسما وصفات الهیه مرغ کبیدر ابله اولان
بی معرفتک خبری یوقدر که بودنیانک نقوش وآرایشی اسما وصفات الهیه‌نک
عکوس وظلالیدر و بوسایه و پیرایهٔ صورینک اصلی مرتبهٔ حقیقتده در پس
اصلی قویوب سایه وپیرایه‌نک صید وشکارینه سعی قیلان عمرنی ضایع قیلور
ومقصود بالذاتدن محروم قالور تنکیم تمثیل ایدوب بیوررلر ﴿ مثنوی ﴾
تیرانداز دبسوی سایه او * ترکشش خالی شود ازجست وجو) اوابله شکار ایلمک
قصدنه سایه جانبنه اوق اتر طلب وسعیدن آنک ترکشی خالی وتهی اولور یعنی
سهام انفاس قواسنی سایهٔ دنیا جانبنه رمی ایلر وجست وجو تیرلرندن انک ترکشی
خالی قالور ترکشدن مراد عمردر تنکیم بیوررلر ﴿ مثنوی ﴾ ترکش عمرش

نهی شد عمر رفت * ازدو یدن درشکار سایه تفت) آنك عمری ترکشی بوش اولدی
عمری کندی رفت فعل ماضی مفرد مذکر غائبدر سایه نك شکارنده تفت یلکدن
اوزی یعنی کرمیت ایله یلکدن اوتری بودخی وجهدر سایه نك شکارنده یلکدن
پرحرارت اولدی بیابان بیوردقدنصکره انك مکرنه فریفته ونقوش ظاهره سنه
کرفتار وشیفته اولان ابلهك بوقیدودامدن خلاص ونجات بولمسنه وسیله
نه ایدیکنك بیانه شروع ایدوب بیوررلر ❊ مثنوی ❊ سایهٔ یزدان چو باشد
دایه اش * وارهاند ازخیال وسایه اش) اول ابلهك سایهٔ یزدان یعنی ظل الهی
اولان ولی عالیشان چونکه دایه ومربیسی اوله آنی سایه دن وخیالدن کیرو قورتره
❊ مثنوی ❊ سایهٔ یزدان بود بندهٔ خدا * مردهٔ این عالم وزنده خدا)
یزدانك سایه سندن مراد خدانك بنده سی اولور اول بندهٔ خدا بو عالمك مرده سی
وخدانك زنده سیدر یعنی بو عالمدن برموجب (موتوا قبل ان تموتوا) اولمش ومیت
کبی فراغت قیلمش وخدای تعالی ایله زنده اولمشدر وآنك قرب وصالنی بولمشدر
❊ مثنوی ❊ دامن او کیر زوتر بیکمان * تارهی درد امن آخر زمان) ای اسیر
سایهٔ دنیا اولا کیمسه اول سایهٔ خدانك دامنی طوت یعنی آنك تبعیت وانقیادی
ذیلنه علی الفور تشبث ایت بی کمان تاکم آخرزمانك دامنده اولمقدن قورتله سن
یعنی تاکم بی شبهه آخر زمانك نهایتنده واقع اولان فتن ومحندن نجات بوله سن
❊ مثنوی ❊ کیف مد الظل نقش اولیاست * کو دلیل نور خورشید خداست)
سورهٔ فرقانده اولان آیت کریمه دن مقتبسدر تنکیم بیوررلر (الم تر الی ربك) نظر
ایتمزمیسن یا محمد ربك صنعنه وقدرتنه (کیف مد الظل) نه حال الله ظلی بسط ایلدی
ظلدن مراد عند اهل التحقیق ظلال کائنات وصور مکوناتدر مد ظلدن مراد
اظهاریدر یعنی ربك بووجود خارجی بی نیجه اضافی بسط ایدوب اظهار ایلدی
(ولوشاء لجعله ساکنا) اکر ربك دیلرسه اول ظل کائناتی خزینهٔ عدمده ساکن
قیلوب غیب مطلقده منعدم ومکتوم قیلور (ثم جعلنا الشمس علیه دلیلا)
اندنصکره بز قیلدق شمسی اول ظلك اوزرینه دلیل قیلدق زیرا شمس اولمیجه ظل
معلوم اولمز شمسدن مراد عقلدر یعنی بز شمس عقلی قیلدق بو ظل کائناتك
اوزرینه دلیل قیلدق تا حقیقتی نور عقلله منفهم اوله (ثم قبضناه) ای ذلك الظل
یعنی اندنصکره بز اول ظلی اخذ ایلدك (الینا) بزم جانبمزه (قبضا یسیرا) ای سهلا
غیر عسیر یعنی آسانلقله معنای بیت کیف مد الظل که حق تعالی بیوردی که
اندنصکره مراد عند اهل التحقیق ظل کائناتدر و بوسایهٔ کائنات نقش اولیادر که
اول اولیا دلیل نور ذات خدادر کو ضمیری اولیانك نقشنه راجع اولسه دخی
جائزدر بو وجه اوزره معنی که اول نقش اولیا اولان ظلال کائنات دلیل نور ذات

خدادر دیمك اولور وبووجود خارجینك نقش اولیا اولمسی بو وجهله درکه
جمله عالم حقیقت محمدیه نك صورتی ونقشیدر زیرا مدبر موجودات ومربی ممکنات
اولدر وهر کامل ومکمل که مظهر اسرار حقیقت محمدیه اوله بو عالم بالکلیه انك
جسدی وصورتی ونقشی کبی اولور حیث مایشاء انده تصرف ایدرلر تنکیم ابن
فارض حضرتلری بیوررلر * شعر * ولا فلك الا ومن نور باطنی * به ملك یهدی
الهدی بمشیئتی ❊ مثنوی ❊ اندرین وادی مرو بی این دلیل * لا احب الافلین
کو چون خلیل) حضرت واهب الاحسان والانعام سورهٔ انعامده حضرت
خلیل علی نبینا وعلیه السلامك مبداء حالنده اولان احوالنی حکایه بیوررلر (فلما
جن علیه اللیل) وقتاکم حضرت ابراهیمك اوزرینه لیل بورودوب ستر ایلدیسه
قاشانی لیلی طبیعت جسمانیه ایله تأویل ایدوب دیرکه فلما اظلم علیه اللیل ای عالم
الطبیعة الجسمانیة فی صباء واول (رأی کوکبا) یلدزلری کوردی تأویلی یعنی رأی
کوکب ملکوت الهیکل الانسانی التی هی النفس المسمات روحا حیوانیة اذوجد
فیضه حیواته وتربیته یعنی هیکل نفس انسانك کوکبی که روح حیوانیدر انك
حیوتن وتربیه سن وفیضن بولدیسه (قال هذا ربی) حضرت ابراهیم علیه
السلام دیدیکه بو کوکب بنم ربمدر وتأویلنده بو کوکب روح حیوانی بنم ربمدر
دیدی (فلما افل) وقتاکم اول کوکب زایل اولدیسه تأویلنده یعنی روح
حیوانیه صفتی انوار قلب وآثار رشد وتعقله زائل اولدیسه قال (لا احب الافلین)
دیدی که بن زایل اولان شیلره محبت ایتمزم قال القاشانی ای الغاربین فی الجسم
المحتجبین به حضرت خداوندکار دخی تعلیم بیوررلر که طریق وحدت وراه
جناب عزته دلیل ورهنماسز کتمه ونقوش کائناته لا احب الافلین دی خلیل وار
وجهله به دل و یرمه زنهار ❊ مثنوی ❊ روز سایه آفتابی رایاب * دامن
شه شمس تبریزی بتاب) بوری سایه دن آفتابی بول یعنی سایهٔ الهی
اولان ولینك وجود ظاهریسندن آفتاب احدیتی بول تبریزه منسوب
شاه شمسك دامنی بوك یعنی اکر سایهٔ وجود ولیدن افتاب حقیقتی بولمق استرسك
شاه معنی اولان شمس الدین تبریزی قدس الله سره العزیز حضرتلرینك
دامن امر وارشادنی محکم طوت بتاب لغتده بوك دیمك معناسنه در وبومحلده
محکم طوت معناسنه استعمال اولنور ❊ مثنوی ❊ رهندانی جانب این سور
وعرس * ازضیاء الحق حسام الدین بپرس) بو سور وعرس جانبنه یول بیلمزایسك
سوردوکون معناسنه عرس کلنه وکو بکویه اطلاق اولنور لیکن بونده محبوب
معناسنه استعاره قیلنورندانی ده استفهام معناسی ویریلور تقدیر کلام اکر
بو محبوبه حقیقته وآنك وصالی سورنه یول بیلمزسك حقك ضیاسی اولان حسام الدین

چلبی افندی قدس الله سره العزیز حضرتلرندن سؤال ایله که اول محبوبهٔ حقیقتك وانك وصالنك طریقنی اعلا بیلور و بو محبوبك وصالنه عاشق اولان اکا اقتدا قیلور یعنی بو ایکی کامل عصرلر بنك مرشدومی بیسیدر اکر شمس حضرتلرینی بوله مزسك اول معشوقك یولنی حسام الدین چلبی افندیدن صور بومعنی اول عصرده اولنلره کوره در پس اول عصرده اولمیانلره نسبت بو کلامدن حصه بودرکه ای آفتاب حقیقتی بولمق استین شاه طریقت اولان شمس حضرتلرینك مشربنده بولینك دامن امر وارشادنی طوت واکر اول محبوبك وصالنه یول بولمزسك حسام الدین صفتلو برمرشد کاملدن انك طریقنی سؤال ایت دیمك اولور ﴿ مثنوی ﴾ ورحسد کیرد ترا دررہ کلو ٭ درحسد ابلیس راباشد غلو) اکر حسد یولده سنك بوغازکی طوته حسدده ابلیس لعین ایچون غلواولور یعنی طغیان اولور وتجاوز قیلور بونده مشایخ عظامه واولیای کرامه حسد ایلمکدن حذر ایلمکه تنبیه واردر نتکیم شیطان حضرت آدم علیه السلامه حسد ایلیوب وسر کش اولوب انده اولان نیجه منافع وفوائددن محروم قالدی کذلك ولی اولنلره وارشاد قیلنلره شیطان کبی حسدقیلان واناخیرمنه دیوب سرکش اولان کیمسلر انلرك منافع دینیه وفوائد یقینیه سندن محروم قالور ﴿ مثنوی ﴾ کوزآدم ننك دارد ازحسد ٭ باسعادت جنك دارد ازحسد) زیراکه اوشطیان حسدندن آدم علیه السلامدن عارطوتر وفی الحقیقه سعادت ایله جنك طوتر حسدندن که آدم علیه السلام حضرتلرینه ملائکه کبی محبت ومطاوعت قیلسه ایدی سعادت ابدیه یه واصل اولوردی چونکم اکا حسد ایلیوب مخالفت قیلدی کندینك سعادتی ایله جنك طوتوب دولتك یولن اوردی ﴿ مثنوی ﴾ عقبهٔ زین صعبتر در ازاه نیست ٭ ای خنك انکس حسد همراه نیست) راه حقده بوحسددن اصعب ودشوار برعقبه یوقدر ای سعادتلوشول کیمسه که حسد اکا همراه دکلدر ﴿ مثنوی ﴾ این جسد خانهٔ حسد آمد بدان ٭ ازحسدآلوده باشدخاندان) بو جسد انسانی حسد خانه سی کلدی بیل ای اهل طریق حسددن خاندان آلوده اولور یعنی حسد برصفت قبیحه درکه خاندان وجود انسانیی ملوث قیلور ﴿ مثنوی ﴾ کرجسد خانهٔ حسد باشد ولیك ٭ آن جسدرا پاك کرد الله نیك) اکرچه جسد انسانی خانهٔ حسد اولور ولیکن بوجسدی الله تبارك وتعالی ایو پاك ایلدی نتکیم انبیا واولیا واصفیانك جسدلرنی پاك ایلدیکی کبی مادام که تطهیر الهی برکیمسه نك خانهٔ جسدنی ماء علم ومعرفتله پاك قیلیه انك جسدی خانهٔ حسد اولمقدن خالی اولمزدیمك نکته سنی اشعار ایلر ﴿ مثنوی ﴾ طهرابیتی بیان پاکیست ٭ کنج نورست ارطلسمش خاکیست) سورهٔ بقره ده بوآیتدن مقتبسدر

(وعهدنا) ای امرناهما (الی ابراهیم واسماعیل) یعنی بز امر ایلدك ابراهیم واسماعیله (ان طهرابیتی) تطهیر ایلك بنم بیتمی دیمکلکله (للطائفین) طواف ایدنلر ایچون (والعاکفین) دخی مقیم اولنلر ایچون (والرکع السجود) دخی راکعلر وساجدلر ایچون قال القاشانی ای امرناهما بتطهیر القلب من قاذورات احادیث النفس وارجاس وسواس الشیطان وانجاس دواعی الهوی وادناس صفات القوی للطائفین ای السالکین المشتاقین الذین یدورون حول القلب فی سیرهم والعاکفین الواصلین الی مقام القلب المقیمین فیه بلا تلوینات النفس والرکع الخاضعین الذین بلغوا الی مقام تجلی الصفات ومرتبة الرضا السجود القانتین فی الوحدة پس حضرت خداوندکار دخی بوآیتك معناسنی تطهیرقلبه الوب بیوررلرکه حضرت ابراهیم واسماعیله حق جانبندن کعبه نك تطهیرینه امر تطهیرقلبه اشارت اولور وپاکلکی بیان قیلورنتکیم بیوررلر طهرابیتی قولی پاك ایلمکی بیاندر زیرا ادلهٔ اصولیه نك بری دخی قیاسدر پس تطهیر کعبه واجب اولیجق تطهیر قلب بطریق الاولی زیرا المؤمن اشرف من الکعبة عندالله حدیثنك فحواسنجه مؤمن کعبه دن اشرفدر پس تطهیر قلب لازمدر معنای مصرع ثانی اول جسد من حیث الباطن نور الهی کنجیدر اکرچه اول نورك طلسمی جسد خاکیدر انسانك ظاهرینه نظر قیلسك خاك وطیندن مرکب اولمش برجسددر وباطنی انوارالهیه نك وعلوم واسرارربانیه نك مخزنیدر بومخزن نوره جسد خاکی طلسم کبی واقع اولمشدر زیرا بوجسد خاکی درونده اولان کنج نوری کوسترمز وشیطان سیرت اولنلره دروندہ اولان خزینه نك فتحنه ومشاهده سنه یول ویرمز ﴿ مثنوی ﴾ کرکنی بربی حسد مکروحسد ٭ زان حسد دل راسیاهیها رسد) چونکه بی حسد اوزره یعنی درونی غل وغشدن صافی اولان جسد اوزره مکروحسد ایلیه سن اول حسددن کوکله سیاهلقلر ایریشورکه انك سببیله تیره دل اولوب ظلمت جهل وغفلتده وسیاهئ کفر ومعصیتده قالورسن ﴿ مثنوی ﴾ خاك شومردان حق را زیرپا ٭ خاك برسر کن حسد را همچوما) مردان حقك آیاغی التنده خاك اول برجاین حسدك باشی اوزره طپراق ایله هرکز حسده وجود ویرمه

﴿ بیان حسد وزیر ﴾

﴿ مثنوی ﴾ ان وزیرك ازحسد بودش نژاد ٭ تاباطل کوش و بینی باد داد) اول وزیرجك که انك اصلی حسد دن ایدی نژاد اصل معناسنه در حسد باطل ایله کوش و بینی سنی یله ویردی یعنی عبث یره کندی اختیاری ایله قولغی وبورننی کسدردی ﴿ مثنوی ﴾ برامید انکه ازنیش حسد ٭ زهراودرجان

مسكينان رسد) كوش و بينى سنيله و يردى اول اميد اوزره و يردى كه حسدى
نيشندن انك زهرى مسكين و بيچاره لرك جاننه ايرشه يعنى نصارانك فقرا ومساكينك
جاننه حسد نيشندن زخم اوره تا انلرى صورتا ومعنا هلاك قيله ❊ مثنوى ❊
هر كسى كواز حسد بينى كند ＊ خويشتن بى كوش و بى بينى كند) مصرع
اولده كند بفتح الكاف كنديدن لفظندن قوپرمق معناسنه ماضيدر پس تقدير
معنى هر شول كيمسه كه حسددن بورن قوپره يعنى خلقه ضرر قصد ايليه
كندوبى معنابى كوش و بى بينى ايلر زيرا حسد انسانك سمع جانى كروانف جانى
بى فرا ايلر اكرچه برقاچ وجهله دخى معنى قابلدر اما انلرده تكلف زياده اولور ❊ مثنوى ❊
بينى آن باشد كه او بوبى برد ＊ بوى اوراجانب كوبى برد) بينى اولدر كه او برايحه
ايلته يعنى قوقودويه رايحه ده اولدر كه آنى بر محله جانبنه ايلته بينى دن مراد مشام
روحانى اولور كه رايحۀ روحانى اله و رايحۀ روحانى آنى حقيقت محله سنك جانبنه
ايلتسه ديمك اولور ❊ مثنوى ❊ هر كه بويش نيست بى بينى بود ＊ بوى آن
بوبست كان دينى بود) هر كمكه اكا بوى يوقدر بوهم وجهدر هر كمكه انك بوبى
يوقدر يعنى انك بورنى قوقوالمز حقيقتده اول كيمسه بورونسزدر زيرا بروندن مراد
رايحه المقدر چونكم رايحه اليه عدم مشابه سنده در بو يدن مراد اول دينه
منسوب بو يدركه انك سببله كوى يار حقيقى اولان مرشده وصول بوله حاصل
معنى بينى دن مراد معنوى اولان بينى ورايحه دن مراد رايحۀ دينيدر بر كيمسه نك كه
دين رايحه سنى استشمام ايليجك قوت شامۀ باطنيه سى اولمسه اول كيمسه مشام
معنوى صاحبلرينه نسبت بورونسزدر ❊ مثنوى ❊ چونكه بوبى بردو شكر
آن نكرد ＊ كفر نعمت آمد و بينيش خورد) چونكه بر بوى ايلتدى وانك شكرنى
ايلمدى يعنى چونكم طالب بر معدن روايح دينى اولان كاملدن بر دينه
منسوب رايحه الدى و بقينه مخصوص اولان بر فايحه نى مشام جانله استشمام
قيلدى كركدر كه انك شكرنى ايليه چونكم اول رايحۀ دينيه نك شكرنى ايليه اول
كيمسه كفران نعمت كلدى و بورنى يدى يعنى قوت شامۀ روحانيه سنى محو
ايلدى پس دين رايحه سنى المغه قابل اولان قوت كه دروندن زائل اوله اول كيمسه
نعمت دينيه ده بى بهره قالور بلكۀ مصر اولورسه نعوذ بالله عاقبة الامر كافر
اولور ولهذا قيل (بيت) مشو كفران نعمت زانكه كفران ＊ چونيكو بنكرى باشد دو
كفران ❊ مثنوى ❊ شكر كن مر شاكرانرا بنده باش ＊ پيش ايشان مرده
شو پاينده باش) شكر ايله وتحقيق شكر ايديجيلره بنده اول شاكرلردن مراد بونده
حق تعالينك نعم صورى ومعنويه سنه شكر قيلان كامللردر انلرك اوكنده مرده
اول باقى اول يعنى شاكر اولان مرشدلره بنده ومريد اوليجق كركدركه كالميت

بين يدى الغسال مرده اوله سن وجميع مرادكدن كذر قيله سن تاكم حيات ابديه
وسعادت سرمديه مرتبه سن بوله سن شكرك وشاكرك تفصيلى اوچنجى جلدك
شرحنده برقاچ محلده بيان اولنمشدر ❊ مثنوى ❊ چون وزير ازرهزنى مايه
مساز ＊ خلق را تو برمياور از نماز) اول وزير جهود كبى رهزنلكدن يعنى يول
اوريجى واضلال قيليجيلقدن كنديكه سرمايه دوزمه سن مضل اولوب خلقى
مأمور اولدقلرى نماز ونيازدن بوقاروكتورمه يعنى انلره نماز ونيازى ترك ايتدرمه
❊ مثنوى ❊ ناصح دين كشته آن كافر وزير ＊ كرده او از مكر در لوزينه سير)
اول باطنا كافر اولان وزير صورتا دينك ناصحى اولمش ايدى مكر وحيله سندن اول
وزير كويا لوزينه ايچره صارمساق ايلمش ايدى يعنى انك حالى فى المثل صورتده
لوزينه دروننده سير اولان حلوايه بكزردى نتكيم زمانه مرابيلرى دخى بو قبيلدندر

❊ فهم كردن حاذقان نصارا مكر وزير را هر كه صاحب
ذوق بود از كفت او ＊ لذتى ميديد وتلخى جفت او ❊

نصارادن هر كيمكه صاحب ذوق واهل تميز ايدى وزيرك سوزندن يعنى
وعظ ونصيحته متعلق اولان كلامندن بر لذت كوردى وآجيلق انك جفتى يعنى انك
كلامنده والفاظنده ظاهرا بر لذت وحلاوت كوردى كه باطنا مرارت فساد
وضلالت انكله جفت اولمش وازدواج قيلمش ايدى وزيردن مراد بونده مرائى
ومدعى وكذاب اولان ونصيحت وارشادى دام تزوير ايليوب خلقه بحسب الظاهر
نصيحت قيلان وبحسب الباطن انلرى مضل اولان طائفه در ❊ مثنوى ❊
نكتها مى كفت او آميخته ＊ در جلاب قند زهرى ريخته) اول وزير نصيحتنده غرض
نفسانيه ايله قريشمش نكته لر ديردى مثلا قند جلابى ايچنه بر زهر دوكمش ايدى مراد آفاقده
اهل ريانك حالى بونك كبيدر وانفسده صورت صلاحله متلبس اولان نفس لوامه نك
عبادات وطاعاتى وخير وحسناته متعلق اولان خواطر وكلماتى بو قبيلدندر
ديمك اولور ❊ مثنوى ❊ ظاهرش مى كفت در راه چست شو ＊ وز اثر مى كفت
جان راسست شو) وزيرك كلامنك ظاهرى سامعه طريق حقده چست وچابك
اول ديردى اثرده يعنى كلامنك اسلوب وفحواسنده جانه سست اول ديردى يعنى
بر ذو الوجهين كلام سويلردى كه انك ظاهرندن طريق حقه ترغيب وتحريض
ايلك مفهوم اولوردى ولكن انك اثرى ومعناسى جانلره سست اول وترك طاعت
قيل ديمكى ايهام واشعار قيلوردى اكر اثر كسر همزه ايله قراءت اولورسه معنى
بويله ديمك اولور كه انك كلامنك ظاهرى سامعه راه حقده چست اول ديرايدى
وانك عقبنده خفية ايما واشارتله جانه سست اول ديردى يعنى انك مقالى ظاهرا
چست اول ديمك اولور پس بر شيئى مشعر اولوردى وانك اثرندن جانه سست

وكاهل اول ديمكى نكته قيلور دى ديمك اولور پس برشيئك ظاهر خيره واثرى شره داعى اولديغنه وصورتا نافع ومعنا مضرر قيلديغنه بو ابيات شريفه يى ضرب ايدوب بو معنى يى تفهيم بيوررلر ❊ مثنوى ❊ ظاهر نقره كر اسفيد ست ونو ❊ دست وجامه مى سيه كردد ازو) مثلا نقره نك ظاهرى اكرچه بياض ويكيدر نوضم نوله قرأت اولور ال وجامه اول نقره نك اثرندن سياه اولور نقره ده بو خاصيت وار دركه بر كيمسه انى ال ايله صابسه وجيب جامه ده چوق زمان طوتسه البته انك اثرى اول كيمسنك النى وجامه سنى سياه ايلر اكرچه اول نقره ظاهر اسپيد ونو در كذلك كلمات مضره ونصايح مزخرفه ظاهرا دين اسلامه متعلق اولديغى جهتدن بياض ونو كبيدر وليكن معنا انك اثرى مؤثر ظلمت باطن وموجب كدورت درون اولمسى مقرر در ❊ مثنوى ❊ آتش ارچه سرخ رو بست ازشرر ❊ توزفعل اوسيه كارى نكر) مثال اخر آتش اكرچه سرخ روى در يعنى نورانى شكل در شرر وشعله جهتدن سن اول آتشك فعلندن واثرندن اولان سيهكار لغه نظر ايله مثلا هرنه يى ياقسه وعاوى كتسه البته اول شئ سياه كومر كبى قالور پس شكلى نورانى وكار واثرى ظلمانى اولور كذلك مرائى وكذاب ومدعى اولنلرك فعلنى وقوانى بوكه كوره قياس ايله ❊ مثنوى ❊ برق اكرنورى نمايد در نظر ❊ ليك هست ازخاصيت دزد بصر) برق اكرچه نظرده صافى برنور كوربنور ليكن انك خاصيتندندر بصرى اوغرلق يعنى خطف ابصار واخذ رؤيت وانوار ايلك زيرا كوز قماشوب برنسنه كوره من اولور كذلك اهل ريا وقبل تصفية النفس ارشاده تصدى ايلين اصحاب دعوى ظاهرا نظرده برنور كوستررلر وياخود كنديلرى نظر ناسده برنور صافى كبى كوربنورلر وليكن بونلرك خاصيتندندر مستعد اولان طالبلرك ابصارنى خطف ايلك وبونلرك بصر بصيرتنك اوكنجه ادراكات نورانى يى ساب ايلك ❊ مثنوى ❊ هركه جزا كاه وصاحب ذوق بود ❊ كفت اودر كردن اوطوق بود) هركيمكه آكاه وصاحب ذوقك غيرى ايدى يعنى خبردار وصاحب ذوق دكل ايدى وزيرك سوزى اوكمسه نك بوينده طوق اولدى يعنى كردن جاننده قلاده كبى قالدى نتكيم بوزمانده بى ذوق وبى تميز اولان كيمسه لرك كردن جاننده وزير كبى پرتزوير اولان مرائى ومدعيلرك قولى طوق اولمش وهر برى انلرك كلمات مزخرفه سنى بو يينلرينه قلاده قيلمشدر ❊ مثنوى ❊ مدت شش سال درهجران شاه ❊ شدوزير اتباع عيسى راپناه) شاهك فراق وهجرانندن التى ييل مقدارى اول وزير پرتزوير عيسى عليه السلام حضرتلرينك توابعنه پناه اولدى يعنى خواصدن غيرى يه ملجاء ومأوى اولوب حفظ قيلدى ❊ مثنوى ❊ دين ودل راكل بدو بسپرد خلق ❊ پيش امر حكم

او مى مرد خلق) خلق جمعا دين ودلى اكا تسليم ايلدى خلق انك امر وحكمى اوكنده اولوردى اكا كاليله مطيع اولوردى

❊ پيغام شاه پنهان با وزير ❊

❊ مثنوى ❊ درميان شاه واو پيغامها ❊ شاه را پنهان بدو آرامها) شاهله اووزيرك اورته سنده پيغاملر وار ايدى شاهك اووزيره خفية ارامليرى وار ايدى يعنى نهانى وعدلرى وقلبه ارام ويره جك سوزلرى وار ايدى ❊ مثنوى ❊ پيش او بنوشت شه كاى مقبلم ❊ وقت آمد زود فارغ كن دلم) اول وزيرك اوكنه شاه مكتوب يازدى بويله ديوكه اى بنم مقبولم وعده نك وقتى كلدى بنم كوكلمى تيز غمدن ازاد وفارغ ايله شاهك وزيره خبار رسال ايلمسندن مرادبو نده شيطانك نفسه نهانى اخبار مزخرفه وخواطر مزوره يى القا ايلمسيدر تا قواى روحانيه نك محو وازاله سنه سعى قيله وقواى روحانيه ونورانيه يى ازاله ايتمكله شيطانه غمدن فراغت كلسه وآسوده اوله ❊ مثنوى ❊ كفت اينك اندرين كارم شها ❊ كافكنم دردين عيسى فتنها) مكتوب ايچنده وزير ايتدى اى شه شمدى بوفكرده يم كه عيسانك دينى ايچنده فتنه لر براغم كه تا انك سببى ايله ظاهرا وباطنا هلاك اوله لر وضلالتده قالوب عقوبته كرفتار اوله لر

❊ بيان دوازده سبط از قوم نصارى ❊

نصارادن اون ايكى سبطك بيانده در سبط بولوك وقبيله معناسنه در ❊ مثنوى ❊ قوم عيسى را بد اندر داروكير ❊ حاكمانشان ده امير ودو امير) قوم عيسى ايچون دارو كيرده يعنى ضبط وحكومتده انلرك حاكمى اون ايكى امير ايدى ❊ مثنوى ❊ هر فريقى مرامیرى را تبع ❊ بنده كشته ميرخودرا ازطمع) هربر بولوك بر اميره تابع ايديلر اسباب دنيا اميدندن كندى اميرنه بنده اولمشدى ❊ مثنوى ❊ اين ده واين دو امير وقومشان ❊ كشته بنده آن وزير بدنشان) بو اون ايكى امير وبونلرك قومى اول وزير بدنشانه بنده وافكنده اولمشدى بعض نسخه ده بنده ضميرسز واقع اولمشدر بو تقديرا اوزره معنى انلر اول وزير بدنشانك بند وصيدى اولمشيدى ديمك اولور ❊ مثنوى ❊ اعتماد جمله بر كفتار او ❊ اقتداى جمله در رفتار او) جمله نك اعتمادى اول وزيرك سوزى اوزره ايدى كه هرنه ديسه مخالفت ايتمزلر دى جمله نك اقتداسى انك رفتار وروشى اوزره ايدى ❊ مثنوى ❊ پيش او در وقت وساعت هر امير ❊ جان بدادى كر بدو كفتى بمير) وقت وساعتده يعنى هردم جميع اميرانك قتنده ايدى كه انك قتنده جدا اولمزلردى بودخى وجه در اووزيرك اوكنده وقت وساعتده يعنى هردمده هر امير جان ويردى اكر فرضى هر برينه اول دیسه ايدى

تخلیط وزیردر احکام انجیل به قوم نصاری

بومحلده طوامرك اختلافندن مراد مراتب سلوكك مخالفتی واحكام شرعیتك بری برینه تناقض ومغایرتیدر والحال لااختلاف فیها حقیقة بل یلزم الاختلاف بحسب المراتب و الاعصار والاشخاص ولیكن مشایخ مقلده وارباب تفرقه كالوزیر مع توابعه الجهلة اختلافات ایات واخبارکه بحسب الاشخاص والاعصار وارده اولمشدر آنی حقیقة متناقض و متخالف زعم ایدرلر ومشرب ومذهبلرینه موافق اولانی الورلر ومناسب اولمینی باتاوبل ایدرلر ویارك قیلورلر مثلا تزوج وعزوبت بری برینه ضدایكن ایكیسنك بله حقنده مدح وقدحلرینه مناسب وترك وقبوللرینه موافق احادیث شریفه وارده اولمشدر امانظر اولنسه مخالفتی بحسب الاشخاص ویابحسب الاعصار لازم كلور مثلا تناكحوا تناسلوا حدیثنه و بونك كبی احادیث شریفه یه امتثال ایلمك لازمدر تزوجه استطاعتی اولان شخصه اماتزوجه استطاعتی اولمسه ویاقدرتی اولسه ولكن زمان فاسد اولسه وعائله اختلال كلسه تزوج مع قدرته لازم اولمز (كما قال علیه السلام خیرا متی بعد المأتین خفیف الحاذ قالوا ومن خفیف الحاذ یارسول الله قال من لااهل له ولاولد ودخی افطار مع الطاقة علی الصوم بلاعذر بو عصرك اهلنه جائز دكل ایكن صومه معتاد اولمزدن اول بدء اسلامده اولان طائفه یه (وعلی الذین یطیقونه فدیة طعام مسكین) نصنك موجبنجه افطاره رخصت ویرلدی بعد الاعتیاد (فمن شهد منكم الشهر فلیصمه) نصیله حكم اول مقتدر اولنلر دن منسوخ اولوب شیخ وشیخه حقنده قالدی (ولما رای الیهود هذا الاختلاف طعنوا وقالوا الاترون الی محمد یأمر اصحابه بامر ثم ینهاهم عنه و یقول الیوم قولا ویرجع عنه غدا فنزلت ماننسخ من آیة اوننسها الی آخر الآیة (پس بومقدمه معلومك اولدیسه اول وزیر تزویر دخی دین عیساده دخیل ومقلد ایدی حضرت عیسانك یك رنكلكی صفتن بیلدی واحكام انجیله حقیقتله واقف اولمدی انكچون انجیلده واقع اولان اختلافاتی حقیق صنوب مراتب واشخاص واستعداداته حمل قیلمیوب وطریق توحیدی بولمیوب ضال ومضل اولدی پس بواختلافات اقوال شرایع انبیاده وتناقض افعال طرایق اولیاده محقق در ولیكن بحسب المراتب والاستعدادات لازم كلور مثلا هر برطومارك حكمی برمرتبه نك ویا برشخصك حالیدركه اخرمرتبه اهلنه وآخر شخصه انك حكمی لازم اولمز فافهم ❊ مثنوی ❊ ساخت طوماری بنام هریكی ❊ نقش هرطومار دیگر مسلكی) اول بولوس نا وزیر هر برامیرك نامنه انجیلك حكمنده برطومار

دوزدی هرطومارك نقشی برغیری مسلك ومذهب ایدی ❊ مثنوی ❊ حكمهای هریكی نوع دگر ❊ این خلاف آن زپایان تابسر) طومارلرك هر برینك حكملری برغیری نوع ایدی یعنی وزیر پرتلبیس نصارایه ویردیكی طومارلر بر برینه مخالف ایدی و بوطومار اول طومارك خلافی ایدی انتهاسندن ابتداسنه وارنجه یعنی اولندن آخرنه دكین جمیعسی بری برینه مخالف ایدی ❊ مثنوی ❊ دریكی راه ریاضت راوجوع ❊ ركن توبه كرده وشرط رجوع) برطوماردہ راه ریاضتی وفضیلت جوعی وركن توبه یی بیان ایلمش وشرط رجوع الی اللهی سویله مش ❊ مثنوی ❊ دریكی گفته ریاضت سود نیست ❊ اندرین ره مخلصی جزجود نیست) برطومار آخرده دخی ریاضت سود مند دكلدر دیمش بویولده جود وسخادن غیری محل نجات وخلاص بولاجق بر یوقدر حد دانند ه اخلاقی مهذب اولنه ریاضت تحصیل حاصل در بویولده اخلاق حمیده صاحبنه مالی وارایسه جود مالی یوغیسه بذل وجود ایلمك مخلص دیمك اولور مخلص اگر كسر لام ایله افعال بابندن قرأت اولورسه بومعنی بو یولده جوددن غیری برخلاص ایدیجی یوقدر دیمك اولور ❊ مثنوی ❊ دریكی گفته كه جوع وجود تو ❊ شرك باشد ازتو با معبود تو) برنده دخی دیمش كه سنك جوعله جودك سنك كندكدن اولدیغی تقدیرجه شرك اولور معبود كه زیرا الاطاقة علی طاعة الله الا بتوفیق الله ولاحول عن معصیة الله الابعصمة الله در پس بركیمسه جود وجوعی وتوبه ورجوعی كندیدن بیلسه كندوبی حقك عملنه شریك قیلمش اولور وشرك خفی ده قالوراویله اولیجق شركله اولان عملدن فراغ ایلك اولور پس بومرتبه صاحبنه اولی اولان عمل هركارنده اللهی وكیل اتخاذ ایلیه وجمیع امورنی اكا تفویض قیله وبالكلیه تسلیم اوله ❊ مثنوی ❊ جزتوكل جزكه تسلیم تمام ❊ درغم وراحت همه مكرست ودام) زیرا توكلدن وتسلیم تمامدن غیریسی غم وراحتده دوكلی مكرودامدر اما مع التوكل والتسلیم التمام سائر اعمال دخی سعادت فرجام در ❊ مثنوی ❊ دریكی گفته كه واجب خدمتست ❊ ورنه اندیشهٔ توكل تهمتست) برنده دخی دیمش كه سالكه واجب اولان خدمت وعبادتدر یوخسه توكل اندیشه سی بلاعبادة ولاخدمة باعث تهمتدركه باالحاده ویازندقیه حمل اولنور زیرا خدمت وعبادتدن قطع نظر متوكل اولمق وحقه كندوبی تسلیم قیلمق دین وطریقت دكلدر بلكه توكل وتسلیم دخی مع الخدمة والعبادة مقبولدر ❊ مثنوی ❊ دریكی گفته كه امر ونهیهاست ❊ بهر كردن نیست شرح عجزماست) برنده دخی دیمش كه امر ونهی كه كندیده وارده اولمشدر ایلمكدن اوتری دكلدر بلكه بزم عجزیمزی وعدم

استطاعتمزی شرح ایچوندر بزم دیمزده مشایخ صوفیه و بعض متکلمینك دخی سوزلری بودرکه (لا استطاعة علی امتثال امر الله واجتناب نهیه الا بخلق الاستطاعة علی امتثال امره وتوفیقه خلافا للمعتزلة) زیرا انلر قتنده استطاعة اعضای سلیمه وقوت موجوده در پس استطاعة عرضدر واعراض لا تبقی زمانین مقتضاسنجه برفعل ایچون اولان قوت برآخر ایچون دخی باقی قالمز بلکه هر فعل ایچون الله دن عبده استطاعت وقوت ویرلمك لازم کلور حتی اول بنده اوکاری اشلیه واول امری طوته خلافا للکرامیه زیرا انلر قتنده استطاعت مستمره درمع الافعال کلها بونلره جواب بودرکه بوتقدیرجه استغناء العباد عن الله لازم کلور وخلق الله جمیع احوالده مفتقر ومحتاج اولمق کوریور وایاك نستعین قولی بی معنی اولور و بطالت الرب عن بعض الافعال لازم اولور پس حول وقوة واستطاعت لهك اولور بوتقدیرجه برسؤال لازم کلورکه قوله فهل استطاعت اولمیجق پس بوامر ونهی نه ایچوندر جواب و بونك معناسیدرکه وزیرلساندن بیوررلر اوامر ونواهینك ورودی قول مستقلا کندی قوتیله اشلکدن اوتری دکلدر بلکه عجزینی و عدم استطاعتنی شرح و بیان ایچوندرکه لا استطاعة علی طاعة الله الا بتوفیق الله مقتضاسنجه هرطاعته اشتغالی وهرامره امتثالی الله دن دیله واندن دائما انك امرنه امتثال ایلکه وطاعتنه اشتغال قیلمغه قوت ومعاونت طلب ایلیه نه انکه معتزله وقدریه کبی قدرت وقوتده کندوبی مستقلا قادر زعم ایدوب حقه شریك قیلیه واندن مستغنی اولمیه ❊ مثنوی ❊ تا که عجز خود ببینیم اندران ❊ قدرت اورا بدانیم ان زمان) تاکه کندی عجزمزی مرآة امر ونهی ده کوره وز وحقك قدرت وقوتنی بیله وز اول زمانده که کمال عبودیت بودر بوکه عجب وخود بینلك صفتمز بومرتبه عجب وخود بینلکی نفی ایتمك ایچون سالکه لازمدر ولکن جبردن احتراز ایچون بونك عقبنده اولان مرتبه لازم اولورکه وزیرطومار دن نقل بیوررلر ❊ مثنوی ❊ دربکی کفته که عجز خود مبین ❊ کفر نعمت کردنست آن عجز هین) بنده دخی دیمش که کندی عجزیکی کورمه زیرا مع الاستطاعة علی الطاعة اکاه اولکه بو عجز کفران نعمتدر یعنی حقك انعام واحسانی اولان قدرتك شکرینه عباندر ادا ایلیوب اظهار عجز ایلك کفر نعمت حق ایلکدر ❊ مثنوی ❊ قدرت خود بین که این قدرت ازوست ❊ قدرت تو نعمت اودانکه هوست) کندکده اولان قدرته نظر ایله که بوقدرت اندندر تکلیفه مدار اولمق ایچون (لا یکلف الله نفسا الا وسعها) درسنك قدرت ووسعکی انك نعمتی بیلکه اوالله هودر هو عبارة عن وجود ازلی متفرد بصفة الجلال والجمال (وهذا اول کلمة دعی الله عباده الیها بقوله قل هو وتم بها الکلام ثم قال الله غایة

مافی الباب) جبره مایل اولان بوراده درکه نعم بزده قوت ووسعت جسمانی وار ولکن اول قدرتی طاعته صرف ایتمکه عاجز پس جواب اولدرکه سنده اولان قدرت سنرمایه سنی مکلف اولدیغك امور ایچون صرف ایلك مراد ایلسك حق سنی اندن منع ایلمز اکر موانع شکلنده بعض امتحانات دخی کوسترسه ده زیرا فعل وارادت حقده ظلم بوقدر تنکیم (وماظلمهم الله ولکن کانوا انفسهم یظلمون) ودخی (ومار بك بظلام للعبید) بیوردی و بوایکی مرتبه دن اعلا بر مرتبه دخی واردرکه اول مرتبهٔ فنافی الله درکل اولیایه میسردر اکا اشارت ایدوب بیوررلر ❊ مثنوی ❊ دربکی کفته کزین دو بر کذر ❊ بت بود هرچه بکنجد در نظر) بنده دخی دیمش که بوایکیسندن کچ اول کندوبی من کل الوجوه عاجز کورمك و یاخود کندوبی الله قدرتیله قادر کورمك در زیرابت اولور هرنه کم غیریت قیاسیله نظرجانه صغه تنکیم بومرتبه یه شیخ الاسلام هروی حضرتلری اشارت بیوررلر (من وحد الواحد من واحد وکل من وحده جاحد) حاصل کلام اولدرکه برکیمسه مادامکه کندی ایله اوله اکر کندوبی عاجز کورمسی اولسون ویاخود قدرت و قوتی جمیعا الله دن بیلسون اول کندی دیدیکی اثنینیت اورتهده بتدر وحجابدر اول محو اولمیجه وبقای حق بالکلیه ظهوره کلمینجه کمال مرتبه سی بولنمز واول کیمسه فنافی الله ده دینلمز ❊ مثنوی ❊ دربکی کفته مکش این شمع را ❊ کین نظرچون شمع آمد جمع را) بنده دخی اوسط سلوکده اولان ومرتبهٔ فنافی الله دن بی بهره قلان کیمسه ایچون دیمش که بوموجوداته ودنیایه اولان شمع نظرکی سوندرمه که زیرا بونظر شمع کبی کلدی جمع باطنه وقوت قلبه انسانك بواشیا ایله ودنیا ومافیها ایله بالطبع الفتی مقرردر پس اوسط سلوکده و بدایت طریقده اولان کیمسه ازهد فی الدنیا یحبك الله حدیثیله عمل قیلسه واتركوا الدنیا لاهلها حدیثنك مضمونجه دنیایی دخی کمال بولمقدن اول تارك اولسه عجزه دوشر وعقلی ششر وتفرقهٔ خواطر مکسلری باشنه اوشر پس بوکونه اولان کیمسه امسك علیك بعض مالك فهو خیرلك حدیثیله و بونك امثالی احادیثله عمل قیلق ومال وکار ایچنده اولمق دینه انفعدر ❊ مثنوی ❊ ازنظر چون بکذری وازخیال ❊ کشته باشی نیم شب شمع وصال) زیرا اکر دخی کماله یتمه دین جهانه نظردن وانك خیالندن کچرسك شمع وصال اولان نظری قبل الکمال نصف سلوکده سوندرمش اولورسن پس تدریجله کمال تحصیل ایدوب قلب بوجهانك حقیقتنی بیلوب کمال فراغله فارغ اولدقده سن دخی شمع نظرك بودنیادن سوندرسك شمع جانك پرضیا وزجاجهٔ جنانك باصفا اولور تنکیم بومعنایه اشارت قیلورلر ❊ مثنوی ❊ دربکی کفته بکش

باکی مدار * تاعوض بینی نظر راصد هزار) بنده دخی عاشق حق اولنلره وقلبی
حق نوریله قوت بولنلره دیمش که بوجهانه اولان نظرک شمعنی سوندر باک
طونمه تا بوجهاندن دوخته اولسه چشم باطن افروخته اولور وانوار الهیدن
ضیا بولور ﴿ مثنوی ﴾ کز کشتن شمع جان افزون شود * لیلی ات از صبر
تو مجنون شود) زیرا دنیایه اولان نظرک شمعنی سوندرمکدن شمع جانک افزون
اولور سنک دنیا دولتی اولان لیلاک ومحبوبک سنک صبرکدن سکا عاشق ومجنون
اولور ﴿ مثنوی ﴾ ترک دنیا هرکه کرد از زهد خویش * پیش آید پیش
او دنیا و بیش) بو بیت ماقبلنه علت اولور انکیچون سکا محبوبه اولان دنیا
دولتی سنک محبوبک اولور که هرشول کیمسه که دنیایی ترک ایلدی کندی
زهدندن ایلرو کلور انک اوکنه دنیا وزیاده کلور بو دنیا سایه کبیدر قووارسک
اوکیجه فر وفرسک سکا تابع وطالب اولور کماقال الله تعالی فی الحدیث القدسی
یادنیا اخدمی من خدمنی واستخدمی من خدمک ﴿ مثنوی ﴾ در یکی کفته که
انچت داد حق * بر تو شیرین کرد در ایجاد حق) و بنده دخی دیمش که اول
نسنه یی که حق تعالی سکا و یردی انچت انچه ترا نقد بنده در سنک اوزریکه آنی
شیرین ایلدی سنی وجوده کتور مکده ﴿ مثنوی ﴾ بر تو آسان کرد خوش
آنرا بگیر * خویشتن را در میفکن درز خیر) سنک اوزریکه دینی ودنیوی آنی که
آسان ایلدی آنی خوش طوت کندیکی بورک آغر یسنه ومشقت ور یاضته براقه
بومرتبه دینک رخصت وسهولتی طرفنه اشارتدر که لاحرج فی الدین در کماقال
الله تعالی وماجعل علیکم فی الدین من حرج پس دین محمد سهولت اوزره
قونلمشدر وحضرت رسول اکرم صلی الله علیه وسلم حنفیت ومسامحت اوزره
بعث اولنمشدر کماقال علیه السلام بعثت بالحنفیة السمحة ودخی عسرتدن وتعمق
وتکلفدن تحذیر قیلمشلردر (کماروی عن عمر رضی الله عنه ایاکم والتعمق فی الدین
فان الله قد جعله سهلا فخذ واما تطیقونه) پس جناب حق قوللرینه دیننده من
بعد عسرت مراد ایلمز پس قول دخی عسرته دوشمیه (کماقال الله تعالی یرید
الله بکم الیسر ولایرید بکم العسر) بر بنده عزیمتی ادا ایلمدیکی کبی رخصتی
دخی محلنده اذا ایلسه اللهک مقبول ومحبوب قولی اولور (کماروی عن ابن عمر
قال النبی صلی الله علیه وسلم ان الله یحب ان تؤتی رخصه کمایحب ان تؤتی عزایمه)
اما سالک بودینده اولان رخصت وسیرة طرفنه قبل تزکیة النفس مائل اولسه
بغایت ضرر چکر ولکن بعد تصفیة النفس رخصت جانبی مندوب ومستحسن در
چوق کیمسلر رخص دینیه یی کندیلره مذهب اتخاذ ایلدکلرندن فوائد دینیه دن
خاسر اولدیلر ونقصانده قالدیلر نتکیم بر طومارده عزیمته اشارت ایدوب نقل

بیوررلر ﴿ مثنوی ﴾ در یکی کفته که بکذار آن خود * کان قبول طبع تو
رد ست و بد) بنده دخی دیمش که ترک ایله کندی مقتضاکی زیرا اول سنک طبعنک
قبولی اولان مردود وقبیحدر پس طبیعت که شهوات ورخصته مایل در چونکه
طبعیله رخصتی ارتکاب ایتسه باطل در بلکه ارتکاب رخصت دخی طبعا اولمیه
لمرضاة الله اوله ﴿ مثنوی ﴾ راههای مختلف آسان شدست * هر یکی
را ملتی چون جان شدست) کورمز میسن فرق ضالهنک واصحاب اهویهنک
مختلف اولان یوللری طبعه آسان اولمشدر هر بر طائفهیه بر ملت مشربلرینه
خوش اولدیغی ایچون جان کبی کلمشدر ﴿ مثنوی ﴾ کر میسر کردن حق
ره بدی * هر جهود و کبر ازو آکه بدی) اکر اللهک دیننده اولان اموری میسر
ایلمسی طریق ومذهب اولیدی هر جهود و کبر اول حقدن آکاه اولوردی اما
حقک مجرد تیسیر وتسهیل ایلمسی جانبی عزائمدن قطع نظر یول بولمدی (کماقال
الله تعالی واتبعوا احسن ماانزل الیکم من ربکم) ای العزائم دون الرخص
والناسخ دون المنسوخ پس اللهک میسر ایلمسی ارتکاب ایلمک محلنده
لدی الحاجه خوبدر اما مجرد بو میسر اولانی مذهب اتخاذ ایلمک مذمومدر
﴿ مثنوی ﴾ در یکی کفته میسر آن بود * که حیات دل غذای جان بود)
بنده دخی دیمش که اللهک میسر ایلمسی اولدر که کوکلک حیاتی که ذوق باطندر
جان انسانی وروح حیوانی یه غدا اوله تا طاعت کراهتله اولمیه بلکه حضور قلب
ولذة نفسله اوله ﴿ مثنوی ﴾ هرچه ذوق طبع باشد چون کذشت * بر نیارد
همچو شوره ریع کشت) زیرا هر نه کم طبع انسانینک ذوقیدر چونکم کچدی اول
طبع بوماروکتورمز و بتورمز شوره یر کبی ریع کشتی یعنی انسانک طبعی کوکلدن غدا
بولسه وطاعت طرفنه اول طبیعتده ذوق ولذت قالمسه اول طبع زمین شوره کبی
حاصل کتورمز واکدیکی طاعت تخمنی بتورمز اکرچه طبع انسانی حیاة دلدن قطع
نظر ایلسه طاعتدن ذوقی یوقدر ولکن حیات دل اکا غدا اولسه طاعتدن ذوق بولور
فرضا طبیعتده طاعت ایچون ذوق اولمسه بلکه عبادت وطاعتی مع الکراهه قیلسه
﴿ مثنوی ﴾ جز پشیمانی نباشد ریع او * جز خسارت پیش نارد بیع او)
پشیمانلقدن غیری اولمز آنک ریع وحاصلی خسارتدن غیری اوکنه نسنه کتورمز
آنک بیعی و یاخود خسارتدن غیری زیاده نسنه کتورمز انک بیعی (احب الاعمال
الی الله ادومها) درکه انسانه اول عملدن پشیمانلق کلمیه ﴿ مثنوی ﴾ او میسر
نبود اندر عاقبت * نام او باشد معسر عاقبت) اول طبعنده طاعته ذوقی اولمین
وطاعتی صفای خاطرله قیلمیان کیمسه عاقبتده طاعت ایچون میسر اولان
کیمسهلردن اولمز بلکه آنک نامی عاقبتده معسر اولنلردن اولور و یاخود معسر
عاقبت انک نامی اولور نعوذ بالله بو بیتده بو حدیث شریفه اشارت واردر که

اتفاق اوزره حضرت على كرم الله وجهه دن مرويدر (قال عليه السلام ما منكم
من احد الا وقد كتب مقعده من النار ومقعده من الجنة قالوا افلا نتكل على كتابنا
يارسول الله قال اعملوا فكل ميسر لما خلق له) يعنى هركس عملى موفق ومسهل
اولمشدر خيردن وشردن خلق اولندیغی عمل ايچون يعنى ازلده اهل جنت اولنه
بو دنياده سبب جنت اولان اعمال ميسر وآساندر واهل جهنم اولنه موصل دوزخ
اولان اعمال ميسر وآساندر وبالعكس اهل جنته اهل جهنم عملى معسر وكذلك
اهل جهنمه اهل جنت عملى معسردر نتكيم حضرت نبى عليه السلام بو حديثى
تفسير بيوردیلر فاما من كان من اهل السعادة فسييسر لعمل السعادة واما من كان
من اهل الشقاوة فسييسر لعمل الشقاوة ثم قرأ (فاما من اعطى واتقى وصدق
بالحسنى فسنيسره لليسرى واما من بخل واستغنى وكذب بالحسنى فسنيسره للعسرى)

﴿ مثنوى ﴾ تومعسر از ميسر بازدان * عاقبت بنكر جمال اين وآن) من
معسرى ميسردن كيرو ييل تعسير اولنان كيمسه ايله تيسير اولنان كيمسه نك مابينى
فرق قيل وعاقبت بونك واونك جمالنه وماٰلنه ناظر اول هركم طاعت حق ذوق
طبع وشوق قلب ايله ايلمه ميسردر ولما خلق طبعنه موافقدر وهركم مع الكراهه
قيلورسه معسردر بومعنالر عاقبتنه نظرله در زيرا چوق كيمسه اولور كه اوائلنده
معسر اولور واواخرنده ميسر اولور وبالعكس دخى اولور پس انما الاعمال بالخواتم در

انكچون عاقبت بنكر بيورديلر ﴿ مثنوى ﴾ در يكى كفته كه اوستادى طلب *
عاقبت بينى نيابى درحسب) حسب آبا واجداد ايله اولان شرف ومفاخرته ديرلر
پس برنده دخى ديمش كه بو بولده براستاد طلب ايله كه الرفيق ثم الطريق
ديمشلر وبو يوله مرشد بمزكيدن يكلمشدر واستادى اولمينك حقنده من لا استاذ
له فاستاذه الشيطان قولى صادق اولمشدر (ياايها الذين آمنوا اتقوا الله وابتغوا
اليه الوسيلة) آيتنده اهل تحقيق وسيله دن مراد مرشد ورفيقدر ديمشلردر ودخى
(فاسئلوا اهل الذكر ان كنتم لا تعلمون) آيتى استاد ومعلك طلبى ايچوندر ديو ياد
قيلمشلر وبونلر امثالى آيات واخبارى استادك طلبى حقنده چوق تالى اولمشلردر
لاسيما حضرت موسى عليه السلامك اولوالعزم ايكن حضرت خضرى طلب
ايلمسنده اولان امر بوخصوصده دليل قاطع وبرهان ساطعدر پس حسب
ونسبده عاقبت بينلك واهل يقينلق بوازسن وحسب ونسب ايله عاقبت كاره
ونهايت علوم واسراره واقف اولمزسن اكر آبا واجداده اولان علوم
وكمالك انسانه نفعى اوليدى حضرت نوح عليه السلامك اوغلى حقنده (انه ليس
من اهلك) ديمزدى وحضرت خضر اول والدشيخ صالحى قتل قيلمزدى وبرخواى
(ان اكرمكم عند الله اتقاكم) اتقاى ناس اكرم ناس اولمزدى اكر حسب ونسبله

عاقبت بينلك اوليدى (فلا انساب بينهم) درست اولمزدى وسلمان فارسى رضى الله
عنه ال رسول دكل ايكن (السلمان من الى) نيچون بيورمزدى ﴿ مثنوى ﴾ عاقبت
ديدند هر كون ملتى * لاجرم كشتند اسير زلتى) بو بيتده بلا استاد لفظى ماقبلنده
اولان بيت قرينه سيله مقدر اولمشدر واعتماد الفهم العالم قرينه نك قيامى سببيله
نظمدن محذوف اولمشدر زيرا معنى عاقبت كورديلر وبلا استاد نهايت كاره
نظر قيلديلر هر كون ملل سالفه وامم سابقه لاجرم بلا اتباع انبيا اسير زلات
وضلالات اولديلر اكر كندى بلدكلريله اولان عاقبت بينلكدن كچمه لر وانبياى
عظام عليهم السلامه تابع اولسه لر وانلرى مرشد واستاد اتخاذ قيلسه لردى اسير
ضلالات وغوايت اولميه لردى ديمك اولور ﴿ مثنوى ﴾ عاقبت ديدن نباشد
دست باف * ورنه كى بودى بدينها اختلاف) عاقبت بين اولمق ونهايت كاره
نظر قيلمق وحقيقت حاله بولمق ال اوركوسى اولمز كه سن بونلرى سهولتله
اله كتوره سن وكندبكى حقيقت بينلك مرتبه سنه بلا استاد يوره سن اكر بو عاقبت
بينلك دست باف كبى سهل اوليدى نيچون دينلرده واصحاب آينلرده اختلاف
اولوردى پس بونلرده بو اختلاف حقيقت بين اولمدقلرندن واستاده متابعت
وخدمت قيلمدقلرندن اولور (ولا يزالون مختلفين الا من رحم ربك) فحواسى اوزره
رحمت رب العالمين انبيا واوليايى بو اختلافدن خلاص قيلمشدر وطريق توحيدى
بونلره مبين اولمشدر بونلردن غيريسى وبونلرك توابعندن ايروسى اختلافده
قالمشدر ﴿ مثنوى ﴾ در يكى كفته كه استا هم توبى * زانكه استا را شناسا هم
توبى * مرد باش وسخره مردان مشو * رو سر خود كير وسر كردان مشو) رطومارده
دخى كامل العقل اولنلره نسبت ديمش كه استاد ومرشد هم سنسن زيرا استاد
ومرشدى عالم وشناسا اولان هم سنسن اوبله اولنجق بومرتبه كال كه سنده اوله
وقلبك وحدت مطلقه يى بوله وهر حالده حق سكا هادى ومرشد اوله مستقلا
سن دخى مرد اول وزبون ومغلوب مردان اولمه يورى كندى باشكى طوت
مرشد طلبنده حيران وسر كردان اولمه بو مرتبه اولياء اللهدن ظاهرا مرشده
خدمت ايتمين اويسيلره كوره وخدا پرورلره كوره در اويسيلر انلردر كه ظاهرا شيخ
ومرشدى اولميه وصورتا خدمت مشايخ قيلميه لكن معنى بر ولينك روحانيتى آنى
تربيه وارشاد قيله اما بو كروهك دخى اكثرى بعد الكمال لا عن احتياج برمرشده
ارتباط ايلمشلردر بو كروهده مشهور اولان اوليادن شيخ عطار قدس الله سره
العزيز حضرتلريدر كه ظاهرا شيخلرى معلوم اولمامشدر حسين منصور
حضرتلرينك روحانيتلرى آنى تربيه قيلمشدر وثانيا حسن خرقانى قدس الله سره
العزيز حضرتلرى در ظاهرا شيخلرى يوقدر معنى بايزيد قدس الله سره العزيز

حضرتلرینك روحانیتی انلری تربیه قیلشلردر ثالثا بهاءالدین نقشبندی قدس الله سره العزیز حضرتلریکه انلرك دخی ظاهرا شیخلری بوقدر معنی عبد الخالق غجدوانینك روحانیتلری تربیه قیلشدر پس بو مرتبه کاله ایرنلره نسبت استاده خدمت نفس الامر ده تحصیل حاصل اولور کذلك خدا پرورله دخی مرشد لازم اولمز زیرا انلر دخی جذبهٔ خدا سببیله یولده قالمز لیکن شوایکی طائفه‌دن ماعداسی اکر خدمت استاد قیلمزلرسه ومرشد ومعلمه تابع اولمزلرسه ناقص قالورلر وعلوم دین واسرار یقیندن بی نصیب اولورلر بونلره سخرهٔ مردان اولمه وکندی تدارککده اول مرشد طلبنده حیران قالمه دینلمز زیرا بو طومارك سوزی بو ایکی طائفه حقنده درغیریلره انلمز ❁ مثنوی ❁ دریکی کفته که این جمله یکیست * هرکه او دو بیند احول مرد کیست) بونده دخی دیمش که بو جمله اقوال مختلفه بحسب الحقیقه برلکدر هرشول کیمسه ایکی کورر وبری برینه ضد بولور شاشی ارجکزدرو بصر بصیرتی کوردر بحسب المراتب والاقوال والافعال اولان اختلافاتدن حقیقتك اختلافی واحکام دینیه‌نك تناقض وتغایری لازم کلمز بلکه هرمرتبه‌نك حکمی لازم اولان محلنه صرف اولنسه متناقض اولمز تکیم کثرات واختلافات اشیا وحدت ذاته خالل ویرمز (فنی کل شی له آیة * تدل علی انه واحد ❁ مثنوی ❁ دریکی کفته که صدیك چون بود * این که اندیشد مکر مجنون بود) بونده دخی دیمش که یوز بر نجه اولور بونی کم اندیشه ایلر مکر مجنون اوله وزیر بر تزویرك اهل تقلید اولمسی بو بیتدن منفهم اولور تکیم اصحاب تقلیدك حالی بودر که ارباب توحیدك کلامی واسطه سیله وحدت مطلقه یه اقرار ایلرلر ونطقه کتوروب آنی سویلرلر امانحقیقا توحید کندی مقاملری اولمدیغی ایچون هربار که کثرات مختلفه وافعال متنوعه‌یه نظر اینسه‌لر توهم ایدرلر که بو کثرت وتفرقه ضد وحدت وجمعیت اوله پس صدیك چون بودیرلر ووحدت نه یوزدن مرأت کثراتده متجلی وکثرت نه جهتدن وحدتله متحلیدر بیلمزلر وشریعت وطریقت وحقیقتده واقعه اولان احکام متنوعه واقوال مختلفه‌نك اختلافاتی بحسب المراتب ایدوکن فهم قیلمزلر تکیم وزیر پرتزویر بو کونه اولان اقوال مختلفه‌نك حقیقتك بیله مدی ومراتب واشخاصه نظر قیلوب موحد اوله‌مدی ❁ مثنوی ❁ هریکی قولیست ضد همدکر * چون یکی باشد یکی زهر وشکر) زیرا بو اقوالدن هربری برقولدرکه بری برینك ضدیدر نیجه براولور بری زهر وبری شکر که الضدان لایجتمعان در نعم مراتب حسیله وصورت اعتباری ایله لکل شی اثر ولکل نباء مستقر ودخی لکل مقام مقال ولکل عمل رجال دینور وزهر وشکر مغایر عد اولنور زیرا وجودده هر برمرتبه‌نك برآخر حکمی واردر کاقیل * بیت * هرمرتبه ازوجود حکمی

دارد * کرحفظ مراتب نکنی زندیقی * ولکن بو اختلافات استعدادات مختلفه صاحبلرندن حاصله اولور ومراتب کثیره اعتباریله ظهوره کلور اما معنایه نظر اولنسه اکر بو اقوال مختلفه‌ده واکر عالمده اولان اشیاء متنوعه وافعال متکثره‌ده اختلافات قالمز ومناقضت ومنافقت ومغایرت اولمز ❁ مثنوی ❁ تاز زهر واز شکر درنکذری * کی تواز کلزار وحدت بو بری) مادام که سن زهر وشکر ونفع وضرر قیدندن کچمیه‌سن وجمیع اضدادك مبانی توحید ایلمك شرابنی ایچمیه‌سن نیچون سن کلزار وحدتدن رایحه آلورسن ونه وجهله وحدت مطلقه‌یی بولورسن اکر اضداد وانواعه بقارسك حق یوق قیلورسن پس کلزار وحدته کیرن آنی اسماء متضاده واوصاف متقابله وافعال متنوعه ایله متجلی کورندر دخی وهو الاول فی عین اخریته والاخر فی عین اولیته والظاهر فی عین باطنیته والباطن فی عین ظاهریته دینلدر بو مرتبه الضدان لایجتمعان مرتبه‌سیدر زهر وشکر ونفع وضرر بونده برابردر معز عین مذلدر ومحیی عین ممیتدر وقابض عین باسطدر وقس علی هذا سائر الاضداد ❁ مثنوی ❁ این نمط وین نوع ده طومار ودو * برنوشت آن دین عیسی راعدو) بو اسلوب وبو نوع اون ایکی طوماری اول عیسی دینه عدو اولان وزیر یازدی بو نمط وبو نوع دیمکلرندن بو معنا منفهم اولور که مثنویده واقعه ومکتوبه اولان کلمات مختلفه آنك طوامیرینك اقوال مختلفه‌سی اولمیه بلکه انجق انك اختلافنی بو مثنویده مسطوره اولان الفاظ منظومه ومختلفه‌یه تشبیه وتمثیل اولور وبو کونه مختلفه سوزلر سویلدی دیمك اولور پس مثل اولمز مثال اولور ودخی انك طوماری اون ایکیدر ومثنویده مکتوبه اولان دریکی کفته اون التیدر شهادت ایلر که بو انك عینی اولمیه بلکه بونده مراد اختلافات احکام شرعیه ومغایرات مراتب مرعیه اوله توفیق وتوجیه اولنسه یعنی اوزره وزیر پر تزویر انجیلك احکامنی حقیقة متغایر ومتناقض زعم ایدوب اول احکام مختلفه ایله برنیجه کروهی تفرقه واختلافه برقدیغی کبی طائفهٔ مقلده دخی احکام مختلفهٔ شرعیه‌یی توفیق ایده مدکلرندن وجمعیت جانبنه کیده مدکلرندن (ستفترق امتی الی ثلثة وسبعین فرقة کلهم فی النار الا واحد) قولنك موجبنجه یتمش اوج فرقه اولوب بو جمله‌دن فرقهٔ ناجیه جامع جمیع مراتب اولان اهل توحید اولدی که طریق اعدل واوسطی اختیار قلدی مثلا بالکز جبری اولمدی وبالکلیة قدری دخی اولمدی ومعتزله مذهبنده دخی قالمدی مع هذا اینه بونلرك ادله ومذهبلریله محلنده عمل قیلدی والله اعلم

❁ دربیان آنکه این اختلافات درصورت روشنست نه درحقیقت راه ❁

(مثنوی) اوزنك رنکیٔ عیسی بونداشت * وزمزاج خم عیسی خونداشت) جامهٔ صدرنك

ازان خم صفتا ساده و يك رنك كشتى چون صبا) اول مقلد و زيرا حول و ريزو ير
حضرت عيسى عليه السلامك يكرنكلكى مرتبه سندن رايحه و ذوق طوتمدى
وحضرت عيسى عليه السلامك مزاجى كوپندن خوى طوتمدى بوز رنكلى
جامه اول صفتا خم اولان مزاج عيسادن ساده و يك رنك اولوردى صبا كبى
مزاج عيسايى خمه تشبيه ايدوب كبروا كا مضاف قيلارى حضرت عيسانك
ظاهرده دخى صباغ اولدقرى ملابسه سيله در زيرا حضرت عيسى عليه
السلامك معجزات عليه سندن برى دخى اول ايدى كه بركوپدن جامه لرى انواع
الوان بويردى ولازم كلسه انواع الوانله منصبغ اولان جامه يى يكرنك و ساده
ايلردى اكثر اهل تواريخ بونى بويله يازمشلر واهل تفسيردخى (فلما احس عيسى
منهم الكفر قال من انصارى) آيتنده بونه اشارت قيلشلردر محشى بيضاوى
اولان شيخ زاده مرحوم حاشيهٔ بيضاويده ديركه (قال اهل التواريخ ان امه سلمته
الى صباغ فاراد الصباغ ان يغيب يوما لبعض مهماته فقال له هنا ثياب مختلفة
فقد جعلت على كل واحد منهما علامة فاصبغها بتلك الالوان فادخل الجميع
عيسى فى جب واحد فرجع الصباغ وسأل فاخبره بما فعله فقال قد افسدت الثياب
فاخرج ثوبا اخضر وثوبا احمر وثوبا اصفر وثوبا ابيض كما يريد الصباغ فتعجب
الحاضرون منه وآمنوا وهم الحواريون) وجامهٔ صدرنكدن مراد جامهٔ وجود
انسانيدركه الوان اخلاق بشريته ملون وصفة نفسانيته ايله مصبغ ومكوندر
وحضرت عيسى عليه السلامك مزاجى كوپندن يكرنك اولمسى اول حضرتك
شرعنه وقلبنه داخل اولنلرك وجودى جامه سى الوان اختلافات بشريه دن
خلاص اولوب نور توحيد ايله بويانمسى وصبا كبى صفا بولمسيدر ✻ مثنوى ✻
نيست يك رنكى كزو خيزد ملال ✻ بل مثال ماهى وآب زلال) و بو توحيدك
يكرنكلكى اول يكرنكلك دكلدر كه اندن سالكه ملالت حاصل اوله بلكه اول
بى رنكلك عالمى آب زلال كبى واكا مستغرق اولنلر ماهى كبى انكله زنده اولوب
وانكله راحت وحيات بولوب عيش ونوش قليورلر ✻ مثنوى ✻ كرچه در
خشكى هزاران رنكها ست ✻ ماهيانرا با يبوست جنكها ست) اكرچه بو قورو لقده
يعنى بو عالم صورتده هزاران نقوش والوان واردر ليكن ماهيان بحر وحدت
اولان انبيا واوليانك يبوستله جنكلرى واردر يعنى عالم كثرتدن احترازو نفرتلرى
واردر ✻ مثنوى ✻ كيست ماهى چيست دريا درمثل ✻ تا بدان ماند ملك عز
وجل) ماهى كيم ودريا نه شيدر مثلده كه تا اكا بكزه يه ملك عز وجل يعنى
بومثل دكل مثالدرسن وحدت بيرنكلكنى دنيا بيرنكلكنه قياس ايتمه ✻ مثنوى ✻
صدهزاران بحر وماهى در وجود ✻ سجده آرد پيش آن اكرام وجود) زيرا نيجه

بوز بيك بحر وماهى بو وجود عالمنده سجده وعبوديت كتوررز اول اكرام وجود
صاحبنك اوكنه وياخود اكرام وجوددن مضاف محذوف اوله پيش آن ذى
اكرام وجود ديمك اوله وياخود رجل عدل قبيلندن اولوب اول عين اكرام وعين
جود اولان حقك حضورينه سجده كتوررلر ديمك اوله ✻ مثنوى ✻ چند باران
عطا باران شده ✻ تا بدان آن بحر درافشان شده) بر نيجه باران عطايا غيبى اولدى
اول حضرت طرفندن تا اول برقاج باران عطا سببيله بو بحرلر درافشان اولدى
✻ مثنوى ✻ چند خورشيد كرم افروخته ✻ تا كه ابر و بحر جود آموخته) و بر
نيجه خورشيد كرم اول حضرت جانبندن افروخته اولدى وطلوع قيلدى تا كيم بو ابر
و بحرلراندن جود و بخشا اوكرندى پس قياس ايله اول حضرتك عظم شاننى كه
جميع بحارالك قلزم جودندن برقطره و جمله نيرات آنك خورشيد كرمندن
بر ذره و كل نعم جهان آنك خزاين نعمتلرندن پر بهره در پس نوجهله دريا اكا مثال
اولور ✻ مثنوى ✻ پرتو دانش زده بر آب وطين ✻ تا كه شد دانه پذيرنده زمين)
اول خورشيد كرم الهيدن پرتو دانش ولمعهٔ شناعش خاك وطينك اوزرينه
اوردى تا بو زمين اول پرتو واسطه سيله دانه پذيرنده اولدى ✻ مثنوى ✻
خاك امين وهر كه دروى كاشتى ✻ بى خيانت جنس آن برداشتى) كورمزميسين
خلك زمين اميندر هرنه تخميكه اكا اكدك بلا خيانة بلكه مع زيادة انك جنسنى اندن
قالدردك ✻ مثنوى ✻ اين امانت زان امانت يافتست ✻ كافتاب عدل بروى
تافتست) بو امينلكى زمين اول امانت الهيه دن بولمشدر كه آفتاب صفت عدل انك
اوزرينه طالع اولمشدر ✻ مثنوى ✻ تا نشان حق نيارد نوبهار ✻ خاك
سرها را نكرده آشكار) نشاندن مراد امردركه پادشاهلرك امرينه نشان ديرلر
وياخود اسم عدالتك آثاريدركه اعتدال زماندر تقديرمعنى تا امر الهى وياخود
صفت عدالتك شانى اولان اعتدال ربيعى نوبهارموسمنى كتورميه بو خاك
جوفنده اولان اسرارى آشكار ايلمدى ولسان حالله هر برك و بار واز هار و اشجار
ما فى الضميرين سويلدى همانا كه انبت الله البقل مقتضاسنجه جناب كردكار
نوبهار واسطه سيله اسرار خاكى اظهار ايلدى هر برك و بار برلسان اولوب اهل
انظاره حالنى سويلدى (بيت) استرايسك المغه حكمت كتابندن سبق ✻ خامهٔ قدرت
نه يازمش صفحهٔ اشجاره بق ✻ بيت (اشجاره بق كه هر ورقى بر كتابدر ✻ ادراكى
اولميانه جهان برورق دكل ✻ مثنوى ✻ آن جوادى كه جمادى را بداد ✻
اين خبرها وين امانت وين سداد) اول بر جوادكه بر جماده و بردى بو خبرلرى
و بو امانتى و بو سداد واستقامتى ✻ مثنوى ✻ مر جمادى را كند فضلش
خبير ✻ عاقلانرا كرده قهر او ضرير) هر بر جمادى آنك فضل واحسانى خبردار

ایلرکه جمیع خصوصده حق تعالینك امرینه مطیعلردر مع هذا بونلرده عقل وتمیز
بو قدر انك قهری عاقللری کور ایلمشدر که عقل قوتی ایله انك قهرندن خلاص
بولمغه قادر اوله مدیلر وفکر وفراست ونیجه بیك حکمت ومعرفتله انك قضاسندن
نجات بوله مدیلر ﴿ مثنوی ﴾ جان ودل راطاقت ان جوش نیست * با که
کویم درجهان یك کوش نیست) مثلا حکماء کافرین وعقلاء مشرکین کبی جان
ودله اول جوش وطاقت بوقدر یعنی حق تعالی حضرتلرینك اسرار نهانئی وحکمت
بی پایانئی فهم وادراك ایلمکه جان ودل ایچون اول طاقت واکا لایق قدرت بوقدر
بو جان ودلك ادراك ایلمکده عاجز وفرومانده قالدیغی سری کیمه سو یلیم که جهانده
بونك استماعنه لایق بر کوش یوقدر یك کوش نیست دیو نفی کلی ایلمکلرندن مراد
النادر کالمعدوم قولنك مفهومنی اشعار ایلر ﴿ مثنوی ﴾ هر کجا کوشی بدازوی
چشم کشت * هر کجاسنکی بدازوی یشم کشت) هر نرده که بر کوش وارایدی
اندن چشم اولدی یعنی هر قنده که سمع مرتبه سنده بر کیمسه وارایدی اول خدانك
توفیق وهدایتندن رؤیت ومشاهده مرتبه سنی بولدی هر قنده که بر سنك وارایدی
اندن یشم اولدی یعنی هر یرده که بر حجر لایفهم وجاد کبی ابکم کیمسه وارایدی
اول خدانك فضل وعنایتندن یشم اولدی وجوهریت مرتبه سنی بولدی
﴿ مثنوی ﴾ کیمیاسازست چه بود کیمیا * معجزه بخشست چه بود سیمیا) اول
خدای تعالی کیمیا دوز بجیدر کیمیانه اولور یعنی اول حضرتی کیمیایه تشبیه ایلمك
نه افاده قیلور اکر اول کیمیا کیدر دینلسه بو سوز بیجیعنی اولور کیمیا شول اکسیردر که
نحاس ورصاص مقوله سی شیلری سیم وذهب خاص ایلر وخدای تعالی بو اکسیرك
صانعیدر کذلك انبیا واولیاء هر بری معنوی کیمیالردر که کفر وعصیان وجهل وطغیان
مسئله لرینی طاعت وایمانه وعدل وعرفانه تبدیل ایلرلر حق سبحانه وتعالی
بو معنوی اولان کیمیالرك دخی خالق وصانعیدر پس اکا کیمیا دینلسه یرنده اولمز
صانع معجزه بخشدر سیمیانه اوله معجزه شول خارق عادتدر که انبیا علیهم السلامدن
ظهور ایدوب غیریسی انك اتیانندە عاجزلردر زیرا اول خارق عاده اولان حالته انکچون
معجزه دینلدی که خلایق عاجز ایلر اول خارق عاده اکر اولیادن ظهور ایدرسه
کرامت دینور وسیمیا سحره مشابه شول تخیلاتدر که انك حقیقتی یوقدر لیکن
استادلری صنعتله عیونناسده موجود شکلنده کوسترر مثلا اهل شعبدنك بعض
صنعت غریبه کوستردکلری کبی ﴿ مثنوی ﴾ این ثنا کفتن زمن ترك ثناست *
کین دلیل هستی وهستی خطاست) بندن بو ثنایی دیمك واحصا الملك عین ترك ثنادر
زیرا بو ثنایی دیمك وجوده دلیل ونشاندر ووجود عند اهل الکمال بر نوع ذنب وخطادر بلکه
اصحاب کمالك شانی خدای تعالی یه بی شائبه وجود کمال عجزله ثنا ایلمکدر ووجود

ایله اولان مدح وثنایی ترك قیلمقدر نتکیم سلطان انبیا صلی الله علیه وسلم
احصای ثنا ایلمکده وجود وقدرتی ترك ایلدی ولا احصی ثناء علیك انت کما
اثنیت علی نفسك دیو بیورردی ﴿ مثنوی ﴾ پیش هست او باید نیست بود *
چیست هست پیش او کور وکبود) اول خدانك وجودی قتنده نیست وفانی
اولمق کرك وجود انك اوکنده نه در کور وکبوددر کور وکبود آرده قالمش شیئه
دیرلر بونده وجود غیرانك وجودی قتنده بی نفع وبی معنی دیمکدن عبارتدر
پس وجود غیرك کور وکبود منزله سنده اولدیغنی بو بیتله تفسیر بیوروب دیرلر
﴿ مثنوی ﴾ کرنبودی کور زو بکداختی * کرمیٔ خورشیدرا بشناختی) اکر
وجود غیر کور اولمیدی اوندن اریدی یعنی اکر حقدن غیرینك وماسوا
مرتبه سنده اولان اشیانك وجودی حضرت حقك شهودندن کور اولمیدی بلکه
آنی کندینك وجودنده مشاهده قیلیدی بوزکبی اریدی وفانی اولیدی
وخورشیدك کرملکنی اکلیدی یعنی خورشید حقیقتدن نور وپرتونی وانك تأثیرنی
فهم قیلیدی پس بو وجود غیرك وجود حقله قائم اولدیغنی بلمامسی واندن
خبردار اولمامسی کورلکنه دلالت ایلر ﴿ مثنوی ﴾ ورنبودی او کبود از تعزیت * کی
فسردی همچو یخ این ناحیت) رنك کبود دیار نجمده رنك ماتمدر
دیار رومده سیاه رنك رنك ماتم اولدیغی کبی معنی اول وجود ماسوا تعزیتدن
کبود اولمیدی یعنی حضرت حقدن بعید اولمق ماتمندن ازرق پوش شکلنده
اولمیدی بو ناحیت بوز کبی نیچون طوکردی یعنی بو ناحیهٔ ممکنات ووجود کائنات
بوز کبی نیچون منجمد اولوردی وغیریت مرتبه سنده موجود قالوردی بلکه اول
قدیم مطلقه قریب وقرین اولسیدی وانك ظهورنی کندیلرك وجودنده معاینه
قیلسیدی غیریتدن اثرلری قالمزدی (کما قال الجنید اذا قرن المحدث بالقدیم لم یبق
له اثر) پس موجوداتك ماسوا وغیر مرتبه سنده موجود ومنجمد اولمسی وصال
حقدنه وشهود وجود مطلقدن کور ومهجور قالملرینه شهادت ایلر

﴿ در بیان خسارت وزیر در ین مکر ﴾

﴿ مثنوی ﴾ همچو شه نادان وغافل بد وزیر * پنجه میزد باقدیم ناکزیر)
پادشاه جهود کبی وزیر دخی نادان وغافل ایدی مفارقتی ممکن اولمین وامرینك
قبولی ضروری ولازم اولان قدیمله پنجه اوردی یعنی حضرت حقه مقابله
قیلدی زیرا دین عیسی علیه السلام حق تعالینك مراد ایلدیکی دین ایدی انك
تغییرینه سعی قیلمق حقله پنجه اورمق کبی اولدی ناکزیر لابد ولازم معناسنه در
﴿ مثنوی ﴾ باچنان قادر خدایی کز عدم * صد چو عالم هست کرداند بدم)
انجلین قادر بر خدایه پنجه اوردی که عدمدن بردمده بو عالم کبی یوز عالم وجوده

کوستورر ۞ مثنوی ۞ صد چو عالم در نظر پیدا کند * چونکه چشمش را بخود
بینا کند) سنک نظرکده بو عالم کبی یوز عالم پیدا ایلر چونکه سنک چشمکی
کندوسیله کوریجی ایلیا یعنی کندی نوریله کوریجی ایلیه ۞ مثنوی ۞
کر جهـان پیشت بزرک بی بنیست * پیش قدرت ذره‌ٔ میدان که نیست) اکر جهان
سنک قتکده عظیم و بی پایان و بی نهایتدر اکن قدیر و قدیمک قدرتی قتنده بر ذره
بیل بو عالمی که حقیقتده بو قدر ۞ مثنوی ۞ این جهان خود حبس جانهـای
شماست * هین روید آن سو که صحرای شماست) بو جهان خود سزک جانلریکزک
حبسیدر اکاه اولوکز اول جانبه کیدیکز زیرا اول جانب سزک صحرا و تفرجکاهکزدر
اول طرفدن مراد انبیا و اولیا علیهم السلامک کندکاری ارض الله واسعه
و مرتبهٔ حقیقتدر ۞ مثنوی ۞ این جهان محدود آن خود بیحد ست * نقش
و صورت پیش آن معنی سد ست) بو جهان صورت محدود و اول جهان معنی
خود بی حد و بی نهایتدر و بو نقش و صورت اول معنی عالمنک اوکنده حجاب
و سد در بو عالم معنی دائما بو عالم صورتده متصرف و آنک اهلی بو عالم اهلینک
اوزرینه غالب و مسلطدر پس بو عالم معنی اهلنک عالم صورت اهلی اوزره غلبه
و حکومتنک بیاننه شروع ایدوب بیورر ۞ مثنوی ۞ صد هزاران نیزهٔ
فرعون را * در شکست از موسی با یک عصا) فرعونک صد هزاران نیزه‌سی یعنی
بو عالم صورتک اهلی اولان فرعونک و آنک عسکرینک آلت حرب و قتالی اول
عالمک اهلی اولان بر موسادن بر عصا ایله صدی ۞ مثنوی ۞ صد هزاران
طب جالینوس بود * پیش عیسی و دمش افسوس بود) بو عالمک اهلندن
اولان جالینوسک صد هزاران طبی وار ایدی اول عالمک اهلی اولان
حضرت عیسی علیه السلامک اوکنده و آنک نفس مبارکنک قتنده افسوس
و بیهوده اولدی زیرا بو اطبای صوری ابرای اکمه و ابرص و احیای موتی ایلمکه
قادر اولمدیلر حضرت عیسی علیه السلامدن بو معجزه‌لری کوروب عاجز قالدیلر
۞ مثنوی ۞ صد هزاران دفتر اشعار بود * پیش حرف امی اش عار بود) نیجه
یوز بیک شعرلرک دفتری و شاعرلرک انشاسی وار ایدی اول عالمک رابسنک
اوکنده اول اشعار عیب و عار اولدی امی ده که یانک اولکیسی نسبت ایچوندر
و ایکنجیسی وحدت ایچوندر ضمیر غائب اولان اش مقدما آن معنی دیمکله اشارت
بیوردقلری عالم معنایه راجعدر و یاخود خدای تعالی یه راجعدر و اشعاره دخی
راجع اولسه جائزدر ولکن اولین اولی و امیدن مراد حضرت محمد صلی الله
علیه و سلمدر و اول حضرته امی دینلمکده ایکی وجه واردر اولا بر شیخ اوقیوب
و استاددن بر علم تعلم ایلمدیکی ایچون امی دیدیلر که انادن نیجه طوغدی ایسه
غیرک تعلیمنه محتاج اولمیوب اویله ظهور ایلدی ثانیا امدن مراد عند اهل التحقیق

ام الکتابدر اول حضرته امی دیو امه نسبت قیلق آنک عاینک ام الکتابه منسوب
اولدیغندن عبارتدر و اول حضرتک عصر شریفنده افصح فصحا و ابلغ بلغا
فی چوق ایدیلر و مکهٔ مکرمه ده بونلرک بر نادیه‌لری وار ایدی کلوب اول موضعده
جمع اولوب بری بریله تحدی ایلرلردی حتی بو جهتدن ترکیبده و عالیقدر سبعهٔ
معلقه صاحبی یدی شاعر وار ایدیکم انلرک شعری اعجاز مرتبه‌سنی بولمشدی
و بونلرک هر بری علی سبیل التحدی شعرلرین کتوروب باب کعبه‌یه تعلیق
قیلمشدی چونکم سلطان انبیا صلی الله علیه و سلم بونلرک دعوتنه بعث اولندقده
و بونلره حضرت حق جانبندن قرآن عظیم ایله تحدی قیلندقده اقصر سوره‌دن بر سوره‌یی
کتورمکه و اکا نظیره دیمکه عاجز و فرومانده اولوب هر بریتک اشعاری کندیلره
عیب و عار کلوب کیجه ایله کعبه قپوسندن شعرلرنی اوغرلدیلر و اول حضرتک
لسان شریفندن ظهور ایلین حروف و کلمات مثللی کلمات و حروفک نظیره‌سنه
قادر اولمیوب هر بری اختفا قیلدیلر پس اول عالمک اهلنک بو عالمک اهلی اوزره
غالب اولدیغنه انبیای عظام علیهم السلامک بو معجزاتی ایله استشهاد بیوردیلر
و هر نبینک معجزه‌سی کندی عصرنده اولان قومنه هر نه کار و صنعت غالب اولدیسه
و اول قومک ایچنده هر نه حالت مقبول و پسندیده کلدیسه اونینک معجزه‌سی اکا کوره
واقع اولمشدر مثلا حضرت موسی علیه السلام زماننده سحره و ساحره رغبت زیاده
ایدی که خلق بعض تخیلاتله عاجز ایلشلردی حق تعالی عالم معنانک اهلی اولان حضرت
موسی علیه السلامک عصاسنی اژدر ایلمکله بونلری عاجز قیلدی و دور عیسی
علیه السلامده طب علمی مرغوب و معظم کلمشدی و هر طبیب اول زمان
قومنک ایچنده نبی کبی مکرم اولمشدی حق تعالی عالم معنانک اهلی اولان عیسی
علیه السلام حضرتلرینی ابرای اکمه و ابرص و احیای موتی ایتمکله بونلره ارسال
ایلدی بونلر بو معجزه‌یی کوروب عاجز قالدیلر و حضرت نبی علیه الصلاة والسلامک
زماننده ناس فصاحت و بلاغته رغبت قیلمشلرو بر فصیح و بلیغی عظیم القدر
و جلیل المرتبه بیلمشلردی حق تعالی نبی امی حضرتلرینی بونلره بعث ایلدی بونلر
انک فصاحت و بلاغتندن حیران قالدیلر و آنک مثلنی اتیانده عاجز اولدیلر پس
هر بر نبی بر آخر نبیدن صادر اولان معجزه‌یی اظهاره قادردر ولیکن کندی زماننده
اولان قومی هر نیه رغبت ایلرسه بونلرک دخی معجزه‌سی اکا کوره ظهوره کلمشدر
۞ مثنوی ۞ با چنین غالب خداوند کسی * چون نمیرد کر نباشد او خسی)
بویله غالب و قادر بر خداوندک مقابله سنده بر کیمسه نیچون اولمیه اکر اول کیمسه
زیاده دنی اولمیه باوند ه مقابله معناسنه استعمال اولنور ۞ مثنوی ۞ بس دل
چون کوه را انکیخت او * مرغ زیرک با دو پا آویخت او) اول خدا چون طاغ
کبی قوی و محکم قلبی قوپاردی یعنی عقل و فضلاله کوه کبی راسخ و ثابت قلبی

یردن قلع ایلدی اول قلبك قوت وثباتی آنك قضاسنه مقابله قیلدی واول قوت وثبات واسطه سیله انك پنجهٔ قهرندن خلاص اولدی اول قادر وقوی وعاقل وزیرك اولان مرغی ایکی اباغیله آصدی یعنی ایکی آیاغندن طوتدی ودام قهرنه بند ایتدی مرغ زیرکدن مقصود هر کارنده زیرك وعاقل اولان وضرر ومکردن اجتناب قیلان کیمسه‌لردر ﴿ مثنوی ﴾ فهم وخاطر تیز کردن نیست راه * جز شکسته می نکیرد فضل شاه) فهم وخاطری تیز ایلمك یول دکلدر یعنی فهم وخاطر وعقلی تیز ایلمك حضرت حق جانبنه طریق اولمز زیرا اول پادشاه حقیقینك فضلی انکسار وشکسته‌لکدن غیری طوتمز یعنی قبول قیلمز (ولهذا قال فی الحدیث القدسی * انا عند منکسرة القلوب ﴿ مثنوی ﴾ ای بسا کنج اکنان وکنج کاو * کان خیال اندیش راشدر یش کاو) اولکی کاو کاف عربیله کاویدن لفظندن بوجق قزیجی دیمك اولور وثانیجی کاو کاف فارسیله صغر معناسنه در تقدیر معنی ای چوق خزینه طولدر یجی و بوجق قزیجی کیمسلر که اول خیال اندیش اولان وزیر پرتزویره صغر صقاللی اولدی یعنی اول دنی وزیره تابع اولدی زیرا استعمال اهل فرسده ریش کاو شول کیمسنه‌یه دیرلر بردنی شیئه تبعیت قیله واکا مسخره اوله پس بو کلامدن مراد تعریض اولور شول صوری خزینه طولدروب مال جمع ایدن اهل دنیایه و یاخود معنوی کنج قلبلرین بحث ایدوب جواهر علمله پر ایدن علمایه که دنیای دنی‌یه ونفس خسیسه تابع اولمشلر وریش کاو منزله‌سن بولمشلردر و بونلره خطاب ایدوب برنیجه ابیاتله دخی ارشاد بیوررلر ﴿ مثنوی ﴾ کاو که بود تاتوریش اوشوی * خاك چه بود تا حشیش اوشوی) کاو کیم اوله تا سن انك صقالی اوله‌سن یعنی دنیا صغری و یا نفس اماره صغری نه‌شیٔ اوله که سن انك تابعی اوله‌سن خاك نه‌شیٔ اوله تا سن انك حشیشی اوله‌سن یعنی بو عالم تراب نه‌دیدر که سن آنك اوتی اوله‌سن حاصل کلام انسان خلاصهٔ موجودات ایکن حیوان سیرت اولان نفسه ودنیای دنی‌یه تابع اولمق ومرتبهٔ سفلی‌ده قالمق دین وایمانه ضرر ویرمسنی ومعنا مسخ وفسخ اولمسنی اشعار ایلر ﴿ مثنوی ﴾ چون زنی از کار بد شد روی زرد * مسخ کرد اورا خدا وزهره کرد) چونکم بر عورت بدفعلدن روی زرد اولدی یعنی خجل وشرمسار اولدی روی زرد خجالتدن کنایتدر خدای تعالی انك صورتنی مسخ ایلدی وآنی زهره ایلدی یوزینك زهره اولمسنده علمانك اختلافی واردر (وما انزل علی الملکین ببابل هاروت وماروت) آیتنك تفسیرنده اهل تفسیر بونك قصه‌سنی هر بری بر نوع اوزره حکایه قلمشلردر اکثری الان سبعهٔ سیاره‌دن اولان زهره یلدزی اولدیغنه قائل وراضی اولمشلردر وبعضیلر الان سبعهٔ سیاره‌دن اولان زهره‌در دیمشلردر وحضرت رسول صلی الله

علیه وسلمك حدیث شریفی بو معنایه دلالت ایلر دیمشلر که حدیث صحیحدر ورسول اکرم صلی الله تعالی علیه وسلم هر بار که زهره یلدزنی کورسه ایدی بیوررلردی که (لعن الله الزهرة فانها هی التی فتنت الملکین هاروت وماروت) رواه السیوطی فی الجامع الصغیر عن علی کرم الله وجهه وصاحب التیسیر تیسیرده دیر که حق تعالی اول وقتکم آسمانی یراتدی کواکبی بیله خلق ایتدی وزهره سبعهٔ سیاره‌دن بریدر که آسمان ایله بیله خلق اولمشدر بلکه خدای تعالی هاروتله ماروته کلان زهره نام عورتی مسخ ایلدی وآسمانه اسم اعظم قوتیله چیقاردی وآسمانده هنوز معذبدر ویاخود سائر ممسوخات کبی ناره ملحقدر واول حدیثی که اصحاب حدیث حضرت نبیدن روایت ایلمشلردر که (لعن الله الزهرة فانها فتنت ملکین) بیورمشدر بو لعنت اکا اسمنك توافقندن اوتریدر دیمشدر ومعالمده مسطوردر که زهره بر جمیله عورت ایدی اریله خصومت ایلدی اول ملکینك محکمه‌سنه کلدی فی الحال اول ملکلر بونك لطافت وملاحتن کوروب فریفته اولدیلر القصه بونك مهماتنی تأخیره براقدیلر بر آخر کونده اول عورت کیرو کلدی آنی اول ملکلر خلوتخانه‌لرینه دعوت ایلدیلر وکندیلرك عشق ومحبتن اکا اشکاره سویلدیلر اول زن دخی بونلره بو کونه جواب ویردی که سزك مطلوبکز حاصل اولمز الا اوچ فعلی ارتکابله اولا بنم معبودم اولان بته پرستش ایتمکله وشوهرمی قتل قیلمغله ودخی شرب خمر ایتمکله بونلر بت پرستلکی وقتل نفسی اکبر کبائردن ایدوکنی بیلوب آنی ایشلمکدن اجتناب قیلوب شرب خمره راضی اولدیلر لکن مجمع قبائح وام الخبائث بو ایدیکنی بیلمدیلر روایت اولنور که اول زمان بونلره دیدی که سز هر شب بعد اداء حکومت که آسمانه عروج ایلرسکز اول اسمله که آسمانه عروج ایلمکه انك برکاتیله قادر اولورسز بکا تعلیم ایلك بونلر اول اسم اعظمی اول زنه اوکرتدیلر واول اسمك قوتیله اول زن آسمانه عروج ایلدی وخدا انك صورتنی مسخ قیلدی آنك صورتی بر کوکبك صورتنه مبدل اولدی بو محلده حضرت خداوندکارك دخی اکرچه کلام دربارلرندن بالبداهه عین زهرهٔ مشهوره اولمق منفهم اولور لکن عین زهرهٔ مشهوره اولمق کوربنور بو تقریبله که مسخ لغتده بر صورتك بر اخر صورته تبدیل اولمسنه دیرلر که صورت اخری صورت اولی دن ادنی اوله پس مسخ کرد اورا خدا وزهره کرد بیورملری خدای تعالی ان زن را مسخ کرد و بر شکل زهره کرد ویا در صورت زهره کرد دیمکی اقتضا ایلر پس خدای تعالی اول زنی زهره صورتنه مسخ ایلمسندن واول زنك شکلی زهرهٔ مشهوره شکلنه کرمسندن انك عین زهره اولمسی لازم کلمز بلکه حق تعالی انی زهره صورتنده

قیلدی دیدیکی مستلزم اولور پس صورت زهره یه ممسوخه اولدقدنصکره صاحب
تیسیر دیدیکی کبی یا آسمانده قالمش اوله ویاخود سائر ممسوخات کبی ناره کذر قیلمش
اوله پس عین زهره مشهوره اولمق توهمی بونکله مندفع اولور واستنکار علما
لازم کلمز وبو محله بوندن انسب توفیق اولمز فلیتأمل ﴿ مثنوی ﴾ عورتی را
زهره کردن مسخ بود * خاك وكل كشتن نه مسخست ای عنود) بر عورتی زهره
ایتمك مسخ اولدی یعنی بر عورتك زهره صورتنده اولمسی وشكل زهره یه كیرمسی
مسخ اولدی ای زیاده عناد ایدیجی خاك وكل اولمق مسخ دكلیدر یعنی مسخدر
﴿ مثنوی ﴾ روح می بردت سوی چرخ برین * سوی آب وكل شدی در اسفلین) روح
سنی چرخ برین جانبنه ایلتور یعنی آسمان روحانی جانبنه سنك روحك سنی جذب
ایلرسن مرتبهٔ اسفلینده آب وكل جانبنه كیدرسك یعنی مقتضای روحی قویوب
مشتهیاتی تنی اختیار ایتدك ﴿ مثنوی ﴾ خویشتن را مسخ كردی زین سفول *
زان وجودی كه بدان رشك عقول) كندیكی بو الحلاق جهتدن مسخ ایلدیك
شول بر وجود دن مسخ ایلدك كه اول وجود عقولك رشكی ایدی یعنی احسن
التقویمده اولان وجود حقیقیهٔ انسانیه كه فی الحقیقه عقول وملائكه نك مغبوطی
ومرغوبیدر سن آنی ای تن پرست ومتابعت هوا ایله پست اولان كیمسنه صورت
حیوانیه یه مسخ ایلدك بو آب وكل مرتبه سنده سفلی اولان اكل وشربه مقید
اولدیغك جهتدن ﴿ مثنوی ﴾ پس ببین كین مسخ كردن چون بود * پیش
آن مسخ این بغایت دون بود) فاذا كان كذلك بو مقدمه معلومك اولدیسه نظر
ایله بو مسخ ایلك نیجه اولدی او مسخك اوكنده بو مسخ بغایت دون اولور یعنی
اول زهره نك مسخنه نسبت بو آب وكل صورتنه مسخ اولمق كمالیله ادنی اولور
زیرا اول زن صورت زهره یه كه شكلا نورانیدر ممسوخه اولوب سفلیدن علوی
جانبنه عروج قیلوب آسمانده قرار قیلدی مع هذا احسن التقویمده اولان صورت
معنویهٔ انسانیه یه نسبتله ینه مسخ اولدی پس آب وكل اولمق ومحضا حیوانیتده
قالمق نه مرتبه مسخ اولور بوكا كوره قیاس ایله ﴿ مثنوی ﴾ اسب همت
سوی اختر تاختی * ادم مسجود را نشناختی) بو بیت نجوم علمنه مشتغل اولان
وعلم هیئتله تفوق وترقی زعمن قیلان كیمسنه لر جانبندن حاصله اولان شبهات
ووهمیاتی دفع ایچون اولور وماقبلنه بو وجهله مناسبت بولور خاك وكل كشتن
نه مسخست ای عنود بیوردقلری كبی ودخی پیش آن مسخ این بغایت دون بود
كلامن ادا ایلدكلری كبی كانه اسیر اكل وشرب اولان وعالم طبیعتده قالان
منجمین واهل هیئت علملرینك موضوعی عالی اولدیغی جهتندن كندیلری دخی
مرتبهٔ سفلیه وشكل حیوانیه دن نجات بولمش وبو حكمدن كندیلرینی مستثنا

اولمش زعم ایلرلر وكویا لسان حالله مسخ معنویدن بز نجات بولدق دیو سویلرلر
پس انلره خطابا بو بیت شریفی بیوردیلر وانلرك زعمنده مسجود ملائكه اولان
آدمك قدر وشاننی بیلمكی قویوب صیل وهمتلریله افلاكه صعود وترقی ایلدكلرنی
ذم وقدح قیلوب دیرلر ای منجم همت آتنی اختر جانبنه سوردك وكندیكی علم نجوم
وهیئت وسطاسیله زهره وار افلاكه ایركوردك مسجود ملائكه اولان آدمی اكلمدك
یعنی حضرت آدم كه سنك پدرك در آسمان اهلینك مسجودی اولمشدر پس
حضرت آدم آسمانه واهل آسمانه خدمت والتفات و محبت قیلمدی بلكه آسمان
واهل آسمان اكا تعظیم وخدمت قیلدی پس سنكه آدم زاده اولەسن اكر خیر خلق
اولیدك اولدیغك مرتبه یی سن اكاردك والولد سر ابیه معناسی سنده بولنوردی
وانك صفتیله موصوف اولوب كندی قدركی بیلوردك ﴿ مثنوی ﴾ آخر آدم زادهٔ
ای ناخلف * چند پنداری تو پستی را شرف * چند كویی من بكیرم عالمی * این
جهان را پر كنم از خود همی) ای ناخلف یعنی ای ناصالح آخر آدم زاده سن
نیچه بر الحقانی سن شرف زعم ایلرسن یعنی علم نجوم ایله زهره كبی آسمانه كتمك
وافلاكه علیله ترفع وترقی ایتمك آدم مسجود دن موروث اولان وانبیای عظامدن
ظهوره كلان علمه نسبت تدنی وتسفلدر پس سن اول پستلكی نیچه شرف عد ایلرسن
ومقصود بالذاتی قویوب بیانه نه كیدرسن ای ناخلف خطابی اهل نجوم واهل
هیئته اولیوب اهل هوا واهل دولته اولسه دخی لطیف اولور بو تقدیر اوزره
معنی آخر آدم اوغلیسن خیرسز ناصالح ولد بو دولت صوری ورفعت ظاهری
معنا پستلكدر پس سن هوا وهوسله نیچون ترفع وآسمان دولت صوری جانبنه
ترقی ایدوب معنا پست وسفلی اولاز مرتبه یی نیچه بر شرف ودولت ظاهره یه
حریص اولوب بن عالمی طوترم دیو نیچه بر دیرسن بو جهانی دولت ایلرسن دیمك
اولور وهو الانسب للمحل ای رفعت حاضره یه ودولت ظاهره یه حریص اولان
بن عالمی طوترم بو جهانی كندمدن پر ایلرم یعنی نیچه دك كندمك دولت ورفعتیله
بو عالمی طولدررم دیرسن ﴿ مثنوی ﴾ كر جهان پر برف كردد سر بسر *
تاب خور بكدازدش با یك نظر) مثلا كر بو جهان باشدن باشه قار ایله پر اولسه
آفتابك حرارتی انی بر نظرله اریدر یعنی دولت صوری ونخوت ورفعت رسومی
فی المثل برف كبیدر اكر بر كیمسه دولت صوری وشوكت رسومی ایله جهانی باشدن
باشه طوتسه وعالمی تحت تصرفنه آلوب ضبط ایلسه خورشید حقیقینك تاب قهری
بر نظرده انی اریدر وعلی الفور محو ونایاب ایلر كذلك تاب لطفی دخی برف كبی اولان
معاصی واوزاری بر نظرله اریدوب محو وفنا ایلر محصل كلام اول خورشید
حقیقینك تاب قهرنه دولت وقدرت اناس نیچه طاقت كتورەبلسه كذلك تاب

لطف ورحمته خطا ومعصیت وجرم وضلالت برقلری دخی قرشو دوره مز
بلکه انك تاب لطف وعنایتی معاصی واوزار کثیره یی علی الفور افنا ایلر نتکیم
بعض کبار بیوررلر العنایة تهدم الجنایة وتوجب الهدایة وتورث الولایة
﴿ مثنوی ﴾ وزرا ووصد وزیر وصدهزار * نیست کرداند خدا یا یك شرار)
وجناب خدا اول پادشاه ذوالعطادر که اول وزیرك وزرنی وانك کبی نیجه یوز بیك
کیمسلرك دخی وزروخطاسنی شعلهٔ رحمتدن برشرار یله یوق ایلر اکرارادتی تعلق
ایلرسه ﴿ مثنوی ﴾ عین ان تخییل را حکمت کنند * عین ان زهراب را شربت
کنند) اول تخییلات فاسده نك عیننی حکمت وافیه ایلر واول عین زهراب
اولان سیئاتی شربت شافیه وحسنات صافیه ایدوب (اولئك یبدل اب سیئاتهم
حسنات) دیوانلره اشارت ایلر وانلر حقنده کلام سویلر ﴿ مثنوی ﴾ ان
کمان انکیز را سازد یقین * مهرها رو یاند ازا سباب کین) اول کمان ظهورده کتورك
کیمسه یی اهل یقین دوزوب حقیقته بیورر واسباب کیندن محبت ومهرلر بتوررلر
﴿ مثنوی ﴾ پروردر آتش ابراهیم را * ایمنی روح سازد بیم را) حضرت
ابراهیم علیه السلامی آتش ایچره بسلر وبیم وخوفی روحلره ایمنلك ایلرانك عقلی
ادراك ایلر حکمت وصنعتی چوق واسرار وکارنه قیاس واندازه یوقدر کاه
اولور که عادت الله برمقتضای عقل واسباب ووسایط اوزره جاریه اولور وکاه
اولور که خرق عاده ایدوب برخلاف مقتضای عقل برشیئ ایجاد قیلور (مثنوی)
ازسبب سوزیش من سودایم * درخیالاتش چوسو فسطایم) سوفسطائیه
حکمأ دهریه دن برطائفه درکه حقایق اشیایی انکار ایدرلر بونلراوچ قسمدر
برقسمی بو اشیایه اوهام وخیالات باطله دیرلر بونلره عنادیه دیرلر وبرقسمی
بونلردن اشیانك ثبوتنه منکر دکلدر ولیکن زعم ایلرلر که اشیا تابع دیرلر وبرقسمی
بونلردن اشیا اعتقادات اوله یعنی برشیئه اکرجواهر اعتقاد ایلرسك جوهردر
واکر عرض اعتقاد ایلرسك عرضدر اکر قدیم اعتقاد ایلرسك قدیمدر ومحدث
اعتقاد ایلرسك محدثدر دیرلر بوکروهه عندیه تسمیه اولنور وبرقسمی دخی
اشیانك ثبوتنه وعدم ثبوتنه اولان علمی انکار ایدرلر وزعم ایدرلر که بونلر شك
ایدیجیلردر وشك ایلدکلرندن دخی شك ایدیجیلردر هلم جرا بوقسمه لاادریه دیرلر
زیرا بونلره سؤال اولنسه که بو اشیاندر جوابلری لاادری دیمکدر پس حضرت
مولانانك چوسوفسطایم کندیلرینی تشبیه بیوردقلری بولاادریه قسمیدر معنای
بیت بن خدانك سبب سوزلکندن حیران وسودایم که بو خصوصده مقتضای
عقله اعتمادم یوقدر وانك ارادت ذاتیه وحکمت خفیه سنك خیالاتندن
سوفسطائی کبی یم که لاادری دیرلردم که جمیع انبیا ومرسلین صلوات الله علیهم

اجمعین بو خصوصده بویله دیرلردر کما امر الله نبیه فی کتابه الکریم) قل ما کنت
بدعا من الرسل) ای بدیعا منهم اقدر علی مالم یقدر واعلیه (وما ادری
مایفعل بی ولا بکم) ای فی الدارین علی التفصیل اذلا علم لی بالغیب والله اعلم

﴿ مکر دیکر انکیختن وزیر در اضلال قوم نصاری ﴾

﴿ مثنوی ﴾ مکر دیکر آن وزیر از خود ببست * وعظ را بکذاشت ودر خلوت
نشست) اول وزیر پرتزویر کندوسندن برغیری مکر بغلادی یعنی پیدا ایلدی
وعظی قودی وخلوتده اوتوردی زیرا کثرت مشاهده قلت حرمتی موجبدر
بو بیده اکثر اهل خلوتك اخلاصله خلوت نشین اولمیوب بلکه ریا وتعظیم وخلق
ایچون خلوت کزین اولدقلرینه اشارت وارد ر نتکیم بو وزیر پرتزویرك خلوت اختیار
قیلمسی بو قبیلدندر ﴿ مثنوی ﴾ در مریدان درفکند از شوق سوز * بود در خلوت
چهل پنجاه روز) مریدلره شوق وآرزودن حرارت براقدی یعنی مصاحبت ودیدارنه زیاده
مشتاق اولدیلر قرق اللی کون خلوتده اولدی که کیمسه یه کورنمدی ﴿ مثنوی ﴾ خلق
دیوانه شدند از شوق او * از فراق حال وقال وذوق او) خلق انك اشتیاق وارزوسندن
دیوانه وبی صبر اولدیلر آنك حالنك ومقالنك وذوق بالنك فراقندن ﴿ مثنوی ﴾
لابه وزاری همی کردند او * از ریاضت کشته در خلوت دوتو) خلق تضرع
وفغان ایلدیلر واو وزیر ریاضتدن خلوتده ایکی قات اولمش ایدی ﴿ مثنوی ﴾
کفت ایشان نیست مارا بی تو نور * بی عصا کش چون بود احوال کور)
انلر دیمش که سنسز بزه نور یوقدر عصا کشسز کورك احوالی نیجه اولور
﴿ مثنوی ﴾ از سر اکرام واز بهر خدا * بیش ازین مارا مدار از خود جدا)
اکرام اجلندن وخدادن اوتری بزی بوندن زیاده کند کدن جدا طوتمه ﴿ مثنوی ﴾
ماچو طفلانیم ومارا دایه تو * برسر ما کستران آن سایه تو) بز طفللر کبی یز
وسن بزه دایه کبیسن سن اول سایه یی بزم باشمز اوزره دوشت یعنی بزی تربیت
وحمایتك سایه سنده طوت ﴿ مثنوی ﴾ کفت جانم از محبان دور نیست *
لیك بیرون آمدن دستور نیست) وزیر ایتدی بنم جانم محبلردن ایراق دکلدر لکن
خلوتدن طشره کلمکه اجازت یوقدر مادامکه بر اشارت اولمیه ﴿ مثنوی ﴾ آن
امیران در شفاعت آمدند * وان مریدان در شناعت آمدند) اول امیرلر بو خصوصه
شفاعته کلدیلر واول مریدلر شناعته کلدیلر یعنی تشنیع وکندیلر حقنده زبان
درازلغه شروع ایلدیلر بویله دیو که ﴿ مثنوی ﴾ کین چه بدبختست مارا
ای کریم * از دل ودین مانده ما بی تو یتیم) که ای کریم بو بزه نه بدبختلقدر بز
سنسز دل ودیندن یتیم قالمشز ﴿ مثنوی ﴾ تو بهانه می کنی وما زدرد *
می زنیم از سوز دل دمهای سرد) سن تعلل وبهانه ایلرسن خلوتدن چیقماق

ایچون و بزدرد وغمدن وکوکل حرارتندن صغوق نفسلر اورورز یعنی زیاده اضطرابزدن مفید ومؤثر او این آهلر قیلورز ❊ مثنوی ❊ مابکفتار خوشت خوکرده ایم ٭ مازشیر حکمت توخورده ایم) بزسنك لطیف سوزیکه خوی ایلمشز ومعتاد اولمشز بزسنك حکمت ومعرفتك سوزندن نوش ایلمزسندن مفارقته قادردکاز ❊ مثنوی ❊ الله الله این جفا باما مکن ٭ خیرکن امروزرا فردامکن) الله حقیچون الله حقیچون بزه بوجفای ایلمه ویاخود اللهدن قورق اللهدن قورق بزه بوجفایی ایلمه بودم خیرایله بوکونی یارینه ایلمه زیرا تأخیرده آفت واردر ❊ مثنوی ❊ میدهد دل مرتراکین بی دلار ٭ بی توکردند آخرازبی حاصلان) کوکل سکا رضا ویررمی که بو بی دلار یعنی سنك کوکلك رضا ویرر ومعقول کوررمی که بو بی دل وبی جان اولازمریدلرك آخرسنسز بی حاصللردن اولهلر یعنی سندن دوراولوب بطال قالهلر ❊ مثنوی ❊ جمله درخشکی چوماهی می طپند ٭ آب را بکشازجو برداربند) جملهسی خشکیده اولان ماهی کبی حرکت واضطراب ایلرلر کویاکه سنسز حیاتدن امیدلرنی قطع ایلرلر ایرمقدن بندی قالدر آبی آچ یعنی صوبی اولکی کبی اجرا ایت ❊ مثنوی ❊ ای که چون تودرزمانه نیست کس ٭ الله الله خلق رافریادرس) ای کیمسه که زمانهده سنجلاین کیمسه یوقدر الله الله خلقه فریاده ایرش ومعاونت ایله یعنی الله ایچون بزی بواضطرابدن خلاص ایله

❊ دفع کردن وزیر مریدانرا ❊

❊ مثنوی ❊ کفت هان ای سخرکان کفت و کو ٭ وعظ کفتار زبان وکوش جو) وزیر بوکونه عرض اشتیاق ایلاین مریدلره محقق وصادق اولان مرشدلر کبی دیدی آکاه اولك ای کفت وکونك مغلوب واسیری اولان قوم کوش وزبانك سوزنی وپندنی دیلیجی قوم یعنی کوشه متعلق وزبانه مضاف اولان وعظ وکفتارك استماعنی طلب قیلیجی طائفه ❊ مثنوی ❊ پنبه اندرکوش حس دون کنید ٭ بندحس ازچشم خود بیرون کنید) دون اولان حس قولغنه پنبه ایلیکز یعنی ظاهر قولغنی بغلایکز تاکه سمع باطنی مفتوح اولوب کلام الهیه واسرار ربانیه یی استماع ایدهسز کندی چشمکزدن حس بندنی طشره ایلیکز یعنی کندی باطنکز کوزندن بوحس ظاهری قیدنی اخراج ایلیکز تابصر بصیرتکز حس ظاهری جانبندن خلاص اولدقده کشاده اوله وعالم غیبك غرائب وعجائبنی ومشاهده ایلمکه یول بوله وجمال محبوب حقیقیی معاینه قیله ❊ مثنوی ❊ پنبه آن کوش سرکوش سرست ٭ تانکردد این کران باطن کرست) اول سرقولغنك پنبهسی یعنی طقیجی باش قولغیدر مادام که بوظاهر قولغی مفتوحدر باطن قولغی

مسدود در پس کرکردکه مالایعنیدن وهزل ودروغ بیمعنیدن بوظاهر قولغنی سد ایدهسین تاسمع باطن کشاده اوله زیرا تابوظاهر قولغی صاغر اولمیه اول باطن قولغی صاغردر سمع باطنك مفتوح اولمسی سمع ظاهرك مسدود اولمسنه موقوفدر فافهم ❊ مثنوی ❊ بی حس وبی کوش وبی فکرت شوید ٭ تاخطاب ارجعی رابشنوید) حسسز وکوشسز وفکرتسز اولکز یعنی انکشاف درون وانشراح صدورك حصولی ایچون حس وکوش وفکرتك احکام وقیودندن بری وعاری اولکز تانفس مطمئنه مرتبهسن بولوب حضرت حقدن نفس مطمئنهیه واقع اولان ارجعی خطابنی استماع قیلکزکه حضرت حق کندی ذکریله مطمئنه اولان وشهوات ومقتضیات نفسانیهدن نجات بولان نفسلره کندی جانبنه دعوت ایلمك اوزره خطاب ایدوب (یاایتها النفس المطمئنة ارجعی الی ربك راضیة) بیورر بوایتك تفسیری عنقریب عربانیه نشین حکایهسنده کلور پس ای سنك ذکریله مطمئنه اولان وحظوظ جسمانیهدن رجوع قیلان نفسك بوارجعی خطابنی کوش باطنله کندی جسمانی اولان قیودندن نجات بولوب حضرت حق جانبنه متوجه اولدیغی اوقاتك کلیسنده استماع ایلرنه آنکه همان حین موت طبیعیده استماع ایلیه ❊ مثنوی ❊ تابکفت وکوی بیداری دری ٭ توزکفت خواب بوییکی بری) دریدهکی یاخطاب ایچوندر بیداریدهکه بامصدریه درکوی بیدار یلفه مضافدر یعنی مادامکه سن بیدارلغك کفت وکوینده سن یعنی سنکه قیل وقال ظاهره مقید اولهسن کفتار خوابدن واسرار عالم نایابدن نجن رایحه الورسن ونه وجهله باطن ذوقن بولورسن دیمك اولور ❊ مثنوی ❊ سیربیرونست قول وفعل ما ٭ سیرباطن هست بالای سما) بزم قول وفعلمز سیربیروندر یعنی بواقوال وافعالله اولان سیرظاهر عالمه منسوب اولان سیردرکه بوعالمدن طشره کیتمز فعلك سیری فعلده ترقی وقولك سیری قولده ترقی ایلمکدر سیرباطن آسمان اوزرهدر یعنی قلبك وعقل وروحك سیری آسمانك فوقندهدر مراد قلب وروحك سیرمع الله وسیرفی الله ایلمسیدرکه اللهه اولان سیر واللهده اولان سیربوسماوات سبعهدن عالیتردر ❊ مثنوی ❊ حس خشکی دیدکزخشکی بزاد ٭ عیسی جان پای بردریانهاد) حس ظاهری خشکی ویا خشکه منسوب اولانی کوردی زیراکه خشکلکدن طوغدی خشکلکدن مراد بوعالم صورتدر جان عیسی علیه السلام که روح اللهدر پای همت وعزیمتی دریا اوزره قودی دریادن مراد عالم معنی دریاسیدر ❊ مثنوی ❊ سیرجسم خشك برخشکی فتاد ٭ سیرجان پادردل دریانهاد) خشکه مضاف اولان جسمك سیری خشکلکه دوشدی یعنی بوعالم صورته وخاکه منسوب اولان جسمك

سیری وسلوکی خاك وصورت عالمنه واقع اولدی اماجان سیری آیاغنی دریانك اورته‌سنه قودی یعنی روح سیرده قدم همتی بحرمعنی ایچره وضع ایلدی انسان فی الحقیقه بر برزخ جامعدر که نصفی بری ونصفی بحریدر وحق سبحانه وتعالی اول انسانی برو بحرده سائر اولمغله وتصرف قیلمغله مکرم ایلدی تکیم بوآیت کریمه‌نك معنای باطنیسی بومضمونه اشارت اولمشدر (قال الله تعالی ولقد کرمنا بنی آدم وحملناهم فی البر والبحر * بونك تفسیری وتحقیقی ایکنجی جلدك آخرینه قریب قصهٔ بط بچکان بیاننده کلور ﴿ مثنوی ﴾ چونکه عمراندرره خشکی کذشت * کاه کوه وکاه دریا کاه دشت * آب حیوان ازکجاخواهی تو یافت * موج دریا راکجاخواهی شکافت) چونکه عمرخشکلك یولنده کچدی یعنی بوعالم صورتك طریقنده عمرك ضایع اولدی کاه طاغده کاه درياده وکاه صحراده یعنی ای طالب سنك عمرك عالم صورتك طریقنده اکر تجارتله اولسون واکر سیاحتله اولسون واکردنیایه متعلق اولان خدمتله اولسون کاه طاغلرده وکاه دریالرده وکاهی صحرالرده مرورایلیه الجواب سن آب حیاتی قنده بولسك کرکسن دریانك موجنی قنده یارسك کرکدر یعنی چونکم سنك عمرك بیابان عالم صورتده بویله ضایع اوله آب حیات معانی بی نه محلده بولسك کرك وامواج دریای عالم ارواحی نیجه یاروب وقطع قیلوب عالم الوهیته کذر قیلسك ونیجه واصل اولسك کرك یعنی مادام که جان عالم صورت سیرنده مقیددر آب حیات معنادن ایچه مزودریای عالم ارواحی قطع ایدوب ایلرو کچه مز وهوای عالم حقیقتده پرواز ایدوب اوچه مز دیمك اولور پس کرکدر که سالك هم خاکه منسوب اولان موجلردن وهم آبه منسوب اولان موجلردن کذر قیله وخلاص اوله تاکه مرتبهٔ حقیقتی ومقام ولایتی بوله پس موج خاکینك وموج آبینك تفسیرینه بوبیتله اشارت ایدوب بیورردلر ﴿ مثنوی ﴾ موج خاکی وهم وفهم وفکرماست * موج آبی محووسکرست وفناست) خاکه منسوب اولان موج بزم وهم وفهم وفکرمزدر کرکدر که سالك وهم وفهم وفکرت موجلرندن ایلرو کچه که بونلر جسمه وعالم صورته متعلقدر وآبه منسوب اولان موج محو وسکردر وفنادر یعنی موج آبیدن مراد روحانی اولان محو وسکر وفنادر که بوروحانی اولان محو وسکر وفنادن سالك کچمك کرك تامحو حقیقی وسکر حقیقی وفناء حقیقی مرتبه‌سنی بوله محو وسکروفناء روحانی ایله محو وسکر وفناء حقیقینك ماببننده تفاوت عظیمه واردر محو روحانی اولدر که سالك کندوبی مع بقیة الوجود محوکورر حال بوکه کندوبی اویله کورمسی عین وجوددر وسکر روحانی اولدر که روحك لذایذ واذوا قیله سالك مع بقیة الوجود سرخوش اولمیدر وفناء روحانی دخی سالك کندوبی فانی کورمسیدر

ومحو وسکر وفناء حقیقی بقیهٔ وجودایله اولان حالتلردن بریدر ﴿ مثنوی ﴾ تادرین سکری ازان سکری تودور * تازین مستی ازان جامی توکور) مادام که سن بوسکرده اول سکردن دورسن یعنی ای سالك مادام که سن بوسکر روحانیه‌ده مقیداوله‌سن اوسکرحقانیدن دور ومهجورسن تاسن بوندن مست سن اول جامدن سن کورسن یعنی مادام که سن بولذات روحانیه‌دن مست سن اول جام حقانیه‌دن کورسن زیرالذات روحانی دخی نه قدروار ایسه حجاب نورانیدرتکیم انواع لذات جسمانی حجاب ظلمانیدر پس سالکه حجاب ظلمانیدن کذر ایلمك نیجه لازم ایسه عند اهل الفنا حجبات نورانیه دن دخی کذر ایلمك اویله لازمدر انکچون سری سقطی قدس الله سره العزیز حضرتلری کندی مریدلرنی لذات طاعاتدن تحذیر ایدوب بیوررلردی (ایاکم ولذات الطاعات فانها سم قاتل ﴿ مثنوی ﴾ کفت وکوی ظاهر آمد چون غبار * مدتی خاموش خوکن هوش دار) بوکفت وکوی ظاهری غبار کبی کلمشدر که بوقیل وقال صوری آینهٔ قلبك ژنکاریدر ولهذا قال النبی صلی الله تعالی علیه وسلم لابن مسعود قیل وقال وکثرة السؤال واضاعة المال کذا فی الجامع الصغیر برزمان خاموش اولمغی خوی ایله عقل طوت یعنی قل الخیر والا فاسکت حدیثیله عمل ایدوب هوش دردم لفظنك مصداقنجه عقلکی نفسك اوزره طوت یعنی سویلدیکك کلامی تفکر وتعقل ایت

﴿ مکرر کردن مریدان که خلوت رابشکن ﴾

﴿ مثنوی ﴾ جمله کفتند ای حکیم رخنه جو * این فریب واین جفابامامکو) مریدلر جمله ایتدیلر ای فرجه وبهانه استیجی حکیم بوفریب وحیله‌یی وبوجفایی بزه دیمه یعنی بوسوزدن فراغت ایله ﴿ مثنوی ﴾ چارپاراقدر قدرت بارنه * برضعیفان قدر طاقت کارنه) چارپایه طاقت وقوتی قدر یوك قویعنی یوك کتورن حیوانه تحمل ایلدیکی قدر یوك اورزیاده قومه ضعیفلر اوزره قوت وقدرتی قدر ایش قویعنی (لایکلف الله نفسا الاوسعها) ایله عمل ایدوب تکلیف مالایطاق ایله ﴿ مثنوی ﴾ دانهٔ هرمرغ اندازه ویست * طعمهٔ هرمرغ انجیری کیست) هرمرغك دانه‌سی آنك مقداریدر یعنی جثه‌سی قدردرهرقوشك طعمه‌سی برانجیرمی اولور ﴿ مثنوی ﴾ طفل راکرنان دهی برجای شیر * طفل مسکین را ازان نان مرده کیر) اکرطفله سود یرینه نان ویره‌سن مسکین طفلی اول ناندن اولمش طوت یعنی اولمسنی مقرربیل زیرا اول حالده نانه تحملی یوقدر ﴿ مثنوی ﴾ چونکه دندانها برارد بعد ازان * هم بخود کردد دلش جویای نان) چونکه طفل دندانلر بوقارو کتوره یعنی طفلك که دیشلری

بند کدنصکره هم اوطغل کندی اختیاریله نان طلب ایدیجی اولور دایه سنه احتیاج چکمز بوهم وجهدر هم اوطغل کندیسنه نان طلب ایدیجی اولور دایه سنه توقف ایلمز ﴿ مثنوی ﴾ مرغ پرنارسته چون پران شود * لقمهٔ هر گربهٔ دران شود) قنادی بتمامش قوش چونکه پرواز ایدیجی اوله هر یرتیجی کدینك لقمه سی اولور یعنی مرغ پرنارسته کبی کماله ایرمین مرید و پروبال معنوی بولمین مستفید اکر مرشد ومربیسندن قبل الکمال دور اولسه وز پرجناح تربیه سندن مهجور قالسه آنك حالی شول قنادی بتمامش قوش کبی اولورکه اول هر گربهٔ درنده نك لقمه سی اوله زیرا بومرید ناقص دخی گربهٔ درنده کبی اولان اهل هوا واهل ضلالت وشیطان ونفس پروبالك لقمه سی اولور وانلرك پنجهٔ ضلالتنده قالور ﴿ مثنوی ﴾ چون برآرد پر بهم برتو پرد * بی تکلف بی صفیرنیك وبد) چونکه مرغ قناد کتوره یعنی قنادی بته او کندی اختیاریله اوچار زحمت وتکلفسزیك و بدصدا ایسمز یعنی ایونك وکتونك معاونتیسز ﴿ مثنوی ﴾ دیورانطق توخامش میکند * کوش مارا کفت توهش میکند) ای مرشد ومربی سنك نطق ومصاحبتك شیطان نفسی خاموش ودور ایلر سنك سوزك بزم قولغمزه هوش ایلر یاخود سنك سوزك بزم قولغمزی هوش ایلر یعنی سنك کفتار معنیدارك بزك سمعمزه عقل وهوش ادخال ایلر و یاخود محل عقل وهوش قیلر ﴿ مثنوی ﴾ کوش ماهوشست چون کویاتوبی * خشك مابحرست خود دریاتوبی) بزم سمعمز عین هوشدر ومعدن عقلدر چونکم کویا سن اوله سن بزم خشکمز بحردر چون در سنسن یعنی بزم صوری اولان وجودمز عین دریای معانی اولور چونکم بزه دریاسنسن ﴿ مثنوی ﴾ باتومارا خاك بهتراز فلك * ای سماك ازتومنورتاسمك) سنکله خاك بزه فلکدن یکرکدر زیرا انسان کامل مظهرذات وصفات الهیدر وفلك انجق بعض اسما وصفات الهیه نك مظهریدر پس انسان کامل ایله مصاحبت الاهله مصاحبت ایلمك کبیدر انکچون زمینده مرشد کامل ایله اولمق افلاك اوزره املاکله اولمقدن بهتردر بوخبرشریف دخی بومضمونه دلیلدر (کما قیل من اراد ان یجلس مع الله فلیجلس مع اهل التصوف) ای سن شول کیمسه سنك سماکدن سمکه دك سنك نورکدن عالم منوردر ﴿ مثنوی ﴾ بی تومارا برفلك تاریکیست * باتوای ماه این فلك باریکیست * صورت رفعت بود افلاك را * معنیٔ رفعت روان پاك را) مریدلرانندن مرشدکامله خطاب اولورتنکیم وزیرك مریدلری اکادیدیلرسنسز بزه فلکلر اوزره تاریکلکدر سکا نسبتله ای ماه الهی بوفلك باری کیمرونه شیدر زیرا رفعتك صورتی یعنی صورتا رفعت افلاکك ایچون ورفعتك معناسی یعنی معنیٔ رفعت روان پاك ایچوندر زیرا بوعالم صورتا عالم کبری ومعنا عالم صغرادر وانسان کامل

صورتا عالم صغری ومعنا عالم کبری ومجموعهٔ عظمادر ﴿ مثنوی ﴾ صورت رفعت برای جسمهاست * جسمها در پیش معنی اسمهاست) رفعتك صورتی جسملر ایچوندر جسملر معنی قتنده اسملردر یعنی معنایه نسبت جسملرك هیچ اعتباری یوقدر

﴿ جواب کفتن وزیرخلوت رانمی شکنم ﴾

﴿ مثنوی ﴾ کفت حجتهای خود کوته کنید * پندرا درجان ودر دل ره کنید) وزیر مریدلره ایتدی حجتلریکز قصه ایلکز وابرام والحاحدن فارغ اولکز بنم پندمه جانکز ایچنده و کوکلکز ایچنده یول ایلیکز یعنی پندمی جان و کوکلدن استماع ایلیکز ﴿ مثنوی ﴾ کرامینم متهم نبود امین * کر بکویم آسمانرا من زمین) اکر امین ایسه م امین متهم اولمز فرضا اکر بن آسمانه زمین دیسه م سزبنی تصدیق ایلك وبکا اتباع قیلق لازمدر بوسوزلك جمله سی اکرچه وزیر لساننده در لیکن انظر الی ماقال ولا تنظر الی من قال حدیثنك موجبنجه جمله سی مقبول ومرغوبدرکه مرشد ایله مریدلك ماییننده واقع اولان مکالمات ومعاملاتدرکه بوصورتده بیان اولندی ﴿ مثنوی ﴾ کر کمالم باکمال انکار چیست * ورنیم این زحمت وآزار چیست) اکر بن اهل کمال ایسه م کماله انکارنه درکه بنم سوزلرمی قبول ایتمیوب عناد ایدرسیز واکر اهل کمال دکل ایسه م بوزحمت وجفانه در یعنی بندن فراغت ایلیکز ﴿ مثنوی ﴾ من نخواهم شد ازین خلوت برون * زانکه مشغولم باحوال درون) بن بوخلوتدن طشره اولمق استمزم زیراکه درون وقلب احوالنه مشغولم

﴿ اعتراض مریدان برخلوت وزیر ﴾

﴿ مثنوی ﴾ جمله کفتند ای وزیر انکار نیست * کفت ماچون کفتن اغیار نیست) وزیرك مریدلری اکا حسن ادبله دیدیلر ای وزیر انکارمز یوقدر و بزم سوزمز اغیار سوزی کبی دکلدر ﴿ مثنوی ﴾ اشك دیدست ازفراق تودوان * آه آهست ازمیان جان روان) سنك فراقکدن کوزمزك یاشی یلیجیدر یعنی اغلیجیدر جانمزك ایچنده آه آه روان وظاهردر یعنی جاندن آهلر ایلر زجانه نسبت روان خوب واقع اولمشدر ﴿ مثنوی ﴾ نه طفل بادایه استیزدولیك * کرید او کرچه نه بدداند نه نیك) طفل دایه ومربیسنه استیزه ایلمز ولیکن اغلراو اکرچه ایویی وکتویی فرق ایلمز مرید ایله مرشد کامل ماییننده اولان معامله درکه بوصورتده تقریر بیورلر امابو محلده برقاعده واردرکه طالب اسرار مثنوی اولنلرك انی بیلمسی لازمدرکه مثنوی شارحلری اکا واقف اوله مشلردرکه اول قاعده بودرکه حضرت مولانا مثنوی شریفك اکثر محلنده تقریر

مقال ایلرکن حال ظاهردن مظهره وياخود مظهردن ظاهره انتقال ایدرلر
حقیقتده ظاهر ومظهر عین واحد اولدیغیچون مظهرکه خلیفهٔ کاملك وجودیدر
وانده ظاهر که اسما وصفاتیله حقدر پس عارف موحد خلیفه‌نك تعین ظاهرینه
مناسب سوزسویلرکن درحال مستخلفك غلبهٔ شهودی سببیله کلامنی خلیفه‌نك
مرآت وجودنده ظاهر اولان مستخلفه مناسب سویلمکه باشلر تکیم بومحلده
بویله درکه مرید وزیره خطاب ایلرکن درحال شهود وحدت مطلقه غلبه
قیلوب کلاملرنی جناب حقه ووجود مطلقه توجیه ایدوب سویلمکه باشلدیلر
ودیدیلرکه ﴿ مثنوی ﴾ ماچوچنکیم وتوزخمه میزنی * زاری ازمانی تو
زاری میکنی) ای بزم مربیمز مظهرنده اسما وصفاتیله ظاهر اولان ربیمز بز بوچنك
کبی آلتزسن اکا زخمه اوررسن وناله وزاری بزدن دکل سن زاری ونالان
قیلورسن ﴿ مثنوی ﴾ ماچونایم ونوا ازما زنست * ماچوکوهیم وصدا در
مازنست) وبزنای کبی بز بزده اولان نواسندندر وبزکوه کبی بز بزده اولان صدا
سندندر ﴿ مثنوی ﴾ ماجوشطرنجیم اندر بردومات * بردومات مازنست
ای خوش صفات) وکذلك بزشطرنج کبی بز غالب ومغلوب اولمقده بزم غالبیت
ومغلوبیتمز سندندر ای صفاتی خوش ربیمز (قل کل من عند الله) فحواسنجه
(والله خالق کل شیٔ) مقتضاسنجه ودخی (والله خلقکم وماتعملون) آیتنك
مقتضاسنجه جمیع اقوال وافعال واحوالك حق خالقیدر بنده همان اورته ده
رآلتدر وبوجمله بیوردقلری بورایه کلنجه‌یه‌دك توحید افعاله اشارتدر بومرتبه‌ده
اولنه مخلص دیرلر کسرلامله وجمیع اعمالنی اکرخدادن کوروب کندوسنی معدوم
مطلق مثابه سنده قویوب مظهرلق اعتباری دخی اولمسه بومرتبه ده اولانه فتح
لامله مخلص دیرلر بونك قدر وعلوشانی اولکیدن زیاده درکه بونلرك مرتبه سی
توحید ذاتدر پس توحید ذات مرتبه سنه اشارت ایدوب بیوررلر ﴿ مثنوی ﴾
ماکه باشیم ای تومارا جان جان * تاکه ماباشیم باتودرمیان) بزکم اوله وزای سن
بزم جانمزك جانی تاکم بز سنکله اورته اوله‌وز ووجودده وایجاد افعالده مشارکت
قیله‌وز ﴿ مثنوی ﴾ ماعدمهایم وهستیهای ما * توو جود مطلق فانی نما)
ای پادشاه مطلق بز بز اولدیغمز حیثیتدن محضا عدملرز وبزم وارلقلرمز دخی
عدمدر محقق وسن فانی کوستریجی بروجود مطلقسن ای طالب کفتار خدمت
مولوی وای راغب اسرار حضرت مثنوی بو بیت معنوی چوق سوز کوترر
اکر تفصیلا مباحث کثیره ایله شرح ایلرسك طالبك عقلك یورر اما اجمالا
وجود مطلقك اسرارندن برمقدار تحریر ایده‌لم تاکم شبهه سی اولنلر بوقدرله
اکتفا ایده‌لر اتفاق مشایخ بونك اوزرینه درکه واجب الوجود وجود مطلقدر

کما قال الشیخ الاکبر قدس الله سره العزیز فی ابتداء الفتوحات فی العقیدة ان الله
تعالی اله واحد لاشریك له موجود لذاته من غیر افتقار الی موجد یوجده بل
کل موجود سواه مفتقر الیه تعالی فی وجوده فالعالم کله موجود به وهو
وحده متصف بالوجود لنفسه لا افتتاح لوجوده ولانهایة لبقائه بل وجوده
وجود مطلق غیر مقید قائم بنفسه وقتا کم منکر ان حضرت شیخ بو عبارتی
فتوحاتده و بعض مصنفاتنده کوردیلرسه زعم ایلدیلرکه شیخ وجودیه مذهبنده
اوله پس اول حضرتی زعم فاسدلرنجه تکفیر ایلدیلر وشیخك بعض معتقدلری
دخی قیاس ایلدیلرکه شیخك وجود مطلق درعبارتندن مرادی یا وجود عام اوله
بیلدیلرکه بوندن نیجه فساد لازم کلور باخصوص شیخك واجب الوجود وجود
مطلق دیمکدن مرادی واجب الوجود علت ومعلول دکلدر کما قال فی الباب السادس
من الفتوحات اعلموا ان الحق هو الموصوف بالوجود المطلق لانه سبحانه لیس معلولا
لشیٔ ولا علة بل هو موجود بذاته ووجوده لیس غیر ذاته مع انه غیر معلول الذات بوراده
برسؤال لازم کلورکه عدم معلولیت ذات الهی علی الاتفاق ظاهر در اما عدم
علت اولمسی نیجه قابلدرکه فلاسفه اکا علة العلل دیرلر وعقل کله آنی علت
تامه طوترلر ودیرلرکه عقل اول حقدن مفارقت قیلمز واول دخی دائما عقل اوله
افاضه قیلمقدن خالی اولمز بوتقدیرجه انکله مقید واکا علت اولور (وکما
ان الفلاسفة صرحوا بان ایجاد الحق تعالی للعالم من لوازم ذاته فیمتنع خلوه عنه)
پس بونلر ارادت وقدرتی انکار ایدوب ایجاب اثبات ایلدیلر وموجب بالذات
دیدیلر بومعنا ایسه حقك وجودی عالمك وجودینه عین تقیید وعالمك قدمنی
تأیید در پس شیخ اکبر قدس الله سره العزیز حضرتلری فتوحاتك ایکنجی بابنده
بومحله مناسب دخی جواب باصواب بیوررلرکه (اعلم ان الحق تعالی موجود
بذاته مطلق الوجود غیر مقید بغیره ولا معلول عن شیٔ ولا علة لشیٔ وهو خالق
المعلولات والعلل) پس بومقدمه معلوم اولدیسه حضرت مولانا وحضرت
شیخ اکبرك وجود مطلق دیمرلریله وجودیه مذهبنده اولنلرك وجود دیمسنك
ماییننده فرق عظیم واردر زیرا بونلرك وجود مطلق دیمسی علت دکل وموجب
بالذات دکل دیمك اولور ووجودیه مذهبنده اولنلرك وجود مطلق دیمسی مطلق
وجود عام اولدر دیمك اولور بوکفردر نتکیم سعد الدین تفتازانی مقاصد شرحنده
تصریح ایلدی اما بوایکی حضرتك بیوردیغی ایمان محضدرکه بوکا ایمان لازمدر
اکرسؤال اولنورسه که شیخ اکبر حضرتلری فتوحاتده (سبحان من اظهر الاشیاء
فهو عینها) دیدی ودخی بیت (ففی کل شیٔ له آیة * تدل علی انه عینه) بیوردی
پس بوسوزلر مذهب وجودیه‌یی مؤید اولور جواب اولدرکه بنه فتوحاتك اول

محلنده برقاچ سطر آشاغی بیورورلر که (فهو عین کل شیء فی الظهور ماهو عین
الاشیاء فی ذواتها سبحانه بل هو هو والاشیاء اشیاء) پس سوز چوق وقیل وقاله
نهایت یوق معنای بیته کلهلم ماعدمها بیم دیدکلری اعیان ثابته یه نسبتله درکه
الاعیان ماشمت رائحة الوجود فحوا سنجه وجود خارجی رائحه سنی استشمام
ایتمامشلردر وهستیهای مایعنی بزم خارجده اولان وارلغمز دخی اکرچه بحسب
الظاهر واردر ولکن اول دخی بحسب الحقیقه عدم وهالکدر که (کل شیء
هالك الاوجه) بیوردی بهلك بیورمدی پس سن ای معبود بالحق بلا مقید
بالاشیاء ظاهر اباقی ونفس الامرده فانی اولان شیلری کوستریجی بر وجود مطلق
سن امام غزالی مشکوة الانوارده بیورورلر که (ترتقی العارفون من حضیض
المجاز الی ذروة الحقیقة واستکملوا معارجهم فرأوا بالمشاهدة العیانیه انه لیس
فی الوجود الا الله وان کل شیء هالك الاوجهه فانه لا یصیر هالکا فی وقت من الاوقات
بل هو هالك ازلا) وابدا بو بیتك مشرب اهل تحقیق اوزره وهر شیء نفس الامرده
هالك اولدیغنه کوره برلطیف معناسی دخی وار در اول معنی وهستیهای ما
ماعدم مهاییم اوزره مطوف اولمیه بلکه وهستیهای مامبتدا ومصراع ثانی اکا خبر
اوله پس معنی بو بله دیمك اولور که بز وجود خارجی حیثیتندن عدملر وهالکلرز
که بزم وجودمز حقیقة وجود دکلدر وبزم ذوات حقیقی واعیان ثابته مز سن
وجود مطلق فانی نماسن اکرچه اعیان مرتبهٔ علمده متمیزه اولدیغی اعتبار ایله
بزم هستیء حقیقیمز سن وجود مطلق سن دیمك قابل اولور (کان الله ولم یکن معه
شیء) حدیثنی جنید قدس سره العزیز حضرتلری استماع ایلدکلرنده بومرتبه یه
اشارت ایدوب الآن کما کان بیوردیلر (رباعی) هستی که در وظهور ایات حقست
* در دیدهٔ اهل کشف مرآت حقست * پس ظاهر اومبین که معروض فناست *
در باطن اونکر که آن ذات حقست * پس توحید ذات مرتبه سنه اشارت بیوردقدن
صکره بنه مریدلر لسانندن توحید افعال مرتبه سنك تحقیقنه شیران علی
تمثیل ایلك طریقی اوزره شروع بیورورلر ﴿مثنوی﴾ ما همه شیران ولی شیر علم *
جمله شان از باد باشد دمبدم) بونلر دیدیلر که مثلا بز دوکلی شیرلرز ولیکن
سنجاق شیری بز یعنی سنجاقلرك بزنده تصویر اولنان ارسلانلر کبی بز اول علمده
مصور اولان شیرلرك جمله سی دمبدم یلدن اولور کذلك بزم دخی جمله مز وحرکات
وسکناتمز من کل الوجوه حقیقتده نظرا باد ارادت الهیده ظهوره کلور کما قال
علیه السلام اشارة الی هذا المعنی (القلب کریشة فی فلاة تقلبها الریاح ظهرا لبطن
﴿مثنوی﴾ جمله شان پیدا ونا پیداست باد * انکه نا پیداست هرکز کم مباد)
بوسنجاقلرده منقوش اولان شیرلر نقشنك جمله سی وحرکتی پیدادر وبادنا پیدادر

کذلك بزم دخی اجساد واشخاصمزك جمله حرکتی ظاهر وبزده متصرف
اولان خدا باطن ونا پیدادر اولکه ناپیدا در بزدن اکسك وجدا اولمسون کیم کاف
فارسینك ضمه سیله قرأت اولمدده معنی صحیح اولور اول خدا که باطن ونا پیدادر
بزدن غائب اولمسون دیمك اولور ﴿مثنوی﴾ باد ما وبود ما از داد تست * هستی
ما جمله از ایجاد تست) الهی بزم بادمز وبودمز یعنی محرکمز ووجودمز سنك داد
واحسانکدندر باددن مراد محرك ومدبر اولان عقل وروحدن بزم وجودمز جمله
یعنی علی الاطلاق کلیتله سنك ایجادکدر ﴿مثنوی﴾ لذت هستی نمودی
نیست را * عاشق خود کرده بودی نیست را) الهی سن شول قادر مطلق
سنکه یوقلغه وارلق لذتنی کوستردك یعنی عدمه وجود طعمن اذاقه قیلدك
نیستدن مراد بوراده عدم اضافی اولان اعیان ثابته در که خارج عالمه اضافتله
رائحهٔ وجودی استشمام ایلمامشلردی عدمی کندیکه عاشق ایلمشدك ازل آزالده
بونده عدمدن مراد انبیا واولیانك وعشاق الهی اولان اصفیانك عین ثابته لریدر که
دخی وجود خارجی رائحه سنی استشمام ایلمزدن اول خدای تعالی بونلری ازل
آزالده کندیه عاشق ایلمشدی ﴿مثنوی﴾ لذت انعام خودرا وامکیر * نقل
وباده وجام خودرا وامکیر) الهی کندی ازلی اولان انعام واحسانکك لذتنی
بزدن کیرو طوتمه یعنی دریغ ایتمه کندی جامکی وباده کی ونقلکی یعنی عشقه
متعلق اولان لذات وتجلیاتی بزدن دریغ ایتمه ﴿مثنوی﴾ ور بکیری کیست
جست وجو کند * نقش با نقاش چون نیرو کند) الهی بو فیوضاتی اکر دریغ
طوته سن کیم جست وجو ایلر فی المثل نقش نقاشله نیجه زور ومقابله ایلر یعنی
سنکه فیض وامدادکی امساك ایده سن بر کیمسه آنی طالب اوله مز ومجرد صور
ونقوش منزله سنده اولان مخلوقات سن نیچون بو بله ایشلرسك دیو سنك فعلکه
معارضه ومقابله قیله مز ﴿مثنوی﴾ منکر اندر ما مکن درما نظر * اندر اکرام
وسخای خود نکر) خداوندا بزه باقه بزه نظر ایلمه کندی اکرام وسخاکه نظر ایله
﴿مثنوی﴾ ما نبودیم وتقاضا مانبود * لطف تو ناکفتهٔ ما می شنود) الهی
بز یوغ ایدك وبزم تقاضامز دخی یوغیدی سنك لطف قدیمك بزم لسان ظاهرمز
ایله سویلنمامش سرمزك مقتضاسنی ایشیدردی ومناجاتمزی یاوردی ﴿مثنوی﴾
نقش باشد پیش نقاش وقلم * عاجز وبسته چو کودك در شکم) خدایا نقش نقاش
وقلمك اوکنده عاجز ومقید اولور بطن مادرده کودك عاجز اولدیغی کبی
﴿مثنوی﴾ پیش قدرت خلق جمله بارکه * عاجزان چون پیش سوزن
کارکه) مثلا قدرت الهینك اوکنده جملهٔ بارکاه عالمك خلقی سوزن اوکنده
کارکه کبی عاجزلردر کارکه ترکیجه کارکف دیدکلریدر ﴿مثنوی﴾ کا.

نقشش دیووکه آدم کند * گاه نقشش شادی وگه غم کند) اول نقاش حقیق
انسانك وجودی کارگاهنده گاه آدم نقشن وگاه شیطان نقشن ایلر یعنی گاهی
صفت انسانیه ایله متصف وگاهی صفت شیطانیه ایله متصف قیلر گاهی انده
شاد یلك نقشن وگاهی غم نقشن پیدا ایلر ❊ مثنوی ❊ دست نی تادست
جنباند بدفع * نطق نی تادم زند درضرونفع) افراد موجوداتدن برفردك الی بوقدر كه
تاكندیده خدای تعالینك موجود قیلدیغی نقشك دفعنه الی تحریك ایلیه
وكذلك هر برینك نطقی بوقدر تاضرر ومنفعت جهتندن دم اوره یعنی
كندی یه ضرر كلسه ویااندن منفعت دور اولسه نیچون بوضرری كتوردك واول
منفعتی بندن ازاله ایدوب یتوردك دیوسوزسویلیه حقیقتده براحد بویله دیمكه قادر
ومستحق اولمز نتكیم (لایسئل عما یفعل وهم یسئلون) بومضمونه دلالت ایلر
❊ مثنوی ❊ توزقرآن بازخوان تفسیر بیت * گفت ایزد مارمیت اذرمیت * گر
بپرانیم تیران نه زماست * ماكمان وتیراندازش خداست) سورهٔ انفالده اولان
آیتدن مقتبسدر (مارمیت اذرمیت ولكن الله رمی) وقتا كم حضرت پیغمبر علیه
السلام بقا بالله حالیله متصف ومتخلق اولدیلرسه جناب عزت فعل رمی
اذرمیت دیمكله اكا اثبات ایدوب ومارمیت دیمكله اندن نفی ایدوب ولكن الله
رمی قولیله ذات بیچونه اسناد ایتمی مرتبهٔ جمعده مقام تفصیله اشارتدر
پس رامی حقیقتده حقدر وحضرت نبی علیه السلام اكاآلتدر بومقامه مشایخ
قرب فرایض تعبیر ایدرلر پس بوابیات شریفه یی مریدلر اسانندن جمیع اشیانك
وسالك اولنلرك عند سطوة ارادة الذاتیة والتصرف الالهیة اضمحلال وتلاشی
سنه وانقها ر وتفانی سنه اشارت بیوررلر وبنه بقای حقله وارادت وجود
مطلقله كاركنده اولدقلرینی اشعار ایدرلر یعنی مرتبهٔ قرب فرایضده جمیع افعال
حقك اولدیغنه شاهد قرآن عظیمدن سن بو بیتك تفسیرنی اوقوكه ایزد تعالی
(مارمیت اذرمیت) بیوردی رسولی حقنده پس حضرت رسولك بومرتبه سنه
وارث اولان اولیا دخی دست حقه آلت اولوب انلردن ظهور ایلین كار حضرت
پروردكاردن اولور نتكیم بیت ثانی بومعنایی تفسیر قیلور اگر بزسهام اقوال
وافعالی قوس وجودمزدن رمی ایلسك فی الحقیقه اول بزدن دكلدر زیرا بزدست
تصرف حقده كمان كبی یز وبوكمانك تیراندازی خدادركه مرتبهٔ قرب فرایضده
قول حقه آلت اولور پس بوكلمات طیبه دن جبرشائبه سی توهم اولنوب آنی دفع
ایچون برقاچ بیت بیوررلر ❊ مثنوی ❊ این نه جبراین معنیٔ جباریست *
ذكرجباری برای زاریست) زین العرب دیركه جبار ابنیهٔ مبالغه دندر معناسی
عبادنی امردن ونهیدن دیلدیكی شیئك اوزرینه قهر ایدیجیدر وقال بعض

الشراح هوالذی یحمل الخلق علی مااراد صدوره عنهم علی سبیل الاجبار) بنه
زین العرب بعض شراحدن ناقلدركه انلر دیدیلركه جبار اول اللهدركه خلقی علی سبیل
الاجبار حمل ایلر اخلاق وارزاقدن واعمال واجلدن وبونلر امثالی احوالدن
دیلدیكی شیلرك اوزرینه كه انلردن صدورین مراد ایلدی معنای بیت یعنی بوذكر
اولنان اسرار وكفتار تكالیف شرعیه نك اسقاطندن اوتری اولان جبرمذموم
دكلدر بلكه بوحقك جبار اسمنك معناسیدركه تكالیف شرعیه نك مبناسی اولان
اختیار جزئیه یی بوسلب ایتمز بلكه عین اختیارده اول جبارك فاعل مختار ومقلب
القلوب والابصار اولمسنی اشعار ایلر پس اول اللهك جبارلغنك ذكری اكا تضرع
وزاریلك ایچوندركه همیشه آنی فاعل مختار بیلور (اللهم یامقلب القلوب والابصار
ثبت قلوبنا علی دینك یاالله) دیه سن ❊ مثنوی ❊ زاریٔ ماشد دلیل اضطرار * خجلت ماشد
دلیل اختیار) بزم زاریلغمزه اضطرارمز دلیل اولدیكه فغان وزاریلق البته
اضطراری اولور وبزم بركاردن خجالتمز اول كاری اختیارمزله ارتكاب ایلدیكمزه
دلیل اولدی زیرا جناب حق خلقدن بلااختیار مع الاضطرار اولان كاری تعییب
وتعبیر ایتمز پس نیچین بركیمسه دن بركار معیوب برنامعقول ظهوره كلسه انلردن
شرمسار اولمسی دلیل اختیاردر زیرا بلا اختیار اولان كار عندالله وعندالناس
معذوردر معیوب دكل ❊ مثنوی ❊ گرنبودی اختیار این شرم چیست *
وین دریغ وخجلت وآزرم چیست) اگر بزم اختیارمز اولمیسه یدی بركار
نامشروعی ایشلدكده حقدن ویاخود خلقدن بوشرمسارلق ندر وبوتحیف وخجلت
وحیاندر بونلر خود اختیاره دلیلدر زیرا اختیاری اولمین مثلا حیوانات كبی بركارك
ظهورنده حیف یمز وشرمسار اولمز ❊ مثنوی ❊ زجر استادان بشاگردان
چراست * خاطر ازتدبیرها گردان چراست) حضرت خداوندكار اثبات اختیار
جزئیه ده برشاهد آخره دخی شروع ایدوب بیوررلر كه ای اختیار جزوی یوقدر
دین جبری اگر اختیار اولمسه اوستادلر شاگردلرینی بركار معیوب ایچون نیچون
زجر ومنع ایدرلری اختیاری اولمینه خود زجر ومنع یوقدر وخاطری معلم
اولنلر تدبیرلردن دوندرمك نیچوندر اختیار اولدیغی ایچوندر اگر اختیار اولمیوب
مضطر اولسه مضطرك تدبیرنی دوندرمكه قصد اولورمیدی ❊ مثنوی ❊
گرتوگویی غافلست ازجبر او * ماه حق پنهان شد ست درابر او) بوبیت معترض
طرفندن اولان سؤال اولوركه این نه جبراین معنیٔ جبار یست بیتندن لازم گلور
زیرا بوكلامدن منفهم اولان وجمیع مشایخك واهل سنت والجماعتك كلماتندن
ظهوره گلان بودركه جبرایكی قسمدر بری جبر مذمومدركه سلب اختیار ایدوب
عبد جماد منزله سنده دردیوب خیر وشراندن نه صدور ایلرسه خدانكدر دین

طائفهٔ مجبره‌نك جبریدر و برقسمی دخی جبر ممدوحدر كه سلب اختیار ایلمز وعبد
جماد منزله‌سنده‌در دیو سویلمز بلكه معنی جباریتی مشعر اولوز واسرار قضا
وقدردن خبر ویرر وجمیع انبیا واولیا وعلمانك مذهبی اولان جبرا وسطدر كه
بوجبرله متصف اولمین مجوسی وثنویه كیدر (بیت) هرانكس راكه مذهب غیر
جبرست * نبی فرمود كومانند كبرست * دیدكاری بوجبر ممدوحه اشارتدر كه
سرجباریت حقدر پس حضرت خداوندكار بوایكی جبرك ماینینی فرق ایلین
معترض جانبندن برسؤال ایراد ایدوب بیوردیلر كه اكر سن ای معترض اولان
كیمسه غافلدر جبر ممدوحدن اول ذكر اولنان مریدلر طائفه‌سی دیرسك ماه جباریت
وسلطنت حق انلرك ایرو وجودنده پنهان ومستور اولمشدر و بونلرك بوكلمانی اهل
جبر مذموم اولدقلرندن ظهوره كلمشدر دیو اعتقاد ایلرسك ﴿ مثنوی ﴾
هست این راخوش جواب ار بشنوی * بكذری ازكفر ودردین بكروی)
بواعتراضه برلطیف ومعقول جواب واردر اكر آنی استماع ایدرسن كفر وانكاردن
كچرسن ودینه تصدیق ایدرسن اول جواب بودركه برقاج ابیاتله تنبیه بیوردیلر
﴿ مثنوی ﴾ حسرت وزاری كه در بیماریست * وقت بیماری همه بیداریست)
ای معترض معلومدر كه حسرت وفغان خسته وشكسته‌لك وقتنده‌در صحت
وسلامت وقتنده دكلدر وبیمارلق وقتی دوكلی بیدارلقدر غفلت ومعصیت زمانی
دكلدر بومعلوم اولدیسه اول مریدلر دخی بوسوزلری بغایت سوزلرندن
سویلدیلر وخستهٔ فراق یارایكن زاریلق ایلدیلر بوایسه اختیاری دكل برامر
اضطراریدر مثلا خسته‌نك فغان وزاریسی كبی وخسته‌لك وقتی ایسه انتباه
وحقدن آگاه اولمق وقیدر جرم وكناه وقتی دكلدر نتكیم ﴿ مثنوی ﴾ آن
زمان كه می شوی بیمار تو * می كنی ازجرم استغفار تو) اول زمانده كه سن بیمار
اوله‌سن جرمكدن استغفار ایلرسن ﴿ مثنوی ﴾ می نماید برتو زشتیٔ كنه *
می كنی نیت كه بازآیم بره) اول شكسته‌لك حالنده سكا كناه وخطانك زشتلكی
كورینور صحت بولورسم بوله كیرو كلم دیو نیت قیلورسن ﴿ مثنوی ﴾ عهد
وپیمان میكنی كه بعد ازین * جزكه طاعت نبودم كاركزین) وعهد وپیمان
ایلرسنكه بوحالندنصكره اكر سلامت بولورسم بكا طاعتندن غیری بركار مقبول
وكزین اولمیه ﴿ مثنوی ﴾ پس یقین كشت این كه بیماری ترا * می ببخشد
هوش وبیداری ترا) پس یقین ومقرر اولدی بوكه شكسته‌لك سكا هوش وانتباه
بغشلرسكا ﴿ مثنوی ﴾ پس بدان این اصل را ای اصل جو * هركرا دردست
او بردست بو) فاذا كان كذلك ای اصل معنایی طلب ایلین بوقاعده یی بیل كه
هركیمك كه دردی وانكساری واردر اول كیمسه رایحهٔ المشدر جبر حقیقیدن

واسرار الهیدن بوخسه مجبور ومكسور اولمین اهل جبر كه نفسلرینك درمندلكی
حالنده مجبوردیرلر انلر رایحهٔ الهیه‌ی شملردر ﴿ مثنوی ﴾ هركه او بیدارتر پردردتر *
هركه اوآكاه‌تر رخ زردتر) درد بیدارلغی وانتباهی مستلزم اولدیغی كبی حقدن
بیدار اولمق دخی بادرد اولمغی مستلزم اولور نتكیم بیوردیلر هرشول كیمسه كه
حقك جمال وجلالندن وتصرف وتقلیبندن زیاده بیدار وباخبردر اول كیمسه
زیاده دردلودر هرشول كیمسه كه آنك استغنا وقضاسندن آگاهتردر یوزی زیاده
اصفردر (كماقال علیه السلام انا اعلمكم بالله وانا اخشیكم من الله ﴿ مثنوی ﴾
كرز جبرش آكهی زاریت كو * بینش زنجیر جباریت كو) اكر اول آلهك جبرندن
یعنی ارادت كلیه سندن وكیف مایشاء تصرف وتقلیبندن آگاه ایسك تضرع
وزاری ایلدكك قنی كه جبر و تصرف حقی مشاهده قیلان كیمسه‌نك تضرع
وزاری ایلمك شاننددر نتكیم انس حضرتلری حضرت رسالتپناهدن روایت
ایدرلر كه اول حضرت اكثر زمانده تضرع برله (یامقلب القلوب والابصار ثبت قلوبنا
علی دینك یاالله) قولنی اكثار ایدرلردی (فقلت یانبی الله آمنابك وبماجئت به فهل تخاف
علینا قال نعم ان القلوب بین اصبعین من اصابع الرحمن یقلبها كیف شاء) اكر
جبارلك زنجیرینه كندیكی بسته كوررسك جبارلك زنجیرینك كورشی قنی كه
حقك جباریت وقهاری یعنی كورن وقبضهٔ قدرتنده مجبور ومكسور اولان
كیمسه‌نك علامتی واردركه بیوردیلر ﴿ مثنوی ﴾ بسته در زنجیر چون شادی
كند * كی اسیر حبس آزادی كند) زنجیرده بغلو اولان نیجه شادلك ایلر وقچن
اسیر حبس آزادلق ایلر یعنی بستهٔ زنجیر جبار اولان قوللر هركز نفسانیتلری
وهوالری جهتندن شادلك ایتمزلر واسیر حبس ارادات حق اولنلر آزادلر كبی
آسوده وفارغ البال اولمزلر بلكه بنده‌لر كبی افكنده ودردمند اولورلر برمثال آخر
دخی بودركه ﴿ مثنوی ﴾ ورتومی بینی كه پایت بسته‌اند * برتوسرهنكان
شه بنشسته‌اند) مثلا اكر سن كندیكی كورسك آیاغكی بغلمشلردر وسنك اوزریكه
پادشاهك چاوشلری اوترمشلردر ﴿ مثنوی ﴾ پس تو سرهنكی مكن باعاجزان
* زانكه نبود طبع وخوی عاجزان) فاذاكان كذلك قچن سنده بوحالت و بوواقعه محقق
اولدیسه سن عاجز اولان مخلوقات اوزره سرهنكلك ایلمه زیرا كه عاجزلرك طبعی
وخویی اول سرهنكلك ایلمك وامر ونهی قیلمق دكلدر بومحلده مفید ومختصر نتیجه
بودركه بركیمسه كندوبی بستهٔ زنجیر جبار كورسه وآنی هرحالده كندیده كورن وخلق
دخی بوحالت اوزره بولان عاجز اولان خلقه حكومت ایلمكدن قالور وانلره طعن
وملامت ایلمكدن ومسلط اولمقدن بری اولور زیرا انكچون جباریت حق مشاهده ایلین
عرفاده بوكونه صفتلر بولنمز مكركه امر حقله اوله ویاخود رضای حق ایچون

اوله ﴿ مثنوی ﴾ چون توجبرا ونمی بینی مکو * ورهمی بینی نشان دید کو)
چونکم سن کندی نفسکده اول خدانك جبر واکراهنی کورمزسن دیمه که بن
مجبور ومکرهم واکرانك جبرنی کندکده کوردکسه کورمنك نشانی قنی جبر
واکراه حق کورمنك نشانی شاد وخندان اولمق وناله وافغان قیلمقدر
﴿ مثنوی ﴾ درهرآن کاریکه میلستت بدان * قدرت خودراهمی بینی عیان)
امور دنیویه‌دن هراول برایشده که سنك اول ایشه میل وارزوك واردر اول ایشده
کندی قدرتکی عیان کوررسن خدای تعالیدندر دیمزسن بلکه بن ایتدم دیو تفاخر
ایلرسن یعنی سنکه حظ نفس ومیل قلبله برکاری اشلیه‌سن انده مختارسن مجبور
دکلسن وانده قدرت وارادتکی عیان کوررسن ﴿ مثنوی ﴾ درهرآن کاری که
میلت نیست خواست * اندران جبری شدی کین ازخداست) وشول کاره که
میلك یوقدر وطلبك دخی یوقدر انده جبری اولورسن که بوخدادندر یعنی کار
دینده وآخرته متعلق اولان عمللره میل نفسك اولمدیغندن بوکارلرده جبری
اولورسن ودیرسنکه حق تعالی بوکاری اشلتمزو بن بوکارلرده جبری اولورم
دیرسن ودیرسنکه مجبورم حال بوکه بونفسك اول کارلردن نفرتیدر یوخسه جبر
حق دکلدر ﴿ مثنوی ﴾ انبیا درکار دنیا جبریند * کافران درکار عقبا
جبریند) انبیا علیهم السلام دنیا ایشنده جبریلردر یعنی دنیایه طالب وراغب
دکللر در کافرلر آخرت ایشنده جبریلر در یعنی آخرته طالب ومائل دکللر در
﴿ مثنوی ﴾ انبیا راکار عقبا اختیار * جاهلا نراکار دنیا اختیار) انبیایه
آخرت ایشی اختیاریدر زیرا دنیادن نفرت ایتمشلردر جاهللره کار دنیا اختیار
ومقبولدر پس هر کیمسه که انك قلبنده محبت دنیا محبت عقبادن زیاده اوله اول
کیمسه جاهلان زمره سندندر ﴿ مثنوی ﴾ زانکه هرمرغی بسوی جنس
خویش * می پرد اودر پس وجان پیش پیش) زیراکه هرمرغ کندی جنسی
جانبنه اوچار اول مرغ تن آرده وروح ایلرو ایلرو اوچار یعنی تن روحه تابعدر
روح تنه تابع دکلدر پس هر کسك روحی نه جنسدن ایسه اول جانبه کیدر تنی
دخی اکا تبعیت ایدر ﴿ مثنوی ﴾ کافران چون جنس سجین امدند * سجن
دنیا راخوش ایین آمدند * انبیا چون جنس علیین بدند * سوی علیین جان
ودل شدند) کل شیء یرجع الی اصله فحواسنجه هر کس اصلی جانبنه آخر الامر
رجوع ایلر چونکم کافرلر سجین جنسندن کلدیلر بواجلدن دنیا زندانینه خوش
آیین کلدیلر وانبیای عظام علیهم السلام چونکم جنس علیین اولدیلر ولهذا جان
ودل علیین جانبنه کتدیلر سجین بروزن فعیل یدی قات یرك التنده موضع کتاب
فجاردر دیمشلر (کما قال الله تعالی کلا ان کتاب الفجار لفی سجین وماادریك ماسجین

کتاب مرقوم) ای کتاب مسطور جامع لاعمال الفجرة من الثقلین وعلیین فعلیل
وزننده اولان علی دن منقولدر صلحاء ثقلینك خیراتنك دیوانیدر وباسماء سابعه‌ده
ابرارك دفتر اعمالنك مقامنك اسمیدر (قال الله تعالی کلا ان کتاب الابرار لفی علیین
وماادریك ماعلیون کتاب مرقوم یشهده المقربون ﴿ مثنوی ﴾ این سخن
پایان ندارد ایکما * باز کوییم آن تمامی قصه‌را) بواهی سوزلر پایان ونهایت
طوتمز اما بزاول قصه‌نك تمامنی کیرودیه‌لم

﴿ نومید کردن وزیر مریدان‌را ازرقص خلوت ﴾

﴿ مثنوی ﴾ آن وزیراز اندرون آوازداد * کای مریدان ازمن این معلوم باد) اول
وزیر ایچرودن آوازو یردی بو یله دیوکه ای مریدلر بندن بوسزه معلوم اولسون
﴿ مثنوی ﴾ که مراعیسی چنین پیغام کرد * کزهمه یاران وخویشان باش
فرد) که حضرت عیسی علیه السلام بکا بو یله اعلام وخبرایلدی یعنی حضرت
عیسی بکا بیوردی بو یله دیوکه جمیع یاران وخصملرکدن فرد وجدا اول
﴿ مثنوی ﴾ روی در دیوار کن تنها نشین * وزوجود خویش هم خلوت
کزین) یوزی دیواره ایله تنها اوتور یعنی خلقدن اعراض وانقطاع ایدوب یالکز
اول وکندی وجودکدن هم خلوت وعزلت اختیار ایله بوسوز اکرچه وزیر مکار
طرفندن در اما (انظر ماقال ولاتنظر من قال) حدیثنك فحواسنجه عند اهل
الحق مقبول ومسلمدر ﴿ مثنوی ﴾ بعد ازین دستوری گفتار نیست * بعد
ازین باکفت وکویم کار نیست) شمدنصکره کفتاره یعنی وعظ وپنده اجازت یوقدر
شمدنصکره کفت وکو یله بنم ایشم یوقدر زیرابکا سکوت بیورلمشدر ﴿ مثنوی ﴾
الوداع ای دوستان من مرده ام * رخت برچارم فلك بر برده ام) الوداع ای
دوستلر بن اولمشم که موتوا قبل ان تموتوا مرتبه‌سنه وصول بولمشم اسبابی چارم
فلك اوزره ایلتمشم بوسوز حضرت عیسانك فلك چارمده اولدیغی اعتباریله‌در
کان هر نبینك وارثی معنا اول نبینك مرتبه‌سنه قریب اولمغی اشعار ایلرامابونده
عاومرتبه‌دن عبارت اولور ﴿ مثنوی ﴾ تابزیر چرخ ناری چون حطب *
من بسوزم در عنا ودر عطب) تاناره منسوب فلکك التنده حطب کبی عناده
وعطبده یانمیم زیرا اهل دنیانك رنج وعناسی دنیایه ابتلاسی قدردر چرخ ناری
تعبیری کرۀ نار اعتباریله در ﴿ مثنوی ﴾ پهلوی عیسی نشینم بعدازین *
برفراز آسمان چارمین) شمدنصکره حضرت عیسانك یاننده اوتوررم دردنجی
آسمانك اوزرنده

﴿ ولی عهد ساختن وزیر هر یك امیرا جداجدا ﴾

﴿ مثنوی ﴾ وانکهانی ان امیرانرا بخواند * یك یك تنها بهر یك حرف راند)

اندنصکره دوزده امیرلری خلوتنه اوقودی بر بر نهـانی هر برینه سوق کلام
ایلدی یعنی هر برامیری علیحده جدا جدا حالو نخـانه سنـه دعوت ایدوب انلره
وصیت ایلدی وهر برینه سن بنم نائب وقائم مقامم اول دیو وعد ایلدی ﴿ مثنوی ﴾
کفت هر یك رابدین عیسـوی * نائب حق وخلیفهٔ من توبی) هر برینه ایندی
عیسـایه منسـوب دینده حقك نائبی و بنم خلیفهم سن ﴿ مثنوی ﴾ وآن امیران
دکراتباع تو * کرد عیسی جمله راانشیاع تو) واول غیری امیرلر سنك اتباعکدر
عیسی علیه السلام جملهسنی سنـك شیعهلرك ایلدی یعنی اعوان وانصارك ایلدی
﴿ مثنوی ﴾ هرامیری کو کشـد کردن بکیر * یابکش یاخود همی دارش اسـیر)
هرشول امیرکه اویون چکـه طوت یاقتل ایله یاخود آنی اسـیر ومحبوس ایت
﴿ مثنوی ﴾ لیـك تامن زندهام این رامکو * تانمیرم این ریاست رامجو) لکن
مادام که بن دری ام بونی کیمسهیه دیمه مادام که اولمیم بوریاستی بوحکم وحکومتی
استمه ﴿ مثنوی ﴾ تانمیرم من تواین پیدامکن * دعویٔ شاهی واستیلامکن)
مادام که بن اولـمیم سن بونی پیدا وفاش ایلمـه شاهلق وغالبلك دعواسن ایلمـه
﴿ مثنوی ﴾ اینـك این طومار واحکام مسیح * یك بیـك برخوان تو برامت
فصیح) اشتـه برطومار مسیحك احکامی یعـنی برطومارده مکتوب اولان احکام
دین عیسی در ال بونی بر بر عیسی علیه السلامك امتی اوزره فصیح واشکاره
اوقو ﴿ مثنوی ﴾ هرامیری راچنین کفت او خـدا * نیست نائب جزتودر
دین خدا) اول وزیر هرامیره باشقه وتنها بو یله دیدی خدادینده که مرادی دین عیسی
علیه السلامدر سندن غیری نائب وخلیفه یوقدر ﴿ مثنوی ﴾ هریکی راکرد
او یك یك عزیز * هرچه انرا کفت این راکفت نیز) اول وزیر امیرلردن هر برینی
بر بر عزیز ایلدی اول اون ایکی امیردن اکانه دیدی ایسه بوکادخی آنی دیدی
﴿ مثنوی ﴾ هریکی را اویکی طـومار داد * هریکی ضـد دکر بود المراد)
امرادن هر برینـه اول وزیر فرادی فرادی برطومار و یردی هر برینك مراد
ومضمونی او برینك ضدی ایدی یعـنی اول اون ایکی طومارك مضمونلری جمیعا
بری برینـه مخالف ایدی ﴿ مثنوی ﴾ متن آن طومارها بد مختلف * همچـو
شکل حرفها یاتاالف) اول طومارلرك متن وظاهری مختلف ایدی بادن الفه دکین
اولان حرفلرك شکلی کبی ﴿ مثنوی ﴾ حکم این طومار ضد حکم آن * پیش
ازین کردیم این ضدرابیان) بوطومارك حکمی اول برطومارك حکمنـك ضدی
ایدی بوندن اول اول ضدی بیان ایلدك تکرار بیانه احتیاج یوقدر (کشتن وزیر
خویشتن رادر خلوت) ﴿ مثنوی ﴾ بعد ازان چـل روز دیکر در ببست *
خویش کشت وازوجود خود برست) اندنصکره قرق کون دخی قپویی بغلدی

کندوسنی دپلهدی وکندینك وجودندن قورتلدی بوندن برقاچ حصه مستفاد
اولور اولا بواولور که حسود کندی نفسنی غیره القای ضرر ایلمکدن اوتری هلاك
ایلر ایمش نتکیم انوارسهیلیده مسطور که بر کیمسه بر کیمسهیه حسد ایلدی هرنوع
حیله ایله اول محسوده ضرر مقصود ایلدی ظفر بولهمدی کمال حسدندن عاقبت
بوسوء خاطرهیی فکر ایلدی که کندوبی بربندهسنه قتل ایتدیروب انك خانهسنـه
نهانی القا ایتدیره پس بندهلرندن برینه دیدی که بنم حیاتدن لذتم قالدی اشتـه
سکا بر بچاق بنی فلان کیمسهنك خانهسنده قتـل ایله و بنم مالمدن آزاد اول تابنم
انك خانهسنده متهم بولنمغله شرع قبلندن آنی اخذ ایدوب وارثلرم آنی قصاصه
چکهلر وفی الحقیقـه اول نادان کندوبی اول محسـوده ضرر القاسیچـون انك
خانهسنده قتل ایتدردی کذلك بووزیر پرتزویر دخی امت عیسی یه تفرقه وضرر
مراد ایلسندن اوتری کوش وبینی سنی برباد ایلدکدن صکره کندوسـنی دخی
هـلاك ایلدی و برحصـه دخی بودر که خلوتك نتیجـهسی موت ارادی اولمق
لازمدر ونفسـنی سالك اربعینده کشته قیلمق واجب اولدیغنی اشعار ایلر
﴿ مثنوی ﴾ چونکه خلق ازمرك او آکاه شد * برسر کورش قیامتکاه شد)
چونکیم خلق اول وزیرك موتندن آکاه اولدی انك قبری اوزره خلقك زار وفغانی
کثرتندن قیامت یری اولدی ﴿ مثنوی ﴾ خلق چنـدان جمع شد بر کوراو *
موکنان جامهدران درشور او) انك قبری اوزره اول قدر خلق جمع اولدی صاچلرنی
یولیجیلر وجامهلرنی ییرتیجیلر اولدیغی حالده انك غوغاسنده ﴿ مثنوی ﴾ کان
عددراهم خداداند شمرد * ازعرب وزترك وزرومی وکرد) که اول عددك صاحبندن
هم خدا بیلور یعنی قابل شمار دکل ایدی عربدن وترکدن ورومی وکردن یعـنی
اندهٔ بوقدر طوائف مختلفـه جمع اولمشـدی ﴿ مثنوی ﴾ خاك او کردند
برسرهای خـویش * درداودیدند درمان جان خویش) اول وزیرك قـبری
خاکنی باشلری اوزره ایلدیلر انك دردنی وفراقنك زخمنی کندی جانلرینه درمان
کوردیلر ﴿ مثنوی ﴾ آن خـلایق برسر کورش مهی * کرده خون را ازدو
چشم خودرهی) اول خلایق انك قبرینك باشی اوزره برآی کندیلرینك ایکی
چشمندن خونه بریول ایلش ایدیلر یعنی قان کوزلرندن آب کبی روان اولدی جمله
خلایق انك درد وفراقندن فریاد وفغانده ایدی هم شاهلر وهم کچیلر وهم اولولر
بوجمله احوال انلرك اکا کمال شوق ومحبتنی اشعار ایلر

﴿ طلب کردن امت عیسی علیه السلام
ازامرا که ولی عهد ازشما کدامست ﴾

﴿ مثنوی ﴾ بعد ماهی خلق کفتند ای مهـان * از امیران کیست برجایش

نشان) بر آیدنصکره خلق ایتدیلر ای اولولر امیرلردن انك یرینه نشان وقائم مقام کیدر ﴿ مثنوی ﴾ تا بجای او نشاسیمش امیم * دست ودامن را بدست اودهیم) تا اوورز یرینه آنی امام وخلیفه اکیدلم دست ودامنزی انك النه ویرملم یعنی اکا کلی تسلیم اولهلم ﴿ مثنوی ﴾ چونکه شد خورشید ومارا کرد داغ * چاره نبود بر مقامش جز چراغ) چونکه آفتاب فلك علم ومعرفت اولان بوجهاندن کندی وانك فراقی بزم درونمزه داغ ایتدی انك مقامنه چراغدن غیری چاره اولمز یعنی ظلمتدن نجات بولمق ایچون قائم مقام خورشید فلك باری برچراغ لازمدر کذلك چون بودنیادن خورشید فلك حکمت ومعرفت اولان مرشد کامل انتقال ایلسه آنك قائم مقامی برچراغ نورانی لازمدر که ظلمت نفسانیهده قلان سالکلر اندن استناره ایدهلر وانی پیشوا ومقتدا ایدوب طریق حقده کیدهلر ﴿ مثنوی ﴾ چونکه شد از پیش دیده وصل یار * نائبی باید ازومان یادکار) چونکم یارك وصالی کوز اوکندن کندی اول یاردن بزه بر یادکار نائب کرکدر که اول یارك وصالنی مذکر اوله وبونی کورمك آنی کورمکی افاده قیله وبو اکا هرحالده مماثل کله ﴿ مثنوی ﴾ چونکه کل بکذشت وکلشن شد خراب * بوی کارا ازکه یابیم ازکلاب) چونکه کل کندی وکلشن خراب اولدی کلك رائحهسنی کیدن بولورز کلابدن زیرا کلاب کل وکلشنك نائب منابیدر کل وکلشنك مروروندنصکره انلرك رائحهسنی استین کلابده بولور کذلك انبیا علیهم السلام واولیای عظامك مروروندنصکره انلرك اثر ورائحهسنی طلب ایلاین انلر جانبندن خلیفه اولان وظهوره کلان کیمسهلرك وجودنده بولور ﴿ مثنوی ﴾ چون خدا اندر نیاید درعیان * نائب حقند این پیغامبران) چونکه خدای تعالی عیانه کلمز یعنی محسوس اولوب ظاهر اولمز خلق ایچره بو پیغمبرلر حق تعالینك نائب وخلیفهسیدر که انلر واسطهسیله خلق عالمه حکم ایلر وانلر لساندن بنی آدمه علوم واسرارنی سویلر پس انلره تابع اولان همان حقه تابع اولمش اولور نتکیم بو معنایه اشارت ایدوب بیوررلر ﴿ مثنوی ﴾ نی غلط کفتم که نائب بامنوب * کردو پنداری قبیح آیدنه خوب) بو پیغمبرلر نائب حقدر دیمشدم من حیث الحقیقه بویله دکلدر غلط سویلدم که نائبله منوبی اکر فی الحقیقه ایکی ظن ایلیهسن قبیح کاور خوب کلمز نائبله منوبی ایکی ظن ایلمنك قبیح اولمسی اولدرکه اولا شرك خفی یی مستلزم اولور وثانیا انبیانك وجودندن ظهور ایلاین احکام حقك اراده تنسز انبیانك کندی مقتضالرندن اولمسنی اشعار قیلور ثالثا انبیایه اطاعت اللهه اطاعت اولمق لازم کاور حال بو که رسوله اطاعت عین اللهه اطاعتدر کما قال الله تعالی (من یطع الرسول فقد اطاع الله) وانك یدنه بیعت عینله الله یدنه بیعتدر کما اخبر الله تعالی

فی سورة الفتح ان الذین یبایعونك انما یبایعون الله خلیفه مستخلفك عینیدر دیدکاری بو جهتندندر وحضرت نبی علیه السلام من رآنی فقد رأی الحق بیوردقلری بو معنایه شهادت ایدر نظر حقیقت بینله نظر اولنسه نائب ایله منوب مابیننده من حیث الحقیقه اثنینیت یوقدر اما من حیث الاعتبار مرتبهٔ فرقده نظرا خالق ایله مخلوق مابیننده فرق وتمییز چوقدر ﴿ مثنوی ﴾ نی دو باشد تا توپی صورت پرست * پیش او یك کشت کز صورت برست) نی کلمهسی اولکی بیتدن مستفاد اولان معنئ اتحادی نفی ایچوندر یعنی نائبله منوب بر اولمز ایکی اولور تا سن صورت پرستسن یعنی مادام که سن صورت بین وتفرقه کزینسین واول کیمسهنك اوکنده نائب ومنوب بر اولدی وبر خلیفه مستخلفك عینی اولدی که صورت عالمندن قورتلوب معنی عالمنه نظر قیلدی پس معنا جمیع انبیا واولیا متحد وصورتا متعین ومتعدد اولدقلرینی تفهیم ایچون بو بیتلری مثل موقعنده ایراد ایدب بیوررلر ﴿ مثنوی ﴾ چون بصورت بنکری چشم تو دوست * تو بنورش درنکر کز چشم رست) مثلا چونکم سن صورته باقهسن ویاخود صورت اعتبار یله نظر ایدهسن سنك کوزك ایکیدرسن انلرك نوریه نظر ایله که اول نور کوزدن بتدی وظهور ایتدی پس اکر چشم منزلهسنده اولان انبیانك نوریته نظر ایلسهك بلافرق الله نوری کوررسن وانلرده اولان ظهوری حقك ظهوری بولورسن اما صورتلریته نظر قیلورسهك حقدن غافل اولورسن وبری برندن متفاوت بولورسن ﴿ مثنوی ﴾ نور هر دو چشم نتوان فرق کرد * چونکه در نورش نظر انداخت مرد) هر ایکی کوزك نورنی فرق ایلمکه قادر اولمز چونکم مرد چشمك نوریته نظر ایتدی یعنی برمرد صورت چشمه نظر ایتمیوب نوریته نظر ایتسه اتحاد انبیا واولیایی کندی کوزلرندن بیلوردی ونائبله منوبك من حیث المعنی متحد اولدیغنه واقف اولوردی دیمك اولور

﴿ دربیان آنکه لانفرق بین احد من رسله الی اخره ﴾

بو آیت کریمهنك تحقیقنك بیاننده درکه حق تبارك وتعالی سورهٔ بقرهنك آخرنده مؤمنلر لساندن حکایه بیوروب دیرلر (لانفرق بین احد من رسله) یعنی مؤمن اولانلر دیرلر بز انك رسلنك مابیننی فرق ایلمزز ورسلك مابیننده نه جهتدن فرق اولمدیغنه وبونلر من حیث المعنی نوجهله اتحاد قیلدیغنه اشارت ایدوب بو آیت کریمهیی تفسیر بیوررلر ﴿ مثنوی ﴾ ده چراغ ار حاضر آید در مکان * هر یکی باشد بصورت غیر آن) فرضا بر مکانده اکر اون چراغ حاضر کله هر بریسی صورتده او برینك غیری اولور ﴿ مثنوی ﴾ فرق نتوان کرد نور هر یکی * چون بنورش روی آری بی شکی) اون چراغدن هر برینك نورنی

فرق ایلمك ممكن دكلدر شكسز چونكم اون چراغڭ نورینه توجه ایده سن
بو معنایی تفهیم ایچون بر مثال آخره شروع ایدوب بیوررلر ﴿ مثنوی ﴾
(كر تو صد سیب وصد آبی بشمری * صد نماند یك شود چون بفشری) اكر سن
ظاهرده یوز الما و یوز ایوایی صایه سن متعدد اولور چونكم صیقه سن ذكر اولنان
یوز قالمز جمیعا بر اولور ﴿ مثنوی ﴾ (درمعانی قسمت واعداد نیست * درمعانی
تجزیه وافراد نیست) معانیده قسمت واعداد یوقدر معانیده جز وجزو قیلمق
وهرشیئ فراد افراد اولمق یوقدر بلكه عالم معانی وحدتایفده هرشیئ متحدلردر
معانیدن مراد مرتبهٔ وحدانیت ومرتبهٔ الوهیتدر كه انده خدادن غیری یوقدر
﴿ مثنوی ﴾ (اتحاد یار با یاران خوشست * پای معنی گیر صورت سر كشست)
یارك یاران ایله اتحادی خوشدر معنی ایاغنی طوت صورت سركشدر یعنی موجب
تفرقه اولان صورتی ترك ایت ومعنی ایاغنی طوت تا اتحاد حقیقیه واصل اوله سن
ووحدت مطلقه سرنی بوله سن اكر صورته نظر ایدرسك مغایرت واختلافدن
قورتلمزسن ﴿ مثنوی ﴾ (صورت سركش گدازان كن برنج * تا ببینی زیر
او وحدت چو گنج) سركش اولان صورتی رنج ایله اریتجی ایله یعنی معنی عالمندن
باش چكیجی وقلبه تفرقه ودغدغه ویریجی صورتی طاعت وریاضت ایله اریتجی
ایله شول مرتبه یه دككه مقتضیات صورت ولوازم طبیعتدن خلاص اوله سن
حتی اول صورتك تحتنده وحدت مطلقه یی گنج گبی كوره سن چونكم اول
وحدت گنجینه ایره سن غنی اوله سن وتشویش ودغدغهٔ اختلاف وكثرتدن
قورتلوب صفا بوله سن ﴿ مثنوی ﴾ (ور تو نگدازی عنایتهای او * خود
گدازد ای دلم مولای او) واكر ای اسیر صورت سن تنكی ریاضت ایله اریتمه سن اول
اللهك عنایتلری خود اریدر وانك مقتضیاتنی محو ونابود ایلر ای فلان كیمسه بنم
كوكلم انك بنده سیدر ای حرف ندادر منادی محذوفدر كه اول اسیر صورت اولان
كیمسه در دن بریدر مولانا بونده بنده معناسنه در و بونده حضرت مولانا قدس
سره العزیز قرب الهی یه وصول ایكی وجه اوزره اولدیغنه اشارت بیوررلر كه
بریسی كسبی و بریسی وهبی اوله كسبی اولدر كه ادای فرایض ونوافل ایله
مقتضای صورتدن سالك خلاص اولوب انك نتیجه سنده قرب نوافل ویا قرب
فرایض ظهوره كله وهبی اولدر كه سالك طاعات وریاضت ایله مقتضیات طبیعتدن
تجاوزه قادر اولمیوب وگنج وحدتی بوله میوب عاجز وفقیر قالدقده عنایات
الهیه دن بر عنایت وتقلیبك عملنه موازی اولان جذبات رحمانیه دن بر جذبه اول
سالكه ایریشوب انی صورت قیدندن قورتروب كندولكندن محو وفانی ایلیوب
گنج وحدته ایصال ایلر ﴿ مثنوی ﴾ (او نماید هم بدلها خویش را * او بدوزد

خرقهٔ درویش را) اول الله كال لطفندن هم كوكل كوزلرینه كوسترر
كندوبی وتجلی قیلور قلوبه ودیدهٔ قلوب عشاق آنی مشاهده قیلور (كما قال
الشیخ عبدالله محمد بن العزیز رؤیة الله بالقلب الصافی جائزة كما قال عمر رضی الله
عنه رای قلبی ربی وقال علی كرم الله وجهه لا اعبد ربا لم اره) اول خدا دیگر
خار محنتدن پاره پاره اولان درویشك قلبی خرقه سنی كه جابر المكسور اولمق انك
صفتیدر خرقه قلبدن استعاره ودیكمك انك انكسارنی درست ایتمكدن عبارت
اولور ﴿ مثنوی ﴾ (منبسط بودیم ویك جوهر همه * بی سر وبی پا بدیم آن
سر همه) دوكلیمز بر جوهر منبسط ایدك جمله مز اول طرفده بی سر وبی پا ایدك
یعنی جمیعا جمله مزك اصلی غیرمركب بر جوهر یكتا واول طرف حقانیده بر درهٔ
بیضا ایدی (كما قال صلی الله علیه وسلم اول ماخلق الله الدرة البیضاء) درهٔ
بیضادن مراد بونده جمیع كائناتك اصلی اولان جوهر یكتادر كه مشایخ صوفیه
اكا حقیقت محمدیه دیرلر وروح الارواح ونور الانوار وعقل كل وقلم اعلی دخی
تعبیر ایدرلر ابتدا وجوده گلان بو جوهر یكتادر بعده حق تعالی حضرتلری
سائر ارواحی وعقولی ونفوس واشباحی علی الترتیب بو جوهر یكتادن خلق ایلدی
پس بو قدر كثرات مختلفه وموجودات متنوعه اندن وجوده گلوب صحرای عالمه
منتشر اولدی درهٔ بیضا عقل كلك شرحی اوچنجی جلدك دیباجه سنده بر مقدار
مذكور اولمشدر منبسط اولان یك جوهردن مراد فیض اقدس اولمق محتمل دخی
انسبدر وفیض اقدس وفیض مقدسك واعیان ثابته وعقل كلك و بونلر امثالی
اولان اصطلاحك مفصلا شرحی ثانیه شرحنك دیباجه سنده مذكور اولمشدر
فلیطلب فیه اما اجمالا بو محلده شرحی اولدر كه مشایخ صوفیه حق تعالی
حضرتلرینك ذات بیچونندن اعیان ثابته یه گلان فیضه فیض اقدس دیرلر كه
منبسط بر نور واحددر مثلا شمسك قرصندن زجاجات مختلفه یه گلان نور بسیط
گیدر اول زجاجات كان اعیان ثابته گیدر وشمسك زجاجات مختلفه دن ظهور
ایلین اشعهٔ متنوعه سی فیض مقدسه مشابهدر كه اول اعیان ثابته دن سائر
ارواح اوزره گلان فیض الهیدر پس جمیع ارواحك وكلی اعیانك اصلی كه فیض
اقدسدر بو مرتبه ده جمله مز منبسط ویك جوهر گبی ایدك نتكیم جمیع اعیان
ارواحك اصلی اولان فیض اقدسك شرحنه شروع ایدوب بو بیتلرله تعریف
ایدرلر ﴿ مثنوی ﴾ (یك گهر بودیم همچون آفتاب * بی گره بودیم وصافی
همچو آب) مرتبهٔ احدیتده بر گوهر ایدك آفتاب گبی كه انده تفرقه وتجزی
متصور اولمق ممكن دكلدر آب گبی گرهسز وصافی ایدك یعنی بو عالم صورنده
اولان تعین وامتیاز گبی اول عالمده بری برمزدن متعین وممتاز دكل ایدك بلكه آب

کبی بی عقده وصافی وآفتاب کبی بی ترکیب ومنبسط برنور ایدك ❊ مثنوی ❊
چون بصورت آمدآن نورسره ❊ شدعدد چون سایهای کنکره) چون کم اول
ابووخوب اولان نورصورته کلدی کنکره نك سایه لری کبی عدد اولدی یعنی
ذات الهی چونکم جلا واستجلا اقتضا ایدوب ابتدا نورذات که فیض اقدس
دیدکلریدر اعیان ثابته مرتبه سنه کلدکده وهرشیئك عیننه طلوع قیلدقده صور
علمیه حاصل اولوب سایهای کنکره کبی اعیان موجودات متعدده اولوب بری
برندن وجود علمیه ایله ممتاز اولدی بعده اول اعیان ثابته دن فیض مقدس دیدکلری
انوار متنوعه مرتبهٔ ارواحه کلوب طلوع قیلدقده هرکسك روحی عین ثابته سنك
استعدادنه کوره وجود روحانیه ایله موجود اولوب سایهای کنکره بری برندن
ممتاز اولدیغی کبی هرروح بری برندن ممتاز اولدی بعده بوعالم صورتی وشهادتی
حق تعالی خلق ایلدکدن صکره وآدم وحوا علیهما السلام واسطه سیله اجساد
بنی آدم ظهوره کلدکدن صکره هرکسك روحی عین ثابته سنك استعدادنه کوره
صورت انسانیه مرتبه سنه کلوب سایهای کنکره کبی اجساد ایله متجسد ومتعدد
اولوب صورت بغلدی ووجود عارضی لباسنی کیدی پس برسالك مقام حقیقته
ایرمك ومرتبهٔ اصلی کورمك استرکدرکه بووجود مجازی بی ریاضتله ویران قیله
بلکه تعیین نورانی وروحانی بی دخی افنا ایدوب تامرتبهٔ اصله وصول بوله سالك
فناء جسمانی وروحانی بی افنادن صکره مرتبهٔ حقیقته ایردکده بوجمله نك حقیقتی
واحده اولدیغنی مشاهده قیلور وانك چشم شهودندن تعداد وتفرقه زائل اولور
پس مقام حقیقتك وصولی وبی فرقاق مرتبه سنك حصولی نه طریق ایله میسر
اولدیغنه اشارت ایدوب بیوررلر ❊ مثنوی ❊ کنکره ویران کنید ازمنجنیق ❊
تارود فرق ازمیان این فریق) ای طالبان اسرار حقیقت وسالکان طریق وحدت
منجنیقدن کنکرهٔ وجودیکزی ویران ایلك وآنی منجنیق توحید وریاضتله کنکره
کبی اولان وجود مجازیکزی افنا ایدك تابوفریق اورتاسندن فرق کیده یعنی
بوزمرهٔ کائناتك ماینده اولان فرق وتمیز ومغایرت واختلاف زائل اولوب
سروحدت مطلق ظهوره کله وجانکز مقام وحدت ومرتبهٔ حقیقتی بوله
❊ مثنوی ❊ شرح این را کفتمی من ازمری ❊ لیك ترسم تانلغزد خاطری)
عناد وجدال جهتندن بوسر وحدتك شرحنی بن سویلردم وبوندن زیاده دخی
عیان وبیان ایلردم لکن کمالیله شرح ایلمکه قورقرم تابرخاطر قایمیه زیرا بومعنی
مزالق اقدامدر هرضعیف الذهنك بوسر توحیدی استماعه قدرتی یوقدر
اکثرینك اعتقادنه بوسر توحیددن خلل کلوب ملحد اولمش واکثر دخی ورطهٔ

جبرده قالمشدر پس امناء الله اولان اولیا بونی کمالیله سویلمزلر الا اهلنه وبوسری
عیان وبیان ایلمزلر الا مستعد اولان محرملره پس نااهل ونامحرم اولنلرك خاطری
قایمه سن واعتقادنه خلل کلمه سن دیو اکثریکن اولان اولیانکات توحیدی پوشیده
سویلمشلر وسل سیف ایتمیوب تیغ کلاملرین غلاف امثال اصطلاح ایچره ستر
ایلمشلردر ❊ مثنوی ❊ نکتهاچون تیغ پولادست تیز ❊ کرنداری توسپروا پس
کریز) وحدت مطلقه یه متعلقه اولان نکته لر فی المثل کسکین تیغ پولاد کبیدر ای سالك
اکرسن سپر طوتمزسك کیرویه قاچ سپردن مراد بونده نکات توحیدی بیلك ایچون
اولان استعداد وفهم درسندر یعنی ای سالك سنکه وحدت وجود نکته لرینه
استعداد وفهم صائب طوتمیه سن کرکدرکه انك استماغ وتعلمنه اقدام ایتمیه سن
زیرا نامستعد سن پس بعد حصول الاستعداد بونکته لری اوکرنمکه اقدام
قیلك زیرا نامستعد اولان سالکك دین واعتقادنه بونکته لرعین ضرر وعظیم
خطردر پس کرکدرکه بونکته لری استماع ایلمکدن کیرو کیده سن وتوحید وطاعتله
تحصیل استعداد ایده سن وبونی سویلین عارفه مقارن کاسك سکا ضرر ویرمز
نتکیم تیغ تیزه سپری اولان کیمسه قارشو کلسه ضرر ویرمدیکی کبی ❊ مثنوی ❊
پیش این الماس بی اسپر میا ❊ کز بریدن تیغ رانبود حیا) محصل کلام بو الماس
تیغك اوکنه که مرادسز توحیددر سپرسز که یعنی استعدادسز بلکه استادسز
وارشادسز بونك فهم وادراکنه اقدام قیلمه زیرا که تیغ تیزه کسمکدن حیا اولمز
یعنی تیغ کبی اولان نکات توحید سالکك پای اعتقادنی قطع ایلمکدن استحیا قیلمز
پس کرکدرکه احسن جنه مرتبه سنده اولان براستاداله کتوره سن وانك ارشاد
وتربیه سیله کندیکی مرتبهٔ استعداده یتوره سن بعده اولیانك نکاتنی وحقیقت
آمیز اولان کلماتنی تعلمه سعی واقدام ایلیه سن ❊ مثنوی ❊ زین سبب من تیغ
کردم درغلاف ❊ تاکه کژخونی نخواهد برخلاف) بوسببدن بن تیغی غلاف ایچره
ایلدم بومصرع بیت اولك مصراع ثانیسنه علت اولور وبو بیتله حضرت خداوندکار
حضرت مثنویده اولان کلاملرنی پوشیده سویلمرینه وجه وعلت نه ایدوکنه اشارت
بیوررلر تقدیر معنی چونکم بوتیغه کسمکلکدن حیا اولمدیغی مقرر اولدیسه
بوسببدن بن تیغ نکاتی غلاف اصطلاحات وامثال ایچره وضع ایلدم تاکم برکژ
خوان آنی خلاف مراد اوزره اوقومیه واعتقاد نه ضرر ویروب طاعات
وعبادتدن وآداب طریقتدن بی بهره قالمیه پس بومعارف واسرارك بیانندن
رجوع ایدوب واول امرائك قصه سنك بیاننه شروع قیلوب بیوررلر ❊ مثنوی ❊
آمدیم اندر تمامیء داستان ❊ وزوفاداریء جمع راستان) بزداستانك بنه تماملغنه
کلدك راستلر جمعینك وفادارلغندن اولان داستانه کلدك بومصرع اوله قیداوار رسه

معنی بو یله دیمك اولور وجائزدر كه ما بعدنده اولان بو بیته مرهون اوله پس تقدیر كلام بو یله دیمك اولور كه بر بینه داستانك تمام اولمسنه كلدك وراستلر جمعی وفادارلغندن ﴿ مثنوی ﴾ كز پس این پیشوا برخاستند * برمقامش نائبی میخواستند) كه بو وفات ایدن پیشوا دنصكره قالقدیلر اول پیشوا ومقتدانك یرینه بر نائب استدیلر *

﴿ منازعت كردن امرا درولی عهدی وتیغ كشیدن برهمه كرم ﴾

﴿ مثنوی ﴾ یك امیری زان امیران پیش رفت * پیش ان قوم وفااندیش رفت) اول امیرلردن بری ایلرو كتدی اول وفادار قومك اوكنه كتدی ﴿ مثنوی ﴾ كفت اینك نائب آن مرد من * نائب عیسی منم اندرزمن) اول امیردیدی اشته بن اول مردك نائبی بم زمانده عیسانك نائبی بنم هروارث نبی اولان ولینك نائب وخلیفه سی معنا اول نبینك نائبی اولدیغی مقرردر بو اجلدن زمانه ده نائب عیسی علیه السلام بنم دیدی ﴿ مثنوی ﴾ اینك این طومار برهان منست * كین نیابت بعد از وآن منست) اشته بو طومار بنم حجت وبرهانمدر كه اول وزیرك بكا ویردیكی طوماردكه ر بو نیابت اندنصكره بنم ایچوندرو بكا مخصوصدر ﴿ مثنوی ﴾ ان امیر دیكر آمد ازكین * دعوی اودر خلافت بد همین) اول برغیری امیردخی یوصودن كلدی انك دخی دعواسی خلافتده هم بوایدی ﴿ مثنوی ﴾ از بغل اونیز طوماری نمود * تا برامد هرد وراخشم جهود) قولتغندن اودخی برطومار كوستردی تاایكیسنه بیله جهود خشمی كلدی یعنی زیاده غضبناك اولدیلر ﴿ مثنوی ﴾ ان امیران دكر یك یك قطار * بركشیده تیغهای آبدار) واول غیری امیرلر برقطار اولوب یعنی بری بری اردنجه آبدار وتیز تیغلر چكمشلر نیابت وخلافت دعواسندن اوتری ﴿ مثنوی ﴾ هریكی راتیغ وطوماری بدست * درهم افتادند چون پیلان مست) هر برینك النده تیغ و برطومار مست فیللر كبی بری برینه دوشدیلر یعنی جنك ایلدیلر ﴿ مثنوی ﴾ صدهزاران مرد ترسا كشته شد * تازسرهای بریده پشته شد) اول جنك وغوغاده نیجه یوز بیك مرد ترساده لنمش اولدی حتی كسلمش باشلردن پشته اولدی ﴿ مثنوی ﴾ خون روان شد همچو سیل ازچپ وراست * كوه كوه اندر هوازین كردخاست) چپ وراستدن قان سیل كبی روان اولدی بوجكدن طاغ كبی هواده غبار قالقدی وهوا كرد كدورتله طولدی ﴿ مثنوی ﴾ تخمهای فتنها كو كشته بود * افت سرهای ایشان كشته بود) فتنه لر تخملرینی كه اول وزیر اكمش ایدی انلرك باشلرینك آفتی اولمش ایدی یعنی انك مقدما زراعت ایلدیكی فتنه لر تخمنك محصولی امرانك وانلرك توابعینك باشلرینه آفت وبلا اولمش وبونلری عاقبت جنك وهلاكه براقمش ایدی ﴿ مثنوی ﴾

جوزها بشكست وان كان مغز داشت * بعد كشتن روح پاك نغز داشت) انلرك جندی فی المثل كویا جوزلر كبی ایدی جوزلر صندی واول كیمسه كه مغز طوتدی یعنی نور ایمان ویاخود قلب پرعرفان طوتدی بعد الهلاك لطیف وپاك روح طوتدی ﴿ مثنوی ﴾ كشتن ومردن كه برنقش تنست * چون انار وسیب رابشكستنست) اولمك ومقتول اولمق كه تن نقشی اوزره واقعدر فی المثل انار وسیبی صمق كبیدر یعنی نار وسیبك وجودی صمقله درونلرینك حالی ظهوره كلور وكیفیات وچاشنیلری معلوم اولور كذلك ابدان آدمی صندقدنصكره احوال باطنه سی ظهوره كلور ودزونك اسراری عیان اولور ﴿ مثنوی ﴾ آنكه شیرینست باشد ناردانك * وانكه پوسیدست نبود غیر بانك) اول نسنه كه شیرین ولذیذدر اونار دانك اولدی یعنی اول روحكه لطیفدر شیرین ولطیفدر نار دانك كبی مقبول اولدی وشول كیمسه كه ایچروسی چوریمشدر بانكدن غیری اولمدی یعنی آنك انجق صداسی اولدی ﴿ مثنوی ﴾ آنچه با معنیست خود پیدا شود * وانكه پوسیدست اورسوا شد) اول نسنه كه معنی ایله دربعد هلاك البدن خود او پیدا وظاهر اولور واول نسنه كه چوریمشدر اول رسوا اولور ﴿ مثنوی ﴾ رو بمعنی كوش ای صورت پرست * زانكه معنی برسر صورت پرست) ای صورت پرست یوری معنایه چالش زیراكه معنی صورت باشی اوزره قناددر یعنی معنی كه ایمان وعرفان وایقاندر صورت باشی اوزره بو معنی پر دولت هما در كه موجب سعادت ومستلزم دولت وعنایتدر نتكیم عوام ناس قتنده پرهما بركیمسه نك باشی اوزره سایه صالسه موجب دولت وسعادتدر اما خواص اولیا قتنده صورت باشی اوزره پر معنی موجب دولت وسعادتدر پس دولت ابدیه وسعادت سرمدیه استرسك طالب معنی اولكه معنی صورت باشی اوزره پرهما كبیدر دیمك اولور پردن مراد پرهما اولمیوب مطلق قناد معناسنه اولوب قوت وقدرت معناسنه استعاره اولسه وسره طرف معناسی ویریلوب معنی بو یله اولورسه دخی جائزدر یوری ای صورت پرست معنایه سعی ایله زیراكه معنی صورت طرفی اوزره قوت وقدرتدر یعنی قوش قنادی ایله نیجه پرواز ایلرسه صورت انسانی دخی آشیانه حقیقته پر معنی ایله پرواز ایدوب واصل اولور پس طالب معنی اولنلر جانبندن تحصیل معنایه طریق ندر وانك حصولی نیجه میسر اولور دیمك لازم كلدی انلره جواب طریقیله بیوررلر ﴿ مثنوی ﴾ همنشین اهل معنی باش تا * هم عطایابی وهم باشی فتا) اهل معنانك همنشین ومصاحبی اول تا انلردن هم عطا بوله سن وهم فتی اوله سن یعنی صاحب فتوت ایمان وعرفانله تازه وطری معنی برجوان عالیشان اوله سن ﴿ مثنوی ﴾ جان بی معنی درین تن بی خلاف هست همچون تیغ چوبین درغلاف * تاغلاف اندر بود باقیمتست * چون برون شد سوختن را آلتست) معناسز جان بوتنده خلاف وشكسز غلاف ایچنده

آغاجدن اولان قلج کبیدر که یاقمقدن غیری کاره یارامز تیغ چوبین مادام که غلاف
ایچره اوله قیمتلودر تیغ آهنین اولمق قیاسیله چونکه غلافندن طشره اولدی
وانك حالی ظهوره کلدی یاقمق ایچون آنندر ❊ مثنوی ❊ تیغ چوبین
رامبر در کارزار * بنکر اول تانکرد دکار زار) جنك وقتاله تیغ چوبینی ایلتمه
جنك وقتاله کیتمزدن اول نظر ایله تاکه ایشك فغان وزار اولمیه یعنی ای ابی
اولیان ودرونی ذوق عرفان وایقاندن بی بهره قلان کیمسه تیغ چو بین کبی
اولان روح بی معنایی قیامت کارزارینه ایلتمه اولا بودنیاده اول روحکه نظرایله
کورکه تیغ چو بین کبی بی معنامیدر و یاتیغ آهنین کبی پرجوهر وبامعنامیدر تاحین
معرکده ایشك زار اولمیه کرکدر که روحکی بودنیاده نیجه کره امتحان واختبار
ایلیه سن تا انك بامعنی اولمسی سکا حق الیقین ظهوره کله مجرد ظن وکماله آنی
بامعنی زعم ایتمه وآخرت جانبنه اول زعمله کیتمه تا اول محلده ایشك زاری اولمیه
وباشکه بلا کلمیه ❊ مثنوی ❊ کر بود چو بین برو دیکر طلب * ور بود الماس
پیش آباطرب) بودنیاده روحکه نظرایله اکرچو بین مشابه سنده ایسه یوری
غیر یسنی طلب ایله یعنی چو بین و پوسیده کبی اولان روحی ترك ایدوب مانند
تیغ الماس برروح صاحب فتوح طلب ایله واکر الماس اوله ذوق وطربله ایلرو کل
❊ مثنوی ❊ تیغ درزر ادخانهٔ اولیاست * دیدن ایشان شمارا کیمیاست) تیغ
معنی وشمشیر حب وولا اولیانك جبه خانهٔ قلبلرنده در تیغ باطنی اولیانك وشمشیر
ایقان وعرفانی کردن جاننه قلاده قیلیان کیمسه لره کرکدر نقد جان وجنانی
انلره و یروب تیغ عرفان وایقانی انلردن اله وانلری بوله و بیله وکوره زیرا انلری
کورمك ای طالبلر سزلره کبریت احمر واکسیر اعظمدر نعم کلید کنج دولت
دیدن ارباب ولایت وکیمیای سعادت خدمت اصحاب کرامتدر ولیکن هرطالبك
بونلری کورمکه لیاقتی یوقدر باخصوصکه بونلره متشبه مقلد قتی چوقدر پس
طلبده زیاده صدق کرکدر که بونلرك رؤیتی میسر اوله ❊ مثنوی ❊ جمله
دانایان همین کفته همین * هست دانا رحمة للعالمین) جمیع دانالر وعالم بینالر
همین بونی دیمشلردر همین که وارث نبی اولان داناوعارف بینا عالملرایچون رحمتدر
اصل دانا ووارث انبیا اولان علماء باللهدر که خلیفهٔ مصطفی وخلفاء جمیع انبیا
اوله کما قال علیه السلام العلماء خلفاء الانبیاء وورثتی او ورثهٔ الانبیاء پس (وما
ارسلناك الا رحمة للعالمین) ایتی که اول حضرتك شانی شریفنده نازلدر پس
اکا وارث اولان کامل دخی عالملره رحمت اولور ❊ مثنوی ❊ کراناری می
خری خندان بخر * تادهد خنده زدانهٔ اوخبر) اکر ای طالب برانار الورسك خنده
ایلیجی یعنی شق اولوب درونده اولان دانه لری ظاهر قلیجی انار آل تاخنده انك دانه سندن

خبرو یره انار دن مراد علی طریق الاستعارة التمثیلیة عارف باللهك وجودیدر خنددن
مراد دهانکشا ومعنی نما اولدیغی حالتدر ودانه سندن مراد اسرار روحی وعقاید
وافکار قلبیدر پس بیوررلر که ای طالب اولیا اکر انار صفت بریار خدایی خریدار
اوله سن دها نکشا ومعنی نما اولان مخزن دردانهٔ اسراری آل که تا آنك انبساط
وتکلمی اسرار دانه لرندن وعقیده سی خانه لرندن خبرو یره زینهار شول اناری
آلما که مستور اوله ودرون احوالی نامعلوم اوله تا صکره مغبون اولمیه سن ومخذول
قالمیه سن ❊ مثنوی ❊ ای مبارك خنده اش کواز دهان * می نماید دل چو در
از درج جان) یعنی ای مبارك شول نارك خنده سی که یعنی شول عارف پراسرارك
دهانکشا ومعنی نما اولمسی که اول عارف دهانندن کوستره درج جاندن در کبی
سر دلنی تا کفتار بیرو نندن اسرار درونی اشکار قیله وطالبلر اکا شکار اوله
❊ مثنوی ❊ نامبارك خندهٔ آن لاله بود * کز دهان او سیاهی دل نمود) نامبارك
خنده اول لاله نك خنده سی اولدیکه آنك دهاننده خباثتنك سیاهلغی کورندی
لاله دن مراد شول مدعیدر که انك کلامندن سواد وقسوت قلبی وجهل و ظلمت
درونی منفهم اولور وظهوره کلور ❊ مثنوی ❊ نار خندان باغرا خندان کند *
صحبت مردانت از مردان کند) نار خندان یعنی منشق اولوب دهانکشا ودانه
نما اولان انار باغی خندان وشادان ایلر زینت باغ اولدیغی جهتدن کذلك
یار خندان باغ جنانی خندان ایلر وکذلك صحبت مردان الهی سنی مرداندن ایلر
زیرا صحبتك مؤثره اولسی محقق وهر شی مقارننك حکمنی اخذ ایلردیدکلدی
مصدقدر مصاحبت اولیا مصاحبت خدایه موصله وخدمت اصفیا قربت مولایه
وسیله ایدوکی بین العرفا معهود وموثوقدر (کما قال ابو بکر طمستانی اصحبوا الله
فان لم تطیقوا فاصحبوا مع من یصحب الله لتوصلکم برکة صحبة الی صحبة الله تعالی
(بیت) از در اهل دلان دور مشواى طالب * هر که دور نیست از بن در بخدا
نزدیکست ❊ مثنوی ❊ کر تو سنك صخره ومرمر شوی * چون بصاحب
دل رسی کوهر شوی) ای نامستعد اولان وعدم قابلیتنه اعتراف قیلان کیمسه
فرضی اکرسن قتی طاش ومرمر اوله سن چونکه صاحب دله ایریشه سن کوهر
اولورسن زیرا اصحاب دلدن اولان اولیانك نظرلری کیمیادر انلرك نظرا کسیر
تأثیرلری طالبك مس کبی اولان وجود حقیرنی زرخالص کبی عالیقدر وعزت
وشرفله صاحب صدر ایلر ❊ مثنوی ❊ مهر پاکان درمیان جان نشان * دل
مده الا بمهر دلخوشان) ای طالب پاکلرك محبتنی جانك ایچنده دیك یعنی جان دلکی
انلرك محبتنه مقام ایت کوکل قومه الا دلخوشلرك محبتنه قو ❊ مثنوی ❊ کوی
نومیدی مرو امید هاست * سوی تاریکی مرو خورشید هاست) نومیدلك

محله سنه کتمه زیرا امیدلر واردر یعنی مأیوس ونا امید اولمه که حضرت رحمانك طالب اولنلر ایچون الطاف خفیه سی واردر قرانلق جانبنه کتمه خورشیدلر واردر یعنی ظلمات یأس وکدورت حرمان جانبنه توجه ایتمه که آسمان ولایتك آفتابلری واردرکه انلر نورکاملاریله طالبلرك ظلمات دروننی ازاله ایدرلر ❊ مثنوی ❊ دل ترا در کوی اهل دل کشد * تن ترا در حبس آب وکل کشد) کوکل سنی اهل دل محله سنه چکر تن سنی آب وکل حبسنه چکر اکر دله تابع اولورسك اصحاب دله مقارنت ایلمکله دولت ابدی وسعادت سرمدی بولورسن واکر تنك حکمنه اویارسك آب وکل زندانده ذلیل وحقیر قالورسن ❊ مثنوی ❊ هین غذای دل بده ازهمدلی * رو بجو اقبال را ازمقبلی) اکاه اول برهمدلدن کوکل غداسنی ویر یوری دولت واقبالی برمقبلدن استه یعنی برصاحب اقبال اولان اهل کمالدن اقبال حقیقی بی طالب اول وقلب وروحکه انك معارف واسرارندن غدا ویردیمك اولور

❊ تعظیم نعت مصطفی علیه السلام که مذکور بود درانجیل ❊

حضرت ملك جلیل اثناء انجیلده حضرت نبی جمیلك بعض صفات علیه سنی بیان ایلمش ایدی نصرانیاندن برطائفه انجیلك قرأتی وقتنده حضرت رسولك انجیلده مذکور اولان نعت شریفنه تعظیم وتبجیل ایلرلردی اول حضرتك نام شریفی برکاتیله وانك نعتنه تعظیم وتبجیل ایلدکلری سببیله هلاك صوری ومعنویدن حق تعالی انلره خلاص ونجات میسر ایلدی نته کیم بونلرك حالنی وتعظیم ایلدکلری واسطه ایله بولدقلری مرتبه نك نتیجه ومآلنی نظمه کتوروب بیوررلر ❊ مثنوی ❊ بود در انجیل نام مصطفی * آن سر پیغمبران بحر صفا) مصطفی علیه السلامك نام شریفی انجیلده وار ایدی اول پیغمبرلرك سروری صفا بحرینك نامی وار ایدی ❊ مثنوی ❊ بود ذکر حلیها وشکل او * بود ذکر غزو وصوم واکل او) اول رسولك شکللرینك وحلیه لرینك ذکری وار ایدی حلیه زینت معناسنه در امابونده شکل ظاهر اوزره مشاهده اولنان صفاتدن عبارت اولور انجیلده انك غزاسنك وصومنك واکل وشربنك ذکری وار ایدی ❊ مثنوی ❊ طائفه نصرانیان بهر ثواب * چون رسیدندی بدان نام وخطاب) نصرانیلرك برطائفه سی ثوابدن اوتری چونکم اول نام شریفه وخطاب لطیفه ایریشورلردی یعنی اوقویوب اسم شریفلرینه واوصاف لطیفلرینه کلدیلر ❊ مثنوی ❊ بوسه دادندی بران نام شریف * رونهادندی بدان وصف لطیف) اول نام شریفه بوسه ویررلردی یعنی او پرلردی اول لطیف وصف اوزره یوز قورلردی و بوسه ویررلردی یعنی آنی تعظیما یوزلرینه سوررلردی ❊ مثنوی ❊ اندرین فتنه که

کفتیم ان کروه * ایمن ازفتنه بدند وازشکوه) بوفتنه ده که بن دیدم یعنی وزیرك فتنه سنده امرانك قتالنده وجهلانك مقتول اولسنده که بوفتنه وقتالی مقدما ذکر ایلدم اول تعظیم نام مصطفی علیه السلام ایلین کروه فتنه دن وشکوهدن ❊ مثنوی ❊ ایمن ازشر امیران ووزیر * در پناه نام احمد مستجیر) امیرلرك ووزیرك شرندن ایمن وسالم احمدك نام شریفی پناهنده مستجیر اولدیلر یعنی امان بولیجی ومحفوظ اولیجی اولدیلر دنیاده هلاك اولمقدن وآخرتده جهنمه کرمکدن نجات بولدیلر یهود ونصاری فرقه لرینك ایچنده برفرقهٔ ناجیه واردرکه انلردخی فرقهٔ ناجیهٔ اسلامیه کبی دنیاده قهر الهی ایله هلاك اولمزلر وآخرتده دخی ناره دخول قیلمزلر نته کیم بوحدیث شریف بومضمونی مؤید اولور و بومعنایه شهادت قیلور (قال علیه السلام افترقت الیهود وفی روایة اخری تفرقت الیهود علی احدی وسبعین فرقة کلهم فی النار الاواحدة منهم) نصاری قومنك تفرقه سنه سبب ابتدا بوذکر اولنان بولیس نام وزیر اولمشدر که بونلری دوازده طومار سببیله اولا اون ایکی فرقه قیلمشدر بعده بو اون ایکی فرقه یتمش برفرقه اولمشدر بونلرك کلیسی اکر یهودی واکر نصارادن اهل ضلالت واصحاب غوایتدر دنیاده قهر اله هلاك اولمق وآخرتده ناره دخول قیلمق مقرردر الا بونلردن شول برفرقه لردکل که توریة وانجیلده حضرت مصطفی نك نام شریفی و نعت لطیفك کوروب تعظیم ایتدیلر وانك نبوتنی وشرعنی مصدق اولدیلر نته کیم نصارادن بوکروه ناجی اول حضرتك نام شریفنه تعظیم ونعت لطیفنه تکریم ایلدکلری سببیله کندی زمانلرنده اولان فتن وهلاکدن ایمن اولدیلر ونیجه دولت صوری ومعنویه وصول بولدیلر نته کیم بیوررلر ❊ مثنوی ❊ نسل ایشان نیزهم بسیار شد * نور احمد ناصر آمد یار شد) انلرك نسلی دخی بسیار اولدی احمدك نوری بونلره ناصر کلدی یار اولدی ❊ مثنوی ❊ وان کروه دیکر ازنصرانیان * نام احمد داشتندی مستهان) ونصرانیلردن اوبرغیری طائفه احمدك نام شریفنی خوار ومستهان طوترلردی ❊ مثنوی ❊ مستهان وخوار کشتند از فتن * از وزیر شوم رای وشوم فن) اول طائفه فتنه لردن که انلره واقع اولدی خوار ومستهان اولدیلر شوم فنلو وشوم رایلو وزیردن یعنی رأیی شوم وفنی نامبارك اولان وزیرك فتنه وفسادندن خوار ومستهان اولدیلر ❊ مثنوی ❊ هم مخبط دینشان وحکمشان * از پی طومارهای کژبیان) هم انلرك دینی وانلرك حکمی مخبط ومشوش اولدی نامشروع وکژبیان طومارلردن اوتری ❊ مثنوی ❊ نام احمد آنچنین یاری کشد * تاکه نورش چون نکهداری کند) حضرت احمدك نام شریفی بونك کبی معاونت و یاریلك ایلر تاکم اول حضرتك نور شریفی نه کونه

نكهدار وحافظلق ايلر بوندن قياس ايله ❊ مثنوی ❊ نام احمد چون حصاری
شد حصين ٭ تاچه باشد ذات ان روح امين) حضرت احمدك نام شريفی
چونكم محكم وقوی برحصار اولدی كه اكا مع التعظيم تحصن ايدنلر فتن ومحن
صوری ومعنويدن نجات بولدی اول روح الامينك ذات شريفی تا نه مرتبه
حصن حصين اوله بوندن فهم ايله ❊ مثنوی ❊ بعد ازين خونريز درمان
ناپذير ٭ اندر افتاد از بلای آن وزير) بو درمان قبول ايلمين خونريزدنصكره
يعنی چاره وعلاج قبول ايتمين قان دوكيجی شاه جهوددنصكره كه اول وزير
پرتزويرك بلا ومكرندن طريق مستقيمدن آشغه دوشدی بو بيتك مستعمه صحيح
سكوت افاده ايلين نتيجه سی بعد البيان اولان بيتدر

❊ حكايت آن پادشاه جهودد يكر كه در هلاك دين عيسی عليه السلام سعی نمود ❊

❊ مثنوی ❊ يك شه ديكر ز نسل ان جهود ٭ در هلاك قوم عيسی رو نمود)
اول جهود شاهنك نسلندن برشاه دخی عيسی پيغمبرك قومنك هلاكنه يوز
كوستردی يعنی اولكی شاه كبی بو شاه دخی قوم نصارايی هلاك ايتمكه توجه
ايتدی ❊ مثنوی ❊ كر خبر خواهی ازين ديكر خروج ٭ سوره برخوان
والسماء ذات البروج) والسماء ذات البروج اون ايكی برج صاحبی اولان سما
حقيچون (واليوم الموعود) دخی قيامت كونی حقيچون (وشاهد ومشهود)
اهل تفسير شاهد ومشهوده چوق معنی ويرمشلردر شاهددن مراد حضرت
محمد صلی الله عليه وسلم اوله ومشهوددن مراد امتی اوله ويا شاهد امت محمد ومشهود
امم سالفه ويا خود شاهد الله تعالی ومشهود خلايق ويا شاهد كراما كاتبين
ومشهود بنی آدم الی غير النهايه معنی ويرمشلردر اما اهل تحقيق شاهددن
مراد وحدت ذاتی عين جمعده مشاهده قيلان كيمسه در ومشهود ذات احديتدر
ديمشلر ونكيرلری تعظيم ايچون در تقدير كلام دخی شول مشاهدهٔ ذات حقيق
ايدن عارف حقيچون كه آنك قدر عظيمن اللهدن غيری ادراك ايده مز ومشهود
اولان ذات واجب الوجود حقيچون انك عظمت كبرياسنه عقول وافهام طاقت
كتوره مز (قتل اصحاب الاخدود) جواب قسمدر لقد تقديرايتمكله يعنی
اشياء مذكوره حقيچون لقد لعن قوم قريش كالعن وقتل اصحاب الاخدود
يعنی تحقيق ملعون ومقتول اولدی اصحاب اخدود الخدد الشق العظيم
فی الارض اخدود يرده اولان شقوقه ديرلر (النار) بدل اشتمالدر اخدوددن يعنی
قتل اولندی اصحاب نار (ذات الوقود) صفتيدر نارك يعنی اويله نار كه لهب واشتعال
صاحبيدر (اذهم عليها قعود) اذ ظرفيه در قتلك ای قتل حين احرقوا) بالنارهم
بو كفار عليها نارك حواليسنده قعود جالس اولديلر كرسيلر اوزره وهم بو كفار اخدود

(علی ما يفعلون بالمؤمنين) مؤمنلره عذاب ايلردن واحراقدن اشلدكلری شيئه شهود حاضر
مشاهده كنان ايديلر پس حضرت خداوندكار اصحاب اخدودك حالنی بو محلده بيان
ايدوب بيورديلر اكر بو غير خروجدن خبر استر ايسك يعنی ذونواس يعنی نام شاه
جهودك خروجنك خبرنی طالب ايلر ايسك (والسماء ذات البروج) سوره سنی اوقو
يعنی بو سوره ده بو شاهك قصه سنه اشارت واردر كه قصه سی مشهور واكثر
تفاسيرده مسطوردر ❊ مثنوی ❊ سنت بد كز شه اول بزاد ٭ اين شه ديكر
قدم بروی نهاد) شاه اولدن سنت سيئه كه طوغدی بو غيری شاه هم انك
اوزرينه قدم قودی ❊ مثنوی ❊ هر كه او بنهاد ناخوش سنتی ٭ سوی
او نفرين رود هر ساعتی) هر شول كيمسه كه اول بر ناخوش سنت قودی وبر
بدعت وقبيح طريقت احداث ايتدی هر برساعتده آنك جانبنه نفرين ولعنت
كيدر تنكيم بو حديث شريف بو معنايه دلالت ايدر (قال عليه السلام من سن
سنة حسنة فله اجرها واجر من عمل بها ومن سن سنة سيئة فله جزاؤها وجزاء
من عمل بها ❊ مثنوی ❊ نيكوان رفتند وسنتها بماند ٭ وز لئيمان ظلم ولعنتها
بماند) ايولر بو عالمدن كتديلر وانلردن لطيف خصلتلر قالدی ولئيم وذميم اولان
ادنادن ظلم ولعنتلر قالدی ❊ مثنوی ❊ تا قيامت هر كه جنس آن بدان ٭ در
وجود آيد بود رويش بدان) قيامته دكين هر كيم اول بدلرك جنسی وجوده كله
انك ميل وتوجهی انلره اولور الجنس الی الجنس يميل ديمشلردر ❊ مثنوی ❊ رك رك است
اين آب شيرين وآب شور ٭ در خلايق می رود تا نفخ صور) بو طاتلو صو وآجی
صو طمرطمردر كه ايكيسی بری برينه مختلط اولمز خلايق مابيننده نفخ صوره
دكين كيدر آب شيريندن مراد اخلاق حميده واوصاف حسنه وطاعت وعدالت
وعلم وحكمت وبونلر امثالی خصلتلردر وآب شوردن مراد اخلاق ذميمه واوصاف
سيئه وافعال رديه وظلم ومعصيت وجهل وغفلتدر وبونلر امثال قباحتلردر
❊ مثنوی ❊ نيكوانراهست ميراث ازخوشاب ٭ آنچه ميراثست اورثنا الكتاب)
سورهٔ فاطرده بو آيتدن مقتبسدر تنكيم بيورديلر (ثم اورثنا) آندنصكره بز اعطا
ايلدك يا محمد (الكتاب) قرآن عظيمی بعد الوحی (الذين اصطفينا من عبادنا)
شول قوللرمه كه سنك امتكدن بز انلری كزيده واصطفا ايلدك (فمنهم ظالم لنفسه)
پس بونلردن بعضی ظالم لنفسه در (ومنهم مقتصد) وبونلردن بعضی خيرات
وسيأت مابيننده متوسطدر (ومنهم سابق بالخيرات) وبونلردن بعضی سابق
بالخيرات در (قال المحققون الظالم المقلد والمقتصد المحقق والسابق الواصل وروی
عن النبی كلهم فی الجنة) معنای بيت نيكولره وخوش خوله ميراث خوشابدن اولدی
اول نه ميراثدر اورثنا الكتابدر يعنی نيكولره آب خوشدن اولان ميراث نه ميراثدر دير سك

خدای تعالی عبادندن برکزیده ایلدیکی بنده لرینه کتاب کریمی وقرآن عظیمی میراث ویرمسیدرکه حضرت قرآن اوصاف مرسلین واخلاق سلف صالحینی وبونلردن ماعدا نیجه عجائب وغرائبی جامع برکتاب مبیندرکه حق تعالی حضرتلری امت محمددن بو اوج طائفه یه بو خوشاب کبی اولان کتاب مستطابی میراث قیلمشدر ❊ مثنوی ❊ شدنیاز طالبان ار بنکری ❊ شعلها از کوهر پیغامبری) اکر فکر ونظر ایلرسک طالب حق اولنلرک نیاز واحتیاجی پیغمبرلک کوهرنده شعله لر اولدی وحق تعالی پیغمبره منسوب اولان شعله لردن طالبلره نیاز وتضرعی میراث قیلدی ❊ مثنوی ❊ شعلها با کوهران کردان بود ❊ شعله ان جانب رود هم کان بود) شعله لر کوهرله دونیجی اولور زیرا کوهر اصل وشعله انک فرعیدر وفرع اصله تابعدر کذلک نیاز طالبانکه شعلهٔ کوهران کبیدر پیغمبره منسوب اولان نور نبوته تابع وانک اطرافنی طاتفدر شعله اول جانبه کیدرهم معدن اولور که انک معدنی جوهردر بونده مراد نور نبویدرکه طالبلرک شعلهٔ نیازی وپرتو سوز وسازی اصل ومعدنی اولان نور نبوی یه عائد اولور دیمکدر بو معنایی توضیح ایچون خانه لرده عاریتی اولان نور شمسی تمثیل ایدوب بیوررلر ❊ مثنوی ❊ نور روزن کرد خانه می دود ❊ زانکه خور برجی ببرجی میرود) مثلا روزنک نوری خانه نک اطرافنه یلربعنی روزنده اولان آفتابک نوری خانه نک حوالیسنی دور ایلرزیرا که آفتاب بربرجدن بربرجه کیدر چونکم آفتاب بربرجدن بربرجه کیده وبریردن بریره حرکت ایده انک نوری دخی اکا تبعیت ایله حرکت ایلرزیرا آفتابک نوری آفتابدن جدا اولمز وکذلک شعله لر جوهرلردن جدا اولمز پس انوار دل طالبان دخی انلرک خانهٔ قلبنده دور ایلر آفتاب نبوته تابعدرکه اندن جدا اولمز وبو خانهٔ قلوبده اولان نورلرک حرکت دوری آفتاب نبوتک وحقیقت محمدینک مقتضاسنه کوره در که طالبان الهی ایله حقیقت محمدینک مابیننده من حیث المعنی اتصال واردرکه انک خاصیتی وحکمی بونلرک باطننده مؤثر اولور وبونلرک باطنی دخی انک خاصیت وحکمیله منصبغ ومتأثر اولور پس آفتاب حقیقت محمدینک من حیث المعنی قلوب طالبین ده تأثیر ایلدیکنه انجم ظاهره نک وجود اناسده تأثیر ایلدیکنی مثال ایراد ایدوب بیوررلر ❊ مثنوی ❊ هرکرا با اختران پیوستکیست ❊ مرورا با اختر خودهم تکیست) مثلا هر کیمک که برکوکب ایله اتصال ومناسبتی واردر اول کیمسه یه کندی اختریله بیله یلکلک واردر یعنی کوکبک خاصیتی اول کسه ده ظاهر اولور واول کیمسه انک خاصیت وحکمیله متأثر ومنفعل اولور ❊ مثنوی ❊ طالعش کر زهره باشد درطرب ❊ میل کلی دارد وعشق وطلب) او کیمسه نک طالعی اکر زهره اوله

طربده اول کیمسه میل کلی وعشق وطلب طوتاریعنی عیش وطرب ایلمکه کلیتله میل ومحبت وطرب ایلر ❊ مثنوی ❊ ور بود مریخی خونریز خو ❊ جنک وبهتان وخصومت جویداو) واکر مریخه منسوب خونریز خوبلو بر کیمسه اوله اول کیمسه جنک وبهتان وخصومت استرکه انک طالعنک مقتضاسی بودر وقس علی هذا خواص سائر الکواکب پس کواکب صوریه نک تأثیرنی بو برقاج بیت ایله تفسیر ایتدکدنصکره کواکب معنویه نک تحقیقنه شروع ایدوب بیوررلر ❊ مثنوی ❊ اخترانند ازورای اختران ❊ کاحتراق ونحس نبود اندران) بو اختران ظاهره نک وراسنده فلک ذات الهیه ده اخترلر واردرکه اول اخترلرده زوال ونحوست اولمز بو اخترلردن مراد اسما وصفات الهیه درو تأثیراتی مستقلا اکا اسناد ایلینلر کافر اولدیلر اما بو اخترلره اسناد ایلینلر مؤمن وعارف اولدیلر نتکیم زید بن خالد جهنی روایت ایلرکه برکون حضرت رسول علیه السلام صلوة صبحی قیلدقدن صکره اول کیجه یغمور یغمشدی ناسه التفات ایدوب بیوردیلرکه (هل تعلمون ماقال ربکم قالوا الله ورسوله اعلم قال صلی الله تعالی علیه وسلم قال الله تعالی اصبح من عبادی مؤمن بی کافر بالکواکب فامامن قال مطرنا بالکواکب فذلک کافر بی مؤمن بالکواکب واما من قال مطرنا بفضل الله ورحمته فهو مؤمن بی کافر بالکواکب پس اختران ظاهری حقیقة مؤثره بیلن کافردر واختران اسما وصفاتی مؤثره بیلن مؤمندرکه بو تأثیری اللهک صفاتنه اسناد ایلیوب مطرنا بفضل الله ورحمته دینلردر ❊ مثنوی ❊ سایران دراسما نهای دکر ❊ غیر این هفت آسمان نامور) بو کواکب اسما وصفات سایره درفلک الهیده که اول بو هفت آسمانک غیریدر وبو سموات سبعه نک حاکمیدر (کما قال فی دیباجة الجلد الثالث الفلک النورانی الرحمانی الدری حاکم علی الفلک الدخانی الکری والشهب الزاهرة والسراج المنیرة ❊ مثنوی ❊ راسخان درتاب انوار خدا ❊ نی بهم پیوسته نی ازهم جدا) یعنی اول اختران الهی که اندن مراد اسما وصفات ربانیدر ثابته وراسخه در خدای متعالک ذاتنک انوارینک تاب وضیاسنده که من بعد بو کواکب اسما وصفاتنده ازلا وابدا زوال تغیری طاری اولمز مثلا برسیله برصفت کیدوب انک یرینه برصفت دخی کلمز رحمتی ازلیدر کذلک غضبی دخی ازلیدر ومخلوقک رحمتی وغضبی کبی کاه کلوب کاه کتمز زیرا ذات الهی حوادث دکلدر وبو صفات الهیه نجومی نه بری برینه متصلدر ونه بری برندن جدادر بری برینه متصل اولماسی اولدرکه مثلا هر براسم من حیث الآثار والاحکام بری برندن منفصلدر نتکیم معز ضد مذل ومانع مخالف معطیدر اما موصوف براولدیغی اعتباریله بری برندن جدا ومنفصل دکلدر مثلا معز ذات من له الاعزازدر کذلک مذل دخی بنه اول ذات من له الاذلالدر بو جهتدندرکه صفات الهی عین ذات دکلدر وغیری دخی دکلدر لاهی هی ولاغیرهادر

(مثنوی ❊ هر كه باشد طالع اوزان نجوم * نفس او كفارسوزد در رجوم) هرشول كیمسه‌نك كه طالعی اول نجوم اسماء الهیه دن اوله انك نفسی كفاری احراق ایلر رجم وطرد ایلكده مراد انك نفسینك نوری كفر و كافرانی سوزان ایلر دیمك اوله علی تقدیر المضاف و یاخود علی طریق الغزا والجهاد كفار پرفسادی اهلاك ایلر دیمك اوله و یاخود انك نفسی كفار نفسی یعنی نفسك مبالغه ایله اولان كافرلكلرنی یقـاو بنیـاد كفرنی یقر دیمك اوله امابو محلده برسؤال كلور كه اول سـؤال بودر عنـد المحققـین جمیع عالم وآدم مظهر اسما وصفـات خدای ذی الكرمدر پس هر كسـك طالعی اندن اولور اویله اولیجق بعضـسـنی دون بعضسنی اكا تخصیص ایلك نیجه راست كاور جواب بودر كه مراد اسماء حسنی دربو قسمه جمیع اسماء كلیه دكلدر (مثنوی ❊ خشم مریخی نبا شدخشم او * منقلب روغالب ومغلوب خو) منقلب روومغلوب خووصف تركیدرلر ومصرع ثانی مریخه قیـد وصفت اولمقـده قابلـدر واو ضمیرنك مرجعی اولا كیمسه یه دخی قید وصفت اولمق ممكندر علی كلا التقدیرین معنی بویله دیمك اولور كه اول مظهر اسماء الهی اولان كیمسه نك خشم وغضبی مریخه منسوب اولان خشم نفوس عوام كبی دكلدر كه اومریخ منقلب یوزیجیدر صورتا غالب ومعنـا مغلوب خودر زیرا غلبـه وتأثیر حقیقة نفسـندن دكلدر وغلبه وقهرنده دوام یوقدر كندیدن ضعیف اولان عـوامه غالب اولوب تأثیرایدر باذن الله كندیدن شریف اولان خواصه غالب دكلـدر بلكه انلره نسبتله مغلوب خودر ومصرع ثانی مرجـع ضمیره قید اولورسـه معنی بودر كه مظهر اسماء اولان كیمسـه‌نك خشمی خشم الهی وغضب ربانی اولور كه اول مظهر اسماء الهی اولان كیمسه منقلب رودر وحقیقة غالب و بحسب الظاهر مغلوب خودر كه اولیاء اللهك صفتی واحـوالی بویله‌در (مثنوی ❊ نورغالب ایمن ازنقص غسق * درمیان اصبعین نورحق) نورغالب كه مظهر اسمـا اولان اولیانك نوریدر نقص وظلمتدن ایمندر وحقك نورذاتنك اصبعینی ماینده منقلبدر كه اول اصبعین دن مراد اولان صفتین متقابلتین دراعنی جلال وجمال (مثنوی ❊ حق فشاندان نوررا برجانها * مقبلان برداشته دامانها * وان نثار نورراوایافته * روی ازغیر خدا برتافته) بو بیت سـؤال مقدره جوابدر كان دیمك لازم كلدیكه اول نورغالبه واصل اولانلر نه وجهله واصل اولدیلر بوننده سعیله می بولدیلرو یاخود ازل ازالده می حاصل قلدیلر جواب بیوررلر كه حق سبحانه وتعالی اول نوری رش ایلدی ارواح اوزره (كما قال علیه السلام ان الله خلق الخلق فی ظلمة ثم رش علیهم من نوره فمن اصابه من ذلك النور اهتدی ومن اخطـأه ضل عن سـواء السـبیل یعنی تحقیقـا الله تبارك وتعالی خلقی ظلمت عدمده خلق ایلدی اندنصكره بونلرك

روحلرینك اوزرینه اسما وصفـاتی نورندن نورصاچدی مقبلان الهی ومقبولان ربانی دامان اسـتعدادلرنی كو یا یوقارو قالدیرب اچدیلر واول نثـار اولان نوری هركس استعدادی مقداری كیرو بولمشـدر و یوزنی خدادن غیریدن دوندرمشدر ومهتدی اولمشدر یعنی اول نورمرشوشی بولمق واسـطه سیله ماسوادن اعراض قیلمش ومن كل الوجوه خدای تعالی یه متوجه اولمشدر (مثنوی ❊ هركرا دامان عشقی نابده * زان نثارنور بی بهره شده) هرشول كیمسـه‌نك كه عشـق ومحبته منسـوب دامان استعدادی اولمدی اول نثاراولان نور الهیدن بی نصیب اولدی و بو دنیاده ضلالتده قالدی (مثنوی ❊ جزؤ هـارا رو بهـاسوی كلست * بلبلا نرا عشـق بازی باكلست) بو بیتك ماقبلنه مناسبتی سـؤال مقدره جواب اولمغله اولور دیمك اولور كه دامان عشـقی اولمین بو عالمده كسـب دامان عشق ایلیوب اول نوره متوجه اولوب اندن بابهره اولسـه قابل دكمیدر بیوررلر كه قابل دكلدر زیرا جزؤلرك یوزلری كلینك جانبنه‌در پس بر كیمسـه نك جانبنده كه نور هدایتدن برلمعه اوله اول نور كلینك جزوی كبی وضیـاء اصلینك فرعی كبیدر كل شیئ یرجع الی اصله فحوا سنجه اول جزؤ كندی كلی جانبنه متوجهدر بینهمـاده مناسبت تامه اولدیغندن اوتری مثلا بلبلانك عشقبازلغی كله‌در زیرا كل ایله بلبل ماییننده مناسبت واردر پس اول مرشوش اولان نور الهیه‌دن هركم ازلده بابهره اولدیسه بلبلك كله عشق كبی جناب حقه عاشـق اولان جزوك كله توجهی كبی توجه قیلوب مهتدی اولدی و بونك خلافی اولان ضلالتده قالدی واهل جهنم اولدی (مثنوی ❊ كا ورا رنك ازبرون ومردرا * از دورن دان رنك سرخ وزردرا * رنكهای نیك ازخم صفاست * رنك زشتان ازسیاهابهٔ جفاست) بو بیتلرك دخی ماقبلنه مناسبتی سؤال مقدره جواب اولمغله اولور اول سؤال بودر كه اول نثار اولان نوری بولان كیمسه ایله بولمین كیمسه‌نك بشره‌لرنده رنكلری وعلامتلری ندر بیوررلر كه كاوك رنكنی برونـدن و مردك رنكنی وسرخ وزردنی درونـدن بیل كه انسان الاجه سی درونندن حیوان الاجه سی برونندن دیدكلری مشهور مثلدر ایو رنكلر كه اندن مراد اخلاق حمیده واوصاف پسندیده‌در خم صفادندر یعنی صفت لطیفه وجمالیه كوپندندر وزشتلرك رنكی یعنی كافر وفاسقلرك لونی ضلال ومكرك سیاه چركاوصو بندندر سیاهابهٔ جفاضلال ومكر حقدن استعاره اولور تنكیم خم صفاصفات لطفیه وجمالیه‌دن اسـتعاره در (مثنوی ❊ صبغة الله نام ان رنك لطیف * لعنة الله بوی این رنك كثیف) اول رنك لطیفـك نامی الله بویه‌سیدر كه اول نور مرشوش محلی اولنلری جناب حق ایمان وعرفان وهدایت وتوحید رنكیله منصبغ قیلـدی و بو كثیف وقبیح اولان رنك كفر وضلالتـك رایحه‌سی اللهك لعنـتی یعنی اول كیمسـه‌یی رحمت وقربندن طرد وتبعیدی در (مثنوی ❊ آنچـه ازدریا بدریا می رود * ازهم انجـا كامد انجـا می رود)

جزؤها را رو بها سوی کلست * یعنی توضیح وتفسیردر تقدیر کلام جزولر کللری
طرفنه سفر ایدر اول نسنه که دریادندر دریایه کیدر زیرا کل شیٔ یرجع الی اصله
مقتضاسنجه هر اندن کلدی هم اکا کیدر اکرچه نیجه مراتب ومقاماتی سیر قیلورسه ده
واسامیٔ کثیره ایله مسمی اولورسه ده آخر الامر بنه معدن ومرکزنه کیدر اکونوری یا اکر
ناری واکر بری واکر بخاری هرنه دن کلدیسه اکا رجوعی محققدر مثلا حرارت شمس
واسطه سیله بحاردن بخارمرتفع ومتصاعد اولور و بعد التصاعد ابخرهٔ ارضیه ایله
مرکب اولوب متراکم اولدقده سحاب دینور و برودت هوا واسطه سیله متقاطر اولدقده
قطرات امطار اطلاق اولنور و بر یره کلدکده واجتماع قیلدقده سیل وجوی
تسمیه قلنور پس بوقدر مراتبی سیر قیلدقدنصکره واسامیٔ کثیره ایله مسمی
اولدقدنصکره ینه مرکزی جانبنه میل ورجوع ایلر کذلك ارواح انسانی یا بحر
شیرین جمالیه ویا بحر تلخ جلالیه وقهریه دن ظهوره کلور واطوار مراتب وجودی
سیر قیلور آخر الامر ینه مرکز ومدارنه راجع اولور * مثنوی * ازسرکه
سیلهای تیز رو * وزتن ماجان عشق آمیز رو) بو بیت ماقبلنده اولان بیته تمثیل
ایچوندر یعنی مثلا طاغ باشندن تیز وسیللر نیجه در بزم تنلریمزدن عشق آمیز
بوریجی ومحبتله مختلط کیدیجی جانلر بویله در که دریای وحدت جانبنه بر یرده
قرار ایتمیوب مرتبهٔ خاکدن وکوه مغاکدن مکان طوتمیوب جریان وسریان
ایدوب واصل اولور

* انش کردن پادشاه جهود وبت نهادن پهلوی
انش که هر کاین بت را * سجده کند از انش برست *

* مثنوی * آن جهود سك ببین چه رای کرد * پهلوی انش بتی برپای کرد)
اول سك جهودی کورنه فکر ایلدی انش یاننده بر بتی آیاغ اوزره ایلدی
* مثنوی * کانکه این بت را سجود آرد برست * ورنه آرد دردل آنش نشست)
ودیدیکه اول کیمسه که بو بته سجده کتوره آتشدن قورتلدی واکر بو بته سجده
کتورمیه آتشك ایچنده اوتردی * مثنوی * چون سزای این بت نفس
او بداد * از بت نفسش بتی دیکر بزاد) چونکم اول کلب جهود بو بت مشابه سنده
اولان نفسك لایقنی ومرادنی و یردی بعض نسخه ده نو نله نداد واقع اولمشدر
بو تقدیر اوزره معنی اول کلب جهود بونفس بتنك امر الهی اوزره سزاسنی
و یرمدی انك نفسی بتندن برغیری بت طوغدی * مثنوی * مادر بتها بت
نفس شماست * زانکه این بت مار وآن بت اژدهاست) النفس هی ام الاصنام
قولنك مضمونجه بتلرك اناسی سزك نفسکز بتیدر زیرا بت پرستلك وجمیع هوا
وارزو ومستلك معدن واصلی نفسدر زیرا اوصوری اولان بت مار مشابه سنده

و بو معنوی اولان نفس بتی ماند اژدرهادر ولهذا قیل النفس هی الصنم الاکبر
ماری اولدرمك نیجه یسیر واژدرهایی اولدرمك نیجه صعب وعسیر ایسه سائر
بتلری ازاله ایتمك ماری هلاك ایتمك کبی آسان ویسیر امابت نفسی اولدرمك
اژدرهایی اولدرمك کبی صعب وعسیردر پس خارجده اولان بتلرك نفس بتی اصل
ومعدنی اولدیغنی تفهیم ایچون چقماقله طاشی تمثیل ایدوب بیوررلر
* مثنوی * آهن وسنکست نفس و بت شرار * آن شرار از آب میکیرد قرار)
مثلا نفس آهن وسنکدر و بت شراردر اول شرار آبدن قرار طوتر یعنی ساکن اولور
وسو بنور * مثنوی * سنك وآهن زآب کی ساکن شود * آدمی بااین
دوکی ایمن بود) لکن سنك وآهن آبدن ساکن وزائل اولورمی فرضا نیجه یللر آب
ایچنده اولسه لر آتش ینه انلردن زائل اولمز آدمی بوایکیسی ایله قچن ایمن اولور
بوایکیسندن مراد ظاهرا سنك وآهندر اما معنا نفس وشهوتدر مادامکه سنك
وآهن برنده اوله آدمی اتشدن ایمن اولمز کذلك نفس وشهوتکه برقرار اوله انسان
کفر ومعاصیدن ایمن اولمزکه جمیع کفر ومعاصینك اصلی نفس وشهوتدر تکیم
خارجده اولان نار وشعله نك اصلی سنك واهندر اکثر نسخه لرده بو درت بیت واقع
اولمشدرکه معنالری بویله دیمك اولور * مثنوی * سنك واهن دردرون
دارند نار * اب را بر نارشان نبود کذار) سنك واهن انشی درونده طوتارلر بواجلدن
انلرك ناری اوزره ابك کذری اولمز یعنی نارنی محوایتمکه قادر اولمز * مثنوی *
آب جو نار برونی راکشد * در درون سنك وآهن کی رود) آب جو چونکه انش
صورتی سو یندرر اب سنك و اهنك ایچنه قچن کیدر * مثنوی *
سنك واهن چشمهٔ نارند ودود * قطرهاشان کفر ترسا وجهود) سنك
واهن که مراد نفسدر انش وتوتن چشمه سیدر یعنی انواع فسق وفساد کفرك
منبعیدر اول چشمه نك قطره لری ترسا وجهودك وسائر کافرلرك کفریدر زیرا
بوجمله یه سبب نفس امارهٔ بالسوء در * مثنوی * آب خم وکوزه کرفانی
شود * آب چشمه تازه وباقی بود) کوپك و برداقك صو یی اکرفانی ونایاب اوله
اماچشمه نك صو یی تازه وباقی اولور * مثنوی * بت سیاه آبست درکوزه
نهان * نفس را آب سیه را چشمه دان) بت کوزه ایچنده سیاه آب مشابه سنده در
نفسی آب سیاهه چشمه بیل * مثنوی * آن بت منحوت چون سیل سیاه *
نفس بت کر چشمهٔ بر آب راه) اول منحوت بت یعنی کافرلرك اللریله یونلمش
ودوزلمش بت فی المثل سیاه و بولانق سیل کیدرکه بززماندنصکره اول سیل دوکنمك
ویا آنك بولانقلغی کتمك ممکندر امابتکر اولان نفس اماره شاه راه اوزره فی المثل
برچشمه درکه لاینقطع جاری اولور یعنی نفس انسانی طریق ربانیده کفر
وعصیانك منبعی وخذلان وخسرانك معدنیدرکه طریق الهی انك آب سیاهیله

كل الود اولمشدر كه نيجه سالكلرك قدمى انك باطنيله ملوث اولمش ونيجه سى اول
ورطه ده باتمش قالمشدر ﴿ مثنوى ﴾ صدسبو رابشكند يكپاره سنك * وآب چشمه
مى زهاند بى درنك) بر پاره طاش يوزدستى بى صبر واپچلرنده كى صويى دوكوب
ضايع ايلرولكن آب چشمه توقفسز تقاطر ايدوب روان اولور ﴿ مثنوى ﴾
بت شكستن سهل باشد نيك سهل * سهل ديدن نفس راجهلست جهل) صورى
اولان بتى صمق سهل اولور زياده سهل وآسان اولور اما اماره يى سهل وآسان كورمك
جهلدر يعنى كمال ايله جهلدر تكرارلرى تأكيدو زياده افاده ايلر ﴿ مثنوى ﴾ صورت
نفس ار بجويى اى پسر * قصهٔ دوزخ بخوان باهفت در) اى پسر اكر نفسك مثالى
وصورتنى استرسك يدى قپولو دوزخك قصه سنى اوقو نتكيم جهنمك صفتنى حق تعالى
حضرتلرى سورهٔ حجرده بو آيت كريمه ايله بيان بيوردرلر (وان جهنم لموعدهم
اجمعين لها سبعة ابواب لكل باب منهم جزؤ مقسوم) بو آيت كريمه نك تفسيرى
جلد اولك آخرينه قريب زيد حكايه سنده اولمشدر كه ابواب سبعه دن مراد حديث
شريفله ثابت اولان مهلكات سبعه د يمشدر ﴿ مثنوى ﴾ هر نفس مكرى
ودر هر مكرازان * غرقه صد فرعون بافرعونيان) نفس اماره نك ايشى هر نفسده
بر مكردر واول نفسده اولان مكرلردن هر مكرده فرعونيلرله يوز فرعون غرقه در
يعنى نفس اماره نك حيله ومكرى قتى چوقدر آنك حيله وخدعه سى كويا نيجه بيك
فرعون توابعيله غرق اولمش بر دريادر كه اكا حدو پايان يوقدر ﴿ مثنوى ﴾
درخداى موسى وموسى كريز * آب ايمانرا زفرعونى مريز) نفس اماره نك
شر وضررندن خلاص استرسك موسى عليه السلامك خداسنه وموسايه
قاچ يعنى موسى مشرب اولان وقلب موسوى اوزره سير قيلان مرشد كامله
وانك ربيسنه التجا ايله تا امان بوله سن فرعونلقدن يعنى عاصى وطاغى
اولمقلقدن ايمان صوينى دوكمه ﴿ مثنوى ﴾ دست را اندر احد واحمد بزن *
اى برادر واره از بوجهل تن) اليكى احد واحمده اور يعنى احد تعالينك امرنه
وحضرت احمد عليه السلامك سنتنه تمسك ايله اى برادر تن ابوجهلندن كيرو
قورتل ابو جهل نفسدن قورتلمق حضرت احدك امرنه موافقتسز وجناب
احمد عليه السلامك شرعنه متابعتسز كيمسه يه ميسر اولمز ابوجهل تندن خلاص اولمق
استين كركدر كه انك شرعنه تمسك ايليه * بسخن آمدن طفل در ميان آتش
وتحريض كردن خلق رادر افتادن با تش الى آخره ﴿ مثنوى ﴾ يك زنى
باطفل آوردان جهود * پيش ان بت وآتش اندرشعله بود) اول جهود
شاهى اوغلنجغيله بيله بر عورتى كتوردى اول بتك اوكنه وحال بو كه اتش شعله ده
ايدى ﴿ مثنوى ﴾ طفل ازو بستد در آتش درفكند * زن بترسيدودل از
ايمان بكند) اول جهود طفلى عورتدن الدى آتشه برقدى عورت آتشدن

قورقدى وكوكلنى ايماندن قوپردى ﴿ مثنوى ﴾ خواست تااو سجده ارد
پيش بت * بانك زدآن طفل انى لم امت) عورت ديلديكه اول بتك اوكنه سجده
كتوره اول طفل آتش ايچندن انى لم امت ديو بانك اوردى يعنى تحقيقا بن
اولمدم ديو مادرى جانبنه چاغردى ﴿ مثنوى ﴾ اندر آى اى مادر اينجا
من خوشم * كرچه در صورت ميان آتشم) اى مادر آتش ايچنه كل خوف
ايله زيرا بن بونده خوشم اكرچه ظاهرده آتش ايچنده يم اما انشدن ضرر يوقدر
﴿ مثنوى ﴾ چشم بندست آتش از بهرحجيب * رحمتست اين سربراورده
زجيب) صورت اتش حجابدن اورتى كوز باغيدر عوام ناسه بو آتش جيب
غيبدن باش يوقارو كتورمش رحمتدر ﴿ مثنوى ﴾ اندرآ مادر ببين برهان حق
* تابيبنى عشرت خاصان حق) اى مادر آتش ايچنه كل حق تعالى حضرتلرينك
برهان وآيتنى كورتا حق تعالى حضرتلرينك خاصلرينك عشرت وذوقنى كوره
سن بو قصه دن حصه يودر كه اول دم كه عقل طفلى مادر طبيعتدن جدا اولوب
فقر ورياضت آتشنه دوشسه انده لذت روحانى ونعمت معنوى بولوب وخاصان
خدانك انده اولان ذوق وعشرتنى بولوب كمال ايله اكا يقين حاصل اولد قدنصكره
نطفه كلوب اولا مادر طبيعتى اول جانبه دعوت ايلر بعده اول آتش فقر ورياضتدن
خوف ايلين وآندن خوفلرى سببيله جهود نفسه تابع اولمغه ميل قيلان كيمسه لرى
دخى دعوت ايلر وبونلره كلك بو آتش فقر ايچره خاصان خدانك عشرتنى كورك
ديو سويلر ﴿ مثنوى ﴾ اندرآ وآب بين آتش مثال * ازجهانى آتشست ابش
مثال) اى مادر ايچرو كل آتش مثالنده آب كور يعنى عقل طفلى مادر
طبعنه ديركه اى مادر طبيعت خوف ايميوب بو آتش فقر ورياضتك ايچنه كل آتش
مثالنده آب حيات كور شول برجهاندنكه فى الحقيقه آتشدر وظاهرا اول آب
مثالنده در يعنى بو دنياكه صورتا آب لطيف مثالنده در ليكن معناده عذاب ناردر
ودين وديانت وفقر ورياضت اكرچه ظاهرا آتش كورينور ليكن معنا نعمت خوش
وراحت دلكشدر ﴿ مثنوى ﴾ اندرا اسرار ابراهيم بين * كودر آتش يافت
سرو وياسمين) ايچرو كل حضرت ابراهيم عليه السلامك اسرارنى كوركه
اول ابراهيم آتش ايچره كل وياسمين بولدى ﴿ مثنوى ﴾ مرك مى ديدم كه
زادن زتو * سخت خوفم بود افتادن زتو) اى مادر سندن طوغديغم وقتى وبو عالمه
كلديكم زمانى موت كوردم سندن دشمكلك وجدا اولمقلق بكا قتى خوف اولدى
زيرا اعتقادم بوايديكه سنك رحمكدن اوسع برعالم بوله ميم بو رحم ايچره قيلديغم
حضورى آنده قيله ميم ﴿ مثنوى ﴾ چون بزادم رستم اززندان تنك * در
جهان خوش هوايى خوب رنك) چونكم سندن طوغدم تنك اولان زنداندن
قورتلدم خوب رنك وخوش هوالى جهانه كلدم كه رحم مادره نسبت جنتدر

﴿ مثنوی ﴾ این جهـان را چون رحم دیدم کنون * چون در ین آتش
بدیدم آن سکون) بن شمدی جهـانی رحم کبی کوردم چونکم بو آتش ایچره
بو سکون وقراری کوردم ﴿ مثنوی ﴾ اندرین آتش بدیدم عالمی * ذره ذره
اندر وعیسی دمی) ای مادر بو آتش ایچره بو عالمی کوردم که اول عالم ایچره ذره
ذره بر عیسی دم وار یعنی اول عالمك اجزاسندن هرجزئندن مرده لر احیا ایدیجی
بر حیابخش عیسی دم بنی آدم واردر سالکك عقل طفلی بو عالم اهلنك هر برینی
عیسی دم کورمز الا آتش فقر وفنا ایچره اول دم که کندوینی آتش فنـایه اتوب
وارلغنی یقوب محو ایلیوب بقـای حقـله باقی اولدقدنصکره آتش ایچره
بو سری مشـاهده ایلیوب وطـالب حیات ابدیه اولنلره اول عالمك سرینی بو کونه
سو یلر ﴿ مثنوی ﴾ نك جهان نیست شکل هست ذات * وانجهان هست
شکل بی ثبات) ای مادر آتش معدوم الشکل وموجود الذات برجهان که بن انده
ساکنم مراد عالم حقیقتدر واول موجود الشکل اولان جهـان بی ثباتدر که سن
انده ساکنسن بوندن مراد عالم صورتدرکه شکلا موجود ومعنا معدومدر
﴿ مثنوی ﴾ اندرا مادر بحق مادری * بین که این اذرندارد آذری) ای مادر
مادرلك حقیچون آتشك ایچنه کل کور که بو آتش آتشلك طوتمز ﴿ مثنوی ﴾
اندرا مادر که اقبال آمدست * اندرا مادر مده دولت زدست) ای مادر آتشك
ایچنه کل که اقبـال ودولت کلمشدر ایچرو کل ای مادر دولتی الدن ویرمه
﴿ مثنوی ﴾ قدرت آن سك بدیدی اندرآ * تا ببینی قدرت ولطف خـدا)
اول کلبك قدرتنی طشرده کوردك ایچرو کل تا حق تعـالی حضرتلرینك قدرت
و لطفنی کوره سن بعض نسخده مصرع ثانی تا ببینی قدرت رب الوری واقع
اولمشدر یعنی تا خلقك ربینك قدرتنی کوره سن دیمك اولور ﴿ مثنوی ﴾
من ز رحمت می کشانم پای تو * کز طرب خود نیستم پروای تو) بن سنك آیاغکی
بو جانبه مرحمت جهتندن چکرم طرب وذوقدن خود سکا پروام بوقدر یعنی
بر مرتبه طرب ونشاطه مستغرقم که سنك جانبنه قولایلغم وسنی قارمقلغم یوقدر
سنی بو جانبه چکدیکم مجرد سکا مرحمتدندر بونده تنبیه بودر که سالکك طفل
روحی آتش فقره دوشوب انده عالم حقیقتی مشاهده ایلدکدنصکره کندی نفسنی
وطبعنی اول جانبه دعوت ایلر وسائر خلایقی دخی طـاعت وریاضت آتشنه
دعوت ایلمکی نفسنه تکلیف ایلر تنکیبم بو معنایه اشارت ایدوب بیو رر
﴿ مثنوی ﴾ اندر آو دیکران را هم بخوان * کاندر آتش شاه بنهادست خوان)
آتشك ایچنه کل وغیریلری هم اوقوتا کلوب آتشك ایچنه کیرهلر زیرا آتش ایچره
شاه خوان قومشدر شاهدن مراد شاه جهوددر وآتش ایچره اولان خواندن
مراد حیات حقیقی ونعمت اخروی درپس آتش ایچره بو نعمتی وضع ایلین

فی الحقیقه الله در وشاه جهوده اسنادی اسناد مجازیدر اول ناری ایقـاد ایدوب
مؤمنلری اول ناره القـا ایلیوب بونلرك اول نعمت معنوی یه وصولنه سبب
اولدیغی ملابسه ایله مادرینه خطـاب ایدوب آنی کندی مقامنه دعوت
ایلدکدنصکره عامهٔ مؤمنینك دخی دعوتنه شروع ایدوب دیدی ﴿ مثنوی ﴾
اندر آییـد ای مسلمانان همه * غیر عذب دین عذابست آن همه) ای مسلمانلر
جمیعا آتش ایچنه کلکز دین وطاعت لذتندن غیریسی اول دوکلی عذابدر یعنی
دین وطاعتك لذتی لذت باقیه در وسبب نعمت ابدیه در ودین وطاعت لذتندن
غیری اولان لذت لذت فانیه در وباعث عـذاب اخرویه در ﴿ مثنوی ﴾
اندر آییـد ای همه پروانه وار * اندرین بهره که دارد صد بهـار) ای مسلمانلر
پروانه وار جمیعکز ایچرو کلك بو بهره ونصیبه کلکز که یوز بهـار طوتار یعنی
عالم حقیقته واصل اولان عقـل خلق جانب دین وطـاعته بو کونه دعوت ایدر
﴿ مثنوی ﴾ بانك می زد درمیـان آن کروه * پرهمی شـد جان خلقـان از
شکوه) اول طفل صغیر اول کروهك اورته سنده ندا اوردی خـلایقك جانی
هیبت وعظمتندن پر اولدی وجانلری نور یقین ایله طولدی ﴿ مثنوی ﴾ خلق
خودرا بعـد ازان بی خویشـتن * می فکند ندا ندر آتش مرد وزن) اندنصکره
خلق کندیلرینی اختیـارسز مرد وزن کیم وار ایسه آتش ایچنـه براقدیلر
﴿ مثنوی ﴾ بی موکل بی کشش از عشق دوست * زانکه شیرین کردن هر تلخ
اوست) موکلسز کشش سز دوستك عشقندن یعنی انلر اوزره کیمسه حواله
اولمدن وانلری آتش جانبنه جذب قیلمدن محضا حقـك محبتندن کندیلرینی آتشه
براقدیلر زیراکه هر آجییی طتلو ایلك اندرکه استدیکی قوللره جفایی عین صفا
ومحنت ونقمتی محض نعمت و ذلتی لذت ودرد و بلایی مطلق دوا وشفـا ایلر
﴿ مثنوی ﴾ تا چنان شد کان عوانان خلق را * منع می کردند کاتش درمیا) حتی
خلقك آتشه کیرمسی ورغبت ایلمسی انجلین اولدی که اول عوانلر خلقی آتشه کیرمه دیو منع
ایلدیلر ﴿ مثنوی ﴾ آن یهودی شد سیه روی وخجل * شد پشیمان زین سبب بیمار دل)
اول یهودی سیـه رو وخجل اولـدی بو سببدن پشیمـان وخسته دل اولـدی
﴿ مثنوی ﴾ کاندر ایمان خلق عاشقترشدند * در فنای جسم صادقترشدند)
زیراکه خلق ایمـانه اولکیدن عاشقرك اولدیلر جسملرینی فنا ایلمکده صادقرك
اولدیلر ﴿ مثنوی ﴾ مکر شیطان هم درو پیچید شکر * دیو هم خود را سیه رو
دید شکر) خدایه شکر اولسون که شیطانك مکر وحیله سی هم اکا طولاشدی یعنی
مکر وحیله وفسادی ینه اکا صـارلدی وعائد اولدی شیطان سیـه رو اولمق ومکر
وفسادی هم کندوسنی سیـه رو کوردی خـدایه شکر اولسون بو بیت شیطـان

سبهرو اولمق کروه وفسادی ینه کندی یه عودت قیلمق معنی برنعمتدرکه آنك مقابله سنده خدای تعالی یه مؤمنلرك شکر کزار اولمسنی اشعار ایلر ﴿ مثنوی ﴾ انچه می مالید درروی کسان * جمع شد درچهرهٔ آن ناکس آن) اول نسنه‌یی که پادشاه جهود مؤمنلر دن اولان کیمسه‌لرك یوزینه سوردی آندن مراد اول جهودك مؤمنلره ایلدیکی اهانت وحقارتدر اول ناکسك چهره‌سنده اول جمع اولدی بومعنی آن ناکسه متصل اولمیوب آن ضمیر ناکس مفرد اولدیغی اوزره‌در اکر آن ناکسه متصل اولوب ناکسك جمعی اولورسه معنی اول ناکسلرك یوزنده مؤمنلرك یوزینه سوردکی شیٔ جمع اولدی دیمك اولور ومی مالیدك فاعلی شیطان اولمقدن شاه جهود اولمق محله انسبدر ﴿ مثنوی ﴾ انکه می درید جامه خلق چست * شد دریده ان وایشان درست) اول کیمسه که خلقك جامهٔ عرضنی ولباس جشمنی بی توقف یرتدی یرتلمق اول درنده‌نك لایق اولدی وانلر درست اولدی یعنی اول شاه جهود وانك اعوان وانصاری که مؤمنلرك عرض ووقارلرین یرتغه قصد ایلشلردی حق تعالی انلری اتش ایچره درست ایدوب نعمت بولدیلر (من حفر بئراً لاخیه وقع فیه) حدیثنك مقتضاسنجه انلر حقنده قازدیغی قیویه توابعیله کندی دوشدی واتش قهر الهی ایچره اخر کار یانوب پشدی پس غیریلره ضرر مراد ایلیوب اول ضرر ینه کندیلره عائد اولدیغی مناسبتیله بو بیانی ایراد ایدوب بیوررلر

﴿ کژماندن دهان ان مرد که نام محمد علیه السلام رابتسخر واستهزا خواندی ﴾

﴿ مثنوی ﴾ آن دهان کژ کرد واز تسخر بخواند * مر محمد را دهانش کژ بماند) اول بر کیمسه اغزنی اکری ایلدی مسخره‌لق جهتندن اوقودی یعنی حضرت محمد علیه السلامك نام شریفنی استهزا ایله اغزین اکرك ذکر قیلدی انك اغزی اکری قالدی ﴿ مثنوی ﴾ بازآمدکای محمد عفو کن * ای ترا الطاف علم من لدن) کیرو کلدی بویله دیوکه ای محمد عفو ایله ای رسول حق سنك ایچون الله قتنده اولان علمك لطفلری واردر ﴿ مثنوی ﴾ من ترا افسوس می کردم زجهل * من بدم افسوس رامنسوب واهل) بن جهلدن سنی تمسخر ایلدم تمسخره منسوب واهل بن اولدم قصه‌دن حصه بیانه شروع ایدوب بیوررلر ﴿ مثنوی ﴾ چون خدا خواهد که پردهٔ کس درد * میلش اندر طعنهٔ پاکان برد) چونکم خدای تعالی حضرتلری استیه که کیمسه‌نك پرده‌سنی یرته انك میلنی پاکلرك طعنه‌سنه ایلتور ﴿ مثنوی ﴾ ورخدا خواهد که پوشد عیب کس * کم زند در عیب معیوبان نفس) واکر خدای تعالی حضرتلری

استیه که کیمسه‌نك عیبنی اورته معیوبلرك عیبنه نفس اورمز وانلرك عیب وقدحنه متعلق سوز سویلمز ﴿ مثنوی ﴾ چون خدا خواهد که مان یاری کند * میل مارا جانب زاری کند) چون خدای تعالی استیه که بزه معاونت وعنایت ایده بزم میلمزی نیاز وزارلق جانبنه ایلر ﴿ مثنوی ﴾ ای خنك چشمی که آن کریان اوست * ای همایون دل که آن بریان اوست) ای سعادتو شول چشم که اول چشم انك کریانیدر وای مبارك کوکل که او کوکل انك بریانیدر ﴿ مثنوی ﴾ اخر هر کریه آخر خنده است * مرد اخربین مبارك بنده است) هر کریه‌نك آخری آخرالامر خنده‌در آخر وعاقبت کور یجی مرد مبارك بر بنده‌در پس کریه‌نك فوائد ومنافعنی تفهیم ایچون بو بیتلری مثل موقعنده ایراد ایدوب بیوردلر ﴿ مثنوی ﴾ هرکجا آب روان سبزه بود * هرکجا اشك دوان رحمت بود) مثلا هرقنده که آب روان اوله انده سبزه اولور هرقنده که بر کوزیاشی یلیجی اوله انك ثمره‌سی رحمت اولور ﴿ مثنوی ﴾ باش چون دولاب نالان چشم تر * تازصحن جانت بروید خضر) دولاب کبی نالان وچشم تر اول بو دخی وجه‌درکه دولاب نالان کبی چشم تر اول یعنی کوزی یاشلو اول تا سنك جانك صحننده خضر بته یعنی جانك ایچنده ایمان واسلام سبزه‌لری ظهور ایده ﴿ مثنوی ﴾ اشك خواهی رحم کن براشك یار * رحم خواهی برضعیفان رحم آر) اشك وکریه استرایسك کوزیاشی یاغدیریجیلر اوزره مرحمت ایله کریان اولان یتیملر ومظلوملر وفقیرلر اوزره مرحمت وشفقت ایله که بونلره مرحمت رقت قلبی وکریهٔ چشمی مستلزم اولور وبونلره مرحمت وشفقت ایلمکدن حاصل اولان رقت دل وسرشك دیده سبب مغفرت وباعث رحمت حق اولور خدای تعالیدن رحمت استر ایسك ضعیفلر وفقیرلر اوزره مرحمت کتور * کما قال علیه السلام ارحموا ترحموا فقال علیه السلام ارحموا من فی الارض یرحمکم من فی السماء

﴿ عتاب کردن آتش را ان پادشاه جهود سه سرسخن ﴾

﴿ مثنوی ﴾ روبانش کرد شدکای تندخو * وی جهان سوز طبیعی خوت کو) شاه جهود یوزنی آتشه ایلدی و بویله دیو سویلدی که ای تندخو آتش سنك اول طبیعی جهان یاقیجی خویك قنی که احراق ایلمك سنك خاصیت ذاتك ایدی ﴿ مثنوی ﴾ چون نمی سوزی چه شد خاصیتت * باز بخت ماد کر شد نیتت) نیچون یاقمزسك سنك خاصیتك نه اولدی یاخود بزم طالعمزدن سنك نیتك غیرمی اولدی ﴿ مثنوی ﴾ می نبخشایی تو براتش پرست * انکه نپرستد ترا اوچون برست) سن اتش پرست اوزره ترحم ایلمزسن اول کسه که سکا طاپمز اول کیمسه نیجه

قورتلدی ﴿ مثنوی ﴾ هر کزای آتش توصابر نیسی * چون نسوزی چیست
قادر نیستی) ای آتش یاققده سن هر کز صابر دکلسن نیچون یاقمزسن سبب ندر
قادر دکلیسن پس تجربه باشلیوب کندی کندی‌یه دیدی ﴿ مثنوی ﴾ چشم
بندست این عجب یاهوش بند * چون نسوزاند چنین شعله بلند) ای عجب بو حالت
کوز باغیمیدر یاعقل باغیمیدر بویله بلند وقوی شعله نیچون یاقمز ﴿ مثنوی ﴾
جادوئی کرد کسی یاسیمیاست * یاخلاف طبع تواز بخت ماست) ای آتش
بر کیمسه سکا جادولقمی ایلدی ویاخود سیمیا میدر یاسنک طبعکك خلافی بزم
بختمزدنمیدر ﴿ مثنوی ﴾ کفت آتش من همان ان آتشم * اندر اتوتابینی
تابشم) آتش لسان حال‌له ویاخود باذن الله لسان قال‌له ایتدی بن همان اول آتشم ایچر
وکل تاسن بنم سوز وحرارتمی کوره‌سن بعض نسخده آتشم بر بنه‌ای شمن وتابشم
بر بنه تاب من واقع اولمشدر ﴿ مثنوی ﴾ طبع من دیکر نکشت وعنصرم * تیغ حقم هم
بدستوری برم) بنم طبعم وعنصرم متغیر ومتبدل اولمدی حق تعالی حضرتلرینك
تیغی‌یم وانك بدارادتنده‌یم هم انك دستور واذنیله کسرم پس کندینك ارادتی
حقنده کمال اطاعتنی وحضرت حقك اشارتنه رعایتنی ودشمن وبیکانه اولنلره
عدا وتنی ترکمانلرك کلابنه تمثیل ایدوب دیر ﴿ مثنوی ﴾ بردر خرکه سکان ترکمان
* جابلوسی کرده پیش میهمان) مثلا خرکاه قاپوسی اوزره ترکمانك کلبلری مهمانك
اوکنده جابلوسلق وملایمت ایلمشدر ﴿ مثنوی ﴾ ور بخرکه بکذرد بیکانه
رو * حمله بیند ازسکان شیرانه او) واکر خرکاه جانبنه بیکانه رووا جنبی شکل
بر کیمسه کچه اول بیکانه کلبلردن شیرانه حمله کورر ﴿ مثنوی ﴾ من زسك کم
نیستم در بندکی * کم زترکی نیست حق درزندکی) بعده ضرب المثل آتش جهود
شاهنه ایتدی بن بنده‌لکده کلبدن اکسك دکلم حق تعالی حضرتلری حیات
وقدرتده بر ترکدن اکسك دکلدر تنکیم ترکمانك کلبی آشنا اولان مهمانی اینجتمز
وبیکانه ونامحرم اولنه محبت وانسیت ایتمز بندخی حق تعالینك آشنالرین احراق
ایتمزم وبیکانه‌لره مرحمت ایتمیوب یاقرم دیدی پس حضرت خداوندکار قدس
الله سره العزیز هر کسك طبعنده اولان آتشك انسانی غمناك ورنجیده قیلمه سنك
ویاخود معتدل اولوب صحت وصفا ویرمه سنك بیاننه شروع ایدوب قصه‌دن
حصه بیوررلر ﴿ مثنوی ﴾ آتش طبعت اکر غمکین کند * سوزش ازامر
ملیك دین کند) ای انسان اکر سنك طبعکك آتشی سنی غمکین ایلیه سوزشی
واحراقی اول مالك دینك امرندن ایلر ﴿ مثنوی ﴾ آتش طبعت اکر شادی
دهد * اندر وشادی ملیك دین نهد) سنك طبعك آتشی اکر سکا سرور ویره
حقیقتده بو ایکی حالت سنك طبعکدن دکلدر بلکه انده شادلغی دین پادشاهی

قور وکذلك غم والمی دخی اول قور پس بوغم وشادیلغی طبعکدن بیلیوب
حضرت حقدن بیل ﴿ مثنوی ﴾ چونکه غم بینی تواستغفار کن * غم بامر
خالق آمد کارکن) چونکه سن قلبکده غم کوره‌سن استغفار ایله که استغفار ازالهٔ
غموم وهمومدن خلاصه سبب اولور (کما قال علیه السلام من لزم الاستغفار
جعل الله له من کل هم مخرجا ومن کل ضیق مخلصا) غم خالق موجوداتك امریله
کارکن کلدی یعنی تأثیر ایدیجی وعمل قیلیجی اولدی دیمك اولور کارکن وصف
ترکیبی اولورسه معنی بودر واکر وصف ترکیبی اولمیوب کن امر حاضر اولورسه
معنی غم خالق عالمك امریله کلدی ای غمناك اولان کیمسه کار ایله یعنی مستغفر اول
وعمل صالح قیل دیمك اولور ﴿ مثنوی ﴾ چون بخواهد عین غم شادی
شود * عین بندپای آزادی شود) چونکه اول خالق عالم استیه عین غم شادی
اولور وعین پای بند یعنی مطلق ایاق باغی اولان شیء آزادلق اولور ﴿ مثنوی ﴾
بادوخاك وآب وآتش بنده اند * بامن وتومرده باحق زنده اند) باد وخاك وآب
وآتش بنده‌لردر بکا وسکا نسبت مرده‌لر وحقه نسبت زنده‌لردر یعنی عناصر
اربعه وبونلردن ماعدا جمادات ونباتاتدن نقدر اشیا وار ایسه حقله زنده وقائم
وانك امرنی طوتمغه مطیع ومنقادلردر واکا تسبیح وتقدیس قیلمقده عارف
واستادلردر ﴿ مثنوی ﴾ پیش حق آتش همیشه درقیام * همچو عاشق
روز وشب پیچان مدام) حق تعالی حضرتلرینك حضورنده آتش دائما
قیامده در هر نه بیورر سه اکا قیام کوستر مثلا عاشق کبی روز وشب دائما پیچاندر
یعنی خدمته مترصد وحاضر وقبول فرمانه منتهیٔ وناظردر پیچان نقط ثلثه
ایله پاء فارسی اولسه وطولاشیجی معناسی ویرلسه بویله دیوکه اول آتش عاشق کبی
روز وشب دائما طولاشیجیدر دخی خوب اولور ﴿ مثنوی ﴾ سنك برآهن
زنی بیرون جهد * هم بامر حق قدم بیرون نهد) طاشی آهنه اورسن آتش
طشره صچرار اکرچه ظاهرا طاشی چقمغه اورمقدن صادر اولور لکن معناهم
اللهك امریله اول شراره‌لر قدمی طشره قور وظهور قیلور واکا سبب سنك
وجودك اولور ﴿ مثنوی ﴾ آهن وسنك وهوا بر هم مزن * کین دو میزایند
همچون مرد وزن) پس ای کاسب اعمال ومسبب افعال هوانك طاشنی
وچاقمغنی بری برینه اورمه یعنی نفسکی هوایه تابع ومقارن قیلمه زیرا بو ایکیسی
یعنی سنك وآهن وبونلردن مراد اولان نفس وهوادر مرد وزن کبی طوغوررلر
یعنی نفس آهن وهوا طاش کبیدر قیچن بو ایکیسنی بری برینه اورسك یعنی
مقارن ومنضم قیلسك بو ایکیسنك ازدواج واجتماعندن نیجه فسوق ومعاصی
تولد ایلر ونیجه فتنه وفساد شراره‌لری ظاهر اولور که نیران حروب وقتالك

اشتعالنه سبب اولور ﴿ مثنوی ﴾ سنك وآهن خود سبب آمد وليك * تو بالاتر
نكرای مردنيك) سنك وآهن خود شراره ونارك وجودنه سبب كلدی
وكذلك نفس وهواد خی فتنه وفسادك وقتال وجدالك ظهورنه آلت اولدی
وليكن ای مردنيك سن بالاتر اولان مرتبه يه نظرايله كه اول بالاتر اولان مرتبه
خالق جميع اسباب وافعالدر پس نظرنی خالق جميع افعاله ايله وسائط واسبابه
نظر قيله كه بونلر الات ملاحظه واموراعتباريه قبيلندندر ﴿ مثنوی ﴾ كين سبب
رازان سبب اورد پيش * بی سبب كی شد سبب هركز زخويش) زيراكه بو سبب
صوری اول سبب معنوی ظهوره كتوردی سبب حقيقيسز سبب صوری كنديسندن
فی حاصل اولدی يعنی بو اسباب صوری اسباب معنوينك اقتضاسی اولمينجه
ظهوره كلدی هرنقدر اسباب ووسايط واريسه اسباب حقيقينك مقتضاسی
اوزره ظهوره كلمشدر پس اول اسباب معنويدن مراده ايديكنی بو بيتلرله اشارت
ايدوب بيوررلر ﴿ مثنوی ﴾ وآن سببها كانبيا رارهبرند * آن سببها زين
سببها برترند * اين سبب را آن سبب عامل كند * بازكاهی بی بروعاطل كند *
اين سبب را محرم آمد عقلها * وآن سببها راست محرم انبيا) اول سببلر كه انبيای
عظام عليهم السلامه رهبرلردر او سببلر بو اسباب صوريه دن برتروعاليتردرلر واول
انبيايه رهبر اولان سببلردن مراد اسما وصفات الهيه دركه نفس الامرده اسباب
ظهورات كونيه دروهدايتبخش جان انبيا وولايتده ارواح اوليادر بو اسباب دنيويه يی
اول سببلر كه اسماء الهيه درعمل كنده ونفع دهنده ايلر كاه اولور كه كيروآنی بی اثرو بی
ثمرومعطل ايلر مثلا ارزاق ومعاشك حصولنه دكان وجهد واكتساب اسباب
صوريدر اكر اسم رزاق بو اسباب صوريه يه عمل و يررسه وكار قيلورسه مفيد
اولور والامعطل قالور وكذلك امراض واسقامه ادويه واشربه اسباب صوريه در
اكر بونلره اسم شافی نفع وشفا و يررسه نافع ومصلح اولور والاادويه واطبابی معنی
اولور پس معلوم اولديكه بو اسباب صوری اول اسباب معنوی اولان اسماء الهينك
آلتيدر واول اسباب حقيقی بو اسباب مجازيده عاملدر بو سببلره عقلا محرم اولديكه
بركار ظهوره كلسه عقل آنی سبب ظاهريدن قياس ايلر واول حقيقی سببلره
انبيای عظام عليهم السلام واوليای كرام محرم كلديكه بونلر مؤثر فی كل
الاشياء اللهی كوررلر وآلات واسبابی امر اعتباری بيلورلر مثلا آتش محرق بالطبع
دكلدر بلكه اذن اللهله احراق ايلر وآب مغرق بنفسه دكلدر بلكه ارادت حقله
اغراق ايلر وكذلك نان انسانی بالطبع مشبع دكلدر بلكه انسانك قرننی نان واسطه
سيله حق طويورر وصو دفع عطشه انجق برسبيدر اكا ريان ايتمكی حق بيورر
(كما قال الشيخ الاكمل فی تنوير المصابيح وشرط المكتسب ان لايعتقد ان الرزق
من الكسب بل من الله ونسبة الرزق الى الكسب كنسبة الطعام الى الشبع كما ان

ان الشبع انما يحصل من الله لامن الطعام اذرب اكلة تشبع الاكل اذا قدر الله فيها
الشبع ورب عالم تشبع اذلم يقدر فيها) دخی باب توكلده توكلی عام وخاصه تقسيم
ايلديكی محلده ديركه (فالتوكل العام ان يعلم الرجل ان لامؤثر فی كل الاشياء الا الله
فالطعام لايشبع الا بالله والماء لايروی والادويه لاتشفی والسم لايقتل والنار لاتحرق
الا بامر الله وكذلك الاشياء ﴿ مثنوی ﴾ اين سبب چه بدنتازی كورسن * اندرين
چه اين رسن آمد بفن) اسان عربده بو سببه نه اوله ديو فارسيجه سؤال
اولنورسه فارسی دليله اكارسن دی لغت عربده سبب شول حبله ديرلر كه آنكله
صويه توصل اولنه اندن استعاره اولندی هرشول شیء ايچون كه انكله برشیء
آخره توصل اولنور (كما قال ابن الاثير فی النهاية السبب هو الحبل الذی يتوصل به
الی الماء ثم استعير لكل مايتوصل الی شیء كقوله تعالی (وتقطعت بهم الاسباب)
الی الوصل والمودات پس مصرع ثانيده علی طريق الاستعارة دنيايی چاهه
تشبيه ايدوب بيوررلر كه بو چاه دنيايه بو سبب صوری وعقلی هرنه ايسه فن خدا
وصنع الهله كلمشدر ﴿ مثنوی ﴾ كردش چرخه رسن راعلتست * چرخه
كرد انرانه ديدن ذلتست * اين رسنهای سببها در جهان * هان وهان از چرخ
سر كردان مدان * تانمانی صفروسر دان چو چرخ * تانسوزی تو ز بی مغزی
چو مرخ * باد آتش می شود از امر حق * هر دو سر مست آمدند از خمر حق)
بو چرخ افلاكك كردش ودورانی رسن ايچون يعنی سبب دنيويه ايچون علت
وحدوث حادثاته سببدر وليكن ينه مسبب الاسباب ومفتح الابواب والمؤثر فی
الافلاك والمتصرف فی العناصر والاملاك خدای پاكدر پس تأثيری چرخ وانجمه
اسناد ايدوب چرخه كردانی مشاهده ايلمك خطا وذلتدر تنكيم عبدهٔ نجوم
ودهريهٔ بی فهوم تأثيراتی چرخ وانجمدن كوروب كافر اولديلر پس سن ای
طالب حق بو جهانده اولان اسباب ظاهره رسنلرينی اكاه اول اكاه اول چرخ
سر كرداندن بيلمه تا چرخ كبی خالی وسر كردان قالميه سن و بينيسزلكدن
چره وياچام اغاجی كبی يانميه سن وطبيعی مذهبنده اولنلره اعتراض طريقيله
بيوررلر كه امر حقله باد آتش اولور و بالعكس وهرشیء طبيعتدن وخاصه سندن
ايريلور باذن الله زيرا بو باد وآتش وجميع اشيا بادهٔ ارادهٔ الهيه دن سرخوش
كلمشلردر ﴿ مثنوی ﴾ آب حلم وآتش خشم ای پسر * هم ز حق بينی
چو بكشايی بصر) حلم آبی وخشم آتشی يعنی آب كبی لطيف حلمی وآتش كبی
تيز وتند غضبی ای پسر هم حقدن كوررسن چونكه بصرنی آچه سن يعنی
اكر بصر بصيرتك كشاده ايتسك نفسكده اولان آب حلم وآتش غضبی دخی هم
حقك امرندن كوررسك ﴿ مثنوی ﴾ كرنبودی واقف از حق جان باد *

فرق کی کردی میان قوم عاد) اکر بادك جانی حقدن واقف وخبردار اولمیدی
عاد قومنك اورتاسنی نجون فرق وادراك ایلردی یعنی هود پیغمبر علیه السلام
امتنی عاد قومندن نجون فرق ایلردی وعاد قومنی قهر وهلاك ایدوب مؤمنلره
باد صبا اولور میدی

قصهٔ باد که در عهد هود پیغمبر علیه السلام
قوم عاد را هلاك میکرد الی اخره

مثنوی ﴿ هود کرد مؤمنان خطی کشید * نرم می شد باد کانجا میرسید)
حضرت هود علیه السلام کندی یه تابع اولان مؤمنلرك اطرافنه برخط چکدی
تاکم صرصر اول مؤمنلره ضرر ویرمیه اول باد صرصر اول یره که یتشدیدی نرم
ولطیف اولوردی (واما عاد فاهلکوا بریح صرصر) آیت کریمه سنك مقتضاسنجه
قوم عاد اوریح عاصف ایله هلاك اولوب انلره ایرشدکده قاهر وعنیف اولوردی
مثنوی ﴿ هرکه بیرون بود زان خط جمله را * پاره پاره می شکست اندر
هوا) هرکه اول خطدن طشره ایدی جمیعسنی هواده پاره پاره ایدردی
مثنوی ﴿ همچنین شیبان راعی می کشید * کرد بر کردرمه خطی بدید)
بونجلین یعنی حضرت هود علیه السلام کبی شیبان راعی خط چکدی قیون
سوربسنك اطرافنه برخط ایتدی شیبان راعی رضی الله عنه امام شافعی رضی الله
عنه حضرتلرینك زمان شریفنده کلمش ودنیا یی تارك اولمش ونواحئ مصرده
قرار قیلمش برمرد صاحب کرامت وبرولی اهل سعادت ایدیکه اکثر اوقاتده
حضرت امام شافعی انك زیارتنه واردی واول شیبان راعی جمعه دن جمعه یه
شهره کلوب جمعه نمازنی ادا ایدوب ینه کوسفندلری جانبنه روان اولوردی
مثنوی ﴿ چون بجمعه می شد آن وقت نماز * تانیاید کرك انجا ترك وتاز)
جونکم اول شیبان راعی جمعه جانبنه کیدیدی نماز وقتنده تاکم قورد اوراده سوری
اوزره ترك وتاز کتورمیه مثنوی ﴿ هیچ کرکی در نرفتی اندران * کوسفندی
هم نکشتی زان نشان) هیچ برکرك اول خطك ایچنه کیرمزدی هربر کوسفند اول
نشاندن دونمزدی یعنی طشره کزدی پس قصه دن حصه بیاننه شروع ایدوب
بیوررلر مثنوی ﴿ باد حرص کرك وحرص کوسفند * دایرهٔ مرد خدارا
بود بند) قوردك حرصی یلی وکوسفندك حرصی مرد خدانك دائره سنه بند اولدی
یعنی مقید ومربوط اولدی قوردك حرصی یلی دائره دن ایچرو کیده میوب
کوسفندلره ضرر ایرکورمدی وکوسفندلر دخی دائره دن تجاوز ایده میوب کندیلرنی
قورده ویرمدی کذلك مردان خدا دائره سنه داخل اولنلر حرص وهوا
واسطه سیله دائره دن چقوب ابالیش وشیاطین نیجه لرینه کرفتار اولمزلر ابالیس

وشیاطین دخی اول دائره یه کیروب انلری ازرده وپریشان قیلمزلر زیرا دائرهٔ
مردخدایه بوایکیسی مقیدلر ومرد خدانك دائره سی بونلرك مابیننه سدلر اولمشدر
مثنوی ﴿ همچنان باد اجل باعارفان * نرم وخوش همچون نسیم یوسف
آن) عارفلره اجل وموت یلی دخی بونك کبی نرم ولطیفدر اول باد اجل یوسف
علیه السلامك رایحهٔ طیبه سی کبی بعض نسخه ده جمع صیغه سی اوزره یوسفان
واقع اولمشدر یوسفان دن مراد لطیف وخوب اولان محبوبلردر یعنی محبوبلرك
نسیمی عاشقلره نیجه خوب کلورسه باد اجل دخی عارفلره انك کبی لطیف وخوب
کلور بعض نسخه ده دخی بوستان واقع اولمشدر معناسی واضحدر مثنوی ﴿
اتش ابراهیم را دندان نزد * چون کزیدهٔ حق بود چونش کزد) اتش حضرت
ابراهیم علیه السلامه دیش اورمدی چونکه اول حضرت حقك مقبول
وکزیده سیدر اتش انی نیجه اصرر مثنوی ﴿ ز آتش شهوت نسوزد اهل
دین * باقیانرا برده تاقعر زمین) همچنین اهل دین شهوت آتشندن یانمز امااهل
دیندن باقیلرنی قعر زمینه ایلتمشدر تکیم آتش صوری حضرت ابراهیم علیه
السلامی یلوب یاقدیغی کبی آتش شهوات نفسانی دخی اهل دینی یلوب وفرق
قیلوب انلری یاقمز مثنوی ﴿ موج دریا چون بامر حق بتاخت * اهل موسی
را زقبطی واشناخت) دریانك موجی چونکه حقك امریله چاپدی وسرعت
ایلدی حضرت موسی علیه السلامك اهلنی قبطیدن اکلدی یعنی سبطیلره دریای
قلزم منفلق اولوب اون ایکی یردن یول اولدی وقبطیلری (فغشیهم من الیم
ماغشیهم) فحواسنجه بوروب غرق وهلاك قیلدی بومحلده واقع اولان حکایات
بعض مواضعده مفصلا برقاچ کره شرح اولندیغیچون تفصیل وتطویلدن اجتناب
اولنوب بوقدرله اکتفا قیلندی مثنوی ﴿ خاك قارونرا چوفرمان در
رسید * بازرو تختش بقعر خود کشید) خاك قارونی چونکم اکا فرمان الهی ایرشدی
زروتختی ایله انی کندینك قعرینه چکدی مثنوی ﴿ اب وکل چون ازدم
عیسی چرید * بال وپر بکشاد مرغی شد پرید) اب وکل چونکه حضرت عیسی
علیه السلامك نفسندن اوتلادی یعنی انك دم مبارکندن فیض الدی وحیات
بولدی بال وپر اچدی وبرمرغ اولوب اوچدی تکیم بو آیت کریمه بومعنایه
شهادت ایدر (قال الله حاکیا عنه انی اخلق لکم من الطین کهیئة الطیر فانفخ فیه
فیکون طیرا باذن الله) بوخاصیت سنك وجودندن دخی حاصل اولور وسنك
نفسکدن نیجه طیور جنت حیات بولوب ظهوره کلور تکیم بو بیت بومعنایه
شهادت ایدر مثنوی ﴿ هست تسبیحت بخار اب وکل * مرغ جنت شد
زنفخ صدق دل) سنك تسبیحك اب وکل بخاری اولدی اب وکلدن مراد جسد

انسانیدر کوکل صدقنك نفخندن اول بخار جنت مرغی اولدی مؤمنلرك تسبیح وتهلیلنك صدق دللری برکاتیله طیور جنت اولمسی احادیثله ثابت اولمشدر مثنوی کوه طوراز نورموسی شد برقص * صوفیٔ کامل شد ورست اوزنقص) طورطاغی حضرت موسی علیه السلامك ربیسنك نورندن رقصه کلدی کامل صوفی اولدی واوطورطاغی نقصاندن قورتلدی بو بیتك شرحی بوجلدن اوائلنده (طور مست وخرموسی صعقا) بیتنده تفصیل اولنمشدر اوچنجی جلدك اوائلنه قریب دخی (صاردکا منه وانشق الجبل) بیتنده تعبیر قیلنمشدر فلیطلب فیها مثنوی چه عجب کر کوه صوفی شد عزیز * جسم موسی ازکلوخی بودنیز) نه عجب اولدی اکر کوه طور عزیز صوفی اولدیسه یعنی عجب دکلدر حضرت موسی علیه السلامك جسم شریفی دخی برکلوخ ایدی یعنی حضرت موسی علیه السلامك جسدی اصلنده بی جان برخاك پاره سی ایدی پس حضرت حق جل وعلا اکا حیات وقدرت وعلم وارادت و پروب نبوت ورسالتله تشریف ایدوب کندیله مکالمه مرتبه سنه ایرکوروب (ارنی انظر الیك) دیمکه قابل ولایق ایلدی پس حق تعالی برکوهه تجلی قیلسه واول کوه اول تجلی برکاتیله صوفیٔ عزیز اولوب رقصه کلسه وکامل اولوب نقصاندن نجات بولسه بعید وغریب دکلدر مثنوی این عجایب دیدان شاهجهود * جز که طنز و جز که انکارش نبود) اول جهود شاهی بوذکر اولنان عجایبی کوردی که اول آتشین طعندن غیری واکا انکاردن غیری اولمدی

طنز وانکار کردن شاه جهود وقبول
ناکردن نصیحت ناصحان خویش را

مثنوی ناصحان کفتند ازحد مکذر ان * مرکب استیزه راچندین مران) ناصحلر اکا ایدیلر حددن تجاوز قیله ومفسد وظالم اولمه عنادمرکبنی بوقدر سورمه مثنوی ناصحان رادست بست و بند کرد * ظلم راپیوندد ر پیوند کرد) ناصحلرك النی بغلدی وبند ایلدی ظلمی بری برینه اولشدردی علی التوالی ظلم ایلدی مثنوی بانك آمد کار چون اینجا رسید * پای دار ای سك که قهر ما رسید) عالم غیبدن آواز کلدی ایش چونکم بورایه ایرشدی ایق طوت قرار ایله ای کاب که بزم قهرمز ایرشدی مثنوی بعد ازان آتش چهل کز بروخت * حلقه کشت وآن جهود انرا بسوخت) اندنصکره اول آتش قرق ارشون یوقاری شعله لندی حلقه اولدی واحاطه قیلدی واول جهودلری جمیعا یاقدی تنکیم سورهٔ بروجده حق تعالی (ولهم عذاب الحریق) بیوردی بعض اهل تفسیر عذاب حریقدن مراد دنیاده احرق بالنار اولملریدر

دیمشلردر مثنوی اصل ایشان بود آتش زابتدا * سوی اصل خویش رفتند انتها) ابتدادن انلرك اصلی آتش ایدی یعنی ابتدای خلقتدن بونلر آتشین خلق اولنمش ونار بلك بونلره غالب اولمش ایدی بر موجب کل شیٔ یرجع الی اصله عاقبت کندیلر بینك اصلاری جانبنه کتدیلر مثنوی هم ز آتش زاده بودند ان فریق * جزوهارا سوی کل باشد طریق) بوفریق که مراد اصحاب اخدوددر هم آتشدن طوغمش ایدیلر بوسببدن آتش خوبنی طوتوب مسلمانلری یاقدیلر جزؤلرك طریقی کل جانبنه کلدی وهر جزؤ عاقبة الامر کل جانبنه رجوع قیلدی مثنوی آتشی بودند مؤمن سوزوبس * سوخت خودرا آتش ایشان چوخس) اوظالملر مؤمن یاقیجی بر آتش ایدیلر انجق یعنی آتشك اکرچه احراق ایلمسی واردر لیکن احراقدن ماعدا انیچه خاصیتی و فائده ومنفعتی واردر اما بو بی دینلر انجق مؤمنلر یاقیجی بر آتش ایدی عاقبت انلرك آتشی کندیلرینی خار وخس کبی یاقدی و کندیلرك عملاری کندیلره عائد اولوب بنیاد وجودلرنی یقدی مثنوی آنکه بودست امه الهاویه * هاویه باشید مر اورازاویه) اول کیسه نك اصلی هاویه اوله بر فحوای کل شیٔ یرجع الی اصله هاویه اکازاویه ومکان اولور (کما قال الله تعالی (واما من خفت موازینه فامه هاویه وماادریك ماهیه نار حامیه) هاویه یاقیجی برجهنمك اسمیدر مثنوی مادر فرزند جویان ویست * اصلها مر فرعهارا در پیست) فرزندك مادری فرزندینی طلب ایدیجیدر اصللر فرعلرك ایزنده یعنی طلبنده در مثنوی آبها در حوض اکر زندانیست * باد نشفش میکند کارکانیست) مثلا آبلر اکرچه حوضده زندانی ومحبوسدر باد اول ابی نشف ایلر زیراکه ارکانه منسوبدر ارکان رکنك جمیدر مراد چار عنصردر بعض نسخه ده کان کانیست واقع اولمشدر معنی که اول معدنیدر دیمك اولور مثنوی می رهاندمی بردتا معدنش * اندك اندك تانه بینی بردنش) باد اول آبی حوضدن خلاص ایلرانی معدننه دك ایلتور اندك اندك یعنی تدریجله که آنك ایلتمسنی کورمزسن مثنوی وین نفس جانهای مارا همچنان * اندك اندك دزدد از حبس جهان) بونفس بزم جانلرمزی انجلین یعنی بو باد نفس بزم عمرلرمزی اول حوض ایچندن نشف اولنان ماکبی آزر آزر جهانك حبسندن اوغرلر پس کر کدر باد نفس باد هوای وهوس اولمیه تاعمر ابنی بیان یره ضایع قیلمیه بلکه توحید الهی وتسبیح ربانی ایله مزین ومطیب اوله تا (الیه یصعد الکلم الطیب) فحواسنجه معدن حقیقته رجوع قیله وآب جانکی اصلنه ایصال قیله مثنوی تا الیه یصعد اطیاب الکلم * صاعدا منا الی حیث علم) سورهٔ فاطرده بوآیت کریمه یه اشارت

بيوردلر (اليه يصعد الكلم الطيب) اول اللهه صعود وعروج ايدر كلمات پاكيزه كلمه
توحيد وسائر تسابيح وتقاديسك ثوابى قاشانى كلمهٔ طيبىٔ تأويل ايدوب ديركه (اى
النفوس الصافية الطيبة عن خبائث الطبائع الذاكرة لميثاق توحيد) تا نفوس
زكيه يى كلمهٔ طيبه يه تشبيه بو جهتندر كه جميع موجودات كلمهٔ كن دن
حاصل اولمشدر و بو تقديرجه سبيك اسمى مسببه اطلاق قبيلندن اولور پس جملهٔ
موجودات كلمة الله در ليكن انبيا عليهم السلام واولياء عظام كلمات تامالردر نتكيم
جناب عزت حضرت عيسى عليه السلام حقنده (وكلمة القاها الى مريم) بيوردلر
پس بو جهتندر نفوس زاكيه يه كلمات اطلاقى (والعمل الصالح يرفعه) ودخى
اعمال صالحه كه صدقله آراسته اوله رفع ايلر آنى يعنى اول كلم طيبه يى محل قبول
ورضايه معناى بيت حضرت خداوند كار بيوردلركه (تا اليه) تا اول اللهك
جانبنه يصعد صعود وعروج ايدر اطياب الكلم پاكيزه كلاملر كلمهٔ توحيد كبى
و بعض علوم ومعارف حقائقنك كلماتى كبى و بونلره مشابه اولنلرك آثارى حقه
صعود ايدر صاعدا منا اول كلمهٔ طيبه بزدن صعود ايلديكى حالده و ياخود صاعد
صعود معناسنه اوله پس مفعول مطلق اولور يصعد صعود اتقديرنده يعنى اول
اللهك جانبنه كلمات پاكيزه بزم جانبمزدن صعود ايلمكله صعود ايلر الى حيث شول
محله ومقامه كه علم الله تعالى بيلدى آنى ❊ مثنوى ❊ ترتقى انفاسنا بالمتقى
❊ متحفا منا الى دار البقا) ترتقى ارتقا وعروج ايدر انفاسنا بزم نفسلرمز و كلاملرمز
بالمتقى تقاوت وطهارتله اولمغله حرام لقمه دن ومعاصى وآثامدن ومنهى اولان
كلامدن متحفا منا بزدن تحفه وهديه قلنديغى حالده الى دار البقا دار بقايه وعالم
علايه ❊ مثنوى ❊ ثم تأتينا مكافات المقال ❊ ضعف ذاك رحمة من ذى الجلال)
اعراب بيت ثم حرفدر حروف عاطفه دن تأتينا جمله سى بيت سابقده ترتقى جمله سنه
معطوفدر ومكافات تأتينانك فاعليدر مضافدر مقاله ومقالده الف لام مضاف
اليهدن عوضدر اى مقالنا ديمك اولور ضعف لفظا مرفوع بدلدر مكافاتدن
ذاك اسمدر اسما اشارتدن اعرابدن محلا مجرور مضاف اليهدر ضعفه مشار اليه
مقالدر تقدير كلام تأتينا مكافات قدر ضعف ذلك المقال ديمكدر رحمة تميز يت
اوزره منصوبدر ومن حرف جر متعلقيله صفتيدر رحمته نك اى رحمة كائنة من ذى
الجلال معناى بيت ثم تأتينا يعنى بعد الصعود بزه كلور مكافات المقال مكافات ومجازات
مقالمز ضعف ذاك اول مقالمزك ضعفى كلور يعنى اول مقالمزك ايكى مثلى قدر مكافات
كلور رحمة رحمت بوننددن من ذى الجلال اول جلال وعظمت صاحبندن يعنى
انك اوزرينه لازم وواجب اولديغى جهتندن دكل بلكه قوللرينه لطف ورحمتى
يوننددن كلور ديمك اولور ❊ مثنوى ❊ ثم يلجينا الى امثالها ❊ كى ينال العبد

مما نالها) ثم يلجينا جمله سى تأتينا جمله سنه معطوفدر فاعل ضميرى تحتنده مستتر
هو ذى الجلاله عائددر امثالهاده ضمير مكافاته عائددركى حرفدر حروف نواصبدن
العبد لفظا مرفوع ينالنك فاعليدر العبد منصوب اولوب ينالنك مفعولى اولسه ده
جائزدر من حرف جر ما موصوفه ويا موصوله در على كلا التقديرين مكافات
مقالدن عبارت اولور نال فعل ماضى فاعل ضميرى تحتنده مستتر هو عائددر عبده
ها ضمير بارز محلا منصوب مفعوليدر نالنك عائددر مكافات حكمنده اولان مايه
وما مع صفته وياصلته محلا مجروردر من ايله ومن بيانيه در متعلق محذوفدر كه اول
خبردر ويا نعيم ويا بونلر امثالى محله مناسب اولان كلمه لردر اكر العبد منصوب
اوقنورسه ينالنك مفعولى اولور وحرف جر متعلق محذوفيله ينالنك فاعلى اولور
واكر مرفوع اوقنورسه حرف جر متعلق محذوفيله ينالنك مفعولى اولور تقدير
كلام بويله ديمك اولور كه (بعد مجيء مكافات مقالنا الينا يوصلنا الله الى امثال تلك
المكافات لينال العبد نعيما هو من جنس المكافات التى نال ذلك العبد اليها قبله) يعنى
مقالمزك مكافاتى بزه كلدكدن صكره حضرت ذى الجلال والاكرام بزى الجا وايصال
ايلر اول مكافاتك امثالنه عبده نائل اولمق ايچون شول نعم وحسنات كه اول عبدك
نائل اولديغى مكافات مقال قبيلندندر ومرفوع اولديغى اوزره معنى عبد
ايرشسون ايچون اول خيره اول نعيمه كه اول شئ جنسندندر كه عبد اكا نائل
اولدى كه مراد اول شيدن مكافات مقالدر ❊ مثنوى ❊ هكذا تعرج وتنزل
دائما ❊ ذا فلا زلت عليه قائما) هكذاده ها حرف تنبيه در كاف حرف تشبيه در ذا
اسم اشارتدر تعرج فعل مضارع فاعل ضميرى تحتنده مسترهى راجعدر بيت
سابقده اولان انفاسه و ياخود انفاس معناسنه مؤول اولمق اوزره مقاله راجع
اوله تنزل فعل مضارع فاعل ضميرى تحتنده مسترهى عائد در مكافات مقاله دائما
ظرفيت اوزره و يا تميزيت اوزره منصوبدر اى زمانا دائما او من حيث الدوام
ديمكدر ذا اسمدر اسماء اشارتدن مشار اليه مصرع اولك مضمونى ومفهوميدر
اعرابدن محلا مرفوع مبتدادر فا تعقيب ايچوندر لازلت ده لازال افعال ناقصه دن
برفعلدر تا محلا مرفوع آنك اسميدر قائما خبريدر عليه ده على حرف جردر اكا
متصل اولان ضمير غائب محلا مجروردر على ايله كه ذا ايله اشارت اولنان مفهومه
راجعدر معناى بيت اكاه اول شو ذكر اولنان تعرج بزم انفاسمز و ياخود مقالاتمز كه
مراد اطياب كلم درحق جانبنه عروج وصعود ايدر و ينزل ومكافات مقالمز
نزول ايدر دوام جهتندن ياخود هر زمانده شو مفهوم كه ذكر اولندى يعنى عروج
انفاس ونزول مكافات بونك اوزرينه هميشه قائم اولدى پس سن بو ايكى حالتدن
زائل اولمدك هربار كه سندن اطياب كلم وانفاس نفسيه حق جانبنه عروج

ابليه انك مكافاتى سكازول ايلر دنياده نزول ايلين جزاء عاجله سيدر وآخرتده كلجك ونزول ايليجك جزاء آجله سيدر ﴿ مثنوى ﴾ پارسى كو ييم يعنى اين كشش * زان طرف ايد كه امدان چشش) تا اليه يصعد يتندن بورايه كلنجيه دك بومضمونى عربى سو يلدك شمدنصكره پارسى سويليم يعنى بوچكمك كششدن مراد انفاس نفيسه بى ونفوس طيبه بى حق تعالى حضرتلرينك عالم اعلايه جذب ايتمسيدر پس بوچكمكلك انسانك روحنه اول طرفدن كلور كه اول چشش كلدى يعنى روحه اول لذت وذوق حاصل اولدى وروح اكا ميل قيلوب منجذب اولندى ﴿ مثنوى ﴾ چشم هرقومى بسوى مانده است * كان طرف يك روزذوقى مانده است) هر برقومك كوزى برجانبده قالمشدر ودائم اول جانبه نكران اولمشدر زيرا اول طرفده بركون برذوق سورمشدر ﴿ مثنوى ﴾ ذوق جنس ازجنس باشد خود يقين * ذوق جزؤ ازكل خود باشد بين) يقين بودركه جنسك ذوقى كندى جنسندن اولور زيرا خلاف جنسندن ذوق اولمق ولذت بولمق عقله ملايم دكلدر كذلك جزؤك ذوقى كندى كلندن اولور نظر ايله كندى كلندن غيريدن جزؤ ذوق المق قاعدهٔ عمله مناسب دكلدر پس جنس ايكى قسم اولور برى ابو ويرى كنو قسم ثالث بوايكى قسمه مستعد وقابل اولندر پس بوقسم ثالثه اشارت ايدوب بيوررلر ﴿ مثنوى ﴾ يامكران قابل جنسى بود * چون بدو پيوست جنس اوشود) ياخود مكرظاهر اخلاف جنسدن اولان كيمسه اول برجنسه قابل ومستعد اوله مثلا برعاصى مطيع اولمغه و برمطيع عاصى اولمغه قابل اولد يغى كبى چونكم اول ظاهر اخلاف جنس اولان جنسه اولشدى آنك جنسى اولور اول جنسه قابليتى حسبله ﴿ مثنوى ﴾ همچو آب ونان كه جنس ما نبود * كشت جنس ماواندر مافزود) مثلا آب ونان كبى كه ظاهرا بزم جنسمز دكلدى بزه اولشمقله بزم جنسمز اولدى و بزم وجودمزده زياده ايلدى وقوت وجسامتمز ارتوردى ﴿ مثنوى ﴾ نقش جنسيت ندارد آب ونان * زاعتبار اخر ازا جنس دان) آب ونان شكل وصورت جهتندن جنسيت نقشن طوتمزكه انك انسانه شكلا مشابهتى يوقدر اما اخر اعتباردن انى جنس بيل ﴿ مثنوى ﴾ ورزغير جنس باشد ذوق ما * ان مكر مانند باشد جنس را * انكه مانندست باشد عاريت * عاريت باقى نباشد عاقبت * مرغ راكر ذوق ايد ازصفير * چونكه جنس خود نيابد شد نفير) بيوررلركه البته جنسك ذوقى جنسدن اولور وخلاف جنسدن ذوق المق ممكن دكلدر پس جنس اكرچه اوچ قسم اولور اما اصل بالاستقرا ايكى قسم اولور اول برقسمى مردود ومطروددر اول قسمى معنا وصورتا جنسدر مثلا برعالم كيمسه برعالم كيمسه نك و برانسان صالح براخر انسانن صالحك صورتا

ومعنا جنسيدر وايكنجى قسمى معنى جنسدر ليكن صورتا انسانله جنس دكلدر اما اعتبار اخرله جنس اولور و بونوع انسانده دخى بولنور مثلا بركيمسه هيئت صلحاده اولياده دكل بلكه عوام شكلنده اما معنوى اوليا وصلحايه قابليتى اعتبار يله انلره جنسدر بوندن ذوق حاصل اولور امامردود اولان قسم ثالث صورتا جنس ومعنى نا جنس اولنلردر مثلا نان شكلنده زهر واحسان شكلنده اولان قهر وانسان شكلنده اولان حيوان واهل عرفان هيئتنده اولان اصحاب طغيان كبى پس معناى بيته كلهلم بو قسم ثالثه اشارت ايدوب بيوررلركه اكر بزم ذوقمز ناجنس حقيقيدن اوله مكر اول جنسه مشابه اوله صورتا بومثلا بسه ايله اندن دخى حظ النور وذوق اولنور امابو ذوق معتبر وباقى دكلدر زيرا بوذوقك سببى ومنشأى مشابهتدر واول نسنه كه مشابهتدر عاريت وعرض اولدى عاريت وعرض ايسه عاقبت باقى قالمز پس برشيئك سببى زائل اولجق مسبب دخى موجود اولمز پس بوخصوصه برقاچ مثل ايراد ايدوب بيوررلركه مثلا اكر مرغه ذوق كله كندى جنسى اوازى كبى اولان صفير صياددن چونكه بواوازه فريفته اولوب كاسه كندى جنسن بولسه نفرت ايدنجى اولور ودام بلاده قالور ﴿ مثنوى ﴾ تشنه راكرذوق آيد ازسراب * چون رسد دروى كريزد جويد آب) و برمثال آخر دخى بودركه برتشنه يه اكرچه سرابدن ذوق كلور آبه مشابه اولديغيچون چونكم اول سرابه يتشه اول آب شكلى آندن قچار اول تشنه ينه طلب آب ايلر پس متشيخ اولان كذابلر ومدعى اولان ناصوابلر دخى (كسراب بقيعة يحسبه الظمآن ماء حتى اذاجاءه لم يجده شيئا) قچن طلاب آب حيات حقيقى اولنلر بونلرى ماء حقيقت ظن ايليوب دفع عطش ايچون بونلره كمال رغبتله توجه ايلسه لر بونلرك تشنه لكى زياده اولوب آب مراده واصل اولمزلر وكنديلرى سراب جهالتدن وورطهٔ غفلت و بلاهتدن خلاص قيلزلر بوخصوصده برمثال آخر دخى بودركه ﴿ مثنوى ﴾ مفلسان هم خوش شوند ازز رقلب * ليك آن رسوا شود در دار ضرب) مفلس اولان طالبلر اكرچه خوش اولورلر قلب التوندن لكن اول زرقلب كبى اولان مزورلر رسواى اولورلر دارالضرب حقيقتده يعنى حضور عزتده ﴿ مثنوى ﴾ تازراند ودست ازره نفكند * تاخيال كژتراچه نفكند * ازكليله بازخوان ان قصه را * وآندران قصه طلب كن حصه را) زينهار اى طالب تازراندوده لك سنى طريق حقدن كيرو براقيه و باطل واكرى خيال سنى غفلت وجهالت قيوسنه آتميه كليله ودمنه نام كتابدن بوقصه يى كيرو اوقو واول قصه دن حصه طلب ايله كه قصه دن مراد حصه دركه اول كليله ودمنه ده مسطور داولان قصه بودر

﴿ حكايت توكل وترك جهد كفتن نخجيران بشير ﴾

﴾ مثنوی ﴿ طائفه نخجیر درواديء خوش * بودشان ازشیردائم کش مکش) واديء خوش‌شده نخجیران طائفه‌سی یعنی حیوانادن صیده مناسب اولان برطائفه براطیف وادیده انلره ارسلاندن منازعه واضطراب وار ایدی دائم

﴾ مثنوی ﴿ پس که ان شیراز کمین درمیر بود * ان چرا برجمله ناخوش کشته بود) زیاده که اول شیر پوصودن نخجیرلری قپاردی اول اوتلاق جمیسنك اوزرینه ناخوش اولمشدی ﴾ مثنوی ﴿ حیله کردند آمدند ایشان بشیر * کزوظیفه ماترا داریم سیر) اول نخجیرلر شیره کلدیلر حیله ایلدیلر دیدیلر که وظیفه‌دن بزسنی طوق طوتارز یعنی سکا یومی تعیین وظیفه ایده‌لم ﴾ مثنوی ﴿ جزوظیفه درپی صیدی میا * تانکردد تلخ برماابن کیا) تعیین اولنان وظیفه‌دن غیری برصیدك اردنجه کلمه تا بومرعا وکیا بزم اوزرمزه تلخ وناخوش اولمیه

﴾ جواب کفتن شیر نخجیرانرا وفائدهء جهد کفتن ﴿

﴾ مثنوی ﴿ کفت آری کروفابینم نه‌مکر * مکرها بس دیده‌ام اززید وبکر) شیرانلره ایتدی بلی دیدیککز سوز مقبولدر اکر وفا کورم مکر وحیله کورمیم زیرا زید وبکردن چوق حیله ومکرلر کوردم احتمالدر که سزدخی برمکره شروع ایده‌سز ﴾ مثنوی ﴿ من هلاك فعل ومکر مردمم * من کزیدهء زخم مار وکژدمم) بن خلقك فعل ومکرنك هلاکی ام مار وعقربك اصرلمشی ام یعنی مار وعقرب طبیعتنده اولان کیمسه‌لردن چوق ضرر کورمشم ﴾ مثنوی ﴿ مردم نفس ازدرونم درکمین * ازهمه مردم بتردر مکروکین) درونمدن پوصوده اولان نفس مردمی بکا مکروکین ایلمکده جمیع خلقدن قبیحرك وضررلو رکدر نتکیم بوحدیث شریف بومعنایه دلالت ایدر (قال علیه السلام اعدی عدوك نفسك التی بین جنبیك ﴾ مثنوی ﴿ کوش من لایلدغ المؤمن شنید * قول پیغمبر بجان ودل کزید) نخجیرانه دیدیکه ای وخوش بنم قولقم لایلدغ المؤمن حدیثن کوش ایتدی و پیغمبرك قولنی جان و دلله قبول ایتدی نتکیم احمد وابو داود ابوهریره دن وابن ماجه ابن عمردن بوحدیث شریفی روایت ایدرلر قال علیه السلام (لایلدغ المؤمن من جحرواحد مرتین) یعنی ملدوغ اولمز بردلکدن ایکی کره یعنی مؤمن عاقل برمحلدنکه برکره ضرر کوره تکرار بنه کندی یه ضرر کلان یره اوغره‌مز واول محلدن برکره دخی محترز ده اولمز براکه (من جرب المجرب حلت به الندامه) در

﴾ ترجیح نهادن نخجیران توکل را برجهد واکتساب ﴿

﴾ مثنوی ﴿ جمله کفتندای حکیم باخبر * الحذردع لیس یغنی عن قدر)

جمله نخجیرلر ارسلانه ایتدیلرای خبردار اولان حکیم حذری ترك ایله زیرا حذرقدردن غنا وفائده ویرمز کماقال علیه السلام (دع الحذر فان الحذر لایغنی عن القدر) یعنی حذری ترك ایله زیرا حذر قدردن مغنی اولمز زیرا المقدر کائن وجف القلم بماهو کائن وانا کل شیء خلقناه بقدر وکل شیء فعلوه فی الزبر) در وبونك امثالی آیات واخبار چوقدر همان عبده لازم اولان تسلیم ورضادر غیره چاره یوقدر

﴾ مثنوی ﴿ درحذرشوریدن شور وشرست * رونوکل کن توکل بهترست) قدردن حذر ایلمکده شور وشرك پریشانلغی واردر شوریدن بونده پریشان معناسنه استعمال اولنور یوری جمیع خصوصده خدایه توکل ایله توکل ایورکدر زیرا توکلده قضا وقدرده تسلیم اولمق بولنور اما کسب ومجاهده‌ده نوعا قضایه معارضه اتمك اولور نتکیم بیوررلر ﴾ مثنوی ﴿ باقضا پنجه مزن ای تند وتیز * تانکیرد هم قضا باتوستیز) قضا ایله پنجه اورمه ای تند وتیز یعنی متهور وغضبلو کیمسه تا قضا دخی سنکله عناد وخصومت طوتمیه ﴾ مثنوی ﴿ مرده باید بود پیش حکم حق * تانیاید زخم ازرب الفلق) بنده حق تعالینك حکمی اوکنده مرده اولمق کرك کالمیت بین یدی الغسال تامبدع کائنات ومظهر مخلوقات اولان رب العزتدن زخم کلمیه زیرا مجرد کسبه اعتماد قیلمق وتوکلی تارك اولمق حضرت حقك قضاسنه معارضه قیلمق کبیدر وآنکله مقابله ایدوب پنجه اورمق کبیدر پس حضرت حقه توکل قیلین وآنك قضاسنه رضا ویرمین کیمسه‌یه عاقبة الامر زخم وقهر کلمك و بر بلا ایله هلاك اولمق مقرردر

﴾ ترجیح نهادن شیرجهد واکتساب را برتوکل وتسلیم ﴿

﴾ مثنوی ﴿ کفت آری درتوکل رهبرست * این سبب هم سنت پیغامبرست) ارسلان نخجیرلره ایتدی نعم اکرچه توکل سالکه رهبر ودلیلدر که جناب حقه ایرشدرر بوسبب که مراد جهد واکتسابدر هم پیغمبر علیه السلام حضرتلرینك عادت وسنتیدر بومحلده شیردن مراد جهد واکتسابی توکل اوزره ترجیح قیلان واسباب ووسائله متمسك اولان طائفه درکه انلرك حجتلری بودرکه ذکر بیوررلر ﴾ مثنوی ﴿ کفت پیغمبر باواز بلند * باتوکل زانوی اشتربیند) بوحدیث شریفه اشارت بیوررلر که معاذبن جبل رضی الله عنه حضرتلری روایت ایدرلر برکون برکیمسه حضرت رسول علیه السلامه کلوب ایتدی یارسول الله دوه‌مك زانوسنی بغلیوب آنك حفظنده احتیاط قیله‌یمی ویاخود مطلق العنان قویوویروب خدای تعالی‌یه متوکل اوله‌یمی قال النبی صلی الله علیه وسلم (اعقل بعیرك ثم توکل علی الله) یعنی پیغمبر علیه السلام حضرتلری آواز بلند ایله دیدی اللهم توکل ایلمکله دوه‌نك دزنی بغله توکل ایلمکله جهد واهتمامی جمع ایله مجرد

توكل قيلوب جهدى ترك ايلمه ديمك اولور ﴿ مثنوى ﴾ رمز الكاسب
حبيب الله شنو * از توكل درسبب كاهل مشو) اى مجرد توكله تشبث قيلان
كيمسه الكاسب حبيب الله حديثك رمزنى ايشت و بو حديثله عمل ايدوب سندخى
رابش ايت توكلدن اوترى سبب خصوصنده كاهل وقاصر اولمه معنىٔ
حديث شريف كسب ايديجى كيمسه اللهك محبوبيدر يعنى سوكلو
قوليدر ديمك اولور

﴿ ترجيح نهادن نخجيران توكل رابر اجتهاد ﴾

﴿ مثنوى ﴾ قوم كفتندش كه كسب ازضعف خلق * لقمهٔ تزويردان مقدار
حلق) بو بيانده قومدن مراد توكلى جهد واكتساب اوزره ترجيح قيلان
وطريق توكله ذاهب اولان طائفه در اول قوم كسب واجتهادى افضل
كورن شيره ايتديلركه كسب خلقك ضعفندن وتزويرندن خالى دكلدر كويا برلقمهٔ
تزويردركه حريص اولنلرك بوغازى مقدارى اولور يعنى حرصى مقدارابسه
كسب وكاره سعى دخى اولقدر اولور ﴿ مثنوى ﴾ نيست كسبى ازتوكل
خوبتر * چيست ازتسليم خود محبوبتر) حق تعالى حضرتنه متوكل اولمقدن
خوبتر بركيمسه يوقدركه (ومن يتوكل على الله فهو حسبه) بيورمشدر ودخى
(وعلى الله فليتوكل المؤمنون) ديو مؤمنلره امر قيلمشدر تسليم نفسدن خود مرغوب
ومحبوبرك ندر يعنى حضرت حقه امرى تسليم وتفويض ايلمكدن محبوبتر
برخصلت يوقدر انكچون حضرت حبيب اكرم صلى الله عليه وسلم هر كيجه
ياتديغى وقتده (اللهم اسلمت نفسى اليك وفوضت امرى اليك والجأت ظهرى اليك)
بيوررلردى ﴿ مثنوى ﴾ بس كريزند از بلا سوى بلا * بس جهند ازمارسوى
اژدها) بوخلق بلادن بلا جانبنه چوق قچارلر چوق كيمسه‌لر ماردن اژدرها
جانبنه صچرارلر مثلا توكل زحمتندن قچارلر اژدرها كبى صعب اولان كاروكسب
پنجه‌سنه كرفتار اولورلر ﴿ مثنوى ﴾ حيله كرد انسان وحيله‌ش دام بود *
انكه جان پنداشت خون اشام بود) انسان درديمدن مراد نفسنك حصولى
ايچون حيله ايلدى وكسب انبيانك خصلت وسنتيدر ديو توكلى قويوب اسبابه
تمسك قيلدى آنك حيله‌سى كنديه دام قيد اولدى اول نسنه‌يى كه جان قياس
ايتدى قان ايچيجى اولدى ﴿ مثنوى ﴾ در ببست ودشمن اندرخانه بود *
حيلهٔ فرعون زين افسانه بود) غافل انسان عدودن خلاص ايچون بلاوعنا
قپوسنى كسب غنا ايتمكله بغلدى حال بوكه دشمن خانه درونده ساكن وآسوده
ايديلر پس بونلر جمله اعدادن اضرايكن يعنى اعداى عدو اولان نفس وكنديه
قرين اولان شيطان خانهٔ درونده ايكى انسان بوعدولرى خانهٔ درونده قويوب

وفقرو بلا كله‌جك قپويى سدايلر اكرچه غنا وثروتله بوقپولرى ييار اماخبرى يوق كه
نفس وشيطان انك بنياد دين وآخرتنى يقار فرعونك حيله ومكرى بوافسانه‌دن
اولدى يعنى قپويى بغليوب دشمن خانه ايچره اولمق قبلندن افسانه اولدى
﴿ مثنوى ﴾ صد هزاران طفل كشت آن كينه كش * وانكه اومى جست
اندرخانه اش) اول انتقام ايديجى وكينه چكيجى يوزبيك طفل ديه‌لدى واول
كيمسه‌يى كه اول فرعون استردى انك خانه‌سنده ايدى يعنى فرعون لعين ابناى
بنى اسرائيلى دولتنك دشمن ظهور ايلمه‌سون ديو قتل ايلدى حال بوكه حضرت
موسى عليه السلام كندى خانه‌سنده صلب پدرندن مادرى رحمنه واصل اولدى
وبعد التولد درياى نيل آنى فرعون سرايته قريب ساحله القا ايلدكلده * فالتقطه
آل فرعون ليكون لهم عدوا وحزنا * آيتنك طبقنجه آنك اهلى اول موسى
عليه السلامى اخذايدوب (قرة عين لى ولك) ديو آنى خانه‌لرنده بسلديلر او چنجى
جلدده بوقصه مفصلا شرح اولنمشدر ﴿ مثنوى ﴾ ديدهٔ ماچون بسى
علت دروست * روفنا كن ديد خوددر ديد دوست) بزم كوزمز چونكه انده
چوقلق علت واردركه كورمكده وبرشيئك حقيقتنى بيلمكده خطا وخلادن
خالى دكلدر يورى‌سن كندى كورمكى دوستك كورمسنده محووفانى ايله تاكه سنك
نظرك سندن محو اول و اكا بدل دوستك نظرى سنده ظهوره كله تاكه غلط وخطا
كورمكدن برى اوله‌سن ﴿ مثنوى ﴾ ديد ماراديداونعم العوض * يابى اندر
ديد اوكلى غرض) بزم كورمزه آنك كورمسى نعم العوضدر يعنى دوستك نظرى
وبصرى بزم نظرمزك يرينه‌نه كوزل عوضدر اول حضرتك نظرنده كلى
مقصودى بولورسن وغلط وخطا كورمكدن پاك وعارى اولورسن پس كندى
ارادت وقدرتكى وآرزو ومشيتكى والحاصل بالكليه بشريتكى اول حضرتك
ارادت وقدرت ومقتضا ومشيتنده محوايله وطفل صغير پدر كبيرنى هر وجهله
وكيل اتخاذ ايدوب اكا توكل وتمسك ايلديكى كبى وحضرت نبى الهى اكلاءنى كلاء
طفل الصغير ديديكى كبى سندخى بويله‌ديوب اول حضرتى كنديكه وكيل اتخاذ
وكندى كاروكسبكه وصنعت وقدرتكه اعتماد ايتمكى ترك ايله تاجميع مؤنتك بى
زحمت ومشقت حاصل اوله ﴿ مثنوى ﴾ طفل تاكيرا وتاپويا نبود * مركبش
جز كردن بابا نبود) مثلا طفل مادامكه طوتيجى ويلپجى اولمدى تاقوت وقدرته
وصول بولمدى اول طفلك مركبى باباسنك بوينندن غيرى اولمدى زيرا اول
طفل باباسنى جميع امورنده وكيل مطلق اتخاذ ايدوب كندويى اكا تسليم قيلمشدر
اول دخى اكا وكيل اولمشدر (فاتخذه وكيلا) آيت كريمه‌سنك حسبنجه سندخى
ربكى وكيل مطلق اتخاذ ايله تاسنى رزق ايچون كيرا وپويا اولمقدن خلاص

ایدوب کنز لایفنی یه واصل ایده ﴿ مثنوی ﴾ چون فضولی کشت ودست
و پانمود * در عنا افتاد در کور و کبود) چونکم طفل برفضول اولدی یعنی
صاحب قوت وکستاخ اولوب ال ایق کوستردی زحمت و بلایه وکور وکبود
اولمغه دوشدی کور وکبود آرده قالمغه دیرلر بونده مقصوددن بعید وغافل اولمغه
دوشدی دیمك اولور پس کندوبی مستقلا صاحب قوت وقدرت بیلوب ارزاق
جانبنه همت وحرکت قیلمق سبب زحمت ومشقت اولور اما بوجمله یی ترك ایدوب
توکل طریقنه کیدوب حضرت حق جمیع امورنده وکیل اتخاذ ایلمك باعث راحت
وموصل نعمت وسعادت اولور ﴿ مثنوی ﴾ جانهای خلق پیش از دست
وپا * می پریدند از وفا اندر صفا) خلقك جانلری دست وپادن اول یعنی جوارحله
عمل وتصرف قیلمزدن مقدم عالم ارواحده وفا مرتبه سندن صفا مرتبه سنه اجنحهٔ
روحانیه ایله اوچارلردی ﴿ مثنوی ﴾ چون بامر اهبطوا بندی شدند * حبس
خشم وحرص وخرسندی شدند) چونکم اهبطوا امریله مقید ومحبوس اولدیلر
یعنی مرتبهٔ ارواحدن عالم اجسامه نزول ایلادیلر حق تعالینك امریله ارواح مأمور
اولدی و بو عالم اجسامه کلدیلر خشم وحرصه وقناعت وقلته حبس اولدیلر
﴿ مثنوی ﴾ ما عیال حضرتیم وشیر خواه * کفت الخلق عیال اللاله) بز حق
تعالینك عیالی بز واندن سود طلب ایدیجی بز حق یعنی بز تعالینك عیالی کبی یز واندن غدا
وقوت ایدانمزی استیجی یز نتکیم بر کیمسه نك اهل وعیالی نفقه وکسوه لرین وقوت
وغدالرین اول کیمسه دن طلب ایدرلر واول کیمسه نك اوزرینه بونلرك رزقنی
ویرمك لازمدر کذلك جمیع دواب وحیواناتك رزقنی ویرمك الله اوزره لازمدر
کما قال الله تعالی (وما من دابة فی الارض الا علی الله رزقها) بو جهتدن خلق
عیال الله کبیدر نتکیم حضرت پیغمبر علیه السلامدن مرویدر خلق اللهك
عیالیدر قال علیه السلام (الخلق عیال الله فاحب خلقه الیه احبهم لعیاله) عیال
کسر عین ایله عیلك جمعیدر جیادجیدك جمعی اولدیغی کبی اهل واولاد معناسنه در
ارککه ودیشی یه شاملدر ﴿ مثنوی ﴾ آنکه او از آسمان باران دهد * هم تواند کوز رحمت
نان دهد) اول الله که آسماندن اوباران ویرر که سبب ارزاقدر هم قادر در که اول الله
رحمت واحساندن بنده لرینه بی کسب نان ویره چونکم قضیه بویله اولدیغی مقرر
اولیجق توکل ایلمك اولیدر پس ذیل توکله تمسك ایدن طائفه عقلی ونقلی
اولان حجتلرین اظهار ایلدیلرسه نوبت کسب واجتهادی افضل واولی
کورن شیر نهاده کلوب بونلرك مقدماتنی تسلیم ایلدکدنصکره کسب واجتهادك
فضیلتنه دلالت ایلین براهین ودلائلن سویلمکه بشلدی

﴿ ترجیح نهادن شیر جهد را بر توکل ﴾

﴿ مثنوی ﴾ کفت شیر آری ولی رب العباد * نردبانی پیش پای ما نهاد)
ارسلان بونلره ایتدی بلی کرچك سویلرسز حق تعالی بی کسب و بی سبب بندلرینه
رزق ویرمکه قادردر ولکن جمیع عبادك مالك ومربیسی بزم ایاغمز اوکنه بر زدبان
قودی که اندن مراد اسباب صوریدر نتکیم نردبانسز برعالی موضعه بر کیمسه
چقمز کذلك صوری ومعنوی برعالی مرتبه یه وسیله وسببسز بر کیمسه ایرمز
پس بریوکسك یره چقمغه نردبان نیجه لازم اولدیسه بر مرتبه یه ایرمکه بر سببه
تشبث ایتمك لازم کلدی ﴿ مثنوی ﴾ پایه پایه رفت باید سوی بام * هست
جبری بودن انجا طمع خام) طام جانبنه پایه پایه کتمك کرك بامدن مراد هر مراد
ومرام اولان شیدر پس قچن برمقصود ومرامه توجه ایتسك بر سببه تعلق
ایدوب تدریجله کتمك لازم اولور بو مرتبه ده جبری اولمق طمع خام و بیهوده
مرامدر یعنی بو دنیاده سعی وکسبی ترك قیلمق وجبری اولوب بی کسب و بی سبب
حق تعالی بنی اکر دنیوی واکر اخروی مقصود ومرادمه ایصال ایلر دیمك خام
طمع وخیال باطلدر نعم دنیا خصوصنده ترك اسباب ایتمك وتوکل طریقنه کتمك
جمیع انبیا واولیانك سنت وطریقتلری اوزره مستحب وممدوحدر وآخرت
خصوصنده توکل ایتمك وترك اسباب واکتساب طریقنه کیتمك جمهورك اتفاقی
اوزره مذموم ومقدوحدر بلکه دنیا خصوصنده توکل قیله سن وآخرت
خصوصنده مجتهد ومکتسب اوله سن که سنت وطریقت بودر ﴿ مثنوی ﴾
پای داری چون کنی خودرا تو لنك * دست داری چون کنی پنهان تو چنك) ایاق
طوتارسن کندینی نیجه لنك ایلرسن ال طوتارسن پنجه کی سن نیچون پنهان
ایلرسن بو الدن ایاقدن مراد کسب ایلمکدر زیرا حکیم مطلق بو الی وایاغی
عبادته انکیچون و یردیکه عمل ایدهلر ﴿ مثنوی ﴾ خواجه چون بیلی بدست
بنده داد * بی زبان معلوم شد اورا مراد) مثلا افندی چونکه بنده سنك النه بر بیل
و یردی زبان ومقالسز اول بنده یه مراد معلوم اولدیکه لسان الحال انطق
من لسان المقالدر ﴿ مثنوی ﴾ دست همچون بیل اشارتهای اوست * آخر
اندیشی عبارتهای اوست) کذلك ال بیل کبی او اللهك اشارتلریدر یعنی الله تعالی
بنده سنه مقال وکلامسز الو یردی بو انسانده اولان ال اول خواجه نك بنده سنه
بی مقال و یردیکی بیل کبیدر اول الله جانبندن اشارتدر که انکله کسب وکار
ایلیه عاقبت فکر ایدیجیلك اول اللهك عبارتلریدر یعنی آخرت کاری فکر ایدیجی
ونتیجهٔ جوارح واعمالی ادراك ایلیجی عقل اول اللهك عبارات وکلماتی کبیدر
زیرا بو فکر واندیشه کلام نفسی قبیلندندر چونکم بر بنده یه حق تعالی عاقبت
اندیش بر عقل وفکرت روزی قیله کان اکا حقیقت حالی ونتیجهٔ مآلی لسان معنوی

ایله تقریر وتعبیر ایلمش اولور وای بنده سن بوجوارحی بو اعمال اخروی ایچون
صرف ایله دیو سویلمش اولور ﴿ مثنوی ﴾ چون اشارتهاش رابرجان نهی *
در وفای آن اشارت جان دهی) چونکم اول اللهـك اشارتلرنی جانك اوزره
قویه‌سن یعنی دست وپاوسائر جوارح واعضا ایله اشارت اولنان کاری جان ودل
قبول ایده‌سن اول اشارتك وفاسنده جانکی ویره‌سن یعنی اول اشارت ایچون وفا
ایتمك خصوصنده جان وتنکی بذل قیله‌سن ﴿ مثنوی ﴾ پس اشارتهاش
اسرارت دهد * باز بردارد زتو کارت دهد) پس سکا اول الله اسرار اشارتلرنی
ویروسنی کشف وشهود مرتبه‌سنه ایرکورر سندن بار کلفت ومشقتی قالدرر
وسکا کار وتصرف ویرر ﴿ مثنوی ﴾ حاملی محمول کرداند ترا * قابلی مقبول
کرداند ترا) شمدیکه حاملسن وثقل طاعات وعباداتی مرتکبسن سنی محمول ایلر
یعنی براق عشق وشوق اوزره سوار ایلیوب کلفت ومشقتدن وزحمت بشریتدن
آزاد ایلر وثقل عبادتی دخی رفع ایدیجی وآنی سکا عبودت ایدیجی ایلر الآن که
قابلسن یعنی انك امر وتکلیفنی قبول ایدیجیسن سنی مقبول وبرکزیده ایلر
﴿ مثنوی ﴾ قابل امر وبی قائل شوی * وصل جوبی بعد ازان واصل شوی)
وانك امرنی شمدی قابلسن قائل امر اولورسن یعنی اول اللهك امرنی الآن قبول
ایلیجیسن بعد قبول الامر انك عبادنه امری سویلیجی اولورسن وارشاد ایلیوب افعل
کذا ولاتفعل کذا دیو امر ونهی قیلورسن شمدی وصلت الهی دیلرسن بعد طلب
الوصال واصل اولورسن واول حضرته اتصال قیلورسن ﴿ مثنوی ﴾ سعی شکر
نعمتش قدرت بود * جبر توانکاران نعمت بود) سنك سعی ومجاهده ایتك قدرت
نعمتنك شکری اولور یعنی قدرت وقوت بدنیه‌کم نفس الامرده بر نعمت عظمادر
انك شکری عبادات وطاعات جانبنه سعی ایلمکدر سنك جبرك اول نعمته انکار
اولور یعنی مع القوة والقدرة بن مجبورم طاعتده طاقتم یوقدر دیمکلك اول
قدرت نعمتنه انکار وکفران اولور پس (ولئن کفرتم ان عذابی لشدید)
موجبنجه کفران نعم اولنه اول اللهك عذابی شدید اولور واو نعمت اندن کیدوب
آخر الامر اندن محروم قالور ﴿ مثنوی ﴾ شکر قدرت قدرتت افزون کند *
جبر نعمت ازکفت بیرون کند) قدرت نعمتنك شکری سنك قدرتنکی زیاده
ایلر یعنی (ولئن شکرتم لازیدنکم) آیتنك حسبنجه قدرت واستطاعت نفسنده
بر نعمتدر انك شکری قدرتك یتدکجه طاعت منعمه سعی وادای خدمتدر چونکم
قدرت نعمتنك شکرین قیله‌سن قدرتنکی افزون ایلر جبر نعمتی الکدن طشره
ایلر یعنی بن مجبور ومضطرم دیو مع الاستطاعة ترك سعی وخدمت ایلسك
الکدن اول قدرت واستطاعت نعمتنی ازاله ایله ایلر عند العلما جبردن مراد سلب

اختیار واسقاط تکلیفات ایدوب عبد جماد منزله‌سنده در دیمکدر وعند الاولیا
بر سالك قبل الوصول الی الکمال اوسط سلوکده سعی واجتهادی قویوب
مقتضای نفسه اویوب عبادات وطاعاتده تکاسل ایلمکدر نتکیم بو معنایه اشارت
ایدوب وسط سلوکده ترك سعی واجتهاد ایلین سالکه خطا بیوررلر کرچه بن
جبری دکلم بنم جبرم ندر دیرسك ﴿ مثنوی ﴾ جبر تو خفتن بود دره مخسب
* تانبینی آن درو درکه مخسب) ای سالك سنك جبرك یولده اویومق اولدی
یولده اویومه تاکم در حقیقتی ودرکاه وحدتی حقیقت کورمیه‌سن اویومه یعنی
ای سالك سنك جبرك اللهه توکل ایدوب سعی وکوششی ترك ایدوب طریق
حقده استراحت اختیار ایتمك وحظ نفسك جانبنه کیتمکدر مادام که باب حقیقته
کیرمیه‌سن ودرکاه الوهیتی کورمیه‌سن استراحت ایله واجتهاد واکتسابی ترك
قیله ﴿ مثنوی ﴾ هان مخسب ای جبری بی اعتبار * جز بزیر آن درخت
میوه دار) ای اعتبارسز کاهل جبری زنهار اویومه اول میوه‌لو درختك
آلتندن غیری یرده درخت میوه داردن مراد عالم ربانی اولانك کاملك وجودیدر
نتکیم بو حدیث شریف دخی بو معنایه دلالت ایلر عن ثوبان رضی الله عنه
(قال علیه السلام اذا لقیتم شجرة من شجر الجنة فاقعدوا فی ظلها وکلوا من
اثمارها قالوا کیف یمکن هذا فی دار دنیا یا رسول الله قال اذا لقیتم عالما فکانما
لقیتم شجرة من اشجار الجنة) یعنی ای وسط سلوکده قلان ومجاهده وتحصیلده
کاهل اولان استراحت قبول ایله باری اکر یاتورسك واستراحت ایدرسك شول
معارف واسرار سبحانی میوه‌لرینك درختی اولان عالم ربانینك تحت حمایت
وسایه‌سی هدایتنده استراحت ایله ﴿ مثنوی ﴾ تاکه شاخ افشان کند هر
لحظه باد * بر سر خفته بریزد نقل وزاد) تاکم هر لحظه باد شاخ افشان ایلیه یاتمش
کیمسه‌نك باشی اوزره نقل وزاد دوکه یعنی یاتورسك اول شجرهٔ الهی اولان
عالم ربانینك ظل حمایتنده یاتکه تا باد ارادت الهی آنك قلب وروح وعقلی شاخلرنی
سلکیجی اوله تا انك ظل سعادتنده آسوده اولان واستراحت قیلان کاهلك
اوزرینه نقل اسرار وزاد معارف واذواقی نثار قیله اول کاهل بی اعتبارك جانی
اول صاحب دولتك سایهٔ حمایتنده قرار ایلدیکی واسطه ایله حق تعالی
حضرتلرندن نیجه عنایت وهدایت ورحمت وقربت ثمره‌لرینه واصل اوله
﴿ مثنوی ﴾ جبر خفتن درمیان رهزنان * مرغ بی هنکام کی یابد امان) جبر
ندر دیرسك عند الاولیا رهزنلر اورتاسنده یاتمقدر یعنی ترك سعی وکوشش ایدوب
اهل نفس واهل شیطانك ماینده استراحت ایتمکدر وقتسز قوش یعنی قنادسز
پروازه جرأت ایلین مرغ قچن امان بولور یعنی اول سالککه قبل الوصول الی

الكمال رهزنلر مابيننده استراحته ميل ايليه وقتله پرو بال يتين قوش كبيدركه
درندهلر پنجه سندن امان بولمز وانلر مابيننده هلاك اولور خلاص اولمز ﴿ مثنوى ﴾
(ور اشارتهاش را بيني زني * مرد پنداري وچون بيني زني) واكر اول اللهك
اشارتلرينه برون اوره سن برون اورمق متكبر اولمقدن والتفات وتعظيم قيلمامقدن
كنايه درتكيم بعض متكبرلرك دأبىدندركه بركيمسه انلره برسوز سويلرسه اكر
خوشلرينه كلزسه برونلرين تحريك ايدرلر وعدم التفات سمتنه كيدرلر پس سندخى
اى كاهل بى اعتبار اكر اعضا وجوارحكده اولان اول اللهك
اشارتلرينه التفات ايليوب متكبر اولوب اول نعمتلرك شكرنى ادا ايلكدن سركش
اولورسك كنديني مرد صنورسك وچونكم كنديني حقيقت كوزيله كوره سن
بر عورتسن مرد اولدركه حق تعالينك ويرديكى نعمتلره شكرنى ادا قيله وهر
عضونى ماخلق لهنه صرف ايليه اكر بركيمسه بونلرى تارك اولسه وكندوبى
مرد بالغ زعم قيلسه نفسنده اول زن كبيدر ﴿ مثنوى ﴾ (اين قدر عقلى كه
دارى كم شود * سر كه عقل ازوى بپرد دم شود) اكر اول اشارتلرينه تعظيم
والتفات ايلمزسك بو قدر عقليكه طوتارسن ضايع اولور باشدن كه
عقل منقطع وياخود پرواز قيله اول باش دم اولور يعنى قويرق كبي دنى وحقير
قالور زيرا انسان سائر حيواندن عقلله اشرف وافضلدر وعقلى اولان انسان
سائر حيواندن عقلله اشرف وافضلدر بى هوش اولان انسان ادنى واضلدر
﴿ مثنوى ﴾ (زانكه بى شكرى بود شوم وشنار * مى برد بى شكر را تا قعر نار)
اول سببدن مالك اولديغك عقل كم اولور كه شكرسزلك نامبارك وعيبدر اول
شكرسزلك ناشكر اولان كيمسه يى تا قعر ناره ايلتور ﴿ مثنوى ﴾ (گر توكل
ميكنى دركار كن * كشته كن پس تكيه بر جبار كن) اى كاهل اولان جبرى اكر توكل ايلرسك
كار وعملى ترك ايلمكلك حالنده توكل ايلمه (ان الله لا يحب البطالين) خواسنجه تا كم
اللهك سومديكى بطالر زمره سنده اوليه سن زراعت وكار ايله بعده مبالغه ايله
جابر انكسار ومصلح كار اولان خدايه اتكال ايله كسب وكاردن قطع نظر آخرت
خصوصنده توكل ايلمك جائزدكلدر اكر سن ديرسك كه (وعلى الله فليتوكل المؤمنون)
نص شريفى الله اوزره توكل ايلمك وجوبنه دلالت ايلر پس آخرت خصوصنده
دخى بركيمسه ترك اعمال ايدوب بو امره امتثال ايتمكله اللهه متوكل اولسه
جائز اولمزمى الجواب بو خصوصده توكل جائزدكلدر زيرا عبد بو خصوصده
اعمالله مكلف ومأموردر (كما قال الله تعالى واقيموا الصلوة وآتوا الزكوة
واركعوا مع الراكعين) پس ترك عمل ايلين بونك امتثالى وجوب ايچون اولان امرلرى
ترك ايلمك لازم كلور بو ايسه جائزدكلدر بلكه اوامر الهيه يه عبد بحسب الطاقة
امتثال ايليوب آخرت خصوصنده كار وكسب ايليه مع هذا اينسه حضرت حقه

متوكل اوله زيرا بلا توكل مجرد كسب وعمله دخى اعتماد جائزدكلدر

﴾ باز ترجيح نهادن نخجيران توكل بر جهد ﴿

﴿ مثنوى ﴾ (جمله باوى بانكها برداشتند * كان حريصان كه سببها كاشتند)
جمله وحوش ارسلانه آوازلر قالدر ديلر بويله ديوكه اول حريصلركه بودنيا
خصوصنده سببلر تخمنى اكديلر نه بر ويردى وبونلرى اول اسبابه تمسك قيلملرى
نه مرتبه به ايركوردى ﴿ مثنوى ﴾ صد هزاران درهزاران مرد وزن * پس چرا محروم
ماندند از زمن) مرد وزندن نيجه يوز بيك نيجه يوز بيك كيمسه پس منافع زماندن
نيچون محروم قالديلر حال بوكه اسبابه تمسك قيلديلر ومجتهد ومكتسب اولديلر
﴿ مثنوى ﴾ (صد هزاران قرن زاغاز جهان * همچو اژدرها كشاده صد
دهان) جهانك ابتداسندن بو آنه كلنجه دك نيجه يوز بيك قرن وقرون ماضيه دن
نيجه يوز بيك كروه اژدرها كبي مراد ومقصودلرى جانبنه يوز آغز اچمشدر
﴿ مثنوى ﴾ (مكرها كردند آن دانا كروه * كه زبن بر كنده شد زان مكر كوه)
اول دانا قوم وزيرك طائفه مرادلرينه وصول ايچون مكرلر ايلديلر بر مرتبه كه
دبندن طاغ مكردن قوپمش اولدى يعنى انلرك مكرى طاغلرى يرلندن قوپردى
مراد انلرك مكر وحيله سنك قوتنى اشعاردر ﴿ مثنوى ﴾ (كرد وصف مكرها
شان ذو الجلال * لتزول منه اقلال الجبال) تكيم بونلر مكرلرنى ذو الجلال اولان
الله تعالى كلام مجيدنده وصف ايلدى كه اول كلامك مضمونى مصرع ثانيدر
معنى البته زائل اولور اول مكردن جبالك قلهلرى ديمك اولور منه ده كى ضمير
مصرع اولده مكره عائد اولور وباقى معنى بو آيت كريمه دن ظهوره كلور كه
خداى تعالى سوره ابراهيمده امم سابقه نك حقنده كندى قضاسندن احتراز
ايدوب هزار حيله ومكر ايلدكلرنى بيان بيورلر (وقد مكروا مكرهم) تحقيقا كفار
مكر ايلديلر غايت مكرله (وعند الله مكرهم) وبونلرك جزاء مكرلرى عذابدر
مكتوبدر عند الله (وان كان مكرهم) اكرچه بونلرك مكرى اولديسه ده (لتزول
منه الجبال) اى مسوى لازالة الجبال ومعدا لذلك يعنى جبالك ازاله سيچون مسوى
ومعد اولديسه ده وياخود ان نافيه اوله ولام انى مؤكدا اوله وما كان الله ليعذبهم)
وما كان الله ليضيع ايمانكم) آيت كريمه لرنده اولان لام كبي بو تقديرجه معنى محالدر
بونلرك مكرى جبالى زائل قيله يعنى بونلرك مكرى جبالى زائل قيلمز وياخود
ان مثقله دن مخفف اوله ولام انى مؤكدا اوله تقدير كلام (وان كان مكرهم من الشدة
بحيث تزول منه الجبال وتنقلع عن اماكنها) والحاصل قضا وقدره مكرك وحيله نك
فائده سى يوقدر ﴿ مثنوى ﴾ (جز كه آن قسمت كه رفت اندر ازل * روى ننمود
از شكار واز عمل) كه اول قسمت ونصيبدن غيريكه ازلده واقع اولدى شكار وعملدن

بوز کوستردی یعنی حاصل اولمدی ﴿ مثنوی ﴾ جمله افتادند ازتدبیر وکار * ماندکار وحکمهای کردکار) اول قومك جمیسی تدبیر وکاردن دوشدیلر یعنی عاجز قالدیلر حق تعالینك کاری وحکملری قالدی جد وجهدك فائده‌سی اولمدی ﴿ مثنوی ﴾ کسب جزنامی مدارای نامدار * جهد جز وهمی مپندارای عیار) پس ای نامدار کسبی برنامدن غیری بیلمه زیرا کسب بر آلت ملاحظه در حقیقتده تأثیری یوقدر جهدی بروهمدن غیری صانمه ای عیار انکیچون که جهدك مقدر اولمیان مرادك وصولنه وحصولنه اصلا علاقه وفائده‌سی یوقدر

﴿ نکرستن عزرائیل برمردی وکریختن ان مرد
در سرای سلیمان علیه السلام وتقریر ترجیح
نهادن توکل برجهد وقلت فائدهٔ جهد الی آخره ﴾

بو بیان لطیف بو حدیث شریفه اشارت اولورکه اهل تفسیر سورهٔ لقمانك آخرنده (وماتدری نفس ماذا تکسب غدا وماتدری نفس بای ارض تموت) آیت کریمه‌سنك تفسیرنده تقریر وتسطیر ایتمشلردر تفسیر بیضاویده بوبله واقع اولمشدرکه (روی ان ملك الموت مر علی سلیمان علیه السلام فجعل ینظر الی رجل من جلسائه ویدیم النظر الیه فقال الرجل من هذا یا سلیمان فقال ملك الموت فقال کانه یریدنی فمر الریح ان تحملنی وتلقینی بالهند ففعل فقال ملك الموت دوام نظری تعجبا منه اذ امرت ان اقبض روحه بالهند وهو عندك) بو حدیث شریفك معنای لطیفنی نظمه کتوروب تفسیر بیوررلر ﴿ مثنوی ﴾ زاد مردی چاشتکاهی در رسید * در سرا عدل سلیمان در دوید) بر کریم کیمسه بر قوشلق وقتی ایرشدی حضرت سلیمان علیه السلامك عدل سراینه یلدی ﴿ مثنوی ﴾ رویش ازغم زرد هردولب کبود * پس سلیمان کفت ای خواجه چه بود) انك یوزی غمدن صاری وهر ایکی دوداغی کوك پس سلیمان علیه السلام اکا ایدی ای خواجه سکا اولدیکه بو مرتبه متغیر ومتبدل اولدك ﴿ مثنوی ﴾ کفت عزرائیل برمن اینچنین * یك نظر انداخت پراز خشم وکین) خواجه حضرت سلیمان علیه السلامه ایتدی عزرائیل علیه السلام بکا خشم وکیندن پر بو نجلین برنظر آتدی ﴿ مثنوی ﴾ کفت هین اکنون چه میخواهی بخواه * کفت فرما بادرا ای جان پناه) سلیمان علیه السلام اکا ایتدی اکاه اول شمدی نه استرایسك استه اول کیمسه سلیمان علیه السلامه ایتدی ای جان حفظ ایدیجی یله امر ایله ﴿ مثنوی ﴾ تامرا زینجا بهندستان برد * بوکه بنده کان طرف شد جان برد) تا بنی بورادن هندستانه ایلته بولاکه بنده که اول طرفه کندی

جان ایلته یعنی جاننی خلاص ایده پس بو خصلت اکثر ناسك وجودنده موجود اولدیغی اجلدن قصه‌دن حصه بیاننه شروع ایدوب بیوررلر ﴿ مثنوی ﴾ نك زدرویشی کریزانند خلق * لقمهٔ حرص وامل زانند خلق) اشته بونك کبی خلق درویشلکدن قاچارلر اول سببدن خلق حرص واملك لقمه‌سیدر ﴿ مثنوی ﴾ ترس درویشی مثال آن هراس * حرص وکوشش را تو هندستان شناس) درویشلك خوفی اول کیمسه‌نك خوفی مثالیدرکه قورقدیغندن بدتره مبتلا اولدی وموتدن نجات بولمدی سن حرص وجهدی هندستان اکله پس اگر درویشلکدن قورقوب حرص وکوشش جانبنه ذاهب اولورسك نتیجه بلا وزحمت چکدیککدن ماعدا مقدر اولان فقردن دخی نجات بوله‌مزسن چونکه قصه‌دن حصه نه‌ایدیکن بیان ایلدیلر تکرار قصه‌نك تتمه‌سنی تقریره شروع ایدوب بیوررلر ﴿ مثنوی ﴾ باد را فرمود تا او را شتاب * برد سوی قعر هندستان برآب) حضرت سلیمان علیه السلام باده بیوردی تا اول کیمسه‌یی فوری هندستانك نهایتی جانبنه صواوزره التدی یعنی اقصای هندستانده برجزیره‌یه التدیکه انك اطرافی آب ایدی ﴿ مثنوی ﴾ روزدیکر وقت دیوان ولقا * پس سلیمان کفت عزرائیل را) ایرتسی کون دیوان وقتی وخلقله ملاقات وقتی پس سلیمان علیه السلام حضرت عزرائیله دیدی ﴿ مثنوی ﴾ کان مسلمانرا بخشم از بهر آن * بنکریدی تاشد آواره زجان) که اول مسلمانه غضبله اندن اوتری نظر ایلدککه تا جانندن آواره اولدی بعض نسخه‌ده خاء معجمه ایله خان واقع اولمشدر بو تقدیرا اوزره معنی اول مسلمانه اندن اوتری خشمله نظر ایلدك که تا خان ومانندن آواره اولدی ﴿ مثنوی ﴾ کفت من از خشم کی کردم نظر * از تعجب دیدمش دررهکذر) حضرت عزرائیل سلیمان علیهما السلامه ایتدی بن اکا قچن غضبدن نظر ایلدم یعنی اکا خشمله نظر ایلدم رهکذرده اکا تعجبا نظر ایلدم ﴿ مثنوی ﴾ که مرا فرمود حق کامروزهان * جان اورا تو بهندستان ستان) زیرا حق تعالی بکا بیوردی بوکون اکاه اول سن آنك جاننی هندده ستانده آل ﴿ مثنوی ﴾ از عجب کفتم کر اوراصد پرست * او بهندستان شدن دوراندرست) تعجبدن ایتدم اکر انك یوزقنادی وار ایسه‌ده اول کیمسه هندستانه کتمکلکده دوردر او بهندستان اندر شدن دوررست تقدیرنده اولور ﴿ مثنوی ﴾ تو همه کارجهانرا همچنین * کن قیاس وچشم بکشا وبین) ای فقردن قورقان وتحصیل دنیایه حریص اولان سن جهانك جمیع کاربارنی بو نجلین قیاس ایله وکوزك آچ وکورکه سعی وحذرله مقدر اولندن خلاص ممکن دکلدر ﴿ مثنوی ﴾ ازکه بکریزیم از

خودای محال * ازکه برنایم اژحق ای وبال) کیمدن قپارز کندیمزدن ای
کیمسه محالدر یعنی تقدیر الهی وقضاء ربانی بزم عین ذاتمز ونفس صفاتمز
کبیدرکه ذاتمز اول قضانك مقتضاسی اوزره مجبوله اولمشدر پس قضاء الهی
وتقدیر ربانیدن قپمق کشی کندی ذاتندن چقمق کبیدر بوایسه محالدر کیمدن
قپارزحقدن قپارز ای صاحب وبال وبالده مضاف مقدر اولور ای صاحب وبال
و یاخود ای ذووبال تقدیرنده اولور یعنی ای ذووبال حیله ومکرله کیمدن قپارز
حقدنمی قپارز حق تعالینك تقدیری اولمینجه و برشیئك حصولنه ارادتی تعلق
قیلمینجه اول شیء کیمسه اندن قپه مز وانی کیمسه سعی وحیله ایله اله
کتوره مز

﴿ بازترجیح نهادن شیر جهدرا برتوکل وفوائد جهدزابیان کردن ﴾

﴿ مثنوی ﴾ شیرکفت آری ولیکن هم ببین * جهد های انبیا ومؤمنین)
ارسلان نخجیره ایتدی بلی توکل ایلکل خوب واطیفدر دنیا خصوصنده ولیکن
هم کورانبیا ومؤمنینك جهدلرنی آخرت خصوصنده اکرجهد واکتسابك فائدهسی
اولمیدی انلربوقدر مجاهدهٔ کثیره ایلزلرمیدی انلرك مجاهدات کثیرهسی جهد
واکتسابك منافع وفوائدنه شهادت ایلر ﴿ مثنوی ﴾ حق تعالی جهد
هاشان راست کرد * آنچه دیدند ازجفا وکرم وسرد) حق تعالی انلرك
جهدلرنی راست ایلدی آنی که جفادن وکرم وسرددن کوردیلریعنی ریاضات
شاقهدن هرنه کوردیلرسه وکرم وسرددن نفسلرینه هرنه ایرکوردیلرسه حق
تعالی آنی ضایع ایلیوب انلرك جهد وسعیلرنی درست وجزالرنی ثابت وراست
ایلدی ﴿ مثنوی ﴾ حیلهاشان جمله حال آمدلطیف * کل شیء من ظریف هوظریف)
ظرافت ذکا وکیاسته دیرلر پس انبیای عظامك صلوات الله علی نبینا وعلیهم
اجمعین طریق حقده اولان حیلهلری یعنی نفسه واهل نفسه مداراتله مجاهدهلرنی
جمله حال لطیف کلدی بحکم کل شیء من الظریف ظریف هرشیء عاقل وذکی
اولان کیمسهدن مقبول ومستحبدر ﴿ مثنوی ﴾ دامهاشان مرغ کردونی
کرفت * نقصهاشان جمله افزونی کرفت) اول انبیا واولیا علیهم السلامك داملری
کردونه منسوب مرغ طوتدی یعنی چرخ کردونك رفعتنی صید ایتدی انلرك
نقصی جمله زیادهلك طوتدی ﴿ مثنوی ﴾ جهد می کن تاتوانی ای کیا *
درطریق انبیا واولیا) ای اولو ناقادر اولدقچه وطاقتك یتدکچه جهدایله انبیا
علیهم السلام واولیای کرامك طریقنده تانك دخی سعیك مشکوراوله وحق
تعالی مقامکی انلرك کبی عالی قیله ﴿ مثنوی ﴾ باقضا پنجه زدن نبود جهاد *
زانکه این راهم قضا برمانهاد) قضاایله پنجه اورمق ومقابله قلمق جهاد اولدی

یعنی ترك اجتهاد واکتساب ایتمك ومقدر کانندر کسب وجهدك فائدهسی یوقدر
دیمك قضای الهی ایله پنجه طوتمق واکا مقابله ایتمك کبیدر بوایسه صواب دکلدر
زیراکه قضاء الهی بوکسب دخی اجتهادی بزم اوزرمزه وضع ایلدی یعنی
بواکتساب واجتهادی بزم اوزرمزه حکم الهی وقضاء ربانی یازدی پس بونی
ترك ایلك وانك تقدیر ایلدیکنه راضیم دیوسویلمك انك حکمنه وقضاسنه معارضه
ایتمك وکندی نفسنك مقتضاسی اوزره کتمکدر بوایسه صواب وسداد دکلدر
دیمك اولور وطریق انبیا علیهم السلام واولیای کرامده مجاهده ایدنلره اصلا
زیان واقع اولمدیغنی واضعاف مضاعف اجرجزیل وجزاء جمیل بولدیغنی اثبات
ایچون کندیلره محال اولان شیئه شرط ایدوب بیوررلر ﴿ مثنوی ﴾ کافرم
من کرزیان کردست کس * دررهٔ ایمان وطاعت یك نفس) کافرم بن اکر برکیمسه
زیان ایلمش ایسه ایمان وطاعت یولنده برنفس یعنی برکیمسه برنفس ایمان
وطاعت یولنده اولوب اصلا وقطعا زیان ایلمك واقع اولمشدرکه (ان الله
لایضیع اجر المحسنین) آیتی بومعنایه دلالت ایدر (وماکان الله لیضیع ایمانکم)
نص شریفی بومضمونه شهادت ایدر پس کندیلر کفری اختیار ایتمك محالدر
ومحسن ومجاهد اولنلرك جزاسی ضائع اولمقدخی محال اولور زیرا محاله تعلیق
محالی مستلزم اولور اکر بوراده برسؤال کلورسه که بلعم وبرصیصایه وبونلرمثالی
بعض صلحایه نه دیرسنکه بونلر طریق انبیا واولیاده نیجه ایام جهد واکتساب
ایتدیلر وطاعات وعبادات سمتنه برمرتبه ایردیلرکه مستجاب الدعوة اولوب
کشف وکرامت مقامنه یتدیلر مع هذا بونلرك جهد واکتسابی ضائع اولوب
وحسن خاتمهدن محروم قالوب کافر اولدیلر الجواب بزم سوزمز جهد واکتسابك
واعمال وافعالك خالصا لوجه الله اولمسنده وبی ریا وبی سمعه ظهوره کلمسندهدر
ریا وسمعه ایله اولان اعمال دکلدرکه بونلرك طاعات واعمالی عزت ووقار ایچون
وخدمت وتعظیم اناس ایچون ظهوره کلمشدر (وقدمنا الی ماعملوا من عمل فجعلناه
هباء منثورا) آیت کریمهسنك فحواسنجه انکچون هباء منثور اولمشدر اکرخالص
اولیدی ضائع اولمق احتمالی یوغیدی اکردیرسكکه خالص اولمیدی بونلردن
کشف وکرامات ومستجاب دعوات ظهوره کلورمیدی نعم اتفاق مشایخ انك
اوزرینهدرکه عبد عبادتنده مکرایلسه (یخادعون الله وهوخادعهم)
مقتضاسنجه حق تعالی دخی اکا مکروخدعه ایلر پس اول کشف وکرامات
وخارق عادات صحت اعماله دلالت قلمز والحاصل برکیمسهدنکه خلوصله برعمل
صادر اوله اول عمل محققدرکه ضائع اولمز پس مع الاستطاعة علی طاعة الله مع
سلامة الجوارح عاجز وشکسته یم دیمك باشی درست وسالم اولوب قصدله باشم

شكسته در دیوب باشن بغله ین كیمسه یه بكزر پس بو كونه قصدله جبری اولان
كیمسه یه خطاب ایدوب بیوررلر ❊ مثنوی ❊ سر شكسته نیست این سر را مبند *
یك دو روزه جهد كن باقی بخند) ای قصدله جبری اولان كیمسه باشك صنمش
دكلدر بو باشكی بغله زیرا جبرك معناسی صنغی بغلمق دیرلر مادام كه سن صحیح
صنمیه سن ومنكسر اولوب بی قدرت وبی طاقت قالمیه سن نه وجهله قصدا وعمدا
جبری اولورسن وبن شكسته یم دیو كندیڭه جبری اسناد قیلورسن پس جبری
قو برایكی كون عمل وعبادته جهد ایله باقی كل یعنی بو برایكی كون اولان عمرده
سعی وكسب اخروی ایله وآخرتده باقی وابدی شاد وخندان اول ❊ مثنوی ❊
بد محالی جست كو دنیا بجست * نیك حالی جست كو عقبی بجست) بر محال بدیعنی
حصولی ناباید ممكن اولمین شیئی استدی اول كیمسه كه دنیا استدی اول كمسه كه
عقبی استدی بكه انك دوات ولذتی ابدی وسرمدیدر ❊ مثنوی ❊ مكرها
در كسب دنیا باردست * مكرها در ترك دنیا واردست) دنیا كسبندن سعی ومكرلر
باردر دنیا تركنده مكر وحیله ایلمكلكلر واردر یعنی شرعی وجائزدر
❊ مثنوی ❊ مكر آن باشد كه زندان حفره كرد * انكه حفره بست آن
مكر بست سرد) ترك دنیاده وار در وحلال اولان مكر اول اولدر بكه
زندانی دلك ایستدی یعنی بوسجن دنیایی خرق ایدوب آخرت جانبنه كندی
اول كسه كه دلكی باغلدی اول سرد برمكردر یعنی شول كمسه كه دنیا زندانندن
آخرت سرایته اولان قپویی یاپدی وآنی سد ایلمك خصوصنده مكر ایلدی
اول مكر بارد ومذموم برمكردر ❊ مثنوی ❊ این جهان زندان ومازندانیان *
حفره كن زندان وخودرا وارهان) بو جهان زنداندر وبرزندانیلرز زندان دنیایی
مجاهده قازمه سیله دلك ایله وكندیكی بوسجن دنیادن خلاص ایله حفره بوندن
دلك معناسنه در ❊ مثنوی ❊ چیست دنیا از خدا غافل بدن * نی قماش ونقره
وفرزند وزن) مصرع اول هم سؤال وهم جوابدر اكثر كیمسنه توهم ایدرلر كه
شریعتده وطریقتده مذمومه اولان دنیادن مراد بو عالم شهادت اوله وقماش
ونقره وفرزند وزن ودولت وثروت اوله مذمومه اولان دنیادن مراد عند الانبیا
والاولیا علیهم السلام بو دكلدر نتكیم بو بیت شریفله بو معنایه اشارت ایدوب
بیوررلر دنیاندر فی الحقیقه خدا تعالیدن غافل اولمقدر قماش ونقره وفرزند وزن
دنیا دكلدر نتكیم حضرت نبی صلی الله علیه وسلمدن بر كیمسه ما الدنیا یا رسول الله
دیو سؤال ایدكده كل (ما الهاك عن مولاك فهو دنیاك) دیو جواب ویردیلر
فی الحقیقه اگر محسوس واكر معقول هرنه شیكه سنی ربكدن كندی یه مشغول
ایلرسه دنیا اولدر ❊ مثنوی ❊ مال را كز بهر حق باشی حمول * نعم مال

صالح خواندش رسول) شول مالی كه حقك رضاسندن اوتری كتوریجی اوله سك
اول ماله حضرت رسول صلی الله علیه وسلم كوزل مال صالحدر اوقودی نتكیم
بو حدیث شریف دلالت ایلر نعم المال الصالح للرجل الصالح یعنی مال صالح رجل
صالح ایچوندر نه كوزلدر پس رضای حق ایچون حفظ اولنان مال دنیادن
اولمز بلكه دیندن اولور پس دنیا صددنده اولان نقره وقماش وارزاق ومعاشك
ضرری نه جهتدن وفائده سی نه جهتدن ایدوكنی بیان ایلمكه شروع ایدوب
بیوررلر ❊ مثنوی ❊ آب در كشتی هلاك كشتی است * آب اندر زیر كشتی
پشتی است) كشتی ایچنده آب كشتینك هلاكیدر كشتینك آلتنده آب كشتیه
معین وظهیردر یعنی متاع وقماش وارزاق ومعاش فی المثل صو كبیدر وانسان كشتی
كبیدر اگر بونلرك محبتنی درونته قورسه وبونلرك فكر وخیالی آبی انك قلبنه داخل
اولورسه سبب هلاك اولور اما بونلرك حب وخیالی درونه داخل اولمیوب درونی
محبت حقله طولرسه ومال ورزق طشرده قالورسه اصلا ضرر ویرمز بلكه
انك دین وطاعتده اولمسنه معین وظهیر اولور ❊ مثنوی ❊ چونكه مال
وملك را از دل براند * زان سلیمان خویش جز مسكین نخواند) چونكه حضرت
سلیمان علیه السلام مال وملكی قلبندن سوردی اول سببدن سلیمان علیه السلام
كندیسنه مسكیندن غیری اوقومدی روایت اولنور كه سلیمان علیه السلام اكثر
اوقاتده فقرا ومساكین ایله اوتوروب یمك یرایدی بر كون بر كیمسه اول حضرته دیدیكه
سن سلیمان علیه السلام اولهسن نیچون فقرا ومساكینله اوتوروب یمك یرسن
(قال احب المساكین وجالس المساكین واكل معهم ❊ مثنوی ❊ كوزهٔ
سربسته اندر آب رفت * از دل پر باد فوق آب رفت) دریك وابنلو صو ایچنده
باشی واغزی بغلنمش برداق بادله پر كوكلندن آب اوزره كیتدی یعنی آب ایچره
غرق اولمیوب انك اوستنده سیر ایتدی مراد شول تارك دنیا اولان سالكك كوزهٔ
وجودیدر كه انك درونی هوای حقله طولو واغزی شهوات نفسانیه ولذائذ
دنیویه دن بغلو اوله انك وجودی دنیایه غرق اولمز بلكه فوق الدنیا مرتبهٔ اعلاده
سیر قیلر ❊ مثنوی ❊ باد درویشی چو در باطن بود * بر سر آب جهان
ساكن بود) درویشلك هواسی چونكم بر كسه نك باطننده اولسه اول كمسه
جهان صوینك اوستنده ساكن اولور یعنی دنیا محبتنه مستغرق اولمیوب عالم جانده
سیر قیلور ❊ مثنوی ❊ كرچه جمله این جهان ملك ویست * ملك در چشم
دل او لا شی است) اكرچه بو جهان جمیعا انك ملكی در ملك جهان انك
كوكلی كوزنده لاشیدر كه هركز اكا التفات ایلمز سلیمان علیه السلام كبی
❊ مثنوی ❊ پس دهان دل ببند ومهر كن * پر كنش از باد كبر من لدن)

فاذاكان كذلك بو سوز معلوم اولديسه كوكلك اغرزنی بغله ومهرايله تاكيم
محبت دنيا آبی انك ايچنه كرميه اول كوكلی الدنی اولان علم بادندن پرايله بعض
نسخه‌ده مهرمن لدن واقع اولمشدر بو تقدير اوزره معنی اول كوكلی من لدن
مهرنك هواسندن پرايله الدندن مراد حق تعالی حضرتلرينك ذات وصفاتيدر

﴿ مثنوی ﴾ جهد حقست ودوا حقست ودرد * منكر اندر نفی جهدش
جهد كرد) جهد ايتمك حقدر ودوا ايتمك حقدر ودرد دخی حقدر يعنی بونلرك
هر برينك حقيقتی ثابته در باطل دكلدر اما منكر اول شيرك جهدنی منع ونفی
ايتمكده جهد ايلدی بو مصرعده اش كه ضمير غايبدر شيره عايددر وشيردن مراد
شريعت وطريقتده جهد وكسب قيلان وسعی و كوششك مفيد ونافع اولمسنی
ادلهٔ عقليه ونقليه ايله اثبات ايدين عالملر وپيرلردر ومنكردن مراد اگرچه
ظاهرا نخجيرلردر اما جهد واكتسابی نفی قيلان وسعی وكوششی تارك اولوب
بطال وعطال اولان فرق ضاله مراد اولور پس تقدير معنی بويله ديمك اولور كه
جهدك ودوا ودردك حقيقتلری ثابته در اگرچه جهدی منكر اولان طائفه
جهدی اثبات ايلين شير مشربلرك جهدنی نفی ايتمك خصوصنده ادلهٔ عقليه
ونقليه ايله جهد ايلدی پس بوطائفه نك نفی جهد ايتمك خصوصنده جهد ايلملری
كنديلری مكذب اولور وجهد وسعيی اثبات قيلور پس نفی جهد ايلملرنده
جهد ايلملری عينيله اثبات جهد ايلمكی مستلزم اولور اگرچه مقال جهتندن
جهدی نفی ايدرلرسه‌ده نتكيم سوفسطائيه طائفه‌سی حقايق اشيايی نفی ايلديلر
انلرك حقايق اشيايی نفيه قابل اولمسی عين اثبات حقيقت قيلمه‌لرنی مستلزم اولور
ولهذا متكلم اولانلر ديرلر حقايق الاشياء ثابتة اذ فی نفيها اثباتها

﴿ مقررشدن ترجيح جهد برتوكل ﴾

﴿ مثنوی ﴾ زين نمط بسيار برهان كفت شير * كز جواب آن جبريان كشتند
سير) ارسلان بو اسلوبدن كه بيان اولندی چوق برهان ودليل سويلديكه جوابدن
اول جبريلر طويديلر وقانع اولديلر ﴿ مثنوی ﴾ روبه وآهو وخركوش
وشغال * جبررا بكذاشتند وقيل وقال) روبه وآهو وخركوش وشغالكه نخجيرلرك
كزيده‌لريدر جبری وقيل وقالی قوديلر و بحث وجدالدن فراغت قيلديلر
رفضيات جهدی معتقد اولديلر ﴿ مثنوی ﴾ عهدها كردند باشير وژيان
* كاندرين بيعت نيفتد در زيان) شير ژيان ايله يعنی آكر يجی ارسلانله عهد ايلديلر كه
بو بيعتده زيانه دوشميه‌لر ﴿ مثنوی ﴾ قسم هر روزش بيايد بی جكر * حاجتش
نبود تقاضای دكر) زحمت ومشقتسز اكا هر كونك قسمت وغذاسی كله
ارسلانه غيری طلب وتقاضايه حاجت اولميه پس مابينلرنده اتفاق ايلديلر كه

﴿ مقارعه ﴾

مقارعه ايده‌لر ﴿ مثنوی ﴾ قرعه بر هر كو فتادی روز روز * سوی آن شير
اودويدی همچو يوز) حيوانلردن هر كيمك كه اوزرينه قرعه دوشردی كوندن
كونه اول ارسلان جانبنه او حيوان پارس كبی يلردی

﴿ انكار كردن نخجيران برخركوش در تأخير رفتن برشير ﴾

﴿ مثنوی ﴾ چون بخركوش آمد اين ساغر بدور * بانك زد خركوش كاخر
چند جور) چونكم دور ايله بو ساغر خركوشه كلدی يعنی نوبت اكا ايرشدی
خركوش بانك اوردی وايتديكه آخر جور وستم نيجه‌يه دك بومحله كلنجه‌يه دك بو قصه
آفاقه حمل اولنديغی اوزره نخجيرلردن مراد بطالت وعطالت اختيار ايدن
كسه‌لر وشيردن مراد كسب ومجاهده قيلان دليرلر اولور وانفسه حمل اولنديغی اوزره
نخجيرلردن مراد قوای نفسانی وخواطر شيطانی اولور وشيردن مراد عقل معاد
اولور اما بو محلده شيردن مراد نفس اماره ونخجيرلردن مراد قوای روحانی
وحواس ظاهره و باطنه اولور وخركوشدن مراد عقل معاد اولور پس عقل معاد
شير نفسه صيد وغدا اولمغه رضا ويرميوب وكندويه تابع اولان قوانك دخی انك
جانبنه كتمسنه وكنديلری اكا غدا ايتمسنه رضا ويرميوب انك دفع وازاله‌سی
خصوصنده تدبير ايتمكه شروع ايلمه‌سی اولور وقوای روحانيه عقل كاملك علوم
واسرارنه وتدبير وتدار كنه واقف اولمدقلری جهتدن انك نفسك حكمنه
ومقتضاسنه مخالفت ايتمسنه انكار ايلملری مراد اولور ﴿ مثنوی ﴾ قوم
كفتندش كه چندين گاه ما * جان فدا كرديم درعهد ووفا) اول قوم خركوشه
ديديلر كه بو قدر وقت بز وفا وعهدده جانمزی فدا ايلدك ﴿ مثنوی ﴾
تو مجو بدنامی ما ای عنود * تا نرنجد شير رو رو زود زود) ای عنود سن بزم
بدنام اولمغمزی استمه تاكه شير انجنميه يوری يوری تيز تيز مراد حواس ظاهره وباطنه
وقوای نفسانيه وروحانيه نفس اما رهنك زبونی اولدقلری جهتدن انی عظيم
وقوی عدايليوب وعقل كاملك علوم واسرارندن غافل اولوب وحد ذاتنده انی
ضعيف وحقير قياس قيلوب انك شير نفسه مخالفتنه وعدم اطاعتنه
بو كونه انكار ايدرلر عقل معاد دخی بونلره لسان حالله بو كونه جواب ويروب
بيوررلر

﴿ جواب كفتن خركوش ايشانرا ﴾

﴿ مثنوی ﴾ كفت ای ياران مرا مهلت دهيد * تا بمكرم از بلا بيرون جهيد)
خركوش انلره ايتدی ای ياران بكا مهلت ويريكز تا مكرم سببيله بلادن طشره
صحرايه سز وشيرك المواضطرابندن خلاص اوله‌سز ﴿ مثنوی ﴾ تا امان يابد
بمكرم جانتان * ماند اين ميراث فرزندانتان) تا بنم مكرم سببيله سزك جانكز

امان بوله بومكر سيزك فرزندلر بكزه ميراث قاله باشلرينه بوكونه بلا كلدكده بنم مكر
وحيله م كبى مكر وحيله ايدوب دشمنلرندن خلاص اوله لر ﴿ مثنوى ﴾ هر پيمبر
امتانرا درجهان * همچنين تامخلصى مى خواند شان) هر پيغمبر عليه السلام
امتلرنى جهانده بونجلين تابر محل خلاص ونجاته انلرى اوقودى ﴿ مثنوى ﴾
كز فلك راه برون شو ديده بود * در نظر چون مردمك پيچيده بود) زيرا هر نبى
فلكدن طشره اولمق يولنى كورمش ايدى هر برى صورتا نظر ناسده مردمك
كبى پيچيده ايدى يعنى اكرچه بونلر خلقك نظرنده صغير وحقير اولمش ايدى
لكن اقطار سماوات وارضدن خلاص اولمق يولنى كورمش ايدى ﴿ مثنوى ﴾
مردمش چون مردمك ديدند خرد * در بزركى مردمك كس ره نبرد) مردم اونيلرى
كوز ببكى كبى صغير وحقير كورديلر كوز ببكى نك اولولغنه معنى كمسه يول ايلتمدى
كذلك اكرچه خلق عالم انبياى عظام عليهم السلامى بحسب الصورة مردمك
كبى خور وحقير كورديلر اما انلرك من حيث المعنى اولان عظم شاننه كمسه
يول ايلتمدى

﴿ اعتراض نخجيران برسخن خر كوش ﴾

﴿ مثنوى ﴾ قوم كفتندش كه اى خر كوش دار * خويش را اندازهٔ
خر كوش دار) قوم برسبيل اعتراض خر كوشه ايتديلر اى خر كوش
بزم سوزمزه قولاق طوت كنديكى خر كوش اندازه سنده طوت يعنى مقداريكى
بيلوب حد وطور كدن تجاوز ايتمه (كما قال عليه السلام رحم الله امرأ عرف قدره
ولم يتعد طوره ﴿ مثنوى ﴾ هين چه لافست اين كه از تو بهتران * در نياوردند
اندر خاطران) اكاه اول بونه لافدر بوكه سندن ايولر واولولر انى خاطره كتورمديلر
﴿ مثنوى ﴾ معجبى ياخود قضامان در پيست * ورنه اين دم لايق چون
تو كيست) اى خر كوش معجب وخود پسندسن ياخود قضا بزم قفامزده در
والا بونفس وكلام قنجن سنك كبينك لايقيدر مراد حواس جسمانيه وقواى
نفسانيه نك نفسى قوى وعقلى ضعيف كورملرى وعقلك نفس اماره اوزره غلبه
ومقابله سنى محلل بطلرندن عبارت اولور ﴿ مثنوى ﴾ بازجواب خر كوش نخجيرانرا *
كفت اى ياران حقم الهام داد * مر ضعيفى راقوى رأيى فتاد) خر كوش
نخجيرله جواب ويروب ايتدى اى ياران حق تعالى بكا الهام ويردى تحقيقا
رضعيفه برى قو رأى دوشدى پس صورت بين اولميوب سيرت بين اولمغه سعى
ايلك كه صورتا چوق حقير شئ وار دركه انك كارنى صورتده عظيم وجسيم
اولان شيلرا شلمكه قادر اولمز ﴿ مثنوى ﴾ آنچه حق اموخت مر زنبوررا *
ان نباشد شير راو كوررا) مثلا اول نسنه يى كه حق تعالى زنبوره اوكرندى اول

صنعت شيره و بيان اشكنه اولمز ﴿ مثنوى ﴾ خانها سازد پراز حلواى تر *
حق بروآن علمرا بكشاددر) اول زنبور حلواى تردن طولو خانه لر دوزر حق
تعالى حضرتى انك اوزرينه اول علمك قپوسنى اچدى حق تعالينك الهاميله
اول زنبور مسدس وهموار خانه لر دوزركه مهندسلر آنك صنعتنده عاجز
ومتحيرلردر ﴿ مثنوى ﴾ انچه حق آموخت كرم پيله را * هيچ پيلى داند ان كون
حيله را) مثال آخر اول نسنه يى كه حق تعالى ايپك قوردنه اوكرندى هيچ
برفيل مع جسامته وعظام شكله انك كبى حيله يى بيلورمى ﴿ مثنوى ﴾ ادم
خاكى زحق آموخت علم * تا بهفتم اسمان افروخت علم) خاكه منسوب اولان
آدم علمى حق تعالى حضرتندن اوكرندى آسمان هفتمه دك وياخود تا آسمان
هفتمده انك علمى شعله لندى يعنى سماوات سبعه انك علمنك نوريله منور اولدى
﴿ مثنوى ﴾ نام وناموس ملك را درشكست * كورئ انكس كه درحق
درشكست) ملكك نامنى وناموسنى صيدى يعنى ملائكه انك علمنى كوروب
قصورلرينه معترف اولوب سبحانك لاعلم لنا ديو كندبلردن نفى علم قيلديلر وعجزلرين
بيلديلر اول كيمسه نك كورلكنه كه حقده ريب وشكده در واول كيمسه دن مراد
كيم ايدوكين بوبيتله تعريف ايدوب بيوررلر ﴿ مثنوى ﴾ زاهد ششصد
هزاران ساله را * پوزبندى ساخت ان كوساله را) التى يوز بيك يللق زاهديكه
مراد شيطاندر والتى يوز بيك يل زاهد اولمسندن مراد كثرت زهد وعبادتندن
عبارت اولور برپوزبند دوزدى اول كوساله ايچون اول كوساله يى پوزبنده منسوب
اولان دوزدى ديمك دخى وجهدر پوزبند شول آغزباغنه ديرلركه بوزاغينك
اغزنه بغلرلر امامنى امسون ايچون پس برسبيل استعارهٔ تخييليه شيطانى بوزاغويه
تشبيه ايدرلر انك پوزبندندن مراد قياسات عقليه سى اولور ﴿ مثنوى ﴾
نانتاند شير علم دين كشيد * تانكرد دكرد آن قصر مشيد) تادين علمنك سودنى
چكمكه يعنى امكه قادر اولميه تااول محكم وعالى قصرك اطرافنى طولنميه قصر
مشيددن مراد علم دين واسرار يقين اولوركه حق تعالى آنى حضرت آدمه
تعليم قيلدى وشيطان استكبارى سببيله اكا وصولدن محروم قالدى ﴿ مثنوى ﴾
علمهاى اهل حس شد پوزبند * تانكيرد شيرزان علم بلند) كذلك اهل حسك
علملرى انلره پوزبند اولدى يعنى اهل ظاهرك علملرى كندبلره آغزباغى اولدى
تااول عالى علمدن سوت طوتميه يعنى علم ديندن واسرار يقيندن ذوق الميه زيرا
الفاظ وعباراته مشتغل اولان وقياسات عقليه دن لذت بولان كيمسه لر انبيا
عليهم السلام واولياى كرام حضراتنك ذوق الدقلرى علوم دينيه واسرار
لدنيه دن ذوق اله مزلر ومنتفع اوله مزلر ﴿ مثنوى ﴾ قطرهٔ دل ايكى كوهر

فتاد * كان بدر ياها وكردونهـا نداد) كوكل قطره سنـه بر كوهر دوشـدى
كوكل قطره سندن مراد شول سوبداى دل دركه صنوبرى الشكل اولان قلبـك
ايچنده مردمك چشم مقدارى برقطره لطيف خوندر كه محـل حيـات وروح در
سوبداى دله علم واد راكله موصوف برروح كوهرى واقع اولديكه حق تعـالى
حضرتى آنى دريازه وفلكلره ويرمدى پس اكرچـه منبع روح اولان سويداى
دل حد ذاتنده برصغيرشئ در وليكن من حيث المعـنى زياده عظيم وكبيرد ركه
صورتا عظيم اولنلر انك مالك اولديغى علوم واسراره مالك اوله مزلر ❊ مثنوى ❊
چندصورت اخر اى صورت پرست * جان بى معنيت ازصورت نرست) اى صورت
پرست آخر نيجه دك صورت سنك معناسز جانك صورتدن قورتلمدى اكر معنـا يه
واقف اولمق استرسك صورته بقمقدن كذرقيل تا هرشيئك عالم معناده اولان مرتبه سنه
وقدرنه عالم اوله سن ❊ مثنوى ❊ كر بصورت ادمى انسان بدى * احمدو بوجهل
خود يكسان بدى) اكر آدم اوغـلى صورتله انسان اوليـدى احمد وابوجهـل
خوديكسان اولوردى زيرا (انما انا بشر مثلكم) حسبنجـه ايكيسى بله بشر يتـده
وصورت انسـانيتده مشتركاردر وليكن من حيث المعـنى بينهماده (كبين الارض
والسماء) تفاوت عظيمه واردر ❊ مثنوى ❊ نقش بر ديوار مثل آدمست * بنكر
ازصورت چه چيز اوراكمست) مثلا ديوار اوزره نقش آدم كيدر نظرايله كوركه
صورتدن انك نه شيئ اكسكدر اول آدم شكلنه مماثل اولان صورتك نه شيئى اكسك
ايدوكنى بو بيتـله بيان بيوررلر ❊ مثنوى ❊ جان كمست ان صورت باتاب را *
رو بجوآن كوهر كياب را) او باتاب اولان صورتك يعنى اول ديوارده نقش اولان
تابلو وزينتلو صورتك جانى اكسكدر يورى اول ناياب و بى نظير كوهرى طلب
ايله كه لازم اولان اودر ❊ مثنوى ❊ شـد سرشيران عالم جـمله پست * چون
سك اصحاب راد اندردست) جـمله عالم ارسلانلرينك باشى پست و نكون اولدى
چونكم اصحـاب كهفك كلبنه ال و يرديلر يعـنى انلرك صحبتنه وخدمتنه حـق
جانبندن دستور و يرلدى وجنت اعـلايه انلرله بله داخـل اولمغه تبشير قيلنـدى
باخصوص كه (وكلبهم باسـط ذراعيه بالوصيد) نص شريفيله ممنون اولوب
قرآن عظيمده ذكر اولنـدى چونكم بوصدر وقـدر اكاميسر اولـدى سلاطين
وحوش اولان شيرلرك باشى اول صورتا حقـيراولان سكه و يريلان شرف وعزتى
كوردكده پست ونكون اولـدى حال بوكه بونلراندن بحسب الصـورة نيجـه
وجوهله اولى واعلادر ومعنى يوزندن بويله شرف وعزت بولدى پس (ان الله
لا ينظر الى صوركم ولا الى اعمالكم بل ينظر الى قلوبكم ونياتكم) حديثنك مفهومى
اوزره خداى تعـالى وانبيا عليهم السلام واولياى كرام صورته باقمزلر بلكه نيت

و سيرته نظر ايدرلر پس كركدر كه سندخى صورت بين اولمقدن كذر قيلهسن
وناظرسيرت اولهسن زيرا هرصورتده بهتروعاليتر اولان معنيده دخى بهتر وعاليتر اولمز
ولهذا قيل * اقل جبال الارض طور وانه * لاعظم عندالله قدرا ومنزلا * صورتا شاة
فيلدن اصغردراما نظيفه در وصورتا پيل اندن اكبردر وليكن جيفه در (تكيم الشاة
نظيفة والفيل جيفة) دينلدى ❊ مثنوى ❊ چه زيانستش ازان نقش نفور * چونكه
جانش غرق شددر بحر نور) اول منفور وقبيح نقشدن اكانه زيان واردر چونكه
انك جانى نوردرياسنه غرق اولدى ❊ مثنوى ❊ وصف صورت نيست
اندر خامهـا * عالم وعادل بوددر نامها) كتابك خامـهلرنده وصف صـورت
يوقدر يعـنى كاتبلرك قلملرنده صورتى توصيف ايلمك يوقدر خامهلردن مراد ذكر
سبب اراده مسبب قاعدهسى اوزره كتابتلرى اولور نامهلرده عالم وعادل اولور يعنى
مكتوبلر ايچره بر كيمسهيى وصف ايتمك لازم كلسه صفات حميـدهسى يازبلورصورت
جيلهسى يازيلوب اكا ارسال اولنمز اكرصورته اعتبار اوليدى بر كيمسـه مدح اولنديغى
وقتده انك شكل وصورتنك حسننى يازوب اكا كوندرلمك معتبراولوردى بوخود معتبر
ومقبول اولمهمشدر مكر كه ينه اهل صورت ما بيننده زيرا بونلر كندى محبوب ومخدوملرينه
نامه يازسهلر چشم وابروسنى مدح ايدر وصورت وشكلنده اولان حسن واطافتى
يازرلر بونلرك بويله يازمهسى اهـل معناقتنـده ليس بشيئ قبيلندندر پس بعض
كيمسهلر نامهلرنده شكل وصورتى مدح ايدرلر دينلسـه معتبر اولمز ❊ مثنوى ❊
عالم وعادل همـه معنيست و بس * كش نيابى درمكان پيش و پس) عالم وعادل
جيعا انجق معنيـدر مراد روحك صفت حميـدهلريدركه اول صفتلرى مكان
و جهات پيش و پسده بولهمزسن اكر ديرسكه بدن علم و عدل صفتلرينه
مكان دكليدر الجواب بوكونه صفتلر جانك صفتيدر بدنك صفتى دكل جان ايسه داخل
بدن وخارج بدن دكلدر واكا متصـل واندن منفصل دخى دكلـدر پس بدن
بوصفتـلرك مكانى اولمز و بوصفتـلر معنوى اولوركه اول معنـايى مكانده
و پيش و پسـده بوله مزسن ديمـك اولور ❊ مثنوى ❊ مى زند برتن زسوى
لامكان * مى نكنجد درفلك خورشيد جان) بو علم وعدل صفتلرينك موصوفى اولان جان
لامكان جانبندن تن اوزره اورر يعنى عالم غيبدن ومرتبه لاريبدن اول روح الهى
جسم اوزره پرتوصالر واندهِ تدبير وتصرف قيلر حدذاتنـده جان كونشى فلكلره
صغمز قنده قالديكه خانه جسـد بنى آدمه صغه صورت عالم وآدم روح الهى يه
نسبت برشيئ حقـير در

❊ ذكر دانش خركوش و بيان فضليت ومنافع دانش ❊

❊ مثنوى ❊ اين سخن پايان ندارد هوشدار * هوش سوى قصهٔ خركوش دار)
بو كونه سوزلر پايان طوتمز عقل طوت وفهم وسخن ابت عقلكى خركوش قصهسى

جانبنه طوت ﴿ مثنوی ﴾ کوش خر بفروش ودیکر کوش خر * کین سخن
رادر نیابد کوش خر) اشك قولاغنی صات وغیری قولق صاتون ال زیرا بو سوزی
اشك قولاغی فهم ایلمز کوش خردن مراد ظاهر قولاقیدرکه کوش صور بو کلام
معنوی بی فهم وادراکه قادراولمز بلکه بو کلامی کوش ادراك فهم ایلر کرکدر که
انی عقل کامل صاحبلرندن صاتون الهسن دیمك اولور ﴿ مثنوی ﴾ رو تو
روبه بازیٔ خر کوش بین * مکر شیراند ازیٔ خر کوش بین) یوری سن خرکوشك
روباه بازلغنی کور یعنی دلکو کبی حیله ومکر اویناماسنه نظر ایله کور خرکوشك
شیرانداز اولان مکرنی کور یعنی خرکوشك شیری چاهه آتمه سنك مکرنی مشاهده
ایله دیمك اولور چونکم خرکوش حقیرك شیرقوی ودلیری چاهه اتمسی وطائفهٔ
نخجیرانی انك شرندن ازاد ایتمسی عملیله اولدیغی مقرر اولدی ایسه علمك
فضیلتك ومدحت محمد علیه الصلوة والسلامك بیاننه شروع ایدوب بیوررلر
﴿ مثنوی ﴾ خاتم ملك سلیمانست علم * جمله عالم صورت وجانست علم) علم
سلیمان علیه السلام ملکنك خاتمیدر نتکیم سلیمان علیه السلام ملکنده اجناس
مختلفه‌یی مشهور اولان کندینك خاتمی سببیله تحت تسخیره وتصرفه المشدی که
اول خاتمك نقشی علمله اولمش وانك وجودی علمله ظهوره کلمشدی پس برکسه‌نك
فص قلبنده که علم تسخیر وتصرف منقوش اوله سلیمان علیه السلام وار خلق
عالمك تصرفنه قادر اولور جمله عالم صورتدر وعلم جاندر نتکیم صورت
حیات وقوتی جاندن بولور عالم دخی نظام وانتظامی علمدن بولور انکیچون
عالم عالمك حیات و روحی مشابه سنده اولور موت العالم کموت العالم
حدیثی بو مضمونه شهادت قیلور ﴿ مثنوی ﴾ آدمی رازین هنر بیچاره کشت
* خلق دریاها وخلق کوه ودشت) آدمی بو هنر جهتندن بیچاره اولدی یعنی
بو ذکر اولنان علم وحکمت اجلندن اوتری آدم اوغلنه زبون ومحکوم اولدی
دریالرك وطاغ وصحرالرك خلقی که انسان برو بحرك مخلوقی اوزره علم قوتیله حاکم
ومتصرفدر ﴿ مثنوی ﴾ زو پلنك وشیر ترسان همچو موش * زو نهنك
بحر در صفرا وجوش) پلنك وارسلان انساندن موش کبی خوف ایدیجیدردر
یانك نهنکی انساندن صفر اوجوشده‌در یعنی درونی بولنقده وقیناقده‌در که
مراد انکدر ونك مضطرب ومتألم اولمسندن عبارتدر ﴿ مثنوی ﴾ زو پری
ودیو ساحلها کرفت * هر یکی در جای پنهان جا کرفت) انساندن پری ودیو
ساحللر طوتدی یعنی انك خوفندن قاچوب سواحلی مساکن اتخاذ ایتدی
هر بریسی خوفدن پنهان یرده یر طوتدی ﴿ مثنوی ﴾ آدمی را دشمن پنهان
بسیست * آدمیٔ باحذر عاقل کسیست) آدمینك پنهان دشمنی زیاده چوقدر

مثلاجن وپری وشیاطین وعفاریت کبی حذرو تدارکلو اولان آدمی عاقل برکیمسه‌در
﴿ مثنوی ﴾ خلق پنهان زشتشان وخو بشان * می زند بردل بهردم کوبشان)
خلق بونده فتح خا معجمه ایله یعنی مخلوقدر ضم خا ایله خوی معناسنه اولیقی عدم
مناسبتدن خالی اولمدیغندن ماعدا جمع ضمیری اکا ارسال ایلك
تکلفدن دخی عاری اولمز پس سباق وسیاقه انسب اولان مخلوق معناسنه اولمقدر
یعنی ذکر اولنان مخلوق پنهاندر بونلرك ضررلری ونفعلری وکتکلر وایلکلری
هر دمده قلب اوزره انلرك کوب وتأثیری اورر یعنی وسوسه واغواسی والهام
وافکار حسنه‌یی القاسی کوکل اوزره هر دمده بونلرك کوبی یعنی شیاطینك
وسوسه ایله دوکمسی وملائکه‌نك الهامله قاپی دوکمسی هردم دلده واصل اولور
(کما قال علیه السلام ان للشیطان لمة وللملك لمة بابن آدام فاما لمة الشیطان فایعاد
بالشر وتکذیب بالحق واما لمة الملك فایعاد بالخیر وتصدیق بالحق فمن وجد ذلك فلیحمد الله
ومن وجد الاخری فلیتعوذ بالله من الشیطان رواه ابن مسعود ﴿ مثنوی ﴾
بهر غسل ار درروی در جویبار * بر تو آسیبی زند در آب خار) حق سبحانه
وتعالینك ملائکه وجن وشیاطیندن مخلوقات خفیه‌سی واردر که کیمی انسانه
دوست وکیمی دشمندر انلر که نوریلردر انسانه دوست و انلر که ناریلردر انسانه
دشمندر اکرچه بونلرك ذواتی بحسب الظن مستوره ومخفیه‌در لیکن فعللری
واثرلری وجود انسانیده ظاهر وپدیدار اولور مثلا چون سن غسل ایچون برجویباره
داخل اولسك سکا آب دبنده اولان خار بر آسیب اورر یعنی آیاغکه باتوب
المور ﴿ مثنوی ﴾ کرچه پنهان خار در آبست پست * چونکه در تومی
خلد دانی که هست) اکرچه خارك وجودی آب ایچنده پست وپنهاندر چونکه
اول خار سکا باتر بیلورسنکه آب ایچنده خار واردر پس دائما همزات شیاطین
والهامات ملائکهٔ مقربین قلوب مؤمنینه کلوب تأثیری وخلجان واضطراب
ویردیکی ایچون بیوررلر ﴿ مثنوی ﴾ خار خار وحیلها و وسوسه * از هزاران
کس بودنی یك کسه * باش تا حسهای تو مبدل شود * تا ببینی شان ومشکل
حل شود * تا سخنهای کیان رد کردهٔ * تا کیان را سرور خود کردهٔ) کوکلك
خار خاری یعنی الهامات ملکیه وهمزات شیطانیه جهتندن اولان اضطرابلری
نیچه بیك کیمسه دن اولور یالکز برکیمسه دن دکل یعنی یالکز بر ملکدن که قرینکدر
همان اندن الهام اوله وغیری ملائکه‌دن اولمیه وهمان قرینك اولان بر شیطاندن
وسوسه اوله غیری شیاطیندن اولمیه بویله دکلدر بلکه نیچه یوز بیك ملائکه دن
کر کسه سکا موکل وکر کسه غیر موکل بو اضطرابات والهامات حاصل اولور
وکذلك کروه شیاطیندن هزاران درلو کیمسه دن همزات حاصل اولور یالکز

بر کیمسه‌دن دکل یعنی اکثر اضطرابات الهامات و خلجان همزات هزاران کسدن اولور همان بر کیمسه‌دن دکل یعنی اکثر کیمسه‌یه واقع اولور همان بر کیمسه‌یه دکل سروری وشمینک ذاهب اولدیغی معنی بودر لیکن اولکیسی اولی‌در پس مؤمنه بو ایکی خاطره‌نك مابیننی فرق وتمییز ایلمك لابد ولازمدر اکر سن بونلرك وجودنه انکار ایلرسك صبر ایله تا سنك خواسك بو دنیاده موت اختیار یله ویاخود موت اضطراری ایله مبدل اوله وعالم ملکوت اکبر وملکوت اصغر در حال ظهوره کله تا بو ملائکه وشیاطینی کوره‌سن ومشکل حل اوله اول زمانده بیله سن تا کمکرك سوزنی رد ایلمشسن وکیملری کندیکه سرور قیلمشسن بو سوزم ملائکه وشیاطینك وجودنی انکار ایلین طوائفه دیرلر والزام وجندر زیرا فلاسفه وعقلادن بعض کیمسه واردر که خارجده ملائکه وشیاطینك وجودی یوقدر ملائکهٔ سماویه‌دن مراد قوای سماویه وملائکهٔ ارضیه‌دن مراد قوای ارضیه وملائکهٔ انساندن مراد عقل وفکر وقوای روحانیه وقوت علمیه‌در وقوت عملیه‌در وشیطاندن مراد نفس اماره ووسواس وخناسدن مراد قوت واهمه دردیرلر (کما قال امام الحرمین من المتکلمین فی کتابه الشامل اعلموا رحمکم الله ان بعض العقلاء انکروا الملائکة واولوا بقوی الروحانیة وان کثیرا من الفلاسفة وجماهیر القدریة وکافة الزنادقة انکروا الشیاطین والجن اصلا ورأسا ولا یبعد ذلك ممالا یتشبث بالشریعة وانما العجب من انکار القدریة ومعظم اهل الاعتزال مع تمسکهم بنصوص القرآن والاخبار) پس ای وجود ملائکه وشیاطینه انکار ایلین کیمسه‌لر صبر ایلك تا حسکز مبدل اولدقده بونلری کوره‌سز ومشکلکز حل اوله اول زمانده مشاهده قیله‌سز که ملائکه‌دن کیملرك سوزلرنی والهاملرنی رد ایلدیکز وشیاطیندن کیملری کندیکزه سرور ومقتدا ایلدیکز بو معنی دخی قابلدر که انلری مشاهده ایلدکده معلوم اوله ملائکه وشیاطینك وجودنه اقرار ایلین اولیا ومحققیندن کیملرك سوزنی رد ایلدیکز وبونلرك وجودنه انکار ایلین قومدن کیملری کندیکزه سرور ومقتدا ایلدیکز

بازطلبیدن نخجیران ازخرکوش سر اندیشهٔ اورا

(مثنوی) بعد ازان کفتند ای خرکوش چست * درمیان آر آنچه دریادراك تست) اندنصکره نخجیرلر ایتدیلر ای چست وچابك اولان خرکوش اورتایه کتور اول نسنه‌یی که سنك فکر وادراکنده‌در (مثنوی) ای که باشیری تودر پیچیده * باز کو رازی که اندیشیده *) ای خرکوش سن بر ارسلانه صارلمش سن کبرو سویله وآشکاره ایله شول بر رأیی که فکر ایلمش سن (مثنوی) مشورت ادراك وهشیاری دهد * عقلها مر عقل را یاری دهد) مشورت مستشیره ادراك وهشیارلق ویرر عقللر بر عقله قوت ویارلق ویرر (مثنوی) کفت پیغمبر

بکن ای رای زن * مشورت کالمستشار مؤتمن) بو حدیث شریفی مسلم وبخاری وابوداود وترمذی ابوهریره‌دن ونسایی ام سلمه‌دن روایت ایدرلر (قال النبی صلی الله علیه وسلم المستشار مؤتمن) ومستشار اسم مفعولدر مشورت طلب اولنان کیمسه‌دن استشار فلان فی الامر من فلان دیرلر قچن برکارده بر کیمسه بر کیمسه‌نك رأیینی طلب ایلسه مؤتمن دخی اسم مفعولدر راعتنه دیرلر ای جمله امینا معناسن ویررلر پس معنی مشورت طلب اولنان کیمسه امین قیلنمشدر یعنی مستشاره واجبدر که قچن بر مستشیراندن (هل لی مصلحة فی هذا الفعل ام لا) دیو رای طلب ایلسه اکا صالح اولنی وخیراولانی خبر ویره زیرا مستشار امین اتخاذ اولنمشدر پس معنای بیت نخجیرلر خرکوشه دیدیلر که ای خرکوش پیغمبر علیه السلام دیدیکه مشورت ایله ای رأی زنکه مستشار مؤتمندر سن دخی بزدن رأی طلب ایله وبزی امین اتخاذ ایله تاکم بزم آرا وعقوللرله قوت بوله‌سن دیدیلر پس بو محلده مستشار نخجیران ومستشیر خرکوش اولور بعضیلر خطا ایدوب عکسن زعم ایدرلر وبکاش معنایه کیدرلر شول وقتده که نخجیران طبیعتلو وبهایم صفتلو کیمسه‌لر صاحب عقل وعرفاندن مشاوره طلب ایلسه‌لر صاحب عقل اولنلر انلردن برقاچ وجهله امتناع ایدرلر اولا هرکس مشاوره‌یه لایق دکلدر مکر کامل العقل اوله وثانیا هر زمانده تدبیر تقدیره اویمز قضا ایله کاه تك جفت وکاه جفت تك کلور وثالثا هرکسه کشف راز ایلمك جائز دکلدر قلوب الاحرار قبور الاسرار انکچون دیدیلر که اسرار انده مدفون ومصون اوله پس رازدلی سویلمك خطا وحبس نفس ایلمك احری واولیدر نتکیم سویلمك ودها نکشالق ایلمك مضرتنی بو بیان ایله بزه تفهیم بیوررلر

منع کردن خرکوش ازرازایشانرا

(مثنوی) کفت هررازی نشاید باز کفت * جفت طاق آید کهی که طاق جفت) خرکوش ایتدی هر رازی ظاهر وآشکاره دیمك لایق دکلدر زیرا کاهی جفت تك کلور کاهی تك جفت کلور نتکیم جفتی تکمی دیدکاری اویونده تك دینه کاهی جفت ظهور ایدر وجفت دینه کاهی تك ظهور ایدر پس امور آتیه بر عاقلك معلومی اولمیجق انی قبل الوقوع اختیار ایلمك ضرردن خالی اولمز (مثنوی) ازصفا کردم زنی باآینه * تیره کردد زود باما آینه) یعنی ای صمت وسکوتك نفعن بیلین وحبس نفس قیلین کیمسه اکر صفادن اوتری دم اورسك آینه‌یه ویوزنه قارشو صفاسنی مدح قیلسك علی الفور آینه بزمله بولانور وتیره اولور بو بیتده ممثل به مذکور وممثل محذوفدر ممثل به آینه وممثل اسباب مراد اولور هرنه ایسه پس آینهٔ اسبابك صفاسی وجه مرادی کوسترمکه قابلیت واستعداددن عبارت اولور وآینهٔ اسبابك تیره اولسی وجه مرادی کوسترمیوب اکا قابلیتی اولمقدن کنایه

اولور پس توجیه معنی بو کونه اولور که اکر آینه یه صفاسندن اوتری مدح ایتمکله
دم اورسك آینه بزه علی الفور بولنور کذلك قچن آینهٔ اسباب مراده مقابل بالمشافهه
کلام سویلسك مرأت آلات مقصود کلامك واسطه‌سیله مکدر اولور ورخسار
مرادی کوسترمیوب بوزیلور بوسوز اکثریا انسانك درونده‌کنی سویلسی وصول
مراده مانع اولور دیمکی اشعار قیلور لاسیما ذهب وذهاب ومذهبی خصوصنده
نامحرمه سوزسویلمك ایچون حدیث شریف وارد اولمشدر کما قال علیه السلام
استر ذهبك وذهابك ومذهبك پس بوحدیث شریف که وارد اولمشدر تلمیح
ایدوب بیوررلر ﴿ مثنوی ﴾ در بیان این سه کم جنبان لبت * از ذهاب
وازذهب وزمذهبت) بواوچ نسنه‌نك بیان وافشاسندن لبکی آزد برت یعنی هرکز
سویله ذهابکدن وذهبکدن ومذهبکدن زیرا انسانه کندی جان وجناننددن احفظ
بر مخزن ومحرم اولمز ﴿ مثنوی ﴾ کین سه راخصمست بسیار وعدو * در
کمینت ایستد چون داند او) زیرا بواوچه خصم ودشمن چوقدر یاخود بواوچ
ایچون خصم ودشمن چوقدر چونکه خصم وعدو بونلردن برنی بیله
سنك بوصوکده طورر ﴿ مثنوی ﴾ وربکوبی بایکی دوالوداع * کل
سرجاوز الاثنین شاع) واکر برایکی کیسه‌یه رازکی سویلیه‌مك خود
اول سره وداع وترك لازمدر زیرا هر سر که ایکی یی تجاوز ایلدی
شایع وظاهر اولدی یعنی هماندمکه سردرون ایکی لبدن تجاوز ایلیه ویاخود
ایکی کیسه‌دن تجاوز ایلیه شیوع وظهوری مقرر اولور پس پاستر اسرار کرك
ویاخود اغیاردن حذر اکر مشاوره لازم کلورسه اهل ومحرم اولنلرله مشورت ایله
وسرکی انلره لسان حالله سویله اکر لسان مقالله سویلرسك باری علی طریق
الکنایة والاشارة ایله تکلم حضرت خداوندکار قدس الله سره العزیز بومعنایه
کوره پرنده‌لری تمثیل ایدوب بیوررلر ﴿ مثنوی ﴾ کردوسه پرنده رابندی بهم *
برزمین ماند محبوس ازالم * مشورت دارند سر پوشیده خوب * در کنایت
باغلط افکن مشوب) مثلا ایکی اوچ اوچیجی قوشی بری برینه بغله‌مك براوزره
المدن محبوس قالورلر بونلر مشورت طوترلر خلاص اولمق خصوصنده لسان
حالله سر پوشیده یعنی مستور وخوب ناظر اولنلره کنایتده غلطا فکن اولملری
بووجهله ممکن اولور که بونلر کاه ساکن اولورلر کاه بری بریله پرزنان اضطرابلرندن
جنك وجدل قیلورلر پس همان بونلره ناظر اولنلر بونلرك سکونلرندن توهم ایلرکه
بونلر خلاصدن مأیوس اولدیلر وزمینه الفت وانسیت قیلدیلر حال بوکه بونلر
لسان حالله خلاص اولمق خصوصنده مشاوره ده درلر واکر بونلرك جنك
وجدللرین کورسه‌لر ینه توهم ایدرلر که بونلر متحد الرأی دکلردر وبری بریله

اتفاقلری بوقدر مشاوره‌ایسه اتحاد آرا ایله اولور وجنك واختلاف ایسه
بری برینه بغض وعداوتی اشعار قیلور پس عدو عدویه نیجه معین اولور
وضد ضدیله نه کونه اتفاق قیلور غلط افکن مشوب اشته بوکار مقلوبدر که
بونلرك بحسب الظاهر اولان اختلافی عین اتحاد وتضاد وتنازعی محضا اتفاقدر
زیرا عقل صاحب جزم ایلرکه بونلر خلاص خصوصنده معنا متفقلردر پس
عاقل ودانا اولدر که پرنده‌لردن بورموز واشاراتی الوب اکر محل اقتضا ایدرسه
غلط اندازلق بریله بوکونه معامله قیلوب تامرینی فاش ایتمیه بومحله مناسب
اولان معنا بودر اماسرور یدن عجبدر که بوابیاته برقاچ سوز یازمشدر که عند
عقل الصائب کمعراق لاعبدر وبوندن اعجب عجایب شمیدر که بعض معتاده
اکا تقلید ایتمش وانك اثرنه کیتمشدر اما بمقتضای لکل عالم هفوة ولکل صارم
نبوة ینه معذوردر ﴿ مثنوی ﴾ مشورت کردی پیمبر بسته سر * کفته
ایشانش جواب وبی خبر * در مثالی بسته کفته رأی را * تانداند خصم ازسر
پای را * او جواب خویش بکرفتی ازو * وز سؤالش می نبردی غیربو) حضرت
پیغمبر علیه السلام قچن بر مجلسده اصحاب کرام ایله مشاوره ایلسه‌لردی بسته
سر یعنی مستور وپوشیده مشورت ایدردی اصحاب کرام رضی الله عنهم
اول رسوله جواب دیمش وخصم بی خبر ایدی واصحاب پیغمبر علیه السلامك
مرادندن بی خبر ایدیلر دیمك مناسب معنی دکلدر حضرت پیغمبر علیه السلامك
دأب شریفلری بوایدیکه رأی لطیفلرین بر مثاله مقید ایدوب سویلردی تاخصم کلامك
سردن پاسنی بیلمیه واکا کوره تدارك قیلیه اول رسول کندی جوابنی طوتردی اول
اصحابدن واول رسولك سؤالندن غیر بیلمزدی بن محمد علیه السلامدن ایریلر رایحه
فهم ایتمزدی واکر حین مشاوره‌ده منافقیندن بعض کیمسه اولسه ایدی ذوالوجهین
بر حدیث شریف بیوررلر ایدیکه عرفای اصحاب سر حدیثه مطلع اولوب اوانی
جنانلرین تخمیر واسقیه لسانلرین ایکا وابواب دهانلرین اغلاق ایدرلردی
تکلم خمروا آنیتکم واوکوا اسقیتکم واغلقوا ابوابکم وارد اولمشدر اما نامحرم
اولان غیر بیلمز بونك سرندن بوالیوب انجق معنای ظاهرینه کیدرلردی

﴿ قصهٔ مکر خرکوش ﴾

﴿ مثنوی ﴾ ساعتی تأخیر کرداندر شدن * بعد ازان شد پیش شیر پنجه زن)
خرکوش شیر جانبنه کیتمکده برساعت تأخیر ایلدی اندنصکره پنجه اوریجی
ارسلانك اوکنه کلدی ﴿ مثنوی ﴾ زان سبب کاندر شدن اوماند دیر *
خاکرامی کندومی غرید شیر) اول خرکوشکه کیتمکلکده کیج قالدی اول سببدن
شیرخاکی پنجه‌سیله قوپردی واکردی یعنی انك کیج قالمسندن اوتری شیر غضبدن

بری قازیوب کومر دیمکه باشلدی قصه‌دن حصه هر بار که نفس اماره نك غدامی کندی‌یه کلمکده تأخیر اولنسه شیروار غضبه کلسی مقرر اولدیغنی اشعار ایدر ﴿ مثنوی ﴾ کفت من کفتم که عهدان خسان * خام باشد خام وسست ونارسان) ارسلان کندیسنه ایتدی بن دیدمکه اول دنیالرك عهدی خام اولور خام وسست وضعیف ونارسان اولور یعنی عهده وفا ایتمیجی اولور ﴿ مثنوی ﴾ دمدمهٔ ایشان مرا ازخر فکند * چند بفریبد مرا این دهر چند) انلرك دمدمه‌سی واتفاقله اولان آوازه‌سی بنی اشکدن دوشردی بو دهر بنی نیجه برالدر نیجه بر بونده قصه دن حصه بودرکه نفس اماره صاحبلری اهل دهرك مکر وخداعنه الدنمقدن خالی اولمز و هر بارکه مفتون وفریفته اوله کندیسنی بوکونه ملامت ایلمکدن بری اولمز ﴿ مثنوی ﴾ سخت درماند امیر سست ریش * چون نه پس بیند نه پیش از احمقیش) سست ریش کوشك صقاللو دیمکدر امانه تدبیر وتدارکی ضعیف اولان کیمسه‌دن کنایه اولور احمقیده یا مصدریه اولور و بو بیت مثل موقعنده واقع اولور تقدیر کلام بو اولورکه محکم عاجز قالور سست ریش و بی اندیش اولان امیر چونکه اول امیر احمقلغندن نه اردینی ونه اوکنی کوره یعنی اول حاکم که حماقت وغضبندن شول وقتده که اوکن واردنی کورمیه اول ضعیف اندیشه وحماقت پیشه زیاده عاجز وفرومانده قالور ورأی باصوابدن محروم اولور شیر دلیر عاجز قالدیغی ورأی باصوابدن محروم اولدیغی کبی ﴿ مثنوی ﴾ راه هموارست وزیرش دامها * قحط معنی درمیان نامها) بو بیتده ایکی وجه جائز اولور وجه اول اولدرکه مصرع اول مقتضای مقامك دلالت ایلدیکی کلام محذوفه علت اوله اول کلام محذوف چون نه پس بیند نه پیش از احمقیش قولندن لازم کلورکه دینه پس امیره لازم وواجبدرکه پیش و پسنی کوره وهر برقدمه احتیاط ایله نظر ایر کوره زیرا یول ظاهرا هموار واطیفدر وانك التنده طوزاقلر واردر نامار ایچنده معنی قحطی واردر یعنی اکر حاکم عالم اولمزسه ورأی وتدبیرله سلوك قیلمزسه طریق الهیده اولان داملری کورمیوب اکا کرفتار اولور ومعنا به ظرف ومحل اولان نام وکلامی بی معنی اولان نام وکلامدن تمیز ایده میوب ورطهٔ جهل وغفلتده قالور ووجه ثانی اولدرکه بو بیت بیت اولده حماقتدن اوکن اردن کورمین امیر سست اندیشه مثال اوله تقدیر کلام بو وجه اوزره بویله دیمك اولورکه اول حماقتندن اوکن اردن کورمین امیرکو یا بحسب الظاهر شول راه هموار درکه انك التنده داملر واردر وشول نامالردرکه انك ایچنده معنی یوقدر یعنی بی تدبیر و بی اندیشه اولان امیر ظاهرا دوز یول کبیدرکه کورن کیمسه‌لر انی مقصوده موصل بو وسیله قیاس ایلر اما انك باطننده نیجه ضرر وفساد

داملرنی مشاهده ایلمزودخی شول الفاظ مهمله کبیدر بحسب الظاهر اکا نام وکلام اطلاق اولنور ولیکن انده معنادن اثر اولمز پس بو مناسبتله اکثر الفاظ وتراکیب لذیذه حقیقتنه نظر اولندقده دام مشابه‌سنده اولدیغنه ومعنادن خالی اولدیغنه اشارت وتنبیه ایدوب بیوررلر ﴿ مثنوی ﴾ لفظها ونامها چون دامهاست * لفظ شیرین ریك آب عمرماست) لفظلر ونامار طوزاقلر کبیدر یعنی چوق نامار واردرکه بحسب الظاهر شریف وعالیدر اما معنادام کولکیدر مثلا بر کیمسه‌یه امیر و یاخود شیر و دلیر و یاخود حاکم بالله بیردیرلر و بعض کیمسه‌لره دخی صلاح الدین ومعین الدین ومصلح الدین دیو لقب ایدرلر کول واحمقلره بونام دام اولوب بو اسم ایله مسمی اولان کیمسه‌لرك ذواتنی دخی اسملری کبی قیاس ایدرلر حال بوکه بونلرك مسمالری اسملرینه مطابق دکلدر وکذلك لفظلری دخی بویله در چوق الفاظ واردرکه عبارات فصیحه واستعارات لطیفه شکلنده ظهوره کلمشدر وصناعات شعریه واصطلاحات بدیعیه‌یی جامعه اولمشدر اما معنادن بهره‌سی یوقدر اکرچه الفاظده صناعاتی چوقدر پس بوکونه کلام واداکسراب بقیعه یحسبه الظمآن ماء آیت کریمه‌سنك فحواسنجه سراب قیعه‌یه مماثل اولمشدر انکچون بیوررلر شیرین ولطیف لفظ بزم عمرمز آبنك ریکیدر حاصل کلام اولدرکه قوم صوینی ایچوب وجذب ایدوب نیجه ضایع ایلرسه ظاهرا شیرین اولان الفاظ وعبارات دخی بزم عمرمز صوینی اویله ضایع ایلر مطلقا الفاظه متعلق اولان علوم انسانك عمرنی ضایع ایدیجیدر دیمك اولور پس بوراده بر سؤال لازم کلورکه دینله چونکم الفاظ شیرین جذب آب ایلین رماله مشابه اولدیسه هر لفظ بو حکمده داخلمیدر سؤال مقدره جواب اولمق طریقی اوزره منبع آب حیات اولان لفظلری اولکی لفظلردن استثنا ایدوب بیوررلر ﴿ مثنوی ﴾ آن یکی ریکی که جوشد آب ازو * سخت کم یابست رو آنرا بجو) اول بر قوم که اندن صو قینار فتی آز بولنیجیدر یوری آنی استه یعنی شول بر لفظ که اندن آب حیات علم وعرفان جوشان اولور وزلال معارف واسرار ظهوره کلور بو کونه لفظلر الفاظ وکلمات اناس مابیننده زیاده کیابدر یوری انی طلب ایله آب عمری ضایع قیلمقدن نجات بوله‌سن وخاصهٔ آب حیات معنایی اندن شارب اوله‌سن پس منبع آب حیات اولان کلماتك متکلمی مرد خدا اولدیغی اجلدن وکلام متکلمك صفتی اولدیغی جهتدن اولا منبع آب اولان ریکدن مردان خدانك کلامنی مراد ایلیوب ثانیا کندی ذاتلرنی مراد ایدوب بیوررلر ﴿ مثنوی ﴾ هست آن ریك ای پسر مرد خدا * کو بحق پیوست ازخود شد جدا) ای پسر اول ریکدن مراد خدادرکه اول مرد خدا حق تعالی

حضرتلرینه واصل اولدی وکندیسندن جدا اولدی یعنی صفات نفسانیه دن
واخلاق بشریه دن کذر ایدوب اوصاف الهیه ایله اتصاف قیلدی
﴿ مثنوی ﴾ آب عذب دین همی جوشد ازو * طالبانرازان حیاتست ونمو)
اول مردخدادن دینك لذیذ وشیرین صویی همیشه قینار وظهور ایلر طالبلر
اندن حیات ونشوونما واردر والحاصل مردان خدانك اکرذواتی واکر کلماتی
منبع آب حیات اولان ربکه بکزر ﴿ مثنوی ﴾ غیر مرد حق چوریك خشك
دان * کاب عمرت راخور داو هرزمان) امامرد خدادن غیریسنی قوری قوم
بیل زیرا اوهرزمان سنك عمرك آبنی ایچر والحاصل بونلرك ذاتلری وکلماتلری
محل ضیاعت عمراولدیغی مقرردر پس بونلرله مقارنتدن حذر لازمدر عمر ضایع
اولمیه ﴿ مثنوی ﴾ طالب حکمت شواز مرد حکیم * تاازو کردی تو بینا
وعلیم) مرد حکیمدن طالب حکمت اول یعنی لازمدر که بی معنی اولان
کیمسه لردن مفارقت قیله سن و برمنبع حکمت اولان مرشد علیمدن علم وحکمتی
طالب اوله سن تاکه سن اندن بصیر وعلیم اوله سن حکمتنك تعریفی وبوکا
متعلق اولان کلمات جلد ثالثك دیباجه سنده مذکور اولمشدر فلیطلب فیه
﴿ مثنوی ﴾ منبع حکمت شود حکمت طلب * فارغ ایداوز تحصیل سبب)
حکمت طلب اولان کیمسه یعنی حکمت الهیه یی طلب ایدیجی کیمسه بعد
تحصیل الحکمت حکمتنك منبعی اولور منبع حکمت اولدقد نصکره اول کیمسه
تحصیل سببدن فارغ اولور ﴿ مثنوی ﴾ لوح حافظ لوح محفوظی شود *
عقل اوازروح محفوظی شود) لوح حافظ برلوح محفوظ اولور یعنی ابتدای
حالده طالب حکمت اولان کیمسه حفظ علوم حکم ایدیجی لوح ایدی بعد
تحصیل الکمال جهل وغفلتدن وخطا وذلتدن ومقابل علم و حکمتدن مصون
ومحفوظ برلوح اولور زیرا بومرتبه ده آینهٔ دل مجلی اولوب ولوح محفوظه
مقابله قیلوب انده اولان علم واسرار بونده منعکس ومنقش اولور اول طالب
حکمتك عقلی روح القدسدن محفوظ اولور وفیض الورروحدن مراد کندی
روحی ویاروح اعظم ویاخود روح القدس اولمغه امکان واردر ﴿ مثنوی ﴾
چون معلم بود عقلش مر درا * بعد ازین شد عقل شاکردی ورا) چونکه
کیمسه اول عقلی معلم ایدی که تحصیل عقلی سبیله اولوردی اندنصکره عقل
اکا برشاکرد اولدی زیرا انك روحی وعلمی عقل مرتبه سندن تجاوز قیلدی
وحضرت حقه واصل اولدی ﴿ مثنوی ﴾ عقل چون جبریل کوید احمدا *
کربکی کامی نهم سوزد مرا) عقل حضرت جبریل کبی اکادیرای احمدا اکر
برآدیم ایلروقویم تجلی نوری بنی یقار یعنی شب معراجده حضرت جبرائیل علیه

السلام سدریه واروب مقامنده قالدقده حضرت نبی اکا یااخی لم تأخرت منی
دیو سؤال قیلدقده بو بله دیو جواب ویردیکه یااحمد (لودنوت انملة لاحترقت)
پس عقل دخی سالکك حضرت حقه کمال حبنی وقربنی کوردکده کندی
مرتبه سندن ایلرویه استعدادی اولمدیغنه بناء جبرائیل علیه السلام وار اول
سالکك روحنه دیرکه ای وارث احمد وای معدن اسرار محمدین بومرتبه دن
ایلرویه تجاوزایده مزم وحضرت حقك ذات وصفاتنك مشاهده سی مرتبه سنه
کیده مزم سن سعادتله اول جانبه سیرایله اکر بن کندی مرتبه دن ایلرو برآدم
قویم تجلی نوری بنی احراق وافنا ایلك مقرردر ﴿ مثنوی ﴾ تومرابکذار
زین پس پیش ران * حدمن این بودای سلطان جان) سن بنی قوبوندنصکره
ایلر وسور بنم حدم بوایدی ای جان سلطانی نتکیم حضرت جبرائیل علیه السلام
حضرت سلطان انبیایه لیلهٔ معراجده بو بله دیدی پس وارثله مورث عنهك
ما بیننده مناسبت تامه اولدیغیچون وارث کاملده دخی بوحالت بولنوب عقلی
اکا بوسوزی سویلر واندن بوکونه تأخر ایلر پس کرکدرکه سالك روزوشب
طالب علم وحکمت اوله وطریق علم حکمنده قدرتی یتدکچه سعی وکوشش قیله
﴿ مثنوی ﴾ هرکه ماند از کاهلی بی شکر وصبر * اوهمین داندکه کیرد
پای جبر) هرشول کیمسه که کاهلکدن بی شکر و بی صبر قالدی یعنی اعضا
وجوارحیله عبادت وقلبیله محبت ولسانیله محمدت حق قیلمدی وامرالهی یه
صابر اولمدی اول کیمسه همان بونی بیلورکه جبرآیاغی طوتروجبر بولنه کیدر
یعنی دیرکه اکرام الله بنم طاعت قیلمه هادی اولورسه بکا قوت ومکنت ویرد
بنم حالاطاعت وعبادته قدرت ورغبتم یوقدر دیر مع هذا انفسك مرادی جانبنه
قوت بولور اما طاعت کلسه کاهلکدن عاجزو بی قدرت اولور ﴿ مثنوی ﴾
هرکه جبرآورد خودرنجور کرد * تاهمان رنجوریش در کور کرد) هرشول
کیمسه که جبر کتوردی یعنی راه طاعتده عدم قدرت واستطاعت اظهار ایلدی
اول کند و بی رنجور ایلدی وقوت وقدرتی وارایکن تمارض قیلدی تاهمان
اول رنجورلق آنی مقبره ده ایلدی وهلاك قیلدی ویاخود اول جبرآنی مرتی
منزله سنده قیلدی تاکورکسل وفتوره مدفون ومستور اولدی دیمك اوله پس
مع القدرة والاستطاعة اظهار عدم قدرت مزیل نعمت ومغنیٔ قوت وقدرته
باعث اولور نتکیم مع الصحة والسلامة لاغله تمارض ایلك استجلاب مرض
وسقامت قیلور (کما قال علیه السلام لاتمارضوا فانکم اذا تمارضتم فتمرضوا)
پس بوحدیثك معناسنی نظمه کتوروب بیوررلر ﴿ مثنوی ﴾ کفت پیغامبر که
رنجوری بلاغ * رنج آرد تابمیرد چون چراغ * جبرچه بود بستن اشکسته را

* پاپپوش رك بكسته را) حضرت پيغمبر عليه السلام ديديكه لاغ ولطيفه ايله
اولان خستەلك مرض كتورر تاچراغ كبى اولور يعنى چراغ سو بنديكى كبى
اول كيسه دخى سو ينور پس جبرلقده نه اوله شكسته ومكسور اولنى بغلمق
ومصلح اولمق وياخود منقطع اولان عروق وحبالى برى برينه متصل قيلمغه ديرلر
انكچون جناب حقه عرب ياجابرالمكسور ديوندا ايدرلركه مصلح مكسوراندر
* مثنوى * چون درين ره پاى خود اشكسته * بركه مى خندى چه پارا
بسته) چونكم اى اهل جبر بوراه طاعتده سن اياغك صيه دك وكنديكى مكسور
قيلدك كيمه كولرسن ونه اياغك بغلرسن يعنى كمى استهزا وتمسخر ايلرسن واياغك
جبرك كسالت ايپله بغلرسن وعاجز وبى پايم ديورا طاعته كتيوب تمارض
قيلرسن جبر مذهبنده اولنلر عبادت وطاعت قيلنلرى استهزا ايلمك شانلرندندر
تكيم ديرلر عجبدر بوايله خلق بزده اختيار وقدرت زعم ايدرلر وبزه عبادت
تكليف ايدرلر وبزخود بوخصوصده عاجزو بسته پايز پس حضرت خداوندكار
بونلره ديركه عباد اللهدن كيمه خنده ايلرسن ونيجه بسته پايم ديو سويلرسن
بونلرى مستهزى اولمه وكنديكى طريق حقه شكسته پاقيله زيراسن راه حقده
پايكى شكسته قيلدك وفناو بى نوا اولدك جناب حق سكا پاى معنى وساق
بى عنا وبراق رعنا ويردى وسنى منزل مقصوده ايركورردى * مثنوى *
وانكه پايش دره كوشش شكست * دررسيد اورا براق وبرنشست * حامل دين
بود اومحمول شد * قابل فرمان بدا ومقبول شد * تاكنون فرمان پذيرفتى زشاه *
بعد ازين فرمان رساندر سپاه * تاكنون اختر اثر كردى درو * بعد ازين باشد
امير اختر او * كر ترا اشكال آيد درنظر * پس توشك دارى دران شق القمر)
كورمزميسن اى كاهل بى هنر اول پيغمبر عليه افضل الصلواتك مبارك آيقلرى
ره كوششده ششدى ومتورم اولدى تكيم صحيحنده وارد اولديكه اول حضرتك
طول قيامدن وكثرت تهجددن مبارك آيقلرى متورم اولدى پس حضرت
عائشه رضى الله عنها اول حضرته ديديكه اتكلف هذا وقد غفرلك ماتقدم
من ذنبك وماتأخر قال عليه السلام افلا اكون عبدا شكورا پس جناب حق سورهٔ
طه يى انزال ايلديكه (طه ماانزلنا عليك القرآن لتشقى) يعنى يامحمد بزسكا قرآنى
عبادتله نفسكه تعب ويرمك ايچون انزال ايلمدك بوردى فقال له جبرائيل يامحمد
ارفق على نفسك فان لها عليك حقا وبومضمونى قصيدهٔ برده صاحبى نظمه
كتوروب دير * بيت * ظلمت سنة من احيى الظلام الى * ان اشتكت قدماه الضر
من ورم * پس بوكوشش مقابله سنده اول حضرته براق يتشدى وانك اوزرينه
اوتردى پس انى مقام اعلايه يوردى اوابلده اول بركزيدهٔ آفاق حامل احمال

دين ومرتكب اثقال شرع متين ايدى محمول براق اولدى وقابل فرمان ايدى
مقبول رحمان اولدى * بيت * مهترى در قبول فرمانست * ترك فرمان دليل
حرمانست) تاشمدى امر وفرمانى قبول ايدنجى اولدى پادشاه حقيقتدن بعد
قبول امر رحمان وفرمان رسان اولدى خلق جهان وسپاه اكوان اوزره تكيم
ابن فارض اول حضرتك مرتبه سندن ترجمان اولوب ديرلر * ولافلاك الاومن
نور باطنى * به ملك يهدى الهدى بمشيئتى * وبدرى لم يأفل وشمسى لم تغب *
وبى تهتدى كل الدرارى المنيرة * پس تاشمدى يعنى عبوديت وبشريت حالندن
نجوم اول منبع علومه اثرايلردى اما مقتضيات بشريتدن جدا وعبوديت ادا
ايلدكدنصكره امير اختران ومتصرف زمين وآسمان اولدى اكر سكا
بوخصوص ايچون اشكال وشك كاورسه نظر وفكرتده پس سن انشقاق قمرده
شك وشبهه طوتمه سن منكر انشقاق قمر اولان طائفه كبى مع هذا بوخصوصده
آيت كريمه واحاديث شريفه وارده اولمشدر جمهوردخى بونك اوزرينه اجماع
قيلمشدر * قال الله تعالى (اقتربت الساعة وانشق القمر وان يروا آية يعرضوا
ويقولوا سحر مستمر * روايت كثيره ايله ثابتدر وصحيحنده دخى مكتوبدركه
كفار مكه حضرت رسولدن برآيت استديلر اول حضرت ماه بدره اشارت ايلديلر
ايكى پاره اولوب اينوب حراطاغنك برى برجانبندن وبرى برجانبندن كذر قيلوب
ينه مقامنه واردى قصه سى مشهوردر تفصيله حاجت يوقدر پس حق تعالى
بوحاصل اولان انشقاقدن خبر ويرر قيامت قريب اولدى حال بوكه اقتراب
ساعتك آياتندن بعضى حاصل اولديكه اول انشقاق قمردر وقد انشق القمر
قرآنى دخى بومعنايى مؤيد اولور جماعت مفسرين وجمهور محققين بومعنايه
ذاهب اولمشلردر اما مؤلفين سينشق القمر يوم القيامة معناسن ويرمشلردر تكيم
عثمان بن عطا باباسندن روايت ايلركه (انه قال معناه سينشق القمر وبونلرك
حجتى بودركه لووقع انشقاق القمر فى عهد النبى عليه السلام لماكان يخفى على
احد من اهل الاقطار بوسوز باطلدر زيرا قابلدركه جناب حق اكثر ناسه
كوسترميه وكيجه اولديغندن ناسك كمى اويونده وكمى نومده اولمش اوله لر پس
بوتأويل باطلدر * مثنوى * تازه كن ايمان نه از كفت زبان * اى هوارا
تازه كرده درنهان) ايمانكى دل وجاندن تازه ايله زبان سوزندن تازه ايله زيرا
تصديق جنان اولمسه اقرار باللسان اولمزكه منافق ايمانيله مشترك اولوراى
نهانده وباطنده هواى نفسى تازه ايلش كيمسه * مثنوى * تاهوا تازه ست
ايمان تازه نيست * كين هوا جز قفل آن درواز نيست) مادام كه هوا تازه وقوى در
ايمان تازه وكامل دكلدر زيرا بوهوا اول دروازه نك قفلندن غيرى دكلدر

يعنى هواكه نفسك ماسوايه محبتندن عبارتدر جناب خدايه واصل اولمغه مانع قويدرزيرا اول دروازهٔ حقيقتك هواقفلى كبيدر مادامكه هوازايل اولميه باب حقيقت مفتوح اولمز وسالك جناب حقه وصول بولمز ﴿ مثنوى ﴾ كردهٔ تأويل حرف بكررا * خويش راتأويل كن نه ذكررا) اى هواسنى اله اتخاذ ايدن وتأويل باطل سمتنه كيدن كيمسه بكركلمه‌يى تأويل ايلمشسن يعنى حقيقت معنايه مطلع اولميوب مقتضاى هواى نفسك اوزره معنى ويرمشسن كنديكى قرآنه تأويل ايله قرآن وحديثى دكل يعنى لازم وواجب اولان اولدركه كنديكى اصلاح ايدوب حضرت قرآنه اويدوره سن وقرآنى مراد نفسك اوزره تاويل ايتميوب حالى اوزره قويه سن پس بوكونه تأويل ايدنلره ومقتضاى هوالرى اوزره توجيه قيلنلره رسبيل توبيخ خطاب ايدوب بيوررلر ﴿ مثنوى ﴾ برهوا تأويل قران ميكنى * پست وكژشد ازتو معنىٔ سنى) اى تأويل باطل صاحبى هواك اوزره قرآنى تأويل ايدرسن مراد الله ومراد رسول الله صلى الله عليه وسلم اوزره تأويل ايلمزسن بلند وروشن معنى سندن الحق واكرى اولدى يعنى قرآن وانك معناسى نفس الامرده عالى وروشندر اماسن هواى نفسك اوزره تأويل ايلديككدن الحق واكرى اولدى پس مكس وبول خرى بوكونه كيمسه‌لره تشنيع وتقطيع ايچون على طريق التمثيل ايراد ايدرلر تاكم كلام الهى تفسير ايدنلر تأويل باطل جانبنه كيمه‌لر وكندى رأيله دخى تفسير ايتميلركه (من فسر القران برأيه فليتبوء مقعده من النار) حديث شريفى قوت رو بنله تفسير وتأويل ايدنلر حقنده وارد اولمشدر بعض نسخه‌ده بواوچ بيت واقع اولمشدر كه ترجمه سى بودر ﴿ مثنوى ﴾ ماند احوالت بدان طرفه مكس * كوهمى پنداشت خودراهست كس) اى تأويل باطل صاحبى سنك احوالك اول عجيب مكسه بكزركه اولمكس كندى‌سنى بركيمسه صاندى ﴿ مثنوى ﴾ از خود اوسرمست كشته برشراب * ذرهٔ خودرا بديده آفتاب) سز اول مكس سز كنديسندن سرمست اولمش شراب اوزره كنديسنك ذره‌سنى آفتاب كورمشدر يعنى كنديك ذره قدر فهم وادراكنى خورشيد انور قياس ايلمشدر ﴿ مثنوى ﴾ وصف بازان راشنيده دربيان) كفت من عنقاى وقتم بيكمان) بيان وتفصيلده طوغانلرك وصفنى اشتمش يعنى بازان عالم معنانك اوصاف واخلاقى بيان اولنان كتابلرده استماع ايتمش ومجرد زعم فاسدى كنديه غلبه ايدوب بن كا نسز وقتك عنقاسى ام ديمش

﴿ زيافت تأويل مكس ور كيك ظن او ﴾

﴿ مثنوى ﴾ ان مكس بربرك كاه وبول خر * همچو كشتيبان همى افراشت

سر) اول مكس صمان چوپى واشك بولى اوزره كشتيبان كبى باشنى يوجلدردى ﴿ مثنوى ﴾ كفت من دريا وكشتى خوانده ام * مدتى درفكر آن مى مانده ام) اول مكس ديدى بن دريا وكشتى اوقومشم يعنى بول خره دريا وبرك كاهه كشتى اطلاق قيلمشم برمدت انك فكرنده قالمشم ونيجه ايام بوكاره مشغول اولمشم ﴿ مثنوى ﴾ اينك اين دريا واين كشتى ومن * مرد كشتيبان واهل رأى زن) اشته بودريا بول خره اشارتدر وبوكشتى برك كاهه اشارتدر وبن مرد كشتيبانم ورأى ايدیجى اهلم يعنى اول مكس بويله زعم ايلر برك كاهه اشته كشتى وبول خره اشته دريا ديوسويلر وكندوبى برراى زن كميجى زعم ايلر وبوكونه تأويل باطل ايلر ﴿ مثنوى ﴾ برسردريا همى راند او عمد * مينمودش آن قدر بيرون زحد) دريانك اوستنده اول مكس صال سوردى بوقدر شئ كه مراد برك كاه وبول خروكنديك وجوديدرانكا حددن زياده وبيرون كورندى ﴿ مثنوى ﴾ بود بيحد ان چنين نسبت بدو * ان نظر كه بيند ان را راست كو) بى حد وفراوان ايدى اول چنين انكا نسبت يعنى اول بول خرمكسه نسبتله بى حدايدى اول نظر كه اول بول خرى راست كوره‌نى يعنى هرشيئى حقيقتله كوره اول نظر مكس جنسندن قنده اولور اول نظر اولمزالا انسانده اولور ﴿ مثنوى ﴾ عالمش چندان بود كش بينشست * چشم چندين بحر هم چندينشست) مكسك عالمى اول قدر اولوركه انك بينش ونظريدر چشم بوقدر بحرهم انكا بوقدردر زيرا هركسك ادراكى نه مقدار ايسه علمى دخى اول مقدار اولور واشيايى دخى اول مقدار ادراك قيلور پس مقالك مآلنه وبوكلامك نتيجه ومرامنه بوبيتله اشارت ايدوب بيوررلر ﴿ مثنوى ﴾ صاحب تأويل باطل چون مكس * وهم او بول خروتصوير خس) باطل تأويلك صاحبى مكس كبيدر انك وهم وظنى بول خروتصوير وتأويلى خسدر تصويراوخس تقديرنده درخس بورك كاه معناسنه اولور تأويل باطل اولور قيد ايلملرى تأويل حقدن احترازدركه تأويل حقى بيلمز الا الله وعلمده راسخ اولنلر بيلور ﴿ مثنوى ﴾ كرمكس تأويل بكذارد براى * ان مكس رابخت كرداند هماى) اكر مكس راى واسطه‌سيله اولان تأويلى ترك ايلرسه اول مكسى طالعى هما ايدر يعنى اكر مكس مشرب اولان مأول رأيله اولان تأويل باطلى ترك ايليوب ثابت اواورسه انك طالع همايونى اوج معناده انى هما پرواز ايلر پس تأويل ركيكدن قورتلوب بعده هرنه سويلرسه تحقيق سويلر بوهم وجهدر اكر مكس تأويل باطلى رأى مليح وفكر صحيح ايله ترك ايليه انى بختى هما كبى عالى مرتبت ايلر ﴿ مثنوى ﴾ ان مكس نبود كش اين عبرت بود * روح اونه درخور صورت بود) كش كه اش تقديرنده در تقدير كلام اول مكس اولمز كه انكا فكر صحيح ايله تأويل باطلدن

عبور ایتمك وراه تحقیقه كتمك حالتی میسر ومقدر اوله انك روحی صورته لایق اولمز بلكه صورت عالمندن برتر وعالیتر اولور و انك ادراكنده عقول حیران قالور

تولیدن شیراز در آمدن خر کوش

مثنوی همچوان خر كوش كو بر شیر زد * روح اوكی بوداندر خوردقد) مثلا اول خر كوش كبی كه او كندوینی شیره اوردی یعنی شیره پنجه اوردی ومخاصمه ومقابله قیلدی انك روحی قچن قدنه لایق ایدی یعنی انك روحی قدو صورتندن عالتر و برتر ایدیكه كندندن اقوی واعظم خصمله مقابله ایدوب انی هلاك ایتدی مثنوی شیر میكفت از سر تیزی وخشم * كزره كوشم عدو بر بست چشم) شیر حدت وغضبی طرفندن كندیسنه ایتدیكه دشمن كوش یولندن چشمی بغلدی یعنی اول طائفه نك سوزلرنی استماع ایدوب كوزلرم بغلندی مثنوی مكرهای جبر یانم بسته كرد * تیغ چو بنشان تنم را خسته كرد) جبریلرك مكرلری بنی بسته ومقید ایلدی انلرك اغاجدن تیغی بنی مجروح ایلدی یعنی انلرك صادق وصحیح اولمین سوزلری بنی خسته وشكسته ایلدی مثنوی زین سبب من نشنوم ان دمدمه * بانك دیوانست وغولان ان همه) شمدنصكره بن اول دمدمه یی اشتمزم وانلرك اقاویل مزوره سیله اصلا برایش ایتمزم بو جمله سی دیولرك وغوللرك صداسیدر یعنی بونلرك بوجمله سوزلری شیطانلرك وغوللرك حیله ومكرله اولان كلام واداسیدر غول بیابانده بر نوع جندر كه بعض كیسه لره دوستی كبی صدا ایدوب انلری اضلال ایدرلر ایكنجی جلد ده تحقیقی مذكور اولمشدر مثنوی بردران ای دل تو ایشان را ماایست * پوستشان بر كن كه جز پوست نیست) ای كوكل سن صبر وتوقف ایله انلری یرت انلرك پوستنی قوپار كه انلر پوستدن غیری دكلدر وفی الحقیقه عهدنه وفا ایلمین كیسه لر محضا قشر وپوست منزله سنده در كه شیر غضب الهی انلره من حیث المعنی بو كونه نیت ایلر و بو بی وفالری طورمه هلاك ایله دیو لسان حالله سویلرم مثنوی پوست چه بود كفتهای رنك رنك * چون زره بر آب كش نبود درنك) قشر و پوست ندر كونا كون مقالات ودورلو دورلو كلمات در آب اوزره اولان زره كبی یعنی نقوش وارقام كبی كه انك درنك وقراری اولمیه مثنوی این سخن چون پوست ومعنی مغز دان * این سخن چون نفس ومعنی همچو جان) بو سوزسو بلنور پوست كبی بیل ومعنایی ایچ كبی بیل بو سوز نفس كبیدر ومعنی اكا جان كبیدر معناسی اولمین سوز قالب بی جان كبیدر كه اكا الفاظ مهمله دیرلر واكر رضای خداوند ورضای رسوله موافق اولمزسه اكا مالا یعنی تعبیر ایدرلر مثنوی پوست

باشد مغز بدرا عیب پوش * مغز نیكو راز غیرت غیب پوش) پوست برامغز ایچون عیبنی ستر ایدیجیدر كذلك الفاظ وعبارات كشینك درونك عیبنی اورتیجیدر ولهذا قال علیه السلام العلم والمال یستران كل عیب ایو مغزی غیرتدن غیب اورتیجیدر غیبدن مراد بونده غیب هویت الهیه در یعنی حضرت غیب مطلق كمال غیرتندن مغز نغز صاحبی اولان ولیلری دیده ناسدن ستر ایدیجیدر كه بونلرك جمال جانلرینی وكمال عرفانلرینی خلق عالم كوره مزلر والطافت درونلرینه نظر ایركوره مزلر اما انلركه مغز بد صاحبلریدر وعلم ومال وقبول وقال اكرچه انلرك فسادرونی عیون عوامدن ستر ایلمشدر لكن دیده خواصدن عیوب وقباحتلری مستور و پوشیده اولمشدر مثنوی چون قلم از باد بد دفتر ز آب * هرچه بنویسی فنا كردد شتاب) چونكه قلم بادبدن دفتر آبدن ایدی هرنه یازر ایسك فوری فنا ومحو اولور مثنوی نقش آبست ار وفا جوبی ازان * باز كردی دستهای خود كزان) بی معنی اولان سوز فی المثل نقش ابدر اكراندن وفا وبقا استر ایسك كیرو دونرسك كندی اللریكی ایصریجی اولدیغك حالده مثنوی باد در مردم هوا وارزوست * چون هوا بكذاشتی پیغام هوست) اكر بادن مراد طوتر ایسك انسانك وجودنده هوا وآرزدر چونكم هوایی قویه سن وخدانك امرنه اویه سن هوانك خبریدر یعنی چونكم هوای نفسانیه یی ترك ایلیه سن هویت الهیه نك الهام وكلامی مرتبه سیدر وحضرت حقله مكالمه خوش ایلك وخبر الحق وانی مشاهده قیلق مقامیدر مثنوی خوش بود پیغامهای كردكار * كوز سرتا پای باشد پایدار) حق تعالینك پیغاملری خوش واطیف اولور زیراكه او پیغاملر باشدن آیاغه دكین یعنی اولندن آخرنه دكین پایدار و برقرار اولور پس كركدر كه ترك هوا ایده سن وطریق حقه كیده سن تا الهام حقه لایق اوله سن و پیغام خدایی كوش وهوشله استماع ایلمكه استعداد بوله سن ومقام امنه و بقایه واصل اوله سن مثنوی خطبه شاهان بكردد وآن كیا * جز كیا وخطبهای انبیا) شاهلرك خطبه سی واول سلطنت ودولتلری بالكلیه متبدل اولور انبیای عظام علیهم السلامك خطبه لرندن وسلطنت ودولتلرندن ماعداسیكه بونلر متبدل ومتغیر اولمز باقیدر مثنوی زانكه بوش پادشاهان از هواست * بارنامه انبیا از كبریاست) از درمها نام شاهان بركنند * نام احمد تا ابد برمی زنند) زیرا پادشاهلرك هیبت وشوكتی هوادندر انكچون متبدل وفانی اولور انبیای عظامك اجازتنامه سی كبریادندر یعنی انبیانك حكومت نامه سی وتصرفی عظمت وكبریا صاحبی اولان خدای تعالیدندر حق تعالینك كبریاسنه نیجه فنا وزوال كلمزسه انبیانك دخی اولولغنه اویله زوال كلمز

اقچه‌لردن شاهلرك نامن قوپررلر یعنی سكه‌لرنی تغییر ایدرلر اما حضرت احمد علیه السلامك نام شریفنی تاابدی اوررلر یعنی بعض سیم وذهبدن لوحه‌لر اوزره تبركا وتیمنا انك نام شریفنی تاقیامته دكین نقش ایدوب قزرلر ویاخود كاغددن صحیفه‌لر اوزره دائما نهایته دك كاتبلرانك اسم لطیفنی یازرلر پس نام احمد همیشه مضروب اولمقدن خالی اولمز پس بوراده برسؤال لازم كلور كه دینله مقدما دیدیكزایدیكه انبیای عظام علیهم السلامك دولت وخطبه‌لرندن ماعداشاهلرك دولت وخطبه‌لری بالكلیه متبدل ومتغیر اولور وانلرك نامـلری درملردن زوال بولور پس سلفده كلان انبیانك شریعتلری دخی منسوخه اولدی واكثرینكناملری دخی نامعلوم قالدی ونابدید اولدی پس جزكیا وخطبهـای انبیا دیوشاهلرك خطبه وسلطنتدن انلرك خطبه سی وسلطنت وناملرینی استثنا ایلمك نیجه صحیح اولور بو سؤال مقدره جواب ویروب بیوررلر ﴿ مثنوی ﴾ نام احمد نام جمله انبیاست * چونكه صد امد بود هم پیش ماست) حضرت احمدك نام شریفی جمیع انبیانك نامیدر یعنی انك اسمی جمیع انبیا علیهم السلامك اسمنك مجمعی وانك شر یعتی جمیع انبیانك شرایعنك خلاصه واكلیدر وانك حقیقتی جامع جمیع حقایق وانك روح شریفی جمیع ارواح وعلومه حدایق كبیدر كه جمله‌یی محیطدر چونكه انك اسمی ذكر اولنه جمیع انبیانك وجمله اولیانك واصفیانك اسمـلری ذكر اولنمش كبیدر مثلا چونكم یوز كلدی طقسـان هم بزم قتمزده در زیرا یوز اعـدادك اكلیدر مادوننده اولان عـددلر بونك تحت حكمنده داخلدر وفی الحقیقه یوزده یـك طقسان وسكسان ویتمش والتمش تا احده وارنجیه‌دك جمله سی بو یوز ایچنده موجوددر ویوز بوجمله‌یی محیطدر پس حضرت احمد علیه السلامك نامنی وشرعنی وحقیقتنی بوكا كوره قیاس ایله كه انك ذكر اولمسی جمله نك ذكر اولنمسنی مغنی اولور

﴿ هم دربیان مكر خركوش ﴾

﴿ مثنوی ﴾ درشدن خركوش بس تأخیر كرد * مكرها باخویشتن تقدیر كرد) خركوش شیره كیتمكده چوق چوق تأخیر ایلدی شیره ایده‌جك مكری اولا كندیسنه تقریر ایلدی ﴿ مثنوی ﴾ درره آمد بعد تأخیردر از * تابكوش شیر كویدیك دوراز) دراز ووافر تأخیردنصكره خركوش یوله كلدی تاشیرك قولاغنه برایكی رازدیه خركوشدن مراد بونده عقل معاددر عقل معاد صاحبلریتك بركاره شروع ایلك وقتنده تأنی وتدبیرلری بوكونه اولور هرشیئك آخرنی اول تفكر وتصور ایدوب اندنصكره اكاشروع ایدرلر ﴿ مثنوی ﴾ تاچه عالمهاست درسودای عقل * تاچه باپهنـاست این دریای عقل) عقل سودا سنده تانه عالملر واردر عقل دریاسنده نه عجب وسعتلر واردر سوادی عقل

بونده عقلك قارلنسنده یعنی وجودنده دیمك اولور ﴿ مثنوی ﴾ صورت ماندرین بحر عذاب * می دود چون كاسهـا برروی آب) مثلا بزم صورت ووجودیمز بوشیرین دریاده كه مراد دریای عقلدر بلزوحركت ایلر آب اوزره اولان كاسه‌لر كبی ﴿ مثنوی ﴾ تانشد پرپرسر دریا چوطشت * چونكه پرشد طشت دروی غرق كشت) تاكم بزم صورتمز كاسه‌سی آب عقلدن پراولمیه دریا اوزره لكن كیدر چونكه طشت آبله پراولدی دریاده غرق اولدی یعنی مادامكه بزم وجودمز كاسه‌لری آب عقلدن طولمیه وانك اسرار لطـافتندن پراولمیه عالم صورت سـیرندن خالی اولمز ونقوش والوان كورمكدن فارغ كلمز اما شول دمكه عقلله پراوله وانك معـانی واسراریله طوله عالم صورتدن كذر ایدر ودریای عقلك عمقنه كیدر واسرار عالم جبروتی مشاهده قیلور وبحرلاهوتده مستغرق اولور حتی واروب عقل كل مرتبه سنی بولور ﴿ مثنوی ﴾ عقل پنهانست وظـاهر عالمی * صورت ماموج یا ازوی نمی) عقل دریاسی پنهـاندر وظـاهر اولان برعالمدر ویاخود عالمه منسوب اولان ظـاهردر ویاخود بوصورت عالمی ظـاهردر دیمك اولور بزم صورتمز فی المثل اول دریادن برموج ویا برنمدر ﴿ مثنوی ﴾ هرچه صورت می وسیلت سازدش * زان وسیلت بحرد ور اندازدش) هرنه‌نه‌یی كه صورت وتن اول دریایه وسیله وواسطه دوزر بحر عقل اول وسیله اجلدن اوثری صورت وتنی كندیدن ایراغ آتار یعنی صورت وتن دریای عقل كله واصل وداخل اولمق ایچون هرنه شیئكه وسیله دوزرسه اندن دور اولمغه سبب اولور پس اكا وصل اولان وسیله‌یه كندی نوری اولور آنی غیرك ادراكیچون وسیله قیلمـك ممكن اولور اما غیری انك وصول وادراكیچون وسیله قیلسك انك ادراكندن محروم قالور پس كندی ذاتنی بیلان وربینی دخی مشاهده قیلان اول نور الهیدر واكر اكا واصل اولمق مراد ایلرسـك عقلكی وسیله ایله كه جزؤ كله وسیله اولمغه ممكن اولور ﴿ مثنوی ﴾ تانبیند دل دهنده رازرا * تانبیند تیردوراندازرا) تاصورت مرتبه سنده اولان كوكل رازو ریجی كورمیه تاایراق آتیجینك اوقنی كورمیه دردور اندازودهنده رازدن مراد خدای تعالیدر تیردن مراد واسطه وسببدر تقدیر كلام مادامكه كوكل رازوریجی كورمیه وایراق اتیجینك سبب وتدبیری تیرنه نظر ایدر كورمیه بوندن اولی معنی تیردوراندازه مضاف اولیوب نبیندك فاعلی اولمقدر بوتقدیر اوزره تیردن مراد صورت مرتبه سنده اولان دل ویاخود مجرد حقدن دور اولنك وجودی اولور وتقدیر معنی بویله دیمك اولور كه مادامكه كوكل رازوریجی كورمیه ودخی تیركندوبی ایراق آتیجی كورمیه یعنی مادامكه تیركبی اولان دل وباوجود غافل

بعید ایدیجی وایراق آنجی فاصله نظر ایرکورمیه جواب بو بیت اولور
﴿ مثنوی ﴾ اسب خودر اباوه داند وزستیز * می دواند اسب خود درراه تیز)
اول وجود غافل کندینك آنی یاوه وضایع اولش بیاور وعناد وجدالدن کندینك
آنی یولده تیز یلدیر راسیدر مراد حقدن غافل اولان کیمسه نك عقل وروحیدر که
دائما اکا سواردر ﴿ مثنوی ﴾ اسب خودرا یاوه داند ان جواد * اسب خود
اورا کشان کرده چوباد) اول جواد کندینك اسبنی یاوه وکم بیلور وحال بوکه
کندینك آنی انی چکیجی وبابجی ایامش ﴿ مثنوی ﴾ درفغان وجست وجو
آن خیره‌سر * هرطرف پرسان وجویان در بدر) اول سراسیمه وسرکردان غلط
ایدوب فغان وطلبده در قپودن قپویه هرطرفه یابجی وطاب ایدیجیدر وبویله
دیجیدر ﴿ مثنوی ﴾ کان که دزدید اسب مارا کو وکیست * این چه زیر ران
تست ای خواجه چیست) کاول کیمسه که بزم اسبمزی اوغورلادی قنی وکیمدر
یعنی شول کیمسه که کندی روحندن وعقلندن خبردار اولمیه وعالم ارواح وعالم
عقول وجبروت وملکوت دیدکاری عالملك طلبنده اوله اول کیمسه کندی راکب
اولدیغی آتی حالا اکاراکب ایکن ضایع ایادم دیو ظن ایلمسی کبیدر پس بو کونه
کیمسیه دیمك کرکدر که بو اسب که سنك اوبلوغك آلتنده در ای خواجه ندر یعنی
بوعقل وروحکه سن اکاراکب سن واول سنی حاملدر بونه دردیمك کرك اول کندی
حقیقتندن غافل اولان واسبنی یاوه زعم قیلان کیمسیه دیسك بوسنك سوار اولدیغك
اسب نه در ﴿ مثنوی ﴾ اری این اسبست لیکن اسب کو * بادخود آی ای
شهسوار اسب جو) نعم بو اسبدر لکن اسب قنی دیرای اسب طلب ایدیجی شهسوار
کندیکه کل یعنی اکر بر حقیقتدن غافل اولان کیمسه بوسنك راکب اولدیغك
عقل وروحکدر که حالاسنك ملککده در وسن انی طالبسن دیسك دیرکه بلی
بوعقل وروحدر ولکن عالم عقل وعالم روح قنده در که بن انك طالبیم پس اکا
دیمك کرکدر که ای شهسوار اسب جو غفلتی ترك ایله وکندیکه کل تاکم حقیقتکی
کوره سن عالم ارواح دیدکاربنی کندی روحکده وعالم عقول وجبروت دیدکارنی
کندی عقلکده وعالم لاهوت دیدکارنی کندی سرکده مشاهده قیله سن (وهو
معکم اینما کنتم) رموزنه عالم اوله سن که بوجمله‌سی سندن دور دکلدر
﴿ مثنوی ﴾ جان زپیدایی ونزدیکیست کم * چون شکم پرآب واب خشکی
چوخم) نفخهٔ الهی اولان جان انسانه کمال ظهورندن وغایت قربندن کم وپنهاندر
انسان برکوب کیدر درونی آب حیاتله پر وبیرونی آبدن خشك وخالیدر پس
حقیقت نظری ایله نظر اولنسه جان جان انسانه جان وجنانندن دخی اقرب
واظهردر بر فحوای * ونحن اقرب الیه من حبل الورید * وبر مقتضای (واعلموا

ان الله یحول بین المرء وقلبه) وبر مقتضای (وفی انفسکم افلا تبصرون) نهایة
ما فی الباب شدت ظهوری اکا نقابدر نتکیم تنك حیات وقیامی جانله در پس جانك
حیات وقیامی دخی جاناله در معلوم اولدیکه هرحالده انسان جاندن وجانادن
ایرودکلدر ولکن اکثر انسان بومعنایی مشاهده‌یه قادر دکلدر انکچون حضرت
مولانا قدس الله سره العزیز بوخصوصده الوانله نوری تمثیل ایلدیلر تا معلوم اوله که
الوانك ظهوری نورك وجودنده متوقف ایکن ونور الواندن اظهر ایکن الوان
مشهود ونور اکثر ناسه نسبتله مفقوددر ﴿ مثنوی ﴾ کی ببینی سرخ وسبز
وفوررا * تانه بینی پیش ازین سه نوررا * لیك چون دررنك کم شد هوش تو *
شد زنور آن رنکها روپوش تو * چونکه شب ان رنکها مستور بود * پس بدیدی
دیدرنك ازنور بود) وجود الوان مذهب شیخ ابوعلی سینا ده وظهور الوان
بعضلر مذهبنده وجود نور واسطه‌سیله در پس الوانك ظهوری اوچ نوع نوردن
ایکیسی اولمینجه اولمز اولا نور بصر ثانیا نور شمس وقرثالثا اکر کیجه ایسه نور چراغ
انوردر پس معنای بیت سن سرخ وسبز وفور رنکلی شیلری کوررسن یعنی
جمیع الوانی نیجه مشاهده قیلورسن تا بو الواندن اول اوچ نوری سن کورمیه‌سن
یعنی البته بواوچ کونه نوردن ایکیسی اول سکا حاصل اولمشدر اندنصکره سن
الوان واشکالی کوردك ولکن چونکم سنك هوشك رنکلرده مستغرق وکم اولدی
اول رنکلر سکا نوردن حجاب وروپوش اولدی وسران الوان واشکالی سنی مشاهدهٔ
نوردن غافل قیلدی چونکم کیجه کلدی واول رنکلر مستور اولدی ربس کوردککه رنکی
کورمکك نوردن اولدی ایدی ظهورات اشیا نور خدا ایله در زیرا هر نکم ظاهر فی نفسه
ومظهر لغیره در اکا نور تسمیه اولنور پس جناب حق جل شانه نفسنده اسما
وصفاتیله ظاهر ومظهر جمیع مظاهردر پس بو اجلدن انك اسماء حسناسندن
بری نوردر (وفی حدیث ابی ذر قال سألت رسول الله صلی الله تعالی علیه وسلم هل
رأیت ربك قال نور انی اراه بوحدیث اوچ وجهله قرأت اولنور فتح همزه وکسر
همزه و یاء نسبیله ایکی وجه اوزره برنوردر که و یاخود نوره منسوبدر که بن انی کوزوردم
دیمك اولور پس وارثان انبیا وواصلان حقیقت هدی دخی مارایت شیأ الا ورأیت الله
قبله خواسنجه هرنیه نظر ایتسه‌لر ابتدا خدایی کوررلر اندنصکره نور خدا ایله اشیایی
مشاهده قیلورلر ومؤثردن اثری بولورلر کما سأل الاعرابی النبی صلی الله علیه وسلم قال
علیه السلام بم عرفت الله قال عرفت الاشیاء بالله ای بنور الله وهدیته لا بواسطة الاشیاء
پس کروه مستدلین بونلرك عکسیدر که انلر اثردن مؤثره استدلال قیلورلر وصانعی
صنعله بیلورلر بوطائفه اول الوانی کوروب بعده نورك وجودنه انکله استدلال
قیلان کبیدر واولکی طائفه نورك وجودیله الوانی کورن کبیدر ومیز بینهما
فان هما ﴿ مثنوی ﴾ نیست دید رنك بی نور برون * همچنین رنك خیال

اندرون * این برون از آفتاب وازسها * واندرون ازعکس انواز علا) خارجده اولان نورسبز رنك واشکالی کورمك میسر اولمدی که ظلمتده الوان واشکال ظهوره کلمدی همچنین درونك خیالاتك رنکی واحوالك لونی دخی بی نور درون ممیز اولمدی ونافع اولان مضر اولاندن فیصل بولمدی الوان واشکال بیرونی بصرایله کوریلور خیال واحوال درونی بصیرتله بیلنور ونورسیرتله فرق اولنور بونور برونی آفتاب وسهادن یعنی نیراندن ظاهردندر ونوردرونی عکس انوارخدادن واثر صفات اسماذندر پس اصل نورنور بصیرتدر ونیجه وجوهشتی ایله نورشمس وقمردن ونور بصردن دخی افضل واقوادرزیرا قوت باصره کندی نفسنی وادراکنی وهم آلتنی که قلب ودماغدر ادراك ایلمز وکلیات وجزئیاتی وموجودات ومعدوماتی دخی ادراك ایلمز وبواطن اشیایه نافذ اولور پس نورشمس وقمرده ونور بصرده بوخصلت وهنربوقدر ایله اولیجق اصل نور دیمك بوکا صحیح اولور * مثنوی * نورنور چشم خود نور دلست * نورچشم ازنور دلهاحاصلست) نورچشم شول قوت باصره در که جمیع چشمی اولان حیواناتده بونور چشم موجود وحاصلدر بلاانضمام نورقلب پس حیوانات انکچون هرنه‌یی کورسلر طبعلرینه ملایم اولنی احساس ایلمکدن غیری نه‌ایدوکن حقیقة بیلمزلر پس نور نورچشم بونلرده ونور بصیرتی اولمین آدملرده یوقدر زیرا نور نورچشم خود نور دلدر نورچشم ایسه کوکللرك نورندن حاصلدر یعنی عندالرویة مدرکه اولان نورچشم نورقلوبدن حاصلدر ویاخود قوت باصره‌نك وحواس ظاهره‌نك نشو ونماسی رئیس جمیع اعضا اولان قلبلرندرکه هرحسك اکااتصالی وآندن استمدادی واردر بوتقریبله نورچشم نور دلدن حاصلدر * مثنوی * باز نور نور دل نورخداست * کوز نورعقل وحس پاك وجداست) کیرو بونلرکبی کوکلك نوریتك نوری نورخدادر یعنی نورلکه قوت عاقله درکانور خدا منضم اولمقسزین هرانسانده واردر دون المجانین استعدادلری مقداری پس نورخداکه عقل وحس نورندن پاك وجدادر چون نور قلبه منضم اولسه انکله معرفةالله حاصل اولور واسما وصفاتی بیلور ومراتب الهیه‌یی تمییز وادراك قیلور وبی یسمع وبی یبصر مرتبه سنی بولور حتی هراعضاسی نور خدا ایله (واشرقت الارض بنور ربها) مقتضاسنجه منوراولدقدنصکره کندوبی عین نور خدابولور نتکیم حضرت پیغمبر علیه السلام دعا ایتمکله بومعنایه اشارت قیلوب بیوررلر (اللهم اجعل فی قلبی نوراوفی سمعی نوراوفی بصری نوراوعن یمینی نوراوعن شمالی نورا وفوقی نوراوتحتی نوراوامامی نوراوخلفی نوراواجعل لی نورا * مثنوی * شب نبد نوروندیدی رنکها * پس بضد نورپیداشدترا * دیدن نورست وانکه دید رنك * وین بضد نوردانی بی درنك)

پس الوان واشکالك کورلمسی نورله‌در چونکم کیجه نور اولمدی رنکلری کورەمدك پس نورك ضدی سببیله سکانور پیدا اولمدی ایمدی اول نوری کورمکدر اندنصکره رنکی کورمکدر وبومعنایی یعنی اول نوری کوروب صکره رنکی کورمکی نورك ضدیله بیلورسن بلافکر وتوقف که بونی بیلمك بدیهیاتندر ملاحظه ونظره محتاج دکلدر * مثنوی * رنج وغم راحق پی آن آفرید * تابدین ضدخوش دلی آیدپدید) رنج وغمی حق سبحانه وتعالی انکچون خلق ایلدیکه تابوایکی ضد سببیله خوش دللك ظاهره کله که هرشیء ضدیله منکشف اولور مثلا اکر کیجه اولمسه بلمزدیکه نهارنه‌در وشتا اولمسه معلوم اولمزدیکه بهارنه‌در فقروغنا اولمسه سلامت وعنایی کم بیلوردی سقامت اولمسه صحتی کم بیلوردی وحیات اولمسه موتدن کم آکاه اولوردی یاخود ظلمت اولمسه نوروقوت اولمسه فتور بیلنورمیدی والم اولمسه حضور وغم اولمسه سرور بولنورمیدی البته نقمت نعمتی مظهر اولور وذلت عزتی و زحمت راحتی تبیین قیلور اعلا پستی ایله بیلنور و هستی نیستیده کوریلور (بیت) هستی اندر نیستی بتوان نمود * مال داران برفقیر آرند جود * وقس علی هذا سائر الاضداد * مثنوی * پس نهانها بضدپیدا شود * چونکه حق رانیست ضد پنهان بود) فاذا کان کذلك الاشیاء تبین باضدادها نحو اسنجه نهانیلر ضدیله عیان اولور چونکم حقه ضد یوقدر نهان اولور پس باء عربیله اوقنمقده جائزدرکه چوق نهانیلر ضدیله پیدا اولور چونکم حقك ضدوندی یوقدر پنهان اولور دیمك اولور یعنی جناب حقك وجودده شریك وندی والوهیتده مقابل وضدی یوقدر که بواسطهٔ تضاد وقابل ظهوره کله بلکه جمیع اوصاف متضاده واسماء متقابله ایله مرایای کائنات ومجالیء موجوداتده متجلیه اولان حضرتدر (بیت) وماهی الاان بدت بمظاهر * فظنوا سواها وهی فیهم تجلت * وغایت خفاسی کمال ظهورندندر ونهان اولسی زیاده عیان اولسندندر انکچون * بیت * ای تومختفی در ظهور خویشتن * وی رخت پنهان بنورخویشتن * دیمشلردر * مثنوی * که نظر برنور بود انکه برنك * ضد بضد پیدابود چون روم وزنك * پس بضدنور دانستی تونور * ضدضدرامی نمایدرصدور * نورحق رانیست ضدی در وجود * تابضداوراتوان پیدا نمود) زیرانظر اول نوره اوار اندنصکره رنکه اولوراویله اولیجق ضد ضدیله پیدا اولور رومی وزنکی کبی پس ضد نورله بیلدکسن نوری زیرا ضد ضدی کوستررصدورده بویله اولیجق نورحق بوکونه استدلال قیلق ممکن دکلدر زیرا حق تعالی حضرتلرینك نورینك وجودده ضدوندی یوقدرتاکم ضدی ایله آنی پیدا وهویدا کوسترمك ممکن اوله زیرا نوری ظلمتك ضدی اولان نور

دكلدر كه انك نورنى ظلمتله بيله سن ووحدتى كثرتك مقابلى اولان وحدت
دكلدر كه وجود مقيددن وجود مطلق آيروب اكا بواستدلال ايله عارف وواقف
اوله سن اكر نظر حق بيله بقارسك بروحدت كوررسنكه جميع كثراتله رونما اولمش
و برحقيقت بولورسنكه جمله اضداد واختلا فاتله ظهور قلمش ومع هذا بو كثرات
ومظاهر اكا محل ومكان دكلدر ❊ مثنوى ❊ لاجرم ابصارما لاتدركه * وهو
يدرك بين تواز موسى وكه) سورهٔ انعامده اولان آيت كريمه يه اشارتدر
(لاتدركه الابصار) اى لايحيط به الابصار لانه لطيف جليل عن ادراكها و كيف
تدركه وهى لاتدرك انفسها التى هى نورمنه (وهو يدرك الابصار) لاحاطته بكل شئ
والطف ادراكه پس بو بيتك معناسى لاجرم بزم كوزلرمز اول اللهى ادراك
واحاطه ايدهمز نفى ادراك نفى رؤيتى مستلزم دكلدر زيرا ادراك احاطه يه ديرلر
حق تعالى احاطه اولنمقدن منزهدر واول الله بزم ابصارمزك جميعنى ادراك ايلر
بزم بصرلرمز آنى ادراك ايلمك خصوصنى سن كورموسى عليه السلامدن وكوه
طوردن كه جبل طوره رب موسى عليه السلام تجلى قيلدقده كوه طورمدكوك
ومتلاشى اولوب وحضرت موسى عليه السلام مغشى عليه يقيلوب عقلى
كيدوب بعد الافاقه (سبحانك تبت اليك وانا اول المؤمنين) ديو جناب حق
بو بصرله ادراك اولنمقدن تنزيه قيلدى ❊ مثنوى ❊ صورت ازمعنى چو
شيراز بيشه دان * ياچو اواز وسخن زانديشه دان * اين سخن واوازازانديشه
خاست * تو ندانى بحرانديشه كجاست * ليك چون موج سخن ديدى لطيف *
بحران دانكه باشد هم شريف) يعنى لاجرم بزم ابصارمز آنى كورمديكى من
حيث ذاته درلامن حيث صنعه وآثاره اكرچه عالم معنى بو كوز ايله كورلمز اما معنا
صورتده ظهور ايلديكى جهتدن صورتدن معنايه عارف اولورسن وآثاردن
مؤثرى بيلورسن تكيم تمثيل بيوررلر مثلا معنى عالمندن صورت عالمنى بيشه دن
شير كبى بيل تكيم شير مشبستاندن نشو ونما بولوب واندن چيقوب ظهوره كلوب
ينه اكا عودت ايدر كذلك بو صورت عالمى دخى مشبستان معنادن نشو ونما بولور
واندن ظهوره كلور و ينه اكا رجعت قيلور ياخود صورت عالمنى انديشه دن
حاصل اولان سخن وآواز كبى بيل كه معنى عالمى فكر وانديشه كبيدر وصورت
عالمى صوت وسخن كبيدر كوركه بو سوز و بو اواز انديشه دن قالقدى وحاصل
اولدى مع هذا سن بيلمزسنكه بحرانديشه نه مكانده دركه انسانه نه داخل ونه
اندن خارج ونه منفصل ونه متصلدر وليكن بحر موج سخنى چونكم كوردك كه
لطيفدر انك بحرنى دخى هم بيلورسنكه شريفدر زيرا الجرعة تدل على الغدير
والحفنة تدل على البيدر الكبير فحواسنجه اثردن مؤثره استدلال اولنور وجزؤدن

كله استشهاد وانتقال قيلنور فقس على هذا عالم الصورة وعالم المعنى والصنع
مع الصانع الاعلى ❊ مثنوى ❊ چون زدانش موج انديشه بتاخت *
ازسخن واواز اوصورت بساخت * ازسخن صورت بزاد وبازمرد * موج
خودراباز اندر بحر برد * صورت از بى صورتى آمد برون * باز شد كانا اليه
راجعون) چونكم عقل ودانش بحرندن موج انديشه تصور اولوب حلقوم
ومخارج جانبنه چابدى واول تصورات ذهنيه مرتبهٔ مخارجده حروف وكلمات
لباسن كيوب سخندن واول سخنك آوازندن صورت دوزدى والفاظ وعبارات
شكلن بغلدى سوزدن صورت طوغدى ومعنى حاصل اولدى و كيرواولدى
وزائل اولدى زيرا حروف وكلمات اعراض سياله كبيدر كه ايكى زمان باقى قالمز
پس بحكم كل شئ يرجع الى اصله موج سخن كيرو بحرنه كتدى كذلك
جميع صورت بى صورتلك عالمندن كه عقل كل عالميدر نفس رحمانى كبى معانئ
اسماء الهيه يى اظهار قيلدى كيرو اكا كتدى بزكه موجودات ممكنه يزجمله مز
تحقيقا اكا راجعلرز ❊ مثنوى ❊ پس تراهرلحظه مرك ورجعتيست * مصطفا
فرمود دنيا ساعتيست * جمله عالم مى شود هردم فنا * باز پيدامى نمايد در
بقا * هست عالم دائما درسير وجاس * نيست خالى يك نفس ازخلع ولبس)
پس اى سالك اكر نظر حقيقت بيله بقسك هرلحظه سكا مرك ورجعت واردر
وهرآنده اعدام وانك امثالى ايجاد مقرردر وهركس دخى همچنان آنا فانا
موت وحياتده درليكن تجدد امثال وتعاقب اشكال ايلديكيچون اكثر محجوبلر
بو سردن غافلدر و بو معنى (بل هم فى لبس من خلق جديد) آيتك معناى
حقيقيسندن دخى حاصلدر پس افراد ممكناندن هربر فرد دائما خلع ولبسده وفنا
و بقاده دررلر بو نكته يى اشعار ايچون حضرت مصطفى عليه السلام الدنيا ساعة
بيوردى مدت دنيا برساعت اولنجق برآدمك عمرى اول ساعتدن بردم اولور
نهاية مافى الباب اول بردم سرعت انكيزى صنع خداوندكوسترر اما كلمح بالبصر
اوهواقرب درعنداهل الله كما قال الله تعالى (وما امر الساعة الا كلمح البصر اوهواقرب
❊ مثنوى ❊ فكرما تيريست ازهودرهوا * درهواكى پايدايد تا خدا) تو ندانى
بحرانديشه كجاست بيورمشلردى وبحرانديشه يه مناسب برقاچ ابيات شريفه دخى ادا
بيوروب وخلع ولبس سرنى دخى مناسبتله ذكر قيلدقدنصكره بحرانديشه يى
ومنبع فكر وهربيشه يى بيان ايدوب بيوررلر كه اى طالب اسرار الهى بزم فكر
وانديشه مز كويا برتيردر هويت ذات الهيه دن هواى وجود انسانيه ده اول
تيرو كرچن اكا نور تاينه خداى تعالى يه كلور پس دمبدم سهام افكار وافهام
هويت الهيه دن هواى قلوب انسانيه يه رمى اولنور ينه جوانبنه عودت ايلر

كذلك دنيا وما فيها نقدر وار ايسه هر آن حق جانبندن نفس رحمانيه واسطه سيله هر شيئه وجود اعطا اولنور و بنه مقتضاى احديت وقهاريتله انلردن سلب واخذ اولنور تكيم بو معنايه اشارت ايدوب بيوررلر ﴿ مثنوى ﴾ هر نفس نومى شود دنيا وما * بى خبر از نو شدن اندر بقا) هر طرفة العينده كهنه ونو اولور يو دنيا مرده وحى اولور بو اشيا و بزهرانده بو دنيانك كهنه ونوا اولمسندن بى خبرز بقاى صورتده كه بو جهانك صورتا بر نوع اوزره اولان بقاسندن وتيرهٔ واحده اوزره اولان قيامندن قياس ايلرز كه بو عالم لحظة فلحظة كهنه و جديد اولمه حال بو كه هر آنده نيست وهست اولمقده در بو محلده توضيح معنى وتحقيق نحوى بودر كه اسماء الهيه ايكى قسمه منقسمدر كه اول لطفيه وقهريه در وجله سى هر آنده در كارو بر عملدر كه هيچ بر بنه تعطيل ممكن دكلدر پس حقايق امكانيه دن هر بر شيئه وجوده كلسه در حال رحمت رحمانيه انى اخذ ايدوب اكا افاضهٔ وجود ايلر پس احديت حقيقيه اقتضاى انقهار تعينات واستدعاى اضمحلال كثرات ايلردر حال اول وجودى نفسندن خلع وسلخ ايلر همان دم رحمت رحمانيه اسلوب سابق اوزره اكا افاضهٔ وجود ايلر بنه وحدت حقيقيه انى اندن سلب واخذ ايلر فعلى هذا جميع اشيا دائما اعدام وايجاد وافنا وابقا اوزره اولوب دنيا وما فيها هر دم كهنه ونو اولمقدن خالى دكلدر پس بو جهان وكون ومكان اعراض سياله كبى اولديسه بو جمله دن عمر انسانى ما جارى يه تشبيه ايدوب بيوررلر ﴿ مثنوى ﴾ عمر همچون جوى نو نو مى رسد * مستمرى مى نمايد در جسد ان زتيزى مستمر شكل آمدست * چون شرر كش تيز جنبانى بدست) عمر انسانى آب روان كبى طور مز نو نو بتشوب جريان ايلرو در حال هر دم كه كذشته اوله نفس رحمانى افاضهٔ عمر ايلر بو جهتدن جسد انسانيده عمر مستمر دائما كورينور متجدد الامثال ومتشابه الاشكال اولديغيچون اما كمال سرعت سريانندن وبغايت تيز جريانندن اول عمر مستمر الشكل كلمشدر وحس انده غلط ايدوب انى طول ودراز عمر صانمشدر مثلا شول بر شاخ اوزره بر آتش پاره كبى كه سن انى الكله تيز تيز تحريك ايده سن يا دائرهٔ مدور وياخود بر خط مستقيم كورينور نتكيم بو معنايى تفهيم ايچون تكرار نقطهٔ جوالهٔ ناريه يى تمثيل ايدوب بيوررلر ﴿ مثنوى ﴾ شاخ آتش را بجنبانى بساز * در نظر آتش نمايد بس دراز) يعنى بر آتشه مضاف شاخ سوخته يى كندى صنعتله وكاركله تحريك ايلسك نظرده زياده طول ودراز آتش كورينور كه نقطهٔ ناريهٔ جواله نك يا كرى الشكل كورنمسى وياخود خط مديد مرئى اولمسى مقرر ومحققدر نتكيم دينلمشدر * قطعه * رو نقطهٔ آتشين بكردان * تا دائرهٔ ازان نمايد * اين دائره

غير نقطهٔ نيست * ليكن بنظار چنان نمايد * مغالطهٔ حواس ظاهره و باطنه چرقدر وحواس مدرك ذاتك حقيقت ونفس الامره اطلاعى يوقدر لاسيما قوت واهمه وقوت خياليه نك اكثر كوروب بيلديكى بر عكس وغلطدر نتكيم بو حس ظاهر سراب معدومى موجود وقطرهٔ ناريه يى خط ممدود كورور ونقطهٔ جواله يى دائره زعم قيلور كذلك احول دو بين صورت دائرهٔ موجودات ممكنه ده تجدد تجليات غيرمتناهيه ايله ظاهر اولان نقطهٔ وحدتى ممكناتدن غيرى كوروب وكثرات وتعينات نفس الامرده امر اعتبارى ايكن حقيقة وجودى وار زعم ايلر حال بو كه عند اهل الشهود دائرهٔ موهومى كبيدر * قطعه * اين نقطه ز كردشى كه دارد * بر صورت دائره برآيد * بكذار خيال ووهم بنكر * تا دائره نقطهٔ نمايد ﴿ مثنوى ﴾ اين درازى مدت از تيزئ صنع * مى نمايد سرعت انكيزئ صنع * طالب اين سر اكر علامه ايست * نك حسام الدين كه سامى نامه ايست) بو بيت سؤال مقدره جوابدر كه اكر عمر انسان بر آن ومدت دنيا بر ساعت نيجه اولور كه بو قدر ايام كثيره ومدت مديده واردر ديرسك بو درازى مدت انسانه نسبتله دركه حقيقت كاره واقف دكلدر پس حواس انسانه سرعت انكيزئ صنع الهى بر نفسى چوق زمان وتيزئ صنع ربانى بر آنى نيجه بيك ايام كوستر حال بو كه ايام الوهيته نسبتله بو دنيا بر ساعتدر انكيچون (وما امر الساعة الا كلمح البصر او هو اقرب) در و خلق عالم يوم قيامتى كوردكلرنده حقيقت كاره واقف اولوب كنديلرى دنياده يا بر وقت ويا بر ساعت اكلندى ظن ايدرلر * كما قال الله تعالى (كانهم يوم يرونها لم يلبثوا الا عشية او ضحيها) پس بو سر مجرد قيل وقال ايله بيلنمز بلكه بو اسرارك صاحبى اولان رجاله خدمت وارادتله بيلنور انكيچون بيوررلر كه بو سرك طالبى فرضا علامهٔ عصر اولسه اكا ديكه اشته كامل ومكمل اولان حسام الدين چلبى قدس الله سره العزيز كه اول حضرتك وجود شريفى نامهٔ سامى ونسخهٔ الهيه در او يله اولنجق اول عصرده بو سره طالب اولان انلردن اخذ ايلمسى لازم ايدى وليكن هر عصرك طالبى (خذ العلم من افواه الرجال بقلب لا بعقل ذى عقال) فحواسنجه اول عصرك كمالله متصف اولان رجالندن اخذ ايلمسى لازمدر

﴿ رسيدن خركوش بشير ﴾

﴿ مثنوى ﴾ شير اندر آتش ودر خشم وشور * ديد كان خركوش مى آيد زدور) آجلغندن وخركوش زياده تأخير ايتديكندن ارسلان حدت وحرارتده وغضب واضطرابده ايدى كوردبكى اول خركوش ايراقدن كلور ﴿ مثنوى ﴾ مى دود بى دهشت وكستاخ او * خشمكين وتند وتيز وترش رو) دهشتسز وكستاخلقسز اول خركوش يلر يعنى كويا خدمتده قصور ايلمیوب اداى خدمت ايلمیوب بى باك كلور خشمناك وشدتلو وحدتلو واكشى يوزلو اولديغى

حالده كه صادق وبى كناه اولنلرك حالى بودر ﴿ مثنوى ﴾ كرشكسته آمدن
تهمت بود * وزدلیرى دفع هر ریبت بود) زیرا شكسته وزبون كلمكدن جرم
وتهمت اولور وجرأت ودلیرلكدن هرشك وشبهه نك دفعى حاصل اولور
﴿ مثنوى ﴾ چون رسیداو پیشتر نزدیك صف * بانك برزد شیره ى اى ناخلف)
چونكم اول خركوش صف قتنه ایلرورك ایرشدى یعنى شیر طوردیغى صفه قریب
اولدى هاى اى ناخلف دیو ارسلان خركوش اوزره بانك اوردى ﴿ مثنوى ﴾
من كه كاوانرازهم بدر یده ام * من كه كوش شیرنرمالیده ام) ایتدى بنكه كاولرى
یرتمشم وپاره پاره ایلمشم بنكه اركك ارسلانك قولاغنى بورمشم یعنى تأدیب
ایدوب مغلوب ومقهور قیلمشم شیردن مراد بو محلده غضب شیر حقیقت اولور
وخركوشدن مراد حضرت حق ایله عهد قیلان وعهدنه وفا قیلیوب مكر وحیله
طریقنه ذاهب اولان وامر حق وقتله یرینه كتورمیوب تأخیر ایلین كیسه لر
اولور پس غضب الهى شیرى امره وقتله امتثال ایتمیوب تأخیر ایدن كیسه لره
بو كونه خطاب وعتاب ایدوب دیر كه ﴿ مثنوى ﴾ نیم خركوشى كه باشد
كوچنین * امر مارا افكند او برزمین) بن نیم خركوش یعنى بر یارم عقللو ضعیف
خركوش كیم اوله كه او خركوش بونك كبى بزم امرمزى یر اوزره براغه یعنى
امرمزه التفات ایتمیوب تحقیر ایلیه پس حضرت مولانا قدس الله سره امر حقه
امتثال ایلمكده تأخیر ایدنلره ومكر وحیات نفسانى سمتنه كیدنلره نصیحت بیوررلر
ودیرلر ﴿ مثنوى ﴾ ترك خواب وغفلت خركوش كن * غره این شیراى
خركوش كن) اى خركوش سیرت طوشان اویقوسنى وانك غفلتنى ترك ایله طوشان
كوزى آچق اویور انى كورن بیدار صنور حال بو كه اول اویور وكندیدن غافل
اولور (كما قال صاحب حیاة الحیوان الارنب تنام مفتوحة العین فربما جاءها القناص
فوجدها كذلك فیظن انها مستیقظة) پس چوق انسان واردر كه كوزى آچقدر
وكورن انى بیدار صنور لكن نفس الامرده غافل وناغمدر بیدار شكل اولان غافلارك
غفلتنه خواب خركوش دیرلر پس بو كونه كیسه لره تنبیه ایدوب بیوررلر اى غافل
خواب غفلت خركوشى ترك ایله اى خر بو غضب الهى شیرك غره و خروشنى استماع ایله

﴿ عذر كفتن خركوش ﴾

﴿ مثنوى ﴾ كفت خركوش الامان عذریم هست * كردهد عفو خداوندیت
دست) خركوش شیره ایتدى الامان بر عذرم واردر اكر سنك خداوندلكك عفوى
الویره یعنى سنك خداوندلكك عفوى میسر اولورسه عذرمى بیان ایلیم
﴿ مثنوى ﴾ كفت چه عذراى قصور ابلهان * این زمان آیند در پیش شهان)
شیر خركوشه ایتدى اى ابلهلرك قصور وناقصى نه عذر یعنى نه بى معنى عذر

شاهلرك قتنه بو زمانمى كلورلر بوندہ تنبیه بودر كه وقتسز اولان طاعت سبب عتاب
وعقاب اولور ﴿ مثنوى ﴾ مرغ بى وقتى سرت باید برید * عذر احمق رانمى
شاید شنید) وقتسز قوشسن سنك باشكى كسمك كرك احمقك عذرنى استماع
وقبول لایق دكلدر ﴿ مثنوى ﴾ عذر احمق بدتر ازجرمش بود * عذر نادان
زهر هر دانش بود) احمقك عذرى جرم وخطاسندن یرامزركدر جاهلك عذرى
هر علمك زهریدر یعنى هر كونه عذر قیاسه عذرك طریقنى بیلیوب دخى زیاده
خطا ایدوب عاقل وعالمه الم ویرر ﴿ مثنوى ﴾ عذرت اى خركوش ازدانش
تهى * من نه خركوشم كه در كوشم نهى) اى خركوش سنك عذرك علم وادبدن
خالیدر بن خركوش دكلم كه عذركى بنم كوشمه قویه سن یعنى بن سنك كبى ضعیف العقل
اولنلردن دكلم كه بى محل اولان عذركى استماع ایدروب قبول قیلدیره سن
﴿ مثنوى ﴾ كفت اى شه ناكسى راكس شمار * عذر استم دیدهٔ راكوش دار)
خركوش شیره ایتدى اى شاه برحقیر ناكسى كس عداله برستم دیدهنك عذرنه
قولاق طوت وانك سوزنى استماع ایت ﴿ مثنوى ﴾ خاص ازبهر زكات جاه
خود * كمرهى راتومران ازراه خود) على الخصوص كندى منصب وعزتك
زكاتندن اوترى اولسون بر كمراهى كندى یولكدن سورمه وانى طریق اطاعتكدن
دور ایلمه بو محلده خركوشدن مراد علایم غضب الهى ظهوره كلدكده اظهار
عذر ایلین اهل تسویف واصحاب خطا اولور ودخى اهل جرم ومعصیته تعلیم
ولور كه حین عتابده تأدب ایدوب وتذلل وتواضع سمتنه كیدوب بو كونه تضرع
ونیاز ایدهلر ﴿ مثنوى ﴾ بحر كو آبى بهر جوى دهد * هر خسى را بر سر
وروى نهد) دریا كه اوزى باهر جزیه آب ویرر اول جهتدن آب ویرركه حرارت
شمس واسطه سیله ابخرهٔ ماهوایه تصاعد ایدوب آنى سحاب كندیه نشف
وجذب ایتدكدن صكره اندن زمینه متقاطر اولوب جویلره آب ویرمش اولور
پس بحرك جود وعطاده بو مرتبه عظیم شانى واریكن هر برخسى باشى ویوزى
اوزره قور ﴿ مثنوى ﴾ كم نخواهد كشت دریاز ین كرم * ازكرم دریا نكردد
بیش وكم) دریا بو كرمدنكم وناقص اولمسدر دریا كرمدن زیاده واكسك
اولمز ﴿ مثنوى ﴾ كفت دارم من كرم برجاى او * جامهٔ هر كس برم
بالاى او) شیر خركوشه ایتدى بن كرمى اوكرمت یرنده طوترم یعنى كرمى
اهلنه ومستحقنه ایلرم زیرا نااهل كرم حكمتنى محدود وعدالتى مبطل اولور
هر كسك جامه سنى انك قدى مقدارى كسرم كه عدالت وحكمت بونى اقتضا
ایدر پس مجرد كریمك كرمنه اغترار واعتماد بغیر استعداد جائز دكلدر
(كما قال الله تعالى (یا ایها الانسان ما غرك بربك الكریم الذى خلقك فسویك

فعدلك ﴿ مثنوى ﴾ كفت بشنو كرنبشم جاى اطف * سرنهادم پيش
زر هاى عنف) خركوش شيره ابتدى عذرمى وسوزمى اشت كرمحل اطف
اولمز ايسه‌م عنف وقهر اژدها سنك اوكنده باش قودم وهرنه بيوررسك بعده
تسليم اولدم اصل عذر اولدركه ﴿ مثنوى ﴾ من بوقت چاشت درراه آمدم *
بارفيق خودسوى شاه آمدم) بن قوشلاق وقتنده بوله كالدم كندى
رفيقيم ايله شاهك جانبنه كالدم پس اول رفيقنى تفسير ايدوب دير ﴿ مثنوى ﴾
بامن از بهرتوخر كوش دكر * جفت وهمره كرده بودند ان نفر) بنمله سندن
اوترى برغيرى خركوشى اول قوم جفت وهمراه ايلشلردى ﴿ مثنوى ﴾
شيرى اندرراه قصدبنده كرد * قصد هردوهمره آينده كرد) برشير بولده بنده يه
قصد ايلدى هرايكى همراه كلنجى به قصد ايلدى ﴿ مثنوى ﴾ كفتمش
مابندهٔ شاهنشهيم * خواجه تاشان كه ان در كهيم) خركوش ديراول شيره
ايتدم بز بزشاهنشهك بنده‌سى بزاول دركاهك حقير خواجه تاشلرى بز ﴿ مثنوى ﴾
كفت شاهنشه كه باشد شرم دار * پيش من تو يادهر ناكس ميار) اول يولده
اولان شيرآخر بندن بو كلامى كه اشتدى بكاديدى شاهنشاه كم اوله شرم طوتسن بنم
حضورمده هر ناكسك يادنى كتورمه اكرانك ذكرنى بر دخى ياد ايلرسك
﴿ مثنوى ﴾ هم ترا وهم شهت رابردرم * كرتو باپارت بكرديد ازدرم) هم سنى
وهم سنك شاهكى پرتارم اكرسن بواد اشكله بنم قپومدن رجوع ايدوب كيدر
سكز ﴿ مثنوى ﴾ كفتمش بكذارتابارد كر * روى شه بينم برم ازتوخبر) اول
شيره ايتدم قوبزى هلاك ايلمه تابركره دخى كندى شاهمك يوزنى كوره يم سندن
خبر ايلته يم ﴿ مثنوى ﴾ كفت همره راكرونه پيش من * ورنه قربانى تواندر
كيش من) اول شير ايتدى يولداشكى بنم قتمده رهن قويوخسه سن بنم آيين
ومذهبمده قربانسن ﴿ مثنوى ﴾ لابه كرده بش بسى سودى نكرد *
يارمن بستد مرا بكذاشت فرد) اول شيره چوق تضرع ونياز ايلدم برفائده
ايلمدى بنم يولداشمى الدى بنى يالكز قودى ﴿ مثنوى ﴾ يارم ازرفتى سه
چندان بد كه من * هم بلطف وهم بخوبى هم بتن) بنم يارم اى بلكدن اوچ
اوقدرايديكه بن يعنى اوچ بن قدرايدى هم لطافتده وهم خوبلقده وهم جثه‌ده
وسمزلكده ﴿ مثنوى ﴾ بعد ازين زان شيرا ين ره بسته شد * حال ماين
بود باتو كفته شد) شمدنصكره اول شيردن بو يول مسدود اولدى بنم حالم
بوايدى وسكا سويلنمش سوزى دريم وحق سوز آجيدر قل الحق ولوكان مرا بيان
اولنمش اولدى ﴿ مثنوى ﴾ ازوظيفه بعد ازين اميد بر * حق همى كويم
تراوالحق مر) شمدنصكره وظيفه‌دن اميدكى كس سكا حق سوزى ديرم وحق

سوز آجيدر الحق مر حديثنك مقتضاسنجه حق اولان كلامى سكا سويلدم
سندخى شمدنصكره بر تدارك ايله ﴿ مثنوى ﴾ كروظيفه بايدت ره پاك كن *
هين بيا ودفع ان بى باك كن) اكرسكا وظيفه كركسه يولى پاك ايله اكاه
اول كل اول بى باكى دفع ايله بوبيانده (كفت بشنو كرنباشم جاى اطف)
بيتندن بورايه كلنجيه‌دك ظاهرا خركوشك خطاب ايلديكى شيردن مرادنفس
اماره اولور وخركوشدن مرادينه عقل معاد اولور و اول يولده راست كالدم
ديوحكايه ايلديكى شيردن مراد نفس اماره‌نك صفتلرينك عكسى واثرى مراد
اولور وكندى يه همراهم ديو اسناد ايلديكى خركوشدن مراد عقل معاش
اولور وعقل معاد نفس اماره شيرنه بوكونه مكروخداع ايدوب تاآنى كندى
مقامندن آيروب حيله ايله يوله كتوروب راهحقده نشان ايلديكى چاه قعرور ياصنه
اتمق استروانك شروشورندن نخجيرلر كبى اولان قواى روحانيه‌يى ومدركات
ظاهره وباطنه‌يى ايمن ايتمك استرپس نفسى رياضت قيوسنه آتمغه بوكونه علم
وحيله لازمدر

﴿ جواب كفتن شيرخركوش را وروان شدن باأو ﴾

جونكم اول شيره خركوش كندى ضدندن خبرويردى وغدا حفظنك انقطاعندن
پيام ايركوردى درحال مقامندن ايريلوب كندى يه معارض اولنك دفعنه شروع
ايدوب ﴿ مثنوى ﴾ كفت بسم الله بياتا او كجاست * پيشترشوكرهمى كوبى
توراست) ديدى بسم الله كل تااوشيرقنده دراوكده اولى وايلرو كيت اكرسن
طوغرى سويلرايسك ﴿ مثنوى ﴾ تاسزاى اووصدچون اودهم * ورد
ورغت اين سزاى تودهم) تاانك وبوز انجيليك لايقنى ويرم اكربوديدبكك سوز
يلان ايسه سنك لايقكى ويرم مراد نفس اماره‌نك عقل معاده انكار ايلمسى اولور
﴿ مثنوى ﴾ اندرآمد چون قلاوزى بپيش * تابرداورا بسوى دام خويش)
خركوش برقلاوزكبى شيرك اوكنه كلدى يعنى عقل معاد نفسه پيشوا اولدى تاآنى
كندينك طوزاغى جانبنه ايلته ﴿ مثنوى ﴾ سوى چاهى كونشانش كرده بود *
چادراودام جانش كرده بود) رقيو جانبنه كه اول آنى نشان وتعيين ايلمش ايدى قيويى
اوخركوش شيرك جاننه دام ايلمش ايدى اكثرنسخه‌ده چاه راه محلنه چاه مغرا واقع
اولمشدر بونقديرجه معنى عميق وتاريك قيويى انك جاننه دام ايلمش ايدى ديمك اولور
﴿ مثنوى ﴾ مى شدندابن هردوتانزديك چاه * اينت خركوشى چوآبى
زيركاه) بوايكيسى كه مراد خركوش وشيردر تاجاهك قتنه كنديلر اشته سكا
برخركوش صمان التنده صوكبى ديمك انك مكروپوشيده سندن كنايه اولورندكيم
بعض حيله كرلر يول اوزره برچقورده وافر صواولسه اوزرينى صمان ايله ستر

ایدوب آینده‌لردن بری انی صمان ظن ایلیوب اوزرینه بصدقده ایچنه دوشر
﴿ مثنوی ﴾ آب کاهی را بهامون می برد * آب کوهی را عجب چون می برد)
آب بر صمانی صحرایه ایلتور زیرا خفیفدر آب بر طاغی عجب نیجه ایلتور یعنی
ریدن قلع وقمعه قادر اوله من کوهدن مراد عقل وعلمده ثابت وراسخ اولانلردر که
آب مکر انلری تحریکه قادر اولمز وکاهدن مراد شول ضعیف العقل اولان
سفیهلردر که آب مکر وهوا انلری یردن ایروب صحرای میل وهوسه ایلتور
﴿ مثنوی ﴾ مکر اودام دکند شیر بود * طرفه خرکوشی که شیری می ربود)
انک مکری طوزاغی شیره کمند اولدی عجب بر خرکوشکه بر شیری قاپدی یعنی
طرفه درکه صورتا بر ضعیف وحقیر اولان شیء ظاهرا بر قوی ودلیر اولان شیئ
مغلوب ایدوب هلاک ایتدی و بو ضعیف کیمسه‌نک بر قوی ودلیر کیمسه‌یی قهر
وهلاک ایتمسی چوق واقع اولمشدر ﴿ مثنوی ﴾ موسیٔ فرعون را با رود نیل *
می کشد با لشکر وجمع ثقیل) مثلا بر موسی فرعونی نیل ایرمغنه چکر لشکر ایله وجمع
ثقیل ایله یعنی جمعیت کثیره ایله ﴿ مثنوی ﴾ پشهٔ نمرود را با نیم پر * می شکافد
بی محابا درز سر) مثلا آخر بر پشه یارم قناد ایله قایرمقسزین وترحمسز نمرودک باشنک
درزنی یارار یعنی باشنک بینی شق ایلر خلاصهٔ کلام اولدرکه حضرت موسی
علیه السلام ضعیف ایکن اکا تأیید الهی اولوب ذوالاوتاد اولان فرعونی نیجه
یوز بیک عسکر ایله رود نیله چکوب کندی توابعی ایله اندن کچوب فرعونی هلاک
ایلدی ونمرود دخی حضرت ابراهیم علیه السلام زماننده بر قوی شاه ایدیکم
دولت دنیا وجاه وعزت صوری آنی مغرور ایدوب دعوای الوهیته شروع ایلدی
بر کون غروره کلوب اله آسمان ایله بن مقابله ایدرم دیو عسکر ایله بر صحرایه چیقوب
اوتوردقده حق سبحانه وتعالی اضعف جمیع مخلوق اولان پشه‌لری انلره حواله
ایدوب بر مرتبه انلر اوزره مسلط اولدیلر که قراری فراره تبدیل ایدوب کمی انلر
واسطه‌سیله شربت موتی ایچدیلر وسالم اولنلر مقاملری جانبنه نیجه الم واضطراب ایله
قاچدیلر اول حینده بر نیم پشه نمرودک بورننه قونوب انی دفع ایده میوب بورنندن
ایچرو کیدوب بینی سنه داخل اولدی وانک سرنده درت یوز ییل قرار قیلدی
تکیم شیخ عطار قدس الله سره العزیز حضرتلری منطق الطیرده بو بیت ایله بو معنایه
اشارت بیوررلر (بیت) نیم پشه بر سر دشمن کماشت * در سر او چار صد سالش بداشت
﴿ مثنوی ﴾ حال آن کو قول دشمن را شنود * بین جزای آنکه شد یار حسود)
کورانک حالنی که او دشمنک قولنی اشتدی کور اول کیمسه‌نک جزاسنی که حسوده
یار ومصاحب اولدی ﴿ مثنوی ﴾ حال فرعونی که هامان را شنود * حال
نمرودی که شیطان را شنود) اول فرعونک حالنی کور که هامانک سوزنی استماع

ایلدی هامان فرعونک وزیری ایدی اگرچه اکا ظاهرا دوست ایدی اما من حیث
الحقیقه عدو اولدی زیرا هر بار که ایمانه کلمک استسه انکله مشاوره ایلردی پس
آنی ایمان واسلام دولتندن محروم ایلدی اول نمرودک حالنی کورکه شیطانک
سوزنی استماع وقبول ایلدی شیطان نمروده انسان صورتنده تمثل ایدوب سن
تکریسن ابراهیمه تابع اولمه وایمان کتورمه دیو دوست شکلنده بعض سوز القا ایلردی
اول بی عقل انک سوزنی قبول ایتدی کورکه انک حالی نه مرتبه‌یه یتدی خلاصهٔ
کلام ونتیجهٔ مرام بو قصه‌دن حصه اولدرکه ﴿ مثنوی ﴾ دشمن ارچه دوستانه
کوید ت * دام دان کرچه زدانه کوید ت) دشمن اگرچه دوستلر کبی سکا سویلر
دام بیل اگرچه سکا دانه‌دن سویلیه ﴿ مثنوی ﴾ کر ترا قندی دهد آن زهر
دان * کر بتن لطفی کند آن قهر دان) اگر سکا دشمن شکر ویره انی زهر بیل اگر تنکه
متعلق بر لطف ایلیه انی قهر بیل بو جمله عدولرک زیاده دشمنی سکا کندی نفسکدر
وشیطان لعیندرکه انسانه عدو مبیندر (کما قال الله تعالی (الم اعهد الیکم یا بنی
آدم ان لا تعبدوا الشیطان انه لکم عدو مبین) وقال علیه السلام اعدی عدوک
نفسک التی بین جنبیک پس نفس و شیطان سکا دوستلر کبی هر نه دیرلرسه وتنکه
متعلق هر نه لطف القا ایدرلرسه انی دام ومکر بیل که انک حقیقتی هلاک وعاقبتی
ندامت وفضاحت اولمق مقرردر بو حذر واحتیاطک فوائد ومنافعی واردر
مادامکم قضای الهی کلمیه ومقتضای ربانی ظهور قیلمیه ﴿ مثنوی ﴾ چون
قضا آید نبینی غیر پوست * دشمنان را باز نشناسی ز دوست) چونکم قضای الهی
کله پوستدن غیری بی کورمزسن ورسم وصورتدن کچوب هر شیئک حقیقتنه
وباطننه نظر ایر کورمزسن دشمنلری دوستدن کیرو اکلمزسن وایولری کتودن فرق
قیلمزسن ولهذا قال علیه السلام (اذا جاء القضاء عمی البصر واذا حل القدر بطل
الحذر ﴿ مثنوی ﴾ چون چنین شد ابتهال آغاز کن * ناله وتسبیح وروزه
ساز کن) چونکه بویله اولدی ابتهال آغاز ایله یعنی قضا کلوب سنی فرق وتمیزدن
عاری قیله چاره‌سی بودرکه یا مقلب القلوب والابصار ثبت قلبی علی دینک دیو
ابتهال وتضرعه باشله وناله وتسبیح وروزه‌یی دوزمک ایله یعنی صوم وتسبیح
وتضرعه شروع ایله ﴿ مثنوی ﴾ ناله میکن کای تو علام الغیوب * زیر سنگ
مکر بد مارا مکوب) ناله ایله بویله دیو که ای سن جمیع غیبلره زیاده عالم پادشاهسن
بزلری فکر طاشنک التنده ازمه دیوکه ﴿ مثنوی ﴾ کر سکی کردیم ای شیر
آفرین * شیر را مکمار بر ما زین کمین) ای ارسلان خالق ایدیجی پادشاه اگر کلبلک
وکستاخلک ایلدک‌سه شیری بو پوصودن بزم اوزریمزه حواله ایلمه شیردن مراد
بونده نفس شیری ویا شیطان شیری ویا قضا شیری وغضب شیری اولمغه قابلیت

واردر ❊ مثنوی ❊ آب خوش را صورت آتش مده * اندر آتش صورت آبی
منه) الهی لطیف آبه اتش صورتنی ویرمه یعنی آب دینی یزه سوزنده کوسترمه
اتشده ابلق صورتنی قومه یعنی دنیا وشهوات وهواکه من حیث المعنی اتش
کیدراندهٔ لطافت ونعمت وراحت صورتلرین قومه تااکا فریفته اولوب ناره واره
دوشمیه‌لم ❊ مثنوی ❊ ازشراب قهر چون مستی دهی * نیستهارا صورت
هستی دهی) الهی چونکم خلقه قهر شرابندن مستلك ویرسن یوقلره وارلق
صورتنی ویرسن مثلا بودنیا که فی الحقیقة یوقدر حق تعالی اکاوانك دولت
وعزتنه وارلق صورتن ویرمشدر وآخرت که فی الحقیقه ثابته وموجوده در
اکاوانك نعمت وعزتنه یوقلق شکلن ویرمشدر قهر شرابندن مست اولان
بوغی واردنی واراولنی یوق کورر ❊ مثنوی ❊ چیست مستی بند چشم
ازدید چشم * تانماید سنك کوهر پشم یشم) مستلك ندر چشمك کور مسندر
چشمك باغلنمسیدر برمرتبه کورمکدن کوز بغلنه که حتی طاش کوهر ویوك
یشم کورینه یعنی دنی وحقیر عالی وناچیز وقبیح یشم کبی لطیف ومليح کوز
نمکدر ❊ مثنوی ❊ چیست مستی حسها مبدل شدن * چوب گز اندر نظر
صندل شدن) مستلك ندر حسلر مبدل اولمقدر یعنی ادراکات صوری ومعنوینك
خاصیتلری متغیره اولوب که اشیایی کاهی حقها ادراك واحساس ایتمکه قادر
اولمیه مثلا ایلغین آغاجی نظرده صندل اولمقدر یعنی اول ایلغین اغاجی کبی باطل
اولان شیلر صندل وعود اغاجی کبی لطیف ومقبول کورینه بواجلدن سرور
کائنات علیه افضل الصلوات حضرتلری اکثر اوقاتده تعلیما لامته بودعایی
ایدرلر اللهم ارنا الحق حقا وارزقنا اتباعه اللهم ارنا الباطل باطلا وارزقنا اجتنابه
اللهم ارنا الاشیاء کماهی

❊ قصهٔ هدهد سلیمان علیه السلام در بیان انکه ❊
❊ چون قضا آید چشمهای روشن بسته شود الی اخره ❊

❊ مثنوی ❊ چون سلیمانرا سراپرده زدند * جمله مرغانش بخدمت آمدند)
چونکم سلیمان نبی علیه السلام حضرتلری ایچون سراپرده اوردیلر وانك چتر
همایونني صحرالرده قوردیلر جمیع طیور اول صاحب حبورك حضورنه کلدیلر
❊ مثنوی ❊ همزبان ومحرم خود یافتند * پیش او یك یك بجان بشتافتند)
زیرا مرغلر سلیمان علیه السلامی کندیلرینه همزبان ومحرم بولدیلر لاجرم بربر
اول حضرتك اوکنه جانله ایودیلر ❊ مثنوی ❊ جمله مرغان ترك کرده
چیك چیك * باسلیمان کشته افصح من اخیك) جمله قوشلر انك اوکنده جبك
جبکی ترك ایلش ایدیلر یعنی قوش کبی اوتمکی وبی معنی یره صدا ایتمکی ترك

ایلشلردی سلیمان نبی علیه السلام ایله قوشلر سنك قرداشکدن فصیحتر ومافی
الضمیری بیان ایلمکه ناطقتر اولمشلردی ❊ مثنوی ❊ همزبانی خویشی
و پیوندیست * مرد با نامحرمان چون بندیست) همزبانلق خصلق و پیوندلکدر
یعنی ایکی کیمسه برلسانی بیلك وبرزبان اوزره تکلم ایلمك سبب اتصال وقرابتدر
مرد نامحرملرله بنده منسوب اولان محبوس کیبدر اکثر زمانده همزبان اولمق وایکی
کیمسه برزبانله تکلم قیلمق محرم اولمغه والفت قیلمغه لسان اوزره سبب اولور اما اصل
محرمیت جان ودلك بری برینه ازلده تعارف واتحادندن حاصله اولدیغیچون
چوق اولورکه ایکی همزبان اولمیان کیمسه‌لر بری برینه محرم اولورلر ومحبت
قیلورلر ❊ مثنوی ❊ ای بسا هندو وترك همزبان * ای بسا دو ترك چون
بیکانکان) ای چوق هندو وترك همزباندر یعنی ای چوق کیمسه به ترکك وهندك
بربرینه همزبانلغی چوقدر ای چوق واقعدر که ایکی ترك همزبان ایکن بری
برینه بیکانه‌لر کیبدر ❊ مثنوی ❊ پس زبان محرمی خود دیکرست * همدلی
ازهمزبانی بهترست) پس محرملك زبانی خود آخردر یعنی برکیمسه برکیمسه ایله
محرم اولمق وهر بری آخرینك لسان حالنی بیلك وسر درونه مطلع اولمق
همزبانلقدن غیریدر همدلك همزبانلقدن اولی وافضلدر پس بوندن خصه
بودرکه برکیمسه لسان مشایخی اوکرنوب انلرله همزبان اولسه وسر درونلرندن
غافل قالسه انلرله انجق لسان جهتندن اشنا اولمش اولور امابر کیمسه انلرك لسان
حالنه عارف ومافی البالنه واقف اولسه ومحرمیت مرتبه‌سن بولسه اکرچه
اصطلاحلرین بیلزسه ده بواندن اولی وافضلدر همدلی ازهمزبانی
بهتراست بیوردقلری بومعنایی مؤید اولور ❊ مثنوی ❊ غیرنطق وغیر ایما
وسجل * صد هزاران ترجمان خیزد زدل) نطقسز واشارت وکتابتسز
کوکلدن نیجه یوز بیك ترجمان حاصل اولور وهر بری مافی الضمیرنی اهلنه ترجمه
وبیان قیلور اهل حال قتنده لسان الحال انطق من لسان المقال در واهل
بال قتنده لسان البال انطق من لسان الحال در اهل دل اولنلر ادراکنده نادانلر
بلکه اهل حال اولنلر آنك فهمنده عاجز وناتوانلردر فهم من فهم وجهل من
جهل پس اسرار محرمیتی وهمزبان وهمدمیتی مناسبتله بیان ایلدکدنصکره
قصه‌یه شروع ایدوب بیوررلر ❊ مثنوی ❊ جمله مرغان هریکی اسرار
خود * ازهنر وزدانش وازکار خود) جمیع قوشلر هربیسی کندی سرلرنی
کندینك هنرندن وعلمندن وکار وکردارندن ❊ مثنوی ❊ باسلیمان یك یك
وامی نمود * از برای عرضه خودرا می ستود) حضرت سلیمان علیه السلامه بربر
آشکاره کوستردی عرض واعلام ایچون کندیسنی اوکدی ❊ مثنوی ❊ از

تكبرنى وازهستىء خويش * بهرآن تاره دهد اورا پيش) بونلرك عرض هنز ايتلرى تكبرلكدن وكنديى وجودلرندن دكل ايدى بلكه هرنونك هنز عرض ايتمى انكيچون ايديكه تا بول ويره اول حضرتك هربرينه اوكنه وقربنه تاانكه اشنا اولمغه اول هنز وسيله اوله بونده حصه بودركه خلفا حق اولان اوليا واصفيايه بركيمسه بونيله عرض هنز ايلسه اكا مصاحب اولمقدن ورضاسن اله كتورمكدن اوترى ولازم كاورسه اول هنزله خدمت قلمقدن اوترى جائز اولور زيرا عرض هنز ايتمك مذموم وممنوع اولمسى مجرد خود پسند وخود فروش اولمغى مستلزم اولديغيچون وكبرونخوت وفخر وانانيت صفتلرنى اشعار قيلديغيچون اولور اكرانبيا عليهم السلام واولياى عظامك قربنه رصولدن اوترى عرض هنز اولورسه معقول ومقبول اولور نتكيم يوسف عليه السلام حضرتلرينك ملك مصره اولان خطابى قرأن عظيم الشانده حكايت اولندى (قال اجعلنى على خزائن الارض انى حفيظ عليم) وبوآيت كريمه ده طلب ولايتك جوازينه دليل واردر اكر طالب اولان كيمسنه اقامت عدل واحكامه قادر ايسه بونك مثلى اكا يكزركه ﴿ مثنوى ﴾ چون ببايد بردهرا ازخواجهٔ * عرضه دارد ازهنز ديباجهٔ) مثلا چونكه اسيراولنمه برخواجه دن كرك اوله يعنى چونكه براسير بركيمسه يى افندبلكه قبول ايده اول اسير كنديده اولان هنزدن برديباجه عرضه طوتار تااول خواجه انى قبول قيله وبوانك خدمتنه وصول بوله ديباجه بونده برمقدار معناسنده استعمال اولنور ﴿ مثنوى ﴾ چونكه دارد ازخريد اريش ننك * خود كند بيمار وكروشل ولنك) چونكه اسير خواجه نك مشتريلكندن عار طوته يعنى اندن حظ ايتميوب نفرت ايده اول اسير كنديسنى خسته وصاغروچولاق واقسق ايلر ﴿ مثنوى ﴾ نوبت هدهد رسيد وپيشه اش * وآن بيان صنعت وانديشه اش) هدهدك نوبتى وانك پيشه وهنزيلك نوبتى ايرشدى واول هدهدك انديشه وصنعتنك بيانى نوبتى ايرشدى ﴿ مثنوى ﴾ كفت اى شه يك هنز كان كهترست * بازكويم كفت كوته بهترست) هدهد ايتدى اى شاه نبوت برهنزكه اول هنز حقيردر اشكاره ديم حال بوكه كوته ومختصر سوز ايوركدركه خير الكلام ماقل ودل موجبنجه سوز موجز ومفيد كركدر كفت بونده سوز معناسنده در ﴿ مثنوى ﴾ كفت بركوتاكدامست آن هنز * كفت من آنگه كه باشم اوج بر) سليمان عليه السلام اكا ايتدى سويله تااول قنغى هنزدر هدهد ديدى اول وقت كه بن اوج هوا اوزره اولم وزياده يوكسك اوچم برنقطهٔ واحده ايله اولورسه براوج تقدير نه اولور واكرنقطهٔ ثلثه ايله باء فارسى اولورسه وصف تركيبى اولوب يوكسك اوچيجى معناسنه اولور ﴿ مثنوى ﴾ بنكرم ازاوج

باچشم يقين * من ببينم آب درقعر زمين) چونكه اوج هوادن نظرايدم چشم يقينله بن آبى قعرزمينده كوريرم ﴿ مثنوى ﴾ تاكجايست وچه عمقستش چه رنك * ازچه مى جوشد زخاكى يازسنك) اول آب ناقنده در وانك درينلكى ندر يعنى نه مقداردر واول آبك رنكى ندر اول آب ندن قينار برخاكدنمى ياطاشدنمى قينار وياخود طپراقلقدنمى وياطاشلقدنمى قينار وظاهر اولور زمين ايچره آبى كورمك وهرقنغى محلده ايسه اكانظر ايركورمك هدهدك خاصيتندندر كاورد فى كتاب حياة الحيوان قال يذكر عن الهدهد انه يرى الماء فى باطن الارض كمايراه الانسان فى باطن الزجاج وزعموا انه كان دليل سليمان عليه السلام على الماء وبهذا السبب تفقده لما فقده ﴿ مثنوى ﴾ اى سليمان بهرلشكركاه را * درسفر ميدارا ين اكاه را) هدهد سليمان نبى عليه السلام حضرتلرينه ايتدى اى سليمان لشكر كاهدن اوترى يعنى لشكر بر محله نزول ايتدكده انلره انى آشكاره ايلمكدن اوترى بومادن اكاهى سفرده يانكده طوت بواولوركه بركيمسه هرنقدر قدر وشرفده اولسه ودولت وعزتده كمال مرتبه سن بولسه ينه كنديه لازم اولان صاحب هنزدن اعراض ايليه اكرچه اول صورتا حقير ايسه ده زيرا انسان مدنى الطبعدركه بري برينه البته محتاجدر ﴿ مثنوى ﴾ پس سليمان كفت اى نيكو رفيق * دربيابانهاى بى آب عميق) پس سليمان عليه السلام اكا ديدى اى ايو واداش عميق وبى پايان آبسز بيابانلرده بزمله اول ﴿ مثنوى ﴾ تاپيابى بهرلشكر آب را * درسفرسقا شوى اصحاب را) تاكم لشكردن اوترى آبى بوله سن سفرده اصحابه سقا اوله سن يعنى لشكر ومصاحبلريمزدن اوترى سقا اوله سن وصويى بولوب انك وجودنه دلالت قيله سن بونده هرخدمتى اهلنه ويرمكه تنبيه واردر هر امير وحاكمه لازمدركه بركارى آنك اهلنه تفويض ايليه واول كارى نااهل اولان كيمسنه يه تفويضدن حذرقيله تاعاقبت نادم وپشيمان اولميه واشراط ساعتى خلقه اظهار قيليه كه برامرى برنااهله ويرمك اشراط ساعتدندر كماقال عليه السلام اذاوسد الامر الى غير اهله فانتظر الساعة

﴿ طعنهٔ زاغ درد عوىٔ هدهد ﴾

﴿ مثنوى ﴾ زاغ چون بشنود آمد ازحسد * باسليمان كفت كوكژكفت وبد) زاغ چونكه هدهددن بوسوزلرى اشتدى حسددن ايلروكلدى سليمان عليه السلام حضرتلرينه ايتدى اول هدهد اكرى وقبيح سويلدى ﴿ مثنوى ﴾ ازادب نبود پيش شه مقال * خاصه خود لاف دروغين ومحال) شاهك حضورنده سوز سويلك ادبدن اولمز على الخصوص خود زياده دروغ ولاف اوله واولاف ممكن اولميوب محال اوله بومعنى دروغين ضم دال وكسرغين ايله

اولدانغی وجد اوزره در فتح دال ایله وفتح غـین ایله دخی اوقنمـق جائزدر زیرا
غـین لغتـده بولوت معناسنـه کلور بوراده پرده معناسنـه استعاره اولسـه جائز
اولور بو تقدیر اوزره معنی عـلی الخصوص خود برلاف اوله که انده پرده اوله
والاف محال اوله اول هدهده لاف وکزاف اسنادی نه جهتـدن لازم
کلـور دینورسه الجـواب ﴿ مثنوی ﴾ کر مرورا این نظر بودی مدام *
چون ندیدی زیر مشتی خاك دام) اکر اول هدهده دائم بونظر اولیدی بر آوج
خاکك التنده اولان طوزاغی نیچون کورمزدی ﴿ مثنوی ﴾ چون کرفتار
امدی دردام او * چون قفص اندر شـدی ناکام او) اول هدهد دامده نیجـه
کرفتـار کلوردی نه حالله ناکا م وناچار قفص ایچره مبتـلا اواوردی هد هددن
مراد بوراده اسرار ضمـایره مطلع اولان ومکنو نات بواطنی مشـاهده قیـلان
اصحـاب مکاشفه در وزاغدن مراد انلرك کشف وشـهودنه انکار ایلین طائفه در
﴿ مثنوی ﴾ پس سلیمان کفت ای هدهد رواست * کزتو در اول قدح این درد
خاست) پس سلیمـان علیه السلام هدهده ایتدی ای هدهد رواو معقولیدر که
اول قدحده سندن بو درد ظاهر اولدی یعنی ابتدای حالده سـندن بو کونه تیره لك
ظهوره کلدی ﴿ مثنوی ﴾ چون نمـا یی مسـتی ای خورده تودوغ * پیش
من لاف زنی وانکه دروغ) ای دوغ ایچمش کیمسه سن نیچون مستلك کوسترسن
بنم اوکمده برلاف اوررسـن اندنصکره اولاف دروغ اوله

﴿ جواب کفتن هدهد طعنهٔ زاغ را ﴾

هدهد حضرت سلیمان علیـه السلامدن چونکم بو کونه عتاب آمیز خطابلری
کوش ایتدی اکا جواب ویروب ایتدی ﴿ مثنوی ﴾ کفت ای شه بر من عور
کدای * قول دشمن مشنـواز بهر خدای) ای شاه رسالت بن عریان کدا اوزره
خدا رضـا سیچون دشمنـك قولنی استمـاع ایلمه ﴿ مثنوی ﴾ کر ببطلا نست
دعوی کردنم * من نهـادم سر ببراین کردنم) اکر بنم دعوا ایلدکلکم کذب
وبطـلانله ایسـه بن باش قودم وراضی ومطیـع اولدم بنم بو بونمی کس
﴿ مثنوی ﴾ زاغ کو حکم قضـا را منکرست * کر هزاران عقـل دارد
کافرست) زاغ که او زاغ قضانك حکمنه منکردر اکر هزاران عقل طوترسه هم کافردر
بو بیتلر هدهد لسـانندن طعنهٔ زاغه جواب طر یقیله اولور هدهددن مراد قضا
وقدره ایمـان کتورن طائفهٔ علیـه اولور وزاغدن مراد قضـا وقدره انکار ایلین
قدریه اولور وسلیمـان علیـه السـلامدن مراد فرق مختلفه نك السـنه و مذهبنه
عارف اولان وارث کامل حضرت نبویه اولور پس ارباب شـهود اسرار وجوده
بزعارفز ومراتب کونیه ده مسـتتر ونابود اولان آب معنایه واقفز دیو دعوی شـکانده

سـوزسو یلسـه لر اهل قدر مذهبنده ومعتزله مشربنده اولان زاغلردر حال انکار
ایدرلر واعتراض سمتنـه کیدرلر ودیرلر که لا نسـلم که بونلرده بونظر اوله و بونلر
آب معنایی هردم مشاهده قیله زیرا اکر بونلرده بونظر مـدام اولیدی نیچون
زیر خاك بشریتده مستتر اولان دام بلایی کورمزلردی وکرفتـار ذات ومحبوس
قفص محنت وعقوبت اولمقـدن توجهـله ازاد اولمزلردی معلـوم اولدیکه بونلر
بودعواده لغـاف وصلافلردر پس فخـن منبع علوم وعرفان اولان سلیمـان زمان
عـلی طریق الامتحـان هـدهدا معرفته وعارفان آب حیـات حقیقتده دیسه که
بو اعتراضه جواب ندر و بو طعنه یه کفتـار باصواب نه وجهـله در بونلر دیرلر که
ای شاه حقیقیت زاغ طبیعت اولان اهل قدر که حکم قضایه منکرلرد راکر
هزاران عقل وعـلم دخی طوترلرسـه کافرلردر بحکم حدیث شریف (قال علیه
السلام القدریة مجوس هذه الامة در وشر ومعـاصی قضـای الهیه دن دکلدر
بلکه عبدك نفسی انی ایجاد ایلردین قدریه یی بعضلر تکفیر ایتمشلردرو بعضلر
توقف ایتمشلرد ر تکفیر ایتمینلر بونلر اهل قبله اولوب قرآنله استشهاد ایلـدکلری
ایچون توقف ایتمشلردر وتکفیر ایدنلر خالقیت حقه شریك قوشـد قلری ایچون
تکفیر ایتمشلردر قضا وقدرك خیر وشرنه ایمـان کتورمین مؤمن اولمدیغنه متعـدد
احادیث شریفه وارده اولمشدر کما قال علیه السلام والله لا یؤمن احدکم حتی یؤمن بالقدر
خیره وشره وقال علیه السلام الایمـا ن بالقدر نظام التوحید قضا اشیانك ازلدن
ابده دك اوزرینه جاریه اولان احواله حکم کلیٔ اجمـالیدر وقدر اول حکمك اوقات
معینده آشنا اوزره اولان صور تفصیلیه سیدر ﴿ مثنوی ﴾ درتو تا کافی بود از
کافران * جای کندی شهوتی چون کافران) اکرسنـده فرضی ثنو یه مذهبنده
اولان کافرلردن بر کاف اولسه یعنی قضـاء الهیه نك انکارنی مشعر بر حرف اولسه
کافران کبی یعنی فرج نسوان کبی موضع شهوت ومحل رائحهٔ بدسن یعنی بر فخوای
انمـا المشرکون نجس شرك نجاست معنو یه در پس ثنو یه وقدریه خصـالندن
سنده که شرك خفی یی متضمن بر خصلت اولسه جنـابت معنو یه وخباثت باطنیه ایله
ملوث ونا پاکسن کرکدر که درونکی آب توحید ومعرفتله پاك وطاهر قیله سن تاکم
موحدین زمرسنه داخل اوله سن ﴿ مثنوی ﴾ من ببینم دام را اندر هوا * کر
نپوشد چشم عقلم را قضا) هد هد سلیمان علیه السلامه ایتـد ی هواده ایکن بن
خاك التنده نهـانی اولان طوزاغی کورورم قضـاء الهی اکر بنم عقـلم کوزنی
اورتمزسـه ﴿ مثنوی ﴾ چون قضا ایدشـود دانش بخواب * مه سیـه کردد
بکیرد آفتـاب) چونکه قضـاء الهی کلـه علم وعقل خواب غفلته کیدر ماه سیـاه
اولور آفتـاب طوتیلور یعـنی چونکم قضـاء الهیه کلـه ماهه خسوف وآفتـابه

کسوف کاور و بونلرك نوری زائل اولور ﴿ مثنوی ﴾ ازقضا این تعبیه کی
نادرست * ازقضاءدان کوقضا را منکرست) قضاء الهیه دن بو تعبیه یعنی
بو تخلیط و مکر چون نادر وقلیلدر یعنی نادر دکلدر بلکه بوکونه تخلیط و مکراندن
چوق واقع اولور قضاء الهیه دن بیل که او قضایه منکرد ر زیرا بر کیمسه نك انکار
وکفرنه قضاء الهی تعلق ایتمسه اول کیمسه کافر ومنکر اولمزدی معلوم اولدیکه
هر کافرك کفری و هر منکرك انکاری قضاء الهیه ندر

﴿ قصهٔ آدم علیه السلام و بستن قضا
نظراورا که مراعات صریح نهی وترك تأویل ﴾

حضرت آدم علیه السلامك قصه سیدر وقضای الهی انك چشمنی نهی صریحك
رعایتندن بغلمسنك بیانندهدر که اول نهی صریحی (ولاتقربا هذه الشجرة فتكونا
من الظالمین) درودخی انك ترك تأویلدن کوزنی بغلمسنك بیانندهدر وترك تأویل
معطوفدر مراعات اوزره تقدیر کلام و بستن قضاچشم اورا ازترك تأویل دیمك
اولور وترك تأویلدن کوزنی بغلدی دیمك ترك تأویلی کوره میوب وتأویلك
ترکنده اولان فوائدی بیله میوب ونهی صریحه امتثال ایده میوب تأویلی روا
کوردی واختیار قیلدی دیمکی اشعار ایلر ﴿ مثنوی ﴾ بوالبشر کو علم الاسما بکست *
صدهزاران علمش اندر هر رکست) ابوالبشر که اول علم الاسمانك بکیدر یعنی
حق تعالینك تعلیم ایلدیکی اسمانك امیریدر انك هر طمرنده صدهزار علم واردر
واسمادن مراد عند المحققین نه ایدوکنه بو بیتلرله اشارت ایدوب بیوررلر
﴿ مثنوی ﴾ اسم هر چیزی چنان کان چیز هست * تابپایان جان اوراداد
دست) هر برشیئك اسمی انجامی که اول شیء ازلده اویله اولمشدر تانهایتنه دك
انك جاننه ال ویردی یعنی علم الله ده برشیئك اسمی نه اولدیسه وخاتمه وعاقبتنده نه
اوله جق ایسه انك علمی حضرت آدمك جاننه کشف اولدی وهر شیئك حقیقتنی
بیلدی دیمك اولور ﴿ مثنوی ﴾ هر لقب کوداد آن مبدل نشد * آنکه
چستش خواند او کاهل نشد) هر لقبی که او ویردی اول لقب مبدل ومتغیر اولمدی
یعنی هر نه شیئه حقیقتی اعتباریله براسم دیدی ایسه اول اسم من بعد متغیر
اولمدی زیرا بو لقب واسمدن مراد هر شیئك لوح محفوظده ثابت اولان اسمیدر
اول کیمسه یه که چست اوقودی اول کیمسه کاهل اولمدی زیرا بو اسمی اکا حقیقتنه
مطلع اولمغله اطلاق ایلمشدر پس تبدیل ممکن اولمز ﴿ مثنوی ﴾ هر که آخر
مؤمنست اول بدید * هر که آخر کافر او را شد پدید) هر شول کیمسه که آخرنده
مؤمندر انی اول کوردی وخاتمه سنده مؤمن اولدیغی حسبیله اکا مؤمن دیدی
هر شول کیمسه که آخرنده کافردر اول حضرت آدم علیه السلامه ظاهر

واشکاره اولدی ﴿ مثنوی ﴾ اسم هر چیزی تو از دانا شنو * سر رمز علم الاسما شنو)
هر برشیئك اسمنی بز عالمدن اشت علم الاسمانك رمزینك سرنه ایشت یعنی حق تعالینك
آدمه تعلیم ایلدیکی اسمانك رمزینك سرنی اول اسمایه عالم اولان عارف ونادن
استماع ایت که حق تبارك وتعالی وارثان انبیا اولان عارف قوللرینه هر شیئك حقیقتنده
اسمی ندر واول شیء عاقبة الامر نه اوله جقدر بونی دانا اولنلر بیلور استرسك انلردن
بر یسن یولوب انلردن تعلم ایت دیمك اولور ﴿ مثنوی ﴾ اسم هر چیزی بر ما
ظاهرش * اسم هر چیزی بر خالق سرش) هر برشیئك اسمی بزم قتمزده انك
ظاهر یدر یعنی هر شیء بحسب الظاهر نه حالتله موسوم ایسه بزاکا او یله دیرز اما
هر برشیئك اسمی خالق کونینك قتنده انك سرو حقیقتیدر تنکیم برشیئك ظاهرده
اولان اسمی وحقیقتنده اولان اسمی بو بیتلردن ظاهر اولور ﴿ مثنوی ﴾
نزد موسی نام چوبش شد عصا * نزد خالق بودنامش اژدها) موسی علیه السلامك
قتنده انك چوبنك نامی عصا ایدی انك حقیقتنده ثعبان اولمسندن خبری یوق
ایدی اما خالق عالم قتنده انك نامی اژدرها ایدی برشیئك اولانده بحسب الظاهر
اسمی عند الناس برکونه اولوب آخر الامر اول اسم زائل اولوب حقیقتده اولان
اسمله مسمی اولدیغنه اولا عصابی مثال ایلدکدن صکره مثال آخرك بیاننه شروع
ایدوب بیوررلر ﴿ مثنوی ﴾ بد عمر را نام اول بت پرست * لیك مؤمن بود
نامش در الست) مثلا حضرت عمر رضی الله عنهك نامی اول حالده بت پرست ایدی
زیرا اسلامه داخل اولمزدن اول عند الکفره نامی او یله ایدی لکن الست عالمنده
انك نامی مؤمن ایدی لاجرم اول ازلده اولان حقیقتنك اسمی اسلامه داخل
اولدقدنصکره ظاهر اولوب بودنیادن آخرته اول اسمله انتقال ایلدی
﴿ مثنوی ﴾ آنکه بد نزدیك ما نامش منی * پیش حق این نقش بدکه بامنی)
اول نسنه نك که بزم قتمزده اسمی نطفه اولدی حق قتنده اول منی بو نقش صوری
ایدیکه بنلکله موجود وانانیتله مشهوددر بو بیت نفس الامرده اولان اسامیء
اشیا ایچون ضرب اولان تمثیلاتك بریدر مثلا هر شیئك ایکی نوع اسمی واردر
بر اسمی حقیقیکه عند الله ثابت اولان اسمدر اکا من بعد تبدیل وتحویل واقع
اولمز ازلا وابدا ثابتدر بوزلمز و بر اسمی دخی مجازی وصوریدر البته بو اسم
زائل اولور و آخر الامر اول اسم حقیقی عند الله هر نه ایسه ظهوره کاور وانکله
مسمی اولور یعنی صورتا کافر وعند الله مؤمن تسمیه اولدیسه عاقبة الامر
مؤمن اولور واکر صورتا مؤمن وعند الله کافر ایسه نعوذ بالله آخر الامر کافر
اولور وقس علی هذا سائر الاسامی پس اسماء اشیادن عبارتدر والحقایق لاتنقلب
کلامی بو معنایه اشارتدر پس حضرت آدم علیه السلام جناب حق وعلم آدم

الاسماء كلها مقتضاسنجه جميع مسمياتك حقيقة وصورتا نامى اكا عيان اولدى حاصل كلام حضرت آدم عليه السلامك علم ودانشنه وفضيلت وبينشنه غايت ونهايت يوقدر ﴿ مثنوى ﴾ صورتى بدان معنى اندر عدم * پيش حق موجودنه پيش ونه كم) بومعنى عدمده يعنى عالم باطنده ومرتبهٔ علم حقده ه برصورت ايدى حق تعالينك قتنده موجود ايدى بوظاهر ده اولان صورتدن نه پيش ونه كم ﴿ مثنوى ﴾ حاصل آن آمد حقيقت نام ما * پيش حضرت كان بود انجام ما) حاصل كلام بزم حقيقتده ناممز ياخود حقيقت نامز اول كلدى حضرت حقك حضورنده كه او بزم انجام وعاقبتمز اوله يعنى انجام وعاقبتمزده هرنه شئ اوله جقدر بزم حضرت حقك حضورنده حقيقتمزك اسمى اول اولدى ديمكدر ﴿ مثنوى ﴾ مردرا بر عاقبت نامى نهد * نى بران كوعاريت نامى نهد) حق تعالى حضرتلرى مرده عاقبت امرده نه اوله جق ايسه انك اوزرينه اسم قور انك اوزرينه دكل كه خلق اكا برعاريتى نام قور يعنى بعض كيمسه واردركه اولنده مؤمن آخرنده كافر اولور وبعضى بالعكس پس آخرنده و خاتمهٔ كارده هرنه كونه صفتله متصف اولورسه ودنيادن آخرنه هرنه حال ايله انتقال قيلورسه انك حق وقتنده اسمى اولدر واكا اول نامى حق قومشدر ﴿ مثنوى ﴾ چشم آدم چون بنور پاك ديد * جان وسر نامها كشتش پديد) ادم پيغمبر عليه السلامك چشمى كه اونور پاكله كوردى جان ونامه لرك سر وحقيقتى اكا اشكاره اولدى ﴿ مثنوى ﴾ چون ملك انوار حق دروى بيافت * در سجود افتادودر خدمت شتافت) چونكه ملك حقك انوارنى حضرت آدم عليه السلامده بولدى لاجرم ملك سجوده دوشدى وخدمته ايودى ﴿ مثنوى ﴾ مدح اين ادمكه نامش مى برم * قاصرم كرتاقيامت بشمرم) بو آدمك مدحنى كه انك نامنى ايلتورم قاصرم فرضا اكر انك فضائلنى قيامته دك صايم وبعض نسخه‌ده مصرع ثانى بويله واقع اولمشدر تاقيامت كر ستايم قاصرم) يعنى قيامته دك اكرانى مدح ايلرسم قاصرم كماهو حقه انك ستايشنه قادر دكلم ديمك اولور ﴿ مثنوى ﴾ اين همه دانست چون آمد قضا * دانش يك نهى شد بروى خطا * كاى عجب نهى از پى تحريم بود) ياپى تأويلى بدو توهيم بود * بو جمله يى بيلدى چونكم قضا كلدكده برنهنك دانشى اكا خطا اولدى اول نهى بودركه جناب حق آدمه وحوايه خطابا بيورديكه * ولاتقربا هذه الشجرة فتكونا من الظالمين * و بو نهيده اولان خطا بودركه حضرت آدم عليه السلام بونهيده متردد اولدى وكنديه ديديكه اى عجب بونهى تحريم ايچونمى اولدى وياخود تأويله منسوب اولان اولان تنزيه ايچونمى اولدى وتخويفمى اولدى نهى تحريمى اولدركه انى فاعل

ومرتكب اولان كيمسه عتاب وعقابه مستحق اوله تكيم (ولاتقربا هذه الشجرة * نهى كبى ودخى ولا تقربوا مال اليتيم نهيى كبى ونهى تنزيهى اولدركه انك مرتكبى عتاب وعقابه مستحق اولمز بلكه انجق ترك اولى قيلمش اولور وكندويى اول منهى اولندن انجق تنزيه وتطهير لازم كلور كما ورد فى هذا الحديث قال عليه السلام من اكل الثوم والبصل والكراث فلايقربن المساجد ﴿ مثنوى ﴾ دردلش تأويل چون ترجيح يافت * طبع در حيرت سوى كندم شتافت) اول آدمك كوكلنده تأويل ايلمك چونكم ترجيح بولدى وترك تأويلى تأويل ايتمك اوزره اختيار قيلدى پس انك طبعى كندى حيرتده ايكن كندم جانبنه سرعت ايتدى ﴿ مثنوى ﴾ باغبان راخار چون در پاى رفت * دزد فرصت يافت كالا برد تفت) مثلا باغبانك چونكم اياغنه ديكن باتدى باغبان كندى حالنه مشغول ايكن خرسز فرصت بولدى متاعنى على الفور ايلتدى ﴿ مثنوى ﴾ چون زحيرت رست باز آيد براه * ديد برده دزد رخت از كار كاه) چونكم آدم عليه السلام حيرتدن قورتلدى كيرو يوله كلدى آدم كوردى دزد اسبابى كاركاهدن ايلتمش يعنى شيطان انك اسباب طاعتنى ومتاع معرفتنى سرقه ايتمش وحلهٔ جنتى وجودلرندن نزع ايدوب انى دنيا صحراسنه آتمش ﴿ مثنوى ﴾ ربنا انا ظلمنا كفت واه * يعنى آمد ظلمت وكم كشت راه) ربنا انا ظلمنا واه ديدى سورهٔ اعرافده اولان ربنا انا ظلمنا آيت كريمه‌سنه اشارتدركه تفسيرى عنقريب اضافت كردن آدم ذلت راسر خنده كلور يعنى اى بزم ربمز بز نفسمزه ظلم ايلدك ديدى واه ايلدى وجرمنه معترف اولوب كنديدن صدور ايلين خطاسنه تأسف ايلدى يعنى ظلمت كلدى وراه مستقيم كم وناپيدا اولدى يعنى كلمه‌سى كلمهٔ تفسيردر كأن حضرت مولانا حضرت آدم عليه السلامك انا ظلمنا انفسنا ديديكى قولى بومصرع ثانيله تفسير ايدرلر كان بيوررلر كه حضرت آدم عليه السلام انا ظلمنا ديدى ظلمك حقيقتى ظلمتدر پس ظلمت كلدى وقضا بصر بصيرتى پوشيده قيلدى وراه روشن ناپيدا اولدى ديمكى ديلر ديمك اولور ﴿ مثنوى ﴾ اين قضا ابرى بود خورشيد پوش * شيروا ژدرها شود زو همچو موش) بو قضاء الهى كونش اورتيجى بر بلوتدر ارسلان واژدرها قضاء الهيدن موش كبى اولور پس اى سليمان ﴿ مثنوى ﴾ من اكردامى نه بينم كاه حكم * من نه تنها جاهلم در راه حكم) اكر بن حكم قضاى الهينك ظهورى وقتى بر طوزاغى كورميم حكم قضاء الهى يولنده همان يالكز بن جاهل وغافل دكلم بلكه ظهور وقتنده انبيا واوليا عليهم السلام بيله عاجز و متحيرلردر ديدى ﴿ مثنوى ﴾ اى خنك انكو نكوكارى كرفت * زور را بكذاشت اوزارى كرفت) اى سعادتلو

اول كيمسه كه اول نيكو كاراق طوندى اول كيمسه زورونجلـدى قودى وزارى
وتضرع يوان طوندى ❊ مثنوى ❊ كر قضا پوشد سيه همچون شبت ❊
هم قضادستت بكيرد عاقبت) اكر قضاء الهى سنى كيجه كبى بوررسه و پوشيده
قياورسه برمرتبه كه ظلمات محنت وغفلتده قالوب خيروشرى كورمك ممكن اوليه
هم عاقبت سنك دستكى قضا طوتار وسنى اول ظلمتدن ينه قضا خلاص ايدر
❊ مثنوى ❊ كر قضا صد بار قصد جان كند ❊ هم قضا جانت دهدد رمان
كند) فرضا قضاء الهى اكر يوزكره سنك جانكه قصد ايده وسنى هلاك
مرتبه سنه ايركوره هم قضاء الهى سكا جان و يرر ودرديكه درمان ايلر
❊ مثنوى ❊ اين قضا صدبار اكراهت زند ❊ برفراز چرخ خركاهت زند)
بوقضاء الهى فرضا اكر يوزكره سنك يولكى اورهسنك خركاهكى چرخك فوقى
اوزره اورر يعنى سنى عالى مرتبه يه ايركورر ❊ مثنوى ❊ از كرم دان اين كه
مى ترساندت ❊ تا بملك ايمنى بنشاندت) حقك كرمندن بيل بونى كه سنى قورقودر
تاخوف سبيله سنى ايمنلك ملكنه نصب ايده يعنى (لاخوف عليهم ولاهم يحزنون)
ديديكى وليلرك مرتبه سنه سنى ايصال ايده ❊ مثنوى ❊ اين سخن پايان
ندارد كشت دير ❊ كوش كن تو قصهٔ خركوش وشير) بوسوزكه مراد اندن قضا
وقدرك اسرارنه متعلق اولان معارف عليه در پايان طوتمز صددمزدن بعيد اولدى
ونقل ايلديكمز شير وخركوشك قصه سى كيرو قالدى شمدنكيرو خركوش وشيرك
قصه وحكايتنى استماع ايله كه تاشيرك عاقبتى نيجه اولديغى سكا معلوم اوله

❊ پاواپس كشيدن خركوش از شير چون نزديك چاه رسيد ❊

❊ مثنوى ❊ چونكه نزد چاه آمد شير ديد ❊ كزره آن خركوش ماند و پا كشيد)
چونكه شير چاهك قتنه كلدى كورديكه اول خركوش يولدن قالدى وآياغن
چكدى ❊ مثنوى ❊ كفت پاواپس كشيدى تو چرا ❊ پاى راوا پس مكش
پيش اندرا) شير چونكه خركوشك اول حالنى كوردى اكا ديدى اى خركوش
سن آياغكى نيچون كيرو يه چكدك آياغنى كيرو آرد كه چكمه ايلرو يه كل
❊ مثنوى ❊ كفت كو پايم كه دست و پاى رفت ❊ جان من لرزيد ودل ازجاى
رفت) خركوش چونكه شيردن اول سوزلرى اشتدى شيره ايتدى قنى بنم آياغم كه
الم وآياغم خوفدن كتدى بنم جانم دترد ى كوكلم يرندن كتدى ❊ مثنوى ❊
رنك رويم را نمى بينى چو زر ❊ زاندرون خودمى دهد رنكم خبر) بنم يوزمك رنكنى
كورمزميسن آلتون كبى صارو بنم يوزمك رنكى خوددرونمدن خبرويرر
❊ مثنوى ❊ حق چو سيما را معرف خوانده است ❊ چشم عارف سوى سيما
مانده است) حق تعالى حضرتلرى چونكم سيمايى معرف اوقومشدر (كما قال

الله تعالى يعرف المجرمون بسيماهم وقال خطابا لنبيه عليه السلام تعرفهم بسيماهم
وقال سيماهم فى وجوههم من اثر السجود) چونكم سيما احوال درونى بيلمكه
وسيله اولديسه اول سيبدن عارفك چشمى سيما جانبنده قالمشدر كه احوال درونى
اندن استدلال ايدرلر ❊ مثنوى ❊ رنك و بو غماز آمد چون جرس ❊ از فرس
آكه كندبانك فرس) رنك و بوى جرس كبى غماز كلدى يعنى بر كيمسه نك رنكى
و برشيئك رايحه سى انك مافى الضميرنى غمز ايديجى كلدى نتكيم جرس كورنمين
برمتحرك شيئك وجودنى مخبر وغماز اولدى فرسك بانكى فرسدن آكاه ايلر يعنى فرسى
كورمسك صدا اورسه انك صداسى انك وجودنه دلالت ايدر ❊ مثنوى ❊
بانك هرچيزى رساند زو خبر ❊ تا بدانى بانك خر از بانك در) هر برشيئك صداسى
انك ضمير وسرندن خبر يتشديرر تا بيله سن بانك درى بانك خردن زيرا افعال ومقالى
احوال درونه راهنما اولور وعارف رضايه متعلق اولان سوزدن قلبك رضاسنه
وغضبنه متعلق اولان سوزدن درونده اولان غضبه استدلال قيلور نتكيم
بوحديث شريف بومعنايه شهادت ايلر عن عايشة رضى الله عنها اتفقا على
الرواية عنها قال عليه السلام انى لاعلم اذا كنت عنى راضية واذا كنت على غضبى
فقلت ومن اين تعرف ذلك فقال عليه السلام اما اذا كنت عنى راضية فانك
تقولين لا ورب محمد واذا كنت على غضبى تقولين لا ورب ابراهيم قلت اجل
والله لا اهجر الا اسمك معناى شريفى اولدر كه حضرت نبى صلى الله تعالى عليه وسلم
حضرت عايشهٔ صديقه رضى الله عنها وعن ابيها يه ديدى تحقيقا بن بيلورم شول
وقتده كه سن بندن راضيه اوله سن وشول وقتده كه سن بنم اوزريمه غضبناك اوله سن
غضبى فعلى وزننده الف مقصوره ايله غضبانك تأنيثيدر پس حضرت عايشه
رضى الله عنها ديدى بن ديدم كه انى ندن بيلورسن يا رسول الله رسول عليه السلام
حضرتلرى ديدى اما شول وقتده كه يا عايشه سن بندن راضيه اوله سن پس
تحقيقا سن ديرسن محمدك ربيسى حقيچون بويله دكلدر ديو قسم ايدرسن وشول
وقتده كه سن بكا غضبناك اوله سن پس سن ديرسن ابراهيمك ربيسى حقيچون
بويله دكلدر حضرت عايشه ايدر بن ديدم كه نعم صادقسن يا رسول الله الله
حقيچون بنم هجرانم همان سنك اسمكه مقصوردر يعنى حين غضبده سنك ذات
شريفكدن قلبا هجرانم يوقدر پس بو حديث شريفده بر كيمسه نك كلامندن
قلبنده اولان حالته وافعالندن درونده اولان سرنه استدلال قطعه دلالت واردر
زيرا الظاهر عنوان الباطن فحواسنجه انسانك ظاهرنده بعض علايم وآثار
اولور كه انك باطننده اولان اسرارنه اول علايم وآثاردن دلالت واردر وانك
حال دروننده مخبر ومعلم اولور نتكيم بو حديث شريف بو معنايه دلالت وشهادت

قیلور قال علیه السلام ما اضمر احد شیئا الاظهر فی فلتات لسانه وصفحات وجهه
وقال جارالله العلامة مناسبا لهذا المحل مخایل الغم والمسرة تبکی وتضحك
فی الاسرة ﴿ مثنوی ﴾ کفت پیغمبر بتمییز کسان * مرء مخفی لدی طی اللسان)
حضرت پیغمبر علیه السلام بیوردیلر که المرء مخفی تحت لسانه پس بو حدیث شریفك
مضمونی اوزره بیوررلر که پیغمبر علیه السلام انسانی تمییز ایلك حقنده بیوردیلر
انسان لسانی طی ایلك قتنده وکلماتنك تحتنده پنهاندر زیرا ترجمان جنان
ودلال عالم جاندر پس صراف نقد عرفان اولان اولا لسانه نظر قیلور بعده اول
لسان واسطه‌سیله متکلمك مرتبه‌سنه واقف اولور (قطعه) زبان در دهان
ای خردمند چیست) کلید در کنج صاحب هنر * چو در بسته باشد چه داند
کسی * که جوهرفروشست یا پیلور ﴿ مثنوی ﴾ رنك رواز حال دل دارد نشان *
رحمتم کن مهر من در دل نشان) یوزك رنکی کوکلك حالندن نشان طوتار
زیرا سیمادرونه البته دلالت ایدر بنم حالمی مشاهده ایدوب بکا مرحمت ایله
بنم محبتمی قلبکده نصب ایله پس رنك ظاهر انسانك باطننك حالنه نه کونه دلالت ایلر
بو بیتله اشارت ایدوب بیوررلر ﴿ مثنوی ﴾ رنك روی سرخ دار دبانك شکر *
بانك روی زرد دار صبرونکر) قرمزی یوزك رنکی شکر رنکنی طوتار ذکر مسبب
ارادهٔ سبب قاعده‌سی اوزره شکردن مراد نعمت اولور پس حمرت وجه شکر
صداسن طوتار ونعمته دلالت ایدر زیرا نعمت وراحتسز یوز قرمزی اولمز صبر
دخی ذکر مسبب ارادهٔ سبب قاعده‌سی اوزره بلا ومحنتدن کنایه اولور نکر
بونده کفران معناسنه در تقدیر کلام صاری یوزك رنکی صبرونکر طوتار یعنی بلا
ومحنتك وکفران نعمت صداسنی طوتار واندن اخبار ایدر زیرا صفرت وجه درد
ومحنتدن وعدم راحت ونعمتدن حاصله اولور وعدم نعمت کفران اولمقدن
ظهوره کلور پس رنك روی زرد برکیمسه‌نك حیرتنه وانکارنه دلالت قیلمش اولور
خرکوش شیره ایتدی ای شیر دلیر ﴿ مثنوی ﴾ بر من آمد بانك دست
وپا برد * رنك رووقوت وسیما برد) بکا کلدی اول نسنه که دست وپایی قطع ایلر
رنك روی وقوت وسیمایی ایلتور بونده تنبیه بودر که عقل سلیم هر بار که شیر
موتی تفکر ایلیه وهادم اللذات اولان مرك قریب اوله وعلایم موت اکا اصابت
قیله انك تدبیر ایلدیکی جوار حده قوت وقدرت قالمز ورنك وسیماسی یرنده اولمز
پس خرکوش لساندن احوال موتی بو بیتله بیان ایلمکه شروع ایدوب بیوررلر
﴿ مثنوی ﴾ انکه در هرچه در اید بشکند * هر درخت از بیخ وبن او برکند)
اول نسنه که یعنی اول قهر وهلاکه سبب اولان موت شیری بکا قریب کلدیکه
هر نه شیئ که کلدانی صرهر آغاجی کوکندن ودبندن اوقوپارر ﴿ مثنوی ﴾

در من آمد انکه ازوی کشت مات * آدمی وجانور جامد نبات) بکا کلدی اول
نسنه که اندن مات وفانی اولدی آدمی وحیوان وجامد ونبات ﴿ مثنوی ﴾
این خود اجزا اندوکلیات ازو * زرد کرده رنك وفاسد کرده بو) بو ذکر
اولنان موالید ثلاثه خود جزؤلردر کلیات هم اندن رنکنی زرد ایلمش ورایحه‌سنی
فاسد ایلمشدر کلیاتدن مراد بونده عناصر اربعه وافلاك تسعه اولمق وبونلردن
ظهوره کلان اشیا اولمق محله مناسبدر پس کلیاتك بعضسنك فنا وزوالنك شرحنه
شروع ایدوب بیوررلر ﴿ مثنوی ﴾ تا جهان که صابرست وکه شکور *
بوستان که حله شد کاه عور) تا کم جهان وما فیها کاه بلا ومحنته صبر ایدیجی
وکاهی راحت ونعمته زیاده شکر ایدیجیدر پس تبدل وتغیردن خالی اولمدی
بوستان کاه برك وباردن حله کیر وکاهی عاری اولور پس بو دخی متغیر اولمقدن
ورونقنه زوال کلمکدن نجات بولمدی ﴿ مثنوی ﴾ آفتابی کو برآید نار کون *
ساعتی دیکر شود اوسرنکون) شول بر آفتابکه طلوع وقتنده نار کون یوقارو
کلور وعالمی شعله وشعشعه سیله منور قیلور برغیری ساعتده اول آفتاب سر
نکون اولور یعنی بر قاچ ساعتدنصکره زواله واروب باشی آشاغی غروب ایدر
منور عالم ایکن کور که بوهم زوالدن خلاص اولمدی ﴿ مثنوی ﴾ اخترانی
تافته برچارطاق * لحظه لحظه مبتلای احتراق) شول اخترلر که طوغمش وطلوع
قیلمشدر چارطاق فلك اوزره وقتافوقتا وآنافآنا مبتلای احتراق اولمقدن خالی
دکللردر احتراقدن مراد اولدر که قچن برکوکب برکوکبه مقارن ومقابل اولسه
اول مغلوب ومحترق اولان کوکبك حکمی وتأثیری قالمقدر ﴿ مثنوی ﴾
ماه کوافزود زاختر در جمال * شد زرنج دق او همچون خیال) ماه که اختردن
جمالده زیاده اولدی دق رنجندن اول ماه خیال کبی اولدی تنکیم هلال
ومحاق وقتنده مشاهده اولنور دق بر مرضدر که قچن برکیمسه‌یه واقع اولسه
انی بغایت نحیف وضعیف ونزار ایلر بو ابیات وماقبلنده ومابعدنده اولان ابیات
هر شیئك فنا وفوتنه وتبدلات وتغیراتنه تمثیلات طریقیله درتنکیم بیوررلر
﴿ مثنوی ﴾ این زمین باسکون باادب * اندر آرد زلزله‌ش در لرز وتب) بو سکونله
ادبله اولان زمین که حرکت واضطرابدن بریدر زلزله انی سیتمه ولرزه‌یه کتوروب
باخصوص که زلزلهٔ ساعت انی بر مرتبه‌یه یتورر که کالعهن المنفوش پاره پاره
وریزه ریزه ایلر ﴿ مثنوی ﴾ ای بسا که زین بلای مرده ریك * کشته است اندر جهان
او خرد وریك) ای چوق طاغ بو آرته قالمش بلادن یعنی بوصو که قالمش فوات وفنادن
جهان ایچره اول طاغ خرد وریك اولمشدر یعنی ریزه ریزه وقوم کبی اوفاق اولمشدر تنکیم
(وبست الجبال بسا فکانت هباء منبثا آیت کریمه‌سی بو مضمونه دلالت ایدر ﴿ مثنوی ﴾

این هوا باروح آمد مقترن * چون قضا آید وبا گشت وعفن) بو هواء لطیفکه
روحه مقترن کلدی وخیالبخش وجود انسانی اولدی چونکم قضاء الهی کله
اول هوا وباومتعفن اولور ❊ مثنوی ❊ آب خوش کر روح راهمشیره شد *
درغدیری زردوتلخ وتیره شد) آب لطیف وشیرینکه اول روحه همشیره اولدی
یعنی برابر کلدی برغدیرده برزمان طورمغله صاری وآجی و بولانق اولدی زردو
تلخ وتیره لك آبه نسبت موت وفنا صفتلریدر ❊ مثنوی ❊ آتشی کوباد دارد
در بروت * هم یکی بادی بروخواند یموت) شول برآتش که اول بیقده یل طوتار بادبروت
کبروسرکشلکدن کنایه در که آتش جوهر نورانی وعلو یدر بواجلدن سرکشلك طوتار
مع هذا هم بر یل انك اوزرینه یموت اوقور یعنی اولمك وسویمك حالتنی اکا اجرا
ایلر تنکیم برشمعه اوف دیسك سونور پس بویله نورانی وسرکش ایکن برمقدار
یلدن نوری کیدوب مرده اولور ❊ مثنوی ❊ حال دریاز اضطراب وجوش
او * فهم کن تبدیلهای هوش او) دریانك حالنی انك اضطراب وجوشندن یعنی
انك غلیان وخروشندن انك عقلنك تبدیل اولملرنی فهم ایله تنکیم برکیسه نك
صورت ظاهره سی جوش وخروشده اولسه وحرکات واضطراب قیلسه انك
عقلنك تبدیلرنی ظاهرده اولان اضطرابندن فهم ایلرسن پس دریانك دخی
بوجوش وخروشندن هوشنك تبدیل اولملرنی فهم ایله عند المحققین دریانك دخی
هوشی واردر مراد انده مدبر ومتصرف اولان عقلدر عند الحکما اکا عقل فعال
دیرلر ❊ مثنوی ❊ چرخ سرکردانکه اندر جست وجوست * حال اوچون
حال فرزندان اوست * که حضیض وکه میانه گاه اوج * اندر وازسعد ونحسی
فوج فوج) یعنی چرخ سردانکه الملاء الاعلی یطلبون الله کما انتم تطلبونه فحواسنجه
طلب رضای موجودنده حرکات شوقیه ایله دورانده در انك حالی دخی جوفنده
اولان فرزندانك حالی کبیدر یعنی موالید ثلثه کبی اول دخی دائما متبدل ومتغیر
اولمقده در گاه حضیضدر که مذلت وحقارت صفتیدر و گاهی میانه که ذلت
ورفعتك اعتدالی مرتبه سیدر و گاهی اوجدر که کمال رفعت حالیدر مثلا فلکی
بردائره فرض ایلسك وانك اوسطنه برخط وهمی چکسك انك نصف سفلیسنه
هابط وحضیض ونصف علویسنه صاعد واوج دینور کوکب که حوالی بروج
اوزرنده سیر ایده مستقیمدر انك خلافی اولورسه راجعدر کوکب که گاهی بوقار
وفلکه قریب و گاهی آشغه فلکه قریب اولور بوقار واوجه واردیغنده بعدا بعد
دیرلر ودور البته بونی مقتضیدر که اوج مرتبه سنده اولان میانه مرتبه سنده
اولان حضیضه نزول ایده وحضیض مرتبه سنده اولان وسط مرتبه سنه صعود
ووسط مرتبه سنده اولان اوجه عروج ایده پس حدوث وتغیردن خالی اولمز وسعد
ونحسدن اول چرخده فوج فوج سعادت ونحوست واردر ❊ مثنوی ❊

ازخودای جزوی زکلها مختلط * فهم می کن حالت هرمنبسط) یعنی ای کللردن
مختلط اولان وعناصر اربعه دن مرکب وممزوج اولان جزوی کندندن فهم
وقیاس ایله هرمرکب اولمین منبسطك حالنی سن نفسکده نیجه متغیر ومنقلب
ایسك جمیع کلیات وجزویات تبدلات وتغیراتدن وفوات وموتدن خالی دکلدر
❊ مثنوی ❊ چونکه کلیات رارنجست ودرد * جزو ایشان چون نباشد روی
زرد) چونکه کلیاته جهانده رنج ودرد واردر انلرك جزوی نیچون زرد روی
ومریض اولمیه یعنی چونکه کلیاته تغیر وتبدل وفنادن خلاص میسر دکلدر پس
انلرك جزولرینه خلاص نیجه میسر اولور ❊ مثنوی ❊ خاصه جزوی کوز
اضدادست جمع * زاب وخاك وآتش و بادست جمع) خصوصا اول جزو که
اوضدلردن جمع ومرکبدر آب وخاك وآتش وبادن جمعدر یعنی علی الخصوص
برجزء که اضداد اربعه دن مرکب اوله وطبایع مختلفه دن اجتماع قیله انك متغیر
اولمامسی وفنا بولمامسی عجبدر تنکیم اضداد اربعه نك امتزاجنی میش وکرکك
امتزاجنه تمثیل ایدوب بیوررلر ❊ مثنوی ❊ این عجب نبود که میش ازکرك
جست * وین عجب کین میش دل درکرك بست) یعنی بو عجب اولمدیکه قیون
قورددن صچرادی وفرار ایلدی عجب بو که بوقیون قورده کوکل بغلدی حاصل
کلام انسانك سقامت وموتی عجب دکلدر سقامت وموت چار اضدادك بری بریله
امتزاج ایلمسندن حاصل اولور بلکه انسانك صحتی عجبدو که اول کرك ومیشك
وکور وشیرك الضدان لایجتمعان ایکن بری برینه کوکل ویرمسی ومصالحه قیلمسی
کبیدر (قطعه) چار طبع مخالف وسرکش * بنج روزی بدند باهم خوش *
کریکی زین چهار شد غالب * جان شیرین برآید ازقالب ❊ مثنوی ❊ زندگانی
زاشتی ضدهاست * مرك دانانکه میانشان جنك خاست) انسانك زندکانیلکی
وصحتی بوچار اضدادك بارشمه سندندر اولوم بیل اول زمانکه بودرت ضدك
اورته سنده جنك قالقدی واعتدال زایل اولوب مزاج فاسد اولدی
❊ مثنوی ❊ لطف حق این شیررا وکوررا * الف دادست این دوضد دوررا)
حق تعالینك لطفی انسانك وجودنده بوشیر وکوره وایکی اراق ضده الف وانس
ویرمشدر شیرو کوردن مراد که ایکیسی بری برینه ضددر عناصر اربعه دن
حرارتله برودتدر و یاخود یبوستله رطوبتدر ❊ مثنوی ❊ چون جهان رنجور
وزندانی بود * چه عجب رنجور اکرفانی بود) چونکه جهان بالکلیه رنجور وزندانی
اوله مریض اکرفانی اوله عجب دکلدر

❊ پرسیدن شیرازسبب پای واپس کشیدن خرکوش ❊

❊ مثنوی ❊ خواند برشیراوازین رو پندها * کفت من پس مانده ام

زین بندها) خرکوش شیره بویوزدن بندلر اوقدی ودیدی بن بو بندلر سببندن آرده قالدم وکنکده آیاغمی چکمشم قصه دن حصه بودرکه عقل معاد نفس اماره شیرنه بوکونه پند وارشادلر ایلر متنصح اولسون وکین وکدورتدن فراغت قیلسون ایچون جونکم بوموت وفنای عالمدن عبرت المیه وعقل معادك نصح و پندی اکا کارکراولمیه خرکوش عقل آخرالامرانی چاه ریاضت وفقره آتروانی اول چاه ایچره مغلوب ومقهور ایدر ﴿ مثنوی ﴾ شیر کفتش توزاسباب مرض * این سبب کوخاص کاینستم غرض) شیرخرکوش ایتدی سن اسباب مرضدن بوسببی دی خاصة همان بکا غرض بودر یعنی تبدلات وتغیرات عالم وفناوزوال بنی آدمدن معلومدر پس چاهدن تباعد وتأخر ایلمکه سببندر یعنی بنم مقصودم بودر بونی سویله ﴿ مثنوی ﴾ کفت ان شیراندرین چه ساکنست * اندرین قلعه ز آفات ایمنست) خرکوش شیره جواب ویروب دیدی بوچاهده ساکندر اولان شیر بوقلعه ده آفاتدن ایمن ومحفوظدر چاه وقلعه دن مراد بونده خلوتخانهٔ شیران طریقت اولورکه انلرقلعهٔ خلوت ایچره آفات نفسانیه ومکاید شیطانیه دن مصون ومحفوظ اولور وخارجده اولان شیردن مراد نفس اماره واهل نفس غداره اولورکه چاه خلوت ایچره ساکن اولان طریقت شیرلرینك بونلرضدی وعدوسیدر پس خلوت وعزلتك محل امن وسلامت اولدیغنه وعاقل اولنلر آفات عالمدن قاجوب چاه خلوت وعزلتی اختیار قیلدیغنه بوایکی بیتله اشارت ایدوب بعده ینه قصه یه شروع ایدوب بیوررلر که ﴿ مثنوی ﴾ قعرچه بکزید هرکو عاقلست * زانکه در خلوت صفاهای دلست) قیونك دیبنی اختیار ایلدی هرکمکه اول عاقلدر زیراکه خلوتده کوکل صفالری واردر ﴿ مثنوی ﴾ ظلمت چه به که ظلمتهای خلق * سر نبرد انکس که کیرد پای خلق) چاهك ظلمتی بلکه خلقك ظلملری بد و مضردر بومصرعده خبر محذوفدرکه او بداست یوردقلری درکه انکه مضرست دیمکدر که قرینهٔ کلام بونلره دلالت ایدر وقرینه بهست بیوردقلریدرکه انك ضدی بد ومضردر وخبر تقدیر اولنغه سبب اولدر اکر خبرمقدر اولمزسه بومصرع سامعه صحیح سکوت افاده ایلمز و باشنی قورتمدی اول کیمسه که خلقك اباغنی طوتر مراد خلقله مختلط اولان وروزوشب معاشرت قیلان کیمسه فلاح ونجات بوله میوب عاقبت خائب وخاسر اولور وسوء خاتمه اوزره اولور دیمکی افاده ایدر ﴿ مثنوی ﴾ کفت پیش آ زخمم اوراقاهرست * تو ببین کان شیردرچه حاضرست) شیر خرکوشدن چونکم بوسوزلری اشتدی ایلرو کل بنم زخمم آنی قاهردر ای خرکوش سن کورکه اول شیرچاهده حاضرمیدر ﴿ مثنوی ﴾ کفت من

سوزیده ام زان آتشی * تومکراندر برخویشم کشی) خرکوش بومکر ییدا ایدوب شیره ایتدی بن اول آتشدن یانمشم یعنی اول آتش سوزان کبی اولان شیردن بنجه زحمت ومحنت کوروب سوخته اولمشم ای شیر مکرسن بنی کندنکه چکه سن ﴿ مثنوی ﴾ تاپشت تو من ای کان کرم * چشم بکشایم بچه در بنکرم) ای کرم معدنی تا بن سنك مظاهرت ومعاونتکله چشم آچم چاه ایچره نظر ایدم

﴿ نظرکردن شیردرچاه ودیدن عکس خودراوان خرکوش را ﴾

﴿ مثنوی ﴾ چونکه شیراندربرخویشش کشیده * درپناه شیرتاچه میدوید) چونکه شیر خرکوشی کندینك صدرنه چکدی پس خرکوش شیرك حفظ وپناهنده چاهه دکین یلدی ﴿ مثنوی ﴾ چونکه درچه بنکریدند اندر آب * آندر آب ازشیروازدر تافت تاب) چونکه شیر وخرکوش چاهده اولان آب ایچره نظر ایلدیلر آب ایچره شیردن واوخرکوشدن عکس تاب ظاهر اولدی ﴿ مثنوی ﴾ شیرعکس خویش دید ازآب تفت * شکل شیری در برش خرکوش زفت) شیر کندینك عکسنی کوردیکه صودن یلدر ایدی وظاهر اولدی تفت بونده تافتدن مخففدر فعل ماضیدر یلدرادی وظاهر اولدی معناسنه برشیرك شکلنی انك قتنده برفربه خرکوش کوردی ﴿ مثنوی ﴾ چونکم خصم خویش رادر آب دید * مرورا بکذاشت واندرچه جهید) چونکم شیر کندینك خصمنی چاهده اولان آب ایچره کوردی شیرخرکوشی چهت طشره سنده قودی وکندیسی چاهك ایچنه صیچرادی پس نفس اماره صاحبلرینك کسب ایلدکلری معاصی ومظالم چاهنه عاقبت دوشدکلری وکندی عملارینك سوء جزاسنه نهایت کارده کرفتار اولدقلرینی بیان ایلکه شروع ایدوب بیوررلر ﴿ مثنوی ﴾ درفتاد اندر چهی کوکنده بود * زانکه ظلمش درسرش آینده بود) اول شیر برقیویه دوشدیکه اول قیویی حقیقتده اول شیر قازمش ایدی زیراکه انك ظلمی انك باشنه کلیجی اولدی و نخجیرلر طائفه سنه هرنه ایلدیسه عاقبت بولدی بونده تنبیه بودرکه * من عمل صالحا فلنفسه ومن اساء فعلیها) آیتك فحواسنجه برکیمسه هرنه عمل ایلسه کندی نفسی ایچون ایلر (فمن یعمل مثقال ذرة خیرا یره ومن یعمل مثقال ذرة شرا یره) آیت کریمه سنك موجبنجه برکیمسه خیر وشرنه عمل ایلرسه عاقبت جزاسنی کورر ﴿ مثنوی ﴾ چاه مظلم کشت ظلم ظالمان * اینچنین کفتند جمله عالمان) چاه مظلم اولدی ظالملرك ظلمی عالملرك جمیعسی بویله دیدیلر (کما قال النبی صلی الله علیه وسلم الظلم ظلمات یوم القیمة ﴿ مثنوی ﴾ هرکه ظالم ترچهش باهول

تر * عدل فرمودست بدتر رابتر) چونکه حقیقت حال بودر پس هرکمکه ظالمرکدر
انك قبوسی هوانسا کدر یعنی زیاده قورقولو تاریکترد رعدل الهی بدتره بدتر
یورمشدرکه وجزاء سیئة سیئة مثلها قولی بومعنی یی موئید اولمشدر ﴿ مثنوی ﴾
ای که تواز جاه ظلمی میکنی * از برای خویش چاهی میکنی) ای شول کیمسه که
سن منصبکدن اوتری خلقه برظلم ایلرسن حقیقتده کندکدن اوتری برقیوقازرسن
﴿ مثنوی ﴾ کرد خود چون کرم پیله بر متن * بهر خود چه میکنی اندازه کن) ایبك قوردی کبی کندی اطرافکه طولمه کندکدن اوتری قیوقازر ایسك
مقدارله قاز یعنی برعمل قبیحی ایلرسك انك جزاسندن خلاص اوله جق وعذابه
صبرایده جك قدرایله والا اکرانك عذابنه صبرایده مزسك اندن تباعد ایله کماقیل
* وان تصبر علی النبراز فاقص * والاکن عن العصیان قاص ﴿ مثنوی ﴾
هرضعیفانرا تو بی خصمی مدان * ازنبی ذا جاء نصرالله بخوان) ای ظالم قوی
وای حاکم غوی سن ضعیف اولنلری خصم سز ومعین سز بلمه بلکه ضعیفانك
معین وناصری الله در شاهد استرسك قرأندن اذا جاء نصرالله سوره سن
اوقو که حضرت نبی صلی الله علیه وسلم مع اصحابه اوایلده ضعیف وقوم
قریش وکفارمکه قوی وغالب ایدیلر حق تعالی حضرتلری پیغمبر علیه السلامه
ظفر ونصرت ویروب غالب وقهار اولان ظالملری مغلوب ومظلوم وضعیفلری
غالب وقاهر ایدوب شهرلرنی اهل اسلامه ویردی تکیم رسولنه خطابا بیورر
(اذا جاء نصرالله والفتح) شول وقتده که اللهك جنس نصرتی مؤمنلره کله ودخی
فتح مکه ویاخود فتح جمیع بلدان حاصل اوله (ورأیت الناس یدخلون فی دین الله افواجا)
وسن ناسی اللهك دیننه فوج فوج داخل اولورکورهسن (فسبح بحمد ربك) وسن
تنزیه ایله ربکی شاننه لایق اولمیان اوصافدن حمد وسپاسنه متلبس اولدیغك حالده
(واستغفره انه کان توابا) واندن مغفرت طلب ایله تحقیقا اول ربك دائما مستغفر
اولان عبادنه رحمت ومغفرت ایله تواب اولدی محل استشهاد اللهك ظفر ونصرتی
حضرت پیغمبر صلی الله علیه وسلمه وتوابعنه ضعیف ایکن کلمسی وانلرك قوی
اولمسیدر ﴿ مثنوی ﴾ کرتو پیلی خصم تواز تورمید * نك جزاء طیر ابابیلت
رسید) ای ظالم فرضا اکرسن پیل ایسك وصورتده قوی ونبیل ایسك خصمك
سندن اورکدی وقاچدی ایسه اشته سکا جزاء طیرا ابابیل یتشدیکه اضعف
مرغاندرکه اقوای جانورانی واصحاب طغیانی بقوة الله هلاك ایلدی تکیم حق
سبحانه وتعالی کلام مجیدنده رسولنه خبر ویروب بیوررکه * الم تر کیف فعل ربك
باصحاب الفیل * روایت اولندیکه ملك نجاشی قبلندن اولان والی یمن اعنی ابرهة
بن الصباح صنعاده قلیس نام برکنیسا بنا ایلیوب استدیکه حجاجی اکا تصریف

ایده پس کنانه قبیله سندن برکیمسه واروب برکیجه اوکنیسایه افشان ایتدی
ویاخود برآتش یاقوب بادانی اول کنیسایه اولشدروب انی احراق ایلدی پس
ملك یمن غضبه کلوب یمین ایلدیکه کعبه یی یقه وخراب ایده پس حبشه عسکریله
ومحمود نام برعظیم فیلاه ودخی بعض فیللرله تخریب حرم محترمه قصد ایدوب
مغمس نام موضعه کلدکده عبدالمطلب مع اشراف اکا چیقوب بوکاردن رجوع
ایتمك ایچون ثلث مالن اکا عرض ایلیوب قبول ایتمیوب تخریب کعبه یه مصر
اولوب فیللری حرم محترمك جانبنه سوردکلرنده فیللردن اوته ایچرو کیتمیوب یمن
طرفنه دوندردکلرنده هروله وسرعة برله اول جانبه کیدوب بونلر بوکاره مشغول
ایکن حضرت حق ابابیل قوشنی بونلرك اوزرینه ارسال ایدوب هر برینك
منقارنده عدسدن بیوك برطاشی بونلرك باشنه آتوب باشلرندن کیروب دبرلرندن
چقوب بونلری هلاك ایلدی قصه سی تفاسیرده مسطوردر پس حق تعالی رسولنه
بیوررکه یامحمد عجب سن کورمدکمی یعنی انلرك آثارنی مشاهده قیلدك واخبارنی
استماع ایلدك که سنك ربك نه اشلدی اصحاب فیله (الم یجعل کیدهم فی تضلیل)
وبونلرك کعبه خصوصنده اولان مکرنی تضییع وابطالده قیلدیمی یعنی بونلرك
مکرنی ضایع وباطل قیلدی (وارسل علیهم طیرا ابابیل ترمیهم بحجارة من سجیل)
وبونلرك اوزرینه ابابیل قوشنی ارسال ایلدی سنك وکلن اولان حجاره یی بونلرك
اوزرینه آتدقلری حالده (فجعلهم کعصف مأکول) پس بونلری حق
تعالی عصمان کبی قیلدی وهلاك وتباه ایلدی ﴿ مثنوی ﴾ کر ضعیفی در
زمین خواهد امان * غلغل افتد در سپاه آسمان) اکر برضعیف زمینده امان
استیه یعنی بریوزنده اکر برمظلوم برظالمدن بیحضور اولوب حق تعالی
حضرتلرندن امان استیه اول مظلومك تضرع ونیازندن آسمانك عسکرنه غلغله
دوشر ﴿ مثنوی ﴾ کر بدندانش کزی پرخون کنی * درد دندانت بکیرد
چون کنی) اکر برضعیفی دیشکله ایصررسن وپرخون ومجروح قیلهسن بوستم
مقابله سنده کاندین تدان مقتضاسنجه دیش اغریسیکه سنی طوته نیجه ایلرسن
وجزاکی بوادقده نه قیلورسن ﴿ مثنوی ﴾ شیرخودرا دید درچه وزغلو *
خویش را نشناخت آدم ازعدو) چاهده کندیسنی یعنی کندینك عکسنی
کوردی وغلو وهجومندن اولدم کندیسنی عدودن اکلدی ﴿ مثنوی ﴾
عکس خود را اوعدوی خویش دید * لاجرم برخویش شمشیری کشید)
کندینك عکسنی اول شیرکندینك دشمنی کوردی لاجرم شیر کندی اوزرینه
برشمشیر چکدی ﴿ مثنوی ﴾ ای بساظلمی که بینی درکسان * خوی تو باشد
درایشان ای فلان) ای چوق ظلم که غیری کیمسه لرده کوررسن ای فلان

اول ظلم انلرده سنك خو یكدر ﴿ مثنوى ﴾ اندر ایشان تافته هستئ تو * ازنفاق
ظالم و بدمستئ تو) سنك وارلغك انلرده پلدرامش وطالع اولمشدر سنك نفاق
ظلم وبدمست لككدن یعنی سنك وجودكده اولان نفاقدن وظلمدن
و بد مستلكدن وسائر اخلاق سیئه دن هرنه ایسه غیرلرك وجودی آیینه سنده
رونما اولوب سن اول صفتلری انلرك زعم ایلیوب انلره بغض وعداوت ایلرسن
حال بو كه المؤمن مرآة المؤمن حدیثك مقتضاسنجه انلر سنك مرآتكدر
انلرده كوردیكك صفات قبیحه سنك كندی صفاتكدر ﴿ مثنوى ﴾ ان تویی
وان زخم برخودمی زنی * برخود اندم تارلعنت می تنی) بر موجب (المسلمون كنفس
واحدة) اول ظلم ایلدیكك كیمسه فی الحقیقه سنسن اول زخمی كندیكه اوررسن
كندك اوزره اول دمده لعنت تارنی طوقورسن یعنی اوزریكه لعنت ایلرسن تارنل
معناسنه در ﴿ مثنوى ﴾ در خود ان بد را نمی بینی عیان * ورنه دشمن
بودئ خود را بجان) كندی وجودكده اول بدفعالی وقبیح خصالی عیان
كورمزسن والا كندیكه جمله دشمن اولورسن ﴿ مثنوى ﴾ حمله برخود
میكنی ای ساده مرد * همچو ان شیری كه برخود حمله كرد) ای ساده وابله
مرد كندك اوزرینه حمله ایلرسن اول مذكور اولان شیر كبی كه كندی عكسی
اوزره حمله ایلدی وكندیسنی هلاك قیلدی ﴿ مثنوى ﴾ چون بقعر خوی
خود اندر رسی * پس بدانی كز تو بود ان ناكسی) چونكه كندی خویكك
قعر وغورینه ایرشه سن پس اول زمان بیلورسن كه اول ناكسلك سندن ایدی
﴿ مثنوى ﴾ شیررا در قعر پیدا شد كه بود * نقش اوانكش دكركس می نمود)
ارسلانه قیو دیبنده ظاهر اولدیكه كورنن انك نقشی ایدی اول نقشكه اكا غیری
كیمسه كوروندی ﴿ مثنوى ﴾ هركه دندان ضعیفی میكند * كار ان شیر غلط
میكند) هركمكه بر ضعیفك دیشنی قوپره حقیقتده اول غلط كور بیجی شیرك بین
ایشنی ایلر ﴿ مثنوى ﴾ ای بدیده خال بد برروی عم * عكس خال تست
ان ازعم مرم) ای یرامز بك كورمش عمی یوزنده یعنی ای عمی وخالی ذاتنده
قبیح نقش كورن كیمسه اول سنك خالكك عكسی واثریدر عمكدن نفرت ایله
خال خاء معجمه ایله در اولكی مصرعده بك معناسنه ومصرع ثانیده خاء معجمه
ایله بك معناسنه وحاء مهمله ایله حالت معناسنه اولمق دخی جائزدر ﴿ مثنوى ﴾
مؤمنان آینهٔ یك دیكرند * این خبر می از پیمبر اورند) مؤمنلر بریبرلرینك
آینه سیدر بو خبری پیغمبر علیه السلام حضرتلرندن كتوررلر نتكیم امام طبرانی
اوسطنده بو حدیثی انس حضرتلرندن روایت ایدرلر قال علیه السلام المؤمن
مرآة المؤمن یعنی مؤمن مؤمنك اینه سیدر هرنه صورتیكه بر كیمسه بر مؤمن

قرنداشنك وجودنده كوره اول كندینك صورت حالیدر دیمك اولور ای آدم
وای عالمك وجودنده احوال قبیحه وصفات خبیثه كورن كیمسه ﴿ مثنوى ﴾
پیش چشمت داشتی شیشهٔ كبود * زان سبب عالم كبودت می نمود) مثلا سن
كوزك اوكنده شیشهٔ كبود طوتدك اول سببدن عالمی سكا كبود كوروندی حال بوكه
عالم كبود دكلدر ﴿ مثنوى ﴾ كرنه كوری این كبودی دان زخویش *
خویش رابد كومكو كس راتو پیش) اكر كور دكل ایسك بو عالده كوردیكك
كبودلكی كندكدن بیل كندیكه یرامزدی ارتق غیریه یرامز دیمه یعنی اكر
كوردل دكل ایسك بو عالمده كوردیكك عیب ونقصانی كندی نفسكدن كور
كندی نفسكه بدی غیری كیمسیه ارتق بد سویله تا كندی عیبكه مشغول الغله
غیری ناسك عیوبنی كورمكدن فارغ اولهسن ولسانكی غیبت ومالا یعنیدن امساك
ایدوب طیبت وسعادت بولهسن نتكیم حضرت نبی صلی الله علیه وسلم بیورورلر
طوبی لمن شغله عیبه عن عیوب الناس وانفق الفضل من ماله وامسك الفضل
من قوله رواه الدیلمی فی فردوس الاخبار عن انس رضی الله عنه ﴿ مثنوى ﴾
مؤمن ار ینظر بنور الله نبود * غیب مؤمن را برهنه چون نمود) مؤمن اكر الله
نور یله نظر ایلر اولمیدی احوال غیبدن مؤمنه نیجه كور ینوردی یعنی مؤمن
اكر الله نوریله نظر ایلمزسه غیبده اولان امور واحوالی مكشوف وعریان كوره مز
و باطنده اولان اسراره نظر ایدر كوره مز اسرار ضمائره نظر ایدر كورنلر وحقیقت
حالی كورنلر الله نوریله نظر قیلان ارنلردر (ولهذا قال صلی الله علیه وسلم
فی حقهم اتقوا فراسة المؤمن فانه ینظر بنور الله رواه البخاری فی التاریخ
والترمذی عن ابی سعید والطبرانی عن ابی امامة ﴿ مثنوى ﴾ چونكه تو ینظر
بنار الله بدی * نیكویی را واندیدی از بدی) ای عیب بین چونكم سن الله نار یله
نظر ایلر اولدك نار اللهدن مراد الهك بعد وفراقیدر یعنی چونكم سن اشیایه
اللهك فراقیله واندن بعید اولدیغك حالده نظر ایلرسك ایلكی یرامزلقدن كیرو
كورمدك ونیك و بد حقیقتنه شیدر تمییز ایلمدك بونك سببی حقله نظر ایلمك
اولور ﴿ مثنوى ﴾ اندك اندك نوررا بر نار زن * تاشود ناری تو نوری بوالحزن) ای
خلقك عیب ونقصانن كورمكه مشغول اولان كیمسه اكر بو بد نظردن خلاص
اولمق استرسك ازجق ازجق نوری ناره اور یعنی تدریجیله نور توحیدی نار
بشریت والهب طبیعت ونفسانیت اوزره اور تاكم سنك نار نفسك والهب طبیعتك
نور وحدته وضیاء حقیقته مبدل اوله ای حزن وغم صاحبی اولدمكه نار نفسك منطفی
اوله ونور وحدت سنك وجودكده تجلی قیله اول نوریله اشیایه نظر قیلورسن وجمله
اشیای مظاهر الهی بولورسن پس عیب بینلكدن بری اولورسن مادامكه نور حقله نظر

قیلیه سن حقیقت بین اوله مزسن وعیب بیلك مرتبه سندن دخی کذر قیله مزسن پس بو معنی انسانك مجرد کندی کسب واختیاریله حاصل اولمیوب بلکه توفیق الهی وهدایت ربانی ایله اولدیغی مقرر اوولدیسه تعلیماً للطالبین مناجاته توفیق وترغیباً للصالحین عرض حاجاته باشلیوب ﴿ مثنوی ﴾ هم تو زن یارب ازان آب طهور * تاشود این نار عالم جمله نور) یارب العالمین اول آب طهوردن هم سن اورتاکه عالمك بوناری جمیعاً نور اوله آب طهوردن مراد توفیق وعنایت وتیسیر وهدایتدرکه نفسنده بونلر ماء طهور کبیدرکه هم مطهرلر وهم مطفیلردر نار عالمدن مراد بعد وغفلت وجهالت وکثافت وبونلر امثالی بدخصلتلردر حد ذاتنده وصفتلر سبب نار وجهنمدر وباعث نار فرقتدر بواجلدن بونلره نار تعبیر اولنور وبو صفتلری انساندن ازاله ایتمز الاعنایت وهدایت آبی ﴿ مثنوی ﴾ آب دریا جمله در فرمان تست * آب واتش ای خداوند آن تست) الهی دریانك آبی بالکلیه سنك فرمانکده در ای خداوند آب وآتش سنك لایق وملککدر آب وآتشدن مراد اکرچه ظاهرده اولان آب وآتش فهم اولنور اما آبدن مراد جمیع مطهر ومطفی اولان شیلر اولور اکر صوری اولسون واکر معنوی اولسون وآتشدن مراد اکر صوری واکر معنوی احراق وافنا ایلین شیلر اولور پس اکر بوجمله سی سنك امر وفرمانکده وقبضهٔ تسخیر کده دیمکی اشعار ایدیجی اولور ﴿ مثنوی ﴾ کر تو خواهی اتش اب خوش شود * ورنخواهی اب هم اتش شود) ای خدا اکرسن استیه سن آتش لطیف وخوش آب اولور واکر استمیه سن آب هم آتش اولور ﴿ مثنوی ﴾ این طلب درما هم ازایجاد تست * رستن از بیداد یارب داد تست) الهی بزده بو طلب وسعی هم سنك ایجادکدر بیداد وظلمدن قورتلق سنك داد واحسانکدر ﴿ مثنوی ﴾ بی طلب تواین طلب مان دادهٔ * کنج احسان برهمه بکشادهٔ) طلبسز بزه بو طلبی سن ویردك احسان خزینه لرینی جمیع قوللریکه آچدك وبی شمار وبی حد عطالر ویرمشسن چونکیم طلبسز بزه طلب احسان ایلدك پس طلب قیلدقدنصکره مطلوبمزی دخی عطا ایله

﴿ مژده بردن خرکوش سوی نخجیران که شیر درچاه افتاد ﴾

﴿ مثنوی ﴾ چونکه خرکوش ازرهایی شاد کشت * سوی نخجیران دوان شد تابدشت) چونکه خرکوش خلاص اولقدن شاد اولدی نخجیرلر جانبنه صحرایه دکین یله رك کندی ﴿ مثنوی ﴾ شیررا چون دید درچه کشته زار * چرخ میزد شادمان تامرغزار) خرکوش چونکه شیری چاه ایچنده زار ومقهور اولمش کوردی مرغزار وچراکاهه دکین شاد اولدیغی حالده چرخ اوردی ورقص قیلدی ﴿ مثنوی ﴾ دست میزد چون رهید از دست مرك * سبز

ورقصان درهوا چون شاخ وبرك) خرکوش چونکه موتك الندن قورتلدی اللرنی یری برینه اوردی وسبز ورقصان اولدی هواده شاخ وبرك کبی یعنی هواده شاخ وبرك رقصان اولدیغی کبی سبزلك لطافت وطراوتدن کنایه در ﴿ مثنوی ﴾ شاخ وبرك ازحبس خاك آزادشد * سر برآوردو حریف بادشد) شاخ وبرك خاکك حبسندن آزاد اولدی باشن یوقارو کتوردی وبادك حریف ومصاحبی اولدی ﴿ مثنوی ﴾ برکها چون شاخ را بشکافتند * تابالای درخت اشتافتند) یپراقلر چونکه بوداغی یاردیلر وحبسدن نجات بولدیلر تادرختك اوزرینه ایودیلر وفوقنه عروج ایلیوب مراتب عالیه بولدیلر ﴿ مثنوی ﴾ بازبان شطأه شکر خداه میسراید هر بر وبرکی جدا * که بپرورد اصل ماراذ والعطا * که درخت استغلظ آمد فاستوی) بو ابیات شریفه سورهٔ فتحده اولان آیته اشارتدر اولی بودرکه (ذلك مثلهم فی التورٰیة) یعنی شو وصف مذکور بونلرك صفت عجیب الشانیدر کتاب موساده (ومثلهم فی الانجیل کزرع اخرج شطأه) دخی صفتلری بدر انجیلده و یاخود مثلهم فی الانجیل مبتدا اوله وخبری کزرع اخرج شطأه اوله یعنی بونلرك انجیلده صفتلری شول اکن کبیدرکه اول حالنده ابراز واخراج ایلیه شاخنی ویپراغنی (فآزره) من الموازرة بمعنی المعاونة اومن الایزار وهی الاعانة پس تقویت ویروب معاونت ایده اول شطأه (فاستغلظ) پس رقتدن غلظته تبدیل اوله (فاستوی علی سوقه) اندنصکره ساقلری اوزره قائم اولدی (یعجب الزراع) زراعی عجبه کتورر اول زرعك قوتی وعظمتی وحسن منظری جناب عزت جلت قدرته وعلت صحابهٔ کرامك مبدأ اسلامنده ضعیف وقلیل اولوب بعده کثیر اولوب اندن صکره بونلرك احوالنی مستحکم اولدیغنی ضرب مثل بیوردیلر زیرا حضرت پیغمبر علیه السلام اول حالده شطأ زرع کبی ایدی بعده چهار یار کزین رضی الله عنهم ایله قوی اولوب واصحاب سعادت قریننه مستحکم ومستغلظ اولوب بوما فیوما زیاده اولدقده ناس بونلرك احوال عجیب الشاننه تعجب ایدرلردی (لیغیظ بهم الکفار) تعلیلدر بونلرك احوالنی زرعه تشبیهده روز بروز ترقی وزیاده اولدقلری یعنی بونلرك یوما فیوما ترقیلری کفاره بونلرك غلیظ وغضب ایتملرندن اوتریدر (وعد الله الذین آمنوا) الله تعالی وعده ایلدی شول کیمسلره که ایمان کتوردیلر (وعملوا الصالحات) دخی عمل صالح اشلدیلر (منهم مغفرة) بونلردن مغفرت اولنه عفو ذنوب وعیوب وعده ایلدی (واجراً عظیماً) دخی عظیم اجرلر وعده ایلدی معنی ابیات اسان شطأ ایله یعنی هنوز چیقن یپراقله اول زرع خدای تعالینك شکرنی هر بر یمش وهر بر یپراق بشقه ایدرلر یعنی ادا ایلر بویله دیوکه عطا واحسان صاحبی اولان خدای تعالی بزم اصلمزی بسلدی تااول بزم اصلمز وکوکمز مستغلظ ومستحکم

درخت کلدی وساقی اوزره مثنوی وقائم اولدی حضرت مولانا حبس تندن
وسجن بدندن ازاد اولان عشاقك احوالنی وحبس خاكدن نوظهور اولان
شطأ زرعه تشبیه ایدوب و بطون درختدن روز ایدن برکاره تمثیل ایدوب دیرلر که
هر شول کیمسه نك که شطأ روحی حبس خاك تندن آزاد و برك وشکوفهٔ قلبی
بندبدندن خلاص اولور مرتبهٔ کالده درخت مستحکم وشجرهٔ مستغلظ مشبه سنه
بتدکده هر مرتبه ده لسان حال الله شکر کزارلق و بادهو ای عشق یارله رقص
وبی قرارلقلر ایدوب دائما ذوق وشوقدن خالی دکلدر ❊ مثنوی ❊ جانهای
بسته اندر آب وکل * چون رهند ازاب وکلها شاد دل) اب وکلدن بسته ومحبوس
اولمش جانلر چونکه آب وکلدن یعنی جسمانیت ونفسانیتدن قورتلورلر شاد دل
اولدقلری حالده بوشاد دل کلمه سی مرهون اولور بویته ❊ مثنوی ❊ در
هوای عشق چون رقصان شوند * همچو قرص بدر بی نقصان شوند) یعنی
شاد دل اولدقلری حالده بوشاد دل اول جانلر در حق تعالینك عشقی هواسنده
سرور قابله رقص ایجی اولورلر قرص بدر کبی بی نقصان اولورلر ❊ مثنوی ❊
جسم شان در رقص وجانها خود مپرس * وانکه کیرد جان ازانها خود مپرس)
انلرك جسمی رقصده در کمال سرورلرندن جانلری خود صورمه که انلرك جانلرینك
اوصافی تعبیره قابل دکلدر واول کیمسه لر که جان اوله وروح محض مرتبه سن بوله
انلردن خود صورمه زیرا انلرك شانی توصیف ایلمك ممکن دکلدر ❊ مثنوی ❊
شیررا خرکوش درزندان نشاند * ننك شیری کوز خرکوشی بماند) خرکوش
ارسلانی زندانده اوتورتدی اول برشیره زهی عیب وعار که اول برخرکوشدن
کیرو قالدی بو بیتده تعریض واردر شول شیرود لیرکچن کیمسه لره که خرکوش
نفسینك زبونی وانك خداع ومکرینك مفتونی اوله ❊ مثنوی ❊ درچنان
ننکی وآنکه این عجب * فخردین خواهد که کویندش لقب) انجلین ربعیب
وعارده دروانده نصکره بو عجبدر اسنرکه انك لقبنی فخر الدین دیه لر یعنی اسیر نفس
وهوا ایکن وعیوب وذنوبه مبتلا ایکن بوندنصکره بو عجبدر که کندوبی دین
وطریقنده برعالی قدر کیمسه زعم ایلیوب استرکه خلق انك لقبنی فخر الدین ویا مصلح
الدین ویا اکمل الدین دیه و بو القاب کبی وتعظیم وتکریمی مشعر مدح ایلیه لر بوند
فخر الدین رازی حضرتلرینه شائبهٔ تعریض اولمق دخی محتملدر ❊ مثنوی ❊
ای چوشیری درتك این چاه فرد * نفس چون خرکوش خونت ریخت
وخورد) ای کیمسه سن بوتنها چاهك دبنده یعنی بوتن قیوسنك ایجنده برشیرسن
خرکوش کبی نفس مکروحیله ایله سنك قانك دوکدی وایجدی ❊ مثنوی ❊
نفس خرکوشت بصحرا در چرا * تو بقعر این چه چون وچرا) سنك خرکوش

کبی مکار نفسك صحراده چراده درسن اندن غافل اولوب بوچون وچرا چاهنك
قعرنده قالمشسن یعنی قیل وقال و بحث وجدال وجواب وسؤال بی مآل قیوسنده
دوشوب افکار ووساوس صوبی عقلاك باشندن آشوب زاروزبون اولمش سن
❊ مثنوی ❊ سوی نخجیران دوید ان شیرکیر * کابشروا یا قوم اذا جاء البشیر)
اول خرکوش شیرکیر باتدبیر نخجیرلر جانبنه شیرك هلاك اولمسنی تبشیر ایتمك ایچون
مسارعه ایلدی وانلره بشارت و یروب سویلدیکه ای قوم بشارت ایلیك بری
بریکزه زیراکه سزه مژده ویریجی کلدی وسزی هلاك دشمنله مسرور وشادان
قیلدی حدیثده وارد اولمشدر که مؤمنلره بشارت ویرمك وقلبلرینه ادخال سرور
ایلمك افضل اعمالدندر نتکیم حضرت رسول علیه السلام بیورمشلر (من افضل
الاعمال ادخال السرور علی المؤمنین) رواه البیهقی عن ابن المنذر خرکوش
طائفهٔ نخجیرانه بو کونه بشارت و یردیکه ❊ مثنوی ❊ مژده مژده ای کروه
عیش ساز * کان سك دوزخ بدوزخ رفت باز) ای عیش دوز بجی وعشرت ایدیجی
کروه سزه مژده و بشارت که اول دوزخ کلبی کیرو دوزخه کتدی ❊ مثنوی ❊
مژده مژده کان عدوی جانها * کند قهرخالقش دندانها) بشارت بشارتکه
اول جانلرك دشمنی خدای تعالینك قهری انك دیشلرنی قوپاردی بونده مراد
نفس امارهنك مقهور اولمسی وعقل معاد انك شرندن نجات بولمسی وقوای روحانیه
وجسمانیه وحواس ظاهره وباطنه انك فنا وزوالندن عقلاك تبشیر قیلمسی وانلرك دخی
بوخبر مسرت آمیزدن مسرور وشادان اولمسی اولور ❊ مثنوی ❊ انکه از پنجه
بسی سرها بکوفت * همچو خس جاروب مرکش رابروفت) اول شیرك
پنجه سندن چوقلق باشلری دوکدی مرك جاروبی انی همخس وخار کبی سپوردی
❊ مثنوی ❊ جمع کشتندان زمان جمله وحوش * شاد وخندان از طرب در
ذوق وجوش) اول زمان جمله وحوش جمع اولدی شاد وخندان اولدقلری
حالده طرب وسروردن ذوق وجوشده

❊ جمع شدن نخجیران درکرد خرکوش وثنا کفتن اورا ❊

❊ مثنوی ❊ حلقه کردند اوچو شمعی درمیان * سجده آوردند وکفتندش که
هان) وحوش انك اطرافنی حلقه واحاطه ایلدیلر اول انلرك میاننده برشمع کبی ایدی
اکا سجدهٔ تعظیم کتوردیلر واکا دیدیلر اکاه اول ❊ مثنوی ❊ توفرشتهٔ آسمانی
یا پری * نه تو عزرائیل شیران نری) سن آسمانك فرشته سیسن یا پریسن فرشتهٔ آسمان
وپری دکلسن بلکه سن ارکك ارسلانلرك عزرائیلی سن که قهرله آنی هلاك ایدوب
بزی انك شرندن خلاص ایلدك مراد قوی وحواسك عقل معاده بعد الخلاص
من افات النفس ایلدکلری مدح وثنادر ومریدلرك مرادی مرتبه سنده اولان

مرشد صاحب سداده قباحتلری حد وسباعک صورتیدر ﴿ مثنوی ﴾
هرچه هستی جان ما قربان تست * دست بردی دست وبازوت درست) هرنه
اولدکسه بزم جانمز سنک قربانکدر اندن ال ایلدک یعنی جمله یه سبقت ایدوب غلبه
ایتدک الله وقولک درست اولسون ﴿ مثنوی ﴾ راند حق این آب را در
جوی تو * افرین بردست وبر بازوی تو) حق تعالی حضرتلری بو علمک آبنی سنک
جوی وجودکه سوردی وجرا ایلدی سنک دست وبازوکه تحسین وآفرین
اولسون دیدیلر ﴿ مثنوی ﴾ بازگو تا چون سگالیدی بمکر * ان عوانرا چون
بمالیدی بمکر) بزه اشکاره سویله اول شیری مکرله کندبکه حتی نه حیله ایله ایتاندردک
اول ظالمی مکرله نجه مقهور وپایمال ایلدک ﴿ مثنوی ﴾ بازگو تا قصه
درمانها شود * بازگو تا مرهم جانها شود) اول شیر خصوصنده ایلدیکک مکری
بزه کبرو سویله حتی قصه ایلک بزه درمانلر اوله شیره نوجهله فرصت بولدیغکی بزه
آشکاره دی تا زخم خسته جانلریمزه مرهم اوله ﴿ مثنوی ﴾ بازگو کز ظلم ان
استم نما * صدهزاران زخم دارد جان ما) اشکاره سویله که اول ستم کوسترنجینک
ظلمندن بزم جانلریمز صد هزاران زخم طوتروبنده تنبیه بودر که اصلاح نفسه
کوشش قیلان طالبلر نفس وهواسنی اولدیرن وحواس وقواسنی کوالدیرن
مرشددن نفسنک اصلاح وافناسی خصوصنده ایلدیکی مکروتدبیری سؤال ایدرلر
تا انک کلمات طیبه سی بونلرک درونه درمان اوله وبونلرده کندی نفسلرینک
اصلاح وافناسی خصوصنده انک مکر وتدبیری کبی مکر وتدبیر قیلهلر
﴿ مثنوی ﴾ گفت تایید خدا بودی مهان * ورنه خرکوشی که باشد درجهان)
خرکوش بونلره دیدی ای اولولر بو حالت خدای تعالینک تأیید وتوفیقی ایدی
یوخسه جهانده بر خرکوش کیم اوله بونده تنبیه بودر که عجز حاقل اولان کیمسه
بادشمن ظاهر اوزره ویا عدوی باطن اوزره ظفر بولسه واو خصوصده ناس اکا
تحسین وآفرین قیلسه مغرور اولمیه واول قوت وقدرتی کندی علم وعقلنه اسناد
قیلمیه بلکه انی تأیید الهی وتوفیق ربانی بیله وکندونی خرکوش کبی برعاجز
وناتوان عدایلیه وبویله دیه ﴿ مثنوی ﴾ قوتم بخشید ودل را نور داد * نور
دل مردست وپارازور داد) حق تعالی حضرتلری کرمندن بکا قوت بغشلدی
وقلبمه نور وبردی کو کل نوری تحقیقا دست وپایمه قوت وزور وبردی
﴿ مثنوی ﴾ از بر حق میرسد تفضیلها * باز هم از حق رسد تبدیلها)
تفضیللرک جمیعسی یعنی زیادهلکلر وقوت وقدرت وغلبه ونصرت وظفر وفرصت
وبوکونه فضیلتلرک جمیعسی اهلنه الله تعالی قتندن ایرشور تبدیللر هم کبرو
حضرت حقدن ایرشور یعنی قوتی ضعفه وغلبه یی انهزامه وقدرتی عجزه تبدیل
ایلکلکلر وهر حالاتی عکسنه تحویل قیلمقلقلر هم ینه حقدن یتشور که مقلب القلوب

والابصار ومحول الاحوال والافکار اول پادشاه ذوالاقتداردر ﴿ مثنوی ﴾
حق بدور ونوبت این تاییدرا * می نماید اهل ظن ودیدرا) بو تأیید وتوفیق
حق تعالی حضرتلری دور ونوبتله ظن وکمان وبصیرت وعیان اهلنه کوستررد
یعنی هر زمانده وهر دورده حق سبحانه وتعالی حضرتلری استدیکی بندهسنی توفیق
وعنایتله مؤید ومنصور ایلیوب ظاهرا وباطنا اول مؤید اولان کیمسه اعدای دین
اوزره غالب کلوب انک غلبه وتسلطنی واکا اولان تأیید وتوفیق حق سبحانه وتعالی
حضرتلری اول زمانده اولان اهل ظنه واصحاب یقینه کوستررد حتی اهل ظن
واهل یقین بیلورلر که اول کیمسه اول کاری مجرد کندی قوت بشریه سیله
ایشلمدی بلکه اول کارک اندن ظهوری اکا اللهک توفیق قیلمسیله واکا قوت
وقدرت ویرمسیله ظهوره کلدی پس نوبته منسوب اولان ملکه مغرور
اولان کیمسهلرک هر برینه علی حدة خطاب ایدوب خرکوش لساندن پند
ونصیحت بیوررلر

﴿ پند دادن خرکوش نخچیرانرا که بدین شاد مشوید ﴾

﴿ مثنوی ﴾ هین بملک نوبتی شادی مکن * ای تو بسته نوبت ازادی مکن)
اکا اول نوبته منسوب اولان ملک سببیله شادلق ایلمه ای کیمسه سن نوبته بسته
ومقیدسن آزادلک ایلمه ملک نوبتدن مراد دنیادر که هر کس انده قسمت اولنان
قدر مناوبه ایله تصرف ایدر واکثری کندی نوبتنک ونوبتده اولان ملکنک بستهسی
ودلخستهسی اولور بوکونه کیمسهلر کندیلرنی حر وازاد زعم ایلک برنده اولمز حر و
آزاد اولان کیمسهلر اول کیمسهلردر که ملک نوبتیدن واکا اسیر اولمقدن نجات
بولهلر وحضرت حقک عشقنه وبندهلکنه اشتغال قیلهلر ﴿ مثنوی ﴾ آنکه
ملکش برتراز نوبت تنند * برتراز هفت انجمش نوبت زنند) اول کیمسه که انک
ملکنی نوبتدن عالیتر طوترلر یعنی ترتیب ایدرلر اول کیمسهنک هفت انجمدن
برتر نوبتن اوررلر یعنی انلر که بر نوبته منسوب اولان ملکدن ازاد اولدیلر واحرار
مرتبهسن بولدیلر اول کیمسهلرک ملکی وهر مرتبهسی افلاک تسعهدن عالیتر اولدی
انک نوبتنی سبعهٔ سیارهدن یوقارو اوررلر ومرتبهسنی عرش اعلایه ایرکوررلر
﴿ مثنوی ﴾ برتراز نوبت ملوک باقیند * دوردائم روحها باساقیند) نوبتدن
برتر اولنلر باقی ملکلردر دوردائم یعنی علی الدوام انلرک روحلری ساقیٔ حقیقتله دررلر
وساقیٔ حقیقت انلرک روحلرینه دائما بادهٔ وحدتی وشراب حقیقتی اشراب ایلر
بعض نسخهده دوردائم روحها را ساقیند واقع اولمشدر بو تقدیر اوزره معنی بو ملوک
باقیه علی الدوام روحلره ساقیلردر یعنی اسرار الهیه ومعارف ربانیه شرابنی
بونلر طالبلرک روحلرینه اسقا وافاضه ایدیجیدر دیمک اولور ﴿ مثنوی ﴾

ترك این شرب ار بکوبی یك دوروز * در کنی اندر شراب خلد بوز) یا ایکی کون
اکر بوشربی ترك ایلیه‌سن یعنی بو اکل وشرب جسمانیه‌یی برقاچ کون ترك قیله‌سن
وصوم وریاضتده مشغول اوله‌سن اغزیکی جنت شرابنده وشراب مخلدی
دهان جان ایله ساقیء حقیقتدن نوش قلرسن ﴿ مثنوی ﴾ ای شهان کشتیم
ماخصم برون * ماند خصمی زو بتر در اندرون) ای شاهلر ظاهرده اولان
دشمنمزی قتل وهلاك ایلدك لیکن اندن بدتر بر خصم بزم درونمزده قالدی که
اول نفس اماره در

﴿ تفسیر رجعنا من الجهاد الاصغر الی الجهاد الاکبر ﴾

حضرت رسول علیه السلام هر بار که برغزادن کلسه‌لر واقامته نیت قیلسه‌لر
بیوررلردیکه بز جهاد اصغردن جهاد اکبره رجوع ایلدك کفارله مجاهده‌یی
جهاد اصغر ونفس مکاره مجاهده ایتمکی وانك خلافنه وعدم مقتضاسنه کتمکی
جهاد اکبر تعبیر ایدرلر دی انکیچون عدولرك زیاده عدوسی نفسدر کما قال
علیه السلام اعدی (عدوك نفسك التی بین جنبیك) پس اعدای عدوله مجاهده
اکبر مجاهده‌در وافضل مجاهده دخی نفسیله وهواسیله مجاهده قیلاندر (کما قال
علیه السلام افضل الجهاد ان یجاهد الرجل نفسه وهواه رواه ابن النجار عن
ابی ذر الغفاری ﴿ مثنوی ﴾ کشتن این کار عقل و هوش نیست * شیر
باطن سخرهء خرکوش نیست) بوخصمی اولدرمك عقل وهوشك کاری
دکلدر زیرا باطن شیری خرکوشك زبونی ومغلوبی دکلدر شیر باطندن مراد
نفس اماره‌در وخرکوشدن مراد هرهوش جزوی صاحبیدر یعنی نفس اماره هر
هوش جزؤینك سخره وزبونی اولمز وآنی قتل ایلمك هرعقله میسر کلمز
﴿ مثنوی ﴾ دوزخست این نفس ودوزخ اژدهاست * کو بدریاها نکردد کم
وکاست) بونفس اماره دوزخدر ودوزخ اژدرهادر زیرا اول نفس دریالرله کم
ونقصان اولمز اول دوزخ دریالرله کم اولمز دیمك دخی جائزدر تتمیم بو بیت بو
دریالره نفسك ودوزخك ناقص اولمه‌سنی تفسیر ایدر ﴿ مثنوی ﴾ هفت
دریادرآشامد هنوز * کم نکردد سوزش ان خلق سوز) دوزخ یدی دریانی نوش ایلر
هنوز اول خلق یقیجی نك حرارتی کم وناقص اولمز کذلك نفس یدی دریا قدر ملك
ودولتی بلکه سرتاسر جمیع دریا ایچنده اولان نعمت وعزتی نوش ایتسه هنوز انك
کرمیت وحرارتی ناقص اولمز وقناعت کلوب اوقدر دولتله طویمز
﴿ مثنوی ﴾ سنکها وکافران سنکدل * اندر آیند اندروزار وخجل) طاشلر
وطاش کوکللو کافرلر دوزخك ایچنه زار وخجل کلورلر ﴿ مثنوی ﴾ هم نکردد
ساکن ازچندین غذا * تازحق اید مر اورا این ندا) دوزخ بوقدر غدادن

هم ساکن اولمز واکا قناعت کلمز تاکه اول دوزخه حق تعالیدن بوندا کله
﴿ مثنوی ﴾ سیر کشتی سیر کوید نی هنوز * اینت اتش اینت تابش اینت
سوز) طویدکمی طویدکمی یعنی طولی وسیر اولدکمی یوق هنوز دیه اشته سکا
اتش اشته سکا حرارت یعنی دوزخ حق تعالی یه بویله جواب ویره ﴿ مثنوی ﴾
عالمی را لقمه کرد ودر کشید * معده‌اش نعره زنان هل من مزید) یعنی اول دوزخ
عالمی لقمه ایلدی وچکدی معده‌سی هل من مزید دیو نعره سن اوریجیدر (کما قال الله
تعالی یوم نقول لجهنم هل امتلأت) یعنی قیامت کونی بز دوزخه دیرز طویدکمی
(وتقول هل من مزید) جهنم دیرکه دخی زیاده وارمی ﴿ مثنوی ﴾ حق قدم
بروی نهد از لامکان * آنکه او ساکن شود از کن فکان) پس جناب حق قدمنی اول
جهنمك اوزرینه قویه لامکان عالمندن اندنصکره اول دوزخ ساکن اوله امر
وقبول عالمندن یعنی حقك ارادت کلیه سندن ودرحال بلامهله جهنم اطاعت
وامتثال ایلمکندن ساکن اوله قط قطدیه کما روی عن انس اتفقا علی الروایة عنه
قال علیه السلام (لاتزال جهنم تقول هل من مزید حتی یضع الجبار فیها قدمه
فتقول قط قط وعزتك فیزوی بعضها الی بعض) بعض قدم متشابهاتدندر سلفك
مذهبی توقف وتسلیم وخلفك مذهبی تأویل وتکلمدر پس تأویلنده وجوه
چوقدر اما عند اهل التحقیق مقبول اولان وجهلر بونلردر که قدم بعض مخلوق
خدانك اسمی اوله وقدمه‌ده کی ضمیر او مخلوق معلومه راجع اوله ویاخود قدمدن
مراد انبیا واولیا اوله وجبار ه اضافتی مجرد تعظیم وتشریف ایچوندر تتمیم
حضرت مریمه نافخ جبریل امین ایکن جناب حق نفخی کندی نفسنه اضافت ایدوب
(ونفخنا فیه من روحنا) بیوردی وبو وجهی ابن ملك دخی (والاستعارة بجماعة
من الناس غیر بعیدة) دیمکله جائز کوروب ولا ناجامی بوحدیثك شرحنده بورایه
مناسب دیرکه اکثر کبارك اصطلاحنده قدم جبار انسان کامله اطلاق اولنور شو
ملابسه ایله که قدم آخر اعضای انساندر وانسان دخی من حیث نشأته بهم العنصریه
آخر جمیع خلق جهاندر (کما قال علیه السلام خلق الله آدم بعد العصر فی یوم
الجمعة آخر الخلق فی آخر ساعة من ساعات الجمعة پس مشابهت ما بولندیغیچون
بو جهتدن بونلره قدم جبار دینلسه قابلدر پس بر فحوای حدیث (تقول جهنم یوم
القیمة جز یامؤمن فان نورك اطفأ ناری) نور مؤمنله نار والتهاب جهنم منطفی ومندفع
اولمق اولیجق انوار انبیا واولیا ایله منطفی ومنجمد اولمق بطریق الاولی ومضطرب
اولوب بعضسی بعضسنه ضم وجمع بسبیل الاحری در تتمیم نفس انسانی دخی
جهنمدن بر جزؤدر اول وقتده کم جناب حق انلرك قدم صدق وارشادنی نفوس
انسانیه‌دن برنفسك اوزرینه وضع ایلیه سورت وکرمیت نفسانیه‌سی منطفی اولور

وحرص وشره كيدوب آزغدايه قطقط دبوب قناعت قيلور ﴿ مثنوى ﴾
چونكه جزؤ دوزخست اين نفس ما * طبع كل دار دهميشه جزؤها) چونكه
بو بزم نفسمز دوزخك جزؤ بدر جزؤلر خود دائم كلك طبع وخوبنى طوترلر پس
معلوم اولديكه نفس اماره صفت مذكوره ده واصل مزاجده دوزخ كبيدر زيرا
هر جزؤ بهر حال كندى كلنك خوى و طبيعتنى طوتر ﴿ مثنوى ﴾ اين قدم
حق رابود كورا كشد * غير حق خود كه كمان او كشد * دركمان ننهند الاتير راست *
اين كما نراباز كون كژ تيرهاست * راست شوچون تير واره ازكمان * كزكمان جز راست
نجهد بى كمان) يعنى بودوزخ قهر ايديجى قدم حقه مخصوص اولديكه اول
نفس اماره يى دخى اولدر اول نفسك كمانى الله دن غيرى خود كيم چكر نفسك كمانى
چكمك انك اوزرينه غالب وقادر اولمقدن كنايه در زيرا بين الناس مشهور
مثلدر كه فلان كيمسه فلانك يابنى چكه مز ديرلر و بونى عدم قدرتدن وقادر اولمامقدن
كنايه ايدرلر پس بركيمسه بركيمسه نك يابن چكمك اكا غالب وقادر اولمقدن كنايه
اولور پس نفسك كمانى مناسبتيله نفس كماندن خلاص اولوب هدف مقصوده
وارن و بولندن صاپوب نشاندن كير وفلان كسلرى تير راست وتير كژه تمثيل ايدوب
بيورررلر كه اى سالك كمانه قومزلر الاتير راستى بو بيتده ذكر ملزوم ارادهٔ لازم
واردر كه اول تيرك كمانه قونمه سى ذكر اولنوب اندن خلاص اولوب نشانه آتلوب
واصل اولمسى مراد اولمقدر پس معنى اى سالك كمان نفسدن خلاص اولمق
ايچون وهدف مقصوده وصول بولمق ايچون قو نمزالا مستقيم وراست اولان
تيرو بو كمان نفسك معكوس واكرى اوقلرى وادر كه بونلر هدف مقصوده وارمزلر
بلكه كيمى مدبر اولور و كيمى ملحد اولور و كيمى كيرو قالور بومعنايه بومصرع
بالالتزام دلالت قيلور بوقاعده معلومك اولديسه سندخى اوق كبى طوغرى
ومستقيم اول وفاستقم كما امرت نحوا سنجه امر اولنديغك اوزره عمل قيل تاكمان
نفس اماره دن خلاص اوله سن كماندن راست اولمين اوق صچره يوب خلاص اولمز
بى كمان انكيچون حضرت نبى عليه السلام حضرت على كرم الله وجهه ورضى الله
عنهه بودعايى بوكونه تعليم ايدوب بيورديكه (ياعلى قل اللهم اهدنى وسددنى
واذكر بالسداد سداد السهم) يعنى ديد كه يا ربى بكا هدايت ايله و بنى سديد قيل
وخاطر كده ذكر ايله اول دم اوقك سدادنه مشابه سدادكه تمامراده اصابت
ايدنلردن اوله سن ﴿ مثنوى ﴾ چونكه واكشتم زپيكار برون * روى آوردم
بپيكار درون) چونكه ظاهرى خصمك جنكندن رجوع وفراغت ايلدم پس
شمدى درونى خصمك جنكنه توجه ايلدم ﴿ مثنوى ﴾ قدر جعنا من جهاد
الاصغريم * بانبى اندر جهاد اكبريم) بزشول كيمسه لرزكه تحقيقا جهاد اصغردن

يعنى كفارله مجاهده ايتمكدن رجوع ايلدك وحضرت نبى ايله جهاد اكبرده يز يعنى
نفس هواسيله مجاهده قيلقده يز ﴿ مثنوى ﴾ قوت ازحق خواهم وتوفيق
ولاف * تابسوزن بركنم اين كوه قاف) نفس اوزره غلبه قيلقده قوت وتوفيق
ولافى حقدن استرم لافدن مراد نفس اوزره غالب اولدم وانى مغلوب ومقهور
قيلدم ديو سويلمكدر يعنى نفس اوزره غالب اولمقده قوتى وتوفيقى حقدن استرم
واكا غالب اولدم وانى مغلوب ومقهور قيلدم ديو خلقه سوز سويلكى دخى الله دن
استرم تا بو كوه قافى بزندن ايكنه ايله قوپرم كوه قافى بزندن ايكنه ايله قوپرم
ديمكده تنبيه بودر كه نفس اماره يى جميع صفت ذميمه سيله بزندن قوپرمق كوه
قافى سوزنله بزندن قوپرمق قدر اصعب واشدد روانك برصفتنى قلع ايلمك ايكنه ايله
طاغلرى بزندن قوپرمقدن اعسر و طاغلرى بزندن قوپرمق اكا نسبت ايسردر
(ولهذا قال ابوهاشم قلع الجبال بالابر ايسر من قلع صفة الكبر ﴿ مثنوى ﴾ سهل
شيرى دانكه صفها بشكند * شيرانست انكه خود را بشكند) سهل
و بى اعتبار بيل اول برشيريكه جنده صفلر صر شير فى الحقيقه اولدر كه كسه كندو يى
صر يعنى اول كيمسه كه كندو يى وهواسنى كسر ايله ونفسنه غالب اولوب انى مقهور
ومغلوب ايلر پهلوان ودلير اول كيمسه در صفلر صين وآدملر يقن كيمسه دكلدر قال
عليه السلام ليس شديد بالصرعة انما الشديد الذى يملك نفسه عند الغضب ﴿ مثنوى ﴾
در بيان اين شنو يك قصهٔ * تابرى از سر كفتم قصهٔ) بونك بياننده بر قصه اشت
يعنى صفلر صين شير سهل و حقير و كندو يى صين فى الحقيقه شير و دلير اولديغى
مفهومك بياننده برقصهٔ رعنا كوش ايله تا بو قصه سببيله بنم كلامك سرندن برحصه
الهسن اول قصه بودر ﴿ امدن رسول روم تا امير المؤمنين عمر رضى الله عنه وديدن
او كرامات عمر را رضى الله عنه ﴾ ﴿ مثنوى ﴾ تا عمر آمد ز قيصر يك رسول در
مدينه از بيابان نغول) تا حضرت عمر رضى الله عنهه قيصردن بر رسول كلدى
بعض نسخه ده باواقع اولمشدر يعنى مدينه ده حضرت عمره قيصر رومدن بر رسول
كلدى بعيد ودور بياباندن ﴿ مثنوى ﴾ كفت كو قصر خليفه اى حشم * تامن اسب
ورخت را انجا كشم) اول رسول مدينه نك خلقنه ديدى اى حشم خليفه نك
قصرى قنى تابن اسب ورخت واسبابى اورايه چكم ﴿ مثنوى ﴾ قوم
كفتندش كه اورا قصر نيست * مر عمر را قصر جان روشنيست) اول قوم اكا
ديديلر كه انك قصرى يوقدر تحقيقا حضرت عمره قصر روشنالغه منسوب جاندر
سائرامير لر دنيا تعميرنه بذل عمر وهمت ايلديلرسه حضرت عمر جان وجنان عمارتنه
بذل عمر وهمت ايليوب خانهٔ جانى تعمير وقصر جنانى تنوير ايلمشدر ديديلر
﴿ مثنوى ﴾ كرچه از ميرى ورا آوازه ايست * همچو درويشان مراورا كازه

ایست) اکرچه میرلکدن وحاکملکدن اول عمر ایچون بر آوازه واردر وبین
الناس امیر وحاکم اولمغله مشهور ونامداردر لیکن انك درویشلر کبی برحقیر
خانه‌سی واردر کازه حقیر وکوچک اوه‌دیرلر ❁ مثنوی ❁ ای برادر چون
ببینی قصراو * چونکه درچشم دلت رست است مو) اهل مدینه اول رسوله ایتدیلر
ای برادر سن انك قصرنی نیجه کورورسن چونکه سنك چشم دلکده موی بتمشدر
بو بیتلر حضرت عمر رضی الله عنهك قصرجان وجنانی کورمین وانك مراتب
عالیه ومقامات سامیه‌سنه نظر ایر کورمین کیمسه‌لره حضرت مولانا لسانندن
اولسه دخی لایق وجائزدر واول چشم دلده بتن مویدن مراد هوا وهوس مویی
اولمق محله انسبدر تنکیم هر کراهست ازهوسها جان پاك مصرعنده اولان
هوسلر بوچشم دلده بتن مویی وعللی مبین ومفسر اولور ❁ مثنوی ❁
چشم دل ازمو وعلت پاك آر * وانکه آن دیدار قصرش چشم دار) ای برادر قلبك
کوزنی مویدن وعلتدن پاك کتور یعنی بصر بصیرتکی عیوب وعلادن پاك اولمق
مرتبه‌سنه یتور اندنصکره انك قصر معنویسنك دیدار رخسارنه کوز طوت
وامید ایت مادامکه بصر بصیرت موی عیوب وعلادن عاری اولمیه انك قصور جاننی
مشاهده ایلمکده قصوردن خالی اولمز پس بو قصور معنویه‌نك وایوان روحانیه‌نك
رؤیتنه یول نه ایدوکنی بو بیتله اشارت ایدوب بیوررلر ❁ مثنوی ❁ هرکه
راهست ازهوسها جان پاك * زود بیند حضرت و ایوان پاك) هر کیمك که هوسلردن
جانی پاك اولدی علی الفور اول کیمسه حضرت حقی وایوان پاکی کورر
❁ مثنوی ❁ چون محمد پاك شد زین نار ودود * هرکجا رو کرد وجه الله بود)
چونکم حضرت محمد مصطفی صلی الله علیه وسلم بونار ودوددن پاك اولدی ناردن
مراد نار غضب وشهوت ودوددن مراد کثافت وکدورت بشریتدر یعنی چونکم
حضرت رسول اکرم صلی الله علیه وسلم بونار غضب وشهوت ودخان کدورت
بشریتدن طاهر اولدی بر موجب (فاینما تولوا فثم وجه الله) هر قنده که توجه
ایلدی وجه الله ایدی پس شول کیمسه‌لر که نار ودود نفسانیدن خلاص اوله‌لر
وکثافت وکدورت بشریه‌دن قورتلوب صفوت بوله‌لر وراثت مرتبه‌سنه واصل
اولوب اول حضرتك هر شیده وجه حق مشاهده ایلدیکی کبی انلر دخی مشاهده
ایدرلر (مارأیت شیأ الا ورأیت الله فیه) دینلر بو مشاهده‌یه ایرن ارنلردن * بیت *
جهان مرآت حسن شاهد ماست * فشاهد وجهه فی کل ذرات ❁ مثنوی ❁
چون رفیق وسوسهٔ بدخواه را * کی بدانی ثم وجه الله را) ای چشم دلی موی
هوا وهوسدن پاك اولمین کیمسه چونکم سن بدخواه اولان وسوسه‌یه رفیقسن
بودخی جائزدر چونکم سن بدخواهك وسوسه‌سنه رفیقسن بدخواهدن مراد

شیطان اولور یعنی چونکم سن ابلیس ملعونك وسوسه‌سنه همراه وجلیس اوله‌سن
ثم وجه اللهی نچن بیلورسن وهر شیده وجه حقیقی ظاهر اولدیغنه نوجهله بول
بولورسن ❁ مثنوی ❁ هرکه را باشد زسینه فتح باب * اوزهر ذره ببیند افتاب)
هرشول کیمسه‌یه که سینه‌سندن فتح باب اوله یعنی هرشول طالبه که قلبندن کشف
الهی حاصل اوله وبصیرتی کشاده اولوب نور حقله نظر قیله اول کیمسه
هرزره دن آفتاب حقیقتی کورر ❁ مثنوی ❁ حق بدیدست ازمیان دیگران
* همچو ماه اندرمیان اختران) غیر یلرك اورتاسندن حضرت حق بدید
وظاهردر اخترلرك اورتاسنده ماه پیدا وآشکاره اولدیغی کبی خفاسی کمال
ظهورندندر اهل حقه حق پیدا وظاهر خلق غائب ومستوردر واهل خلقه خلق
ظاهر وپیدا حق غائب وخفیدر ❁ مثنوی ❁ دوسر انکشت بردوچشم نه
* هیچ بینی ازجهان انصاف ده) ایکی پرمغك اوجنی کوزلر یکك اوزرینه
قو جهاندن هیچ کوررمیسن انصاف ویر یعنی انصاف بودرکه جهاندن هیچ
برشیئ کوره‌مزسن ❁ مثنوی ❁ کرنه بینی این جهان معدوم نیست * عیب جز
زانکشت نفس شوم نیست) ایکی پرمغکی کوزلرك اوزره قودیغك تقدیرجه اکر
کورمسك بوجهان فی الحقیقه معدوم دکلدر یعنی مجرد سنك کوزلرك مستور اولوب
بوجهانی کورمدیککدن بوجهانك معدوم اولمسی لازم کلمز بلکه بوجهان موجود
وظاهردر سن اندن کوز یومش اولورسن کذلك جهان حقیقت بوجهاندن
دخی اظهر وروشنتردر اکربن اول اظهر اولان جهان حقیقی بی نیچون
کوره‌مزم دیرسك عیب شوم نفسك پرمغندن غیری دکلدر یعنی نفس خبیث
وشوم بصر بصیرت اوزره وضع اولمش واني پوشیده قلمش انکشت کبیدر ظهور
اولان جهان حقیقتی کورممکه سبب اولدر وعیب وقباحت چشم دله پرمق کبی
اولان نفسکدر ❁ مثنوی ❁ توزچشم انکشت رابردار هین * وانکهان انی
هرچه میخواهی ببین) سن کوزکدن پرمغکی قالدر اگاه اول یعنی قلبك کوزندن
پرمق کبی اولان نفس شومکی رفع ایله وانك آرزو ومراداتنی اکاه اولوب درونکدن
دفع ایله واندن صکره هرنه استرسك کور مراد اولدرکه بصر بصیرتدن غشاوهٔ
غفلتی ومانع مشاهدهٔ رؤیت اولان حجابی ازاله ایله تا حقیقت حاله واقف اوله‌سن
واهل بصیرتك کوردیکنی سن دخی مشاهده قیله‌سن دیمك اولور ❁ مثنوی ❁
نوح را گفتند امت کوثواب * کفت اوزان سوی واستغشوا ثیاب) بو بیت
شریف سورهٔ نوحده اولان بو آیتدن مقتبسدر (وانی کلما دعوتهم) حضرت
حق جل وعلا لسان نوح نبیدن علی طریق الحکایه بو آیتی نقل بیوررلر وانی
تحقیقا بن کلما هربار که دعوتهم بو قومی دعوت ایلدم توحید حقیقی وایمان عیان

جانبنده (انغفرلهم) تابونلری ایمان سببیله مغفرت ایدەسن (جعلوا اصابعهم فی آذانهم) بونلر اصبعلرینی اذنلرنده قیلدیلر یعنی سمعلرینی سد ایلدیلر استماع دعوتمدن (واستغشوا ثیابهم) غشاوه وغطا قیلوب بوروندیلر ثیابلرینی بنم دعوتمك فرط کراهتندن (قال القاشانی فستروا ابدانهم واتخذوا بها اشدة میلهم الیها وتعلقهم بها (واصروا) ای اکبوا علی الکفر والمعاصی (واستکبروا استکبارا) یعنی معاصی‌یه مکب اولوب دعوتمدن استکبار ایلدیلر معنای بیت حضرت نوحه امتی دیدیلر قتی بزه موعود اولان ثواب نوح دخی دیدیکه اول طرفدنکه استغشای ثیاب ایلدیکز انکیچون کورمزسکز حضرت خداوندکار دخی بیوررلر ای هوای هواجس شهواتله محتجب وای غشاوهٔ علایق وعوایق بدنله مستترسن ذات وصفات حقی نیجه مشاهده ایدرسن که دیدهٔ سر بریرنك حجاب غفلتدن کشاده و بصر بصیرتك عمای شهوتدن آزاد اولمیه پس چشم جان کورو کوش جنان مستور اولدیغندن شهود جمال حقدن دور اولدیکز ❊ مثنوی ❊ روو سر در جامها پیچیده اید * لاجرم بادیده ونادیده اید) ای ثم وجه الله سرندن غافل اولنلر باشکزی و یوزکزی جامه‌لر یکزه صارمشسز یعنی وجه باطنکزی وسر جانکزی طبیعت جسمانیت جامه‌لرینه پیچیده قیلمشسز لاجرم کوز ایله سز کورمشسز یعنی سزك دخی چشم باطنکز واردر ولکن حجبات بدنیه ایله محجوب ومستور اولدیغندن وجه باقی‌یی کورمشسز و بو اجلدن جمال حقیقی هر شیئده مشاهده قیلمشسز ❊ مثنوی ❊ آدمی دیدست و باقی پوستست * دیده آن است انکه دید دوستست) آدمی فی الحقیقه دیده‌در و باقی پوستدر یعنی انسان بصر منزله‌سنده‌در باقی اشیا واعضا پوست کبیدر نتکیم مردمك چشمه انسان العین دیرز دخی انسان دیدکاری باقی اشیایه نسبت انسان العین منزله‌سنده اولدیغی اعتباریله‌در اول نسنه که دوستی کورمکدر کورمك اودر پس انسان دوستی کورندر دیمکی مستلزم اولورز برا آدم دیده‌در ودیده دخی دوستی کورندر دوستی کورمین دیده دیده اولمز ودیده مرتبه‌سنه ایرمین آدم آدم اولمز دیمکی اشعار قیلور و بونده بروجه آخر دخی جائز اولور فی الحقیقه آدمی چشمدر و باقیسی پوستدر کورمك اودر که دوستی کورمکدر دوستی کورمین کوز فی الحقیقه کوز اولمز پس دوستی کورمین آدم انسان اولمز وانسان العین مرتبه‌سن بولمز دیمك اولور ❊ مثنوی ❊ چونکه دید دوست نبود کور به * دوست کو باقی نباشد دور به) چونکه بر دیده‌یه دوستی کورمك اولمیه کور اولمق یکدر دوست که اول باقی اولمیه دور اولمق یکدر زیرا فانی اولان محبوب دوستلغه لایق دکلدر مع الاختیار باقی اولمیان محبوبدن مفارقت اولمزسه بالضروری مفارقت خود مقرردر بو اجلدن باقی اولمیان دوستلردن مع الاختیار

دور اولوب باقی اولانه کوکل بغلق لازم وواجب اولمشدر ❊ مثنوی ❊ چون رسول روم این الفاظ تر * در سماع آورد شد مشتاقتر) چونکه قیصر رومك رسولی بو تروتازه الفاظی اهل مدینه‌دن سماعه کتوردی یعنی کوشنه یتوردی حضرت عمر رضی الله عنهی کورمکه مشتاقرك اولدی ❊ مثنوی ❊ دیده را برجستن عمر کاشت * رخت را واسب را ضایع کذاشت) کوزنی حضرت عمر رضی الله عنهك جست وجوینی اوزره حواله قیلدی اسبابنی وآتنی ضایع قودی یعنی اسباب واسبنی یتوردی وفراغت قیلدی ❊ مثنوی ❊ هر طرف اندر پی ان مرد کار * می شدی پرسان او دیوانه وار) اول مرد کارك ایزنده واثرنده هر طرفه اول رسول روم دیوانه کبی پرسان اولوردی بو بیتده بو معنی دخی جائزدر که پرسان او لفظنده مضاف اوله واو لفظی حضرت عمره عائد اوله مصرع اولده اولان ان لفظی دخی اکا عائد اوله ومرد کاردن مراد رسول روم اوله بو تقدیر اوزره معنی بویله دیمك اولور که مرد کار اولان رسول اول حضرت عمر ایزنده هر طرفه انك پرسانی اولوردی مجنون کبی ❊ مثنوی ❊ کین چنین مردی بود اندر جهان * وازجهان مانند جان باشد نهان) اول رسول روم تعجبا کند وسننه بویله دیدیکه جهان ایچره بونك کبی بر مرد اوله وجهاندن اول مرد جان کبی نهان اوله یعنی بویله مدبر عالم وجان کبی حیات بخش بنی آدم بو جهان ایچره بر مرد صاحب علم اوله مع هذا بو جهان اهلندن بونده پنهان اوله بو مرتبه شهرت ونباهتله اختفا عجبدر دیوب انك طلبنده اولدی ❊ مثنوی ❊ جست اورا تاش چون بنده بود * لاجرم جوینده یابنده بود) پس اول رسول روم انی جست وجو ایلدی تا اکا بنده کبی اوله لاجرم طلب ایدیجی مطلوبنی بولیجی اولور (کما قال علیه السلام من طلب وجد وجد ❊ مثنوی ❊ دید اعرابی زنی اوراد خیل * کفت عمر اینك بزیر آن نخیل) بر اعرابی عورت اول رسولی دخیل کوردی اعرابی شهرده ساکن اولمین بادیه وقری عربلرینه دیرلر دخیل صکره‌دن کلوب بر قومه داخل اولان کیمسه‌یه دیرلر یعنی بادیه وقراده ساکن اولان عربلردن بر خاتون اول رسولی غریب کوروب فراستله انك طالب حضرت عمر ایدوکنی بیلوب اکا دیدی اشته عمر اول خرما اغاجنك آلتنده‌در ❊ مثنوی ❊ زیر خرما بن زخلقان اوجدا * زیر سایه خفته بین سایهٔ خدا) اول حضرت عمر خلایقدن جدا خرما اغاجنك آلتنده در خدای تعالینك ظلی سایهٔ نخل آلتنده یاتمش کوردی

❊ یافتن رسول روم امیر المؤمنین عمر را رضی الله عنه زیر درخت خفته ❊

❊ مثنوی ❊ آمد او انجا و از در ایستاد * مر عمر را دید و در لرز اوفتاد) رسول روم اول یره کلدی ایراقدن ایاغ اوزره طوردی حضرت عمر رضی الله

منهی کوردی ودترمکه دوشدی ﴿ مثنوی ﴾ هیبتی زان خفته آمد بر رسول حالتی خوش کرد برجانش نزول) رسول رومه اول خفته اولان حضرت عمردن بر هیبت کلدی برخوش حالت انك جانی اوزره نزول ایلدی ﴿ مثنوی ﴾ مهر وهیبت هست ضدهم دکر * این دوضد رادید جمع اندرجکر) محبت وهیبت بری برینك ضدید راما رسول روم بو ایکی ضدی جکرنده جمع اولمش کوردی ﴿ مثنوی ﴾ کفت باخود من شهانرا دیده ام * پیش سلطانان مه وبکزیده ام) رسول روم چونکه بو هیبت وعظمتی کندیسنده کوردی کندی کندی یه دیدی بن پادشاهلر کورمشم سلطانلر قتنده اولور ومقبول وکزیده اولمشم ﴿ مثنوی ﴾ ازشهانم هیبت وترسی نبود * هیبت این مرد هوشم رار بود) پادشاهلردن بکا برخوف وهیبت اولمدی اما بو مردك هیبتی بنم عقل وهوشمی قاپدی ﴿ مثنوی ﴾ رفته ام در بیشهٔ شیر وپلنك * روی من ز یشان نکردانیدرنك) شیر وپلنك اولان پیشه یه کتمشم بنم یوزم انلردن رنکنی دوندرمدی ﴿ مثنوی ﴾ بس شدستم در مصاف وکارزار * همچو شیرآن دم که باشد کارزار) چونکم مصاف وکارزارده شیر کبی اولدم اولدمکه کارزار اوله واول وقتده که عمل دشوار اوله یعنی کاردشوار اولدیغی دمده شیر کبی بن چوق صفلرده وجنکلرده اولدم ﴿ مثنوی ﴾ بس که خوردم بس زدم زخم کران * دل قوی تر بوده ام ازدیکران) زیاده زخم یدم و چوق زخم کران اوردم اول حالده غیرلردن دل قوی تراولمشم ﴿ مثنوی ﴾ بی سلاح این مرد خفته برزمین * من بهفت اندام لرزان چیست این) بو مرد سلاحسز پراوزره یاتوب او یومش بن بدی اندامله دتریجیم بونه حالتدر ﴿ مثنوی ﴾ هیبت حقست این ازخلق نیست * هیبت این مرد صاحب دلق نیست) بو هیبت حقك هیبتیدر خلقدن دکلدر زیرا خلقك هیبتنی کرارامر اراکورمشم دیدی بو صاحب دلق مردك هیبتی دکلدر زیرا دلق پوش اولان درویشلرك بو مرتبه هیبتی اولمز دیدی ﴿ مثنوی ﴾ هرکه ترسید ازحق وتقوی کزید * ترسد ازوی جن وانس وهرکه دید) بو بیت حضرت مولانا قدس الله سره العزیز اسانندن خائف اولانلرك وزهد وتقوی اختیار قیلنلرك عظم شاننی بیان ایچون واقع اولمشدر بیوررلرکه هرشول کیمسه که اللهدن قورقدی وتقوی اختیار ایتدی تقوینك ادنی مرتبه سی شرك خفی وجلیدن پرهیز واوسط مرتبه سی جمیع محرمات ومشتبهاتدن پرهیز واعلا مرتبه سی جمیع ماسوی اللهدن پرهیز ایلمکدر بر کیمسه که اللهدن قورقسه و بو مراتب ثلاثه اوزره متقی و پرهیز کاراولسه اندن قورقرجن وانس وهرکیم که انی کوردی نتکیم بو حدیثده واقع اولدی من خاف الله خاف

کل شیءٔ منه وفی روایة اخری من خاف الله یخوف الخلق منه ومن خاف الخلق یخوفه من الخلق ﴿ مثنوی ﴾ اندرین فکرت بحرمت دست بست * بعد یکساعت عمر ازخواب جست) بو فکرتده رسول روم حرمت وادبله ال بغلدی وحضرت عمر رضی الله عنهه تعظیما خضوع وخشوع ایله قایم طوردی برساعتدنصکره حضرت عمر رضی الله عنه خوابدن صیچردی اوتوردی

﴿ سلام کردن رسول روم باامیرالمؤمنین عمر رضی الله عنه ﴾

﴿ مثنوی ﴾ کرد خدمت مر عمررا وسلام * کفت پیغمبر سلام انکه کلام) رسول روم حضرت عمر رضی الله عنهه خدمت وتعظیم وسلام ایلدی پیغمبر علیه السلام اول سلام اندنصکره کلام دیدی کما قال علیه السلام السلام قبل الکلام وفی روایة اخری السلام ثم الکلام رواه الترمذی عن جابر ﴿ مثنوی ﴾ پس علیکش کفت اورا پیش خواند * ایمنش کرد و بپیش خود نشاند) السلام تطوع والرد فریضة حدیثنك مقتضاسنجه پس حضرت عمر علیك السلام دیو ردسلام ایلیوب اول رسول رومی اوکنه اوقودی حضرت عمر رضی الله عنه انی خوفدن امین ایلدی و کندینك حضورنده اوتورتدی ﴿ مثنوی ﴾ لاتخافوا هست نزل خائفان * هست درخور از برای خائفان) خایفلرك نزلی لاتخافوا اولدی یعنی اللهدن قورقیجی کیمسه لرك ماحضر طعامی قورقمق دیو امین قیلمق اولدی نتکیم ربوبیت حقنه اقرار ایدوب استقامت ایلین خایفلر ایچون ملائکه عند الموت ویا عند البعث والحشر نزول ایدوب انلره لاتخافوا ولاتحزنوا دیه لر (کما قال الله تعالی ان الذین قالوا ربنا الله ثم استقاموا تتنزل علیهم الملائکة ان لاتخافوا ولاتحزنوا وابشروا بالجنة التی کنتم توعدون) زیرا لایق اولدی خایفدن اوتری لاتخافوا نزلی ﴿ مثنوی ﴾ هرکه ترسد مر ورا ایمن کند * مر دل ترسنده را ساکن کند) هرکیمکه اللهدن قورقه تحقیقا انی ایمن ایلرلر تحقیقا خوف ایدیجینك کوکلنی ساکن ومتسلی ایلرلر ﴿ مثنوی ﴾ آنکه خوفش نیست چون کویی مترس * درس چه دهی نیست او محتاج درس) اول کیمسه که انك خوفی یوقدر اکا خوف ایله نیجه دیرسن یعنی دیمزسن اکا درسن نه ویررسن او خود درسه محتاج دکلدر یعنی حکمت بالغهٔ الهیه بونك اوزرینه جاریه درکه امین اولنی قورقودر وخایف اولنی امین ایدر وهرکس نیه محتاج ایسه انك حاجتنی اکا سوق ایدر محتاج اولمین کیمسه یه برشیءٔ ویرمك حکمته مناسب دکلدر ﴿ مثنوی ﴾ آن دل ازجارفته رادلشاد کرد * خاطر ویرانش راآباد کرد) حضرت عمر اول کوکلی یرندن کتمشی دلشاد ایلدی انك ویران خاطرنی اباد ایلدی ﴿ مثنوی ﴾ بعد ازان کفتش سخنهای دقیق * وزصفات پاك حق نعم

الرفيق) اندنصکره حضرت عمر رضی الله عنه رسول رومه اسرار الهیه دن دقیق
وخفی سوزلر دیدی ونعم الرفیق اولان حق تعالی نك پاك و بی نظیر صفتلرندن
بدی رفیق رفقدندر رفق عنفك ضدیدر وحق تعالی رفقت ایدیجیدر کما قال
علیه السلام ان الله رفیق یحب الرفق یولداش ومصاحب اولمق دخی جائزدر که
وهو معکم اینما کنتم بیوردی ❁ مثنوی ❁ وزنوازشهای حق ابدال را *
تابداند اومقام وحال را) ودخی حق تعالینك ابداله اولان نوازشلرندن سویلدی
یعنی حق تعالینك اولیایه اولان احسانلرندن اکا نقل ایلدی تا اول رسول روم
مقام وحالی بیله که عندالاولیا مقام ندر ماینلرنی تمیز قیله پس مقام وحالك
ماینی تمیز ایلمکه شروع ایدوب بیوررلر ❁ مثنوی ❁ حال چون جلوه ست
زان زیبا عروس * وین مقام آن خلوت آمد باعروس) حال بلا عمل ولا کسب
قلبه کلان حالته دیرلر که صفت نفسانیه نك ظهور ایلمسیله زائل اوله مثلا بسط
کبی وقبض کبی وصحو کبی ومحو کبی ومحبت کبی وشوق کبی پس بیوررلر حال فی المثل اول
زیبا عروسدن جلوه کبیدر و بو عندالمشایخ اولان مقام عروسله اولان خلوت کبیدر
یعنی صاحب مقام اولدر که منبع حال اولان ذوق وتجلی انك ملکی اوله وصاحب حال
اولان انجق ذوق تجلی یی بعض اوقاتده مشاهده قیله ❁ مثنوی ❁ جلوه بیند شاه وغیر
شاه نیز * وقت خلوت نیست جز شاه عزیز) جلوه یی شاه وشاهك غیریسی دخی کوردر
بو خصوصده تفاوت یوقدر اما عروسله خلوت وقتی عزیز شاهدن غیری یوقدر
پس اصحاب مقام عروسله خلوتده اولان شاه کبی واصحاب حال عروسك
جلوه سنی مشاهده ایلین خلایق کبیدر پس ماینلرندن عموم وخصوص واردر
کل اصحاب مقام اصحاب حال در بغیر عکس ❁ مثنوی ❁ جلوه کرده
خاص وعامارا عروس * خلوت اندر شاه باشد باعروس) عروس خاصلره وعاملره
جلوه ایلمشدر لیکن خلوتده عروسله انجق شاه اولور عروسدن مراد محبوبهٔ
حقیقتدر که عوام وخواصه تجلی ایلمشدر ولیکن خلوتخانهٔ وحدتده انك وصالنه
همیشه محرم اولنلر اصحاب مقاماتدر ❁ مثنوی ❁ هست بسیار اهل حال
ازصوفیان * نادرست اهل مقام اندرمیان) اهل حال صوفیلردن چوقدر که
تلوینادن خالی دکللردر لکن صوفیلرك ایچنده صاحب تمکین اولان اهل حال
ازدر حال ومقامی مناسبتله بیان ایلدکدنصکره ینه قصه یه رجوع ایدوب بیوررلر
❁ مثنوی ❁ ازمنازلهای جانش یاد داد * وز سفرهای روانش یاد داد
حضرت عمر جانك منزللرندن اکا یاد و یردی ومراتب روحانیه یی ذکر قیلدی
وروح روانك سفرلرندن اول رسول رومه یاد و یردی وخبر ایرکوردی
❁ مثنوی ❁ وززمانی کز زمان خالی بدست * وزمقام قدس کاجلالی

بدست) و برزماندن سویلدیکه زماندن خالی اولمشدر مرادالهله اولان وقتدر که
انده صباح ومساو زمان ومکان اولمز وشول مقام قدسدن یاد و یردیکه اجلاله
منسوب اولمشدر مقام قدسدن مراد مرتبهٔ احدیتدر شائبهٔ کثرتدن ومزاحمهٔ
اغیار وسوادن پاك ومقدسدر وبو مرتبه لر زیاده اجلال واعظامه منسوب
اولمشدر ❁ مثنوی ❁ وزهوایی کاندر وسیمرغ روح * پیش ازین دیدست
پرواز فتوح) دخی شول برهوادن خبر و یردیکه اول هواده سیمرغ روح بوعالمه
کلمزدن اول و بو نشئهٔ عنصریه ده تدبیر قیلمزدن اقدم پرواز فتوح کورمش ایدی
یعنی دخی شول عالم ارواحك هوا وفضاسندن سویلدیکه بوعالم جسده کلمزدن
اول روح سیمرغی اول عالمده فیوضات الهی وفتوحات ربانی کورمش و بی
پروبال اول عالمده نیجه مدت پرواز قیلمشیدی ❁ مثنوی ❁ هریکی پروازش
ازافاق بیش * وزامید ونهمت مشتاق بیش) اول هواده سیمرغ روحك
هر بر پروازی آفاقدن زیاده ایدی ومشتاقك امید وحرصندن زیاده ایدی روحك
هر بر پروازی اول عالمده افاقدن زیاده اولمسی بو وجهله درکه بوآفاق محسوس
محدوددر اول عالم معقول ونامحدوددر و بو آفاق اول عالمه نسبت صحراده بر بیضه
قدردر پس معقول ونامحدود اولان روحك پروازی محدود اولان آفاقدن زیاده
اولور ومشتاق اولان کیمسه نك حرص ورجاسندن دخی زیاده اولور روحدن
مراد بونده کامل اولنلرك روحی اولور ناقص اولان عوامك روح جزؤلری
آفاقدن زیاده پروازه قادر اولمز ❁ مثنوی ❁ چون عمر اغیار رو را یار یافت * جان
اوراطالب اسرار یافت چونکه حضرت عمر اغیا یوزلو اولان رسول رومی یار
بولدی انك جاننی اسرار الهیه یه طالب وراغب بولدی ❁ مثنوی ❁ شیخ
کامل بود وطالب مشتهی * مرد چابك بود ومرکب درکهی) شیخ کامل وطالب
مشتهی ایدی مرد چابك ومرکب درکهی ایدی مرکب درکاهه منسوب
مرکب ایدی دیمکدن مراد تندر وحرون و بیکانه دکل بلکه حاضر ومهیا ومعلم
ایدی ومرد ایسه چابك وفارس ایدی دیمك اولور مرد چابکدن مراد حضرت عمر
رضی الله عنه ومرکب درکهیدن مراد رسول روم اولور و بومعنی حضرت
عمرك میدان تربیه وارشاده زیاده کامل واستاد اولدیغندن عبارت اولور
ورسول رومك قبول تربیه ایلمکده وغایت مستعد وقابل اولمسنی کنایه قیلور
وفی الحقیقه طریق الهیده برمرشد کامل نیجه ایام وشهور خدمت وملازمت
ایلیوب تعب وزحمت چکمك هرکسه لازم وواجب اولنلردن دکلدر زیرا بعض
قابل ومستعد کیمسه لر اولورلر که نامستعد اولان کیمسه لرك نیجه سال وایامده تحصیل
ایلدیکی مرتبه یی اول قابل ومستعد اولان مرشد کاملدن برانده حاصل ایلر

(مثنوی) دیدآن مرشد که اورا شاد داشت * تخم پاك اندرزمین پاك كاشت)
اول مرشد كوردیكه اول رسول روم ارشاد طوتدی لاجرم پاك تخمی پاك یره
اكدی یعنی انك پاك وقابل اولان زمین وجودنه پاك اولان تخم یقینی وبذر اسراردینی
اكدی دیمك اولور

(سؤال كردن رسول روم ازامیرالمؤمنین عمر رضی الله عنه)

(مثنوی) مرد كفتش ای امیرمؤمنین * جان زبالا چون در آمددر زمین)
اول مرد حضرت عمر رضی الله عنهه دیدیكه ای آمیر المؤمنین جان عالم بالادن
زمینه نیجه كلدی (مثنوی) مرغ بی اندازه چون شددر قفص * كفت
حق برجان فسون خواند وقصص) جانكه نفس الامرده انداز ه وقیاسه
صغمزدی بی اندازه اولان مرغ قفص تنه نیجه كتدی و بویله جای مضیقده نه
وجهله قرار ایتدی حضرت عمر اكا دیدی حق تعالی حضرتلری جان اوزره
افسون قصص معنوی و علم اوقودی اول فسون وقصص معنویدن مراد
حق تعالینك روحه عالم جسدده كلمك ایچون وانده الفت وقرار قیلق ایچون
و یردیكی شوق ومحبت ومیل ورغبتدر (مثنوی) بر عدمها كان ندارد چشم
وكوش * چون فسون خواند همی آمد بجوش) عدملر اوزره كه اول عدملر
كوز وقواق طوتمز حق تعالی حضرتلری چونكه افسون اوقویه اول عدملر
همیشه جوشده ووجوده كلورلر عدملردن مراد بونده ارواحدر كه عالم اشباحه
نسبتله عدملردر یوخسه عدم مطلق دكلدر جونكم ظاهرا چشم وكوش
طوتمیان ارواحه حق تعالی فسونلر اوقیه یعنی انلرك ظهور وخروجنه ارادت
الهیه تعلق قیله وانلرك عالم اشباحه كلمسنی انلره ملهم اوله در حال جوشده كلورلر
وظهور وخروجه مبادرت قیلورلر (مثنوی) ازفسون اوعدمها زود زود *
خوش معلق می زند سوی وجود) اول اللهك فسوندن عدملر فوری فوری
یعنی اول رحمانك نفسندن باطنده اولان ارواح علی الفور وجود جانبنه لطیف
معلق اورر وتعین وتشخص مرتبه سنه تعلق قیلور فسوندن مراد نفس رحمانیه
اولور امر تكوینی اولسه دخی جائزدر (كما قال الله تعالی (انما امره اذا اراد شیئا
ان یقول له كن فیكون (مثنوی) باز بر موجود افسونی چو خواند * زود
اسپه در عدم موجود راند) حق تعالی كیرو موجود اوزره بر افسونی چونكه اقودی
موجودك فوری عسكری عدم جانبنه سوردی (مثنوی) كفت در كوش
كل وخندانش كرد * كفت باسنك وعقیق كانش كرد) حق تعالی كلك
قولغنه راز دیدی وآنی خندان ایلدی كلك قولغنه راز دیدی دیمكدن مراد انك
وجودنه تجلی لطیفه ایله تجلی ایلدی دیمكدن عبارتدر حضرت حق سنكه

رازدیدی وانی كانك عقیقی ایلدی دیمكه رازدیدی دیمكدن مرادانی تجلی
لطیفه ایله تربیه ایدوب عززالو جود وذی قیمت ایلدی دیمكدن كنایه در
(مثنوی) كفت باجسم آیتی تاجان شد او * كفت باخور شید تارخشان
شد او) حق تعالی حضرتلری جسمه برآیت جالیه دیدی حتی اول جسم
مباركیدر كه حق تعالی حضرتلری اكا برآیت ونشان تعلیم ایلدیكه اول واسطه
ایله جان اولوب آسمانه عروج قیلدی حضرت عیسی علیه السلام حضرت ادریس
علیه السلامك جسملرنی دخی بوكا كوره قیاس ایله وارواحنا اشباحنا اشباحنا
ازواحنا دینلر دخی بو آیت حق مستمع اولنلر وجسملرنی جان قیلنلردر حق تعالی افتابه
بر راز دیدی حتی آفتاب منور ورخشان اولدی آفتابه رازدیدی دیمكدن مراد انك
قرصنی خلق ایلدی وانك وجودنه اسم نورك تجلیسیله تجلی ایلیوب آنی منور
عالم ایلدی دیمكدن عبارتدر (مثنوی) بازدر كوشش دمد نكته مخوف * ر
رخ خورشید افتد صد كسوف) كیرو خورشیدك قولغنه بر قورقولش نكته
سویلدی اول نكته سببیله خورشیدك نورنه كسوف دوشدی نكتهٔ مخوفدن مراد
قابض ومانع ودافع اولان اسملرك تجلیسیدر قچن اول خورشیدك ذاتنه حق تعالی
بو صفتلرله تجلی ایلسه انك نورنی قبض ایدوب انی ضیا كسترا اولمقدن وتنویر عالم
قیلمقدن منع ودفع ایلر اكرچه ماهك ظهوری انك وجهنه پرده اولورسه ده
بو كسوف ایچون انجق برسبب صوریدر یوخسه فی الحقیقه انك نورنی منع ایلین
حضرت حقك ارادتیدر (مثنوی) تابكوش ابران كویا چه خواند *
كوچومشك ازدیدهٔ خود اشك راند) اول كویا یعنی متكلم اولان خدا سحابك
قولغنه نه اوقودی كه اول سحاب مشك كبی كوز یاشی سوردی وقطرات امطاری
دموع ابصار كبی اقتدی واجرا ایتدی (مثنوی) تابكوش خاك حق چه
خوانده است * كو مراقب كشت وخامش مانده است) عجب حق تعالی خاكك
قولغنه نه اوقومشدر كه خاك مراقب اولدی وخاموش قالمشدر محصل حق تعالی
حضرتلری ابره برنوعله تجلی قیلدیكه اولدمده كه انك واسطه سیله یغمور
یاغدرمغه ارادتی تعلق ایلیه ارادات الهیه نك اثرنی ابرك ذاتی فهم ایلردرحال
قطرات امطاری مراد الله اولدیغی قدر زمینه دخی بركونه تجلی قیلدی وانك
ذاتنه برمرتبه تمكین واستقرار و یردیكه همیشه ساكن وساكت اولوب ربیسی
جانبنه منتظر اولمشدر و بونده مقصود اولدر كه هرشی ربینك كلامنی ایشدیجی
وفهم ایدیجی واكا مطیع اولیجی وامرن طوتیجیدر (مثنوی) درتردد
هركه او آشفته است * حق بكوش اومعما كفته است * تاكند محبوسش اندرد
دوكمان * آن كنم كو كفت یاخود ضد آن * هم ز حق ترجیح یابد یك طرف *

زان دو بك را بر كز بند زان كف) هر شول كيمسه كه ترددده آشفته وحيراندر
جناب حق انك كوش هوشنه پوشيده ومستور وذيرهٔ يين سوزنه وبالشدرناول
كيمسه ابى ايكى كان ايجنده محبوس ايلمده واول ايكه كانى بو مصرع ثانيده ك
معناسيدركه متردد ومتحير اولان كيمسه ديركه آيا بنى ايابم كه اول الله ديدى مثلا
(اجيبوا داعى الله) ودخى استجيبوا لله وللرسول اذا دعاكم كبى دخى واعملوا صالحا
آيتلرى كبى آيا انكله ديدى و بيوردى و ياخود بونك ضدينى ايابم كه اول مخالفت
امر الهى وعدم متابعت حضرت رسول عليه السلامدر وطاوعت شيطان غول
ونفس پرنضوالدرهم آخر الامر بنده مقلب القلوب اولان حقدن ترجيح بولور بطاركه
(يضل من يشاء و يهدى من يشاء الى صراط مستقيم) بيورمشدر ومتردد اولان كيمسه
اول ايكى كاندن برنى اختيار ايلر اول كشف حقدن وجاب وجود مطلقدندر (ومن
يهدى الله فهو المهتدى ومن يضلل الله فلا له من هاد) بو خصوصده دليل قاطع
و بونك امثالى آيات واخبار كثيره بو مذهبه برهان ساطعدر بر خلاف قدريه
ومعتزله كه انلر بو كونه آيات واخبارى تأويل ايدرلر وجبردن احتراز ايدوب شرك
خفى جانبنه كيدرلر ﴿ مثنوى ﴾ كر نخواهى در تردد هوش جان * كم فشار
اين پنبه اندر كوش جان) اى طريق حقده متردد اولان كيمسه اكر جانكك حقانى
تردده اوراق ايستمزايسه ك يعنى متردد اولمقدن نجات بولمق استرايسه ك بو پنبه يى
جان قولغنه طقمه پنبه دن مراد پنبهٔ غفلت و پاره معصيتدر ﴿ مثنوى ﴾ تاكنى
فهم آن معماهاش را * تاكنى ادراك رمز وفاش را) تاحق تعالينك اول معمالرينى
فهم ايليه سن تارمز وفاشى ادراك ايليه سن يعنى جانك قولغنده غفلت ومعصيت
وحب جاه ومال دولت پنبه لرين طقمه تاكم حق تبارك وتعالينك جانكه سويلديكى
مستور سوزلرى فهم ايليه سن تاكم جناب حقك فاش وظاهر بيورديغى كلامك
معناسنى ورمز واشارتله جانه القا ايلديكى الهامك فحواسنى ادراك قيله سن وظاهر
وباطن اسرارنه عالم اوله سن چونكم جانك قولغى غفلت ومعصيت پنبه لرندن
پاك اوله ﴿ مثنوى ﴾ پس محل وحى كردد كوش جان * وحى چه بود كفتنى
از حس نهان) پس سنك جانكك قولغى محل وحى الهى اولور وحى نه در حسدن
پنهان ونهان كلامدر بونده وحيدن مراد الهام الهيدر لغتده وحى اشارت وكلام
خفيه ديرلر بو معنى اوزره مؤمنلره وصلحا واوليايه وحى الهى اولمقدن خالى اولمز
حتى اضعف جانورانكه نحلدر (واوحى ربك الى النحل) فحواسنجه اكا دخى
بو طريق اوزره اشارت الهى والهام ربانى اولمقدن خالى اولمز انبيايه مخصوص
اولان وحى ملك واسطه سيله اولان وحيدر ﴿ مثنوى ﴾ كوش جان وچشم
جان جز اين حس است * كوش عقل وكوش حس زين مفلس است) كوش جان

وچشم جان بو حس صور بدن غيريدر وانلرك ادراك ايلديكى حواس ظاهره نك
ادراك ايلديكندن غيريدر عقل معاشك قولغى وحس صورينك قولاغى بو وحيك
استماعندن مفلس و بى بهره در پس مقدما بيوردقلرى كلمات سابقه دن جبر
معناسى منفهم اولوب سؤال لازم كلور كه اول بيورديغكز كلمات طيبه جبرى
متضمنه در پس جبر سزك قتكزده مقبوليدر بو سؤال مقدره جواب طريقيله
بيورررلركه ﴿ مثنوى ﴾ لفظ جبرم عشق را بى صبر كرد * هر كه عاشق نيست
حبس جبر كرد) بو بيت مثنوى شريفك اغمض ابياتندن بريدر و بونده خيلى
اختصار واردر سائله صحيح سكوت افاده ايلين معنى بالتمام بو بيتك لفظندن حاصل
اولمز بلكه مفهومندن مستفاد اولور ومفهوم بودركه اى سائل بن جبر ديمهم
لفظ جبرى بن عشقمه اطلاق ايلرم بنى بى صبر كرد لفظ جبرمه علت موقعنده
واقع اولمشدر يعنى عشقمه جبر لفظنى اطلاق ايلمكه عشقمك بى صبر و بى قرار ايلمسى
سببدر ديمك اولور تقدير بيت مثلا شويله ديمك اولوركه لفظ جبرا من بر عشق
اطلاق ميكنم براى انكه اومرا بى صبر كرده بو بيتده سرورى مرحوم اصابت
ايتمش وشمعى بيانه كتمشدر ان اردت فليطالع ومعناى مصرع ثانى هر شول
كيمسه كه عاشق دكلدر مثلا قدريه ومعتزله طائفه سى كبى اول جبرى حبس
ايلدى يعنى منع ايلدى بو مصرعك مفهوم مخالفه سى وهر شول كيمسه كه عاشقدر
واهل سنت والجماعة طريقنده صادقدر اول كيمسه جبر اوسطى منع ايلمز ديمك
اولور ﴿ مثنوى ﴾ اين معيت با حقست وجبر نيست * اين تجلى مهست
اين ابر نيست) بو رمز ذكر ايلديكمز معنى حقله هر حالده حقدن مستغنى ومستقل
دكلدر بلكه هر حالده حقك ارادتنه وخلق ايتمسنه محتاجدر ديمكدر يوخسه جبر
دكلدر بوذكر اولنان معنى تجلى ماه حقيقتدر وظهور نور بحدندر وابر خطا
وضلالات دكلدر ﴿ مثنوى ﴾ ور بود اين جبر جبر عامه نيست * جبر آن
امارهٔ خود كامه نيست) فرضا بو ذكر اولنان معنى جبر اولديسه ده عوام جبرى
دكلدر بلكه خواص اوليانك جبريدركه اول توحيد افعال وتوحيد صفاتدر
وعند اهل السنة جبر اوسط ديدكلريدر بو جبر اوسط نفس امارهٔ خود كامه
وفرق ضاله دن اولان جبريلرك جبر مذمومى دكلدر زيرا بو جبريلر سلب اختيار
ايدرلر واسقاط تكليفات شرعيه وخلع اوامر مرعيه طريقنه كيدرلر وعبد جماد كبى مجبوردر
وعلى اى حال من كل الوجوه معذوردر ديرلر بو ذكر اولنان جبر بويله دكلدر بلكه
بو جميع انبيا واوليانك مرضيسى اولان نفس الامردر ﴿ مثنوى ﴾ جبر را
ايشان شناسد اى پسر * كه خدا بكشاد شان در دل بصر) پس بو كونه جبرى
اول كيمسه لر فهم ايلر اى پسر كه خداى متعال انلرك قلبنده اولان بصر بصيرتلرين

کشاده قیلدی ﴿ مثنوی ﴾ غیب وآینده بریشان کشت فاش * ذکر ماضی
پیش ایشان کشت لاش) اول بصر بصیرت سببیله غیب وآینده انلر اوزره فاش
اولدی یعنی امور غیبیه واسرار لاریبیه واحوال آتیه فاش اولدی ماضینك
ذکری انلرك قتنده لاش اولدی یعنی یادماضی وکذشته بونلر حضورنده لاش
اولدی ﴿ مثنوی ﴾ اختیارو جبر ایشان دیکرست * قطرها اندر صدفها
کوهرست) وبو اهل اللهك جبری واختیاری اهل جبرك جبری واهل قدرك
اختیاری کبی دکلدر زیرا بو ایکیسی بیله مذمومدر بلکه بونلرك اختیار وجبری
غیربدر اختیارلری (ومایشاؤن الا ان یشاء الله) مقتضاسنجه مشیئت حقله مختار
اولملرین ومراد قیلملرین اختیارایلر وجبرلری (قل کل من عند الله) فحواسنجه
توحید افعال وتوحید صفاتی اشعار ایلر وجد ذاتنده بوکونه جبر تصفیهٔ نفس
قیلان وآداب شرعله مؤدب اولان اهل اللهه نسبتله مقبول وممدوحدر نفس
اماره صاحبلرینه کوره مذموم ومفقودحدر مثلا قطرهلر صدفلرده کوهردر
یعنی قطرات امطارا جواف اصدافده لآلی ودرر بالاعتبار اولور وافواه مار
بدکردارده زهرمار اولور نتکیم برکیمسه سری سقطی حضرتلرینه دیدی
یا سری فلان کیمسه درکه انما نحن کالباب حرکاتنا وسکناتنا لیست منا حضرت
سری بیوردی که بوسوزی یاغایت عارف موحد سویلر ویاخود بغایت جبرت
ملحد اکر بونی سویلین آداب شرعله مؤدب واحکام مرعیه ایله مهذب ایسه
موحد وکاملدر واکر اسقاط تکلیفات شرعیه قیلان مباحیه دن اولان کیمسهلر
ایسه بی دین ملحددر اعاذنا الله وایاکم من الجبر والضلال ﴿ مثنوی ﴾ هست
بیرون قطرهٔ خرد وبزرك * در صدف درهای خردست وشرك) صدفدن
طشره قطرهلر واردر صدفده اول قطرهلر کوچك وبیوك اینجو در یعنی صدفك
خاصیتندندر خرد اولان قطرهیی درصغیر وبزرك اولان قطرهیی در کبیر ایلر پس
اولیاء اللهك صدف قلبی دخی اول خاصیتی طوتر که خارجده اولان جبری علم
توحید قیله وطشرده نالایق اولان انلرك قلبنه داخل اولدقدنصکره ولسانلرندن
ظهور قیلدقدنصکره لایق وسزا اوله ﴿ مثنوی ﴾ طبع ناف آهوست آن
قوم را * از برون خون ودرو نشان مشکها) اول ذکر اولنان قوم ایچون مسك
آهوسنك نافهسنك طبیعتی واردر بونلر طشردن خوندر وبونلرك درونی مسکلردر
یعنی خارجده اولان عامهٔ ناسك نظرنده بونلرك ظاهری خون کبی حقیردر من
حیث البشریه انلرقتنده صورتلری وکلاملری دم کبی نامقبولدر اما بونلرك
درونلری نفحات الهیه وتجلیات ربانیه مسکلر ایله در ﴿ مثنوی ﴾ تومکو کین
مایه بیرون خون بود * چون رود در ناف مشکی چون شود) سن ای معترض

اولان کیمسه برسبیل اعتراض دیمه که بومایه طشرده خون ایدی اول مایه چونکم
نافك ایچنه نیجه کیده مسك اولور بوجملهنك خود معلومیدرکه دم نافه خارجده
نجس ومرداریکن نافهیه داخل اولدیغی کبی پاك ولطیف مسك اولورکه اول
نافهنك خاصیتندندرکه اول دم مرداری تبدیل ایلر پس قلب اولیا هم بونك
کیبدر خارجده اولان جبر والحاده متعلق اولان علوم وکلمات انلرك نافهٔ قلبنه
داخل اولدقده ولسان شریفلرندن صدور قیلدقده مسك ازفر کبی لطیف وعود
وعنبر کبی نظیف اولور ﴿ مثنوی ﴾ تومکو کین مس برون بد محتقر * در دل
اکسیر چون کشتست زر) سن دیمکه بوباقر طشرهده بی قدر ومحتقر ایدی
اکسیرك ایچنده اول مس نیجه زر اولدی بومعلومدرکه مس کیمیایه داخل
اولدقده زرخالص اولور وقدر وقیمت بولور ﴿ مثنوی ﴾ اختیار وجبردر
تو بدخیال * چون در ایشان رفت شد نور جلال) ای اصحاب ولایتك
وارباب هدایتك درونلرندن غافل اولان کیمسه اختیار وجبرسنده خیال ایدی
یعنی اختیارم وارو یاخود جبرم وار خیالنده سن وجبرواختیارسنده خیال کبی
اولدی چونکم انلره کتدی اول جبرواختیار نورجلال اولدی یعنی سنك
وجودکده خیال مرتبهسندهاولان جبر واختیار انلرك وجودندهاول جبر
واختیار حق تعالینك ذاتنك وعظمتك نوری وتجلیسی اولدیکه اختیارلری
ذات حقك ارادتیله اولور وجبرلری دخی جباریت حقده مغلوب ومحکوم
اولدقلری جهتدن اولور پس بونلرك جبر واختیاری مرتبهٔ عقلده مقید اولنلرك
جبر واختیاری کبی اولمز ﴿ مثنوی ﴾ نان چو در سفره ست باشد اوجماد *
در تن مردم شود اوروح شاد) مثلا نان چونکه سفرهنك ایچندهاوله اول
نان جماددر ولیکن اونان خلقك بدننده بعد الاکل شاد روح اولور وروح حیوانی
اندن قیمت بولور ﴿ مثنوی ﴾ در دل سفره نکردد مستحیل * مستحیلش جان
کند از سلسبیل) سفرهنك ایچندهنان مستحیل روحه وجسمه تبدیل
اولمز اول نانی جان مستحیل ایلر سلسبیل جهتندن یعنی مادامکه نان سفرهدهدر
کندی کندیدن اول روحه وجسمه مستحیل ومتبدل اولمز بلکه اول نانی جان
بعد الاکل روحه وجسمه مستحیل ومتبدل ایلر آب لطیف جهتندن سلسبیل آب
لطیف معناسنهدر وهاضم طعام آبدر بو اجلدن جان آنی سلسبیلدن مستحیل ایلر
بیوردی ﴿ مثنوی ﴾ قوت جانست این ای راست خوان * تاچه باشد قوت
آن جان جان) ای راست ودرست اوقویجی بوکه بیان اولندی جانك قوت
وتأثیریدر چونکم روح حیوانیده بومرتبه تأثیر وقوت اولدیسه وجماد ونباتی
روحه وجسمه تبدیل قیلدیسه بوندن قیاس ایله تا اول جانك جانی وروحك .

روحنك قوتی نه مرتبه اوله جانك جاندن مراد كامل اولان انسانك جانیدر یعنی
بوندن قیاس ایله كه روح الارواح منزله سنده اولان ولیلرك جاننك قوتی نیجه در
انلرك روح شریفلرنده اول مرتبه قوت واردر كه خارج عالمده ومیان بنی آدمده
پاك وطیب اولمیان ونظافت ولطافت مرتبه سن بولمیان شیلرانلره مقارن اولدقده
پاك ولطیف وخوب ونظیف اولور بومعنانك توضیحی ایچون بوبیتلری دخی
مثل موقعنده ایراد ایدوب بیوررلر ﴿ مثنوی ﴾ كوشت پارهٔ آدمی اززور
جان * می شكافد كوه را بابحر وكان) مثلا آدمینك برات پاره سی جانك قوتندن
طاغی شق ایلر بحر وكانله یعنی طاغی وبحری ومعدنی جان قوتیله یارر وپاره پاره
ایلر ﴿ مثنوی ﴾ زورجان كوهكن شق حجر * زورجان جان دران شق القمر)
طاغ قازیجینك قوتی طاش یارمقدر كوهكن وصف تركیبدر مطلقا هرطاغ
قازیجی یه شامل اولسه ده جائزدر اما فرهاد مراد اولمق روشندر جانك جاننك
قوتی شق قمر ایلكده در جانك جاندن مراد روح الارواح اولان حضرت نبی
واول حضرته وارث كامل اولان هر ولیدر اكرچه ولینك وجودنده شق قمر ایلك
ظهوره كلمشدر اما انك جاننده اول قوت واردر كه اكر ارادت الهیه تعلق ایلرسه
انك جانی دخی شق قمره قادر اولور ﴿ مثنوی ﴾ كر كشاید دل سرانبان راز *
جان بسوی عرش سازد تركتاز) اكر كوكل راز طغارجغنك باشن آچرسه یعنی
قلب بو راز واسرار دن دخی زیاده سویلرسه وحقیقتله بو اسراری كاشف
اولورسه جان عرش جانبنه چیروسرعتله روان اولور بومصرع روحك بدندن
چقمسندن وعالم ارواحه سرعتله كتمسندن كنایه اولور وجاندن مراد اكرچه
كندی روح شریفلرنه النسه ده قابلدر بوسری چوق سویلمكاء اول جانبه
زیاده شوق ومحبت غلبه ایدوب جان اول طرفه روان اولور و بوندن محووفنا
مرتبه سن بولور دیمك قابلدر اما جاندن مراد بوسره مستعد اولمینلرك جانی
اولمق محله انسبدر كان دیمك اولور كه اكر بو اسراردن دخی زیاده سو یلرسم
وراز طغارجغن فتح ایلرسم بوسره قابل ومستعد اولمینلرك جانی عالم ارواحه كتمك
وقبل الكمال مرتبهٔ اعلایه تركتاز ایتمك لازم كلور بواجلدن كشف رازه اقدام
اولنیوب كتمان اسرار لازم كورلدی دیمك لازم اولور والله اعلم

﴿ اضافت كردن آدم علیه السلام آن زلت
را بخویشتن كه ربنا ظلمنا واضافت كردن
ابلیس كناه خود را بخدا كه بما اغویتنی ﴾

﴿ مثنوی ﴾ فعل حق وفعل ماهر دوبین * فعل ماهست دان پیداست
این * كرنباشد فعل خلق اندر میان * پس مكو كس راچرا كردی چنان * خلق

حق افعال مارا موجدست * فعل ماآثار خلق ایزدست) صراط مستقیم وطریق
قویم اولدركه جبر صرفدن حذر ایدوب وادب بوله كیدوب شیطان كبی
بما اغویتنی دیمكله اغوا واضلالی خدای متعاله اسناد قیلمیه سز بلكه آدمزاده
ایسك زلت ومعصیتی حضرت آدم علیه السلام كبی كندی نفسكه اضافت
ایدوب ربنا ظلمنا دیو اعتذاردن خالی اولمیه سن زیرا لاافراط ولاتفریط والامر
بین ذلك در پس ادب بودر كه جناب عزت عبادنه تعلیم بیوررلر كه (وما اصابك
من حسنة فمن الله وما اصابك من سیئة فمن نفسك) درمع هذا بویله ایكن قل كل
من عند الله) مقتضاسنجه حسنات وسیأتك خالقنی الله بیله سن كه (والله خلقكم
وما تعملون) بیورمشدر والحاصل كامل اولدر كه موحد اوصاف وافعال اوله سن
اما ادبه رعایت قیله سن تاانشاءالله مرتبه سن بوله سن نتكیم شیخ اكبر حضرتلری
یاایها الناس اتقوا آیتك تفسیرنده بومحله مناسب رعایت آداب ایتمسنی تعلیم بیوررلر
(قوله اتقوا ربكم ای اجعلوا ماظهر منكم وقایة لربكم واجعلوا مابطن منكم وهو
ربكم وقایة لكم فان الامر ذم وحمد فكونوا وقایة فی الذم واجعلوه وقایتكم فی الحمد
تكونوا ادباء عالمین) پس بومقدمه معلوم اولدیسه معنای ابیات اولدر كه بزم فعلمز كه
بزدن صدور ایلدیكی حیثیتدن ودخی حقك فعلی خالق افعال اولدیغی جهتدن
هر ایكیسنی كور بزم فعلمزی واریل كه هر كسك تعیننك مقتضاسی وافعالی بیدا
وآشكاره در مخفی دكل جمله دلایل عقلیه دن بری بودر كه اكر فعل خلق كاسب
اولدقلری جهتدن اورته ده اولمدیسه پس نیچون طبعكه مخالف بر كیمسه دن برفعل
صدور ایلدكده دیمه اكا نیچون شویله ایدرسن مع هذا دیرسن وخطاب وعتاب
ایدرسن معلوم اولدیكه عبد كاسب اولدیغی حیثیتدن عتاب وخطابه مستحق
اولور ونهایت مافی الباب بودر كه حقك خلق ایلمسی بزم افعالمزی وجوده كتوریجی
ومرتبهٔ ظهوره یتوریجیدر وبزم افعالمز آثار خلق ایزد متعالدر كه * شعر * مرید
الخیر والشر القبیح * ولكن لیس یرضی بالمحال ﴿ مثنوی ﴾ ناطقی یاحرف
بیند یاغرض * كی شود یكدم محیط دوغرض) زیراكه نطق ایدیجی كیمسه
یاحرفی كورر یاخود غرضی كورر ناطق برنفسده ایكی غرضی نیچون احاطه ایدیجی
اولور ناطق اولان كیمسه حالت واحده ده هم حرفی وهم معنایی كوره مز و دفعهٔ
واحده ده ایكی مقصودی احاطه ایده مز بلكه حرفی كورسه معنادن ذاهل اولور
ومعنایی كورسه حرفدن غافل اولور پس عبد هم موجد افعال وهم كاسب افعال
اولمغه قابل دكلدر بلكه انك شاننده در كه انجق بر طرفی بیله واكا مشغول اوله اكثر نسخه
مصرع ثانیده دوعرض عین مهمله ایله واقع اولمشدر ایكی عرضدن مراد بری
حرف و بر اندن حاصلی اولان معنی اولور ﴿ مثنوی ﴾ كر بمعنی رفت شد

غافل زحرف * پیش وپس بکدم نه بیند هیچ طرف) آدمی تکلم ایلدکده
اکر معنی جانبنه کتسه لفظدن غافل اولور هیچ برکوز بردمده اوکونی واردنی
کورمز طرف کوزه دیرلر ﴿ مثنوی ﴾ ان زمان که پیش بینی ان زمان * تو پس
خودکی بینی این بدان) مثلا اول زمانده که اوککی کوره سن اول زمانده سن
کندی آردیکی قچن کوررسن بونی بیل ﴿ مثنوی ﴾ چون محیط حرف ومعنی
نیست جان * چون بود جان خالق این هردوان) چونکم حرفله معنایی بردمده
جان محیط دکلدر بو ایکی آنك جان نیجه خالق اولور ایکی اندن مراد هم فعل
وهم خلق فعلدر یعنی جان آدمی هم کاسب فعل وهم خالق فعل اولمغه قادر
دکلدر اکر قادر اولیدی حرف و معنایی بکدمکده احاطه ایلردی چونکم ایکی
جانی احاطه یه قادر اولدیغی معلوم اولدیسه بو ایکی عرضك دخی محیطی
وخالقی اولمدیغی بوندن معلوم اولور سروی وشمعی هردواندن مراد حرف
ومعنی در دیمشلر اما شرح اولندیغی اوزره هردواندن مرادکسب فعل وخلق
فعل اولمق اولیدر ﴿ مثنوی ﴾ حق محیط جمله آمد ای پسر * وا ندارد کارش
ازکاردکر) اما حق تعالی حضرتلری ای پسر جمله اشیایی محیط کلدی لایشغل
شأن عن شأن فحواسنجه آنك برکارنی برکار آخردن کیرو طوتمز ومشغول ایتمز
﴿ مثنوی ﴾ کفت شیطانکه بما اغویتنی * کرد پنهان فعل خود دیودنی)
سورهٔ اعرافده اولان آیته اشارتدر (قال فبما اغویتنی) شیطان دیدیکه سنك بنی
اغوا ایتدیککك حقیچون فبماده باقسم معناسنه اولور وسبب معناسنه اولمقده
جائزدر ای سبب اغوانك دیمك اولور (لاقعدن لهم صراطك المستقیم) ای
لاعترضن لهم فی طریق التوحید الذاتی وامنعنهم عن سلوکها بان اشغلهم بماسواك
معنیٔ بیت دیمك اولورکه شیطان حضرت حقه بالمشافهه خطاب ایدوب سن
بنی ازدردیغك سببله دیدی و کندینك غوایت وضلالتنی حضرت حقه اسناد
ایلدی کندینك فعلنی اول دیو دنی پنهان ایتدی اکرچه حضرت حق انك
غوایت وضلالتنی خلق ایدیجیدر اما کندیسی اکا کاسبدر چونکم کندیسنك
کسبنی وفعلنی کیزلدی وقبحنی حضرت حقه اسناد ایلدی بو جرأت وکستاخلق
سببیله لعن وطرده لایق اولدك ﴿ مثنوی ﴾ کفت آدمکه ظلمنا نفسنا * اوز
فعل حق نبد غافل چوما بو بیت سورهٔ اعرافده اولان آیته اشارتدر (قالا ربنا
ظلمنا انفسنا) آدم وحوا علیهما السلام بعد العصیان دیدیلر ای بزم پروردکارمز
بز کندی نفسلریمزه ظلم ایلدك (وان لم تغفرلنا) اکر بزه مغفرت ایتمزسك (وترحمنا)
دخی مرحمت ایتمزسك (قال القاشانی ای وان لم تغفرلنا بالباسنا الانوار الروحانیة
مشرقة علینا وترحمنا بافاضة المعارف الحقیقیة (لنکونن من الخاسرین) ای

من الذین اتلفوا الاستعداد الاصلی وهو مادة السعادة والبقاء اکرچه حقیقتده جمیع
افعالك خالقی حقدر وخیر وشر ونفع وضر قل کل من عندالله مقتضاسنجه اندن
ظهور ایدر لکن رعایةً للادب (مااصابك من حسنة فمن الله وما اصابك من سیئة
فمن نفسك) مقتضاسنجه حسنه یی حقه وسیئه یی نفسکه اسناد ایدهسن تکلیم
حضرت آدم علیه السلام الهی بز نفسمزه ظلم ایلدك دیدی اول آدم حق تعالینك
فعلدن بزم کبی غافل اولمدی بلکه حق تعالی هر فعلی خالق وهر شیٔ موجود ایدیکنی
بیلورکن ینه ظلمی کندی نفسنه اسناد ایلدی ﴿ مثنوی ﴾ درکنه اوازادب
پنهانش کرد * زان کنه برخوردزدن او بر بخورد) اول آدم کناه ایچنده ادبه
رعایت ایلدیکی جهتدن حضرت حقك کناهی خلق ایلمسنی اخفا ایلدی
شیطان کبی بی ادبلك ایلمدیکه اول فعل حقده کندی فعلنی ستر ایدوب بما اغویتنی
دیدی لاجرم حضرت آدم علیه السلام او کناهی کندینه اسناد ایلدیکندن
میوه یدی یعنی منفعت بولدی ﴿ مثنوی ﴾ بعد توبه کفتش ای آدم نه من *
افریدم درتوان جرم ومحن) آدم علیه السلام حضرتلری توبه ایلدکدنصکره
حق تعالی اکا دیدیکم ای آدم اول جرمی ومحنتلری سنده بن یرتمدمی یعنی سنده
بن خلق ایتمدمی ﴿ مثنوی ﴾ نه که تقدیر و قضای من بدان * چون بوقت
عذر کردی آن نهان) سندن صادر اولان جرم ومحن بنم تقدیرم وقضام دکلیدی
عذر وقتنده آنی نیچون ستر و پنهان ایلدك ﴿ مثنوی ﴾ کفت ترسیدم ادب
نکذاشتم * کفت هم من پاس آنت داشتم) آدم علیه السلام جناب عزته جواب
ویروب دیدی خوف ایلدم ادبی ترك ایلمدم حق تعالی حضرتلری ایتدی بن هم
سنك اول ادبکی حفظ طوتدم یعنی اول ادبکی مقبول ایدوب سنی انکیچون مقرب
وبرکزیده ایتدم ﴿ مثنوی ﴾ هرکه آرد حرمت او حرمت برد * هرکه
آردقند لوزینه خورد) هرشول کیمسه که درکاه حقه حرمت وتعظیم کتوره
انك مقابله سنده حرمت وتعظیم ابلتور هرکیمکه قند کتورر لوزینه یر یعنی (من جاء
بالحسنة فله عشر امثالها) آیتنك فحواسنجه برکمسه هرنه کونه ایلك کتورسه ادنی
مرتبه جزایه اون انك مثلی الور واوسط مرتبه اضعاف مضاعف ایلمکلر بو اولور
(هل جزاء الاحسان الا الاحسان) مقتضاسنجه احسانك جزاسی دکلدر الا احساندر
﴿ مثنوی ﴾ طیبات از بهرکه للطیبین * باررا خوش کن برنجان و ببین)
طیبات کیمك ایچوندر طیب اولانلر ایچوندر پس یاری خوش اله خوشلق کور
ورنجیده ایله رنجیدهلك کور (کما قال الله تعالی الطیبات للطیبین والطیبون للطیبات
والخبیثات للخبیثین والخبیثون للخبیثات) پس درکاه حقه طیب کلنلر ایچون طیبات
واردر وخبیث اولانلر ایچون خبیثات واردر مصراع ثانی بو معنایی مشعر اولور

زیرا تقدیر آلام یار را خوش کن خوشی بیبن و رنجان بدی بیبن دیمک اولور
❊ مثنوی ❊ یك مثال ای دل بی فرقی بیار * تابدانی جبررا ازاختیار) ای کوکل
جبر واختیاری بری برندن فرق وتمییز ایتمك ایچون برمثال کتور تاجبری اختیاردن
بیله سن ❊ مثنوی ❊ دست کان لرزان بود ازارتعاش * وانکه دستی راتو
لرزانی زجاش) مثلا دست اول دستکه ارتعاشدن دترتیجی اوله رعشه
برمرضدرکه انسانه کلدکده الك الی دتره دربی اختیار الی دترین کیسه یه مرتعش
دینور واول بردستی که انی برندن سن دتردرسن ❊ مثنوی ❊ هردوجنبش
آفریده حق شناس * لیك نتوان کردابن باآن قیاس) هرایکی حرکتی حق تعالینك
یارادلمشی ومخلوقی اکاه لکن بونی اکا قیاس ایتمك کرکمز زیرا بو اختیاری واول
اضطراریدر اکرچه ایکیسنك بیله خالقی حقدر ولکن بینهماده فرق عظیم واردر
❊ مثنوی ❊ زین پشیمانیکه لرزانیدیش * مرتعش راکی پشیمان دیدیش)
بو حرکتدن پشیمان سنکه انی سن دترتدك پس معلوم اولدیکه بوخصوصده سنك
اختیارك واردر امامرتعشی اول حرکتدن قچن پشیمان کوردك یعنی پشیمان
کورمدك زیراکه مجبوردر پس اهل اللهك جبری مرتعشك جبرنه بکزرکه مقبول
وممدوحدر واهل نفسك وجبریه نك جبری غیرمرتعش اولنك تحریك یدایلدکده
مجبورم دیمسنه بکزرکه مذموم ومقدوحدر نفسلرینك حظی جانبنه کلسه لرمرید
ومختار اولورلر وطاعت وعبادته کلسه لر اختیارمز یوقدردیو کندیلرنی جبری
قیلورلر ❊ مثنوی ❊ بحث عقلست اینچه عقل آن حیله کر * تاضعیفی رهبرد
انجا مکر) بوذکر اولنان بحث عقلك بحثیدر بوحیله کرنه عقلدر یعنی بوحیله
ایدیجی عقل جزوی حدذاتنده عقل دکلدر دیمك اولور استفهام انکار ایچون
اولوب حیله کر اولان عقلی نفسنده عقل اولمقدن نفی قیلور زیرا اصلنده عقل
عقل کلیدرکه انبیا واولیانك عقلیدر وعقول جزئیه اکا نسبت عقل دکلدر پس
تقدیر معنی بوذکر اولنان بحث بحث عقلدرکه اصلنده عقل دکلدر بو بحث عقلی
انکیچوندرکه تاضعیف الذهن کیسه مکرکه اول جبر واختیار مرتبه سنه یول ایلته
وجبر اختیارندر عقلی یتدیکی قدر فهم ایلیه ❊ مثنوی ❊ بحث عقلی کردر
ومرجان بود * ان دکر باشد که بحث جان بود) عقله منسوب اولان یعنی بحث
فرضا اکردر ومرجان اولسه اول بحث غیری اولورکه جان بحثی اوله یعنی جان
بحثی برمرتبه خوب ولطیف اولورکه عقله منسوب اولان بحث اکردر ومرجان
بیله اولسه اکا مماثل اولماز ❊ مثنوی ❊ بحث جان اندر مقامی دیکرست * باده
جانرا قوامی دیکرست) جانه متعلق اولان بحث برمقام آخرده درکه اول مقام
عقلدن عالی وبرتردر جان باده سنك برآخر قوامی واردرکه اول عقل باده سنك

قوانمه بکزهمز ❊ مثنوی ❊ آن زمان که بحث عقلی ساز بود * این عمر
باابوالحکم موجود بود) اول زمانده که عقله منسوب اولان بحثك دوزنی واعتباری
وارایدی بو عمرکه مراد حضرت عمر رضی الله عنهدر بوالحکم ایله همراز ودمساز
ایدی بوالحکم ابوجهلك مقدم اولان کنیه سیدر وانکده اسمی عمردر دیمشلر
و بوالحکم دیو اکا انکیچون کنیت ویرمشلرکه حکم عقلیه ده غایتله ماهر وابحاث
فکریه یه زیاده قادر ایدی چونکم حضرت نبی علیه السلام بعث اولنوب انلری دین مبینه
دعوت ایلدکده بوقدر عقلا اسرار نبویه دن غافل وعلوم دینیه دن جاهل
اولدی پس ضدیله کنیت ویریلوب ابوجهل دیمکله معروف اولدی و بو کنیتله
شهرت بولدی اما حضرت عمر ایمانه کلدی وعلم دینی و بحث جانی بیلدی اول
حضرتك لقب شریفی فاروق اولدی انکیچون که حقی باطلدن زیاده فرق وتمییز
قیلدی تنکیم بیوررلر ❊ مثنوی ❊ چون عمر ازعقل آمدسوی جان * بوالحکم
بوجهل شد در بحث ان) چونکم حضرت عمر عقلدن جان جانبنه کلدی یعنی
عقل جزوی مرتبه سندن کچوب ایمان واسلامه کلوب جان مرتبه سنی بولدی
بوالحکم انك بحثنده ابوجهل اولدی یعنی کنیتی ابوالحکم ایکن اول جانك بحثنده
ابوجهل اولوب جهل وغفلت مرتبه سنده قالدی وایمان وعرفاندن واسرار
وحکم جاندن محروم اولدی ❊ مثنوی ❊ سوی حس وسوی عقل
اوکاملست * کرچه خود نسبت بجان اوجاهلست) حس جانبنده وعقل جزوی
جانبنده اول ابوجهل کاملدر اکرچه جانه نسبت خود اوجاهلدر والحاصل
استدلالی وصوری وعقلی اولان اموره نسبت اول ابوالحکمدر ودینی و یقینی
وجانی اولان علومه نسبت اول ابوجهلدر پس بوندن معلوم اولدیکه عقل
جزوینك بحثی واستدلالی دینه متعلق اولان وجانه انتساب قیلان علوم واسراره
واسطه اولمز ونفع وفائده دخی قیلمز ❊ مثنوی ❊ بحث عقل وحس اثردان
یاسبب * بحث جانی یاعجب یابوالعجب) بحث عقلی وبحث حسی یا اثر بیل یاسبب
یعنی عقل وحسك بحثنی یااثردن مؤثره استدلال ویاخود سببدن مسببه انتقال
ایلمك بیل که عقل وحس اثروسبب مرتبه سندن ایلری تجاوز ایدهمز وجان
مرتبه سنه کیده مز اما بوجانه منسوب اولان بحث یاعجبدر ویاخود عجب صاحبیدر
یعنی جانه منسوب اولان بحث وعالی برمرتبه عجب بیل واعجب عجایبدرکه
عقل جزوی صاحبلری انك ادراکنده حیران وکلماتنك فهمنده دخی عاجزوناتوانلر
در ❊ مثنوی ❊ ضوء جان آمدنماندای مستضی * لازم وملزوم ونافی مقتضی
*زانکه بینارا که نورش بازغست * ازدلیل وازعصا کش فارغست) بوذکر اولنان
جبر و قدر بحثی قیل وقال و بحث عقل پرعقالدرکه متکلمین واهل جداله لایقدر

فاما صحاب كال بو كونه بحث وجدالدن خلاص اولمشلردر زيرا اى طالب رضا
وضياى هدى واى راغب اسرارخدا بونلره جانك ضوئى كلدى وعين العيان حاصل
اولدى پس دلائل عقليه‌دن لازم وملزوم ونافى ومقتضى قالمدى لازم وملزومه
مثل طويل النجاد وكثير الرماد كبى كه بونلر ملزومدر وبونلره لازم كلان قد طويل
ومهمان كثيردر كه بونلردن كنايه‌در اما بو محله مناسب اولان لازم وملزوم مثلا
افعال خلق ملزوم واكا حقك خالق اولمسى لازمدر نافى ومقتضى اسم فاعلدر اكر
مابينلرده واو مقدر اولورسه برى برينك مقابل وضدى اولوب نفى ايدیجى واقتضا
ايدیجى دخى قالمدى ديمك اولور واكر واو مقدر اولمزسه مقتضى نفى ايدیجى
قالمدى ديمك اولور مثلا بو محله مناسب عند اهل السنه افعال خلق حق مقتضيدر
واهل قدر واصحاب اعتزال بونى نافيدر پس ضياى جان ومقتضاى اعيان اولدقده
بومذكوراتك بر بيده قالمز اول سببدنكه بر بينا كشنه‌نك نورى بازغدر يعنى طالع
ولامعدر اول بينا دليلدن وعصا كشدن فارغدر بعض نسخه‌ده از دليل چون عصا
كش فارغست واقع اولمشدر بو تقديراوزره معنى اول بينا عصا كش كبى دليلدن
فارغ ومستغنيدر ديمك اولور

❊ تفسير وهو معكم اينما كنتم ❊

بو آيت كريمه سوره حديده‌در و بو محلده بو آيت كريمه‌نك تفسير وتحقيقى بيانده‌در
معنى شريفى اول الله سزكله بيله در هرنه يرده ونه حالده اولسكز اكثر علما اول الله
هرنه يرده اولسكز علم وقدرتيله سزكله بيله در عموما وفضل ورحمتيله بيله خصوصا
ديو تفسير ايلمشلردر اما بو معيت فى الحقيقه عقلله بيلنمز وفهمله ادراك اولنمز محصل
عقل بونك دركنده خيراندر اما بو بيان سر معيتى بيلدريجى وانك معناسنى قابل
معرفت اوله روشن وواضح ايدیجيدر تفسير وهو معكم اينما كنتم ❊ مثنوى ❊
بار ديكر ما بقصه آمدیم ❊ ما زان قصه برون خود كى شديم) بز كيرو بحسب
الظاهر قصه جانبنه كلدك بز خود فى الحقيقه اول قصه‌دن قچن طشره كتدك يعنى
قصه‌نك حقيقتندن طشره كتمك ومقصود اصليدن خروج ايتمدك هرنه قصه‌يه
كلسك انكله بيله يز و هرنه حاله ايرسك اندن خالى دكلز ❊ مثنوى ❊ كر
بجهل آييم آن زندان اوست ❊ ور بعلم آييم ان ايوان اوست) اكر جهل مرتبه‌سنه
كلسك وغافل وجاهل اولسق اول انك زندانيدر كه اللهك عالم وعارف قوللرى
مرتبهٔ جهلده انك اولورلر وزندان محتنى بولورلر واكر علم مرتبه‌سنه كاورسك
اول علم اول مقصود حقيقينك ايوانيدر تن انسانى ايوان صوريده نيجه راحت بولورسه
جان دخى مرتبهٔ علمده اويله راحت بولور ورفعت حاصل قيلور بعض نسخه‌ده قافيه
زندان ماست وايوان ماست واقع اولمشدر بو تقدير اوزره معنى اكر جهله كاورسك

اول بزم زندانمزدر واكر مرتبهٔ علمه كاورسك اول بزم ايوانمز ومقام عاليشانمزدر
والحاصل مرتبهٔ جهلده ومرتبهٔ علمده اندن خالى ودوردكلز ❊ مثنوى ❊
ور بخواب آييم مستان وييم ❊ ور ببيدارى بدستان وييم) واكر خوابه كله وزانك
مستلرى يز واكر بيدارلغه كله وزانك قصه وحكايتنده يز محصل كلام ايكى حالده
بيله آندن بعيد ومهجور دكلز ❊ مثنوى ❊ ور بكرييم ابر پرزرق وييم ❊
ور بخنديم ان زمان برق وييم) واكر اغليه وز اول خدانك آبله پرابرى يز كه
قطرات دموعى باران كبى ياغدير زمين وجودمزده نباتات حسناتى بتورمكدن
اورى واكرخنده ايليه وز اول زمان خداى تعالينك برقى يز ❊ مثنوى ❊
ور بخشم وجنك عكس قهر هوست ❊ ور بصلح وعذر عكس مهر اوست) واكر
غضب وجنكه كله وز اول اللهك قهرينك عكس واثريدر يعنى بزم قهر وغضبمز
صفتلرى حق تعالينك قهر وغضبنك عكس واثريدر كه وجود انسانى انك
صفاتنك مرآت ومظهريدر واكرصلح وعذره كله وز اول اللهك مهر ومحبتنك
عكس واثريدر كه بزده ظاهر اولمشدر ❊ مثنوى ❊ ماكييم اندر جهان
پيچ پيچ ❊ چون الف اوخود ندارد هيچ هيچ) چه دارد هيچ هيچ دخى نسخه
در بو بيت شريف حقك خلقله معيتى حقيقتده مع الاغيار والسوى اولمديغى
مشعر اولور بلكه معيت بحسب المراتب والاسماء لازم كلور والا فى الحقيقه معيت
مع الغير ممكن اولمز كما قال ابن الفارض (وليس معى فى الملك شئ سواى ❊ والمعيت
لم تخضر على المعيت ❊ پس حضرت خداوندكار دخى بو مرتبه‌يه اشارت ايدوب
بيورديلر كه اى طالب سر وحدت اكرچه مرتبهٔ مظهريته نظرا تشبيه ايدوب اغله سق
انك ابر پرزرقى يز وكولسك انك برقى يز وخشم وجنكيمز انك عكس قهرى وصلح
وعذريمز انك عكس مهريدر ديردك ليكن مرتبهٔ احديته نظر اولنسه بز كيمز
بوطولاشق وقرشق جهانده كه اسماء كثيره ومختلفه‌نك ظهوريله معقد اولمشدر
اول حضرت خود نفس الامرده الف كبى متوحد بالذاتدر اتصال وانفصالدن
وحركات وسكناتدن واغيار وسوادن منزهدر كما قال عليه السلام (كان الله ولم
يكن معه شئ وقال الجنيد الآن كما كان) اما بو معنادن اوجه وانسب وعقل وفهمه
اقرب اولان معنى بودر كه مصراع ثانى حضرت احديته تشبيه اولميوب حقايق
ممكنه‌يه تشبيه اوله بو تقدير اوزره معنى بز بو جهان معقدده كيمز الف كبى بز اول
خود نه طوتر هيچ هيچ برنسنه حركات ونقاطدن طوتمز كذلك بز دخى نفس
الامرده هيچ برشى طوتمز بلكه بزم وجوديمز فى الحقيقه نابوددر و بزم مجلى مزده
ظهور ايلين حركات وسكنات واختلافات انك اسماء وصفاتنك مقتضياتيدر
پس التوحيد اسقاط الاضافات بو مرتبه‌يه كوره ديلمشدر ❊ مثنوى ❊

چون زعمر آن رسول این راشنید * روشنیٔ دردلش آمد بدید) چونکه اول رسول روم حضرت عمر رضی الله عنهدن بو کلمات طیبه‌یی اشتدی برروشنلك اول کلامدن انك کوکلنده ظاهر کلدی وقلبنی منور قیلدی اول رسول روم اول کلام حکمت آمیزك ذوقندن برمرتبه نورانی اولدی واستغراق مرتبه‌سن بولدیکه

﴿ مثنوی ﴾ محوشد پیشش سؤال وهم جواب * کشت فارغ ازخطا وازصواب)

انك اوکنده هم سؤال وهم جواب محو اولدی خطادن وصوابدن فارغ اولدی زیرا مقام وحدتی بولدی وکمال صفوته ایردی ﴿ مثنوی ﴾ اصل را دریافت وبکذشت ازفروع * بهر حکمت کرد درپرسش شروع) اصلی بولدیکه مقام حقیقتدر وفروعدن کچدیکه مراد صور خلقیه‌در اکرچه اصلی بولدی وفروعدن تجاوز قیلدی وسؤال وجواب قیدندن قورتلدی ولکن حکمت ومنفعتدن اوتری رسول روم سؤاله شروع ایلدی تا انجه طالبلر بو علمدن مستفید اوله واسرار حقیقته وصول بوله‌لر بودخی کملینك دأبندندر که کندیلر سؤال وجواب قیدندن مستغنی ایکن طالبلرك نفعندن وفائده بولمسندن اوتری طالبلره لازم اولان علمی سؤال ایدرلر واستفسار سمتنه کیدرلر تا طالبه اول علمدن منتفع اوله‌لر ورسول رومك بعد الکمال سؤالی دخی بو قبیلدن اولور

﴿ سؤال کردن رسول روم از عمر رضی الله عنه
از سبب ابتلای ارواح با این آب وکل اجسام ﴾

﴿ مثنوی ﴾ کفت یا عمر چه حکمت بود وسر * حبس آن صافی درین جای کدر) سؤال ایدوب دیدیکه یا عمر نه حکمت ایدی نه سر ایدی اول صافی اولان روحك بو منکدر وتیره اولان پرده حبسی یعنی روح صافیکه بویله عالی جوهر ایکن بدن کثیف وسفلیده محبوس اولمسنه حکمت ندر دیدی ﴿ مثنوی ﴾ آب صافی درکلی پنهان شده * جان صافی بستهٔ ابدان شده) آب صافی کلك ایچنده پنهان اولمش صافی جان بدنلره مقید اولمش یعنی بونده حکمت ندر دیدی ﴿ مثنوی ﴾ کفت تو بحث شکرفی میکنی * معنیٔ را بند حرفی میکنی) حضرت عمر رضی الله عنه اکا جواب ویروب دیدی ای رسول روم سن برشکرف یعنی برعمیق ودقیق بحث ایلرسن بونك حقیقتیله کشفی شرعا جائز اولنلردن دکلدر ولهذا روحك حقیقتنده سؤال اولندقده (قل الروح من امر ربی) دیمکله جواب ویرلدی اما جان صافینك بدن کثیفه کلمسنده واکا تعشق وتعلق قیلمسنده چوق فائده واردر مثلا جملهٔ فائده دن بری بودرکه بر معنایی برحرفه بند ایلرسن تا اول حرف واسطه سیله درونکده اولان معنی ظهوره کله وخارجده مخاطب اولان کیمسه‌لر اول حرف واسطه سیله اول معنادن منتفع اوله‌لر ومرادنه ایدیکنی بیله‌لر ﴿ مثنوی ﴾ حبس کردی

معنیٔ ازادرا * بند حرفی کردهٔ تو بادرا) درونده آزاد اولان معنایی حرفه حبس وقید ایلدکسن بادنفسی برکلمه‌یه مقید ایلشسن وناسه اول نفس وکلمه واسطه سیله آنی سویلشسن ﴿ مثنوی ﴾ از برای فائده این کردهٔ * تو که خودرا فائده درپردهٔ) بونی سن معلومدر که فائده ایچون ایلشسن سنکه خود فائده دن پرده‌ده‌سن یعنی روحك بدن کثیفه کلمسندن واکا تعلق قیلمسندن محجوبسن ﴿ مثنوی ﴾ انکه ازوی فائده زاییده شد * چون نبیند آنچه مارا دیده شد) بعض نسخه‌ده زاییده واقع اولمشدر تقدیر معنی اول الله که اندن فائده طوغیجی اولدی ویاطوغاش اولدی یعنی جنس فائده اندن وجود بولدی وظهوره کلدی اول الله نیچون کورمیه انی که بزه کوراش اولدی یعنی بزده اولقدر علم وحکمت وار که البته برفائده کورمه‌سك برمعنایی برکلمه‌یه تعلیق ایلمزز وضمیرده اولان معنایی حرف وکلمه واسطه سیله ناسه سویلمزز چونکه مخلوق ایکن بزه بوفائده کورلمش اولدی پس حکیم مطلق اولان حضرت حقده عالم معناده اولان ارواحی قوه‌یه کتورمکده وصورت عالمنه یتورمکده نیچون فائده کورلمیه ونه وجهله ارواح صافیه‌نك اجساد کثیفه‌یه کلمسنده منافع کثیره وفوائد عظیمه اولمیه ﴿ مثنوی ﴾ صدهزاران فائده‌ست وهریکی * صدهزاران پیش آن یك اندکی) معنی‌نك کلامه مقید اولمسنده ومخارج وحروف مرتبه سنه کلمسنده نیجه یوز بیك فائده واردر وصدهزارانك هربری اول برفائده‌نك قتنده که مراداندن جانك جسده تعلق ایلمسیدر اندکدر مصرع اولده هریکی لفظی مصرع ثانی‌یه مرهون اولور ومعنی هر برصدهزاران قدر عدد اول برفائده قتنده اقل قلیلدر که اندن مراد روحك بدنه تعلق ایلمنده اولان فائده‌در جمله‌دن بری مشایخ عظام روح صافینك جسد کثیفه تعلق ایلمسنده اولان فائده خصوصنده مرآتی تمثیل ایلمشلردر ودیمشلردرکه زجاجهٔ صافی بی کثافت رونما اولمز وناظر اولنك وجهی اول زجاجهٔ صافیده تمثل قیلمز پس صورت انسانیه‌نك کورلمسندن اوتری استادان جهان زجاجهٔ صافینك ظهرنه کدر وکثافت کتوروب درحال اکا ناظر اولنك وجهی عیان ونمایان اولدی کذلك ارواح صافیه‌ده صفت الهیه بکمالها کورنمیوب آینهٔ ظهرنده اولان کثافت کبی حق تعالی اجساد کثیفه‌یی ارواح صافیه‌یه ضم ایلدکده ارواح صافیه‌ده ظهوره کلین ونمایان اولمین صفات الهیه اجساد انسانیه‌ده ظهوره کلدی ومرآت وجود آدمیده نمایان اولدی ﴿ مثنوی ﴾ این دم نطقت که جزؤ جزؤ هاست * فائده شد کل کل خالی چراست) مثلا اول سنك نطقك نفسی که جزؤلرك جزویدر هر برعضو برجزودر ونفس بو جمله جزؤلرك برجزویدر و بو مصرعك معناسی مرهوندر تقدیر کلام اول سنك نطقك

دمی که جزولرك جزو بدر کلی فائده اولدی کل فائده‌دن نیچون خالیدر اولکی کل
ایکنجی کله مضاف دکلدر ایکنجی کلدن مرادنك روحنك وجسمنك کلیسیدر
تقدیرمعنی کلی سنك نطقك نفخه‌سی که جمله اجزاء بدنیه کدن برجزودرانك الفاظ
وحروفه تعلق ایلمسی کلی فائده اولدی پس نفخهٔ الهی اولان روح جسمه کلدکده
وجسمله ظاهر اولدقده کل اولور پس کل مرتبه‌سنده اولان فائده‌دن نیچون خالی
اولور جزوك جزوی کلی فائده اولیجق کلك کلی فائده‌یی جامع اولمسی اولو یتله ثابت
اولور ❊ مثنوی ❊ توکه جزوی کارتو با فائده‌ست ❊ پس چرا درطعن کل آری
تودست) بو بیت کل روحك بدنه کلسنده واکا تعلق قیلسنده اولان فوائدی اثبات
ایلر رسول رومك جان صافی بستهٔ ابدان شده‌دبو سؤال ایلدکدن مرادبرجان دکلدر
بلکه جانلرك کلیسیدر ابدانك جمله اولمسی دخی بوکه دلالت ایدر وهر آدمك روحی
بو جمله ارواحدن برجزو کیدر پس رسول رومك روحی بو جملهٔ ارواحدن برجزو
منزله‌سنده اولدیغی مقرر اولدیسه حضرت عمر رضی الله عنه اکا بوطریق اوزره
خطاب ایدوب بیوررلر ای رسول روم سنکه جزوسن سنك ایشك فائده ایله درکه‌سن
هردم فائده‌دن خالی دکلسن پس کل روحك طعنه نیچون دست کتورر رسن
یعنی کل روحك ابدان کثیفه‌یه تعلق ایلسنده فائده ندردیو نیچون طعنه شروع
ایلرسن ارواحك ابدانه کلسنده‌وبدن آیینه‌سنده ظاهر اولمسنده لایعدولایحصی
فوائد کثیره منافع عظیمه واردرکه تحریر وتعبیری ممکن دکلدر اما قلیل کثیره
دلیل اولدیغیچون بو برقاچ فائده ذکری ایله اکتفا اولندی فائدهٔ اول اولدرکه
روح صافی بدنه کلمکله تحصیل کمال ایلرزیرا انك وجودنده بالقوه اولان خاصیت
بو عالم اجسامده فعله کلور وانك علمی عیان مرتبه‌سن بولور واول عالمده ایتدیکی
اقراری بو عالمده اثبات قیلور اول عالمده صالح وفاسد وصابر ومجاهد اکرچه
حق تعالینك معلومیدرکه بو عالمده دخی صالح اولان وفاسد اولان وصابر ومجاهد
مرتبه‌سن بولان همان اول عالمده صابر ومجاهد اولندر بغیرتفاوت ولیکن اول
عالمده صابرومجاهد اولمغه اعتبار یوقدر زیرا اول عالم صلاح وفساد وصبروجهاد
عالمی دکلدر پس لازم کلدیکه انده بالقوه حاصل اولان اعمال بو عالمده فعله کله وثبوت
مرتبه‌سن بوله ولهذا (قال الله تعالى ولنبلونكم حتى نعلم المجاهدين منكم والصابرين)
مجاهد وصابر عالم ارواحده ایکن دخی حق تعالینك معلومی ایدی ودخی
صبروجهادله ابتلا اولنمشلردی پس اول عالمده صابر ومجاهد مرتبه‌سنی
بولمدیلر تا بو عالم اجسامه کلمینجه وطاعت ومجاهده ایله اختبار اولنمینجه پس
بو عالمه کلدیلر مجاهده قیلوب مجاهد اولدیلرو بلالره صبرایدوب صابر مرتبه‌سن
بولدیلر وقس علی هذا سائر الاوصاف اکر انسانك روحی بو عالم اجسامه کلمه

و بالقوه ذاتنده اولان خاصیتی فعله کتورمسه کمال بولمزدی و بالقوه ذاتنده
اولان خاصیتلر فعله کلمز وثابت اولمزدی وفائدهٔ ثانی اولدرکه روح عالم ارواحده
ایکن وصالك ذوقنی واول عالمك قدرنی بیلمزدی وفراق وهجرانك طعمنی دخی
طویمزدی پس اول عالمك قدرنی بیلکدن ونعمت وصاله عالم اولمقدن اوتری
حق سبحانه وتعالى اول روح آزادی سجن طبیعته کتوروب محبوس قیلدی
وفراق وهجران المرین اکا مذیق اولدی تا اول عالمه عبادتله مستعد اوله و بعد
الخلاص من البدن اول نعمتك قدرنی بیله حضرت آدم علیه السلامك قصه‌سی
بومعنایی مؤید اولور وروشن قیلور زیرا اولا حق تعالى اکا جنت ملکن و برمش
وجنت ایچره انی (یا آدم اسکن انت وزوجك الجنة وکلا منها رغدا حیث شئتما)
آیتنك مفهومی اوزره نعمت وراحتلره مستغرق قیلمشدی ولیکن بی تعب وبی
زحمت و بی سعی و بی مشقت میسر اولان نعمتك قدر وقیمتی نوعا بیلنمامك مقرر
اولدیسه حق تعالى حضرتلری انك شجرهٔ حنطه‌یه تقربنی جنتدن خروجنه
وسمادن زمینه هبوطنه سبب ایلیوب بو دنیایه کتوردی و بو قدر آلام وشدائدی
چکمك مرتبه‌سنه یتوردی انك وجودی بوقدر انسانك وجودینه سبب
اولدقدنصکره وتحصیل کمال قیلدقدنصکره ینه جنت اعلایه واصل ایلدی
محقق اولان عرفانك معلومیدرکه صکره‌کی وصول اولکی کبی دکلدر و فائدهٔ ثالثه
اولدرکه کنت کنزا مخفیا فاحببت ان اعرف فخلقت الخلق لاعرف حدیثنك
فحواسی اوزره خاصة انسانك مخلوق اولمسی وروحك بوجسده کلمسی حق تعالینك
بکماله بیلنمسی ایچوندر ووعیدر یعنی معرفت شهودیه وتفصیلیه ایله مشاهده
قیلق ایچوندر اکرچه عالم ارواحده دخی هر روح ربیسنی استعدادی قدر بیلوب
اقرار قیلمشدر لکن معرفت اجمالیه ایله معرفت تفصیلیه وشهودیه ایله دکل زیرا
معرفت شهودیه وتفصیلیه نك محلی بو عالم ظاهردر صفات الهیه‌دن نیجه صفات
واردرکه انك ظهوری بو عالم ظاهر واسطه‌سیله اولور مثلا اسم شافی کبی که
شافی اسمنك ظهوری جسدده اولان مرضی ازاله ایدوب شفا و یرمکله اولور عالم
ارواحده ایسه بو اسمك تجلیسی نوعا ظاهر اولمز وکذلك اسم محیی وممیت کبی
بونلرك دخی ظهوری بو عالم ظاهره نسبتله در اکرچه محیی اسمنك عالم ارواحده
اثر وتجلیسی واردر اما ظهوری اصل بو عالمده‌درکه اولمك ودیرلمك بو عالمه نسبتله در
پس عبد بو عالمه کلمینجه شافی اسمنك ومحیی وممیت اسمنك اثارنی مشاهده قیلدی
بو عالمه کلدکدنصکره ربیسنك بو صفتلرله موصوف اولدیغنی یقینا بیلدی
ومشاهده قیلدی وکذلك حق تعالینك تواب اولمسنی وستر عیوب ومغفرت ذنوب
قیلمسنی روح بو عالمه کلمینجه مشاهده قیلدی زیرا عالم ارواحده عیوب وذنوب

بوغدیکه حق ستار وغفارلك صفتلری اول واسطه ایله ظاهر اولیدی کذا وکذا
نجه صفات واردرکه انك ظهوری بو عالم ظاهره مرهوندر پس عبد یعنی اول
صفتلرله موصوف بیلك دخی بو عالم اجسامه کلکه موقوفدر سعادت کبری ونعمت
عظمی بر کیمسه ر یعنی موصوف اولدیغی اوصاف کامله ایله بیلك مشاهده
قطعقدر کالیله بیلك ایسه بو عالمده میسر اولور پس روح انسانینك عالم اجسامه
کلمسنده فائده حضرت حقك اوصاف کامله ایله بیلمسی وعبدك تکمیل معرفت
قیلمسی ایچوندر ﴿ مثنوی ﴾ کفت راکر فائده نبود مکو * ور بود هل
اعتراض وشکرجو) روحك جسده تعلق ایلمسنده فائده بوقدر دین کیمسه جواب
بودرکه سوزك اکر فائدهسی اولمزسه سویله وبی معنی اولان الفاظ وحروفی تکلم
ایله واکر سویلدیکك سوزك فائده ومعناسی اوله اعتراضی ترك ایله وشکر طالبی
اول که بو میسر سکا بو وجهله کشف اولش اولور که روحك عالم معنادن قالبه کلمسی
ضمیرده اولان معنی حرفك الفاظ وحروفه کلمسی ومتکلم ما فی الضمیرینی اکا بیان
وعیان قیلمسی کبیدر البته متکلم اولان کیمسه باطننده اولان بر معنایی اظهار ایتمك
استسه انی بر حرف وبر کلمه وضع ایدوب اول واسطه ایله انی اظهار ایلر حرف اول
معنایه ظرف اولور معنی اول حرفله ظهوره کلور پس متکلم که بر معنایه دلالت
ایلین کلمه یی ادا ایلیه البته انده فائده مقرر اولور پس هر روحك جسده کلمسنی
بوکه کوره قیاس ایله هر روح قالبه کلمز الا نفس رحمانی واسطهسیله چونکم بر روح
بر قالبه کله اول قالبده انك اثری نمایان اوله کلمه معنایه دلالت ایلدیکی کبی اول قالب
کندی روحنك شاننه وحقیقتنه واندن نه ایچون وضع اولندیغنه دلالت ایلر پس
صحائف کونده ای ایات حق اوقومق استین کیمسنه هر کلمه بر معنایه دلالت
ایلدیکی کبی هر صورت دخی بر کونه معنایه دلالت ایلر ایمدی بو قوالب انسانیه
وصور کونیهیه نظر ایله که هر بری خاصة کندنده موضوع اولان معنایه دلالت
ایدر اکر عارف ایسك مشایخك عالم معنی دیدکلرنی بو عالم صورتده کورورسن
ومتکلم حقیقینك اول صورتدن نه مراد ایلدیکنه واقف اولورسن
﴿ مثنوی ﴾ شکر یزدان طوق هر کردن بود * نی جدال وروترش کردن بود)
حق تعالینك شکری هر کردنك طوقی اولور یعنی هر کسك بوینه لازم وفرضدر که
منعم حقیقییه شکر قیله دلی الخصوص عالم ارواحده بو عالم انسانیته کتوردیکی
ومرتبهٔ عقل وفهمه یتوردیکی نعمتك شکرین قیله شکر جدال ایلك ویوز
اکشیتمك دکلدر یعنی منعم حقیقی سنی بر بلایه مبتلا ایلسه وافات ومحنتله امتحان
قیلسه بندهنه نعمت واردر دیو جدال ایلمك واول بلادن یوزك وکوزك ترش
ایلیوب بونه بلادر دیو شکایت آمیز سوز سویلمك شکر اولمز شکر اولدر که وجودکی

محضا نعمت بیله سن واکر بر بلا ایله امتحان اولنورسك جدال وترشرو یلکدن
حذر قیله سن وممکن اولدیغی مرتبه صابر اولهسك دیمك اولور والله اعلم
﴿ مثنوی ﴾ کر ترش رو بودن آمد شکر وبس * پس چوسر که شکر کوبی
نیست کس) اکر شکر انجق ترش اولمق کلدیسه پس بو اعتبارله سرکه کبی بر شکر
کوی کیمسه یوقدر زیرا سرکه بردم ترشرو یلکدن خالی دکلدر ﴿ مثنوی ﴾
سرکه را کر راه باید در جکر * کو بشو سرکنکبین اوازشکر) سرکهیه اکر جکرده
یول بولمق کرکسه سرکه یدی اوسرکه شکردن سرکنکبین اولسون یعنی اکشی
یوزلو اولان کیمسه درونه یول کرکسه اکا دیکه حلاوت وشکر وطاعتله مخلوط
وممزوج اولوب تا اول واسطه ایله درونه یول بوله ومقبول اوله ﴿ مثنوی ﴾
معنی اندر شعر جز با خبط نیست * چون فلاسنکست واندر ضبط نیست) معنی
شعرده خبط وخطادن خالی دکلدر معنی شعرده صپان کبیدر که ضبطده دکلدر
یعنی تشکیم بر صپان اتان کیمسه استدیکی یری نشانه المدیغی کبی ومرادی اوزره
انی اورمدیغی کبی ناظم اولان کیمسه دخی استدیکی معنایی سویلیمز وکیف مایشاء
ما فی الضمیرنی تعبیر ایلیمز بلکه شعرده معنی صپانده اولان طاش کبیدر کاه اولور که
بر مرادی نشان ایلیوب انك نظمنه قصد اولنسه معنی بر آخر جانبه کیدر وشعرده
ناظمك مرادی اولمین معنی ظهور ایدر بو بیت کان بعض کلماتك نظمه کلمسی
ونقر ر اولمسی اول محله نسب والیق ایکن اول کلمات نظمه کلیوب اول
محلده بر آخر کلام وبر آخر معنی سویلندیکنه اعتذار ایلمك طریقی اوزره
واقع اولمشدر

﴿ در معنی انکه من ارادان یجلس مع الله فلیجلس مع اهل التصوف ﴾

اول قولك معناسنك بیاننده درکه بر کیمسه الله ایله اوتورمق دیلسه پس اول کسه
اهل تصوف ایله اوتورسون زیرا بونلر مظهر اوصاف الهی ومرآت اسرار
ربانیدرلر کندیلردن اولمشلر وحقله باقی اولمشلر نتکیم جنید حضرتلری
تصوفی بو یله تفسیر ایلیوب دیدیکه التصوف ان یمیتك الحق عنك ویحییك به
پس اهل تصوف کندیلردن فانی وحقله باقی اولنلردر ﴿ مثنوی ﴾ ان رسول
ازخود بشد زینك دو جام * نی رسالت یاد ماندش نی پیام * اول رسول روم
بو بر ایکی جامدن که نوش ایلدی کندیسندن کندی جامدن مراد حضرت
عمر رضی الله عنهك بیوردیغی کلام سعادت انجامدر که رحیق تحقیق ایله پرایدی
اول رسول روم انی کوش هوشله نوش ایدوب بیخود اولدی واستغراق مرتبهسن
بولدی انك یاد وخاطرنده نه رسالت ونه پیام قالدی ﴿ مثنوی ﴾ واله اندر
قدرت الله شد * ان رسول اینجا رسید وشاه شد) اول رسول بر حالته ایرشدیکه

الله تعالینك قدرتنده واله وحیران اولدی اول رسول بومرتبه یه ایرشدی وشاه
اولادی ✽ مثنوی ✽ سیل چون آمد بدریا بحر کشت * دانه چون آمد بمزرع
کشت کشت) سیل چونکه دریایه کلدی وقار شدی دریا اولدی دانه چونکه
مزرعه کلدی کشت وزرع اولدی یعنی رسول روم مقدما سیل کبی ایدی بحر
معنی اولان حضرت عمر رضی الله عنهه واصل اولمغله دریای معانی اولدی واول
دانه کبی ایدی مزرعهٔ اسرار الهی اولان حضرت عمر رضی الله عنهه
واصل اولدقده جمعیت معناسنی بولوب کشف علوم ومعارف اولدی کذلك
هر کیمکه اهل تصوفدن برینه ملاقات اولسه قطره ایکن دریا ودانه مشابه سنده
ایکن محل جمع اولمق مقرردر پس بو معنایی مؤید اولان سوزلره شروع ایدوب
بیوررلر ✽ مثنوی ✽ چونکه تعلق یافت نان بابو البشر * نان مرده زنده کشت
وباخبر) چونکه نان بو البشره تعلق بولدی اکا غدا اولمق سببیله لاجرم مرده
وجمادنان زنده وخبیر اولدی ✽ مثنوی ✽ موم وهیزم چون فدای نار شد *
ذات ظلمانیٔ او انور شد) موم وهیزم چون آتشه فدا اولدی ویاندی اول موم
وهیزمك ذات ظلمانیسی انوار ومنور اولدی ✽ مثنوی ✽ سنك سرمه چونکه
شد در دیدکان * کشت بینایی شد انجا دیدبان) سرمه طاشی چونکم کوزلرده
اولدی یعنی سرمه طاشی سحق اولنوب چونکم کوزلره چکلدی اول سنك
مسحوق بینالغه سبب اولدی اول چشم کوریجی اولدی ✽ مثنوی ✽ ای خنك
ان مرد کز خود رسته شد * در وجود زندهٔ پیوسته شد) ای سعادتلو اول مرده که
کندیسندن قورتلمش اولدی بر زنده نك وجودنه اولشمش اولدی یعنی بر مرشد
کامله واصل اولوب انك سایهٔ تربیه سنده پرورش بولدی ✽ مثنوی ✽
وای ان زنده که با مرده نشست * مرده کشت وزند کی ازوی بجست) وای
اول زنده یه که مرده ایله اوتوردی اول زنده مرده یه مقارنتله مرده اولدی وزنده
لکدن صیجرادی مرده دن مراد اغنیا واهل دنیادر (کما قال علیه السلام ایاکم
ومجالسة الموتی قالوا ومن الموتی یارسول الله قال علیه السلام الاغنیاء وفی روایة
اخری قال اهل الدنیا وزنده دن مراد قلبی علم وعرفانله حیات بولان کیمسه در چونکم
بر زنده دل اولان کیمسه مرده دل اولان کیمسه ایله مقارنت قیلسه صحبت
مؤثره در وطبیعت سارقه اولدیغی جهتدن مقارننك حکمنی اخذ ایدوب مرده
وپژمرده لك اکادخی سرایت ایدر پس ای زنده دل اکر صحبت ومقارنته لایق
وحیات قلبی زیاده ایدیجی اهل تصوفدن کیمسه یی بولمزسك مرده دللره
بنه مصاحبتدن فرار ایلیوب خیر الجلیس وروح وروانه انیس اولان حضرت
قرآنله انسیت ایله وانك تلاوتی ایله متلذذ اون واحکامیله عمل قیله ✽ مثنوی ✽

چون تو در قرآن حق بکریختی * باروان انبیا آمیختی) ای زنده دل اولان کیمسه
چونکم سن مرده دل اولنلرك صحبتنی ترك ایدوب حقك قرآننه قچه سن یعنی
حضرت قرآنك تلاوتنه مقید اولوب احکامیله عمل قیلوب اکا التجا ایده سن انبیای
عظامك روانیله مختلط اولورسن وانلرك جانلریله آشنالق قیلورسن ✽ مثنوی ✽
هست قرآن حالهای انبیا * ماهیان بحر پاك کبریا) زیرا قرآن انبیای عظامك
احوال واوصافی اولدی انبیای عظام فی المثل پاك اولان دریای کبریانك ماهیلریدر
اکرسن دیرسك که بن قرآن عظیمی وقورم قرآن عظیمی اوقومقدن مراد اصل انك
احکامنی قبول ایلمکدر ✽ مثنوی ✽ ور بخوانی ونهٔ قرآن پذیر * انبیا واولیا رادیده
کیر) فرضی اکر اکرسن قرآنی اوقویه سن وقرآن پذیر اولمیه سن انبیا علیهم السلام
واولیای عظامی دخی کورمش طوت قرآن پذیر اولمیانه انبیا علیهم السلام
واولیای عظامك صحبت وملاقاتی فائده مند اولمز وقرآنی قبول قیلمین انلرك رؤیتندن
بهره ونصیب الماز ✽ مثنوی ✽ ور پذیرایی چو برخوانی قصص * مرغ
جانت تنك اید در قفص) واکر قرآن عظیمی قبول ایدیجی اوله سن واندا اولان
قصص انبیا علیه السلامی چونکم اوقویه سن سنك جانك قوشی تن قفسنده تنك
تنك کلور یعنی طار کلور ومتألم اولور ✽ مثنوی ✽ مرغ کواندر قفس
زندانیست * می نجوید رستن ازنادانیست) بر قوشکه اوقوش قفس ایچره زندانیدر
قفسدن قورتلمق استمزسه نادانلغندندر ✽ مثنوی ✽ روحهایی کز قفسها رسته
اند * انبیای رهبر شایسته اند) شول بر روحلر که قفسلردن قورتلمشلردر رهبرلکه
شایسته ولایق اولان انبیا علیهم السلامدر دیمك دخی وجه در ✽ مثنوی ✽
از برون آوازشان اید زدین * که ره رستن ترا اینست واین) اول انبیا علیهم
السلامك آوازی طشره دن دین جانبندن برو کلور یعنی کندیلرکه عالم معنی ده مقعد
صدقده ساکنلردر انلرك کلامی دین جانبندن برو خارج عالمدن طالبلره بویله دیو
کلور که قفس تندن قورتلمق یولی سکا بودر این واین کله سنك مشار الیهی مرده
دللر صحبتنی ترك ایدوب حضرت قرآنه التجا ایدوب انك احکامیله عمل قیلوب
انبیای عظامك حالیله حاللنمکدر ✽ مثنوی ✽ ما بدین رستیم زین تنکین
قفص * جز که این ره نیست چاره این قفص) انبیا عظام دین جانبندن بویله دیرلر که
ای طالب فلاح ونجاح اولان کیمسه بز بو تنکین اولان تن قفسندن بو ذکر اولنان
سبیله قورتلدق بو قفسك چاره سی یعنی بو قفسدن قورتلمغه چاره بو یولدن غیری
دکلدر یعنی بو قفس تندن قورتلمغه چاره همان بو ذکر اولنان طریقه منحصردر
مرده دل صحبتندن خلاصه وسیله وتن قفسندن نجاته ذریعه بودر که
✽ مثنوی ✽ خویش را رنجور سازی زار زار * تا ترا بیرون کنند از اشتهار)

کندیکی زیاده ضعیف ورنجور دوزه سن واغنیا واهل دنیایه کندیکی معیوب
کوستره سن تاسنی اشتهاردن بیرون ایلیه‌لر ومقبول ومطبوع دکلدر دیوسویلیلر
(مثنوی ❁ که اشتهار خلق بند محکمست * دررهٔ این از بند آهن کی کمست)
زیرا خلقك اشتهاری محکم بند در یعنی بین الخلایق مشهور اولمق ونباهت
شان بولمق حق یولنده بر محکم قیددر طریق الهیده بو اشتهار قیدی بند آهندن
قچن کمدر یعنی قید اشتهار قید آهندن کم دکلدر بلکه بند اشتهار بند آهندن
دخی محکمدر ولهذا قال علیه السلام بحسب امرء من الشر ان یشار الیه بالاصابع
فی الدین اوفی الدنیا الا من عصمه الله تکبر شهرتدن قورتلمغه وتن قفسندن خلاص
اولمغه بو قصه‌یی تقریر ایدرلر تا حصه‌الهسن وسن دخی اول طوطی کبی قفس تندن
نجات بوله سن وصحرای معانیده پرواز قیله سن

❁ قصهٔ بازرکان که طوطی محبوس اواورا پیغام
داد بطوطیان هندوستان هنکام رفتن بتجارت ❁

(مثنوی ❁ بود بازرکان واورا طوطیی * در قفس محبوس زیبا طوطیی)
بر بازرکان وار ایدی وانك بر طوطیسی وار ایدی قفسده محبوس بر زیبا طوطی
ایدی (مثنوی ❁ چونکه بازرکان سفر را ساز کرد * سوی هندستان شدن
آغاز کرد) چونکم بازرکان سفری دوزمك ایتدی وتدارك ایلدی هندستان جانبنه
کتمکه عزم وآغاز ایلدی (مثنوی ❁ هر غلام وهر کنیزك را زجود * کفت
بهر تو چه آرم کوی زود) هر غلامنه وهر جاریه‌سنه جود وکرمندن اول بازرکان
دیدی سندن اوتری نه کتوریم تیز دیدی (مثنوی ❁ هر یکی ازوی مرادی
خواست کرد * جمله را وعده بداد آن نیك مرد) انلردن هر بریسی اول بازرکاندن
بر مراد طلب ایلدی اول نیك مرد جمله‌سنه وعده ویردی (مثنوی ❁
کفت طوطی را چه خواهی ارمغان * کارمت از خطهٔ هندوستان) جمیع
غلاملردن وجاریه‌لردنصکره طوطیسنه ایتدی نه ارمغان استرسن که سکا
هندوستان سرحدندن انی کتورم (مثنوی ❁ کفتش آن طوطی که انجا
طوطیان * چون ببینی کن زحال من بیان) اول طوطی بازرکانه دیدی اول
یرده که طوطیلری چونکه کوره سن بنم حالمدن انلره بیان ایله بویله دیو که
(مثنوی ❁ کان فلان طوطی که مشتاق شماست * از قضای آسمان در حبس
ماست) که اول فلان طوطیکه سزك مشتاقکزدر قضای آسماندن بزم حبسمزده در
(مثنوی ❁ بر شما کرد او سلام وداد خواست * وز شما چاره وره ارشاد
خواست) اول طوطی سزه سلام ایلدی وسزدن داد طلب ایلدی وسزدن
ارشاد وچاره یولنی طلب ایلدی (مثنوی ❁ کفت می شاید که من دراشتیاق

* جان دهم اینجا بمیرم درفراق) طوطی بازرکانه ایتدی انلره بویله دیکه
لایقمیدر بن سزك اشتیاقکزده جان ویرم بونده سزك فراقکزده اولم
(مثنوی ❁ این روا باشد که من در بند سخت * که شما بر سبزه کاهی
بر درخت) بو روا ولایقمیدر بن محکم بندده اولم سز کاه سبزه ده کاهی درخت
اوزره اوله سز بووجه دخی جائزدر کدینه که سز درخت اوزره سبزه کاهده
اوله سز بونده تنبیه بودر که بر کیمه بلایه مبتلا اولدقده انبیا علیهم السلام
واولیای عظامك ارواحندن بوکونه استمداد ایلیه (مثنوی ❁ اینچنین
باشد وفای دوستان * من درین حبس وشما در کلستان) دوستلرك دوستلره وفاسی
بویلمی اولور بن بویله حبس ومحبوس اولم وسز کلستانده اوله سز (مثنوی ❁
یاد دار ای مهان زین مرغ زار * یك صبوحی درمیان مرغزار) ای اولولر بو زار
وکرفتار مرغدن یاد کتوریکز بر صبوحله مرغزارك ایچنده یعنی صباح ایچیلن شرابله
بو مرغ صبحی اول کلزار ایچره خاطره کتوریکز وذکر ایدیکز (مثنوی ❁ یاد یاران
یار را میمون باد * خاصه کان لیلی واین مجنون باد) یارلرك بر یاری یاد وتذکر ایلمسی
یار ایچون میمون ومبارکدر اولور علی الخصوص یاد ایلاین لیلی ومذکور اولان مجنون
اوله (مثنوی ❁ ای حریفان بت موزون خود * من قدحها می خورم پرخون
زخود) ازخون خود دخی نسخه‌در بو بیت طوطی جانك ارواح انبیا علیهم
السلام واولیا عظامدن استمداد واسترشاد قیلمنك وقفس تندن خلاص ورها
ایچون مستعین ومستمد اولمنك بیاننده واقعه اولان ابیات شریفه دندر
طوطی جان سالك ارواح انبیا علیهم السلام واولیای عظامه عرض نیاز ایلر
بوکونه سویلرکه ای کندی موزون ومعتدل اولان محبوبلرك حریفلری ومربیلری
انصافمیدر که بن عالم هجران وفراقده کندی قانمدن بر قدحلر ایچرم پس
جمله‌یه وعین جمعه خطاب ایلر ایکن وعرض حاجات ایدوب حالن سویلرکن
بوجمله دن بر مطمح نظری ومصرع بصری اولان محبوب معینه التفات ایدوب
سویلر وجمله نك نفس واحده حکمنده اولمسنی ومرتبهٔ وحدتده اتحاد قیلمسنی
اشعار ایلر ودیرکه (مثنوی ❁ یك قدح می نوش کن بر یاد من * کر همی خواهی که
بدهی داد من) ای محبوب ومرغوبم بر قدح می وصال ومشاهده‌دن نوش ایله
بنم یادمه اکر استرسك که ویره‌سن بنم نصیب ودادمی (بیت) چو با حبیب نشینی
و باده بپیمایی * بیاد دار حریفان باد پیما را (مثنوی ❁ یا بیاد این فتاده خاك
بیز * چونکه خوردی جرعهٔ بر خاك ریز) یاخود بو خاك ایچی اولان افتاده نك
یادنه یعنی بو عالم سفلی وجسمانیده فلان داداده نك یادنه چونکم ساقی حقیقتدن
شراب طهوری ایچه‌سن وللارض من کاس الکرام نصیب خواننجه انك فضله

وجرعه‌سنی خاك اوزره دوك ﴿ مثنوی ﴾ ای عجب ان عهد وان سوکند کو * وعدهای آن لب چون قند کو) ای عجب اول عهد و اول یمین قنی اول قند کبی شیرین لبك وعده‌لری قنی ﴿ مثنوی ﴾ کر فراق بنده از بدبند کیست * چون تو با بد بدکنی پس فرق چیست) اکر بنده‌نك فراقی بدبنده لکدن یعنی قوللقده اولان قباحتدن ایسه چونکه سن بده بد ایلرسن پس خداوندو بنده اورته‌سنده فرق ندر حضرت مولانانك قدس الله سره العزیز آداب شریفه‌لری مثنوینك اکثر محلنده بودرکه مظهر خدا اولان ولی کامله خطاب ایلرکن مظهر وظاهرك مرتبهٔ احدیتده بر اولدیغنه اشارت ایچون مظهردن ظاهره ومتجلیدن تجلیه التفات ایلرلر واکا مناسب وموافق سوزسو بلرلر تنکیم بو محلده دخی بویله‌در فافهم واول جناب محبوب حقیقی‌یه بیوردقلری ابیات شریفه‌دندر که بیوررلر ﴿ مثنوی ﴾ ان بدی که تو کنی در خشم وجنك * باطرب تر از سماع و بانك چنك) ای محبوب حقیقی اول بد وجفا یکه سن خشم وجنکده ایلرسن سماعدن وجنك بانك وصداسندن شوق وطربکله‌در ﴿ مثنوی ﴾ ای جفای تو ز دولت خوبتر * وانتقام تو ز جان محبوبتر) ای جان سنك جور وجفاك دولتدن خوبتردر وسنك انتقامك جان وحیاتدن محبوبتر ومرغوبتردر ﴿ مثنوی ﴾ نار تو اینست نورت چون بود * ماتم این تا خود که سورت چون بود) ای دلبر حقیقی سنك نارك بودرکه عشاق ذوق وصفالرندن اکا باشقه جان ویررلر سنك نورك نیجه اوله سنك ماتمك بودر تا خود سنك سورك نیجه اوله ﴿ مثنوی ﴾ از حلاوتها که دارد جور تو * وز لطافت کس نیابد غور تو) حلاوت ولطافتلرندنکه سنك جورك طوترکه تعبیری ممکن دکلدر واطافت وملاحتدن کیمسه سنك غوری بولمز یعنی سنك لطافت وملاحتنك بر مرتبه‌یه پایاندرکه کیمسه انك حدوغایتنه ایرمز ﴿ مثنوی ﴾ نالم وترسم که او باور کند * وز کرم ان جور را کمتر کند) ناله ایلرم وقورقرمکه اول محبوب حقیقی بنم ناله‌می تصدیق ایلیه وکمال کرم ورحمتدن اول جوری کمتر ایلیه ﴿ مثنوی ﴾ عاشقم بر قهر و بر لطفش بجد * بو العجب من عاشق این هر دو ضد) بن اول محبوبك لطفنه وقهرنه جدله عاشقم زیاده عجبدرکه بن بو هر ایکی ضدك عاشقیم ﴿ مثنوی ﴾ والله ار زین خار در بستان شوم * همچو بلبل زین سبب نالان شوم) والله اکر بو خاردن بوستان جانبنه کیدم یعنی بو خار بلادن خوب بستان راحت وکلستان نعمت جانبنه سیر ایدم بلبل کبی بو سببدن نالان اولورم واو خار بلادن خوب کلستان راحته کلدیکم ایچون فریاد قیلورم ﴿ مثنوی ﴾ این عجب بلبل که بکشاید دهان * تا خورد اوخار را با کلستان) بو عجب بلبلدرکی دهانی آچرحتی اول بلبل خاری کلستان

ایله بیه یعنی بلاوجفایی صفا کبی قبول ایلیه ﴿ مثنوی ﴾ این چه بلبل این نهنك آتشیست * جمله ناخوشها ز عشق او خوشیست) نهنك دریای محیطده ساکن باغه شکلنده بر عظیم جانور درکه اندن بیوك جانور اولمزمش عجایب مخلوقاتده مسطوردرکه بر عالم کیمسنه هندکیسنه کیروب کیدرکن بر طاغه راست کلوب اهل کشتی دیدیلرکه سبحان الله بونده طاغ یوقدر بونه حکمتدر دیوب کمیدن طشره چقدیلر اول کوهك اوستنده آتشلر یاقدیلر بر کار پشوردیلر بعد زمان اول کوه عظیم حرکته کلوب دریا ایچره کتمکه باشلدیغنی کوردکلری کبی درحال کمی‌یه قاچوب کیردیلر وکوردیلر که اول کوه عظیم دریا ایچره غایب اولوب کندی اهل کشتیدن خبردار اولنلر دیدیلرکه بحمدالله که اغزی جانبنده بولنمدق واکر اغزی جانبنده نیجه بیك کمی اولسه اکا نسبت بر پرکاه قدر اولمیدی دیدیلر پس حضرت مولانا قدس الله سره العزیز عاشق خدا اولنلری نهنکه تشبیه ایدوب بیوررلر بونه بلبلدر یعنی بلبل دکلدر بلکه بو عاشق آتشه منسوب نهنکدر جمیع ناخوشلر انك عشقندن خوشلقدر وذوق ودلکشلکدر عاشقان حق ومشتاقان جمال مطلق کل شئ من الحبیب حبیب مقتضاسنجه محبوب حقیقیدن لطف وقهر وعداوت ومهر وتریاق وزهر هرنه کلورسه مقبول کوررلر نعمت ومحنت مقابله‌سنده نیجه شکرلر قیلورلرسه نعمتی دخی نعمت ومحنتی عین منحت بیلوب ایله شکرلر قیلورلر و بلایی ولاوجفایی صفا بیلورلر کما قال ابن الفارض * شعر * وکل اذی فی الحب منك اذا بدی * جعلت له شکری مکان شکیتی) وما حل بی من محنة فهو منحة * وقد سلمت من حل عقد عزیمتی * ومنك شقائی بل شقائی منة * وفیك لباس البؤس اسبغ نعمة * و بایزید قدس الله سره العزیز حضرتلری بو محله مناسب بیوررلر که بنده قضای خدایه رضا اول مرتبه‌ده درکه اکر بنی دوزخده مؤبد قیلسه بنم شکرم جنتده مخلد اولاندن بنه زیاده اولوردی اصل اهل ولاقتده بلا مبلیدن غافل اولمدر کما قال الشبلی (البلاء هو الغفلة عن المبلی (وکما قال القشیری فی هذه الآیة (واسبغ علیکم نعمه ظاهرة و باطنة) النعم الظاهرة المنحة والولاء والنعم الباطنة المحنة والبلاء لان البلاء یورث الفناء والفناء یورث اللقاء والبقاء) پس عشاق الهینك بو محله مناسب سوزلری چوقدر همان عاشق اولدرکه بالکلیه کندی ارادت واقتضاسنی ترك قیله ودوستك مراد ورضاسنی هرنه ایسه کندویه مراد بیله تا عاشق کل مرتبه‌سنی بوله ﴿ مثنوی ﴾ عاشق کلست خود کلست او * عاشق خویشست وعشق خویش جو) بو بلبل باغ وحدت وعندلیب کلزار حقیقت عاشق کلدر کلدن مراد مسمی الله اولان مرتبهٔ الوهیتدر که جمیع اسما وصفاتله متصفدر وعاشق کل اولدرکه جناب حقه اسماء

لطفیه‌سی جهتندن نیجه عاشق ایسه اسماء قهریه‌سی طرفندن دخی اویله عاشق
اوله مثلا معطی بی نیجه سورسه مانعی دخی اویله سوه ومعز وباسطه نیجه
سورسه مذل وقابض جانبنه دخی اویله ایوه جمیل ولطیف اولمسنی نه کونه آرزو
قیلورسه قهار ومنتقم اولدیغی وقتده دخی اویله آرزو قیلور و بو کونه اسماء
جلالیه‌دن دخی حظ آلور والحاصل معشوق هرنه صفتله تجلی قیلسه وهرنه حالتی
مرید اولسه عاشقك دخی مرادی اول اولور بو مرتبه‌یه واران عاشق بالکلیه
کندیدن قورتیلور (ومن خرج عن الکل وصل الی الکل) کلامنك طبقنجه کلدن
کچن کل اولور وخلیفه مستخلفك عینی اولور دیدکاری مرتبه‌یی بولور وکندی
کندی‌یه عاشق اولور و کندینك عشقن طلب قیلور زیرا بعد المحو صحوه کلدکدنصکره
اثنینیت اولماز ومغایرت باقی قالماز (کما قال ابن الفارض * شعر * فی الصحو بعد المحو
لم اك غیرها * وذاتی بذاتی اذ تجلت تحلت * فوصفی اذ لم تدع باثنین وصفها
* وهیئتها اذ واحد نحن هیئتی * وقد رفعت تاء الخطاب بیننا * وفی رفعها من فرقة
الفرق رفعتی * صفت اجنحهٔ طیور وعقول الهی بو بیان اللهیه منسوب اولان
عقول طیورك قنادلرینك صفتیدر عقولك بش مرتبه‌سی واردر اول مرتبه‌سی
روح حساسیدر اول نسنه‌یی که حواس خمسهٔ ظاهره ایراد ایلر بو روح انی تلقی
وقبول ایلر و بو روح روح حیوانینك اصلیدر و بو روح سود امن صبینك دخی
وجودنده واردر ایکنجی مرتبه‌سی روح خیالیدر حواس خمسه‌نك ایراد ایلدیکی
شیلری حفظ ایلر وقت حاجتده روح آنی عقله عرض ایلر که انك مرتبه‌سی بالادر
صبینك وجودنده بدایت نشو ونماسنده بو روح یوقدر زیرا کور دیکی شیئ
درحال فراموش ایلر اوچنجی مرتبه‌سی روح عقلیدر که حس وخیالدن خارج اولان
معانی‌یی ادراك ایلر که معارف ضروریهٔ کلیه کبی بو حالت بهایم وصبیانده یوقدر
دردنجی مرتبه‌سی روح فکریدر که انواع تألیفاتله علوم عقلیه‌یی اخذ ایلر
وکندی معلوماتی ماببننه درج ایلر که انکله ابواب معارف وعلومك استفتاحنه
قادر اولور علمانك عقلی کبی بو مراتب ار بعده اولان عقوله عقول بشریه دینور
بشنجی مرتبه‌سی شول روح قدسیدر که انبیا علیهم السلامه مخصوصدر و بعض
اولیای عظامه دخی مخصوص اولور و بو روح قدسیدن انوار غیبی واسرار
لاریبی منجلی اولور عقول الهی بو مرتبه ده اولان روحلردن عبارتدر و بو عقول
الهی عالم معانیده ومراتب الهیده پرواز ایلدیکی جهتدن طیوره مماثلدر
بو عقولك جناحلری قوت علمیه وعملیه در وشوق ومحبت وولایت وکرامت
و بونلر امثالی اولان صفتلرکه اجنحه کبیدر که بو کونه صفت علیه ایله اوج
معنیده پرواز ایدرلر

صفت اجنحهٔ طیور عقول آلهی

﴿ مثنوی ﴾ قصهٔ طوطیٔ جان زینسان بود * کو کسی کو محرم مرغان بود)
جان طوطیسنك قصه‌سی بو اسلوب بدن اولور یعنی طوطی محبوس اولدیغی کبی
وآرزوی پرواز قیلدیغی کبی جان طوطیسی دخی تن قفسنده محبوس اولمش واندن
خلاصه آرزو ایلر عالم ارواح سیرنی دیلر فنی بر کیمسه که اومرغلرك محرمی اوله یعنی
فنی برطالب که طیور الهی اولان انبیا علیهم السلام واولیای عظامك محرمی اوله
وانلرك رازنی فهم ایلمکه تحصیل استعداد قیله ﴿ مثنوی ﴾ کو یکی مرغی
ضعیفی بی کناه * واندرون او سلیمان با سپاه) قنی کناهسز زیاده ضعیف برمرغ
وانك درونده سلیمان علیه السلام عسکریله اوله یعنی سلیمان حقیقت که حضرت
حقدر جمیع جنودیله انده اوله وانك وسعت باطنی برمرتبه‌ده اوله که جمیع اشیایی
احاطه قیله محصل صورتا اصغر معنی عالم اکبر اوله ﴿ مثنوی ﴾ چون بنالد
زار بی شکر وکله * افتد اندر هفت کردون غلغله) اول مرغ ضعیف شکرسز
وشکایتسز چونکم زار بلکاه ناله ایلیه ناله‌سی سببیله هفت کردونه غلغله دوشه
یعنی اولیای عظامدن حدذاتنده صورتا ضعیف ونحیف بعض کیمسه‌لر واردر که
شکر وشکایت طریقیله دکل بلکه کمال شوق ومحبتلرندن آه وناله
ایلسه‌لر دی آسمان خلقنده انك ناله سندن ولوله وزلزله دوشر دی دیمك
اولور ﴿ مثنوی ﴾ هردمش صدنامه صد پیك ازخدا * یاربی زوشصت
لبیك ازخدا) خدای تعالی حضرتلرندن هردم اکا یوزنامه یوز پیك ایریشور
یعنی نیجه فیوضات الهی ونیجه ارادات ربانی حق جانبندن انك جاننه کلور اول
کیمسه‌دن بر یاربی دیمك حضرت خدادن انك مقابله سنده التمش کره لبیك دیمك
اجبتك اجابة بعد اجابة دیمك معناسنی متضمن اولور ﴿ مثنوی ﴾ زلت او به
زطاعت نزد حق * پیش کفرش جمله ایمانهای خلق) انك خطاسی غیریلرك
طاعتندن حق تعالینك قتنده یکدر انك کفری قتنده جمله ایمانلر کهنه‌در انك
خطاسی خلقك خطاسی کبی دکلدر نتکیم مجتهد فی الدین خطا ایلسه ثواب یازیلور
واصحاب تقلیدك ایمان وطاعتندن ومجتهدك خطاسی اولیدر وانك کفرندن مراد
کفرك لغت معناسی اولدیغی اوزره ستردر یعنی اول عاشق کندی ایمان وطاعتنی
وحضرت حقله اولان اسرارنی وقربتنی عیون ناسدن ستر ایلمسی قتنده مقلد
اولان خلایقك ایمانلری کهنه و بی اعتباردر دیمك اولور حضرت جنیدك
کفرت بدین الله والکفر واجب لدی) دیمسی وحضرت شبلینك طوبی لمن مات
فی کفره فمن مات فی کفره فا واه الفردوس) دیمسی ستر اسرار و بو بیت معناسی
مراد اولور ﴿ مثنوی ﴾ هردمی اورا یکی معراج خاص * برسر تاجش نهد

صد تاج خاص) هر برنفسده اول عاشق صادق ایچون برخاص معراج واردر که
مشاهدهٔ الهیه‌دن هیچ خالی اولمز انك تاجینك باشی اوزره حق تعالی نیجه تاج
خاص قورتاجدن مراد بونده علو شاندر یعنی حق تعالی انك رفعتی اوزره
نیجه خاص ومقبول رفعتلر قور ویاخود تاجدن مراد ادب الهی اوله نتکیم
بیورلمشدر * بیت * ادب تاجیست ازنور الهی * بنه برسر بروهر جا که خواهی)
پس بو تقدیر اوزره انك ادبی اوزره حق تعالی کندی نورندن نیجه تاج قوردیغی
اولور ﴿ مثنوی ﴾ صورتش برخاك وجان در لامکان * لامکانی فوق وهم
سالکان) اول عاشق کاملك صورت جسدی خاك اوزره در وانك جانی لامکانده
برلامکانکه سالکلرك وهمنك فوقنده‌در که سالکلرك قوت واهمه سی آنی تصور
وتوهم ایلیمز ﴿ مثنوی ﴾ لامکانی نی که در فهم آیدت * هر دمی دروی خیالی زایدت)
سکا دیدیکم لامکان اول لامکان دکلدر که سنك وهمکه وفهمکه کله هر بر دمده
اول مکانده سکا بر خیال طوغه وبر اندیشه حاصل اوله ﴿ مثنوی ﴾ بل
مکان لامکان درحکم او * همچو درحکم بهشتی چارجو) بلکه مکان و لامکان
اول لامکانك حکمنده‌در جنتك درت ایرمغی بهشتیلرك یعنی بهشته منسوب اولان
اهل جنتك حکمنده اولدیغی کبی نتکیم حدیثله ثابتدر که اهل جنت جنتك ایرمقلرنی
کیف مایشاء استدکلری جانبه روان ایلیلر وجنتك انهار اربعه سی انلرك حکمی
وتصرفنده اوله کذلك مکان ولامکان لامکان حقیقینك حکم وتصرفنده اولور
﴿ مثنوی ﴾ شرح این کوته کن ورخ زین بتاب * دم مزن والله اعلم
بالصواب) بوطیور عقول الهینك شرحنی قصد ایله وبوندن یوزچویر سویله
وجمیعسندن الله تعالی صوابه عالم رکدر ﴿ مثنوی ﴾ بازمیکردیم ما ای
دوستان * سوی مرغ وتاجر هندوستان) طیور عقول الهیه بیاندن وانلرك
مراتب واسرارنی شرح ایلمکدن ای دوستلر بز کیرو رجوع ایدلم مرغ وتاجر
هندستان جانبنه یعنی بونلرك قصه سنی بیان ایلمکه

﴿ دیدن خواجه طوطیان هندوستانرا در دشت
وپیغام رسانیدن از ان طوطی الی آخره ﴾

﴿ مثنوی ﴾ مرد بازرکان پذیرفت این پیام * کو رساند سوی جنس ازوی سلام)
مرد بازرکان طوطیسندن بوخبری قبول ایلدیکه اول بازرکان طوطیسندن جنسی
جانبنه یعنی هندوستانده اولان طوطیلره طوطیسندن سلام ایرشدره ﴿ مثنوی ﴾
چونکه تااقصای هندستان رسید * در بیابان طوطیی چندی بدید) چونکم
بازرکان هندوستانك اقصا وغایتنه ایرشدی بیابانده برقاج طوطی کوردی
﴿ مثنوی ﴾ مرکب استانید پس اوازداد * ان سلام وان امانت بازداد)
بازرکان اوراده مرکبنی طوردردی وصکره آواز ویردی اول سلامی واول

امانتی ویردی ﴿ مثنوی ﴾ طوطیی زان طوطیان لرزید بس * اوفتاد ومرد
وبکسستش نفس) اول طوطیلردن برطوطی چوق تتردی اکر پس باء فارسی
ایله اولورسه معنی اول طوطیلردن بریسی تتردی وصکره دوشدی واولدی وانك
نفسی منقطع اولدی دیمك اولور ﴿ مثنوی ﴾ شد پشیمان خواجه ازکفت
خبر * کفت رفتم درهلاك جانور) خواجه خبرك دیمسندن پشیمان اولدی واول
طوطینك پیامنی انلره سویلسندن ندامت قیلدی بازرکان کندی یه دیدی برجانورك
هلاکنه کندم یعنی موتنه سبب اولدم ﴿ مثنوی ﴾ این مکر خویشست با ان
طوطیك * این مکر دوجسم بود وروح یك) بازرکان انی صحیح مرده اولدی
قیاس ایدوب کندی یه دیدی اول بزم قفسمزده اولان طوطی جکه مکر که خصمدر
وارایسه بو ایکیسی مکر صورتا ایکی جسم ایدی ومعنا برروح ایدی ﴿ مثنوی ﴾
این چرا کردم چرا دادم پیام * سوختم بیچاره را زین کفت خام)
بو کاری نیچون ایلدم واول طوطیدن بونلره نیچون خبر ویردم حیفا که بیچاره
طوطیی بو خام سوزدن یاقدم پس بو مناسبتله زباندن حاصل اولان ضرر
وزیانك بیاننه شروع ایدوب بیوررلر ﴿ مثنوی ﴾ این زبان چون سنك وهم
آهن وشیست * وانچه بجهد اززبان چون آتشیست) بوزبان فی المثل سنك
کبی وهم آهن کبیدر واول نسنه که زباندن صچرار وظاهر اولور آتش کبیدر
﴿ مثنوی ﴾ سنك وآهن رامزن برهم کزاف * که زروی نقل وکه ازروی لاف)
پس ای قائل سنك وآهنی کزاف وبیهوده یره بر برینه اورمه کاهی نقل یوزندن
یعنی بی تفکر وبی تدبر کرکسه لاف یوزندن وکرکسه نقل جهتندن کلامه دم
اورمه وبیهوده یره سوز سویلمه ﴿ مثنوی ﴾ زانکه تاریکست وهر سو پنبه زار
درمیان پنبه چون باشد شرار) زیراکه بوعالم طبیعت قرانلقدر وهرجانب فی المثل
پنبه لکدر پنبه ایچنده شرار آتش نیجه اولور فکر ایله یعنی معلومدر که پنبه یه آتش
دوشدکده نیجه یانارسه وانك سببیله نیجه اشیا سوخته اولورسه کلام فتنه انکیز
دخی نیران حرب فسادی اویله اشتعال ایلر ﴿ مثنوی ﴾ ظالم ان قومی که
چشمان دوختند * زان سخنهای عالمی راسوختند) ظالمدر اول قومکه کوزلرنی
دکدیلر یعنی اغماض عین ایدوب اول سوزلردن عالم اهلنی یاقدیلر
﴿ مثنوی ﴾ عالمی رایك سخن ویران کند * روبهان مرده راشیران کند)
برکلام فتنه انکیز عالمی ویران وخراب ایلر اولمش دلکولری ارسلانلر ایلر یعنی
اصحاب خداع وحیله دن اولان کیمسه لر مرده مشابه سنده مسکنده ایکن اول
سوزلر انلری شیران نرکبی غضبناك ایلر ﴿ مثنوی ﴾ جانها در اصل خود
عیسی دمند * یك زمان زخمند وکاهی مرهمند * کرحجاب ازجانها برخاستی *

کفت هرجانی مسیح آساستی) جانلرك جمیعسی دخی عالم طبیعته کلزدن اول
الواث وادناس بشریتله ملوث اولمزدن مقدم کندی اصلنده عیسی دملردر
هر برینك مرده‌لر احیا ایلمك شانندندر اما بشریته کلدکدنصکره برزمان
زخملر در وکاهی مرهملردر یعنی هربارکه بشریت ومقتضای طبیعت غلبه ایلیه
انلرك نفسی بری برینه زخم اوررو جراحت اورر وهر بارکه اصلنده اولان
خاصیت جان ظهوره کله اول زمانده مرهم اولورلر وحیات ویررلر مصرع اول
عالم ارواحده اولدقلرینه کوره‌در ومصرع ثانی عالم بشریته کلدکلرینه کوره‌در
پس جمیع جانلرك حیات بخش اولمسنه ودم عیسی کبی مرده‌لر احیا قیلمسنه مانع
اولان بشریت حجابلری وطبیعت پرده‌لریدر فرضا جانلردن اکر بشریت حجابی
قالقیدی وادناس طبیعیه‌دن روحلر پاك ومقدس اولیدی هر برجانك سوزی
حضرت مسیحك سوزی کبی اولیدی ومرده‌لری احیا قیلیدی ﴿ مثنوی ﴾
کرسخن خواهی که کویی خون شکر * صبرکن ازحرص واین حلوا مخور) ای
متکلم اولان کیمسه اکرشکر کبی لذیذ وشیرین سویلمك استرسك ومسیح آسا نطق
جان بخشکله نیجه مرده دللری احیا ایلمك استرسك حرص وطمعدن صبرایله
و بوحلوایی ییمه حلوادن مراد لذات جسمانیه وحظوظ نفسانیه‌در یعنی بولذائذ
نفسانیه ومشتهیات جسمانیه‌دن ییمه وحرص وطمعدن صبرایله تاشکر کبی سوز
سویلیه سن وآنکله نیجه مرده دللری احیا ایلیه سن دیمك اولور ﴿ مثنوی ﴾
صبرباشد مشتهای زیرکان * هست حلوا آرزوی کودکان) زیرکلرك وعاقللرك
مشتها ومبتغاسی صبر اولور اما کودکلرك آرزو واشتهاسی حلوا اولور
﴿ مثنوی ﴾ هرکه صبر اورد کردون برود * هرکه حلوا خورد واپس
تررود) ای عاقل هرشول کشی که صبرکتوردی وکندو یی صابرلر مرتبه‌سنه
یتوردی کردون اوزره کیدر برمرتبه عالی پرواز اولور که انك روحی آسمان برین
اوزره سیرایدر هرشول کیمسه که صبروقناعتی کندیه پیشه ایلیه مرتبه‌سی عالی
وقدر وقیمتی سامی اولوب برمرتبه‌یه ایرر که معنی آسمان رتبت وکیوان رفعت
اولوب انك روحی افلاك اوزره سیر ایلر اما شول کیمسه که نفسنك حظنه اویار
وانجق مشتهای طبیعتی اختیار ایلرمدبر اولور وحیوانیتله قالور وروحانیت وملکیت
ذوقندن محروم اولور پس بوندن برسؤال لازم کلور که اول سؤال بودر انبیا
علیه السلام واولیای عظام خود بر لر ایچرلر ومقتضای بشریت ومشتهای
طبیعتلرنی ویروب بودنیاده خوش کچرلر بزدخی انلره اقتدا ایدوب ییسك
وایچسك ونفسمزه مراد ومشتهاسنی ویروب خوش کچسك جائز اولمزمی
ومقبول کلزمی حضرت شیخ عطارك قوليله جواب ویروب انك کلامنی

تفسیر بیوردلر
﴿ نقر برقول فریدالدین العطار قدس الله روحه بیت توصاحب نفسی ای غافل
میان خاك خون میخور) که صاحب دل اکر زهری خورد آن انکبین باشد ﴾
معنای شریفی اولدر که اهل نفس اولنلره خطابا بیوررلر ای غافل سن صاحب
نفس سن خاك اورته‌سنده قانی یعنی بدنك ترابه ملاصق ایدوب خدمت وریاضت
سمتنه کیدوب میان خاك ایچره جکرقانی یی که سکانافع اولان بودر زیراکه
صاحب دل اکر بروافر زهریه اکااول عسل مصفا اولور ﴿ مثنوی ﴾
صاحب دلرانداردان زیان * کرخورد اوزهر قاتل راعیان) صاحب دله اول
زهرزیان طوقنمز اکراول صاحب دل آشکاره زهرقاتلی ییه ﴿ مثنوی ﴾ زانکه
صحت یافت وزپرهیز رست * طالب مسکین میان تب درست) زیرا صاحب دل
امراض روحانیه‌دن قورتلوب صحت معنوی بولوب پرهیزدن خلاص اولدی
اماطالب مسکین هنوز تب اورته‌سنده‌در یعنی نفسانی اولان امراضك ایچنده‌در
پس اکا پرهیز ایلمك لازمدر ﴿ مثنوی ﴾ کفت پیغامبر که ای طالب جری *
هان مکن باهیچ مطلوبی مری) پیغمبر علیه السلام دیدی ای جری دلیر اولان
طالب زنهار برمطلوبله جدل ونزاع ایلمه یعنی ای طالب مرتبه‌سنده اولان
مبتدی مراد ومطلوب مرتبه‌سنه واصل اولان کامللرله عناد وهمسرلك ایلمه که
سنك حالك انلرك حالنه بکزمز ﴿ مثنوی ﴾ درتونمرودیست آتش درمرو *
رفت خواهی اول ابراهیم شو) سنده نمرودلك واردر آتشك ایچنه کتمه آتش
ایچنه کتمك استرسك اول ابراهیم اول یعنی ای نمرود صفتیله متصف اولان
اهل نفس بو اکل وشرب وحظ نفس من حیث المعنی آتش کبیدر اول
جانبه کتمه واکا اشتغال ایتمه اکر لابد کتمك استرسك اولا ابراهیم صفتیله
متصف اول اندنصکره اول جانبه توجه قیل تاسکا ضرروبرمیه وسنی عاقبت
هلاك مرتبه‌سنه ایرکورمیه ﴿ مثنوی ﴾ چون نه سباح ونی دریایی * درمیفکن
خویش ازخود رآیی) ای اهل نفس چونکم یوزیجی دکلسن ودریایه منسوب
اولان اهل دریا دخی دکلسن سفاهت وخودرای افکندن کندیکی دریایه براقه که
زیراغریق اولورسن یعنی بوحظوظ نفسانیه ومشتهیات جسمانیه فی المثل دریا
کبیدر علماء عاملین واولیای کاملین بوبحرده سباحلروأهل دریا کبی غواصلردر
بونلر حظوظ نفسانیه دریاسنه داخل اولسه‌لر کندیلری اندن خلاص ونجاته
قادرلردرسن مجرد کندی رأیکله وهوای نفسکله انلره متابعت ایلمکیمزبن
اول دریایه کندیکی براقه که انده ضرروزیان بولورسن ﴿ مثنوی ﴾ اوزقعر
بحر کوهر آورد * ازز یانهاسود برسراورد) اول مطلوب مرتبه‌سنده

اولان وسباحت وغواصلق علمی بیلان دریانك دبندن کوهر کتورر بعض نسخه‌ده مصرع اول اوز آتش‌ورد احمر اورد واقع اولمشدر معناسی اول ابرا هیم خوآتشدن ورداحمر کتورر اول زیانلردن سود ومنفعتی فضله کتورر سر بونده فضله معناسنه‌در ﴿ مثنوی ﴾ کاملی کرخاك کیردزر شود * ناقص اوزر بردخا کستر شود) بر کامل فرضی اکر طپراغی طوتسه التون اولور اما ناقص اولان کیمسه التون ایلتسه خاکستر اولور یعنی کامل برحقیر وناقص شیئی طوتسه کامل العیار وعزیزالوجود ایلر اماناقص برعزالوجود وکامل العیار شیئی اخذ ایتسه خاکستر کبی حقیر وبی معنی ایلر دیمك اولور ﴿ مثنوی ﴾ چون قبول حق بودان مرد راست * دست او در کارها دست خداست) چونکه اول مرد راست وصادق حق تعالینك مقبولی اوله جمیع ایشلرده اَلك الی خدانك الیدر یعنی اندن هرنه صادر اولورسه خدای تعالیدن صادر اولور واول کامل حضرت حقه آلت مشابه‌سنده اولور ﴿ مثنوی ﴾ دست ناقص دست شیطانست ودیو * زانکه اندر دام تکلیفست وریو) ناقصك الی شیطان ودیوك الیدر زیرا اول ناقص شیطانك تکلیف وحیله‌سی طوزاغنده‌در ﴿ مثنوی ﴾ جهل آید پیش او دانش شود * جهل شد علمی که در ناقص رود) اول کاملك قتنه جهل کاور علم اولور اما جهل اولدی شول برعلمکه ناقصه کیدر زیرا مقتضای علم اوزره عمل ایلمکه قادر اولمز واول علمك قدرنی دخی بیلمز ﴿ مثنوی ﴾ هرچه کیرد علتی علت شود * کفر کیرد کامل ملت شود) علته منسوب اولان مریض هرنه‌یی طوتسه علت اولور زیرا مزاج فاسد اولنجه هرنه‌یی یسه فاسد ایلر اما برکامل کفر طوتسه ملت اولور زیرا کامل کفری عن علم طوتر وشرعا وعقلا انی طوتمق واجب اولدیغی حینده طوتر پس انك اول حینده کفری طوتمسی ملت اولور ﴿ مثنوی ﴾ ای مری کرده پیاده باسوار * سر نخواهی بردا کنون پای دار) ای سوار اله مری وعناد ایلمش پیاده شمدی باشکی ایلتمیسر سن اایاق طوت پیاده‌دن مراد مبتدی وناقص کیمسه‌در سواردن مراد منتهی وکامل اولان کیمسه‌در یعنی ای منتهی وکامل اولان کیمسه‌لرله همسرلك وبرابرلك ایلمش ناقص باشکی قورتغه قادر دکلسن الان آنکله همسرلك ستمندن آیاغك کیر وطوت دیمك اولور

﴿ تعظیم ساحران مر موسی را علیه السلام
که چه فرمایی اول تو اندازی عصا یاما ﴾

﴿ مثنوی ﴾ ساحران در عهد فرعون لعین * چون مری کرد ندبا موسی بکین) ساحرلر فرعون لعینك زماننده چونکه کینله حضرت موسی علیه السلامه مری

وعناد ایلدیلر ﴿ مثنوی ﴾ لیك موسی رامقدم داشتند * ساحران اورا مکرم داشتند) لکن ساحرلر اول حینده حضرت موسی علیه السلامی مقدم طوتدیلر ساحرلر حضرت موسی علیه السلامی مکرم ومعزز طوتدیلر ﴿ مثنوی ﴾ زانکه کفتندش که فرمان آن تست * کرهمی خواهی عصا توفکن نخست) زیراکه ساحرلر حضرت موسی علیه السلامه ایتدیلر فرمان سنكدر اکر استرسك عصاکی اول سن براق تنکیم حق تعالی حضرتلری بوآیت کریمه ایله بومعنالری بیان بیوررلر وساحرلردن حکایه قیلورلر (قالوا یاموسی اماان تلقی واما ان نکون اول من القی) ساحرلرك یاموسی اماان تلقی عصاكدیو تقدیر ایلملری تعظیم وتکریم معناسنی افاده ایلر (واماان نکون اول من القی) دیملری فرمان سنكدر واختیار سنكدر اکر استرسك اول بز القا ایده‌لم واکر استرسك اول سن القا ایله دیمکی اشعار ایلر ﴿ مثنوی ﴾ کفت نی اول شما ای ساحران * افکنید آن مکرها را درمیان) حضرت موسی علیه السلام انلره ایتدی اول بن براقمم ای ساحرلر اول سز اول سحر ومکرلری اورتایه براغکز تنکیم حق تعالی حضرت موسی علیه السلامك انلره دیمسندن حکایه بیوررلر (قال لهم موسی القوا ما انتم ملقون) ﴿ مثنوی ﴾ این قدر تعظیم دین شا نرا خرید * کز مری ان دست وپاهاشان برید) بوقدر تعظیم وحضرت موسی علیه السلامی بوکونه تقدیم ایلملری انلره دین صاتون الدی یعنی انلرك ایمانه سبب اولدیکه حضرت موسی علیه السلام ایله جدل وعناد ایلدکاری جهتدن انلرك اول اللری وآیقلری کسلدی یعنی کامل اولان حضرت موسی علیه السلامه ساحرلرك تعظیم ایلملری دینلرینه سبب اولوب مقبول حق اولدی ومری وعناد ایلدکلری مقابله‌سنده تنلرینه زخم کاوب اللرین وآیقلرین کسدردیلر تنکیم بو بیت بومعنایی مفسر اولور ﴿ مثنوی ﴾ ساحران چون حق او بشنا ختند * دست وپادر جرم آن در باختند) ساحرلر چونکم اول موسی علیه السلامك حقنی اکلدیلر وعظم شاننه عارف اولدیلر اول ایتدکاری عناد وخصومتك جرمنده دست وپالرنی او یناتدیلر وقطع اولنمغی روا کوردیلر تاکم دست وپالرینك محبت موسی علیه السلام اوزره قطع اولنمسنی مقدم ایلدکاری کستاخلغه کفارت اوله پس بنه حضرت شیخ عطارك قول شریفنك دلالت ایلدیکی معانینك بیاننه شروع ایدوب بیوررلر ﴿ مثنوی ﴾ لقمه ونکته است کامل راحلال * تونه کامل مخور می باش لال) ای ناقص اولان اهل نفس لقمه ییمك ونکته دیمك کامله حلالدر زیراکه کامل اولان کیمسه هرنقدر لقمه یسه نورحق اولور وعبادت وطاعته تقویت قیلور وهرنه مرتبه نکات واسرار سویلسه انك عهده سندن کاور وآنی

شمرده توفیق وتطبیق قیلورسن کامل دکلسک بیهوده لال وخموش اول زیرا سن انمه بیلک ذفات وکثافت زیاده اولور وهو اونفسک قوت بولور واکر توحید آمیز نکته سویلرسک واسرار الهیه دن یاد بجک قدر نقل ایلرسک توفیقه قادر اوله مزسن وآنی مقتضای شرع اوزره تعبیر قیله مزسن پس نیجه کیمسه نک ضلالتنه وفساد عقیده سنه سبب اولورسن لازم کلورکه سویلمکدن وایچمکدن پرهیز قیله سن وساکن وخموش اوله سن واهل کماله نیجه زمان خدمت قیله سن تا سن دخی کمال مرتبه سن بوله سن اندنصکره اقمه بیلک ونکته دیمک سکا دخی حلال اوله ﴿مثنوی﴾ چون تو کوشی او زبان نی جنس تو * کوشها را حق بفرمود انصتوا) چونکه سن قواق اولاق مرتبه سنده سن واول کامل انسان مرتبه سنده تعبیر ونطق صاحبیدر اول سنک جنسک دکلدر زیراکه حق تعالی حضرتلری کوش مرتبه سنده اولانلره انصتوا دیو دکلکه واصغا ایلمکه امر بیوردی کما قال الله تعالی (فاذا قرئ القرآن فاستمعوا له وانصتوا لعلکم ترحمون) بو آیت کریمه نک تفسیری جلد ثانینک اواخرنه قریب منازعت چهار کس بیاننده مذکور اولمشدر ﴿مثنوی﴾ کودک اول چون بزاید شیرنوش * مدتی خامش بود اوجمله کوش) مثلا اوغلنجق چونکه اول طوغه شیرنوش طوغر یعنی سود امجی طوغر برنیجه مدت اول کودک خاموش اولور جمله کوش اولدیغی حالده ﴿مثنوی﴾ مدتی می بایدش لب دوختن * از سخن تا او سخن آموختن) اول کودک که برنیجه مدت سوز سویلمکدن ایکی دکمک کرک تا اول کودک سوزدن سوز اوکرنمکلکه دک یعنی سوز اوکرنمکه قابل وتکلمه قادر اولنجه دک اغزینی سوز سویلمکدن بغلامق اکا لازم اولور ﴿مثنوی﴾ ورندارد کوش تی تی می کند * خویشتن را کنک کیتی میکند) واکر اول کودک قواق دوتمیه تی تی ایلر یعنی بی معنی وبیهوده سویلر اول طفل کندیسنی جهانک دیلسزی ایلر پس طفل مرتبه سنده اولان مبتدی یه لازمدرکه خیر الابوین اولان شیخک نیجه زمان کلامنه قواق طوته واندن حسن تعبیر ایلمکی واسرار طریقت سویلمکی استماع ایده تا کندی دخی بعده صاحب نطق ومالک حسن تعبیر اوله واکر انک کلامنه قواق طوتمزسه واندن تعبیر اسرار ایلمکی تعلم ایتمزسه تی تی دینلر کبی الفاظ مهمله سویلمکدن وبی معنی وبیهوده کلام نقل ایلمکدن خالی اولمز محصل معنی کندوبی جهان اهلینک دیلسزی ایلمش اولور بو معنایی استعداده اصلنده استعدادی وقابلیتی اولوب ولیکن استماع ایتیوب قابلیتنی ضایع ایلیاین کمسلره کورمدر واول کیمسلرکه اصلنده کوش ایتکه استعداد طوتمزلر بو بیتله انلره دخی اشارت ایدوب بیوررلر ﴿مثنوی﴾ کر اصلی کش نبود آغاز کوش * لال

باشدکی کند در نطق جوش) الی اولان صاغر که ابتدادن قواق اولمدی یعنی تا انادن صاغر طوغدی اول کیمسه دیلسز اولور نطقه قچن جوش ایلر یعنی ابدی سوزه قادر اولمز کذلک ازلده سمع باطنی اولمین کیمسه لر کفتار مشایخی استماعه میل قیلمز وابدی انلرک سوزنی متکلم اولمز ﴿مثنوی﴾ زانکه اول سمع باید نطق را * سوی منطق ازره سمع اندرا) زیراکه نطق وکفتاره اول کوش واستماع کرکدر سوز جانبنه ای طالب سمع یولندن که ورابه مناسب اولان کلمات تفصیلا ابتداده بشنو از نی بیتنده مرور ایلمشدر ﴿مثنوی﴾ وادخلوا الابیات من ابوابها * واطلبوا الاغراض فی اسبابها) یعنی اولا نطقه وحسن تعبیره استماع لازمدر منطق تعبیر جانبنه سمع یولندن ایچرو کلکه نطقک قپوسی سمعدرکه دینلمشدر سزایانه ابوابندن داخل اولک واغراض مرادانی اسبابندن طلب قیلک نیکوکارلق بیوته ابوابندن داخل اولمقدر و بدکردارلق بیوته ظهورندن برو کلمکدر (کما قال الله تعالی ولیس البر بان تأتوا البیوت من ظهورها ولکن البر من اتقی وأتوا البیوت من ابوابها واتقوا الله لعلکم تفلحون) یعنی نیکوکارلق دکلدرکه بیوته اردندن وظهرندن کله سز ولیکن ایلک شول کیمسه نک ایلکیدرکه اللهک حرام ایلدیکی شیدن پرهیز ایلیه وسز بیوته قپولرندن برو کلک ای مؤمنلر واللهدن اتقا ایلیک سزه امر ایلدیکی خصوصده عذاب وعقابندن فلاحی رجا ایلدیککز حالده ﴿مثنوی﴾ نطق کان موقوف راه سمع نیست * جز که نطق خالق بی طمع نیست) اول نطقکه سمع یولنه موقوف دکلدر یعنی سمع طریقیله حاصل اولمز طمعسز اولان خالقک نطقندن غیری دکلدر ﴿مثنوی﴾ مبدعست او تابع استاد نی * مسند جمله ورا اسناد نی) اول خدا نطق وهرشیئک مبدعیدر یعنی یوقدن وار ایدیجیدر استاد وارشاده تابع دکلدر اول جمله نک مسندیدر انک غیریه اسنادی یوقدر یعنی جمیع اشیانک مستند معتمدی اولدر اما انک هیچ برشیئه استناد واعتمادی یوقدر ﴿مثنوی﴾ باقیان هم در حرف هم در مقال * تابع استاد ومحتاج مثال) اما باقیلر یعنی سائر خلایق وهم حرفتلرده وهم مقالده البته استاده تابع ومثاله محتاجدر استادسز ومثالسز برصنعتک اداسنه وبرمقالک معناسنه قادر اوله مز ﴿مثنوی﴾ زین سخن کر نیستی بیکانهٔ * دلق واشکی کیر در ویرانهٔ) پس طالب مبتدی یه اولا سکوت واستماع وتعلم کلام شیخ لازم اولدیغنی بیان ایلدکدنصکره طریق حقده اکا دخی نه لازم ایدیکنی بیان بیوررلر ای طالب رضای الهی بو سوزدن اکر بیکانه دکل ایسک یعنی بو کلامه محرم واشنا ایسک بر ویرانه ده خرقه وکوز یاشی طوت یعنی اکر بو سوزلری اشتدک وقبول ایتدک ایسه بوندنصکره سکا لازم اولان اولدرکه

دنیایی ترك ایدەسن و برو برانەدە بركهنه كسوەیە قناعت ایدوب كوز یاشی اقید
سن كه بدایت سلوكدە اوللرە شرط بودر بونده برەنی دخی جائزدر كرحرف
شرط اعلیوب صاغر معناسنه اوله بوتقدیر اوزرە معنی ای طالب بوسوزدن صغر
دكلسن امایكانەسن كركدر كه برو برانەدە دلق واشك طونەسن تامحرم واشنا
اولەسن واعتاب الهیدن نجات بولەسن ﴿ مثنوی ﴾ زانكه ادم زان عتاب
از اشك رست * اشك تر باشدم توبه پرست) زیراكه حضرت آدم علیه السلام
اول عتابدن كوز یاشندن قورتلدی توبه پرست اولان كیمسەنك نفسی زیادە
كوز یاشیله اولور یعنی ذنوبدن توبه یه ملازمت قیلان كیمسەنك افرندن چقان
كلامی زیادە كوز یاشنه مقارن اولمق كركدر یوخسه مجردبی سرشك دیده
وبی سوزش سینه تبت ورجعت قولنه اعتبار قدر دیمك اولور ﴿ مثنوی ﴾
بهر كریه آدم آمد برزمین * تابود كریان ونالان وحزین) آدم علیه السلام
یراوزرە كریەدن اوتری كلدی تاكم زمینده نالان وكریان وحزین اوله اس آدم
زادە اولنه دخی بوحالت لازم اولمق كركدر ﴿ مثنوی ﴾ آدم ازفردوس
وازبالای هفت * پای ماچان از برای عذررفت) حضرت آدم علیه السلام
فردوس اعلادن وفوق سبعهٔ سمادن عذردن اوتری پای ماچانه كتدی یعنی
صف نعاله كمندی ایتدیكی خطانك عذرنی دیلمكدن اوتری نزول ایتدی
پای ماچان اصلنده ایاق دولاشدرمق وآپول آپول كتمك معناسنه در صكره مشایخ
عجمانی پابوج وپشمق چیقاره جق یره اطلاق ایلدیلر اول مناسبتله كه اكثر اول یرده
آیاق دولاشجی وپابوج كین آدم برمقدار آپول آپول یوریجی اولدیغندن اوتری
مثنوی شریفده هرنه یردەكه پای ماچان ذكراولنورسه اندن صف نعال مراد
اولور وطریق مولویەنك ومشایخ صوفیەنك الان دأبلریدر كه قچن بركیمسه برجرم
ایلسه انی پای ماچانه كچوررلر تاجرمنه اعتذار ایلیه ومرشد ومقتداسندن
كناهنك عفونی دیلیه ومشایخ عظام بوادبی حق تعالی حضرتلری حضرت
آدمی عالم اعلادن مرتبهٔ اسفله خطاسنك عذرنی دیلمكدن اوتری تنزیل ایلدیكندن
اخذ ایتمشلردر فافهم ﴿ مثنوی ﴾ كرز پشت آدمی وزصلب او * درطلب می باش
هم درطلب او) ای طالب حق اولان كیمسه سندخی اكر حضرت آدمك صرتندن
وصلبندن ایسك یعنی اكر اولاد آدم ایسك همیشه طلبنده اول وهم انك بلو كنده
اول شیطان كبی سركش اولمه وكریه وزاریدن فراغت قیلمه خیرخلف اولنه
لازمدركه جدنك اثرنه كیده وانك طریقنی وعملنی اختیار ایده طلب بضم الطاء
بلوك معناسنه در ﴿ مثنوی ﴾ زآتش دل وآب دیده نقل ساز * بوستان ازابرو
خورشیدست باز) كوكل آتشندن وكوز یاشندن نقل دوز زیرا بوستان سحاب

وآفتابدن كشادە وتازەدر ﴿ مثنوی ﴾ توچه دانی ذوق آب دیدكان * عاشق
نانی توچون نادیدكان) سن كوزلر یاشینك ذوقنی نه بیلورسن سن كورمشلر كبی
عاشق نانسن ﴿ مثنوی ﴾ كرتو این انبان زنان خالی كنی * پرزكوهرهای
اجلالی كنی) اكرسن بودرونك طغارجغنی ناندن خالی وطعام یمكدن بری ایلیەسن
انبان درونكی اجلاله منسوب اولان كوهرلردن براپلرسن ﴿ مثنوی ﴾ طفل
جان ازشیر شیطان بازكن * بعد ازانش باملك انبازكن) ای سالك راه خدا جانك
طفلنی شیطان سودندن منع ایله شیطان سودندن مراد غدای جسمانیه در
اندنصكره اول جانی ملائكه یه شریك ایله ملائكەنك غداسنه وذوقنه انی اورتاغ
ایدوب انلرك ذوق الدیغی یردن سنك دخی جانك ذوق السون ﴿ مثنوی ﴾
تاتوتاریك وملول وتیرۀ * دانكه باد یوابلیس همشیرۀ) ای طالب مادامكه سن
كثیف وتاریكسن وملولسن وصفت نفسله بولانقسن بلكه شیطان لعین ایله
همشیرەسن یعنی شیطانك ذوق الدیغی ولذت بولدیغی یردن سندخی ذوق الوب
لذت بولورسن ﴿ مثنوی ﴾ لقمهٔ كونور افزود وكمال * آن بود آورده
ازكسب حلال) برلقمه كه اول لقمه نوروكمال زیادە قیلدی واول لقمه یی آكل
اولان كیمسەنك درونی منور اولوب مرتبهٔ كماله متوجه اولدی حلال كسبدن
كتورلمش لقمه اولدر یعنی لقمهٔ حلالك البته شانندندركه نوردرونی وكمال جانی
افزون ایلر ﴿ مثنوی ﴾ روغنی كاید چراغ ما كشد * آب خوانش چون
چراغی راكشد) شول برروغنكه كه بزم چراغمزی سوندیره اول روغنه آب دی
چونكم برچراغی سوندیره چونكم برروغنده روغنلق خاصیتی اولمیه وچراغه
معاونت قیلمیه اول آب طبیعت اولوب پس روغن دینمز كذلك برلقمه كه چراغ قلبه
ضیا ویرمیه بلكه نوردرونی اطفا ایلیه اول طعام اكرچه صورتا حلال مرتبەسنده
ایسەده اكا حرامدی زیرا خاصیت حلال انده بولنمش اولور واندن خاصیت
حرام ظهوره كلمش اولور پس انك حلال مرتبەسنده اولمسی نەفائدە قیلور
﴿ مثنوی ﴾ علم وحكمت زاید ازلقمهٔ حلال * عشق ورقت آمد ازلقمهٔ
حلال) حلال لقمەدن علم وحكمت طوغر عشق ورقت قلب حلال لقمەدن
كلور وحلال لقمەنك خاصیت وشانی بونلردر ﴿ مثنوی ﴾ چون زلقمه
توحسد بینی ودام * جهل وغفلت زایدازا دان حرام) چونكم لقمه وطعامدن
سن حسد كورەسن وقید ودام كورەسن یعنی كندیكی برشیئه مقید كوروب
وراه حقدن مانده بولەسن اندن جهل وغفلت طوغه انی حرام بیل زیرا لقمهٔ
حرامك شانی بودر ولوكان فی صورة الحلال البته لقمهٔ حلال نور جان وذوق
درون كتورر ولقمهٔ حرام كثافت وجهل وغفلت كبی خصلتلر بتورر

﴾ مثنوی ﴿ هیچ کندم کاری وجو بر دهد * دیدهٔ اسبی که کرهٔ خر دهد) مثلا هیچ بغدایی اکرسن وار په حاصل و یردمی یعنی و یرمز یعنی بغدای اکسك البته بغدای محصولن و یردوار په اکسك ارپه محصولن و یرد هیچ کورمش میسن بر اسبی که کرهٔ خر و یره یعنی اسب کرهٔ خر وخر دخی کرهٔ اسبی و یرمك محال عقلدر کذلك لقمهٔ حلال طاعت ونورانیت وعلم وحکمت و بونلر امثالی خصلت محصولن و یرر ولقمهٔ حرام ظلمت ومعصیت وجهل وغفلت محصولن بتورر نه اندن بو خصلت ونه بوندن او خصلت ظاهر اولور نتکیم ارپه دن بغدای و بغدایدن ارپه حاصل اولمز واتدن اشك واشکدن آت دخی طوغمز ﴾ مثنوی ﴿ لقمه تخمست و برش اندیشها * لقمه بحر و کوهرش اندیشها * زاید از لقمه حلال اندر دهان * میل خدمت عزم رفتن انجهان) فی المثل لقمه تخم در وانك حاصلی فکرلردر معناده لقمه دریا در وانك کوهری اندیشه لردر آغزده حلال اولمقدن طوغر حق تعالینك خدمتنه میل اول جهانه کتمکلك طوغر

﴾ باز کفتن بازرکان باطوطی انچه دید از طوطیان هندوستان ﴿

﴾ مثنوی ﴿ کرد بازرکان تجارترا تمام * باز آمد سوی منزل دوستکام) اول بازرکان تجارتی تمام ایلدی دوستلرك مرادی اوزره نیکو حال ومرفه البال منزلی جانبنه کلدی ﴾ مثنوی ﴿ هر غلامی را بیاورد ارمغان * هر کنیزك را ببخشید او نشان) او بازرکان وعده ایلدیکی اوزره هر بر غلامنه ارمغان کتوردی هر کنیزکه او بازرکان نشان بغشلدی یعنی احسان ایلدی ﴾ مثنوی ﴿ کفت طوطی ارمغان بنده کو * انچه دیدی وانچه کفتی باز کو) طوطی اکا ایتدی بنده نك ارمغانی قنی اونسنه یی که کوردك واول نسنه یی که اشتدك کیرودی ﴾ مثنوی ﴿ کفت نی من خود پشیمانم از آن * دست خود خایان وانکشتان کزان) بازرکان ایتدی دیمزم بن خوداندن پشیمانم کندی المی چینیجی و پرمقلرمی اصریجی اولدیغم حالده بو بله دیمك دخی وجه در کندی المی چینیجی ام و پرمقلرمی اصریجی ام بو بله دیو ﴾ مثنوی ﴿ من چرا پیغام خامی از کزاف * بردم از بی دانشی وازنشاف) که بن بر خام خبری نیچون کزافدن یعنی بیهوده جهتدن ایلتدم دانشسزلکمدن وعقلسزلغمن نشاف سفاهته و عقلسزلغه دیرلر ﴾ مثنوی ﴿ کفت ای خواجه پشیمانی ز چیست * چیست آن کین خشم وغم را مقتضیست) طوطی بازرکانه ایتدی ای خواجه پشیمانلق ندندر اول ندر که بو خشم وغمی مقتضیدر ﴾ مثنوی ﴿ کفت کفتم آن شکایتهای تو * با کروه طوطیان همتای تو) بازرکان طوطی یه ایتدی سنك بکا سپارش ایتدیکك اول شکایتلری هندستانده سکا مشابه وهمتا اولان طوطیلر کروهنه دیدم ﴾ مثنوی ﴿ آن یکی طوطی ز دردت بوی برد * زهره اش بدرید ولرزید و بمرد) اول بر طوطی سنك

دردکدن رایحه ایلدی وسنك مرادکی فهم ایتدی انك اودی چاك اولدی ودترردی واولدی ﴾ مثنوی ﴿ من پشیمان کشتم این کفتن چه بود * لیك چون کفتم پشیمانی چه سود) بن پشیمان اولدم بو خبری دیمك نه ایدی یعنی بو سوزی انلره ادا ایلك نیچون اولدی دیو پشیمان اولدم لکن چونکم دیدم پشیمانلق نه فائده پس بو مناسبتله حفظ لسانه وضبط دهانه تنبیه ایدوب بیوررلر ﴾ مثنوی ﴿ نکته کان جست ناکه از زبان * همچو تیری دانکه جست از کمان) بر نکته که ناکاه زباندن صچرردی انی بر تیر کبی بیل که او تیر کماندن صچرردی یعنی دهاندن چیقان سوز کماندن چیقان اوق کبیدر ﴾ مثنوی ﴿ وانکردد از ره آن تیر ای پسر * بند باید کرد سیلی را ز سر) ای پسر اول تیر یولندن کیری دونمز سیلی باشندن بند وسد ایتمك کرك ﴾ مثنوی ﴿ چون کذشت از سر جهانی را کرفت * کر جهان ویران کند نبود شکفت) چونکم سیل باشدن کچدی یعنی باشندن حفظ وضبط اولمدی جهانی طوتدی اکر جهانی ویران وخراب ایلرسه عجب اولمز سیلدن مراد کلمات انسانیه در انك ضبطی جنان ودهانده ایکن ممکن اولور چونکم حفظ دهانه قادر اولیه سن وانی باشندن ضبط قیلمیه سن باشدن تجاوز قیلدقدنصکره جهانی طوتسه واهل جهانی اول کلام فتنه انکیز ویران ایتسه عجب اولمزکه چوق سوزلر جهانك خرابنه سبب اولمشدر ﴾ مثنوی ﴿ فعل را در غیب اثرها زاد نیست * وان موالیدش بحکم خلق نیست) انساندن صدور ایدن فعل وقول که خیر وشر هر نه ایسه عالم غیبده اثرلری زاده لیدر یعنی طوغمقلق مقرردر وفعلك اول موالیدیکه عالم غیبده طوغر خلقك حکمنده دکلدر ﴾ مثنوی ﴿ بی شریك جمله مخلوق خداست * آن موالید ارچه نسبتشان بماست) اول موالید واثار شریکمز جمله خدانك مخلوقیدر یعنی کیمسه نك انی ایجاد ایتمسنده اصلا شرکتی یوقدر بلکه خدای متعال اول اثار وجزانی خلق وایجاد ایلر اکرچه اول موالیدك نسبت واضافتی بزه در زیرا اصل فعل بزدن صدور ایلدی پس فعلدن طوغان دخی بزم اولور کما قال علیه السلام الناس مجزیون باعمالهم ان خیرا فخیر وان شرا فشر ﴾ مثنوی ﴿ زید پرانید تیری سوی عمرو * عمرو را بکرفت تیرش همچو نمر) مدتی سالی همی زاید درد دردها را آفریند حق نه مرد * زید رامی آن دم ار مرد از وجل * دردها میزاید انجا تا اجل * زان موالید وجع چون مرد او * زید زاول سبب قتال کوا) اصل فعل بر کیمسه دن ظهور ایلدکده انك آثاری دخی اکا منسوب ومکتوب اولدیغنه بر مثله بی تمثیل طریقیله ایراد ایدوب بیوررلر مثلا زید بر اوقی پرتاب ایلسه عمرو جانبنه اتفاق اول عمروی طوندی اوق قپلان کبی و برسنه مقداری

زیدك اوقنك یاره سندن عمروك وجودنده دردز طوغدی اول دردلری عمروك وجودنده حق یراددر زید برادمز کورکه زیدرامی اول اوقی اندیغی دم اولسه خوفندن دردلر ووجعلر طوغر عمروك وجودنده اول اوقك زخمندن تا عمروك اجلی و قتنه دك اول اوقك وجعنك موالیدندن چونکم عمرو بر سنه صکره اولسه زیدسن اول سبب اولدیغندن اوتری قتال دی که عمروانك زخمی سبیله اولدی ﴿ مثنوی ﴾ آن وجعها رابدو منسوب دار * کرچه هست آن جمله صنع کرد کار * همچنین کشت ودم ودام وجماع * آن موالیدست حق را مستطاع) اول وجعلرکه عمروك وجودنده حاصل اولدی زیده اول بادی اولدیغی جهتندن زیده منسوب طوت اکرچه اول جمله اوجاع وآلام صنع کردکار و ایجادپروردکاردر زیدك انده صنع ومدخلی یوقدر وهمچنین اکن ونفس وشصت ودام وجماع وسائر اعمال اول موالیدکه بونلردن تولد ایلر حقه مطیعدر مثلا اکنجی انجق القای تخم ایلر بتورمك ودانه شکلنه کتورمك وکماله یتورمك انك صنعیدر اکنجینك انده مدخلی یوقدر ولیکن ینه محصول اکا منسوب اولور اکر کندم واکر شعیر واکر پنبه واکرحریر هرنه ایسه * هیچ کندم کاری وجو بردهد * دیدهٔ اسبی که کرهٔ خرد هد * کر بخاری خستهٔ خود کشتهٔ ورحریر قزدری خودرشتهٔ * کذلك دم دخی تخم کبیدر قچن سن کلمات هدایت سماتی تلفظ ایلسك انك محصولاتی ینه سکا عائد اولور وقس مقالات الضلالة علی هذا وشصت ودام دخی بو یله درسن جماع ایلرسن اول نطفه یی جناب حق مضغه وعلقه ایلر وجنین ایلر بعد التولد هرنه ایسه سکا منسوب اولور بوراده بر سؤال مقدر لازم کلورکه اول سؤال بودر چونکم موالید وآثار کار صنع پروردکارله ایودن ایو وکمدن کم تولد ایلمکدر تبدیل عادة الله قابلمیدرکه برعملدن حسنه مأمول ایکن سیئه وسیئه توقع اولنور کن حسنه تولد ایلیه ومأمول ومتوقع اولان اثریامنعدم ویامنعکس اوله بو ابیاتله جواب یوررلر ﴿ مثنوی ﴾ اولیارا هست قدرت ازاله * تیر جسته بازکرد اندزراه * بسته در های موالید ازسبب * چون پشیمان شدولی زان دست رب) یعنی نعم خلفای خدا اولان اولیای عظام ایچون اللهدن اول قدرت قوت واردرکه آتلمش اوقی یولندن کیرودوندررلر موالیدك قپولرنی ولی خدا بغلمشدر سببدن یعنی آثار واسبابدن دفع وقطع ایلر چونکم ولی پشیمان وبی حضور اولیدی موالیدك ظهورندن ولیکن بوموالیددن دست ربدن بغلرکندی دست قدرتیله دکل بومصرعده ایکی وجه جائزدر بروجه بودرکه ولی حرف استدراکدن ولیکن معناسنه اوله بوتقدیر اوزره بستهنك و پشیمان شدنك ضمیری اولیای عظامدن علی سبیل البدل هر ولی یه عائد اولور تتکیم بوتقدیر اوزره معنی

ویرلدی و بروجه دخی ولی اولیای عظام خدادن علی الاطلاق برکیمسه مراد اوله وبسته و پشیمان شدنك فاعلی اوله پس بوتقدیر اوزره معنی چونکم ولی خدا موالید وآثارك ظهورندن بی حضور اولدی دست ربدن وقدرت حق جهتندن موالیدك قپولرنی اسباب طرفندن بغلر وآثاری اسباب وآلاتدن دفع ایلردیمك اولور مثلا آب مغرق ایکن انی اغراق ایلمکدن منع ایلر ونار محرق ایکن ناری احراق قیلمقدن دفع ایلر نتکیم شیخ اکبر حکایه قیلورلرکه طبیعی مذهبنده بر حکیم ایله وقت شتاده بر مجلسده مقارنت واقع اولدی (قلنا یانار کونی برداوسلاما علی ابراهیم) آیتی تلاوت اولنوب مناسبتله قصهٔ ابراهیم علیه السلام ذکر اولندی ونارا کا بردوسلام قیلندی دیو حکایه اولندی درحال حکیم بوندن ولاندی ودیدیکه محرق بالطبع اجسام قابله یی یقمق نیجه ممکندر پس بوآیتده ناردن مراد نمرودك نار غضبی بردوسلام اولدی دیمك اولور دیه مذهب باطله ذاهب اولیجق غیرت الهی ظهوره کلوب بکا برحالت مستولی اولوب اورتاده منقل ایله وافر آتش وار ایدی جناب حق انی بکا مسخر قیلوب اکا دیدمکه ایمان کتوررمیسن اکر شو آتش سنی یاقزایسه دیدی بلی پس الك الی کتورب اول آتشه قودم وآتشی اسبابنه قویدم من بعد احراق ایلمدی پس اول حکیم ایمانه کلدی ﴿ مثنوی ﴾ کفتهٔ ناکفته کند ازفتح باب * کهازان نه سیخ سوزدنه کباب) کفته کفته راتقدیرنده درو کندنك فاعلی ولیدر تقدیر معنی اول ولی کامیاب کندی به اولان فتح بابدن دینلمش ایلر اول وجه اوزره که اندن نه شیش یانار ونه کباب کوینور یعنی کیمسه یه ظلم وستم ایلمز بلکه آنك حقیدرکه قدرت حق برله کمال عدالت ایلر دیمك اولور ﴿ مثنوی ﴾ ازهمه دلها که آن نکته شنید * ان سخن را کرد محو ونابدید) دوکلی قلوبدنکه اول ولی ذکاتی اشتدلرسه قلوبدن اول سخن وکلمه تی محو ونابدید ایتدی یعنی بونلر مصرف خواطر وجواسیس ضمائردر کاقال ابو یعقوب موسی رضی الله عنه فی حدیث النبی علیه السلام اتقوا فراسة المؤمن فانه ینظر بنور الله فانهم جواسیس القلوب یدخلون قلوب الناس ویخرجون الخواطر والوسواس فاذا جالستموهم فجالسوهم بالصدق والاخلاص ﴿ مثنوی ﴾ کرت برهان باید وحجت مها * بازخوان من آیة اوننسها) ای اولو اکر سکا برهان وحجت کرکسه قرآن عظیمدن من آیة اوننسهایی کیرو اوقو بو سورهٔ بقرهده اولان آیته اشارتدر (ماننسخ من آیة اوننسها) بو آیتك سبب نزولی بودرکه یهود ومشرکین دیدیلرکه محمد اصحابنه امر ایلدیکی شیئی نهی ایلر ونهی ایلشکن ینه امر ایلر پس حقدن دکلدر بلکه تلقاء نفسندن دیدکلرنده نازل اولدی ونسخ لغتده برشیئك صورتی زائل اولوب برشیء آخره تبدیل اولنمقدر ونسخ آیتدن مراد حکمی نفی اولوب

برغیر آیتك حكمی ثابت اولمقدر مانسخده ، فاشرطیه جازمه‌در وانسادن باب
الافعال اونتدرمق وقلبدن برشیئی اذهاب ایتمكه‌دیرلر تقدیر كلام هرقنغی آیتی كه
آیتلردن بزنسخ ایدروز ویاخود اونتدیررز (نأت بخیر منها) اول آیت منسوخه‌دن
دخی خیرلوسن كتوررز (او مثلها) یاخود اكا مانند نفعده وثوابده برآیت اخری
كتوررز (الم تعلم ان الله علی كل شیئ قدیر) بیلمزمیسن یامحمد یعنی بیلورسن تحقیقا
الله تعالی جمیع شیئه قادر پادشاهدر پس بو آیتك بومحله توفیق بو منوال اوزره
اولور كه قچن اولیاء الله وانبیای عظامدن بركیمسه مرتبهٔ قرب فرائضه واصل
اولدقده واوصاف حقله متصف اولدقده باذن الله تعالی و بتصرفه وجمیع اشیاده
متصرف اولوب حكملری نافذ اوله پس قلوب خلقده باذن الله متصرف اولوب
شول كیمسه‌لردنكه راضی اولملر انلك قلبندن افكار فاسده وخبیثه‌یی نسخ
ایدوب یرینه افكار حسنه وخواطر پسندیده كتورلر وانلردنكه راضی اولمیدلر
افكار حسنه‌یی انلره انسا ایدوب افكار خبیثه ایراد ایدرلر زیرا حق سبحانه وتعالی
آیت اولده انسایی كندی ذاتنه اسناد ایلدی وبو آیتده انسایی اولیاسنه اسناد
ایلدیكه باذن الله تعالی انلر دخی تذكیر وانسایه قادرلردر تكیم بو بیتله بو معنایی
اثبات بیوررلر ﴿ مثنوی ﴾ آیت انسوكم ذكری بخوان * قدرت نسیان نهادن
شان بدان) بو آیت سورهٔ قد افلحده‌در ابتداسی بودركه (انه كان فریق
من عبادی) بو آیت حضرت بلال وصهیب وسلمان رضی الله عنهم وفقراء
اصحاب رسول الله حقنده نازل اولمشدر انه‌ده ضمیر شان ایچوندر یعنی تحقیقا شان
بودركه بنم عبادمدن برفریق وزمرهٔ سعادت رفیق واردركه (یقولون) انلر
دیرلركه (ربنا) ای بزم ربمز (امنا) بزسنك وحدانیتكه تصدیق ایلدك (فاغفرلنا)
پس بزی انوار ذات وصفاتكله ستر ایله (وارحمنا) و بزه رحمت ایله (وانت
خیر الراحمین) حال بوكه مرحمت ایدیجیلرك ارحمیسن (فاتخذتموهم) پس سز
انلری اتخاذ ایلدیكز (سخریا) ضم سینله وكسرله ده قرأت‌در یعنی مسخره
اتخاذ ایلدیكز (حتی انسوكم ذكری) حتی سزه انلر اونتدردیلر بنم ذكرمی
اهل تفسیر بو معنایی اختیار ایتمشلركه یعنی انلرك استهزاسنه اولقدر توغل
ایلدیكزكه انلرك حاللرینه تقید ایتمكز بنم ذكرمی اونتدردی اما اهل تحقیق
همان لفظندن مستفاد اولان معنایی اختیار ایدرلر یعنی سز انلری استهزا ایلدیكز
انلرده سزه بنم ذكرمی اونتدردی بونقدر وجهله انلرده باذن الله تصرف اولمش
اولور (وكنتم منهم تضحكون) حال بوكه ای كافرلر سز انلره كولر اولدیكز (انی
جزیتهم الیوم) جناب عزت بیوم قیامتده دیه كه تحقیقا بن بونلره جزا و یردم الوان
نعمی بوكون (بما صبروا) سزك اذا واستهزاكزه صبر ایلدكلری سببیله (انهم

هم الفائزون) تحقیقا همان بونلردركه فائزلردر اصناف نعمته حائز وواصللردر انواع
غنیمته حضرت مولانا قدس الله سره العزیز دخی بیوررلركه ای اولیای عظامی
وعرفایی تحقیر وفقرای اصفیایی استهزا وتسخر ایدنلر احترازایلیك كه
انلرك غیرتی قلبكزده نور ایمانی نزع ایدر تكیم شیخ كبیر حضرتلری بیوررلر
(من حبس مع الصوفیة والعرفاء وخالفهم فی شیئ مما یتحققون به نزع الله الایمان
عن قلبه) وصحیحینده واردركه (من اهان لی ولیا فقد بارزنی بالمحاربة) و بر حدیثده
دخی (اغبر اشعث لو اقسم علی الله لابره) محصل مقال عرفا وفقرایه علی كل حال سوء
ظندن واستهزاء وطعندن احتراز لازمدر معنیٔ بیت انسوكم ذكری آیت كریمه‌سنی
اوقو بو طائفه‌نك قلوبه نسیان قوملرینك قدرتنی بیل ﴿ مثنوی ﴾ چون
بتذكیر و بنسیان قادرند * برهمه دلهای خلقان قاهرند) چونكه اولیا تذكیر
ونسیانه قادرلردر خلایقك جمیعنك كوكللری اوزره قاهرلردر یعنی انلرك قلوبی
اوزره غالبلر واندرده تصرف ایلكه باذن الله قادرلردر استرلرسه برشیئی خلایقك
قلبنه كتوررلر واسترلرسه برشیئی انلرك قلبندن ازاله ایدوب انی اونوتدررلر
﴿ مثنوی ﴾ چون بنسیان بست اوراه نظر * كار نتوان كرد ور باشد هنر)
چونكه ولی نسیان سببیله بركیمسه‌نك فكرونظری یولنی بغلیه اول كیمسه بركار
وعمل ایلمكه قادر اولمز واگرهنری اولورسه‌ده ﴿ مثنوی ﴾ خلتموا سخریة
اهل السمو * ازنبی خوانید تا انسوكم) بو بیت مقدم اولان بیتی مفسردر خلت
افعال قلوبدندر مفعولینه تعدیه ایدر مفعول اولی سخریة وثانیسی اهل السمو
دروسمو عالی معناسنه‌در تقدیر كلام ای اهل دنیا وارباب نفس وهوا سز اهل
سموی واصحاب علوی سخریت ظن ایلدیكز ایمدی قرآندن اوقویك تا انسوكم
آیتنه‌دك پس قورقك كه اللهك ذكرنی سزه اونوتدررلر پس اللهك ذكری
نورجان وضیای جاندر برقلبدنكه نزع اولوب زائل اوله نعوذ بالله اول قلب محل
كفر وعصیان اولور ﴿ مثنوی ﴾ صاحب ده پادشاه جسمهاست * صاحب دل
شاه دلهای شماست) شهر وكوی صاحبی جسملر پادشاهیدركه انلرك تصرف
وحكومتی اجسامه‌در اما صاحب دل سزك قلوبكز پادشاهیدركه انلرك تصرفی
وحكومتی قلوبه‌در ﴿ مثنوی ﴾ فرع دید آمد عمل بی هیچ شك * پس
نباشد مردم الا مردمك * من تمام این نیارم كفت ازان * منع می آیدز صاحب
مركزان) جمیع عمل بلاشك ولاشبهه نظرك فرعیدر و بصر عماده اصل عالی
مستقله‌در پس فی الحقیقه انسان اولمز الا مردمك چشم وسائری اعضا وصورت
وجسم ورسم منزله‌سنده‌در كما قال الشیخ الاكبر (فسمی هذا الكون الجامع انسانا
وخلیفة لانه للحق بمنزلة انسان العین من العین الذی به یكون النظر وهو المعبر

شنیدن باصره) پس بر بولك تمیزنی دیمکه قادر دکلم منی ر بو نسان الذین منزله سنده اولان اولیای عظامك احوالنی سویلمکه واسرارنی کما ینبغی شرح ایلمکه قادر دکلم زیرا صاحب مرکز اولان انبیای عظام علیهم السلامدن منع وارد اولور که انلر مرتبهٔ ولایتدن ومقام حقیقتدن افشای راز ایتمکه راضی دکللرکه اوظهرت الحقایق ابطلت الشرایعدر انکچون کلموا الناس علی قدر عقولهم لا علی قدر عقولکم دیو عقول وافهام ناسدن خارج کلام سویلمکدن نهی اولنمشدر ﴿ مثنوی ﴾ چون فراموشیٔ خلق وبادشان * باو بست واورسد فریادشان) چونکم خلقه اونتدرمق واکدیروب معلوم ایتدرمك اول خلیفهٔ حق اولان ولی خدایله در اول کامل بتشور اول خلقك فریادنه انکچون اکا غوث اطلاق ایدرلر کما اشار ابن الفارض (شعر) وان دعیت کنت المجیب وان اکن * منادی اجابت من دعانی ولبت ﴿ مثنوی ﴾ صدهزاران نیك و بدرا ان بهی * می کند هرشب زداهاشان تهی) صدهزاران نیك و بدافکار وخواطری اول بهتر اولان و بهی حسنله اتصاف قیلان هر کیجه خلقك قلوبندن تهی وهر کون ینه پر ایلر وخلیفهٔ حقدر که کونده بقوة الله وارادنه تصرف ایلر کما قال الشیخ (یتجلی الحق لمرآة قلب الولی الکامل فتنعکس الانوار من قلبه الی العالم فیکون العالم باقیا محفوظا بوصول ذلك الفیض الیه فلا یجسر احد من العالم علی فتح الخزاین الالهیة والتصرف فیها الاباذن هذا الکامل لانه هو صاحب الاسم الاعظم ولا یخرج من الباطن الی الظاهر معنی من المعانی الا بحکمه ولا یدخل من الظاهر فی الباطن شیٔ من الاشیاء الابامره وان کان یجهله احیانا عند غلبة البشریة علیه) پس بو بیان تا آخرنه وارنجیه دك ولی کاملك تصرفنك شرحیدر اما سروری وشمعی باو بست ضمیرنی خدایه ارجاع ایتدکاری بومعنایی عوامه تفهیم ایچوندر الله اعلم وفی الحقیقه بو تصرف ینه حضرت حقکدر وولینك وجود مجازیسی اعتباریله دکلدر خلیفه مستخلفك عینیدر دیدکاری بو معنایه اشارتدر پس حضرت مثنوینك دأبندندر که اکثر محلده خلیفهٔ کاملی وانك اوصافنی ذکر ایلرکن خلیفه فی الحقیقه مستخلفك عینی اولدیغی نکته یی اشعار ایچوندر حالا خلیفهنك ذکرندن مستخلفك ذکرینه انتقال ایدرلر واکا مناسب اولان کلام سویلرلر وبو محلده دخی بویله در که ولی کاملك ذکرندن واکا مناسب اولان کلامدن خدای تعالینك تصرفنه انتقال ایلیوب بیان بیوررلر ﴿ مثنوی ﴾ روزدلهارا ازان پرمی کند * ان صدفهارا پرازدرمی کند) کوندز کوکللری خدای تعالی اول افکاردن پر ومملو ایلر اول قلوب صدفلرنی دردن پر ایلر یعنی افکار ومعانی واسرار درلرندن قلوب صدفلرنی هرکون طولو ایلر ﴿ مثنوی ﴾ آن همه

اندیشهٔ پیشانها * می شناسد ازهدایت جانها) اول پیشین اولان یعنی کوندزین مرور وتقدم قیلان دوکلی اندیشه لر الله تعالینك هدایتندن جانلری اکرلر یعنی بعد النوم بیدار اولدیغی کبی هرکسك فکری واندیشه سی ینه اکا کاور وهدایت الهیه دن کندی جاننی فهم قیلور ﴿ مثنوی ﴾ پیشه وفرهنك تو آید بتو * تا در اسباب بکشاید بتو) سنك صنعت وکمالك حین یقظه ده سکا کلور تا اسباب قپوسنی سکا فتح ایلیه یعنی سنی اول صنعت وهنرك نیجه سببلره مشغول ایلیه ﴿ مثنوی ﴾ پیشهٔ زرکر باهنکر نشد * خوی این خوش خوب آن منکر نشد) نوم حالنده هرکسك صنعتی وهنری لوح خاطرندن کیدر وحضرت حق آنی قوت وقدرتیله حفظ ایدر چونکم بیدار اوله سن نظرایله زرکرك صنعتی آهنکره کتمدی بو خوش ولطیف خو بلونك خویی اول منکر وبدخویه کتمدی یعنی هرکسك خویی وهنری اکر خیر واکر شر هرنه ایسه بعد النوم ینه اکا کلمسی وصاحبنی بولمسی مقرردر محصل بر کیمسه نك خوی وهنری وعمل وصنعتی صباح اولدقده یاکاوب بر آخر کیمسیه دخی وارمز پس النوم اخ الموت فحواسنجه موت نومه بکزر و بعد الموت اولان حیات بیدارلغه بکزر کرکدرکه اول عالمك حالنی وموتنی الان اولان نومله بیدارلغه قیاس ایلیه سن تنکیم بیوررلر ﴿ مثنوی ﴾ پیشها وخلقها همچون جهیز * سوی خصم آیند روز رستخیز) صنعتلر وخویلر جهاز کبی قیامت کونی خصم صاحبی جانبنه کلورلر ونه حالله اولدیلرسه ودنیاده نه عمل اوزره اولدیلرسه ینه اول حال اوزره بعث اولنورلر کما قال علیه السلام یبعث الناس علی ماماتوا علیه وقال علیه السلام تموتون کما تعیشون وتحشرون کما تموتون ﴿ مثنوی ﴾ پیشها وخلقها از بعد خواب * وا پس آمدهم بخصم خود شتاب) خوابدنصکره صنعتلر وخویلر سرعتله کندی کیرو خصم وصاحبنه کاور ﴿ مثنوی ﴾ پیشها واندیشها دروقت صبح * هم بدانجا شد که بود آن حسن وقبح) صنعتلر وفکرلر صبح وقتنده هم اول یره کتدیکه اول حسن وقبیح ایدی یعنی اکر حسندر واکر قبیحدر ینه کندی صاحبنه کیدر ﴿ مثنوی ﴾ چون کبوترهای پیك ازشهرها * سوی شهرخویش آرد بهرها) مثلا پیك کبوترلر کبی شهرلردن کندی شهری جانبنه خبرلر ونصیبلر کتورورلر تنکیم بغداد وعراق جانبنده برشهردن برشهره خبر کوندرمك لازم کلسه اول شهردن مقدما برقاچ کبوتری مرسل خبر اولان کیمسه نك شهرنه کتورورلر اول دخی مراد ربازوبانك قنادنه بغلر اول کبوتر آنی کندی شهرنه کتورر اعمال انسانی دخی بوکه بکزر

شنیدن آن طوطی حرکت آن طوطیان ومردن آن طوطی در قفص ونوحهٔ خواجه بروی

(مثنوی) چون شنید آن مرغ کان طوطی چه کرد * هم بلرزید اوفتاد
کشت سرد) چونکه بو مرغ اشتدیکه هندستانده اولان اول طوطی نه ایتدی
هم اوطوطی دتردی دوشدی وصوق اولدی و کندوبی میت کبی قیلدی
(مثنوی) خواجه چون دیدش فتاده همچنین * برجهید وزد کله را برزمین)
بازرکان چونکه طوطی بی بویله کبی دوشمش کوردی یرندن صیچره دی
واضطرابندن تاجنی یره اوردی (مثنوی) چون بدین رنك و بدین حالش
بدید * خواجه برجست وکریبانش درید) چونکه بازکان طوطی نی بورنکده
و بوحالده کوردی خواجه غایت الندن صیجرادی و یقه سن یرتدی پس حننه
باشلیوب (مثنوی) کفت ای طوطیٔ خوب وجوش خنین * این چه بودت
این چرا کشتی چنین) دیدی ای خوب وخوش حنین اولان طوطی بوسکا نه
اولدی نیچون بویله اولدك اینچنین چرا کشتی تقدیرنده اولور (مثنوی)
ای دریغا مرغ خوش آوازمن * ای دریغا همدم وهمراز من) ای دریغ
اولسون بنم خوش آوازلی مرغم ای دریغا بنم مصاحبم و بنم همرازم
(مثنوی) ای دریغا مرغ خوش الحان من * راح روح وروضهٔ ریحان
من) ای دریغا بنم خوش الحان اولان مرغم بنم روحمك شراب وراحتی و بنم
ریحانمك روضهسی اولان مرغ دیدی و بوکونه نوحه وحنین ایدوب تأسف
یدی بوندن مراد حیات قلبیه درکه بعض مقال وفعال سیبله اول حیات زائل
اولور وطوطیٔ قلب اول حیاتسزلکن قفسی ایچره مرده مشابه سنده اولور چونکم
بازرکان آخرت اولان کیسه طوطیٔ قلبنك حیاتنی کتمش کوره لازمدرکه
بوکونه فریاد وحنین قیله وکاه اولورکه بو قلبك وحیات قلبك زوال وغیبتی
عشق وفنایله دخی اولور اول حینده عاشق یینه نوحه وحنین قیلور نتکیم شیخ
محمد مغربی حضرتلرینك بو کلامی بومعنایه دلیل اولور (شعر) لقد کان لی قلب
وقد غاب عن صدری * الی این لم اعرف ولا رسمه ادری * اهل سار فی لیل من
العشق ساریا * الی حضرة المذکور من عالم الذکر * الا لیت شعری هل الاقیه مرة *
وهل اری فی القیاه ما ارتضی عمری * الا من رای قلبا فریدا من الوری * الا من رای
قلبا وحیدا مدی الدهر * الا من رأی قلبا مصفی مطهرا * من الشك والانكار
والشرك والكفر * الا من رأی قلبا من الوهم خالیا * الا من رأی قلبا تخلی الی
الفكر * الا من رأی قلبا یدور مع النهی * الا من رأی قلبا یفر عن القشر *
الا من رأی ورقاء خضراء حلة * زمان الصفا غابت من الایك والوكر * وقلت له

یا ذلك الكون طایع * تحجبت عن عینی وقدمت من هجر * فقل انبساطا عنك
ما كنت نازحا * ولكننی عودا الی البطن من ظهر (مثنوی) کر سلیمان را
چنین مرغی بدی * کی خود او مشغول آن مرغان شدی) بو بیتده بعض متوهمین
توهم ایلمشلردرکه اکر خواجهدن مراد حضرت مولانا قدس الله سره العزیز
اولورسه ویاخود عشاقدن برآخر ولی مراد اولورسه علی كلا التقدیرین فضیلة
ولی علی النبی علیه السلام لازم کلور واکر خواجهٔ عامهٔ مؤمنیندن بر کیسه
اولورسهده بو سؤال ینه وارد اولور پس بو بیت عقله وشرعه نه وجهله توفیق
اولور پس سروری وشمعی بو توهمی دفع ایچون اکرچه بعض تأویل وتوجیه
جانبنه کتمشلردر اما ینه (لا یسمن ولا یغنی من جوع) قبیلندن اولوب شفای
صدر حاصل اولمین کلمات تحریر ایتمشلردر بو بیته مناسب معنی و بو محله موافق
اداولدرکه مطلقا عاشق کندینك معشوقی هرنه ایسه سائر معاشق وملائحدن
اجل واعلی بیلور مثلا مجنونه لیلادن زیباور عنا برمحبوبه دخی بوغیدی وقلبی
جمیع محابیب ودلبران جهاندن مستغنی وطوق ایدی مع هذا لیلی برسیهچرده
و نحیف وخوارجه قزایدی پس اکر مجنون ادعا ایلسه که بنم لیلام کبی احسن
واجل جمیع جهانده وخوبان سلطان زمانده برمحبوب بوقدر اکر اولسیدی قچن
سلاطین جهان عساکرور عایایه مشغول اولورلردی بو سوز اکا نسبتله صادقدر
مع هذا اندن افضل واجل محبوبه اولمسی لازم کلمز بلکه بو سوز کندینك
ابتلایه کمال عشقنی مبین اولور ومحبوبهسنك کندی نظرنده اولان مرتبهسنی
اشعار قیلور کذلك عشاقدن واولیای عظامدن بری کندی معشوقنی مرغه
تشبیه ایدب علی تقدیر الفرض دیسه فرضا اکر سلیمان نبی علیه السلامك بنم
معشوقم کبی مرغی اولیدی و بنم معشوقه الفت ومحبت قیلدیغم کبی اول دخی
اکا الفت ومحبت قیلیدی قچن اول طیوره مشغول اولوردی دیسه بو قایلك سلیمان
علیه السلام اوزره فضیلتی لازم کلمز بلکه کندینك معشوقنه اولان عشق ومحبتنی
اندن نفی لازم کلور پس مرتبهٔ نبوت عشق ومحبت مرتبهسی دکلدر علم
وحکمت وعقل وتصرف مرتبهسیدر فرضا عشق انبیای عظامه دخی غلبه ایلسه
خلقله انسیت و ناسله الفته مانع اولوردی پس عشاقك مرتبهٔ محبتده لسان
محبتله سویلدکلری سوز عند کرام الناس معذور ومقبولدر ولو کان خارجا عن
الشریعة ومتجاوزا عن الادب والطریقة زیرا کاه اولورکه افراط محبت وکرمیت
عاشقادبه رعایت ایلمکدن مانع اولور نتکیم شیخ اکبر حضرتلری بو محله مناسب
فتوحاتك یوز یتمش سکزنجی بابنده مقام محبتده دیرکه حکی ان خطافا اودخطافة
كان یحبها فی قبة سلیمان علیه السلام وكان سلیمان علیه السلام فی تلك القبة

فسمعه وهو يقول لها لقد بلغ مني حبك انك او قلت لي اهدم هذه القبة على سليمن
لفعلت فاستدعاه سليمان عليه السلام وقال له ما هذا الذي سمعته منك فقال يا سليمان
لا تعجل علي فان للمحب لسانا لا يتكلم به الا المحبوب وانا احب الانثى والعشاق
ما عليهم من سبيل فانهم يتكلمون بلسان المحبة لا بلسان العلم والعقل فضحك سليمان عليه
السلام ورحمه ولم يعاقبه كذلك المحب لله لا يؤاخذ فان الحب مزيل للعقل ولا
يؤاخذ الله الا العقلاء لا المحبين المعذورين ﴿ مثنوى ﴾ اى دريغا مرغ كارزان
يافتم * زودروى ازروى او برتافتم) اى دريغا شول مرغيكه اوجوز بولدم انك
يوزندن على الفور يوز چوردم يعنى اندن جدا اولدم پس زبانك زبان اولمسنندن
واندن صدور ايدن اكثر كلماتك ضرر قيلمسنك بيانده شروع ايدوب بيوررلر
﴿ مثنوى ﴾ اى زبان تو بس زيانى مر مرا * چون توى كويا چكويم مر ترا)
خواجه كنديسنك زبانه لوم ايدوب ديدى اى زبان سن بكا چوق زيانسن چونكه
سويلجى سنسن بن سكا نه سويليم كه بو قدر مضرته سبب اولورسن وسكوت
ايتيوب نه تكلم قيلورسن ﴿ مثنوى ﴾ اى زبان هم آتش وهم خرمنى *
چند اين آتش درين خرمن زنى) اى زبان فى المثل هم آتش سن وهم خرمنسن
زبانك خرمن اولمسى كلمات طيبه كه سبب خرمن حسنات در انى تكلم ايلمسندن
عبارتدر وآتش اولمسى كلمات فاسده كه محرق خرمن طاعاتدر انى سويلمسندن
كنايه در بو آتشى بو خرمنه نيجه براوررسن يعنى مفسد طاعات حسنات اولان كلماتى
نيجه برسويلرسن ﴿ مثنوى ﴾ در نهان جان ازتو افغان ميكند * كرچه
هرچه كوييش آن ميكند) اى زبان جان نهانده سندن فغان ايلر اكرچه جان
هرنه ديرسك انى ايلر بو مصرع زباندن صادر اولان كلام امر الهى ونهى ربانى
اولديغنه كوره در كه هرنكم زبان امر الهى ونهى ربانى مفهومنى جانه تكليف
ايلسه جان اكا مخالفت ايده ميوب بو جهتدن هرنه ديرسه انى ايلر ﴿ مثنوى ﴾
اى زبان هم كنج بى پايان توى * اى زبان هم رنج بى درمان توى) اى زبان هم
بى پايان كنج سنسن يعنى بى پايان اولان خزاين علوم واسرارك كشف وفتحنده
مفتاح سنسن وكنج بى پايان ثواب حسناته دخى وسيله سنسن اى زبان هم علاج
ودرمانسز رنج سنسن سلامت سنك سكوتكده در ولهذا قال على كرم الله
وجهه ما سلامة الانسان الا فى حفظ اللسان وبلاى بى درمانك نطق لسانه موكل
اولمسنه حضرت على كرم الله وجهه ورضى الله عنهك بو كلامى دخى دلالت
ايلر كه البلاء موكل بالمنطق بيورمشدر وفى الحقيقه اللسان صغير الجرم وكبير الجرم فوانك
خواسنجه لسان اكرچه بركوشت پاره در ولكن انك ياره سى اوكلز ودرمان پذير
اولمز برياره در كما قال الشاعر (شعر) جراحات السنان لها التيام * ولا يلتام ما جرح

اللسان ﴿ مثنوى ﴾ هم صفير وخدعهٔ مرغان توى * هم انيس وحشت
هجران توى) اى زبان قوشلرك هم صفيرى وهم خدعه سى سنسن يعنى طيور
ارواح انسانى الدايجى وانلرك كنديلرين لسانى اوزره سوزسويليجى وانلرى
بواسلوبه صيد وقيد ايليجى سنسن هم هجران ووحشت صاحبنك انيسى سنسن
وحشتده مضاف مقدر اولور يعنى مطلقا صاحب وحشت وفرقت اولان كيمسه لره
سندن صدور ايلين كلمات سبب انس اولور ﴿ مثنوى ﴾ چند امانم ميدهى
اى بى امان * اى توزه كرده بكين من كمان) اى امانسز لسان بكا نه قدر امان
ويررسن يعنى بكا چوق زمان امان ويرمزسن اى سن بنم كينه وقصده يايى
كرشلمش سن يعنى سهام كلامكله بنى مجروح ايتمكه قصد ايلمش سن
﴿ مثنوى ﴾ نك پرانيدهٔ مرغ مرا * در چراگاه ستم كم كن چرا) اى زبان
شمدى بنم مرغمى اوچورمش سن ظلم چراگاهنده ازاوتله يعنى ظلم محلندن حفظ
الهوظله وستمه متعلق سوزسويلمه ﴿ مثنوى ﴾ يا جواب من بده يا داد ده * يا مرا
زاسباب شادى ياد ده) يابكا جواب سويله كه سكا علاج ندر ياخود داد وير
يعنى انصافه كلوب عدالت ايله كه سكا منهاج بودر ياخود بكا اسباب فرحدن
ياد وير يعنى مسرت وشادلكك سببلرين ذكر ايله تا اكا تشبث ايدوب شاد
وفرحناك اولم پس لسانه خطاب ايلدكدنصكره ينه نوحه يه شروع ايدوب دير
﴿ مثنوى ﴾ اى دريغا صبح ظلمت سوزمن * اى دريغا نور صبح افروزمن)
اى دريغ اولسون بنم ظلمت ياقيجى ومحو ايديجى صبحم اى دريغا بنم روزى منور
ايديجى صبحم بعض نسخه ده نور صبح افروزمن واقع اولمشدر بو تقدير اوزره
صباح شعله لندريجى وصبحه ضيا ويريجى نورم ديمك اولور وكندى طوطيسنى
استعارهٔ تمثيليه طريقى اوزره صبحه ونوره تمثيل قيلمش اولور يعنى اى حيف
ودريغ اولسون بنم ظلمت غم والمى ازاله ايديجى وشادلك صبحنى منور قيليجى
مرغم سن بكا صبح ظلمت سوز ودلفروز كبى ايدك كندك ديمك اولور
﴿ مثنوى ﴾ اى دريغا مرغ خوش پروازمن * زانتها پريده تا آغازمن)
اى دريغ اولسون بنم بلند وخوش پرواز مرغم زانتها پريده تا آغازمن انتهادن
بنم آغازمه پرواز ايلمش مرغم بونده مرغدن مراد تاجر طريقت اولانك قوت روحانيه سى
اولور وانتهادن آغازه پران اولمسى مرتبهٔ بشريتدن مبدأ اولكه مراد اندن
مرتبهٔ احديت وياخود مرتبهٔ اعيان ثابته دراول جانبه عروج وترقى قيلمسى
اولور مرتبهٔ بشريت انسانك روحنه مبدأ اولدن سير نزولى ايلمكده انتها واقع
اولمشدر چونكه روح آغازدن سير نزولى ايدوب بشريته كلوب سير نزوليسى نهايت
بولور بوندنصكره ينه تا مبدأ آغازه سير عروجيله ترقى قيلوب حقى واروب اول

ایرادیغی مرتبه‌یی بولور * بیت * همه زآغاز سوی آخر انند * من از آخر بیایم
سوی آغاز) دین قائلك قولی دخی بو معنایه اشارت اولور بو معنی دخی جائز
اولور که انتهادن مراد وآغازدن مراد سالکده اولان نهایت و بدایت اوله
اکثر مکملانك روحی نهایت مرتبه‌یه وصولدنصکره تکمیل طالبین ایچون بدایت
مراتب سالکه سیر من الله ایتمکله نزول ایدرلر پس انتهادن اغازه پرواز ایتمك
بو وجهله اولور نتکیم جنید حضرتلرندن برکیمسه من نهایته دیو نهایتدن سؤال
ایلدی قال الرجوع الی البدایة دیو اکا جواب ویردی بو کلام بو ذکر اولنان
معنایی مؤید اولور ﴿ مثنوی ﴾ عاشق رنجست نادان تاابد * خیز لااقسم
بخوان تافی کبد * از کبد فارغ بدم باروی تو * وزبد صافی شدم درجوی تو)
بو بیتك ماقبلنه مناسبتی بو وجهله ممکن اولور معنی بویله دیمکدر که عاشق رنجدر
بو ذکر اولنان حالدن نادان اولوب کاردنیا وفیهایه دانا اولان کیمسه تاابده دك
اکر شاهد استرسك قالق لااقسم یی اوقو تافی کبده دك (لا أقسم بهذا البلد)
بعض مفسرلر لایی زائد دوتمشلر تقدیر کلام بن قسم ایدرم شومکه شهرنه وزائد
دکل دینلر بویله معنی ویررلر که بن قسم ایتمزم بومکه شهرنه یا محمد (وانت حل
بهذا البلد) حل بو که سن بو مکه شهرنه حلول ایدسن پس قسم سنك ذاتکه
لایقدر ولازائد اولیجق معنی بن قسم ایدرم شو مکه شهرنه سن حلول ایلدیکك
حالده زیرا شرف المکان بالمکیندر اول شهره قسم سنك شانکی مشعردر اکر سن
اولسك اکا قسم ایتمزدم دیمك اولور بعضلر حلی حلال معناسنه المشلر بو تقدیرجه
بن شو بلده‌یه قسم ایدرم که سکانتکیم حلالدر کفارله قتال ایتمك بو شهرده وسندن
غیری براحده حلال اولمدی نتکیم عام فتحده کفارله برساعت قتال ایتمك حلال
اولدی یاخود معنی بن قسم ایدرم شو شهره که سن حلال سن کفاره یعنی صیده
تعرضلر یبی حلال ایلدکاری کبی سکا دخی تعرضی حلال مرتبه‌سنده ابرکوردیلر
(ووالد وماولد) والددن مراد حضرت آدم علیه السلام اوله که ابو الاشباحدر
و یا حضرت پیغمبر علیه السلام اوله که ابو الارواحدر یعنی آدم علیه السلام
حقیچوندخی اولادی حقیچون (لقد خلقنا الانسان فی کبد) جواب قسمدر
تحقیقا بز خلق ایلدك انسانی رنجده وتعبده پس تعب اول مشقت رحم ورنج آخر
مضایقه‌ٔ موتدر وقس بینهما لاجرم اکثر ناس غم دنیا ایله مغموم والم ماسوا ایله
محزونلردر خدمت مشایخ قیلزلر وقدر عرفایی بیلزلر که مضایقهٔ جهاندن خلاص
اولهلر بن ایسم کبد ورنجدن فارغ اولدم سنك روی شریفك مشاهده‌سیله
رنج وکبددن فارغ اولمق صلی طریق الکنایة دانا وعارف اولمغی مستلزم اولور
وزبدغمدن ووسخ المدن صافی اولدم ای محبوب سنك جوی عشق ومحبتکده پس

برسؤال وارد اولور که اول کبددن فارغ اولدم وزبددن صافی اولدم دیدکدنصکره
بودریغ وتحیفلرندر دیمکدر پس بو سؤاله جواب طریقیله بو بیتی ادا بیوررلر که
﴿ مثنوی ﴾ این دریغاها خیال دیدنست * وزوجود نقد خود بریدنست)
بو ای دریغ دیمکلر وتحیف بیمکلر ملاحظهٔ محبوب ودیدن روی مقصوددندر
ودیدن ومشاهده کردن ایسه سالك کندی نقد اولان وجودندن منقطع
اولمقدر پس طوطیٔ وجودك فناوفواتی ایچون اکرچه ظاهرا دریغ قیلمقلقدر
اما باطنا خیال دیدن یارله مسرور اولمقلقدر اویله اولیجق بو کا باز کونه صورتا
دریغ جسددر طوطیٔ وجود موهومینك فوتنه و باطنا مسرتدر معشوق
حقیقینك وصلتنه فافهم ﴿ مثنوی ﴾ غیرت حق بود وباحق چاره نیست *
کودلی کز حکم حق صدپاره نیست) بو مرغ خوش اولمسی وفوت اولمسی حق
تعالینك غیرتی ایدی وحکم حقه چاره یوقدر قنی برکوکل که حق تعالینك
حکمنده یوزپاره دکلدر پس غیرت فی الحقیقه نه ایدیکنی بو بیتله بیان ایلمکه
شروع بیوررلر ﴿ مثنوی ﴾ غیرت ان باشد که اوغیر همه ست * انك افزون
از بیان ودمدمه ست) غیرت اول اولور که اول خدا دوکلی اشیانك غیریدر پس
ماسوا حکمنده اولنه غیرت طوتر اول خدا که بیاندن ودمدمه‌دن یعنی نطقدن
وصوتدن فزون یتوصیف وتفصیلدن برونددر ﴿ مثنوی ﴾ ای دریغا اشك من دریا
بدی * تانثار دلبرزیبا بدی) ای دریغ بنم کوزم یاشی دریا اولیدی تازیبا
اولان دلبرك نثاری اولیدی ﴿ مثنوی ﴾ طوطی من مرغ زیرك سارمن
* ترجمان فکرت واسرار من) بنم طوطیلم بنم زیرك خو بلومی غم سار
بونده خوی معناسنه‌در بنم فکرت واسرارمك ترجمانی جواب بو بیتدن حاصل اولور
﴿ مثنوی ﴾ هرچه روزی داد وناداد آیدم * اوزاول کفته تایادیدم) اول طوطی‌یی
توصیف وکمال انسیتنی تعریف ایدر که اندن مراد روح انسانی ووجود نهانیدر
دیر که اول طوطی برمرغ ایدیکه هر نسنه‌یی اکا رزق وروزی و یرویا یرمه بکا کلوردی
وناداد وداد بکا مونس ایدی کمال انسیتندن وعدم مفارقتندن کنایه‌در یعنی روح
انسانی کرك نصیبن و رزقن و یروکرکسه و یرمه تاموت اضطراری و یاخود
موت اختیاری زماننه‌دك انسانه کلمکدن ومونس اولمقدن خالی اولمز وموت
کلدکده اکرچه روح اضافی اولمز ولیکن روح حیوانیه وجسد انسانیه مونس
ویار اولمزداد وناداد آیدم دادم وناداذم آیدمرا تقدیرنده در اول طوطی اول
کفته‌دن تابنم یادمده کلور که اول کفته‌دن مراد الست بربکم قالوا بلی دریعنی
بنمله ازلی آشنادر ﴿ مثنوی ﴾ طوطی کایدزوحی آوازاو * پیش از اغاز وجود
آغازاو) بر طوطی‌در که انك اوازی وحیدن کلور واول سویلز الا وحی الهیله

سو یلرانك آغاز وابتداسی وجود خارجینك ابتداسندن مقدمدر كه حق تعالی
ارواحی اجساددن ایكی یوز بیك یل مقدم خلق ایلمشدر كما قال علیه السلام
ان الله خلق الارواح قبل الاجساد بالفی مائة عام ﴿ مثنوی ﴾ اندرون تست
ان طوطی نهان * عكس اورادیده تو براین وان) اول طوطی سنك درونكده
باطن ونهاندر كه سنك نفس ناطقكدر بونك اوزره سن انك عكس واثرنی كورمشسن
یعنی بوشینك واوشینك ظاهرنده كوردیكك اول روحك عكس واثریدر سن انجق
انك عكس واثرنی كوررسن ذاتندن غافلسن ﴿ مثنوی ﴾ می بردشادیت
راتوشاد ازاو * می پذیری ظلم را چون داد ازاو) اول روح سنك سروركی
وشادیلككی سندن آلیتورمع هذا سن اندن بنه شادسن ظلمی اندن عدل واحسان
كبی قبول ایلرسن یعنی هربار كه سنك نفسكك حظنی ونفس ناطقك جسمكه متعلق
سروری كوندرسه سن اندن ینه شاد اولورسن واوسنك نفسكك حظنی ازاله
ایلكه سكا ظلم ایلسه سن انك بوستمنی عدل كبی قبول ایدرسن ﴿ مثنوی ﴾ ای كه
جان از بهر تن می سوختی * سوختی جان راو تن افروختی) ای شول اهل نفس كه
جانك تنك ایچون یاقدك علی خلاف اهل المحبة وروح روانكی ضایع وتلف قیلدك
وتنكی افروخته ایدوب مزین ومنجسم اولدك ﴿ مثنوی ﴾ سوختم من سوخته
خواهد كسی * تازمن آتش زند اندر خسی * سوخته چون قابله آتش بود * سوخته
بستان كه آتش كش بود) بن یاندم علی عكس اهل النفس والصور سوخته استرمی
بر كیمسه كه تا بنم كانون قلبمدن آتش عشق ومحبتی اقتباس ایدوب خس بشریته
وهوا وهوس نفسانیته اوره سوخته یعنی قاوچونكم قابل واخذ آتش اولور او یله
اولیجق سوخته یی آل كه آتش كش اولور ونار محبت وشرارهٔ عشقی جذب قیلور
یعنی ناپخته وخام اولندن وكانوندر ونی بی نارقلاندن حذر ایله وانلردن كذر ایله كه
برودت وفسرده لكلری سكا سرایت ایتمیه دیمك اولور پس خواجه ینه نوحه وحنینه
باشلیوب دیر ﴿ مثنوی ﴾ ای دریغا ای دریغ ای دریغ * كانچنان ماهی نهان
شد زیر میغ) ای دریغا ولسون ای دریغ اولسون ای دریغ اولسونكه انجلین بر ماه بلوت
آلتنه نهان اولدی بو دخی تاجر طریقت اولنك حیات قلبنه وقوت روحانیه سنك
قوتنه تحسر وتأسف ایلمكدن عبارت اولور ﴿ مثنوی ﴾ چون زنم دم كآتش دل
تیز شد * شیر هجر آشفته وخونریز شد) بن نیجه دم اوره یم كه كوكلم آتشی تیز
وزیاده اولدی هجران وفراق شیر آشفته وخونریز اولدی چونكم هجران شیری
بر كیمسه نك اوزرینه غلبه ایدیجی وانك قاننی دوكیجی اوله سوزسویلكه وحال درونك
نقل ایلمكه طاقتی قالمز پس بطریق استعارهٔ تخییلیه هجرانی بر شخص تند ومسته
تمثیل یوروب تفهیم ایچون بو بیتی مثل موقعنده ایراد ایدرلر ﴿ مثنوی ﴾ انكه

اوهشیار خود تند ست ومست * چون بود او چون قدح كیرد بدست) مثلا اول
كیمسه كه هشیار اولدیغی حینده تند ومستدر چونكم النده قدح طوته وشراب
نوش ایده او یله كیمسنه نه كونه اولور پس عشق وفراقی بوكه كوره قیاس ایله كه
عقل مرتبه سنده ایكن وعقل الله حكمنی ومقتضاسنی انفاذ واجرا ایلدیكی وقتده
بیله بر تند ومست كسنه كیدر چونكم عقلی ازاله ایده وجوش وخروشه كلوب
عاشقك وجودنه غلبه ایده او حینده نیجه اولمق كرك فهم ایله ﴿ مثنوی ﴾
شیر مستی كز صفت بیرون بود * از بسیط مرغزار افزون بود) مثلا بر مست
ارسلانكه صفتدن خارج اوله ودائرهٔ عقل وادراكدن بیرون اوله مرغزارك
بسیطندن انك مستلكی زیاده اولور زیرا مرغزار مستلكی تحریك وتهییج ایدیجیدر
پس مست ارسلان كبی اولان عشق وشوقكه دائرهٔ توصیف وتعریفدن بیروندر
چون مرغزار قلب عاشقه قدم قوسه وانك قلبنك رونق وزینتنی كورسه انك مستلكی
دخی زیاده اولور پس حضرت خداوندكار شیر مستك بسیط مرغزاره كلدكده
مستلكی افزون اولمسندن كندی جنابلرینك مرغزار حقیقته ایروب حضرت
محبوب حقیقیله اولان معامله ومكالمه سنك بیانه شروع ایدوب بیوررلر
﴿ مثنوی ﴾ قافیه اندیشم ودلدار من * كویدم مندیش جز دیدار من) بن
نظم كلام ایچون قافیه وردیف واندیشه ایلرم وبنم دلدارم بكا دیركه بنم دیدار
شریفمدن غیریسنی فكر ایلمه ﴿ مثنوی ﴾ خوش نشین ای قافیه اندیش من *
قافیه دولت تویی در پیش من) ای بنم قافیه فكر ایدیجی عاشقم خوش وآسوده
اوتور بنم قتمده دولت قافیه سی سنسن یعنی دولت وسعادتك نظیر ومثلی بنم
قتمده سنسن پس قافیه وشعره حاجت بوقدر بوندن مراد شعرك وقافیه نك تفكری
حضرت الهیده مذموم اولمسنی اشعار ایلر وفی الحقیقه اول مرتبه ده قافیه
اندیشلك مذمومدر كه ادب حضرت الهی (مازاغ البصر وماطغی) آیتنك
فحواسنجه محبوب حقیقیدن غیریه بصر بصیرت میل وتجاوز ایلمكدر نتكیم اوچنجی
جلدده طلب الدلیل عند حضور المدلول قبیح بیاننده بو معنایه اشارت
بیورمشلردر وبو معنایه متعلق اولان كلمات انده تفصیل اولنمشدر اما حضرت
الهیه دن قطع نظر سائر مرتبه اولدقلری حالده نظم وقافیه وشعر مقبول ومندوبدر
﴿ مثنوی ﴾ حرف چه بود تا تو اندیشی از ان * حرف چه بود خار دیوار رزان)
حرف وصوت نه شیدر كه تا سن اندن اندیشه قیله سن حرف فی المثل ندر باغلر
دیوارینك خاریدر یعنی حدایق معانی وریاض معارفك دیواری اوزره خار
مشابه سنده در ﴿ مثنوی ﴾ حرف وصوت وكفت را برهم زنم * تا كه بی
این هرسه باتو دم زنم) پس حرف وصوت وكفتی بری برینه اوررم یعنی محبوب

حقیق حضرت مولانا قدس الله سره العزیزه دیرکه حرف وصوتی رفع ایلرمکه
بو مرتبه ده بونلرك حکمی بو قدر ناکه بو اوچیسز مرتبهٔ وحدتده سنکله دم اورورم
وسکا سر کو اولورم اول سر بودرکه بو بیتلرله انی بیان بیورولر ﴿ مثنوی ﴾
آن دمی کزآدمش کردم نهان * باتو کویم ای تو اسرار جهان * آن دمی را
که نکفتم باخلیل * وآن غمی را که نداند جبرئیل * آن دمی کزوی مسیحادم نزد
* حق زغیرت نیز بی ماهم نزد) اول بردمیکه انی آدمدن نهان ایلدم واندن
کتم قلیدم سکا سویلرم ای سن جهانك اسراری سن ومجموعهٔ عالم وکون جامعسن
اول دمیکه خلیل ابراهیمه دیمدم سکا دیرم واول بر غمی که جبرائیل علیه السلام
بیلمز سکا بیلدیریرم واول بردمدرکه حضرت عیسی علیه السلام اندن دم اورمدی وخبر
ویرمدی حق تعالی کمال غیرتندن بزسزدخی هم اندن دم اورمدی بو کلمات لطیفه
وبوابیات شریفه نك الفاظندن معنایه واقف وحقیقته عارف اولمین کیمسه
بونی فهم ایلرکه حضرت مولانا قدس الله سره العزیز انبیادن افضل اوله مع
هذا بویله دکلدر ومراد شریفلری دخی تفضل علی الانبیا دکلدر بلکه بو محلده
اوچ وجه مراد اولنور واوچ کونه معنایه اشارت قیلنور که هر بری برهان
قاطعدرکه کیمسه اکا لادیمز اولا وارث کامل محمدی اول حضرته متابعت تامه ایله
انك حقیقتنه مظهر مرآت اولوب مقابله قیلدقده علی طریق الابدار یعنی
کنور القمر یستفاد من الشمس انوار شمس حقیقت محمدی بدر کامل وارث نبویده منجلی
اولدقده اول کامل کندی عصرنده اول کندنده علی طریق الوراثه ظهوره کلان مرتبهٔ
محمدیه نك ترجمانی اولور واکا مناسب ادا قیلور که بو مرتبه قطب اعظم وغوث اکبر
اولان کبارك مرتبه لریدر و حقیقت محمدیه دن ترجمان اولمق طریقیله سوز سویلمش
اولیا چوقدر جمله دن اکبر مشایخدن شیخ اکبر وابن فارض درکه اکثر کلاملری
ترجمانیت اوزره در لاسیما تائیهٔ ابن فارض که اکثر محلنده مترجم حقیقت محمدی
اولمشدر جمله دن بری بو بیتدرکه بیورولر * شعر * وانی وان کنت ابن آدم صورة
(وانی فیه معنی شاهد بابوة * پس حضرت خداوندکار دخی بو کفتار پر
اسراری ترجمان مرتبهٔ محمدی اولدیغی اعتباریله ادا بیورمشلر در حضرت
محمدك نا شریفی ذکر ایتدکلری دخی بو معنایه دلالت ایدر زیرا ان دمی کزوی
محمد دم نزد بسه لردی ویابو که مانند کلام ایلسه لردی توفیق مشکل اولوردی
وثانیا معنی بودرکه دمدن مراد نفس رحمانیدر ونفس رحمانی اصطلاحات
عرفا بابنده شول ظهورات الهیه یه اطلاق ایدرلر که مثل نفس الانسانی عالم بطوندن
خروج وظهوری اقتضا ایدوب تعینات ممکنه صورتنده ظهوره کلمش ومتجلیه
اولمشدر پس اکر نظر حق بینله بو کائناته نظر قیلسك جمیع موجوداتی اسما وصفات

الهیه دن بر اسمه و بر صفته مظهر کورورسن وهر بر صفتك مظهریتنی بر آخر مظهره
مقابل بولورسن پس هر بر پرده ده بر نوع سرو هر سینه ده بر کونه بر هوا واردر قطره یه
ویردیکی انسلی بی بحر زخاره ویرمدی وذره یه قیلدیغی تجلی بی شمس نوره قیلمدی
پس شان الهی بودرکه ایکی اینه یه بر صورتله نمایان اولمز و بر صورته ایکی کره
بر اسلوب اوزره تجلی قیلمز کما قال ابو طالب المکی ان الله لا یتجلی لصورة مرتین
ولا لصورتین مرة واحدة پس بو مقدمه معلوم اولدیسه بو تقدیر اوزره معنی دیمك
اولور که اول نفس وظهور یکه آدمدن نهان ایلدم یا مولانا سکا سویلدم وسکا
ایلدیکم ظهوری خلیله ایلمزم و بو غمکه سن چکرسن انی جبرائیل علیه السلام
بیلمز و بونی اکا سویلمزم و بو نفس ظهوردرکه مسیحا بو کونه ظهوردن دم
اورمدی پس نفس الامرده نظر اولنسه ظهور مولانا قدس الله سره العزیز
ظهور آدم کبی دکلدر واول ظهور که حضرت مولانا قدس الله سره العزیزده
عیان اولدی حضرت ابراهیم علیه السلامده بعینه ظهور ایدن اول صفت
واول حالت دکلدر وفی الحقیقه جبرائیل علیه السلام مولانایه مخصوص اولان
غمی بیلمز وحضرت عیسی علیه السلام مولاناده اولان ظهوردن دم اورمدی
ودخی اورمز مع هذا حضرت مولانانك قدس الله سره العزیز انبیادن افضل اولمق
لازم کلمز وحق تعالی غیرتندن بزسزدخی دم اورمدی دیمك معناسی حق بزسز
ظهوره کلمدی دیمکدر زیرا انك ظهوری بزمله و بزم وجودمز انکله در مغربینك
(بیت) ظهور تو بمنست ووجود من از تو * ولست تظهر لولای لم اکن لولاك)
دیمسی بو معنایی مؤیدر وحضرت شیخك * شعر * فلولاه ولولانا * لما کان الذی
کانا * قولی بو فحوانك مصدقی اولور فافهم وثالثا بر معنی دخی بودرکه جناب
حق جل وعلا بعض قولنه بر حالت و بر خصلت ویرر که انبیا علیهم السلام
وشهدا اکا غبطه ورشك ایدرلر (کما روی عن ابی مالك الاشعری قال کنت عند
النبی علیه السلام اذ قال ان لله عبادا لیسوا بانبیاء ولا شهداء ولکن یغبطهم النبیون
والشهداء بقربهم ومقعدهم من الله) پس بو غبطه ورشکی مستلزم اولان
مرتبه مقعد انبیا علیهم السلامده اولمغی اقتضا ایدر تا کم رشك انبیا علیهم السلام
وشهدا اصح اوله مع هذا اینه بونلرك انبیا علیهم السلام اوزره فاضل اولمسی لازم
کلمز والله اعلم ﴿ مثنوی ﴾ ماچه باشد در لغت اثبات ونفی * من نه اثباتم منم بی
ذات ونفی) ما لغتده ندر اثبات ونفی مابینده مشترك بر حروفدر اثبات اولدیغنه مثال
ما الانسان دیدیکك کبی نفی اولدیغنه مثال ما زید موجود که ما کبی وزبان فارسیده
دخی ما جماعت متکلمیندن عبارتدر یعنی نحن که علی حدة هر برینك انانیتنه اشارتدر
والحاصل ما لفظنده اثبات ونفی معناسی بولندیغی کبی ما لفظی قابل اولان انسانده

دخی بلکه جمع اکوانده اثبات ونفی معناسی حاصل وموجوددر مثلا وجود مجازی وتعین صوریسی اعتباریله مثبتدر ووجود حقیقی یه نسبت اولنسه منفی در پس سالك اثبات مجازیسن ووجود موهومیسن عشق الهی ایله نفی قیلوب عدمیت اصلیه سنه واصل اولسه بن اثبات دکلم بن ذاتسزنفی مطلقم دیسه صحیح اولور بونفی وجود قیلان ولی حق زغیرت نیز بی ماهم زدیو انانیت موهومه سندن تعبیروتعین منفیه سندن تقدیر قیاسی حقدن ماعدا مستقلا بر وجود آخر اولدیغی اعتباریله دکلدر بلکه وجود مجازی ووهمیسی اعتباریله درکه بعد ظهور الوحدة المطلقه اول وجود موهومی برامر اعتباریدر بو مرتبه ده سن من نه اثباتم منم بی ذات ونفی دیمکك صحیحدر پس بو مقدمه اوزره ماقبلنده اولان ابیات شریفه نك معناسنی دخی تفکر ایله که متکلم ومخاطب کیمدر چونکه عاشق اوست تو خاموش باش دیملری دخی وحدت مطلقه نك غلبه سی اعتباریله در پس حضرت مولانا قدس الله سره العزیز بقا فناده بولندیغنه ووجود ترك وجودله حاصل قیلندیغنه اشارت ایدوب بیوررلر ﴿ مثنوی ﴾ (من کسی در ناکسی در یافتم * پس کسی در ناکسی در یافتم) بن کسلکی ناکسلکده بولدم پس کسلکی ناکسلکده صرف وفدا ایلدم پس باء عربیله اولمق دخی جائزدر یعنی چوق کسلکی ناکسلکده او بنائدم دیمك اولور ﴿ مثنوی ﴾ (جمله شاهان بندهٔ بنده خودند * جمله خلقان مردهٔ مرده خودند) مراد بقایی فناده ووجودی ترك وجود ایلمکده بولدم ولهذا وجود تعینمی بی وجود اولمقده وترك تعین قیلمقده بذل وفدا ایلدم دیمك اولور جمیع شاهلر کندی بنده سنك یعنی شاهلر دخی کندی بنده لرینه من وجه خدمت قیلمقدن وملتفت اولمقدن خالی دکللر بو جهتدن بنده لرینك بنده لری اولورلر جمیع خلقلر کندی مرده سنك مرده سیدر بوندن مراد جمله خلایق کندی طریقی حبنده جان ودل بذل ایلدیکی کیمسه یه جان ودل ویریجیدر وکمالیله کندی عاشقنه هرکس عاشق او ایجیدر دیمك اولور پس معشوق حقیقی بی دخی بویله بیل هرشول کیمسه که اکا زیاده مشتاقدر اول پادشاه اکا دخی زیاده مشتاقدر (کما قال فی الحدیث القدسی الاطال شوق الابرار الی لقائی وانا اشداء لهم شوقا) وهرشول کیمسه که انکیچون نقدر بنده لك ایلرسه اول پادشاه دخی من کان لله کان الله له تحواسنجه انکیچون اولور واکا تقریب وانسیت قیلور وانك جمیع حوایج ولوازمنی اداقیلور پس بو معنی جانب شاه حقیقیدن عبدك بنده لکنه مکافی اولور ﴿ مثنوی ﴾ (جمله شاهان پست پست خویش را * جمله خلقان مست مست خویش را) جمیع شاهلر کندی پستنك پستیدر جمیع خلقلر کندی مستنك مستیدر یعنی جمیع خلایق کندی یه طالب وعاشق اولنه طالب وعاشق اولمق وکندینك مستی اولنه مست اولمق واندن

لذت بولمق ظاهر وپیدا اولمشدر حتی حضرت خالق بیچون (من تقرب الی شبرا تقربت الیه باعا ومن تقرب الی باعا تقربت الیه ذراعا) حدیثنك فحواسی اوزره بر بنده سی اول حضرته تذلل وعبودیتله تقرب ایلسه اول حضرت مرتبهٔ عزتدن رحمت ورأفتله تنزل ایدوب اول بنده یه زیاده تقرب ایلیه بو معنایی تفهیم ایچون بو بیتی مثل موقعنده ایراد ایدوب بیوررلر ﴿ مثنوی ﴾ (می شود صیاد مرغانرا شکار * تاکند ناکاه ایشانرا شکار) مثلا صیاد قوشلره شکار اولور تا ناکاه انلری شکار ایده پس اول حینده صیاد کندی صید ایچون خدمت قیلمش اولور وصیدنه صید اولمش اولور چونکم اول مرغی صید ایلیه پس انك صیدی دخی اکا بنده وخدمتکار اولور ﴿ مثنوی ﴾ (بی دلانرا دلبران خسته بجان * جمله معشوقان شکار عاشقان) بی دل اولان عاشقلری دلبرلر جان ودل ایله استمشلر وطالب اولمشلردر جمیع معشوقلر عاشقنك شکاریدر اول جهتدنکه انك عزتی وشرفی ومحبوبیتی عاشقك عشقیله ظهوره کلور پس هر معشوقك حقیقتی کندی عاشقنه وطالبنه صید وشکار اولمش اولور اکرچه صورتا اندن اعراض ایلرسه ده ﴿ مثنوی ﴾ (هرکه عاشق دیدکش معشوق دان * کو بنسبت هست هم این وهم آن) هر کیمکه سن آنی عاشق کوردك معنی انی معشوق بیل زیرا اول عاشق نسبتله هم بودر وهم اودر یعنی معشوق محبت قیلدیغی جهتدن عاشقدر ومعشوقی اکا محبت قیلدیغی جهتدن معشوقدر مثلا یحبهم ویحبونه آیتندن منفهم اولان بودرکه الله تعالی بونلری سور وبونلر دخی اللهی سور دیمکدر پس محب من وجه محب ومن وجه محبوب اولور وعاشقیت ومعشوقیت ایکی جانبده بیله موجود اولور ﴿ مثنوی ﴾ (تشنکان کر آب جویند از جهان * آب جوید هم بعالم تشنکان) مثلا تشنه اکر جهاندن آب طلب ایلرسه آب هم عالمده تشنه لری استر زیرا آبك قدر وشرفی تشنه ایله معلوم اولور اکر تشنه اولمسه ایدی آبك شرفیتی ظهوره کلمزدی بو محله مناسب اولان تفصیل وتحقیق جلد ثالثك اواخرنده قریب ملاقات ان عاشق باصدر جهان سرخنده مسطور ومذکور اولمشدر فلیطلب فیه ﴿ مثنوی ﴾ (چونکه عاشق اوست تو خاموش باش * اوچو کوشت می کشد تو کوش باش) چونکم عاشق طالب فی الحقیقه اودرسن ابسم اول اوچونکه سنك قولغکی چکه سن قولاق اول قولغی چکمکدن مراد کلامی استماع ایچون تنبیه وایقاظ ایلمکدن کنایه در یعنی ای عاشق چونکم اول معشوق حقیقی سکا کندی کلامنی استماع ایلمکدن اوتری تنبیه ایلیه سکا لایق اولان اولدرکه سن کوش اوله سن همان انك کلامنی استماع قیله سنکه اول سنك کندی یه عاشق اولماکدر وکندیدن وحدتك سوزی ومرتبهٔ احدیتك سری وکلامی برسیل تندوتیزه بکزرکه ضعیف

الذهن اولان طالبلرك اودیهٔ فاو بنه اكر كذر ایلرسه انلرك قاو بنی وافهامنی ویران ایلمك مقرر اولدیسه كندی وجود شریفلرینه علی طریق التجرید خطاب ایدوب بو وحدت آمیز اولان كلماتك بند اولمسنه ومستور قالمسنه امر ایدوب بیوررلر ﴿ مثنوی ﴾ بند كن چون سیل سیلانی كند * ورنه رسوا بی وویرانی كند) ای مولانا بند ایله چونكم سیل سیلانلق وجریانلق ایلیه یعنی وحدته وحقیقته متعلق اولان سوز لسانندن جریان ایلسون واكر بند ایلمزسك اول سیل رسوالق وخرابلق ایلر اكثر ضعیف الفهم اولان عاقللرك عقلنی وادراكنی خراب ایلر اما بو تحذیر مبتدی اولانه وعاشق اولیوب مرتبهٔ غفلتده قلانه كوره در ﴿ مثنوی ﴾ من چه غم دارم كه ویرانی بود * زیر ویران كنج سلطانی بود) بن نه غم وترمكم عشق الهیدن بكا ویرانلق اوله زیرا ویران وخرابه التنده سلطانه منسوب كنج اولور ﴿ مثنوی ﴾ غرق حق خواهد كه باشد غرق تر * همچو موج بحر جان زیر وزبر) حق تعالینك عشقنده ومشاهده سنده غریق اولان دخی زیاده مستغرق استرجان دریاسنك موجی كبی زیر وزبر اوله تا فرق وتمییز قیدندن نجات بوله ﴿ مثنوی ﴾ زیر دریا خوشتر آید یا زبر * تیر او دلكش تر آید یا سپر) دریانك آلتی لطیفرك كلور یاخود اوستی لطیفرك كلور انك تیری دلكش رك كلور یاخود سپری دلكش رك كلور یعنی غریق حق اولان كیمسه بر مرتبه غرق اولمق استر كه جان بحرنك موجی كبی زیر وزبر اوله حتی دریانك التی خوشتر كلور ویاخود انك اوستی دلكش تر كلور فرق قبلیه پس بو بیتی بو معنایه وعدم فرق وتمییزه علت موقعنده ایراد بیوررلر ﴿ مثنوی ﴾ پاره كرده وسوسه باشی دلا * كر طرب را باز دانی از بلا) زیرا وسوسه نك پاره لنمشی اولورسك ای كوكل اكر طرب عنا و بلادن كیرو بیلورسك وجفایی وفاصفادن فرق قیلورسك مرتبهٔ استغراقك شرطی بو جمله احوال متضاده نك فرقی اولمقدر ﴿ مثنوی ﴾ كر مرادت را مذاق شكرست * بی مرادی نی مراد دلبرست) اكرسنك مرادیكه ذوق شكر وار ایسه ده مذاق بونده مصدر میمیدر ذوق معناسنه یعنی اكرسنك كندی مرادك ایچون شكر لذتی وار ایسه ومرادك سكا شكر كبی لذیذ ایسه بی مراداق ادبرك مرادی دكلیدر چونكه دلبرك مرادی عاشقك بی مراد اولمسی اوله اكر عاشق كندی شكر كبی لذیذ اولان مرادنی اختیار ایلرسه عاشق اولماز بلكه پاره كردهٔ وسوسه اولمق مقرردر زیرا عاشقك شانی كندی مرادنی دوستك مرادندن اوتری فانی قیلمق ودوستك مرادی هرنه ایسه انی كندی به مراد بیلمكدر (كما قال بعض العشاق) ارید وصاله ویرید هجری) فاترك ما ارید لما یرید ﴿ مثنوی ﴾ هر ستارش خونبهای صد هلال * خون عالم ریختن اورا حلال) اول محبوبك هر ستاره سی صد هلالك خونبهاسیدر

یعنی ستاره كبی اولان تجلیسی ولمعهٔ عشق وشوقی هلال كبی اولان نیجه یوز بیك عقلك دیتیدر هلالدن مراد بونده عقل وفكر اولور قلب انسانه نور ویردیكی واسطه ایله عالمك فانی دوكث اكا حلالدر یعنی عالمی هلاك ایلسه اكا لایقدر كه انك مقابله سنده اضعاف مضاعف مكافاتنی اعطا ایلر ﴿ مثنوی ﴾ ما بها وخون بها را یافتیم * جانب جان باختن بشتافتیم) بز كه زمرهٔ عشاقز انك بوانده بذل جان ودل كه ایلدك انك مقابله سنده بهامزی وخون بهامزی بولدق اول سببدن جان فدا ایلمك جانبنه ایودك عشاقك دیتی خدای تعالینك وصلت وقربتیدر تتكیم حدیث قدسی دلالت ایدر (من احبنی قتلته ومن قتلته فانا دیته) چونكم عشاق بو دیت عاجله اولان وصلت ومشاهده یی نقد بوله لر انك مقابله سنده بذل جان ودل ایلمك آسان كلوب اول دیتلرین الوب اندنصكره جانلرین بذل ایلمش اولور ﴿ مثنوی ﴾ ای حیات عاشقان در مردكی * دل نیابی جز كه در دل بردكی) ای دعوای عشق ایلیان كیمسه عاشقلرك حیاتی دوستك طریق عشقنده اولمكلكده در كوكل بولمزسن الا كوكل ایلتمكلكده یعنی كوكل صاحبی اولمزسك الا اول حضرته كوكل ویرمكده وحیاتی طیبه وابدیه بولمزسك الا روحكی اول حضرتك بولنسده بذل قیلمقده (كما قال ابن الفارض (شعر) بذاك جری شرط الهوی بین اهله * فطائفة بالعهد اوفت فوفت ﴿ مثنوی ﴾ من داش جستم بصد ناز ودلال * او بهانه كرده با من از ملال * كفتم آخر غرق تست این عقل وجان * كفت رو رو بر من این افسون مخوان * من ندانم آنچه اندیشیدهٔ * ای دو دیده دوست را چون دیدهٔ) * اعلم ایها الطالب كه ارباب توحیدك نظر شهودلرنده لا موجود الا الله در فاذا كان كذلك جناب حق ایله بز معامله ایلسه لركاه اطلاق وتنزیه مرتبه سی بوندن معامله ومكالمه ایلرلر واول مرتبه یه مناسب الفاظ سویلرلر وكاه تقیید وتشبیه مرتبه سی جهتندن معامله ومكالمه ایلرلر واكا موافق اداقیلرلر قرآن عظیم الشان تنزیه وتشبیه اوزره نازل اولمشدر وكذلك اخبار نبیٔ مختار تنزیه وتشبیه اوزره وارد اولمشدر پس عبد كامل ووارث فاضلك دخی كلامی بو اسلوب اوزره اولور پس بو مقدمه معلومك اولدیسه معنا اولور كه بن اول معشوق حقیقینك كوكلنی استدم ورضاسنی طلب ایلدم اول محبوب مطلق صد ناز وشیوه ایله بهانه ایلدی بكابندن ملال واستغناسندن اوتری ومحبوب حقیقی یه دل اسنادی آنی مقلب ومصرف اولدیغی اعتبار یله واول حضرته مرآة ومجلا اولدیغی ملابسه ایله در كه بیت الله وعرش الله دیدكلری كبیدر وملالت اكرچه صفت نفسانیه در اما غایتنه حمل اولنمق اعتبار یله اول حضرته اطلاقی صحیح اولور كه ملالتك غایتی تبری

واجتنابدر تنكيم اكثر صفت نفسانيه يى اهل تفسير بو اعتبار اوزره جناب حقه اطلاق ايلمشلردر پس بن اول حضرته ديدمكه اى محبوب حقيقى آخر بو عقل وجان سنك دريای عشقكك غريقيدر ونار شوقكك حريقيدر پس وصالكى نهان قيله ديدى يورى بكا بو افسونى اوقومه بن بيلزميم اول نسنه يكه سن فكر ايلرسن اى ايكى كوزشلى احول دوستى سن نيجه كورمش سنكه بنلكله دوست طلب ايلرسن و بنا كاديدم ديو ايكى لك سويلرسن بو ابيات شريفه كندى احوال معاملاتنى تقرير ايتمك طريقيله عاشق ومعشوقى حقيقتده غيرى بيلان كيمسلره تعريضدر ❊ مثنوى ❊ اى كرانجان خوار ديدستى ورا ❊ زانكه پس ارزان خريدستى مرا) اى جان ثقيل اول دوستى خور كوردك واكا غايت تعظيمله تعظيم ايلمدك زيرا كه آنى زياده اوجوز صاتون الدك كرانجان كثافت بدنيه ايله ثقيل اولان واللهك عبادت وطاعاتنده چابك اولمين كيمسه در واللهك امر شريفنى خورطوتمق كندو يى خور طوتمق منزله سنده اولديغندن اى كرانجان خوار ديدستى ورا يور ديلر مراد اى جانى طاعت حقده ثقيل اولان كيمسه اول دوستك امرنى ودينى خور كوردك زيرا كه آنى زياده اوجوز صاتون الدك يعنى بابا كدن آنى تقليدله ميراث بولدك اجتهاد ايدوب دين حق كسب قيلمدك وقرب حقه سعى ايله واصل اولمدك انكيچون بو متاع دين وطاعتك قدرنى بيلمدك ❊ مثنوى ❊ هركه او ارزان خردارزان دهد ❊ كوهرى طفلى بقرصى نان دهد) هر شول كيمسه كه بر شيئ او ارزان آله ارزان و يرر مثلا بر كوهرى بر طفل بر نان پاره يه و يرر زيرا انك قدرنى بيلز پس اى طفل طريقت اولان كرانجان سن دخى طاعت رحمانك قدرنى بيلميوب نفس وشيطان سنى نان وخوانله فريفته ايلسه لر اول نان وخوانى الوب طاعت رحمانى انك مقابله سنده ضايع ايدرسن وبيلزسنكه اول فى حد ذاتها نه كوهردر پس حضرت مولانا قدس الله سره العزيز حضرت خداى تعالى يه نه مرتبه عاشق ايديكن وافراط محبتده نيجه صادق ايديكن بياننه شروع ايدوب بيورديلر ❊ مثنوى ❊ غرق عشقى ام كه غرقست اندرين ❊ عشقهاى اولين وآخرين بر عشقه غريقم كه بو عشق ايچره غرقدر اولين وآخرينك عشقلرى يعنى اولين وآخرين نقدر مخلوق وار ايسه بو جمله نك عشقى اكر بر يره جمع اولسه بنم حضرت حق تعالى يه اولان عشقمدن جمله سنك عشقى محو ومستغرق اوليدى ديمك اولور ❊ مثنوى ❊ مجملش كفتم نكردم زو بيان ❊ ورنه هم افهام سوزد هم زبان ❊ من چو لب كويم لب دريا بود ❊ من چو لا كويم مراد الا بود) بو ذكر اولنان اسرار الهيه سوزنى مجمل ديدم مفصل سويلمدم واندن روشن ومشروح بيان ايلمدم واكر بويله ابهام وابهام اوزره اولميدى هم زبان يناردى هم افهام

پس بو مقامده كلامى على سبيل الكنايه سويلمك ومافى الضميرى بر وجه استعاره تعبير ايلمك ادب طريقته انسب وقانون شريعته اقربدر انكيچون بو كبار بو اسرارك اخفا واسرار ايچون بعض اصطلاحات وضع ايلمشلردر كه انك حقيقة مآلى اربابنه معلومه ومشهوره واغيار ونامحرمه مستوره در تنكيم بيورديلر بن چون لب ديسم مراد لب دريای وحدتدر لب محبوب صورت دكل ولب دريای وحدت اصحاب نبوت وارباب ولايتدر كه باطنلرى بحر وحدت وظاهرلرى بر بشريتدر وچون بن لا ديسم مراد الا اولور يعنى چون بن لايم وهيچم وفنايم ديسم بوندن مراد اثبات وجود حقيقى قيلمق و بقاى حقله باقى اولمق مراد اولور پس حقايق اسرار كفتار مشايخه بكماله عالم اولمين كيمسه لر مجرد الفاظدن مستفاد اولان معنايى مراد زعم ايدوب انكار جانبنه كيتميه لر تنكيم حق تعالى نهى بيوردى ولا تقف ما ليس لك به علم آيتيله ❊ مثنوى ❊ من ز شيرينى نشستم رو ترش ❊ من ز بسيارئ كفتارم خمش) بن زياده شيرينلكمدن ودرونمك لذيذلكندن يوزى اكشى اوتورمشم بن چوقلق سوزدن خاموش وساكتم يعنى درونم زياده حلاوت ولطافتده اولديغيچون عبوس الوجه اوتورمشم وكلمات طيبه ومقالات لذيذه يى چوق بيلديكم ايچون ساكت وصامت اولمشمكه عرفاء بالله اونلرك ومنبع ذوقه وصول بولنلرك خويى بويله اولور و بو خصلتلرك اظهارنه سبب وعلت اولدر كه ❊ مثنوى ❊ تاكه شيرينئ ما از دو جهان ❊ در حجاب رو ترش باشد نهان) تاكه بزم شيرينلكمز ايكى جهاندن وايكى جهانك اهلندن ترش رو بلق حجابنده نهان ومستور اوله ❊ مثنوى ❊ تاكه در هر كوش نايد هر سخن ❊ يك همى كويم ز صد سر لدن) تاكه بو سوز هر قولغه كلميه يعنى نامحرم اولنلر بو كلام حقيقت انجامى استماع قيلميه انك ايچون يوز سرلدنن برين سويلرز يعنى بو مثنويده اكثر سويلديكمز امر ونهى وعد ووعيد وقصص وضروب امثال وحكايات مشايخ ثقاتدر احيانا سرلدندن ووحدت مطلقه يه مناسب اولان سخندن دخى بوزده برنى نظمه كتوررز و بو كونه سوزدن از سويلديكمزه سبب اولدر كه نامحرم وبيكانه اولنلرك كوشنه بو كونه سوزلر كلميه و بو قدر سويلمكه دخى سبب مستعد اولان طالبه سرلدنى تعليم ايلمك ايچون اولور

❊ تفسير قول حكيم سنايى رحمة الله عليه بهرچه از راه وامانى چه كفران حرف چه ايمان ❊ بهرچه از دوست دور افتى چه زشت ان نقش وچه زيبا ❊

حكيم سنايى حضرتلرى بيورديلر كه هر نه شيئ سببيله كه راه خدادن كيرو قالهسن اول حرف نه كفر ونه ايمان يعنى كر كسه كلمهٔ كفر اولسون وكر كسه كلمهٔ ايمان اولسون چونكم طريق حقدن اول واسطه ايله كيرو قالهسن هيچ فرق يوقدر

اکرچه فرضی اول کبرو قالدیغك شیءٔ کلمهٔ ایمان دخی اولورسه حرف طرف معناسنه
دخی کلور بوتقدیر اوزره کرك کفر طرفی اولسون وکرکسه ایمان طرفی اولسون
هرنه سببله که راه حقدن کیرو قالهسن انده فرق اولمز هرنه سبب ایله که حقیقی
اولان دوستدن نبی دوشهسن اول نقش زشت نهایمش وزیبانه ایمش یعنی ایکسی
بیله برابردر ونقش زشتدن مراد کفر ومعاصی واعمال قبیحه وافعال سیئهدر
نقش زیبادن مراد ایمان وطاعات واعمال حسنه وافعال سنیهدر بوراده اکر برسؤال
اولنورسه که کفر وعصیان محققدر که انسانی حقدن وراه حقدن دور ایلر اما ایمان
واسلامك دور ایلك احتمالی وارمیدر الجواب اکر ایمان واسلام خالصا لوجه الله
اولمزسه وعامل اولان کیمسه عملی برای حق قیلمزسه مقرردر که انی حضرت حقدن
وطریق الهیدن دور ایلر پس محقق اولان اولیای عظام اول اعمالك صورت
حسنده اولدیغنه اعتبار ایتمیوب انی کفره برابر طوترلر که انك صاحبی معنی مشترك
اولمش اولور ودرمعنیءٔ (قوله علیه السلام ان سعدا لغیور وانا اغیر من سعد والله
اغیر منی ومن غیرته حرم الفواحش ماظهر منها ومابطن) سبب ورود حدیث
شریف اولدر که حق تعالی قذف ایدنلره حد بیوردقده سعد بن معاذ دیدیکه
یارسول الله اکر بن کندی خانمده برکیمسهیی خاتونمله فجور ایلر کورسم اکر
بن شاهد کتورمکه کیدرسم شاهد کلنجیهدك اول حاجتنی اداء ایدوب کیدر زیرا قرار قیلور
واکر اکا سوز سویلرکن قذف ایلرسم قذف ایچون تازیانه یرم واکر خاموش
اولورسم غیرت بنی اولدرر پس جناب رسول علیه السلام بیوردیلر که تحقیقا
سعد غیوردر و بن سعددن زیاده غیورم والله بندن اغیردر اول سعد غیوردر
اول اللهك غیرتندندر که فواحشی حرام ایلدی اول فواحشدن ظاهر اولانده
وباطن اولانده ﴿ مثنوی ﴾ جمله عالم زان غیور آمد که حق * برد در
غیرت برین عالم سبق) جمله عالم اول سببدن غیور کلدیکه حق تعالی حضرتلری
غیرتده بو عالم اوزره سبق ایلدی یعنی غیرت خدا جمیعسنك غیرتی اوزره غالب
اولدی پس سائر خلق غیرتی انك غیرتندن الدی ﴿ مثنوی ﴾ او چو جانست
وجهان چون کالبد * کالبد ازجان پذیرد نیك و بد) اول خدای تعالی فی المثل
جان کیدر وجهان اکا نسبت قالب کیدر نیك وبدی هرنه ایسه جاندن قبول
ایدر پس اجساد عالمده فی الحقیقه متصرف ومؤثر خدای تعالیدر پس خلقك
غیرتی انك غیرتنك اثریدر اصحاب شهود بووجودده مؤثر حقیقیدن غیری
کورمزلر وهرشیئك مرآت وجودنده انی کوروب اندن غیرییه نظر قیلمزلر چون
مقرب اولان اصحاب شهوددن برذات معنوی صادر اولسه غیرت الهیه انی
مشاهده ومعاینه مرتبهسندن ایمان مرتبهسنه تنزیل ایدر تنکیم بو معنایه اشارت

ایدوب بیوررلر ﴿ مثنوی ﴾ هرکه محراب نمازش کشت عین * سوی ایمان
رفتنش میدان نوشین) هرکمککه نمازنك محراب عین اولدی یعنی انك قبلهسی
وحدت مطلقه یی وحقیقت الحقایقی مشاهده ومعاینه ایلك اولدی انك ایمان جانبنه کتمسی
سن اکا عیب وشین بیل زیرا ایمان غیبه تصدیق ایلمکدر وعین غیبده اولان ظهوره
کلوب انی مشاهده ایلمکدر پس اهل اعیانك ایمان مرتبهسنه کلمسی انلره شیندر اما عوامك
مرتبهسنه کلمسی ومؤمن اولمسی انلره نسبت رفعت وشرفیتدر ﴿ مثنوی ﴾ هرکه شد
مر شاه را او جامهدار * هست خسران بهر شاهش اتجار) مثلا هرشول کیمسه که
پادشاهه تقرب قیلسه وجامهدار اولسه شاهدن اوتری اکا تجارت قیلمق وبازرکان
اولمق خسراندر ﴿ مثنوی ﴾ هرکه با سلطان شود او همنشین * بردرش شستن بود
حیف وغبین) هرکیمکه او سلطانه همنشین ومصاحب اوله اول کیمسه سلطانك قپوسی
اوزره اوتورمق حیف وغبندر ﴿ مثنوی ﴾ دست بوسش چون رسید از پادشاه *
کر کزیند بوس پا باشد کناه) پادشاهدن اول کمسیه چونکم ال اوپمك ایریشه اول
کیمسه اکر پادشاهك آیاغنی اوپمهیی اختیار ایده کناه وخطا اولور ﴿ مثنوی ﴾
کرچه سر بر پا نهادن خدمتست * پیش ان خدمت خطا وذلتست) اکر پادشاهك ایاغی
اوزره باش قومق خدمت وعبادتدر اول خدمت رفیعهنك اوکنده بو خدمت
خطا وذلتدر یعنی ال اوپمك خدمتنه نسبت ایاغ اوپمك حقیر ودونتردر اول مرتبهیه
مستحق اولمش ومحبوب حقیقی انی او خدمته لایق قیلمش ایکن بو خدمت مرتبهسنه
تنزل ایلسه نوعا خطا ایتمش اولور ﴿ مثنوی ﴾ شاه را غیرت بود بر هرکه او *
برکزیند بعد ازانکه دید رو) پادشاه حقیقته غیرت ایلك اولور هرشول کیمسهنك
اوزرینه که او کیمسه انك یوزنی کوردکدنصکره غیری اختیار وکزیده ایلیه
یعنی مشاهده مرتبهسنه ایروب برکیمسه محبوب حقیقته مقرب اولدقدنصکره
اکر غیر حکمنده اولان برشیءٔ اول کیمسه اختیار ایدرسه حق تعالی اکا غیرت ایلر
تنکیم برکیمسه برکیمسهیی زیادهسوسه اول کیمسهیی اختیار ایدرسه حق تعالی اکا غیرت
ایلر تنکیم برکیمسه برشیءٔ سوسه انك غیریله یاران اولمسنه غیرت ایلر (ان الله لغیور)
فحواسنجه حق تعالی خود جمیع خلایقدن اغیردر ﴿ مثنوی ﴾ غیرت حق
برمثل کندم بود * کاه خرمن غیرت مردم بود) مثلا حق تعالی حضرتلرینك
غیرتی فی المثل کندم اولور خلقك غیرتی خرمن صمانی کبی اولور ﴿ مثنوی ﴾
اصل غیرتها بدانید از اله * ان خلقان فرع حق بی اشتباه) غیرتلرك اصلنی اللهدن
بیلکوز خلایقك لایق اولان غیرتی حق غیرتنك فرعی بلوك شبههسز و بو غیرتك
شرح وبیانیدر ﴿ مثنوی ﴾ شرح این بکذارم و کیرم کله * از جفای ان نکار ده
دله) بو غیرت صفتنك شرحنی قودم وشکایت طوترم اولده دله اولان نکارك

يعنی چوق خاطره‌لی اولان يارك هجران وفراقنك جفاسندن نكار محبوب حقيقيدن عبارتدر وده‌دله تعبيری تجليات مختلفه صاحبی اولديغنه اشارتدر وبوندنصكره اولان ابيات ثلثه كندی حاللرينی تقرير ايلمك صددنده طالبه تعريض وامحاض نصح قيلنمشلردر كماذكر ناهذه القاعدة فی شرح ابيات ثمانی عشرفی بيت در غم ماروزها بيكاه شد ❊ مثنوی ❊ نالم ايرا نالها خوش ايدش ❊ ازدوعالم ناله وغم بايدش) ناله ايلرم زيرا ناله‌لر اكا خوش كلور ايكی عالمدن اكا ناله وغم كركدر يعنی ايكی عالمك اهلندن انك مقصودی ناله قيلمقدر وغمناك اولمقدر ❊ مثنوی ❊ چون ننالم تلخ ازدستان او ❊ چون نيم درحلقهٔ مستان او) انك قصهٔ پرغصه سندن نيچون ناله ايليم چونكم مستلرينك حلقه سنده دكلم ❊ مثنوی ❊ چون نباشم همچو شب بی روزاو ❊ بی وصال روی روز افروز او) انك روزيسز نيچون شب كبی اولميم يعنی انك روز كبی يوزيسز شب كبی نيچون تيره وتاريك اوليم وانك روز افروز اولان يوزينك وصاليسز شب كبی سياه پوش اولمق وتيره وتاريك اولمق بكا لايق اولور ديمك اولور ❊ مثنوی ❊ ناخوش اوخوش بوددر جان من ❊ جان فدای يار دل رنجان من) انك ناخوشی بنم جانم اوزره خوش اولور كه كل شیٔ من الحبيب حبيدر بنم دل رنجيده ايديجی يارمه جان فدا اولسون ❊ مثنوی ❊ عاشقم بر رنج خويش ودرد خويش ❊ بهر خشنودیٔ شاه فرد خويش) كندی رنج ودردم اوزره عاشقم كندی فرد ولانظير شاهمك خشنود لغندن اوتری ❊ مثنوی ❊ خاك غم را سرمه سازم بهر چشم ❊ تاز كوهر پرشود دو بحر چشم) غم طپراغنی كوزدن اوتری سرمه دوزرم يعنی انك طريق محبتنده غم چكمكی تنوير بصيرتم ايچون كحل ايلرم تاكم ايكی چشم درياسی سرشك كوهرلرندن پر اوله ❊ مثنوی ❊ اشك كان از بهر او بارند خلق ❊ كوهرست واشك پندارند خلق) اول كوز ياشنی كه خلق اندن اوتری كوزلرندن ياغدررلر كوهردر وخلق انی اشك صانورلر يعنی حق تعالينك خشيتی ومحبتی ايچون كوزلرندن نزول ايلين دموع جواهر ولآلی كبی عندالله وعندالملائكة مقبول وذی قيمتدر نتكيم شيخ عطار حضرتلری نقل ايدرلر جنيد حضرتلرندن جنيد حضرتلری ديرلر كه بر برده كيدردم كوردمكه آسمانك ملكلری آسماندن چوق چوق نزول ايدوب بنم اوكمده يری برينه مزدحم اولدقلری حالده زميندن برشیٔ قاپشررلر واكا كمال رغبتله رغبت ايدوب يری برندن اليشورلر انلرك بومرتبه رغبتنه تعجب ايدوب ايچلرندن برينه سؤال ايلدمكه بورغبت ايليوب يری بريكزدن قاپشديغكز نه شیٔ در جواب ويروب ديديكه سندن مقدم بو محله برشوريده دل عاشق اوغرايوب كمال محبتندن برآه سوزان چكوب كوزلرندن برقاچ قطرات

سرشكی ياغدردی حب الهيدن نزول ايلين سرشكك ودموعك عندالله وعند الملائكه كمال شرفنه وقوفز اولديغيچون انك كوزندن اينن برقاچ قطرسنه كمال رغبتله رغبت ايليوب وآسماندن انكيچون نزول ايليوب انی يری بريمزدن قاپشدقكه اول بزم قتمزده جواهر ولآليدن اولی وبهتردر ديديلر ❊ مثنوی ❊ من زجان جان شكايت ميكنم ❊ من نيم شاكی روايت ميكنم) بو بيتده ايكی وجه جائزدر وجه اول استفهام اولمقدر بوتقدير اوزره معنی بن جانك جانندن يعنی حضرت جاناندن شكايت می ايلرم بن شاكی دكلم حالمی حكايت وروايت ايلرم وجه ثانی استفهام اولمقدر بوتقدير اوزره معنی بن جانك جانندن بحسب الظاهر شكايت ايلرم يعنی بنم سوزمده حضرت جاناندن ظاهرا شكايت ايلمك شائبه‌سی منفهم اولور وفی الحقيقه بن شاكی دكلم بلكه حسب حالمی طالب اولانلره تعليم ايچون روايت وحكايت ايلرم ❊ مثنوی ❊ دل همی كويد ازو رنجيده ام ❊ وزنفاق سست می خنديده ام) كوكلم هميشه بكا ديركه اندن انجمشم ودللك سست وضعيف نفاقندن كولمشم يعنی قلب عاشق معشوقله برمرتبه متحد اولور واندن برمرتبه لذت آلوركه كندی ذوقنی اغيار ونامحرملردن بعض شكايت آميز كلمات وحالاتله كزلديكندن ماعدا عقل وروحندن دخی اخفا ايتمكه قصد ايدوب زياده لذتندن وبغايت يارله الفت وانسيتندن شكايت كونه اولان حال ومقالی روپوش ايدينوب عقل وروحی دخی بو كونه شكايت آميز اولان كلماتله فريفته ايلمك استر مثلا كوكل عقله ديركه بن اول دوستدن انجندم زيرا بلاور ياضتی بكا چوق تحميل ايدر حال بوكه باطنا دل اندن راضی وشاكردر پس عقل دخی قلبك بوكونه رازنی وسرنی دويدقده انك نفاق سستندن خنده ايلر بومعنادركه حضرت مولانا قدس الله سره العزيز كنديلرك قلب شريفنك حالنی نقل بيوررلر تاطالب اولانلر بيله‌لر ولی كاملك قلبنه بوكونه حال دخی كلور ايمش كه سری ياری كنديلردن بله اخفا واستتاره قصد قيلرايمش ❊ مثنوی ❊ راستی كن ای توفخر راستان ❊ ای توصدر ومن درت را آستان ❊ آستان وصدر در معنی كجاست ❊ ما ومن كوان طرف كان يارماست) بوخطاب مظهر حقيقت محمديه اولان كامل ومكمله در بعد مناجات محبوب اكرم شرح روح اعظم ومكالمهٔ نورافخمه شروع ايدوب بيوررلر كه راستلك ايله وعدالت واستقامتله نظر قيل ای راست اولان اوليای عظامك وانبيای عليهم السلامك مفخری سن صدر كائنات واشرف موجودات سن وبن سنك باب سعادتكك ايشكی يم وبو آستان وصدر اعتباری ودخی بوكونه هلال وبدر صافی وكدر كفتاری جمعا صورته كوره در عالم معناده صدر وآستانه واعلا واسفل وميانه قنده در وبزوسن وبنقی اول طرفده كه بزم يار يمز انده در

یعنی بو تعینات مرتبهٔ آن لا تعینده صیغمز ومقام وحدتده مغایرت واثنینیت اولماز
(مثنوی) ای رهیده جان تو از ما و من * ای لطیفهٔ روح اندر مرد وزن)
ای مظهر حقیقت محمدیه اولان کامل که سنك جانك ماومن قیدندن رها بولمشدر
وای مرد وزنده اولان روحك لطیفه‌سیکه سنك نورك اغیار وماسوادن خلاص
اولمشدر لطیفهٔ روح اصطلاح مشایخده شول دقیقة المعنی ورقیقة الفحوی
اولان حقیقتده درلر که عبارته صیغمز واشارته کلمز (مثنوی) مرد وزن چون
یك شود آن یك توی * چونکه یکها محو شد آنکه توی) چونکم مرد وزن تعینی
مضمحل وهالك اولوب مرتبهٔ وحدت براوله‌لر ووحدت مطلقه مقامنی بوله‌لر
اول وحدت بلا مقید سنسن چونکم کثرت اعداد مقابلی اولان وحدتلر محو اوله
اونی تعیزسنسز کف تصغیر ایچوندر (مثنوی) این من وما بهر آن بر ساختی *
تا تو با خود نرد خدمت باختی) بو من وماده مراد تعینات کثیره‌در پس معنی
ای حقیقت واحده بو تعینات کثیره‌یی انکچون دوزدك ولایلی کائناتی سلك
وجوده بو جهتدن درلك تاسن فی الحقیقه کندو شئونات ذاتیه‌ك ایله وبحسب
الظاهر صفاتکله خدمت عبادت نردنی اوینه‌دك اکر نظر حقیقت ایله نظر
اولنسه اغیار وسوی یوغمز وغیریت واثنینیت یوقمز وغیریت انجق کثرت
وصورت اعتباریله‌در انکچون شیخ اکبر حضرتلری فتوحاتك اولنده
بو مرتبه‌نك غلبه‌سی اعتباریله بیوردیلر (شعر) العبد حق والرب حق * فیالیت شعری
من المکلف * ان قلت عبد فذاك میت * او قلت رب انی یکلف) وعارفه بو آیت
کریمه‌نك سری بس درکه هر آن صلی ای حال الله دیه وغیرینی ترك ایلیه کما قال
الله تعالی (قل الله ثم ذرهم فی خوضهم یلعبون (مثنوی) تامن وتو هاهمه
یکسان شود * عاقبت مستغرق جانان شود) تامتکلم ومخاطب یعنی غایهٔ وحدت
وتجلیٔ احدیت اولدقده دوکلی یکسان اولورلر واختلاف اضداد مرتفع اولوب
عاقبت الامر کالکواکب فی سطوع ضیاء الشمس مستغرق جان اولورلر وحدت
ظهوره کلور (مثنوی) این همه هست وبیا ای امر کن * ای منزه از بیا
وازسخن) امر کن یعنی آمر کن درعدل یعنی عادل اولدیغی کبی ویاخود مضاف
مقدر اولور ای ذو امر کن تقدیرنده خطاب مطلقه‌یه در بیوردیلر که بو دوکلی
ذکر اولنان فنای من وما اوار در مقرردر و بقای فردانیك خصوصیتی اول حضرته
معتقدر وکل سن ای امر کل صاحبی و بن سکا کل دیدم ای سن شول منزه‌سن کل
دیمکدن وحرف وصوتله امر ایلمکدن وسخن سویلمکدن پس قنجن جناب حضرته
علی طریق التشبیه بو لفظ اطلاق اولنسه درحال اندن تنزیه لازمدر تاکه مشبهه
ومجسمه طائفه‌سنك اعتقادینه مشابه ومذهبلرینه موافق اولمیه پس بو محلده

بیا لفظندن مراد ظهور وبروز ایله وحدانیتله ای امر کن امرینك صاحبی
دیمك اولور وتنزیه اول حضرته کل ظهور ایله دیمکدن وناسك بو کونه سخندن
لازم کلور (مثنوی) جسم جسمانه تواند دیدنت * در خیال آرد غم
وخندیدنت * دل که او بستهٔ غم وخندیدنست * تو مکو که لایق آن دیدنست)
جسم اولنلر جسمانیت مرتبه‌سنده قالنلر ای محبوب حقیقی سنی جسمانه کورمکه
قادر اولور سنك لسان شرعده ثابت اولان غم وخنده‌ء فرحکی خیاله کتورر
وجسمده اولان خنده وفرح کبی قیاس ایدلر مثلا مجسمه ومشبهه مشربنه مایل
اولان جسمانیلر آیات واخبارده وارد اولان متشابهاتی مثلا وجاء ربك کبی
وضحك الله البارحة حدیثی والله یفرح بتوبة عبده المؤمن حدیثی کبی آیات
واحادیثی ظاهرنه حمل ایدوب حضرت محبوب حقیقته اسناد اولان غم وخنده‌یی
خیاله کتورر وتنزیه ایده میوب ایمان واسلامن یتورر بردل که دخی کوکلك
وغمك بسته ومقیدیدر سن دیمه که اول کوزمنك لایقیدر یاخود معنی سن
دیمه که اول کوکلك لایقی کورمکلکدر یعنی کورمکلك انك لایقی دکلدر زیرا
صحیح مشاهدهٔ حقه لایق اولان قلب غم وخنده قیدندن آزاد اولاندر فرضی
برکیمسه دخی هنوز مقید صفات جسمانی ایکن تنزیه ایلسه تنزیهی تحقیق اولمز
بلکه تقلید اولور فرسنا الله وایاکم عن قیود الجسمانیة سروری اول بیتی استفهام
اولق اوزره معنی ویرمشدر یعنی جسم وجسمانی سنی کورمکه قادر اولورمی یعنی
اولمز دیمك اولور اکر نسخه جسم وجسمانی اولورسه بو دخی وجهدر وشمعی دخی
بعض نسخه‌ده چشم واقع اولدیغی اوزره استفهام انکاری معناسن ویروب درکه
سنی جسمانی چشم کورمکه قادر اولورمی یعنی قادر اولمز نتکیم بو آیت کریمه انی عیان
ایلر (لا تدرکه الابصار وهو یدرك الابصار) سکا غم وضحکی کیمسه خیال وفکرنه
کتوررمی یعنی کتورمز زیرا که سن غم وخنده‌دن منزه‌سن نسخهٔ جسمانی اولدیغی
تقدیر اوزره بو معنی دخی وجه‌دن خالی اولمز اما اولکی‌سی اولیدر (مثنوی)
آنکه او بستهٔ غم وخنده بود * او بدین دو عاریت زنده بود) اول کیمسه که اوغم
وخنده‌یه بسته اوله اول کیمسه بو ایکی عاریت سببیله زنده اولور یعنی بوغم
وخنده که انسانك وجودنده ایکی عاریتی حالتدر غم وخنده‌یه بسته اولان کیمسه
بو ایکی عاریتی اولان حالتله دیریلور دیمك اولور (مثنوی) باغ سبز
عشق کو بی منتهاست * جز غم وشادی درو بس میوه‌هاست) عشق الهینك
سبز وتازه باغیکه او بی منتها وبی غایتدر غم وشادیدن غیری اول عشق باغنده
چوق میوه‌لر واردر (مثنوی) عاشقی زین هر دو حالت برترست * بی بهار
وبی خزان سبز وترست) عاشقلق بو هر ایکی حالتدن عالیدر کدر بهارسز

وخزانسز عاشقلق تازه وتردر یعنی بوشادی وغم حالتلرندن عاشقلق برتردر وانك
بهاری دائمدر اخلاف هوا ایله زائل اولمز وناقص اولمز ﴿ مثنوی ﴾ ده زکات روی
خوب ای خوب رو * شرح جان شرحه شرحه باز کو) ای ذاتی خوب اولان محبوب کوزل
ذاتك زکاتنی یعنی طهارتنی و پاکلکنی زکات حقیقی یه محتاج ومفتقر اولان وتزکیه
وتمیه طلب قیلان عاشقلره ویر و بونلری اوث وجود ومجاز یدن تطهیر قیل وخوب
یوز بکك فراق وهجرانندن شرحه شرحه و پاره پاره اولان جانك شرح وتفسیرین
سویله واکا شرح صدر اعطا ایله ﴿ مثنوی ﴾ کز کرشمهٔ غمزهٔ غمازهٔ * بردلم بنهاد داغ
تازهٔ) کرشمه ناز و کوز اوجیله بقمق غمزه کوز وکرپك قیمق فارسیده غمازه
دورتوبجی وکین ایدیجی معناسنده کاور عربیدر پس تقدیر معنی بن او محبوبه
دیدمکه ای خوب روی کوزل یوز بکك زکاتن اعطا ایله و بو شرحه شرحه
اولان جانك شرحنی سویله پس اول محبوب درحال طعان اولان غمزه سنك
ناز ایله نکراندن بنم کوکلم اوزره برداغ تازه وزخم بی اندازه قودی غمزهٔ غمازه
عبارتدر تجلی ذاتیهٔ جلالیه دن زیرا غمزه عینه مخصوص برشیودر وغمازه
اولمسی کیندار وخونخوار اولمسی مشعراولور یعنی بن دیدمکه طهارت ذاتکدن
بکا اعطا ایله پس اول حضرت تجلی ذاتیهٔ جلالیه سندن بنم قلبم اوزره
وسخ بشریتی مطهر ودنس وجودی مزیل برداغ تازه قودیکه معنا لطف بی
اندازه در زیرا اکرچه معنی حیات ولذات جسمانی اولدیغی حیثیتدن درد
وداغدر اما معطی وجود حقانی بو لدیغی جهتدن ورد باغدر اکر بو محلده
بو سؤال اولورسه که علما لسان شرعده شان حقده وارده اولمین اسما والفاظك
جناب حقده اطلاقنی جائز کورمزلر پس کرشمه وغمزه و بونك امثالی لب لعل
بامزه اطلاقی اول حضرته نیجه ممکن اولور الجواب نعم علمانك بو خصوصده
اختلافی واردر اکثری بو مذهبه ذاهب اولمشلردر که اسماء الله توقیفی در حضرت
حقه بر اسمی و بر لفظی اطلاق ایلك شارعك اذننه موقوفدر اکر اسان شارع
انك اطلاقنی جائز کوردی ایسه اول اسمله تسمیه اولنمق جائزدر والا فلا و بعضیسی
دخی دیرلر که هر شول لفظکه بر معنایه دلالت ایلسه که اول معنی شان حقده موجود
وثابت اولسه اول لفظك جناب حقه اطلاقی صحیح اولور بلا اذن شارع شول
وقتده که اول حضرتك جناب کبریاسنه لایق ومشعر تعظیم اوله و بعضلر دخی بو مذهبه
ذاهب اولمشلردر که دیرلر هرکاه که عقل دلالت ایلسه که جانب حق متصفدر صفات
وجودیه دن وسلبیه دن بر صفتله پس اول صفته دلالت ایلین بر لفظی اطلاق
ایلك جائز اولور خواه عربی خواه فارسی اکثر ناس زعم ایدرلر که حضرت مولانا
قدس الله سره العزیز بعض اصطلاحنده بو مذهبی اختیار ایلمش اوله لرحال بو که

مصرع * عاشقانرا مذهب وملت خد است * بیوردقلری اوزره حضرت مولانا
قدس الله سره العزیز اطلاق الفاظده بو مذهبه ذاهب دکلدر بلکه جواب شافی
وکلام وافی اولدر که اولیای عظامك اوچ حالاتی واردر اولا عقل وصحو حالی
مادامکه عقل حالنده اوله لر اولکی مذهب جمهور اوزره جناب حقه لسان شرعك
اطلاق ایلدیکی اسما والفاظله مکالمه ومعامله ایدرلر ثانیا سکر واستغراق حالیدر
بو مرتبه ده شراب عشق حقله مست اولورلر ومشربلرینه موافق ومناسب هرنه
ایسه تکلم وتلفظ قیلورلر و بو مرتبه ده بونلر بو سوزك اداسنده و بو کونه کلماتك
جناب حقه اطلاقنده معذورلردر زیرا بو حالده بونلر عقال عقلدن دورلردر
پس رعایت ادب شرع عاقله واجبدر مست ومستغرق اولنه دکل ومست
وهشیار اولمق زیاده منتهی اولنه ممکندر اوسط سلوکده اولنه قابل دکلدر نتکیم
بیورررلر * جمع صورت باچنین معنی ژرف * نیست ممکن جز بسلطان شکرف *
سکر وهشیاری بباید جمع کرد * تا براه فقر باشی شیرمرد * وثالثا فنا فی الله حالیدر
بو مرتبه ده تفرقه وتمیز برطرف اولور وقدم وحدوث قیدی مرتبهٔ عقلده
قالور وتعینات وتشخصات غلبهٔ نور حقده مختفی اولور وهستی مجازی سالك
محو وفنا بولور پس بو مرتبه ده اولنلرك لسانندن هرنکم جاری اولورسه اول
کلام حقك اولور مثلا بایزید حضرتلرینك (سبحانی ما اعظم شانی لا اله الا انا
فاعبدونی) دیمسی کبی وکبار مشایخدن بو کونه الفاظ صادر اولمسی کبی
و بو مرتبه ده سویلنن کلامه کیمسه نك دخل ودق جائز اولمز زیرا بو مرتبه ده
اکرچه اول کلام ظاهرا بونلردن صادر اولور اما نفس الامرده حقدن ظهوره
کلور پس حقه دخل ودق ایلك صحیح اولمز * بیت * برین معنی کسی را بر
تو دق نیست * که صاحب مذهب اینجا غیر حق نیست ﴿ مثنوی ﴾
من حلالش کردم ارخونم بریخت * من همی کفتم حلال اومی کریخت) بن اول
محبوبه حلال ایلدم اکر قانم دخی دوکدیسه بن قانم دوکمکی حلال اولسون دیردم
اول محبوب قچردی یعنی بن انك جفاسنه بر مرتبه ده عاشق اولدمکه حتی قانم
دوکمکی وهلاك ایتمکی اکا حلال قلدم و بنی تیغ عشقکله محو وفانی ایله دیردم
اول بنی محو ایتمکدن وسوزمی اشتمکدن اجتناب ایلردی ﴿ مثنوی ﴾ چون
کریزانی زنالهٔ خاکیان * غم چه ریزی بردل غمناکیان) ای محبوب حقیقی چونکم
قاچیجی سن وقبول ایتمیجی سن خاکیلرك ناله سندن پس غمی نیچون دوکرسن
غمناکیلرك کوکلنه اشباع واواه چرا معناسنه اولان چون اوقتده مناسبت ازاولور
فافهم ﴿ مثنوی ﴾ ای که هر صبحی که ازمشرق بتافت * همچو چشمهٔ
مشرقت درجوش یافت) ای سن شول سلطان اعظم سن که هر صبح که مشرقدن

طلوع ایلدی سنی چشمهٔ مشرق کبی یعنی آفتاب کبی جوش وخروشده بوادی
یعنی نثارجود ورحمتله و بخشایش واعطای نعمتله آفتاب عالمتاب کبی سنی مفیض
وخطابخش بوادی ﴿ مثنوی ﴾ چون بهانه داری این شیدات را * ای بهانه
شکرین لبهات را) چونکم بوصفت کرم وجودله متصف برپادشاهسن اویله
اولیجق نیچون تعلل و بهانه ویردسن بومبتلا وشیدا که ای سنك قیمت وبهاك
بوقدر شکرین لبلرك . لبلردن مراد نفس رحمانی وتجلیات لطیفهٔ سبحانی درکه
حیات بخش جمیع عالم والذتده جان بنی آدم درچشم باردن حاصل اولان بیمار
وجکر خوارلکه لب لعل یارشفا وصحت ویرر * بیت * نکرازچشم وازلب چیست
پیدا * لوازم رارعایت کن درانجا * زچشمش خواست بیماری ومستی * زلعلش
کشت پیدا عین هستی * زچشم اوهمه دلها جکرخوار * لب لعلش شفای جان
بیمار ﴿ مثنوی ﴾ ای جهان کهنه راتوجان نو * ازتن بی جان ودل افغان
شنو) بو بیت خدای متعاله خطاب اولمدنه قابلدر وآینهٔ خدا اولان خلیفة اللهه
خطاب اولمقده قابلدر جناب خدایه خطاب اولورسه ای غم والمله فرسوده
وکهنه اولان اهل جهانه هدایت ومسرت بخشکله جان نوکبی اولان خدا
بی جان ودل اولان وکندوبی فناقیلان تندن افغان ونالهیی ایشت وقبول ایله
اکر آینهٔ رحمان ومظهر یزدان اولان انسان پرعرفانه اولورسه تقدیر کلام
بویله دیمك اولورکه ای کهنه جهانه تازهجان وای فرسوده اولان اکوانه روح
روان بی دل وجان اولان تندن ناله وافغانی کوش ایت ودخی سکا سوبلرم ایشت
بومعنی اولیدر مابعدنه نسبتله نهایت مافی الباب درحال ظاهردن مظهره انتقال
اولنمش اولور ﴿ مثنوی ﴾ شرح کل بکذار از بهر خدا * شرح بلبل کوکه
ازکل شدجدا) ای شارح اسرار کل وای هادیٔ اعدل سبل خدا حق ایچون
شرح کل حقیقی بی ترك ایله وکل معنویدن جدا اولان عشق بلبلنك شرحن سوله
﴿ مثنوی ﴾ ازغم وشادی نباشد جوش ما * باخیال ووهم نبود هوش ما *
حالتی دیکربود کان نادرست * تو مشو منکر که حق بس قادرست) زکه بلبلان
کلستان عشق وعندلیبان بوستان شوقز بزم جوش وخروشمز غم وشادیدن اولمز
بلکه تجلیات الهیه وتصرفات ربانیهدن حاصل اولور وکذلك علم وهو شمز خیال
ووهمه منسوب اولان علم وهوش دکلدر بلکه ورای عقول سلیمه وفهوم
مستقیمهده برحالت دیکردرکه اول قتی نادر الوقوع درسن صقین ورای عقلده
نه کونه حالت ومعرفت اولورکه عقول انسانی انی ادراك ایلیه دیومنکر اولمه که جناب
حق زیاده قادرالله در عقول سلیمه نك ادراك ایلدیکی احوال وعلومی عشاقنه
میسر قیلور کما قال ابن الفارض * شعر * فثم وراء العقل علم یدق عن * مدراك

غایات العقول سلیمة ﴿ مثنوی ﴾ توقیاس ازحالت انسان مکن * منزل اندر
جور ودر احسان مکن) ای سن عشق الهیده سن عشق حالتی ناسدن بولمرك
مرتبه سنه استدلال ایتمه وجور واحسان مرتبه سنی منزله طوتمه یعنی
بومرتبه لرده قالمه ﴿ مثنوی ﴾ جور واحسان رنج وشادی حادثست *
حادثان میرند وحقشان وارثست) زیرا جور واحسان وغم وشادی حادثدر
پس جمیع حوادث اولورلر ومضمحل اولورلر وحق بونلره وارثدر زیرا المحدث
اذاقرن بالقدیم لم یبق له اثردر اویله اولیجق قدیم اولان عشقك حالاتی محدثات
کبی اولمز والله اعلم ﴿ مثنوی ﴾ صبح شد ای صبح راپشت وپناه * عذرمخدومی
حسام الدین بخواه) بو بیتده صبحدن مراد صبح ظاهر اولمقده وصبح حقیقی
اولمقده قابل اما ایکیسی بیله مراد اولمق اولیدر یعنی ممکندرکه حضرت مولانا قدس
سره العزیز کیجهدن نظمی مثنوی یه شروع ایدوب حضرت حسام الدین چلبی
کتابت ایدوب بومحله کلدکده کیجه کیدوب صباح کلدکده حضرت حسام
الدین چلبی نك بوخدمتی ایچون جناب حقدن عذر دیلش اوله لر وبنده صباح حقیقته
ایما واشارت قیله لر پس معنای بیت دیمك اولورکه بزنظم مثنوی به مشغول ایکن
صباح اولدی ای صبحه معین وملجأ اولان الله بنم مخدوم ومعظمم حسام الدین
چلبینك عذرنی دیله نکته بودرکه الهی بنم انك خدمتنه لایق اعتذار ایتمکه قادر
دکلم بلکه کرمکدن اول حضرتك عذرنی سن دیله دیمك اولور اکر بوراده
برسؤال اولنورسه که عذر کناهك عذرنی دیلمکه دیرلر دخی تقصیر ایتدیکی
دیلمك محلنده استعمال اولور پس حسام الدین چلبینك عذرنی سن دیله دیمك
نیجه مناسب اولور جواب بودرکه بوراده عذرانك شکروتعظیمدن اولان قصوری
دیلمکدن عبارتدر پس دیمك اولورکه یارب بن اول حضرتك ادای شکروتعظیمنده
چوق قصور ایتدم پس اول تقصیرك عذرنی سن دیله یعنی سن بنم ایتدیکم
اکسکلکی سن تمام ایله وبنم اکاایده جکم شکر وتعظیمی کماینبغی ادا ایلمکه سن قادر
سن دیمك اولور وجناب حقك عبده اعتذار ایلمسی منکراتدن دکلدر بلکه حدیث
صحیحله ثابتدر کماروی عن حسن البصری (قال قال علیه السلام یؤتی بالعبد یوم
القیمة فیعتذرالله الیه کما یعتذرالرجل فی الدنیا الیکم فیقول تعالی بعزتی وجلالی
مازویت عنك الدنیا لهوانك علی ای عبدی ولکن لما اعددت لك من الکرامة
والفضیلة الی آخره ﴿ مثنوی ﴾ عذر خواه عقل کل وجان توی * جان وجان
تابش مرجان توی) ای کریم ذوالمنن عقل کلك وجان کلك عذرخواهی سنسن
یعنی عقل محمد وروح محمده تعظیم وتفخیم قیلان سنسن عذرخواه اولمق تعظیمدن
کنایه در پس ذکرملزوم اراده لازم قیلندن اولور کذلك وارثان عقل کله دخی

جنـاب حق بو يله تبجيل وتكريم قيلور وسـن اى رجـان ذوالكرم جانلرك جانى ومرجان كبى اولان قلبك نورلمعانيسن مرجاندن مراد قلبدركه كثرة انشعـابنده وحمرتنده وا كثرى بعدالجمدورى صنو برى الشكل اولمسنده قلبه مشابهت واردر ﴿ مثنوى ﴾ تافت نورصبح ومااز نورتو * در صبوحى بامى منصورتو) نورصباح سعـادت طـالع اولدى و بزسنـك طلعت پاك وروى تابنـاككدن مى منصوركه وشراب ظهوركه صبح سـعادت وحقيقت باده سـن ايچمده يز ﴿ مثنوى ﴾ دادهٔ توچون چنين داردمرا * باده كه بود كوطرب آردمرا * باده درجوش كداى جوش ماست * چرخ دركردش كداى هوش ماست) بوراده باده دن مراد مطلقا مكيف ومست كننده ولذت دهنـده اولان شيدر اكر صـورى واكر معنوى پس معنى اى سـاقىء باقى چونكم سنـك فيض ودادك بنى بوكونه مست وكشـاده طوتر بادهٔ صورى ومكيف امكانى نه دركه اول بكا طرب كتوره وبنده نشـاط وانبسـاط بتوره بلكه جمـله باده حكمنده كيف و يرنلر وپژمرده وافسرده اولنلر ابدانى در انى كورنلر وكمال لذت وذوقنه ايرنلر جوشش وظهورده بزم جوش باطنمزك محتـاج ومفتقر يدر وچرخ سر كردان كرد ش ودور انده بزم عقلمزك كداوفقير يدر اتفاق مشـايخ صوفيه واجماع حكماء مشـائيه واشراقيه بونك اوزر ينه دركه مواليد ثلثه وعناصر اربعه ده متصرف افلاك تسعه وافلاكده مدبر ومتصرف عقـول وعقولده مدبر ومتصرف عقـل كلدر و بو عقـل كل برحقيقتدركه هرقومك اسـانده بركونه عبارتله مسمى در * شعر * عبـاراتنا شتى وحسنـك واحد * وكل الى ذلك الجمال تشـير * پس حقيقت برولىء كامل حضرت محمد عليه السلامه كمال متا بعتله بوحقيقته مظهر وبو كماله مجلى اولدقده ديـه كه جميع لذات وكيفيـات وجملهٔ اذواق ومشتهيـات ومسكرات جوششـده ولذتده ونشاط بخش اولمسنده بزم خم باطنمزده اولان راح وروحمزك جوششنك كداسيدر بو سـوز صادقـدر و كذلك بوچرخ سر كردان كردش ودورانده بزم هوشمزك تدبير وتصرفنـده مفتقردر و بزم عقل كليمزانده متصرف ومدبردر ديسـه بوقول دخى عقل وشرعه موافقدر بو كونه كلماتك جملهسى بو مرتبه يه اشـارتدر ودخى قطبيت وغوثيته دلالت در ﴿ مثنوى ﴾ باده ازما مست شدنى ماازو * قالب ازماهست شدنى ماازو * ماچوزنبوريم وقالبهاچوموم * خانه خانه كرده قالب راچوموم) زكه حبطهٔ كلده مجتمعه اولان ارواح حقـايق ايز مخلوق ايچون آماده اولان باده ولذت وكيفيات معتاده بزدن مست و كشاده اولدى بزاندن دكل و كذلك قالب وصورت بزدن هست اولدى وظهوره كلدى بلكه بزم وجودمز انك حصولنه علت مستقله در بزاندن اولمدق و بدنله وجود بولمدق خلافا للفلاسفه زيرا انلر ديرلر كه نفس ناطقه

بدنله بله وجوده كلور وظهور بولور نتكيم هبـا كل صاحبى تشبيه ايدوب دير كه (كما رأيت فتيلة مستعدة تشتعل من النار فلا تتعجب من حصول النفس الناطقة عند استعداد البدن) بو سوز عند المحققين باطلدر زيرا ارواح وجود علميه لرى جهتندن ازليـدر حادث دكلدر ووجود روحانيه لرى حيثيتدن قديم زمانيـدر كما قال عليه السلام فى حديثه (الله خلق الارواح قبل الاجساد بالفى عام) ارواحدن مراد ملائكه اوجسـاددن مراد اجسـاد عالمدر ديمك مناسب دكلدر و بزم ارواح پرنوريمز مثلا زنبور كبيـدر وقوالب واجساد موم كبـد ر نتكيم زنبور مومى با لهام الله وتقديره خانه خانه ايلدى بعده عسل مصفا ايله انى سيراب ايدوب تعمير وتكميل قيلدى كذلك بزم ارواحمز دخى ابدانمزى باذن الله و بقدرته تعمير ايدوب عسل علم و معرفتله هر روح استعدادى مقدارى كندى خانهٔ جسدين پر ايلدى و حكما ارواحك روح اعظم وحقيقت واحـده اولديغنه واندن ظهوره كلوب تعين بولديغنه انكار ايدرلر (كما قال صاحب الهيا كل ولا يصح ان يكون حقيقة واحدة فينقسم وتتوزع على الابدان فان ماليس بجسمانى لا يتجزى بل حادثة مع البدن) اما مشايخ صوفيه بونلرك خلافيدر زيرا انلر ديرلر كه ارواحك اصلى حقيقت واحـده دركه اول عقـل كل در پس ارواح اندن ظهوره كلـدى ومتعين اولد ى نتكيم شيخ اكبر حضرتلرى بو آيتك تفسيرنده ديركه قال الله تعـالى (يا ايها الناس اتقوا ربكم الـذى خلقكم من نفس واحدة) اى عين واحدة وهى العقل الاول (وخلق منها زوجهـا) التى هى النفس الكلية (وبث منهما رجالا كثيرا) اى عقولا ونساء اى نفوسا پس بو محلده قيل وقال چوقدر بو قدرله اكتفا اولند ى

﴿ رجوع بحكايت خواجهٔ تاجر ﴾

﴿ مثنوى ﴾ بس در ازست اين حديث خواجه كو * تاچه شد احوال آن مرد نكو) بو اسرار الهى ومعارف لدنى كه بز سويلدك زياده اوزوندر نهايت پذير اولمز خواجه نك حديثن سويله وانك حكايتن نقل ايله اول ايو ومقبول مردك طوطى ايله احوالى نه اولدى ﴿ مثنوى ﴾ خواجه اندر آتش ودرد وحنين * صد پراكنده همى كفت اينچنين) مذكور خواجه آتش فراقده ودرد وحنينده بوذكر اولنان كبى بوز پراكنده و پريشان سويلدى ﴿ مثنوى ﴾ كه تنـاقض كاه ناز وكه نياز * كاه سوداى حقيقت كه مجاز) كاه تناقض وكاه ناز وكاه نياز سويلردى كاهى حقيقت سوداسنى كاهى مجاز سوداسنى يعنى كاه اولوردى كه كلامى برى برينه متناقض سويلردى وكاه ناز واستغنا وكاهى نياز وافتقـار ايلردى وكاهى حقيقت وكاهى مجاز سودا سنى ومحبتـنى ايلردى نتكيم عاشقلرك دأبى وشور يده اولان اهل شوقك حالت وخاصيتى بو يله اولور وسلطان عشق بو كونه حالات مختلفه يى اقتضا قيلور پس انك بو خصوصده مقدور اولسنى

بيان ابليوب بيوررلر ﴿ مثنوى ﴾ مرد غرقه كشته جانى ميكند * دست را در هر كياهى ميزند) غرقه اولمش مرد زياده جان چكيشور (الغريق يتشبث بكل حشيش) مفهومى اوزره اللى هر برحشيشه اورر ﴿ مثنوى ﴾ تاكدامش دست كيرد درخطر * دست وپايى ميزنداز بيم سر) خطر وهلاك محلنده تاقنغى كيمسه انك اللى طوتر باشى قورقوسندن زياده ال وآيق اورر يعنى غرق اولمق خوفندن زياده ال وايق اورروب يوزمكه سعى ايلر وهراله راست كلنه يابشور تا انك اللنى طوته ديو غريق بحر عشق اولان عاشق فى المثل بويله در ﴿ مثنوى ﴾ دوست دارد دوست اين آشفتكى * كوشش بيهوده به ازخفتكى) يار حقيقى بوكونه آشفته لكى دوست طوتر بيهوده يره سعى وكوشش ايلمك خفته لكدن يكدر يعنى طلب صددنده اولوب معطل ياتمقدن بيهوده يره سعى ايتمك يكدر يعنى على الخصوص كه انسان كندوبى ورطهٔ هلاكدن تخليص ايچون سعى قيله بويله سعى عدم سعيدن هزار مرتبه بهتردر ﴿ مثنوى ﴾ آنكه اوشاهست او بيكار نيست * ناله ازوى طرفه كوبيمار نيست * بهر اين فرمود رحمان اى پسر * كل يوم هو فى شان اى پسر) اول كيمسه كه اوشاه در او بى كار وبى شان دكلدر ناله وحنين اول كيمسه دن عجيبدر كه اول خسته دكلدر سرورى وشعمينك ذهب اولديغى معنى مصرع ثانيده بودر كه خواجهٔ تاجر خود بيمار بود ناله ازو عجب نيست اما كسى كه بدنيا مبتلا باشد بدرد الهى مبتلا نباشد ناله ازان كس عجيبت اما شعمينك سوزى بوندن ابردر انكيچون يازادى بوابكيسنك ويرديكى معنى مصرع اوله ومابعدنده اولان بيتك مفهومنه نسبت مناسبتدن ابعد در پس ذكر ملزوم وارادهٔ لازم قاعده سى اوزره ناله دن مراد شوق اولسه حضرت حقده بووجه اوزره اسناد صحيح اولور وعدم بيمارلكدن مراد عدم احتياج اولور تقدير معنى بويله ديمك اولوركه اولكه پادشاه مطلقدر بيكار دكلدر بلكه هرآنده برشانده دركار اوزره شوق ومحبت قيلمق اندن عجبدر كه اول كار وعمله محتاج دكلدر بودخى جائزدر كه مصرع ثانى استعارهٔ مكنيه طريقى اوزره حضرت حقك عدم احتياجى وارايكن بركار اولمسى ايچون مثال موقعنده ذكر اولنمش اوله بو تقدير اوزره معنى بويله ديمك اولوركه اولكه پادشاه مطلقدر بيكار دكلدر كار اندن طرفه دركه اومحتاج كار دكلدر نالهٔ ازوى طرفه كوبيمار نيست ديمك كارازوى طرفه كو محتاج نيست ديمك معناسندن استعاره اولنمش اولور وكنايله بومعنايى ادا قيلور اى پسر حضرت رحمان سورهٔ رحمانده بوندن اوترى بيوردى يعنى كار وعملك مقبول ومستحب اولمسيچون وعطاات وبيكارانك نامقبول ونامستحب اولمسيچون بيورر لردى (يسئله من فى السموات والارض

كل يوم هو فى شان) يعنى اول الله هر آنده برشانده كمى عزيز ايلر وكمى ذليل وكمنك رزقنى زياده ايلر وكمنك قليل وكمى صحيح المزاج ايلر كمنى عليل چونكم حضرت جليل دائما كارده اولجق بندهٔ ذليل كارده اولمق اولويتله ثابت اولور بو اجلدن بهر اين فرمود بيورديلر بوآيت كريمه نك تفسيرى بو جلدده قصهٔ ان كسى كه در يار بكوفت سرخنده مذكور اولمشدر فليطلب فيه (مثنوى) اندرين ره مى تراش ومى خراش * تادم اخردمى فارغ مباش) بوطريق حقده مبذول ومصروف اول وزحمت چك مبتراش لغتده يونول ومبخراش طرمالان ديمكدر اما بوراده مبذول اول وزحمت چك ديمكدن كنايه در آخر دمه دك بردم فارغ اولمه كه (ان الله لا يضيع اجر المؤمنين حسبنجه مؤمنلرك طريق حقده اولان عملنك اجرنى حق تعالى ضايع ايلمز ودخى (والذين جاهدوا فينا لنهدينهم سبلنا) آيتنك فحواسنجه اكر اول حضرتك طريقنده مجاهده ايدرسك سنى حقيقت سبلنه هدايت ايلر ﴿ مثنوى ﴾ تادم آخردمى آخر بود * كه عنايت باتو صاحب سر بود) تاآخردمده آخر بردم اولور كه عنايت خدا سنكله صاحب سر اولور تادم آخر بود كه آخردمى بود كه تقديرنده اولور حاصل كلام (واعبد ربك حتى يأتيك اليقين) مقتضاسنجه موت كلنجيه دك وبعد الموت اولنه يقين حاصل اولنجيه دك عبادت قيل وسعى ومجاهده ايله اكرچين مجاهده وعملده عنايت ومشاهدهٔ حضرت الوهيت ميسر اولمديسه آخردمده آخر بردم اولور كه عنايت الهيه سنكله يار اولور ومقصود حقيقى ظهوره كلور وجانك آلام وشدايد سجن طبيعتدن نجات بولور ديمك اولور ﴿ مثنوى ﴾ هرچه كوشد جانكه درمردوزنست * كرش چشم شاه جان بر روزنست) جانكه مردوزنده در هرنه شيئه كه چالشور جان شاهنك سمع وبصرى روزن اوزره در يعنى حق تعالى كه سميع وبصيردر خلقك وجودلرى وقلبلرى روزنه سى اوزره انك سمع وبصرى حاضر وماطلدر هيچ بركيمسه برشانده اولمز وبرعملى قيلمز الا الله انك اوزرينه شاهد وحاضردر كما قال الله تعالى فى سورة يونس (وما تكون فى شأن وما تتلوا منه من قرآن ولا تعملون من عمل الا كنا عليكم شهودا اذ تفيضون فيه وما يعزب عن ربك من مثقال ذرة فى الارض ولا فى السماء ولا اصغر من ذلك ولا اكبر الا فى كتاب مبين

﴿ بيرون افكندن خواجه طوطىٔ مرده را ازقفص وپريدن ﴾

﴿ مثنوى ﴾ بعد ازانش ازقفس بيرون فكند * طوطيك پريد برشاخ بلند) بونوحه وحنيندن صكره اول تاجر اول طوطى بى قفصدن طشره راقدى طوطيجك اورادن شاخ بالنده دك اوچدى ﴿ مثنوى ﴾ طوطىٔ مرده چنان پرواز كرد * كافتاب ازشرق تركى تاز كرد) اول مرده طوطى انجلاين پرواز

ایلدیکه کویاشرقك آفتابی برترك تاز ایلدی یعنی بر کره چاپدی وسکرتدی یعنی
آفتاب چرخ سیرده نیجه سرعت ایلرسه بوطوطی دخی سکر تمکده وچاپمقده بویله
سرعت ایلدی دیمك اولور ﴿ مثنوی ﴾ خواجه حیران کشت اندر کار مرغ *
بیخبر تاکه بدید اسرار مرغ) خواجه کارنده حیران اولدی بیخبرایکن تاکه مرغك
اسرارنی کوردی ﴿ مثنوی ﴾ روی بالا کرد وکفت ای عندلیب * ازبیان حال
خودمان ده نصیب) خواجه یوزنی یوقرو ایلدی وطوطی یه خطاب ایدوب ایتدی ای
عندلیب کندی حالکك بیاندن بزه نصیب ویر ﴿ مثنوی ﴾ اوچه کرد
انجاکه توآموختی * ساختی مکری ومارا سوختی) اوطوطی او پرده نه ایلدیکه سن انی
اوکرندك برمکر دوزدك ومکرایله بزی یاقدك ﴿ مثنوی ﴾ کفت طوطی که
بفعلم پندداد * که رها کن لطف واواز کشاد) طوطی خواجه یه ایتدیکه او
هندستانده اولان طوطی بکا فعلی ایله پند ویردی بویله دیو که لطافت وآواز
کشاده لکی ای محبوب قفس ترك ایله اولور ﴿ مثنوی ﴾ زانکه اوازت ترا در
بند کرد * خویش رامرده پی این پند کرد) اندن که سنك آوازك سنی بند
وحبسده ایلدی اوطوطی هندستانده کندیسنی بونصیحت ایچون مرده ایلدی
﴿ مثنوی ﴾ یعنی ای مطرب شده باعام وخاص * مرده شوچون من که
تاپابی خلاص) یعنی بویله دیدیکه ای خاص وعامه مطرب اولمش طوطی
بنم کبی مرده اول تا اول قفصدن خلاص بوله سن ﴿ مثنوی ﴾ دانه باشی
مرغکانت برچنند * غنچه باشی کودکانت برکنند) دانه اولورایسك سنی
قوشجغزلر دوشوررلر غنچه اولور ایسك سنی اوغلانجقلر قوپررلر ﴿ مثنوی ﴾
دانه پنهان کن بکلی دام شو * غنچه پنهان کن کیاه بام شو) دانه یی پنهان ایله
صافی طوزاق اول غنچه یی پنهان ایله طام اوتی اول یعنی خیر وحسناتکی
اظهار ایلمه تاکرفتار عوام وخواص اولمیه سن بلکه ملامیه طریقن اختیار ایدوب
بی نام ونشان اول تاشهرت وآفت بولمیه سن تکیم ملامیه خیرلرن اظهار
وشرلرن اضمار ایتمیوب نیجه خلقدن بولعبله خلاص اولمشلر واخلاص مرتبه سنی
بولمشلردر کما قیل فی تعریفهم الملامی هو الذی لایظهر خیرا ولا یضمر شرا
﴿ مثنوی ﴾ هرکه کرد اوحسن خود راد رمزاد * صد قضای بد سوی
اورونهاد) هرکیمکه اوکندینك حسنی مزاده ویردی یوز یرامز قضاانك جانبنه
یوز قودی یعنی هرجانبندن اکا نیجه بلالر کلور زیرا شهرت آفتدر ومشار الیه
بالبنان اولمق محل مخافتدر ولهذا قال علیه السلام بحسب امرئ من الشر ان
یشار الیه بالاصابع فی الدین الا من عصمه الله اکثر مشایخ کرام بوشهرت ونباهتدن
محجوب خمول اختیار ایلمشلردر شویله مرتبه ده که حتی خلق عالم انلری برخدمته

محل ولایق کورممشلر کما قال ابن الفارض * شعر * واحملنی وهنا خضوعی لهم
فلم * یرونی هوانابی محلا لخدمة * ومن درجات العز امسیت مخلدا * الی درکات
الذل من بعد نخونی * فلوقیل من تهوی وصرحت باسمها * لقیل کنی اومسه
طیف جنة * پس شهرتده اولان آفاتك بیاننه شروع ایدوب بیوررلر
﴿ مثنوی ﴾ چشمها وخشمها ورشکها * برسرش ریزد چو آب ازمشکها)
چشملر وخشملر ورشکلر مشکلردن آب کبی باشی اوزره دوکرلر یعنی ان العین حق
فحواسنجه نیجه بدچشملرك اکا چشمی اصابت ایدوب آنی بلا واذایه دوشردی
نتکیم بیورلدی ان العین لتدخل الرجل القبر والجمل القدر دوشمنلرك خشم وغضبی
وحسودلرك رشك وحسدی اکا ضرر ویرر اماشهرتدن بری اولنلر بوآفتلردن وبونك
کبی نیجه مخافتدن نجات بولور ﴿ مثنوی ﴾ دشمنان اوراز غیرت میدرند *
دوستان هم روزکارش میبرند) دوشمنلر آنی غیرتدن یرتارلر دوستلر هم انك روزکارنی
ایلتورلر وعمرنی عبث یره ضایع ایدرلر ﴿ مثنوی ﴾ اوکه غافل بود ازکشت
بهار * اوچه داند قیمت این روزکار) اول کیمسه که اکن اکمکدن بهار موسمنده
غافل اولدی اول کیمسه بوروزکارك قیمتنی نه بیلور کشت کافك فتحه سیله سیر
معناسنه اولمق محله انسب ومعنایه اوفق اولمز اکرچه بهاره مناسب ایسه ده
زراعت معناسنه اولمق اولیدر ﴿ مثنوی ﴾ درپناه لطف حق باید کریخت *
کوهزاران لطف برارواح ریخت) پس حق تعالینك پناهنه قچمق واکا التجا ایتمك
کرك زیرا اول الله ارواح اوزره نیجه بیك لطفلر دوکدی ﴿ مثنوی ﴾ تاپناهی
یابی انکه چون پناه * آب وآتش مرترا کردد سپاه) تابر پناه وملجأ بوله سن
اندنصکره نیجه پناه که انك تعریفی ممکن دکلدر آب وآتش بلکه جمیع اشیا سکا
سپاه ومعین اولور ﴿ مثنوی ﴾ نوح وموسی رانه دریا یارشد * نه براعدا
شان بکین قهارشد) حضرت نوحه وحضرت موسی یه دریا یار اولمدیمی انلرك
اعداسی اوزره دریا کینله قهار اولمدیمی ﴿ مثنوی ﴾ آتش ابراهیم رانه
قلعه بود * تابرآورد ازدل نمرود دود) آتش حضرت ابراهیمه قلعه اولمدیمی
حق نمرودك قلبندن دود کتوردی یعنی نمرود انك غالب وکندینك مغلوب
اولمسندن آه ایلدی ﴿ مثنوی ﴾ کوه یحیی رانه سوی خویش خواند *
قاصدآنش رابزخم سنك راند) طاغ حضرت یحیایی کندی جانبنه اوقومدیمی اکا
قصد ایدیجیلری زخم سنك ایله سورمدمی ﴿ مثنوی ﴾ کفت ای یحیی بیادر
من کریز * تاپناهت باشم ازشمشیر تیز) کوه حضرت یحیایه ایتدی ای یحیی کل
بکا قاچ تاشمشیر تیزدن سکا پناه اولم نقل اولنور که یهودیلر حضرت یحیایی شمشیرلر
ایله قتل ایلمکه قصد ایلدکلرنده حضرت یحیا انلردن فرار ایلدی انلر اول حضرتك

ينه دوشوب قوواربكن برطاغ حضرت يحيايه كل بكاقاچ ديوسويلدى واول جهودلر اوزره طاشلرنى پران ايلدى انلر طشلرك زخمندن حضرت يحيايى ترك ايلديلر حضرت يحيى اول حينده اوطاغه تحصن ايتمكله انلرك شرندن قورتلدى

﴿ وداع كردن طوطى خواجه را وبهندستان رفتن ﴾

﴿ مثنوى ﴾ يكدوپندش دادطوطى پرمذاق * بعدازان كفتش سلام والفراق) پرمذاق اولان طوطى اول خواجه يه برقاچ پند ويردى بودخى وجه در طوطى اول خواجه يه برايكى پرذوق پند ويردى مذاق ذوق معناسنه در اندنصكره اول خواجه يه ديدى سلام سنك اوزريكه اولسون سنك ايله بنم مابينمده فراقدر سلام عليك والفراق بينى وبينك تقديرنه اولور ﴿ مثنوى ﴾ خواجه كفتش فى امان الله برو * مرمرا اكنون نمودى راه نو) خواجه اكا ايتدى اللهك امانده اول تحقيقا شمدى بكا بكى يول كوستردك ﴿ مثنوى ﴾ خواجه باخود كفت اين پندمنست * راه او كيرم كه اين ره روشنست) خواجه كنديسنه ديدى كه بوطوطينك اشلديكى فعل بنم پندم در انك يولنى طوتمكه بو يول روشندر كه اقوم طرق واعدل سبل طريق شاذدر كه اولمزدن اول اولمك وترك ماسوى قيلمق انلره يول اولمشدر انلركه بو يوله كندبلر حبس تندن وقيود بدندن نجات بولمشدر پس اللهه موصل اولان اقرب كل طرق بو يولدر ﴿ مثنوى ﴾ جان من كمتر زطوطى كى بود * جان چنين بايد كه نيكو پى بود) بنم جانم طوطيدن قچن اكسكرك اولور جان بويله بين كركك ايوايزلو واطيف روشلو اوله يعنى بوطوطى كبى كركدر كه انك طريقتى ايو اوله تابعيلرى دخى اول واسطه ايله خلاص قيله

﴿ مضرت تعظيم خلق وانكشت نماى خلق شدن جهة سرورى ﴾

﴿ مثنوى ﴾ تن قفس شكلست وتن شد خارجان * در فريب داخلان وخارجان) تشبيه ايدوب بيوررلر كه تن قفس شكلدر كه طوطىء جانه محبسدر وتن انسانى جان طوطينك خارى وخشكى اولدى داخل اولنلرك وخارج اولنلرك الدمه سنده وانى مغرور قيلسنده داخل اولنلر دن مراد قواى نفسانيه وهواى جسمانيه ووسوسهٔ شيطانيه در وخارج اولنلردن مراد مداح وثناخوان اولنلر وبراى طمع تعظيم وتكريم قيلنلردر ﴿ مثنوى ﴾ اينش كويد من شوم همراز تو * وآنش كويدنه منم انباز تو) بوداخل اولان قواى نفسانى ووسوسهٔ شيطانى اكا دير كه بن سنك همرازك اولورم واول خارجده اولان مداحلر دير كه اول دكلدر بن سنك انباز ودمسازكم ﴿ مثنوى ﴾ اينش كويد نيست چون تودر وجود *

دركمال فضل ودراحسان وجود) وكذلك بوداخل اولنلر اكا دير كه سنك كبى وجودده بركيمسه يوقدر جمال وفضلده واحسان ووجودده ﴿ مثنوى ﴾ آنش كويد هردوعالم آن تست * جمله جانهامان طفيلى جان تست) وخارجده اولنلردر كه هرايكى عالم سنك لايقكدر سنك ايچوندر جمله بزم جانلر بزسكا طفيل وتابعدر ﴿ مثنوى ﴾ اوچو بيند خلق راسرمست خويش * ازتكبر ميرودازدست خويش) اول اسيرتن چونكم خلقى كنديه سرمست كوره تكبر وغروردن كندى الندن كيدر يعنى ضايع اولور ﴿ مثنوى ﴾ اوندانده كه هزاران چو او * ديوافكندست اندرآب جو) اول ممدوح اولان كيمسه بيلمز كه انجلاين نيجه بيك كيمسه يى شيطان ايرمق صو ينك ايچنه براقشدر ﴿ مثنوى ﴾ لطف سالوس جهان خوش لقمه است * كمترش خوركان پرآتش لقمه است) امدى اكرچه جهان سالوسلكنك لطفى يعنى جهان اهلنه سالوسلغنك لطافت وحلاوتى برخوش لقمه كبيدر اماآنى كمترقبول ايت كه پرآتش برلقمه در ﴿ مثنوى ﴾ آتشش پنهان وذوقش آشكار * دوداوظاهرشود پايان كار) نهايت مافى الباب انك آتشى پنهان وذوقى آشكار اوعياندر انك توتونى پايان كارده باخصوصكه روز شمارده پيدا وظاهر اولور پس اكثر كيمسه لرك نفسى بوكونه حيله ايدركه قومداحلرينى مدح ايلسون مادامكه بن انى قبول ايلمم بكا نه ضرر پس حضرت خداوندكار اويله ديينلره جواب طريقيله بيوررلر ﴿ مثنوى ﴾ تومكوكان مدح رامن كى خرم * ازطمع مى كويداو پى مى برم * مادحت كرهجوكويد برملا * روزها سوزد دلت زان سوزها * كرچه دانى كوز حرمان كفت ان * كان طمع كه داشت ازتوشد زيان) سن ديمه كه اول مداحك مدحنى بن قچن قبول ايدرم اول مداح اول مدحى بكا طمعندن سويلر بن انك طمعنه ايرايلتورم وانى بيلورم بس بوكونه طمعله اولان مدحدن بن نيچون مسرور ومغرور اولورم ونه وجهله تكبر وتعظيم قيلورم پس مادامكه برمدح نفسه كبر ونخوت ويرميه ضرروير من حضرت مولانا قدس الله سره العزيز بيوررلر كه مدح وثنانفسى تكبر ومغرور قيلور ولكن مدح شيرين ولذيذ اولديغندن مضرتى درحال مكشوف اولمز بلكه مدحك نفسه تأثير خفيسن بيلك استرسن الاشياء تبين بالاضداد مقتضاسنجه مدحى ضديله بيلورسن مثلا سنك مداحك سكا هجو سويلسه اشكاره نيجه كونلر قلبك پرسوز اولور اول سوزلردن وحرارتلردن اكرچه بونى بويله بيلورسن كه اول مادح اول هجوى حرماندن ديدكه اول طمعى سندن طوتردى ميسر اولميوب زبان اولدى انكيچون سنى قدح ايلدى بونى بويله بيلوركن ﴿ مثنوى ﴾ ان اثرمى ماندت اندردرون * درمديح اين حالتت هست ازمون) اول قدحك اثرى والمى سنك

درونكد: قالور كذلك مدحده دخى بو حالت وادر امتحان ايله ﴿ مثنوى ﴾
ان اثرهم روزها باقى بود * مايهٔ كبر وخداع جان شود) اول بر اثر كه مراداندن مدح
وثنانك اثريدر نيجه كونلردر ونده باقى اولور ومايهٔ كبرو خداع جان اولور
وانسانى رنجور معنوى قيلور ﴿ مثنوى ﴾ ليك ننمايد چوشيرينست مدح *
بدنمايدز انكه تلخ افتاد قدح) مدح وقدحك نفس انسانيده اثرلرى مقرردر وليكن
مدحك اثرى كورنمز چونكه مدح شيريندر نفس اندن لذت الديغى ايچون انك
اثرنى وضررنى درحال مشاهده ايده مز امابد كور ينور زيراكه قدح تلخ واقع اولمشدر
نفس انسانى درحال انى احساس ايلر ﴿ مثنوى ﴾ همچو مطبوخست وحب
كانرا خورى * تابدى شورش ورنج اندرى * ورخورى حلوا بود ذوقش دمى *
اين اثرچون اونمى پايدهمى چون نمى پايدهمى بايد نهان * هرضد يرا تو بضد
او بدان) يورمشلرديكه نيك ولذيذ اولانك اثرى درحال كورنمز چونكه مدح دخى شيريندر
انكيچون اثرى كورنمز و بد درحال كور ينور اندن اوتريكه مدح وذم تلخ واقع اولدى
پس بو قدح وهجوك درحال تأثيرينه ومدح وثنانك بعدزمان تأثيرو تضرر ينه تفهيمدن
اوترى مطبوخ تلخى وحب قيى وحلواى شيرينى على وجه التشبيه ايرا ايدوب
بيورورلركه هجو وقدح مطبوخ تلخ وحب قى كبيدر انى يسك تاكچ زمانه دك شورش
درون ورنج بطون ايچنده سن اندر شورشى ورنجى تقديرنده دروثنا
ومدح حلواكبيدر اكر حلوا ييسك انك ذوقى بردم اولور و بو شيرينلك
اثرى اول تلخك اثركتى اكرچه دايم اكلنمز چونكم بو شيرينلك اكرچه ظاهرا
اكلنميوب كيدر اما اوازم ومحصولى نهانى اكلنوب عاقبة الامر ضرر ايدر پس
هرضدى سن انك ضديله بيلكه الاشياء تبين باضدادها خواسنجه قدحك
اثرندن مدحك ضررى مبين ومكشوف اولور مدحك ضررنى حضرت پيغمبر
عليه السلام مشاهده قيلدقلرى ايچون بيورورلر كه (اذا رأيتم المداحين فاحثوا على
وجوههم التراب) وعن ابى هريره اثنى رجل على رجل عند النبى صلى الله عليه
وسلم فقال عليه السلام قطعت عنق اخيك ثلاثا ﴿ مثنوى ﴾ چون شكر
پايد نهان تأثير او * بعد چندين دنبل آرد نيش جو) چونكه شكر وحلوانك اثرى
نهان باقى انك تأثيرى برزماندنصكره نيش استيجى چبان كتورر يعنى نيشتر ايله دشلمسى
لازم بر چبان پيدا اوله ﴿ مثنوى ﴾ نفس از بس مدحها فرعون شد * كن ذليل
النفس هونا لا تسد) نفس انسانى خلقك تعظيمندن ومدح وتكريمندن فرعون
اولور كن اول ذليل النفس نفسى ذليل ووجودى عليل اول هونا مهان وخور وحقير
اولديغك حالده لا تسد صقين سيد وافندى اولمه تا بو آيت كريمه نك مظهرى اوله سن
(وعباد الرحمن الذين يمشون على الارض هونا) پس تهوين نفس نعمت
عظمايه موصل اولديغنه جمله انبيا عليهم السلام واولياى عظام متفقلردر

تنكيم سيد الطائفه جنيد بغدادى بيورورلر النعمة العظمى الخروج عن النفس
لان النفس اعظم حجاب بينك وبين الله ﴿ مثنوى ﴾ تاتوانى بنده شو سلطان
مباش * زخم كش چون كوى شو چوكان مباش) تاقادر اولديغچه بنده اول سلطان
اولمه طوب كبى زخم چكيجى اول زخم اوريجى چوكان اولمه يعنى تعب وزحمت
چكيجى اول زحمت وريجى اولمه وسكاريش خند ايلين ومدح وخوش آمد
سويلين حريفلرله مصاحب ومواخات قيلمه ﴿ مثنوى ﴾ ورنه چون لطفت
نماند وين جمال * از تو آيد ان حريفانرا ملال) واكر بوسوزى قبول قيليوب
انلرله مجالست ايلرسك چونكه سنك بو لطافتك و بو جمالك قالميه وانلرك نفسنك
حظى سندن حاصل اولميه اول حريفلر سندن ملال كلور وانلر سندن اعراض
قيلور ﴿ مثنوى ﴾ آن جماعت كت همى دادند ريو * چون ببينندت بكو
يندت كه ديو) واول جماعتكه سكا ريو ويرديلر يعنى مدح وستايش ايتكله الدادبلر
بعد زوال الحسن واللطف چون سنى كورهلر سكا ديرلر كه شيطاندر ﴿ مثنوى ﴾
جمله كويندت چو بينندت بدر * مرده از كور خود بركرد سر) چونكه سنى
قپوده كورهلر جملهسى سكا ديرلر بر ميت كندى قبرندن باش قالدردى يعنى ميتدن
قبر كبى سندن قجرلر ﴿ مثنوى ﴾ همچو امرد كه خدا نامش كند * تا بدان
سالوس دردامش كند) مثلا شول برتازه رو محبوب كبى كه غلامباره اولان
خبيثلر انك نامنى خدا ايلرلر وحاشا وكلا اكا سن بزم خدامزسن ديو سويلرلر
بو سالوس وظرافتله انى طوزاغه ايلرلر ﴿ مثنوى ﴾ چونكه دربدنامى آمد
ريش او * ديو را ننگ آيد از تفتيش او) چونكم اول محبوبك بدنامليغنده صقالى
كلدى يعنى ناپاك كنده ومستعمل اولمقده صقالى بتدى انك تفتيشندن شيطانه
عار كلور يعنى شيطان اهل فسادى انكله اضلال ايليه ميه جكن بيلدكدنصكره
اول ناپاك برمرتبه مخذول اولور كه حتى شيطان انى تفتيش ايلمكدن عار ايلر
ياخود ديودن مراد شيطان انس اولان غلامباره اوله بو تقديرده معنى اول
مستعملك صقالى كلدكدنصكره ديو انسان اولان غلامبارهيه انى تفتيش ايلمكدن
عار كلوب من بعد انى تفحص ايلمز ديمك اولور ﴿ مثنوى ﴾ ديو سوى آدمى
شد بهر شر * سوى تو نايد كه از ديوى بتر) شيطان اهل خير اولان آدمى جانبنه
كندى شردن اوترى وانى اضلال ايلمكدن اوترى اما اى مستعمل وناپاك سنك
جانبكه كلمز زيرا خباثده شيطاندن برامزرك سن ﴿ مثنوى ﴾ تاتو بودى
آدمى ديو از پيت * ميدويدو مى چشانيد او ميت) مادامكه آدمى وصالح ايدك
شيطان اردكدن بلردى واو شيطان سكا شراب طاندرردى ﴿ مثنوى ﴾ چون
شوى در خوى ديوى استوار * مى كريزد از تو ديو اى نابكار) چونكم سن شيطانلق

خو بندن استوار وثابت قدم اولدك اى نابكار شيطان سندن قچر ﴿ مثنوى ﴾ آن كسان كزدامنت آو يخند * چون چنين كشتى همه بكر يختند) اول وقتكه آدمى وصالح ايدك سنك دامنكه اول شيطانلر اصلديلر يعنى دامنكى محكم طوتديلر چونكه بويله اولدك سندن قاچديلر

﴿ تفسير ماشاء الله كان ومالم يشأ لم يكن ﴾

بو حديث شريفك تفسيريدركه حضرت نبى صلى الله عليه وسلم بيوردى اول نسنه يى كه الله ديلدى اولدى وشول نسنه يى كه الله ديلمدى اولمدى پس بو قول شريفك معناسنى نظمه كتوروب بيوررلر ﴿ مثنوى ﴾ ان همه كفتيم ليك اندر بسيچ * بى عنايات خدا هيچيم هيچ) بو دوكلى نصيحت ومعرفتى ديدك وليكن راه حقه متهيئ اولوب عزيمت ايلكده خداى تعالينك عنايتلرسز هيچ از هيچ بسيچ بوله يراقلنمغه وسفره عزيمت ايتمكه ديرلر ﴿ مثنوى ﴾ بى عنايات حق وخاصان حق * كر ملك باشد سياهستش ورق) حق تعالى حضرتنك وحقك خاص قوللرينك عنايتلريسز فرضى اكر فرشته اوله انك ورقى سياهدر نفحات الانسده مسطوردركه ابو السعود بن شبلى نقل ايلر بركون قپو باشنده اوتورمشدم پدرم خلوتده ايدى قپو بقاوايكن ناكاه بر كيمسه تمثل ايلدى بيلدمكه عالم غيبك اهلندندر پس شيخك حضورنه دخوله اجازت استيوب شيخ دخى اجازت ويروب ايچرو كيردكده شيخك دست وپاينه يوزلر سوروب دعا وشفاعت رجا ايلدى شيخ اكا دعا ايليوب الني انك وجودى اوزره بالتمام مسح ايلدى پس فى الحال پر وبال صاحبى اولوب آسمان جانبنه پرواز ايلدى بو قصددن اكا سؤال ايلدم بو نه كونه كيمسه در جواب ويرديكه بو ملائكهٔ آسماندن بر ملكدر تسبيح وخدمتده قصور ايدوب مقامندن دوشدى وپروبالى شكست اولدى سائر ملكلر انى بو جانبك دعاسنه سوق ايلديلر پس كلوب خير دعامزى آلوب پروبالى همت وعنا يتزله بريته كلوب بته اولكى مقامنه واصل اولدى محصل خليفهٔ الهى اولان مرادن خدانك همت وشفاعتنه اكثر ملائكه دخى محتاجلردر ولهذا اكر ملك باشد سياهستش ورق بيورديلر اى خدا سنك قدرك چندسز وچونسزدر يعنى اى خدا سنك عظمتك بى كم وبى كيفدر ظاهر وباطنك حالى اوزره عالم وواقف سن ﴿ مثنوى ﴾ اى خدا از فضل تو حاجت روا * با تو ياد هيچكس نبود روا) اى خدا سنك فضل واحسانك حاجتى روادر يعنى حاجتلرى حاصل ومرادلرى واصل ايديجيدر هيچ كيمسه يى سنكله ياد ايتمك روا وسزا اولمز ﴿ مثنوى ﴾ اين قدر ارشاد تو بخشيدهٔ * تا بدين بس عيبها پوشيدهٔ) الهى بو قدر ارشاد وهدايتى سن بغشلشسن بو حال وبو زمانه كلنجيه دك چوق عيبلرى اورتمشسن ﴿ مثنوى ﴾ قطرهٔ دانش كه بخشيدى زپيش *

متصل كردان بدرياهاى خويش) بر قطره علمكه اولدن بغشلدك اول بر قطرهٔ علمى كندى دريالريكه متصل ايله ﴿ مثنوى ﴾ قطرهٔ علمست اندر جان من * وارهانش از هوا وز خاك تن) بنم وجودمده بر قطرهٔ علمى هوادن وتن خاكندن خلاص ايله ﴿ مثنوى ﴾ پيش ازان كين خاكها خسفش كنند * پيش ازانكه بادها نشفش كنند) اندن اولكه بو خاكلر اول قطرهٔ علمى خسف ايدرلر اندن اولكه بو بادلر اول قطره يى نشف ومحو ايدرلر ﴿ مثنوى ﴾ كرچه چون نشفش كند تو قادرى * كش ازيشان وا ستانى واخرى) اكرچه بادلر اول قطره يى چونكه نشف ايدهلر سن قادرسنكه اول بر قطره علمى اول خاكلردن وبادلردن كيرو الهسن وخريدار اولهسن يعنى اول قطرهٔ علمى خاك بدن وهواى تن محو ايلدكدنصكره سن انى انلرك حبسندن خلاص قيلمغه وخريدار اولمغه قادرسن ﴿ مثنوى ﴾ قطرهٔ كو در هوا شد يا كه ريخت * از خزينهٔ قدرت تو كى كريخت) بر قطره كه هوايه كندى يعنى هوا انى نشف ايدوب محو ايتدى ياخود اول قطره كه خاكه دوكلدى الهى سنك خزينهٔ قدرتكدن قچن قچدى ﴿ مثنوى ﴾ كر در آيد در عدم يا صد عدم * چون بخوانيش او كند از سر قدم) اكر اول قطره عدمه كله ياخود يوز عدمه كله يعنى يوز قات معدوم وفانى اوله چونكه اول قطره يى وجوده اوقو يهسن اول قطره باشدن اياقلر يعنى اكر سنك ارادتك اول فانى ومعدومك موجود اولمسنه تعلق ايلرسه در حال كمال سرعت وشوقله مشيا على الهام لا مشيا على الاقدام وجود جانبنه كلور واسدينكك كبى موجود اولور ﴿ مثنوى ﴾ صد هزاران ضد ضدرا مى كشد * بازشان حكم تو بيرون ميكشد) نيچه يوز بيك ضد كندينك ضدينى ديلر وازاله ايلر كيرو سنك حكمك اول محو اولان شيلرى طشره چكر وخارج وجوده كتورر ﴿ مثنوى ﴾ از عدمها سوى هستى هر زمان * هست يارب كاروان در كاروان) عدملردن وجود جانبنه هر زمان يا ربى كاروانى كاروانه متصل اولمشدر ﴿ مثنوى ﴾ خاصه هر شب جمله افكار وعقول * غرق ميكردند در بحر نغول) خصوصا هر كيجه جميع فكرلر وعقللر دريك وبى پايان درياده غرق ويوق اولور ﴿ مثنوى ﴾ باز وقت صبح ان اللهيان * بر زنند از بحر سر چون ماهيان) كير وصباح وقتى اول اللهه منسوب اولان عقول وافكار وخواطر واسرار درياردن ماهيلر كبى باشلرنى يوقرو اورزلر وظهوره كلورلر ﴿ مثنوى ﴾ در خزان از صد هزاران شاخ وبرك * در هزيمت رفته از درياى مرك) خزان وقتنده اول نيچه يوز بيك شاخ وبرك هزيمتدن مرك درياسنه كيتمشدر ﴿ مثنوى ﴾ زاغ پوشيده سيه چون نوحه كر * در كلستان نوحه كرده بر خضر) نوحه ايديجى وماتم طوتيجى كبى زاغ سياه كيمش كلستانده سبزهلرك فوقى اوزره نوحه ايلمش ﴿ مثنوى ﴾ باز فرمان آيد از سالار ده * مر عدم را انچه خوردى

بازده) کیرو کو یلک نسالارندن فرمان کلور یعنی قریهٔ وجودک حاکمندن امر وارد
اولور عدمه که اول نسنه یی که بدک کیرو و برواتی مرتبهٔ وجوده ایر کوردیر
مثنوی انچه خوردی واده ای مرک سیاه * ازنبات ودارو و برک کیاه)
ای مرک سیاه اول نسنه یی که یدک ومحوایلدک انی کیرو و یراول نسنه نبات ودارودن
و برک کیاهدن در یعنی بونلردن هرنه یی که محووفانی ایتدکسه بونلری کیروادا ایله
دیو عالم عدمه امر الهی اولور پس اول ظهور ووجود ایچون مأمور اولان اشیا
وجوده کلور وظهور بولور (اذا اراد الله شأ ان یقول له کن فیکون) نص شریفی
بومعنایه اشارت قیلور مثنوی ای برادر عقل یکدم باخود آر * دمبدم در
تو خزانست و بهار * باغ در اسبز وتروتازه بین * پرغنچه وورد وسرو و یاسمین)
ای برادر عقلکی بردم کندیکه کتور وعلکی مشاهده مرتبه سنه یتورکه آفاقده
نیجه خزان و بهار وار ایسه سنده دخی دمبدم خزان و بهار واردر مثلا بسطک
بهار وقبضک خزان صحتک زمان ربیعی وسقامتک وقت خریفی کبیدر وکوکل
رباغ بی مثل کبی واندە اولان احوال لطیفه ومعارف جلیله انواع شکوفه کبیدر
پس کوکل باغنی سبزهٔ سرور ایله سبز ونشاط انبساط ایله تروفرحت ورفاهیتله تازه کور
وغنچهٔ معرفتدن وورد علم وحکمتدن وسرو عدالت واستقامتدن و یاسمین خلوص
وصفوتدن پر کور مثنوی زانبهی برک پنهان کشته شاخ * زانبهی کل
نهـ صحرا وکاخ) برک افکار واوراق کفتارک کال وفرتندن شاخ دل پنهان
اولدی وکل لطایفک وسنبل معارفک بغایت کثرتندن صحرای عقل کل وکاخ
علم رسل نهان اولدی مثنوی این سخنهایی که ازعقل کاست * بوی
ان کلزار وسرو وسنبلاست) بوی کل دیدیکه انجا کل نبود * جوش مل دیدیکه
انجا مل نبود) بو بنم سوزلرم برنوع سوزلردر که عقل کلدندر و عقل معاش
وجزؤ یدندکل و بو کفتار اول عقل کلزار یک بو یی وانک سرو عدالت واستقامتنک
رایحه سی وسنبل حکمت ومعرفتنک فایحه سیدر پس لازمدر که اثردن مؤثره
وعطردن رایحهٔ مروح ومعطره استدلال واستشهاد ایده زیرا کلسز رایحه اولمز
وملسز جوش وخروش بولنمز هیچ سن کل رایحه سی کوردیمی که اول موضعده
کل اولمیه وجوش مل کوردیمی که اول محلده مل اولمیه زیرا بو جوش و بوی
عوارضدندر البته برمحل ومقومه محتاجدر کذلک کلمات صحیحه ومقالات فصیحه دخی
برمتکلم ومدبره مفتقردر که اول مدبر عقلدر پس (ع) کلام مندن اولور معلوم
کشینک کندی مقداری * دولتنک مصداقیجه بو کونه عبارات لطیفه والفاظ
شریفه نک متکلم ومدبری عقل کل اولدیغنه شبهه وشایبه یوقدر مثنوی
بوقلاوزست ورهبر مرترا * می بردتاخلد وکوثر مرترا) پس بو کلام که عقل کل

کلدن بودرسکا قولاوز ورهبردر اکر استشمام ایدرسک وانکله استهدا ایدوب باغک
بولنه کیدرسک سنی تاخلد وکوثره ایلتور وفردوس وحدت وحدیقهٔ حقیقته
واصل ایدر مثنوی بوداوی چشم باشد نورساز * شد زبوی دیدهٔ یعقوب
ساز) رایحه چشمده نور دوز یجی وضیاویریجی دوا اولدی حضرت یعقوب علیه
السلامک کوزی بویدن اچلدی (فلما ان جاء البشیر القیه علی وجهه فارتد بصیرا)
آیت کریمه سنک مصداقی اوزره وقتاکم حضرت یوسف علیه السلامدن بشیر
کلوب اول قمیصی حضرت یعقوب علیه السلامک وجه مبارکنه القا ایلدکده
یوسفک قمیصده اولان رایحه سندن انک بیاض اولمش و بی نور قالمش کوزلری
اچلوب بصیر اولد یغی حالده یوسف جانبنه رجوع ایلدی مثنوی
بوی بد مر دیده را تاری کند * بوی یوسف دیده را یاری کند) برامز رایحه
تحقیقا چشمی تیره و بی نور ایلر یوسفک رایحه سی چشمه معاونت ایلر یعنی بدو فاسد
اولان کیمسه لرک رایحهٔ خبیثی چشم دلی تیره ونابینا ایلر و یوسفان حقیقت اولان
اصحاب هدایت وارباب معرفتک روایح طیبه سی بصر بصیرتی کشاده و بینا ایلر
مثنوی تو که یوسف نیستی یعقوب باش * همچو او با کریه وآشوب باش)
سن که یوسف دکلسن یعقوب اول حضرت یعقوب علیه السلام کبی کریه
وتضرع ونیاز ایله اول یعنی چونکم مقام مطلوبیتده ایرمدک مرتبهٔ محبوبیتنه قدم
بصوب واصل اولمدک کرکدرکه یعقوب وار طالب یار اوله سن وروز وشب انک
شوقنده کریه وزاری قیله سن اکر بومعنانک سرینه وغورینه ایرمک استرسک
مثنوی بشنو این پند از حکیم غزنوی * تایابی در تن کهنه نوی) حکیم
غزنوی حضرتلرندن بو پندی ایشت و بونکله ایش ایت تا کهنه تنکده تازه لکلر
بوله سن و بی حیات اولان قلبکه بو کلمات حیات بخشدن حیات دل حاصل قیله سن
حکیم حضرتلرینک بیوردقلری بوایکی بیتدر مثنوی نازرا روی
بیاید همچو ورد * چون نداری کرد بدخو یی مکرد * زشت باشد روی نازیبا
وزرد * سخت باشد چشم نابینا ودرد) تازه تازه کل کبی لطیف وزیبا یوز کرک
چونکم کل کبی زیبا یوز طوتمزسن نازلنمه و بدخو یلک اطرافنه طولنمه زیرا زشت
ونامقبولدر نازیبا وصاری یوز ومشکلدر چشم کور ودرد اوله یعنی بر کیمسه هم
کور وهم مریض واهل درد اولمق قتی مشکلدر چشم کور کذلک روی نازیبا ایکن
بدخوی اولمق وکورا ولمق واندن ماعدا مریض اولق کیبدر بو ایکی حالت قبیحه یه
مبتلا ایکن باخصوص نازقیلق اقبح قبایحدن اولور حاصل کلام برموجب حدیث
(رحم الله امرأ عرف قدره ولم یتعد طوره) بر کیمسه کندی مقدارنی بیلک وطور
ومرتبه سندن تجاوز ایلمک رحمت حقه اقرب واحسانه الیقدر مثنوی

پیش یوسف نازش وخوبی مکن * جز نیاز وآه یعقوبی مکن) یوسف قننده نازش وخوبلق ایله یعقوبه منسوب اولان نیاز واهدن غیری ایله یعنی یوسف مصر حقیقت اولان اهل کمال حضورنده عرض جمال وکمال قیله بلکه یعقوب وش نیاز وخضوعدن خالی اولمه ﴿ مثنوی ﴾ معنی مردن زطوطی بدنیاز * در نیاز وفقر خودرا مرده ساز) طوطیدن اولمکك معناسی نیاز اولدی یعنی انك اولمه سندن مستفاد اولان معنی نیاز وفقر اولدی سن هم کندیکی نیاز وفقرده مرده دوز یعنی استغنا وکبری ترك ایله وحیات طیبه جانبنه طالب ومحتاج اول ﴿ مثنوی ﴾ تادم عیسی ترازنده کند * همچو خویشت خوب وفرخنده کند) تا که عیسی صفتلو کیمسه‌نك نفس جان بخشی سنی زنده ایده اول عیسی علیه السلام کندی کبی سنی خوب وفرخنده ایده اکرسن دیرسنکه ربیع صفت اولان اصحاب معرفت وارباب ولایت بزی نظرلری ایله احیا ایلسونلر ودم صبا تأثیرلریله جان ودلمزی سرسبز وتازه قیلسون جواب ﴿ مثنوی ﴾ از بهار ان کی شود سرسبز سنك * خاك شوتا کل بروید رنك رنك) بهارلردن طاش نچون سرسبز وتازه اولور یعنی اولمز خاك اول تاسنك وجودکده رنك رنك کللر بته یعنی بهارلر کبی اولان مربی ومرشدلرك نظر اکسیر تأثیرلرندن حصه دار اولمق ونشو ونما بولمق استرسك خاك کبی اول متواضع ومتذلل اول اوب انلرك تربیه سنه مستعد اول تازمین وجودکده کوناکون معانی کللری واسرار ومعارف وحکم لطایف سنبللری ظهوره کله مادامکه بونلرك حضورنده خاك کبی اولمیه سن بو مرتبه‌یی بولمزسن ﴿ مثنوی ﴾ سالها تو سنك بودی دلخراش * آزمون را یکزمانی خاك باش) نیچه ییللرسن طاش اولدك دلخراش یعنی طاش کبی صلابت وقسوتله وغلظت قلبله نیچه ییللر کوکله الم ویریجی وقلوبه زخم اوریجی اولدك امتحان ایچون برزمان خاك اول خلاصهٔ کلام چوق زمان کبر ونخوتله وصفت عجب وانانیتله طاش کبی دلخراش اولدك تجربه ایله برزمان خاك کبی اول پست ومتواضع وتخم نصح وارشادی قبول قیل کورسندن انلر حاصل اولور ونه‌قدر منافع وفوائد دینی ودنیوی ظهوره کلوردیعك اولور

﴿ قصهٔ پیر چنکی در عهد امیر المؤمنین عمر رضی الله عنه در روز بی نوایی از بهر خدا در کورستان چنك می زد ﴾

﴿ مثنوی ﴾ آن شنیدستی که در عهد عمر * بود چنکی مطربی با کروفر) انی اشتدکمیکه حضرت عمر رضی الله عنه زماننده کروفر ایله برمطرب چنکی وار ایدیکه اوایل حالنده انك آواز بسنك خیلی لطافت ورونقی وار ایدی ﴿ مثنوی ﴾ بلبل ازآوازاو بیخود شدی * یك طرب زآواز خوبش صد شدی) مثلا بلبل انك

آوازندن بیخود وبیهوش اولوردی خوب اولان آوازندن مستمعینك طربی یوز اولوردی ﴿ مثنوی ﴾ مجلس ومجمع دمش آراستی * وزنوای اوقیامت خواستی) انك نفس مجلس ومجمعی زینت ایلردی وانك نوا ونغمه سندن قیامت قالقردی یعنی اول ترنم والحان ایلیدی قبور اجساد ایچره مرده اولان دللره حیات کاوب انك دم حیاتبخشندن قایم اولوردی وحیات اخر بولورلردی ﴿ مثنوی ﴾ همچو اسرافیل کآوازش بفن * مرده را جان در اردر بدن) اسرافیل کبی که انك آوازی فن وصنعتله مرده لرك بدننه جان کتوردی ومرده دللرك قالبنده حیات توروردی ﴿ مثنوی ﴾ یارسائل بود اسرافیل را * کز سماعش پر برستی فیل را) مصرع اولده یارسائل لفظنده برقاچ وجه جائزدر اولا سائل سؤالدن اوله بوتقدیر اوزره معنی اسرافیله سؤال ایدیجی یار ایدی دیمك اولور ثانیا سائل سیلاندن اوله بمعنی جاری بوتقدیر اوزره معنی اول پیر چنکی حیات بخش جان وجنان اولمقده وآواز والحان قیلمقده بریار جاری وهمزبان ساری ایدی اسرافیله ثالثا یا حرف علت اوله رسایل رسیله‌نك جمعی اولور رسیله بویله محلارده یارده ومعین معناسنه کلور بووجه اوزره معنی یاخود اول مطرب اسرافیله یاردملو وهم آواز وهمساز مرتبه‌سنده ایدیکه آوازینك استماعندن پروبال بتردی پیل کبی کران وثقیل اولنلره وکثافت وکسالتده قالنلره دیمك اولور ﴿ مثنوی ﴾ سازد اسرافیل روزی ناله را * جان دهد پوسیدهٔ صدساله را) اسرافیل حضرتلری برکون ناله سنی دوزر وصوره نفخ ایدوب آوازیلر نیچه یوز ییللق چوریمشه جان ویرر پس نغمهٔ مطرب ونفخهٔ اسرافیل مناسبتله حیات بخش قلوب وارواح اولان انبیا علیهم السلام واولیای عظامك نغمات حیات مضاهاتلرینك شرح وبیانه شروع ایدوب بیوررلر ﴿ مثنوی ﴾ انبیارا دردرون هم نغمهاست * طالبانرا زان حیات بی بهاست) انبیا علیهم السلامك درونلرنده هم نغمه‌لر واردر لکن معنوی طالبلره اول نغمات معنویه‌دن حیات بی بها اولورکه اول شول حیات باقیه‌درکه اکا صلا قیمت اولمز ﴿ مثنوی ﴾ نشنود ان نغمها را کوش حس * کز ستمها کوش حس باشد نجس) حس قولاغی اول نغمه‌لری اشتمز زیرا ظلملردن وتعدیلردن حس قولاغی نجس وناپاکدر بواجلدن اول پاك اولان نغمات طیبه‌یی استماع ایتمز کوش حسك نغمات قلبیه وکلمات معنویه‌یی استماع ایلمدیکی عجب دکلدر زیرا بوکلمات قلبیه ونغمات معنویه جن وپرینك کلماتندن الطف واخفادر چونکیم کوش حس آدمی کلمات قلبیه‌یه نسبتله ظاهر وباهر اولان کلمات جنی ونغمات پریلری استماعه قادر اولمز پس اندن اخفی والطف اولانی نیچه فهم وادراکه قادر اولور تشکیم بونیتله ومعنایه اشارت قیلور ﴿ مثنوی ﴾

شنود نغمهٔ پری راآدمی * که بود ز اسرار پریان اعجمی) آدمی پرینك نغمه‌سنی
اشتمز زیرا که اول آدمی پریلرك اسرارندن اعجمی وغافلدر ﴿ مثنوی ﴾
کرچه هم نغمهٔ پری زین عالمست * نغمهٔ دل برتر از هردو دمست) اکرچه پرینك
نغمه‌سی هم بوعالمدندر لیکن قلبك نغمه‌سی هرایکی نفسدن یعنی آدمی وپرینك
کلامندن برتر وعالیتردر پس کوش حس‌ایله نغمات قلبیه‌نك استماعی و ادراکی ممکن
اولمز زیرا کلمات قلبیه بوعالمدن و بوعالمه مضاف اولان کلمات قبیلندن دکلدر
انکچون کلمات آدمی پریدن الطف واخفادر ﴿ مثنوی ﴾ کرپری وآدمی
زندانیند * هردو در زندان این نادانیند) زیرا پری وآدمی زندانیلر در هر
ایکیسی بونادانلق زندانده‌درلر یعنی پری وآدمی جهل وغفلت زندانی ایچره ثابت
وساکن اولمشلردر بواچلدن بوکه زندانی دیور اکر بوخصوصده شاهد و برهان
استرسك تکلیم بیوررلر ﴿ مثنوی ﴾ معشرجن سورهٔ رحمان بخوان * تستطیعوا
تنفذوا رابازدان) سورهٔ رحمانده معشرجن آیتنی اوقو ستطیعوا ان تنفذوا کلمه‌لرینك
معناسنی کرو بیل تاسکا بونك حقیقتی معلومه اوله یامعشرالجن والانس * ای کروه
جن وانس ان استطعتم اکرقادر ایسه‌کز (ان تنفذوا) نفوذو خروج ایتمککه (من اقطار
السموات والارض) جوانب سموات وارضدن (فانفذوا) پس خروج ونفوذ ایدك
(لاتنفذون) نفوذ ایده‌مزسز (الابسلطان) الاانك قدرت وقوتیله (قال القاضی
ان قدرتم ان تنفذوا لتعلموا ما فی السموات والا رض فانفذوا لتعلموا لكن
لاتنفذون ولا تعلمون الا ببینة نصبها الله فتعرجون علیها بافكاركم) پس بومحلده
منفهم اولان بودرکه جن وانسان زندانیلردر ومحبوسان محسوساتدر انبیا علیهم
السلام واولیای عظامك سموات ارواحنده اولان علومه شعورلری بو قدر مکرالله
قوت وقدرت ویرمکله عالم قیله ﴿ مثنوی ﴾ نغمهای اندرون اولیا *
اولا کوید که ای اجزای لا) اولیای عظامك درونك نغمه‌لری لسان معنایله
اولا دیرکه ای لانك جزولری یعنی ای لایه مضاف اولان و نفیه تعلق قیلان جزولر
﴿ مثنوی ﴾ هین زلای نفس سرهابرزنید * این خیال ووهم‌یك سوافکنید)
اکاه اولك نفی لاسندن باشلر یکز بوقاری اورك یعنی نفی لاسیله مراد نفیه متعلق
اولان لامرتبه‌سیدرکه جمیع ماسوی مراد اولور جمیع ماسوادن باشکزی یوقاری
چیقارك ومرتبهٔ فنا ونفیدن خلاص اولك بوخیال ووهمی برجانبنه براغکز
وموجود حقیقی مرتبه‌سنه کلز وآنی جمیع ماسوادن حقیقة استثنا قیلکز و انکله
همیشه ودائم وباقی اولکز ﴿ مثنوی ﴾ ای همه پوسیده درکون وفساد *
جان باقی تان نرویید وزاد) ای بوعالم کون و فسادده دوکلی چوریمش جانلر
وهووهوا ایله مرده اولمش جانلر سزك باقی اولان جانلریکز بیتمدی ودخی طوغمدی ا

باقی اولان جان شول ولد معنوی وحیات قلبیه‌درکه مرشد کاملك تربیه وهمتیله
وطالبك راه حقده طاعت وریاضتیله روحندن حاصل اولور ومعرفت وحکمت
لبنیله نشو ونما بولوب قوت حاصل قیلور ومن بعد اول حیات طیبه وولد قلبیه یه
فنا طاری اولمز بلکه ابد الاباد باقی قالور ﴿ مثنوی ﴾ کربکویم شمهٔ زان نغمها *
جانها سربرزنند ازدخمها) اکراولیای عظامك درونده اولان اول نغمه‌لردن
برشمه سویلیم واندن برمقدار لفظه کتوروب نقل ایلیم جانلر دخمه‌لردن باش
یوقری اورلر یعنی دخمهای اجساد ایچره مرده اولان ومقابرابدانده پوسیده
قالان ارواح انسانی اول نغمه‌لرك التفاتندن حیات بوله‌لر وباش یوقری کتوروب ظهوره
کاورلردی ﴿ مثنوی ﴾ کوش رانزدیك کن کان دورنیست * لیك نقل ان
بتو دستور نیست) کوش جانکی بونغمه‌لری لسان معنایله سویلین متکلمه
قریب ایله که اول متکلم هرعصرده سندن ایراق دکلدر ولیکن اول نغمات
معنویه‌یی الفاظ وحروفله سکا نقل ایتمککه دستور یوقدر کرکدرکه سن انی سمع
جانله استماع ایده‌سن ﴿ مثنوی ﴾ هین که اسرافیل وقتند اولیا * مرده
رازیشان حیاتست ونما) ای مقابر ابدان ایچره مرده اولانلر ودخمهای اجساد ده
مدفون قالنلر اکاه اولکز اولیاء الله وقتلرینك اسرافیلیدر مرده دلی اولانلره وافسرده
وپژمرده قالنلره حیات بی بها ونشو ونما اوردر ﴿ مثنوی ﴾ جان هریك
مرده اندرکورتن * می جهد ز آوازشان اندر کفن) هربرمرده دلك جانی
تن قبرندن کفن ولباس صوریده پیچیده ایکن انلرك آوازلرندن حیات بولوب صچرار
وزنده اولور حشر معنوی ایچون قائم اولور وقیامت معنویه‌یی مشاهده قیلور
﴿ مثنوی ﴾ کوید این آوازها زآوازها خود جداست * زنده کردن کار آواز خداست)
اول حیات طیبه بولان ودم اولیا ایله زنده اولان کیمسه دیرکه بوآواز خلایقك
آوازلرندن جدادر زیرا بوانلره بکزمز زنده ایتمکلك آواز خدانك کاریدر خلایقك
آوازلری ورازلری بوحالتدن عاریدر پس انبیا علیهم السلام واولیای عظامك
قلوبنك آوازلری من حیث الحقیقه اللهك آوازی ورازی اولدیغنه اشارت ایدوب بو بیتله
تنبیه بیوررلر ﴿ مثنوی ﴾ مامردیم وبکلی کاستیم * بانك حق آمد همه
برخاستیم) بزکه مرتبهٔ فناده وقید قلقیده اولان ارواحز اولدك وبالکلیه اکسلدك
ومحو اولدق حق تعالینك بانکی یعنی کلام هدایت انجامی کلدی وسمع جانز
انی استماع ایدوب دوکلی قالقدق وحیات طیبه بولوب انکله قائم اولدق
﴿ مثنوی ﴾ بانك حق اندر حجاب وبی حجاب * آن دهد کو داد مریم را زجیب)
حق تعالینك اکر حجابده واکر بلاحجاب آنی ویرر که اوحق حضرت مریمه
جیبندن ویردی بانکدن مراد بوراده بی حرف وصوت اولان کلام الهیدر وحق

تعالینك تكلمی ایكی نوع اوزره اولور برنوعی بلاحجاب وحیله اولان وقلبه بلاواسطه اشارت ربانیه ایله كلان كلامدر وبرنوعی دخی ورای حجابدن اولان وياخود ملائكه واسطه‌سیله ظهوره كلان كلامدر نتكیم بوآیت كریمه‌ده كلام حقك بی حجاب ومن ورای حجاب اولمسنه دلالت واردر قال الله تعالی فی آخر سورة الشوری (وماكان لبشر ان یكلمه الله الا وحیا اومن وراء حجاب اویرسل رسولا فیوحی باذنه) محصل كلام الهی اكربی حجاب وبی واسطه قلبه وحی اولسون وياخود ملائكه بی انبیا علیهم السلامه ارسال ایلیوب وياخود من ورای حجاب حضرت موسی علیه السلامه درخت حجابنك وراسندن سویلدیكی كبی انلر واسطه‌سیله وحی ایلدیكی كبی اولسون علی ای وجه كان كلام الهی انی اعطا ایلركه حضرت مریم علیها السلامه جیبندن نفخ ایلدی واول نفخهٔ الهیه سببیله حضرت روح الله ظهوره كلدی (فنفخنا فیه من روحنا) نص شریفك ماصدقنجه نافخ حقیقتده خدای تعالی دربعض مواضعده حضرت جبرائیل علیه السلامه اسناد اولنمسی مجازا درچونكم حق تعالی حضرتلری حضرت مریمه نفخ ایلدی واكا لسان حقیقتله بی حرف وبی صوت كلام سویلدی انك اثری حضرت مریمك وجودنده روح الله اولدی واندن ظهوره كلدی پس هرقنغی كیمسه‌نك قلبنه كلام حق كلسه وانك جان ودلنه الهام الهی اولسه انك خاصیت وشانی اولدركه انك درونندن مرده‌لر احیا ایدیجی برعیسی دم ولد معنوی حاصل اولور ونفخهٔ حق ایله وجود بولور واكا عند المشایخ ولد معنوی دینور ﴿ مثنوی ﴾ ای فنانان نیست كرده زیر پوست * باز كردید ازعدم زآواز دوست) ای مرده دللر سزشول كیمسه‌لرسز كه فناسزلری پوست التنده یوق ایلامش دوستك آوازندن وانك كلام باراز ندن عدم جانبندن وجود حقانی مرتبه‌سنه رجوع ایلك وهمیشه بقا ودوام حقله باقی اولك وزنده قالك ﴿ مثنوی ﴾ مطلق آن آواز خود ازشه بود * كرچه ازحلقوم عبد الله بود * كفته اورامن زبان وچشم تو * من حواس ومن رضا وخشم تو * روكه بی یسمع وبی یبصر توی * سرتوی چه جای صاحب سرتوی * چون شدی من كان لله ازوله * من تراباشم كه كان الله له) اول مرده دللری احیا قیلان وپژمرده وافسرده اولان روحلره نشو ونما ویرن اواز وكلام پرداز خود مطلقا شاه حقیقیدن اولور اكرچه بحسب الظاهر الله قولنك حلقوم ودهانندن ظهور قیلور وبومعنایه (ان الله یقول الحق علی لسان عبده) حدیثی دخی شهادة قیلور وعبد الله شول بندهٔ كاملدركه جناب حق اكا جمیع اسما وصفاتیله تجلی قیله وقرب نوافل وقرب فرایضه واصل اوله بندكان حق ایچنده بوعبد كاملدن ارفع

وبو بندهٔ فاضلدن اعلی بردخی اولمز زیرا بومرتبه اسم ذات مستجمع جمیع صفات اولان اسم اعظمك مظهری وعبدیدر الله سبحانه وتعالی اول كامله قرب نوافلده دیدیكه بن سنك لسان وچشمكم وبن سنك اسما وصفاتمله حواسكده ظهوره ایدنم وبن رضا وخشمكم یعنی سنك رضاك بنم رضام وسنك خشمك بنم خشممدر بوری ای بندهٔ خالص بنم عبادم مابینده مرشداولدیغك حالده بمنه ایشیدر وبنمله كوررسن والانسان سری من اسراری حدیث شریفنك فحوا سنجه سرسنسن نه سر محلی صاحب سرسنسن من كان لله كان الله له حدیثنك مقتضاسنجه چونكم سن الله اولان كیمسه اولدك وله وحیرتكدن بندخی سنك ایچون اولورمكه بوخصوصده كان الله حدیثی ثابت وبرهان قاطعدر ﴿ مثنوی ﴾ كه تو بی كویم تراكاهی منم * هرچه كویم آفتاب روشنم) وای عبد كامل وبندهٔ فاضل كاه سكا سن دیرم تعینك وعبودیتك جهتندن وكاهی بنم دیرم ربوبیتم والوهیتم حیثیتندن هرنه دیرسم آفتاب روشن ووحدت مبرهنم ﴿ مثنوی ﴾ هركجا تابم زمشكانی دمی * حل شد انجا مشكلات عالمی) هرنه مظهر وتجلی قیلم اسما وصفاتمله برمشكاتدن بردم طالع وظاهر اولم اول محلده عالمه منسوب اولان كیمسه‌لرك مشكلاتی حل اولور اكثر نسخه‌ده مشكات یاسزواقع اولوب دمه مضاف اولمشدر بوتقدیر اوزره معنی هرقنده كه نفسه منسوب اولان مشكاتدن بلدرایم یعنی هرقنغی محلده كه دم وكلامه منسوب اولان محل مصباح حقیقیدن تجلی ایلیم او محلده عالك مشكلاتی حل وكشف اولدی دیمك اولور ﴿ مثنوی ﴾ ظلمتی راكافتابش برنداشت * ازدم ماكردد ان ظلمت چوچاشت) شول برظلمتی كه آفتاب انی دفع ایلمدی وازاله قیلمدی بزم نفس وكلاممزدن اول قوشلق كبی روشن اولور ظلمتدن مراد جهالت وغفلت وكفر ومعصیت ظلمتلریدركه انبیا علیهم السلام واولیای عظامك دم ونفسلری ایله زائل اولور بعض نسخه‌ده بوبیت واقع اولمشدر ﴿ مثنوی ﴾ هركجا تاریك امدناسزا * ازفروغ ماشود شمس الضحی) هرقنده نامعقول وناسزا برظلمت كلدی وظاهر اولدیسه اول ظلمت بزم فروغ تجلیمزدن ضحی كونشی كبی اولور بوجمله كفت اورامن زبان وچشم تو بیتندن بومحله كلنجیه دك جناب حق لساندندر پس حقیقت آدم مرآت الهی وبلاواسطه مظهر اسما وصفات ربانی اولدیغنه اشارت ایدوب بوبیت شریفی ادا بیوردیلر ﴿ مثنوی ﴾ آدمی را او بخویش اسما نمود * دیكر انرا زآدم اسماء می كشود) آدمه وادمه منسوب اولان اولادنه اول خدای متعال بنفسه كندی اسما وصفاتنی كوستردی وبرمصداق وعلم آدم الاسماء كلها تعلیم ایلدی وآدمدن غیریلره آدمدن اسرار اسماىی فتح ایلدی وآدمی واولادنی خلیفه قیلوب انك

واسطه سیله خلق عالمه علوی و سفلی هر کم ایسه اسما و صفاتی عیان قیلدی پس آدم بین الحق والخلق برزخ جامع وواسطهٔ کاملدر وخلیفهٔ فاضلده اولان قوت وقدرت وارادت وعلوم وحکمت ومعرفت و بونلر امثالی اولان صفتلر آدم کاملده هرنقدر وار ایسه جیما حضرت حقکدر پس انسان کامل مرآت الهی ومخزن اسرار ربانی ومظهر انوار سبحانیدر ﴿ مثنوی ﴾ خواه زآدم کیر نورش خواه ازو * خواه ازخم کیرمی خواه ازکدو) پس سن استرسك آدم کامل وخلیفهٔ فاضلدن اخذ ایله انك نورنی و باقادر ایسك بلاواسطه اول اللهدن اخذ ایت تکیم انبیا علیهم السلام واولیای عظام بلاواسطه اندن اخذ ایدرلر وخواه خم وحدتدن اخذ ایله می علم ومعرفتی وخواه کدوی وجود خلیفه دن ﴿ مثنوی ﴾ کین کدو باخم به پیوسنست سخت * نی چو توشادان کدوی نیك بخت) بو کدوی وجود خلیفه خم وحدت مستخانه سخت متصلدر دائما اندن استفاضه ایدوب وآلت حق اولور مستحق اولنلره حقی اداوافاضه ایلرای بشر بتده فلان واسبر صورت وانانیتده اولان اول کدوی نیك بخت سنك کبی شهوت نفسانیه ولذت جسمانیه سندن شاد دکلدر بلکه حقله شاد ودرونی وجود مطلقله آباددر پس درونی حقله اباد اولان خلیفه دن اسرار وانواری الق حقدن المقدن واول خلیفهٔ حقك الندن دخی الق ینه حقدن الق کبیدر وهلم جرا الی غیر النهایه تکیم بو معنایه اشارت ایتك ایچون حدیث رسول علیه السلامك مضمونی نظمه کتوروب بیوررلر ﴿ مثنوی ﴾ کفت طوبی من رأنی مصطفی * والذی یبصر لمن وجهی رأی) حضرت مصطفی صلی الله تعالی علیه وسلم بیوردیلر که طیبت وسعادت اول کیمسه یه که بنی کوردی ودخی شول کیمسه یه طیبت وسعادتکه بنم وجهمی کورن کیمسه یی کوره بو حدیث شریفه اشارتدر که امام طبری وحاکم عبدالله بن بشردن اتفاق اوزره بو حدیثی روایت ایدرلر که قال علیه السلام (طوبی لمن رأنی وامن بی وطوبی لمن رأی من رأنی وامن بی * طوبی لهم وحسن مآب) یعنی طیبت وسعادت شول کیمسه یه که بنی کوردی و بکا ایمان کتوردی ودخی شول کیمسه یه که بنی کورنی کوردی ودخی شول کیمسه یه که بنی کورن کیمسه یی کورن کیمسه یی کوردی طوبی وجنت انلر ایچوندر پیغمبری کوروب ومجلسنه حاضر اولنه اصحاب دیرلر واصحابی کورنه تابعین وتابعینی کورنه تبع تابعین دیرلر اگرچه لفظ حدیث شریفدن بو اوچ کروهه منحصر اولمق منفهم اولور لکن رؤیتدن مراد رؤیت علمی اولورسه الی غیر النهایه والی دور قیامه بو طیبت وسعادت هر وارث نبی وعالم سر مصطفوی اولنلره وانلری کورنلره حاصل اولور وحضرت مولانا قدس الله سره العزیز دخی بو محلده مراد شریفلری بودر تکیم بر کیمسه

حضرت پیغمبر علیه السلامدن اقتباس ایلسه و بر کیمسه ده اندن اقتباس ایلسه الی غیر النهایه بو کونه اخذ اقتباس ایلسه لر مادام که علم اولدقجه اخرده اولان کیمسه دن اخذ ایتمك اولده اولان کیمسه دن اخذ ایتمك کیدر وانك مرادینه کتمك پیغمبر علیه السلامك مرادینه کتمك کبیدر ﴿ مثنوی ﴾ چون چراغی نور شمعی راکشید * هر که دیداورا یقین آن شمع دید) مثلا چونکه بر چراغ شمعك نورنی چکدی یعنی اول شمعدن شعله اخذ ایدوب بو چراغك وجودی دخی یاندی وشعله لندی هر کیمکه او چراغی کوردی یقین محقق اول شمعی کوردی ﴿ مثنوی ﴾ همچنین تاصد چراغ ارنقل شد * دیدن آخر لقای اصل بد) بونك کبی یوز چراغه دك اگر نقل اولسه یعنی اول چراغك نوری بو ذکر اولنان اسلوب اوزره نیجه بیك چراغه دك انتقال قیلسه هر بر چراغ بر آخر چراغك نورندن مشتعل اولسه آخرکی چراغی کورمك اصلك لقاسی اولدی یعنی اولکی چراغی کورمك واکا ملاقی اولمق مرتبه سنده اولدی نوری اندن مقتبسدر ﴿ مثنوی ﴾ خواه ازنور پسین بستان توان * هیچ فرقی نیست خواه ازشمع جان) استرایسك سن اول نوری صکره کی نوردن آل هیچ بر فرق یوقدر استرسك شمع جاندن آل شمع جاندن مراد جانلرده نورورد کی ملابسه ایله حضرت خدادر حضرت نبی مجتبی علیه السلام اولسه دخی جائزدر خلاصهٔ کلام منور باطن اولان علمی استرسك چراغ پسین مرتبه سنده اولان عصر کده کی وارث حضرت نبی علیه السلامدن اقتباس ایله ویاخود حضرت نبی علیه السلامك مشکات روحندن اقتباس ایله واسترسك جمله انواره اصل اولان حضرت خدادن اقتباس ایله ومقتبس اولان نورك ماییننده هیچ فرق یوقدر هر قنغیسندن اولورسه اولسون زیرا بو چراغ پسینك نوری عینیله اولکی چراغك نوریدر بلا فرق ﴿ مثنوی ﴾ خوار بین نور ازچراغ آخرین * خواه بین نورش زشمع غابرین) استرایسك نوری اخرلرك چراغندن کور استرایسك نوری غابر وعابر اولنلرك شمعندن کور غابر ماضی معناسنه در استرایسك نور حقی متأخرینك وجودلری چراغلرندن مشاهده ایله استرایسك انی عبور ومرور ایلین متقدمینك مصباح ارواحندن مکاشفه ایله کور

﴿ در معنی حدیث ان لربکم فی ایام دهرکم نفحات الافتعرضوا لها ﴾

بو حدیث شریفك معناسنده در که حضرت مصطفی صلی الله تعالی علیه وسلم بیوردی وابو هریره وام سلمه رضی الله عنهما اول حضرتدن بونی بویله روایت قیلدیلر حضرت علیه السلام بیورمشلر که تحقیقا ربکز ایچون زمانکز کونلرنده نفحات واردر نفحات حاء مهمله ایله نفحه نك جمعیدر یعنی طیب رایحه لر واردر

مراد الهك رحمتلريدر انكيچون بعض روايتده من رحمة الله لفظى من بيانيه ايله
وارد اولمشدر اكاه اولك اى طالب حق اولنلر اول نفحه لرى توجه وقصد قيلك
تعرض توجه وقصد ايلكه ديرلر پس حضرت مولانا قدس الله سره العزيز
بو حديث شريفك معناسنده نفحات رحمة للعالمين اولان سرور كائنات عليه
السلامك وارثلرينه حمل ايدرلر وبونلرك هر برى نفحهٔ الهى ونفخهٔ ربانى
اولديغنه تعليم وتفهيم ايدوب بيوررلر ﴿ مثنوى ﴾ كفت پيغمبر كه نفحتهاى
حق * اندرين ايام مى دارد سبق) پيغمبر عليه السلام ديديكه حق تعالينك
نفحه لرى بو ايامده سبقت كنورلر يعنى جميع اوقاتده وكل ساعاتده، نفحات الهيه
خلايق اوزره ظهوره كلور وغلبه قيلور ﴿ مثنوى ﴾ كوش وهش داريد
اين اوقات را * دربايد اين چنين نفحات را) اى طالب نفحات الهيه اولنلر
بو وقتلره كوش وهوش طوتيكز بونجلاين لطيف وشريف نفحه لرى قاپيكز يعنى
اخذ وقبولنه مستعد وطالب اولكز ﴿ مثنوى ﴾ نفحه آمد مر شمارا ديد
ورفت * هر كرا مى خواست جان بخشيد ورفت * نفحهٔ ديكر رسيد آكاه باش *
تا ازين هم وانمانى خواجه تاش) هر وقتده نفحات الهيه اولان نفحهٔ حق سزه
كلدى وتحقيق سزى كوردى وكتدى وهر كيمه ديلديسه جان وايمان بغشلدى
ورحلت ايتدى اكر بو كاملك وجودندن مستفيد ومسترشد اوله مدك ايسه
بر آخر نفحه دخى يتشدى آكاه اول وانى بول تا اندن دخى كيرو قالميه سن اى خواجه
تاش ونور ظهورندن محروم اولميه سن اى كالخفاش ﴿ مثنوى ﴾ جان نارى
يافت زو آتش كشى * جان مرده يافت ازوى جنبشى) آتشه منسوب ومضاف
اولان جان غضبناك غضب وشهوت آتشنى اولدرمكلكى اول شيخ ربانى ونفحهٔ
سبحانيدن بولدى كشى بضم الكاف قرأت اولورسه معنى بودر واكر بفتح الكاف
قرأت اولنورسه شوق عشقله آتش كبى پرشعله ونورانى اولان آتش كش اولمغى
وجذب نار محبت قيلمغى اول نفس رحمانيدن ودم سبحانيدن بولدى وجهل وغفلتله
مرده وخطا ومعصيتله پژمرده اولان جان انسانى علم ومعرفتله اول نفحهٔ الهيه دن
دين وطريقتده جنبش وحركت بولدى ﴿ مثنوى ﴾ جان نارى يافت ازوى
انطفا * مرده پوشيد از بقاى او قبا) وناره منسوب اولان جان غضوب وپرشهوت
اول حضرتدن منطفى اولدى وجهالت وغفلتده مرده اولان بقاسندن قباى
حيات ابديه يى كيدى واول تازه لكى وجنبشى سالك اول مالك خزاين الهيه دن
بولور ﴿ مثنوى ﴾ تازكى وجنبش طوبيست ان * همچو جنبشهاى خلقان
نيست ان) تازكى وجنبش طوبى در اول سائر خلقك حركت وجنبشى
كبى دكلدر اول طوبى جنت اعلاده بر شجر رعنادر كه جميع اهل جنت

انك سمابهٔ سعادتنده خوش كيجرلر وانك تحت ظلنده يرلر ايچرلر جميع
بيوت وقصور جنانه انك اغصانى متدليه واثمار وقطوفى دانيه در ﴿ مثنوى ﴾
كر در افتد در زمين واسمان * زهرها شان آب كردد در زمان *
خود ز بيم اين دم بى منتها * باز خوان فابين ان يحملنها * ورنه خود اشفقن منها
كى بدى * كرنه ازبيمش دل كه خون شدى) بو ابيات شريفه دن منفهم اولان
بودر كه حديث شريفده اولان نفحات خاء معجمه ايله اولان نفخه معناسنه اولمشدر
واول انك معناسنه وثانيا مناسبتله بونك معناسنه اشارت قلنمشدر وايكيسنك بيله
جوازنه ذاهب اولمشدر پس خاء معجمه ايله اولديغى اوزره بيوررلر كه اكر وجود
انسانيده اولان دم سبحانى ونفخهٔ ربانى زمين وآسمانه دوشه ايدى انلرك اهالرينك
زهرلرى درحال آب اوليدى واريوب فنا بوليدى خود بو دم بى منتها وامانت
خدانك بيمندن زمين وآسمان ابا واشفاق ايلديلر سن كيرو اوقو فابين ان يحملنها آيت
كريمه سنى والا بويله اولميه ايدى اول امانتدن بونلرك خوف واشفاقى نيچون
اولوردى اكر بودم بى منتهانك بيمندن قلب كوه خون اولميدى بو آيت كريمه يه
اشارتدر جناب حق سورهٔ احزاب آخرنده بيوررلر (انا عرضنا الامانة) جناب
عزت بيوررلر كه تحقيقا بز عرض ايلدك امانتى (على السموات والارض والجبال)
سموات وارض وجبال اوزره امانتدن مراد بعضلر فرايضدر ديمشلر و بعضلر
معرفة الله در ديمشلر و بعضلر تكاليف شرعيه در ديمشلر ليكن حضرت مولانا قدس
الله سره العزيزك بيورديغى بوجمله يى جامع اولور كان بيوررلر كه اصل امانت
نفخهٔ الهيه اولان روحدر كه مبدأ جميع اعمال واحوال و علت جمله تكاليف
وواجبات وحرام وحلالدر پس اصل ارض وسما وجبال بو نفخه دن اعراض
واشفاق ايلديلر كه مبدأ جميع تكاليف واحوالدر و بعض اهل تحقيق امانتدن
مراد كمال ظهور حقدر من حيث اسمائه وذاته وصفاته ديرلر پس بو جميعه
برشينك استعدادى يوقدر الا انسان كاملك (فابين ان يحملنها) پس اول امانتى
كوترمكدن ابا ايلديلر يعنى كمال ظهور حقه عدم استعدادلرى اولديغندن سموات
وارض وجبال وسائر اشيا بو امانتك ارتكابندن ابا ايلديلر (واشفقن منها) واول
امانتدن اشفاق وخوف ايلديلر (وحملها الانسان) پس اول امانتى انسان حامل
اولدى يعنى كمال مظهريته انسان قادر اولدى (انه كان ظلوما جهولا) تحقيقا
اول انسان اولدى غايتله ظلم ايديجى ومبالغه ايله جاهل اولدى قال القاشانى اى
ظلوما على نفسه مهينا اياها مفنيا ذاته فى ذات الله جهولا لغيره ناسيا لما سواه نافيا لما
عداه بقوله لا اله الا الله و بر معنى دخى بودر كه ظلوم وجهول صفتان مبالغتاندر معنالرى
حددن تجاوز ظلم ايلديلر وحددن تجاوز جاهل اولديلر ديمكدر پس قول مشهوردر كه

ذانجاوزالشی حده انعکس ضده پس ظلمك ضدی عدل وجهلك ضدی علمدر
پس تقدیر کلام اول امانتی حامل اولدی انسان بغایت عادل و عالم اوله قلرندن
دیمك اوله پس حضرت خداوند کار بو امانتی عشق حق ونفخهٔ اسرار وجود
مطلق ایله تعبیر بیوروب دیرلر که اکر بو عشق حق ونفخهٔ اسرار وجود مطلق
ایله نفخهٔ اسرار سبحانیه به هرشیئك قابلیتی اولیدی ابا ایتمزلردی پس عشق حقه
قابل اولان اولیای عظامك وانسان کاملك نشئهٔ روحانیه‌لریدر ﴿ مثنوی ﴾
دوش دیکرلون این میداددست * لقمهٔ چندی در آمد ره ببست) بو نفخهٔ الهیه
ودم ربانیه‌نك بوندن ماعدا بر آخر نوع اوزره بر لطیف معناسی و ذکر اولنان
شریف شرح رعناسی حضرت مولانا قدس الله سره العزیزك علی طریق
الواردات والالهام جناب حقدن قلب شریفلرینه القا اولنوب لیکن اکل وشرب
نفسانی سدباب حکم ربانی وواردات سبحانی قیلوب انك نطقنه کلمه‌سنه مانع اولدیغنی
بیان بیورورلر ودیرلر که دون بر غیر کونه بو نفخه‌نك معناسی وشرح رعناسی بزه الهام
واسطه‌سیله ال و بردی ولیکن بر قاچ لقمه کلدی و بندی وراه معنایی باغلدی کما قال
علیه السلام (اذا ملئت المعدة خرست الحکمة) پس حکمت ربانی ومرتبهٔ لقمانی
استین کیمسه غدای نفسانیه‌یی ترك ایلمك لازم اولدیغنی اشعار ایچون بر قاچ کفتار
حکمت آمیز دخی نظمه کتوروب بیورورلر ﴿ مثنوی ﴾ بهر لقمه کشته
لقمانی کرو * وقت لقمانیست ای لقمه برو) لقمه دن اوتری بر لقمان رهن
اولمش یعنی لقمان صفت ومعدن حکمت اولان روح الهی کرفتار غدای نفسانی
قالمش لقمان وقتیدر ای لقمه یوری یعنی علوم وحکمت زمانیدر ای غدای جسمانی
سن بر طرف اول دیمك اولور ﴿ مثنوی ﴾ از هوای لقمهٔ این خار خار *
از کف لقمان برون ارید خار) بر خار خار بر لقمه‌دن اوتریدر یعنی بو غصه وتاسه
ودغدغه ووسوسه بر غدا ایچوندر از برای لقمه ایست تقدیرنده‌در لقمانك پایندن
خاری طشره کتورك یعنی لقمان صفت اولان روحك قدمندن غدای نفسه متعلق
اولان افکار واضطرابی اخراج ایدك ﴿ مثنوی ﴾ در کف او خار وسایش
نیز نیست * لیکتان ازحرص آن تمییز نیست) اول جان لقمانك پاینك کفنده
خار واردر انکچون انك سایه‌سی تیز دکلدر یعنی انك جسدی تیز دکلدر ولیکن
تا اول خاره حرصکزدن تمییز یوقدر دیمکدر یاخود خاردن مراد غدای نفسانی
واول غدا ایچون اولان افکاردر که روحك پاینه خار مشابه سنده واقع اولشدر
ولکن تا حرصدن تمییز یوقدر دیمکدر اما اولکی معنی اولیدر اکثر نسخه‌ده تیز برینه
نون ایله نیز واقع اولشدر بو تقدیر اوزره معنی اول لقمه‌نك کفنده خار بوقدر
ونك سایه‌سی دخی یوقدر بلکه خاردن مراد غدای نفسانیه حریص اولمق

واشتغال قیلمقدر ولیکن سزه حرصکزدن اول تمییز یوقدر که فرق
ایده سزدیمك اولور ﴿ مثنوی ﴾ خاردان از آنکه خرما دیده * زانکه بس
نانکورو بس نادیده) معناده خار بیل آنیکه ظاهرده خرما کورمشسن زیرا که
نانکورسن وزیاده کورممشسن انکچون خاری خرما کورورسن اکر نانکور ونادیده
اولمیدك ظاهرده خرما کبی نفیس کور دیکك طعاملری خار بیلوردك ﴿ مثنوی ﴾
جان لقمان کان کلستان خداست * پای جانش بستهٔ خاری چراست) لقمانك
جانیکه خدای تعالینك کلستانی ونظرکاهی بوستانیدر انك جانك ایاغی نیچون بر خارك
مجروحیدر یعنی بر خار اول پای روحی مجروح وخسته ایدوب طریق حقه کتمکدن
کیرو قویق لایقمیدر ﴿ مثنوی ﴾ اشتر آمد این وجود خارخوار * مصطفی
زادی برین اشتر سوار) بو خاریجی وجود فی المثل اشتر کلدی بر مصطفی زاده
بو دوه‌نك اوزرینه سواردر یعنی بر مصطفی دن طوغمش وانك نورندن ظهوره
کلمش بر روح بو اشتر خارخوار کبی اولان وجودن اوزرینه راکب اولمشدر (انا
نور الله والمؤمنون من نوری) حدیث شریفنك فحواسنجه هر مؤمنك روحی بو تقدیر
اوزره مصطفی زاده اولور ﴿ مثنوی ﴾ اشترانتك کلی در بارنست * کز نسیمش در
تو صد کلزار رست) ای اشتر سنك ارقك اوزره بر کل تنکی واردر که انك نسیمندن سنده
یوز کلزار بتدی یعنی ای اشتر کبی اولان جسم سنك اوزرکده بر کل دنکی واردر که اندن
مراد روحدر که انك نسیمندن و بوی کریمندن نیجه یوز کلزار بتمشدر ﴿ مثنوی ﴾
میل تو سوی مغیلانست وریك * تا چه کل چینی زخار مرده ریك) اما سنك میلك
مغیلان دکنه وقوم جانبنه‌در یعنی غدای نفسانی واموال دنیوی سمتنه‌در ارده
قالمش خاردن نیجه کل دیررسن ﴿ مثنوی ﴾ ای بکشته زین طلب از کو بکو *
چند کویی این کلستان کو وکو) ای بو طلبدن کوبکو کشت وسعی ایلمش نیجه
بر دیرسن که بو کلستان قنی وقنی ﴿ مثنوی ﴾ پیش ازین کین خار پا بیرون کنی *
چشم تاریکست جولان چون کنی) بوندن اولکه بو آیاغکده اولان خاری طشره
ایدسن چشمك تاریك و بی نوردر نیجه جولان ایلرسن یعنی مادامکه پای جانکده
خار طعام مرکوز وچشم دلك تاریك و بی نور اوله جولانه قادر اولمزسن وراه
حقه رفتار قیلمزسن ﴿ مثنوی ﴾ آدمی کو می نکنجد در جهان * در سر خاری
همیکردد نهان) مصطفی آمد که سازد همدمی * کلمینی یا حمیرا کلمی) حقیقت
آدمیه روح اعظم وعقل کلدر که اول بو جهانه صغمز بجیدر که بر خارك طرفندن
طولا نور نهانده که اول خار لذت جسمانیه وعیش نفسانیه‌در که کل عقل کله نسبتله
خار وعزت روح اعظمه کوره خواردر کورمزمیسنکه حقیقت محمدیه وعقل
مصطفویه کون ومکانه صغمز ایکن کلدیکه بو عالم بشریتده بر همدم دوزه‌ واول

همدم حضرت عايشه رضى الله عنها ايديكه هر بار اول حضرتك روحانيت
وملكيت غلبه قيلسه بشريته نزول ايچون حضرت عايشه رضى الله عنهايه
قريب اولوب ياعايشه بكا سويله ومكالمه ايله تاسنكله انسيت قيلم و بشريت لذتنى
دخى بولم ديردى حميرا حمرانك تصغيريدر حضرت عايشه رضى الله عنهانك لقبيدر
بياضجه اولديغيچون اكا حميرا تلقيب اولنديكه بياض اولان انسانه حميرا ديرلر
(كما قال ابن الاثير فى شرح هذا الحديث قال عليه السلام خذوا شطر دينكم من حميرا
يعنى عايشة كان عليه السلام يقول لها يا حميرا يريد البيضاء فان العرب تقول امرأة
حمراء اى بيضاء حسناء ﴿ مثنوى ﴾ اى حميرا آتش اندرنه تونعل * تازنعل
توشد اين كوه لعل) هر كوه لعل دخى نسخه در علم نار نجانده مسطوردركه
قچن بنده فرار قيلسه وياخود بر محبوب سركش اولسه انك اسمنى بر يكى نعله يازوب
آتشه قورلر درحال اول عبد آبق عودت قيلور ومحبوب سركش مطيع و مسخر
اولور پس نعلى آتشه قومق بر كمسه يى جذب وتسخير قيلمقدن كنايه اولور ذكر
ملزوم ارادۀ لازم قبيلندندر پس حضرت پيغمبر عليه السلام حضرت عايشه يه
بيوررلر ديكه ياعايشه بنى بشريت عالمنه جذب وتسخير ايله تاسنك نعلكدن يعنى جذب
وتسخير كدن بو كوه وجودم وياخود هر وجودك كوهى دين وايمان لعلندن
وايقان وعرفان كوهرندن پاره له بعض نسخه اين كوه و بعضنده هر كوه واقع
اولمشدر وحضرت رسالت پناه عليه السلام انكچون حضرت عايشه يه بو معامله يى
ايدرلر ديكه تاانك مكالمه ومصاحبتى واسطه سيله بشريته ودنيايه نزول
ايدوب تبليغ احكام ورسالته بروجه عدالت قادر اوله لر زيرا نسا دنيادندر انلرله
صحبت بشريت وجسمانيتى اقتضا ايدر وهر باركه بشريت ومقتضاى عالم طبيعت
غالب ايتسه ايدى ارحنا يا بلال ديرلردى زيرا آواز خوب روحانيدر عالم ارواحه
جذب قيلور پس اول حضرتك مشرب لطيفلرى بغايت اعتدال اوزره اولديغندن
شرع شريفلرى دخى كمال ايله عدالت اوزره در فافهم ﴿ مثنوى ﴾ اين حميرا
لفظ تانيثست وجان * نام تانيثش نهند اين تازيان) بو حميراكه حمرانك تصغيريدر
لفظ تانيثدر وجان دخى تانيثدر زيرا بوتازيلر اول جانه تانيث نام قورلر يعنى
بو حميرا حقيقة تانيث لفظيدر وكذلك جان دخى تانيث سماعيدر عرب عربا اكا
تانيث نامن وضع ايدرلر وهر باركه روحه ضمير كوندرسه لر مؤنث ضمير كوندررلر
﴿ مثنوى ﴾ ليك از تانيث جانرا باك نيست * روح را بامرد وزن اشراك نيست)
وليكن روحه تانيثدن باك يوقدر روحك مرد وزن ايله اشتراكى يوقدر يعنى ار
وعورت اولمقه اشتراكى وتقيدى يوقدر مؤنث ومذكر اولمقدن برتر وعاليدر
نتكيم بيوررلر ﴿ مثنوى ﴾ از مؤنث وز مذكر برترست * اين نه آن جانست

كز خشك وترست) زيرا روح فى حد ذاتها مذكر ومؤنث اولمقدن مقدسدر
بو ذكر ايلديكم جان اول جان دكلدر خشك وتردر يعنى يبوست ورطوبت وحرارت
وبرودتك اجتماع واعتدالندن ظهوره كلان واطافت اخلاطدن حاصل اولان
روح حيوانى دكل ﴿ مثنوى ﴾ اين نه آن جانست كافزايد زنان * باكهى
باشد چنين كاهى چنان) بو وصف ايلديكم جان اول جان دكلدر نان وطعامدن
زياده اوله واكل وشربله قوت بوله ياخود كاهى بويله اوله وكاهى انجلاين اوله يعنى
كاهى بو ذكر اولنان كبى نان وطعامدن زياده اولوب قوت بوله وكاهى بى نان
وطعام ناقص اولوب ضعيف اوله كه روح حيوانيه نك حالى وصفتى بودر
﴿ مثنوى ﴾ خوش كننده ست وخوش وعين خوشى * بى خوشى نبود خوشى
اى مرتشى) بو نفخۀ الهى وامر ربانى اولان روح خشك وتردن واكل وشربدن
حاصل اولان روح حيوانى كبى كاه خوش وكاه ناخوش دكل بلكه خوش كنندۀ
روح حيوانى وبدن انسانى ولذت دهندۀ قواى جسمانى وروحانيدر ونفسنده
خوشدر وخوشلغك عينى وجمله لذت ونعمتك معدن ومنبعيدركه خوشلغى
غيريدن المزولذت نعمتى واسطه ايله بولمز اى مراد ومقصودنه وسيله اتخاذ ايدين
كيمسه رشوة حاجته اولشدرين شيئه ديرلر رشادندر رشالغتده ما يتوصل به
الى الحاجة ديرلر مرتشى بوراده حاجته وسيله اتخاذ ايديجى ديمك اولور
﴿ مثنوى ﴾ چون تو شيرين از شكر باشى بود * كان شكر كاهى زتو غايب شود)
مثلا چونكم سن شكردن شيرين ولذيذ اوله سن اولورميكه اول شكرلك احيانا سندن
غايب اوله مصرع اولده بود مصرع ثانيده استفهامدر و بو معنى دخى اوجهدركه
استفهام اولميه وشكردن مراد روح الهى وشيرين اولمقدن مراد اندن حلاوت
بولمق اوله وتقدير معنى بويله ديمك اوله كه چونكم سن شكردن شيرين اوله سن
يعنى روح الهيه دن لذت وحلاوت بوله سن اول ذات روح كاه اولوركه سندن
غائب اولور وسنك قلبك اندن اول حينده بى لذت وحلاوت قالور و بو معنى
مابعدنده اولان بيتك ايكنجى معناسنه مناسب اولور ﴿ مثنوى ﴾ چون شكر
كردى زتاثير وفا * پس شكرى از شكر كردد جدا) چون اشباع واوله ادات
استفهامدن اولمقده جائزدر بو تقديرجه مصرع اول سؤال وجواب اولور يعنى
نيجه شكر اولورسن تاثير وفادن شكر اولورسن ديمك اولور وبلا اشباع ادات
شرطيه دن اولسه دخى جائزدر تقدير معنى چونكم حقك سكا وفاسنك تاثيرندن
وياخود سنك جناب حقه ايلديكك وفانك تاثيرندن شكر اوله سن يعنى محضا روح
الهى اولوب كماليله لذت وحلاوت بوله سن پس شكرلك نفس شكردن نوجهله
جدا اولور زيرا لازمۀ حقيقت حقيقتدن منفك اولمز كما قال صاحب الهياكل

لازم الحقيقة لذاتها لاينفك عنها نتكيم حيوان ناطقلق انساندن منفك اولمديغي كبي پس بولذت وخوشلق روحك صفت ضروريه سي اولور وصفت ضروريه شيئك نفسندن منفك اولمز نتكيم اربعه دن زوجيت منفك اولمديغي كبي ﴿ مثنوی ﴾ عاشق ازخود چون غدا يابد رحيق * عقل انجا بيشود كم اى رفيق) عاشق چونكه رحيق كنديدن غدا بوله رحيق شراب خالصه ديرلر يعنى عاشق چونكم شراب وحدتى ومى محبتى كندى وجودندن غدا بوله واندن ذوق الهه عقل جزوى اول محلده اى رفيق كم اولور يعنى انك سرنى وذوقنى فهم ايلمكدن عاجز قالور ﴿ مثنوی ﴾ عقل جزوى عشق رامنكر بود * كرچه بنمايد كه صاحب سر بود) عقل جزوى عشقه منكر اولور زيرا المرأ عدو لما جهل فحوا سنجه عشقك اسرار اذ اوافنى ادراك ايلمديكى اجلدن وعشقك عظم شاننه واقف اولمديغى جهتدن اكاعداوت وانكار قيلور فرضى عقل جزوى صاحبى اكرچه صاحب سراولق كوريورسه ده بنه حقيقة مرتبه سى حكميله عشقه وعاشقه منكراولمق مقرردر ﴿ مثنوی ﴾ زيرك ودانااست امانيست نيست * تافرشته لانشدا هرمنيست) نعم عقل جزوى زيرك وداناادر وليكن نيست وفانى دكلدر اولكى نيستنى ايچوندر نفى نفيه اوغرسه اثبات معناسى حاصل اولور مادامكه فرشته لااولمه آهرمندر يعنى ملائكهٔ سفليدن هرقنغى ملك كه نور الهيده محووجود ايلميه اول شيطاندر شيطانك نوع ملائكه دن اولمسى ونفى وجود قيلمديغى جهتدن شيطنت مرتبه سنده قالمسى ايكنجى جلدده حضرت معاويه حكايتنده تفصيل اولنمشدر ﴿ مثنوی ﴾ او بقول وفعل يار مابود * چون بحكم حال آيى لابود) اول عقل جزوى قول وفعل ايله بزم يارمز اولور چونكه حال حكمنه كله سن عقل معاش لاومحو اولور ﴿ مثنوی ﴾ لابود چون اونشد ازهست نيست * چونكه طوعا لانشد كرها بسيست) چونكه عقل معاش وجود مجازيدن فانى اولمدى وكنديى محو قيلمدى لااولور وبى قدر اولور عقل معاش چونكه طوعا واختيارا لاوفانى اولمدى كرها واضطرارا هلاك اولمق اكابسدر يعنى كافيدر ﴿ مثنوی ﴾ جان كمالست وندای اوكمال * مصطفى فرمودارحنا يابلال) جان حد ذاتنده عين كمالدر ونقصانى روح حيوانى وقواى جسمانينك غلبه سى اعتباريله در پس بوجانك روح حيوانى حكمندن وهواى جسمانى قيدندن خلاص اوله وكمال اصليه سنى بوله انك ندا وصداسى والفاظ واداسى دخى عين كمالدر انكيچون مصطفى عليه السلام ارحنا يابلال بيوردى يعنى اى بلال بزى دكلندر يورغنلق كتسون ديمكدر اراحه دكلندرمكه ديرلر (كماقال الجوهرى اراحة الرجل اذارجعت نفسه اليه بعد الاعياء يعنى يورغنلقد نصكره روحى اكا

رجوع ايلدى وراحت اولدى ديمك اولور ﴿ مثنوی ﴾ اى بلال افراز بانك سلسلات * زان دمى كاندر دميدم درداث) حضرت رسول اكرم صلى الله تعالى عليه وسلم هربار كه تبليغ رسالتدن يورلسه لردى استراحت ايچون حضرت بلاله بيوررلرديكه اى بلال اذان وير ومسلسل اولان صداكى بلندايله وجناب حقى تهليل وتمجيد ايدوب سويله اول نفخه وفيض دنكه بن آنى سنك قلبكه افاضه ايلدم واول حيات حقيقتدن سكا ويلدمكه اول علم توحيد وسر تمجيد وتحميددر كه لفظ اذان اندن خبرويرر ﴿ مثنوی ﴾ زاردمى كادم ازان مدهوش كشت * هوش اهل آسمان بيهوش كشت) يعنى يابلال نداوصداكى اول دمدن سويلديكك حالده يوكسك ايله كه اول منبع علوم اولان نفخهٔ الهيه دن ونفس رحمانيدن آدم عليه السلام حضرتلرى مست ومدهوش اولدى وعقول اهل آسمان انك اثر وعلمندن بيهوش اولوب حيران قالدى ﴿ مثنوی ﴾ مصطفى بى خويش شدزان خوب صوت * شدنمازش درشب تعريس فوت * سرازان خواب مبارك برنداشت * تانماز صبح دم آمدبچاشت (درشب تعريس پيش آن عروس * يافت جان پاك ايشان دست بوس) رست جان پاك ايشان ازنبوس * دخى نسخه در بو كلام ايله اولكى كلامك ماينده حذف واختصار واردر تقدير كلام پيغمبر عليه السلام حضرتلرى حضرت بلاله ارحنا بيوردقده حضرت بلال امتثالا لامر الرسول خوب آوازله تهليل وتمجيده باشلدى مصطفى عليه السلام بى خود اولدى اول خوب آوازدن دكلندى وراحت بولدى اول مرتبه استراحت ايلديكه اول حضرتك نمازى ليلهٔ تعريسده فوت اولدى تعريس اكاديرلركه مسافر اول ليلدن آخرليله دك كيده وآخر ليلده برموضعه نوم واستراحت ايچون نزول ايده كماقال ابن الاثير فى النهاية التعريس نزول المسافر آخر الليل للنوم والاستراحة ابوقتاده دن وبعض صحابه دن بويله روايت اولنوركه رسول عليه السلام حضرتلرى ايله غزواندن بعض غزاده تعريس ايلدك اولقدر استراحت ايدوب خوابه وارمش كه صباح نمازى فوت اولمش وآفتاب ضحوهٔ كبرى محلنه كلمش وحرارتى بزه تأثير قيلمش پس بيدار اولدقده حضرت رسالت پناه حضرت بلاله اذان اوقودبو بيوروب حضرت بلال اذان اوقيوب اول فوت اولان صباح نمازنى جماعتله قضا ايلديلر بوليلهٔ تعريس بربيچه كره واقع اولمشدر حتى برآخر ليلهٔ تعريسك سحرنده ينه ابوقتاده يه حفظك الله بماحفظت نبيك ديو خيردعا بيورمشلردر اول وقتده پيغمبر عليه السلام حضرتلرى راحله سندن نوم غلبه ايدوب اكلمش واروب ينه طيانوب طوغرلتمش اوچنجى كره ده تسحره قريب نمارك باشلرين قالدروب من هذا بيورمشلر وابوقتاده دخى انايارسول الله ديمش

اول دمده بودعایی دیشلر پس حضرت مولانا قدس الله سره العزیزك كلامندن
مفهوم اولان بودر كه بر كیجه سفرایدلر واصحابله آخر لیله دك كیدهلر تعب راهدن
یورغنلق حاصل اولدقده واستراحت ایچون برموضعه نزول قیلدقده ارحنا
یابلال دیرلر پس حضرت بلال آواز خوب ایله تهلیل وتمجیده سرآغاز قیلدقده
اول آوازدن اول مخزن راز واصحاب سرفرازه برذوق وحالت كلش اوله كه اول
ذوقدن بیخویش اولوب نماز صبح فوت اولسه بوتقدیر اوزره فوت نماز كدورت
بدندن حاصل اولمز بلكه كمال ذوق واستغراقدن حاصل اولور وهو الالیق بشأن
الرسول واصحابه فافهم پس اول شب تعریسده واقع اولان حالی تبیین ایدوب
بیوررلر كه اول حضرت مبارك باشنی اول خواب مباركدن یوقری قالدرمدی
تانماز صبحدم ضحی وقتنه كلدی اول شب تعریسده اول عروس كبی اولان
معشوقك حضورنده اول صاحب سعادتلرك جان پاكی دست بوس مرتبه سنی
بولدی یعنی وصلت الویردی ومشاهدهٔ معشوق حقیقی حاصل اولدی یاخود
معنی انلرك جان پاكی انقباض ومهتدن ودرد والمدن خلاص اولدی بوراده
بعض طاعن جانبندن برسؤال وارد اولور كه لسان شرعده واقع اولمین الفاظك
جناب حقه اطلاقی صحیح اولمز پس جناب حضرته عروس اطلاقی نوجهله
مناسب اولور پس بووهمی دفع ایچون بیوررلر ❊ مثنوی ❊ عشق وجان
هردو نهانند وستیر * كرعروسش خوانده ام عیبی مكیر) عشق یعنی معشوقدر
یعنی معشوق حقیقی وجان هرایكیسی مستور ونهاندررلر جناب عزت تبق عزت
وحجاب كبر یا وعظمتیله محتجبدر وجان دخی كمال لطافت وبغایت نورانیتله مستور
ومختفیدر اكر اول معشوقی محتجب اولدیغیچون علی طریق الاستعارة التمثیلیه
عروس ایلدمسه عیب طوتمه زیرا باب استعاره وتشبیه مفتوحدر ورعایت لوازم
السنهٔ اولیاده مندوب وغیر مقید وحدر ❊ مثنوی ❊ ارملولیٔ یار خاموش
كردمی * كرهم اومهلت بدادی یكدمی * لیك می كوید بكوهین عیب نیست *
جزتقاضای قضای غیب نیست) زیرا یارم بنم بوكونه سوزمدن ملول اولیدی
یارك ملوللكندن بن خاموش اولوردم اكر اول یارهم بكا ساكت اولمغه مهلت
ویریدی بردم ساكت وصامت اولوردم الكن اول یارحقیقی یه عیب بوقدر بو كونه
سوزی سویله وبونك امثالی اسما والفاظی نقل ایله دیو بیوررردرونده بوكونه اقتضا
جانده وبوشكل تقاضا عالم غیبك قضاسندن غیری دكلدر كه بوكونه سوزی سویلك الله
امر وقضاسنك اقتضاسیدر اكرچه بوكونه كلام سر قضای حقه جاهل اولان مخلوقه
نسبتله عیب ایسه ده خداوند قبوله نسبتله عیب دكلدر كه انك امر ورضاسنك
اوزرینه درنتكیم عن قریب كز كرشمه غمزهٔ غمازهٔ بیتنده بورایه مناسب اولان

اجوبه واشله تحریر اولندیكه اولیاء الله بوكونه كلماتی جناب حقه اطلاق ایلكده
معذورلرد روهم مأمورلردر ❊ مثنوی ❊ عیب باشد كه نه بیند جز كه عیب * عیب
كی بیندروان پاك غیب) عیب اولور كه اول كیمسه عیبدن غیری كورمیه یعنی
اول كیمسه عیبدن غیری كورمسه صافی عیب اولور وعالم غیبه مضاف ومنسوب
اولان روان پاك نجون عیب كورر یعنی عالم غیبه متعلق اولان مشایخك قولنده
وفعلنده عیب كوره بونلرك قول وفعلنده عیب كورن كیمسه لر صرف عیبدن
غیری اولمزلر ❊ مثنوی ❊ عیب شد نسبت بمخلوق جهول * نی به نسبت
باخداوند قبول) عیب زیاده جاهل اولان مخلوقه نسبت عیب اولدی خداوند
قبوله نسبت دكل یعنی قبول ایدیجی خدای تعالی یه نسبتله وجها من الوجوه
مخلوقنده عیب بوقدر كه اول الله عبث وباطل شیٔ خلق ایلمشدر ناسه نسبتله عیب
اولان شیلرده دخی نیجه حكم خفیه سی واردر كه هركس اول غیبده اولان سر
وحكمتی مشاهده ایدمز ❊ مثنوی ❊ كفرهم نسبت بخالق حكمتست *
چون بما نسبت كنی كفر آفتست) كفرهم خالقه نسبت حكمتدر زیرا حق تعالی
(وما خلقنا السماء والارض ومابینهما باطلا) آیت كریمه سنك مقتضاسنجه باطل
وعبث شیٔ خلق ایلمشدر پس كفر دخی عند اهل الحق انك مخلوقیدر اوبله
اولیجق اول حكمت صاحبنه نسبت كفر وضلالات عین حكمت ومصلحتدر چونكم
بزه نسبت ایلدیسن كفر آفت ومضرتدر ❊ مثنوی ❊ وزیكی عیبی بود باصد
حیات * برمثل چوب باشد درنبات) واكر یوز حیات ونیجه حسناته بر كیمسه ده
برعیب اوله اول عیب نباتده چوب مثالنده اولور ❊ مثنوی ❊ درترازو هردورا
یكسان كشند * زانكه آن هردو چوجسم وجان خوشند) ترازوده هر ایكیسی
یعنی چوبله نباتی یكسان چكرلر زیراكه هر اول ایكیسی جسم وجان كبی خوشلردر
❊ مثنوی ❊ پس بزركان این نكفتند از كزاف * جسم پاكان عین جان افتاد
صاف) پس اولر بونی كزافدن وبیهوده یره دیمدیلر پاكلرك جسمی صافی عین
جان واقع اولدی ولهذا بو پاك اولان صاحب دللر ارواحنا اشباحنا واشباحنا
ارواحنا دیدیلر وجنید قدس سره العزیز دخی بور باعی یی بومضمونده خوش بیوردیلر
* رق الزجاج ورقت الخمر * فتشابها وتشاكل الامر * فكانما خمر ولاقدح * وكانما قدح
ولاخمر ❊ مثنوی ❊ كفتشان ونفسشان نقشان * جمله جان مطلق آمد بی نشان) انلرك
سوزی وانلرك نفسی وانلرك نقشی یعنی جمیع احوالی جمله نشانسز مطلق جان كلدی
حكم غایبكدر والمغلوب كالمعدوم در چونكم جان نهانی انلره غالب اولدی بونلرك جمیع
اعمالی وافعالی جان مطلق حكمنه داخل اولدی وروح لطیف مرتبه سن بولدی
❊ مثنوی ❊ جان دشمن دارشان جسمست صرف * چون زیاد ازدرد واسمست

صرف) انلرك دشمن طوتیجی جانی صرف جسمدر اول پاکاری دشمن طوتن
جان زردن زیادکبی صرف اسمدر زرد ترکجه طاوله دیدکاری لعبدر مشهور ایکی
زاری واردر آنارلر مقابلنده اولان کیسه چقن بر پولی تك کورسه زاری راست
کلدکده آنی اورر وخانه سندن چقارر زرد بازلر قتنده اکا زیاد وکشاد دخی
درلر که اصلا اول پولك بر نفع وفائده سی وعملی یوقدر بلکه همان برقوری اسمدر
کذلك اولیای عظام وانبیا علیه السلامی دشمن طوتن جانلر زردباز قتنده کشاد
وزیاد اولان پول کبی بی نفع وبی فائده برقوری نامدر ﴿ مثنوی ﴾ آن بخاك
اندرشد وکل خاك شد * این نمك اندر شد وکل پاك شد) زیرا اول پاکاری
دشمن طوتن جان نما که کندی و بالکلیه خاك اولدی وهلاك اولوب ابدی ناپاك قالدی
بو که مرادا بدان پاکاندر نمك ایچره کندی وکل پاك اولدی ونور محض مرتبه سن
بوالدی ﴿ مثنوی ﴾ آن نمك کزوی محمدا ملحست * زان حدیث بانمك اوافصحست)
بو پاکار اول نمکه کندیلر واول نمکانه کندیلر بن ملیح ایدیلر که محمدانده املحدر کاقال
علیه السلام (انا املح من اخی یوسف و یوسف اجمل منی) اول ملاحت که حضرت نبی
علیه السلام انکله ملیح اولشدر ملحهٔ الهیه وملاحت ربانیه دندر اول رسول
علیه السلام اول ملاحتله اولان حدیثدن افصحدر کاقال علیه السلام انا افصح
العرب ﴿ مثنوی ﴾ این نمك باقیست ازمیراث او * بانواندان وارثان او بجو)
بو ملح ملاحت ونمك بلاغت وفصاحت محمدیه الان باقیدر اول حضرتك میراثندن
واول ملاحت محمدیه یه وارث اولان کبارسنکله بیله درانی طلب ایله ﴿ مثنوی ﴾
پیش توشسته تراخود پیش کو * پیش هست جان پیش اندیش کو) انلرسنك
اوکنده اونور مشدرسنك خود اوکك قنی سنك وارلغك اوکنده یعنی حقیقتك
حضورنده اوك فکرایدیجی جان قنی یعنی حقیقت انسانیه ده پیش و پس فکرایدن
جان حیوانی وعقل جزوی یوقدر پس سن وارثان حضرت نبی علیه السلامی
استرسك بومرتبه ده طلب ایله که پیش انسانی حقیقة بودروانلر بومرتبه ده
اونورمشلردر ﴿ مثنوی ﴾ کر تو خودرا پیش پس داری کمان * بستهٔ
جسمی ومحرومی زجان) اگرسن کندیکه معنی جانبندن پیش و پس کمان طوترسك
یعنی عالم معنایه نسبت کندیکه جهات وارقیاس ایدرسك جسمه بغلمش وجاندن
محرومسن ﴿ مثنوی ﴾ زیر وبالا پیش پس وصف تنست * بی جهتها ذات جان
روشنست) زیرا تحت وفوق و پیش و پس تنك وصفیدر بی جهتلکار روشن
اولان جانك ذاتیدر که انده جهات سته متصور اولمز ﴿ مثنوی ﴾ بر کشا از نور پاك شه
نظر * تا پنداری توچون کوته نظر) امدی بونلر ومرتبه لرنی کورمك استرسك
شه حقیقتك نور پاکندن بصر بصیرتك کشاد ایله حتی سن ظن وقیاس ایتمیه سن

وشبهه وکمان بولنه کبیه سن کوته نظرایله ﴿ مثنوی ﴾ که همی درغم وشادی
و بس * ای عدم کوس عدم را پیش و پس) سنکه همان بوسن پیش و پس
توهم ایلیسن غم وشادی حالنده سن انجق ای حقیقتده عدم تحقیقا عدمك
پیش و پسی قنی انسان نفس الامرده وجوده علیه سی اعتباریله عدم اضافیدر که
اول انسانك عین ثابته سیدر پس علم الهیده پیش و پس تصور اولنمز ﴿ مثنوی ﴾
روز بارانست میروتابشب * نه ازین باران ازان باران رب) شبدن مراد شب مرك
وظلمت عدمدر که موت وعدمك شبه مشابهتی واردر عدمده اولان و بعد الموت اولان
امورمرئی وتشخیص اولنمدیغی جهتدن باراندن مراد واردات الهیه وفیوضات
ربانیه در وخطاب محبوس جهات و پیش و پس قیدنده اولان کیمسه لره در معنی
بیت ای محبوس جهات اولان کیمسه باران کونی درسلوك ایت شب مرك دك حقیقت
سکا کشف اوله بودنیا باراندن دکلدر اول باران رب العالمینه متعلق اولان باراندر که
انك خاصیتی مرده دللری احیا ایلکدرو پژمرده لره ذوق وصفا و یرمکدر وزمین
قلوبده نباتات صفات حیده یی وذوق وشوق وعشق ومحبت میوه لرنی بتورمکدر
پس عالم غیبك اوبارانی اولدیغنه واصحاب شهود انی دیدهٔ بصرتله مکاشفه قیلدیغنه
حضرت عایشه رضی الله عنهانك بو حکایتنی ایراد ایدوب طالبلره تعلیم بیوررلر

﴿ سؤال عایشهٔ صدیقه ازحضرت مصطفی صلی الله علیه وسلم که امروز
باران بارید وشما سوی کورستان بودید چونست که جامه ات ترنشده ﴾

﴿ مثنوی ﴾ مصطفی روزی بکورستان برفت * باجنازهٔ مردی ازیاران برفت)
حضرت رسول اکرم صلی الله تعالی علیه وسلم برکون کورستانه کندی یاراندن
بر مردك جنازه سیله کندی ﴿ مثنوی ﴾ خاك رادر کور اوا کنده کرد * زیر
خاك آن دانهٔ اوزنده کرد) خاکی انك قبرنه طولو ایلدی خاك التنده انك دانهٔ
وجودنی اول رسول علیه السلام دیری ایلدی یعنی اکا تلقین وتوحید ایلکله ودعا
وشفاعت قیلمقله روضهٔ جنت اولان قبرنده حیات طیبه ایله انی احیا ایلدی دیمك
اولور پس بومناسبتله حضرت خداوندکار احوال عالم برزخی واسرار حشر
ونشری اشجار زمینه برسبیل استعارهٔ تمثیلیه تفهیم ایچون تمثیل ایدوب بیوررلر
﴿ مثنوی ﴾ این درختانند همچون خاکیان * دستها برکرده انداز خاکدان)
بو بریوزنده اولان درختلر خاکیلر کبیدررلر خاکداندن اللرنی یوقرو قالدرمشلردر
﴿ مثنوی ﴾ سوی خلقان صد اشارت میکنند * کوشداران خوش عبارت
میکنند) لسان حالله خلایق جانبنه یوز اشارت ایلرلر واسرار برزخی واحوال
حشر ونشری سویلرلر واول کیمسه که انك کوشی واردر عبارت ایلرلر یعنی
شول کیمسه نك که لسان حالك مقالنی فهم واستماع ایلمکه لایق قولاغی واردر

اكانه بر اسرار عالم برزخ ایلرلر دیمك اولور ﴿ مثنوی ﴾ بازبان سبز وبادست
دراز * از ضمیر خاك میكویند راز) اوزون ال ایله وزبان سبز ایله خاكك باطن
وضمیرندن رازسویلرلر یعنی هر بر ورق سبز لسان كبیدر وهر برشاخ درازاوزون
ال كبیدر پس بو زمینده اولان اشجار لسان بركله ودست درازكبی اولان شاخ
طویل ایله ارضك باطنندن راز واسرار سویلرلر ولسان حالی فهم ایدنه نیجه
معانی وحقایق نقل ایلرلر ﴿ مثنوی ﴾ همچو بطان سرفرو برده باب *
كشته طاوسان و بوده چون غراب) بو اشجار شتا زماننده فی المثل باشلرنی آب
ایچنه ایلتمش قازلر كبی بهار زماننده طاوسلر اولمشلر وشتا زماننده غراب كبی
اولمشلردر ﴿ مثنوی ﴾ درزمستا نشان اكر محبوس كرد * آن غرابانرا خدا
طاوس كرد) زمستان وقتنده اكر انلری محبوس ومدفون ایلدیسه اول غرابلری
خدای تعالی طاوس ایلدی یعنی شتا وقتنده حق تعالی حضرتلری اول اشجارككه
حیات وزینتنی ازاله ایدوب انلری من وجه محبوس ومسجون ایلدیسه وقرغهلر
كبی سیاه پوش اولمش وماتم لباسن كیوب بی برك وبار قالمش اغاجلری اول محیی
ومعطی اولان خدا طاوسلر كبی تكرار برك وبارله مزین ومتحلی ایلیوب احیا ایلر
﴿ مثنوی ﴾ درزمستانشان اكرچه دادمرك * زندهشان كرد از بهار وداد
برك) حق تعالی زمستانده اكرچه انلره موت وفنا ویردی انلری بهاردن دیری
ایلدی وانلره برك وشكوفه ویردی (كما قال الله تعالی فی سورة الروم فانظر الی آثار
رحمة الله كیف یحیی الارض بعد موتها ان ذلك لمحیی الموتی وهو علی كل شیء
قدیر ﴿ مثنوی ﴾ منكران كفتند هست این خود قدیم * این چرا بندیم بررب
كریم) منكر حشر اجساد اولان دهریه بو خود قدیمدر دیرلر یعنی بو اشجارك
حیات وفناسی بهار وشتانك آثاریدر و بهار وشتا ایسه فلكك دورندن
حاصلدر پس بو عالمك واشجارك حیات بولمسی وفنا اولمسی قدیم الزماندن
برو بویله در بونی رب كریمه نیچون بغلرز وربیعك بتورب شتانك
یتوردكنی اكا نه وجهله اسناد ایلرز جمله منكرلر زعم ایلركه بو عالم خود باقیدر
بو جمله عالم قدیمدر قائم ودائمدر قدم عالمه ذاهب اولان حكماء دهریهنك مذهبی
بودركه انلر افلاكی قدیم باشكالها دائمة الصور اعتقاد ایدرلر وزمینده اولان
اشیانی دائمة الاجناس والانواع زعم ایدرلر ﴿ مثنوی ﴾ كوری ایشان درون
دوستان * حق برویاند باغ و بوستان * هر كلی كاندر درون بویا بود * ان كل
ازاسرار كل كویا بود) چونكم بو باغ و بوستان صوزینك حقنده منكرلر بوكونه
بیهوده یاوه تفوه وتكلم ایلدیلر بونلرك زعمنه وكورلكنه دوستلرك دروننده حق
تعالی حضرتلری بوستان عرفانی وایقانی ظهوره كتوردی یعنی حكیم مطلق

اولیاسنك قلوبنده باغ ایمانی و بوستان عرفانی وایقانی ظهوره كتوردی تا بونلرك
دماغ روحی اول باغ معنویدن رایحه آله و بوستان قلبیدن شمه بولوب قادر
مطلقك قدرتنه وحكمتنه ایمان قیله هر بر كلكه درون باغنده قوقوجی اوله اول كل
معنوی لسان حالله كلك اسرارندن سویلیجی اولور كلدن مراد جامع جمیع اجزاء
عالم اولدیغی اعتباراله عند المحققین مرتبة الوهیتدر پس اولیای عظامك باغ
درونده حاصل اولان كل معنوی مرتبة الوهیتك اسرارنی سویلیجی اولور دیمك
اولور ﴿ مثنوی ﴾ بوی ایشان رغم انف منكران * كرد عالم میدود پرده دران)
بو دوستانك خدانك بویی منكرلرك بورننی یره سورتمك وانلری ذلیل و مقهور
ایلمك ایچون عالمك اطرافنده یلر پرده یرتیجی اولدیغی حالده انلرك رایحهسندن
مراد قلبلرندن حاصل اولان علملری ومعرفتلریدر خلاصهٔ معنی اولیای خدانك
قلوبندن حاصل اولان وظهوره كلان روایح علوم ومعارف حكماء دهریه ومنكران
تصرف الهیه اولان خذلانك تحقیر وتذلیلی ایچون اطراف عالمده حجبات شكوك
وشبهاتنی خرق وازاله ایدیجی اولدیغی حالده كیدر واعتقادی درست اولان وانبیا
علیهم السلام واولیای عظامه ایمان قیلان كیمسهلره معاونت ایدر ﴿ مثنوی ﴾
منكران همچو جعل ازبوی كل * یا چو نازك مغز از بانك دهل) اما منكرلر اول كلك
رایحهسندن جعل كبیدر كه اول رایحهٔ طیبهدن نفرت قیلورلر ومتألم اولورلر یاخود بانك
دهلدن نازك مغز كبیدر یعنی بینیسی رقیق اولان كیمسه طبل آوازندن حظ ایتمیوب
اصوات شدیدهدن نفرت ایلدیكی كبی منكران الهی اولان ملاحده وزنادقه
اولیا وعلمانك آوازلرندن نفرت ایدرلر ومختنق اولورلر وسمع خبیثلرینه لایق كلمات
خبیثهنك استماعنه میل ایدوب نجاست بوجكی كبی عقاید خبیثه واوهام قبیحه
سمتنه كیدرلر ﴿ مثنوی ﴾ خویش را مشغول میسازند وغرق * چشم می دزدند
ازین لمعان وبرق) قچن اولیا وعلما آواز بلند ایله اسرار حق بیان واحكام
شرعی عیان ایدوب انلره وجه حقیقتی كوسترسهلر اول خبیثلر كندیلرنی مصالح
دنیویهدن بر مصلحته مشغول ومستغرق دوزرلر كوزلرنی بو لمعان و برقدن
اوغورلرلر یعنی انلرك برق ولمعانی ویریجی علملرندن وكلاملرندن كوزلرنی یومرلر
وانلر جانبندن اولان وجوه حقایق كورمیوب نفسلرینك حظی طرفنه صرف
ایدرلر ﴿ مثنوی ﴾ چشم می دزدند انجا چشم نی * چشم آن باشد كه بیند مأمنی)
كوزلرنی اولیا وعلما جانبنده اولان وجوه حقایق كورمكدن اوتری اوغورلرلر
وحال بوكه اول یرده یعنی انلر مرتبهسنده چشم یوقدر زیرا فی الحقیقة چشم
اولدركه بر مأمن كوره واول واسطه ایله محل هلاكدن و بورادن كندیسنی قورتروب
محل امن وسلامته ایركوره دیمك اولور مناسبتله احوال برزخی واسرار قیامتی

ومنکران حشر اجسادك عقیده‌لرنی بیان ایلدکدنصکره ینه حکایتك تقریرینه
شروع ایدوب بیورورلر ﴿ مثنوی ﴾ چون ز گورستان پیمبر بازگشت * سوی
صدیقه شد و همراز گشت) چونکم پیغمبر علیه السلام مقابردن کیروندی
عایشهٔ صدیقه رضی الله عنهانك جانبنه کتدی واکا همراز اولدی ﴿ مثنوی ﴾
چشم صدیقه چو بر رویش فتاد * پیش آمد دست بر روی می نهاد * بر عمامه
وروی او وموی او * بر گریبان و بر و بازوی او) عایشه‌نك کوزی چونکم اول
رسولك یوزی اوزره واقع اولدی ایلروکلدی النی رسولك اوزرینه قودی
عمامه‌سی وانك صچی وصقللی وروبی اوزره و یقاسی وسینه‌سی و بازوسی اوزره
ال قودی ﴿ مثنوی ﴾ گفت پیغمبر چه میجویی شتاب * گفت باران آمد
امروز از سحاب) پیغمبر علیه السلام حضرتلری اکا دیدی سرعتله نه استرسك
حضرت عایشه ایتدی بوکون بولوتدن باران کلدی و یغمور یاغدی
﴿ مثنوی ﴾ جامه‌هات می بجویم در طلب * تر نمی بینم زباران ای عجب)
طلبده سنك جامه‌لرنی اداترم تاکوره‌یم که تراولمشمیدر ای عجب باراندن جامه‌لرکی
یاش کورمزم بونه حالتدر ﴿ مثنوی ﴾ گفت چه بر سر فکندی از ازار *
گفت کردم آن ردای تو خمار) پیغمبر علیه السلام حضرتلری اکا ایتدی ازاردن
و باش اورتوسندن باش اوزرینه براقدك دیدیکه اول سنك ردای شریفکی خمار
ایلدم خمار کمرخابله عورتلر باشنه اورتدیکی ازاردر ﴿ مثنوی ﴾ گفت بهر
آن نمودای پاك جیب * چشم پاکت را خدا باران غیب * نیست آن باران ازین
ابر سما * هست ابری دیگر و دیگر سما) حضرت نبی علیه السلام اکا ایتدی ای پاك
جیب اولان عایشه اندن اوتری کوستردی خدای تعالی سنك پاك اولان کوزکه
عالم غیبك بارانی اول بارانکه کوردك بو سمانك ابرندن دکلدر بلکه بر آخر ابر وغیری
سمادندر اول کوردیکك باران اول ابردن واول سمادندر

﴿ تفسیر بیت حکیم سنایی رحمة الله علیه (بیت)

اسمانهاست در ولایت جان * کارفرمای آسمان جهان * در ره
روح پست و بالاهاست * کوههای بلند و دریاهاست ﴾

جان ولایتنده آسمانلر واردر اول اسمان جهان آسمانك کارفرماسیدر یعنی ایش
بیوریجی وانك اوزرینه حکم ایدیجیدر بو آسمانلردن مراد شرح ابیات مثنویدن
معلوم اولور روح یولنده الچق و یوکسك یرلر واردر یعنی مرتبهٔ سفلی ومراتب
علوی راه روحده پست وبالا یرلر کبیدر اولوطاغلر ودریالر واردر کوههای
بلنددن مراد همم علیه وعزایم شریفه وتمکین ووقار وسکینت اولور ودریالردن
مراد اسرار علوم وانوار معارف اولور ﴿ مثنوی ﴾ غیب را ابری وآبی

دیگرست * آسمان وآفتابی دیگرست) عالم غیبك ابری وآبی وکذلك آسمان وآفتابی
بو عالمك ابروآبی وآسمان وآفتابی کبی دکلدر بلکه دیگردر عند اهل التحقیق مراتب
الهیه ومعنویه‌دن هر برمرتبه ما تحتنه نسبتله آسمان ومافوقنه نسبتله زمین کبیدر
مثلا مرتبهٔ عماکه عماء غیم رقیقه دیرلر سما کبیدر ما تحتنده اولان مراتب اکا نسبتله
زمین کبیدر واندن ظهور ایدن فیوضات وتجلیات امطار کبیدر کذلك مرتبهٔ
واحدیت عقل کله نسبتله آسمان کبی واندن ظهور ایدن فیوضات باران کبی
وتجلیات لطیفه باران بهاری وتجلیات قهریه باران پاییزی کبیدر وکذلك عقل
کل عقول عشریه نسبتله وعقول نفوسه نسبتله واجرام فلکیه‌یه نسبتله آسمان
کبی و بونلردن ظهور وبروز ایدن باران کبیدر تربیه وتنمیه‌یه سبب اولان باران
ربیعی کبی واعدام وامانه‌یه باعث اولان باران شتائی کبیدر ﴿ مثنوی ﴾
ناپدان الا که برخاصان پدید * باقیان فی لبس من خلق جدید) سورهٔ قافده اولان
آیت کریمه‌یه اشارتدر (افعیینا بالخلق الاول) ای افعجزنا عن ابداء الخلق حتی
نعجز عن الاعادة یعنی ابتدا خلق ایتمکه بزمی عاجز قالدقکه بونلری بعد الموت
اعاده‌دن عاجز اوله‌وز (بل هم فی لبس من خلق جدید) ای لاینکرون قدرتنا علی
الخلق الاول بل هم فی شبهة والتباس فی خلق حادث یتجدد کل وقت یعنی کفار اول
خلق اولملرینه انکار ایتمزلر بلکه خلق جدیده شبهه‌ده‌درلر و خلق جدیددن مراد
حشر اجساددر اما اهل تحقیق جمله‌دن حضرت شیخ اکبر رضی الله عنه فص
شعیبده بو معنایه ذاهب اولمشلردر که بو عالم عین واحده اعراض مجتمعه‌دن
عبارتدر والاعراض لاتبقی زمانین مقتضاسنجه عالم هرانده عدمه کیدوب انك
مثلی ینه وجوده کلمکده‌در واکثر اهل نظر واهل عالم بو معنادن غافللردر کما قال
سبحانه وتعالی (بل هم فی لبس من خلق جدید) زیرا محجوب اولنلر تعاقب امثال
وتناسب احوالدن خلق ظن ایدرلر که وجود عالم برحال وازمنهٔ متوالیه برمنوال
اوزره اوله پس عارف پاك نژاده قتنده اعدام وایجاد وکون وفساد قیامتدن
برنوعدر پس خلق جدیدی هرآن مشاهده ایدوب جناب عزتی برشانله متجلی
کورر تنکیم حضرت خداوندکار دخی بومعنایه اشارت ایدوب بیورورلر عالم
غیبك احوالی خاصان حقه ظاهر و پدیددر یوخسه سائر خلق عالم بو خلق جدیددن
بی خبر و بعیدلردر ﴿ مثنوی ﴾ هست باران از پی پروردگی * هست باران از پی پژ
مردگی) باران واردر پرورده‌لکدن اوتری باران واردر پژمرده‌کلدن اوتری یعنی برنوع باران
واردر که وجود عالمه حیاتبخش اولور وخلقی تربیه وتنمیه قیلور و برنوع باران دخی
واردر که خلقه مرده‌لك و پژمردانلری پژمرده وافسرده قیلور ﴿ مثنوی ﴾ نفع
باران بهاران بوالعجب * باغ را باران پاییزی چو تب) بهارلره متعلق اولان بارانك

نفعی زیاده عجیبدر کوززمانه منسوب اولان باران باغه سنمه کیدر که خراب
کنده در باران بهار بدن مراد فیوضات الهیه وتجلیات لطفیه وجمالیه درباران
پاییزیدن مراد تجلیات قهریه وجلالیه در ﴿ مثنوی ﴾ آن بهاران نازپرور
دش کند * وین خزانی ناخوش وزردش کند) اول بهاره منسوب اولان باران
باغ و بوستان عالمی نازایله پرورده ایلر وحیات و روب بسلر و بوخزانه منسوب
اولان باران اول باغ و بوستانڭ جهانی ناخوش وزرد ایلر ﴿ مثنوی ﴾
همچنین سرما و باد وآفتاب * برتفاوت دان وسررشته بیاب) بوذکر اولنان
کبی سرمایی و بادی وآفتابی تفاوت اوزره بیل وسررشته یی بول یعنی بارنده
نیجه تفاوت وارایسه سرماده و بادده وآفتابده دخی اویله تفاوت واردر که بوجمله سی
برخاصیت اوزره دکلدر ﴿ مثنوی ﴾ همچنین درغیب انواعست این * در
زیان وسود ودررنج وغبین) بودنیاده اولان انواع کبی عالم غیبده دخی بوانواع
اوزره درزیان وسودده ورنج وغبینده یعنی عالم غیبڭ دخی بارانی تفاوت وانواع
اوزره درزیان و برمکده وسود الملکده ورنجده وخسرانده تکیم بعض یغمور
واردر که زیان ایلر و بعض یغمور واردر که نفع وسود و یرر و بعضیسی دخی رنج
وخسارت و یرر پس عالم غیبڭ نوازلنی وامورنی بوکه کوره قیاس ایله ﴿ مثنوی ﴾
این دم ابدال باشد زان بهار * دردل وجان رویدازوی سبزه زار) ابدال
بدلڭ جمعیدر صفات بشریه یی ازاله ایدوب صفات الهیه یه بدل قیلانلر ولیلره
دیرلر ابداله متعلق اولان احادیث وکلمات ایکنجی جلدده خرس حکایتنده واچنجی
جلدڭ دخی بعض مواضعنده مذکوره اولمشدر ابدالڭ بونفسی اول بهاردن اولور یعنی
اولیای خدای تعالینڭ بودم حیات بخشی اول ذکر اولنان بهار معنویدن اولور
طالب وقابلڭ دل وجاننده اول دمدن سبزه زار بتریعنی انلرڭ انفاس نفیسندن
طالبلرڭ جان وجاننده ایمان وعرفان وذوق وایقان کبی خصلتلر ظهور ایدر ﴿ مثنوی ﴾
فعل باران بهاری بادرخت * اید ازانفاس شان درنیکبخت) بهاره منسوب اولان بارانڭ
فعلی واثری درخته کلور انلرڭ انفاسندن نیکبخت اولان درخته یعنی اول بهار معنایه
منسوب اولان باران غیبڭ تأثیری وتربیه سی نیکبخت اولان وجود انسانی درختلرینه
انلرڭ نفس مبارکلرندن کلور وحاصل وواصل اولور ﴿ مثنوی ﴾ کردرخت
خشك باشد در مکان * عیب آن از باد جان افزا مدان) فرضی اکر برمکانده قوری
اغاج اولسه اول درخت خشکڭ عیبی جان افزا اولان باددن بیلمه بلکه انڭ خشك
اولمسی ونشو ونمادن بی بهره قالمسی کندی عیبندن وقباحتندندر پس قچن
برولینڭ نفس نفیسی برمکانده برنیچه کیمسه لرڭ درخت وجودی اوزره واقع اولسه
وانلره باران عطا وارشادنی یاغدرسه بوجمله انڭ نفس نفیسن قبول ایدوب و باران

عطا و ارشادنه مظهر اولوب نشو ونما بولسه لر وکمال مرتبه سنه واصل اولسه لر
انڭ اول استعداد اصلیه وطینت پاکیزه لرندندر لکن بوجمله دن بری اول نفس
نفیسی قبول قیلمسه وحیات ولطافت بولمسه اول دخی انڭ وجود حبیثنڭ
مقتضاسندندر مرشد ومربینڭ عیب ونقصانندن دکلدر ﴿ مثنوی ﴾ بادکار
خویش کرد وبروزید * آنکه جانی داشت برجانش کزید) مثلا یل اسدی
وکندی ایشنی ایلدی یعنی خاصیتی هرنه ایسه بذل وعطا ایلدی اول کیمسه که
برجان طوتدی اول بادڭ خاصیت واثرنی جان اوزره قبول ایتدی کذلك حیات
قلبیه سی اولان طالبلر بادنفس مرشدی جان ودل اوزره قبول قیلور وحیات
قلبیه سی اولمیان انڭ نفسینڭ خاصیت واثرندن محروم قالور

﴿ درمعنی این حدیثکه اغتنموا برد الربیع فانه یعمل
بابدانکم کما یعمل باشجارکم واجتنبوا برد الخریف
فانه یعمل بابدانکم کما یعمل باشجارکم ﴾

حضرت رسول اکرم صلی الله علیه وسلم برخوای حدیث بعثت بجوامع الکلم امته جامع
الکلم کوندرلمشدر وجامع الکلم اولدر که قلت لفظه وکثرت معنایه دلالت قیله وظاهر
لفظندن برآخر معنا استفاده اولوب باطنی برآخر معنایه اشارت اوله تکیم
بوحدیثدن معلوم اولور ظاهرندن مستفاد اولان معنی سزغنیمت عد ایلیك ای
امتم بهار زمانڭ برودتنی زیرا اول بهارڭ بردی اشجارڭزه نه ایشلرسه ابدانکزه
دخی آنی ایشلر واجتناب ایلیك خزان وشتا زمانڭ صوغقندن زیرا خزان زمانڭ
بردی اشجارڭزه نه ایشلرسه ابدانکزه دخی آنی ایشلر پس معنی باطنیسی
بهاردن مراد اصحاب عقل وجان وخزاندن مراد اصحاب نفس وخذلاندر
اهل عقل وجانڭ بردوسردی افسانه نافع واهل نفس وعصیانڭ بردوسردی
مضر وغیرنافعدر کما بین فی النظم الشریف ﴿ مثنوی ﴾ کفت پیغمبر
زسرمای بهار * تن مپوشانید یاران زینهار) پیغمبر علیه السلام ایتدی بهارڭ
سرماسندن ای یاران زینهار تنکزی اورتماڭ ﴿ مثنوی ﴾ زانکه باجان شما آن
میکند * که بهاران بادرختان میکند) زیراکه سرمای بهار سزڭ جانکزه آنی ایلرکه
اول بهارلر درختلره ایلر ﴿ مثنوی ﴾ لیك بکریزید از سردی خزان *
کان کند کوکرد باباغ رزان) لیك خزانڭ سرد و برودتندن اجتناب ایدوب
قچڭ زیرا خزانڭ صوغقی سزڭ ابدانکزه آنی ایلرکه اول خزانڭ صوغقی باغه
واصمه لره ایلدی ﴿ مثنوی ﴾ راویان این را بظاهر برده اند * هم بران
صورت قناعت کرده اند) راویلر بوحدیث شریفی ظاهره ایلتمشلر یعنی ظاهرده
اولان معناسنی فهم ایتمشلر وظاهره حمل ایتمشلر هم اول صورت ایله قناعت

ایلشلر در واقفلردن مستفاد اولان معناسنه ذاهب اولوب سر حدیثدن غافل اولمشلردر ﴿ مثنوی ﴾ بیخبر بودند ازجان آن کروه * کوه رادید، ندیده کان بکوه) جاندن اول کروه بی خبر اولدیلر یعنی ظاهر بین اولان وعبارات والفاظده قلان عاللر جان کلامدن بی خبر اولدیلر اول کروه طاغی کورمش لکن طاغده پنهان اولان معدنی کورمیش ﴿ مثنوی ﴾ ان خزان نزد خدا نفس وهواست * عقل وجان عین بهارست وبقاست) حدیث شریفده واقع اولان اول خزان وخریف خدانك واهل خدانك قتنده نفس وهوادر عقل وجان وعقل وجانك اهلی عین بهار وبقادر ﴿ مثنوی ﴾ مرترا عقلیست جزوی درنهان * کامل العقلی بجواندز جهان) ای نفس وهوا صاحبی نهانده تحقیقا سنك ایچون برعقل جزوی واردر عقل جزوی اولدرکه وجودینك لوازمنی وکندینك وتوابعنك معاشنی وحوایج جسمانیه سنی تدبیر وتدارك ایلمکه قادر اوله جهانده برکامل العقل کیمه استه کامل العقل اول کیمسه درکه ربینی بیله وانك احکامنه عارف وعالم اوله ودنیای فانیه میل ومحبتدن کذرقیله ونفس وهوادن نجات بوله وعقل وجان مرتبه سنه واصل اوله ﴿ مثنوی ﴾ جزو تواز کل اوکلی شود * عقل کل برنفس چون غلی شود) سنك عقل جزوك انك کل اولان عقلندن کلی اوله که صحبت مؤثره در وشیء مقارننك حکمنی اخذ ایلمك مقرردر عقل کل نفس اوزره برزنجیر کبی اولور اول نفسی مرادنه وهواسنه مشغول اولمغه قومیوب قید وبند ایلر ﴿ مثنوی ﴾ جزو کل ازکل اوکردد بدید * انچنانکه مستیء عقل ازنبید) کلك جزئی اول جزئك کلندن ظاهر وپیدا اولور یعنی عقل معاشکه عقل کلینك جزئیدر اول عقل جزئی کندی کلی اولان عقل کاملدن پدیدا اولور وقوت بولور فی المثل انجلاین که نبیددن عقلك مستلکی ظاهر اولور یعنی عقل شرابه مقارن اولسه شرابك حکمی واثری عقلده ظاهر اولور وعقل اول شرابدن مست وسرخوش اولور کذلك عقل جزئی چون عقل کلی یه مقارن اولسه عقل کلك حکمی وآثری انده ظاهر وپدیدار اولوب عقل جزئی اندن متأثر ومنفعل اولور وعقل کلینك خاصیت واوصافنی بولور دیمك اولور ﴿ مثنوی ﴾ پس بتأویل این بود کانفاس پاك * چون بهارست وحیات برك وتاك) پس بوذکر اولنان کلمات معلوم اولدیسه تأویلده معنای حدیث بو اولورکه انفاس پاك بهار کبیدر وبرك وتاکك حیاتی کبیدر یعنی بهار اوراق واشجارك حیاتی اولدیغی کبی اولیای عظامك انفاس پاکی دخی اوراق ابدانه واشجار ارواح انسانه حیات وبریجی ولطافت وطراوت مرتبه سنه ایرکوریجیدر دیمك اولور ﴿ مثنوی ﴾ کفتهای اولیا نرم ودرشت * تن مپوشان زانکه

دینت راست پشت) اولیای عظامك سوزلندن نرم ودرشت وکرم وسردهرنه ایسه تنکی اورتمه یعنی بدنکی انلرك سوزلندن چروب حفظ ایتمه زیرا که انلرك سوزی سنك دینکه معین وظهیردر ﴿ مثنوی ﴾ کرم کوید سرد کوید خوش بکیر * تاز کرم وسرد بجهی وزسعیر) اکر شیخ کرم سویلر واکر سرد سویلر یعنی اکر نرم سویلر واکر خشونت ایلر انی خوش طوت تا کرم وسرددن وسعیردن صچرایه سن یعنی حرارت وبرودت مرتبه سندن خلاص اوله سن وجهندن نجات بوله سن ﴿ مثنوی ﴾ کرم وسردش نو بهار زنده کیست * مایهٔ صدق ویقین وبنده کیست) ولی اولان مرشدلرك کرم وسردی زنده لکك نو بهاری وفرخنده لکك موجب قراری صدق ویقینك وبنده لکك مایه سیدر ﴿ مثنوی ﴾ زان کزو بستان جانها زنده است * زین جواهر بحر دل آکنده است) زیرا که جانلر بوستانی انك نفس حیات بخشندن دیربدر بوذکر اولنان جواهر روحانیه وزواهر عرفانیه دن دل دریاسی مملو وپردر عاقله لازم اولان اولدرکه بو جواهر قدسیه ومعارف انسیه یی دل خزینه سنده جان کبی حفظ قیله وانك ضایع اولمسندن حذر ایلیه ﴿ مثنوی ﴾ بردل عاقل هزاران غم بود * کرزباغ دل خلالی کم بود) عاقلك قلبی اوزره هزاران غم والم اولور اکر کوکل باغندن برخلال یعنی برجزئی ذوق وحالت ناقص اوله

﴿ دیکر سؤال عایشه ازحضرت مصطفی صلی الله علیه وسلم ﴾

﴿ مثنوی ﴾ کفت صدیقه که ای زبدهٔ وجود * حکمت باران امروزین چه بود) عایشه رضی الله عنها حضرت رسوله ایتدی ای وجودك زبده وکزیده سی بوکونکی بارانك سر وحکمتی نه ایدی ﴿ مثنوی ﴾ این ز بار انهای رحمت بود یا * بهر تهدیدست وعدل کبریا) بو یاغان باران حق تعالینك حکمتی ورحمتی بارانلرندنمی ایدی ویاخود تهدیددن وعدالت کبریادن اوتریمیدر یعنی بوکون کوردیکم باران غیب حق تعالینك فضل ورحمتنه متعلق اولان مطرمیدر ویاخود اول حضرت کبریانك عدلندن وخلقنه تخویف واندارندن اوتری نازله اولان باران قهریه وجلالیه میدر دیدی ﴿ مثنوی ﴾ این ازان لطف بهاریات بود * یاز پاییزیٔ پرآفات بود) بو باران اول بهاریاتك لطفندنمی ایدی بهاریاتدن مراد رحمت وفضل وجمال واحسان وبونلر امثالی اولان اوصاف الهیه در یاخود پاییزه منسوب اولان پرآفات قبیلندنمی ایدی پاییزیٔ پرآفاتدن مراد صفات قهریه وجلالیه در خلاصهٔ کلام اول باران شکلنده کوردیکم نوازل اسمان لطفیه وجمالیه جانبندنمیدر ویاخود اوصاف قهریه وجلالیه جهتندنمیدر دیو استفسار ایلدی ﴿ مثنوی ﴾ کفت این

از بهر تسکین غمست * کز مصیبت بر نژاد آدمست) رسول علیه السلام حضرت
عایشه رضی الله عنهایه ایتدی بو بارانکه سن کوردك حق تعالینك رحمتی جهتندن
اسم رب طرفندن ظهوره کلان باراندر تسکین غمدن اوتریدر که اول غم مصیبتدن
آدمك نژاد ونهادی اوزره در یعنی آدم اوغلینك طبیعتی اوزره مصیبتدن حاصل
اولان غم والمك ازاله سندن اوتری نازله اولان امطار لطفیه دندر دیدی
﴿ مثنوی ﴾ کر بران آتش بماندی آدمی * بس خرابی درفتادی وکمی) اکر
آدمی اول آتش اوزره قالیدی یعنی آتش فراق ولوعت مصیبت واحتراق اوزره
آدم اوغلی مستمر اولیدی چوق خرابلغه وکملکه دوشردی وعقلی باشندن کیدوب
شاشردی و بر کاره مشغول اوله میوب معطل قالوردی ﴿ مثنوی ﴾
این جهان ویران شدی اندر زمان * حرصها بیرون شدی از مردمان) بو جهان
درحال اول زمانده ویران اولوردی وانتظام عالمه خلل ونقصان کلوردی
مردملرك تعمیر وجودیچون وبقای اجساد ایچون اولان حرصلر طشره
کیدردی پس عالم خرابه واردی ونسل آدم منقطع اولوردی وحکمت حقه
مخالف کلوردی ﴿ مثنوی ﴾ استن این عالم ای جان غفلتست * هوشیاری
این جهانرا آفتست) ای طالب اسرار بیلکه عند المحققین غفلت ایکی قسمه منقسمدر
برقسمی شول غفلت معتدله ومقبوله در که نفس الامرده بو غفلت نعمت الهیدر ورحمهٔ
رحمانیه دن وحکمت یزدانیه دن حاصله اولور و بو غفلت معتدله اولدر که انسانی
حضرت حقدن وامور اخرویه دن واحکام دینیه دن غافل ایلمز بلکه آلام
ومصیبتدن وموتی اولان کیمسه لرك فرقت وحرقتندن وموجب حیرت ودهشت
اولان وحشتندن غافل ایلرتا بو واسطه ایله لوازم وجوده رعایت ایلیوب
تدریجله قرب حقه وکمال هوشیارلغه واصل اولور اکر بو غفلت
معتدله اولمیدی انسانه حیرت ودهشت غلبه ایدوب معطل اولیدی وجود
مرتبه سن بولیدیکه بو حالت مذمومه در پس حکمت الهیه بو غفلت
معتدله یی بنده لرینه عالم غیبدن ارسال بیوررلر تاکم مصیبتزده لرك قلبی
متسلی اولور وخوفله دهشت وحیرت مرتبه سنده بونلرك جانی روح وراحت
بولور و برقسمی دخی شول غفلت متجاوزه ومذمومه در که فی الحقیقه بو کونه
غفلت نقمت الهی وقهر ربانیدر زیرا بو غفلت مذمومه حق تعالینك قهر وغضبی
جانبندن کلوب خلایقك قلوبنه مستولی اولوب بونلری حضرت حقدن وامور
اخرویه دن واحکام دینیه دن غافل ایلیوب بو جهانك تعمیر وتزیینه حریص ایلر
وجمع مال واکل وشربه وعز وجاهه مشغول ومنهمك قیلر وعالمك ستونی اولان
غفلت متجاوزه در که بو بیتله اشارت بیوررلر ای جان بو عالمك ستونی غفلتدر که

جهانك معمور اولسنه وزینت وزونق بولسنه سبب وعلت بو کونه غفلتدر
هوشیارلق بو جهانه آفت وضرردر زیرا تعمیر وتزیینی مانع اولور اما غفلت
وحماقت زینت وعمارتنی اقتضا قیلور ولهذا قال علیه السلام (لولا الحمقاء لخربت
الدنیا ﴿ مثنوی ﴾ هوشیاری زان جهانست وچوان * غالب آید پست کردد
این جهان) زیرا هوشیارلق اول جهان معنویدندر چونکم اول هوشیارلق
غفلت اوزره غالب کله وآنی مضمحل ومتلاشی قیله بو جهان پست اولور وحقیر
وناچیز قالور ﴿ مثنوی ﴾ هوشیاری آفتاب وحرص یخ * هوشیاری آب
این عالم وسخ) فی المثل هوشیارلق آفتاب وحرص یخدر هوشیارلق آب وبو عالم
وسخدر یعنی بو عالمه حریص اولمق وبونك الوان ونقوشنه میل ومحبت قیلمق قلبه
وسخ ودنس کبیدر هوشیارلق بو کونه اوساخی قلبدن ازاله ایدیجی و پاك قیلیجیدر
﴿ مثنوی ﴾ زان جهان اندك ترشح میرسد * تا نلغزد در جهان حقد وحسد
اول جهان الهیدن از جق ترشح یتشور یعنی هدایت الهی عقله بصیرت وهشیارلق
اعطا ایلر ترشح صزمق معناسنه در بوراده عطاء قلیل معناسنه استعاره اولور تاکه
جهانده حرص وحسد اکرمیه یعنی غلبه قیلمیه اکر جهان الهیدن هوشیارلق
اعتدال اوزره کلمیدی بو جهانده حرص وغفلت بنی آدمه غلبه قیلوردی وانلری
کار حقدن وامور اخرویدن بالکلیه معطل ایدوب کار دنیایه مشغول ایلردی
﴿ مثنوی ﴾ کر ترشح بیشتر کردد زغیب * نی هنر ماند درین عالم نه عیب)
اکر عالم غیبدن ترشح بیشتر اولورسه یعنی انتباه وهوشیارلق زیاده کلورسه بو عالمده
نه هنر قالور ونه عیب بلکه بو عالمه متعلق اولان عیوب وهنر جمیعسی اول حینده
محو ومتلاشی اولور دیمکی اشعار اولور ﴿ مثنوی ﴾ این ندارد حد سوی
آغاز رو * سوی قصهٔ مرد مطرب باز رو) بو کونه معارف الهیه واسرار علیه
حد و پایان طوتمز آغاز جانبنه یوری کیرو مرد مطربك قصه سی جانبنه کیت خطاب
تجرید قاعده سی اوزره کندی وجود شریفلرینه در حسام الدین افندی
حضرتلرینه اولسه دخی جائزدر که محرر مثنویدر.

﴿ بقیهٔ قصهٔ پیر چنکی و بیان مخلص آن ﴾

﴿ مثنوی ﴾ مطربی کز وی جهان شد پر طرب * رسته زاوازش خیالات
عجب) بر مطرب ایدیکه جهان اندن پر طرب اولدی انك اوازندن عجب خیالات
بتمش وقلوب مستمعینده طرفه حالات ظهور ایتمشدی ﴿ مثنوی ﴾ آز نوایش
مرغ جان پران شدی * وز صدایش هوش دل حیران شدی) اول مطربك
نواسندن جان مرغی پران اولور ایدی واول مطربك صداسندن کوکل هوشی
حیران اولوردی ﴿ مثنوی ﴾ چون برآمد روزکار و پیر شد * باز جانش از

عجز پشه کیرشد) چونکه روزکار کلدی یعنی چونکه چوق زمان کچدی و مطرب پیر
اولدی انك جانی طوغانی عجز وفقردن پشه کیر اولدی یعنی شی حقیر صید ایدیجی
ودنی وناچیز شیئه راغب اولیجی اولدی ﴿ مثنوی ﴾ پشت او خم کشته همچون پشت
خم * ابروان برچشم همچون پاردم) کوپك ارقه‌سی کبی اول مطربك
ارقه‌سی خم اولدی و بوکلدی اول مطربك ابرولری کوزی اوزره پالدم کبی
اولدی اشغی صارقدی و کوزنی اورتدی ﴿ مثنوی ﴾ کشته آواز لطیف
جان فزاش * زشت ونزد کس نیرزیدی بلاش) انك جان زیاده ایدیجی لطیف
آوازی زشت اولدی و کیمسه‌نك قتنده انك اوازی بر شیئه دکزدی ﴿ مثنوی ﴾
آن نوای رشك زهره آمده * همچو آواز خر پیری شده) اول زهره‌نك رشکی
کلش نوا ونغمه برقوجه اشکك آوازی کبی اولاش ﴿ مثنوی ﴾ خود کدامین
خوشکه ان ناخوش نشد * یاکدامین سقف کان مفرش نشد) خود قنغی
خوشدر که اول ناخوش اولمدی (وکل نعیم لامحالة زائل) خواجه
جهانك جمله نعیمی ودنیانك هرخوشلغی عاقبة الامر محو وزائل اولق مقرر در
یاقنغی سقفدر که اول مفرش اولمدی البته دنیوی اولان هر سقف عالی عاقبة
الامر پست وسافل اولمق محققدر ﴿ مثنوی ﴾ غیر آواز عزیزان درصدور
* که بود ازعکس دمشان نفخ صور) بوجمله دن آواز عزیزانی استثنا ایدوب
بیوررلر صدورده اولان آواز عزیزاندن غیریسی که انلرك دمنك عکسندن اولور
نفخ صور یعنی صور اسرافیلك حیات بخش اجساد فانیه اولان نفخه‌سی اول
عزیزلر که انبیا علیهم السلام واولیای عظامدر انلرك نفس نفیسنك عکسی اولدی
دیمك اولور نفخ صور بونلرك دمنك عکسی اولمسی بووجهه اوزره ممکن اولور که
بونلرك نفس وکلامی وحی الهی والهام ربانی ایله اولور پس بوتقدیر اوزره
بونلرك انفاس نفیسی مرده دللری و پژمرده اولان روحلری احیا ایلر پس
جسددن قلب وروح شریف اولدیغی محققدر شریفی احیا ایلین دخی شریف
اولمق مصدقدر بوتقریبله نفخ صور بونلرك دمنك عکسی اولمق فهمه اقرب
وعقله اوفقدر ﴿ مثنوی ﴾ اندرونی کاندرو نهاست ازوست * نیستی
کین هستهامان هست ازوست) بوعزیزلرك درونیکه جمیع درونلر انلردن مستدر
و بونلرك نیستلکی بر نیستدر که بو بزم وارلقلر بز اندن واردر یعنی عزیزان وجود
اولان اولیای عظامك وجود موهومی مجازی جهتندن فانی اولوب باطن عالمدن
حقله باقیلردر بزکه بو عالم ظاهرده وجود مجازی ایله هست وموجودلرز بزم
بووجودلر بز انلرك موجود اولدیغی عالم عدمندندر که بو عالمه نسبتله نیستدر والا
فی الحقیقه هستدر ﴿ مثنوی ﴾ کهربای فکر وهر آواز او * لذت الهام
ووحی وراز او) اول عزیزان وجودك فکری هر آوازك کهرباسیدر هر آواز

اوافطنه مضاف دکلدر اول ولی رازك ووحیك والهامك لذتیدر یعنی هر آوازی
وافکاری مرتبهٔ حقیقته ومقام مقبولیته جاذب اولان اولدر والهام ووحیك وراز
وسرك حلاوت وروحی اولدر که اول مظهر ذات وصفات الهیه درو بو ذکر
اولنان حالات وصفات اندن ظهوره کلور وانك ذاتندن رونق وفر بولور پس
ینه مطربك قصه سنه رجوع ایدوب بیوررلر ﴿ مثنوی ﴾ چونکه مطرب
پیرترکشت وضعیف * شدزبی کسبی رهین یك رغیف) چونکه مطرب زیاده
پیر وضعیف اولدی کسب سزلکندن بر رغیفه مرهون اولدی ﴿ مثنوی ﴾
کفت عمر ومهلتم دادی بسی * لطفها کردی خدایا باخسی) پس جناب
حقه متوجه اولوب بوکونه عرض حاجات قیلوب دیدی خدایا بکا چوقلق عمر
ومهلت و یردك ای خدا برخسه لطفلر ایلدك ﴿ مثنوی ﴾ معصیت ورزیده
ام هفتاد سال * بازنکرفتی زمن روزی نوال) یتمش ییل معصیته سعی قیلمشم
بر کون عطای بندن کیرو طوتمدك ﴿ مثنوی ﴾ نیست کسب امروز مهمان
توام * چنك بهر تو زنم کان توام) کسبم بوقدر بوکون سنك مهمانکم چنکی سندن
اوتری چالرم زیراکه سنك عبد ومملوکڭم ﴿ مثنوی ﴾ چنك را برداشت شد
الله جوی * سوی کورستان یثرب اه کوی) چنکی یوقرو قالدردی والله استیجی
اولدی مدینهٔ منوره نك مقابری دینده آه دیجی اولدیغی حالده بودخی
وجهدر که دینه چنکی قالدردی والله دایجی اولدیغی حالده مدینهٔ منوره نك
کورستانی جانبنه آه ایدیجی کندی شدرفت معناسنه اولور ﴿ مثنوی ﴾
کفت خواهم ازحق ابریشم بها * کو به نیکو بی پذیرد قلبها) کندی کندی یه
دیدی حقدن ابریشم بها استرم زیرا اول خدا کمال لطفندن نیکولك واحسانله
قلبلری قبول ایلر ﴿ مثنوی ﴾ چنك زد بسیار وکریان سرنهاد * چنك
بالین کرد و برکوری فتاد) کورستانده چوق چنك چالدی واغلیه رق باش
قودی چنکی یصدق ایلدی و برمقبره اوزره دوشدی ﴿ مثنوی ﴾ خواب
بردش مرغ جان از حبس رست * چنك وچنکی را رها کرد وبجست) انی
خواب قابدی مرغ جانی حبسدن قورتلدی چنك وچنکیلکی ومرغ جانی
ترك ایلدی وتن حبسدن صچرادی ﴿ مثنوی ﴾ کشت ازاد ازتن ورنج
جهان * درجهان ساده وصحرای جان) خواب سببله تندن وجهان رنجندن
آزاد اولدی برجهان ساده وصافیده وصحرای جانده یعنی انك مرغ جانی بی
کدورت و بی کثافت اولان جهانه وصحرای جانه واصل اولمغله رنج جهاندن
وآلام تندن آزاد اولدی ونجات بولدی دیمك اولور ﴿ مثنوی ﴾ جان
اوانجا سرایان ماجرا * کاندر اینجا کر بماندندی مرا) اول مطربك ینه جانی

اول صحرای جانده ماجرایی ایرلیجی ایدی بویله دیوکه بومرتبه‌ده نولیدی بنی
قویه‌لردی کربونده تمنی معناسنی متضمن اولمقده جائزدر تنکیم لسان عربیده
لوتمنی معناسنی متضمن اولور وحرف شرط اولوب مابعدنده اولان ابیاته جواب
اولمق دخی جائزدر ✻ مثنوی ✻ خوش بدی جانم درین باغ و بهار * مست
این صحرا وغیب لاله زار) بوباغ و بهار معنویده بنم جانم خوش اولوردی
بوصحرانك وغیبه منسوب اولان لاله زارك مستی اولدیغی حالده ✻ مثنوی ✻
بی پرو بی پاسفر میکردمی * بی لب ودندان شکر میخوردمی) اول جهان صافیده
قناتسز وایاقسز سفر ایلردم لب ودندانسز شکر یردم یعنی لذت روحانیه واذواق
لدنیه بولوردم دیمك اولور ✻ مثنوی ✻ ذکر وفکری فارغ ازرنج ودماغ * کرده
می باساکنان چرخ لاغ) بوبیتده ایکی وجه جائز اولور اول اولدرکه دماغدن
ورنجدن فارغ ساکنان عرشله فکر وذکره منسوب لاغ ایلیدم بوتقدیر اوزره
فکر یده یانسبت ایچون اولور بعض نسخه‌ده رنجله دماغ ماینده واو یوقدر
وبعض نسخه‌ده واقع اولمشدرکه اکا کوره شرح اولندی ووجه ثانی اولدرکه
فکر یده یاوحدت ایچون اوله ومصرع اولك معناسی ثانی‌یه مصروف ومخلوط
اولمیه وبو بیت تنازع فعلین قبیلندن اولورکه مصرع اولده ذکر وفکری
ومصرع ثانیده لاغ کرده می لفظنده تنازع قیلمش اولورلر پس قرینهٔ کلام
بونی اقتضا ایدرکه یامصرع اول یامصرع ثانی‌یه برکرده می لفظی تقدیر اولنوب
بویله دینله (ذکروفکری فارغ ازرنج دماغ (کرده می باساکنان چرخ لاغ) یعنی
ملائکه ایله لاغ ولطیفه ایلیدم دیمك اولورکه رؤیا عالم مثالدندر وعالم مثال
بین عالم الارواح والاجساد شول عالم خیالدرکه نایمك روحی اکا واصل اولور
واستعدادنه مناسب انك صور خیالیه سنی مشاهده قیلوب کاه اولورکه
بومرتبه‌دن ترقی ایلیوب عالم ملکوته داخل اولور وانك اصحاب وارباب معالمه
ومکالمه قیلور کرده می باساکنان چرخ لاغ دیوانك سیر جانندن حکایه
بیورملری مرتبهٔ ملکوتك سیرنه انك جانی واصل اولدیغنی اشعار ایلر
✻ مثنوی ✻ چشم بسته عالمی میدیدمی * ورد وریحان بی کفی می
چیدمی) کوزی بغلنمش وچشم ظاهری اورتلمش ایکن برعالم کوریدم دستسز
وبرکفسز وردور یحان دریدم تنکیم نایمك روحی وچشم ظاهری مسدود ومستور
ایکن عالم مثالی کوروب انك عجایب وغرایبنی مشاهده ایلرو بی دست ظاهر اول
عالمده ورد ور یحان وسنبل وضمیران دوشیرر ✻ مثنوی ✻ مرغ آبی غرق
در یای عسل * عین ایوبی شرابی مغتسل) بوایت سورهٔ صادده در اولی بودر
(ارکض برجلك) بوامری یاجبرائیل ایده ویاخود جناب عزت ارکض دیو الهام

ایده ای اضرب برجلك الارض ای ایوب اورآیقلرکله یره (هذا مغتسل) آیقلرین
امر حقله زمینه اوروب برعین بی نظیر جاری اولیجق قبل حقدن اکا اشارت اولدیکه
(هذا) شوصو (مغتسل) محل اغتسالدر (بارد وشراب) اویله مغتسل که بارد در
وشرابدر برروایتده ایکی پیکار اشکار وپدیدار اولوب بری باردو بری حار ایدی
ماء باردن ایچوب وماء حاری اغتسال ایلدی وجمیع امراض واسقامدن صحت
بولدی حضرت خداوند کار پیرچنکینك روحنی ایوبه تشبیه ایدوب بیوررلرکه
پیرچنکی اول حالده برمرغ آبی ایدیکه غرق دریای عسل اوله دریای عسل بوراده
کمال لذتدن کنایه‌در واول حال کانه ایوبه منسوب اولان عین ایدیکه شراب مغتسل
ایدی همان پس پیرچنکینك غرق اولدیغی ذوقی عین ایوبه تشبیه بیوررلر زیرا
اول ذوق الهی دخی امراض باطنه وکامنه‌دن سالکی پاك وطاهر قیلور
✻ مثنوی ✻ که در وایوب از پاتابفرق * پاك شد از رنجها چون نور شرق)
که اول عین سببیله ایوب علیه السلام آیقدن باشه‌دك نور شرق کبی یعنی آفتاب کبی
رنجلردن پاك اولدی بعض نسخه‌ده نورشرق یرینه نورحق واقع اولمشدر اول
چشمه سببیله نورحق کبی امراضدن پاك وطاهر اولدی دیمك اولور ✻ مثنوی ✻
مثنوی در حجم اکر بودی چوچرخ * درنکنجیدی در وزان نیم برخ) مثنوی شریف
حجمده یعنی وسعت ومقدارده اکرچرخ کبی اولیدی وطبقات سماوات قدر واسع
کلیدی بوسردن اول مثنوی‌یه یارم پاره صغمیدی یعنی اول عالمك اسرار وانواری
وعجایب وغرایبی برمرتبه بی حددرکه اکر اشجار اقلام وبحار مداد وطبقات سماو به
اوراق اولسه وجمیع خلایق بواسرار وانوارك شرحنی الی یوم القیام کتابت قیلسه
الك بعضیسنك نصفی یازلمیدی وعشر عاشری تحریر قیلنمیدی ✻ مثنوی ✻
کان زمین وآسمان بس فراخ * کرد ازتنکی دلم را شاخ شاخ) که اول زیاده واسع
اولان زمین وآسماندن تنکلکندن کوکلمی پاره پاره ایلدی زیرا بوعالم صورت عالم
معنایه نسبت غایتله احقر واصغر برشیدر وقلب اولیایه کوره دانهٔ خردل قدردر
بواجلدن تنكلکندن قلبمی شاخ شاخ ایلدی بیوردی ✻ مثنوی ✻ وین
جهانی کاندرین خوابم نمود * در کشایش پرو بالم را کشود) بوبرجهانکه
بوخواب ایچره بکا کوروندی کشایشدن بنم پر بالمی اچدی یعنی پرو بالم عقل
وروحم که قیود جسمانیه ایله بسته اولمشدی بوعالم معنوی آچقلغندن بنم مقید
اولان پروبالمی آچدی حتی روح روانم بوعالم علویدن جولان ایدوب اوچدی
یعنی مطرب کند بسته بوبله دیدی ✻ مثنوی ✻ آن جهان وراهش
ار پیدابدی * کم کسی یکلحظهٔ اینجابدی) بوجهانك یولی اکر ظاهر اولیدی
از کیمسه برلحظه اول دنیاده اولیدی یعنی مطرب اول عالمده دنیایی کندیدن

بعيد كوروب اكر دنيا جانبندن بو عالمه بر يول اوليدى اول دنياده كيسه بر لحظه
قرار قيلمزدى ديدى و حضرت مولانا قدس الله سره العزيزك لسانندن اول عالم
روحانينك عظم شاننى و بو عالم اوزره فضل ورجحاننى بيان بيورورلر ﴿ مثنوى ﴾
امر مى امدكه نى طامع مشو * چون ز پايت خار بيرون شد برو) واول پيرمطربك
روحنه بوكونه امر الهى كلدىكه يوق طامع اولمه و بى موت اضطرارى بوراده
قرار ايلمكه اميد قيلمه چونكه پايكدن خار بيرون اولدى يورى يعنى چونكم پاى جانكدن
احكام بدنيه وشواغل جسمانيه خارى طشره كلدى يورى عالم دنيا جانبنه كه قدم
جان خار كبى اولان اشغال جسمانيه ومقتضيات نفسانيه دن خلاص اولدقدنصكره
بو عالمه كلمكه مانع ودافع اولمز وپاى روحندن خار جسمانى اخراج ايلين كيمسه
بو عالمه كلمكده عسرت ومشقت چكمز ديدى ﴿ مثنوى ﴾ مولى مولى ميزد انجا
جان او * در فضاى رحمت احسان او) پيرچنكينك جانى اول عالم روحانيده
رمولى مولى اوردى يعنى توقف وانتظار ايلدى اول اللهك رحمت واحسانينك
صحراسنده موليدن توقف وانتظار ايلدى معناسنه اولور اما بو فقير وشنه افندى
مرحومك كندى خطيله بو بيتك كنارنه تحرير ين كوردم بويله ديمش كه كميجيلر
اسانده مولى مولى ديمك سلم سلم و ياخود خاص خاص ديمكدر پس بوراده دريای
انواره مستغرق اولان چنكينك جانى الهى سلم سلم يعنى سن بنى سالم قيل سالم قيل
وورطهٔ دنيادن كشتى وجودمى خلاص قبل ديو نداوردى ديمك اولور بو دخى
وجهدن خالى دكلدر ﴿ درخواب كفتن هاتف اميرالمؤمنين عمر رضى الله عنه راكه
چندين زراز بيت المال بركبرو بدان مرده كه در كورستان خفته است
﴿ مثنوى ﴾ آن زمان حق بر عمر خوابى كما شت * تاكه خويش ازخواب
نتوانست داشت) اول زمان حق تعالى حضرتلرى حضرت عمر اوزره برخواب حواله
ايلدى تاكه كنديسنى خوابدن طوتمغه قادر اولمدى يعنى خوابى كنديدن دفعه
قادر اولميوب بى اختيار اويودى ﴿ مثنوى ﴾ درعجب افتاد كين معهود
نيست * اين زغيب افتاد بى مقصود نيست) حضرت عمر عجبه دوشديكه بو خواب
معهود دكلدر و بو زمان اويومق بكا معتاد دكلدر ايمدى بو خواب عالم غيبدن
واقع اولدى بى مقصود دكلدر پس حكمت واردر ديوب ﴿ مثنوى ﴾
سر نهاد وخواب بردش خواب ديد * كامدش ازحق ندا جانش شنيد) باش
قودى واتى خواب ايلدى ودوش كوردى كه حضرت عمره حقدن ندا كلدى
انك جانى اول ندايى اشتدى ﴿ مثنوى ﴾ آن ندايى كاصل هر بانك
ونداست * خودندا آنست اين باقى صداست) اول برنداكه هربانك ونغمه نك
اصليدر فى الحقيقه نداخود اولدر و بو باقى ندالر صدادر ندادن مراد كلام الهيدر

وحق سبحانه وتعالى متكلمدر بو انسانك وجودنده اولان كلام انك كلامنك پرتو
واثريدر ﴿ مثنوى ﴾ ترك وكرد و پارسى كو وعرب * فهم كرده ان ندابى
كوش واب) ترك و كرد وعجم وعرب كوش ولبسز اول ندايى فهم ايلمشدر
يعنى هر طائفه نك جانى حواس ظاهره سز نداى حق فهم ايلمشدر اكر فهم
ايلمبدى ريسنى بيلمزدى جانده اولان معرفت حق اول نداى الهينك اثريدر
﴿ مثنوى ﴾ خود چه جاى ترك وتاجيك است وزنك * فهم كردست ان ندارا
چوب وسنك) خود ترك وتاجيكك وزنكينك نه يرى در يعنى عرب وعجم وروم همان
بو ندايى فهم ايتدى اول ندايى چوب وسنك دخى فهم ايلمشدر زيرا چوب
وسنك دخى ربلرنى بيلورلر وقچن انلر دخى امر الهى اولسه امر الهى يى قبول
ايدوب منقاد اولورلر وانلرك قبول امر الهى ايلرى فهم قيلدقلرينه دلالت قيلور
﴿ مثنوى ﴾ هر دمى ازوى همى آيد الست * جوهر واعراض مى كردند
هست * كرنمى آيد بلى ز يشان ولى * امدنشان ازعدم باشد بلى) واذ اخذ ربك
من بنى آدم من ظهورهم ذريتهم واشهدهم على انفسهم الست بربكم قالوا بلى *
ايت كريمه سنك مصداقنجه اكرچه بنى ادمه حق تعالى عالم ارواحده الست بربكم
ديوب بوجمله سى ربلرينك كلامنى فهم قيلوب انك ربوبيتنه والوهيتنه اقرار
ايلديلر اما عند المحققين وپيش اصحاب يقين بو الست خطابى همان عالم ارواحده
بركره ديمشوب دخى منقطع اولمشدر بلكه هر انده هر شانه حضرت حق لسان
معنوى ايله الست بربكم ديوب انلر دخى الان بلى ديوب اقرار ايلمكده درلر پس
اصحاب شهود قتنده بوكون بو دنياده ودخى يارين اخرتده ديديكى الست
خطابنك دون عالم ارواحده ديديكى الست ه مغاير ومتفاوت دكلدر نتكيم ابن
فارض حضرتلرينك بو بيتلرى بو معنايه شهادت ايلر (شعر) وليس الست بالامس
غيرالامن غدا * وجنحى غدا صبحى و يومى ليلتى * وسر بلى لله مرآة كشفها *
واثبات معنى الجمع نفى المعيتى * پس حضرت خداوندكارك هر دمى ازوى همى
آيد الست * بيورملرى خطاب الستك على الدوام اولسنى افاده ايلر يعنى هر بردمده
اول خدادن دائما اشيا اوزره لسان معنوى ايله الست بربكم نداسى كلور اول
ندادن جوهر واعراض وار اولورلر واكا بلى ديرلر جوهر مقوم ومخصصه محتاج
اولميوب قائم بالذات اولان شيئه ديرلر عرض قائم بالذات اولميوب بر مقومه محتاج
اولان شيئه ديرلر مثلا الوان كبى جوهر وعرضك تفصيلى ايكنجى جلدده قسم
غلام دز صدق وفاى يار خود بيانده مذكور اولمشدر فليطلب فيه اكرچه
بو اشيادن ظاهرا بحسب اللفظ بلى ديمك كلمز ولكن انلرك عدمدن كلمسى بلى اولور
وهر برى لسان حالله ربلرينك ربوبيتنه اقرار قيلور كما قيل * بيت * ففى كل

شئ له آية * تدل على انه واحد ﴿ مثنوى ﴾ زان چه كفتم من زفهم سنك
وچوب * در بيانش قصۀ هش دار خوب) اول نسنه دن كه بن سنك وچوبك
ادراكندن ديدم وسنك وچوب دخى نداى حق استماع ايلرديو تحقيق ايلدم
انك بياننده برقصه يه خوب عقل طوت وياخود برخوب قصه يه هوش طوت
بعض نسخه ده بو بيت دخى واقع اولمشدركه بودر ﴿ مثنوى ﴾ زانكه كفتم
زاكهى چوب وسنك * در بيانش قصه بشنوبى درنك) چوب وسنكك
اكاهلقدن اول نسنه يى كه ديدم انك بياننده بى توقف قصه ايشت تاسكا چوب
وسنكك فهم ايلمسى وتسبيح حق سويلمسى روشن اوله و بوقصه دن تسبيح جاداته
ومعرفت نباتاته ايمان واعتقاد ايلك ظهوره كله اول قصه بودر

﴿ ناليدن ستون حنانه چون از براى پيغمبر صلى الله تعالى
عليه وسلم منبر ساختند كه جماعت انبوه شده وكفتند ماروى
مبارك ترابهنكام وعظ نمى بينيم وشنيدن رسول واصحاب ان ناله
راوسؤال وجواب دادن مصطفى عليه السلام باستون صريح ﴾

ستون حنانه نك ناله قطعه سنك بياننده در چونكم پيغمبر عليه السلامدن اوترى منبر
دوزديلر زيرا جماعت چوق اولدى وديديلر بزسنك روى مبارككى وعظ وقتنده
كورمزز وحضرت رسول عليه السلام واصحاب فحول اول درختك ناله سنى
اشتملرينك بياننده در ومصطفى عليه السلام اول ستونه صراحة سؤال وجوابنك
بياننده در بو بيان بوحديث شريفك معناى لطيفيدر كه نظمه كتوروب بيوررلر
وبخارى ونسائى وابوداود اتفاق اوزره بوحديثى حضرت جابردن روايت
بيوررلر (قال جابر كان النبى عليه الصلوة والسلام اذاخطب استند الى جذع نخلة
من سوارى المسجد فلما صنع له المنبر فاستوى عليه فصاحت النخلة
التى كان يخطب عندها حتى كادت ان تنشق فنزل عليه الصلوة
والسلام حتى اخذها فضمها اليه فجعلت تأن انين الصبى الذى يسكت حتى
استقرت قال النبى عليه الصلاة والسلام بكت على ماكانت تسمع
من الذكر) ترجمه سى بودركه حضرت رسول اكرم صلى الله تعالى عليه وسلم
خطابت ايلديكى وقتده برخرما آغاجنك دالنه طيانوردىكه اول مسجدك
ديركلرندن برى ايدى وقتاكم اول نبى ايچون منبر دوزديلرسه واول نبى عليه السلام
انك اوزرينه قصد ايلديسه واوردىسه اول نخله كه انك قتنده مقدما خطابت
ايلردى برمرتبه صيحه وحنين ايلديكه حتى منشق اولمغه قريب اولدى پس
حضرت نبى مكرم صلى الله عليه وسلم منبردن ايندى واول ديركى اخذ ايلدى
ومعانقه قيلوب كنديلره ضم ايلدى پس اول نخله صبى انينى ايلدكى كبى انين ايلمكه بشلدى

اوله صبى كه تسكيت اولنورديمنى ساكت قيلنور حتى قرار ايلدى وانينى دكدى
پس حضرت نبى عليه السلام بيورديلر اول نخله اغلدى اللهك ذكرندن سامع
اولديغى ذكرك بعد ومفارقتى اوزره پس بوستونك حنين وبكاسندن علماء ظاهر
واهل اعتزال وفلاسفه مشربنده اولانلر تأويله ميل ايتمشلردر و بوحنين وانينى
حضرت رسول امين عليه السلام واصحاب كزينه سماع باطنيه وملكوتيه ايله
مسموع اولدى ديوب بيانه كتمشلردر صحيح اولان بودركه حضرت رسول
عليه السلام واصحاب كرام اول حنين وبكايى استماع ظاهر ايله كوش ايتمشلردر
بعض علماء ظاهر ديرلركه نعم حضرت پيغمبر عليه السلام واصحاب اول صدايى
استماع ظاهره ايله استماع ايلديلر لكن اول صوتدن اول ستونك خبرى يوقدر
بلكه اول صدايى انده اول وقتده جناب حق خلق ايلدى معجزة للنبى عليه
السلام بويله ديلره جمادات ونباتاتك اللهدن ورسولندن اكاه اولملرينه وجناب
حقه حقيقة تسبيح قيلملرينه انكار ايدنلر ومعتزله وفلاسفه مذهبنه كيدنلردر زيرا
بونلرديرلركه حقيقة تسبيحه ومعرفت وانين وخشيته عقل وحيات لازمدر وعقل
وحياته اعتدال مزاج وبنيۀ مخصوص واجبدر اويله اولمجق تسبيح وناله جماد
مأول مجازدرديرلر حال بوكه بوخصوصده آيات واخباردن نصوص كثيره وارد
اولمشلردر اما مشايخ صوفيه وارباب مشاهده تأويل ايتميوب حقيقتنه مقر اولمشلردر
واهل كلام وعلماء ظاهر باخصوص كه معتزله وفلاسفه مجازدر ديوب تأويل
قيلمشلردر مثلا بوآيت كريمه ده من خشيته لفظنى مجازدر ديمشلردر قال الله
تعالى (ثم قست قلوبكم من بعد ذلك فهى كالحجارة اواشد قسوة وان من الحجارة
لما يتفجر منه الانهار وان منها لما يشقق فيخرج منه الماء وان منها لما يهبط من
خشية الله) اكثر علما تفسيرلرنده تقليدا للمعتزلة و الخشية مجاز عن الانقياد ديمشلردر
الا ابو الليث وامام بغوى بونلر مجاز دكل حقيقتدر ديمشلر ودخى (وان من شئ
الا يسبح بحمده ولكن لاتفقهون تسبيحهم) آيتى تسبيح جميع اشيايه حقيقة دلالت
ايلركن تسبيحلرينى لسان حالله ديمشلردر حالا مشركلر دن ونفى صانع ايدنلردن
ماعداسى لسان حالله اولان تسبيحه واقف وعالملردر پس انلره لاتفقهون قولى
يرنده اولمز ومحقق واهل كشف اولنلره دخى موافق كلمز وجهله دن شيخ اكبر فتوحاتنده
بيوررلركه (فان المسمى بالنبات والجماد عند ناله ارواح باطنت عن ادراك غير اهل
الكشف فلا يحس بها مثل ما يحس بها من الحيوان والكل عند اهل الكشف حى
ناطق ونحن زدنا مع الايمان بالاخبار الكشف فقد سمعنا الاحجار تذكر الله بلسان
ناطق تسمعه اذاننا منها ونخاطبها مخاطبة العارفين بجلال الله) پس حضرت
خداوندكاركه اهل كشف ومشاهده نك كبارندندر جمادات ونباتاتك حياتنى

ونطقله اولان تسبيحات وتهليلاتنى اثبات ايلايوب بيوررلر ﴿ مثنوى ﴾ استن
حنانه ازهجر رسول * ناله ميزد همچو ارباب عقول) حنانه ستونى حضرت
رسولك فراقندن ارباب عقول كبى ناله اوردى ﴿ مثنوى ﴾ درميان مجلس
وعظ آنچنان * كزوى آكه كشت هم پير وجوان) مجلس وعظك اورته سنده
انچنين كه اول مجلسده حاضر اولان پير وجوان اول ناله دن اكاه وخبردار
اولديلر ﴿ مثنوى ﴾ درتحير ماند اصحاب رسول * كزچه مى نالد ستون
باعرض وطول) رسول اكرم صلى الله تعالى عليه وسلم حضرتلرينك اصحابى
انك ناله ايلسندن تحيرده قالديلركه ستون عرض وطول ايله ندن اينكار يعنى طول
وعرضله هرجانبدن ناله ايلديكنى اشتدكده متحير اولديلر ﴿ مثنوى ﴾ كفت
پيغمبر چه خواهى اى ستون * كفت جانم ازفراقت كشت خون) پيغمبر عليه
السلام اول ستونه ايتدى اى ستون نه استرسن اول ستون حضرت رسول عليه
السلامه ايتدى سنك فراقكدن جانم خون اولدى ناله مه سبب بودر ﴿ مثنوى ﴾
مسندت من بودم ازمن تاختى * برسر منبر تومسند ساختى) وعظ وقتنده سنك
مسند وتكيه كاهك بن ايدم بندن چايدك يعنى ترك ايدوب منبر جانبنه عروج
ايتدك منبرك باشى اوزره سن مسند دوزدك ﴿ مثنوى ﴾ كفت خواهيكه تراتخلى
كنند * مشرقى غربى زتوميوه چنند) حضرت رسول اكرم صلى الله تعالى عليه
وسلم اكا ايتدى چونكه سنك فريادك بوندن اوتريدر بونك مقابله سنده استرميسن كه
سنى برنخل ايدهلر مشرق ومغربك اهلى سندن ميوه ديرهلر ﴿ مثنوى ﴾
يادران عالم حقت سروى كند * تاترو تازه بمانى تاابد) ياخود اول عالم حقيقتده
حق تعالى سنى برسروايده كه تاابدى تروتازه قالسن ﴿ مثنوى ﴾ كفت آن
خواهم كه دايم شد بقاش * بشنواى غافل كم ازچوبى مباش) ستون حنانه
ايتدى انى استرمكه انك بقاسى دائم اوله دى اى غافل بوقصه بى اشت
وبرچوبدن كم اولمه كوركه برستون پاره سى ذوى العقولدن دكل ايكن ترك
فانى اختيار باقى قيله وطالب دولت ابديه وحيات سرمديه اولهسن ذوى
العقولدن ايكن وتحصيل بقا ودوامه مستعد وقابل ايكن نيچون طالب حقيقت
اولميه سن وتحصيل سعادت سرمديه قيلميه سن ﴿ مثنوى ﴾ ان ستون را
دفن كرداندر زمين * تاچومردم حشر كردد يوم دين) حضرت نبى اول
ستونى يرايچنه دفن ايلدى تايوم دينده اول ستون مردم كبى حشر اوله
﴿ مثنوى ﴾ تابدانى هركه را ايزد بخواند * ازهمه كارجهان بيكار ماند)
تابونى بيله سن هركيمكه حضرت يزدان اوقودى وكندى جنابنه دعوت قيلدى
اول كيمسه جهانك دوكاى كارندن بى كار قالدى وعمل وفعل دنيويدن فارغ

اولوب طاعت حقه مشغول اولدى ﴿ مثنوى ﴾ هركه راباشد زيزدان
كاروبار * يافت بارآنجا وبيرون شد زكار) هركيمكه خدادن كاروبار
اولدى دركاه حقه يول واجازت بولدى وكار جهاندن طشره اولدى
﴿ مثنوى ﴾ آنكه اورانبود ازاسرار داد * كى كند تصديق اوناله جماد)
اول كيمسه يه كه اسرار الهيه دن عطا اولميه اول كيمسه جمادك ناله سنى نيچون
تصديق ايلر ﴿ مثنوى ﴾ كويد آرى نى زدل بهروفاق * تانكويندش كه
هست اهل نفاق) جمادانك تسبيحنه اعتقاد ايلمزه موافقتدن اوترى ظاهر
بلى ديركوكلدن دكل تاكا ديميه لركه اهل نفاقدر يعنى طعن وقدح خوفندن
اوتريدر تصديق تسبيح جمادات قيلمزه بحسب الظاهر موافقت ايليوب بلى
اويله درديرولكن بحسب الباطن تصديق واقرار ايلمز ﴿ مثنوى ﴾ كرنبندى
واقفان امركن * درجهان رد كشته بودى اين سخن) يعنى اكر بوجمادات ونباتات
الهيك كن امرينه واقف وعالم اولمايدلردى جهانده مردود اولمش اولوردى بوسوز يعنى
بوجماداتك ونباتاتك سوزى وكلامى حال بوكه بونلرك سوزسويلمسى وتسبيح وتكلم
ايلمسى شرعا ثابتدر مردود دكلدر تكلم اول يعشده حضرت رسول عليه السلامه
وحى كلوب منزل شريفلرينه منصرف اولدقده احجار واشجارك اكا سلام
ويرمسى وحصانك كف مباركارنده شهادت قيلمسى مشهور ومتواتر اولمشدر
وياخود معنى اكر بواشيا امركن واقفلرى دكلمراوليدى جهانده بوكن سوزى
رد اولمش اولوردى (انما امره اذا اراد شيئا ان يقول له كن فيكون) قولى تحصيل
حاصل وبيهوده اولوردى زيرا ربسنك امرنى فهم ايتمين شيئه امر ايلمك عبث
ومردود اولوردى اكر امر تسخيراچون درديونا ويل اولنورسه بونكله فوت اولور
﴿ مثنوى ﴾ صد هزاران اهل تقليد ونشان * افكنندشان نيم وهمى در
كمان) اهل تقليد واهل نشاندن يعنى علايم وآثار اهلندن وتقليد اهلندن نيچه يوز
بيك كيمسه لرى يارم وهم انلرى شك وكمانه براغوب يعنى ادنى وهم انلره غلبه
قيلدقده تحقيق ويقين مرتبه سندن دوراولوب جمادات ونباتاتك حقيقة تسبيح
قيلمسنده وجميع اشيانك ربلرندن آكاه وخبردار اولمسنده شك وشبهه يه دوشوب
بوخصوصده وارده اولان نصوصى عقللرينه وفهملرينه موافق مطابق تأويل وتوجيه
ايدرلر ﴿ مثنوى ﴾ كه بظن تقليد واستدلال شان * قايمست وجمله پروبال شان)
زيرا انلرك استدلالى ظنله قايمدر وجمله پروباللرى دخى يعنى جمله پروبال وعقل
وفكرلرى وتقليد واستدلاللرى ظنله قايمدر ظن ايسه حقيقتدن برشيئى مغنى ومفيد
اولمز (كما قال الله تعالى (ومايتبع اكثرهم الاظنا ان الظن لايغنى من الحق شيأ)
وقال فى سورة النجم (ان يتبعون الاالظن وان الظن لايغنى من الحق شيأ

﴿ مثنوى ﴾ شبهۀ انكيزدان شيطان دون * درفتند اين جمله كوران سر نكون) اول دون شيطان انلرك درونده برشبهه قوپرر مثلا بوجمادات ونباتات حى وعاقل دكلدر نيجه ناطق اولور ونوجهله تسبيح قيلور ديوانلرك قلبنه وسوسه ويرر آنك سببيله بوجمله كورلر باشى اشغه دوشرلر پس تأويل وتوجيه سمتنه كيدوب حقيقتدن محروم اولورلر اما اصحاب يقين تشكيك ومشككدن چاه وهمه دوشمز وشبهه وشكوكه كرفتار اولوب كلام خدايى وكلام نبئ مجتبايى تأويل وتوجيه قيلمز ﴿ مثنوى ﴾ پاى استدلاليان چوپين بود * پاى چوپين سخت بى تمكين بود) استدلالى اولان كيمسه لرك اياغى چوپين اولور چوپين اولان اياق زياده بى تمكين اولور يعنى اهل استدلالك طريق حقده عقل وفكرلرينك قدمى اغاجدن اياق كبيدر ومعلومدركه اغاج اياقله يورمك زياده بى ثبات وبى قراردر وضعفدن خالى دكلدر كذلك اصحاب استدلالك روحلرى وباطن اشيايى استدلال ايدشلرى ضعفدن خالى دكلدر ﴿ مثنوى ﴾ غيرآن قطب زمان ديده ور * كزثباتش كوه كردد خيره سر) اول ديده ور اولان قطب زماندن غيريكه اول قطب زمانك ثباتندن طاغ خيره سرو سراسيمه اولور يعنى اهل استدلالك جمله سنك پاى عقلى وادراكى بى تمكين وبى ثبات اولور الاشول بصيرت ومشاهده صاحبى اولان قطب زمان ومدار عرفان وايقان بونلركبى اولمزكه انك ثبات وقرارندن جبال راسخه حيران اولور وانك تمكين ورسوخن كوروب بريرده واله قالور جميع موسوس ومشكك بريره جمع اولسه لر واكا شكوك وشبهاتى القاقيلسه لر اول مركز علوم وعرفانى مقامندن اصلا تحريكه قادر اوله ميه لردى ﴿ مثنوى ﴾ پاى نابينا عصاباشد عصا * تانيفتد سر نكون او برحصى) كوردل اولنك اياغى عصا اولور عصا تاسنك ريزه لر اوزره اوكور دوشميه عصادن مراد استدلال وكوردن مراد كوردل وحصادن مراد ضلال وخطادر تقدير معنى كوردل اولانلرك راه حقده قدمى استدلال اولور واكا اعتماد واتكا قيلورتاكم ضلالت وخطا طاشلرينك اوزرينه باشى اشغى دوشميه ﴿ مثنوى ﴾ آن سوارى كوسپه راشد ظفر * اهل دين راكيست سلطان بصر) اول برسواركه اوسپاهه ظفراولدى يعنى اهل دينه كيمدر سلطان بصردر اهل دين راسپه رادن بدل اولمق وياخودسپه رايى مفسر اولمق معنايه اقرب وانسبدر كيست سؤال سلطان بصرخبر اولور وتقدير معنى بويله ديمك اولوركه اول سواريكه عسكره يعنى اهل دينه ظفروظهير اولدى اول كيمدر ديرسك بصر سلطانيدر يعنى انسان العين منزله سنده اولان ومردمك ديده مرتبه سن بولان انسان كاملك سلطانيدر مراد حضرت نبى عليه السلام واكا وارث كامل اولان

هر وليدركه وراثنلرى حسبيله سلطان بصر منزله سنده اولورلر سلطان بصر ديمك سلطان انسان ديمك معناسنده در انكچونكه بصره انسان ديرلر انسانه وانسان ديدكلرى اشيايه وحقه بصر منزله سنده اولديغندن اوتريدركه نقلنامن كلام الشيخ الاكبر فى هذا الشرح مرارا ﴿ مثنوى ﴾ باعصا كوران اكرره ديده اند * در پناه خلق روشن ديده اند) كورلر عصا ايله اكرچه يول كورمشلردر ومقصوده ايرمشلردر خلقك پناهنده روشن كور بجيلردر ﴿ مثنوى ﴾ كرنه بينايان بدندى وشهان * جمله كوران مرده اندى در جهان) مثلا اكر عالمده بينالر وشاهلر اولميه لردى جهانده اولان جميع كورلر اولمش اولورلردى ﴿ مثنوى ﴾ نى زكوران كشت آيدنى درود * نى عمارت نى تجارتهاى سود) زيرا كورلردن نه اكمك ونه بچمك كاورنه بنالرى عمارت ايلك ونه تجارتلرونه فائده ومنفعتلر حاصل اولور ﴿ مثنوى ﴾ كرنكردى رحمت افضالتان * درشكستى چوب استدلالتان) اكر حق تعالى حضرتلرى اى كورلر سزه افضال رحمت ايلميدى سزك استدلالكز چوبنى صردى بعض نسخده تان يرينه شان واقع اولمشدر بوتقدير اوزره معنى اكر الله تعالى اول كورلره رحمت وافضال ايلميدى انلرك استدلالى چوبنى صردى يعنى ابطال ايلردى كورلردن مراد اهل ظاهر واصحاب استدلالدركه ظاهر كوزى كور اولان ظاهرا ديده ور اولان كيمسه لره نسبت نه مرتبه ده ايسه كوردل اولان اهل استدلال دخى اصحاب يقين اولان اهل مشاهده يه نسبت بويله در ﴿ مثنوى ﴾ اين عصا چه بود قياسات ودليل * ان عصاكه داد شان بينا جليل) بوعصاكه بونده ذكر اولندى نه اوله قياسات ودليل مراد اولور اول عصايى انلره كيم ويردى جليل اولان بصيرالله ويردى ﴿ مثنوى ﴾ چون عصا شد آلت جنك ونفير * آن عصارا خرد بشكن اى ضرير) چونكه عصا جنك ونفيره آلت اولدى اى اعمى اول عصايى خرد ايله سى يعنى استدلال عصاسى قيل وقال وبحث وجدال علت وسبب اولدى اول عصاى استدلالى اى كوردل اولان كيمسه ترك وازاله ايله تا انك مقابله سنده چشم حقيقت بين اوله سن ﴿ مثنوى ﴾ اوعصاتان داد تاپيش آمديد * آن عصا ازخشم هم بروى زديد) اوخداسزه عصا ويردى تا ايلرى كله سز اول عصايى هم غضبدن تااكا اوردكز يعنى اول خداى تعالى قياس واستدلال عصاسنى سزه انكچون ويرديكه تا انك خلفاسى اولان انبيا عليهم السلام واولياى عظامه تبعيت ايده سز وانلرك يولنه كيده سز استرسكز اى كوردللر خشم وغضبه كلوب عصاى استدلالى برسبيل بحث وجدال انك خلفاسى اولان انبيا عليهم السلام واولياى عظامه اوره سكزكه حقيقتده حقه اورمق كبيدر ﴿ مثنوى ﴾ حلقۀ كوران بچه كار اندريد *

دیده بازادر میانه آورید) ای کورلر حلقه‌سی وای ضررلر مرجعی نه کارده ونه عماده سزاور تاکزه دیده‌بان کنور بکز یعنی مابینکزده بر بصیر کیمسه کتوروب اکا اقتدا ایلیکز آنك دلالتی واسطه‌سیله عصا الحکز درست اوله وکار وکردارکز ظهوره کله ونتیجه بوله ﴿ مثنوی ﴾ دامن اوکیر کودادت عصا * در نکر کادم چها دیدازعصا) عصادن مراد استدلالدر اهل تقلیدك عقلی اکا اعتماد واستناد ایدوب آنکله کورانه مداوله یول بولدقلری ملابسه‌سیله پس معنی دیمك اولورکه استدلال عقلیه بی ترك ایت واولاهـك امر وفرمانی دامنن طوتکه سکا عصای عقل واستدلالی اول ویردی ونظر ایله که آدم علیه السلام نه‌لر کوردی ونه بلالره اوغرادی عصای استدلاله متکی اولمقدن ودامن نهی ترك قیلمقدن زیرا حضرت آدم علیه السلام دامن نهی صریحی قوبوب وسوسهٔ شیطان سببیله عقل واستدلاله اویوب بوشجردن نهی تحریمیدر و یاتنزیهیدر مراد دیو استدلالی عصا قیلدقده عصیان واقع اولوب بوقدر بلالر چکدی پس اخبار ونصوصه استدلال عقلیه ایله معنی ویروب تصرف قیلمقدن ایمان کتورمك اولادر سنت سلف دخی بودر زیرا اکثر احکام مرعیه وامور شرعیه‌ده من بعد عقلك مدخلی یوقدر بلکه شرع شریفده عقله مخالف احکام وامور نیجه چوقدر مثلا اوائل سورده اولان حروف مقطعه کبی وآیات متشابهه کبی وحج‌ده اولان بعض افعال عجیبه کبی پس (علیکم بدین العجائز) حدیثنك مقتضاسنجه عقل واستدلالی ترك ایدوب امر اولندیغی اوزره راه حقه کیدوب ظواهر اخبار ونصوصه ایمان ایدوب جناب حقدن کشف حقایق اولنجه دکین شرع رسولدن عقله تصرف ایتمیه‌وز که شرعده عقلك مدخلی یوقدر ﴿ مثنوی ﴾ معجز موسی واحمدرا نکر * چون عصا شد مار واستون باخبر) حضرت موسی علیه السلامك وحضرت احمد علیه السلامك معجزه‌سنه نظر ایله عصی نیجه اژدر واستون حنانه نه کونه باخبر اولدی ﴿ مثنوی ﴾ ازعصا ماری واز استون حنین * پنج نوبت میزنند از بهر دین) عصادن بر عظیم مار اولدی ستوندن حنین واواز پیدا اولدی ستوندن مراد بورادە مناره درکان دیمش اولورلر که عصای موسانك حیه اولمسنی وستون حنانه‌نك ناله واوازه قیلمسنی کورمدك کسه ستون مناره‌نك آوازه ایلمسنی مشاهده ایله اول ستون دینك قیامندن اوتری هر کون بش نوبت اورد بوسائر معجزاتدن اکبردر حال ظاهر اولوب نه زائل اولان انبیاء علیهم السلامدن اعظمدر زیرا معجزاتك دوامی ماضی اولوب مرور قیلاندن وفی الحال ظاهر اولوب زائل اولندن اعظمدر پس حضرت احمد صلی الله علیه وسلمك هر کون منارەلر اوزره بش وقت اذان اوقنمق معجزهٔ باهره وبینهٔ ظاهره‌لرندن ستون حنانه‌نك ناله‌سن اشتمدك کسه بوستون مناره نك حنین وآوازن کوش ایتکه بو معجزه اول ذکر اولان معجزه‌دن اعظم واکبردر

دیمك اولور وستوندن مراد مناره تقدیر اولندیغی اوزره ذکر محل اراده حال قیلندن وسببك حالنی مسببه اطلاق قبیلندن اولور ﴿ مثنوی ﴾ کرنه نامعقول بودی این مزه * کی بدی حاجت بچندین معجزه * هرچه معقولست عقلش می خورد * بی بیانی معجزه وبی جزر مد * این طریق بکر نامعقول بین * در دل هر مقبلی مقبول بین) بو مزه شریعت ولذت وحلاوت دین وطریقت اکر نامعقول دکل ایمش ایسه نیچون بوقدر معجزات انبیاء علیهم السلامه محتاج اولوردی بلکه انبیاء علیهم السلامه بیله محتاج اولمزدی زیرا هر عاقل ومتفطن نبی ومرشد راه حق اولوردی ومعقول اولان شیلر مقبول ونامعقول اولان مردود اولوردی حال بوکه شرع بویله دکلدر زیرا چوق معقول شیلر واردر که حرام ونامشروعدر مثلا لبس حریر واوانی ذهب وفضه‌دن اکل کبی وچوق نامعقول شیلر واردر که مشروعدر مثلا ارکان حجده رمی جمار وطواف قدومده سبعهٔ اشواط کبی وبونلر امثالی محصل شرع عقله بیلنمز افعالی واحوالی فی چوقدر زیرا انبیاء علیهم السلام مطلقا مقتضای عقل اوزره بعث اولنمامشدر اکر عقلك مقتضاسی اوزره بعث اولنه‌لردی من بعد عاقل اولنلر انلری انکار ایلمزلردی زیرا هر نکم معقولدر عقل انی قبول ایلر معجزه بیانسز وجزر ومدو کشمکشسز بو طریق بکری نامعقول کوریعنی بو نامعقول اولان بکر طریقی کور ویاخود معنی بو طریق بکری نامعقول کورکه طریق انبیا علیهم السلامدر لاسیما طریق مصطفی علیه السلامدر مع هذا هر مقبلك کوکلنده مصدق ومقبول کور ومدبر اولنلرك قلبنده مشکوك ونامعقول کور پس نطق وحیات جمادات وفهم وتسبیح نباتات دخی بو نامعقول اولان طریقدندرکه عقل وفراستله بیلنمز وفکر وکیاستله بولنمز کشف الهی وفتح ربانی به مخصوصدر همان طریق اسلم بودرکه علمای سلف کبی امنت بالله و بما جاء من عند الله علی مراد الله دیه‌سن وامنت برسول الله وبما جاء من عند رسول الله علی مراد رسول الله دیو اقرار قیله‌سن تاخلاف مراد الله وخلاف مراد رسول الله عقله تصرف ایتمکدن امین اوله‌سین ﴿ مثنوی ﴾ آنچنین کز بیم آدم دیو ودد * درجزایر درمیدند از حسد) انجلاین که آدمینك خوفندن شیطان و پریجی حیوان حسدلرندن اوتری جزیرەلره اورکدیلر واندە قرار ایتدیلر ﴿ مثنوی ﴾ هم زبیم معجزات انبیا * سرکشیده منکران زیر کیا) هم انبیا علیهم السلامك معجزەلری خوفندن منکرلر کیا التنه باش چکمشلردر کیا اوته دیرلر بوراده برده وحجابدن عبارتدر وحجابه کیا تعبیری انلرك صیاد قورقوسندن اوتلر التنه باش چکوب اختفا ایلین حیوانلره مشابه اولمسندن کنایه اولور ﴿ مثنوی ﴾ تابناموس مسلمانی زیند * در تلبس تاندانی که کیند)

حتی مسلمانلق ناموسیله دیریلەلر یعنی اسلام ودین نام وناموسی حجابنك التنده
زند کانیلك ایدەلر نابتلیه سنکه سالوسلکده بونلر کیلردر یعنی مؤمن مسلمانلق
نامیله ریا وتسلس تحتنده دیریلوب کفر وعصیانلرین اسلام پردەسیله سترایدرلر
تا اهل ایمان اولان بونلرنه کسلردر بیلمزلر ﴿ مثنوی ﴾ همچو قلابان بران
نقد تباه * نقره می مالند نام پادشاه) بونلر شول قلابلر کبی اول تباه وخراب
اولان نقد اوزره نقره سوررلر و پادشاهك نامنی اوررلر نابووسیله انلرك قلب
زراندودی بین الناس رواج بولور وخلق انی نقره قیاس قیلورلر ﴿ مثنوی ﴾
ظاهر الفاظشان توحید شرع * باطن ان همچو درنان تخم صرع) بوفلاسفه
وحکمای اسلامیەنك ومعنا شرعی قویوب عقله اویان عقلاء دینیەنك بحسب
الظاهر اکرچه الفاظ کتابلری توحید شرع اوزره در ولیکن بحسب
المعنی شرك خفی وخلاف شرعدر مثلا انلرك الفاظ وعبارتنك باطنی اتمك ایچره
تخم صرع یعنی دلیجه تخمی کبیدرکه انی سائر اتمکه قیاس ایدوب
یسك سنی مصروع ومدهوش ایلر ﴿ مثنوی ﴾ فلسفی رازهره نی نادم زند
* دم زند دین حقش برهم زند) فلسفینك زهره وقدرتی یوقدرکه دم اوره نفی
شرع شر یفی انکار ایلیوب دلایل عقلیه ایله مباحثه قطعه ومتکلم اولمغه زهرەسی
یوقدر اکردم اوررسه وتکلم قیلورسه دین حق انی برهم اورر یعنی حق اولان
دین اهلی انی پریشه اوروب قتل ایدرلر زیرا فلسفی منکر تسبیح جمادات
ونباتاتدر ﴿ مثنوی ﴾ دست وپای اوجماد وجان او * هرچه کوید آن دو
در فرمان او) انك دست وپایی جماد وانك جانی هرنه دیرلرسه هرایکیسی اول
جانك فرماننده در یعنی ال وایاقکه حیاتدن قطع نظر جماد حکمنده در وجانکه
مدبر بدندر هرنه امر ایلرسه دست وپاوسائر اعضا انك امرینه مطیعلردر ﴿ مثنوی ﴾
بازبان کرچه که تهمت می نهند * دست وپاها شان کواهی مید هند) لسانله
اکرچه منکران نطق جمادات تهمت قورلر یعنی جماداتك نطق وتسبیحنه انکار ایلرلر
بومنکران نطق جماداتك اللری وآیقلری هم دنیاده لسان حالله شهادت و یررلر
ویوم اخرتده (ونکلمنا ایدیهم وتشهد ارجلهم بما کانوا یکسبون) آیت کریمەسنك
حسبنجه بونلرك اللری وآیقلری نطق صریح ایله کندی عملارینه شهادت ایلرلر
دنیاده دست وپاری لسان حالله انلره بوکونه دلالت وشهادت ایلرلرکه ای منکر
تسبیح جمادات اولان بز جمادات مرتبەسنده ایکن جانك محکوم وفرمانبرداری ایز
هرنه امر ایلسه آنی ایلرز سائر جماداتی دخی جان اولان حضرت حقه نسبت
بوبله قیاس ایله دیرلر ﴿ اظهار معجزه رسول علیه السلام وبسخن آمدن سنك
ریزه در دست ابوجهل وکواهی دادن سنك ریزه برسالت او ﴾ ﴿ مثنوی ﴾
سنکها اندر کف بوجهل بود * کفت ای احمد بکو کین چیست زود) ابوجهلك

آوجنده طاشلر وارایدی حضرت پیغمبر علیه السلامه مقابل کلوب دیدی ای
احمد بواوجنده اولان ندر تیز دی ﴿ مثنوی ﴾ کر رسولی چیست درمشتم
نهان * کرخبرداری زراز آسمان) اکر رسول صادق ایسك اوجده اولان
نهان ندر چونکه اسمانك رازندن خبرطوترسن ﴿ مثنوی ﴾ کفت چون
خواهی بکویم کان چهاست * یابکویند انکه ما حقیم وراست) حضرت نبی علیه
السلام ابوجهله دیدی نیجه استرسن آنی استرسن الندەکی نەلردر سویلیم یاخود
انلرسو یلیەلرکه بز حقز وراستز ﴿ مثنوی ﴾ کفت بوجهل این دوم نادر
ترست * کفت آری حق ازان قادرترست) ابوجهل ایتدی بوایکنجی نادرترلردر
یعنی بطن کفمده اولان شیلر سنك حق وصادق اولدیغکه شهادت ایلك وسوز
سویلك قتی عجیبر کدر حضرت نبی علیه السلام جواب ویروب ایتدی بلی حق
تعالی نطق اولمین شیلری نطقه کتورمکدن دخی زیاده قادرتردر جمادی نطقه
کتورمك دکل بلکه اکا جمیع علومی بالفعل اعلام ایلسه واول جامد اول علومی
نطقه کتوروب سویلسه الله اکا ودخی اندن زیادەیه قادرتردر ﴿ مثنوی ﴾
ازمیان مشت او هرپاره سنك * درشهادت کفتن امدبی درنك) ابوجهلك آوجی
ایچنده هرسنك پارەسی شهادت ایلکده سوزه کلدی تأخیر وتوقفسز
﴿ مثنوی ﴾ لا اله کفت والا الله کفت * کوهر احمد رسول الله سفت)
ابوجهلك آوجنده اولان حصا لا اله دیدی والا الله دیدی احمد رسول الله دیمك
کوهرنی دلدی ﴿ مثنوی ﴾ چون شنید ازسنکها بوجهل این * زدز خشم
آن سنکها را بر زمین) چونکه اشتدی طاشلردن ابوجهل بونی اوردی غضبندن
اول طاشلری زمین اوزره ﴿ مثنوی ﴾ کفت نبود مثل توساحر دکر *
ساحرانرا سرتویی وتاج سر) چونکه ابوجهل کفر وعنادندن ایمانه کلیوب دیدی
سنك کبی برغیری ساحر اولمز ساحرلرك باشی وباشلرینك تاجی سنسن
﴿ مثنوی ﴾ خاك برفرقش که بد کور ولعین * چشم او ابلیس آمد خاك بین)
بومعنالری مسطور اولان ایکی بیت ولدیدر اصح اولان نسخەلرده بوقدر طپراق
اول ابوجهلك باشی اوزره که کور ولعین ایدی انك چشمی خاك کور یجی ابلیس
کلدی یعنی ابلیس لعین حضرت آدمك جسد ترابیەسنی کوروب اندە انوار الهیەدن
بی خبر اولدیغی کبی ابوجهل دخی حضرت نبی علیه السلامك بشریتلرك کوروب
اندە اولان نور حقیقتی وقوت وقدرت جناب الوهیتی کورەمدی ﴿ مثنوی ﴾
بازکرد وحال مطرب کوش دار * زانکه عاجز کشت مطرب زانتظار) حضرت
مولانا قدس الله سره العزیز ینه حکایەیه رجوع ایدوب دیرلرکه ای مستمع بوکونه
معارف دکلمکدن رجوع ایله وذکر اولنان مطربك حالنه کوش طوت زیراکه اول

مطرب کورستان بتر بده انتظاردن عاجز اولدی

بقیهٔ قصهٔ مطرب و پیغام رسانیدن
امیر المؤمنین عمر با او انچه هاتف اواز داد داد

(مثنوی) بانك آمد مر عمر کای عمر * بندهٔ ما را از حاجت باز خر) حضرت
حقدن حضرت عمر رضی الله عنه منامنده ندا کلدیکه ای عمر بزم بنده مزی
حاجتدن کیرو صاتون آل (مثنوی) بندهٔ داریم خاص و محترم * سوی
کورستان تو رنجه کن قدم) بر بنده طوتارم خاص و محترم کورستان طرفنه سن قدم
رنجه قیل یعنی کیت (مثنوی) ای عمر برجه ز بیت المال عام * هفتصد دینار
بر کف نه تمام) ای عمر خوابدن صچره و عامهٔ ناسك بیت المالندن یدی یوز التونی تمام
کفکه قو (مثنوی) پیش او بر کای تو مارا اختیار * این قدر بستان کنون
معذور دار) اول التونی اول بنده نك اوکنه ایلت بویله دیو که ای سن بزم
مقبولمزسن بو قدر التونی شمدیلك ال و معذور طوت (مثنوی) این قدر
از بهر ابریشم بها * خرج کن چون خرج شد اینجا بیا) بو قدر التون سکا ابریشم
بهادن اوتریدر بونی خرج ایله چونکم خرج اولدی بورایه کل و حاجتکی بنه ربکه
عرض ایله دیدی (مثنوی) پس عمر زان هیبت اواز جست * تا میانرا بهر
این خدمت ببست) پس حضرت عمر رضی الله عنه اول آوازك هیبتندن صچره دی
دخی بلنی بو خدمتدن اوتری بغلادی (مثنوی) سوی کورستان عمر بنهاد
رو * در بغل همیان دوان در جست و جو) حضرت عمر رضی الله عنه مقابر
جانبنه یوز توتدی یعنی متوجه اولدی قولتوغنده همیان زر جست و جوده یلیجی
اولدی (مثنوی) کرد کورستان دوانه شد بسی * غیر آن پیر او ندید انجا
کسی) مقابر اطرافنی چوقلق یلیجی اولدی او پیردن غیری اول برده عمر حضرتلری
بر کیمسه کورمدی (مثنوی) کفت این نبود دکر باره دوید * مانده کشت
وغیر آن پیر او ندید) حضرت عمر رضی الله عنه کندیسنه دیدی بندهٔ خاص الهی
بو دکلدر دیو بر غیری کره دخی یلدی محصل عاجز و فرومانده قالمش اولدی
اول پیردن غیری اول عمر کورمدی (مثنوی) کفت حق فرموده ما را
بنده ایست * صافی و شایسته و فرخنده ایست) حضرت عمر کندیسنه ایتدی
حق تعالی بیوردیکه بنم ایچون بر بنده واردر اول بنده صافی و شایسته و فرخنده در
(مثنوی) پیر چنکی کی بود مرد خدا * حبذا ای سر پنهان حبذا)
پیر چنکی قچن مرد خدا اولور نه محبوب سن ای سر پنهان نه محبوب سن یعنی ای
سر نهانی و ازلی نه عجب خوب و مرغوب سنکه صورت ظاهرده بر کیمسه عاصی
ایکن انی شایسته و صافی ایلرسن و کمال لطف و کرمکدن اکا بندهٔ خاصم دیو

سویلرسن دیدی پس ینه احتیاط و اهتمامی ترك ایلیوب (مثنوی) بار دیکر
کرد کورستان بکشت * همچو آن شیر شکاری کرد دشت) غیری کره کورستانك
اطرافنی کشت و دور ایلدی اول شکار ایدیجی ارسلان صحرانك اطرافنی کشت
و دور ایلدیکی کبی (مثنوی) چون یقین کشتش که غیر پیر نیست * کفت
در ظلمات دل روشن بسیست) بو قدر اهتمام و احتیاط ایلدکدن صکره چونکم اکا
یقین اولدیکه اول پیردن غیری یوقدر کندیسنه ایتدی ظلمات ایچره روشن دل
زیاده چوقدر (مثنوی) آمد و با صد ادب انجا نشست * بر عمر عطسه
فتاد و پیر جست) حضرت عمر رضی الله عنه کلدی اول پیر اولدیغی یرده یوز ادبله
اوتردی حکمت الهی برله حضرت عمر رضی الله عنه عطسه واقع اولدی پیر
خوابدن اویانوب صچرادی (مثنوی) چون عمر را دید ماند اندر شکفت *
عزم رفتن کرد و لرزیدن کرفت) چون حضرت عمر رضی الله عنهی کوردی
تعجبده قالدی کیتمکلکه عزیمت ایتدی و خوفندن دترمك طوتدی (مثنوی)
کفت در باطن خدایا از تو داد * محتسب بر پیرکی چنکی فتاد) درونده ایتدی
خدایا سندن داد و فریاد محتسب چنکی پیرجکز اوزرینه دوشدی محتسب امر
معروف و نهی منکر ایلین کیمسه یه دیرلر چونکم حضرت عمر رضی الله عنه
خلافتلری زماننده بنفسه امر معروف و نهی منکر ایدرلردی بو اجلدن پیر چنکی
اکا باطننده محتسب اطلاق ایلدی (مثنوی) چون نظر اندر رخ آن پیر
کرد * دید اورا شرمسار و روی زرد) حضرت عمر رضی الله عنه چونکه اول
پیرك یوزینه نظر ایلدی انی خجل کوردی و زیاده حیاسندن روینی زرد کوردی
(مثنوی) پس عمر کفتش مترس از من مرم * کت بشارتها ز حق آورده ام)
پس حضرت عمر رضی الله عنه اکا دیدی بندن قورقمه اورکمه که سکا حضرت
حقدن بشارتلر کتورمشم (مثنوی) چند یزدان مدحت خوی تو کرد
تا عمر را عاشق روی تو کرد) حضرت یزدان بر نیجه سنك خویکك مدحن ایلدی
حتی عمری سنك یوزکه عاشق ایلدی (مثنوی) پیش من بنشین و مهجور
مساز * تا بکوشت کویم از اقبال راز) بنم قتمده اوتور و مهجوراق دوزمه تا اقبال
و دولتدن سنك قولاغکه رازدیم (مثنوی) حق سلامت میکند می
پرسدت * چونی از رنج و غمان بیحدت) حق تعالی سکا سلام ایلرسنی صورر
حدسز اولان رنج و غملردن نیجه سن یعنی حق تعالی سکا سلام ایدوب بی حد
اولان رنج و غملردن انك حالی ندر سؤال ایلر دیدی (مثنوی) نك قراضه
چند ابریشم بها * خرج کن این را و باز اینجا بیا) اشته برقاج دینار ابریشم بها
بونی خرج ایله کیرو بورایه کل قراضه زر خرده سنه دیرلر بونده دینار مراد اولور

❋ مثنوی ❋ پیرلرزان کشت چون این راشنید * دست می خاید و برخودمی
طپید) اول پیرچونکیم بو خبرلری اشتدی زیاده شرمندن لرزان اولدی النی
چیندی ومضطرب اولدی ❋ مثنوی ❋ بانك میزدکای خدی بی نظیر
* بس که ازشرم آب شد بیچاره پیر) صدا اوردی بویله دیوکه ای بی مثل
و بی نظیر اولان خدا زیاده شرمدن بیچاره پیراب اولدی یعنی اریوب محو
ونابدید اولدی ❋ مثنوی ❋ چون بسی بگریست وزحدرفت درد * چنك
رازدبرزمین وخرد کرد) چونکه پیرچوقلق اغلدی ودرد والم حددن زیاده
ایلدی جنکی یره اوردی وخرد ایلدی پس جنکه خطاب ایدوب بوطریقله
نوحه یه باشلدی ❋ مثنوی ❋ کفت ای بوده حجابم ازاله * ای مرا توراهزن
ازشاهراه) دیدی ای اللهمدن بکا حجاب وپرده اولمش ای سن بکا شاهراهدن
یول اور یجی سن ❋ مثنوی ❋ ای بخورده خون من هفتاد سال * ای زتو
رویم سیه پیش کمال) ای یتمش ییل بنم قانمی ایچمش یعنی یتمش ییل قدر عمرمك
تلف اولمسنه سبب اولمش چنك کمال صاحبی قتنده سندن بنم یوزم سیاهدر پس
چنکدن مراد توبه کار اولنلره نسبت نفس اماره اولور حضرت خدایه حجاب
اولان ورهزن اولوب طالبك یولن اورن نفسدر چنکه خطاب ایلدکدنصکره
حضرت حقه متوجه اولوب بوکونه مناجاته وعرض حاجاته آغاز قیلوب
دیدی ❋ مثنوی ❋ ای خدای باعطا و باوفا * رحم کن برعمررفته در
جفا) ای عطا ایله ووفا ایله اولان خدا جفا ومعصیت ایچره کتمش عمره
رحمت ایله ❋ مثنوی ❋ داد حق عمری که هرروزی ازان * کس نداند قیمت
ان درجهان) حق تعالی حضرتلری انك دعاسن قبول ایدوب اکا برعمر ویردیکه
اول عمردن هر برکون اوبرکونك قیمتنی جهانده کیمسه بیلز یعنی برعمر تشریف اعطا
ایلدیکه اول عمرك برکونك قیمتنی جهانده بیلکه کمسه قادر اولمز ❋ مثنوی ❋
خرج کردم عمرخودرا دمبدم * دردمیدم جمله رادر زیروبم * اه کز یادره وپرده
عراق * رفت از یادم دم تلخ فراق * وای کزتیزی زیرافکند خرد * خشك شد کشت دل
من دل بمرد * وای کزاوازاین بیست وچهار * کاروان بکذشت وبیکه شد نهار) حضرت
خداوندکار پیرچنکی لساندن مطربانه مناسب اولان الفاظ و کفتارله علم ادواره
کرفتاراولنلره وموسقی یولنده عمرنازنینی تلف قیلنلره ارشادونصیحت ایدوب بیوررلرکه
اول مطرب دیدی الهی عمریمی دمبدم خرج ایلدم اوفوردم یعنی خرج وضایع
قیلدم جمله سنی زیرو بمده یعنی الحق وبوکسك صداده و بونده الحقلقده و بو
کسکلکده عمرنی تلف ایلینلره دخی تعریض وایماواردر عراق اون ایکی مقامدن
بریسیدر راه عجم وراه عرب دیرلر یعنی عرب وعجم طرزی دیمك مراد ایدرلر پس

مطرب نحیف ایدوب دیرکه آه واهلر اولسون راه عجم وعرب یاد ایلمکدن وعراق
مقامنی خاطره قیلمقدن بونده دخی راه عرب وعجمی یادایدن وسیاحت ایدوب
مقام عراق وحجازه کیدن کیمسه لره تعریض واردر بونلره اشتغال سببیله بنم
یادمدن کندی روحك یدندن فراقك تلخلکی دمی ویاخود روحك حقدن
فراقك اجیلغی دخی دیمك اولور وزیرافکند خرد دخی اون ایکی مقامدن
بریدرکه بوکا کوچك دخی دیرلر حدذاتنده برلطیف وترهوادر بوندن دخی آه واه
ایدوب دیرکه وایلر اول زیرافکند خردك لطافت وترلکندنکه اکا کوکل ویرمك
واسطه سیله قلبم اکنی خشك اولدی وکوکلم اولدی ونشوونمای حقیقیدن محروم
قالدی ودخی وایلر بویکرمی درت شعبه نك آوازندن که بوکه اشتغال سببیله قافله
عمرکچدی واوقات نهار بی وقت اولدی پس انسان بوکونه هواوهوسه عمرنفیسن
ضایع ایتمك کرك وراه حجازوعراق دیو بیهوده یره کتمك کرك بلکه راه خدایه
کتمك ومقامات اولیاوعرفا ایچون خرج ایتمك کرك تاکه نغمات اولیایه عارف والحان
وترنمات اصفیایه واقف اوله سن وانلرك آوازلرین استماع ایدوب قاله سن ومقاملرین
بوله سن پس بو جمله دن رجوع ایدوب مانع راه حق اولان نفسدن خدای
تعالی یه شکایت ایلمکه باشلیوب دیدی ❋ مثنوی ❋ ای خدافریادازین فریاد
خواه * دادخواهم نی زکس زین دادخواه) ای خدا بوفریاد استیجیدن فریاد
بوداد استیجیدن داداسترم غیری کیمسه دن اوتری داد استرم یعنی شکایتم کندی
نفسمدندر غیریدن دکلدر اکا عدالت استرم دیدی ❋ مثنوی ❋ دادخوداز
کس نیابم جزمکر * زانکه هست ازمن بمن نزدیکتر) کندی دادمی کیمسه دن
بولمزم الامکر اول خدادنکه او بکا بندن یقیندر ❋ مثنوی ❋ کین
منی ازوی رسد دمدم مرا * پس ورابینم چواین شد کم مرا) زیرا بو بنلك اول
موجود حقیقیدن یتشور دمبدم بکا پس اول موجود حقیقی یی کورورم بو انانیت
مجازی بکا کم اوله یعنی بو بنم عاریتی اولان وجودم واعتباری وموهومی اولان
انانیتم محووفانی اوله پس مطلقا آنی کورورم اندن غیری کورمزم ❋ مثنوی ❋
همچوآن کو باتو باشد زرشمر * سوی اوداری نه سوی خود نظر) مثلا اول
کیمسه کبی که اوسکازر صایجی اوله یعنی سکا التون ویریجی اوله انك جانبنه نظر
طوترسن کندی جانبنه نظر طوتمزسن یعنی حق تعالی حضرتلری دایما سکا زرویرن
کیمسه کبی وجود خالص ویریجیدر کرکدرکه سکا فی المثل زرصایوب زرویرن
کیمسه یه نظر طوتدیغك کبی اول وجود واهبی وکرم وجود صاحبنك جانبنه دایما
نظر طوتوب کندیکی کورمکدن فراموش قیله سن دیمك اولور ❋ مثنوی ❋
همچنین در کریه ودرناله او * می شمردی جرم چندین ساله او) اول مطرب کریه

وناله‌ده بونجلين بوقدر بلاق خطاسنى صايدى

﴿ كرداندن امير المؤمنين عمر رضى الله عنه نظر اورا از مقام كريه كه هستى است بمقام استغراق كه مستى است ﴾

﴿ مثنوى ﴾ پس عمر كفتش كه اين زارى تو * هست هم آثار هشيارى تو) پس حضرت عمر رضى الله عنه اكا ديديكه بو سنك زار يلغك هم سنك هشيارلغك اثرلريدر يعنى بو كريه وزارى وعا وجودده وهشيارلغه دليلدر ﴿ مثنوى ﴾ راه فانى كشته راهى ديكرست * زانكه هشيارى كناهى ديكرست) عشق حقله فانى اولمشك يولى برغير يولدرز يراكه هشيارلق وجودله كريه وزار بلاك معنا بر كناه ديكر درواهذا قال عليه السلام (وجودك ذنب لايقاس به ذنب آخر ﴿ مثنوى ﴾ هست هشيارى زياد ماضى * ماضى ومستقبلت پردهٔ خدا) ماضى ومستقبل سنكا خدايه پرده‌در ماضى بى ياد ايلمكدن هشيارلق واردر يعنى كچمش زمانده اولان ماجرايى تذكر ايلمك علامت هشيارى در وعقلك كاريدر ﴿ مثنوى ﴾ آتش اندرزن بهر دوتابكى * پر كره باشى ازان هردوچونى) آتش اورهر ايكيسنه يعنى ماضى به ومستقبله آتش توحيدى وشعلهٔ لاى فناى اور محو اوله تا قچنه‌دك پر كره اوله سن وهر ايكيسندن قاش كبى يعنى ماضى ومستقبل قيدى ايله نه زمانه‌دك مقيد ومعقد اوله سن وزمان ومكان بندنده قاله سن بو ايكيسنى محو ايله تا آن وقت اوله سن ديدى ﴿ مثنوى ﴾ تا كره باشى بود همراز نيست * همنشين آن لب وآواز نيست) مادامكه ناله كره اوله همراز دكلدر اول لب وآوازك مصاحبى دكلدر يعنى وجود انسانى كه نى كبيدر وماضى ومستقبل قيدى وزمان ومكان تصورى وجود انسانيده عقده‌لر و پرده‌لر كبيدر مادامكه وجود انسانى بو عقده‌لرله معقد اوله وانك درونى بو كونه قيدلرده قاله اكا نفخ روح ايلين خدا ايله همراز اولمز واول كلام وآواز حقيقينك همنشينى دخى اولمز ودرونده اول كلام كلام مرده اولور ﴿ مثنوى ﴾ چون بطوفى خود بطوفى مرتدى * چون بخانه آمدى هم باخودى) مرشد كامل اولان حضرت عمر رضى الله عنه مطرب باخبرى مقام كريه‌دن ومرتبهٔ توبه‌دن مرتبهٔ فناى الله وبقا بالله‌ه تصريف وترغيب ايدوب بيوردلركه سن قچن كعبهٔ وحدته يول بولورسن ونه وجهله مطاف حقيقى طواف قيلورسن چونكه سن كندى طوفكله سن برنوع طوفله مرتدى ومكتسى سن پس ردا ولباسله طواف كعبه جائزدكلدر كذلك رداء وجود وانانيتى مرتدى اولسك كعبهٔ وحدتك طوافى ممكن اولمز زيرا شرط طواف كعبهٔ وحدت اولدركه اولا جميع وارلق لباسندن مجرد اوله سن وفنا احرامنى كيه سن تاكم طواف كعبهٔ وحدته مستحق اوله سن سن ايسك اى طالب وحدت چونكم خانهٔ توحيده كلدك

همينه كندكله سن پس كنديلكله توحيد حق نيجه جمع اولور پس كندو بى نفى قيلان توحيده كمال بولور * بيت * موحدكم چفرر واحد اولدر * كبرو توحيد ابجنده جاهد اولدر ﴿ مثنوى ﴾ اى خبرهات از خرده بى خبر * توبهٔ تواز كناه تو بتر * اى توازحال كذشته توبه جو * كى كنى توبه ازين توبه بكو) اى سنك خبرده اولان اللهدن خبرلك واكا علاقه‌لرك مع بقية الوجود عين بى خبرلكدر زيرا سن اول علملرى وخبرلرى كنديكك زعم ايدرحك ومغايرت ومشاركت بولنه كيدرسن بو كونه خبرلر ايسه اكرچه سكا خبرو ير يجيدن خبرو يرمكادر ولكن معنى نفس الامرده عين بى خبرلك و بى اكاهلقدر كذلك سنك مع بقية الوجود كناهدن كندكله توبه ايلك سنك كناهكدن بدتر وقبيحتردر زيرا اكبر خطا وكناه شركدر شرك ايسه خفى وجلى يه منقسمدر پس كنديكى توبه قيلمقده حقه شريك قيلمش اولورسن اكرچه بر كناهدن رجوع قيلورسن كناه اكبركه كندى وجودكدر اكا مبتلا قالورسن بو جهتدن توبك كناهكدن بدتر اولور اى كه سن دخى ماضيده اولان حالكدن رجوع طلب ايدجيسن قچن سن بو كونه توبه‌دن توبه ايلرسن سوله زيرا بو كونه توبه عند المحققين والمقربين برنوع سيئه‌در فرت اولنه مقيد اولمق وقتك حكمنى ضايع قيلمقدر قچن ماضيده اولان معصيتك توبه سنه مشغول اولسك وقتنده اولان طاعتك ومعرفتك وبوانتك اشتغالندن محروم قالورسن اوله اولجق ماضيدن توبه ايدوب اولديغك حالده ودمده حقه آشنا اولمغه ومعامله قيلمغه شروع لازمدر اى كيمسه كه سن توبه ايتجى يعنى مرور ايلين احوالدن رجوع طلب ايدجى واكا مقيد اولجى سن سوله بو توبه‌دن قچن توبه ايلرسن ماضيده اولان حاله مقيد اولمق وقتك حكمنى ضايع قيلمقدر وقتك حكمنى ضايع قيلمق ايسه برنوع كناهدر پس طالب حق اولان احوال ماضيه يه مقيد اولميوب وقتك حكمنى ويرمك لازم اولور ﴿ مثنوى ﴾ كاه بانك زير راقبله كنى * كاه كريهٔ زار راقبله زنى) اى مطرب كاه بانك زيرى قبله كاه ايلرسن واكا متوجه اولورسن وكاه زار يلغكه اولان كريه‌يه بوسه اورورسن بانك زير مطربلر اصطلاحنده صداى پسته ديرلر بوراده پست وسفلى اولان آوازه وكلامدن كنايه اولور وكريهٔ زارى بى اويمك وآنى محبوب اتخاذ ايلمكدن استعاره اولور وتقدير معنى بويله ديمك اولوركه اى مطرب كاه پست اولان آواز وكلامى كنديكه قبله ايدوب اكا مقيد اولورسن وبعد التوبه كاهى كريه وزار بى محبوب اتخاذ ايدوب انكله معامله وموانست قيلورسن بو ايكى حالت مشاهدهٔ حقه مانع اولنلردندر بورادن كچديدى ﴿ مثنوى ﴾ چونكه فاروق آينهٔ اسرار شد * جان پيراز اندرون بيدار شد) چونكم فاروق اولان حضرت عمر رضى الله عنه آينهٔ اسرار الهى اولدى واول پيره وجوه اسرارى

پیدا ونمایان قیلدی پیرچنكینك روحی درونندن بیدار اولدی وجان مرتبه‌سن
بولدی ﴿مثنوی﴾ همچو جان بی کریه و بی خنده شد * جانش رفت وجان
دیکر زنده شد) جان کبی بی کریه و بی خنده اولدی انك جانی کندی غیری جانی
زنده اولدی یعنی روح حیوانیسی کیدوب روح الهیسی زنده اولدی وانکله حیات باقیه
بولدی ﴿مثنوی﴾ حیرتی آمد درونش آن زمان * که برون شد از زمین
واسمان) اول زمان انك درونه بر حیرت کلدی که زمین وآسماندن طشره کندی
یعنی ماسوایی فراموش ایتدی ﴿مثنوی﴾ جست وجویی ازوری جست
وجو * من نمیدانم تو میدانی بکو) جست وجونك وراسندن بر جست وجو یعنی
صوری اولان جست وجونك فوقندن اکا بومعنوی جست وجو حاصل اولدیکه
انك کیفیتی عقلله بیلمزین بیلمزم اکر سن بیلورسك دی یعنی اول ذوقك تعبیری
قابل وعقلله بیلمسی ممکن اولمد یعنی اشعار ایدر ﴿مثنوی﴾ حال وقالی از
ورای حال وقال * غرقه کشته از جمال ذوالجلال) برقال وحال که صوری
اولان حال وقالك وراسندن اول پیر ذوالجلالك جمالنده غرق اولمش یعنی
بومتعارف اولان حال وقالك وراسندن برحال وقاله ایرمش که جلال وکمال صاحبی
اولان خدانك جمالنده مستغرق اولمش ﴿مثنوی﴾ غرقه‌ئی که خلاصی
باشدش * یا بجز دریا کسی بشناسدش) اویله برغرقه دکل که اکا برخلاص
اوله یاخود دریادن غیری بر کیمسه اکا یعنی اول پیر شول دریای وحدته بر مرتبه
غرق اولدیکه اکاندن خلاص ممکن اولمزو بر مرتبه‌یه ایردیکه انی دریای حقیقتدن
غیری کیمسه بیلمز ﴿مثنوی﴾ عقل جزو از کل کویا نیستی * کر تقاضا بر تقاضا
نیستی * چون تقاضا بر تقاضا می رسد * موج آن دریا بدینجا می رسد)
بو بیتلر سؤال مقدره جواب اولمق اوزره دینلمش کان برسائل دیرکه بو ذکر
اولنان اسرار عقل کلك ومرتبهٔ حقیقت کاملك سرلریدر بونك سویلمسنه سبب
وعلت نه اولور جواب ویروب دیرلر عقل جزوی عقل کلیدن ویاخود مرتبهٔ
الوهیتدنکه حقیقت کامل‌در سویلیجی اولمزدی وکل مرتبه‌سنك اسرارنی نقل
قیلمزدی اکر اول کل مرتبه‌سندن تقاضا تقاضا اوزره اولمیدی وعقل جزوبی
نقل قیلمزدی اسرار کل ایلمکه راغب وطالب قیلمیدی چونکم مرتبهٔ کاملدن
عقله تقاضا تقاضا اوزره ایریشور اودریای حقیقتك موجی بوعالم صورته
یتشور اول دریانك موجندن مراد معانی وحقایق واسرار ودقایقدر نتکیم
حضرت مولانا قدس الله سره العزیزك باطنلرندن تموج ایدوب بو ظاهر عالمه
بوقدر امواج دریای حقیقت اولان معارف وعلوم کلمش وکتاب مثنویده الفاظ
وحروف ظروفنده قرار قیلمشدر رهنماً اشاره وطوبی لطالبه ﴿مثنوی﴾

چونکه قصهٔ حال پیرانجا رسید * پیر وحالش روی در پرده کشید) چونکه پیر
چنكینك حالی قصه‌سی بورایه ایرشدی پیر وانك حالی یوزنی پرده‌یه چکدی
﴿مثنوی﴾ پیر دامن راز کفت وکو فشاند * نیم کفته در دهان او بماند)
پیرچنکی دامنی سوزدن کلچیدن سلکدی یعنی کفت وکوی تره سندن کندو بی
خلاص قیلدی بزم سوزانك جاندن بزم دهانمزده قالدی یعنی برمقدار
سویلنمش قصه بزم اسانمزدن واقع اولدی ﴿مثنوی﴾ از پی این عیش
وعشرت ساختن * صد هزاران جان بباید باختن) وعیش وعشرتی دوزمکدن
اوتری یعنی پیرچنکینك واصل اولدیغی بوعیش وعشرت معنوبی مهیا ایتمکدن
اوتری نیجه یوز بیك جانی فدا ایتمك لایق اولور ﴿مثنوی﴾ در شکار
بیشهٔ جان باز باش * همچو خورشید جهان جانباز باش) جان بیشه‌سی اکنك
شکارنده طوغان اول یعنی بیشهٔ بستان جانده صید وشکار ایلمکده طوغان کبی اول
جهان خورشیدی کبی جان اوینادیجی اول ﴿مثنوی﴾ جان فشان افتاد خورشید
بلند * هر دمی تی میشود پر می کند) بلند آفتاب جان نثار ایدیجی واقع اولدی
هر دم آفتاب نور ضیادن تهی اولور ینه پر ایلور اول نور که آفتاب انی عالمه نثار
ایلرانی نفسندن ایجاد واحداث ایلمکه قادر دکلدر بلکه هر دم حضرت حق اکا اول
نوری عطا ایلر اول دخی خلق عالم اوزره انی نثار ایلر پس مرتبی که بذل ایلرسه در حال
انك برینه عوض وبدل ویریلور ﴿مثنوی﴾ جان فشان ای آفتاب معنوی * مر
جهان کهنه را بنما نوی) ای معنوی اولان آفتاب جان نثار ایله کهنه جهانه
بکیلك کوستر کهنه جهانه بکیلك کوسترمك اسکی اولان روحی بذل ایدوب انك
مقابله‌سنده موهوب اولان بکی روحی کوستر تا جهان وکهنه جهانك اهلی
انی کورسونلر دیمکدن عبارت اولور آفتاب معنویدن مراد سالك راه حقدر
شیخی مرحوم سروری افندینك تأویلی بو محلده فهم ایده‌میوب آفتاب معنویدن
مراد سالك راه حق اولمق محله مناسب دکلدر دیمش ومراد حضرت حقدر دیو سویلمش
نفسنده خطا ایلمشدر اصل محله انسب واوفق اولان سالك راه حق اولمقدر پس تقدیر
معنی بویله دیمك اولور که ای آفتاب معنوی اولان سالك راه الهی آفتاب صوری کبی طریق
حقده جانك نثار ایله تحقیقا بوجهان کهنه‌یه بکیلك کوستر که سندن فیاض مطلق
بونی استر هرنکم انك یولنده بذل ایلرسك انك اضعاف مضاعف عوض وبدلن
بولمق مقرردر ﴿مثنوی﴾ در وجود آدمی جان وروان * می رسد از غیب
چون آب روان) بو بیت کان سائلك سؤال مقدرنی دفع ایچون اولور کویا
مخاطب اولان سالك دیرکه حالا وجودمده اولان جانی حق یولنده بذل ایلسم
بی جان قالورم بیوررلر که آدمینك وجودنه جان وروان عالم غیبدن آب روان

كبى ابريشور يعنى جان روان ماء جارى كبى عالم الهيدن دمبدم بدن انسانه ايرشمكده‌در اكر اول عالمدن سكا كانى فى سبيل الله بذل ايلرسك انك مثلى نونبو دخى زياده كلور واكر امساك ايلرسك كهنه اولوب فرسوده و پژمرده قالور پس اولى او لان انى امساك ايليوب بذل قيلمقدر تاانك بدلى جان جديد وروان سعيد بولمقدر ﴿ مثنوى ﴾ هر زمان ازغيب نونو ميرسد * وزجهان تن برون شو ميرسد) هرزمان عالم غيبدن انسانه عمروجان يكى يكى بنشورتن جهتندن طشره اواق ايريشور يعنى هرنه كه عالم غيبدن وجود انسانه كاورسه تنى جهاتندن وبدنى عالمندن طشره اولور يعنى عالم غيبدن كلان انك بدنندن خروج ايدوب ينه عالم غيبه عروج ايلر چونكم قضيه بونك كبيدر كركدر كه امساكدن حذر ايله سن اكرجان سعيد ورزق جديد استرسك جان ومالكى انك يولنده باذل ايلاسن تاكم نونوجان ونونبو رزق ومال بوله سن ديمك اولور

﴿ معنى دعاى اين دو فرشته كه هرروز برسر بازار منادى
ميكنند اللهم اعط كل منفق خلفا واللهم اعط كل ممسك تلفا
و بيان كردن انكه منفق ومجاهد راخوانست نى مسرف ﴾

بو بيان اول ايكى فرشته‌نك دعاسنى تفسيردر كه اول ايكى فرشته هركون بازار باشنده بودعايى ايلرلر اول دعا بودر (اللهم اعط كل منفق خلفا) الى آخره ودخى بيان ايلمكدر كه اول منفقدن مراد مجاهد راه حقدر هوايولنك مسرفى دكلدر بخارى ومسلم ونسائى بوحديث شريفى ابوهريره دن روايت ايدرلر قال النبى صلى الله تعالى عليه وسلم (مامن يوم يصبح العباد فيه الاملكان ينزلان فيقول احدهما (اللهم اعط كل منفق خلفا ويقول الاخر اللهم اعط كل ممسك تلفا) يعنى هيچ بركون يوقدر كه عباد حق انده صباحه داخل اوله‌لر ايكى ملك نازل اولور وبريسى ديركه اى بنم اللهم سن هرمنفقه عوض واضعاف مضاعف متاع وعوض ويروا ول برملك دخى ديركه اى بنم اللهم هرممسك وبخيله سن تلف ويرتاامساك ايلديكى شئ بلاخلف تلف اوله ديرلر پس حضرت خداوندكار منفقى ايكى قسمه كذلك ممسكى دخى ايكى قسمه تقسيم ايدرلر يعنى منفق خان ومان ومنفق تن وجان وممسك دخى بويله در سائر معناسى نظمده واضحدر ﴿ مثنوى ﴾ كفت پيغمبر كه دائم بهر پند * دوفرشته خوش منادى ميكنند) پيغمبر عليه السلام ديديكه دائما پنددن اوترى ايكى فرشته خوش ندا ايدرلر بويله ديو ندا ايلرلر ﴿ مثنوى ﴾ كاى خدا يامنفقانرا سيردار * هردرمشان توعوض ده صدهزار) كه اى خدا منفقلرى سن سيرطوت يعنى اتفاق ايديجيلرى طوق وغنى ايت انلرك هردرمنه صدهزار عوض وير ﴿ مثنوى ﴾ اى خدايا ممسكانرا

درجهان * تومده الازيان اندر زيان) اى خدا ممسك اولنلره ومالرنى حفظ قلنلره جهانده سن ويرمه الازيان ايچره زيان وير پس امساك وانفاقك تعريفنه شروع ايدوب بيوررلر ﴿ مثنوى ﴾ اى بسا امساك كزانفاق به * مال حق راجز بامرحق مده) اى چوق امساك كه انفاقدن يكدر حق تعالينك مالنى حقك امرندن غيريه ويرمه يعنى مطلقا انفاق ممدوح ومطلقا امساك دخى مذموم دكلدر بلكه چوق امساك واردر كه انفاقدن يكدر مال حق انك امرى توجهله اولديسه ونه محله صرف ايله ديو امر قيلديسه كركدر كه اويله قيله سن ﴿ مثنوى ﴾ تاعوض يابى توكنج بى كران * تانباشى ازعداد كافران) تاكم حق جانبندن كنج بى كران عوض بوله سن تاكم كافرلر عدادندن اولميه سن ومسرفلر زمره سنه وصول بولميه سن ﴿ مثنوى ﴾ اشتران قربان همى كردندتا * چيره كردد تيغشان برمصطفى) زيرا كافرلر دوه‌لر قربان ايلديلر تاكم انلرك تيغى حضرت رسول اكرم صلى الله تعالى عليه وسلم اوزره قوى وغالب اوله چونكم ايلدكلرى قربان وسخا واحسان الله ايچون اولميوب حظ نفسلر يچون اولديغندن اخوان شياطين اولديلر ومغلوب ومقهور قالديلر ﴿ مثنوى ﴾ امرحق راباز جواز واصلى * امرحق راباز دان كركاملى) حق تعالينك امرنى برواصلدن استه يعنى اللهك امرنه عالم اولان برمرشد كاملدن طلب ايله زيرا امرحق هربركوكل فهم ايلز ﴿ مثنوى ﴾ درنبى انذاراهل غفلتست * كان همه انفاقهاشان حسرتست) قرأن عظيمده اهل غفلت ايچون انذار وتخويف واردر زيراكه اهل غفلتك جمله انفاقى حسرتدر كما قال الله تعالى فى سورة البقرة (كذلك يريهم الله اعمالهم حسرات عليهم) وقال ايضا فى سورة الانفال (فسينفقونها ثم تكون عليهم حسرة) وبونلرك حسرتنه سبب اولدركه انفاقلرى نفس وهوالرى ايچوندر رضاى خدا ايچون دكلدر هرنكم نفس وهوا يولنده بذل اوله اسرافدر واوحبة وهرنكم خدا يولنده بذل اوله خير وانفاقدر ولوكانت خزينة ولهذا لاسرف فى الخير ولاخير فى السرف ديلمشدر ﴿ مثنوى ﴾ سروران مكه درحرب رسول * بودشان قربان باميد قبول) مكه سرورلرى رسول عليه السلام حضرتلرينك حربنده بونلرك قربانى قبول اولمق اميديله ايدى * اشتران قربان همى كردندتا * چيره كردد تيغشان برمصطفى * بوبيت بعض مثنويده مقدم واقع اولمشدر شرح اولنديغى اوزره وبعضيسنده دخى بومحلده موخر واقع اولمشدر ﴿ مثنوى ﴾ چون غلام ياغئ كوعدل كرد * مال شه برياغيان وبذل كرد) مثلا برياغى قول كبى كه اوعدل ايلدى كندى زعمنده اوغلام شاهك مبغوضى اولان ياغيلر اوزره بذل ايلدى ﴿ مثنوى ﴾ عدل اين ياغى ودادش نزدشاه * چه فزايد دورى وروى سياه) بوياغينك عدل ودادى

باد شاهك قتنده نه زياده ايلر دورلك وروى سياه زياده ايلر زيراكه اول عبد خاينك بذل رضاى شاه اوزره اولمدى اكرچه كندى نيتلرى عدل وداد ايلدم زعم ايلدى وليكن بوكونه سخا وعدالت مستلزم حسرت وندامت اولسى مقرر ومبيندر ﴿مثنوى﴾ بهر اين مؤمن همى كويد زبيم * در نماز اهدنا الصراط المستقيم) يعنى بحالنده ادا ايلمك خوفندن نمازده اهدنا الصراط المستقيم يعنى همان سندن عون عنايت طلب ايلرزاى خدا سن بزه هدايت ايله طريق حقى كه سنك رضاكه موصلدر ﴿مثنوى﴾ ان درم دادن سخى را لايقست * جان سپردن خود سخاى عاشقست) اول درهم ودينار ويرمك سخى يه لايقدر جان تسليم ايتمك خود عاشقك سخاسيدر يعنى جانى جانان يولنده نثار ايلمكدر عاشقه لايق اولان عاشقلر قتنده بذل ماله اعتبار يوقدر ﴿مثنوى﴾ نان دهى از بهر حق نانت دهند * جان دهى از بهر حق جانت دهند) حضرت حقدن اوترى نان ويرسك انك مقابله سنده سكا نان ويررلر واكر حقدن اوترى جان ويرسك سكا جان ويررلر ﴿مثنوى﴾ كر بريزد بركهاى اين چنار * برك بى بركيش بخشد كردكار) اكر خارجده اولان چنارك يپراقلرى دوكيله كردكار حضرتلرى اول چناره بى بركلك بركنى بخش ايلر يعنى يپراقسزلق آزقنى اكا عطا ايلر اكرچه ظاهرا انك اوراقى دوكلورسه انك مقابله سنده حضرت رزاق اكا ارزاق معنوى عطا ايلركه اول اوراقه مكافى ومعادل اولور بوندن مقصود سخى اولانلرك بذل درهم ودينار ايلمسنه تمثيل اولور وبو بيت دخى بو معنايى توضيح وتفسير قيلور ﴿مثنوى﴾ كر نماند از جود در دست تو مال * كى كند فضل الهت پايمال) اكر جود وسخا اجلندن اوترى النده مال قالديسه حق تعالينك فضل وكرمى سنى قچن پايمال ايلر ﴿مثنوى﴾ هركه كارد كردد انبارش تهى * ليكنش در مزرعه باشد بهى) هرشول كيمسه كه اكر انك انبارى بوش اولور ليكن اكا مزرعه‌ده ايلك وزياده لك اولور ﴿مثنوى﴾ وانكه در انبار ماند وصرفه كرد * اسپش وموش حوادثهاش خورد) واول كيمسه كه تخمى انبارده قودى وصرفه ايلدى يعنى ادخار ايلدى حوادثلر فاره سى و بتى اول تخمى يدى وبوسيده ايلدى بشر مال البخيل بحادث او وارث حديثنك حسبنجه ممسك وبخيل اولنك مالى كنديه وفا ايلميوب حوادث دهردن برحادثه ايله زائل اولور وياخود عاقبة الامر بروارثه قالور * قطعه * هركرا مال هست وبخشش نيست * اوازان مال بهره كى دارد * يا بتاراج حادثات برند * يا بميراث خواره بكذارد ﴿مثنوى﴾ اين جهان نفيست در اثبات جو * صورتت صفرست در معنيت جو) برمفحواى (كل شئ هالك الا وجهه وكل من عليها فان)

بوجهان وكون ومكان انى وفانيدر هرنه ديلرسك عالم ثباتنده ديله وصورتك بوشدر سنك معنا كده در ابريق و بومعنى دخى ايهام ايلركه صورتك بوشدر مرادى معنا كده ديله * شعر * وتزعم انك جرم صغير * وفيك انطوى العالم الاكبر ﴿مثنوى﴾ جان شور وتلخ پيش تيغ بر * جان چون درياى شيرين را بخر) ايجى وطوزلو جانى تيغ اوكنه ايلت درياى شيرين كبى اولان جانى ال جان شور وتلخدن مراد روح حيوانى ودرياى شيرين كبى اولان جاندن مراد روح الهى اولور وتقدير كلام روح حيوانيه كى تيغ عشق ربانيه قتنه ايلتوب انكله افنا ايله تا درياى شيرين كبى اولان روح الهيه نايل اولهسن وحقيقت ولذت وحلاوته مستغرق اوله سن ديمك اولور ﴿مثنوى﴾ ورنمى دانى شدن زين آستان * بارى از من كوش كن اين داستان) واكر بو آستانه دن اوتمغى بيلمزسك يعنى جان شور وتلخى نثار ايدوب درياى شيرين كبى اولان جانى آستانهٔ حقيقيدن المغه قادر اولمزسك بارى بندن بو داستانى كوش ايله تا آستانهٔ دركاه حقه وارمغى بيله سن و بو داستان سببيله بذل جان شور ايلمكه مشتوق اولوب دركاه حقه عزيمت قيله سن

﴿قصهٔ آن خليفه كه از كرم در زمان خود از حاتم طايى كذشته بود﴾

﴿مثنوى﴾ يك خليفه بود در ايام پيش * كرده حاتم را غلام جود خويش) زمان سابقده برخليفه وار ايدى حاتمى كندى جودينك غلامى ايلمش ايدى ﴿مثنوى﴾ رايت اكرام وجود افراشته * فقر وحاجت از ميان برداشته) اكرام وعدل سنجغنى عالى ايتمشدى فقر وحاجتى جهاندن قالدرمشدى ﴿مثنوى﴾ بحر در از بخششش صاف آمده * داد او از قاف تا قاف امده) بحر در انك بخششندن صاف كلمشدى يعنى لالى بحارك عطا وكرمندن بى كدر صافى اولمشدى انك عدالت واعطاسى قافدن قافه دك كلمشدى يعنى عالمى احاطه قيلمشدى ﴿مثنوى﴾ در جهان خاك ابر واب بود * مظهر بخشايش وهاب بود) جهان خاكده اول پادشاه فى المثل سحاب وآب ايدى يعنى باران عطاسيله جهان خاك نشو ونما بولمشدى وهابك بخشايشنك مظهرى ايدى ﴿مثنوى﴾ از عطايش بحر وكان در زلزله * سوى جودش قافله بر قافله) انك عطاسندن بحر ومعدن زلزله‌ده ايدى شرم وخجالتدن انك جود وكرمى جانبنه قافله قافله اوزره ايدى ﴿مثنوى﴾ قبلهٔ حاجت در ودروازه اش * رفته در عالم بجود اوازه اش) انك در ودروازه سى حاجت قبله سى ايدى جود وسخا ايله انك آوازه سى عالمه كتمش ومشهور اولمشدى ﴿مثنوى﴾ هم عجم هم روم هم ترك وعرب * مانده از جود وسخايش در عجب) هم عجم هم روم هم ترك وعرب يعنى بو جمله طوايف مختلفه انك جود وسخاسندن عجبده قالمش ايدى ﴿مثنوى﴾ آب حيوان بود ودرياى كرم * زنده كشته هم عرب

وهم عجم) اول خليفه آب حيات ودرياى كرم ايدى هم عرب وهم عجم اندن
ديرى اولمشدى خليفه دن مراد اوصاف الهيه نك مظهرى اولان شيخ كامل
اولور ﴿ قصهٔ عرابى وما جراى زن او بسبب فاقه ﴾ ﴿ مثنوى ﴾ يك شب
اعرابى زنى مر شوى را * كفت وازحد برد كفت وكوى را) بركيجه اعرابينك بر عورتى
تحقيقا شوهرنه ديدى وكفت وكوبى حددن ايلمشدى اعرابى باديه نشين اولان
عربلره ديرلر ﴿ مثنوى ﴾ كين همه فقر وجفا ما مى كشيم * جمله درعالم
خوش وماناخوشيم) كه دوكلى فقروجفايى همان بزچكرز جمله عالم خوشلقده
زناخوشز ﴿ مثنوى ﴾ نان مانى نان خورش مان درد ورشك * كوزه مان
نى آب مان ازديده اشك) بزم نانمز يوقدر بزم نان خورشمز يعنى قاتقمز درد
ورشك وغبطه در بزم كوزه مز يوقدر بزم صومز يده مزدن كوز ياشيدر
﴿ مثنوى ﴾ جامهٔ ماروز تاب افتاب * شب نهالين ولحاف ازماهتاب) كوندز
بزم جامه مز افتابك پرتو وحرارتيدر كيجه بزه دوشك ويورغان ماهتابدندر
﴿ مثنوى ﴾ قرص مه راقرص نان پنداشته * دست سوى آسمان برداشته)
زن عرب كمال ايله آجلقن وزياده فقر وكرسنه لكن اظهار ايدوب ديديكه اى شوى
آجلقده بزشو مرتبه ده يزكه ماهك قرصنى نان ظن ايلدك اليمزى آسمان جانبنه
بوقارى قالدردق بوكمال كرسنه لكندن درز برا انسان زياده اج اولدقده ماه نانه
مشابه اولنى ونان خوانه مناسب اولنى خوان صانور ﴿ مثنوى ﴾ ننك درويشان
زدرويشئ ما * روزوشب ازروى انديشئ ما) بزدرويشلكمزدن درويشلره
ننك وعاروار دربزم رزق انديشه ايلديكمزدن روز شبدر يعنى بزم رزق ونصيب تفكر
ايلديكمزدن كوندزمز كيجه كبى تيره در ﴿ مثنوى ﴾ خويش وبيكانه شده
ازمارمان * برمثال سامرى ازمرد مان) خصم واجنبى بزدن اوركبى اولمش
وفرار قيلمشدر سامرينك آدميلردن نفرت ايتديكى كبى نتكيم سامرى بيابانلرده
كزرايكن برآدم كورسه لامساس ديوب اندن فرار واول آدم دخى اندن فرار ايدرزيرا اكر
برآدم اكا مس ايلسه البته ايكيسى اول دم ديده حمى طوتمق مقرردر ديمشلر وبوكا سبب
حضرت موسى عليه السلامك اكا بد دعا ايلمسى اولمشدر نتكيم حق تعالى سورهٔ
طه ده انك حكايه سنى اصليله تحقيق قيلمشدر نتكيم حضرت موسى عليه
السلامك اكا ديديكنى بوآيتله بيان بيورر (قال فاذهب فان لك فى الحيوة ان تقول
لامساس ﴿ مثنوى ﴾ كر بخواهم از كسى يك مشت نسك * مر مرا كويد
خمش كن مرك وجسك) فرضا اكر بركيمسه دن براوج مرجك استيم تحقيقا بكا
خاموش اول مرك ودود ديربوسوزلر اكرچه زنك اعرابى يه سويلديكى سوزلر
درولكن نفسك عقله فراقدن شكايت ايلديكى صورتدر ﴿ مثنوى ﴾

مر عرب را فخر وعزت وعطا * در عرب تو همچو خط اندر خطا) تحقيقا عربه عز
وعطا فخردر عرب ايچره خطا كبى سن نتكيم خط ايچره خطا واقع اولسه بى معنى
اولور ومردود قالور سندخى خطا ايله يازلمش خط ايچره خط كبى سن
﴿ مثنوى ﴾ چه غزا مابى غزا خود كشته ايم * ما زتيغ فقر بى سر كشته ايم
نه غزا يعنى غزاسز بزخود دپلمشز بز فقر تيغى ايله باشسز اولمشز ﴿ مثنوى ﴾
چه عطا مابر كدابى مى تنيم * مر مكس را درهوا رك مى زنيم) بزنه عطا ايلرز
بزكدالقده طولانورز تحقيقا عنكبوت كبى بز هواده مكسك طمرك اوررز يعنى زياده
حقيرشئ صيد ايتمكه سعى قيلورز ديمك اولور ﴿ مثنوى ﴾ كر كسى مهمان
رسد كرمن منم * شب بخسبد دلقش ازتن بركنم) اكر بركيمسه بزه مهمان يتشه
فرضا اكربنكه بنم يعنى اكر نفسنده بن ايسه م چونكم كيجه اويويه زياده ضرورت
وفقرمدن انك دلقنى تندن قوپاريرم وجامه سن صويرم پس مدعى ومزوراولان
شيخلرك مثالى بونلرك حالنه بكزه يوب وانلره مريد اولانلرك حالى باديه نشين اولان
فقير اعرابى يه مهمان اولان كيمسه يه بكزه ديكى مناسبتله بو بيانى ايراد
ايدوب بيوررلر

﴿ مغرور شدن مريدان محتاج بمدعيان مزور وايشان راشيخ ومحتشم
وواصل پنداشتن ونقل رازنقد فرق نادانستن وبربسته را ازبررسته ﴾

محتاج اولان مريدلرك مزور اولان مدعى شيخلره مغرور اولمسنك وانلرى شيخ
ومحتشم وواصل قياس قيلمسنك ونقلى نقددن فرق ايتمك بيلمسنك ومجازله بربسته
اولنى حقيقتله بررسته اولندن اكلمسنك وفهم قيلمسنك بياننده در مجازله بربسته
اولان حيله وصنعتله برشئ حسن ايلمكدر مثلا كاغددن كل وباقرنفل وياسنبل
دوزمك كبى وحقيقتله بررسته اولان ذاتندن كل وقرنفل اولمق كبيدر پس متشيخ
اولان مزورلر مجازا بربسته اولان شيئه بكزرلر كه كنديلرينى شيخ ومرشد
دوزمشلردر ومحقق وكامل اولنلر حقيقتله بررسته اولان شيئه بكزرلر كه انلرده تصنع
وتزوير يوقدر ﴿ مثنوى ﴾ بهراين كفتند آنايان بفن * ميهمان محسنان
بايد شدن) دانالر وعالم ربانى اولان بينالر فن وحكمتله بوندن اوترى ديديلر
محسنلرك مهمانى اولمق كرك مزور ومحتاجلرك دكل ﴿ مثنوى ﴾ تومريد
وميهمان ان كسى * كوستانده حاصلت رازخسى) سن اول بركيمسه نك مريدى
ومهمانى سن كه اول سنك حاصلكى خسلغندن الور يعنى اى طالب سن بر دنى
وخسيسك مريدى اولمشسنكه دناءتندن اوحيله ايله سنك دنيوى اولان محصولكى
الور وياخود كنديه سنى خدمتكار قيلمغله دينك وعمرك محصولنى ضايع قيلور
﴿ مثنوى ﴾ نيست چيره چون ترا چيره كند * نورندهد مر ترا تيره كند)
كنديسى غالب وقوى دكلدر سنى نيجه غالب وقوى ايلر انجلين كيمسه سكانور

ویرمز بلکه سنی تیره و بی نور ایلر ﴿مثنوی﴾ چون ورا نوری نبود اندر قران
* نور کی یابند ازوی دیگران) چونکه اول شیخ مزور پر نور اولمدی اکا مقارنت
وقتنده غیر بلر اندن قنده نور بولورلر ﴿مثنوی﴾ همچو اعمش کو کند داروی
چشم * چه کشد در چشمها الا که پشم) بو کونه قبل اصلاح النفس ارشاده تصدی
ایلاین شیخ شول اعمش کیبیدر که اوهم اول اولان چشمده علاج ودوا ایلر یعنی
کندی کوزی معلول اولان کیمسه انك غیری معلول اولان کوزه علاج ایلدیکی
کیبیدر بویله کیمسه خلایقك چشملرینه نه چکر چکمز الا که پشم چکر پشمدن
مراد کور کننده وضرر اولان شیدر چونکه مزور اولان شیخلرك والمرء تابع اولان
مریدلرك مناسبتیله حاللرنی بیان ایلدیلر تکرار زرك عربده اولان مکالمه سنی تقریره
شروع ایدوب بیورورلر ﴿مثنوی﴾ حال ما اینست در فقر وعنا * هیچ
مهمانی مبا مغرورما) زن شوهرینه ایتدی فقر وعناده بزم حالمز بودر هیچ بر مهمان
بزه مغرور وفریفته اولمسون ﴿مثنوی﴾ قحط ده سال ار ندیدی در صور *
چشمها بکشا واندرما نکر) اون یللق قحطی اگر صورتلرده کورمدکسه کوزلرکی آچ
وبزه نظر ایله ﴿مثنوی﴾ ظاهر ما چون درون مدعی * در دلش ظلمت بروتش شعشعی)
بزم ظاهرمز مدعینك سیرت ودرونی کیبیدر انك قلبنده ظلمت واردر وانك رونی
شعشعیدر یعنی انك درونی ریا ونفاقله ظلمانی ولسانی لاف وکزافله نورانیدر
﴿مثنوی﴾ از خدا اورانه بوی نه اثر * دعوتش افزون زشیث وابو البشر) حضرت
خدادن اکا نه بر بوی نه بر اثر واردر مع هذا انك دعواسی حضرت شیث وحضرت
آدمدن زیاده در اگر شیث وبو البشر دعوا ایلدیکی که بر بوی که بونك دعواسی
انلرك دعواسندن زیاده اوله دیو خاطره اولنورسه مطلق انبیا علیهم السلام مع تحدی
ودعوی شرطدر پس انلردخی دعوای نبوت ایلمشلردر پس اگر مدعینك ولایت
وکرامت وارشاد وهدایت دعواسی انلرك دعواسندن زیاده اولسه عجب دکلدر
﴿مثنوی﴾ دیو ننموده ورا هم نقش خویش * او همی کوید ز ابدالیم وبیش)
شیطان هم اکا کندی نقشنی کوسترمش یعنی شیطان اندن استنکاف واجتناب
ایدوب کندی ذات وصورتنی اکا کوسترمکه لایق کورمامش واو بو مرتبه ده ایکن
کندی طورنی بیلیوب همیشه دیر بز ابدالدن ابزوز یاده یز اکثر نسخه ده واو واقع
اولمشدر بو تقدیر اوزره اول دیر که بز ابدالدن زیاده یز ﴿مثنوی﴾ حرف
درویشان بدزدیده بسی * تا کمان اید که خود هست او کسی) درویش حقیقی
اولان وفقر حقیقت مرتبه سنی بولان اولیای عظامك حروف وکلماتنی چوقلق
اوغورلمش یعنی انلرك اصطلاحنی حفظ قیلمش تا کمان که ناسه که او خود بر کیمسه در
﴿مثنوی﴾ خرده کیرد در سخن بر بایزید * ننك دارد از درون او یزید)

سوزسویلمکده بایزید حضرتلرینك اوزرینه خرده طوتر یعنی سوزسویلمکده
ودقیق کلمات نقل ایلمکده اکا غلبه ایدر بایزید اوزره سوزده خرده طوتدیغك
دقت ورنکین ادا ایلمکده اکا غلبه ایدر دیمکدن عبارتدر مع هذا یزید انك
درونندن عار طوتر ﴿مثنوی﴾ بی نوا ازنان وخوان آسمان * پیش
اوفنداخت حق یك استخوان) آسمانك خوان ونانندن نصیبسزدر انك اوکنه
حق تعالی بر استخوان آتمدی یعنی معنوی اولان غدا وذوقدن محروم اولمشکن
وحق تعالی انی سك مرتبه سنده بیله قومیوب اکا بر استخوان ویرمش ایکن
﴿مثنوی﴾ اوندا کرده که خوان بنهاده ام * نایب حقم خلیفه زاده ام)
اوندا ایلمش ودعوی ایدوب سویلمش که بن خوان قومشم حقك نائبی ام خلیفه
زاده ام یعنی آدمکه خلیفه حقدر انك اوغلی ام واول نیجه نائب حق ایسه بندخی
زمانمده اوبله نائب حقمدر ﴿مثنوی﴾ الصلا ساده دلان پیچ پیچ * تا خورید
ازخوان جودم سیر هیچ) پیچ پیچ بونده زیاده دنی معناسنه اولور ومصرع ثانیده
هیچ لفظنده هیچ مانع نی تقدیرنده اولمقده جائزدر اما هیچ را تقدیرنده اولمق محله
انسب واوفقدر تقدیر کلام هیچ مانع نی مقدار اولدیغی اوزره بویله دیمك اولور که
ای دنی اولان وطولاشقلق مرتبه سنده قلان ساده دللر صلادر کذلك تا بنم جودم
خوانندن طوق یك هیچ مانعسز دیمك قرینهٔ کلامدن حاصل اولمش اولور
وقرینهٔ کلام بو کونه تقدیری اقتضا قیلمش اولور اما هیچ را مقدر اولدیغی اوزره
معنی ای دنی اولان ساده دللر صلادر کلك تا جود وکرم خوانندن طویجه یك
هیچی یعنی دعوت ایلدیکم خوان جود فی الحقیقه هیچدر اونی هیچی طویجه
یك دیمك اولور اگر سؤال اولنورسه اول مدعی خوان جودمدن هیچی یك دیمز
بلکه موجودی یکدر پس هیچی یك دیدیکی اکا اسناد نیجه قابل اولور الجواب
چونکه اول مدعینك خوان ونان آسماندن هیچ بر بهره سی یوقدر وفی الحقیقه
خوان جودم دیدیکی دخی یوقدر پس بنم خوان جودمدن طوق یك دیمسی
معنی خوان جودمدن طویجه هیچی یك دیدیکی مستلزم اولور پس انك کلامنك
ودعوتنك حقیقتی هیچ اولمق معناسنی مستلزم اولدیغی ایچون حضرت مولانا
قدس الله سره العزیز هیچ لفظنی بر سبیل تهکم اکا اسناد ایتمکله کتورمشلر
تا بو معنای لطیفی مذکر اوله ﴿مثنوی﴾ سالها بر وعدهٔ فردا کسان * کردان
درکشته فردا نارسان) نیجه ییللر فردا وعده سی اوزره کسان لفظی مصرع ثانی به
مرهوندر یعنی چوق کیمسه لر اول قپونك اطرافنده دولنمش فردا ایرشمجی یعنی
فردا انلرك مددنه ایرشمجی اولدیغی حالده دیمك اولور وتوضیح کلام بویله
دیمك اولور که اول مدعی ساده دل اولان دردمندلری خوان جودمه کلك دیو

دعوت ایلر اول کیسه‌لر دخی انك سوزنه اعتماد ایلیوب اکا متابعت وملازمت ایلرلر چونکم لسان حال‌له اول دعوت اولندقلری خوان جود وکرمی استسه‌لر اول مدعی فردادیر پس فردا اولوب ینه مطالبه ایلسه‌لر بوکون میسر اولمدیسه یارین میسر اولور دیوب ینه فردایه صالر نیجه‌یللر فردا وعده‌سی اوزره اول کیسه‌لر انك قپوسنك اطرافنی طولاشورلر فردا انلرك مدفنه ایرشجی اولور ﴿ مثنوی ﴾

دیر باید تاکه سر آدمی * اشکارا کردد از بیش وکمی) چوق زمان کرك تا آدمینك سر وحقیقتی کمکدن وزیاده‌لکدن ظاهر واشکار اوله پس هر شیخك سر درونه عالم اولمزدن اول علی النور اقتدا ایلك وارادت کتورمك جائز اولنلردن دکلدر امامت واقتدا مراد اولدیغی تقدیر اوزره هیچ برینه سوء ظن ایلك دخی لایق دکلدر بلکه احتیاط واهتمام بر کیسه‌یه اقتدا ایلك وقتنده لازم وواجب اولور ﴿ مثنوی ﴾ زیر دیوار بدن کنجست یا * خانهٔ مارست ومور واژدها) بدن دیوارنك التنده بر کنجمی واردر ویاخود مار ومور واژدرها خانه‌سیمی واردر یعنی بو بدن انسانینك ایچنده کنج الهی ویاخود خزینهٔ ربانیمی واردر ویاخود مار ومور واژدرها کبی اولان اخلاق ردیه وافکار خبیثه وعقاید قبیحه خانه‌سیمی واردر هرکس اول تمییزه قادر دکلدر که فراستله احوال درونی بیلکه قادر اوله وبر کیسه‌نك باطننك اوصافنی معلوم قیله ﴿ مثنوی ﴾ چونکه پیدا کشت کو چیزی نبود * عمر طالب رفته آکاهی چه سود) چونکم طالبه عاقبة الامر پیدا وظاهر اولدیکه اول شیخ برشیء اولمدی طالبك عمری کندی اکاهلق نه فائده یعنی بر طالب هدایت بوذکر اولنان کبی بر متشیخ مزورك دام مکرنه کرفتار اولسه واول طالب دردمندی اول مزور فردا وفردا دیو بعض حیله ایله فریفته قیلسه نیجه ایلمدن صکره اول طالب انك تزویرنه اکاه اولسه بو قدر عمر نازنین بیهوده بیره کتمش اولور انك بعد زمان اکاه اولمسی اکانه فائده قیلور

﴿ در بیان انکه نادر افتد مریدی در مدعی مزور بصدق اعتقاد بنده که او کسیست وبدین اعتقاد بمقامی میرسد که شیخش درخواب ندیده باشد وآب وآتش اورا کزند نکند وشیخش را کزند کندو لکن بنادر باشد نادر ﴾

انك بیانندەدر که آز واقع اولور که بر مرید بر مزور مدعی‌یه صدقله اعتقاد بغایه که او شیخ نفسنده بر کیسه در وبو اعتقاد سببیله اول مرید بر مقامه ایرشور که انك شیخی اول مقامی واقعه‌ده کورمامش اولور وآتش وصو اول مریده بنده اولوب ضرر ایلمز وانك شیخنه ضرر ایلر ولکن بو ذکر اولنان حالت نادر اولور یعنی قتی آزدن آز واقع اولور پس النادر کالمعدوم حسبنجه بوکا اعتبار یوقدر بلکه بر مرشد کامل محقق مریده لازم اولنلردندر ﴿ مثنوی ﴾ لیك نادر طالب ایدکن

فروغ * در حق آن نافع آیدان دروغ) لکن از طالب کلور که اعتقادك شعله‌سندن اول مریدك حقنده اول دروغ نافع کاله یعنی اول عین دروغ اولان شیخ ویاخود اول شیخك دروغی مرید صادقك حقنده نافع اوله بو نادر اولور ﴿ مثنوی ﴾ او بقصد نیك خود جایی رسد * کرچه جان پنداشت آن امد جسد) اول مرید کندینك ایو اولان مقصدیله بر یره ایرشور نیك خوده مضاف اولمیوب یعنی بویله اولسه‌ده جائزدر اول مرید کندینك قصدیله خود برایو یره ایریشور اکرچه شیخی جان ظن ایلدی اوجسد کلدی بو طالبك حسن اعتقادی برکاتیله قصدی وسلوکی صحیح اولور ﴿ مثنوی ﴾ چون تحری در دل شب قبله را * قبله نی وان نماز او روا) کیجه‌نك اورته‌سنده قبله‌یی تحری کبی قبله یوق وانك نمازی جائزدر ﴿ مثنوی ﴾ مدعی را قحط جان اندر سرست * لیك ما را قحط نان در ظاهرست) مدعینك جان قحطی سرنده در ولیکن قحط نان بزه ظاهرده‌در یعنی اول باطنا جان فقیریدر وکندوبی ظاهرا محتشم کوسترر وبز ظاهرا نان فقیری یز چونکم بزم فقرمز ظاهردر ﴿ مثنوی ﴾ ما چرا چون مدعی پنهان کنیم * بهر ناموس مزور جان کنیم) بز نیچون مدعی کبی انی سر وپنهان ایلرز مزور اولان ناموسدن اوتری جان چکشورز یعنی خلقدن فقرمزی اظهار ایلمکه عار ایدوب عرضمزی عار وناموسله صیانت ایدوب بو ناموس مزورك تحتنده بلا چکرز خلق بزی غنی صنور بز خود فقیرز پس بو عار وناموسی ترك ایدوب فقرمزی اظهار ایلیم دیدی بو جمله نفسك عقل جانبنه ایلدیکی تشویش وتسویلندن عبارت اولور ودرونندن عقل جانبنه اکثر زمانده بو کونه دغدغه وخلجانی القا قیلور وعقل دخی اکا صبر وتحمل ایلمکله نصیحت بیورر

﴿ رجوع بقصهٔ اعرابی وزن وتمثلهای بو العجب ﴾

﴿ مثنوی ﴾ شوی کفتش چند کویی دخل وکشت * خود چه ماند از عمر افزونتر کذشت) ار اول عورته ایتدی ای خاتون نیچه بر دخل وزرع استرسك کاف فارسینك فتحه‌سیله اوقنسه دخی معنی جائز اولور معنی ای خاتون نیچه بر دخل ومحصول ودوروکشت استرسك عمردن خودنه قالدی زیاده‌رکی کچدی ﴿ مثنوی ﴾ عاقل اندر بیش ونقصان ننکرد * زانکه هردو همچو سیلی بکذرد) عاقل اولان معیشتك زیاده ونقصانه نظر ایلمز زیرا هر ایکیسی سیل کبی کچر قرار ایلمز ﴿ مثنوی ﴾ خواه صاف وخواه سیل تیره رو * چون نمی پاید دمی از وی مکو) خواه صافی وخواه تیره رو یعنی بولانق سیل چونکه برقرار دکلدر بردم اندن سویله یعنی اکر صافی اولان نعمت وصحت وراحت ورفاهیت واکر مکدر اولان وبولانق سیل کبی کلان بلا ومحنت وعنا وزحمت چونکم قرار ایلمزلر بردم انلردن

سویله ﴿ مثنوی ﴾ اندرین عالم هزاران جانور * میزید خوش عیش بی زیروزبر) بوعالمده نیجه بیك جانور خوش عیش اولدقلری حالده دیر یلورلر زیر وزبرسز یعنی آشغی ویوقارو اولمقسزین هر بری بی کار وکسب خوش آسوده دیر یلورلر والله تعالی بونلره رزقلرنی بی کسب وکار ایصال ایلر (کما قال الله تعالی فی سورة العنکبوت وکأین من دابة لاتحمل رزقها الله یرزقها وایاکم وهوالسمیع العلیم ﴿ مثنوی ﴾ شکر میکوید خدا را فاخته * بردرخت وبرك شب ناساخته) شکر سویلر خدای تعالی یه اوکیك درخت اوزره وکیجه ییجك رزق دوزلمش ﴿ مثنوی ﴾ حمد میخواند خدا را عندلیب * کاعتماد رزق برتست ای مجیب) خدای تعالی یه عندلیب حمد ایدر که رزقك اعتمادی سنك اوزرینه درای دعالر اجابت ایدیجی تنکیم حق تعالی سورۀ هودده بوقولك مضمونی بیوردی ومامن دابة فی الارض الاعلی الله رزقها ﴿ مثنوی ﴾ بازدست شاه را کرده نوید * ازهمه مردار ببریده امید) طوغان شاهك النه امید ایلمش ویاخود محل نواله ایلمش جمیع مرداردن امیدنی کسمش نوید نواله وامید معناسنه کلور اکرچه بعض معنالره دخی کلور اما محله مناسب اولان بو ایکیسیدر ﴿ مثنوی ﴾ همچنین از پشه داری تابفیل * شد عیال الله حق نعم المعیل) بونك کبی پشه‌دن طوته‌سن فیله وارنجیه‌دك یعنی اصغر حیواناتدن اکبر حیواناته وارنجیه‌دك نقدر حیوان وار ایسه جمله‌سی عیال الله اولدی وحق تعالی نه کوزل عیال پروردر نته‌کیم حضرت نبی علیه السلام بیوردی (الخلق عیال الله واحب الخلق الیه احبهم لعیاله) بوحدیث شریفك شرحی بوجلدده نخجیران ایله شیر حکایه سنده مرور ایلدی ﴿ مثنوی ﴾ این همه غمها که اندر سینه‌هاست * ازبخار وکرد باد وبود ماست) بودوکلی غملر که رزق ومعاشدن اوتری سینه‌لرده واردر بزم باد وبودمزك کرد وبخارندندر یعنی بزم وجودمزك بخارندن وهوامزك غبارندندر بود وجود معناسنه وباد هوا معناسنه اولور وانلرك غبارو بخارندن مراد مقتضای مشتهیلری اولورکه موجب غموم وهموم اولور ﴿ مثنوی ﴾ این غمان بیخ کن چون داس ماست * اینچنین شد وانچنین وسواس ماست * دانکه هررنجی زمردن پاره ایست * جزومرك ازخود بران کرچاره ایست) بوکوك قوپاریجی غملر بزم اوراغمز کبیدر نتکیم حکما دیمشلردر غموم وهموم انسانك اوراغیدر بویله اولدی واویله اولدی دیمك بزم وسواسمزدر یعنی رزقمز شویله اولدی دیمك بزه وسوسه وخیال فاسده وبی معنی اولان فکر وخاطره در بلکه مؤمن شویله اولدی وبویله اولدی وسوسه سندن خلاص اولوب حضرت حقه متوکل

اولق لازمدر بلکه هرمرض موتدن برپاره در اکر سنده برچاره وقدرت وار ایسه مرکك جزونی کندکدن سور ﴿ مثنوی ﴾ چون زجزومرك نتوانی کریخت * دانکه کاش برسرت خواهند ریخت) چونکه مرکك جزوندن قچمغه قادر دکلسن بیلکه اول جزوك کلی که مراد موتدر سنك باشك اوزره دوکك استرلر ﴿ مثنوی ﴾ جزومرك ار کشت شیرین مرترا * دانکه شیرین میکند کل راخدا * دردها ازمرك می‌اید رسول * ازرسولش رومکردان ای فضول) مرکك جزویکه دردمرضدر اکر سکاشیرین اولدیسه بیلکه خدای تعالی کلی هم سکا شیرین ایلر مرض ودردلر مرکدن رسول کلور ای فضول انك رسولندن یوز دوندرمه انکله خوی ایلمك آشنا اولمغه سبب اولور ﴿ مثنوی ﴾ هرکه شیرین میزید اوتلخ مرد * هرکه اوتنرا پرستد جان نبرد) هرکیمکه شیرین دیریلور اوکیسه آجیلقله اولدی هرکیمکه اوتننه طاپر جان ایلتمدی ﴿ مثنوی ﴾ کوسفندانرا زصحرا میکشند * انکه فربه‌ترمراوزامی کشند) مثلا کوسفندلری صحرادن خانه جانبنه چکرلر اول کوسفند سمزکدر آنی بوغزلرلر ﴿ مثنوی ﴾ شب کذشت وصبح آمدای ثمر * چند کیری این فسانه رازسر) شب کچدی وصبح کلدی ای ثمر یعنی ای میوۀ دل بوزر ومال قصه سنی نیجه بر باشدن طوترسن بعض نسخه‌ده سین ایله سمر وبعض نسخه‌ده ثا ایله ثمر واقع اولمشدر بوتقدیر اوزره نام زن اعرابی اولور اماالله اعلم اصلنده ثا ایله ثمر اولمقدر مکر نسخ کاتب ایله تصحیف اولمشدر پس علی کلا التقدیرین شب دنیا کچدی وروز اجل نزدیك اولدی بوسیم وزر قصه سنی باشدن نیجه بر طوترسن بوکفت وکودن فراغت ایدوب کار آخرته مشغول اول دیمك اولور وزرشمار اولوب دنیایه حریص اولنلره دخی تعریض اولور ﴿ مثنوی ﴾ توجوان بودی وقانعتر بدی * زرطلب کشتی خوداول زربدی) سن ابتداده جوان وتازه ایدك اول حینده قانعتر ایدك شمدی زرطلب اولدك خود اول زر ایدك یعنی سن وسالك اخره ایرشدی زرطلب ایدیجی اولدك خود اول حالده وتازه‌لك اوانده زرکبی مقبول وجوهر ایدك ﴿ مثنوی ﴾ زربدی پرمیوه چون کاسد شدی * وقت میوه پختنت فاسد شدی) میوه ایله پر براصمه ایدك نیجه کاسد اولدك میوهك اولمق وپشمك وقتی فاسد اولدك یعنی بدایت حالده اخلاق حسنه میوه‌لریله برباغ کبی ایدك شمدیکه ییودك پخته اولمق وکماله ایرمك وقتنده نیچون حرص وطمع واسطه‌سیله فاسد اولدك ﴿ مثنوی ﴾ میوه‌ات باید که شیرین‌تر شود * چون رسن تابان نه واپستر رود) سنك میوهك کرکدر که یوما فیوما شیرین‌تر اوله رسن تابلر کبی کیرورك کتمه یعنی سنك میوۀ حالك کرکدر که روز بروز لطیف وشیرین اوله

وحلاوت واطافت مرتبه‌سنه ترقی قیله موی تابلر کبی اردنه کتمه تتکیم انلر برابی بوکرلر اردنه کیدرلر ومدبر اولورلر ایکی کونی برابر اولان مغبون و بوکونی کچن کوندن شرلی اولنه حضرت نبی علیه السلام ملعون دیمشدر کاروی عن عایشة رضی الله عنها (من استوی یوماه فهو مغبون ومن کان یومه شرا من امسه فهو ملعون ❊ مثنوی ❊ جفت مایی جفت بایدهم صفت * تا براید کارها بامصلحت) ای زمان سن بزم جفتمزسك جفت هم خوبی وهم صفت کرکدر تا ایشلر ومرادلر مصلحتله حاصل اولور ❊ مثنوی ❊ جفت بایدهم مثال همدکر * دردوجفت کفش وموزه درنکر) جفت او برجفتی کبی کرك کفش وموزه‌نك ایکی جفتنه نظرایله تاجفتك جفته مشابه اولمسنی بیله‌سن ❊ مثنوی ❊ کریکی کفش ازدوتنك ایدبیا * هردوجفتش کارناید مرترا) مثلا ایکی کفشدن بری ایاغکه طارکله کفشك هرایکی جفتی سنك ایشکه کلمز ❊ مثنوی ❊ جفت دریك خردوان دیکر بزرك * جفت شیر بیشه دیدی هیچ کرك) قپونك جفتی بری کوچك وبری بیوك کوردنمی بیشه‌ده اولان ارسلانك جفتنی هیچ قورد کوردنمی ❊ مثنوی ❊ راست ناید برشتر جفت جوال * این یکی خالی وآن یك پرزمال) مثال آخر جوالك جفتی دوه اوزره راست کلمز او برجفتی خالی و بوجفتی مالامال براوله ❊ مثنوی ❊ من روم سوی قناعت دل قوی * توچرا سوی شناعت میروی) من قناعت جانبنه دل قوی کیدرم سن نیچون شناعت جانبنه کیدرسن ❊ مثنوی ❊ مردقانع ازسراخلاص وسوز * زین نسق می کفت بازن تاروز) قانع اولان مرد اخلاص وسوز درون جهتندن بواسلوبدن صبح وقتنه دك خاتوننه سویلدی و بونمط اوزره پند ونصیحتلر ایلدی بوجمله دن مراد عقلك نفسه واهل عقل اولان مرشدك اهل نفس اولان مریده ایلدیکی نصیحتدن عبارت اولور

❊ نصیحت کردن زن مرشوی راکه سخن ازقدم ومقام خود افزونتر مکوکه حق جل وعلی میفرماید که لم تقولون مالاتفعلون واکرچه این سخن راستست این مقام توکل ترانیست واین سخن کفتن فوق معاملهٔ خود زیان دارد والسلام ❊

زن اعرابینك شوهرنه نصیحت ایلدکی‌نك بیانیدر بویله دیوکه سوزی کندی مقامکدن وقدمکدن افزون سویلمه که بوسوز اکرچه نفس الامرده راستدر لکن بومقام توکل سنکیچون بوقدر و بوسوزکه کندی مقامکك ومعامله‌کك فوقنده سویلرسن سکا زیان طوتر کبر مقتا عندالله اولور یعنی مقت بوندن کبیر اولور

بوآیت کریمه‌یه اشارت بیوررلر حق تعالی سورهٔ صفك اولنده بیورر (یاایها الذین آمنوا لم تقولون مالاتفعلون کبر مقتا عندالله ان تقولوا مالاتفعلون) بوآیت کریمه‌نك سبب نزولی بو اولمشدرکه برکون مسلمانلر دیدیلر اکر بز بلیدك حضرت حقه قنغی عمل احبدر بزاول عملده جانمزی ومالمزی بذل ایدیدك پس (ان الله یحب الذین یقاتلون فی سبیله صفا) آیتی نازل اولدی و بونلرك مقاتله‌دن تولی قیلدی یوم احدده پس بوآیت نازل اولدی وجناب حق فعلی قولنه اویمیانلره انکله توبیخ قلوب بیوردیکه ای مؤمنلر نیچون سویلرسکز وانجق لسانله نقل ایلرسکز اول عملیکه اشلمزسکز سزك اشلمدیککزی سویلمه‌کز عندالله شدة بغض جهتندن عجب بیوك اولدیکه برکیمسه ایلمدیکنی سویلسه وحالی اولمین عملی ادعا ایلسه عندالله بغض عظیمه سبب اولور العیاذ بالله ❊ مثنوی ❊ زن بروزد بانك کای ناموس کیش * من فسون تونخواهم خورد بیش) زن اول ارینك اوزرینه صدا اوردی بویله دیوکه ای ناموس مذهبلی یعنی ای آیین نام وناموس اولان مرد بن سنك افسونکی بوندن زیاده بیمك یعنی قبول ایلمك استمزم ❊ مثنوی ❊ ترهات از دعوی ودعوت مکو * روسخن از کبر واز نخوت مکو) دعوی ودعوتدن ترهات سویله یوری کبر ونخوتدن سوز سویله ❊ مثنوی ❊ چند حرف طمطراق وکار و بار * کاروحال خود ببین وشرم دار) نیجه بر طمطراق حرف وکلمات وکار وباره متعلق الفاظ واصطلاحات ایلك کندی ایشکی وکندی حالکی کور وشرم طوت ❊ مثنوی ❊ کبر زشت واز کدایان زشت‌تر * روز سرد و برف وانکه جامه تر) کبرفی نفسه قبیحدر اما کدالردن اقبحدر کماقال علیه السلام ثلثة لایکلمهم الله یوم القیامة ولاینظر الیهم ولایزکیهم ولهم عذاب الیم شیخ زان وملك کذاب وفقیر متکبر) وفی روایة اخری (عائل متکبر) مثلا کون صوق وقار واندن صکره قفتان یاش یعنی بوذکر اولنان مرتبه زشت ونامناسب ایسه فقیره دخی متکبر اولمق وحالنی بیلیوب حدندن زیاده دعوا قیلمق بویله زشت وغیر مناسبدر ❊ مثنوی ❊ چند دعوی ودم باد و بروت * ای ترا خانه چو بیت العنکبوت) ای مدعی نیجه بر دعوا وباد و بروت دمی بیغمه دیرلر بوراده کبردن کنایه‌در و باد دخی هوای نفسدن کنایه‌در یعنی نیجه برادعا ونیجه بر کبردن وهوای نفسدن دم اورمق ای سنك اوك اورمجك اوی کبی تتکیم بیوتك اوهنی بیت عنکبوتدر سنك دخی بیت قلبك وخانهٔ دینك بیت عنکبوت کبی سست وضعیف ایکن بودعوی وقناعتور باطندن وتوکل وطاعتدن کلام ادا ایلمك نه مناسبدر ❊ مثنوی ❊ ازقناعت کی توجان افروختی * ازقناعتها تونام اوختی) قناعتدن سن قچن جانکی شعله‌لندردك قناعتلردن سن نام اوکرندك

مثنوی ﴿ کفت پیغمبر قناعت چیست کنج * کنج راتو وانمیدانی زرنج)
پیغمبر علیه السلام ایتدی قناعت ندر کنجدر کما قال علیه السلام القناعة کنز لا
یفنی سن کنجی رنجدن کیرو بیلمزسك یعنی قناعتکه کنجدر ودنیایه میل ومحبت
رنجدر سن قانع اولمق کنجنی دنیایه محبت قیلمق رنجندن فرق قیلمزسن پس مجرد
قانعم دیمکدن نه منفعت واردر ﴿ مثنوی ﴾ این قناعت نیست جز کنج روان *
تومزن لاف ای ای غم ورنج روان) بو قناعت فی الحقیقه کنج رواندن غیری دکلدر
بونده مصرع ثانیده اولان روانلر ایکیسی بیله جان معناسنه در بو قناعت دکلدر
الاجان خزینه سیدر ای جانك غم ورنجی سن کنج جان اولان قناعتدن لاف اورمه
﴿ مثنوی ﴾ تومخوانم جفت کمترزن بغل * جفت انصافم نیم جفت دغل)
سن بکا جفت اوقومه بکا ازقولنق اورمه یعنی بکا یان اوروب محاصمت ایله
اهل انصافك جفتی ام دغل وحیله کارك جفتی دکلم ﴿ مثنوی ﴾ چون
قدم بامیر وبابك میزنی * چون ملخ رادر هوارك میزنی) نه حالله میرله و بکله
قدم اوررسن یعنی انلره کندیکی همسر وهمتا قیلورسن چونکم هواده اوچن
مکسك طمرن اوررسن یعنی سکك اولرسن وکرسنه لککدن ادنی واحقر اولان
شیلری صید قیلورسن پس بو حالته کرفتار ایکن کندیکی نه وجهله ارباب دولت
واصحاب قناعتدن عد ایلرسن ﴿ مثنوی ﴾ باسکان زین استخوان درچالشی * چون
نی اشکم تهی در نالشی) کلابله استخوان اوزره جنك وچالشده سن یعنی طالب
دنیا اولان سکلرله دنیایه متعلق اولان خوان واستخواندن اوتری جنك وجدالده
سن شکمی بوبوش بر قش کبی نالش وفغانده سن ﴿ مثنوی ﴾ سوی من منکر بخواری
سست سست * تانکویم انکه درر کهای تست) بنم جانبمه حقارتله سست سست نظر ایله تا
دیمیم اول نسنه یی که سنك طمرلرنده در یعنی اکر بکا حقارتله بقوب سوزم قبول ایلمزسك
سنك درونکده اولان عیوبکی افشا واظهار ایلرم ﴿ مثنوی ﴾ عقل
خودرا ازمن افسون دیده * مر من کم عقل را چون دیده) کندی عقلکی
بندن زیاده کورمش سن بن ناقص عقلی دخی نیجه کورمش سن یعنی بنی
حقیقتله کوره ممش وبنم ادراك وادعامی بیله مه مش سن ﴿ مثنوی ﴾ همچو
کرك غافل اندر ما مجه * ای زننك عقل تو بی عقل به) غافل قورد کبی بزه
صچرامه ای مرد سنك عقلك عارندن بی عقل اولمق یکدر ﴿ مثنوی ﴾
چونکه عقل توعقیله مردمست * ان نه عقلست انکه مارو کژدمست)
چونکه سنك عقلك خلقك عقیله سیدر یعنی خلقك قید وبندیدر اولکه مار
وعقربدر اول عقل دکلدر یعنی سنك عقلك مار وکژدم قبیلندن موذی سیرتدر
اول عقل دکلدر ﴿ مثنوی ﴾ خصم مکر وظلم تو الله باد * مکر عقل توزما

کوتاه باد) سنك ظلم ومکرکك خصمی الله اولسون سنك عقلکك مکر وضرری
بزدن کوتاه اولسون پس اول زن لساندن نفس اماره اهلنی افسون وصنعتله
صید ایلین مزور شیخلرك صورت حالنی بیان ایلمکه شروع ایدوب بیوررلر
﴿ مثنوی ﴾ هم تو ماری هم فسونکر ای عجب * مارکیر و ماری ای ننك عرب)
سن هم مارسن وهم فسونکرسن بو حال ای عجبدر مارکیرسن ومارسن ای عار
وعیب عرب یعنی سن هم نفس اماره صاحبیسن وهم افسون ایدیجیسن فی المثل
بو حالت نفسنده مارکیر اولمق کبیدر ای ننك عرب بو حالت ایسه فی الحقیقه عجبدر
پس نفس اماره صاحبی اولوب حیله وافسونله نفس اماره صاحبی اولان خلق
صید ایلمك هم مار اولوب هم مارکیر اولمق کبیدر ﴿ مثنوی ﴾ زاغ اکر
زشتی خود بشناختی * همچو برف ازدرد وغم بکداختی) زاغ اکر کندینك
زشتلکنی اکلیدی درد وغمدن قار کبی اریردی یعنی زاغ طبیعت اولان اهل
ضلالت کندی قباحتلرنی فهم ایلیه لردی درد وغملرندن قار کبی اریه لردی
﴿ مثنوی ﴾ مرد افسونکر بخواند چون عدو * او فسون بر مار ومار افسون
برو) افسونکر اولان مرد مار اوزره افسون اوقور عدو کبی او افسونی مار اوزره
اوقور مار هم معنی افسونی انك اوزرینه اوقور ﴿ مثنوی ﴾ کر نبودی
دام او افسون مار * کی فسون مار را کشتی شکار) مارك افسونی اکر اول
افسونکره دام وقید اولمیدی افسونکر مارك افسوننه نچون شکار وکرفتار
اولوردی واول مارانی کندی به توجهله مشغول قیلوردی ﴿ مثنوی ﴾
مرد افسونکر ز حرص کسب وکار * در نیابد آن زمان افسون مار) افسونکر
مرد کسب وکار حرصندن اول زمانده مارك افسوننی اکلمز ﴿ مثنوی ﴾
مار کوید ای فسونکر هین هین * آن خود دیدی فسون من ببین) مار ایدر ای
فسونکر آکاه اول آکاه اول کندی لایقکی وخاصیتکی کوردك بنم افسونمی دخی
کور نفس یعنی امار صاحبی اولان ناس حیله وافسونله انلری صید ایلمکه قصد
ایلین متشیخ ومزورلره لسان حالله دیرلر که سنکه بزی صید ایتمك ایچون مشغول اولمشسن
و بزه افسون قیلمشسن و بزم دخی معنی بوزندن سکا افسونمزه نظر ایله که سنی کارنامه دن
کندیمزه مشغول قیلمشزدر ﴿ مثنوی ﴾ تو بنام حق فریبی مر مرا * تاکنی
رسوای شور وشر مرا) سن بنی حق تعالینك نام شریفیله الدارسن تا بنی شور
وشرك رسوایی ایلیه سن یعنی بی جمعیت ناسه وسیله ایلیوب بنم سببمله انلری جر
ایلیه سن ﴿ مثنوی ﴾ نام حقم بست نه آن رای تو * نام حق را دام کردی
وای تو) بنی حق تعالینك اسم شریفی بغلدی سنك اول رایك بغلمدی حق
تعالینك نام شریفنی بنم کبی حقیری صید ایلمکه دام ایلدك وای سنك حالکه

﴿ مثنوی ﴾ نام حق بستاند ازتوداد من * من بنام حق سپردم جان وتن) حق تعالینك نام شریفی سندن بنم دادمی الوریاخود السون بن جان وتنی حق تعالینك نام شریفنه تسلیم ایلدم ﴿ مثنوی ﴾ یازخم من رك جانت برد * یاکه همچون من بزند انت برد) یابنم زخمه‌له سنك جانك طمرینی کسه یاکه بنجلین سنی زندانه ایلته مشهور درکه دیارعربده طریق مشایخده بعض طائفه اسم اللهله ماره افسون ایلیوب انی صید ایدرلر تاانکله خلقه اظهار کرامت ایدوب خلایقی بو واسطه ایله دام بیعته قید ایدرلر هرد مکه انلر اسم اللهله ماره افسون ایلیه‌لر ماردخی اسان حالله انلره بوکونه کلمات ایلر ودیارروم‌ده نفس اماره صاحبلرینی اسم الله وذکر الله ایله صید ایلیوب جمعیت وهنگامه ایلین مار کیرسیرتلر دخی انلر کیبدر هربارکه ذکر اللهله صید ناسه مشغول اوله‌لر ناسك لسان حاللری انلره بوکونه مقالات سویلر ﴿ مثنوی ﴾ زن ازین کونه خشن کفتارها * خواند برشوی خود ان طومارها * مرد چون این طعنها اززن شنفت * مستمع شد بعد ازین بین تاچه کفت) بونك کبی خشن ودرشت سوزلردن کندینك زوجی اوزره اول زن طومارلر اوقودی یاخود کندینك زوجی اوزره اول طومارلر بکه مضمونی نقل اولندی اوقودی مرد چونکه بوطعنه‌لری زندن اشتدی دکلیجی اولدی بوندنصکره کورتانه‌سو بلدی دیمك اولور

﴿ نصیحت کردن مرد زن خودراکه در فقران
بخوری منکرود رکار حق بکمان کمال نکروطعنه
مزن در فقروفقیر ان بخیال وکمال بی نوائی خویشتن

﴿ مثنوی ﴾ کفت ای زن تو زنی یابو الحزن * فقر فخر آمد مرا برسر مزن) اول مرد زنه خطاب وعتاب ایدوب دیدیکه ای زن سن زنمیسن یاخود حزن صاحبیمیسن فقر بکا فخر کلدی باشمه اورمه یعنی توبیخ قیلمه که سرور کائنات علیه افضل الصلوات (الفقر فخری و به افتخر) بیورمشدر پس اول حضرته فخر اولان وانك وارثلرینه دخی مقبول کلان فقر سببیله سن بنی نیچون تعییر ایلرسن دیدی ﴿ مثنوی ﴾ مال وزر سررا بود همچون کلاه * کل بود اوکز کله سازد پناه) مال وزر فی المثل باشه کلاه کبیدر کل اولور اول کیمسه که کلاهدن پناه دوزروباشنك عیبنی انکله ستر ایلر ﴿ مثنوی ﴾ آنکه زلف جعد ورعنا باشدش * چون کلاهش رفت خوشتر آیدش) اول کیمسنه که مجعد ورعنا زلفی اوله انك کلاهی چونکم کندی اکا کلاهنك کتمسی خوشتر کلور زیرا زلف رعناسی ظاهر اولور ﴿ مثنوی ﴾ مرد حق باشد بمانند بصر * پس برهنه به که پوشیده نظر) مرد حق فی المثل چشم کبیدر پس نظر پوشیده اولمقدن برهنه ومکشوف اولمق

بکدر ﴿ مثنوی ﴾ وقت عرضه کردن آن برده فروش * برکند از بند جامه عیب پوش) مثلا اول برده فروش یعنی اسیرصاتیجی مشتری اولان کیمسه‌یه اسیرنی عرضه ایلك وقتنده عیب ستر ایدیجی جامه‌یی بنده‌دن قوپریعنی اسیر صاتیجی عیبسز اولان اسیرنی بیع ایلمك مراد ایلسه اول اسیرك جامه‌سنی صویر تاکی عیبلکی ظهوره کله ﴿ مثنوی ﴾ ور بود عیبی برهنه اش کی کند * بل بجامه خدعه‌باوی کند) واکر بر عیب اوله اول اسیری اسیرجی نچون برهنه ایلر بلکه جامه ایله اول اسیره خدعه ایلر یعنی بعض لطیف جامه‌لرله اکا خدعه ایلیوب مشتری‌یه جامه‌سیله عرض ایلیوب انك جامه‌سنی خلع ایلمك خصوصنده بوکونه حیله آمیز کلماته شروع ایلر ﴿ مثنوی ﴾ کوید این شرمنده است ازنیك وبد * زین برهنه کردن ازتومی رمد) دیرکه بو بنده نیك و بددن شرمنده ومحجوبدر برهنه ایلمکدن او بنده‌سندن اورکر ونفرت ایلر ﴿ مثنوی ﴾ خواجه درعیبست غرقه تابکوش * خواجه رامالست ومالش عیب پوش) خواجه قولاغنه دکین عیبده غرقه‌در خواجه‌نك مالی واردر ومالی انك عیبنی ستر ایدیجیدر کما قال علیه السلام (العلم والمال یستران کل عیب والفقر والجهل یکشفان کل عیب) رواه ابن عباس رضی الله عنه کذا فی فردوس الاخبار وفی الجامع الصغیر ﴿ مثنوی ﴾ کز طمع عیبش نبیند طامعی * کشت دلهارا طمعها جامعی) که بر طامع اول ماله طمعندن اول خواجه‌نك عیبنی کورمز طمعلر کوکللری تمام محیط وجامع اولدی ﴿ مثنوی ﴾ ورکدا کوید سخن چون زرکان * ره نیابد کالهٔ اودردکان) واکر کدا کانه متعلق اولان خالص التون کبی سوزسویلیه انك قماشی ومتاعی دکانه یول بولمز یعنی سوزی مقبول اولمز ﴿ مثنوی ﴾ کار درویشی ورای فهم تست * سوی درویشی بمنکرسست سست) درویشلکك کار حقیقتی سنك فهمکك وراسنده در درویشلك جانبنه سست سست یعنی اهانت وحقارتله نظر ایلمه ﴿ مثنوی ﴾ زانکه درویشی ورای ملك ومال * روزیٔ دارند ژرف ازذا الجلال) زیرا درویشلر ملك ومالك وراسنده وفوقنده ذا الجلال اولان اللهدن عظیم بررزق طوترلر که اول رزق معنوی وغدای روحانیدر ﴿ مثنوی ﴾ حق تعالی عادلست وعادلان * کی کند استمکری بربی دلان * آن یکی را نعمت کالا دهد * وین یکی را برسر آتش نهد * آتشش سوزاکه دارد این کمان * برخدا وخالق هردوجهان) حق تعالی عادلدر وعادل اولنلر نچون بی دل وشکسته اولنلره ظلم وستمکرلك ایدر مثلا عادل دکلدر اول کیمسه که برقولنه نعمت وکالاویره وبرقولنی دخی آتش فقروریاضت اوزره قویه آتش انی یاقیجی اولدکم طوتر بوکونه کمانی خدا وخالق هردوجهانه که انك فعلی بوکونه ظلم دکلدر اکر

توهم اولنـورسه كه خدانك خود كارى برقوا‌نى نعمت ودولت ايچره طـو تمق
و برقولنى دخى آتش نقمت وذلت ايچره ياقـقدر پس بونيجـه عدل اولور جواب
بودركه نعم اكر بو قولنه وافر نعمت ويردى لكن اول نعمت قدر اكا تعب وزحتى
معـادل قيلدى كه اول اداى شكردر اكر بودنيـاده اول زحمت چكمزسه اخرتده
چكر وبراخر قولنـه دخى اكرچه فقر وذلت ويردى لكن انده برراحت والـذت
قودى اكر بودنيـاده اول راحتى بولمزسه حالت نزعده ويا اخرتده انى مشـاهده
ايدر محصل هرفعلى عدل اوزره در ولكن عقول قاصره انى ادراك ايدەمز (كما قال الله
تعالى ومار بك بظلام للعبيد ﴿مثنوى﴾ فقر فخرى از كز افست ومجاز * نى هزاران عز
پنهانست ناز) فقر فخرى حديثى كزاف ومجاز ميدر يعنى حضرت نبى عليه السلام
الفقر فخرى بيورمسى كزاف ومجاز جهتندن دكلدر هزاران عزو نازانده پنهاندر
بواجلدن اول حضرت وبه افتخر ديوانكله افتخار ايلديلر حديث شريف معجز
اثار الفقر فخرى وبه افتخر درونى كلمه سى مصرع اوله قيـداولمق اوزره شرح
اولنـدى مصرع ثانى به صرف اولوب استفهـام تقريرى اولمق دخى جائز در
بووجهه كوره انده هزاران عز وناز پنهـان دكليد ر يعنى پنهـاندر ديمك اولور
﴿ مثنوى ﴾ ازغضب برمالقبها راندى * يار كيرومار كيرم خواندى) غضبكدن
بنم اوزريمـه لقبلر سوردك بن يار طـو تيجى ام سن بكا مار طو تيجى اوقـو دك
﴿ مثنوى ﴾ كر بكيرم بركنم دندان مار * تاش ازسر كوفتن نبود ضرار) فرضى
اكر مارى طوتم انك ديشنى قوپردم تا اول يلانى باش دوكلكدن ايمن ايلرم يعنى اكر
برنفس اماره صاحبنى صيد ايليم ودام بيعت وارادتمه قيد ايليم انك خلقـه ضرر
و برن اخلاق ذميمه سن قلع ايلرم تا اوهلاكدن وسنكسار اولمقـدن خلاص اولور
﴿مثنوى﴾ زانكه ان دندان عدو جان اوست * من عدورا ميكنم زين علم دوست)
زيراكه مارك اول ديشى انك جانننك دشمنيدر بوعلمدن بن عدوبى كنديمه دوست ايلرم
يعنى مارك زهر وضرر اولان دندانى قلع وخلع ايلديكم علم جهتندن مارى كنديمه
يار ايلرم بوسوزلر اكرچه مرد عربك زنه اولان كلاميـدر امابوندن مراد مصلح
ومربى اولان مرشـدك اكازن كبى طعن واطاله ايلين منكرلر ه جواب پرصوابى
اولور كان ديرلركه اى بدكان سن بزى اول شهرت وجمعيت ايچون هنكامه كـير
اولان يلانجى يلانجيلردن قياس ايله بزبرنفس اماره صاحبنى صيد ايلسـك اكا
زهرلودندانكير كبى اولان مالى وسـوء حالى وقبيح خصـالى اندن ازاله ايدرز تا
دنيـاده خلقدن اكا ضررلرى ايرشمكدن امين اولور وآخرتده دخى عذاب حقدن
امان بولور بزعـدوبى بوكونه علمدن كندومزه يار ايلرز سـن سوء ظن ايليوب
بزى خلـق ايچون اولان ماركيرلردن ظن ايله ديرلر ﴿ مثنوى ﴾ ازطمـع

هركز نخوانم من فسـون * اين طمع راكرده ام من سرنكون) بن هر طمعدن اوترى
افسون اوقومزم زيرا بو طمعى بن سرنكون وزبون ايلمشم ﴿ مثنوى ﴾ حاش
لله طمع من ازخلق نيست * ازقناعت در دل من عالميست) حاشـا لله بنم طمعم
خلقدن يوقدر قناعتدن بنم قلبمده برعالم واردركه اول عالم لايفنى در ﴿ مثنوى ﴾
برسر امرودبن بينى چنان * زان فرود آتا نماند اين كمان) امرود آغاجنك باشى
اوزرنده بنى انجلاين كوره سن امرود اغاجندن اشـغه كل تا اول ظن قالميه بو بيتك
معناسـنك وضوحى بوقصه يى بيلمكه مرهوندر اول قصه بودركه برارك عورتنك
بر بيكانه عاشقى واراءمش اول خاتون كندى اريله بر باغچه ده اوتورركن اول عاشـق
عورتله مصاحبت ايتمكه اشارت ايلمش اول اوتوردقلرى نشيمنك اطرافى اشجـار
وكياهله پرايمش عورت عاشقنه اول اوتلوغه كلوب اختفا ايله ديو اشارت ايلمش
بعده برحيله ايدوب ارنه ديمش كه بن شو امرود آغاجنه چيقمق استرم اجازت
ويرديمش ارى دخى عورته اجازت ويروب امرود آغاجنه چيقمش پس يوقرودن
آشغه خطاب ايدوب ديمش كه اى مرد سنك يانكده اول بيكانه عورت نه ايشـلر
ارى آشغدن يوقرويه ديمش كه اى خاتون مجنونميسـن بنم يانمده عورت يوقدر
پس خاتون البته سـنك يانكده بربيكانه عورت واردر ديو فرياد ايلمش پس اكا
ارى كل امدى آشـغه اين حقيقت حالى كور ديمش پس عورت آشـغه اينوب
عجبدر بن سنك يانكده يوقروده ايكن بربيكانه عورت كوردم شمدى غائب اولدى
كل سـندخى چيق كورملم نه ظهور ايدر ديمش پس ار آغاجه چيقدقده اوتلرك
ايچندن اول بيكانه ارى يانته چكوب انكله معانقه يه باشلمش مردايله آغاج اوزرندن
چاغررمش كه اى عورت سنك يانكده كى نامحرم اركيمدر عورت ديمش كه بنم يانمده
بيكانه ونامحرم كيمسه يوقدر بن شو يله تنها اوتورورم كل امرود اغاجندن آشـغه
اين تاكمانى قالميه ديمش پس ار آشـغه اينجه دك نامحرم اولان كمسـه قاچوب
اوتلق ايچنه كيرلمش آشغه اينوب خاتونك يانده كيمسه كورمدكده خاتون دخى
ديمش كه بورؤيت ناصـالح امرود آغاجنـك خاصيتندر پس بو كلام ضرب
مثـل اولمش چون بركيمسه برشيئى حقيقتله كورميوب غلـط ايلسه اكا حقيقت بين
اولان كيمسه لر بو قولى ضرب مثـل ايدوب اى فلان ازسر امرود بن فرود آى
تاكمانت نمـاند ديرلر پس اول مرد عورتك كندى خاتونتـه برسر امرود بن بينى
چنان ديـسى سن بنى كندى غلط بين اولان نظركله مرتبه كدن انجلاين كوررسن
كل اندن تنزل ايله بنم مرتبه مه قريب اول تا حقيقت حاله واقف اولوب بدكمان
قالميه سـن ديمك اولور ﴿ مثنوى ﴾ چونكه بركردى توسر كشته شوى *
خانه را كردان بينى ان توى) مثلا چونكه سن برمقدار دونه سن سر كشته اولور سن

خانه بی دونیجی کوررسن اول سنسن پس سنك اول حینده خانه بی دونیجی
کورمکدن خانه نك دونمسی لازم کلمز بلکه انی دوز کوردیکك کندی باشکك
دونمسیدر کذلك سنکه برکسه بی دنیایه حریص وطالب کوره سن وصید ناس
ایلمکه مائل وراغب بوله سن سن آنی کندك کبی حریص وطالب قیاس ایلمه
زیرا قیاس النفس علی النفس جائز دکلدر

❊ در بیان آنکه جنبیدن هرکسی ازانجا که ویست هرکس را ازچنبرهٔ وجود خود
بیند تابهٔ کبود آفتاب را کبود نماید و سرخ سرخ نماید چون تابها از رنکها بیرون
آید سپید شود از همه تابهای دیکر اوراست کوتر باشد واما م همه باشد ❊

بو سرخ شریف انك بیاننده در که هر بر کیمسه نك حرکتی اول یردنکه اودر هر
کسی کندی وجودینك دائره سندن کورر مثلا کبود سرچه آفتابی کبود
کوستر وقرمزی صرچه قرمزی کوستر چونکم صرچه لر رنکلردن طشره
کله وخلاص اوله بیاض اولور دوکلی صرچه لردن او بیاض وصافی اولان
طوغری سو یجیرك اولور ودوکلی صرچه لرك امامی منزله سنده اولور صافی
وبیاض اولان صرچه لردن مراد درونی غل وغشدن صافی اولان صوفیلردر
وکبود سرخ اولان تابه لردن مراد درونی غل وغش ایله پراولان کیمسه لر
اولور که بونلر بر کیمسه یه نظر ایلسه لر انجق کندی فهم وقیاسلری قدر بیلورلر
وانی کندیلره قیاس قیلورلر ❊ مثنوی ❊ دید احمد را ابوجهل بکفت ❊ زشت
نقشی کز بنی هاشم شکفت) مثلا حضرت احمد علیه السلامی ابوجهل کوردی
وایتدی که بنی هاشمدن بر قبیح نقش اچلدی وظاهر اولدی ❊ مثنوی ❊
کفت احمد مر وراکه راستی ❊ راست کفتی کرچه کار افزاستی) حضرت رسول
کائنات علیه افضل الصلوات اکا ایتدی کرچك سن راست دیدك اکرچه کار
افزاسن یعنی حددن تجاوز ایدیجی سن ❊ مثنوی ❊ دید صدیقش بکفت
ای آفتاب ❊ نی زشرقی نی زغربی خوش بتاب) حضرت ابوبکر الصدیق رضی
الله عنه اول حضرتی کوردی ودیدی ای آفتاب نه شرقدنسن نه غربدنسن
لطیف بلدر ایجیسن یعنی لا شرقیة و لا غربیة آیت کریمه سنك مصداقیجه
شرقه وغربه منسوب اولمین برآفتاب الهی سن که نورك عالمه ضیا ویریجیدر
خوش طلوع ایله تاریك اولان درونلری منور قیل دیدی ❊ مثنوی ❊ کفت
احمد راست کفتی ای عزیز ❊ ای رهیده تو زدنیای نه چیز) حضرت احمد علیه السلام
اکا دیدی ای عزیز راست سویلدك ای صدیق سن ناچیز اولان دنیادن
قورتلمشسن ❊ مثنوی ❊ حاضران کفتند ای صدر الورا ❊ راست کو کفتی
دوضد کو را چرا) حاضر اولنلر حضرت رسول اکرم علیه السلامه دیدیلر ای

خلقك صدری واشرفی ایکی ضد سویلیجی یه نیچون راست کودیدك حالی
بوکه بو ایکیسنك کلامی بری برینه متناقضدر ❊ مثنوی ❊ کفت من آیینه ام
مصقول دست ❊ ترك وهندو درمن آن بیند که هست) حضرت نبی علیه السلام
بیوردیکه بن دست الهینك مصقول آیینه سی ام یعنی دست قدرتله جلا بولمش ومصیقل
اولمش بر مرآتم ترك وهندو بنده انی کورر که کندیسنده واردر (نحن مرآة مجلوة
قدیری کل احد فینا صورته) قولنی بعضلر بو مضمونده حدیث شریف دیمشلر
وبعضلر کلام اکابر دیو اسان مشایخدن نقل ایلمشلر ❊ مثنوی ❊ ای زن
ارطماع می بینی مرا ❊ زین تحری زنانه بر ترا) ای زن اکر بنی طماع کورر ایسك
بو زنلر کبی تحری ایلمکدن بو قروکل ومردلر مرتبه سنه ترقی ایدوب انلر کبی یقین مشاهده
صاحبی اول ❊ مثنوی ❊ آن طمع راماند ورحمت بود ❊ کو طمع انجا که
آن نعمت بود) اول طمعه بکزر ولیکن رحمت اولور یعنی اول صید مردم ایلمك
وفقر وقناعتدن خلقه سوز سویلمك نوعا طمعه مشابه اولور ولیکن باطنا طمع
دکلدر بلکه حقدن رحمت وخلقه مرحمتدر قنی طمع اول مرتبه ده که اول
نعمت اوله یعنی بر یرده که نعمت معنوی وغنای قلبی اوله انده حرص وطمعدن
اثر اولمز اکرچه سوزی طمعه مشابه اولورسه ده ❊ مثنوی ❊ امتحان کن فقر را
روزی دوتو ❊ تا بفقر اندر غنا بینی دوتو) سن فقری بر ایکی کون امتحان ایله اکا
صبر وتحمل ایلکه تا فقرده ایکی قات غنا کوره سن ایکی غنادن مراد غنای ظاهر
وغنای باطندر زیرا فقر تمام اولدقده و سالك اندن لذت بولدقده اکا غنای
قلب حاصل اولور وظاهرا دخی هرنیه مالك اولورسه اکر صورتا ازایسه ده انی
وافر وکثیر عد ایلر پس غنای باطن حاصل اولدقده غنای ظاهر اندن خالی اولمز او یله
اولیجق فقردن ذوق الان کمسه فقر ایچره ایکی قات غنا بولمش اولور ❊ مثنوی ❊
صبر کن با فقر و بکذار این ملال ❊ زانکه در فقرست عز ذو الجلال) فقره صبر ایله
وبو ملال وکلالی قو یعنی ترك ایله زیرا که حق تعالینك عزتی فقرده در ❊ مثنوی ❊
سر که مفروش هزاران جان ببین ❊ از قناعت غرق بحر انکبین) سرکه صاتمه
یعنی یوزك اکشی ایتمه نیجه بیك جانی قناعتدن عسل دریاسنه غرق اولمش کور
یعنی نیجه جانلر فقر و قناعت واسطه سیله بحر لذته مستغرق اولمشلردر انلره نظر ایله کور
❊ مثنوی ❊ صد هزاران جان تلخی کش نکر ❊ همچو کل آغشته اندر
کلشکر) نیجه یوز بیك اجیلق چکیجی جانه نظر ایله کل کبی کلشکر ایچره ممتزج
ومختلط اولمش یعنی ریاضت وتلخلکدن لذت الوب کل ایله شکرك امتزاجی کبی انکله
اختلاط والفت قیلمشدر ❊ مثنوی ❊ ای دریغا مر ترا کنجا بدی ❊ تاز جانم
شرح دل پیدا شدی) ای دریغا تحقیقا سکا وسعت و حوصله اولیدی تا جانمدن

کوکلك شرحی پیدا وظاهر اولیدی وسکا درون لذتندن خبر قیلیدی ﴿ مثنوی ﴾ این سخن شیرست در پستان جان * بی کشنده خوش نمی کردد روان) بو سوز فی المثل جان ممه سندن سود در چکیجی واجیبسز خوش روان جاری اولمز ﴿ مثنوی ﴾ مستمع چون تشنه وجوینده شد * واعظ ار مرده شود کوینده شد) مستمع اولان کیمسه چونکم تشنه وطالب اولدی واعظ فرضی اکر مرده مشابه سنده اوله سویلیجی اولور زیرا مستمعینك طلب واشتهاسنك وجود تکلمده عظیم تأثیری واردر ﴿ مثنوی ﴾ مستمع چون تازه آمد بی ملال * صد زبان کردد بکفتن کنك ولال) مثلا مستمع اولان کیمسه ملال وکلالسز چونکم تازه ولطیف کله کنك ولال اولان کیمسه سوزده یوزدللو اولور کنك ولال ایکیسی بیله دیلسزه دیرلر ﴿ مثنوی ﴾ چونکه نامحرم در آید از درم * پرده در پنهان شوند اهل حرم) چونکم قپومدن ایچرو نامحرم کله اهل حرم پرده ایچره پنهان ومستور اولورلر ﴿ مثنوی ﴾ ور در آید محرمی دور از کزند * برکشایندان ستیران روی بند) واکر ضرردن بعید بر محرم ایچرو کله اول مستورلر یوزبیك بند ونقابنی آچارلر بوندن مقصود اسرار درونه محرم اولنلره ظاهر اولورلر ونامحرم اولنلردن چکرلر دیمك اولور ﴿ مثنوی ﴾ هر کرا خوب وخوش وزیبا کنند * از برای دیدهٔ بینا کنند) هرنه شیئ که خوب وخوش وزیبا ایلرلر کورجی کیمسه نك کوزندن اوتری ایلرلر اعمادن اوتری ایلمزلر که اعمانك مبصرات لطیفه دن نصیبی یوقدر ﴿ مثنوی ﴾ کی بود آواز چنك وزیر وبم * از برای کوش بی حس اصم) کذلك چنکك زیر وبمك آوازی قچن اولور زیر اشغی صدا وبم یوقرو صدایه دینور که ایکیسی بیله یری برینه مناسب اوله اصمك بی حس اولان کوشندن اوتری یعنی آواز چنك وآواز زیر وبم صاغر کیمسه نك بی ادراك اولان کوشندن اوتری قچن اولور یعنی مسموعات لذیذه ونغمات نفسیه اصم اولان کیمسه دن اوتری اولمز که انلرك مسموعات لذیذه دن حصه سی یوقدر ﴿ مثنوی ﴾ مشك را حق بیهده خوش دم نکرد * بهر حس کرد وپی اخشم نکرد) مسکی حق تعالی حضرتلری بیهوده یره خوش ایلمدی یعنی عبث یره لطیف رایحه لو قیلمدی حس وادراکدن اوتری ایلدی اخشمدن اوتری ایلمدی یعنی قوت شامه سی برنده اولوب استشمامه قادر اولان کیمسه ایچون خلق ایلدی دماغی فاسد وقوت شامه سی مختل اولان کیمسه دن اوتری ایجاد قیلمدی جمیع مبصرات قوت باصره سی اولان کیمسه لر ایچون موجود اولمشدر تا اندن متلذذ اولوب اعتبار قیله لر وجمله مسموعات قوت سامعه سی اولان کسه لر ایچون ظهوره کلمشدر تا اندن بهره بوله لر ومشمومات

دخی قوت شامه سی مختل اولنلر ایچون خلق اولنمشدر تا اندن ذوق وراحت بوله لر ﴿ مثنوی ﴾ حق زمین وآسمان برساختست * در میان بس نار ونور افراختست) حق تعالی زمین وآسمانی دوزمش ووجوده کتورمشدر زمین وآسمان اورتاسندن چوق نار ونور یوجلتمش وپیدا ایلمشدر ﴿ مثنوی ﴾ این زمین را از برای خاکیان * آسمانرا مسکن افلاکیان) بو زمینی خاکیلردن اوتری اسمانی افلاکیلردن اوتری یعنی بو زمینی خاکه منسوب اولان مخلوقدن اوتری مسکن ایلدیکه انلر زمینه اهل ومستحقدر واسمانی افلاکه منسوب اولان ملائکه دن اوتری ایجاد ایلدیکه انلر اول مرتبه یه مستعدلردر ﴿ مثنوی ﴾ مرد سفلی دشمن بالا بود * مشتریٔ هر مکان پیدا بود) مثلا سفلی اولان مرد بالانك دشمنی اولور یعنی مرتبهٔ اعلایه وانك اهلنه فعلا وحالا عداوت قیلور دشمن بالا اولمقدن مراد سفلی یه اهل اولمسیدر وسفلی اولان عمله میل قیلمسیدر که سفلی علوینك ضدیدر برکسه سفلی اولوب عملی دخی سفلی اولسه بالطبع دشمن بالا اولور اکرچه ظاهرا بالایه هم عداوت ایلمسه ده چونکم بو مقدمه معلومك اولدیسه هر مکانك مشتریسی پیدا اولور انلرکه جنت اعلایه مشتریلردر اکا مناسب عمل قیلورلر واو مقام بالایه مستحق ومستعد اولورلر انلرکه اهل دوزخدر اول جای ادنایه مناسب افعال خبیثه قیلورلر واول جای خبیثه مستحق اولورلر ﴿ مثنوی ﴾ ای ستیره هیچ تو برخاستی * خویشتن را بهر کور اراستی) ای مستوره هیچ سن قالقدنمی کندیکی کوردن اوتری تزیین ایدوب اراسته ایلدککی کور بونده اعمی معناسنه اولمق محتمله انسبدر اما سروری وشمینك وبردیکی معنالر مناسبتندن ابعددر زیرا بو بیت مثل موقعنده واقع اولوب اول خاتونك کندی فهم ایلدیکی یردن مرد عرب اکا کندی حالنی تفهیم ایلمك مراد ایلر یعنی ای مستوره مثلا سن هیچ قالقوب کندیکی اعمادن اوتری بزه یوب اراسته ایلدککی معلومدر که ایلمدك بلکه محرم اولان بینالرك رویت وسیرندن اوتری کندیکی ترتیب وتزیین ایلدك چونکم سنك حالك بودر سنکه کوردل اوله سن بن سنکچون اوصاف واسرار درونمی اظهار ایلیم اظهار وعیان ایلدیکم تقدیر اوزره دخی سن انی کورمکه ومشاهده قیلمغه نیجه نیجه وقادر اولورسن دیمك اولور وبو بیت بو معنایی تأیید قیلور ﴿ مثنوی ﴾ کر جهانرا پر در مکنون کنم * روزیٔ تو چون نباشد چون کنم) اکر جهانی فرضی پر در مکنون ایلیم ودر مکنون کبی نفیس ولطیف سوزلر سویلیم چونکم سنك نصیبك اولمیه بن نیجه ایلیم کرکدرکه در مکنون کبی اولان کفتار واسرارمه مستعد واهل اوله سن تا که اندن نصیب الهسن ﴿ مثنوی ﴾ ترك جنك ورهزنی ای زن بکو * ور نمی کوبی بترك من بکو) ای زن جنك ورهزنلکی ترك ایله واکر جنك

ورهزنلك تركنی سو یلمزسك بنم تركم سویله یعنی انی ترك ایلمزسك بنی ترك ایله دیمك اولور تحقیقا ❁ مثنوی ❁ مرمرا چه جای جنك ونیك و بد * كین دلم ازصلحها هم می رمد) بكانه نیك ونه بدك جنكی یریدر زیرا بو كوكلم صلحلردن دخی اور كرقنده قالدیكه جنك وجداله تحمل قیله مراد كمال فراغنی اشعاردر ❁ مثنوی ❁ كرخمش كردی وكرنی ان كنم * كه همین دم ترك خان ومان كنم) اكرخموش اوله سن وسكوت قیله سن خوب ولطیفدر واكر خاموش اولمیه سن وسوزمله عمل قیلیه سن انی ایلرم كه هم بودم ترك خان ومان ایلرم یعنی اوی و برقی ترك ایدوب سكا طلاق و یریرم و بوجله بورایه كلنجیه دك عقلك نفسه و كامل العقل اولان مرشدك اهل نفسه ایلدیكی خطاب وعتابدن وجواب پر صوابدن كنایت اولور

❁ مراعات كردن زن شوهررا واستغفار كردن از كفتهٔ خویش ❁

❁ مثنوی ❁ زن چو دید اورا كه تند و توسنست * كشت كریان كریه خود دام زنست) زن چونكم او مرد عربی كوردیكه حرون وسركشدر كریان اولدی كریه خود زنك طوزاغیدر یعنی قجن خاتونلر ارلرینی كندی مرادلری اوزره عامل ایلیه مسه لر واطفله دخی طبعنلرینه او یدرمسه لر كریان اولورلر تا بو حیله ایله انلری كندیلره مائل قیلورلر ❁ مثنوی ❁ كفت ازتو كی چنین پنداشتم * ازتو من امید دیكر داشتم) زن شوهرنه ایتدی سندن قجن بویله صاندم بن سندن غیری امید طوتدم یعنی بنم امیدم بوایدیكه سن بكا موافقت ایلیه سك سندن بونی ظن المزدم و بو بله امید طوتردم دیدی ❁ مثنوی ❁ زن در آمد از طریق نیستی * كفت من خاك شمایم نی ستی) زن بو قاق طریقندن كلدی ودیدی بن سزك خاككزم ستی دكلم یعنی سزه خاتون اولمغه لایق دكلم بلكه سزك قدمكزك ترابیم دیوب تواضع وتذلل طریقندن كلوب استیام وملایمته باشلدی ❁ مثنوی ❁ جسم وجانم هرچه هستم آن تست * حكم و فرمان جملكی فرمان تست) جسم وجانم وهر نه م وار ایسه ملكك وسنك لایقكدر حكم وفرمان بالكلیه سنك فرمانكدر الامر امركم هرنه امر ایلرسك بندهٔ فرمانم وسكا مطیع ومنقادم هیچ مخالفتم یوقدر دیدی ❁ مثنوی ❁ كرزدرویشی دلم ازصبر جست * بهر خویشم نیست ان بهر نواست) اكر درویشلكدن بنم كوكلم صبر ایلمكدن صیچره دی ایشده اول خصوص كندمدن اوتری دكلدر سندن اوتریدر ❁ مثنوی ❁ تو مرا دردردها بودی دوا * من نمی خواهم كه باشی بی نوا) سن بكا دردلرده دوا اولدك ونیجه محنت وبلازماننده لطف واحسان قیلدك بن استمزم كه بی نوا محتاج اوله سن ❁ مثنوی ❁ جان تو كز بهر خویشم نیست این * از برای تست این ناله وحنین) سنك جان وحیاتك حقیچون بو طلب كندمدن اوتری دكلدر

بو ناله وحنین سندن اوتریدر پس اسم حقه دخی قسم ایلیوب كندی دعواسنك صدقنی اثبات ایلمك ایچون دیدی ❁ مثنوی ❁ خویش من والله بهر خویش تو * هر نفس خواهد كه میرد پیش تو) بنم كندم سنك كندك ایچون خویشلر بونده ذات معناسنه استعمال اولنور یعنی بنم ذاتم بالله سنك ذاتك ایچون هردم استر كه سنك اوككده اوله وسكا فدا وقربان اوله ❁ مثنوی ❁ كاش جانت كش روان من فدی * از ضمیر جان من واقف بدی) بو بیتك فارسیجه تقدیری كاشكی جانت از ضمیر جان من واقف بودی كه بجانت روان من فدا باد دیمك اولور یعنی نولیدی سنك جانكه كه بنم روح روانم اكا فدا اولسون بنم جانمك ضمیرندن واقف اولیدی و بنم مرادمی بلیدی ❁ مثنوی ❁ چون تو بامن این چنین بودی بظن * هم زجان بیزار كشتم هم زتن) چونكم سن بكا سوء ظن ایلمكده بویله اولدك هم جانمدن بیزار اولدم هم تنمدن ❁ مثنوی ❁ خاك را بر سیم وزر كردیم چون * تو چنینی بامن ای جانرا سكون) طپراغی سیم وزر اوزره ایلدك چونكم سن بنم ایله بویله سن ای جانه سكون وآرام اولان یعنی ای جانمه سكون وآرام اولان كیمسه چونكم سن بنمله بویله ضد ومخالفسن سیم وزر اوزره طپراق صاچدك واندن فراغت ایلدك انكچون سنكله ضد اولمق مناسب دكلدر دیدی ❁ مثنوی ❁ تو كه در جان ودلم جا میكنی * زین قدر از من تبرا میكنی) سنكه بنم جان ودلمده یرایلرسن بو قدر سوزمدن بندن تبری ایلرسن ❁ مثنوی ❁ تو تبرا كن كه هستت دستكاه * ای تبرای تو جانرا عذرخواه) سن تبری واستغنا ایله زیرا سكا دستكاه وقدرت واردر ای سنك تبری واستغنا كه جانم عذرخواهدر یعنی سن هر بار كه بندن بری اولمغه واستغنا قیلمغه قصد ایلیه سن بنم جانم انك عذرنی دیلیجیدر وسكا تضرع ایلیجیدر ❁ مثنوی ❁ یاد میكن آن زمانی را كه من * چون صنم بودم تو بودی چون شمن) سابقده اولان اول بر زمانی یاد ایله كه بن صنم كبی ایدم سن شمن كبی ایدك یعنی بن بت وسن بت پرست كبی ایدك بن معشوق وسن بكا عاشق ایدك دیمك اولور بو بیانده بو جمله نفسك عقله كمال متابعتی وزیاده انقیادی اولدیغنك صورت حالی مراد اولور ❁ مثنوی ❁ بنده بر وفق تو دل افروختست * هرچه كویی پخت كوید سوختست * من سپاناخ تو ام هرچم پزی * یاترش بایا كه شیرین می سزی) زن شوینه یعنی نفس عقل تندخوینه كمال اطاعت وانقیادی حالنده دیر كه بنده سنك امركك موافقتی اوزره كوكلی منوردر هرنه كاریكه دیه سن پشور مهیا ایله بنده دیر كه دل سوخته درسوخته است تقدیرنده در بو سوخته اولان بنده وكوكل اولمقده قابلدر وكوكل سكا یانمشدر دیمك زیاده عاشق منقاد اولمسندن كنایه اولور دخی دیر كه بن حوایج طعامك كبی ام

هرنه که بنی پشورسڭ قابل باکشی شور با و یاکه شیرین شور باسن لایقسن اکا
و بن مطیعم سکا ﴿ مثنوی ﴾ کفر کفتم نك بایمان آمدم * پیش حکمت از
سرجان آمدم) اول معارضه وقتنده عظیم خطا ایلدم کفرسویلدم اشته ایمانه
کلدم حکمك اوکنه جان طرفندن کلدم یعنی جان ودل اوجندن زیاده ذوق
محبتله کلدم ﴿ مثنوی ﴾ خوی شاهانه ترانشناختم * پیش تو کستاخ اندر
تاختم) سنك شاهانه اولان خوی وعادتکی اکلمدم سنڭ اوککه کستاخانه سوردم
یعنی سنڭ ادبکه رعایت ایتمیوب بی ادبانه سوق کلام ایلدم ﴿ مثنوی ﴾
چون زعفو تو چراغی ساختم * توبه کردم اعتراض انداختم) چونکه سنڭ
عفوکدن برچراغ دوزدم ایلدیکم خطایه توبه ایلدم واعتراضی بیانه اتدم
﴿ مثنوی ﴾ می نهم پیش تو شمشیر و کفن * میکشم پیش تو کردن رابزن)
سنك اوککه شمشیر و کفن قورم بوینی سنڭ اوککه چکرم اور ﴿ مثنوی ﴾
ازفراق تلخ میکو بی سخن * هرچه خواهی کن ولکن آن مکن) آجی فراقدن سوز
سویلرسن هرنه استرایسڭ ایله ولکن بونی ایلمه ﴿ مثنوی ﴾ در تو از من عذر
خواهی هست سر * با تو بی من او شفیع مستتر) سنك وجودکده بندن اوتری
برعذر خواه سروار در و یاخود برعذر خواه مستور ومخفی واردر سکا بنسز
اول دائما برشفیعدر واول مستور اولان عذر خواهی بو بیتله تفسیر ایدوب بیورر
﴿ مثنوی ﴾ عذر خواهم دردرونت خلق تست * زاعتماد او دل من جرم
جست) بنم عذر خواهم سنك درونکده سنك خلق کریمکدر اکا اعتماد ایلکدن
بنم قلبم جرم دیلدی که اوخلق کریم صاحبی مؤاخذه ایلمزدیو بوکونه جرأت
وجسارت قیلدی ﴿ مثنوی ﴾ رحم کن پنهان زخودای خشمکین * ای که
خلقت به زصد من انکبین) ای بکا قباحتمدن اوتری خشمکین اولان کندی دروننددن
بکا پنهان رحم ایله ای سنك خلق کریمك یوز بطمان انکبیندن بهتر وشیرینتردر
﴿ مثنوی ﴾ زین نسق میکفت با لطف و کشاد * درمیانه کریهٔ بروی فتاد)
زن مرد عربه بو اسلوب دن لطف و کشادله سویلدی اثناء کلامده زن اوزره
برکریه واقع اولدی اکرچه بوسوزلر صورت قصه ده زن لساننددن مرد اعرابی یه
التیام ایلك طریقی اوزره واقع اولمشدر اما مراد نفسك عقله کمایله متابعت
وطاعتك صورتی حالیدر ادنی عرفانی اولان کیمسه یه بو بیانلرك تأویل
وتوجیهی مبین وظاهر اولدیغیچون وقصه دن حصه عقله نفسك معامله
ومکالمه سی اولدیغی بوعلمك طالبلری قتنده شیوع بولدیغیچون هر بیتده مراد
نفسدر و یاعقلدر دینلیوب تطویل کلامدن اعتماد اعلی فهم الطالبین احتراز
اولندی ﴿ مثنوی ﴾ کریه چون ازحد کذشت وهای وهای * زو که

بی کریه بد اوخود دلربای) کریه وهای های چونکم حددن کچدی اندن که
خود کریه سز کوکل قاپیجی ایدی ﴿ مثنوی ﴾ شد ازان باران یکی برقی
بدید * زد شراری بردل مرد وحید) اول باراندنکه مراد کوز یاشیدر اندن
بربرق ظاهر اولدی ریاضت وقناعت عالمنده فرد وحید اولان مردك کوکلی
اوزره شراره اوردکه یعنی زنك کریه سندن اعرابینك قلبنه رقت ومرحمت
کلوب متأثر ومنفعل اولدی ﴿ مثنوی ﴾ آنکه بنده روی خوبش بود مرد
* چون بود چون بندکی آغاز کرد) اول کیمسه که مرد انك روی خوبنك
بنده سی ایدی وانك جان ودل ایله افکنده سی ایدی مرد نیجه اولور چونکم
اول مرد بنده لکه آغاز ایلدی ﴿ مثنوی ﴾ انکه از کبرش دلت لرزان بود *
چون شوی چون پیش تو کریان بود) مثلا اول کیمسه که انك کبرندن سنڭ
قلبك دترر نیجه اولورسڭ اول سنك اوکنده کریان اوله وسکا تواضع
وتذلل قیله ﴿ مثنوی ﴾ آنکه ازنازش دل وجان خون بود * چونکه
آید درنیاز او چون بود) اول کیمسه که انك نازندن دل وجان خون اوله
چونکم اومحبوب نیازه کله اول عاشق نیجه اولور ﴿ مثنوی ﴾ آنکه ازجور
وجفایش دام ماست * عذر ما چه بود چو او در عذرخاست) اول کیمسه که انك جور
وجفاسندن بزه دام واردر بزم عذر یمز نیجه اولور چونکه اول عذره قالقدی
یعنی بو ذکر اولنان وجوهك جمله سنده صبروتحمله مجال یوقدر ﴿ مثنوی ﴾
زین للناس حق آراستست * زانچه حق آراست چون دانند جست) بوآیت
سورهٔ آل عمرانده (زین للناس حب الشهوات) یعنی زینت اولندی انسانه محبت
ومشتهیات نفسانیه ومزین حقیقتده حقدر زیرا خالق افعال واعمال اولدر
(من النساء) من بیان ایچوندر وشهواتدن حالدر وشهواتی بیاندرای حال کونها
من طائفة النساء دیمکدر ونسائله ابتدا اولمسی بوطائفه نك فتنه سی سائر اشیادن
اشد اولدیغنه اشارتدر (والبنین) وحال کونها من الاولاد والانسال بنین و بنات
دخی محبت وشهوات نفسانیه در زیرا سالك بونلرك سببیله نیجه معاصی ارتکاب
ایدوب راه حقله مانع اولورلر کما قیل اولادنا اکبادنا وان عاشوا افتنونا وان ماتوا
احرقونا (والقناطیر) جمع قنطار وقنطار مال کثیره یه دیرلر قال ابو هریرة رضی الله عنه
هو اثنتا عشرة الفاوقية وار بعون درهما بعضلر تمش بیك دیمشلر و یوز بیك
التونه دخی قنطار دیرلر (المقنطرة) ای المضروبة المنقوشة و بعضلر مقنطره یی
محکمه ومحصنه ایله تفسیر ایتمشلردر یقال قنطرت الشئ اذا احکمته ای المحصنة
المحکمة دیمك اوله کذا فی معالم التنزیل و بعضلر مقنطره یی قنطاردن مأخوذدر
دیرلر تنکیم بدرة والف مؤلفة ودراهم مدرهمة دیدکلری کبی بوتقدیرجه قناطیری

تأكيد اولور وقال ابن زيان رضى الله عنه القناطير الاموال فوق الارض والمقنطرة المدفونة الذهب والفضة اول قناطير مقنطره التوندن وكوشدن اولديغى حالده (والخيل المسومة) معطوف على النساء خيل مفرد اللفظ مجموع المعنى درقوم كبى واحدى فرسدر ومسومه تفعيل بابندن اسم مفعولدر مأخوذ من السمة وهى العلامة وياخود سائمه دن مأخوذ اوله تكيم ديرلر اسام الدابة وسومها اى ارسلها الى الرعى بو تقديرجه مسومه مرعيه ديمك اولور يعنى اول محبت شهوات افراس معلمدن اولديغى حالده (والانعام) جمع نعم اى الابل والبقر والغنم (والحرث) اى الزرع بوجمله فتنهٔ سالكدر كه راه حقدن ووصول جناب وجود مطلقدن دور ايلر (ذلك) يعنى شوذكر اولنان اشيا (متاع الحيوة الدنيا) متاع دنياى فانيدر قليل الانتفاع وسريع الزوالدر (والله عنده حسن المآب) اى حسن المرجع الذى لايزال ولايفنى وهو الجنة وحضرت خداوندكار بيوررلر كه اول عرب باديه نشين خاتوننك كنديه انقياد ومحبتى كوريجك بالضرور بى صبر وقرار اولوب اكا اطاعت ايلدى زيرا نسا جهتندن اولان حب مشتهيات كه ناس ايچون زينت قيلندى حق آراسته ايلمشدر اول نسنه دنكه حق يزه دى خلق اندن صيچرامغى نه بيلوروانبدن نيجه خلاص اولورلر بو بيته واقع اولان قائم مقام فاعلى انسان طرفندن آراسته وپيراسته ايده اول مكردن كيمسه خلاص اولمز مكر هدايت اوله ﴿ مثنوى ﴾ چون پى يسكن اليهاش آفريد * كى تواند آدم ازحوا بريد) چونكم حق تعالى حضرتلرى مرده نساى استيناس واكا سكون وآرام ايلك ايچون يراتدى آدم عليه السلام حوادن قچن كسلمكه قادر اولور تكيم سورهٔ اعرافده اولان بو آيت كريمه بو معنايه شهادت قيلور (هو الذى خلقكم من نفس واحدة) يعنى اول الله سزى خلق ايلدى نفس واحده دن يعنى آمدن (وجعل منها زوجها) ودخى اول نفس واحده دن قيلدى زوجنى يعنى حوايى (ليسكن اليها) اى ليستأنس بها يعنى انكله استيناس ايتسون ايچون پس جناب عزت حوايى تسكين وتأنيس آدم ايچون خلق ايديجك آدم حوادن نيجه منقطع اولور پس بنى آدم دخى كذلك ﴿ مثنوى ﴾ رستم زال ار بود وزحمزه بيش * هست درفرمان اسيرزال خويش) اكر بركيمسه فرضى رستم زال اوله وحمزه دن زياده اوله حكم وفرمان قبول ايلمكده كندى قارى سنك اسيريدر يعنى بومرتبه پهلوان بيله اولسه لر ينه كندى خاتونلرينك من وجه اسير ومغلوبى اولمقدن خالى اولمزلر زال بونده قرى معناسنه در رستمه نسبت خوب واقع اولمشدر كه انك باباسيدر ﴿ مثنوى ﴾ انكه عالم مست كفتش آمدى * كلمينى ياحميراى زدى) اول كيمسه كه عالم انك سوزنك مستى كلوردى كلمينى ياحميرا اورردى

يعنى اول سيد كائنات ومفخر موجودات حضرتلرى كلام لطيفلرينه عالم مست ومحكوم اولمش واول حضرت عالم قيدندن خلاص بولوب استغنا قيلمش ايكن اكثر زمانده حضرت عايشهٔ صديقه رضى الله عنهايه كلمينى كلوب بكاسويله ياحميرا ديو خطاب بيوررلردى وآنكله الفت وانسيته رغبت قيلورلردى حميرانك شرحى عن قريب تفسير حديث ان لربكم فى ايام دهركم شرحنده مرور ايلدى ﴿ مثنوى ﴾ آب غالب شد برآتش از نهيب * آتشش جوشد چو باشد در حجيب * چونكه ديكى حايل آمد هر دورا * نيست كرد آن آب را كردش هوا * ظاهرا برزن چو آب ار غالبى * باطنا مغلوب زن را طالبى) (الرجال قوامون على النساء) فحواسنجه اكرچه رجال بحسب الظاهر نسايه غالبدر ولكن بحسب الباطن مغلوبدر نتكيم بو معنايه آب وآتشى تمثيل ايدوب بيوررلر اكرچه آب آتش اوزره غالب اولدى نهيب ومهيب اولدغى جهتندن آتش اول آبى قينادر واوينادر چونكم حجابده اوله چونكم برچولمك حجاب وحايل كله هر ايكيسينك ميانه يوق ايلر اول آبى وآنى هوا ايلر كذلك سندخى ظاهرا اكرچه آب آتشه غالب اولديغى كبى زن اوزره غالبسن اما باطنا مغلوبسن زيرا زنه طالبسن پس اول سكا مطلوبه ومعشوقه اولديغى حيثيتدن غالبدر ﴿ مثنوى ﴾ اينچنين خاصيتى درآدميست * مهر حيوان را كمست آن از كميست) بونجلين برخاصيت آدميده در زيرا عقل ومحبت انسانه مخصوصدر حيوانك محبتى ناقصدر يعنى اول نقصان محبت حيوانك ناقصلغندندر زبدهٔ كلام بودر كه انسانده اولان عقل ومحبت حيوانده يوقدر اول سببدن ديشى سنك مغلوبى دكلدر

﴿ در بيان اين خبر كه انهن يغلبن العاقل ويغلبن الجاهل ﴾

العاقل منصوبدر مفعوليت اوزره والجاهل مرفوعدر فاعليت اوزره يعنى عاقلك شاننددر تحقيقا نساطائفه سى انلره غالب وفاعل وانلر نسوانه خصال محموده وفعال ممدوحه لرى جهتندن مغلوب ومفعولدرلر وجاهلك دخى شاننددر كه مثنوينك حقيقتنه عالم اولمديغندن واخلاق حيوانيه واوصاف شهوانيه سنى زائل قيلمديغندن انلره فاعل وغالب اولور ومقتضاى نفسى اوزره حكومت قيلور ﴿ مثنوى ﴾ كفت پيغمبر كه زن برعاقلان * غالب آيد سخت وبرصاحبدلان) پيغمبر عليه السلام بيورديكه زن عاقللر اوزره وصاحبدللر اوزره زياده غالب كلور زيرا عاقل وصاحبدل اولانلر رقيق القلب اولور پس رعونت وخشونتدن پرهيز قيلور ﴿ مثنوى ﴾ باز برزن جاهلان چيره شوند * زانكه ايشان تند وبس خيره روند) كيرو نسا اوزره جاهللر غالب اولورلر زيراكه اول جاهللر زياده تند وخيره وغضبلو كيدرلر ياخود معنى خيره وتيره كيديجيلردر بو تقديرا اوزره خيره رو

وصف ترکیبی اولور که خشونت وغلظت جهل و غفلتك مقتضاسیدر (مثنوی ❊ کم بودشان رقت ولطف وداد * زانکه حیوانیست غالب برنهاد) جاهللرك رقت قلبی ولطف ومحبتی آزاولور زیراکه جاهللرك طبع ونهادی اوزره حیوانیتلق غالبدر (مثنوی ❊ مهر ورقت وصف انسانی بود * خشم وشهوت وصف حیوانی بود) محبت ورقت انسانه منسوب وصف اولور خشم وشهوت حیوانه منسوب وصف اولور یعنی محبت رقت سیرت انسانیه در وخشم وشهوت صفت حیوانیه در (مثنوی ❊ پرتو حقست آن معشوق نیست * خالقست آن کو یا مخلوق نیست) اکر دیدهٔ حق بینله نظر اولنسه خاتون ملاحت مشحون پرتو جمال حق ومرآت وجود مطلقدر انجق معشوق صوری دکلدر فقط کما قال ابن الفارض قدس سره (بیت) وکل ملیح حسنه من جمالها * معارله بل حسن کل ملیحة) وبونلر خالقدر کان دینلدی که مخلوق دکلدر خالق اسمنك معنای اصلیسنه نظرا انسانه اطلاقی صحیح وجائزدر آیات واخبارده وکلمات فصحا وکبارده چوق وارد اولمشدر کما قال الله تعالی (فتبارك الله احسن الخالقین) ای المقدرین تقدیرا وقال الله تعالی (وتخلقون افکا) ای تقدرون کذبا پس بونده معنی اول خاتون خالق صفتیله متصفه در که اولادنی مسویه ومقدره ومربیه در ومظهر حضرت خالق بیچوندر کویا بوجهتدن مخلوق مقدر دکلدر اگرچه مولود ومربی اولدیغی حیثیتدن مخلوق ومقدر در بونلر جناب حقك ایجادنه مظهر وایلادنه مصدر اولدیغیچون عبادتی کلام مجیدنده عبادت وشکره امر بیوردیغی محلارده والدینه دخی احسان وشکری قرین قیلدی لاسیما خاصة والدینه رعایت وخدمت ایلمك کرة بعد کرة حدیثله ثابت اولدی کما قال الله تعالی (وقضی ربك ان لاتعبدوا الا ایاه وبالوالدین احسانا وقال ان اشکرلی ولوالدیك) وعن ابی هریرة رضی الله عنه قال رجل یارسول الله من احق بحسن صحابتی قال علیه السلام امك قال ثم من قال علیه السلام امك قال ثم من قال علیه السلام امك قال ثم من قال علیه السلام امك ثم ابوك وروی امك ثم امك ثم ابوك) بو محلده اولیانك چوق سوزی واردر

❊ تسلیم کردن مرد خود را بانچه التماس زن بود از طلب
معیشت وآن اعتراض زن را اشارت حق دانستن بنزد
عقل هر داندهٔ هست که با کردنده کردانندهٔ هست ❊

بو سرخ شریفده مرد عرب کندوینی تسلیم ایلمسنك بیاننده در اول نسنه که طلب معیشتدر زنك التماس ورجاسی ایدی وزنك اول اعتراضنی اشارت حق بیلمسنك بیاننده در زیرا دینلمشدر هر دانندنك عقلی قتنده واردر که هر دونیجی ایله بر دوندریجی واردر چونکم

متحرکك بر محرکی وهر کوندرنك بر مهیجی اولدیغی عند العقل ثابت اولیجق وعند العارفین جمله نك محرك ومتصرفی خدای تعالی ایدیکی ظاهر اولوب ثبوت بولیجق نجن بر کیسه دن بر کار ویاخود بر کفتار انلر اوزره واقع اولسه انی عبث عد ایلیوب انی محرك حقیقینك اشارتی بیلوب بوند ه حکمت وارد ر دیوب اکثر زمانده انکله عمل ایدرلر نتکیم بو مرد عرب کندی زنندن صدور ایلین اعتراضی اشارت الهیه در دیوب اکا مطاوعت ایلدی (مثنوی ❊ مردزان کفته پشیمان شد چنان * کز عوانی ساعت مردن عوان) مرد عرب اول سوزدن آنجلین پشیمان اولدیکه عوان اولمك ساعتنده عوانلقدن پشیمان اولدیغی کبی (مثنوی ❊ کفت خصم جان جان چون آمدم * بر سر جان من لکدها چون زدم) اعرابی ایتدی نیچون جانمك جاننك خصمی کلدم بن جانك باشی اوزره نیچون دپمه لر اوردم قصه دن حصه عقل نفسك کندی به کمال متابعت وانقیادندن مشاهده ایلدکده مقدما اکا ایلدیکی مخالفت وجفایه پشیمان اولوب اکا متابعت ایلمسی مراد اولور (مثنوی ❊ چون قضا آید فرو پوشد بصر * تا نداند عقل ما پا را زسر) چونکم قضای الهی کله بصری کورمکدن اورتر تاکم بزم عقلمز آیاغی باشدن بیلمز وادنادن اعلایی فرق قیلمز (مثنوی ❊ چون قضا بگذشت خود را می خورد * پرده بدریده کریبان میدرد) چونکم قضا کچدی وکوزی آچدی حقیقت حالی کوریجی اولدی کندوینی بر یعنی بغایت متألم اولور پرده سی پرتلمش یقه پرتر یعنی پردهٔ عرض وناموسی یرتلمش اولدیغی حالده کریبان ویقه سن چاك ایدر واول ایشلدیکی فعله کریان اولوب فریاد ایدر (مثنوی ❊ مرد گفت ای زن پشیمان می شوم * کر بدم کافر مسلمان می شوم) مرد زنه ایتدی ای زن مقصدما ایلدیکمه وخطایله سویلدیکمه پشیمان اولورم اگر کافر اولدمسه وسکا انکار قیلدمسه مسلمان اولورم یعنی سکا انقیاد قیلورم مرددن مراد عقل وزندن مراد نفسدر شول زمانده که نفس اماره کندی مقتضاسی اوزره حرکت ایلیوب عقله مخالفت ایلسه عقل دخی مقدم اولان بیانلرده ذکر اولنان اوزره نفسه مخالفت ایلر اخر الامر عتاب ایدوب تأدیب قیلوب کلام فرقت آمیز ایله انی تربیه ایلیوب تدریجیله مطمئنه وراضیه مرتبه سنه ایرشدرر چونکم نفس اماره لکدن قورتلوب مطمئنه وراضیه مرتبه سنه ایره اصلا مقتضای عقله مخالفت ایتمیوب اکا کمالیله متابعت ومطاوعت ایلر چونکم عقل انك بو حسن خلقنی کوره وکندی به اولان بو میل ومحبتنه نظر ایلر کوره مقدما اکا ایلدیکی جفالرك اعتذارنه باشلیوب بوکونه معذرت آمیز کلام ایلر ولسانن عقلیه ایله بوذکر اولنه جق معنالری نفسنه سویلر (مثنوی ❊ من کنهکار توام رحمی بکن

* برمکن یکبار کیم از بیخ وبن) بن سنك کنهکارکم بکا رحم ایله برا وغوردن بنی بیخ و بنیدن قوپرمه یعنی زیروزبر ایله چونکم نفس مطمئنه اوله وراضیه لك مرتبه سن بوله عقلك معشوقه سی اولور وعقل اکا عاشق اولوب کا ایله انقیاد قیلور ومقدما انك حقنده ایلدیکی انکاره پشیمان اولوب اندن رجوع قیلور

﴿ مثنوی ﴾ کافر پیرار پشیمان میشود * چونکه عذر آرد مسلمان میشود) کافر پیر اکر کفردن پشیمان اوله چونکم عذر کتوره مسلمان اولور یعنی عقل نفسه دیرکه سنك حقنده بن ساتر اولوب سکا انکار قیلدم چونکم ساتر حق اولان منکر پیر اکر انکارندن پشیمان اولسه ورجوع قیلسه وعذر کتورسه مسلمان اولور بن دخی سکا انکاردن پشیمان اولدم وحکمکه منقاد اولدم دیر کفرك معناسی انکار واسلامك انقیاد اولوب تأویلی بویله دیمك اولور وحضرت مثنوینك دأب شریفی وقاعدهٔ لطیفی اولدرکه اکثر مواضعده مظهر اوصاف الهی اولان برشینك ذاتنی تعریف وتوصیف ایلرکن واول مظهره مناسب الفاظ ومعانی سویلرکن درحال اول مظهرك تعریفندن انده اوصافیله ظاهر ومتجلی اولان خدانك توصیفنه انتقال ایلیوب انك وصفنه باشلرلر واکا مناسب وموافق اولان سوزلر سویلرلر و بوقاعده یی اکثر محلده اجرا ایلملرندن مقصود من حیث الحقیقه ظاهر ایله مظهرك اتحادینی اشعار ایلمکدن اوتری اولور تنکیم اوایله قریب وزیر حکایه سنده (توو جود مطلق فانی نما) بیتنده دخی بوقاعده بسط اولنمشدر بومحلده دخی بویله در تنکیم بیوررلر

﴿ مثنوی ﴾ حضرت پر رحمتست و پر کرم * عاشق اوهم وجود وهم عدم) الهی نفس وعقل مرآتلرنده متجلیه اولان سنك ذات مقدسه اولان حضرتك و پر رحمت و پر کرمکدر انك عاشقیدر هم وجود وهم عدم وهم عقل وهم نفس بلکه جمیع اعلا واحسن اول حضرت مقدسه نك عاشقیدر ﴿ مثنوی ﴾ کفر وایمان عاشق آن کبریا * مس ونقره بندهٔ آن کیمیا) کفر وایمان اول کبریانك عاشقیدر مس ونقره اول کیمیانك بنده سیدر یعنی کفردن وایماندن واهل کفر وایماندن هیچ برکیسه بوقدر الا هربری کندی استعدادلرینه مناسب ومرتبه لرینك مقتضاسنه موافق اول حضرت کبریانك عاشقیدر دنی وشریفدن وکثیف ولطیفدن هیچ برشیٔ یوقدر الا اول اکسیر اعظم کبی اولان لطف ورحمت کائنك بنده سیدر دیمك اولور

﴿ در بیان آنکه موسی وفرعون هردو مسخر مشیتند چنانکه زهر و پادزهر وظلمات ونور ومناجات کردن فرعون بخلوت تا ناموسی نشکند

﴿ مثنوی ﴾ موسی وفرعون معنی رارهی * ظاهران ره دارد واین بی رهی) حضرت موسی علیه السلام وفرعون علیه مایستحق معنانك قوللریدر معنادن

مراد اعیان ثابته درکه صور عالم الهیه در هرکسك عین ثابته سی کندیده حاکم واول کیمسه اکا بنده ومحکومدر اکرچه حضرت موسی علیه السلام ره هدایت طوترکه اسم هادینك مظهریدر واند سلطنت هدایت حاکمدر و فرعون دخی بیرهلك طوترکه اسم مضلك مظهریدر سلطنت ضلالت ازلیه انده حاکمدر قبل من قبل فی الازل بلا علة ورد من رد فی الازل بلا علة در پس بوایکیسی معنانك محکومی اولدیلر ﴿ مثنوی ﴾ روز موسی پیش حق نالان شده * نیم شب فرعون هم کریان شده) کوندز حضرت موسی علیه السلام حق حضورنده ناله ایدیجی اولمش نصف اللیلده فرعون هم اغلیجی اولمش بویله دیرکه ﴿ مثنوی ﴾ کین چه غلست ای خدا بر کردنم * ورنه غل باشد که کوید من منم) ای خدای تعالی بنم کردنم اوزره بونه غلدر واکر غل اولمیه کیم بن بنم دیر یعنی اکر بنم کردن جانمده ضلالت زنجیری اولمیدی و بنی کبر وانانیت جانبنه جذب قیلمیدی کیم بن بنم دیوب سویلردی وکبر وانانیت دعواسنی ایلردی دیمك اولور

﴿ مثنوی ﴾ زانکه موسی را منور کردهٔ * مر مرا زان هم مکدر کردهٔ) الهی وخلاقی اول علم وارادتدن که موسایی منور ایلمشسن تحقیقا بنی هم اول علم وارادتدن مظلم ومکدر ایلمشسن ﴿ مثنوی ﴾ زانکه موسی را تو مهرو کردهٔ * ماه جانم را سیهرو کردهٔ) اول حکمت مشیتدنکه سن موسایی ماهرو ومقبول ایلمشسن بنم جانم ماهنی سیهرو ایلمشسن ﴿ مثنوی ﴾ بهتر از ماهی نبود استاره ام * چون خسوف آمد چه باشد چاره ام) بنم ستارم برماهدن زیاده ایو اولمدی چونکه بنم ستارمه خسوف کلدی بکا چاره نه اولور یعنی بنم طالعم ماه تابانه ن روشنرك دکلدر چونکم ماه خسوف وافول ومحاق ومقابله واحتراقدن خالی دکلدر پس بنم کوکبم خدای تعالینك تقدیرندن نیجه خلاص اولور ونوجهله بوخسوف معنویدن کندی قوتیله نجات بولور دیدی ﴿ مثنوی ﴾ نوبتم کر رب وسلطان میزنند * مه کرفت وخلق پنکان میزنند) خلق بنم نوبتمی اکرچه رب وسلطان اوررلر و بکا رب وسلطانسن دیو تعظیم قیلورلر شوکا بکزرکه ماه طوتلدی وخلق طاس اوررلر یعنی شول زمانده آی طوتلسه عادت ناس اولدرکه تبسی وطاس چالرلر انك طوتلدیغنی فاش وظاهر ایلمکدن اوتری ﴿ مثنوی ﴾ میزنندان طاس وغوغا میکنند * ماهرا زان زخمه رسوا میکنند) خلق اول طاسی چالرلر وغوغا ایلرلر ماهی اول زخمه دن فاش ورسوا ایلرلر ﴿ مثنوی ﴾ من که فرعونم زخلق ای وای من * زخم طاس آن ربی الاعلای من) بنکه فرعونم خلقدن بکا ای وای بعض نسخه ده خلق برینه شهرت واقع اولمشدر بوتقدیر اوزره بنکه فرعونم شهرتدن بکا ای

واى بكا اول ربى الاعلا ديمكاك طاس زنجيـد ركه بنم بى نور اولـديغمى رسواى ايديجيدر ﴿ مثنوى ﴾ خواجه تاشانيم اما تيشه ات * ميشكافد شاخ را در بيشه ات * بازشاخى راموصل ميكند * شاخ ديكررا معطل ميكند * شاخ را برتيشه دستى هست نى * هيچ شاخ ازدست تيشه جست نى) فرعون عليه مايستحق جناب حقه مناجاتنده ديديكه الهى حضرت موسى عليه السلام ايله خواجه تاشلرزكه سنك عبد مملوككز اماسن بر باغبان حقيقت سنكه تيشهٔ ارادت ومشيتك مصنوعات ومخلوقاتك بيشه لكنده برشاخ وجودى شق وپاره ايلر على مقتضى الحكمة البالغة كير و برآخر شاخى بى هنر وبى ثمر ايكن اكا عنايت وهدايت شاخنى موصل ايدوب مؤيد ومكمل ايلر (ذلك فضل الله يؤتيه من يشاء والله ذوالفضل العظيم) يختص برحمته من يشاء والله واسع عليم) وشاخ ديكرى معطل ايدوب كرفتار وادبار ومستحق نار ايلركه (يفعل الله مايشاء و يحكم مايريد) درودخى (لايسئل عما يفعل وهم يسئلون) هيچ شاخك باغبانى دفع ايتمكه الى وارميدر يوقدر قال الله تعالى (وان يمسسك الله بضر فلا كاشف له الا هو وان يردك بخير فلاراد لفضله يصيب به من يشاء من عباده) هيچ شاخ تيشه الندن صيچره دمى وقورتلديمى يوق كذلك بو باغ عالمده هيچ برفرد باغبان حقيقتك تيشهٔ قضا وقدرندن خلاص ونجات يوقدر بوسره واقف اولنلر اللهم لامانع لما اعطيت ولامعطى لما منعت ولاراد لما قضيت ولا مبدل لما حكمت ولا ينفع ذاالجد منك الجد ديرلر ﴿ مثنوى ﴾ حق آن قدرتكه آن تيشه تراست * از كرم كن اين كژيها را توراست) الهى اول قدرت حقيچونكه سنك اول تيشه‌ك ايچوندر وياخود معنى اول قدرت حقيچونكه اول تيشه سنكيچون حاصلدر كرمكدن بو اكريلكلرى سن راست ومستقيم ايله ﴿ مثنوى ﴾ بازباخود كفته فرعون اى عجب * من نه در يارب اما جمله شب) فرعون كيرو كنديسنه ايتدى اى عجب بن دوكالى كيجه يارب نداده دكلى ام يعنى بن خود جمله كيجه‌لرده ياربى ديو تضرع ايلكده ام ﴿ مثنوى ﴾ در نهان خاكى وموزون ميشوم * چون بموسى ميرسم چون ميشوم) نهانمده وخلوتمده خاكى وموزون اولورم چونكه موسايه ايريشم نيجه اولورم ونيچون بوحالتدن متبدل ومتغير اولوب طغيان وعصيان قيلورم ﴿ مثنوى ﴾ رنك زر قلب ده تو ميشود * پيش آتش چون سيه رو ميشود) قلب التونك رنكى فرضا اون قات اولورسه آتشك قتنده نيجه سيهرو اولور يعنى سيهرو يلغى نه مرتبه ظهوره كلور بيلورميسن آتش قتنده قلب التونك اون قات رنكى اولسه سيهرويلغى كاليله ظاهر اولور پس فرعون كند وبى قلب التونه تشبيه ايدوب بندخى تنهاده زراند وزاولورم وايمان واقرار قيلورم اما آتش كبى اولان

حضرت موسى عليه السلام قتنده وارسم سيهرويلغم ظهوره كلور ديردى چون بونده اشباع واوله اوقمق معنابه انسبدر اماحرف تشبيه طوتلسه اصلنده سيهر واولمق معناسنى ايهام ايلر ﴿ مثنوى ﴾ نى كه قلب وقالبم در حكم اوست * لحظهٔ مغزم كنديك لحظه پوست) بنم قلب وقالبم اول فاعل مطلقك او كنده وحكمنده دكلميدر يعنى انك حكمنده دكلميدر بنى اول پادشاه برلحظه پوست و برلحظه مغز ايلر يعنى بردم عدو و بردم دوست ايلر ﴿ مثنوى ﴾ سبز كردم چونكه كويد كشت باش * زرد كردم چونكه كويد زشت باش) چونكه كشت وزرع اول ديه سبز وتازه اولورم چونكه زشت اول ديه زرد و پژمرده اولورم ﴿ مثنوى ﴾ لحظهٔ ماهم كنديكدم سياه * خودچه باشد غيراين كار اله) بنى برلحظه ماه وبردم سياه ايلر خود بوندن غيرى نه اولور الله تعالينك كارى مقلب القلوب ومحول الاحوال اولمقدر استديكنه هدايت ايلر وديلديكنى فساد وضلالتده قور ﴿ مثنوى ﴾ پيش چوكانهاى حكم كن فكان * ميدويم اندر مكان ولامكان) كن فكان حكمنك چوكانلرى قتنده يعنى امر وقبول چوكانلرينك ميداننده ماننده كوى مكان ولامكانده يلرز ﴿ مثنوى ﴾ چونكه بى رنكى اسير رنك شد * موسئ باموسئ در جنك شد * چون به بى رنكى رسى كان داشتى * موسى وفرعون دارند آشتى * كرترا آيد بدين نكته سوال * رنك كى خالى بود از قيل وقال) بى رنكلك عالمى مرتبهٔ احديت وذات بحتدر كه كان الله ولم يكن معه شئ مرتبه سيدر وكنز مخفيلك عالميدر پس برموجب حديث قدسيكه (كنت كنزا مخفيا فاحببت ان اعرف فخلقت الخلق لاعرف) استديكه اول كنز مخفى بيلنه وظهوره كله پس اسماء متضاده وصفات متقابله واعيان ثابته ايله اول بى رنكلك مرتبه سى منصبغ اولدى وهر كسك تعينى ظهوره كلدى پس ان لاتعين مرتبه سى من وجه بوظهورات وتعينات ايله مقيد اولديغى اعتباريله حضرت خداوندكار چونكم بى رنكلك اسير رنك اولدى ديو مقيد اولمغى اسير اولمغله تعبير بيورديلر ونفس الامرده نظر اولنسه حضرت موسى عليه السلامده ظهور ايلين حقيقتدر كه مظهر ضد موساده دخى اكا مقابل برآخر صفتله ظهوره كلوب موسى ايله جنكده اولديكه بو ايكى مظهرده ظهور ايلين حقيقت واحده در چونكم سلوك وتصفيه ايله بى رنكلك مرتبه سنه ووحدت مقامنه ايريشه سنكه سن آنى ازلده طوتدك ابدى ومرتبه ده موسى وفرعون صلح واتحاد طوترلر زيرا بو مخالفت ومغايرت وضديت ومباينت مرتبهٔ كثرات وعالم تعيناته كوره در اكر مرتبهٔ وحدته نظر اولنسه مغايرت ومباينت اندمنه كار طوتر اى اسير رنك وخيال اكر سكا بو نكتهٔ توحيدده برسؤال لازم كلورسه كه حضرت موسى عليه السلام اللهك نبيسى وفرعون شقيسيدر پس نيجه ممكندر كه الضدان لايجتمعان ايكن بونلر مجتمع

اواوب صلح طوترلر جواب بودركه عالم رنك وكثرت قيل وقال ووهم وخيال ونزاع
وجدالدن خالى دكلــدر اتحاد اضداد مرتبـهٔ احديت وعالم وحدته كوره در
بوخســه بوعالم كثرته كوره دكلدر ﴿ مثنوى ﴾ اين عجب كين رنك از بى رنك
خاست * رنك بابى رنك چون درجنك خاست) بوعجب كه بورنك والوان ومخلوقات
واكوان بى رنكلك عالمندن واحديت مرتبه سندن حاصل اولدى وظهوره كلدى رنك
بى رنكله نيچون جنكه قالقدى جنك وجدل خودايكى ضدك مابينده اولور پس رنك
وكثرت مرتبهٔ وحدتك بعض احكام وخواص اعتباريله ضديدر مثلا اول باقى
وبوفانى اولمغله واول قديم وبوحادث واول واجب وبوممكن واول غنى وبوفقير
اولمغله وبونك امثالى اوصاف متضاده اعتباريله پس بوايكى مرتبـه نك احكام
ومقتضياتى برى برنه مخالف ومغاير اولديغيچون اصحاب واهالسنك مابينـده
دخى جنك وجدل قالقدى عالم توحيد وبى رنكلك اربابى انبيا عليهم السـلام
واوليـاى عظـامدر مع توابعهـم وعالم كثرت وبارنكلك اصحـابى كفره وفجره
واشقيادر مع مردتهم پس مرتبهٔ وحدتك اهلى اثبات وحدت ومرتبهٔ كثرتك اهلى
اثبات كثرت واثنينيت ايدرلر وبى رنكلك اهلى ترك كدورات مخالفات ايدوب صفوت
بولنه وبارنكلك اهلى كدورات ومعاصى ومخالفت ايدوب صفوت يولندن بارنك
جانبنه كيدرلر چونكم نفس مرتبتنده بعض وجوه اعتباريله ضديت مقرر اولديسه
اصحـاب واهاليسى مابينـده دخى مغـايرت وضديت ثابت اولدى تنكيم معقولى
محسوسه تمثيل ايدوب تفهيما للطالبين بيوررلر ﴿ مثنوى ﴾ اصل روغن زاب
افزون ميشود * عاقبت باآب چون ضد ميشود * چونكه روغن رازآب اسرشته
اند * آب باروغن چرا ضد كشته اند) مثـلا اصـل روغنكه بيخ شجرهٔ زيتون
وسمسـمدر ومن الماء كل شيء حي فحواسنجـه آبدن نشوونما بولور وافزون اولور
عاقبـة الامر آبه نيچون ضداولور چونكه روغنى آبدن آميختـه وتخمير ايلديلر
آب روغنله نيچون ضداولديلر ظاهرا سؤال ومعنى جوابدر يعنى اى سائل اكرسن
سؤال ايلرسك كه نوجهله بوبى رنكلك مرتبه سى بارنكلك مرتبه سيله وبوايكى
مرتبه نك اهـلى برى بر يله مخالفت وجنكده اولديلر بارنكلك مرتبه سيله سن آب
روغندن بومعنا يى فهم ايله كه بينهماده اصليت وفرعيت ثابته اولمش ايكـن
ونشوونما وحيات وغدايى روغن آبدن بولمش ايكن تعين خاصه سى جهتندن آبه
ضداولدى وخاصهٔ تعيينى جهتـندن ضداولدى كذلك روغن وجود انسـانى
ماء الحيوة يزدانيدن نشوونما وحيات وغدا بولوركن واب حيات حقيقى اكا كالماء
فى السمسم والدهن انده سرايت قيلوركن متكبر على الله اولمقـدن ومعصيت
ومخالفت قيلمقدن وخاصهٔ بشريتـلرين افنا ايدوب حقيقتـله متصف اولان انبيا

عليهم السـلام واولياى عظامه دخى ضدوند اولمقدن وعداوت وبعض قيلمقدن
خالى اولمزلر چونكم اصـل مرتبه لرده كه بى رنكلكـه بارنكلك مرتبه لريدركه عالم
معـنى ايله صورتدن عبارتدر ضديت ومغـايرت مقرر اولنجق بوايكيسنك اصحابى
مابينده دخى ضديت مقرردر تنكيم بوايكى مرتبه نك اصحـابينك ضدوند اولمسنه
ومرتبـه لرى حكميله جنـك وجدل قيلمسنـه بوبيتى تمثيل ايدوب بيوررلر
﴿ مثنوى ﴾ چـون كل ازخارست وخار ازكل چرا * هردودر جنكند واندر
ماجرا) چـون كل خاردندر وخار كلدندر نيچـون هرايكيسى جنـكده وخلاف
ونزاعده در يعـنى انبيا عليهم السـلام واولياى كرامك هر برى وحدت باغنـك
كليدر اما اكثرى خاروجود كفار وفجاردن حاصل اولمشدر وبعضلر دخى اكرچه
انبيا عليهم السـلام واولياى كرامدن طوغمشدر ولكن اصلارنده وجدلرنده خار
كفر ثابت اولمشـدر اكثر خار وجود كفار وفجاردخى انبيا عليهم السـلام واولياى
كرامك كللرندن ظهوره كلمشدر نيچون هرايكيسى جنكده وماجراده درلر وكشمكش
وچون وچرا قيلورلر مع هذا اصليت وفرعيت مابينـلرنده ثابته در انكچون ظهور
خدا الاشياء تعرف باضدادها فحواسنجه اضداد اوصاف واسما ايله پيدا وهويدا
اولمشـدر پس مظاهر اسماء متضاده مابينـده دخى مخالفت ومنازعت ظهوره
كلمشـدر ﴿ مثنوى ﴾ يانه جنـكست اين براى حكمتست * همچو جنـك
خرفروشان صنعتست * يانه اينست ونه آن حـيرانيست * كنج را چـو كنج در
ويرانيست) ياخود بوانبيا عليهم السلام واولياى كرام هدايت شعارله كفار وفجار
ضلالت دثارك جنكى حقيقة دكلدر بلكه براى حكمت بالغه واظهار اسرار كامنه
ايچوندر مثلا جنـك ونزاع خرفروشان كبى كه برصنعتـدر صورتا براى مصلحت
وحقيقـة اتحاد والفت وتشديد بناى مصلحت وصنعتدر اكر نظر حقيقت بينـله
قرسك نه براى حكمت ومصلحت جنكدر ونه اول صورتا اولان جنكدر بلكه حيرانلقدر
كنج وحدتى طلب ايله كه كنز وحدت اضداد واختـلافك ويرانلغنده در بوكثرات
واختلافاتك مع قيامها ويران وخرابلغى بوكونه معلوم اولوركه مثلا خيال ظـله
نظر قيلسـك اشخاص مختلفه والسنهٔ متنوعه وافعال وحركات متضاده ومتباينه ايله
قيل وقال وجنك وجدال ونزاع وقتال ايلمكده در بوصورتا اولان اختلافاتى ويران
قيلسـك وباطن پرده يه داخـل اولسك وكنديكى دخى بى وجود برامر اعتبارى
بولسك كنز مخفى بولوردك بعده سر وحكمت نه ايديكن بيلوردك ﴿ مثنوى ﴾
انچه تو كنجش توهم ميكنى * زان توهم كنج راكم ميكـنى) اول نسنـه يى كه سن انى
كنج توهم ايلرسن اول توهمدن كنجى كم ايلرسك يعـنى اى كندويى كنج وحدته
واصل اولدم ديو توهم ايلين كيمسه اول بيلديكك وواصل اولديغـك معنايى سن

کنج وحدت توهم ایلرسن اول توهمدن اول کنج وحدتی کم وضایع ایلرسن زیرا مادامکه سنده کنج وحدتی بولدم واکا واصل اولدم دیمك توهمی موجود اوله ابته کنج وحدتك مفقود اولمسی محقق اولور ﴿ مثنوی ﴾ چون عمارت دان توهم ورایها * کنج نبود درعمارت جایها) وهم ورأیلریسن ای واصل کنج وحدتم دین عمارت کبی بیل عمارتده کنجك یرلری اولمز بلکه کنجك محلی ویرانلقده در پس طالبك دخی بیلدم وبولدم دیمك توهمی ورأیی یرنده موجود ومعمور اوله انده کنج وحدت نیجه بولنور وبقیهٔ وجودی اولان کیمسه نوجهله کنج وحدته محل ومظهر اولور ﴿ مثنوی ﴾ درعمارت هستی وجنکی بود * نیست را ازهستیها ننکی بود) عمارتده وارلق وجنك ایلك اولور نیستده وارلقلردن زیاده عار اولور یعنی نیست که ظاهرا موجوداته نسبتله کنج وحدتدر پس ظاهرا نیست اولان کنج وحدته وانك اهلی اولان اصحاب فنایه وجودلردن وتعینلردن وبونلرك اهلندن زیاده عار اولور پس ای واصل کنج وحدتم دین دفینهٔ وحدت مطلقه یی محل جنك واختلاف اولان وجودکله نیجه بولورسن وانك وجودنده عاری وار ایکن مع بقیة الوجود انی نه وجهله بیلورسن دیمك اولور ﴿ مثنوی ﴾ نی که هست ازنیستی فریاد کرد * بلکه نیست ان هست راواداد کرد) زیراکه وارلق یوقلقدن فریاد ایلدی نفی کرد لفظنه مصروف اولور وتقدیر کلام زیراکه هستی ازنیستی فریادنکرد دیمك اولور بلکه یوقلق اول واری کندیدن کیرو ویرمك ایندی یعنی دور وبعید ایلدی خلاصهٔ کلام نیستدن مراد عالم معنی وانك اهلی اولان اصحاب فنا وهستدن مراد عالم دنیا وانك اهلی اولان اصحاب وجود واهل غنادر پس اهل دنیانك زعملری بودرکه بز یوقلقدن واهل فنادن کریزان اولورز وانلردن نفرت قیلورز دیرلر بوزعم خطادر بلکه امر برعکسدر اهل وجود اهل فنادن ومرتبهٔ فنادن فرار ایلملری اهل فنانك انلری باطنا کندیلردن دور ایلملرندن حاصل اولور یوخسه اصحاب فنا انلره باطنا میل ومحبت ایده لردی اهل دنیا انلره هزار جان ایله طالب وراغب اوله لردی ﴿ مثنوی ﴾ تومکوکه من کریزانم زنیست * بلکه اوازتو کریزانست بیست) ای اهل وجود سن دیمه که بن یوقدن واهل فنادن کریزانم بلکه اول یوقلق عالمی وانك اهلی یکرمی مرتبه سندن نفرت ایدیجیدر اکرسن دیرسنکه اهل فنابنی کندی یه دائم دعوت ایدوب وبکامیل ورغبت ایدر بندن اولوجهله نفرت ایدرلر الجواب ﴿ مثنوی ﴾ ظاهر امیخواندت اوسوی خود * وزدرون میراندت باچوب رد) نعم ظاهرا اوسنی کندی جانبنه اوقورودر وبندن سنی چوب ردله سوررانك درونك نفرتی سنك وجودنده اولان نفرتی ظهوره کتورر ﴿ مثنوی ﴾ نعلهای

بازکونست ای سلیم * نفرت فرعون میدان ازکلیم) ای ساده دل کیمسه بو بیت سابقده ذکر اولنان اهل فنانك اهل دنیایی طالب واهل دنیا انلردن هارب اولمسی بازکونه نعللردر نتکیم ایزآزدرمقدن اوتری آته نعللری ترس اورورلر اول نعل بازکونه اولان اتلرك ایزنه وازنه بقان اکر ظاهرنه اعتقاد ایلرسه مراده اصابت ایلمش اولور چونکیم بونعل بازکونه یی ندر بیلدکسه نفرت فرعونی موسای کلیم حضرتلرندن بیل ظاهرا موسی علیه السلام انی دعوت ایلردی وباطنا اندن نفرت ایلردی پس حضرت موسی علیه السلامك باطنك نفرتی فرعونك وجودنه تأثیر ایدوب ظاهرا حضرت موسی علیه السلامدن نفرت ایلردی وکذلك حضرت نبی علیه السلامك ابوجهلدن قاچسی وحضرت ابراهیم علیه السلامله نمرودی دخی بوکا کوره قیاس ایله وهر اولیایه منکر اولوب انلردن نفرت ایلینلری دخی بوکا کوره قیاس ایله

﴿ سبب حرمان اشقیا ازدوجهانکه خسر الدنیا والاخرة ﴾

اشقیانك ایکی جهانك عزت ودولتندن محروم اولملرینك سببینك بیانیدرکه خسر الدنیا والاخرة اولملردر یعنی دنیا وآخرتده مخذول ومدحور قالشلردر ﴿ مثنوی ﴾ چون حکیمك اعتقادی کرده است * کاسمان بیضه زمین چون زرده است) چونکم حکیم جك تمام اعتقاد ایلشدر بویله دیوکه آسمان بیضه زمین صاریسی کبیدر حکمانك مذهبی بونك اوزرینه درکه جمیع افلاك کری الشکل بیضه کبیدر وخاك افلاکك میاننده یمرطه نك صاریسی کبیدر ﴿ مثنوی ﴾ کفت سایل چون بماند این خاکدان * در میان این محیط آسمان) سائلدن بریسی دیدی بوخاکدان نیجه قالدی بومحیط اولان اسمانك اورتاسنده ﴿ مثنوی ﴾ همچو قندیلی معلق درهوا * نی باسفل میرود نی برعلا) هواده معلق برقندیل کبی نه اسفله ونه اعلایه کیدر بلکه میان اسماننده شویله معلق طورر بونك معلق طورمسنك سببی ندردیدی ﴿ مثنوی ﴾ آن حکیمش کفت کزجذب سما * ازجهات شش بماند اندرهوا) اول حکیم اول سائله دیدی آسمانك جهات ششدن جذب ایلمسندن زمین هواده معلق قالدی بومعنایی سائله تفهیم ایچون مقناطیسدن دوزلمش قبه یه وزمینی کرهٔ حدیده تمثیل ایدوب دیر ﴿ مثنوی ﴾ چون زمقناطیس قبه ریخته * درمیان ماند آهنی آویخته) مثلا آسمان مقناطیسدن دوکلمش ودوزلمش قبه کبی آصلمش برآهن اورتاده قالدی یعنی زمین برآهن طوب کبی وآسمان مقناطیسدن دوزلمش برقبه کبی هرجانبدن زمینی جذب ایلدیکندن زمین میان آسمانده معلق قالدی دیمك اولور اما بومذهب ضعیفدر ﴿ مثنوی ﴾ آن دکر کفت آسمان باصفا * کی کشد در خود زمین تیره را) اول غیری حکیم ایتدی آسمان باصفا تیره وکثیف زمینی

كنديسنه چكن چكر يعنى چكمز زيرا لطيف كثيفى جذب ايلمك شأننددر
﴿ مثنوى ﴾ بلكه دفعش ميكند ازشش جهات * زان بماند اندرميان عاصفات)
بلكه آسمان زمينى شش جهاتدن دفع ورد ايلر زيراكه لطيفدر اول سببدن زمين
عاصفات مابيننده قالدى يعنى زمين آسمانك شش جهاتدن طرد ايلمسندن رياح
برجانبه كيده ممشدر ﴿ مثنوى ﴾ پس زدفع خاطر اهل كمال * جان
فرعونان بماند اندر ضلال) چونكه بومقدمه معلومك اولديسه وآسمان لطيفك
زمين كثيفى هرجانبدن رد ايلمسى ظهوره كلديسه پس اهل كمال اولان اوليانك
خاطرينك دفع ايلمسندن فرعونلرك جانى ضلال ووبالده قالدى واهل كماله منكر
اولوب انلرك صحبت ارادتندن اجتناب قيلدى ﴿ مثنوى ﴾ پس زدفع اين
جهان وازجهان * مانده اند اين بيرهان بى اين وآن) پس بوجهانك واوجهانك
دفعندن بويولسزواديسزلر انسزو بونمزقالمشدر وخسر الدنيا والاخرة اولمشلردر
بوآيت كريمه سورۀ حجده در (قال الله تعالى خسر الدنيا والاخرة ذلك هو الخسران
المبين) يعنى شول وقتكه بوجهان موت واسطه سيله اول بويولسزلرى كنديدن
آخرت جانبنه طرد ايليه آخرته مناسب كارلرى واستعدادلرى اولمديغى اجلدن
عالم آخرت دخى بونلره لذت وبربوب دفع ايليه (وحيل بينهم وبين مايشتهون)
آيت كريمه سنك فحواسنجه دنيا جانبندن اولان لذتلرى ايله كنديلرى مابيننه
برسور معنوى حائل اولديغى اجلدن دنيا جانبندن لذت اله ميلر وآخرته متعلق
برعملارى وكارلرى اولمديغنه بنا آخرتدن دخى حظ ونصيب بولميه لر پس
بوجهانك واوجهانك دفعندن دنيا وآخرت لذتندن محروم اوله ﴿ مثنوى ﴾
سركشى از بنده كان ذوالجلال * دانكه دارند ازوجود تو ملال) ذوالجلال
اولان اللهك بنده لرندن اكر باش چكرسن بيل كه انلر سنك وجودندن ملال
طوترلر اول بنده كان الهى اولان وليلر ﴿ مثنوى ﴾ كهربادارند چون پيدا
كنند * كاه هستئ تراشيدا كنند) كهربا طوترلر چونكم ظاهر ايدهلر سنك
كاه كبى اولان وجودكى شيدا ايلرلر ﴿ مثنوى ﴾ كهرباى خويش چون
پنهان كنند * زود تسليم تراطغيان كنند) اول وليلر كنديلرينك كهرباسنى
چونكم پنهان ايدهلر كهربادن مراد قلب شريفلرينك محبت ورضاسيدر
چونكم قلبلرنده محبت ورضا كهرباسنى پنهان ايدهلر سنك تسليمكى على الفور
طغيان ايدرلر عبد القادر كيلانى قدس الله سره العزيز حضرتلرندن كنديسنك
برحكايه ي نقل ايلرلركه بن شيخله اكثر زمانده جمعه يه كيدردم كثرت ناس ايچنده ناس
اكا التفات ايلمزلردى خاطريمه كلديكه عجبدركه بويله صاحب سعادت بونلرك
مابيننده كچركيدر اكا تعظيم والتفات ايلمزلر بوخاطره دنصكره جمعه يى ادا ايدوب

جامع قبوسندن شيخ طشره يه متوجه اولدقده اول قدر ناس اوشديكه دست
بوسلرينه اقدام وازدحام ايلمكده كوجله خلاص اولوب خانۀ سعادتلرينه نيجه
زحمتلرله كاوب دوشدى وبكا ايتدى بونلرك قاوى بزم دست ارادتمزده در
صانمه كه بونلر بزه التفات ايلمزلر بلكه بزم بونلردن باطنمزك نفرتى انلرى كورمكه
وبزدن نفرت ايلمكه سبب اولور ديمش ﴿ مثنوى ﴾ آنچنانكه مرتبۀ
حيوانيست * كواسير ومغلوب انسانيست) انجاين كه حيواناق مرتبه سيدركه او
حيواناق مرتبه سى انسانلغك اسير ومغلوبيدر ﴿ مثنوى ﴾ مرتبۀ انسان
بدست اوليا * مغلوبه چون حيوان شناسش اى كيا) كذلك انسان مرتبه سى اوليانك
دست قدرتلرنده اول انسان مرتبه سنى حيوان مرتبه سى كبى زبون ومغلوب
فهم ايله اى اولو يعنى مرتبۀ حيوانيت مرتبۀ انسانلغك نيجه زبون ومغلوبى
ايسه مرتبۀ انسانيت دخى دست تصرف اوليايه نسبت اويله زبون ومغلوبدر
وجود انسانيده اللهك وليلرى باذن الله كيف مايشاء تصرف ايدرلر
﴿ مثنوى ﴾ بندۀ خود خواند احمد دررشاد * جمله عالم رابخوان قل ياعباد)
سورۀ زمرده اولان آيت كريمه يه اشارتدر معناى بيت كنديك قولى وبنده سى
ديدى پيغمبر عليه السلام ارشاد وقتنده جمله عالمه اوقوسن (قل ياعباد)
آيتنى وفهم ايله بونكته يى يعنى اكرچه قرآن كلام الله در ليكن حلقوم محمددن
ظاهر اولدى وعباد عباد اللهدر ليكن عباد محمد مثابه سنده در زيرا خليفۀ حقدر
مثلا پادشاهك قوللرى وزيرك قولى مرتبه سنده در پس بونكته آيتدن دخى منفهم
اولور (قل) يعنى دى يامحمد سن (ياعبادى) اى بنم قوللرمدى پس ياء متكلمدن
رمز وحدت نه ايديكى منفهم اولور (الذين اسرفوا على انفسهم) اويله
قوللرمكه معاصى ومناهيده نفسلرى اوزرينه افراطله اسراف ايلديلر (لاتقنطوا
من رحمة الله) اى لاتيأسوا من مغفرة الله وفضله (ان الله يغفر الذنوب جميعا)
الله تعالى مغفرت ايلر جميع ذنوبى ولو بعد العود (انه هو الغفور الرحيم) تحقيقا
اول الله مبالغه ايله رحمت ومغفرت ايديجى همان اولدر واكا منحصردر
﴿ مثنوى ﴾ عقل تو همچون شتربان توشتر * ميكشاند هرطرف درحكم مر)
سنك عقلك دوه جى كبيدر سن شتر كبى سن آجى حكمده عقل سنى هرطرفه چكر
يعنى طوعا وكرها عقل سنى كنديسنه تابع ايدر ﴿ مثنوى ﴾ عقل عقلند
اوليا وعقلها * برمثال اشتران تاانتها * اندر ايشان بنكر آخر زاعتبار * يك
قلاووزست جان صد هزار) مرتبۀ انسانى عقوله تابع واسيردر وعقول انسانده
كيف مايشاء مدبر ومتصرفدر واولياى خدا عقلك عقلى دررلر وسائر عقول انسانى
دوه لر كبى تا انتهايه يعنى عقل كله وجناب خدايه دك انلره مقيد ومحكوم در

بو اولیا یه آخرسن من حیث الاعتبار نظر ایله یعنی صورتنی ترك ایدوب معنی
جانبنه کذ رایله کور که نیجه یوز بیك جانه قولاوز و پیشوا بردر واول قلاوز
هادیٔ سبل ومظهر عقل کله پیغمبرزمان و ساربان کاربان عرفان وایقان
اولان قطب دوران و غوث اهل جاندرکه جمیع جانلر انك تحت تصرفنده
وقید و بند حکمنده دررلر ولیکن هرولی ماقبلنه نسبتله مقید وتابع ومابعدنه نسبتله
قاید ومتبوعدر بو مرتبه‌نك صاحبی بو یله دینلردر * بیت * وروحی للارواح
روح فکلما * تری حسنا فی الکون من فیض طینتی ❁ مثنوی ❁ چه
قلاووز وچه اشتربان بیاب * دیدهٔ کان دیده بیند آفتاب * نك جهان درشب
بمانده میخ دوز * منتظر موقوف خورشید ست وروز * اینت خورشید نهان
درذره‌ٔ * شیرزدر پوستین بره‌ٔ) یعنی مقدما مظهر عقل کل اولان وارث رسله
و پیشوای اهل سبله قلاوز تعبیر ایلدیکی قاید وهادیٔ اهل جهان اولدیغی
اعتبار یله اکردیدهٔ حق بینله بقرسن نه قلاوز ونه اشتربان اکا وبول و بر
خوشجه مدرك اول دیده بردیده درکه اول آفتاب حقیقتی کورر وجناب حقه
اول بمنزلهٔ انسان العین اولور انکچون اکا انسان کامل دینو راشته جهان شبده
قالمش ومیخلنجی اولمشدر آلتی نجه ده‌نك محلنه یا یله یك واقع اولمشدر بو تقدیر
اوزره معنی بو جهان مثلا برجهاندر که شب جهالت وغفلتده وظلمت کفرومعصیتده
قالمش ومیخلنمشدر منتظر درخورشیده وروزه موقوفدر یعنی بو جهان واهل
جهان عیان اولمغه وهر برینك مراتب واعمال واحوالی وحسن وقبح خصالی
تمیز و بیانه کلمکه موقوف خورشید هدایت ومنتظر روز ولایتدر تاکم اول
نور ولایت وشمس هدایت بو جهانه پرتو صالمینجه نیك و بد بیلنمز وناقص واکمل
واعلا واسفل فرق اولنمز اشته سکا ذرهٔ وجود بشریتده نهان اولمش خورشید
انوار که اول مظهر عقل اکبردر کویا قوزی پوستنده برشیر نردر وغیر رجاله نسبتله
بر کرچك اردر ❁ مثنوی ❁ اینت دریای نهان در زیر کاه * پا برین که
هین منه بااشتباه * اشتباهی وکمانی دردرون * رحمت حقست بهر رهنمون) اشته سکا
بشریت وصورت کاهنك التنده نهان اولمش بردریای بی پایان اکا اول اول صورت
کاهنك اوزرینه پای حقارت وقدم ملامت واهانتی اشتباه وکمان
واسطه‌سیله قومه که غرق وهلاك اولورسن اکردیرسك که اول وجود ذره‌ده
نهان اولان خورشید جان وصورت پرده اختفا ایدن شیرژیان زیرکاه بشریتده
پنهان اولان نه کونه انساندر که حق اکا اشتباه وکمانله نظر ایتمیه‌وز وتحقیرواهانت
جانبنه کتمیه‌وز جواب اولدر که مادامکه مرشد ومتعبد طلبنده اولمدیغه هر کوردیکك
انسانی مقبول رحمان بیل که مصراع (درهیچ سری نیست که سری زخدا

نیست) در لاسیما فقرا وصلحا وعرفاشکارده اولمره سوءظندن حذر قیل که ان بعض
الظن اثم) درودخی (ان الظن لایغنی من الحق شیئا) درحسن ظندن هیچ برکمسه
ضرر ایتمشدر اما سوء ظندن ضرر چکن چوقدر (بیت) هر بیشه کمان مبرکه
خالیست) شاید که پلنك خفته باشد) پس بو محلده اشتباه وسوء ظن خطا ومعصیت
وموجب قهر ونقمتدر اما شول براشتباه وکمان که درون طالبده مرشد ورهنمون
ایچون مضمر ومدفوندر اول رحمت حقدر وطالبه بو کونه شبهه الیق واحقدر
زیرا طالبه جائزدکلدرکه هر بر هوا پرستی خداپرست وهر رذیل و پستی مست
شراب الست بیله وهر یاوه‌تازه پاك بازاعتقاد قیله واکا تابع اوله بلکه هر شیخ اقتدایه
صالح دکلدر الامحمود نصکره صحود کلان ووحدت وکثرت مرتبه‌لرینی جمع
قیلان واخلاق محمدیه ایله متخلق اولان ❁ مثنوی ❁ هر پیمبر فرد آمد در جهان *
فرد بود وصد جهانش درنهان) هر پیغمبر جهانه فرد کلدی ظاهرده فرد
ایدی ومعناده انك نهان درونده یوز جهان وار ایدی * لیس علی الله بمستنکر * ان یجمع
العالم فی واحد * اکر سوال اولنورسه که هر پیغمبر جهانه علی الاطلاق فرد کلمدی
بلکه بعضی ایکیسی برعصرده کلدی مثلا حضرت موسی علیه السلام ایله هارون
علیه السلام و بعضی دخی درت و بش پیغمبر برزمانده کلدی مثلا حضرت عیسی
علیه السلام وحضرت عیسی علیه السلامك انطاکیه قومنه ارسال ایلدیکی
نبیلر کبی جواب اولدرکه بونلرینه من حیث الحقیقه فرددر ظاهرده دخی حضرت
هارون موسی علیه السلام حضرتلرینك خلیفه‌سی ایدی وتابعی مرتبه‌سنده‌در
وکذلك حضرت عیسی علیه السلامك ارسال ایلدیکی نبیلر حضرت عیسی
علیه السلامك تابعلریدر پس هر پیغمبرك جهانه فرد کلمسنی وجهانده فرد اولمسنی
بونلر مانع اولمز اما بعض نسخه‌ده هم پیمبر واقع اولمشدر بو تقدیر اوزره برسؤال وارد
اولمز ومعنی بو یله دیمك اولور که هم پیغمبر علیه السلام جهانه فرد کلدی بحسب
الظاهر فرد ایدی اما بحسب المعنی انك یوز جهان نهانندە ایدیکه اول معنا عالم
کبرادر ❁ مثنوی ❁ عالم کبری بقدرت سحر کرد * کرد خودرا درکهین نقشی
نورد) عالم کبری قدرت کامله ایله سحر ایلدی عالم کبریدن مراد باطن انسان
کاملدر یعنی باطنا عالم کبری اولان انسان کامل قدرت کامله‌سیله سحر ایلدی
کندیسنی صغیر وحقیر برنقشده طی ایلدیکه اول نقش صورت بشریه‌در
وفی الحقیقه انسان صورتا جرم صغیر ومعنی عالم اکبرانده منطوی وملفوفدر
کما اشار علی رضی الله عنه الی هذا المعنی خطابا للانسان * وتزعم انك جرم صغیر
وفیك انطوی العالم الاکبر ❁ مثنوی ❁ ابلهانش فرد دیدند وضعیف *
کی ضعیفست آنکه باشد شد حریف) ابلهلر اول پیغمبر علیه السلامی فرد کوردیلر
وضعیف کوردیلر نیچون ضعیفدر که اول کیمسه شاه حقیقت اکا حریف ومصاحب

اولمه یعنی ضعیف اولمز بلکه هرقویدن اقوی اولور ﴿ مثنوی ﴾ ابلهان کفتند مردی بیش نیست * وای ان کو عاقبت اندیش نیست) ابلهلر پیغمبر علیه السلام حقنده دیدیلر برمرددر زیاده دکلدر وای اول کیمسه یه که عاقبت فکرایدیجی دکلدر

﴿ حقیر و بی خصم دیدن دیدهای حس صالح وناقهٔ صالح را علیه السلام چون خواهد که حق تعالی لشکری را هلاك كند درنظر ایشان حقیر نماید خصمانرا واندك اگرچه غالب باشد ان خصم ﴾

بو شرح شریف حس کوزلری حقیر و بی خصم کورمکك بیانده در حضرت صالح وناقهٔ صالحی چونکم خدای تعالی استیه که برلشکری هلاك ایلیه انلرك نظرنده خصملری حقیر وقلیل کوسترر اگرچه اول خصملر فی الحقیقه غالب وقوی اولورلرسه ده کما قال الله تعالی (ویقللکم فی اعینهم لیقضی الله امرا کان مفعولا) وآیت سورهٔ انفالده در اولی بودر (واذ یریکموهم) ذکر ایلك اول وقتیکه ای مؤمنلر که الله تعالی کوستردی سزه کافرلری (اذالتقیتم) اول وقتده که کافرله ملاقی اولدیکز (فی اعینکم قلیلا) سزك کوزلریکزده قلیل کوستردی (ویقللکم فی اعینهم) دخی سزی تقلیل ایلدی انلرك کوزلرنده (لیقضی الله امرا کان مفعولا) الله قضا ایلمکدن اوتری شول امریکه علمنده مفعول ومقدر اولمشدی ﴿ مثنوی ﴾ ناقهٔ صالح بصورت بد شتر * پی بریدندش زجهل آن قوم مر) صالح پیغمبر علیه السلامك ناقه سی صورتده شتر ایدی اول تلخ وخام قوم جهل سببیله انك سکرنی کسدیلر (کما قال الله تعالی فی سورة الشمس (کذبت ثمود بطغویها اذا انبعث اشقاها فقال لهم رسول الله ناقة الله وسقیاها فکذبوه فعقروها ﴿ مثنوی ﴾ از برای آب چون خصمش شدند * نان کور وآب کورایشان بدند) آبدن اوتری چونکه اول ناقه یه خصم اولدیلر انلر نانکور وآب کور اولدیلر یعنی کفران نعمت الهی اولوب هلاکه مستحق اولدیلر نان وآب غدا معناسنه استعمال اولنوب کور کاف فارسیله اوقنورسه نان وآب کوره مضاف اولورسه معنی بویله دیمك اولورکه بونلر قبرك آب ونانی اولدیلر یعنی غداسی اولوب محو وفانی اولدیلر دیمك اولور ﴿ مثنوی ﴾ ناقة الله آب خورد ازجو ومیغ * آب حق راداشتند ازحق دریغ) ناقة الله ایرمقدن وبلوتدن نازل اولان آبدن صو ایچردی ناقه نك اللهه اضافتی تشریف ایچوندر مراد ناقهٔ صالحدر حقك آبنی حق تعالیدن دریغ طوتدیلر ناقة الله دن صویی دریغ طوتمق حقیقتده اللهدن دریغ طوتمق منزله سنده اولدیغنی اشعار ایچون آب حق را داشتند ازحق دریغ بیوردیلر که حق تعالی اول مکانده اولان صویی بالکلیه برکون خاصة ناقه ایچون تعیین ایدوب وبرکون دخی انلر

ایچون تعیین ایلدی انلر امرحقه انقیاد ایده میوب اول ناقه نك صوینی الدقلرندن ماعدا آنی سکرلدیلر پس قصه دن حصه یه شروع ایدوب بیوررلر ﴿ مثنوی ﴾ ناقهٔ صالح چوجسم صالحان * شد کمینی درهلاك طالحان) هرعصرده صالح اولان کیمسه لرك جسمی ناقهٔ صالح کبیدر ویاخود ناقهٔ صالحلرك جسمی ناقه کبیدر صالحلرك هلاکی خصوصنده بر پوصو اولدی یعنی صلحا واولیایه منکر اولان فاسقلرك هلاکنه اولیا وصلحانك جسملری سبب اولدیغی کبی ناقهٔ صالح دخی قوم ثمودك هلاکنه سبب اولدی ﴿ مثنوی ﴾ تابران امت زحکم مرك ودرد * ناقة الله وسقیاها چه کرد) سورهٔ والشمسده بیوررلر که (فقال لهم رسول الله) پس قوم ثموده حضرت صالح علیه السلام دیدیکه (ناقة الله وسقیاها) ای ذروا ناقة الله مع شربها یعنی حذر ایلیك ای قوم والله ك ناقه سنی شربیله برابر ترك ایلیك (فکذبوه) اول قوم صالح علیه السلامی تکذیب ایلدیلر (فعقروها) اول ناقه یی عقر ایلدیلر یعنی سکرلدیلر (فدمدم علیهم ربهم) فاطبق علیهم العذاب یعنی بونلرك ربلری بونلرك اوزرینه عذابی قیلدی (بذنبهم) کناهلری سببیله (فسویها) ای فسوی الدمدمة علیهم فلم یفلت منها صغیرا ولا کبیرا (ولایخاف) الله تعالی خوف ایتمز (عقباها) عاقبة دمدمه دن معنیٔ بیت حتی اول امت مقهوره اوزره مرك ودردك حکمنده (ناقة الله وسقیاها) نه ایلدی یعنی اللهك ناقه سی واول ناقه نك سقیا وشربی کورکه اول قومه نه کار قیلدی ﴿ مثنوی ﴾ شحنهٔ قهر خدا زیشان بجست * خونبهای اشتری شهری درست) حق تعالینك قهری شحنه سی اول امتدن بردونك قانبهاسنی تمام برشهر استه دی اول ناقه یی سکرلدکدن صکره بالکلیه اول شهری اول ناقنك خونبهاسنه بدل حق تعالی قهر ایلدی پس ینه قصه دن حصه یه شروع ایدوب بیوررلر ﴿ مثنوی ﴾ روح همچون صالح وتن ناقه است * روح اندر وصل تن درفاقه است) واللهك ولیلرینك روحی صالح کبیدر وتنلری ناقه کبیدر روح اولیای عظام وصل الهیده وتنلری احتیاج وفاقه ده در ﴿ مثنوی ﴾ روح صالح قابل افات نیست * زخم برناقه بود برذات نیست) صالح اولان روح قابل افات دکلدر زخم ناقه اوزره در ذات اوزره دکلدر روحك صالحه اضافتی موصوفك صفته اضافتی قبیلندن اولور ومراد هرولینك صالح اولان روحی ناس جانبندن زخم آفت ایرشمکه قابل دکلدر نتکیم قوم ثمودك حضرت صالح علیه السلامه ضررلری ایرشمدی زخم آفت ناقهٔ جسمه ایرشور انك ذاتنه ایرشمز دیمك اولور ﴿ مثنوی ﴾ روح صالح قابل آزار نیست * نور یزدان سغبهٔ کفار نیست) صالح اولان روح قابل آزار دکلدر نور یزدان کافرلرك زبون ومغلوبی دکلدر نتکیم صالح پیغمبر علیه السلام کفارك زبونی اولمدی

﴿ مثنوی ﴾ حق ازان پیوست باجسم نهان * تاش آزارند و بیند امتحان) حق تعالی حضرتلری بو جسمه اول جهتدن نهانی متصل اولدیکه تا اول جسمی اهـل صورت انجیـدهلر وامتحان الهی بی کورهلر حق تعالینك نهانی جسمـه اتصالندن مراد اكا كال قربندن وانده اوصافیـله ظهورندن عبارتدر یوخسـه كیفیـتله اولان اتصـال كبی دكلدر بلكه * بیت * اتصال بی تكیف بی قیـاس * هست رب الناس راباجان ناس * مضمونی اوزره چونكم محجوبلر حضرت حقك برجسمه بوقرب واتصـالنی بیلیـوب انی برقوری جسم زعم ایلیوب انك آزارنه قصد ایلسهلر حضرت حقدن بلا وامتحان كوررلر ﴿ مثنوی ﴾ بی خبر كازار این ازاراوست * اب این خم متصل باآب جوسـت) محجوب وغافل بی خـبر كه بوجسم ولینـك ازاری اول حقـك ازاریدر زیرا بوخمك ابی اول جویه متصلدر یعنی ولینك بووجودی خمنـده اولان اب روح اول حقیقت ابرماغنـه واصلدر بونك وجودنده اولان اوصاف واحوال حضرت حقدن اكا حاصلدر ولهـذا بوكا اهانت معـنی حضرت حقـه اهانت وبوكا خدمت ورعایت بنـه حضرت حقـه خدمت ورعایت اولدیغیچون حدیث قدسیـده بیورر من اهان لی ولیا فقد بارزنی بالمحاربة ﴿ مثنوی ﴾ زان تعلق كرد باجسمی اله * تاكه كردد جمـله عالم راپناه) انكچـون تعلق بی كیفله اولیا وانبیانك جسملرندن برجسمـه الله تبارك وتعـالی تعلق ایلدیكه تاكم اول جسم جمیع عالمـه پناه وملجـأ اوله نتكیم انبیـای عظـام علیهم السلام اهـل عالمه عذاب خدادن ملجأ اولدیلر (كما قال الله تعالی فی حق نبیه (وما كان الله لیعذبهم وانت فیهم) كذلك وارثان انبیا علیهم السـلام اولان دخی بعد الانبیا اهـل عالمه پنا هدر وبهم یمطرون وبهم یرزقون حدیثی بونلرك حقنده بومعنی یه كوا هدر ﴿ مثنوی ﴾ كس نیابد بردل ایشان ظفر * برصدف اید ضررنی بركهر) انلرك كوكلی اوزره كیمسـه ظفر بولمز یعـنی ضرر ایرشـدرمكه قادراولمز ضرر صدفه كلور كهره كلمز ﴿ مثنوی ﴾ ناقهٔ جسم ولی رابنده باش * تاشوی باروح صالح خواجه تاش) ولینك جسمی ناقه سنه بنده اول اكا جان ودل ایله خدمت قیل تاصالح پیغمبر علیه السلامك روحیله خواجه تاش اولهسن ویاخود صالح اولان روحله برخواجه نك قولی اولهسن پس حصه بیانندن قصه بیـانه رجوع ایدوب بیوررلر ﴿ مثنوی ﴾ كفت صالح چونكه كردیدابن حسد * بعدسه روز ازخدا نقمت رسد) صالح پیغمبر علیه السلام اول قومه ایتدی ای قوم چونكم بوحسدی ایلدیكز اوچ كوندنصكره خدادن سزه نقمت وعقو بت ایریشور ﴿ مثنوی ﴾ بعدسه روزدكر ازجان سـتان * افتی آید كه داردسـه نشـان) دیكر اوچ كوندنصكره جان الیجیدن برآفت كلوركه اوچ نشـان طور

﴿ مثنوی ﴾ رنك روی جملتان كردد كر * رنك رنك مختلف اندر نظر) جمله كزك یوزینك رنكی متغیر اولور نظرده رنك رنك مختلف اولور یعنی بری بریكزك نظریكزده وجوهكزك رنكلری الوان مختلفه اوزره اولور ﴿ مثنوی ﴾ روزاول رویتـان چـون زعفران * دردوم روسرخ همچون ارغوان) اول كونده سزك یوزكز زعفران كبی اولور ایكنجی كونده سزك یوزیكز ارغوان كبی قزل اولور ﴿ مثنوی ﴾ درسوم كردد همه روها سیاه * بعدازان اندررسد قهراله) اوچنجی كونده جمیع یوزلر سیاه اولور اول كوندنصكره حق تعالینك قهری ایریشور ﴿ مثنوی ﴾ كرنشـان خواهیـد ازمن زین وعید * كرهٔ ناقه بسـوی كه دوید) اكر بووعید غضبندن بندن اسـترسـكز ناقه نك یاوریسـنه طاغ جانبنه یلیكز ﴿ مثنوی ﴾ كرتوانیـدش كرفتن چاره هست * ورنه خود مرغ امیـد ازدام جست) اكر آنی طوتمغه قادر ایسكز خلاصه چاره واردر واكر كره یه ایرشمكه ممكن اولمیه امید مرغی طوزاقدن صچرادی یعنی عذابدن خلاصه امید طوتمغك كه خلاصه مجال یوقدر پس اول قوم كرهنك اردنجه یلدیلر ﴿ مثنوی ﴾ كس نتانست اندران كره رسید * رفت در كهسـارها شدناپدید) اول كره یه ایرمكه كیمسه قادر اولمدی طاغلرایچنه كندی ناپدید اولدی ﴿ مثنوی ﴾ همچو روح پاك كو ازتنك تن * میكریزد جانب رب المنن) مثـلا شـول پاك روح كـبی كه اول روح تنـك عارندن متنفر ونعمتلر صاحبینك جانبنـه فر ﴿ مثنوی ﴾ كفت دیدیت آن قضـیا مبرم شـدبست * صورت امید را كردن زدست) صالح علیه السـلام انلره ایتـدی كوردیكزمی اول قضـاء الهی مـبرم ومقرر اولمشـدر امید صور تنـك بوینی اورمشدر ﴿ مثنوی ﴾ كرهٔ ناقه چه باشد خاطرش * كه بجا آریدر زاحسان وبرش) ناقه نك كره سی ندر اول صالحك خا طریدر كه احسـان وابلاك ایلكده انی یرنه كتوركز خاطرش ده وبرش ده اولان ضمیرلر اكرچه صالح پیغمبر علیه السلامه عائددر لیكن هرعصرده اولان صالحـك خاطرنی اول عصرك قومی اله كتورمكه بونده تنبیه واشارت واردر ﴿ مثنوی ﴾ كربجا ایدلش رسـتیدازان * ورنه نومیدیت وساعدرا كزان) اكرانك كوكلی یرینه كله اول عذاب وعقابدن قورتلدیكز والاخلاصدن نومید ومحروم سز وسـاعدلو یكزی اصر یجیسز ﴿ مثنوی ﴾ چون شنیدند این وعید منكد ر * چشم بنهـادند وآزا منتظر) چونكم بومنكدر و بولانق وعیدی اول قوم اشتدی اول عذابك ظهورنه كوز قودیلر واكا منتظر اولدیلر ﴿ مثنوی ﴾ روز اول روی خود دیدند زرد * میزدند ازنا امیـدی آه سرد) اول كون كندیلرك یوزنی صاری كوردیلر امیـد سزلكدن صوق آه اوردیلر ﴿ مثنوی ﴾ سرخ شـد روی همه روزدوم * نوبت امید وتوبه

کشت کم) ایکنجی کون جمیعسنك یوزی قزل اولدی امید وتوبه نوبتی کم ومحو
اولدی ﴿ مثنوی ﴾ شد سیه روز سوم روی همه * حکم صالح راست
شد بی ملحمه) اوچنجی کون جمیعسنك یوزی سیاه اولدی صالح پیغمبر علیه
السلامك حکمی جنك وجدلسز راست اولدی ﴿ مثنوی ﴾ چون همه
برنا امیدی سرزدند * همچو مرغان دردوز انو آمدند) چونکه جمیعی امیدسز اولکه
باش قودیلر مرغان کبی ایکی دیزاوزره کلدیلر تنکیم طیور کاوز برا وزره چوکرلر
وآیقلرین التلرینه الوب اوتوررلر بونلر دخی ایقلرین آنکلرینه آلوب خانه لری
ایچره دیزچوکدیلر ﴿ مثنوی ﴾ درنبی آورد جبریل امین * شرح این
زانوزدن راجاثمین) تنکیم جبریل امین علیه السلام قرآن عظیمده کتوردی
بوز انواورمقك شرحنی جاثمین دیمکله تنکیم سورهٔ اعرافده حق تعالی بونلرك
جاثم اولملرندن خبر ویروب بیورر (فاخذتهم الرجفة) پس بوقومی زلزله
واضطراب اخذ ایلدی (فاصبحوا فی دارهم جاثمین) پس بونلر اولرنده صباحه
جاثمین داخل اولدیلر جاثم دیز چوکیجی یه دیرلر پس بونلرك حالندن وقت بلاده
مؤدباوالوب دیزچوکوب جانب حقه متضرع اولان کیمسه لره خطاب ایلك
طریقیله حصه وارشاد بیوررلر ﴿ مثنوی ﴾ زانوادم زانکه تعلیمت کنند *
وزچنین زانوزدن بیمت کنند) ای وقت نزول وبلاده دیزچوکوب متضرع اولان
کیمسه دیزی اولدمده یره اورکه سکا ناصحلر تعلیم ایلرلر وبونلر کبی دیزچوکمکدن
وبی وقت تضرع ایتمکدن سنی قورقودرلر ﴿ مثنوی ﴾ منتظر کشتند زخم
قهررا * قهر آمد نیست کرد آن شهررا) قوم ثمود قهر الهی زخمنه منتظر اولدیلر
قهر الهی کلدی اول شهری وخلقنی یوغ ایلدی ﴿ مثنوی ﴾ صالح از
خلوت بسوی شهر رفت * شهر دید اندر میان دود ونفت) صالح علیه السلام
خلوتدن شهر جانبنه کتدی شهری دود ونفت ایچنده کوردی ﴿ مثنوی ﴾
ناله از اجزای ایشان میشنید * نوحه پیدا نوحه کویان ناپدید) انلرك زیرو زبر اولمش
اجزاسندن ناله وفغان اشتدی نوحه ظاهر نوحه کویلر ناپدید وناپیدا یعنی آثار نوحه
ظاهر وذوات نوحه کران مستور وناپیدا اولمشدی ﴿ مثنوی ﴾ زاستخوانها
شان شنید اوناله‌ها * اشك ریزان جانشان چون ژاله‌ها) انلرك استخوانلرندن صالح
علیه السلام ناله‌لر اشتدی کوزیاشی دوکیجی ایدی انلرك جانی ژاله‌لر کبی یعنی
بونلری بوحالت اوزره مشاهده ایلدی ﴿ مثنوی ﴾ صالح آن بشنید وکریه
سازکرد * نوحه برنوحه کران آغاز کرد) صالح علیه السلام بونی اشتدی واغلمغه
باشلدی نوحه ایدیجلر اوزره نوحه ایتمکه شروع ایلدی ﴿ مثنوی ﴾ کفت
ای قومی بباطل زیسته * وزشما من پیش حق بکریسته) حضرت صالح علیه

السلام اول قومه بوکونه خطاب ایدوب دیدی ای باطل ایله دیرلمش برقوم
وسزدن اوتری بن حق حضورنده اغلمشم وسزدن حضرت حقه چوق شکایت
ایلمشم حضرت صالح علیه السلامك اول قومك هلاك اولمسندنصکره انلره
بوکونه خطاب ایلمسی حضرت نبی علیه السلامك بدر غزاسنده مقتول اولان
کفره‌نك اجسادنه خطاب ایلیوب بویله دیمسی کبیدر کما قال علیه السلام
(انا وجدنا ما وعدنا ربنا حقا فهل وجدتم ما وعد ربکم حقا) روایت اولنورکه
چونکه بدر غزاسنده کفار مقتول اولدیلر وانلرك اجسادلرین کتوروب برچقوره
طولدردیلر حضرت نبی صلی الله تعالی علیه وسلم انلرك اوزرینه کلوب انلره
بوکونه خطاب ایلدیلرکه تحقیقا بزربمزك وعده ایلدیکنی بولدق حق وثابت بولدق
پس سزدخی ربکزك وعده ایلدیکنی تحقیق حق وثابت بولدیکزمی حضرت عمر
رضی الله عنه ایتدی یارسول الله ارواحی اولمین اجساد مرده یه نیچون سوز
سویلرسز حضرت رسول علیه السلام اکا جواب ویروب بیوردی والذی نفس
محمد بیده ما انتم باسمع لما اقول منهم لکن لا یجیبون بوحدیث شریف دلالت ایلرکه
اشقیانك جانی بعد الخروج عن الابدان عذابده باقی اولورلر ﴿ مثنوی ﴾ حق
بکفته صبر کن برجورشان * پندشان ده بس نماند از دورشان) حضرت صالح
علیه السلام اول حینده کندیسنه ایتدی حق تعالی بکا انلرك جوری اوزره صبر ایله
دیمشدر انلره پند ویر انلرك دوروزماندن چوق قالمدی ﴿ مثنوی ﴾ من بکفته
پند شد پندازجفا * شیر پند از مهر جوشد وزصفا) حضرت صالح علیه السلام
ایدر بن حق تعالی یه دیمشدم بنم نصیحتم انلرك جفاسندن بند اولدی یعنی منعقد
اولدی زیرا نصیحت سودی مهر وصفادن قینار ودرونك محبتندن ظهوره کلور
پس متکلمدن تکرار مخاطبه التفات ایدوب اول مقهور اولان قومه بوکونه
خطاب ایلدی ﴿ مثنوی ﴾ بسکه کردید ازجفا برجای من * شیر پند
افسرد در رکهای من) زیاده جفاده که بنم حقمده ایلدیکز نصیحت سودی بنم
طمرلرمده منجمد اولدی وسزه نصیحت قطقدن قلبم نفرت قیلدی ﴿ مثنوی ﴾
حق مرا کفته ترا لطفی دهم * برسر آن زخمها مرهم نهم) حق سبحانه وتعالی
خاطرمی جبر وتسلیه ایتمك ایچون بکا دیمشدر سکا زیاده لطف ویررم اول زخملرك
باشی اوزره مرهم قورم ﴿ مثنوی ﴾ صاف کرده حق دلم را چون سما *
روفته ازخاطرم جورشما) حق تعالی حضرتلری بنم قلبمی سما کبی صاف ایلمشدر
بنم خاطرمدن سزك جورکز خاشاکنی سپورمشدر ﴿ مثنوی ﴾ درنصیحت
من شده بارد کر * کفته امثال وسخنها چون شکر) تکرار مرحمت وشفقت
جهتندن بن سزه نصیحتده اولمشم شکر کبی سوزلر ومثللر دیمشم ﴿ مثنوی ﴾

شیر تازه ازشکر انگیخته * شیر وشهدی با سخن آمیخته) شکردن تازه سود پیدا ایلمش ایدم سوز ایله برشهد وشیری قرشدرمشدم یعنی لطیف وشیرین سوزلر دیمشدم ﴿ مثنوی ﴾ در شما چون زهر گشته آن سخن * زانکه زهرستان بدید ازبیخ وبن) سزك وجودکزده اول لطیف وشیرین اولان سخن زهر کبی اولمشیدی زیرا که اصلندن وکوکندن زهرستان ایدیکز ﴿ مثنوی ﴾ چون شوم غمکین که غم شد سرنگون * غم شما بودید ای قوم حرون) نیچون غمکین اولم که غم باشی آشغی اولدی ای تند وحرون قوم بکا غمسز اولدیکز ﴿ مثنوی ﴾ هیچ کس بر مرك غم نوحه کند * ریش سر چون شد کسی مو بر کند) هیچ کیمسه غمك مرك وزوالی اوزره ناله ونوحه ایلرمی چونکه باشك یاراسی کندی بر کیمسه اندن اوتری قیل قوپردمی واناك زوالی ایچون صاچن صقالن یولوب فریاد قیلورمی ﴿ مثنوی ﴾ رو بخود کرد وبگفت ای نوحه کر * نوحه اترا مینبرزد آن نفر) صالح علیه السلام کندیسنه توجه ایلدی وایتدی ای نوحه کر اول نفر سنك نوحکه دکز ﴿ مثنوی ﴾ کژ مخوان ای راست خواننده مبین * کیف آسا خلف قوم ظالمین) سورهٔ اعرافده اولان آیت کریمه یه اشارتدر الله تبارك وتعالی حضرت شعیب علیه السلامه بیوررلر (الذین کذبوا شعیبا کانوا هم الخاسرین فتولی عنهم وقال یاقوم لقد ابلغتکم رسالة ربی ونصحت لکم فکیف آسا علی قوم کافرین) شول کیمسه لرکه شعیبی تکذیب ایلدیلر من حیث الدین والدنیا خسرانه مخصوص همان انلر اولدیلر جناب حق بونلره عذاب کوندروب مقهور اولدیلر بعد نزول العذاب حضرت شعیب علیه السلام بونلردن اعراض ایلدی ودیدیکه ای قوم تحقیقا بن سزه ربمك رسالتنی ابلاغ ایلدم وکمال لطف وملایمتله موعظه ونصیحت سویلدم قبول ایلمدیکز پس حضرت شعیبك قومنك هلاك اولمسی اوزره حزنی مشتد اولدی پس کندی کندیه انکار ایدوب دیدیکه فکیف اسا بن نه حالله محزون اولورم کافرلر قومنك هلاکی اوزره اسا نفس متکلمدر اسی یأسی دن دردنجی بابدندر اسی فلان علی مصیبة دیرلر قچن بر کیمسه بر مصیبت اوزره محزون اولسه اما بوراده ایکی سؤال وارد اولور بری بو بیت که حضرت صالح علیه السلام لسانندن قومنك هلاکی اوزره محزون اولمق صددنده دیمشدر آیت کریمه ایسه حضرت شعیب علیه السلام لسانندندر پس نیجه موافق اولور ایکنجیسی بوکه آیتده کافرین وبیتده ظالمین واقع اولمشدر پس نکته ندر جواب بودرکه (لانفرق بین احد من رسله (نکته سنی مشعر اولور وانبیانك کمال اتحادلرنی اعلام قیلور بونکته یه تنبیه ایلمك ایچون مصرع اولده اکری اوقومه ای قرآنی

طوغری اوقورن بیوردیلر یعنی ای مبین طوغری اوقورن فی الحقیقه شعیب علیه السلامك بویله دیمسی همان صالح علیه السلامك بویله دیمسیدر وبالعکس امدی قرآنی اکری اوقومه واتحاد انبیا علیهم السلامی فهم ایده کور کندیکی مرتبهٔ تفرقه ده قومه دیمك اولور وکافرین دیمك دخی نظمه مناسب ایکن ظالمین ایراد ایلملری انکیچوندرکه کفرله ظلمك مابیننده عموم وخصوص واردر اولا کافرك ظالم اولدیغنی اشعار ایلمریالکز شرك وکفر ظلم عظیمدر وثانیا ظلمه یه دخی شامل اولور پس ظلمك دخی هلاکنه تأسف وتلهف ایلمکی اعلام ایلر ﴿ مثنوی ﴾ بازاندر چشم ودل او کریه یافت * رحمتی بی علتی دروی بتافت) کیروا وصالح علیه السلام کوزنده وقلبنده کریه وکریه نك باعثی اولان وقتی بولدی برسببسز رحمت انك وجودنده ظاهر اولدی ﴿ مثنوی ﴾ قطره می بارید وحیران گشته بود * قطرهٔ بیعلت ازدریای جود) کوزندن قطرهٔ سرشکی یاغدردی وحیران اولمشدی جود وکرم دریاسندن سبب وعلتسز برقطره ایدی ﴿ مثنوی ﴾ عقل او می کفت کین کریه زچیست * برچنان افسوسیان شاید کریست) صالح پیغمبر علیه السلامك عقلی کندیسنه ایتدیکه بو کریه ندندر انجلین تمسخر واستهزا ایدیجیلر اوزره اغلمق لایقمیدر ﴿ مثنوی ﴾ برچه می کریی بکو برفعلشان * برسپاه کینهٔ بد نعلشان) نیچون اغلرسن سویله انلرك فعللری اوزره می اغلرسن انلرك بدنعل اولان یعنی بدروش اولان کینه سی عسکری اوزره می اغلرسن بدنعل بدروش معناسنه اولور ﴿ مثنوی ﴾ بردل تاریك پرزنكارشان * برزبان زهر همچون مارشان) انلرك پرزنكار تاریك کوکلی اوزره می اغلرسن انلرك مار کبی زهرلی زبانی اوزره می کریه ایلرسن ﴿ مثنوی ﴾ بردم ودندان سکسارانه شان * بردهان وچشم کژدم خانه شان) لغت حلیمیده دیرکه سکسار برکونه مخلوقدر ایت باشلو طوکز دیشلو کجی صقاللو فیل قولقلو کوزلری صاری وکودهلری چوید رنکلو اکثر قالون جزیره سنده اولور یعنی حضرت صالح علیه السلام کندیلرینه تسلی ویروب دیدیکه ای صالح بونلرك نه سنه اغلرسن بونلرك سکسار دیشی وقویریغی کبی دندان ودملری اوزره می اغلرسن ویاخود کژدم خانه سی کبی اولان کوزلری واغزلری اوزره می اغلرسن دیمك اولور انلرك عقرب خانه سی اولان دهان وچشمی اوزره می اغلرسن یعنی کریه ومرحمتك انلرك کژدم کبی موذی اولان زبانلری اوزره وبدنظرلری اوزره میدر ﴿ مثنوی ﴾ برستیز وتمسخر وافسوسشان * شکر کن چون کرد حق محبوسشان) انلرك عنادی وطعن وتمسخر واستهزاسی اوزره می کریه ایلرسن شکر ایله که حق تعالی انلری زندان قهر ایچره حبس ایلدی ظالم اولان قومك هلاك اولمسی وآردی کسلوب منقطع

اولمسی بر نعمتدر بو نعمتك مقابله سنده دخی حق تعالی یه حمد وشکر ایلمك کلام عزتله اشارت اولنمشدر کما قال الله تعالی (فقطع دابر القوم الذین ظلموا والحمد لله رب العالمین) ﴿ مثنوی ﴾ دستشان کژ پایشان کژ چشم کژ * مهرشان کژ صلحشان کژ خشم کژ) انلرك الی اکری انلرك آیاغی اکری کوزی اکری انلرك محبتی اکری انلرك صلحی اکری خشمی اکری یعنی اکری طوتیجی واکری کیدیجی واکری کوریجی برقومدر که درست رفتاری یوقدر واکری محبت ایدیجی واکری صلح ایدیجی واکری غضب ایدیجی برطائفه درکه مستقیم الاحوال اولمیوب برحاللری لله دکلدر ﴿ مثنوی ﴾ ازپی تقلید وزرایات نقل * پانهاده برسر این پیر عقل * پیرخری جمله کشته پیرخر * ازریای چشم وکوش همدکر * از بهشت آورد یزدان بندکان * تانماید شان سقر پروردکان) تقلید برآخر کیمسه نك قولنی وفعلنی بوینته قلاده کبی لازم ایدوب انك قولنه وفعلنه من غیر نظر وتأمل اعتقاد ایلیوب تابع اولمقدیرلر کما قال صاحب التعریفات (التقلید عبارة عن اتباع الانسان غیره فیما یقول و یفعل معتقد للحقیقة من غیر نظر وتأمل فی الدلیل کأن المقلد جعل قول الغیر و فعله قلادة فی عنقه) حضرت صالح علیه السلام لسانندن بو ابیات نصیحت سماتی ایراد ایدرلر ولیکن هر مقلد اولان کیمسه یه دخی تعریض وتوبیخی مراد اولنور دیدیلرکه بوقوم بیسداد آباء واجدادلرینه تقلید ایلملرندن اوترو دخی نقل وروایات رایانندن اوتری یعنی علملرندن اوتری پیر عقلك جالی اوزره یعنی عقل معادك و یاخود حضرت صالح علیه السلام پرسدادك جالی اوزره آیق قودیلر ورایات نقلیات وروایاته اویدیلر یعنی هربارکه صالح علیه السلام هرامت اهل تقلیدی حقیقت وهدایت جانبنه دعوت ایلسیدی سلفلرینك اقوال واعمالنه جاهلا عن حقیقة الحال اتباع ایدرلر وروایات ومنقولاتی پیشوا ایدوب اردنجه کیدرلر چون پیر عقل وعالم حقیقت نقل اولان مرشد صالح بونلری دعوت ایلسه انك جمال ارشاد هدایتنك اوزرینه آیق قورلر واسلاف متقدمینك اقوال واعمالن بلا شعور سند ایدینوب دیرلرکه (انا وجدنا اباءنا علی امة وانا علی آثارهم مقتدون وکما قال تعالی فی ذم اهل التقلید من المشرکین والکفرة (واذا قیل لهم اتبعوا ما انزل الله قالوا بل نتبع ما الفینا علیه آباءنا اولو کان آباءهم لایعقلون شیئا ولایهتدون) بو اهل تقلید کردن جانلرینه سلفلرینك اقوال واعمالنی قید وقلاده ایلدکلری ایچون پیرحر وآزاده اولدیلر بعض نسخه ده خاء معجمه ایله واقع اولمشدر بو تقدیر اوزره پیرخر یعنی پیرصاتون آلیجی اولمدیلر بلکه جمله سی پیرخر اولدیلر بری برلرینك کوشنه وسمعنه وچشمنه ریا ایلملرندن اوتری یعنی اکا بروا ءالبسنك کوزلرینه عادت اوزره

اولان عملرین کوسترمك وقدمایه ایلدکلری متابعتی انلرك کوشنه اسماع ایلملرندن اوتری بند تقلیده اسیر و یولار لنمش برحر پیر بی تدبیر کبی اولدیلر زیرا اکر اول عادت اوزره ایلدکلری عبادتی ترك ایدوب پیر عقله و عالم حقیقت نقله متابعت قیلسه لردی انلرك روسا وعلماسی انلره طعن وملامت وذم وغیبت ایدرلردیکه کوردکمی فلان کیمسه بی آباء واجدادی طریقن ترك قیلدی وواروب فلان کیمسه یه تابع و بنده اولدی کما یقولون فی زماننا هذا فی تارك التقلید و سالك طریق التوحید پس جناب حضرت جنت اعلادن ارشاد ودعوت ایچون بوعالمه انبیا واولیادن بنده لر کتوردی تا انلره کوستره پرورده لری یعنی جهنم ایچون پرورده وآماده اولنلر یکه انلرك علامتی تقلیدی ترك ایتمك وتوحید واسلام یولنه کتمکدر

﴿ در بیان معنی مرج البحرین یلتقیان ﴾

انك معناسی بیاننده درکه حق تعالی حضرتلری (مرج البحرین یلتقیان بینهما برزخ لایبغیان) بیوردی مرجت الدابة دیرسن چون دابه یی مرعایه ارسال ایلمك (مرج البحرین) ای ارسلهما الله یعنی الله تبارك وتعالی ارسال ایلدی بحر تلخ و بحر شیرینی بری برینه (یلتقیان) ای یتجاوزان و یتماس سطحهما یعنی بری برینه تجاوز ایدوب سطحلری بری برینه مماس اولدی (بینهما برزخ) ای حاجز حصین من قدرة الله (لایبغیان) ای لایبغی احدهما علی الاخر بالممازجة وابطال الخاصیة یعنی حدلرندن تجاوز ایدوب بری برینك خاصه سن ابطال ایتمزلر (فبأی آلاء ربکما تکذبان) خطاب ثقلینه در یعنی ربکزك فنغی نعمتنه تکذیب ایدرسکز ای جن وانس ﴿ مثنوی ﴾ اهل نار وخلد رابین همدکان * در میانشان برزخ لایبغیان) اهل جنت واهل جهنمی سن همدکان کورکه ایکیسی بردکانده اوتورلر انلرك اورته سنده بر برزخ و پرده واردرکه ایکیسی بری برینك مرتبه سنه تجاوز ایلمزلر ﴿ مثنوی ﴾ اهل نار واهل نور امیخته * درمیانشان کوه قاف انکیخته) اهل نار واهل نور بری برینه ظاهرا قریشمشدر لیکن انلرك مابیننه من حیث الباطن کوه قاف قوپارلمشدر یعنی وضع اولمشدر ﴿ مثنوی ﴾ همچو در کان خاك وزر کرد اختلاط * درمیانشان صد بیابان ورباط) مثلا خاك وزر کبی که معدنده بری بری ایله اختلاط ایلدی اما خاکله زرك میانلرنده یوز بیابان ونیجه یوز رباط واردر ﴿ مثنوی ﴾ همچنانکه عقددر دروشبه * مختلط چون میهمان یکشبه) اهل نور واهل نارك وهدایت شعار و ضلالت کردارك مثالی انك کبیدرکه برقلاده ده درو شبه منتظم اوله و برکیجه لك مهمان کبی اختلاط قیله آخر الامر هرکس کندی مقامنه کیدر وعقدی جناب حق قطع ایدوب برمصداق (وامتازوا الیوم ایها المجرمون) در وشبهی تمییز و تفریق

ایدوب حقد در دوحقد تقدیرنه در ﴿ مثنوی ﴾ بحررا نیمش شیرین چون
شکر * طعم شیرین رنك روشن چون قمر) اول بری برینه مختلط وملتقی اولان
نصفی شکر کبی شیریندر طعمی لذیذ ورنکی قمر کبی روشندر بحر شیریندن مراد
لطف وجماله مظهر اولان اهل طاعت واصحاب هدایت اولور ﴿ مثنوی ﴾
نیم دیکر تلخ همچون زهرمار * طعم تلخ ورنك مظلم قیروار) نصفی دخی زهرمار
کبی تلخدر طعمی آجی ورنکی زفت کبی مظلمدر بوندن مراد اصحاب کفر
ومعصیت واهل ضلالت اولور ﴿ مثنوی ﴾ هردو برهم میزنند از تحت
واوج * برمثال آب دریا موج موج) هرایکیسی بری برینه تحت واوجدن
اوررلر یعنی اهل خلد واهل نار هرایکیسی شیخی مرتبه دن وبوقرو مرتبه دن
بری برینه دقنورلر واختلاط قیلورلر دریا صوینك مثالی اوزره موج موج یعنی
دریانك صوینك موجلری آشغیدن و یوقریدن بری برینه دوقنورسه اهل
جنت واهل جهنم دخی بری برینه انك کبی قرشوب خلط قیلورلر ﴿ مثنوی ﴾
صورت برهم زدن ازجسم تنك * اختلاف جانهادر صلح وجنك) مقدما
بحر وحدتك نصفی شکر کبی شیریندر مراد اسماء لطفیه وجمالیه در ونصفی
زهرمار کبی تلخ ورنکند مظلمدر که مراد اوصاف قهریه وجلالیه در بوایکی
کونه اسما واوصاف آب دریا کبی موج موج دریای وحدتدن حاصل اولوب
اسفلدن واعلادن بری برینه اوریلوب ومختلط قیلنمشیدر یعنی مؤمنلرله کفارك
وموحدلرله اهل انکارك واهل نورله اهل نارك اختلاط واختلافیدر وانفسده
جسم تنکدن بری برینه اورمسنك وظهور قیلمسنك صورت ومثالی جانلرك صلح
وجنکده اولان اختلافیدر که صلح اثر صفت لطفیه وجنك اثر صفت قهریه در
﴿ مثنوی ﴾ موجهای صلح برهم میزند * کینها از سینها برمیکند) صلح موجلری
لطف دریاسندن حاصل اولوب بری برینه اوررلر اثری اولدر که سینه لردن کینه لری
قوپرر وازاله قیلور ﴿ مثنوی ﴾ موجهای جنك برشکل دکر * مهرهارا میکند زیر
وزبر) جنك موجلری دخی شکل آخر اوزره دریای قهرالهیدر کلوب محبتلری زیروزبر
ومحوایلر ﴿ مثنوی ﴾ مهر تلخانرا بشیرین میکشد * زانکه اصل مهرها باشد
رشد) محبت اجیلری طتلویه چکرزیرا که محبتلرك اصلی رشددر ﴿ مثنوی ﴾ قهر
شیرین را بتلخی میبرد * تلخ با شیرین کجا اندرخورد) قهروعداوت طتلوبی آجیلغه ایلتور
یعنی کندی جانبنه جذب ایدوب تبدیل ایدر زیرا تلخ شیرین ایله قچن لایق اولور یعنی قچن
شیرینلك جانبی غالب اولسه تلخلکی کندی یه جذب ایدوب انك تلخلکنی محو وتبدیل ایلر
کذلك تلخلك دخی غالب کلسه شیرینلکی کندی یه جذب ایدوب محو وتبدیل ایلر انکیچونکه
تلخلك شیرینلکله معا برده جمع اولمق لایق وقابل اولمزیرا ایکیسی بری برینه
ضدلردر ضدینك اجتماعی ایسه ممکن دکلدر ﴿ مثنوی ﴾ تلخ وشیرین زین

نظرنا بدید * ازدر یچهٔ عاقبت دانند دید) آجی وطتلو بونظردن ظاهر کلمز یعنی
مثنوی اولان تلخلك وشیرینلك بوحس ظاهر ایله مدرك اولمز اهل بصیرت بونك
ادراکنی عاقبت پنجره سندن کورمکی بیلورلر یعنی عاقبت بین ایله اولان کوزله
کورمکه قادر اولور ﴿ مثنوی ﴾ چشم آخربین تواند دید راست * چشم آخر
بین غرورست وخطاست) آخر وعاقبت بین اولان کوز راست کورمکه قادر اولور
آخور بین کوز غرور وخطادر یعنی بوعالم صورتکه روح حیوانینك آخوری کبیدر
وچشم ظاهر انجق بوعالم صورتی کور بجیدر پس خطا وغلطدن خالی دکلدر
بوذکر اولنان تلخ وشیرینلکی چشم ظاهر کورمکه قادر اولمز بلکه بونی کورمکه
عاقبت بین اولان عبرت کوزی کرکدر دیمك اولور ﴿ مثنوی ﴾ ای بسا شیرین که
چون شکر بود * لیك زهر اندر شکر مضمر بود) حضرت مولانا قدس الله سره
العزیز بعده شرح اوصاف المتضادة ومظاهرها المتقابلة فی الافاق والانفس
اوصاف ملتبسه و بازکونه نك شرحنه و بو افعال ملتبسه یی تمییز قیلان طائفه نك
تفاوتنك تفسیرنه شروع ایدوب بیوررلر که ای چوق اسماء لطفیه وجمالیه مظهری
صورتا شیرین واطیف شکر کبی شیلر واردر که بوصورت اهلی انلری لطف الهی
ونعمت ربانی عد ایلر لکن زهر قهر اول شکرك ایچنده مضمر واول نعمتك ایچنده
نقمت مستتردر کما قال علی کرم الله وجهه سبحان من اتسعت رحمته لاولیائه فی
شدة نقمته واشتدت نقمته لاعدائه فی سعة نعمته انکیچون اطراف جنت مکاره وشدتله
وحوالیٔ دوزخ شهوت ولذتله احاطه اولنمشدر کما قال علیه السلام (حفت الجنة
بالمکاره وحفت النیران بالشهوات) حضرت رسالتپناه علیه السلامك (اللهم ارنا الحق
حقا وارزقنا اتباعه اللهم ارنا الباطل باطلا وارزقنا اجتنابه اللهم ارنا الاشیاء
کما هی) بیورملری بو اشیای مزوره یی وافعال مزخرفه یی تمییز ایچوندر که حضرت
رب العبادن استمداد ایلمك ارشاددر زیرا هرکس اشیای مشتبهه وملتبسه نك
تمییزنه قادر دکلدر الا اللهك علم ومعرفت وتمییز وکیاست ویردیکی قوللر در پس
بودین وطریقده اولان مشتبهات وملتبساتی هرکس علم وکیاستی مقداری فهم
ایلر ﴿ مثنوی ﴾ انکه زیرکتر شود بشناسدش * وان دکر چون برلب ودندان
زدش) اولکه غایتله اعرف عرفادر وزیرکتردر لطف ونعمتله مزور ومستتر
اولان قهر وغضبی رایحه سیله اکلر وعلم وکیاستده بومرتبه اولمین اول پرغیریسی
چونکه انی لب ودندانینه اوره اول وقت اکلر و بوندن دخی ناقص اولان اغزینه
داخل اولدقده بیلور ﴿ مثنوی ﴾ پس لبش ردش کند پیش ازکلو *
کرچه نعره میزند شیطان کلوا) پس انك لبی اول زهرناك اولان شیئی رد ایلر
بوغازنه دخول ایتمدن اول اکرچه شیطان بیکوز دیو نعره اورر ﴿ مثنوی ﴾

وان دکر رادرکلو پیدا کنند * وان دکر رادر بدن رسوا کنند) واول برینه
بوغازنده پیدا ایلر یعنی علم ومعرفتده ذکر اولنان کیسه‌لردن ناقص تراولان
کسه‌نك طعام حرام بوغازنده قبل الدخول الی بطنه ظاهر اولور واول برنی
قارننه داخل اولدقدنصکره بدننده رسوا ایلر ﴿ مثنوی ﴾ وان دکر رادر
حدث سوزش دهد * ذوق آن زخم جکر دوزش دهد) واول برینه حدث
وقتنده یاقیقلق ویرر اول طعام حرامك ذوقی جکر دلیجی زخم ویرر یعنی حرام
خور اولنك حین استنجاده اول حرامك سوز ومضرتی ظاهر اولوب انك ذوقی
اکا جکر دلیجی المو زحمت ویرر انك شکمنی ویا مقعدنی دردو بلالرده ایرکورر دیمك
اولور بوطائفه نوعا حق تعالی رحمتنه مظهر اولنلردر که عن قریب جزالرینی
دنیاده جکمش اولورلر وتأدیب الهی ایله مؤدب اولوب توبه قیلورلر
﴿ مثنوی ﴾ وآن دکر رابعد ایام وشهور * وآن دکر رابعد مرك از قعر کور)
واو برینه نیجه ایام وشهوردن صکره حالت نزعده پیدا اولور واو برینه بعد
الموت قبر دبننده معلوم اولور ﴿ مثنوی ﴾ ورد هندش مهلت اندر قعر
کور * لابدان پیدا شود یوم النشور) واکر مقبره دبنده اکا مهلت ویررلر واول
حرامك عذابنی کورمیوب انده سالم اوله لابد اول زهرك اثری حشر ونشر کوننده
پیدا اولور ﴿ مثنوی ﴾ هر نبات وشکری را درجهان * مهلتی پیداست
ازدور زمان) هر نبات وشکر ایچون جهانده دور زمانده برمهلت پیدا در یعنی
هرشیء ایچون زمانك دورنده برمدت وبرساعت واردر اول مدت کلمینجه اول
کار ظهوره کلز ﴿ مثنوی ﴾ سالها باید که اندر آفتاب * لعل یابد رنك
ورخشانی وتاب) مثلا ییللر کرکدر که آفتابك پرتو تربیه‌سنده لعل رنك و براقلق
وپرتو بوله ﴿ مثنوی ﴾ بازتره درد وماه اندر رسد * بازتاسالی کل احمر رسد)
کیرو برکتره واکا مانند اولان سبزه ایکی آیده کماله یتشوب کیرو قرمزی کل بر ییله
دکن ایریشور کل احمره تخصیص حسن ورداحمر لطیف اولدیغی حسبیله در
بوخصه غیری کللر دخی بوحکمده داخلدر ﴿ مثنوی ﴾ بهر این درمود
حق عزوجل * سورة الانعام درذکر اجل) هوالذی خلقکم) من طین اول الله درکه
سیزی خلق ایلدی طیندن مادهٔ اولی طیندر یاخود مضاف محذوف اوله ای
خلق اباءکم من طین دیمك اوله (ثم قضی اجلا) اندن صکره قضا ایلدی براجل
غیر معین که موتدر (واجل مسمی عنده) واجل معین اول اللهك قتنده مثبتدر
متغیر اولمز اجل مسمادن مراد قیامت اوله ویاخود ابتدای خلقتدن موته وارنجه
اولان مدت اوله (ثم انتم تمترون) ای ثم انتم بعد ما علمتم قدرته علی ابدائکم وافنائکم
واحاطة علمه بکم تشکون فی قدرته فتثبتون لغیره قدرة وتأثیرا یعنی اللهك قدرتی

بلدکدن صکره ای کافرلر مرا وعناد ایدوب شك ایلدیکز حضرت خداوندکار
دخی بوکا مناسب بیوررلر جناب حق عزوجل بوندن اوتری بیوردی سورهٔ انعامده
اجل ذکر ایلسنده یعنی جمیع نباتات وحیوناته برمدت ومهلت معین قیلمشدر
زمانی کلدکده نه برساعت تأخیر ونه برساعت تقدیم ایدر ﴿ مثنوی ﴾ این
شنیدی مو بمو بت کوش باد * آب حیوانست خوردی نوش باد) بوسر وحکمت
رحمانی سوزنی اشتدکسه جمیع مو بك بشقه بشقه قولاق اولسون بوسوزی که
استماع ایلرسن معنوی آب حیواندر اکر ایجدکسه نوش اولسون ﴿ مثنوی ﴾
آب حیوان خوان مخوان این را سخن * روح نو بین درتن حرف کهن) بوکلامه
آب حیوان اوقو سوز اوقومه که قلوب ارواحی احیا ایدیجیدر اسکی حرف تننده
یکی روح کور حروف منقطع وکلمات وتراکیب اسکیمش شیلردر وتن کهنه کبیدر
بومعانی لطیفه واسرار شریفه که بونظمه کتورمشزدر حرف کهن تننده یکی
روح کبیدر پس سن بوکلمات حیات بخشی ابدان حروف عتیقه ایچره تازه واطیف
روح کبی کور دیمك اولور ﴿ مثنوی ﴾ نکتهٔ دیکر تو بشنو ای رفیق *
همچو جان اوسخت پنهان ودقیق * درمقامی هستهم این زهرمار * ازتصاریف
خدای خوشکوار) بیوررلر که بومحلده برخوش نکته واردر سن انی استماع ایله
ای رفیق که اونکتهٔ جان کبی زیاده پنهان ودقیقدر بعض نسخه‌ده سخت وپیدا
ودقیق واقع اولمشدر بوتقدیر اوزره معنی اول نکته عارفه نسبتله جان کبی زیاده
ظاهر وبعض کیسه‌یه نسبتله دقیق ونهاندر دیمك اولور واول نکته بودرکه
نعمت ودولت دنیوی ولذت وشهوت جسمانی عباد اللهدن جمیعسنه ضرر
ایلینلردن دکلدر بلکه اهل نفس واهل صورت اولنلره محضدر وبرمقامده دخی
هم بوزهرمار خدایه منسوب اولان تصاریفدن خوشکوار اولدی یعنی کمال ایرنلرك
وکدورات نفسانیه‌دن صفوت بولنلر مقامنده بولذات نفسانی وشهوات جسمانی
ودولت وعزت وریاست وبونلر امثالی ضرر دهنده وهلاك کننده شیلر بونلره
ضرر ویرمز وغضب وقهره ایرکورمز فافهم ﴿ مثنوی ﴾ درمقامی زهر
ودرجایی دوا * درمقامی کفر ودرجایی روا) برمقامده زهر درو بر یرده دوا وشفادر
برمقامده کفر وخطادر وبریرده جائز وروادر ﴿ مثنوی ﴾ کرچه انجا او کزند
جان بود * چون بدینجا در رسد درمان بود) اکرچه اومحلده یعنی مبتدینك
وجودنده اول زهرمار کبی اولان لذات نفسانیه جانه ضرر اولور چونکم بومحله
یتشه یعنی اهل کمالك وجودنه ایریشه اول ذکر اولنان لذات نفسانیه درمان
اولور ﴿ مثنوی ﴾ آب درغوره ترش باشد ولیك * چون بانکوری رسد
شیرین ونیك) مثلا غوره مرتبه‌سنده آب اکشی اولور ولکن چونکه غوره انکورلکه

ابريشه انك آبى شيرين ولطيفدر ﴿ مثنوى ﴾ بازدرخم اوشود تلخ وحرام * درمقام سركى نعم لادام) كيرو اول انكورلك مرتبه سنده شيرين وحلال اولان شيره خم ايچره اوتلخ وحرام اولور پس خمردن خل مرتبه سنه ايردكده سركه لك مقامنده نعم الادام الخل دينور وادام اطيف اولور پس شئ واحد هرمرتبه ده برآخر حكمده اولور كه مرتبهٔ ثانيده اولديغى مرتبهٔ اولده كبى اولمز كذلك لذات دنيوى وحظوظ نفسانى مبتدينك وجودنده اولديغى كبى منتهينك وجودنه نسبت ايله اولمز تتكيم بو بيان شريف ايله دخى بو معنابى تأييد ايدوب بيوررلر

﴿ درمعنئ انكه هرچه ولى كامل كند مر بدانرا نشايد كستاخى كردن وهمان فعل كردنكه حلوا طبيب رازيان ندارد امامرنجور رازيان دارد وسرماوبرف انكورراز يان ندارد اماغوره راز يان دارد ﴾

بو سرخ شريف انك معناسى بيانندهدر كه اول نسنه بى كه ولى كامل ايلر مريدلره كستاخلك ايلك وهمان اول فعلى ايلك لايق دكلدر زيرا حلوا طبيبه زيان طوقنمز اماخستهيه زيان طوقنور وصوغوق وقاراوزمه زيان طوقنمز اماغورهيه زيان طوقنور (ليغفرلك الله ماتقدم من ذنبك وماتأخر) زيرا بوآيت كريمهنك مضموننك مظهرى اولمشدر كه حق تعالى حضرتلرى حبيبى حقنده بيوردى يامحمد الله تعالى سنك ذنبكك تقدم ايلين وتأخر ايلينى بالكليه مغفرت ايلك ايچون سكا فتح مبين ايله فتحى ميسر ايلدى پس برسالك مرتبهٔ ولايته ايروب اول حضرته وارث كامل اولدقده بوآيت كريمهنك مضموننه مظهر اولوب (ماتقدم من ذنبه وماتأخر) بالكليه مغفور اولور امامبتدى اولان بومرتبهده اولنه تقليد ايلسه ضرر قيلور تتكيم بيوررلر ﴿ مثنوى ﴾ كرولى زهرى خورد نوشى شود * ورخورد طالب سيه هوشى شود) فرضا اكرولى برزهر يسه صاف عسل اولور واكر طالب ومبتدى زهر يسه سيه هوش وتيره دل اولور ﴿ مثنوى ﴾ رب هب لى ازسليمان آمدست * كه مده غيرمرا اين ملك ودست) سورهٔ صادده جناب رب العباد بيورركه (قال) سليمان عليه السلام ديدى (رب) اى بنم پروردكارم (اغفرلى) بنى يرلغه (وهب لى ملكا) وبكا برملك موهبت ايله كه (لاينبغى لاحد من بعدى) لايق اوليه براحده بندنصكره مقاتل بيوررلر كه لاينبغى لاحد من بعديدن مراد تسخير رياح وطيور وشياطيندر تتكيم آيتك اخرنده بوكادلالت ايدر وبوحديث شريف دخى بومعنايى مؤيددر تتكيم ابوهريره رضى الله عنه حضرتلرى حضرت رسول الله صلى الله عليه وسلمدن روايت بيوررلر مسلم وبخارينك متفق عليه اولديغى احاديث شريفهدندر قال عليه السلام (ان عفريتا من الجن) تحقيقا زمرهٔ جندن برعفريت يعنى برخبيث

ومنكر (تفلت) بكا نعرض ايلدى (البارحة) دون كيجه (ليقطع على صلوتى) بنم صلوتمى قطع ايتمكدن اوترى (فامكننى الله منه) اى اعطانى الله مكنة من اخذه وقدرة عليه يعنى بكا الله تعالى قدرت وممكنت ويردى (فاخذته) بن آنى طوتدم (فاردت) بن ديلدم (ان اربطه) اول عفريتى بغليم (على سارية من سوارى المسجد) مسجدك ديركارندن برديركه (حتى ينظروا اليه كلكم) حتى اول عفريته جمله كز نظر ايليه سز (فذكرت دعوة اخى سليمان) پس بن ذكر ايلدم قرنداشم سليمان عليه السلامك بودعاسنيكه ديدى (قال رب اغفرلى وهب لى ملكا لاينبغى لاحد من بعدى) فرددته پس بن اول عفريتى رد ايلدم (خاسئا) اى ذليلا پس حضرت سليمان عليه السلامك بوكلامى حسده مشابهدر ليكن خاقه عين مرحمتدن ناشى ديمشدر تتكيم حضرت خداوندكار بومحلده تصريح وتبيين ايدرلر (انك انت الوهاب) تحقيقا سن ياربى وهابسن ديدى چون حضرت سليمان پيغمبر عليه السلامدن ياربى سن بكا هبه ايلهديك كاشكه بوله ديوكه بندن غيرى يه بوملكى وبوقدرتى ويرمه ﴿ مثنوى ﴾ تومكن باغير من اين لطف وجود * اين حسد راماندواما ان نبود) الهى بندن غيرى يه بولطف وجودى ايلمه بوسوز حسده بكزر اما اول حسد اولمدى ﴿ مثنوى ﴾ نكتهٔ لاينبغى ميخوان بجان * سرمز بعدى زبخل اومدان) لاينبغى لاحد نكتهسنى جانله اوقومن بعدى سربنى انك بخل وحسدندن بيلمه ﴿ مثنوى ﴾ بلكه اندرملك ديد اوصدخطر * موبمو ملك جهان بد بيم سر) بلكه حضرت سليمان عليه السلام ملكده يوزخطر كوردى جهان ملكى موبمو باش قورقوسى اولدى ﴿ مثنوى ﴾ بيم سر بابيم سر بابيم دين * امتحانى نيست مارا مثل اين) سلطنتده وصورى اولان دولتده دين قورقوسيله جان قورقوسيله باش قورقوسى واردر كمرسيله اولان سردن مراد جان اولور برامتحان بزم ايچون بونك كبى يعنى بوسلطنت ودولت كبى يوقدر تتكيم مصابيحده امام بغوى بوحديثى باب امارتده روايت بيوررلر قال عليه السلام (انكم ستحرصون على الامارة وانها ستكون عليكم ندامة فنعمت المرضعة وبئست الفاطمة) ﴿ مثنوى ﴾ پس سليمان همتى بايدكه او * بكذرد زين صدهزاران رنك وبو) پس برسليمان همت كركدركه اودولت وسلطنته مغرور اولميوب بونجه يوز بيك رنك وبويدن كچه وامور دنيويه يه محبت ايتميه ﴿ مثنوى ﴾ باچنان قونكه اوراودهم * موج آن ملكش فرو مى بست دم) انچاين قوتله كه حضرت سليمان عليه السلام ايدى اول ملكك موجى انك نفسنى بغلدى تتكيم صافنات جياد اكا عرض اولندقده انك سيرنه مشغول اولوب ايكندى نمازى فوت اولوب حتى شمس غروبه واردى تتكيم حق تعالى حضرتلرى سورهٔ صادده اندن خبر بيوردى

(اذعرض عليه بالعشى الصافنات الجياد فقال انى احببت حب الخير عن ذكر ربى
حتى توارت بالحجاب) ﴿ مثنوى ﴾ چون برو بنشست زين اندوه كرد * بر همه
شاهان عالم رحم كرد) چونكه بو غصه دن حضرت سليمان عليه السلام اوزره
غبار اوتوردى جميع عالم پادشاهلرى اوزره ترحم ايلدى ﴿ مثنوى ﴾ شد شفيع
وكفت اين ملك ولوا * باكمال ده كه دادى مر مرا) سليمان عليه السلام شفيع اولدى
وايتدى الهى بو ملك ولواىء شول كمال وقدرتله وير كه بكا ويردك يعنى بو دولت
وامارتى شول كيمسه يه وير كه اكا كمال وعدالت وعصمت ويرمش اوله سن تكيم آنى
بكا ويردك تا اول عدالت وكمال ايله اولان كيمسه بو دولت وامارتك حقندن كاوب
ديننده ضرر كلميه ﴿ مثنوى ﴾ هر كرا بدهى وبكنى آن كرم * او سليمانست
انكس هم منم) كمال وعدالتى وحسن خصالى هر كيمسه كه ويرسن واكا عطا ايليه سن
اول كيمسه زمانه سنك سليمانيدر واول كيمسه فى الحقيقه هم بنم بندن غيرى اولمز
﴿ مثنوى ﴾ او نباشد بعدى او باشد معى * خود معى چه بود منم بى مدعى)
اول كيمسه بعدى اولمز بلكه معى اولور يعنى بندن صكره اولمز بنمله بيله اولور
اكرچه زمان حسبيله بندن صكره كلديسه ده مرتبه اعتبار ايله بنمله بيله در معى
خود ديمك ندر اول بنم بى نزاع وبى مدعى زيرا معيت ايكى شىء بر يرده اولمقدر
حقيقة وجوده نظر اولندقده معيت واثنينيت قالمز بلكه بونده ظهور ايلين عينيله
انده ظهور ايلين اولور بو جهتدن بو او اولور بى نزاع ﴿ مثنوى ﴾ شرح
اين فرضست كفتن ليك من * بازمى كردم بقصه مردوزن) بو سوزك شرحنى
ديمك فرضدر يعنى خود معيت ندر عينيله اول كيمسه بى خصومت بنم ديمه سنك
شرحنى ديمك فرضدر زيرا بونكله انك ما بيننده اتحاد معنوى نه جهتدن
اولديغنى توضيح قيلمق لازم وواجبدر وليكن بن كيرو مردوزن قصه سنه
رجوع ايلرم

﴿ مخلص ماجراى عرب وجفت او ﴾

يعنى عربك وانك جفتنك ماجراسنك وخلاصنك محلى بياننده در مخلص اكر
مصدر ميمى اولورسه خلاصى بياننده در ديمك اولور ﴿ مثنوى ﴾ ماجراى
مردوزن را مخلصى * بازمى جويد درون مخلصى) مردوزنك ماجراسيچون
بر مخلصى بر مخلصك درونى كير واستر مخلصدن مراد حسام الدين افندى
حضرتلرى اولور ﴿ مثنوى ﴾ ماجراى مردوزن افتاد نقل * اين مثال
نفس خود ميدان وعقل * اين زن ومردى كه نفست وخرد * نيك بايستست بهر
نيك وبد * وين دو بايسته درين خاكى سرا * روز وشب در جنك واندر ماجرا)
مردوزنك حكايه وماجراسى نقل واقع اولدى بونى عقل ونفسكك مثالى بيل

كه قصه دن حصه بودر بو زن ومردى كه بزذكر ايلدك مراد نفس وعقلدر ايو
كركلودر ايودن وكتودن اوترى وصالح وطالحدن اوترى وبو ايكى لازم
ضرور يكه نقدر بو دار دنياده وياخود بو خاكه منسوب اولان جسم اونده
كيجه كوندز جنك وماجراده ونزاع وچون وچراده درلر تكيم هر برينك
اقتضاسنى ونزاع وآرزوسنى نظمه كتوروب بيورر ﴿ مثنوى ﴾ زن همى
خواهد حوايج خانقاه * يعنى آب روونان وخوان وجاه) زن همیشه خانقاهك
حوايج واوازمنى استر يعنى آب روى ونان وخوان وجاه طلب ايلر كه حوايج
خانقاهدن مراد بونلردر ﴿ مثنوى ﴾ نفس همچون زن پى چاره كرى *
كاه خاكى كاه جويد سرورى) نفس زن كبى چاره ايدبجلك ايچون يعنى
مرادينك حصولى ايچون كاه خاكى وتواضع وتذلل ايدبجى اولور كاه عظمت
وسرورلك استر ﴿ مثنوى ﴾ عقل خود زين فكرها آكاه نيست * در
دماغش جز غم الله نيست) عقل معاد خود نفسك ايلديكى بو فكرلردن اكاه
دكلدر انك دماغ وفكرنده الله غمندن غيرى بوقدر ﴿ مثنوى ﴾ كرچه سر
قصه اين دانه ست ودام * صورت قصه شنو اكنون تمام) اكرچه قصه نك
سرى بو دانه ودامدر يعنى قصه دن حصه بو عقل ونفسدر كه دانه ودام كبيدر
اما شمدى قصه نك صورتنى تمام ايشت زيرا صورت معنايه ومعنى دخى صورته
لازمدر لابد صورت معناسز مفيد اولمز ومعنى دخى صورتسز ظهوره كلمز
﴿ مثنوى ﴾ كر بيان معنوى كافى شدى * خلق عالم عاطل وباطل بدى)
اكر بيان معنوى كافى اولبدى يعنى مجرد ايمان وعرفان واعتقاد اسلامه كفايت
قيليدى خلق عالم عاطل وباطل اولوردى يعنى عبادات وطاعات واعمال صالحات
وافعال حسنات ايشلكدن معطل اولوردى اما اقرار باللسان وعمل بالاركان
دخى ايمانك شرطندندر كه ظاهر باطنك عنوانندندر ﴿ مثنوى ﴾ كر محبت
فكرت ومعنيستى * صورت روزه ونمازت نيستى) اكر محبة الله مجرد فكرت
ومعنى اوليدى بو تقدير اوزره سنك صوم وصلاتكك صورتى اولمزدى وعبادات
ظاهره يه شروع ايلمك لازم كلمزدى ﴿ مثنوى ﴾ هديهاى دوستان با همدكر
* نيست اندر دوستى الا صور) دوستلرك برى برينه ارمغانلرى دوستلق
خصوصنده دكلدر الا صورتلردر اكرچه صورتلردر اما سرّينه دلالت ايدبجيلردر
﴿ مثنوى ﴾ تا كواهى داده باشد هديها * بر محبتهاى مضمر در خفا) تاكم
صورى اولان هديه لر شاهدلك ويرمش اوله خفا ودروننده مستتر اولان محبتلر
اوزره ﴿ مثنوى ﴾ زانكه احسانهاى ظاهر شاهدند * بر محبتهاى سراى

ارجمند) زیراکه ظاهرده اولان احسانلر شاهدلردر سرده اولان محبتلر
اوزره ای محترم اولان کیمسه ﴿ مثنوی ﴾ شاهدت که راست باشد که
دروغ * مست کاهی ازمی وکاهی زدوغ) سنك شاهدك کاه راست اولور
وکاهی کذب ودروغ اولور یعنی اعمال ظاهرك کاهی بی ریا خالص اولور
وکاهی مع الریا مزوره وکاذبه اولور مثلا مست کاهی دوغدن مست اولور میدن
مست اولدقده مستلکی صحیح وصادق وایراندن مست اولدقده مستلکی
کاذبدر اماناسه کندیسنی مست کوستر ﴿ مثنوی ﴾ دوغ خورده مستی
پیدا کند * هاى وهوی سرکرانیها کند) مثلا دوغ ایچمش کیمسه کذبله
برمستلك پیدا ایلر هاى وهوی باش اغرلنمقلر ایلر صحیح مست اولنلر کبی حال
انکه انده مستلکدن اثر یوقدر ﴿ مثنوی ﴾ آن مرایی درصیام ودر
صلاست * تاکمان اید که اومست ولاست) اول مرایی صیامده وصلاتده در
تاخلقه کمان کتوره که اومست محبت الهیدر ﴿ مثنوی ﴾ حاصل افعال
برونی دیکرست * تانشان باشد برانچه مضمرست) حاصل کلام افعال برونی
وصوری دیکردر یعنی احوال درونیدن غیریدر ولکن بوافعال برونی وضع
اولنمشدر نشان اوله اول نسنه نك اوزرینه که درونده مضمردرکه ظاهر باطنه
عنوان ونشان اولور اما ظاهرده اولان نشان صادق وکاذب اولمغه محتملدر بو
اجلدن مناجاته شروع ایدوب اول نشان صورینك کژ اولمسندن راست اولمسنی
فرق ایلمك ایچون حق تعالی حضرتندن تمیز ایلمك طلب ایدرلر وغیریلره
دخی بوخصوصده خدای تعالیدن تمیز استمك ایچون ارشاد بیوررلر
﴿ مثنوی ﴾ یارب این تمیزده مارا بخواست * تاشناسیم آن نشان کژ زراست)
یاربی سن بزه طلب وسؤال ایتمکله اول تمیزی ویرتاکم اول اکریلك نشانی طوغریدن
اکلیه لم وکاذبی صادقدن فرق ایلیلم ﴿ مثنوی ﴾ حس راتمیز دانی چون شود
* انکه حس بنظر بنور الله بود * کر اسر نبود سبب هم مظهرست * همچو
خویشی کز محبت مخبرست) الظاهر عنوان الباطن فحواسنجه افعال
برونی احوال درونه دلالت وشهادت ایلر ومحبت ومودت قلبی اعلام
ایدوب مافی الضمیری سویلر ولیکن شاهد اولان افعال ظاهره کاه
راست وصادق وکاه کژ ومنافق اولور محصل هرحسه آنك تمیزی میسر اولمز حس
وادراك ایچون تمیز بیلور میسن نیجه اولور اول حس که ینظر بنور الله اوله ایو بی
یکدن تمیز اول قیلور اما ناظر بنور الله اولمیلر اثردن مؤثره استدلال قیلور مثلا اثر
افعال برونی ومؤثر حال ومحبت دروندر که آثار وافعال مافی الضمیره دلالت وشهادت
ایلر اماچونکم آثار محبت اسباب محبت اولمسه دخی مظهردر شول قرابت کبی که

محبتدن مخبردر نیچون برکیمسه ده افعال صورت وآثار محبت اولمسه اکر محبتك انده
سببی اولورسه انك محبتنه دلالت ایدر مثلا اکراول کسه نك اهل محبتنه قرابتی
وعاشقان خدا ایله الفتی وار ایسه بوسبب محبت دخی مظهر محبتدر ﴿ مثنوی ﴾
نبود آنکه نورحقش شد امام * مراثر رایا سبیهار اغلام) اما برکسه یه نورحق
امام اوله اول همام آثار واسبابه غلام اولمز بلکه نور خدا ایله اسرار درونه مطلع
اولور وضمایری بلا استدلال مشاهده قیلور ﴿ مثنوی ﴾ تامحبت در درون
شعله زند * زفت کرددوز اثر فارغ کند) تاانك درونده عاقبت محبت الهی شعله
اورر وظاهر اولور اول محبت تدریجله بیوك وقوی اولور اول کسه یی اثردن
فارغ ومستغنی ایلر ﴿ مثنوی ﴾ حاجتش نبود پی اعلام مهر * چون محبت
نور خود زد برسپهر) نور مهر ومحبتی اعلام ایچون اکا حاجت ایلرو احتیاج اولمز
چونکم محبت الهی کندینك نورنی سپهر وفلك اوزره اوردی یعنی چونکه محبت
الهیه کمالیله ظاهر اوله وانك نوری دروندن برونه شعله اوره اسبابله اعلام ایتمکه
احتیاج قالمز ﴿ مثنوی ﴾ هست تفصیلات تاکردد تمام * این سخن لیکن بجو
تو والسلام) بو محلده تفصیلات واردر تاکم بو سوز تمام اوله ولکن او تفصیلاتی
اهلندن طلب ایله ودخی سلامتده اول تفصیلات بودرکه محبت اصلنده جمیل
حقیقینك کندی جمال وکمالنه درجما وتفصیلا مرتبهٔ جمعده اولان محبت بلا توسط
کائنات ذات الهیه نك کندی جمال وکمالنه اولان حبیدر وجمعك مرتبهٔ تفصیله
محبتی اولدرکه ذات الهیه مع اسمائه وصفاته مظاهر کونیه ومرایات متناهیه
ظهور وتجلیاسنه اولان حبیدر * رباعی * جانانکه دمی عشق نزد باهمه کس *
کس رانرسد بدامنش دست هوس * مرآت شهود اوست ذرات وجود *
باصورت خود عشق همی بازد بس * یاخود تفصیلدن مراد مرتبهٔ تفصیلده
اولنه محبتدر نتکیم اکثر افراد انسانینك مظاهر کونیه ده عکس جمال مطلق
کوروب اکا محبت وعاشق اولدیغی کبی * رباعی * ای حسن تو کرده جلوها در
پرده * صد عاشق ومعشوق بدید آورده * بربوی تو لیلی دل مجنون برده * وزشوق
تو وامق غم عذرا خورده * ویاخود مرتبهٔ تفصیلدن جمعه اولان محبتدر مثلا
اهل سلوکك جناب حقه اولان محبتی ووجود مطلقه اولان اشتیاق ولوعتی
کبیدر وبو محبتك آثار وعلامتی (قل ان کنتم تحبون الله فاتبعونی یحببکم الله) آیت
کریمه سنك مقتضاسنجه متابعت حضرت رسالتپناه ومطاوعت امر اله درکه
برکیمسه نك جناب حقه اولان محبتنه بو افعال ظاهره شهادت ایلر اماشول عاشق
صادقکه محبتی مشتعل اوله وزفت اولوب شهرت بوله اول اثردن فارغ اولد یعنی
اکا اثرله استدلال ایلمکدن مستغنی اولور اکا حاجت اولمز واحتیاج لازم کلمز افعال

ظاهر يله مهرنی اعلام ایلمكه فرضا عاشق صادق افعال ظاهرهیی كتم ایلسه وآثار محبتنی سترقیلسه چونكم انوار محبت سپهراوره ورایات عشق قائم اولوب طوره انك سترى نيجه ممكن اولور (شعر) فكیف تنكر حبابعد ماشهدت * به علیك عدول الدمع والسقم ﴿ مثنوی ﴾ كرچه شد معنی درین صورت بدید * صورت ازمعنی قریبست و بعید * دردلالت همچو آبند و درخت * چون بماهیت روی دورند سخت * ترك ماهيات وخاصيات كو * شرح كن احوال آن دوماهرو) بيت اول كلمات سابقهدن ناشی اولان سؤال مقدری دفع ایچوندر اول سؤال بودر كه معانی وحقایق صورت حكایات كلماتده ظهور ایلدیكی كبی جمال وكمال خدا وعالم معنی دخی بوآينهٔ صورتده ومجلای بشریتده عیان ونمایان اولدی وتجلیات الهیه ایله جهان طولدی بیورلر نعم كرچه عالم معنی آینهٔ صورتده ظاهر وبدید اولدی ولكن صورت معنایه من وجه قریب ومن وجه بعیددر معنی صورتده ظهور ایلدیكی حیثیتدن وصورت آينه اولدیغی جهتدن صورت معنایه اقرب من حبل الوریددر اماهر برینك حقیقتنه نظر اولنسه صورت معنادن ومعنی صورتدن بغایت بعیددر نتكیم صورتنك معنی یه قرب و بعدنی تمثیل ایدوب بیوررلر بومعنی ایله كه صورت بری برینه دلالت ایلمكده آب ودرخت كبیدر نتكیم اشجار سبزه زارابه دلالت قیلور زیرا ادراك اولان بیلور كه درخت نشو ونماپی مادن الور كذلك عالم صورت معنایه وعالم بالایه بوكونه دلالت قیلور زیرا عندالعلماء پیدا وهويدادر كه عالم صورت معنا ایله قائمدر وخدای متعال قیومدر وعالم صورت جمیع حالاتده حیاتده ومماتده وحركات وسكناتده ودخی سائر صفاتده جناب حقه محتاج ومفتقردر وخدای متعال رب العالمیندر ومقوم آسمان وزمیندر چونكم هر برینك ماهیتنه ذاهب اوله سن بری برندن قتی دور و بعیددرلر مثلا ماهیت ماجوهر سیاله وماهیت درخت نبات نامیه در پس بینهماده مسافهٔ بعیده واردر وصورت عالم ممكن الوجود وماهیات عالم اعیان ثابته وماهیات غیرمجعوله در كه مراد صور علمیهٔ الهیه در وامور كلیه در عندالحكماء والمشایخ الصوفیه خارجده موجوده اولان طبایع وخلایقك حقایق لازمه سیدر مثلا حیات وعلم وقدرت وارادت وبونلر امثالی امور عقلیه دن اولان صفتلردر اكرچه بونلر خارجده وجود عینی ایله موجود اولمدیلر ولكن آبك درختده اولان ظهوری كبی خارجده اولان اعیان موجودهده ظهور ایلدیلر وبوامور كلیه نك وحقایق معنویه نك آبك درختده اولان حكم واثری كبی هروجود عینیده حكم واثری واردر بلكه من وجه عین اعیان موجودهدر اكرچه من وجه غیری كورینور ونفسنده هر بر امور معقوله اولمقدن بنهخالیه دكلدر هر برینك احكام واثاری اعیان موجوداتده

عیان اولدیغی اعتبار یله كالماء فی الاشجار آشكار و بدیدار دكلدر ولكن ماهیاته نظر اولنسه بو عالم صورتدن بو امور معنویه زیاده بعید ومختفیه در پس بوماهیات اعیان موجوده وخاصیات اشیای مخلوقه نك بحثی وشرحی قتی چوقدر و بونك تفصیلنه نهایت یوقدر بوماهیات وخاصیات شرحنی ترك ایله واول ایكی ماهرو كه صورتا زن ومرد ومعنی نفس وخرد در انلرك شرحنی واسرارنی سویله

﴿ دل نهادن مرد عرب برالتماس زن خویش وسوكند
خوردن كه درین تسلیم مراحیلتی وامتحان نیست ﴾

﴿ مثنوی ﴾ مرد كفت اكنون كذشتم ازخلاف * حكم داری تیغ بركش ازغلاف) مرد عرب زننه ایتدی آلان نزاع وخلافدن كچدم بنم اوزریمه حكم طوترسن غلافدن تیغكی چك یعنی تیغ امركی غلاف دهانكدن اخراج ایدوب بنم اوزریمه اجرا ایله دیدی ﴿ مثنوی ﴾ هرچه كویی من ترا فرمان برم * در بدونیك آمدوی ننكرم) هرنه سویلرسك بن سكا مطیع وفرمانبرم یاخود معنی هرنه دیرسك بن سنك فرمانكی یرینه ایلتورم اول فرمانكك یرامز وایو كلمسنه نظر ایلمزم یعنی سنك امرك بنم اوزریمه اكر نافع وكرضاردر انك نفع وضررنه باقیوب هروجهله اكا مطیع اولورم ﴿ مثنوی ﴾ دروجود توشوم من منعدم * چون محبم حب یعمی ویصم) سنك وجودنده بن منعدم و بی وجود اولورم چونكم بن محبم حب انسانی كوروصاغر ایلر یعنی محبوبنك عیبنی كورمكدن اعمی وقبایحنی اشتمكدن اصم ایلر كما قال علیه السلام (حبك الشیء یعمی ویصم) بو حدیث شریفك شرحی اكثر مواضعده مذكور اولمشدر بونده تنبیه واشارت واردر شول مرتبه یه كه اولدمكه نفس اماره اوامدلك صفتلرندن كچوب مطمئنه مرتبه سنه ایروب عقله كما ایله تابع اوله عقل اكا محب وعاشق اولوب معزیادة تابع اولور انك مرادی اوزره سیر قیلور ﴿ مثنوی ﴾ كفت زن آهنك برم می كنی * یابحیلت كشف سرم می كنی) زن مرد عربه ایتدی بكابرواحسان قصدنمی ایلرسن یاحیله ایله بنم سرمی كشفمی ایلرسن یعنی بكابومرتبه تبعیتك مجرد لطف واحسانمی ویاخود كشف سردرون ایچون تجربه وامتحانمیدر پس اعرابی زنه كمال اعتماد حاصل اولسون ایچون وكندینك اكا اولان انقیادنه اطمینان كلسون ایچون اسم ذات ومستجمع جمیع صفات اولان الله تعالی یه قسم ایلدی ﴿ مثنوی ﴾ كفت والله عالم السر الخفی * كافرید ازخاك آدم راصفی) اعرابی ایتدی عالم سر وخفی اولان الله حقیچونكه اول الله خاك تیرهدن آدم علیه السلام حضرتلرینی صفی و بركزیده یاراتدی ﴿ مثنوی ﴾ درسه كز قالب كه دادش

واغـود * هرچه درالواح ودرارواح بود) ارج ارشون قالب كه اكاو يردى اول
قالبده كبرى كوستردى هرنه كه اوحلرده وروحلرده اولديسه اوحلردن مراد اوح
قضا ولوح قدر ولوح محو واثباتدر ارواحدن مراد عالم ارواحدر الواحدن مراد
ارواح مناسبتله عالم اشباح اولسه دخى جائزدر يعنى عالم اشباحده وعالم ارواحده
هرنه شئ وارايسه انك علمنى واسرارنى اولقدر صغير قالبده اكا كوسترردى ديمك
اولور ﴿ مثنوى ﴾ تا ابد هرچه بودا وپيش پيش * درس كرد ازعلم الاسماء
خويش * تاملك بيخود شدا زتدريس او * قدس ديكر يافت ازتقديس او)
حضرت آدم عليه السلامك اول اعرابى لساندن عظم شاننى تعريف ايدوب
بيوررلر كه اول آدم عليه السلام ابده دك هرنكم اوله انك اسمنى وسرنى اول آدم
عليه السلام اوكجه ومقدم مقدم درس تعليم ايلدى كنديه تعليم اولنان
اسمانك علمندن حتى ملائكه انك تدريس وتعليمندن بيخود اولدى (سبحانك لاعلم
لنا الاما علمتنا) ديوب كنديلردن نفى علم قيلدى وهر برى قدس ونزاهت آخر
بولدى ومعرفتده نقصانن بيلدى اول آدم عليه السلامك تقديسندن زيرا ملائكه
آدمدن اول انجق صفات سلبيه ايله تسبيح وتقديس ايدرلردى پس حضرت آدم
عليه السلام جناب حق صفات سلبيه وثبوتيه ايله تسبيح وتقديس ايلدكده بونلر
لوث قلت معرفتدن پاك اولوب طهارت كامله بولديلر ديمك اولور ﴿ مثنوى ﴾
آن كشادى شان كزآدم رو نمود * دركشاد آسمانهاشان نبود) اول كشادهلك
وفتوح كه حضرت آدم عليه السلامدن انلره يوز كوستردى آسمانلرك كشاده لكندن
وفتوحندن انلره اولمدى ﴿ مثنوى ﴾ در فراخى عرصهٔ آن پاك جان
* تنك آمد عرصهٔ هفت آسمان) اول پاك جانك ميدانى وسعتندن يدى
آسمانك ميدانى طاركلدى يعنى انسان كاملك وسعت عرصهٔ جاننه
نسبت بو هفت آسمان وزمين قتى صغير ومهيندر نتكيم بو معنايه اشارت
ايدوب حديث قدسينك مضمونى ايله استشهاد بيورديلر ﴿ مثنوى ﴾
كفت پيغمبر كه حق فرموده است * من نكنجم هيچ در بالا و پست) حضرت
پيغمبر عليه السلام ايتديكه حق تعالى بيورمشدر بن هيچ بالا و پستده
صغمزم بو حديث شريفه اشارتدر كه حضرت نبى عليه السلام حق تعالى
حضرتندن حكايه بيوررلر (قال الله تعالى لايسعنى ارضى ولاسمائى ولكن يسعنى
قلب عبدى المؤمن التقى النقى الورع) پس حديث شريفك شرحنى نظمه كتوروب
جناب حقدن حكايه بيوررلر ﴿ مثنوى ﴾ در زمين وآسمان وعرش نيز * من
نكنجم اين يقين دان اى عزيز) زمين وآسمانده وعرشده دخى بن صغمزم اى عزيز
بو معنايى سن يقين بيل ﴿ مثنوى ﴾ دردل مؤمن نكنجم اى عجب * كرمرا

جويى دران دلهـا طلب) اما مؤمنك قلبنه صغارم بوعجبدر اكر بنى استرسك
كوكللرده طلب ايله كه قلب المؤمن بيت الله وقلب المؤمن عرش الله ديمشدر
﴿ مثنوى ﴾ كفت ادخل فى عبادى تلتقى * جنة من رؤيتى يا متقى) سورهٔ فجرك
آخرينه اشارتدر * ياايتها النفس المطمئنة * اى النفس التى نزلت عليها السكينة وتنورت
بنور اليقين فاطمأنت من الاضطراب * ارجعى الى ربك * رجوع ايله جناب ربكه
(راضية) راضيه اولديغك حالده اعطا اولنان نعمتلره (مرضية) عند الله * فاد
خلى فى عبادى * اى ادخلى فى زمرة عبادى الذين كانوا من اهل التوحيد * وادخلى
جنتى * اى ادخلى معهم جنتى وقال بعضهم ادخلى فى جسد عبادى حالة البعث
وادخلى مع اجسادهم جنتى حضرت خداوندكار بيوررلر كه كفت حق تعالى ديدى
ادخل داخل اولسن اى نفس مطمئنه فى عبادى بنم عبادپرشادم زمره سنه
تلتقى ملاقى اولهسن جنة من رؤيتى بنم رؤيتمدن جنت عظيم الشانه يا متقى اى متقى
اولان قوله جنة لفظا منصوبدر تلتقينك مفعوليدر من رؤيتى جنتك صفتيدر اى
جنة كائنة من رؤيتى ديمكدر پس زمرهٔ عباد اللهه داخل اولمق خدمتلرنده اولوب
قلبلرينه كتورمكدن كنايه در يوخسه مجرد دخول دكلدر پس عارفك قلبنه
داخل اولمق اعمال مقبوله دندر كما ان رجلا قال لابى يزيد البسطامى قدس الله سره
العزيز دلنى على عمل اتقرب به الى الله فقال حب اولياء الله وادخل فى قلوبهم فان
الله ينظر الى قلوب العارفين كل يوم ثلثمائة وستين نظرة لعله ينظر الى اسمك فى قلبه
فيغفر لك عرفادن برى بو بيتى قتى احسن بيورمشلردر * بيت * جنت حقك باغچه
سيدر عارف انك باغبانيدر * باغبانله بيلشى كورنا كيره سن باغچه سنه ﴿ مثنوى ﴾
عرش با آن نور پهناى خويش * چون بديد ورا برفت ازجاى خويش) عرش
عظيم كنديسنك پاپهنا اولان نوريله و يا خود معنى عرش عظيم كنديسنك پهنالكى
نوريله يعنى بو مرتبه عريض الجرملكى نوريله چونكم اول آدمى وانك اسرارنى
كوردى كنديى يرندن كندى يعنى حضرت آدم عليه السلامك عظم شاننى كورديكى
كبى كندى مرتبه سنده اولان عزت وعظمتى ترك ايدوب انك اسرار انوارنده متحير
اولدى ﴿ مثنوى ﴾ خود بزرگى عرش باشد بس بديد * ليك صورت كيست
چون معنى رسيد) نعم عرش عظيمك بيوكلكى خود زياده بديدر يعنى زياده دراز
وكبيردر ليكن چونكه معنى ايرشدى صورت كيمدر زيرا عرش ومافيهـا صورت
وقلب انسان كامل معنادر معنى قتنده صورت حقير وبى اعتباردر ﴿ مثنوى ﴾
هرملك مى كفت ماراپيش ازين * الفتى مى بود برروى زمين) هر برملك حضرت
آدم عليه السلام علم اسمايى سويلدكده وحقايق اشيايى نقل ايلدكده بويله ديدى
بزه بو وقتدن اول روى زمين اوزره برالفت وار ايدى ﴿ مثنوى ﴾ تخم خدمت

درزمین می کاشتیم * زان تعلق ماعجب می داشتیم) زمینده خدمت تخمنی اکدك
وعبادت وطاعت دکرین دیکدك اول زمینه اولان تعلق والفتدن بز عجب طوتدك
﴿ مثنوی ﴾ کین تعلق چیست باین خاکدان * چون سرشت مابدست از
آسمان) چون کندی کندیمزه دیدك بوخاکه بزم میل وتعلقمزندر چونکه بزم
سرشت وخلقتمز آسماندن اولمشدر ﴿ مثنوی ﴾ الف ماانوار باظلمات چیست
* چون تواندنور باظلمات زیست) بز انوارك ظلماتله الفت وانسیتی ندر نور ظلماتله
دریلکه نیجه قادر اولور که بوایکیسی ضدلردر ﴿ مثنوی ﴾ آدما آن الف از بوی
تو بود * زانکه جسمت را زمین بدتارو بود) ای آدم اول مقدما اولان الفت وانسیتکه
بزمله زمین ماینده اولمشدی سنك رایحه واثرندن ایدی زیرا زمین سنك جسمکه
تارو پود ایدی یعنی ارش وارغج مثابه سنده ایدی ﴿ مثنوی ﴾ جسم خاکت
را ازینجا بافتند * نور پاکت رادر ینجا یافتند) سنك خاك اولان جسمکی بوندن
طوقدیلر یعنی زمینده ترکیب وتخمیر ایلدیلر سنك پاك نورنی بوخاکی جسد ده
بولدیلر ﴿ مثنوی ﴾ این که جان مازروحت یافتست * پیش پیش ازخاك
آن می تافتست) بوانس والفتکه بزم جانمز سنك روحکدن بولمشدر مقدما
خاکدن اول اول حالت خاکدن لامع وظاهر اولمشدر ﴿ مثنوی ﴾
در زمین بودیم وغافل ازز مین * غافل از کنجی که دروی بد دفین) بوندن اول
زمینده اولدق وزمیندن غافل ایدك شول بر کنجدنکه انده اول مدفون ومستور
ایدی ﴿ مثنوی ﴾ چون سفر فرمود مارازان مقام * تلخ شد مارا ازان
تحویل کام) چونکه اول مقامدن حق تعالی بزه آسمان جانبنه سفر بیوردی
بزه اول تحویل منکان وتبدیل مقام ایلمکدن کاممز تلخ اولدی ﴿ مثنوی ﴾
تاکه حجتها همی کفتیم ما * که بجای ماکه آید ای خدا) تاکم اوتلخلك موسمنده
زحجتلر سویلدك که ای خدا بزم یرمزه کیم کلور که بزمنی تسبیح وتقدیس
ایدیجیلرز ﴿ مثنوی ﴾ نور این تسبیح واین تهلیل را * می فروشی بهر قال
وقیل را) بو تسبیح وتهلیل نورنی قال وقیلدن اوتری صاتر میسن یعنی سفك دماء
قیلان و یر یوزنده فاسد اولان بنی آدمی بزم اوزر یمزه اختیار ایدرمیسن
﴿ مثنوی ﴾ حکم حق کسترد بهرما بساط * که بکوییداز طریق انبساط)
حق تعالینك حکمی بزدن اوتری رحمت ورأفت بساطنی دوشدی ودیدیکه ای
ملکلرم انبساط طریقندن سویلیکز انبساط ترك حشمت وخلع ادب ایتمکه دیرلر یعنی
احتشام وادبی ترك ایلك طریقندن بوکونه سوزسو یلیك سزه اجازت دیدی
﴿ مثنوی ﴾ هرچه آید برزبانتان بی حذر * همچوطفلان یکانه باپدر) هرنکه سزك
لسانکز اوزره کلورسه خوف وحذرسز سو یلیك یکانه ومقبول طفللر پدرلرینه

سو یلدکلری کبی ﴿ مثنوی ﴾ زانکه این دمها چه کرنالایقست * رحمت
من برغضب هم سابقست) زیرا بوسوزلر اکر نالایق ونامعقولدر بنم رحمتم
غضب اوزره هم سابقدر (قال الله تعالی فی الحدیث القدسی سبقت رحمتی علی
غضبی) ﴿ مثنوی ﴾ ازپی اظهار این سبق ای ملك * در تو بنهم داعیهٔ
اشکال وشك) بوسبق رحمتی اظهار ایتمك ایچون ای ملك سنك وجودکده
اشکال وشك داعیه سنی قورم وسنك بوخصوصده دردد روتکی تقاضا کر ایلرم
﴿ مثنوی ﴾ تانکو یی ونکیرم برتو من * منکر حلمم نیارد دم زدن) تاکم
نالایق سوزی سن سویلیه سن و بن سنك اوزرینه طوتمیم یعنی سنی اول جرم
واسطه سیله مؤاخذه ایتمیم بنم حلممه منکر اولان دم اورمغه قادر اولمیه یعنی
حلمی ورأفتی یوقدر دیو طعن قیلمیه ﴿ مثنوی ﴾ صد پدر صد مادر اندر
حلمما * هر نفس زاید در افتد در فنا) بزم حلممزده یوز پدر و یوز مادر هرنفس
طوغر فنایه دوشر یعنی بزم دریای حلممزدن انلرك حلم وشفقتی ظاهر اولوب
محو اولور (ولهذا قیل الله ارحم بعبده من الوالدة المشفقة بولدها)
﴿ مثنوی ﴾ حلم ایشان کف بحر حلم ماست * کف رود آید ولی دریا
بجاست * خودچه کویم پیش آن در این صدف * نیست الا کف کف کف)
جناب حق لساندندر جناب عزت بیوررلر که پدران ومادرانك حلم ومرحمتی
بزم حلممزدریا سنك کفی وحبابیدر کف کیدر کلور قسمیدر ولیکن دریای رحمت
برنده قائمدر زیرا جناب حقك حلم ومرحمتی مخلوق حلمی کبی کاه حلیم وکاه
غضوب اولمز بلکه حلمی وغضبی دائمدر بیت ثانی مرد عرب لساندندر زننده
دیرخودنه سو یلیم واللهك حلم ورأفتنی نه وجهله تقریر ایلیم او اللهك رحمتی
دریاسنك اوکنده بوپدر ومادرك صدف رحمتی وقشر رأفتی دکلدر الا کفك
کفك کفیدر یعنی نیجه مرتبه اندن دونترو وجوه کثیره ایله اندن قلیل
وحقیر تردر زیرا جناب حق اکرم الاکرمین وارحم الراحمین درو بوخصوصده
بومحله مناسب احادیث کثیره وارد اولمشدر ایرادنه حاجت یوقدر ﴿ مثنوی ﴾
حق آن کف حق آن دریای صاف * کامتحانی نیست این کفت
ونه لاف) اول کف حقیچون واول دریای صاف حقیچون یعنی اول کف
کبی اولان پدر ومادرك رحمی حقیچون ودریای صاف کبی اولان رحمت الهی
حقیچون که بوسوز امتحان دکلدر وکذب ولاف دخی دکلدر ﴿ مثنوی ﴾
ازسر مهر وصفا است وخضوع * حق آنکس که بدودام رجوع) محبت وصفا
وخضوع یوزندندر اول کیمسه نك حقیچونکه اکا رجوع طوتارم ﴿ مثنوی ﴾
کر بپیشت امتحانست این هوس * امتحانرا امتحان کن یکنفس) بوهوس اکر
سنك قتنده امتحان ایسه برنفس بنم امتحانمی امتحان ایله ﴿ مثنوی ﴾ سر

میوشان تا بدید آید سرم * امر کن تو هر چه بروی قادرم) سر کی ستر ایله تا بنم سرم ظاهر کله بکا امر ایله هر نسنه یه که انك اوز ریشه قادرم

﴿ مثنوی ﴾ دل میوشان تا بدید آید دلم * تا قبول آرم هر آنچه قابلم) قلبکی ستر ایلمه تا بنم قلبم ظاهر کله تا قبول کتورم هر اول نسنه یه قادر اولم

﴿ مثنوی ﴾ چون کنم دردست من چه چاره است * در نکر تا جان من چه کاره است) نیجه ایدم بنم المده نه چاره وار در نظر ایله تا بنم جانم نه کاره منسو بدر

﴿ تعین کردن زن طریق طلب روزی کد خدای خود را وقبول کردن او ﴾

﴿ مثنوی ﴾ کفت زن یك آفتابی تافتست * عالمی زور وشنا بی یافتست) زن اعرابی یه ایتدی دنیاده برآفتاب طلوع ایلمشدر تمام عالم اندن روشنالق بولمشدر ﴿ مثنوی ﴾ نائب رحمان خلیفهٔ کرد کار * شهر بغداد ست ازوی چون بهار) رحمانك نائبی کرد کارك خلیفه سیدر پادشاهلر بر یوزنده حق تعالینك خلیفه‌سی و کولکه سی کبیدر که مظلوملر انك ظلی سعادتنده آسوده اولورلر بغداد شهری اندن وانك کرم واحساننده‌ن بهار کبیدر ﴿ مثنوی ﴾ کر بپیوندی بدان شه شوی * سوی هر اد بارتاکی میروی * همنشین مقبلا ن چون کیمیاست * چون نظر شان کیمیا بی خود بکجاست) اکر اول پادشاهه واصل اوله سن پادشاه اولورسن هر اد بار و بد کارك جانبنه قچنه‌دك کیدرسن مقبل اولنلرك وسعادت حقیق بولنلرك همنشینلکی کیمیا کبیدر انلرك نظر ی کبی بر کیمیا خود قنده در ﴿ مثنوی ﴾ چشم احمد بر ابو بکری زده * اوز یك تصدیق صدیق آمده) حضرت احمد علیه السلامك مبارك چشمی ابو بکر اوزره اورمش اول ابو بکر بر تصدیقدن صدیق کلمش ﴿ مثنوی ﴾ کفت من شه را پذیرا چون شوم * بی بهانه سوی او من چون روم) اعرابی عورتنه ایتدی بن شاهی نیجه قبول ایدیجی اولم سبب و بهانه‌سز بن انك جانبنه نیجه کیدم ﴿ مثنوی ﴾ نسبتی باید مرا یا حیلتی * هیچ پیشه راست شدبی آلتی) بکا یا بر سبب ویاخود بر حیلت وصنعت کرك هیچ صنعت بر آلتسز راست اولدیمی یعنی شاهلر حضورنه وارمغه بر وسیله لازمدر بی آلت و بی سبب بو کارك حصولی مشکلدر ﴿ مثنوی ﴾ همچو مجنونی که بشنید از یکی * که مرض آمد بلیلی اندکی) اول مجنون کبی که بر کیمسه‌دن اشتدیکه لیلایه بر آزجق مرض کلدی ﴿ مثنوی ﴾ کفت آوه بی بهانه چون روم * ور بمانم از عیادت چون شوم) مجنون ایتدی ای واه لیلایه بهانه سز نیجه کیدم واکر عیادتدن قالورسم نیجه اولور یعنی انك حالنی صورمزسم نیجه اولور ﴿ مثنوی ﴾ لیتنی کنت طبیبا

حاذقا * کنت امشی نحو لیلی سابقا) مقدما حضرت مولانا قدس الله سره العزیز بو محلده سالکك نفسنی زنه وروحنی مرده تشبیه ایدوب بیوررلر سالکك نفسی روحنه لسان حالله دیر که ای روح بر مرشد کامل وخلیفهٔ فاضل زمانکده وار در انك حضورنه وارکه سنی دنیا وآخرت احتیاجندن خلاص ایده دیدکده روح دخی دیر که ای نفس بنم ساده مناسبت واستعداد لازمدر بی سبب و بی استعداد نیجه قابلدر که انسان کامل ایله آشنا اوله مثلا لیلی خسته اولمش ومجنون انك عیادتنه بر سبب واسطه بوله میوب علی طریق التحسر والتلهف دیمشکه لیتنی کنت نولیدم بن اولیدم طبیبا حاذقا بر طبیب حاذق کنت امشی بن یوروراولیدم نحو لیلی لیلی جانبنه سابقا سبقت ایدیجی اولدیغم حالده ﴿ مثنوی ﴾ قل تعالوا کفت حق مارا بدان * تا بود شرم اشکنی مارا نشان * شب پرانرا کر نظر وآلت بدی * روز شان جولان وخوش حالت بدی) سورهٔ ال عمرانده اولان آیته اشارتدر (قل یا اهل الکتاب تعالوا الی کلمة) دی یا محمد اهل کتابه کلك اول کلمهٔ حقه که (سواء بیننا و بینکم) ای لا یختلف فیها الرسل والکتب ومابعدنده بو آیت اول کلمه‌یی تفسیر بردر (ان لا نعبد الا الله) یعنی بز عبادت ایتمیوز الا اکا (ولا نشرك به شیئا) ودخی بز اکا عبادتده شریك ایتمیوز (ولا یتخذ بعضنا بعضا اربابا من دون الله) ودخی اتخاذ ایتمیوز بعضمز بعضمزی ارباب اتخاذ ایتمکله الهه‌دن غیری مسیح بن الله وعزیر بن الله دیمه‌یز پس بر کیمسه‌نك که کلامی وحالی مخالف رضاء الله ورضاء رسول الله اوله انلره خدمت ومحبت من دون الله ارباب اتخاذ اتمك قبیلندندر دیمشلر (فان تولوا) اکر توحید حقدن اعراض ایدرلرسه (فقولوا اشهدوا * پس سز دیك انلره شاهد اولك که * بانا مسلمون * تحقیقا بز مسلمانلرز وسورهٔ انعامده دخی بیوررلر (قل تعالوا) دی یا محمد کفاره کلك (اتل ما حرم ربکم علیکم) بن سزه تلاوت ایدیم ربکزك سزك اوزریکزه حرام ایلدیکی شیئی (ان لا تشرکوا به شیئا) اللهه شریك ایتمیه‌سز (وبالوالدین احسانا) دخی والدینه احسان ایده‌سز پس دعوت حق جمله امه شاملدر پس بای وجه کان اکر بلا استعداد واکر بلا مناسبة و لا استعداد توجه واجابت لازمدر معنی بیت مرحوم عرب لساننده‌ندر که خاتونه سویلر ولیکن حضرت مولانا قدس الله سره العزیزدر کاه حقه بلا هدیة ولا وسیلة توجه ایلنلره تعریض ایلومرحوم عرب دیر که نعم ای خاتون اکر جناب حق کلام مجیدنده بر نیجه محلده رسولنه امر ایدوب تعالوا بیوردی یعنی کلك دیو دعوت قیلدی تاکم بز انك دعوتنه اجابت قلغه شرم شکنلك وحیا قرمقلق نشان وعلامت اوله پس بو شرم شکنلك دخی نوعا وسیله والتدر که انسانه بو حیا وعاری کیدروب خلیفة الله دعوتنه اجابت قلغه خیلی کوشش واستعداد کرکدر بزده ایسه بو آلت نظر بو قدر مثلا شب پره‌لرك اکر نظری وآلت استعدادی اولیدی کوندز انلره جولان وخوش حالت اولوردی سائر طیور کبی حال

بو كه روزانی جولاندن وطیراندن مانع ودافع دكلدر ولكن انك نهارده جولان ایتمكه
استعدادی یوقدر پس جناب حضرت دخی اكرچه انبیا علیهم السلام واولیای
كرام اسانندن عبادی دعوت ایلشدر اماهلی ای حال اول دعوته استعداد لازمدر
اقل مایكون شرم شكن وعارافكن اولهسن ﴿ مثنوی ﴾ كفت چون شاه كرم
میدان رود * عین هر بی آلتی آلت شود * زانكه آلت دعوی است وهستیست * كاردر بی
آلتی وپستیست) زن شوینه یعنی نفس فقرخوی عقل نصیحت كوینه دیركه ای عقل
چونكم كرم شاهی وجله مخلوقك الهی میدان عطاواحسانه كیده وجود وكرمله
عبادنه توجه ایده عین هر بی آلت آلت اولور وكل بی دولت دولت بولور * بیت *
دادحق را قابلیت شرط نیست * بلكه شرط قابلیت داداوست) عطا وموهبت
الهیه یه وسیله وآلت لازم دكلدر بلكه حقیقته نظر اولنسه بو یولده بوقلقدن
وكمال فقردن ایووسیله وآلت اولمزانكچون آلت وسبب دخی نوعا دعواوارلقدر
اصل كار وعمل التمزلكده وكمال پستلكدهدر تنكیم ابن الفارض دیر * بیت *
ویعمها بالفقر لكن بوصفه * غنیت فالقیت افتقاری وثروتی * فابثت لی الفاه
فقری والغنی * فضبلة قصدی فاطرحت فضیلتی) یعنی بن اول حضرت جانبنه
كمال فقرله قصد ایلدم لیكن اول فقرك وصفیله غنی اولدم پس وجودله اولان
افتقار وثروت وغنامیده القاایلدم پس فقروغنامی القا ایلكله دخی بنم قصدمك
فضلنی اثبات ایلدی بكاپس فضیلتمی دخی طرح ایلدم تائیه شرحنده مفصلا
تحریر ایلدك پس الاعتماد علی العمل عندالعارفین من الزلل نحواسنجه اعمال
وافعاله استناد خود نوعا خطادندر ومن وجه دعوادندر پس طریق حقده
كمال فقروفنادن اعلا برعمل وجناب حضرته سوكلو برخصلت یوقدر پس قرب
حقه فقرله توجه جملهدن اعلادر ﴿ مثنوی ﴾ كفت كی بی آلتی سودا كنم *
تانه من بی آلتی پیدا كنم * پس كواهی بایدم برمفلسی * تاشهی رحم كند بامونسی *
تو كواهی غیر كفت وكوورنك * وانما تازخم آردشاه شنك) یعنی عقل مسعود
كندو بی راه حقده فناومفقود زعم ایلین نفسه دیركه نعم ای نفس قرب حقده وهم
وجود مطلقه فقیرلك و بی آلتلك اعظم هدیه واقرب كل وسیلهدر لیكن بن بی
آلتلكه مع الوجود سودا ایلیم تابن بی آلت و بی وجودلك مرتبهسنی پیدا ایلیم
وحقیقت فقرله تخلق قیلیم پس مع بقیة الوجود آلات واسباب نفسانیتله موجود
ایكن بن بی وجود وفقرم و بو یولده لازم اولان بی وجود و بی آلتلكدر دیوترك
اعمال وقطع آلات واحبال ایلمك خود خطای اكبردر نعم المفلس فی امان الله در
امامفلسلك اوزره چوق شاهد كركدر حتی افلاس ثابت اوله وحقوق ساقط اوله
وشاه غنی بكا مونسلكله رحم قیله بعض نسخهده بامونسی یایله واقع اولمشدر

بو تقدیر اوزره اولان معنی دخی تقدیر اولنور مفلس شرعده درهم ودیناری
اولمینه دیرلر وطریقتده درهم ودیناره محبت قلبنه ودنیا ومافیهادن بهره المینه
دیرلر وحقیقتده نفسانی وروحانی وجودین افنا ایدوب سایهٔ وجوددن اصلا
وجودی قالمینه دیرلر پس بو مرتبه مجرد زعمله اولمز و یالكز قیل وقالله الهكلمز وشكل
فقرورنك افلاسله دخی كیسه بونی بولمز و بونلر فقرحقیقیه یه شاهد اولمز بلكه
سن فقر حقیقیه یه كفت وكوورنك و بودن غیری شاهد كوسترتاكم سكااول شاه
شنك و یانك مونس ومقربی اولان ولی بافرهنك مرحمت وشفقت ایلیه پس
بر كیسه مجرد زعمله وقیل وقال وشكلله بو یولده لازم اولان بی وجودلكدر آلات
واعمال ایسه مورث انانیت ودعوادردیو وسایل وآلاتی ترك ایلسه مقت وغضب
حقه مظهر اولور نه حالله رحمت مرتبهسن بولور والله اعلم ﴿ مثنوی ﴾
كین كواهی كه زكفت ورنك بد * نزدآن قاضی القضاة آن جرح شد) زیراكه
بو برشاهد كه مجرد سوزدن وشكلدن اولدی حقیقة شاهد اولمدی اول قاضیلر
قاضیسنك قتنده اول شاهدلر جرح اولدی ﴿ مثنوی ﴾ صدق می خواهد
كواه حال او * تابتابد نوراو بی قال او) انك حالنك شاهدی صدق استر یعنی مفلسك
حسب حالنه شاهد صدق واخلاص صدر مجرد مفلسم دیمك و یامفلس رنكن
اورتمك كفایت ایلمز تامفلسك نور باطنی انك قیل وقالنسز ظاهر اوله

﴿ هدیه بردن عرب سبوی آب باران ازمیان بادیه سوی
بغداد باامیر المؤمنین برپنداشت انكه آنجا قحط آبست ﴾

﴿ مثنوی ﴾ كفت زن صدق آن بود كز بود خویش * پاك برخیزی تواز
مجهود خویش) زن اعرابی یه ایتدی بو یولده صدق اول اولور كه كندی
بودندن یعنی وجودكدن وكندی مقدور ومجهودكدن پاك قالقهسن وترك علاقه
قیلهسن ﴿ مثنوی ﴾ آب بارانست مارادر سبو * ملكت وسرمایه واسباب تو)
بزم ایچون دستیده یغمور صویی واردر سنك ملكت سرمایه واسبابكله حاضر
هدیه وقرب شاهه وسیلهدر ﴿ مثنوی ﴾ این سبوی آب را برداررو * هدیه
ساز وپیش شاهنشاه شو) بو آب باراناله برسبویی قالدر و یوری بونی ارمغان دوز
شاهنشاهك قتنه كیت ﴿ مثنوی ﴾ كوكه مارا غیراین اسباب نیست *
درمفازه هیچ بهزین آب نیست) دیكه بزم بودندن غیری اسبابمز یوقدر صحراده
هیچ بوندن غیری ایو ولطیف آب یوقدر ﴿ مثنوی ﴾ كرخزینش پرمتاع
فاخرست * اینچنین آبش نباشد نادرست) اكرچه انك خزینهسی متاع فاخرله
پردرانك بونچلین آبی اولمز زیرا بویله آب نادردر عقل ونفس بوندن غافلدركه
عالم حقیقتده ودركاه الهیده انك محصول ومجهودی اولان آب علم وآب طاعت

بی اعتباردر لکن خدای تعالی انی فضلندن قبول ایلر ﴿ مثنوی ﴾ چیست آن
کوزه تن محصورما * اندروآب حواس شورما) اول کوزه ندر یعنی کوزه دن مراد
ندر بزم محصور ومحفوظ اولان تنمزدرانك ایچنده اولان بزم شور حسلریمز صو بیدر
﴿ مثنوی ﴾ ای خداوند این خم و کوزه مرا * در پذیر از فضل الله اشتری)
سوره توبه ده اولان آیت کریمه یه اشارتدر (ان الله اشتری) تحقیقا الله تعالی
اشتراء ایلدی (من المؤمنین) مؤمنلردن (انفسهم واموالهم) نفسلرنی
وماللرنی (بان لهم الجنة) مقابله سنده . بونلره جنت ویرمکله معنی بیت اول
عرب بادیه نشین دیدیکه ای خداوند بو بنم خم و کوزه وجودمده اولان اعمالم
صوینی قبول ایله الله اشتری دیدیکك فضلکدن ﴿ مثنوی ﴾ کوزه با
پنج لوله پنج حس * پاك دار این آب را ازهر نجس) بش حسك لوله سیله اولان
بر کوزه تنی بوآبی جمیع نجسدن پاك طوت انسانك بدنی بر کوزه یه و بش حس
ظاهری بش لوله یه واول حسلرده موضوع اولان قوتلر آبه مشابهدر و بونلری
لما خلق لهندن غیری موضعه صرف ایلك قوتلری ضایع ایلك ونجس ایلك
حکمنده در پس انسان کرکدر که بو کوزه تننده موجود اولان آب قوایی
هر محرمات نجسندن پاك طوته ﴿ مثنوی ﴾ تا شود زین کوزه منفذ سوی
بحر * تا بکیرد کوزه من خوی بحر) تا که بو کوزه دن دریا جانبنه منفذ اوله
تا بنم جسمم کوزه سی بحرك خوبنی طوته ﴿ مثنوی ﴾ تا چو هدیه پیش
سلطانش بری * پاك بیند باشدش شه مشتری) تا بو کوزه ارمغان
کبی پادشاهك حضور شریفنه ایلته سن پادشاه انی پاك کوره اکا مشتری اوله
﴿ مثنوی ﴾ بی نهایت کردد آبش بعد ازان * پرشود ازکوزه من صد
جهان) دریای حقیقته کوزه تندن منفذ اولدقدنصکره اول کوزه تنك آبی
بی نهایت اولور اندنصکره بنم تنم کوزه سندن یوز جهان پرآب اولور یعنی
دریای حقیقته واصل اولدقدنصکره جمیع جهان انك آب حیاتی غمندن سیراب
اولسه انك کوزه وجودنده اولان آبنه نقصان کلز ﴿ مثنوی ﴾ لولهها بر
بند و پردارش زخم * کفت غضوا عن هوا ابصارکم) لوله لری بغله و کوزه یی
کوپدن پر ایله حق تعالی کوزلر یکزی هوادن یومکز دیدی کما قال الله تعالی
فی سورة النور (قل للمؤمنین) دی یا محمد مؤمنلره (یغضوا) غض ایلسونلر
(من ابصا) رهم بصرلرنی حلال اولمین محرماندن (ویحفظوا فروجهم) ودخی
فرجلرنی محرماندن حفظ ایلسونلر (ذلك) یعنی غض بصر وحفظ فروج (ازکی
لهم) بونلره اطهر وازکی در (ان الله خبیر بما یصنعون) تحقیقا الله تعالی
خبیردر بونلر ایشلدکلری شیئه پس حواس خمسه هر بری کوزه تننده براوله

کیدر هر بار که اول حسك بریسی لما خلق لهندن غیریه صرف ایلسك کأن
اول اوله بی کشاده ایدوب آب ایمانی عبث یره ضایع ایتمش اولورسن پس
غضوا امرینك حکمتی وفائده سی آب ایمانی حفظ وحراست ایچوندر
﴿ مثنوی ﴾ ریش او پرباد کین هدیه کراست * لایق چون او شهی اینست
راست) اعرابینك ریشی پرباد که کیمك بو ارمغانی واردر انجلین بر شاهه لایق
راست بو ارمغاندر یعنی اعرابی کندی یه مغرور اولوب وحسن اعتقاد قیلوب
دیر که بو کونه هدیه کیمك ایچون وارد ریعنی کیمسه نك بو کونه هدیه سی
بوقدر انك کبی پادشاهك لایق راست ودرست بودر بو معنی دخی جائزدر انك
صقالی پرباد اولسونکه بو هدیه کیمك ایچوندر انك کبی شاهك لایق بودر که
طوغری سوبله راست کو تقدیرنده . اولور بو بیت حضرت مولانا قدس الله
سره العزیز لساندن وصورتا مرد عربه استهزا ومعنا اعماله ودانشنه معجب
اولنلره وعلم وعملار بن عظیم و باقیمت بیلنلره تعریض وتوبیخدر ﴿ مثنوی ﴾
زن نمیدانست کانجا بر کذر * هست جاری دجله همچون شکر) اعرابینك زنی
بیلزدیکه انده کذار اوزره یعنی دارالخلافه اولان بغداده بکچه جك بر اوزره شکر
کبی لذیذ بر دجله ایرمغی جاریدر ﴿ مثنوی ﴾ در میان شهر چون دریا
روان * پرز کشتیها وشست ماهیان) شهر اورتاسنده دریا کبی جاری اول آب
کشتیلردن وماهیلرك شستندن پردر یعنی نفس انسانی عالم معنوی ومرتبه الهیده
اولان علوم ومعارف واسرار ولطایف دجله سندن بی خبردر بیلز که اول
مرتبه ده جمیع علوم واذواقك اصلی وبحری واردر (وما اوتیتم من العلم الا
قلیلا) فحواسنجه انسانه اعطا اولنان علم ومعرفت اول دریادن برقطره کیبدر
﴿ مثنوی ﴾ رو برسلطان وکاربار بین * حس تجری تحتها الانهار بین *
اینچنین حسها وادراکات ما * قطره باشد دران بحر صفا) سوره توبه ده اولان
آیته اشارتدر (والذین اتبعوهم باحسان) یعنی شول کیمسه لر که مهاجر وانصار
دنصکره انلره عمل صالح ایشلمکده اتباع ایتدیلر احسان ایتمکلکله احسان
اولدر که ان تعبد الله کانك تراه وان لم تکن تراه فانه یراك (رضی الله عنهم
ورضوا عنه) بونلردن الله تعالی راضی اولوب و بونلر دخی اللهدن راضی
اولدیلر (واعدلهم جنات) الله تعالی بونلر ایچون جنتلر اعداد واحضار ایلدی
(تجری تحتها الانهار) اول جنتك تحتلرنده . انهار جاریه اولمقده . در بونلرك
تصرفنده اوله بو انهار مذکوره (خالدین فیها) بو جنتلرده خلودلری مقدر
اولدیغی حالده * ذلك الفوز العظیم * یعنی بو مذکور اولان نعمتلر نجات
عظیمه در ووصلت جسیمه در پس حضرت خداوندکاز بیوررلر که سلطانك قتنه

كيت وكاروبار وشوكت وعظمت كور تحتنده . انهار جاريه اولان حسى كور
يعنى اى سالك حق سن كندى علم وعرفانك آينه فريفته ومغرور اولمه بلكه
واصل جناب باركاه سلطان ازل اولكه ذات وصفات جنانك تحتنده . نيجه انهار
معانى وهزارجو يباراسرار سبحانى جارى اولمقده دراكر برقطره سن نوش ايدرسن فن
شرب منها لم يمت ابدا ماصدق حالك اولور معنى اجراى دانش وبينشنه مغرور
ومعجب اولان بو روسلطان حقيقتك قتنده دك كيت واصل كارو بارى اندهسيرايت
وتحتندن انهار علوم ومعارف جاريه اولان حسى كوركل اول حس انبيا عليهم
السلام واولياى كرامك حس وادراكيدر انك تحتنده انهار علوم الهى واسرار
ربانى جاريه اولور كه بزم بوبجلين حواس وادراكا تمز برقطره اولور اول صفا
نهرنده يعنى اول بحر صفايه نسبتله كه * وما اوتيتم من العلم الا قليلا *
بيورلمشدر كه انسانك ادراكى علم حقه نسبتله برقطرهٔ حقير كبيدر

﴿ درنمد د وختن زن عرب سبوى آب بارانرا
ومهرنها دن بروى ازغايت اعتقاد عرب ﴾

﴿ مثنوى ﴾ مرد كفت ارى سبورا سربيند * هين كه اين هديه است ماراسود
مند) مرد عرب زننه ايتدى بلى سبونك باشنى بغله اكاه اولكه بوارمغان بزه نافعدر
﴿ مثنوى ﴾ درنمد دردور تواين كوزه را * تا كشايدشه بهديه روزه را) اى زن
بوكوزه يى سن كچه يه ديك تاكم شاه بوهديه ايله صومى اچه ﴿ مثنوى ﴾ كين چنين
اندرهمه آفاق نيست * جز رحيق ومايهٔ اذواق نيست) زيرا بونك كبى براطيف
آب دوكلى آفاقده يوقدر بوآب شراب خالصدن ومايهٔ اذواقدن غيرى دكلدر
فى الجمله عقل ونفس مرتبهٔ حقيقته ايرمزدن اول بو مرتبهٔ دنياده ايكن كندى كوزهٔ
وجودنده حاصل قيلدقلرى ماعهين كبى اولان علملرين وعملرين ماءمعين كبى
زعم ايليوب جميع آفاقده او يله براطيف شئ يوق ظن ايلملرينه اشارت اولور
﴿ مثنوى ﴾ زانكه ايشان زابهاى تلخ وشور * دائما پرعلتند ونيم كور)
زيراكيم انلر آجى وطوزلو صولردن دائما علت ومرضله پرونيم كورلردر يعنى
كوزلرى خيره وبى نوردر ﴿ مثنوى ﴾ مرغ كاب شور باشد مسكنش *
اوچه داند جاى آب روشنش) برمرغكه انك مسكنى آب شور اوله اومسكنك روشن
اولان صوينك يرنى اومرغ نه بيلور ﴿ مثنوى ﴾ اى كه اندر چشمهٔ شور
ست جات * توچه دانى شط وجيحون وفرات) اى شول كيمسه كه سنك يرك شو
چشمه ده در سن شط وجيحون وفراتى نه بيلورسن مراد اهل صورت واهل
نفس اولنلره خطابدر چشمهٔ شوردن مراد انلرك حظ الديغى ولذت بولديغى
غداى نفسانى ولذت جسمانيدر وجيحون وفراتدن مراد اذواق روحانى

واشراف سبحانيدر والحاصل بوجمله اهل نفس واهل صورتك مثالى اولوركه
انلرعالم حقيقت اهلنك ذوقلرندن بى خبراولدقلرندن كندى ذوقلرنى عظيم ذوق ولذت
عدايلرلر ﴿ مثنوى ﴾ اى كه نارسته از ين فانى رباط * توچه دانى محووسكروانبساط)
اى كيمسه كه سن بوفانى رباطدن خلاص بولمش سن محووسكر وانبساطى نه
بيلورسن يعنى اى فانى دنيانك قيدندن خلاص اولمين كيمسه سن طريق الهيده
اولان محو وجود ايلمكدن وسكران حق اولمقدن وانبساط مرتبه سن بولمقدن نه خبر
طوترسنكه اهل نفس واهل صورته بومرتبه لرك شهودى ميسر دكلدر وبومرتبه لرك
شرحى چوقدر ﴿ مثنوى ﴾ وربدانى نقلت ازاب وجدست * پيش تواين نامها چون
ابجدست * ابجد وهوزچه فاشست وپديد * برهمه طفلان معنى بس بعيد) اى بودنياى
فانيدن ورباط جسمانيدن سنكه نارسته سن وبوصورت بشريته مربوط وبسته سن
سن نه بيلورسن اوليانك سلوكنده اولان مرتبه لرك كيفيتى نيجه در اكر بن بو
مرتبه لرى علمله بيلورم ديرسك فرضى اكر بيلورسكده بيانك طريقنده اولان
آباواجدادندن ومشايخ سلفدن نقلله وانلره تقليدايله در كندى حالك دكل وتحقق
وتخلق ايلديكك مقامك دكلدر سنك اوككده بونامر وبوكونه اصطلاح كلاملر
ابجد كبيدر ابجد وهوز نه فاشدر ونيجه بديدر جمله اطفال اوزره ولكن معناسى
زياده بعيددر فصول مفصلده وبعض كتبده مسطوردركه بوابجدك هربركلمه سى
لسان عرب اوزره برمعنايه دلالت ايدر مثلا اب اى ابى آدم عن الطاعة جداى
جد فى التقرب الى الشجرة واكل الحنطة هوزاى تحرك الى التوبة حطى اى حط
وسقط عنه الذنب كلمن اى تلقى الكلام من ربه سعفص اى سعى فصار مقبولا
قرشت اى كسبت نفس آدم درجة عالية وفضائل سامية ثخذ اى نعم الله عليه
ضظغلا اى خلص من الغل والغش پس بوابجد كلمه لرينك الفاظى اطفاله نيجه
آسان ايسه اطفال طريقنده دخى اصطلاحات مشايخ بوكونه محفوظ ومعلومدر
ولكن اصطلاحات علوميله كيمسه مسلمان اولمز والفاظ وعبارات ارباب ولايتى
ازبر قيلمغله وخلقه انى تالى اولمغله انلرك مرتبه سى الهكمز بلكه بومرتبه لر متحقق
ومتخلق اولمغه وتقليد وقيل وقالدن كذر قيلمغله سعى وكوشش لازمدر عصمنا الله
واياكم عن التقليد ووهب لنا مرتبة التحقيق ﴿ مثنوى ﴾ پس سبو برداشت
آن مرد عرب * درسفر شدمى كشيدش روزوشب) پس اول مرد عرب سبويى
قالدردى سفره كتدى وروزوشب آنى چكدى مراد عقل ونفسك مقام طبيعتدن
ومرتبهٔ صورتدن كذر ايليوب وسلوك كه كيروب متوجه الى الله اولمسيدر
﴿ مثنوى ﴾ برسبولرزان بداز آفات دهر * هم كشيدش از بيابان تابشهر)
دهرك آفاتندن سبو اوزره ذريجى ايدى اول سبويى بياباندن تاشهره چكدى

﴿ مثنوی ﴾ زن مصلا باز کرده از نیاز * رب سلم ورد کرده در نماز) زن نیاز وتضرع جهتندن سجاده سن اچش رب سلم دیمکی نمازده ورد ایلمش یعنی یارب سن بو کوزه ایچره اولان آبی افات صوری ومعنویدن سالم قیل دیمکی ورد ایلمشیدی ﴿ مثنوی ﴾ کمنکه داراب مارا ازخسان * یاربان کوهر بدان دریارسان) کمبزم صو یمزی ادانی وخسلردن نکاه طوت یاربی اول کوهری اول دریایه ایرشدر بونده تنبیه بودر که سالکك نفسی سیر الی الله حالنده کوزه وجودنده اولان اب ایمان وطاعتی حفظ ایلمکه یومیته مقید اوله وروز وشب نماز ونیازده اولوب حضرت حقه دعا قیله وبو کوهری اول دریای حقیقته الهی سن ایرشدر دیو ملتمس ومتضرع اوله ﴿ مثنوی ﴾ کرچه شویم اکهست و پرفنست * لیك کوهر را هزاران دشمنست) اکرچه بنم زوجم اکاه وذوفنون وکاملدر لکن کوهرك هزاران دشمنی واردر ﴿ مثنوی ﴾ خودچه باشد کوهر اب کوثرت * قطرهٔ زینست کاصل کوهرست) کوهر خود نه اوله یعنی کوهر بوکا نسبت شیٔ دکلدر بو اب کوثردر یعنی علم وعملدن زیاده کثیر خیردر بوندن بر قطره در که کوهرك اصلیدر جواهر روحانیه ومعنویه نك اصلی اب علم وعمل اولدیغنه اشارتدر وکوثردن مراد عند اهل التفسیر علم وعملدن زیاده خیر کثیردر نتکیم انا اعطيناك الكوثر) ده مفسرلر کوثری ای الخير الكثير المفرط من العلم والعمل دیو تفسیر ایلمشلردر ﴿ مثنوی ﴾ ازدعاهای زن وزاریٔ او * وزغم مرد وکرانباریٔ او) زنك دعالرندن وانك زار یلغندن ومردك غمندن وانك کرانبارلکندن یعنی صبو بارنی چکوب انك زحتنی ارتکاب ایلسندن ﴿ مثنوی ﴾ سالم ازدزدان واز آسیب سنك * برد تادار الخلافه بی درنك) دزدلردن وسنك طوقنمسندن سالم اولدیغی حالده توقف وصبرسز دار الخلافه دك اول سبویی ایلتدی مراد سالکك عقل ونفسی دعا وتضرع ایلمرینك برکاتیله سبوی علم وعملرین مرتبهٔ حقیقته ایلتملرینك صورت حالی اولور ﴿ مثنوی ﴾ دیددر کاهی پراز انعامها * اهل حاجت کسترید دامها) چونکم دار الخلافه وارذی انعاملردن پر بر درکاه کوردی اهل حاجت اندهدملر دوشه مشلر یعنی اصحاب حاجات وصول مرادات ایچون هر بری بر وصیله بسط ایلمشلر ﴿ مثنوی ﴾ دمبدم هرسوی صاحب حاجتی * یافته زان در عطا و خلعتی) هردمده هرجانبده بر صاحب حاجت اول بابدن عطا و بر خلعت بولمش ﴿ مثنوی ﴾ بهر کبر ومؤمن وزیبا وزشت * همچو خورشید ومطرنی چون بهشت) کافر ومؤمندن وخوب وزشتدن اوتری آفتاب وباران کبی ایدیکه جمله یه فیض وعطاسی شامل وبرابر ایدی جنت کبی دکل ایدی یعنی جنت کبی مؤمنلره مخصوص ایدی واهل طاعت واصحاب هدایته منسوب

اولمشدی بلکه فیوضات وعطیاتی جمیع خلایقه علی السوی استعدادلرینه کوره ایرشمشدی دیمك اولور نتکیم درکاه الهینك شانی بودر که جمیع خلایقه استعدادلرینه مناسب انك فیض وعطاسی عام وشاملدر پس اول حضرته مظهر کامل اولان خلیفه نك دخی درکاهنك شانی بویله اولور سروری وشمعی حرفنی اولانی کلمه سیله ماقبلنی نفی ایدوب معنانی بویله ویرمشلردر که آفتاب وباران کبی ایدی اویله دکل بلکه جنت کبی ایدی یعنی جنت کبی بی نهایت وپر انعام ایدی بو سرور نسخه نك ویردیکی معنادر بونك ویردیکی معنی اوزره دخل لازم کلمز وماقبلنه مناسبتدن دخی خالی اولمز اما شمعی دیرکه یعنی جمیع عالمه انواع انعامی عام وشامل دکلدر بلکه اهل جنته مخصوصدر اکر سؤال اولنورسه ولازم کلورسه که بعض نسخه ده نی موقعنه بل واقع اولمشدر بو نسخه لر بونلرك ویردیکی معنایی مؤیداولور جواب اولدرکه بو تقدیرجه اوزره معنا بویله اولمق کرك کبردن وزشتدن ومؤمن وزیبادن اوتری خورشید ومطر کبی احسان وعطاسی جمله یه عام ایدی بلکه جنت کبی مؤمن وزیبا اولنلر ایچون عطاسی خاص ایدی نتکیم حق تعالی حضرتلرینك عطای عامه وعطای خاصه سی ورحمت عامه ورحمت خاصه سی واردر پس اخلاق الله ایله متخلق اولان خلیفهٔ کاملك وجودی دخی عطای عام وعطای خاصه له متصف اولور انلرکه کبر وزشت مقوله سیدر عباد الله اولدیغی جهتدن انلره دخی عطاو بخششی امساك ودریغ ایلمزانلرکه مؤمن وزیبا مقوله سیدر خاصه انلره برکونه عطاو بخشش ایلرکه عامه یه قیلدیغی کبی اولمز دیمك اولور وهو الاولى من الاول ﴿ مثنوی ﴾ دید قومی در نظر آراسته * قوم دیکر منتظر برخاسته) اعرابی بر قومی کوردیکه نظر خلیفه ده مزین اولمش بر قوم دخی فرمانه منتظر اایاغ اوزره طورمش اولکی طائفه دن مراد مقربان درکاه الهی وثانیجی طائفه دن مراد امر حقه منتظر اولان عباد وزهاد مقامنده خدمتده اولان کیمسه لردر ﴿ مثنوی ﴾ خاص وعامه از سلیمان تا بمور * زنده کشته چون جهان از نفخ صور) خواص وعوام سلیماندن موره دکن یعنی شریفدن وضیعه واعلادن ادنایه وارنجه جهان نفخ صوردن دیری اولدیغی کبی دیری اولمشدی وهر بری استعدادلرینه مناسب بر کونه حیات بولمشدی ﴿ مثنوی ﴾ اهل صورت در جواهر بافته * اهل معنی بحر معنی یافته) اهل صورت جواهرده اورلمش یعنی مخلوط ومستغرق اولمشدی بافته بونده مخلوط ومستغرق اولمش معناسنه استعاره در اهل معنی معنی بحرنی بولمش یعنی حضرت حقه واصل اولمشدی ﴿ مثنوی ﴾ انکه بی همت چه باهمت شده * وانکه باهمت چه بانعمت شده) اول کیمسه که همتسز ایدی نه عجب همتلو اولمش اول کیمسه که همتلو درنه عجب نعمتلو اولمشکه انك غورنه کیمسه ایرمز واول کیمسه که همتلو کلمش یعنی اول کیمسه که همتسز اول درکاهه کلمش بر عجب همته واصل اولمش وبر عظیم

نعمته ایرمشکه انك کنهن کیسه بیلز

❁ در بیان آنکه چنانکه کدا عاشق کرمست عاشق کریم کرم کریم هم عاشق
کداست کر کدارا صبر بیش بود کریم بردر او آید و کریم را صبر بیش
بود کدا بردر او آید اما صبر کدا کمال کداست و صبر کریم نقصان اوست ❁

بو سرخ شریفك بیاننده درکه انجلین که کدا کرمك عاشقیدر کریمك
دخی عاشقیدر کریمك کرمی هم کدانك عاشقیدر اکر کدانك صبری زیاده اوله کریم
انك قپوسنه کلور اما کدانك صبری کدانك کمالیدر زیرا صبر اکا مقبولدر و کریمك
صبری کریمك نقصان وعیبیدر ❁ مثنوی ❁ بانك می آمد که ای طالب بیا *
جود محتاج کدایان چون کدا) آواز کلدیکه ای طالب کل زیرا جود و کرم کدا
کبی کدالره محتاجدر ❁ مثنوی ❁ جود می جوید کدایان وضعاف * همچو
خوبان کاینه جویند صاف) جود و سخا کدالری وضعیفلری استر شول خوبلر کبی
که صاف وروشن آینه استرلر تا کندی جمالرنی اول آینه ده کوره لر ❁ مثنوی ❁
روی خوبان ز آینه زیبا شود * روی احسان از کدا پیدا شود) خوبلرك یوزی
آینه دن زیبا اولور کذلك احسانك یوزی کدادن آشکاره اولور زیرا مرآت منظر
حسن خوبان اولدیغی کبی کدا دخی منظر جود واحساندر ❁ مثنوی ❁ پس
ازین فرمود حق در والضحی * بانك کم زن ای محمد بر کدا) پس بو سببدن بیوردی
حق تعالی حضرتلری سورهٔ والضحی ده ای محمد کدا اوزره بانك اورمه یعنی کدایی
حضورندن سورمه کما قال الله تعالی (واما السائل فلا تنهر) ای لا تنهر السائل
ولا ترده اذا اتاك یسئلك و فی الحدیث عن انس بن مالك قال قال علیه السلام اذا
اتاك سائل علی فرس باسط کفیه فقد وجب الحق ولو بشق تمرة رواه مسلم ❁ مثنوی ❁
چون کدا آیینهٔ جودست هان * دم بود بر روی آیینه زیان) چونکه کدا جود
و سخانك آینه سیدر اکاه اول نفس آینه نك یوزنه زیان اولور ❁ مثنوی ❁
آن یکی جوش کدا آرد پدید * وین دیکر بخشد کدا یارا مزید * پس کدایان آینهٔ
جود حقند * وانکه با حقند جود مطلقند * وآنکه جز این دوست او خود مرده ایست
* او برین در نیست نقش پرده ایست) عند مشایخ الصوفیه جناب حقك ایکی کونه
جودی واردر برینه جود اقدس دیرلر فیض اقدس دخی تعبیر ایدرلر و برینه دخی
جود مقدس دیرلر فیض مقدس دخی تسمیه ایدرلر جود اقدس اولدر که اولا برالای
محتاج وفقیر واجی وجوده کتورر وانلری مرتبهٔ افتقار واحتیاجه یتورر
بعد عرض الاحتیاج جود مقدس اول مفتقر ومحتاج اولنلره بحسب استعدادانهم
زیاده لك بخش ایلر وانعام واحسان قیلور پس اکرچه (والله الغنی وانتم الفقراء)
ایت کریمه سنك مصداقنجه جمیع انسان بل کون ومکان مفتقر الی الله در و بحسب

استعداداتهم انك جودینك آینه سیدر لکن بو جمله دن مفتقر الی الله اولان کدای صالح
وفقیر صابر حقك جود و کرمنك آینه سیدررلر واول فقرلر که کندیلردن فانی وحقله
قائملردر انلر جود مطلقدررلر زیرا اذا تم الفقر فهو الله در بونلر کندی کندیلردن
فانی وحقله باقیلردر و بونلر جود مطلق وعباد الله ده محضا کرم حقدر (وبهم
یمطرون و بهم یرزقون) بونلر حقنده در واول فقیر ودرویش بو ایکیدن غیری
اوله یعنی فقیر الی الله وفقر فانی فی الله اولمیه او مرده در وافسرده و پژمرده در او بو
حق قپوسنده دکل خلق قپوسنده نقش پرده در بونلر آینهٔ جود خلقدر در ویشدن
مراد عند الاولیا بونلر دکلدر نتکیم تصریح بیوررلر

❁ فرق بیان انکه درویشست بخداو تشنهٔ خدا
ومیان انکه درویشست ازخداو تشنهٔ غیراوست ❁

بو سرخ شریف اول کیسه نك میانی فرق ایلمك بیاننده درکه خدایه درویش
وخدانك تشنه سیدر یعنی خدای تعالی یه مفتقر ومحتاج واکا محب ومشتاقدر واول
کیسه نك میانك فرق ایلمسنك بیاننده درکه خدادن درویشدر واندن غیریه
تشنه در یعنی خدای تعالی جانبندن رشته مالك دکل بلکه حضرت حقك
طاعتندن ومعرفتندن وقرب ومحبتندن فقیر وعاریدر ومخلوق جانبنه تشنه وطالبدر
دیمك اولور ❁ مثنوی ❁ نقش درویشست اونی اهل جان * نقش سك را تو
میندازاستخوان) اول خدادن درویش غیره تشنه اولان کیسه درویش نقشیدر
اهل جان دکلدر و بعض نسخه ده اهل جان یرینه اهل نان واقع اولمشدر بو تقدیر
اوزره معنی اول کیسه درویش شکلیدر نانه لایق دکلدر یعنی نعمت حقه وخوان
الهی یه مستحق دکلدر سن کلبك نقشنه استخوان آتمه زیرا نقش کلبه استخوان لایق
دکلدر کذلك صورت درویش اولان بی ایمان و بی عرفانه نان دخی لایق
دکلدر ❁ مثنوی ❁ فقر لقمه دارد اونی فقر حق * پیش نقش مردهٔ کم نه
طبق) اول درویش لقمه فقرنی طوتر حق فقرنی طوتمز مرده اولان نقشك
اوکنه سن طبق قومه یعنی ایمان وعرفانی اولمیان وحضرت حقه عرض احتیاج
ایلمین کیسه نقش مرده کبیدر اکر انك اوکنه نعمت قوسك اول نعمتك قدرین
بیلمز وانك منعمنه شکر قیلمز پس انك اوکنه نعمت قومق لایق اولمز ❁ مثنوی ❁
ماهی خاکی بود درویش نان * شکل ماهی لیك ازدریا رمان) نانه متعلق
اولان درویش فی المثل خاکه منسوب بالق اولور نتکیم بریه ده و بعض وادیده بالق
شکلنده برحیوان اولور که اکا ماهی خاکی دینور او حیوان اکرچه شکل ماهیده در
لیکن دریادن اورکیجی ونفرت ایدیجیدر ❁ مثنوی ❁ مرغ خانست اونه سیمرغ
هدا * اوت نوشد او ننوشد از خدا) او درویش فی المثل مرغ خانه در سیمرغ

هداد کلدر یعنی خانهٔ دنیانك قوشیدر سیمرغ قاف قربت دکلدر او کونه درویش لوت وقوت برخدای تعالیدن یوب ایچمز وهماطبیعت اولوب هوای محبت وفضای قناعتده پروازایدب اوچمز بو کونه درویشلرك اکثری طالب حق وعاشق وجود مطلق مسلکنه سالك وانلر شکلنه متشکل ومالك اولورلر ﴾ مثنوی ﴿ عاشق حقست او بهر نوال * نیست جانش عاشق حسن وجمال) ولیکن حضرت حقك عاشقیدر مجرد نوال وعطیهٔ نفسانیه ایچون انك جانی حسن وجمال الهی عاشقی دکلدر ﴾ مثنوی ﴿ کرتوهم میکند او عشق ذات * ذات نبود وهم اسما وصفات * وهم مخلوقست ومولود آمد است * حق نزایدست اولم یولدست * عاشق تصویر ووهم خویشتن * کی بود از عاشقان ذوالمنن) اکر اول درویشلان کندوبی عاشق ذات سبحانی توهم ایلرسه عشق ذات اولمز اسما وصفاتی جزئی ادراك ایلمك ویاخود یاکاش اکلق وهم انسانده شوقوت جسمانیه درکه انك شانی محسوسانه متعلقه اولان جزئیاتی ادراك ایلمکدر محبت عمرو وعداوت بکر کبی اکثر ادراکنده غلط ایلر علی الخصوص معقولاتده زیاده غلط ایلر وبنه کندوبی عاشق ذات دیوزعم ایلر پس حضرت مولانا قدس الله سره العزیز بیورررلر که اکر درویش صورت کندوبی عاشق ذات احدیت ظن ایلرسه عشق ذات الهیه اولمز اسما وصفاتك وهم وادراکیله وهم کژبین وغلط آیین برقوندر عشق ذات اکا دیرلر که افراط محبت الهی عاشقك وجودینه بروجهله سرایت وتأثیر ایلیه که انك شکل ظاهرندن غیری جمیع وجودنی افنا ایدوب انك نظرنده وجمله وجودنده معشوقدن غیری برنسنه قومیه پس مرتبهٔ نفسانیه‌ده قلان کیمسه مع البشریه وحظوظ النفسانیه کندوبی عاشق خدازعم ایلمك نه فائده ایلر عقل ووهمله خدا بیلنمز وتصور وتوهمله حضرت حقك قربی وحبی بولنمز زیرا وهم وعقل مخلوقدر ومولود کلمشدر وجناب حق مواود اولمشدر (لم یلد ولم یولد) در پس هرنه‌یی کیم مخلوق اولان عقل ووهم تعقل وادراك ایلسه اول مخلوقدر والله اول معقول ومدرك اولان تصورانك خالقیدر کما قال علی رضی الله عنه کلما تعقل فی عقلك وتصور فی ذهنك فاعلم ان الله خالقه مثلا برکیمسه کندی عقلنده ذات حق جل شانه تصور ایلسه واکا عقل ووهمله محبت ایلسه کندی تصورینك عاشقیدر اول کیمسه پس تصویر ووهمه عاشق اولان عاشقان ذوالمنن تجن اولور عاشقان ذوالمنن کندیلرنی فانی قیلنلر وژنکار وهم وتصوردن صافی اولنلردر ﴾ مثنوی ﴿ عاشق آن وهم اکر صادق بود * آن مجازا وحقیقت کش شود) اول وهمك عاشقی اکر صادق اوله اول مجازانی حقیقته چکرکه (المجاز قنطرة الحقیقة) دینلمشدر ومجازك حقیقت جانبنه جاذب اولمسی بووجوه ثلاثه‌ده معلوم اولور اولا برکیمسه برصاحب جماله عاشق

اولور انك واسطه‌سیله جذبهٔ خدا ایرشوب اول جمالك خالقی اولان ذوالجلال والکماله عاشق اولور ثانیا برکیمسه جنت ایچون ونعمت آخرت ایچون حضرت خالقه عبادت ومحبت ایلر پس عنایت الهی اکا معرفت ویقین میسر ایلیوب جنت ونعمت آخرت ایچون اولان عبادت ومحبت مرتبه‌سندن کچوب حقیقت شرابنی ایچوب الهی (ماعبدتك خوفا من نارك ولا رغبة فی جنتك بل لو جهك الکریم دینلردن اولور ثالثا برکیمسه فی الحقیقه حضرت حقه عاشق اولمیه ولکن کندوبی عاشق توهم ایلیه وناسه دخی کندوبی عاشق کوستره بوقسم اکر وهمنده کاذب ومرایی ایسه مجازی حقیقت جانبنه جذب ایلر آن مجازش در حقیقت میکشید بیوردقلری بوقسمه کوره اولور ﴾ مثنوی ﴿ شرح میخواهد بیان این سخن * لیك می ترسم زافهام کهن) بو سوزمك بیانی شرح استر اما کهنه وضعیف فهملردن قورقرمکه بوسوزمك سرینی فهم ایتمیوب بی معنی خیالات وافکاره دوشوب ضلالته ایرشمیه ﴾ مثنوی ﴿ فهمهای کهنهٔ کوته نظر * صد خیال بد در آرد در فکر) کوته نظر اولان کیمسه‌نك کهنه وبیهوده فهملری فکرلره نیجه یوز خیال بد کتوررو کندوبی وساوس وخیالات فاسده وادیلرنده یتورر ﴾ مثنوی ﴿ بر سماع راست هرکس چیر نیست * لقمهٔ هر مرغکی انجیر نیست) زیرا راست ودرست استماعه هرکس غالب وقادر دکلدر هرقوشجغزك لقمه‌سی انجیر دکلدر بلکه هرقوشك استعدادنه مناسب برلقمه‌سی واردر ﴾ مثنوی ﴿ خاصه مرغی مرده و پوسیده * پرخیال اعمی بی دیده) علی الخصوص براولمش چورمش قوش برپرخیال دیده‌سز براعمی اوله یعنی شول درویش وشیخ صورتنده اولان کیمسه‌لر که مرغ مرده وپوسیده کبی اوله وخیالات فاسده وافکار ناپسندیده ایله پراولوب بصر بصیرتی کور ونادیده‌تنی بو کونه کیمسه‌لر اول کلام حقیقیدن هیچ بهره بولمزلر واصلاانی دخی فهم قیلمزلر ﴾ مثنوی ﴿ نقش ماهی راچه دریاوچه خاك * رنك هند وراچه صابون وچه زاك) ماهینك نقش وتصویرنه دریانه وخاك نه هندینك رنکنه صابون نه وزاك نه یعنی نقش ماهی کبی اولان بی فهملره دریاوخاك برابردر یعنی صورت ومعنی مساویدر وهند وعرب کبی اولان قره یوزلولره قره بویایله صابون برابردر یعنی صابون ارشادیله اکرانلری یوسك ویاخود زاك اضلال وافسادله بویه‌سك انلره بردرکه اصلنده سیهرو وبدخویدر قابل اصلاح دکلدر ﴾ مثنوی ﴿ نقش اکر غمکین نکاری بر ورق * اونداردازغم وشادی سبق) بو بیت مثالدر مرغ مرده واعمای بی دیده اولان بی فهملر ایچون مثلا ورق اوزره نقش اکر غمکین نقش ایده‌سن اول نقش غم وشادیدن سبق طوتمز ﴾ مثنوی ﴿ صورتش غمکین واوفارغ ازان * صورتش خندان واوزان بی نشان * وین غم

وشادی كه اندردل خطءست * پیش ازان شادی وغم جزنقش نیست) اول نقشك صورتی اكرچه غمكیندر لكن اول غمدن فارغدر وياخود اول نقشك صورتی خنداندرواول خنده‌دن بی نشاندر كذلك درویشانان وبی فهم واذعان اولان طائفه اكرچه صورتا غمناك وشادان اولورلر ولكن كالنقش فی الورق حقیقت غم وشادیدن بی خبردرلر وحقیقت شادی وغم شادیٔ حقیقت وآخرتدر زيرا بوغم وشادیٔ صوريكه كوكلده برخط وحالتدر اول شادی وغم آخرته نسبتله نقشدن غیری دكلدر ﴿ مثنوی ﴾ صورت غمكین نقش از بهرماست * تاكه مارایاد آیدراه راست) نقشك غمكین صورتی بزدن اوتريدر تاكه طوغری يول بزم ياد وخاطرمزه كله ﴿ مثنوی ﴾ صورت خندان نقش از بهر تست * تاازان صورت شود معنی درست) نقشك خندان صورتی سندن اوتريدر اول صورتدن معنی درست اوله يعنی بونقش ديواركبی اولان بی عقلارك خندان صورتی سكارشاد وتنبيه ايچوندر تااول صورتدن ای عاقل ودانا معناك درست اوله وحقيقت وغم وشاديدن خبربوله صورت نقش كبی بی فهم وبی خبر قالميه ﴿ مثنوی ﴾ نقشهايی كاندرين كرمابهاست * از برون جامه كن چون جامهاست * تابرونی جامها بينی وبس * جامه بيرون كن درا ای هم نفس * زانكه باجامه درون سوراه نيست * تن زجان جامه زتن آكاه نيست) شول نقوش وصوركه بوحماملرده واردر جامه كنك طشره‌سندن نظراولندقده اول جامه‌لركبيدر يعنی بی معنی وبی جان صورتلردر كذلك بوكرمابهٔ جهانده مصور اولان اشكال انسانی خارجدن نظر اولنسه جامه كن كبی برآلای اشكال تمثالدر مادامكه برونی سن وخارج عالمده مقيدسن انجق صورت جامه‌لرنی واجساد شكللرنی كوررسن پس ای سالك جامهٔ صورتی خلع ايله ولباس بشريتی سلخ ايله باطن حمام عالمه داخل اول ای همدم تاحقيقت عالم وادم ندركه بيله سن وماهيات اشيايی بلالباس صورت مشاهده قيله سن وسكالباس وصورتدن مجرداول ديديكم انكچوندر جامهٔ تنله درون جانبنه يول يوقدر و بعض نسخه‌ده دران سو واقع اولمشدر بوتقدير اوزره معنی زيراكه جامه ايله اول جانبه يول يوقدر يعنی باطن جانبنه يول يوقدر زيرا تن جاندن جامه تندن اكاه دكلدر پس بواطن اشيايه مطلع اولمغه تجرد وانسلاخ شرطدر

﴿ پیش امدن نقیبان ودربانان خلیفه
از بهر اكرام اعرابی وپذيرفتن هديهٔ او ﴾

﴿ مثنوی ﴾ آن عرابی از بيابان بعيد * بردردار الخلافه چون رسيد) اول اعرابی بعيد اولان بياباندن دارالخلافه قپوسنه چونكم ايرشدی ﴿ مثنوی ﴾

پس نقيبان پیش اوباز آمدند * بس كلاب لطف برجيبش زدند) پس نقيبلر انك اوكنه كلديلر يعنی استقبال ايلديلر نتكيم دركاه الهی به متوجه اولان سيرفی الله مرتبه‌سنه ايردكده وبواطن عالمه نظر ايركوردكده دركاه حقك نقباسی اكا استقبال ايدرلر انك جيبنه وكريبانه چوق لطف كلابی اورديلر ﴿ مثنوی ﴾ حاجت اوفهم شان شدبی مقال * كارايشان بدعطا پيش ازسؤال) مقالسز اعرابينك حاجتی انلرك فهم ومعلومی اولدی انلرك كاروعادتی سؤالدن اول عطا واحسان ايدی ﴿ مثنوی ﴾ پس بدو كفتند یاوجه العرب * از كجايی چونی ازراه تعب) پس اول نقيبلر اكا ديديلر ای عربك وجهی يعنی آبرويی وشريفی قندنسن بولدن وزحمتدن نيجه‌سن ﴿ مثنوی ﴾ كفت وجهم كرمرا وجهی دهيد * بی وجوهم چون پس پشتم نهيد) اعرابی انلره ديدی بن وجهم وشريفم اكر بكا يوزويره سز وجوهم يوقدر يعنی شرف وعزته مناسب وجهلرم يوقدر چونكم بنی ورای ظهر بكزه قويه سز ﴿ مثنوی ﴾ ای كه در روتان نشان مهتری * فرتان خوشترززرجعفری) ای كيمسه‌لركه سزك يوزكزده اولواق نشانی واردر سزك فروشوكتكز جعفری آلتوندن ايودر زرجعفری جعفره منسوب برخالص آلتوندر يعنی باب سعادته كلان محتاجلره اولان التفات وكرمكزك مسرتی جعفری آلتوندن ايودر ﴿ مثنوی ﴾ ای كه يك ديدارتان ديدارها * ای نثارديدتان دينارها) ای نقيبلر سزك بوديداركز نيجه ديدارلر منزله‌سنده‌در يعنی سزك برلقاكز نيجه لقالره معادلدر ای كيمسه‌لر سزك ديدكزه يعنی رؤيت وشهودكزه دينارلر نثار اولسون ﴿ مثنوی ﴾ ای همه ينظر بنورالله شده * در برشه بهر بخشش آمده) ای دوكلكز الله نوريله نظرايلر اولمش شاه قتنده محتاجنه بخشش واحساندن اوتری كلمش بونلردن مراد نقبای دركاه الهيدر ونقباعنداهل التحقيق اهل اللهدن اوچيوز كيمسه‌لردركه ان لله ثلاثمائة قلوبهم كقلب آدم حديثی بونلرك شاننده و بونلرك مرتبه‌سی ابرار واخيار مرتبه‌سندن ايلرودر چون بونلردن بری فوت اولسه ابرار وخياردن بونلر مرتبه‌سنه مستحق بركيمسه‌يی بونلرك زمره‌سنه داخل ايدرلر و بونلر حوايج ناسی اداومحتاجلرك مرادنی قضاايلك ايچون وضع اولنمشلردر هركسك استعدادنه مناسب مرادی نه‌ايسه بونلره راست كلدكده باذن الله ادا ايدرلر ﴿ مثنوی ﴾ تازيدآن كيمياهای نظر * برسرمسهای اشخاص بشر) تااول نظر يكز كيميالرنی اوره سز بشرك اشخاص مسلرينك سری اوزره يعنی شاه حقيقت قتندن سز عباد اللهه مجرد عطا و بخشايشدن اوتری كلمش طائفه سزكه تااول نظر اكسيرتأثيرليكزی بشرك مس كبی اولان شخصلری وجسدلری اوزره اوره سز تاانلری مرتبهٔ كماله ايركوره سز وذلت وحقارت مرتبه‌سندن خلاص ايده سز ديدی

﴾ مثنوی ﴿ من غریبم از بیابان آمدم * برامید لطف سلطان آمدم) بن غریبم بیابانده کلدم سلطانک لطفی امیدی اوزره کلدم ﴾ مثنوی ﴿ بوی لطف او بیابانها کرفت * ذرهای ریك هم جانها کرفت) انك لطف واحسانی رایحه سی بیابانلری طوتدی ریکك ذره لری هم انك نسیم احسانی سببیله جانلری طوتدی ﴾ مثنوی ﴿ تابدینجا بهر دینار آمدم * چون رسیدم مست دیدار آمدم) تابورایه دك دینارادن اوتری کلدم چونکم بورایه ایرشدم مست دیدار کلدم ودینارادن فراغت قیلدم ﴾ مثنوی ﴿ بهرنان شخصی سوی نانبا دوید * دادجان چون حسن نانبا بدید) مثلا اتمکدن اوتری برشخص اتمکجی جانبنه یلدی چونکه نانبانك حسننی کوردی جان ویردی یعنی نان وجان وخاطرندن کیدوب اکا عاشق اولدی ﴾ مثنوی ﴿ بهر فرجه شد یکی تا کلستان * فرجهٔ او شد جمال باغبان) مثال اخر سیر وتفرجدن اوتری برکیمسه کلستانه کتدی باغبانك حسن وجمالی انك فرجه وسیری اولدی ﴾ مثنوی ﴿ همچو اعرابی که آب ازچه کشید * آب حیوان ازرخ یوسف چشید) مثال آخر شول براعرابی کبی که چاهدن آب چکدی وقصدی دخی قیودن صوایدی چونکم بعد الارسال داوی اخراج ایلدی حضرت یوسف علیه السلامك یوزندن آب حیات طاتدی اعرابیدن مراد مالك بن زعربدرکه کنعان قیوسندن صو چکرکن حضرت یوسف علیه السلام انك دلونه تعلق ایلیوب طشره چکدکده (قال یابشری هذا غلام) دیوب آب حیات ایچمش کبی ذوق وحیات بولدی بو آیت کریمه نك تفسیری بو محله مناسب دردنجی جلدده دلداری کردن ونواختن سلیمان علیه السلام بیاننده مذکوردر ﴾ مثنوی ﴿ رفت موسی کاتش آرد او بدست * آتشی دید او که ازآتش برست) مثال آخر حضرت موسی علیه السلام کتدیکه آتش کتوره اواله برآتش کوردیکه او آتش طابندن قورتلدی یعنی نارشکلنده تجلیٔ الهی کوروب انی انا الله خطابنی استماع ایلدکده مست ومستغرق اولدی تکلیم حق تعالی حضرتلری انك حالندن قرآن عظیمنده اکثر مواضعنده حکایه قیلدی کما قال فی سورة طه (وهل اتیك حدیث موسی اذرأی نارا فقال لاهله امکثوا انی آنست نارا) آه ﴾ مثنوی ﴿ جست عیسی تارهد ازدشمنان * بردآن جستن بچارم آسمان) مثال آخر حضرت عیسی علیه السلام صیچرادی تادشمنلردن قورتله اول صیچرامق آنی فلك رابعه التدی تکلیم حق تعالی سورهٔ نساده آیتك آخرینه قریب (وما قتلوه یقینا بل رفعه الله) بیوردیکه یهودیلر الندن قچوب براوه کیردکده حضرت جبرائیل علیه السلام آنی الله اذنیله فلك رابعه ایرکوردی ﴾ مثنوی ﴿ دام آدم خوشهٔ کندم شده

* تا وجودش خوشهٔ مردم شده) مثال آخر حضرت آدم علیه السلامك دامی کندمك خوشه اولش وشجرهٔ کندمه تقرب ایلدیکی واسطه ایله اکر جنتدن خروج قیلش تا انك وجودی خلقك خوشه سی اولمش یعنی انسانك وجود نه صالقم کبی سبب اولمش حتی بوقدر اولاد وانسال انك وجوندن ظهوره کلمشدر ﴾ مثنوی ﴿ بازآید سوی دام از بهر خور * ساعد شه یابد واقبال وفر) مثال آخر طوغان لقمه وغدادن اوتری طوزاق جانبنه کلور شاهك ساعدنی ودولت وقوتنی بولور ﴾ مثنوی ﴿ طفل شد مکتب پی کسب هنر * برامید مرغ وبالطف پدر) مثال آخر طفل مکتبه کتدی کسب علم وهنر ایلمکدن اوتری پدر بنك لطفی سببیله مرغ امیدی اوزره ﴾ مثنوی ﴿ پس زمکتب آن یکی صدری شده * ماهکانه داده وبدری شده) پس مکتبدن اول برطفل کسب هنر ایلدکدنصکره صدره منسوب اولش وجمله نك اوزرینه تصدر قیلش حین تحصیلده معلمنه آیلق ویرمش بعد التحصیل فلك علمده بربدر کامل اولش ﴾ مثنوی ﴿ آمده عباس حرب از بهر کین * بهر قمع احمد واستیز دین) مثال آخر عباس حضرتلری کین وانتقامدن اوتری حرب وقتاله کلمش حضرت احمد علیه السلامك قمع ورفعی ایچون وباطل دینك ستیز وعنادندن اوتری یعنی زمان جاهلیتده اولان کندی دیننه معاونت ایتمك ایچون حضرت رسول علیه السلام ایله محاربه ایلمکه حاضر اولوب عاقبت اول حربده اسیر اولوب اسلامه کلدی ﴾ مثنوی ﴿ کشت دین را تا قیامت پشت ورو * در خلافت اووفرزندان او) قیامته دکین دین مبینه ظهیر ومعین اولدی خلافتده حضرت عباس رضی الله عنه وانك اولادی خلافت صوری انك اولادندن منقطع اولوب غیره انتقال ایلدکدنصکره انك نسلندن اولنلر خلافت معنویه مظهری اولوب دین مبینه قیامته دك ظهیر ومعین اولسه لر عجب دکلدر وبوجمله امثلهٔ متعدده دن مراد اولدرکه برکیمسه دنیوی ونفسانی برمراد اوزره خلیفهٔ حق اولان مشایخك بابنه متوجه اولور اکا کلدکده درکاه حقدن اکابر آخر حالت یوز کوستروب مقصود اصلی جانبنه عزیمت ایلمسندن عبارت اولور ﴾ مثنوی ﴿ من درین در طالب چیز آمدم * صدر کشتم چون بدهلیز آمدم) بن بوقپویه برنسنه طلب ایدیجی کلدم چونکم دهلیزه کلدم صدر عالی قدر اولدم ﴾ مثنوی ﴿ آب آوردم بتحفه بهرنان * بوی نانم برد تا صدر جنان) ارمغان برینه ناندن اوتری آب کتوردم نان رایحه سی بنی جنانك صدرنه ایلتدی یعنی نان امیدی بنی بویله خلیفهٔ حقك جنت کبی اولان دار سعادتنه کتورمکه سبب اولدی

(مثنوی) نان برون راند آدمی را از بهشت * نان مرا اندر بهشتی در سرشت) نان آدم علیه السلام حضرتلرینی جنتدن طشره سوردی نان بنی بهشته منسوب اولان قوم ایچره تخمیر وتخلیط ایلدی حق تعالی قادر درکه برشیئی برکیمسه یه نسبتله سبب طرد و بعد و برکیمسه یه نسبتله سبب قرب وانس ایلیه (مثنوی) رستم ازآب وزنان همچون فلك * بی غرض کردم دربن درچون فلك) بورایه کلدم فرشته کبی آب ونادن قورتلدم من بعد بوباب اوزره فلك کبی غرضسزدور ایلرم (مثنوی) بی غرض نبود بکردش درجهان) غیر جسم وغیر جان عاشقان جهانده غرضسز اولمز کردش وحرکتده عاشقلرك جسمندن وجاندن غیری یعنی عاشقلرك جسم وجانی وکردش ودورانی بی غرض نفسانیدر اما عاشقلردن غیریننك کردش وحرکتی یادنیوی و یااخروی البته برغرضدن خالی دکلدر

(بیان آنکه عاشق دنیابرمثال عاشق دیوارست که
بروتاب آفتاب زده باشد وجهد وجهاد نکرد
تافهم کند که آن تاب وروانق ازدیوار نیست ازقرص
آفتابست در آسمان چهارم لاجرم دل بردیوار
نهاد چون پرتو آفتاب باآفتاب پیوسته اومحروم ماند)

بوسرخ شریفك بیانده درکه دنیایه عاشق وطالب اولان دیواره عاشق اولان کیمسه کبیدرکه اول دیوار اوزره آفتابك نوری وپرتوی یلدرادی وجهد وسعی ایلدی تافهم ایده که اول دیوار اوزره آفتابك نوری وپرتوی رونق دیواردن دکل بلکه فلك رابعده اولان آفتابك قرصندن وذاتندندر اول سببدن لاجرم دیوار اوزره کوکل قودی چونکه آفتابك پرتوی آفتابه متصل اولدی ودیواردن کذر قیلدی اول عاشق دیوار اولان کیمسه ابدی محروم قالدی (وحیل بینهم و بین مایشتهون) وحیل یعنی حایل اولندی بینهم بوکفار ومنافقیتك مابینلرنه (و بین مایشتهون) دخی اشتها ایلدکاری شیئك ماپیننه مراد دنیاده اولان حظ ولذتلری وراحت وعزتلریدر بوآیت سورهٔ سبانك آخریدر (مثنوی) عاشقان کل نی عشاق جزو * ماند از کل انکه شد مشتاق جزو) عاشقان خدای متعال بوجزوك عشاقی دکلدرنه این عشاق جزوست تقدیرنده اولور بومعنی دخی جائزدر که حرف ندا مقدر اولوب دینه ای بوجزوك عشاقی اولمیان عاشقان کل بیلکه کلدن محروم قالدی شول کیمسه که جزوه مشتاق اولدی جزو اصلنده اکا دیرلر که برشیئاندن وغیریدن مرکب اوله وکل اولدرکه برنیجه جزولردن مرکب اوله کما قال صاحب التعریفات الجزو ماترکب الشیئ منه ومن

غیره والکل ماترکب من الاجزاء لکن اصطلاح صوفیه ده بومحلده واقع اولان جزو وکلدن مراد بودکلدر بلکه جزودن مراد ظاهر اسماء الهیه اولان تعینات کلدن مراد مرتبهٔ الوهیتدر کما قال صاحب التعریفات الکل اسم للحق تعالی باعتبار الحضرة الالهیة الجامعة للاسماء والصفات والذا یقال واحد بالذات و بالاسماء والصفات (مثنوی) چونکه جزوی عاشق جزوی شود * زود معشوقش بکل خود رود * ریش کاو بندهٔ غیری شد او * غرقه شد کف در ضعیفی درزد او) چونکه تعینات موجوده دن برجزوی برآخر جزوك یعنی مظهر اسماء الهیه دن برمظهرك عاشق اوله علی الفور انك معشوقی جماد ونباتات وانساندن هرنه ایسه کل شیئ یرجع الی اصله فحواسنجه کندی کلی طرفنه کیدر اول عاشق جزوی غیرك قوانك ریش کاوی یعنی مسخره ومغلوبی اولدی وعمرنی بیهوده یره ضایع قیلدی بعض نسخه ده ریش کاوایله بنده نك مابینده واو عاطفه واقع اولمشدر بوتقدیر اوزره معنی اول عاشق جزوی مسخره وزبون وغیرك قولی کلدی دیمك اولور مثلا هواوهوس دریاسنه غرقه اولوب الغریق یتشبث بکل حشیش فحواسنجه التی (کبیت العنکبوت) اولان مخلوقه اوردی او (مثنوی) نیست حاکم تاکند تیمار او * کار خواجهٔ خود کند یاکار او) اول مخلوق ضعیف حاکم شریف دکلدر تااول عاشقه تیمار ایلیه یاکند وافندیسنك کارین قیله ویاخود انك کارنه مشغول اوله مصرع * دل اکر بارکشد بارنکاری باری * دینلر خوب دیمش و بو معناده قول عرب دخی مثل قیلنمش (اذا زنیت فازن بالحرة واذا سرقت فاسرق الدرة) بوسرخی تقریر و بیان ایتدکلری وقتده بعض مثنوی خوانلر حسن تعبیرایده میوب وتحقیق وتوجیه جانبنه کیده میوب تحت اللفظ معنا ایله اکتفاء ایلدکارنده سامعیندن بعض علما انلره انکار ایدوب دیمشلرکه بوسوزدن من وجه زنایه وسرقته اذن لازم کاور اکر بو برمثلدر اولاد عرب بونی بویله دیه کلشلردر دینور سه پس حضرت مولانا قدس الله سره العزیز بویله مثل قبیحی نه ایجاب ایدرکه محل ارشادده ایراد ایلیه و بوموضعده آنی کتوروب سویلیه بومحلده بونلره جواب شافی بودرکه اولا مثل لغتده ندر واصطلاحده نیه دیرلر وانك مضربی ومَوردی ندر بیلمك کرککه حتی مشکل حل اوله مثل لغتده نظر معناسنه در مثل ومثیل شبه شبه وشبیه کبیدر پس بومعنای لغویدن شول بین الناس سائر ودایر ومشهور اولان قوله نقل اولندیکه انك مضربی موردینه تشبیه اولنه مورد شول حالت اصلیه درکه ابتدا اول قول اول معناده وارد اولدی ومضرب شول موضعه دیرلرکه اول قول انده ثانیا ضرب مثل اوله پس مورد حالت اصلیه یه ومضرب اکا مشبه بها اولان حالت

ثانیه یه دیرلر مثلا بو مثل عربده مورد حره زنا ایلمك ودری سرقه قیلمقدر که
حالت اصلیه‌در پس عرب بلرثانیا برقولی اکر صورسك برحرو آزاد کیمسه یی سوه که اول
کیمسه‌نك بنده‌سی واسیری اولمیه وطمع قیلورسه برشیئك بغایت نفیسنه طمع قیله که اول
شیٔ فی حد ذاته دنی وحقیر اولمیه دیمك محلنده ضرب مثل ایلدیلر نتکیم حضرت
مولانا قدس الله سره العزیز ﴿ مثنوی ﴾ فازن بالحره پی این شد مثل *
فاسرق الدره بدین شد منتقل) دیو بو معنایه اشارت بیوردلر یعنی حره یه زنا
ایله دیمك وسورسك برحاکم پردادی و برسر وازادی سود یمکدن اوتری مثل اولدی
فاسرق الدره طمع ایدر سن برشیئك بغایت اعلاسنه طمع ایله دیمك ایچون معنای
اصلیسندن منتقل اولدی دیمك اولور بو مثلك موردی حرام ومضربی حلالدر
بوایسه شرعا وعقلا جائزدر زیرا حلالی حرامه تشبیه و بالعکس کلام نبوت
پناهده وکلام اولیاء اللهده چوق واقع اولمشدر کما قال علیه السلام عند
استحسان کلام عمرو بن الاهتم ان من البیان لسحرا حکم علی طریق التشبیه
البلیغ ای ان بعض البیان سحر فالمشبه مباح مندوب والمشبه به حرام محظور فافهم
هذا المعنی والله اعلم بالصواب ﴿ مثنوی ﴾ بنده سوی خواجه شد او ماند زار *
بوی کل شد سوی کل او ماند خار) بنده افندیسی جانبنه کتدی اول عاشق انك
فراقندن زار ومحزون قالدی کلك رایحه‌سی کل جانبنه کتدی اکا خار قالدی یاخود
اول خار ایله قالدی دیمك اولور ﴿ مثنوی ﴾ او بمانده دور از مطلوب خویش
* سعی ضایع رنج باطل پای ریش) اول کیمسه کندی مطلوبندن دور وجدا قالمش
سعی ضایع رنج وزحمتی باطل آیاغی مجروح یعنی عاشق صورت اولان کیمسه‌نك
مثالی بودر ﴿ مثنوی ﴾ همچو صیادی که کیرد سایهٔ * سایه کی کردد ورا سرمایهٔ
) مثلا شول برصیاد کبی که اول برسایه طوته سایه اکا نیچون برسرمایه اولور
﴿ مثنوی ﴾ سایهٔ مرغی کرفته مرد سخت * مرغ حیران کشته برشاخ درخت)
مرد ایله برمرغك سایه‌سنی محکم طوتمش اغاجك بوداغی اوزره مرغ حیران اولمش
بویله دیو که ﴿ مثنوی ﴾ کین مدمغ برکه می خندد عجب * اینت باطل اینت
پوسیده سبب) بو مدمغ عجب کیمك اوزرینه کولر یعنی نه شیٔ اوزره شاد اولور اشته
سکا باطل اشته سکا چوریمش سبب سایه‌دن مراد صور کونیه ومرغدن مراد اسماء
الهیه اولور قیچن برعاشق صورت صور کونیه‌دن برصورتی صید قیلسه وآنی صید
ایلدم واله کتوردم دیو شاد اولسه اول اسم الهی وصفتر بانیکه صورت اکا سایه
واول صورته حقیقت کبی واقع اولمشدر لسان حالله اول ابله ایچون دیرکه بو ابله نه
اوزره شاد اولورنه اوزره خنده قیلور زهی باطل بیره سعی وطلب وزهی بوسیده
سبب که بونك نتیجه‌سی همان محضا زحمت وتعبدر ﴿ مثنوی ﴾ ورتو کویی

جزو پوسته کاست * خار می خور خار مقرون کاست) بو بیت شول عرفان جزوی
صاحبلر یکه مخلوقه حب طبعیلری مقتضاسنجه محبت ایدوب بونك محبتی حقك
محبتیدر دیو تأویل ایدنلرك سؤالنه جوابدر بیوررلر که ای اسیر صورت اکر سن
دیرسك وسؤال ایراد ایلرسك که بنم سودیکم جزؤ خود کله پیوسته‌در یعنی مرتبهٔ
الوهیتك برصفتنك ویاخود برنیچه اوصافنك آیینه ومظهریدر پس بو آنك اثریدر
و بونك حسنی انك حسن وجمالنك پرتویدر اویله اولیجق برجزوی سومك معناین
کلی سومك اولدی جواب بودرکه اکر سنك قتنده جزؤ محبت کله محبت اولدیسه
خار دخی کلك جزؤیدر خاریکه خار کله مقرون ومتصلدر بونده کنایه عذاب
وعقاب وقهر وغضب بی حسابدن دخی اول مرتبه‌نك جزؤی واثریدر پس آنی دخی
قبول ایله زیرا بو خار اول کلك خاری و بو نار اول یارك ناریدر پس مشتهیاتدن قاچق
و بوکونه تأویلدن کچمك سالکه لازم اولنلردندر و بو بیت بویله زعم ایدنلر ایچون
دینلردندر (بیت) فان تصبر علی النیران فاعص * والا کن عن العصیان قاص
﴿ مثنوی ﴾ جزز یك رو نیست پیوسته بکل * ورنه خود باطل بدی بعث رسل *
چون رسولان از پی پیوستنند * پس چه پیوندد سان چون یك تنند) بو ابیات
جزؤ کله پیوسته‌در وجزؤ سومك کلی سومکدر دینلره هم تسلیم وهم رددر یعنی ای
جزوی کله پیوسته‌در دینلر اجزای عالمدن هر برجزو واشخاص بنی آدمدن هر
برشخص من حیث المظهریه مرتبهٔ الوهیته پیوسته وهویت الهیه‌نك اسما وصفاتیله
بو جهله‌دن سریانی علی السویه‌در ولیکن هر برجزو یعنی هر برمخلوق کندی
امکانیلری جهتندن وتعین اقتضالری اعتباریله کل اولان مرتبهٔ الوهیته پیوسته
دکلدر زیرا اکر جمیع اشیا امکانیلری حسبیله وتعینلری اعتباریله هی هی اولسه
وعین واحد مرتبه‌سن بولسه انبیاء عظامك صلوات الله علیهم اجمعین بعثتی
واولیاء کرامك دخی ارشاد وهدایتی باطل اولوردی و بی معنی قالوردی چونکم
انبیاء عظام خلق خالقینك قربنه ومعرفتنه پیوسته قیلمقدن اوتری یدررلر پس نه بی
اولشدررلر چونکم برتن حکمنده دررلر اکر هو هو اولسیدی و بك تن مرتبه‌سن
بولسیدی انبیا علیهم السلامك کلمسی تحصیل حاصل اولوردی بلکه انبیا علیهم
السلام خلق ارباب متفرقه وجزویه‌دن رب الاربابه وجامع جمیع اسما وصفات اولان
اللهه دعوت وارشاد ایچوندر کما قال الله تعالی فی حق نبینا علیه السلام (قل هذه
سبیلی ادعو الی الله علی بصیرة انا ومن اتبعنی وسبحان الله وما انا من المشرکین)
یعنی دی یا محمد ارباب متفرقه بندلرینه که شو طریق توحید که صراط مستقیم
اندن عبارتدر بنم یولمدر بن خلایقی دعوت ایلرم مستجمع جمیع صفات اولان اللهه
(علی بصیرة) لا علی جهل ولا غفلة و بکا اویان وارثلرم دخی بو یوله دعوت

ایدرلر پس بن اللهی غیری اکا شریك قیلقدن تنزیه ایلرم و بز انك حینده مشرکلردن دکلز ﴿ مثنوی ﴾ این سخن پایان ندارد ای غلام * روز بیگه شد حکایت کن تمام) ای غلام بو سوز پایان طوتمز روز وقتسز اولدی یعنی کج قالدی حکایتی تمام ایله

﴿ سپردن عرب هدیه را یعنی سبورا بغلامان خلیفه ﴾

﴿ مثنوی ﴾ آن سبوی آب را در پیش داشت * تخم خدمت را دران حضرت بکاشت) عرب بادیه نشین اول صو دستیسنی ایلرو طوتدی اول حضرتده خدمت وعبودیت تخمنی اکدی ﴿ مثنوی ﴾ گفت این هدیه بدان سلطان برید * سائل شه راز حاجت واخرید) اعرابی اول غلامان شاهه ایتدی بو هدیه یی اول سلطانه ایلتوکز شاهك سائلنی حاجتدن کبروالکز ومرادنی حاصل قیلکز ﴿ مثنوی ﴾ آب شیرین وسبوی سبز ونو * زاب بارانی که جمع امد بگو) بو هدیه لذیذ صوو یکی ویشل دستیدر شول بر باران صو یندندر که چوقورده جمع کلدی بوندن مراد شول بر بهٔ صورتی مجاهده ایله قطع ایدوب درکاه حقه واصل اولدقدنصکره نور تقوا ایله وجودی دستیسی سبز ونوونمد دوختنه اولان وآب علم قلیل ایله طولان کندینك هدیه سنی برشیٔ زعم ایلیوب نقیبان درکاه الهی اولان اصفیایه و یاخود خادمان باب عزت اولان ملائکه یه عرض ایلمسنك صورت حالی اولور ﴿ مثنوی ﴾ خنده می آمد نقیبا نرا ازان * لیك پذر فتند آنرا همچوجان) نقیبلره اول هدیه دن خنده کلدی لکن آنی جان کبی قبول ایلدیلر ﴿ مثنوی ﴾ زانکه لطف شاه خوب باخبر * کرده بوداندر همه ارکان اثر) زیرا که باعلم وباخبر اولان خوب شاهك لطفی جمیع ارکان واعیانه اثر ایلمشدی ﴿ مثنوی ﴾ خوب شاهان در رعیت جا کنند * چرخ اخضر خاك را خضرا کند) زیرا شاهلرك خوبی رعیتك وجودنده یرایلر کاقیل الناس علی دین ملوکهم یشل فلك خاك وزمینی یشل ایلر بینهماده بو قدر بعد مسافه وارایکن بیله پس پادشاهلره متعلق اولان خوی وخصلتك بیاننه شروع ایدوب بیورر ﴿ مثنوی ﴾ شه چو حوضی دان حشم چون لولها * آب از لوله روان در کولها) ای مستمع اولان کسه فی المثل پادشاهی برحوض کبی وخدم وحشمنی لولهلر کبی بیل آب لوله دن کوللره جاریدر کول غدیر دیدکلریدر ﴿ مثنوی ﴾ چونکه آب جمله از حوضیست پاك * هریکی آبی دهد خوش ذوقناك) چونکه جمله لوله لرك آبی برپاك حوضدندر هر بر لوله خوش وذوقلو برآب ویرر ﴿ مثنوی ﴾ وردران حوض آب شورست و پلید * هریکی اوله همان

آرد بدید) وکر اول حوضده شور ونایاك صو وار ایسه هر بر لوله همان اول آبی ظاهر کتورر ﴿ مثنوی ﴾ زانکه پیوستست هرلوله بحوض * خوض کن درمعنیٔ این حرف خوض) زیرا که هر لوله حوضه متصلدر بو حرف کلامك معناسی آنده خوض ایله یعنی تعمق وتفکر قیل دیمك اولور و بو کلامك معناسنه خوض وتعمق ایلمك بو کونه اولور که بو صورت عالم برجسد مسوا کبیدر و پادشاهلر مانند قلب وارکان دولت وخادمان باب سلطنت مانند جوارح واعضادر نچن قلب مثابه سنده اولان پادشاه صالح اولسه ارکان دولت واعیان سلطنت بلکه جمیع رعیت دخی صالح اولور واکر مانند قلب اولان پادشاه فاسد اولورسه بو اعضا وجسد حکمنده اولان کسه لر دخی فاسد اولور نتکیم نعمان ابن بشیردن روایت اولنان حدیث شریفك معناسنده صدرالدین قنوی حضرتلری بویله دیمشدر که اول حدیث بودر قال صلی الله تعالی علیه وسلم (ان فی جسد ابن آدم لمضغة اذا صلحت صلح الجسد واذا فسدت فسد الجسد الا وهی القلب) پس آفاق انفسه وانفس دخی آفاقه مطابقدر نتکیم آفاقده پادشاه صالح اولسه انك جنودی دخی صالح اولور کذلك نفس آدمیده قلب صالح اولسه انك جنودی مثابه سنده اولان اعضا وجوارحی دخی صالح اولور کما قال علیه السلام القلب ملك اذا صلح الملك صلحت جنوده واذا فسد الملك فسدت جنوده رواه ابو هریرة رضی الله عنه کذا فی الجامع الصغیر) کلکم راع وکلکم مسؤل عن رعیته حدیث شریفنك فحواسنجه هر کس کندی وجودنك والی التنده وتحت حکمنده تصرف ایلدیکی کسه لرك راعیسیدر هر نکم کندی عقل وجاننده موجود اوله وجود ظاهر یسنه وتحت حکمنده اولان کسه لره کل اناء یترشح بما فیه فحواسنجه اندن ترشح ایلیوب انلره تأثیر ایلمك مقرردر نتکیم بو معنایه مناسب بیوررلر ﴿ مثنوی ﴾ لطف شاهنشاه جان بی وطن * چون اثر کردست اندر کل تن) بی مکان وبی وطن اولان جان شاهنك لطافت وصفاتی تنك کلی جزوینه نه کونه اثر ایلمشدر بر کیمسه نك تنی کوردیکك کبی انك جاننك لطافتنه وصفات حمیده سنه استدلال ایلرسن ﴿ مثنوی ﴾ لطف عقل خوش نهاد خوش نسب * چون همه تن را در آرد در ادب) وکذلك خوش نسب وخوش طبیعت اولان عقلك لطافتی جمیع جسدی نیجه ادبه کتورر یعنی نظر ایله جسدینی آدمه که انده اولان ادب وحیا وایمان و بونلر امثالی اولان خصال حسان جمیعا عقلك آثار وشانیدر که بی عقل اولنده ادب وحیا وایمان اولمز ﴿ مثنوی ﴾ عشق شنك بی قرار بی سکون * چون در آرد کل تن را در جنون) سکونسز قرارسز شوخ وشنك اولان عشق جمیع تنی نیجه جنونه کتورر یعنی تنك جنون ودیوانه لکی عشقك تأثیرندندر ﴿ مثنوی ﴾ لطف

آب بحر کوچون کوثرست * سنك ریزش جمله در وکوهرست) دریا آبنك لطافتیکه اودریا کوثر کبیدر انك خرد طاشی جمله در وجوهردر یعنی دریانك صوینك خاصیت ولطافتندرکه اکثر انك سنك ریزلری ینه در وجوهر واقع اولمشدر بوکلام در وجوهر محلی اولان دریایه کوره در ﴿ مثنوی ﴾ هرهنر کاستادبدان معروف شد * جان شاکردان بدان موصوف شد) محصل کلام ونتیجهٔ مرام هرهنرکه استاد انکله معروف اولدی واول هنرده مهارت وحذاقت بولدی شاکرلرینك جانی انکله موصوف اولدی ﴿ مثنوی ﴾ پیش استاد اصولی هم اصول * خواند آن شاکرد چست باحصول) مثلا اصوله منسوب استاد قتنده حصول ایله اولان چست وچابك اولان شاکرد هم اصول اوقور یعنی علم اصولی حاصل اتمکله چست وچابك اولان اول اصولی انك قتنده هم اصول اوقور دیمك اولور ﴿ مثنوی ﴾ پیش استاد فقیه آن فقه خوان * فقه خواندنی اصول اندر بیان) فقیه اولان اوستاد قتنده اول فقه اوقویجی شاکرد فقه اوقور بیان وتعبیروقتنده اصول اوقومز ﴿ مثنوی ﴾ پیش استادی که اونحوی بود * جان شاکردش ازونحوی شود) شول براستاد قتنده که اول استاد نحوی اوله آنك شاکردنك جانی اندن نحوی اولور ﴿ مثنوی ﴾ بازاستادی که اومحورهست * جان شاکردش ازومحوشهست) کیروشول براستادکه اوطریق حقك محو وفانیسیدر انك شاکردنك جانی اندن شاه حقیقینك محویدر یعنی طریق حب الهیده فانی اولان مرشددن انك شاکردلری دخی فنا اوکرنورلر وکندیلرنی شاه حقیقینك محوی قیلورلر ﴿ مثنوی ﴾ زین همه انواع دانش روز مرك * دانش فقرست سازراه وبرك) بودوکلی انواع علومدن موت کونی فقر علمیدر راه آخرتك ازقی ودوزنی کتاب وسنت علمی علم فقردرکه بوجمله عبدك فناسی وربك بقاسی مبین ومفسردر وکتاب وسنته موافق اولان اولیا وعلمانك علملری دخی هب دانش فقردر والحاصل علم ایکی قسمدربری علم نافع بری غیر نافع کماقال علیه السلام العلم علمان علم فی القلب وذلك العلم النافع وعلم علی اللسان فذلك حجة الله علی ابن آدم رواه جابر پس علم نافعك جیعسی علم فقرهده داخلدر

﴿ حکایت ماجرای نحوی وکشتبان ﴾

﴿ مثنوی ﴾ آن یکی نحوی بکشتی درنشست * رو بکشتیبان نهادآن خود پرست) اوبرنحوی برکیده اوتوردی اول خود پرست کشتیبانه یوز قودی یعنی توجه ایلدی ﴿ مثنوی ﴾ کفت هیچ ازنحو خواندی کفت لا * کفت نیم عمرتوشد درفنا) اول نحوی کشتیبانه ایتدی هیچ نحودن اوقودکمی کشتیبان

ایتدی اوقومدم نحوی کشتیبانه ایتدی سنك عمرکك نصفی فناده کتدی ﴿ مثنوی ﴾ دلشکسته کشت کشتیبان زتاب * لیك آن دم کشت خامش ازجواب) کمیجی حرارتدن دل شکسته اولدی لیکن اولدم جوابدن خاموش اولدی ﴿ مثنوی ﴾ باد کشتی رابکردابی فکند * کفت کشتیبان بدان نحوی بلند) امر الهی ایله باد کشتی بی برکردابه براقدی کمیجی صوت بلند ایله اول اهل نحوه دیدی ﴿ مثنوی ﴾ هیچ دانی اشنا کردن بکو * کفت نه ای خوش جواب خوب رو) هیچ یوز مکلك بیلورمیسن سویله نحوی ایتدی ای خوش جواب وخوب رو بیلمزم ﴿ مثنوی ﴾ کفت کل عمرت ای نحوی فناست * زانکه کشتی غرق این کردابهاست) کمیجی نحوی‌یه ایتدی سنك عمرکك کلیسی فنادر زیراکه کشتی بوکردابلرك غرقیدر ﴿ مثنوی ﴾ محوی بایدنه نحواینجا بدان * کرتو محوی بی خطر درآب ران) بیل بو محلده محوکرك نحوکرکز اکرسن محوی ایسك آب ایچنه خوف وخطرسز سور بوقصه دن حصه اولدرکه کشتی وجودك شکسته اولمسی وقتنده علم قیل وقالك انسانه فائده‌سی اولمیوب بلکه علم محو وصالك نفع وفائده اولدیغنی افاده ایلر ﴿ مثنوی ﴾ آب دریامرده رابرسرنهد * وربودزنده زدریاکی رهد) آب دریا مرده یی باشی اوزره قور واکر دیری اوله دریادن نیجه قورتولور ﴿ مثنوی ﴾ چون بمردی توزاوصاف بشر * بحر اسرارت نهد برفرق سر) چونکیم سن بشر وصفلرندن اوله‌سن وموتوا قبل ان تموتوا خواسی اوزره اولمزدن اول اولوب مرتبهٔ فنایه ایروب قرب حق بوله‌سن اسرار الهی دریاسی سنی باشنك اوزرینه قور وسکا تعظیم وتکریم قیلور ﴿ مثنوی ﴾ ای که خلقانرا توخرمی خواندهٔ * این زمان چون خربرین یخ ماندهٔ) ای شول کیسه‌که خلایقه‌سن خر اوقورسن یعنی علمکه مغرور اولوب انلره خرلایقهم دیوقفرسن بوزمان خرکبی بویخ اوزره قالمشسن یعنی اشك بوز اوزره طیرنوب قالدیغی کبی سندخی بوزمان بودنیاده خرکبی قالوب ایلرو کیده‌ممشسن وآخرت وعالم حقیقت جانبنه سیر ونقل ایده‌ممشسن ﴿ مثنوی ﴾ کرتو علامهٔ زمانی درجهان * نك فنای این جهان بین وین زمان) اکرسن جهانده زمانك علامه سی ایسك اشته بوجهانك وبوزمانك فناسنی کوریعنی علامه لك اولدرکه بوجهانك وبو زمانك فناسنی حقیقة مشاهده ایلیوب علمی وعملنی مجرد بقا ایچون قیله ﴿ مثنوی ﴾ مرد نحوی را ازان دردوختیم * تاشمارا نحو محو آموختیم * فقه فقه ونحو نحو وصرف صرف * درکم آمد یابی ای یارشکرف) مرد نحوی قصه‌سنی عرب بادیه نشین قصه سنك ماینینه اول جهتدن کتوروب دکدك وانکیچون بومحله ضم ایلدك تاکه سزه محو وفنا نحوینی یعنی علمنی وقاعده سنی

اوكرده وزو بيت ثانينك معناسى فقهك مفهومنى ونحوك مقصودنى وصرفك تبديل
وتغييرنى اكمك كلكده و يوق اولقده بواورسن اى اواو يار فقهك فقهدو نحوك نحوه
وصرفك صرفه اضافتى علمك خاصه وانوينك اصطلاحى اولان اضافت لفظى
قبيلندندر فقه اصلنده فهمدير واصطلاحده مسائل واحكام شرعيه به معاداتها
عالم اولمقه ديرلر ونحو لغتده بر قاچ معنايه كلور بوراده قصد معناسنه دركه يعنى
مقصوددر واصطلاحده شول قواعد وقوانين ايچون وضع اولنان علمدركه انكله
احوال تراكيب عربيه اعراب جهتندن معلوم اولور وصرف لغتده تبديل
وتغييره ديرلر واصطلاحده شول قواعد وقوانين ايچون وضع اولنان علمدركه
انكله احوال ابنيه كلمه معلوم اوله پس مضاف اولان مصدرلر مفعول معناسنه
اولور مثلا فقه يعنى مفقوه يعنى مفهوم ونحو يعنى منحو يعنى مقصود وصرف
يعنى تبديل وتغيير پس تقدير كلام بويله ديمك اولور كه مسائل شرعيه واحكام فرعيه نك
مفهومنى ونحو علمنك مقصودينى صرف علمنك تغيير وتبديلنى جمله علم فقرده و بو قلقده
بواورسن اى يار سنى علم فقهك مفهومى عبوديتى كماينبغى ادا ايلمكدر پس كمالىله
عبوديتى ادا يوقلقده وكم آمده لكده در وعلم نحوك قصدى اصلاح الفاظ ايلمكدر
واصلاح الفاظدن مقصود معنى درست اولمقدر پس معنادر سنلكى دخى علم نحو
وفناده بولنور كذلك صرفك تبديل وتغييرى كبى تبديلات وتغييرات علم محو
وفناده بولنور نتكيم علم صرفده بناى كلمه تبديل وتغيير اولديغى كبى علم محو
وفناده كم آمده لكده دخى بناى انسانى تبديل وتغيير اولوب اصل بشريتدن
چيقرنشئه آخر حاصل اولور بو معنى دخى قابلدر كه فقهى فهم ايلكى ونحوك قصدنى
و ياخود بر آخر نوعنى وصرف علمنى تغيير ايدوب بوزمقلغى كم آمده لكده
بواورسن ديمك اولور ﴿مثنوى﴾ آن سبوى آب دانشهاى ماست * وآن
خليفه دجلهٔ علم خداست) اول سبوى آبدن مراد بزم دانشلريمزدر وعربدن
مراد بزز واول خليفه دن مراد دجلهٔ علم خدادر ﴿مثنوى﴾ ماسبوها
پر بدجله مى بريم * كر نه خر دانيم خودرا ماخريم) بز آبله پر سبولرى دجله يه
ايلتورز يعنى بز دجلهٔ علم خدايه متوجه اولدقده كندى علمز دستيسنى برشئ
صانوب بيله ايلتورز بو تقديرجه اكر بز كنديمزى خر بيلزمك خر احمقز يرا (وما
اوتيتم من العلم الا قليلا) فحواسنجه جميع انبيا عليهم السلام واولياى كرامك علمى بحر
علم حقه نسبتله بر دستى صوقدر در پس بو جمله دن بر انسانك علمى برقطره قدردر پس
بو معنايى بيلوركن بنه علم وعملى برشئ عد ايدوب دركاه حقه ايلتسه وكندوبى بويله
ايكن خر واحمق بيلسه اول كيمسه خر بلكه خردن بدتردر ﴿مثنوى﴾ بارى اعرابى
بد ان معذور بود * كوز دجله غافل و بس دور بود) بارى اعرابى اول آب
سبوبى تحفه ايلتمى سبيله معذور ايدى زيرا كه اول دجله دن غافل و زياده

بعيد ايدى ﴿مثنوى﴾ كرز دجله باخبر بودى چوما * اونبردى آن سبورا
جابجا) اكر اعرابى دجله دن بزم كبى باخبر اوليدى اول اعرابى اول سبوى
آبى منزل بمنزل بغداد جانبنه ايلتمزدى ﴿مثنوى﴾ بلكه ازدجله چوواقف
آمدى * ان سبورا برسر سنكى زدى) بلكه دجله دن چونكه واقف كلبيدى
اول سبوبى بر طاشك باشنه اورردى واول دركاهه فقر تام ايله متوجه اولوردى

﴿ قبول كردن خليفه هديه را وعطا فرمودن
باكمال بى نيازى ازان هديه واز ان سبو ﴾

﴿مثنوى﴾ چون خليفه ديد احوالش شنيد * آن سبورا پرززر كرد ومزيد)
چونكه خليفه اعرابينك ارمغانى كوردى وانك واحوالنى اشتدى اول سبوبى
التوندن پرايلدى واندن زياده هم اكا خلعت ونعمت وبردى ﴿مثنوى﴾
آن عرب را كرد ازفاقه خلاص * داد بخششها وخلعتهاى خاص) اول
اعرابى بى فقر وفاقه دن خلاص ايلدى بخششلر وخاص خلعتلر وبردى
﴿مثنوى﴾ پس نقيبانرا بفرمود آن قباد * آن جهان بخشش وآن بحرداد)
پس اول قباد نقيبلره بيوردى اول بخشش جهانى واول عدل درياسى
﴿مثنوى﴾ كين سبو پرزر بدست اودهيد * چونكه واكردد سوى دجلش بريد)
كه بو پرزر اولان سبوبى انك النه وبريكز چونكه بورادن دونه آنى دجله جانبنه
ايلتوكز ﴿مثنوى﴾ ازره خشك آمدست وازسفر * ازره دجله ش بود نزديكتر)
قورى وقره يولندن كلمشدر اول اعرابى سفردن دجله يولندن اكا نزديكتر اولور
مكانى پس اول نقيبلر اول پرزر اولان سبوبى اكاويروب انى كتوروب بركمى يه
قوديلر ﴿مثنوى﴾ چون بكشتى درنشست ودجله ديد * سجده مى كرداز
حياومى خميد) چونكه كميه اوتوردى ودجله بى كوردى حياوشرمندن سجده
ايلدى واكلدى بويله ديو ﴿مثنوى﴾ كاى عجب لطف اين شه وهاب را *
وان عجبتر كوستدان آب را) كه بو وهاب اولان شاه ايچون عجب لطف واردر
واول قبتى عجبتر كه اول پادشاه اول ماءرا كدى الدى ﴿مثنوى﴾ چون
پذيرفت ازمن آن درياى جود * اينچنان نقد دغل رازود زود) اول جود وكرم
درياسى بندن نه حالله قبول ايلدى انچلاين دغل وحقير نقدى على الفور توقفسز
﴿مثنوى﴾ كل عالم راسبودان اى پسر * كوبود ازعلم خوبى تابسر) اى
پسر جميع عالمى فى المثل سبو بيلكه اول عالم سبوسى علمدن وخوبلقدن تاباشنه دك
پردر ﴿مثنوى﴾ قطرهٔ ازدجلهٔ خوبئ اوست * كان نميكنجد زپرى زير
پوست) اول اللهك خوبلغى دجله سندن بو عالمده اولان خوبلق برقطره دركه
اول خدانك خوبلغى پرلكندن يعنى وفرت وكثرتندن پوست التنه صغمز

وصورت دائره‌سنه داخل اولمز بو پوست الته کلان وصورت دائره‌سنه داخل
اولان جمال وکمال انك دریای جمال وکمالندن برقطره‌در ﴿ مثنوی ﴾ کنج
مخفی بدز پری چاك کرد * خاك را تابانتر ازافلاك کرد) کنت کنزا مخفیا فاحببت
ان اعرف فخلقت الخلق لا عرف حدیث شریفنك فحواسنجه غیب هویت
مرتبه‌سنده جواهر اسما وصفاتله مالامال برکنز مخفی ایدی پرلکندن یعنی صفات
علیه‌سنك واخلاق جمیله سنك کمالیله مقتضیاتندن پرده‌ء غیبی چاك ایلدی خاکی
افلاکدن تابان نوروشنتر ایلدی یعنی عالم خاکی ویاخود جسد خاك بنی آدمی اسما
وصفاتنه مظهر قیلمقله افلاکدن من حیث المعنی منور ایلدی ﴿ مثنوی ﴾
کنج مخـفی بدز پری جوش کرد * خاك را سلطان اطلس پوش کرد) حضرت
الوهیت مرتبهٔ احدیتده کنز مخفی و پنهان ایدی اوصاف کمالاتنك وفرت وکثرتندن
جوش ایلدی خاك جسد بنی آدمی اطلس پوش سلطان ایلدی اول جسد ترابیهٔ
سلطانده اولان قوت وقدرت ومهابت وسطوت و بونلر امثالی اولان صفت
وحالت اول دریای کمال وجمالکدر والا بو خاك پاره‌لر بو صفتلری نره‌ده بولوردی
﴿ مثنوی ﴾ وربدیدی شاخی ازدجله‌ء خدا * آن سبورا اوفنا کردی فنا)
اکر آب علم وجماللهٔ پر اولان وجود دستیسی مقبول ومفخم صداپلین کیسه خدای
تعالینك دجله‌ء کمال وجمالندن برشاخی یعنی برجدول وخلیجی کوریدی اول وجود
سبوسنی اول کیسه فنا ایدیدی اول وجودك انك قتنده اعتباری قالمیوب آنی بالکلیه
محو ایدوب خـدا جانبنه بی وجود اولدیغی حالده کیدیدی ﴿ مثنوی ﴾ آنکه
دیدندش همیشه بی خودند * بیخودانه برسبوسنکی زدند) اول کیسه‌لر که دجله‌ء
خوبیء خدادن اولان شاخی کوردیلر همیشه بی خودلردر بی خودلر کبی واهل
فنا ماندی سبوی وجودلری اوزره‌سنك فقرور باضنی اوردیلر و کسر وجود ایدوب
فنا مرتبه‌سنه ایردیلر ﴿ مثنوی ﴾ ای زغیرت برسبوسنکی زده * وین سبوز
شکست کامل ترشده) ای غیرتندن وهمت ومحبتندن سبوی وجود اوزره برطاش
اورمش بو سبو صنمش اولمقدن کاملرك اولمشدر ﴿ مثنوی ﴾ خم شکسته آب
ازونار بخته * صد درستی زین شکست انکیخته) کوپ صنمش واندن آب دوکلمش
یوزدرستلك بو شکسته لکدن اول خم قوپرمش وحاصل ایتمش مراد وجود
موهومینك صنمسی وعقلك کامل اولمسی وخم کبی اولان صفت نفسانینك صنمسی
وآب عقل وآب عرفانك اندن دوکلیوب ایمان وایقانله واذواق جان وجنانله اکا نیجه
درستلك حاصل اولمسندن عبارت اولور ﴿ مثنوی ﴾ جزؤ جزؤ خم در رقصست
وحال * عقل جزؤی را نموده این محال) کوپك جزؤك جزؤی رقصده وحالده‌در
لیکن عقل جزؤیه برحال محال کورنمشدر خمدن مراد وجود انسانیدر انك جزؤندن

مراده‌ر برعضوی اوله وجزؤ جزؤندن مراد انك تابعلری اوله چونکم سالك وجود
خمی صیوب فانی اوله وآب معنایه وصول بولوب روحی انکله طوله انك هر برعضوی
کمال ذوقندن رقص وحالله اولور ولیکن عقل جزؤی صاحبلرینه بوحال محال
کورینور که انلر سردن غافللر و بو علمدن جاهللردر ﴿ مثنوی ﴾ نه سبو پیدا درین
حالت نه آب * خوش ببین والله اعلم بالصواب) بوحالده نه سبو ونه آب ظاهردر
بو سوزلرك حقیقتنی خوش کور و بو کلماتك ماهیتنه نظر ایر کوراالله تعالی صوابه
اعلمدر اکر دیرسکه بنده بو کونه معانینك اطلاعنه استعداد یوقدر بن بو کونه معانی
نیجه خوش کوره‌یم جواب بیوردرلر ﴿ مثنوی ﴾ چون در معنی زنی بازت کنند *
پرفکرت زن که شهبازت کنند) چونکم معنی قپوسنی قققه‌سن سکا آچارلر فکرت
قنادنی اور که سنی شهباز ایلیه‌لر المرء یطیر بجناحی الهمة والفکرة فحواسنجه
انسان همت وفکرت جناحلری ایله اوچار بو عالم صورتدن کذر ایدوب جانب
معنایه کچر واول عالمك شهباز بلند پروازی اولوب وجه مقصودینك نقابنی آچار
﴿ مثنوی ﴾ پرفکرت شد کل آلود وکران * زانکه کل خواری ترا کل شد
چونان) سنك فکرکك قنادی بالجمله بولشمش وثقیل اولدی زیرا کل ییجسن
سکا بالجق نان کبی اولدی ﴿ مثنوی ﴾ نان کلست وکوشت کمترخوار ازین *
تا نمانی همچوکل اندر زمین) نان وکوشت اصلنده کلدر بوندن آزرق بی تاکل
کبی زمینده قالمیه‌سن اما عجب حالتدرکه سکا نه آجلق ونه طوقلق فائده ایلر
﴿ مثنوی ﴾ چون کرسنه می شوی سك میشوی * تند و بد پیوند و بدرك
می شوی) چونکم آج اوله‌سن سك اولورسن یعنی سنك کبی بدخو اولوب تند و بد
پیوند و بدرك اولورسن یعنی غضبلو واتصالی ومقارنتی قبیح و بد اصل اولورسن
﴿ مثنوی ﴾ چون شدی تو سیر مرداری شدی * بی خبر بی پاچود بواری
شدی) چونکه طوق اولدك بر مردار اولدك بر دیوار کبی آیاقسز خبرسز اولدك
یعنی دیوار نیجه حرکته قادر دکلسه ونه کونه فهم و بی خبر ایسه سنده طوق
اولدیغك حینده بی فهم و بی خبر اولوب کندی مرتبه کدن عبادت وطاعت
جانبنه نقل وحرکت ایلمزسن دیمك اولور ﴿ مثنوی ﴾ پس دمی مردار
ودیکر دم سکی * چون کنی در راه شیران خوش تکی) پس بر دم مردارسن
و بر غیری دم کلبسن شیران دین بولنده نیجه لطیف یلکلك ایلرسن ﴿ مثنوی ﴾
آلت اشکار خود جز سك مدان * کمترك انداز سك را استخوان) کندی شکارکك
الت وسببنی کلبدن غیری بیلمه آلت شکاردن مراد نفس اماره‌در که صید دنیا
ایلمکه آلت اولمشدر کلبه استخوانی آزرق آت یعنی سك نفسك غداسنی آز و یروب
انی عقلکه تابع ایت ﴿ مثنوی ﴾ زانکه سك چون سیرشد سرکش شود * ک

سوی صید وشکار خوش دود) زیرا کلب چونکه طوق اولدی سرکش اولور
لطیف صید وشکار خوش جانبنه چکن بلر ﴿ مثنوی ﴾ آن عرب رابی نوایی
می کشید * تابدان درگاه وان دولت رسید) اول عربی ازقسزلق ومحتاجلك
چکدی تا اول درگاهه واول دولته یتشدی ﴿ مثنوی ﴾ درحکایت گفته ایم
احسان شاه * درحق آن بی نوای بی پناه) حکایتده دیمشز شاهك احسانی اول
پناهسز اولان بی نوانك حقنده یعنی اول پناهی اولمین فقیرك حقنده اولو اولان
شاهك احسانی مقدما حکایه ده ذکر ایلمشزدر ﴿ مثنوی ﴾ هرچه گوید
مرد عاشق بوی عشق * ازدهانش می جهد در کوی عشق) مرد عاشق هرنه
سویلرسه عشق قوقوسی انك دهانندن صحرار عشق محله سنده یعنی مرتبه
عشقده مرد عاشق هرنه سویلرسه انك اغزندن عشق رایحه سی ظاهر اولور که
کل انا یترشح بما فیه بو معنایه شهادت قیلور ﴿ مثنوی ﴾ گر بگوید فقه
فقر آید همه * بوی فقر آید ازآن خوش دمدمه) اگر مرد عاشق فقه سویلیه
اندن جمیعا فقر گلور اول لطیف صدالو وخوش سوزلو عاشقدن فقر رایحه سی
گلور ﴿ مثنوی ﴾ ور بگوید کفر دارد بوی دین * آید از گفت شکش بوی
یقین) اول مرد عاشق اگر کفر سویلیه دین رایحه سنی طوتر انك شك وگمانه متعلق
اولان سوزندن یقینك رایحه سی گلور ﴿ مثنوی ﴾ کف کژ کز بحر صدق
خاستست * اصل صاف آن فرع را آراستست) کف کژدن مراد شك وگمانه
متعلق اولان وشرعه مخالف گلان سوزلردر عاشقك باطنی دریای صدق ویقیندر
پس معنی بویله دیمك اولور که مثلا اگری کپوك برصدق دریاسندن قالقمشدر
یعنی اگری کپوك کبی اولان شرعه مخالف وعقله مناقض سوزلر انك دریای صدق
اولان درونندن ظاهر اولمشدر صافی اولان اصل اول تیره اولان فرعی بزمشدر
یعنی انك صافی ووافی اولان درونی اول کژ ومژ اولان گفتارینی نوریقینله تزیین ایلمشدر
حقیقتنه نظر ایلسك اول کج اولان کلام راست واول کلام نامعقول فی الحقیقه
مختار ومقبولدر ﴿ مثنوی ﴾ آن کفش را صافی ومحقوق دان * همچو دشنام لب
معشوق دان) مرد عاشقك کج اولان کفنی یعنی نامعقول اولان کلامنی صافی
ولایق ومقبول بیل معشوقك لبنك دشنامی کبی بیل یعنی معشوقك کلام دشنام
آمیزی اگرچه جواب تلخدر لیکن عشاقه اول شیرین گلمشدر ﴿ مثنوی ﴾
گر بگوید کژ نماید راستی * ای کژی که راست را آراستی) عاشق حق اگر اگری
سویلیه اول طوغریلق گوستر ای لطیف بر کج که راستی بزه دی مراد عاشقك
نامعقول اولان کلماتی عاقلك مشروع ومعقول اولان کلماتندن لطیف اولوب
انلرك راست اولان کلامنه بونلرك کلامی زیب وزینت ویرمسنی اشعار ایلر

تنکیم اکثر عقلا عشاق الهینك کلامیله کندی کلاملرینی تزیین ایلرلر و فلان
عاشق شویله دیمش دیو سویلرلر ﴿ مثنوی ﴾ از شکر گر شکل نانی می پزی
* طعم قند آید ترا چون می مزی) مثلا اگر شکردن بر نان شکلنی دوزه سن
و پشوره سن اگر انی امه سن اندن سکا قند لذتی گلور نان لذتی گلمز
کذلك عاشقك مقالنی بوکا گوره قیاس ایله ﴿ مثنوی ﴾ ور بیابد مؤمنی
زرین وثن * کی هلد اورا برای هر ثمن) مثال آخر اگر بر مؤمن التون بت بوله
هر بت پرست ایچون آنی چکن قور ﴿ مثنوی ﴾ بلکه گیرد اندر آتش افکند
* صورت عاریتش رابشکند) بلکه مؤمن اول وثنی طوتر آتش ایچره براغور
انك عاریتی صورتنی صیر ﴿ مثنوی ﴾ تا نماند بر ذهب نقش وثن * زانکه
صورت مانعست وراهزن) تا التون اوزره بت نقشی قالمیه زیرا که صورت انك
التوندن منتفع اولمغه مانع وره زندر پس چکن بر مؤمن عارف بر کلام نامشروع
ونامعقول گورسه درحال انك ضمننده اولان منافع واسراره نظر ایلر اگرانك
تحتنده نیجه فوائد ومنافع موجود ایسه انك صورت ظاهرده نامشروع
ونامعقول اولدیغنه باقیوب انك الفاظ وحروفنده اولان کژمژ لکن ازاله ایدوب
زرخالص کبی اندن معنانی اخذ ایلر * بیت * لفظ اگر راست بود یاکژ * هیچ
فیروز بزه معنی گرك * دین بو معنایه دلالت ایدر ﴿ مثنوی ﴾ ذات زرش
داد ربانیست * نقش بت برنقد زرعاریتست) وثنك زر اولان ذاتی دادر بانیت
وعطای الوهیتدر اما بت نقشی نقد زر اوزره عاریتدر اکا اعتبار یوقدر اول
نقش بت ذات ذهبی خبیث ایلز ﴿ مثنوی ﴾ بهر کیکی تو گلیمی را مسوز *
ورصدای هر مگس مگذار روز) ای قیل وقاله نظر قیلان ومعنادن غافل اولان
بر پیره دن اوتری سن بر گلیمی یاقه وهر مکسك آواز وصداسندن نهاری ترك ایلمه
بلکه آواز مکسه التفات ایلیوب فوائد روزدن منتفع اول ﴿ مثنوی ﴾ بت
پرستی چون بمانی در صور * صورتش بگذار ودر معنی نگر) چونکم صورتلرده
قاله سن بت پرست سن انك صورتنی قوومعناسنه نظر ایله ﴿ مثنوی ﴾ مرد
حجی همره حاجی طلب * خواه هندو خواه ترك ویاعرب) حجه منسوب ار ایسك
بر حاجی همره طلب ایله گرکسه هندو گرکسه ترك ویاعرب اولسون
﴿ مثنوی ﴾ منگر اندر نقش واندر رنگ او * بنگر اندر عزم ودر آهنگ او)
انك نقشنه ورنکنه نظر ایلمه زیرا اول لازم دگلدر انك عزمنه وقصدنه نظر
ایله که لازم اولان بودر ﴿ مثنوی ﴾ گر سیاهست او هم آهنك توست * تو
سپیدش خوانکه او همرنگ توست) اول هندو اگرچه سیاهدر لیکن سنك هم
آهنگکدر سن اکا سپید اوقو زیرا من حیث المعنی سنك همرنگکدر ﴿ مثنوی ﴾

این حکایت کفته شد زیروز بر * همچو فکر عاشقان بی پاوسر) بو حکایت
زیروز بر دیلمش اولدی ونظمه پریشان و پراکنده کلدی عاشقلرك فکری کبی
بی پاوسردر ﴿ مثنوی ﴾ سر ندارد چون ازل بودست پیش * پا ندارد
باابد بودست خویش) ازل اکا دیرلر که ابتداسی اولمیه انتهاسی اوله ابد اکا
دیرلر که ابتداسی اوله انتهاسی اولمیه این حکایتدن مراد ذکر محل ارادهٔ حال
قاعدهسی اوزره بو حکایتده سویلنن کفتار واسراردر یعنی بو حکایتده ذکر اولنان
وفکر عشاق کبی بی پاوسر ظهوره کلان اسرار وکفتار باش طوتمز چونکم ازلدن
ایلریده که مراد مرتبهٔ اعیان ثابته دندر دیمك اولور پای طوتمز یعنی نهایت وآخر
طوتمز ابد ایله خصم ومقارن اولمشدر بو نکته بی اشعار ایلمکدن اوتری بو کتاب
شریفی سائر تألیفات ومصنفات کبی دیباجه ایله ابتدا ایلمشلر وآخرنده دخی اتمام
واختتامه متعلق کلام سویلمشلردر ﴿ مثنوی ﴾ بلکه چون آبست هر قطره
ازان * هم سرست و پا وهم بی هر دو آن) بلکه بو کلام لطیف ونظم شریف
صوکبیدر هر بر قطره اندن هم سردر هم پا وهم بو ایکی سیز یعنی بو کلام
شریف بر عظیم آب لطیف کبیدر هر بر بیت اندن بر قطره کبیدر وهر بیت ایچون
سر و پا یعنی ابتدا وانتها اعتبار ایلمك ممکندر وسیاق وسباقنه نظر ایلدیکك جهتدن
بی سر و پا اعتبار ایلمك هم قابلدر ﴿ مثنوی ﴾ حاش لله این حکایت نیست هین *
نقد حال ماوتست این خوش ببین) حاش لله بو حکایت دکلدر اکاه اول یعنی
بن اللهی تنزیه ایلرم بو عرب بادیه نشین حکایهسی اولمقدن بو حکایه بزم وسنك نقد
حالمزدر خوش نظر ایله ﴿ مثنوی ﴾ زانکه صوفی باکر و بافر بود * هرچه آن
ماضیست لایذکر بود) زیرا که صوفی کروفر ایله اولور هر نسنه که اول ماضیدر
لایذکر اولور یعنی صوفی زیاده کروفر صاحبی شول عالی رتبهدر که انك قتنده هر نه که
ماضیدر ذکر اولنمز بلکه نیکه هر صوفی ذکر ایلرسه کندی حسب حالی وتوابعنك اوصاف
بالنی سویلرو حکایات وامثال ضمننده انی نقل ایلردیمك اولور ﴿ مثنوی ﴾ هم عرب
ماهم سبوما هم ملك * جمله ما یؤفك عنه من افك) سورهٔ زاریاتده اولان ایت
کریمهیه اشارتدر (والسماء ذات الحبك) جناب عزت قسم بیوررلر که ذات طرایق
اولان کوکار حقیچون مراد مسیرهٔ کواکب اولان طرایق محسوسه اوله ویاخود
طرایق معقوله اوله نظر عقلاه نیجه معارف وحقایقك وصولنه سبب اوله (انکم
لفی قول مختلف) جواب قسمدر تحقیقا سزای کافرلر اقوال مختلفهده سز یارسول
حقنده اولان مختلف قوللری اوله که کاهن وساحر ومجنون دیدکلری کبی ویا قرآن
حقنده (اساطیر الاولین) وشعر دیدکلری کبی ویا قیامت احوالنده اولان اختلافلری
کبی واماناً ویل الروح التی ذات الطرایق فان من کل صفة طریقا الی سماء الروح یصل

الیها من یسلکها (انکم لفی قول مختلف) ای من حدیث النفس والافکار المتنوعة
والاعتقادات الفاسدة المانعة عن الاتحاد فی السلوك والمذاهب الباطلة المانعة
من الکمال (یؤفك عنه من افك) ای مصروف عن القرآن اوالرسول اوالایمان
من صروف یعنی مغروف ومطرود اولدیلر باقرآندن ویا رسولدن ویا ایماندن انلر که
علم ازلیده مصروف ومحروم اولدیلردی اماتأویل ویصرف عما یوعدون من الکمال
من صرف بالشقاوة فی علم الله (قتل الخراصون) ای لعن الکذابون با قوال المختلفة
(الذین هم فی غمرة) یعنی کذابلر شول کیسهلردر که جهالت وکمال غفلتده
(ساهون) وغافللردر اوامر الهیهدن وکمالات نفسانیهدن معنی بیت حضرت خداوندکار
قدس سره بیوررلر که هم عرب بزهم سبو بزهم ملك بزجمله ما بو جمله بز
من حیث الحقیقه (یؤفك عنه) بو معنادن مصروف اولدی (من) شول
کیسهلر که (افك) مصروف ومحروم اولدی ایدی علم ازلیده ﴿ مثنوی ﴾
عقل را شو دان وزن را نفس طمع * این دو ظلمانی ومنکر عقل شمع) بو قصهده ذکر
اولنان شودن مراد عقلی بیل وزن عربدن مراد بو نفس وطمع صفتنی بیل
بو ایکیسی ظلمانی ومنکر تدبیر عقلدر عقل ایسه فی المثل شمعدر که نور تدبیر وادراکله
خانهٔ وجودی منور قیلیجیدر ﴿ مثنوی ﴾ بشنو اکنون اصل انکار از چه
خاست * زانکه کل را کونه کونه جزءهاست) بو بیت مقدم اولان بیتدن ناشی اولان
سؤالی دافعدر اول سؤال بودر که عقلی ار کبی ونفسی عورت کبی بیوردیکز
ونفس ظلمانی وعقل شمع کبی نورانیدر دیدیکز پس انسان بر ذات ایکن بو ضدیت
واختلاف ندن حاصل اولدی بیوررلر که کوش ایت الان بو کارك اصلی و بو انکارك
ظهوری ندن حاصل اولدی اول جهتدن حاصل اولدیکه کلك کونه کونه جزءلری واردر
کلدن مراد مرتبهٔ الوهیتدر کا ذکرنا قبل ذلك وجزءلردن مراد اسما وصفات متنوعهدر
عالم وادم مظهر اسما وصفات الهیهدر پس وجود آدمیده ظهور ایلین اختلافات
آثار واختلافات اسما وصفات الهیهدر بو تقدیرجه عقل ونفس مظهر اولدقلری
اسملرك مقتضاسنجه لسان حال الله معنی نزاع وجدالدن خالی دکلدر مطمئنه مرتبهسنه
ایروب عقله تابع اولنجیهدك ﴿ مثنوی ﴾ جزء کل نه جزءها نسبت بکل * نه
چو بوی کل که باشد جزء کل) بو ذکر ایلدیکز کلك جزئی جزءلرك کله نسبتی کبی
دکلدر یعنی جزء کل حقیقی دکلدر که ترکیب قبول ایده زیرا مرتبهٔ الوهیت اسما
وصفاتله مرکبه دکلدر وکلك رایحهسی کبیده دکلدر که کلك جزءی اوله بلکه
بو جزء وکلکه ذکر اولندی جزء وکل اعتباریدر نتکیم بو بیتی بو معنایه کوره مثال
ایدوب بیوررلر ﴿ مثنوی ﴾ لطف سبزه جزء لطف کل بود * بانك قمری
جزء آن بلبل بود) مثلا لطافت سبزه کلك لطافتنك جزئیدر بحسب الاعتبار یعنی

كاك لطافتنى جامع جميع لطـايف سـبزه وات فرض ايلرسن جملەدن الطف
اولديغيچون وهرسبزەنك لطفنى انك لطافتندن برجزء عدايلرسن بوتقديرا اوزره
لطف سبزه جزء لطف كل اولور وكذلك بو اعتبارله بانك قرى جزءبانك بلبل اولور
يعـنى بلبلك صداسنى جامع جميع لذات اصوات فرض ايدوب صداى قمريكه اكا
نسبتله دونتردرانك جزءى ديلنسه جائزدرپس مرتبهٔ الوهيتـه كل واسما وصفاته
اجزا تعبيرى اعتبارى وفرضيـدر حقـيق دكلدر ❊ مثنوى ❊ كرشوم مشغول
اشكال وجواب ❊ تشنـه كاززاكى توانم دادآب) اكر اشـكال وجوابه مشغـول اولم
وبوجزء وكلك مشكلاتنى حل قيلم صوسيزلره آب ويرمكه نجۀن قادر اولورم يعـنى
سالكان طريقت وتشنـكان حقيقتـه اولنلره اب معرفـتى نجۀن ويرمكه فرصت
بواورم ❊ مثنوى ❊ كرتواشكالى بكلى وحرج ❊ صبركن الصبرمفتاح الفرج) اكرسن
بالكليه اشكال وحرج ايسك يعنى اشكال مرتبه‌سنده وزحمت منزله‌سنده ايسك صبرايله
زيراصبر فرجك مفتاحيدر ❊ مثنوى ❊ احتما كن احتماز انديشها ❊ فكرشيرو كور
ودلهـا بيشهـا) انديشه‌لردن احتمـا ايله و پرهيز قيل زيرا فكر فى المثل شيرو كور
وكوكللر بيشه‌لردر يعنى قلبى انديشها وخيالات فاسده‌دن حفظ وحمايت ايله زيرا
فكر مثلا شيرو كور كبيدر مرادبو وكنولو دعكدركم اولان فكر واندیشه‌دن قلبى
صيـانت ايلـك لازمدر ❊ مثنوى ❊ احتمـا ها بردواها سرورت ❊ زانكه
خاريدن فزونئ كرست) احتمـاز علاجلر اوزره سروردر كما قيل فى الحديث (الحمية
رأس كل دواء) زيرا قاشيمق او يوزك زياده لكنه سبيدر اما پرهيز انك دواوشفاسنه
وسيله در پس انديشه وافكار قلبك علت ومرضـنى زياده ايديجيدر وانديشـه
وافكاردن احتما ايلمك دواوشفاى صدره سببدر ❊ مثنوى ❊ احتما اصـل دوا
آمدیقین ❊ احتما كن قوت جانت بين) بى شك يقـين بودركه احتما و پرهيز دوانك
اصلى كلدى احتما ايله وجانكك قوتنى كوركه افكار فاسده وافعال خبيثه واغذيهٔ
خبيثه‌دن پرهيز قيلق جانه قوت و يريجيدر ❊ مثنوى ❊ قابل اين نكتـهاشو
كوشوار ❊ تاكه اززرسازمت من كوشوار ❊ حلقه‌در كوش مه زر كرشوى ❊ تاباماه
وثريا يارشوى) بونكتـه‌لركه بن سـويلدم وسويلـيم كرك كوش كبى انى قبـول
ايديجى اول واستماعنه مستعد اول تاكم بن سكا علم‌لدن زردن كوشوار دوزم اكر
نكته‌لرم قبول ايدرسك ماه‌زر كرك قولاغنه حلقه يعنى كوپه اوله‌سن وتاماه وثريا
مرتبه‌سنه يول بوله‌سن ماه‌زركردن مراد باماه آسمـان اوله نورانيتـله عالى
قبوجى كبى يالدز ايلديكى ملابسـه ايله پس انك قولاغنده كوپه اوله‌سن دعكدن
مراد رفعت ومـنزلت صاحبى اوله‌سن ودين وطريقتـده ماه‌ولايت اولان ولى
كامل اوله‌سن زركر اولمسى سالكان مريدانى زرمعرفتله زراندود ايلمسندن عبارت

اولور وانك قولاغنده حلقه اولمق انك قبولنه وآشناغنه يول بولمقدن كنايه اولور
❊ مثنوى ❊ اولا بشنو كه خـلق مختلف ❊ مختلف جانند ازيانا الف ❊
درحروف مختلف شـور وشكيست ❊ كرچـه از يك روى سرتاپا يكيست ❊ ازيكى
روضدويك رومتحد ❊ ازيكى روهزل واز يك روى جد) انقسده اولان اختلافى
اولابيان بيورديلر تكيم بشنو اكنون اصـل انكار ازچه خاست بيوردقلرى محلده
ذكر اولندى بومحلده آفاقده اولان اختلافك تحقيقنه شروع ايليوب ديرلركه اول
نكاتكه اكا قابل اولديو تنبيـه اولنمشـدى اولاايشت اول نكته‌لر بودركه خلق
مختـلف جاندرلر الارواح جنو د مجنـدة فحواسنجـه مخلوقات متنوعه‌نك ارواحى
اجناس مختلفـه دربادن الفه وارنجيـه دك اولان اختـلافات كبى مراتب حروف
ورقيه‌نك اول مرتبه‌سنده واقع اولان الف آخرنده واقع اولان يادر آخر مرتبه‌دن
اول مراتبه وارنجيـه دك نظر اولنسه حقايق حروف رقيـه شكلا وطبعا ومخرجا
برى برينه مخالفدركيمك مخرجى شفوى كيمك حلقوميدروكيمك طبعى نارى وكيمك
خاكى وكيمك دخى بادى وآبيدر محصل مخلوقات ابجره سائرام كبى بونلردخى خاصة
برامندر تكيم شيخ اكبر قدس الله سره العزيز حضرتلرى فتوحاتك ابتداسنده ايكنجى
بابده بيورلر (اعلم ان الحروف امة من الامم مخاطبون ومكلفون وفيهم رسـل من
جنسهم ولهم اسمـاء ولايعرف هذا الااهل الكشف من طريقنـا وعالم الحروف
افصح العالم لسانا واوضحه بيانا) پس بوحروف مختلفده شور وشك واردر يعنى
شكلا وطبعا ومخرجا بونلرك هر برنده اختلاف واردر كيمى منقوطه‌درو كيمى غير
منقوطه‌در منقوطه‌سى عالم ملكدن وغير منقوطه‌سى عالم ملكوتدندروطبيعتلرنده
دخى شور وشك واردر زيرا كيمك طبعى حاروكيمك يابس وكيمك رطب وكيمك
بارد درتفصيلى ابتداى فتوحاتده كماينبغى مشروحدر اكرچـه بوجمله حروف
مختلفه برو جهدن سرتاپادركه جمله حروف مختلفه‌نك اصلى نقطه درونقطه
سرهويت مطلقـه در عالم حروفده كه جميع مراتب مخارج حروفى احاطـه
ايلمشدر ومبدأ ابتداى تعين الف مادهٔ صورت الفيه دروحقيقت الفيه برشـال
تعين اول هيولئ صور حروف لفظيه وخطيه در پس الف حقـايق وتعينات
حروفيه ده ساريه‌در ❊ بيت ❊ يك نقطه الف كشت الف جملـه حروف ❊ در
جمله حروف الف باسمى موصوف ❊ تكيم نقطهٔ وحدت هيولئ امتدادات
نفس رحمـانيه اولوب وانده ظهور قيلوب ونفس رحمانيه هيولئ حروف وكلمات
كونيـه اولوب انلرده ظهور ايلديكى كبى پس نفس الامرده نظر اولنسـه بو
بوزدن جمله‌سى سرتاپابر اولور كما قال ابن الفارض قدس الله سره العزيز ❊ بيت ❊
وماذاك الاان بدت بمظاهر ❊ فظنوا سواها وهى فيهم تجلت) وهربرحرفك

اكر تعين خاصه سنه ومخرجنه نظر اولنسه بو يوزدن بری برینه ضددر كذلك حقايق كونيه وافراد انسانيه كورمزميسن كيمی مؤمن كيمی منافق كيمی موافق كيمی صالح كيمی فاسق كيمی كاذب كيمی صادق محصل بو يوزدن بری برينه ضدواكی يوزدن جدو بر يوزدن هزل و بيهوده كه نافع وصالح دكلدر يعنی هرشیء بعض شيئه نسبت اولنسه هزل و بيهوده در وحقيقته نظر اولنسه هرهزل جد و بامعنادركما قال ابن الفارض قدس الله سره العزيز) بيت* ولا عبث والخلق لم يخلقوا سدی * وان لم تكن افعالهم بالسديدة * چونكم خلق عالم حروف مختلفه كبی هر بری بركونه طبيعت و برنوع خاصيت طوتديسه ❊ مثنوی ❊ پس قيامت روزعرض اكبرست * عرض اوخواهد كه بازيب وفرست) پس يوم قيامت عرض اكبر كونيدركه هركس نه كاروعمل اشلديسه انك نتيجه سی وجزاسی اكا عرض اولنور عرضی اول كيمسه استركه زيب وفرله در يعنی انك باطنی علم نافع وعمل صالحله مزين اولمش ورونق بولمشدر وفی الحقيقه بويله كيمسه عرض اكبركونی اولان قيامتی استرتاانك جمال وكمالی وحسن خصالی ظهوره كله ❊ مثنوی ❊ هركه چون هندوی بدسود ايدست * روزعرضش نوبت رسوايدست) هرشول كيمسه كه هندوی بد كبی سودايی وسيهرو يدر يعنی سواد كفر ومعصيتله انك وجه باطنی مسوده اولمشدر عرض كونی اكارسوايلك نوبتيدركه انك مخفی اولان قباحت باطنه سی ظهوره كلور وآشكاره اولور ❊ مثنوی ❊ چون ندارد روی همچون آفتاب * اونخواهد جزشبی همچون نقاب) چونكم اول هندوی بد كبی اولان كيمسه آفتاب منوركبی يوز طوتمزاو كيمسه نقاب كبی يوزاورتيجی بر كيجه دن غيری استمز زيرا كيجه انك وجه قبيحنی ستر ايلديكيچون اكا طالب اولور كيجه دن مراد بودنيادركه اهل كفرك واهل معصيتك عيوب وقباحتلرينی اورتيجيدر ولهذا اكثر كيمسنه بودنيايی سويجی وروز آخرتدن نفرت ايديجيدركه (يوم تبلی السرائر فماله من قوة ولا ناصر) فحواسنجه اول كونده بونلرك سرائر وضمايری متعرف ومتميز اولور ❊ مثنوی ❊ برك يك كل چون ندارد خاراو * شد بهاران دشمن اسرار او) چونكم او كيمسه نك خاروجودی بركل يپراغی طوتمز يعنی حسناتدن واعمال صالحاتدن برحسنه يه وعمل صالحه مالك دكلدر بهارلرانك اسرارنه دشمن اولدی بهارلردن مراد روزحشر ونشرواحوال قيامتدركه حسنه سی اولميان كيمسه نك مانند بهار اولان روزشمار مبغوض ومنفوری اولور ❊ مثنوی ❊ وانكه سرتاپا كلست وسوسنست * پس بهاراوراد وچشم روشنست) واول كيمسه كه باشدن آياغه كل وسوسندر يعنی سرتاپا لطيف ومستحسندر پس بهار اكا ايكی چشم روشندر ❊ مثنوی ❊ خاربی معنی خزان خواهد خزان * تازند پهلوی خودبا كلستان) بی معنی اولان

خار يعنی بيكار اولان وجود بد كردار خزان استرخزان استرخزاندن مراد بوجهاندر تا كلستانه كندينك پهلو سنی اوره يعنی بانده كلستان اولان اهل ايمان واصحاب عرفانه همسرلك و برابرلك دعوا سن ايدوب انلره مقابل طوره ❊ مثنوی ❊ تابپوشد حسن آن وننك اين * تانبينی رنك آن وژنك اين) تا خزان زمانی اول كلستانك حسنی و بوخار بی معنانك عيب قبحنی ستر ايليه تاانك رنك روينی و بوخبيثك ژنك بدخوينی كورميه سن ❊ مثنوی ❊ پس خزان اورا بهارست وحيات * يك نمايد سنك وياقوت زكات) خزاندن مراد عالم دنيا بهاردن مراد عالم آخرت كل وسوسندن مراد اهل دين واصحاب يقين وخاربی معنادن مراد بی دين و بی يقين اولان قوم ضاليندر پس معنی اول خاربی معنايه و بی يقين اولان بی دينه بوخزان وقتی كبی اولان دنيا بهار وحياتدر زيرا بودنياده بركو ر ينورسنك و ياقوت ظاهر زكات يعنی ظاهردر يعنی خواص حقايق انسانيه بودنياده كماليله ظاهر اولمز بلكه (يوم تبلی السرائر) فحواسنجه ظهور حقايق وسرائر يوم قيامته مخصوصدر نتكيم وقت خزانده آثار اشجار ظاهر وبديدار اولمز بلكه هرشجرك اثری وثمری وقت بهارده آشكاره اولور انكيچون خاربی معنی كبی اولان بی دين بوعالمی استر تاكم كندينك عيبی ظهوره كلميه وايولك حسنی ولطافتی نمايان اوليه ❊ مثنوی ❊ باغبان هم داند اورا در خزان * ليك ديدیك به از ديد جهان) باغبان وجود وديده بان روضهٔ شهود اولان كامل ومربیء فاضل هم اول خاربی معنايی و بی دين اولانی بودنياده بيلوركه نه مقوله كسدر ونيجه معدن هوا وهوس ومنبت خاشاك وخسدر اكر دينسك كه ان لله عبادا يعرفون الناس بالتوهم حديث شريفنك فحواسنجه علمای زمان وعرفای جهاندن چوق كيمسه لر واردر كه خاربی معنی اولنی انلردخی فراست وكياستله بيلورلر ونيك و بدی فرق قيلورلر پس باغبان طريقته بيلكی منحصر قيلمق نيی افاده ايلر ديورلر كه نعم بويله در وليكن اول بر كاملك كورمسی بهتردر جهان عرفاسنك كورمسندن مصرع ثانی سؤال مقدره جواب اولور كما قدرناه زيرا كلمهٔ استدراك آنی اقتضا قيلور وجهان لفظندن مقدم مضاف تقدير اولور علمای جهان و يا عرفای جهان ديمك كبی فافهم ❊ مثنوی ❊ خود جهان آن يك كسست اوابلهست * هرستاره بر فلك جزو مهست) جهان خود اول بر كيمسه در يعنی اول ذكر اولنان باغبان الهيدن عبارتدركه روح عالم وزبدهٔ بنی آدم اولدر واول كامل نفسنده ابلهدر يعنی غافل عن الشر ومطبوع علی الخير وصافی القلب وسليم الصدر بر كيمسه در بومعنی اوزره اول كامله ابله ديمك جائزدر زيرا اصل لغتده ابله بومعنالر ايچون استعمال اولنور اكثر اهل الجنة البله حديث

شربنی بومعنایه کوره‌در وزیرك معناسنده‌ده کلور که ان خیر اولادنا الابله والعقول قولی دخی بومعنایه کوره دركما ذكر ابن الاثير فى النهايه والجوهرى فى الصحاح بوتقديرجه بومحلده برسؤال وارد اولور اول سؤال بودر اکرچه ابله لفظنك بومعنی اوزره اول کامله اطلاقی صحیح اولور ولیکن ابله لغتده عقلسز ساده دل احمقه دخی دینور و بین الناس مشهور اولان دخی بودر بوتقدیرجه نوعا کراهیتدن خالی اولمز پس بوندن اولی برآخر معنی دخی اقتضا ایدرکه بوتوهم لازم کلیه بوتوهمی دفع ایلین معنی اوابلهست لفظی استفهام اولمقدر تقدیر کلام بویله دیمك اولورکه عرفای جهانك کورمسندن اول باغبان الهینك کورمسی به‌در خود جمله جهان اول باغبان الهی اولان کیمسه‌دن عبارتدر اوابلهیدر بلکه اعلم علمای جهان واعرف عرفای زماندر پس مصرع ثانی سؤال مقدره جواب اولور زیرا دیمك لازم کلورکه جمله جهان اول بدر کامل وماه شاملدن عبارت اولیجق یاسائر عرفا وعلما وعقلاندر بیوررلرکه هرستاره فلك اوزره جزو مهدر پس هرعالم وعارفکه مصابیح زمین و کواکب فلك دیندر العلماء مصابیح الارض فحواسنجه ودخی مثل العلماء فى الارض كمثل النجوم فى السماء حدیثنك مقتضاسنجه اول بدر انورك وقایم مقام پیغمبر علیه السلامك فلك وجودی اوزره اجزا واصحابیدر نتکیم حضرت پیغمبر علیه السلام اصحاب کرامی نجومه تشبیه ایدوب بیوررلرکه اصحابی كالنجوم بايهم اقتديتم اهتديتم پس هردورك اولیا وعرفاسی قایم مقام نبی اولان وارث کاملك اصحاب واجزاسی مشابه‌سنده‌درفافهم بومحله مناسب اولان معنی دخی بودر وابعدوا بردمعنی دخی و یرررلر اوابلهست ضمیری خارجی معنی نفسنده ابلهدر وسرتاپا کل وسوسن کبی اولان اورك جزویدر نتکیم هرستاره فلك اوزره جزومهدر الحق سروری وشمعینك و یردیکی معنادن بوینه اولیدر وان شئت فتامل فان هذه الابيات اغمض الابيات والمحل محل التأملات

❊ مثنوی ❊ پس همی کوینددهر نقش ونکار ❊ مژده مژده نك همی آید بهار) پس هرنقش ونکارومی دیکو کاردیرلر مشتاق مشتاق اشته بهارکلور یعنی روزشمار ظاهر اولور ❊ مثنوی ❊ تابود تابان شکوفه چون زره ❊ کی کندان میوهاپیدا کره) تاکم شکوفه زره کبی تابان اوله اول میوه‌لر نیچون کره پیدا ایلر یعنی مادامکه شکوفه دخی زره کبی ظاهر و پیدا اوله اول میوه‌لر دوکم کبی عقده‌لرین نیچون اظهار ایلر یعنی ایلمز ❊ مثنوی ❊ چون شکوفه ریخت میوه سر کند ❊ چونکه تن بشکست جان سر برزند) چونکه شکوفه دوکلدی میوه باش ایلر یعنی باش کوسترر کذلك چونکم تن صندی جان باش بوقر وایلر یعنی ظهوره کلور ❊ مثنوی ❊ میوه معنی وشکوفه صورتش ❊ آن شکوفه

مژده میوه نعمتش) مثلا میوه معنی وشکوفه انك صورتیدر اول شکوفه بشارتدر معنی که مراد میوه‌در اول شکوفه‌نك نعمتیدر ❊ مثنوی ❊ چون شکوفه ریخت میوه شد بدید ❊ چونکه آن کم شد شد این اندر مزید) چونکه شکوفه دوکلدی میوه آشکاره اولدی چونکم اول شکوفه کم وناپیدا اولدی بومیوه زیاده وکمال بولدی ❊ مثنوی ❊ تاکه نان نشکست قوت کی دهد ❊ ناشکسته خوشهاکی می دهد) مادامکه نان صندی نیچون قوت و یرر اوزم صالقملری صنمامش ایکن قیچون شراب و یرر ❊ مثنوی ❊ تاهلیله نشکند با ادویه ❊ کی شود خود صحت افزا ادویه) مثال آخر مادامکه هلیله ادویه ایله صنمیه ادویه خود قیچون صحت افزا اولور یعنی اکر هلیلج دیدکلدی شیء صمار دوالرله محکم سحق اولوب صنمزسه بدن انسانه صحت زیاده ایدیجك سبب اولمز

❊ در وصف پیر ومطاوعت وی ❊

❊ مثنوی ❊ ای ضیاء الحق حسام الدين بكير ❊ یك دو کاغذ برفزا در وصف پیر) ای ضیاء الحق حسام الدین برایکی کاغد طوت پیر وصفنده وتعریفنده زیاده ایله ❊ مثنوی ❊ کرچه جسم نازکت رازور نیست ❊ لیك بی خورشید مارانور نیست) اکرچه سنك نازك جسمكك قوتی یوقدر لکن افتابسز بزه نور یوقدر یعنی سنکه خورشید معنویسن سنسز بزه روشنالك یوقدر بعض نسخه‌ده (کرچه جسمت نازکست و بس نزار ❊ برنمی آید جهان بی تو کار) بیتی واقع اولمشدر معناسی اکرچه سنك جسمك نازکدر وزیاده ضعیف ولاغردر سنسز جهانك کاری حاصل اولمز دیمك اولور ❊ مثنوی ❊ کرچه مصباح وزجاجه کشته ❊ لیك سرخیلی دلی سررشته) اکرچه مصباح وزجاجه اولمشسن یعنی نورانیده سراج کبی ولطافتده قندیل کبی صاف اولمشسن لیکن معناده اهل دلك سرخیلیسن وسررشته‌سیسن یعنی اصحاب دلك رئیس وپیشواسی وجمله‌نك سررشته‌سیسنکه قلوبك مرادی رشته‌لرینك اوجی سنك دست ارادتکده‌در ❊ مثنوی ❊ چون سررشته بدست وکام تست ❊ درهای عقد دل ز انعام تست) چونکم رشته‌نك باشی سنك الکده ومرادکده‌در کوکل عقده‌نك درلری سنك انعامکدندر یعنی مراد رشته سنك اوجی سنك دست ارادتکده‌در کوکل رشته‌سنه منسلك ومنتظم اولان معانی ومعارف درلری سنك احسانکدندر اکرسنك استدعا واقتضاك اولمیدی بودرر معارف وغرر لطایف درون دلدن ظهوره کلمیدی بوبیتلرله نوعا حسام الدين قدس الله سره العزيز افندینك قطبیتنه دخی اشارت بیوررلر ❊ مثنوی ❊ برنویس احوال پیر راه دان ❊ پیررا بکزین وعین راه دان) راهدان

اولان پیرك احوالنی یاز پیرك اختیار ایله وعین را ه بیل یعنی همان عین طریقت پیر صاحب هدایتی قبول واختیار ایلکی بیل پس تمثیل طریقیله پیرك وصفنه شروع ایدوب بیوررلر ﴿ مثنوی ﴾ پیرتابستان وخلقان تیرماه * خلق مانند شبندو پیرماه) مثلا پیر تابستاند روح لایق تیرماهدر خلق شب کبیدر پیرماه کبیدر پس بین الناس متعارف اولان پیردن مراد سالخورده سپیدریش کیمسه در اول توهمی دفع ایچون بو بیتی بیوررلر ﴿ مثنوی ﴾ کرده ام بخت جوانرا نام پیر * کوزحق پیرست نه ازایام پیر) بن جوان اولان بختنه پیرعقل نام ایلشم که اول حق تعالی جانبندن پیردر ایامدن پیردکلدر یعنی پیرعقلدر که علم وعرفان ومشاهدهٔ یزدان مرتبه سنده کاملدر ایامدن مرادپیر اولان سپید مول کبی ظاهرا سالخورده پیر دکلدر ﴿ مثنوی ﴾ اوچنان پیرست کش آغاز نیست * باچنان دریتیم انباز نیست) اول حقدن پیر اولان انجلین پیردر که اکا ابتدا واول یوقدر یعنی انك پیرلکی ازلیدر انجلین پیردر یتیمه شریك ونظیر یوقدر یعنی زمانه سنك فریدی وعصرینك قطب بی ندیدر ﴿ مثنوی ﴾ خودقوی ترمی شودخمر کهن * خاصه آن خمری که باشدمن لدن) خوداسکی شراب قویتراولور علی الخصوص اول برشرابکه الله قتندن اوله خمر کهندن مراداول پیرك ازلی اولمسندن ومی روحنك قدیمی اولمسندن کنایه در وفی الحقیقه ازلی وقدیمی نشئهٔ دنیایه کلوب صکردن تحصیل نشئه ایلیندن اکمل واقوی اولور ﴿ مثنوی ﴾ پیررابکزین که بی پیراین سفر * هست بس پرآفت وخوف وخطر) پیری اختیار ایله یعنی بر پیره مریداول زیراپیرسز بوسفر زیاده آفت وخوف وخطرله پردرالرفیق ثم الطریق والدلیل ثم السبیل قوللری بومعنایه شاهد اولمشدر ﴿ مثنوی ﴾ آن رهی که بارها تورفتهٔ * بی قلاوزاندر ان آشفتهٔ) ظاهرده شول بریولکه نیجه کره اکا سن کتمشسن قولاوزسز اول یولده آشفتهٔ وحیرانسن ﴿ مثنوی ﴾ پس رهی راکه ندیدستی توهیچ * هین مرو تنها ازرهبرسرمپیچ) پس شول بریولی که سن هیچ کورمدك اکاه اول یالکز کتمه دلیلدن باش چویرمه یعنی سرکش اولوب رهبردن اعراض قیلمه ﴿ مثنوی ﴾ کرنباشد سایهٔ او برتوکول * پس ترا سرکشته داردبانك غول) اکرسن کول اوزره رهبرومرشدك سایه سی اولمیه پس غولك آوازی سنی سرکشته وحیران طوتر غولك شرحی ایکنجی جلدده واوچنجی جلدده بعض مواضعده مذکور اولمشدر بوزاده شیطان سیرت اولان انسان مراد اولور ﴿ مثنوی ﴾ غولت ازره افکنداندر کزند * از تو داهی تردرین ره بس بدند) غول سنی طوغری یولدن جدا ایدوب ضررو هلاکه براغورسندن زیرك وعاقلتر بو یولده چوق اولدیلر فطنت وذکارینه اعتماد ایلیوب خدمت پیردن اعراض قیلدیلر اما مسخرهٔ شیطان اولوب ضلالنده

قالدیلر ﴿ مثنوی ﴾ ازنبی بشنو ضلال رهروان * که چه سان کرد آن بلیس بدروان) رهرولك ضلالنی قرآن عظیمدن اوقوکه اول بدروان وقبیح جان اولان شیطان انلره نه ایلدی ﴿ مثنوی ﴾ صدهزاران ساله راه ازجاده دور * بردشان وکردشان ادبیروعور) طریق مستقیمدن نیجه یوزبیك ییل انلری ابراق ایلتدی وانلری ادبارولباس ایمان وتقوادن عریان ایلدی ﴿ مثنوی ﴾ استخوانها شان ببین وموی شان * عبرتی کیرومران خرسوی شان) انلرك استخوانی وانلرك مویینی کوربرعبرت طوت وخری انلرجانبنه سورمه یعنی شول امم سالفه که پیرعقل اولان انبیا علیهم السلامه متابعت ایلیوب شیطان لعینه اویدیلر پس قهرخدا ایله هلاك اولوب روی زمینده انلرك اثرلری قالدی پس (فسیروا فی الارض فانظروا کیف کان عاقبة المکذبین) آیت کریمه سنك مقتضاسنجه روی ارضده سیرقیل واول مهلك اولان ونفس وشیطانه متابعت قیلان قومك آثار واحوالنه نظر قیلوب انلرك حالندن عبرتکیراول وانلرك کندیکی طریقه مرکب نفسکی سورمه دیمك اولور ﴿ مثنوی ﴾ کردن خر کیروسوی راه کش * سوی ره بانان وره دانان خوش) خر کردننی طوت ویول جانبنه چك خوش اولان یو لجیلرو یول بیلیجلر جانبنه یعنی خرنفسك باشنی طوتوب طریق الهی جانبنه چك واطیف اولان سالکلر ومرشدلر سمتنه آنی واصل ایله ﴿ مثنوی ﴾ هین مهل خر راودست ازوی مدار * زانکه میل اوست سوی سبزه زار) اکاه اول خری صالیو یرمه واندن ال چکمه زیراکه خرك عشق ومیلی سبزه زارجانبنه در ﴿ مثنوی ﴾ کریکی دم تو بغفلت واهلیش * اورودفرسنکها سوی حشیش) اکرسن بردم اول خرنفسی غفلتله کیروقویه سن اول خرنفس حشیش جانبنه فرسنکلر کیدر یعنی علفزار ومرعی سمتنه نیجه منزل سیرایدر ﴿ مثنوی ﴾ دشمن راهست خرمست علف * ای بساخر بندر اکرداوتلف) خر یولك دشمنیدر علفك مستیدر ای شول کیمسه که اول خر چوق خربنده یی تلف ایلمش ﴿ مثنوی ﴾ کرندانی ره هرآنچه خر بخواست * عکس آن کن خود بودآن راه راست) اکرطریق بیلمزسك هرشول نسنه یکه خرنفسك استدی انك عکسنی ایله خوداول طوغری یولدر ﴿ مثنوی ﴾ شاوروهن وانکه خالفوا * ان من لم یعصهن تالفوا) شاوروهن خالفوهن نساحقنده وارد اولمشدر لیکن مرادان الهی نفسی زنه تشبیه ایتمشلردر مشاوروهن نفسلریکزله شاوره قیلك وانکه خالفوا اندنصکره هرنه دیرسه مخالفت ایلیکه ان من لم یعصهن تحقیقا شول کیمسه لرکه نفسلرینه عصیان ایتمدی تالفوا تلف ایلدیلر نفسلرینی ویاخود الفتدن مأخوذ اوله ای توافقو وتالفوا انفسهم لکن الاول اولی و بونلردن اوجه اولان معنی تالفوا صیغهٔ امر اوله وقول مضمر اوله تقدیر کلام بو اوله که ان من لم یعص انفسهم مقول فی حقهم تالفوا

انفسكم ﴿ مثنوى ﴾ باهوا وآرزوكم باش دوست ٭ چون يضلك عن سبيل الله اوست) قال الله تعالى فى سورة ص خطابا لداود وارشادا لعباده (يا داود انا جعلناك خليفة فى الارض فاحكم بين الناس بالحق) اى داود بز سنى ارضده اولان ملكه خليفه قيلدق تا تدبير مملكت ايدوب حق ذى حقه ايصال ايليه سن پس سن ناس مابينده حقله وحكم الهى ايله حكم ايله پس كلكم راع وكلكم مسئول عن رعيته حديث شريفنك مصداقنجه هر كسه خلافت الهيه دن استعدادى مقدارى برحصه واردر هيچ اولمزسه كندى مملكت وجودنه خليفه قلنشدر پس بو حكمه كادخى وارد اولور كه يا مؤمن انا جعلناك خليفة فى الارض فاحكم بين اهلك او فيما ملكت بالحق (ولا تتبع الهوى) وسن هواى نفسه تابع اولمه وحكم حقدن تجاوز قلمه كما قال عليه السلام (تحذيرا للمؤمنين واياكم الهوى فان الهوى يصم ويعمى ويضل عن سبيل الله رواه ابن عباس (فيضلك عن سبيل الله) يعنى هواى نفس سنى اضلال ايلركه اى طالب حق هواى نفس وآرزوى هوس ايله دوست اولمه كم باش مباش معناسنه‌در چونكم عن سبيل الله سنى اضلال ايلين اولدر پس اندن دور اولوب سبيل حقه سلوك ايتمكله روحكى كوادر ﴿ مثنوى ﴾ اين هوا را نشكند اندر جهان ٭ هيچ چيزى همچو سايه همرهان) بو هوايى جهانده كسر ورفع ايلز همرهلرك سايه‌سى كبى هيچ برشئ همرهلردن مراد پيران طريقت سايه‌لرندن مراد سايه حمايت وتربيتلريدر فى الحقيقه هواى باغوايتى پيران طريقتك سايه حمايتلرندن غيرى هيچ برشئ صنعه قادر اولمز

﴿ وصيت كردن رسول عليه السلام على را كرم الله وجهه كه
چون هر كسى بنوع طاعتى تقرب جويند بحق تو تقرب جوى
بصحبت عاقل وبندۀ خاص تا از يشان همه پيش قدم باشى ﴾

بو بيان حضرت رسول اكرم صلى الله تعالى عليه وسلم حضرت على رضى الله عنهه وصيت ايلمسيدر بويله ديو كه چونكم هر بر كيمسه بر نوع طاعتله حق تعالى‌يه تقرب ديليه‌لر سن يا على عاقلك صحبتيله حضرت حقه تقرب ديله وبندۀ خاصك صحبتيله تقرب ديله تا اول كيمسه‌لردن دوكلى قدمك ايلرو اوله بو حديث شريفك مضمونه ومفهومنه اشارت بيورزلر قال النبى صلى الله تعالى عليه وسلم يا على اذا تقرب الناس الى خالقهم بانواع البر فتقرب الى الله بانواع العقل تسبقهم درجة وزلفى عند الناس فى الدنيا وعند الله فى الآخرة ﴿ مثنوى ﴾ كفت پيغمبر على را كاى على ٭ شير حقى پهلوانى پردلى) پيغمبر عليه السلام حضرت على رضى الله عنهه ديديكه اى على شير حق سن پهلوانسن و پردلسن يعنى قوى القلبسن ﴿ مثنوى ﴾ ليك برشيرى مكن هم اعتميد ٭ اندر آ در سايۀ نخل اميد) لكن

ارسلانلغك اوزره هم اعتماد ايلمه اميد نخلنك سايه‌سنده كل اميد نخلندن مراد اهل سداد اولان صاحب ارشاددر ﴿ مثنوى ﴾ اندر آ در سايۀ آن عاقلى ٭ كس نتاند بردازره ناقلى) او بر عاقلك سايه‌سنه كل كه آنى بر ناقل يولدن ايلتمكه قادر اولميه يعنى اول عاقل بر مرتبه محقق وكامل اوله كه نقل قيل وقال الله‌انى راه حقيقتدن كيدرمكه قادر اولميه ﴿ مثنوى ﴾ ظل او اندر زمين چون كوه قاف ٭ روح او سيمرغ بس عالى طواف) انك ظلى زمينده كوه قاف كبيدر وانك روحى زياده عالى طواف سيمرغدر بو صفتلر حضرت على رضى الله عنهك عصر شريفنده ايكن اول سيد كائناتك صفت عليه‌سيدر اول عصردن صكره هر كيم اول سلطانه وارث كامل اولورسه وحقيقت محمديه‌يه مظهر اولمق مرتبه‌سن بولورسه انك وصف وشانيدر كه فى الحقيقه مشرب محمديه‌ده اولان وارث كاملك سايه سعادتى وظل حمايتى كوه قاف كبى اطراف عالمه شاملدر وروح اعظمى قاف قرب الهيده بلند پرواز عالى طوافدر ﴿ مثنوى ﴾ كر بكويم تا قيامت نعت او ٭ هيچ انرا مقطع وغايت مجو) قيامته دك اكر اول عاقل وكاملك نعتن سويليم هيچ انك وصف جميلنه غايت ومقطع استمه كه انك اوصاف شريفه‌سى نهايت پذير اولمز زيرا انك اوصافى اوصاف الهيه‌در واوصاف الهى لايتناهيدر ﴿ مثنوى ﴾ در بشر روپوش كردست آفتاب ٭ فهم كن والله اعلم بالصواب) بشرده روپوش ايلمش آفتاب آفتابدن مراد آفتاب حقيقت يعنى جناب الوهيتدر كه انسانده اسما وصفاتيله متجلى اولوب وجود انسانى اكا نقاب كبى اولمشدر بو نكتۀ توحيد واتحادى فهم ايله والله صوابه اعلمدر ﴿ مثنوى ﴾ يا على از جملۀ طاعات راه ٭ بر كزين تو سايۀ خاص اله) يا على راه حقك طاعتلرينك جمله‌سندن سن خاص اله اولان عبد كاملك سايه‌سنى اختيار ايله كه انك سايۀ خدمت وارادتنه واصل اولمق وقبول قيلمق طاعات راه خدانك جمله‌سندن افضلدر ديمك اولور ﴿ مثنوى ﴾ هر كسى در طاعتى بكريختند ٭ خويشتن را مخلصى انكيختند) هر بر كيمسه بر نوع طاعته قاچديلر وعذاب قهر الهيدن فرار ايدوب اول طاعته التجا قيلديلر كنديلره بو عذاب حقدن بر خلاص اوله جق محل قوپرديلر يعنى بر منجا وملجأ تدارك ايلديلر ﴿ مثنوى ﴾ تو برو در سايۀ عاقل كريز ٭ تا رهى زان دشمن پنهان ستيز) سن يورى عاقلك سايۀ حمايتنه قاچ تا اول نهانى عناد ومخالفت ايديجى دشمندن قورتله سن ﴿ مثنوى ﴾ از همه طاعات اينت بهترست ٭ سبق يابى بر هر آن سابق كه هست) دوكلى طاعتلردن بو سكا بهتر واولى تردر سبق بوله سن هر شول سابق اوزره كه واردر يعنى جميع سابقين اوزره سبقت قيله سن اما پيره واصل اولدقدن صكره انك شروطى وآدابى واردر جمله شرط وادبدن بريسى اولدر كه

﴿مثنوى﴾ چون كرفتى پير هين تسليم شو * همچو موسى زير حكم خضر رو) چونكم پيرى طوتەسن اكاه اول تسليم اول مثلا حضرت موسى عليه السلام كبى حضرت خضرك حكمى التنده يورى موسى عليه السلام حضرتلرى اولو العزمدن بويله عاليشان ايكن حضرت خضره متابعت قيلدى وانك محكومى اولدى ﴿مثنوى﴾ صبر كن بر كار خضرى بى نفاق * تا نكويد خضر رو هذا فراق) خضر وقت اولان مرشدك جميع كارنه صبر وتحمل ايله ولكن بى نفاق يعنى ظاهرا تسليم واقرار و باطنا مخالفت وانكار اولميه بلكه ظاهرا و باطنا صفاى قلبله صبر ايله تاكم خضر مشرب اولان مرشد اعتراض ظاهر و باطنكدن متألم اولور يورى اى بى ادب شو بى صبر اولمق ويا اعتراض قيلمق بنم مابينمله سنك مابينكى فارق ديمه وقصهٔ خضر وموسى ايكنجى جلدك آخرينه قريب صوفى بسيار كو حكايه سنده ذكر اولنمشدر ﴿مثنوى﴾ كرچه كشتى بشكند تو دم مزن * كرچه طفلى را كشد تو مو مكن) اكر كشتى بى صيەسن سويلمه اكرچه بر طفلى دبليەسن بر قيل قوپرمه يعنى صاچكى يولمه وفغان قيلمه ﴿مثنوى﴾ دست اورا حق چو دست خويش خواند * تا يد الله فوق ايديهم براند) سورهٔ فتحده اولان آيت كريمه يه اشارتدر (ان الذين يبايعونك) تحقيقا شول كيمسەلر كه يا محمد سنكله مبايعه قيلديلر (انما يبايعون الله) انلر بيعت ايتمديلر الا اللهله بيعت ايلديلر بو مرتبه يه مشايخ متصوفه قرب فرايض تعبير ايدرلر پس حضرت رسول اكرم صلى الله عليه وسلم ذات حقده ذاتى وصفات حقده صفاتى وافعال حقده افعالى ماحصل هر حالى وجود حقده فنا ايدوب فناء من لم يكن و بقاء من لم يزل مرتبه سى حاصل اولدقده جناب رسولدن هر نه كونه كاركه ظهور ايده عين جناب حقدن صدور ايتمش اولور پس مبايعت رسول حقيقتده مبايعت حقدر (يد الله فوق ايديهم) اى قدرته البارزة فى صورة يد الرسول فوق قدرتهم البارزة فى صور ايديهم (فمن نكث) اى نقض العهد (فانما ينكث على نفسه) فلا يعود ضرر نكثه الا عليه ومن اوفى) شول كيمسه كه ايفا ايلسه (بما عاهد عليه الله) اللهله معاهده ايلديكى شيئك اوزرينه (فسيؤتيه اجرا عظيما) عن قريب الله تعالى اكا اجر عظيم اعطا ايدر انك الى حق تعالى چونكم كندى الى اوقودى حتى انك الى حقنده (يد الله فوق ايديهم) آيت كريمه سنى اوقودى يعنى امضا واجرا ايلدى حضرت خداوندكار قدس الله سره العزيز بو محلده العلماء ورثة الانبياء مقتضاسنجه علماء بالله واولياء اللهدن اولان مرشدان ولايت پناه دخى فنا فى الله و بقا بالله مرتبه سنه واصل اولدقده يدلرى يد حق وقدرت وقوتلرى قدرت وقوة وجود مطلق اولديغنه اشارت بيوررلر زيرا بو قوتى بونلر حضرت پيغمبر عليه السلامك

مشكوة روحانيتلرندن اقتباس ايدرلر پس بونلره دخى بيعت وتسليم وارادت وخدمت حقيقتده حقەدر ﴿مثنوى﴾ دست حق ميراندش زندەش كند * زنده چه بود جان پاينده‌ش كند) حق تعالينك دستى اول طفلى اولدرر انى زنده ايلرزنده ندر يعنى زنده ايلمك امرى سهلدر انى جان پاينده ايلر وحيات ابديه وسعادت سرمديه مرتبه سنه واصل قيلر ﴿مثنوى﴾ هر كه تنها نادر اين راه بريد * هم بعون همت پيران رسيد) هر شول كيمسه كه مرشددن فرد وتنها اولديغى حالده ندرتله بو يولى قطع ايلسدى هم پيرلرك همتنك معاونتى ايله ايرشدى يعنى از اولور كه بعض كيمسه بو طريق حقى تنها ومرشدسز قطع ايدوب مقصوده واصل اولورلكن معنى يوزندن ينه پيرلرك عون همتيله واصل اولور ﴿مثنوى﴾ دست پير از غايبان كوتاه نيست * دست او جز قبضهٔ الله نيست) پيرك الى غايبلردن كوتاه دكلدر پيرك الى اللهك دست وقبضه سندن غيرى دكلدر ﴿مثنوى﴾ غايبانرا چون چنين خلعت دهند * حاضران از غايبان لاشك به اند) اهل الله چونكه غايب اولنلره بو نجلين خلعت و يررلر شبهه سز حاضرلر غايبلردن ايولردر ﴿مثنوى﴾ غايبانرا چون نواله مى دهد * پيش مهمان تا چه نعمتها نهند) چونكه غايبلره نوال وطعام و يررلر مهمان اوكنه عجب نه نعمتلر قورلر يعنى سنكه مهمان پيران طريقت اولەسن وانلره خدمت قيلەسن قياس ايله كه انلر سكانه نعمتلر و يررلر ينه راحتلره ايركوررلر ﴿مثنوى﴾ كوكسى كو پيش شان بندد كمر * تا كسى كوهست بيرون سوى در) فنى شول بر كيمسه كه انلرك حضورنده كمر بغليه شول بر كيمسه يه دكين كه طشره قپو جانبنده‌در ﴿مثنوى﴾ چون كزيدى پير نازك دل مباش * سست وريزيده چو آب وكل مباش) چونكم پيرى اختيار ايلدك نازك دل اولمه آب وكل كبى سست وريزيده يعنى كوشك ودوكلش اولمه ﴿مثنوى﴾ ور بهر زخمى تو پر كينه شوى * پس كجا بى صيقل آيينه شوى) واكر بر زخمدن اوترى سن پر كينه وبيحضور اولەسن پس صيقلسز قنده آيينه اولورسن

﴿ كبودى زدن قزوينى آه ﴾

﴿مثنوى﴾ اين حكايت بشنو از صاحب بيان * در طريق وعادت قزوينيان) صاحب بياندن بو حكايتى اشت و بوندن حصه پذير اولوب بونكله ايش ايت قزوينيلرك طريق وعادتنده يعنى قزوينيلرك عادتى بو ايديكه ﴿مثنوى﴾ بر تن ودست وكتفها بى كزند * از سر سوزن كبوديها زنند) بدنى والى و يغرلرى اوزره بى كزند يعنى ضررسز اكنه اوجندن كبوديلر اورورلر يعنى بو ذكر اولنان عضولرى كبودى رنك ايدرلردى ﴿مثنوى﴾ سوى دلاكى بشد قزوينى * كه كبودم زن بكن شيرينى)

برقزوینی بر دلاك جانبنه كندیكه بكا كبود اور برشیر نقشی ایله یعنی نازكلك واطیفه‌لك
ایدوب بكا كبود ایله دیدی ﴿ مثنوی ﴾ كفت چه صورت زنم ای پهلوان *
كفت برزن صورت شیر ژیان) دلاك اكا ایتدی ای پهلوان نه صورت اوره‌یم
قزوینی دلاكه ایتدی شیر ژیان یعنی قفان ارسلان صورتنی اور ﴿ مثنوی ﴾
طالعم شیرست نقش شیر زن * جهد كن رنك كبودی سیر زن) بنم طالعم شیردر
شیر نقشن اور وجهد ایله كه كبودلك رنكین طوق یعنی واقر اور ﴿ مثنوی ﴾
كفت برچه موضعت صورت زنم * كفت برشانه كهم زن آن رقم) دلاك اكا ایتدی
صورتی سنك قنغی موضعنه اوره‌یم قزوینی ایتدی اول رقمی یعنی نقش شیری بنم
یغرنم اوزره اور ﴿ مثنوی ﴾ چونكه او سوزن فرو بردن كرفت * درد آن
درشانه كه مسكن كرفت) چونكه دلاك سوزنی آشغه ایلتمك طوتدی یعنی باتورمغه
باشلدی اول سوزنك دردی انك شانه كهنده مسكن طوتدی ﴿ مثنوی ﴾
پهلوان درناله آمد كای سنی * مر مرا كشتی چه صورت می زنی) پهلوان قزوینی
افغانه كلدی بویله دیو كه ای سنی بنی دپلدك نه صورت اوررسن ﴿ مثنوی ﴾
كفت آخر شیر فرمودی مرا * كفت از چه عضو كردی ابتدا) دلاك ایتدی آخر
بكا شیر بیوردك قزوینی ایتدی نه عضودن ابتدا ایلدك ﴿ مثنوی ﴾ كفت
ازدمكاه آغاز بده‌ام * كفت دم بكذار ای دو دیده‌ام) دلاك ایتدی شیرك قویروغی
محلندن باشلدم قزوینی ایتدی ای بنم ایكی كوزم قویرغی قو یعنی قویرغی
اولمسون دیدی ﴿ مثنوی ﴾ ازدم ودمكاه شیرم دم كرفت * دمكه او دمكهم
محكم كرفت) شیرك دم ودمكاهندن نفسم طوتلدی یعنی قویرغندن وقویرغی
یرندن دمم طوتلدی شیرك دمكهی بنم دمكاهمی یعنی نفسم محلی اولان بوغازمی
محكم طوتدی ﴿ مثنوی ﴾ شیر بی دم باش كوای شیرساز * كه دلم سستی
كرفت ززخم كاز) ای شیر دوزیجی وارسلان نقشن اوریجی دی شیر قویرقسز
اولسون زیرا بنم كوكلم كاز زخمندن ضعف وسستلك طوتدی كاز كاف فارسیله
مقراض معناسنه دربونده سوزن مراد اولنور ﴿ مثنوی ﴾ جانب دیكر كرفت
آن شخص زخم * بی محابا ومواسایی ورحم) اول شخص غیری جانبك زخمنی
طوتدی قیرمقسز ومداراسز ومرحمتسز و برآخر جانبدن دخی سوزن اورمغه
شروع ایتدی ﴿ مثنوی ﴾ بانك كرد او كین چه اندامست ازو * كفت این
كوشست ای مردنكو) قزوینی بانك اوردیكه شیردن بونه اندامدر دلاك ایتدی
ای ایو كیمسه بو كوشدر ﴿ مثنوی ﴾ كفت تا كوشش نباشد ای حكیم *
كوش را بكذار و كوته كن كلیم) قزوینی ایتدی ای عاقل تا قولاغی دخی اولمسون
قولاغی دخی ترك ایله وكلیمی قصه ایله كلیمی قصه ایله دیمك اول نقشی طی ایله

وكوته قیل دیمكدن كنایه اولور ﴿ مثنوی ﴾ جانب دیكر خلش آغاز كرد * باز
قزوینی فغانرا ساز كرد) دلاك اول قزوینینك عضونده برجانبه دخی سوزنی
باتورمغه باشلدی كرو قزوینی فغانه باشلدی ﴿ مثنوی ﴾ كین سوم جانب
چه اندامست نیز * كفت اینست اشكم شیرای عزیز) كه بو اوچنجی جانب دخی
نه اندام وعضودر دلاك ایتدی ای عزیز بو شیرك قرنیدر ﴿ مثنوی ﴾ كفت
تا اشكم نباشد شیررا * كشت افزون دردكم زن زخمها) قزوینی ایتدی بونی دخی
قو كه تا شیرك قرنی دخی اولمسون دردزیاده اولدی زخملری اكسك اور
﴿ مثنوی ﴾ خیره شد دلاك وبس حیران بماند * تا بدیر انكشت در دندان بماند)
دلاك قزوینینك بوكارندن خیره اولدی وزیاده حیران قالدی تعجبدن چوق
زمانه دكین پرمغی دیشنده قالدی ﴿ مثنوی ﴾ برزمین زد سوزن از خشم
اوستاد * كفت درعالم كسی را این فتاد) غضبندن اوستاد سوزنی یره اوردی
كندیسنه ایتدی عالمده بر كیمسه‌یه بوكار واقع اولدیمی ﴿ مثنوی ﴾ شیر بی دم
وسر واشكم كه دید * اینچنین شیری خدا خودنا فرید) قویرقسز باشسز
قرنسز شیری كیم كوردی یعنی كیمسه كورمدی خدای تعالی خود بوبجلین برشیر
خلق ایلمدی پس قصه‌دن حصه بیانه شروع ایدوب بیوررلر ﴿ مثنوی ﴾
ای برادر صبر كن بردرد نیش * تا رهی ازنیش نفس كبر خویش) ای برادر
ریاضت نیشنك دردنه صبر ایله تاكندو كافر نفسك نیشندن قورتله‌سن
﴿ مثنوی ﴾ كان كروهی كه رهیدند از وجود * چرخ ومهر وماه شان آرد
سجود) زیرا شول برطائفه‌كه وجوددن قورتلمشلردر فلك وآفتاب وماه انلره
سجده كتورر یعنی وجود بشریه‌دن واوصاف طبیعیه‌دن خلاص اولان
طائفهٔ علیه‌یه بوذكر اولنان اشیا خدمت قیلورلر ومطیع اولورلر ﴿ مثنوی ﴾
هركه مرد اندرتن اونفس كبر * مر ورا فرمان برد خورشید وابر) هرشول
كیمسه‌نك كه انك تننده كبر نفسی اولدی آفتاب وسحاب تحقیقا انك فرماننی ایلتور
یعنی انك جمیع اشیا امرن طوتر وانك فرماننی یرنه ایلتور ﴿ مثنوی ﴾ چون
دلش آموخت شمع افروختن * آفتاب اورا نیارد سوختن * كفت حق در آفتاب
منجم * ذكر تزاور كذا عن كهفهم) سورهٔ كهفده اولان آیت كریمه‌یه اشارتدر
(وتری الشمس اذا طلعت) یا محمد اكر سن اول عهدده حاضر اولیدك
شمسی كورردك یاخود خطاب علی الانفراد جمله‌یه اوله یعنی ای رؤیته قادر
اولان كیمسه اكر سن اول زمانده حاضر اولیدك شمسی حین طلوعده كورر ایدك
(تزاور عن كهفهم) یعنی بونلرك مغاره‌سندن میل وعدول ایدر كوریدك
الازورار عن الشئ المیل والعدول عنه (ذات الیمین) ای جانب یمینه زیرا مغاره‌نك

قبوسی قطب شمالی طرفنده واقع اولمشدی (واذا غربت) فچن آفتاب غروب ایلسه ایدی (تقرضهم) ای تترکهم وتعدل عنهم وتقطعهم واصل القرض القطع (ذات الشمال) یعنی شمال الکهف (وهم فی فجوة منه) حال بو که بونلر اول کهفدن مکان متسع وفراخده ایدیلر یعنی وسط غارده ایدیلر شول حیثیتدن که بونلره روح هوا دائما وزان اولوب تعفن غاردن بونلر ایمن اولمشلردی وحرارت وشعاع شمس بونلردن مندفع اولمشدی (ذلك) یعنی بونلری حرارت شمسدن محفوظ وتعفن غاردن مصون ومحروس قیلمق (من آیات الله) اللهك آیتلرندندر که بوندن نیجه عبرت ونصیحت اله (من یهدی الله) شول کیمسه که الله تعالی هدایت ایلسه (فهو المهتد) مهتدی اولدر (ومن یضلل) وشول کیمسه یکه الله تعالی اضلال ایده (فلن تجد له) پس البته سن بوله مزسن اول کیمسه ایچون (ولیا مرشدا) ارشاد ایدر بر ولی بوله مزسن معنی بیت بودر که شول کیمسه لر که مانند اصحاب کهف قید وجوددن کذرو بو عالمدن غض بصر وقطع نظر ایده لر جمیع موجودات انلره فرمان بر اولوب مطیع وفرمان بر اولورلر واول عاشقلر که که قلبی آتش عشقله سوزان اولمغه معتاد اوله قادر میدر شمس جهان انلری احراق ایده بلکه نار جحیم بونلرك انوار پر اشراقلرندن ابا واشفاق ایدوب جز یا مؤمن فان نورك اطفأ ناری دیمکله لابه وزاری قیله تنکیم حق تعالی آفتاب منجمده یعنی قرآن عظیمده بونلرك حقنده بو آیت کریمه یی بیورمشدر تنکیم حق تعالی آفتاب منجم حقنده قرآنده (تزاور عن کهفهم) ذکرنی بیورمشدر دیمك هم وجه درکه بو آیت کریمه آفتاب انلرك مغاره سندن میل وعدول ایلمك حقنده اولور ❊ مثنوی ❊ خارجه له

لطف چون کل می شود ❊ پیش جزوی کوسوی کل میرود) خار کل کبی جمله لطف وزیبا اولور شویله که برجزؤك قتنده اول کل جانبنه کیدر وجامع جمیع حقایق اولان مرتبهٔ الوهیت سمتنه سیر ایدر ❊ مثنوی ❊ چیست تعظیم خدا افراشتن ❊ خویشتن را خوار وخاکی داشتن) حق تعالینك تعظیمنی بوجلتمك ندر کندینی خور وخاکی طوتمقدر یعنی خاك کبی بی اعتبار خور وحقیر ایتمکدر

❊ مثنوی ❊ چیست توحید خدا آموختن ❊ خویشتن را پیش واحد سوختن) خدانك توحیدنی اوکرنمك ندر کندیکی واحد حقیقینك حضورنده یاقمقدر یعنی وجود وهمیه کی واوصاف بشریه کی آتش محبتله یاقوب افنا ایتمکدر

❊ مثنوی ❊ کرهمی خواهی که بفروزی چو روز ❊ هستی همچون شب خود را بسوز) اکر استرسکه روز کبی شعله لنه سن کندیکك شب کبی ظلمانی اولان وجودنی یاق تا انانیت اثری قالمیوب بقای حقله باقی اوله سن ووجود حقانی بوله سن ❊ مثنوی ❊ هستیت در هست آن هستی نواز ❊ همچو مس

در کیمیا اندر کداز) ای طالب حق وارلغکی اول هستی نواز اولان حقك وارلغنده هستی نواز وجود اوخشایجی بوراده احیای وجود ایدیجی معناسنه اولور کیمیاده مس کبی اریت باقر زائل اولوب کیمیایه واصل اولدقده زر خالص اولدیغی کبی سنك دخی باقر کبی اولان وجودك فانی وزائل اولوب انك وجودیله باقی واوصافیله کامل اوله

❊ مثنوی ❊ در من وما سخت کردستی تو دست ❊ هست این جمله خرابی از دو هست) سن من وما یه الکی محکم ایتمشسن یعنی بنلکه وسنلکه ویزدیکه محکم یاپشمشسن اما خبرك یوقکه بوجمله خرابلق ایکی وجوددن در یعنی دنیاده اولان جمیع فسادك اصلی ایکیلکدن اولدیغه اول شرکدر ومن وما دیمك دخی معنا شرك خفیدر ومن وما مرتبه سنده قلان مشرك معنوی و بو ایکیلك ومن وما دیمك مرتبه سندن خلاص اولان بنده صمیمیدر پس بنلك وسنلك مرتبه سنده قلان اهل وجودك سوء خاتمه سنی بیان ایلمك ایچون بو حکایتی ایراد ایدوب بیورر

❊ قصهٔ شیر وکرك وروبه که بشکار رفته بودند ❊

❊ مثنوی ❊ شیر وکرك وروبهی بهر شکار ❊ رفته بودند ازطلب در کوهسار) ارسلان وقورد وبردلکو شکاردن اوتری طلب ایلمك جهتدن کوهساره کتمش ایدیلر ❊ مثنوی ❊ تا به پشت همدکر برصیدها ❊ سخت بربندند بار وقیدها) تا بری برینك یاردمیله شکارلر اوزره باری یعنی راهی و قیدلری محکم بغلیه لر یعنی شکارلرك یولنی محکم بغلیه لر وقیدزنی دخی محکم ایلیه لر

❊ مثنوی ❊ هرسه باهم اندر ان صحرای ژرف ❊ صیدها کیرند بسیار وشکرف) هراوچی بری بریله اول اینلو وعظیم صحراده چوق وعظیم صیدلر طوته لر ❊ مثنوی ❊ کرچه زیشان شیر نرراننك بود ❊ لیك کرد اکرام وهمراهی نمود) ارکك ارسلانه اکرچه انلردن عار وار ایدی لیکن هضما لنفسه انلره اکرام ایلدی و یولداشلق کوستردی ❊ مثنوی ❊ اینچنین شه را زلشکر زحمتست ❊ لیك همره شد جماعت رحمتست) بونجلین شاهه لشکردن زحمت واردر لیکن انلره همراه اولدی زیرا جماعت رحمتدر شیردن مراد شیر معرفت وشیر حقیقت اولان صاحب سعادتدر وکرك وروبه دن مراد حیوانیت صفتنده قلان اهل صورتدر اکثر صاحب سعادتلر الجماعة رحمة حدیثنك مقتضاسی اوزره بعض حیوان صفتلرله مصاحب ومقارنتی اختیار ایدرلر اکرچه انك شانه نسبت انلردن شین لاحق اولورسه ده ❊ مثنوی ❊ اینچنین مه را زاخترننکهاست ❊ اومیان اختران بهر سخاست) بونجلین ماهه کوکبدن عار واردر اوماه اخترلر اورته سنده سخاوکرمدن اوتریدر تا کندینك نورانیت وخاصیتی مصاحبلرینه

سرایت ایلیه ﴿ مثنوی ﴾ امر شاورهم پیمبررا رسید * کرچه رأیی نیست
رأیش راندید) بو بیت هر عصرك وارث حضرت نبی علیه السلام اولان
برکزیده سنك کندی صحابیله مشاوره وخلقه مخالطه قلوب انلره نوعا موافقت
ومتابعت سمتنده اولمق تأیید ایچون دینلمشدر ومثل موقعنده ذکر اولنمشدر یعنی
مثلا شاورهم امری پیغمبر علیه السلام حضرتلرینه ایرشدی یعنی اصحابله
مشاوره ایلمك خصوصنده (وشاورهم فی الامر) آیت کریمه سی اول حضرته
حق جانبندن واصل اولدی اکرچه انك رأی شریفنه بر رأی نظیر وندید دکلدر
پس مقصود اول حضرتك رأی شریفنك وفکر لطیفنك منافع وفوائدی انلره
ایرشمکدر وانلر اول حضرتك مصاحبت ومکالمه سندن منتفع اولمقدر
﴿ مثنوی ﴾ درترازو جو رفیق زرشدست * نی ازان که جو چو زر جوهر
شدست) مثلا ترازوده ارپه التونك رفیقی اولمشدر اندن اوتری دکلکه ارپه التون
کبی جوهر و بها اولمشدر ﴿ مثنوی ﴾ روح قالب را کنون همره شدست
* مدتی سك حارس درکه شدست) مثال آخر روح شمدی قالبه همراه اولمشدر
برمدت کلب درکاهك حارسی اولمشدر نیکیم اصحاب کهفك کلبی انلرك بابنی حفظ
قیلدیغی کبی کما قال تعالی وکلبهم باسط ذراعیه بالوصید) پس بوندن روح تن کبی
اولمق وسك اصحاب کهف مرتبه سن بولمق لازم کلمز ﴿ مثنوی ﴾ چونکه
رفتند این جماعت سوی کوه * دررکاب شیر بافر و شکوه) چونکه بوجماعت طاغ
جانبنه کتدیلر یعنی شیر وکرك وروبه کوهسار جانبنه شکار ایچون سیر ایتدیلر شیرك
رکابنده شوکت وعظمتیله ﴿ مثنوی ﴾ کاو کوهی و بز و خرکوش زفت
یافتندو کار ایشان پیش رفت) طاغ صغری وطاغ کچیسی واری وسمز طاوشن
بولدیلر وانلرك ایشی ایلرو کتدی ﴿ مثنوی ﴾ هرکه باشد درپی شیر حراب
کم نباید روز وشب اورا کباب) هرشول کیمسه که محاربه شیرنك اردنجه اوله واکا
تبعیت قیله روز وشب اکا کباب اکسك اولمز حراب مفاعله بابنك مصدریدر محاربه
معناسنه مبالغیله جنك ایدیجی دیمکدر وکمالیله دلیر اولمسندن کنایه اولور
﴿ مثنوی ﴾ چون زکه در بیشه آوردند شان * کشته ومجروح واندر خون
کشان) چونکیم انلر طاغدن شکارلرنی میشه یه کتوردیلر دپلنمش و یاره لنمش وقان
ایچنده چکرك ﴿ مثنوی ﴾ کرك وروبه را طمع بود اندران * که رود قسمت
بعدل خسروان) اول شکارلرده کرك وروباهه طمع اولدیکه قسمت واقع اوله
خسرولرك عدلیله یعنی کرك وروباهك طمعی اولوب ضمیرلرنده بویله دیدیلرکه
بوصید اولان حیوانلر میاننده قسمت واقع اوله خسرولر مرتبه سنده اولان شیرك
عدلیله ﴿ مثنوی ﴾ عکس طمع هردوشان برشیرزد * شیر دانست آن

طمعها راسند) انلرك هر ایکیسنك طمعنك عکسی شیره اوزره اوردی شیر اوطمعلرك
سبب وسندنی بیلدی ﴿ مثنوی ﴾ هرکه باشد شیر اسرار وامیر * او بداند
هرچه اندیشد ضمیر) هرشول کیمسه که اسرارك شیری واسرارك امیری اوله
اول کیمسه بیلور ضمیر هرنیی اندیشه ایلرسه وخاطر هرنیی فکر قیلرسه (ولهذا قال
ابو یعقوب سوسی فی شرح حدیث اتقوا فراسة المؤمن فانه ینظر بنور الله انهم
جواسیس القلوب یدخلون فی قلوبکم ویطلعون علی اسرارکم فاذا جالستموهم
فجالسوهم بالصدق ﴿ مثنوی ﴾ هین نکه دارای دل اندیشه خو * دل
زاندیشهٔ بدی در پیش او) ای اندیشه خو یلو کوکل اکا اول حفظ طوت کوکلکی
بد وقبیح اولان اندیشه دن انك حضورنده اکرسن دیرسککه اول مرشد کامل
اولان کیمسه بنم قلبمه مطلع اولسیدی نیچون بکا قلبمك خاطره سنی سویلزدی
الجواب ﴿ مثنوی ﴾ داند او خر راهمی راند خوش * دررخت خندد برای
روی پوش) سنك جمیع اندیشه کی بیلور وخری ساکت وایسم سوررسنك یوزکه
کولر روی پوشدن اوتری یعنی روی اسراری ستر ایلمکدن اوتری تجاهل وتغافل
ایدوب سنك یوزکه کولر ﴿ مثنوی ﴾ شیر چون دانست آن وسواس شان *
وانکفت وداشت آن دم پاسشان) شیر چونکم انلرك وسواسنی بیلدی کیرو سویلدی
واول دم انلری حفظ طوتدی ورعایت ایتدی ﴿ مثنوی ﴾ لیك باخود کفت
بنمایم سزا * مرشمارا ای خسیسان وکدا) لکن کندینه دیدی سیزه لایق نه ایسه
بعد الامتحان کوستره یم ای خسیسلر وای کدالر بعض نسخه ده واوسز واقع اولمش
بوتقدیر اوزره ای خسیس اولان کدالر دیمك اولور ﴿ مثنوی ﴾ مرشمارا بس
نیامد رأی من * ظن تان اینست در اعطای منی) سزه بنم رأیم بس کلمدی بنم
اعطا واحسانمده سزك ظنکز بودر استفهام اولوب بنم اعطام حقنده سزك
ظنکز بومیدر دیمك دخی جائز اولور ﴿ مثنوی ﴾ ای عقول ورأیتان از رأی
من * از عطاهای جهان آرای من) ای کرك وروبه سزك عقللرکز ورأیلرکز
بنم رأیمدندر و بنم جهانی زینت ایدیجی عطالرمدندر ﴿ مثنوی ﴾ نقش
بانقاش چه سکالد دکر * چون سکالش اوش بخشید وخبر) نقش نقاشه نسبتله
نه ظن ایلر ودخی نه عیب ایلر چونکه ظن وخبری اکا نقاش بغشلدی مصرع
اولده دکر دخی معناسنه سکالش ظن ایلمك وعیب ایلمك وسوء ظن ایلمك معناسنه
دخی کاور ﴿ مثنوی ﴾ اینچنین ظن خسیسانه بمن * مرشمارا بود ننکان
زمن) بو نجلین خسیسانه ظن بکا ای زمانك خلقنك ننك وعارلری سز کچونمی
اولدی یعنی بوکونه خسیسانه سوء ظن ایلمك ای اهل زمانك معیوبلری
بنم حقمده سیزه می قالدی وسز کچونمی لایق اولدی دیمك اولور

﴿ مثنوی ﴾ ظانین بالله ظن السوء را * کر نیم سر بود عین خطا) سورهٔ
فتحـده اولان آیت کریمه یه اشارتدر (و یعـذب المنافقین والمنافقات)
الله تعالی عـذاب ایلر منافقلره ومنافقه‌لره (والمشرکین والمشرکات) دخی
مشرك ومشرکه‌لره (الظـانین بالله ظن السوء) او یله مشرکین ومنافقین که
ظن ایدیجیلردر اللهه ظن سـوء ایله وسوء ظنلری رسو ل الله علیه السـلام
ومؤمنین منصور ومظفر اولمز زعم ایدرلردی (علیهم دائرة السوء) بونلرك اوزرینه دائردر
اول بر منزلقه که مغلوب ومقهور اولمز یدر (وغضب الله علیهم ولعنهم) بو مشرك
ومنافقلره غضب ولعنت ایدوب دنیا وآخرنده ملعون ومطرود ایلدی (واعدلهم
جهنم وسـاءت مصیرا) بونلر ایچون جهنم اعداد واظهار ایلدیکه مرجع ومصیر
بوننده اول جهنم قبیح اولدی معنای بیت اللهه سـوء ظنی ظن ایدیجیلرك کر باشنی
کسیم عین خطـا اولور و صـواب وعدلدن بری اولور ﴿ مثنوی ﴾ وارهـانم
چرخ را از ننکتان * تابماند در جهان این داسـتان) چرخی سزك عار یکزدن قورتره‌یم
تا جهـانده بوداسـتان قاله واهـل عالم بوندن عـبرت پذیر اوله ﴿ مثنوی ﴾
شیر با این فکر می‌زد خنده فاش * بر تبسمهـای شیر ایمن مباش) شـیر بو فکرله فاش
واشکاره خنده اوردی شیرك تبسملری اوزره ایمن اولمه ﴿ مثنوی ﴾ مال دنیا شد
تبسمهای حق * کرد ما را مست ومغرور وخلق) دنیانك مالی حق تعالینك تبسملری
اولدیکه اول مال دنیا بزی مست وغافل وکهنه وخراب ایلدی عارف وعاقل اولدر که
دنیانك یوزه کولسـنه ومسخر الوب الو یرمسـنه مغرور اولمیه زیرا ظاهرا مضحك
و باطنا مبکیدر کما قال الانوری فی تعریف الدنیا (بیت) هی الدنیا تقول بملیء فیهـا
حذار حذار من بطشی وفتکی * فلا یغرر کم طول ابتسـامی * فقولی مضحك والفعل
مبکی) انکیچون دیمشـلردر مظهر عنـایت اولین وهدایت وتقوایه وصول بولمین
کیمسـه ایچون مال ومنصب دنیوی مکر الهی واسـتدراج بایدر ﴿ مثنوی ﴾
فقر ورنجوری بهستت ای سند * کان تبسم دام خود در ابرکند) ای عالی قدر سکا فقر
وخسـته‌لك یکدر زیرا اول تبسم کندی دامنی عاقبت ظاهر ایلر یعـنی مال دنیوی
ومنـاصب ودول صور یکه فی الحقیقه تبسم الهی کبیدر غافل وجاهل اول تبسمـك
باطننده دآم اولدیغـنی بیلمیوب اول مکرله اولان تبسمه الدانوب دامه دوشر واول
تبسم بر کون کندینـك دامنی اظهـار ایلر اول دامه دوشمین فقرا دنیامالنـك تبسم
حق اولوب دامنك ظهورنی کوردکلری وقتده حمدوشکر ایلیه‌لر

﴿ امتحـان کردن شیر کرك را و کفتن که پیش آی
کرك و بخش کن صیـد هـار امیـان ما ﴾

﴿ مثنوی ﴾ کفت شیرای کرك این را بخش کن * معدلت را نو کن ای کرك کهن)

شیر کرکه ایتدی ای کرك بو صیدلری بخش وقسمت ایله ای کهنه قورد عدالتی تازه ایله
﴿ مثنوی ﴾ نائب من باش در قسمتکری * تا بدید اید که تو چه کوهری) قسملقده
بنم نائبم اول تا ظاهر کاه که سن نه کوهرسن ﴿ مثنوی ﴾ کفت ای شه کاو وحشی
بخش تست * آن بزرك وتو بزرك وزفت وچست) کرك شـیره ایتدی ای شـاه یبان
صغری سنك بخشك ولایقکدر زیرا کاو وحشی بیوکدر وسن بیوکسن وکبیر وچست سن
﴿ مثنوی ﴾ بز مرا که بز میانه ست ووسط * رو بهـا خرکوش بستان بی غلط)
یبان کچیسی بکا زیرا بز میانه واورته‌دربکا مناسبدر ای رو به سن طوشنی آل غلط
وخطاسز ﴿ مثنوی ﴾ شیر کفت ای کرك چون کفـتی بکو * چونکه من
باشم تو کو یی ما و تو) شیر کرکه ایتدی ای کرك نیجه دیدك سو یله یعـنی بو کونه
سوزی نه زهره ایله سو یلـدك دی کوره لم چونکم بر یرده بن اولم سـن دیرسن
بز وسن یعـنی بنم حضورمده بنلك وسنلك سـوزن سو یلرسن ﴿ مثنوی ﴾
کرك خود چه سك بود کو خو یش دید * پیش چون من شـیر بی مثل وندید)
کرك خودنه کلبـدر که او کندیسنی کوردی بنجلاین مثلسز وشریك ونظیرسز
شـیراوکنده ﴿ مثنوی ﴾ کفت پیش آ ای خری کو خـود خر ید * پیشش
آمد پنجه زد اورا دریدی) شیر کرکه ایتدی ایلرو کل ای شول برخر که او کندو یی
الدی یعـنی کندو یی بکنوب انانیت قیـلدی بودخی جائزدر ایلرو کل ای شول
کیمسه که او خرلغی کندی صانون الدی کرك ایلرو کلدی شـیر پنجه اوردی انی
پرتدی وهلاك ایلـدی ﴿ مثنوی ﴾ چون ندید ش مغزوتد بیر رشـید * در
سیاست پوستش از سر کشید) چونکه شیر کرکك عقلنی ورشد وصلاح وتدبیرنی
کورمدی سیاستده انك پوستنی باشـدن چکدی ﴿ مثنوی ﴾ کفت چون دید
منت از خود نبرد * اینچنین جانرا ببـاید زار مرد) شیر کرکه ایتـدی چونکم بنی
کورمك سنی کندکدن کیدرمدی وفانی ایتمدی بونجلاین جانه زار اولمك کرکدر
﴿ مثنوی ﴾ چون نبـودی فانی اندر پیش من * فضل آمـد مر ترا کردن
زدن) چونکه بنم قتمده فانی اولمدك فرض کلدی سنـك بو ینکی اورمق یعنی هر
شـول کیمسه که حقیقت شـیرنك حضورنده وانك خلیفه‌سی اولان انبیـا علیهم
السلام واولیای عظامك قتنده کندو یی محو وفانی ایتمدی وآدابه رعایت ایدوب
طـاعت وانقیاد یولنه کتمدی اول بو کونه عتـابه مستحق اولور وعاقبت شـیر
قهر الهی انی هلاك ﴿ مثنوی ﴾ کل شیء هـالك جز وجـه او * چون نهٔ
در وجه او هـتی بجو) سـورهٔ طسنك آخرنده در (کل شیء هـالك) ای فان
(الا وجه) الا ذاته اذ لا موجود سـواه (له الحکم) ای القضاء (والیـه ترجعون)
بالفناء فی ذاته معنـای بیت کل شیء فانیدر وهالکدر الآن اول اللهك وجهندن

غیریسی چونکم سنده اول اللهك وجهنده اولیه سن یعنی وجودك فانی قیلوب
انك بقاسیله باقی اولیه سن وارلق دیلمه زیرا وارلق یوقلقده در پس سالك
وجود موهومیسن وجود حقده افنا ایلدکده وجود موهومی حقانی بولوب
(کل شیءٍ هالك) منزله سندن خلاص اولوب (الاوجهه) مقامنه واصل
اولور پس بو معنانك اربابنه بودنیاده دیدهٔ شهودلرینه الآن (کل شیءٍ هالك)
درزیرا هالك دیدی یهلك دیمدی پس جملهٔ اسمیه نك دوام وثباته دلالتی واردر
معلوم اولدیکه جمیع اشیانك الآن وجودی یوقدر وثباته دلالتی بلکه امر
اعتباریدر نتکیم کان الله ولم یکن معه شیءٌ حدیثنی جنید بغدادی قدس الله
سره العزیز استماع ایلدکده الآن کما کان بیوردیلر ومولانا جامی بیوردیلر (بیت)
آن کان حسن بود ونبود از جهان نشان * والآن ان عرفت علی ماعلیه کان
﴿ مثنوی ﴾ هرچه اندر وجه ما باشد فنا * کل شیءٍ هالك نبود جزا)
بو بیت جناب عزت اسانندر حضرت مولانا قدس الله سره العزیز حضرت
خدا لسانندن ترجمان اولوب بیوردیلر که هرنه شیکه بزم وجهمزده فانی اوله
اکا (کل شیءٍ هالك) جزا اولمز یعنی هر شیکه هالکدر هر شیئك هالك
اولمسنده اول داخل اولمز و بو مفهوم اکا جزا اولمز دیمك اولور بلکه انك
جزاسی وجه باقیده بقا بولمقدر دیمکی افاده قیلور ﴿ مثنوی ﴾ زانکه در
الاست او زلا کذشت * هرکه در الاست او فانی نکشت) زیرا اول وجه الهیده فانی
اولان کیمسه الاده در یعنی اثبات وجود مرتبه سندن کچوب حقیقت مرتبه سنه
ایردی هرکیمکه الاده در او فانی اولمدی زیرا اثبات وجود مرتبه سنه فنا صغمز
وبعد الفنا حاصل اولان بقایه اصلا فنا طاری اولمز ﴿ مثنوی ﴾ هرکه
بردر او من ومامی زند * رد بابست او و برلامی تند) هرکیمکه باب الهی اوزره
او من وما اور یعنی بنلك وسنلك اظهار قیلور اول کیمسه باب خدانك مردودیدر
لا اوزره طولنور یعنی هلاك وفنا مرتبه سنه دوشوب انده مقهور اولور

﴿ قصهٔ انکس که در یاری بکوفت ازدرون
کفت کیست آن کفت منم کفت چون تو تو بی
در نمیکشایم هیچ کس را از یاران نمیشناسم که او من باشد

بو سرخ شریف اول کیمسه نك قصه سنك بیانیدرکه بریارنك قپوسنی قاقدی
ایچرودن اول صاحب خانه دیدی کیمدر اول دق باب ایلین کیمسه دیدی بنم
صاحب خانه دیدیکه چونکم سنسن سکا قپویی اچمازم زیرا یاراندن هیچ برکیمسه یی
اکلمزمکه او بنلك مرتبه سنده اوله و بن دیه یوری دیدی وانی رد ایلدی بو حدیث
شریفك مضمون ومفهومنه اشارت بیوردیلرکه جابر رضی الله عنه حضرتلرندن

روایت اولنور قال جابر رضی الله عنه اتیت باب النبی صلی الله علیه وسلم فدققت
الباب فقال من ذا فقلت انا فقال انا انا کأنه کرهها کذا فی المصابیح یعنی لم یرض
النبی علیه السلام عن جابر التکلم بهذا اللفظ لان فی هذا اللفظ تعظما وتکبرا فلم
یرض النبی علیه السلام منه التکلم بلفظ فیه التکبر والانانیة کذا فی تنویر المصابیح
﴿ مثنوی ﴾ آن یکی آمد دریاری بزد * کفت یارش کیستی ای معتمد) اول
برکیمسه کلدی یارنك قپوسنی اوردی یاری اکا ایچرودن ایتدی ای معتمد کیمسن
﴿ مثنوی ﴾ کفت من کفتش بروهنکام نیست * برچنین خوانی مقام خام
نیست) دق باب ایلین کیمسه بن دیدی صاحب خانه اکا دیدی یوری وقت
وزمانی دکلدر بونك کبی برخوان اوزره خامك مرتبه ومقامی یوقدر
﴿ مثنوی ﴾ خام را جز آتش هجر وفراق * کی پزدکی وارهاند از نفاق)
خامی هجر وفراق آتشندن غیری کیم پشوررو نفاقدن کیم قورتارر قورتارمز الا که
آتش فراق و پشورمز الا که نار هجر وفراق ﴿ مثنوی ﴾ رفت آن مسکین
وسالی در سفر * در فراق دوست سوزید ازشرر) اول مسکین کندی و بر
ییل سفرده دوستك فراقنده شرردن یاندی یعنی اول دوستنك هجر وفراقنده
شرر اشتیاقدن یاندی ﴿ مثنوی ﴾ پخته کشت آن سوخته پس باز کشت * باز کرد
خانهٔ انباز کشت) اول فراق آتشنه یانمش پخته اولدی پس کیرودوندی کیرو محبت
وخلتده انباز اولدیغی کیمسه نك خانه سنك اطرافنه طولندی ﴿ مثنوی ﴾
حلقه زد بردر بصد ترس وادب * تا بنجهد بی ادب لفظی زلب) بو دفعه یوز
خوف وادبله قپو اوزره حلقه اوردی تا ادبسز ونامعقول برحرف لبندن صحرامیه
وکستاخانه برکلام ایلمیه ﴿ مثنوی ﴾ بانك زد یارش که بردر کیست آن *
کفت بردرهم تو یی ای دستان) انك یاری درون خانه دن صدا اوردیکه
او کیمدر دق باب ایلین کیمسه دیدی قپوده ای داستان هم سنسن ﴿ مثنوی ﴾
کفت اکنون چون منی ای من درا * نیست کنجایی دو من را در سرا) صاحب
خانه ایتدی الآن چونکم بن سن ای بن ایچرو کل یعنی چونکم کندی بنلککدن
کچوب وجود واحد اولمق مرتبه سن بولدك کلکه خانه سنکدر زیرا سرایده
ایکی بنه صغمق یوقدر یعنی سرای وجودی ایچره ایکی بنلك اولمغه وسعت یوقدر
﴿ مثنوی ﴾ نیست سوزن را سر رشتهٔ دوتا * چونکه یکتا یی درین سوزن
درا) سوزن ایچون ایکی ایپلك اوجی یوقدر یعنی سوزنك سوراخی بردر اپلکك
اوجی ایکی اولسه اکا داخل اولمز بلکه ایکی قات ایپلك برقات اولوب سررشته
بر اولدقدنصکره اکا داخل اولور چونکه یکتاسن بو سوزنك ایچنه کل یعنی چونکم
مغایرت واثنینیت مرتبه سندن خلاص اوله سن باب خانهٔ وحدته داخل اول

مثنوی (رشته راباسوزن آمدارتباط * نیست درخور باجمل سم الخیاط) رشته نك سوزنه ارتباطی كلدی و یكتا اولدیغی حالــده سم خیاطه داخل اولدی امابكنه یوردوسی جمله لایق دكل مادامكه انسان كبروانانیتله متصف اولان وجمل كبی مجسم ومعظم اولان وجودنی ریاضتله رشتــه كبی قیلیه سم خیــاط كــبی اولان راه وحدتدن ایچرو كیرمكه لایق اولمزواول بابه اول انانیت صاحبنك وجودی تعلق وارتباط قیلمز مثنوی كی شود باریك هستیٔ جمل * جز بمقراض ریاضات وعمل) جملك وجودی نیچون باریك اولور یعــنی صــاحب وجودك جمل كبی اولان وارلغی قیچن رشته كبی نحیف ونزار اولور ریاضت وعمل مقراضندن غیری ایله یعــنی جمل كبی عظیم الوجود اولان كیمســه نك وجودی نحیف اولمز وانانیتی فنــا بولمزالا ریاضات وعمل مقراضیله پس بومرتبه صاحب وجود اولان كیمســه لره ابواب سمــا مفتوح اولمز وجنت وحدته وصول بولمز حتی بونلرك جمل وجودی رشــته كبی باریك اولوب سم خیاط فنادن ایچرو داخل اولمیجه نتكیم حق تعالی سورهٔ اعرافده كافرلره ابواب سمانك مفتوح اولمســنی وانلرك جنته دخول قیلمســنی جملك سم خیاطه دخول قیلمسنه تعلیق ایدوب بیوردی (لاتفتح لهم ابواب السمــاء ولایدخلون الجنة حتی یلج الجمل فی سم الخیاط) حتی بعض عشــاق كندینك كمالیله ریاضت وصبابتندن مبالغه طریقیله دیر * بیت * ولوان مابی من جوی وصبابة * علی جمل لم یبق فی النــار كافر مثنوی دست حق بایدمرانرا ای فــلان * كو بود برهرمحــالی كن فكان) ای فلان اكا حق تعــالینــك دست قدرتی كرك یعــنی هستیٔ جمله باریك اولمغه دست الهی وارادت ربانی لازمدر كه اوخداهر برمحــال اوزره كن فكاندر یعنی هر برمحال نسنه یه امری تعلق ایلسه درحال بلاتوقف اول نسنه اولور مثنوی هرمحال ازدست اوممكن شود * هرحرون ازبیم اوساكن شود) هرمحال اول خدانك دست ارادتندن ممكن اولور جمیــع حرون وسركش انك خوفنــدن رام وســاكن اولور مثنوی اكمه وابرص چه باشدمرده نیز * زنده كردد ازفسون آن عزیز) اكمه وابرص نه اوله یعــنی اصلندن اعمی اولنی ودخی ابرص اولنی ایو ایلــك اكا نسبت امرسهلدر مرده دخی اول عزیز اولان پادشاهك فسوندن زنده اولور یعنی نفس رحمانیه دن حیــات بولور ووجوده كلور مثنوی وان عدم كزمرده مرده تر بود * دركف ایجــاد اومضطر بود) واول عــدم مرده دن مرده رك اولور انك ایجاد وتكوینی النده مضطر ومسخر اولور مثنوی كل یوم هوفی شأن بخوان * مروراپی كارو بی فعلی مدان) سورهٔ رحمــانده اولان آیت كریمــه یه اشارتدر (یسئله من فی السموات والارض) اول اللهدن استرلر سماواتده اولنلر وارضده اولنلر كه جن وانس و بونلرامثالی اولنلردر استعداد واستحقاقلرینه مناسب استفاضه

ایدرلر (كل یوم هوفی شأن) هروقتده اول الله بركارده در بوآیت كریمه یی حضرت پیغمبر علیه الســلام تلاوت بیوردقده سؤال اولندیكه وماذلك الشأن یارسول الله فقــال من شــانه ان یغفرذنبــا ویفرج كربا ویرفع قوما ویضع آخرین ابن عیینه دن مرویدركه دهرعندالله ایكی كوندر بری دنیا بری آخرتدر دنیاده شانی امرونهی واحیــا واماته واعطا ومنع واعزاز واذلال وامثــال ذلك وآخرتده شانی حســاب وعقــاب وسؤال وجزا وثوابدر امامحققین قتنــده یوم آن معنــاسنه وشان تجــلی معناسنه در پس تجلیٔ الهی بحسب استعداد وقابلیت متجــلیٔ وهرانده نوع آخر پیاپی متعاقب ومتوالی اولمقده در پس تجلیٔ الهی نامتناهیدر پس هرانده شانی دخی نامتناهیدر كما قال بعض المشایخ ان الله لایتجلی لصورة مرتین ولایتجلی لصورتین مرة واحدة معنیٔ بیت (كل یوم هو فی شأن) آیت كریمه سنی اوقو تحقیقــا حق تعــالی بی اشسز وفعلسز بیلمه مثنوی كمترین كارش بهرروزآن بود * كوسه لشكرراروانه میكند) اول خدانك بركارنك كمتری هركون اول اولور كه اوخدا اوچ لشكری روانه ایلر مثنوی لشكری اصلاب سوی امهات * بهران تادر رحم رویدنبات) برلشكری اصلاب آبادن ارحام امهات جانبنــه روانه ایلر اندن اوتری تارحم مادر انده نباتته یعنی اولاد حاصــل اوله مثنوی لشكری زارحام سوی خاكدان * تازنروماده پركرددجهان) برلشكری ارحامدن خاكدان جانبنه روانه ایلر تانرومادهدن جهــان پراوله مثنوی لشكری ازخاك زان سوی اجــل * تاببیند هركسی حسن عمل) برلشكری خاكدن اول جهنــدن مرك واجل جانبنــه روانه ایلر تاهربركیمسه جزاوحسن عملــنی كوره مثنوی این سخن پایان ندارد هین بتاز * سوی آن دویارپاك پاكباز) بوكونه ســوزپایان ونهایت طوتمز اكاه اول اول ایكی پاكباز اولان یارجانبنه چاب یعنی اول ذكر اولنان ایكی پاكیزه ســیرتك احوالنی نقل ایلمك سمتنــه سرعت ایله تاانلرك حالی نیــه منجر اولدی بیان اولنه

پشیمــان شدن آن كوینده كه كفت منم ورریاضت كشیدن او یكسال وجهت استغفار وبازكشتن آن مستغفر بدرآن خانه وپرسیدن صاحب خانه كه كیست بردوجواب كفتن آن مستغفر كه توبی بردر

مثنوی كفت یارش اندرآ ای جمله من * نی مخالف چون كل وخارچمن * رشته یكتاشد غلط كم شوكنون * كردو تابینی حروف كاف ونون * كاف ونون همچــون كمند آمدجذوب * تاكشاند مرعدم رادرخطــوب) چونكم اول بنلكله متصف اولان بنلكدن كچدی و یوقلق و بی خودلق شرابن ایچدی درحال یاری اكا قپو آچدی ودیدیكه ایچرو كل ای جمله بن وكندو یی افناقیلان چنك كل

وخاری کبی مخالف وضد دکلسن بلکه عین کاسن اکرچه صورتا مغایرت واثنینیت وارسه معنی اتحاد حاصلدر اویله اوایجق صورتده اولان مغایرت واثنینیت ضرر ویرمز مثلا رشتۀ معنای کاف ونون یکتا اولدی اکرچه صورتا ایکی قات کوررسن حروف کاف ونونی کند کبی چکیجی وجذب ایدیجی کلدی صورتا ضد ومعنی وفعلا متحددر تا کم چکه معدوم اولان شیٔ کار عظیمه پس مقصود واتحاد معنی در صورتا اولان کثرت واعداد ضرر ویرمز * بیت * وجل فی فنون الاتحاد ولاتحد * الی فئة فی غیره العمرا فنت * فواحده جم غفیر ومن عدا * وشر ذمة جئت بابلغ جحت ﴿ مثنوی ﴾ پس دوتا باید کمند اندر صور * کرچه یکتا باشد آن دو در اثر) پس صورتلرده کمند ایکی قات کرك اکرچه اثرده اول ایکی قات بر قاتدر یعنی کمندا کرچه ایکی قاتدر اما اندن حاصل اولان اثردر که اول برشیٔ طوتوب جذب ایتمکدر ﴿ مثنوی ﴾ کردو پا کر چار پاره را برد * همچو مقراض دوتا یکتا برد) اکر ایکی آیق واکر درت آیق یولی ایلتور ایکی قات مقراض کبی برقات کسر ﴿ مثنوی ﴾ آن دو همبازان کازر رابین * هست درظاهر خلافی زان واین) مثال آخر اول ایکی کازر شریکلری کور یعنی بز یوبجی اورتقلره نظر ایرکور ظاهرده انك وبونك خلافی واردر که اول ایکیسنك فعلی بری برینه ظاهرا مخالفدر ﴿ مثنوی ﴾ آن یکی کرپاس رادر آب زد * وان دکر همباز خکشش می کند) اول بری بزی صو ایچنه اورر واول برشریکی کرپاسی قوری ایلر ﴿ مثنوی ﴾ بازاوان خشك رازمی کند * کوییا استیزه برضد می تند) کیرو اول برشریکی اوقوری بزی یاش ایلر دیبدك که عناددن ضد اوزره طوتور یعنی بو ایکیسنك ظاهرلرینه بقان عناد جهتندن بری برینه ضد اولمق اوزره کارایلر دیر ﴿ مثنوی ﴾ لیك این دوضد استیزه نما * یك دل ویك کار باشد دررضا) ولکن بو ایکی استیزه کوستریجی ضد رضاده یکدل ویك کار اولور بو مثالار اعداد واضداد صور ومعنوی اولان اتحاده مانع اولمدیغنی اشعار ایلر ﴿ مثنوی ﴾ هرنبی وهرولی را مسلکیست * لیك تاحق می برد جمله یکیست) هرنبینك وهرولینك برمسلکی واردر که صورتا بری برینه مخالفدر ولکن چونکم اول مسلك سالکی تاحقه ایلتور جمله سی بو جهتدن بردر لکن بعضیسی اقرب وبعضیسی ابعد اولمقدن خالی اولمز اکرچه انبیا علیهم السلامك طرقنك جمله سی موصل الی اللهدر ولکن اقرب جمیع طرق حضرت پیغمبر علیه السلامك طریق قویمیدر ﴿ مثنوی ﴾ چون که جمع مستمع را خواب برد * سنکهای آسیارا آب برد) چونکم جمع مستمعی خواب الندی دکرمنك طاشلرنی آب الندی یعنی چونکم مستمع اولان جماعتی خواب غفلت اخذ ایتدی وهربری حسن استماعله بو کلامی استماع ایلمکی قویوب آخرسمته کندی نصیحت

وارشاده متعلق اولان آسیابك طاشلریکه فی المثل الفاظ وحروفدر که بونلر مصلح دقیق معنادر وقوت ناطقه مانند آبدر بو الفاظ وحروفی اول قوت ناطقه آبی ازاله ایتدی دیمکدن عبارت اولور ﴿ مثنوی ﴾ رفتن این آب فوق آسیاست * رفتنش درآسیاب هرشماست) ای کروه مستمعین بو آبك کتمسی آسیابك اوزرنده در اول آبك آسیابه کتمسی سزدن اوتریدر آبدن مراد نطقدر آسیابدن مراد پند ونصیحتدر پس تقدیر معنی بو یله دیمك اولور که ای مستمعین طائفه سی بو آب نطقك کتمسی یعنی جریان ایتمسی ارشاد ونصیحت مرتبه سنك فوقنده در که بو آب نطقکه بنم ناودان ذهانمدن جاری اولور بونك شانی آسیاب پند ونصیحتدن ارفع واعلادر اما ارشاد ونصیحت آسیابنه کتمسی مجرد سزك ایچوندر تا دقیق معنانی اندن حاصل ایدوب مستفید ومنتفع اوله سن ﴿ مثنوی ﴾ چون شمارا حاجت طاحون نماند * آب رادر جوی اصلی بازراند) چونکم سزك آسیابه حاجتکز قالمدی صوبی اصلی اولان ایرمغه کیرو سوردی طاحون دکرمنه دیرلر یعنی ای جمع مستمعین چونکم سزك ارشاد ونصیحت دکرمنه احتیاجکز قالمدی ناطق اولان کیسه آب نطقی اصلی جانبنه کیرو سوق ایلدی نتکیم دکرمنجیلرك عادتیدر دکرمنه مشتری کلمدکده وبغدایی اوکودر اولمدقده صویی دکرمن جانبندن قطع ایلیوب اصلی اولان ایرمق جانبنه سوق ایلر ﴿ مثنوی ﴾ ناطقه سوی دهان تعلیم راست * ورنه خود آن نطق راجوی جداست) دهان جانبندن ناطقه تعلیم وارشاددن اوتریدر یوخسه اول نطق ایچون خود براخر جوی واردر یعنی بو قوت ناطقه دهان وزبان طرفندن خلقه حق تعلیم وتفهیم ایلك ایچوندر والا اول اب نطقك براخر نهر ومجراسی دخی واردر که اول جان ودل مرتبه سیدر اکر مستمع مرشدك اب نطقندن منتفع ومستفید اواورسه اول نطقی دهانه کتوروب اجرا ایلر واکر مستفید اولمزسه دهانی بند ایلیوب اب نطقی جان ودل جانبنه سوق ایلر ﴿ مثنوی ﴾ می رودبی بانك وبی تکرارها * تحتها الانهار تاکلزارها) اول قوت ناطقه صوت وصداسز وتکرار واداسز جوی معنویده کیدر وجریان ایدر انك تحتنده نهرلر سبزه زاره دك تحتهاده اولان ضمیر مؤنث بیت اولده اولان قوت ناطقه یه راجعدر وانك تحتنده جاریه اولان انهاردن مراد حقایق ومعانی نهرلریدر وسبزه زاردن مراد عالم حقیقت واسرار درو تقدیر کلام ونتیجۀ مرام بو یله دیمك اولور که اول ماء الحیوة قوت ناطقه نك صید وصدا وبی تکرار وادا تحتنده حقایق ومعانی نهرلری جاری اولور تاکلزار حقیقت وسبزه زار اسرار ربوبیته دك دیمك اولور ﴿ مثنوی ﴾ ای خدا جانرا توبنما آن مقام * که درو بی حرف می روید کلام) خدایا اول مقامی سن جانه

کوستر که اول مقامده کلام حرفسز بتر وصوتسز ظاهر اولور ﴿ مثنوی ﴾
تا که سازد جان پاك از سر قدم * سوی عرصهٔ دور پهنای عدم) ناله پاك جان
باشدن قدم دوزه ومشیا علی الالهام لامشیا علی الاقدام عدمك دور وعریض
اولان میدانی جانبنه کتدی ﴿ مثنوی ﴾ عرصهٔ بس باکشادو بافضا * وین
خیال وهست یابد زونوا) زیاده کشادله وفضا ووسعتله برعرصه ده در که بوخیال
وبو وجود اول عرصه دن نوا یعنی نصیب وغدا بولور مقصود عالم عدمدر که
مرادمرتبهٔ حقیقتدر برعرصهٔ واسعدر که بوخیالات ودخی وجود کائنات اول عالمدن
حظ آلور ونشو ونما بولور دیمك اولور ﴿ مثنوی ﴾ تنکتر آمد خیالات ازعدم *
زان سبب باشد خیال اسباب غم * بازهستی تنکتر بود ازخیال * زان شود دروی قمر
همچون هلال) عالم عدمکه مراد عالم اعیان وعالم اروحدر خیالات عالمی اندن
تنکتر کلدی اول سببدن خیال اسباب غم اولدیکه عالم اعیان وارواحده غم واسباب
غم یوقدر کیرو بوواراق عالمی جمیعا عالم خیالدن اضیق اولدی اول تنکترا ولدیغندن
اوزی اولور اول عالم هستیده قمر هلال کبی یعنی بوعالم هستی خیال تنکترا ولدیغندن
اوتری قمر بوعالمده هلال کبی کوچك کورینور حال بوکه عالم خیالده او بیوکدرز برا
اهل هیئت دیمشلردر که قمرك وجودی التمش بوزمین قدردر پس خیال آنی عظیم
وکبیر تخیل ایلر عالم خیالده انك جرمی بویله عظیم وکبیرایکن بوعالم وجودده هلال کبی
صغیر اولور بومعنی دلالت ایلر که بووجود عالمی عالم خیالدن تنکتر واصغر اوله
﴿ مثنوی ﴾ بازهستیٔ جهان حس ورنك * تنکتر آمد که زندانیست تنك) کیرو
حس ورنك جهانك وجودی یعنی بومرئی ومحسوس اولان عالم شهادت تنکتر
کلدی زیرا انك برزنداندر یعنی بوعالم حس ورنك بیت اولده ذکر اولنان مطلقا وجود
خارجی عالمدن اضیق اولدیکه فی المثل برزندان تنکدر پس علت تنکلك نه ایدیکنك
بیانه شروع ایدوب بیوررلر ﴿ مثنوی ﴾ علت تنکیست ترکیب وعدد * جانب
ترکیب حسها می کشد) تنکلك علتی ترکیب وعدددر یعنی بوتراکیب واعداد
بوعالم حسك تنك اولمسنه سببدر مصرع ثانی سؤال مقدره جواب اولور کأنه برسائل
دیرکه چونکه عالم ترکیب وعدد بویله تنکدر بوترکیب وعدد عالمنه انسانی نه شیٔ چکر
جواب بیوررلر جانب ترکیبه حسلر چکر یعنی بوحواس ظاهره که بوعالم ترکیب
وعدده ظهوره کلوب انکله انس کلمشدر هربار که انسان بوعالمدن خلاص اولوب بی
ترکیب وبی عدد اولان عالم توحیده کتمك استرسه حواس ظاهره آنی عالم ترکیب
جانبنه جذب ایلر دیمك اولور ﴿ مثنوی ﴾ زان سوی حس عالم توحیددان *
کریکی خواهی بدان جانب بران) اول حس وصورت طرفندن عالم توحیدی
بیل وکثرت اختلافاتدن کچوب عالم وحدتی کوراکر برلك استرسك اول جانبه سور

زیرا بوعالم صورتده اثنینیت ومغایرت مقرردر لیکن معناده جمله نك اتحادی محققدر
نته که بوبیتی مثال طریقله بیوررلر ﴿ مثنوی ﴾ امر کن یك فعل بودونون
وکاف * در سخن افتاد ومعنی بود صاف) مثلا صیغهٔ امر کن برفعل وبرمعنی
اولدیکه مراد اتحاد معدومدر ونون وکاف حرفلری سخنده واقع اولدی ومعنی
صاف اولدی اکرچه صورتده اختلافده اولدیسه ده ومعنا صاف اولمسی اولدر که
لفظده ایکی اولان حرفلرك معناسی براولدی صورتده مغایرت واثر وفعلده اتحاد
قیلدی پس سن برلك استرسك صورتدن کچوب معنایه نظر ایله تاکه موحد
اوله سن وبرلك عالمنی بولهسن ﴿ مثنوی ﴾ این سخن پایان ندارد باز کرد *
تاچه شد احوال کرك اندر نبرد) بوسوز پایان طوتمز قصه یه رجوع ایله تاکرکك
احوالی جنکده نیجه اولدیغنی بیان ایله

﴿ ادب کردن شیر کرك را که در قسمت بی ادبی کردی ﴾

﴿ مثنوی ﴾ کرك را برکند سر آن سرفراز * تانماند دوسری وامتیاز) اوسر
فراز وعالی قدر اولان شیر کرکك باشنی قوپردی تاایکی رئیس وامتیاز قالمیه یعنی
ایکیلك وایکی وجوده مخصوص حکومت وکبر باقی قالمیه وامتیاز ومغایرت دخی
برطرف اوله ﴿ مثنوی ﴾ فانتقمنا منهم است ای کرك پیر * چون نبودی
مرده در پیش امیر) سورهٔ حجراتده اولان آیت کریمه یه اشارتدر (وان کان
اصحاب الایکة لظالمین) یعنی وما کان اصحاب الایکة الاظالمین انفسهم
واضعین الشیٔ غیر موضعه (فانتقمنا منهم) پس بز بونلردن اخذ انتقام ایدوب
بونلره عقاب قیلدق وسورهٔ زخرفده بیوررلر (فانتقمنا منهم فانظر کیف کان
عاقبة المکذبین) وسورهٔ اعرافده دخی فانتقمنا منهم فاغرقناهم فی الیم) بیوررلر
ظلمه وفجره دن اخذ انتقام مقرردر واو بعد بعد تنکیم حدیث شریفده بیوررلر
ان الله لیملی للظالم فاذا اخذه لم یفلته معنیٔ بیت ای قوجه قورد فانتقمنا منهم
در یعنی ای کرك کهن شوبلا ومحنکه سنك اوزریکه واقع اولدی (فانتقمنا منهم
آیت کریمه سنك مفهومیدر چونکم امیرك اوکنده مرده اولمدك یعنی ای کرك
سیرت اولان ودرنده لك مرتبه سنده قالان کیمسه چونکم کندیکی امیر
حقیقینك حضورنده محو وفانی ایلیوب ایکیلك مرتبه سنده قالدك وکبر واناینی
ترك ایلمدك شیرك قهر وانتقامنه مظهر اولدك نتکیم امم سالفه کبر واناینتدن
کچمیوب مظهر انتقام اولدیلر حق تعالی بونلردن انتقام الوب هلاك ایلدی
﴿ مثنوی ﴾ بعد ازان روشیر باروباه کرد * کفت این را بخش کن از بهر
خورد) کرکی هلاك ایتدکدنصکره شیر یوزینی روباهه ایلدی یعنی اوتری
بونی بخش وقسمت ایله دیدی ﴿ مثنوی ﴾ سجده کرد وکفت کین کاو سمین *

چاشت خوردت باشد ای شاه کزین) روباه بو خطابی اشتدی و سجده ایتدی
ودیدیکه بو کا و سمین سکا چاشت خورد اولسون ای شاه کزین یعنی ای کزیده
شاه بو سمین کاوسنک قوشلق ییجکك اولسون ﴾ مثنوی ﴿ وان بزاز بهر
میان روزرا * یخنی باشد شه پیروزرا) واول کچی کونك اورته سندن اوتری
پیروز اولان شاه ایچون بر یخنی اوله ﴾ مثنوی ﴿ وآن دکر خرکوش بهر
شام هم * شب چره این شاه بالطف وکرم) اول غیری خرکوش شاهدن
اوتری هم بو لطف وکرمله اولان شاهك کیجه ییجکیدر ﴾ مثنوی ﴿
کفت ای روبه تو عدل افروختی * اینچنین قسمت زکه آموختی) شیر روباهه
ایتدی ای روباه سن عدل شعله لندردك ومنور ایلدك بونچلاین قسمتی کیمدن
او کرندك ﴾ مثنوی ﴿ ازکجا آموختی این ای بزرك * کفت ای شاه جهان
ازحال کرك) ای اولو بونی قندن اوکرندك روباه ایتدی ای جهانك پادشاهی
کرکك حالندن اوکرندم واندن عبرت الدم ﴾ مثنوی ﴿ کفت چون در
عشق ما کشتی کرو * هرسه رابرکیر و بستان و برو) شیر روباهه دیدی چونکم
بزم عشقمزده رهن اولدك وکندیکی فانی قیلدك اوچنی بیله فالد روال و یوری
﴾ مثنوی ﴿ روبها چون جملکی ماراشدی * چونت آزاریم چون توما شدی)
ای روباه چونکه جمیعا بزم ایچون اولدك سنی نیجه اینجیده لم چونکم سن بز
اولدك پس سنی انجتمك کندیمزی اینجتمك کبی اولور ﴾ مثنوی ﴿ ماترا
وجمله اشکاران ترا * پای برکردون هفتم نه برآ) بزسنك وجمله شکارلر سنك
زیرا من کان لله کان الله له در آیاغکی یدنجی فلك اوزره قو یوقارو کل
﴾ مثنوی ﴿ چون کرفتی عبرت ازکرك دنی * پس تو روبه نیستی شیرمنی
چونکه دنی کرکدن عبرت طوتدك پس سن روباه دکلسن معناده بنم شیرمسن
یعنی بنم مقبولم ومرغوبمسن ﴾ مثنوی ﴿ عاقل آن باشد که عبرت کیرت
از * مرك یاران در بلای محترز) عاقل اولدر که عبرت طوته احتراز اولنمش بلاده
یارانك مونندن کما قیل العاقل من اتعظ بموت جیرانه ﴾ مثنوی ﴿ روبه آن
آن دم برزبان صد شکر راند * که مرا شیر از پس آن کرك خواند) روبه اولدم
زبانی اوزره یوز شکر سوردی وحمد وثنا ایلدی بو بله دیو که بنی شیر اول کرکدنصکره
اوقیدی ﴾ مثنوی ﴿ کرمرا اول بفرمودیکه تو * بخش کن این را که بردی
جان ازو) اکر بکا اول بیوردیکه سن بونی بخش ایله اندن کیم جان قورتردی
قصه دن حصه بیانته شروع ایدوب بیوررلر ﴾ مثنوی ﴿ پس سپاس اوراکه
مارادر جهان * کرد پیدا از پس پیشینیان) پس سپاس اول خدایه که بزی جهانده
اولکی کلان امتلردنصکره پیدا و موجود ایلدی پس باء عربیله اولوب چوق

سپاس اکادیمك دخی جائزاولور ﴾ مثنوی ﴿ تاشنیدیم آن سیاستهای حق *
برقرون ماضیه اندرسبق) تاحق تعالینك اول سیاستلرنی اشتدك سابقده ماضیه
اولان قرون اوزره ﴾ مثنوی ﴿ تاکه ما ازحال آن کرکان پیش * همچو
روبه پاس خود داریم بیش) حتی بز اول مقدم اولان قوردلرك حالندن روباه کبی
کندیمزی زیاده حفظ طوتالم بیش باء عربیله زیاده معناسنه در ﴾ مثنوی ﴿
امت مرحومه زان رو خواند مان * آن رسول حق وصادق در بیان) بز اول
جهتدن امت مرحومه اوقدی اول حقك رسولی و بیانده صادق اولان نبی
کما قال علیه السلام امتی امة مرحومة و بو امت محمد علیه السلامك امت مرحومه
اولمسی اول جهتدندرکه امم سالفه نك جمله سنك صوکنده کلمشدر و بونلر اول امملك
احوالندن عبرت پذیر اولمشدر وجناب حق انلری قهر اتمکله بونلری تخویف
وتنذیر قیلمشدر ﴾ مثنوی ﴿ استخوان و پشم آن کرکان عیان * بنکرید و پند
کیرید ای مهان) اول کرکلرك استخوان و پشمنه آشکاره نظر ایلیکز ونصیحت
طوتکز ای اولولر استخوان و پشمدن مراد امم سابقه نك اثرلریدر نتکیم بو آیت کریمه
الله اکا اشارت واردر (فسیروا فی الارض فانظروا کیف کان عاقبة المکذبین)
﴾ مثنوی ﴿ عاقل ازسر بنهد این هستی وباد * چون شنید انجام فرعونان
وعاد) عاقل باشندن بو وجودی وهوایی قورو ازاله قیلور چونکه فرعونلرك
وعاد قومنك عاقبتنی اشتدی ﴾ مثنوی ﴿ ورنه بنهد دیکران ازحال او *
عبرتی کیرند از اضلال او) واکر عاقل اولان بو انانیت وهوایی باشندن قومزسه
غیریلر انك حالندن وانك اضلالندن عبرت طوترلر یعنی انك اضلالندن اوتری
قهر وغضبدن عبرت اورلر

﴾ تهدید کردن نوح علیه السلام مرقوم را که بامن مپیچید که ﴿

من روی پوشم با خدا بی پیچید درمیان این بحقیقت ای مخذولان ﴿

بو سرخ شریف حضرت نوح علیه السلامك قومنه تهدید ایلسنك بیاننده در
بو بله دیوکه ای قوم بکا طوقنمکز یعنی عناد وکبر ایدوب خصومتله بکا صارلمکزکه
بن فی الحقیقه رو پوشم بنم صورتم فی المثل حضرت حقه حجاب ونقاب کبی اولمش واول بنم
وجودمده تجلی قیلمشدر خدای تعالی به طوقنمکز حقیقتده بو اورتاده ای مخذوللر
یعنی ای معین سز اولان مردودلر دیدی ﴾ مثنوی ﴿ کفت نوح ای سرکشان
من من نیم * من زجان مردم بجانان می زیم) حضرت نوح علیه السلام کندی
قومنه ایتدی ای سرکشلر ومستکبرلر بن بن دکلم یعنی صورت ظاهرده سز بنی
کندیکز کبی بشر کوررسز لکن بن فی الحقیقه او بله دکلم بن جان بشریدن وروح
حیوانیدن اولدم جانانله دیری اولورم ﴾ مثنوی ﴿ چون بمردم از حواس

بوالبشر * حق مراشد سمع وادراك وبصر) چونكه بوالبشرك حواسندن اولدم
يعنى ابوالبشردن حاصل اولان حواس بشريه مقتضالرندن فانى اولدم حق تعالى
بنم سمع وادراك و بصرم اولدى كما قال تعالى فى الحديث القدسى لا يزال العبد يتقرب
الى بالنوافل حتى احبه فاذا احببته كنت سمعه الذى يسمع به و بصره الذى يبصر به آه
﴿ مثنوى ﴾ چون كه من من نيستم اين دم زهوست * پيش اين دم هر كه دم
زد كافر اوست) چونكه بن بن دكلم بو نفس هو دندر يعنى چونكم بن فى الحقيقه
فانيم بو بنم نفس وكلامم هويت ذات الهيه دندر هر كيمكه بو نفسك اوكنده دم
اورر يعنى اكا انكار ومخالفت قيلور اول كافردر ﴿ مثنوى ﴾ هست اين دم
نقش اين روباه شير * سوى اين روبه نشايد شد دلير) بو روباهك نقشنده بودم
شير واردر بو روباهك جانبنه دلير و بى باك كتمك لايق دكلدر ﴿ مثنوى ﴾ كرز
روى صورتش مى نكروى * غرهٔ شيران ازومى نشنوى) اكر صورت جهتندن
اول نقش روباهه يعنى انبيا عليهم السلام واولياى عظامه اينانميه سن وتصديق
قيلميه سن نعره وهيبت شيرنى اندن اشتزميسن يعنى ايشيدرسن استفهام تقريريدر
صورت انبياى عظامه نقش روبه تعبيرى اهل كفرك نظرلرنده روبه كبى حقير
اولدبغى ملابسه ايله دركه انلرك نظر حسيسى اول شيران عالم معنانك صورتلرنى
حقير كورورلردى ﴿ مثنوى ﴾ كرنبودى نوح را ازحق يدى * پس جهانى
را چرا برهم زدى) اكر حضرت نوح عليه السلامه حق تعاليدن بريد اولميدى
يعنى بر قدرت ونصرت اولميدى يد بونده قدرت ونصرت معناسنه در نتكيم ويد الله
على الجماعة حديثنده قدرة الله ونصرة الله على الجماعة معناسى مراد اولمشدر پس
تمام جهانى نيچون برى بر بنه اورردى ﴿ مثنوى ﴾ صد هزاران شير بود
اودرتنى * او چو آتش بود عالم خرمنى) نوح عليه السلام برتنده صد هزاران
شير ايدى اول نوح عليه السلام آتش كبى ايدى وعالم فى المثل بر خرمن ايدى
﴿ مثنوى ﴾ چونكه خرمن پاس عشر او نداشت * او چنان شعله بران خرمن
كماشت) چونكه خرمن انك عشرنى حفظ طوتمدى وحقنى ادا ايتمدى واو انجلاين
شعله يى اول خرمن اوزره حواله ايلدى شعله دن مراد شعلهٔ قهر الهى اولور كه
(رب لا تذر على الارض من الكافرين ديارا) ديو بددعا ايلدكده عالمه آتش قهر
اوروب بالكليه احراق وهلاك ايلدى ﴿ مثنوى ﴾ هر كه آن در پيش اين شير
نهان * بى ادب چون كرك بكشايد دهان) هر كيمكه او بو نهان شيرك اوكنده كرك كبى
ادبسز آغز اچه يعنى بلكه وسنلكه متعلق بى ادبانه آنك اغزندن سوز چيقه
﴿ مثنوى ﴾ همچو كرك آن شير بردرانَدش * فانتقمنا منهم برخواندش) اول
قصه سى مذكور اولان شير قوردى يرتديغى كبى بو شيردخى اول بى ادب سوزسو بلينى

يرر پس فانتقمنا منهم مفهومنى اكا اوقور مرادشيران عالم معنى اولان انبيا عليهم
السلام واولياى عظامه كستاخانه و بى ادبانه سوزسو بلين ونامعقول حركت
ايلين كيمسه لرى شير قهر الهى يرتوب (فانتقمنا منهم) آيت كريمه سنك مفهومنى
اول مقهورلر حقنده اظهار ايلمى اولور ﴿ مثنوى ﴾ زخم يابد همچو كرك
از دست شير * پيش شير ابله بود كوشد دلير) اول بى ادب كرك شيرالندن زخم بولور
شير اوكنده اول كيمسه كه دلير اوله ابله واحمق اولور ﴿ مثنوى ﴾ كاشكى آن زخم
برتن آمدى * تا بدى كايمان ودل سالم بدى) كاشكى اول زخم جسم اوزره
كليدى تا اوليدى كه ايمان ودل سالم اوليدى يعنى انبيا عليهم السلام واولياى عظامك
حضورنده بى ادبلك ايلينلره اكر قهر الهى انجق جسملرينه كليدى وايمان
ودللرى سالم اوليدى انلره معنا بيوك احسان اولوردى ليكن بويله اولمز بلكه كامى
برعكس اولوب جسملرى زنده ومالارى يرنده اولور قهر الهى انلرك ايمان
ودللرينه كلور وكاه اولوركه هم جسملرنى وهم جان وايمانلرينى هلاك قيلور
العياذ بالله ﴿ مثنوى ﴾ قوتم بكسست چون اينجا رسيد * چون توانم كرد اين
سررا پديد) قوتم منقطع اولدى يعنى كوجم اوزلدى چونكم سوز بورايه ايرشدى
بو سرى آشكاره ايلمكه نيجه قادرم يعنى بو سرى اظهار ايلمكه قادر اولمزم پس
طريق خلاصى ورااه نجاتى تعليم ايلمكه شروع ايدوب بيورر ﴿ مثنوى ﴾
همچو آن روبه كم اشكم كنيد * پيش اوروباه بازى كم كنيد) اول روباه كبى
شكمى ناقص ايليكز يعنى تن پرور اولوب خداى تعاليه عصيان قيلمكز
ومقتضاى شكمه اشتغال قيلمكز انك حضورنده روباه بازلق ايلمكز يعنى حيله
وخدعه سمتنه ذاهب اولمكز ﴿ مثنوى ﴾ جمله ما ومن به پيش او نهيد *
ملك ملك اوست ملك او را دهيد) جمله ماومنى انك اوكنه قوكز ملك فى الحقيقه
انك ملكيدر ملكى اوكا و يريكز وكنديكز اورتالقدن خروج قلكز تا ملك مجازى يه
كندوكزى مالك زعم ايتمكله عذابه مستحق اولميه سز ﴿ مثنوى ﴾ چون فقير
آييد اندر راه راست * شير و صيد شير خود آن شماست) چونكم سز اى بنى آدم راه
راسته فقيركله سز ومن وما قيدندن كذر قيله سز ومؤدب اوله سز شير وشيرك صيدى
خود سزك ايچوندر ﴿ مثنوى ﴾ زانكه او پاكست وسبحان وصف اوست * بى
نيازست او زنغز ومغز و پوست) زيراكه اول خداى تعالى غرضدن پاكدر
وسبحان انك وصفيدر سبحان اسم مصدردر تسبيح معناسنه يعنى شاننه لايق
اولمين نقايصدن منزه ومقدس اولمق انك وصفيدر واول خدايى نيازدر
لطيف اولان شيلردن ولبدن وقشردن يعنى (والله غنى عن العالمين) حسبنجه
عالمك قشرندن و پوستندن ونغز ومغز مرتبه سندن اولان شيلردن جميعا مستغنى

وبی نیازدر بوجهله بی عبادی ایچون خلق ایلشدر کندی اکا محتاج اولدیغی ایچون دکلدر ﴿ مثنوی ﴾ هرشکار وهر کراماتی که هست * از برای بندگان آن شه هست) هرشکار وهر بر کرامتکه واردر اول شاهك بنده لرندن اوترِیدر ﴿ مثنوی ﴾ نیست شه راطمع بهر خلق ساخت * این همه دولت خنك انکو شناخت) اول شاه حقیقتك طمعی یوقدر بودکلی دولتی خلق ایچون دوزدی سعادت اول کیمسه یه که اول بونی اکلادی ﴿ مثنوی ﴾ آنکه دولت آفرید ودوسرا * ملك ودولتها چه کارآید ورا) اول اللهکه دولتی وایکی سرایی یعنی دنیا وآخرتی خلق ایلدی ملك ودولتلری انك نه ایشنه یارار ﴿ مثنوی ﴾ پیش سبحان پس نکه دارید دل * تانکردید از کمان بد خجل) سبحانك حضورنده قلبکزی زیاده حفظ ایدیکز تاانك حضورنده کمان بد وسوء خاطردن خجل اولمیه سز ﴿ مثنوی ﴾ کو ببیند سر وفکر وجست وجو * همچو اندر شیر خالص تارمو) زیراکه اول سبحان سری وفکری وجست وجویی کورر خالص سود ایچره اولان صاچ تلی کبی بیاض سود ایچره سیاه قیل زیاده دیده وار اولان کیمسه یه نیجه عیان کورینورسه اول خدایه دخی سر وفکر وجست وجواوله کورینور (ان الله لا یخفی علیه خافیة) فحواسنجه اکا هیچ برخفی شئ یوقدر (فانه یعلم السر واخفی) مقتضاسنجه سری واندن اخفی اولنی دخی بیلور ﴿ مثنوی ﴾ آنکه او بی نقش ساده سینه شد * نقشهای غیب را آینه شد) اول کیمسه که اول نقشسز ساده سینه اولدی غیبك نقشلرینه آینه اولدی یعنی حق سبحانه وتعالینك اسرار و رازلری بیلسی وعلام الغیوب اولسی عجب دکلدرکه ادنی عقل وعرفانی اولنك بوکا ایمان وایقانی واردر بلکه اول کیمسه که انك درونی ماسوادن بی نقش اولدی وسینه سی افکار وخیالاتدن ساده وصافی اولمق مرتبه سن بولدی اول کیمسه عالم غیبك نقوشنه واسرارنه آینه اولدی وعالم غیبده نه اولوب نه اوله جقدر اکا کورندی ﴿ مثنوی ﴾ سر ما را بی کمان موقن شود * زانکه مؤمن آینهٔ مؤمن شود) اول سینه سی صافی اولان ولی بزم سر مزه و باطنمزك مخفی اولان فکر وخاطره سنه کمانسز موقن اولور یعنی بی شبهه انی بیلیجی وایقان ایدیجی اولور زیراکه مؤمن مؤمنك آینه سیدر مؤمن اولدن مراد خدای تعالیدرکه مؤمن اسمی انك اسماء حسناسندندر ومؤمن ثانیدن مراد ولی اللهدر پس المؤمن مرآة المؤمن حدیث شریفنك مقتضاسنجه خدای تعالی ولینك آینه سی وولی دخی خدای تعالینك آینه سی اولور پس خدای تعالینك علم غیبه مطلع اولسی ولینك آینهٔ وجودنده دخی ظهوره کلوب ولی کامل دخی اول سر غیبه عالم اولور مؤمن مؤمنك مرآتی اولمقدن مراد بریسی ولی و بریسی دخی

افراد مؤمنیندن بری اولوب معنی بویله دینسه دخی جائز اولور بزم سر مزه اول صافی دل اولان ولی عالم اولور زیراکه مؤمن مؤمنك مرآتی اولور ای مؤمن سنك درونکده اولان سرالك آینهٔ قلبنده منقش اولوب سنك باطنکك اسراری اکا عیانا ظاهر اولور ﴿ مثنوی ﴾ چون زند او نقد ما را بر محك * پس یقین را بازداند او زشك) چونکه ولی بزم نقد مزی محکه اوره پس اول ولی یقینی شکدن آشکاره بیلور یعنی اول ولیکه بزم نقد احوال اسرار مزی محك قلبنه اوره بزده یقینمی وارد رشکمی واردر انی بیلور ویقینی شکدن تمییز قیلور ﴿ مثنوی ﴾ چون شود جانش محك نقدها * پس ببیند نقد را وقلب را) چونکه انك جانی نقدلرك محکی اوله پس نقدی وقلبی کورر ونقدی قلبدن فرق قیلور بعض نسخه ده مصرع ثانی پس ببیند قلب را وقلب را) واقع اولمشدر بوتقدیر اوزره معنی اول ولی قلبی وقلبی کورر یعنی دلی وقلب اولان مزور فکری دخی بیلور دیمك اولور قلب اولدن مراد دل وقلب ثانیدن مراد ناسره ومزور اولان نسنه اولور والحاصل اولیای عظام جواسیس القلوبدر قلبك اسرارنه مطلع اولور دیمکی افاده قیلور والله اعلم

﴿ نشاندن پادشاهان صوفیان عارف را پیش روی
خویش تاچشمشان بدیشان روشن شود ﴾

﴿ مثنوی ﴾ پادشاهانرا چنان عادت بود * این شنیده باشی ار یادت بود) پادشاهان ماضینك انجلاین عادتی واردیکه بونی اشتمش اوله سن اکر یادنده ایسه ﴿ مثنوی ﴾ دست چپشان پهلوانان ایستند * زانکه دل پهلوی چپ باشد بیند) اول پادشاهلرك صول یانلرنده پهلوانلر طورورلر اول سببدن که قلب صنوبری الشکل صول یانده بند وقیدده اولور ﴿ مثنوی ﴾ مشرف واهل قلم بردست راست * زانکه علم وخط وثبت آن دست راست) دفتردار وارباب قلم صاغ جانبنده طورورلر زیراکه خط علمی وثبت علمی یعنی خط یازمغی یالك وبعض مراد اولان شیئی کاغد اوزره ثبت قیلمق علمی اول صاغ ال ایچوندر ولهذا قلم کتابته متعلق اولان کیمسه لری صاغ جانبنه اجلاس ایدرلردی ﴿ مثنوی ﴾ صوفیانرا پیشرو موضع دهند * کاینهٔ جانند وز آینه بهند) وصوفیلره یوز اوکنده یعنی مواجهه ومقابله ده موضع ویررلر زیرا صوفیلر سینه یه جانك آینه سیدرلر وحقیقتده آینه دن یکلردر ﴿ مثنوی ﴾ سینه صیقلها زده درذکر وفکر * تاپذیرد آینهٔ دل نقش بکر) زیرا صوفیلر سینه یه ذکر الهی وفکر ربانیده صیقللر اورمش تاکوکل آینه سی بکر نقش قبول ایده یعنی نقش معنایی وروی جانانی مشاهده ایده ﴿ مثنوی ﴾ هر که او از صلب فطرت خوب زاد * آینه در پیش

اوباید نهاد) هر شول کیمسه که صلب فطرتدن یعنی اصل خلقتدن خوب ومحبوب طوغدی آینه بی انک اوکنه قومق کرک کندینک حسننی مشاهده ایده ﴿ مثنوی ﴾ عاشق آینه باشد روی خوب * صیقل جان آمد وتقوی القلوب) روی خوب وخوی محبوب مرآته عاشق کلدی دخی جانه صیقل وصفا اوقلوبه جلا وتقوی کلدی تقوی بونده پاکلک معناسنه در

﴿ امدن مهمان پیش یوسف علیه السلام وتقاضا کردن یوسف علیه السلام از تحفه وارمغان ﴾

﴿ مثنوی ﴾ آمد ازآفاق یاری مهربان * یوسف صدیق راشد میهمان) آفاقدن بر یار مهربان ومرحمتلو برجان کلدی یوسف صدیق علیه السلام حضرتلرینه مهمان اولدی ﴿ مثنوی ﴾ کآشنا بودند وقت کودکی * بروساده آشنایی متکی) که انلر بربری ایله کودکلک وقتنده آشنا ایدیلر آشنالق یصدیغی اوزره اتکا ایدیجیلردی ﴿ مثنوی ﴾ یاد دادش جور اخوان وحسد * کفت کان زنجیر بود وما اسد) او یوسف علیه السلامه اول مهمان اخوانک جور وحسدنی یاد ویردی یعنی تذکر مرتبه سنه ایرکوردی حضرت یوسف علیه السلام اکا دیدیکه اول جور وحسد زنجیر ایدی وبز اسد ایدک ﴿ مثنوی ﴾ عار نبود شیر را از سلسله * نیست ما را از قضای حق کله) ارسلانه زنجیردن عار اولمز بزه حق تعالینک حکم وقضاسندن شکایت یوقدر وبزه اندن الم کلمز ﴿ مثنوی ﴾ شیر را بر کردن او زنجیر بود * بر همه زنجیر سازان میر بود) مثلا اکر شیرک کردننده زنجیر اولدیسه جمیع زنجیر سازلر اوزره امیر اولدی بوهم وجه در جمیع زنجیر سازلر اوزره اول شیر امیر اولدی زنجیر ساز زنجیر دوز یجی دیمکدر زنجیر سازدن مراد زنجیر ایله قید اولان سباع اولسه ده اولور زنجیر دوزن اوستاد دخی اولسه اولور که شیر غالب وقوی اولدیغی جهتدن بونلرک میری کبیدر ﴿ مثنوی ﴾ کفت چون بودی ز زندان وزچاه * کفت همچون در محاق وکاست ماه) اول یار حضرت یوسف علیه السلامه ایتدی زنداندن وقیودن نیجه اولدک یوسف علیه السلام اکا ایتدی محاق ونقصانده اولان ماه کبی اولدم محاق اکسلک معناسنه در ﴿ مثنوی ﴾ در محاق ار ماه نو کردد دوتا * نی در آخر بدر کردد بر سما) محاقده اکرچه ماه نو ایکی قات اولور آخر آسمان اوزره بدر اولمزمی ﴿ مثنوی ﴾ کرچه در دانه بهاون کوفتند * نور چشم ودل شد وبیند بلند) اکرچه انجو دانه سنی هاونده دوکدیلر وسحق ایدوب خرد ایلدیلر چشم ودلک نوری اولدی وبلند کورر نور چشم اولمسی کحل الجواهر اولمسنه کوره اولور ونور دل اولمسی بعد السحق معجون ایدوب اکل اولندقدنصکره مفرح دل اولدیغنه کوره اولور واکر دردانه وجود انسانیدن استعاره اولورسه ریاضتله محو

وفانی اولدقدنصکره نور چشم ودل اولمسی روشندر ﴿ مثنوی ﴾ کندمی راز یر خاک انداختند * پس زخاکش خوشها بر ساختند) مثلا وافر کندمی خاک التنه آتدیلر کویا آنی تحقیر ایتدیلر صکره آنی خاکدن خوشه لر دوزدیلر یعنی وافر سنبله لر حاصل اولوب اندن دانه لر اخذ ایتدیلر ﴿ مثنوی ﴾ بار دیکر کوفتندش ز آسیا * قیمتش افزود ونان شد جانفزا) تکرار آنی آسیادن دوکدیلر یعنی اون ایلدیلر انک قیمتی زیاده اولدی وجان زیاده ایدیجی نان اولدی ﴿ مثنوی ﴾ باز نان را ز یر دندان کوفتند * کشت عقل وجان وفهم هوشمند) نانی کیرو دیش التنده دوکدیلر عقل وجان وفهم هوشمند اولدی اول فنا ومحو اولدی بو عالی مرتبه لری بولدی ﴿ مثنوی ﴾ باز آن جان چونکه محو عشق کشت * یعجب الزراع آمد بعد کشت) کیرو اوجان چونکه عشق الهینک محوی اولدی ومو تو اقبل ان تموتوانک مفهومنه وصول بولدی بو آیت کریمه سورهٔ فتحده در تفسیری مژده بردن خرکوش سرخنده ذکر اولندی یعنی کیرو شول جانکه محو عشق الهی اولوب رضای حقده وجودن افنا ایده انک محصولی وعائده سی وفائده سی زارعی یعجبه کتورر بعد کشت یعنی جانی وجنانی تخمنی حق یولنده اکدکدنصکره زراعدن مراد عمل کنند کان طریق حقدر ﴿ مثنوی ﴾ این سخن پایان ندارد باز کرد * تاکه با یوسف چه کرد آن نیک مرد) بو سوز پایان ونهایت طوتمز حضرت یوسف علیه السلام ایله اول یارک قصه سی جانبنه رجوع ایله تاکم یوسفه اونیک مرد نه دیدی بیان اله

﴿ طلب کردن یوسف صدیق علیه السلام ارمغان ازمهمان ﴾

﴿ مثنوی ﴾ بعد قصه کفتنش کفت ای فلان * هین چه آوردی تو ما را ارمغان) حضرت یوسف علیه السلام کندینک قصه سنی دیدکدنصکره اکا ایتدی ای فلان اکاه اول سن بزه نه ارمغان کتوردک ﴿ مثنوی ﴾ بر در یاران تهی دست آمدن * هست بی کندم سوی طاحون شدن) یارانک قپوسنه تهی دست کلمک طاحون جانبنه بغدایسز کتمکدر پس سنت وطریقت بودر که بر یارک قپوسنه وارسک تهی دست وارمیه سن هیچ اولمزسه بر برک سبزدن خالی اولمیه سن ﴿ مثنوی ﴾ حق تعالی خلق را کوید بحشر * ارمغان کو از برای روز نشر) حق تعالی حضرتلری حشرده خلقه دیر قیامت کوننده اوتری ارمغان قنی ﴿ مثنوی ﴾ جئتمونا وفرادی بی نوا * هم بدان سان که خلقناکم کذا) حق تعالی اول کون دیرکه ای ناس سز بزه کلدیکز ویالکز بی نوا اولدیغکز حالده هم اسلوبله که بز سزی خلق ایلدک انک کبی حفاتا وعراتا ارل مرده نیجه عاری اولدیکز ایسه اویله کلدیکز سورهٔ انعامده اولان بو آیت کریمه یه اشارتدر که بیوررلر (ولقد جئتمونا فرادی) قول مضمردر یعنی جناب عزت آخرتده بیوره لر که قوللرم سز بکا کلدیکز منفرد

اولدیغکز حالده ارزاق واولاد وسیم ودیناردن ودنیاده اختیار ایلدیککز اعوان
وانصاردن زعم ایلدیککز که بونلر سزکا، برقرار اولوب بایدار اوله فرادی فردک جمعیدر
والف تأنیث ایچون کسالانک الفی کبی (کما خلقناکم) فرادی دن بدلدر وياخود
فرادی دن خلق ایلدک ایدی * کما خلقناکم اول مرة * فرادی دن حالدر تقدیر
کلام * ولقد جئتمونا منفردین مشتبهین ابتداء خلقکم * وياخود مصدر محذوفک
صفتی اوله تقدیری و لقد جئتمونا مجیئا کخلقنا لکم (وترکتم ماخولناکم) ای مافضلنا به
علیکم فی الدنیا وشغلتم به عن الاخرة (وراء ظهورکم) یعنی بزم سزه انعام وتفضیل
ایلدیکمز شیئ وراء ظهریکزده ترک ایدوب اندن برشیئ کتورمدیککز
﴿ مثنوی ﴾ هین چه آوردید دست آویزرا * ارمغانی روزرستاخیزرا) اکا،
اولکز دست آویز ایچون نه کتوردیکز قیامت کونی ایچون برارمغان دست آویز ال
طوتمه معنی بعض محلده دخی ال ارمغانی دیمک معناسنده استعمال اولنور
﴿ مثنوی ﴾ باامید بازکشتن تان نبود * وعدهٔ امروز باطلتان نمود) یابودرکه
سزه کیرودونمک وبنم حضوره کلمک امیدی اولمدیمی بوکونک وعدهسی سزه
باطلمی کورندی ﴿ مثنوی ﴾ منکری مهمانیش را ازخری * پس زمطبخ
خاك وخاکستربری) اول اللهک مهمانلغنک منکری ایدک خرلغندن پس مطبخدن
خاك وخاکستر الیورسن بوبیت عملده تکاسل ایلین طائفه ایچون حضرت مولانا
قدس الله سره العزیز لساندن واقع اولشدر ﴿ مثنوی ﴾ ورنهٔ منکر چنین
دست تهی * بردرآن دوست چون پای نهی) واکر حضرت خدانک ضیافت
ومهمانلغنه منکر دکل ایسک بونجلین بوش ال اول دوستک قپوسی اوزره نیجه
آیق قورسن حاصل معنی اکرانک قونقلغنه منکر دکل ایسک اعمال وطاعاتدن
هدیه تدارك ایله دیمک اولور ﴿ مثنوی ﴾ اندکی صرفه بکن ازخواب
وخور * ارمغان بهر ملاقاتش ببر) خواب وخوردن برازجق فائده وذخیره ایله
انی اول خدایه ملاقاتدن اوتری ارمغان ایلت ﴿ مثنوی ﴾ شو قلیل النوم
ما یهجعون * باش در اسحار از یستغفرون) بوآیت کریمه سورهٔ ذاریاتده در
* ان المتقین * تحقیقا متقیلر * فی جنات وعیون * جنتلرده وچشمهلرده مستقر
اولورلر * آخذین ما آتاهم ربهم * آخذ اولدقلری حالده ربلرینک اعطا ایلدیکی
شیلری قال القاشانی * ان المتقین * ای الذین تجردوا عن تعلقات الطبیعیة وصفات
النفس البهیمیة فی جنات الصفات وعلومها * آخذین ما آتاهم ربهم * من انوار
تجلیات الصفات (انهم کانوا قبل ذلك * تحقیقا بو متقیلر اولدیلر جنات وعیونده
اولمزدن اول قال القاشانی ای قبل الوصول الی مقام تجلیات الصفات * محسنین *
فی مقام العبادات والمعاملات والاحسان ان تعبد الله کانك تراه فان لم تکن تراه فانه

براك کانوا قلیلا من اللیل ما یهجعون) بوآیت کریمه بونلرك احسانی تفسیردر
یهجعونده ما زائده در والهجوع النوم ویهجعون کانونك خبریدر تقدیر کلام کانوا
متقیلر اواورلردی (قلیلا من اللیل) ای فی طائفة من اللیل نائمین اواورلردی وياخود ما
مصدریه اوله تقدیری کانوا فی طائفة قلیلة من اللیل هجوعهم والفظ هجوعهم بوتقدیرجه
مرفوع اولور زیرا کانوده کی واودن بدل اولور ياخود ما موصول اوله ای الذین
یهجعون فیه (وبالاسحار هم یستغفرون) دخی بونلر سحرلرده استغفار ایدر
اواورلردی اول وجهله که کانه اول کیجه بونلردن نیجه جرایم ظاهر اولدی ایدی
واما التأویل وکانوا فی قلیل من اللیل الاحتجاب مایغفلون عن السلوك (وبالاسحار)
ای اوقات طلوع انوار التجلیات وانغشاء ظلمة صفات النفس (یستغفرون) ای
یطلبون الانوار التی تستر صفات النفس پس حضرت خداوندکار قدس الله سره
العزیز بیوررلر که یهجعوندن قلیل النوم اول یعنی نایم اولنلردن نومی قلیل
کیمسه اول سحرلرده استغفار ایلینلردن اول تقلیل خواب وخور ایدوب برمقدار
برکذار اعداد واحضار ایله تاروز رستخیزده سکا دست آویز اوله ﴿ مثنوی ﴾
اندکی جنبش بکن همچون جنین * تابخشندت حواس نوربین) جنین کبی
برآزجق جنبش وحرکت ایله تا سکا نور کوریجی حواس بغشلیهلر یعنی جنین
حرکت وجنبش ایلدکده اکا حواس بخش اولندیغی کبی سندخی راه طاعت حقده
حرکت ایله تا سکا نور الهی کوریجی حواس ومشاهدهٔ اسرار الهی ایدیجی
احساس احسان ایدهلر ﴿ مثنوی ﴾ وزجهانی چون رحم بیرون روی *
اززمین درعرصهٔ واسع شوی) رحم مادر کبی اولان جهاندن طشره اولهسن
یعنی بوجهان تنکدن قورتلهسن وزمیندن واسع اولان عرصهده اولهسن یعنی
بوجهان تنکدن قورتلهسن و بوزمیندن خلاص اولوب ارض الله واسعهیه
واصل اولهسن وصحرای حقیقته دخول قیلهسن ﴿ مثنوی ﴾ انکه ارض الله
واسع کفتهاند * عرصهٔ دان کانبیا می رفتهاند) اول یره که ارض الله واسع دیمشلردر
برعرصه بیلکه اول عرصه انبیا علیهم السلام واولیای عظام کتمشلردر سورهٔ
زمرده اولان آیت کریمه یه اشارتدر (للذین احسنوا فی هذه الدنیا
حسنة) یعنی شول کیمسهلر که بو دنیاده احسان ایلدیلر یعنی
عبادات وطاعاتی علی سبیل المشاهده قیلدیلر انلر ایچون حسنهٔ
عظیمه واردر وهی شهود الوجه الباقی وجمال الکریم وارض الله واسعة یعنی
اول کیمسهلر که وطنلرنده احسانه وتحصیل مراتبه قادر اولمیلردر انلره اللهک
ارضی واسعدر دینلور قال القاشانی ای النفس المطمئنة المخصوصة بالله
لانقیادها واطمئنانها الیه ذات سعة حضرت خداوندکار قدس الله سره العزیز

یوروردر ارض الله واسعه دن مراد انبیا علیهم السلام واولیای عظامك كندكاری
یردر كه مقصود عالم ملكوت وجبروت ولاهوتدر نفس مطمئنه مسیره وخطیره سیدر
پس بو عالمدن سفر وكذر قیلوب ریاضته صبر ایدوب ارض الله ده قرار ایده كور كه
حقیقتده مقر اولدر ﴿ مثنوی ﴾ دل نكردد تنك ازعرصهٔ فراخ * نخل تن
انجا نكردد خشك شاخ) اول واسع عرصه دن كوكل تنك ومنقبض اولمز تن نخلی
اول عرصه ده خشك شاخ اولمز بعض نسخه ده تن یرینه تر واقع اولمشدر یعنی نخل تر انده
خشك شاخ اولمز بلكه هردم تازه وتر اولور واكا زوال كلمز ﴿ مثنوی ﴾ حاملی
تو مر حواست را كنون * كند وما نده میشوی وسرنكون) الان سن حواسكی
حاملسن یورغون وقالمش وباش آشغی اولورسن كند كاف عربینك ضمه سیله
چونكلمك و یورلمغه دیرلر سرنكون اولمقدن مراد یاتوب اویومقدر ﴿ مثنوی ﴾
چونكه محمولی نه حامل وقت خواب * مانده كی رفت وشدی بی رنج وتاب) چونكم
خواب وقتده محمولسن حامل دكلسن یعنی جسمكی وحواسكی كوتریجی دكلسن
مانده لك كتدی ورنج وتابسز اولدك یعنی یورغنلق كیدوب مشقت وحرارتدن
نجات بولدك ﴿ مثنوی ﴾ چاشنیٔ دان توحال خواب را * پیش محمولیٔ حالی
اولیا) خواب حالنی سن برچاشنی بیل اولیای عظامك حالنك محمول اولمسی قتنده
یعنی الان بیدارلق حالنده اولیاء اللهك حواسی واحوالی اسب عنایت الهی وارادت
ربانی اوزره محمول اولمشدر و بونلردن حامل حواس واحوال اولمق سقوط اولمشدر
تنكیم انسان نومه واردقده حامل حواس واحوال اولمقدن بری اولور وقید وجوددن
نجات بولور پس حق تعالی نوم حالنده محمول اولوب بی اختیار و بی ارادت سیر قیلمغی
اولیای عظامك حالنك محمولیتكندن بر چاشنی وانموذج ایلمشدر تا بیله سنكه انلر بیدار
اولدقلری حالده دخی محموللر وآزاده ومقبوللردر ﴿ مثنوی ﴾ اولیا اصحاب
كهفند ای عنود * در قیام ودر تقلب هم رقود) سورهٔ كهفده اولان آیت كریمه یه
اشارتدر تفسیری اوایلده متابعت نصارا بیانده مرور ایتدی معنای بیت اولیاء الله
اصحاب كهفلردر ای عنود قیامده وتقلب واویقوده انلر نائملردر یعنی هرنه مباشرت
ایدرسه لر باذن الله قائم اولورلر وهرنه دن كوز یومسه لر باذن الله كوز یومرلر ﴿ مثنوی ﴾
می كشدشان بی تكلف در فعال * بی خبر ذات الیمین ذات الشمال) حق تعالی انلری
تكلفسز یعنی مشقتسز فعاله چكر انلر بی خبر اولدیغی حالده ذات الیمینه وذات الشماله
یعنی تنكیم (ونقلبهم ذات الیمین وذات والشمال) آیت كریمه سنك فحواسنجه حق تعالی
اصحاب كهفی صاغ یانه وصول یانه تقلیب ایدوب انلر ذات الیمین وذات الشمالدن
بی خبر اولدیغی كبی اولیایی دخی حق تعالی روحانی وجسمانی فعللر جانبنه چكر
وتقلیب ایلر بونلر صاغ جانبنه وصول جانبنه بی خبر اولدقلری حالده یعنی روحانیت

وجسمانیت جانبنه مقلوب ومصروف اولوب عمل ایلدكاری وقتده اول عملك
حقیقتنه بی خبر اولدقلری حالده حق تعالی بونلری تقلیب ایلر ﴿ مثنوی ﴾
چیست آن ذات الیمین فعل حسن * چیست آن ذات الشمال اشغال تن) اول
ذات الیمین ندر فعل حسن واعمال روحانیدر اول ذات الشمال ندر تنك اشغالریدر
ومصالح ومشاغل جسمانیه در ﴿ مثنوی ﴾ میرود این هردو كار از انبیا *
بیخبر زین هردو ایشان چون صدا) بو هر ایكی ایش انبیا علیهم السلامدن
صادر اولور یعنی بو جسمانی وروحانی اولان اعمال ومصالح انبیا علیهم السلام
واولیای عظامدن وجوده كلور صدا كبی انلر بو هر ایكیدن بی خبرلردر مثلا
بونلرك وجودی كوه كبی و بونلردن صدور ایلین فعال ومقال كوهدن صدور
ایلین صدا ومقال كبیدر ﴿ مثنوی ﴾ كر صدایت بشنواند خیر وشر *
ذات كه باشد زهر دو بی خبر) طاغ اكرچه صدایی سكا اشتدیرر خیر وشر
هرنه ایسه لیكن كوهك ذاتی ایكیسندن بیله بی خبردر بلكه اول كوهدن
صدور ایلین صدا ومقال برصوتكدر كذلك اولیای عظامك وانبیا علیهم
السلامك وجودلرندن ظهور ایلین فعال ومقال فاعل حقیقی اولان خدای
تعالینكدر اكر بونده برسؤال اولنورسه كه انبیا علیهم السلام واولیای عظام
كندیلرندن صدور ایلین فعالی ومقالی نائم كبی وكوه كبی بلمش اولورلرسه بونلر خود
حقایق اشیایه عالملردر پس بو محلده بو تشبیه انلر حقنده نیجه صادق اولور
الجواب انبیا علیهم السلام واولیای عظامك بشریتلری جهتندن (انما انا بشر
مثلكم) فحواسنجه سائر انسانله كندی فعال ومقاللرینك حقیقتنه واقف
وعارف اولمقده بی وحی و بی الهام اولدقلری حالده برابر ومشتركلردر وسائر
بشردن بونلرك ممتاز اولمسی وفعال ومقاللرینك حقیقتنه وقوف وشعور بولمسی
وحی الهی والهام ربانیله درحقن وحی الهی والهام ربانی اولمسه بونلر
كندیلردن صدور ایلین اعمال واحوالك حقیقتنی بیلمكده نائم ایله كوهه مشابه
اولورلر اكرچه اول اعمال واحوالك مرید وفاعلی حضرت حق ایدیكندن
غافل اولمیوب كندیلرینی انك یدارادتنده آلت اولدقلرینی بیلورلر

﴿ كفتن مهمان یوسف را كه آینهٔ آوردمت ارمغان تا كه
هر بار كه در روی نكری روی خوب خویش را بینی ومرا یاد كنی

﴿ مثنوی ﴾ كفت یوسف هین بیا وار ارمغان * او زشرم این تقاضا زد فغان)
یوسف علیه السلام مهمانه ایتدی اكاه اول ارمغان كتور و مهمان بو تقاضانك
شرمندن فغان اوردی من حیث الباطن ﴿ مثنوی ﴾ كفت من چند
ارمغان جستم ترا * ارمغانی در نظر نامد سزا) اول مهمان ایتدی بن

سنك ایچون نیجه عدد ارمغان طلب ایلدم بنم نظرمه برارمغان کلدی یعنی
سكا لایق برارمغان بولمدم ﴿ مثنوی ﴾ حبهٔ راجانب کان چون برم *
قطرهٔ راسوی عمان چون برم) کندی کندیمه دیدم برحبهیی کان جانبنه
نیجه ایلندم برقطرهیی عمان جانبنه نیجه ایلتهیم ﴿ مثنوی ﴾ زیره را من
سوی کرمان آورم * کر بپیش تودل وجان آورم) فی المثل ای کان کرم زیرهیی
بن کرمان جانبنه کتوررم اکرسنك حضورکه دل وجان کتوردم زیره کبونه
دیرلر کرمان ولایتنده انك اعتباری یوقدر وتقدیر معنا اکر بن سنك بحراحسانك
حضورینه دل وجانی ارمغان کتوررسم همان کرمان ولایتنه کیمون ایلتمش
کبی اولورم که اول دیارده انك قیمت ورغبتی یوقدر ﴿ مثنوی ﴾ نیست
تخمی کاندرین انبار نیست * غیرحسن توکه ازا یارنیست) برتخم یوقدرکه
بوانبارده اولمیه سنك حسن وکمالکدن غیری که اکابار ونظیر یوقدر
﴿ مثنوی ﴾ لایق آن دیدم که من آینهٔ * پیش تو آرم چونور سینهٔ) عاقبت
انی لایق کوردم که بن برآینهیی سنك حضورکه کتوردم برسینه نوری کبی
﴿ مثنوی ﴾ تابینی روی خوب خود در آن * ای توچون خورشید شمع
آسمان) تا اول آینهده کندیکك خوب یوزنی کورهسن ای کیمسه که سن آفتاب
کبی آسمانك شمعی سن ﴿ مثنوی ﴾ آینه آوردمت ای روشنی * تاچوبینی
روی خود یادم کنی) سكا آینه کتوردم ای کوزمك نوری ودیدهمك روشنلکی
تاچونکه آینهده کندی یوزکی کورهسن اول مناسبتله بنی یاد ایدهسن
﴿ مثنوی ﴾ آینه بیرون کشید اوازبغل * خوب را آینه باشد مشتغل) اول
مهمان حضرت یوسف علیه السلامه یوسوزلری دیدکدنصکره قولتغندن
آینهیی طشره چقاردی محبوبه محل اشتغال آینه اولدی پس الله جمیل یحب
الجمال حدیثنك مصداقنجه حق تبارك وتعالی شول جمیل حقیقیدرکه باطنا
جمال صاحبی اولان انبیا علیهم السلام واولیای عظامی سور وانلرك صافی
وسلیم اولان آینهٔ دللرینه نظر ایدوب کندی جمال وکمالنی انلرده مشاهده ایلر
ویوم قیامتده دخی برکیمسه اول حضرته قلب سلیم کتورسه عظیم نفع بولور
وانك مقابله سندهٔ مشاهدهٔ باره واصل اولور نتکیم بوآیت کریمهده بومعنایه
اشارت واردر قال الله تعالی (یوم لاینفع مال ولابنون الامن اتی الله بقلب
سلیم) پس هرشیئك کندی ذاتنه مناسب برآینهسی واردرکه اول شیٔ اول
آینهٔ مشابهسنده اولان شیئله ظهوره کلور وروغما اولور مناسبتله بوآینهلرك
شرح وبیاننه شروع ایدوب بیوررلر ﴿ مثنوی ﴾ آینهٔ هستی چه باشد نیستی
* نیستی برکرتوابله نیستی) وجودك آینهسی ندر بوقلقدر حضرت حقه نیستلك

ایلك اکرسن ابله دکل ایسهك ﴿ مثنوی ﴾ هستی اندرنیستی بتوان نمود *
مالداران برفقیر آرند جود) زیرا واراق یوقلقده کورنمك ممکن اولور مثلا
مال دارلر فقیراوزره جود وسخا کتوررلر که الاشیاء تبین بالاضداد مفهومنجه
فقرغنانك آینهسیدرکه غنا انکله ظاهر اولور ﴿ مثنوی ﴾ آینهٔ صافی
نان خود کرسنه ست * سوخته هم آینهٔ آتش زنه ست) نانك صافی وصحیح آینهسی
خودکرسنهدر سوختههم آتش زنهنك آینهسیدر یعنی قاوچقمغك مرآتیدرکه چاقمغك
وجودیله عیان اولور اکر کرسنهنك اثر وخاصیتی قاوك وجودنده ظهوره کلور
نتکیم نانك لطافت وحلاوتی کرسنهنك وجودی اولمسه نان بی قدرو بی قیمت اولوردی
﴿ مثنوی ﴾ نیستی ونقص هرجایی که خاست * آینهٔ خوبیٔ جمله پیشهاست) هربرده
که نقصان و یوقلق حاصل اولدی وظهوره کلدی جمیع پیشهلرك وصنعتلرك خوبلغنك
آینهسیدر ﴿ مثنوی ﴾ چونکه جامه چست ودوزیده بود * مظهر فرهنك
درزی چون شود) مثلا چونکم جامه درست ودکلمش اوله اول جامه درزینك
صنعت وکمالنك مظاهری نیجه اولور یعنی اولمز ﴿ مثنوی ﴾ ناتراشیده همی
باید جذوع * تادروکر اصل سازد یافروع) مثال آخر بوداقلر یونلمامش کرك
تانجار انی اصل دوزه یافروع دوزه اکر تراشیده وموزون اولسه نجاره محتاج
اولمز ﴿ مثنوی ﴾ خواجهٔ اشکسته بند انجارود * که درآنجا پای اشکسته
بود) مثال آخر چونکم صنق بغلیجی خواجه اول یره کیدرکه اول یرده صنمش
ایق اوله ﴿ مثنوی ﴾ کی شود چون نیست رنجور ونزار * آن جمال صنعت
طب آشکار) مثال اخر چونکم مریض ونزار اولمیه اول طب صنعتك جمالی
نچن اشکاره اولور یعنی طبك صنعتنك ظهوری رنجورك وجودنه موقوف اولور
اکر رنجورك وجودی اولمسه طبك صنعتی مخفی قالوردی ﴿ مثنوی ﴾ خواری
ودونیٔ مسهاگر نبدی * کی نماند کیمیا) مثال آخر بقرلرك اشکاره خورلغی
ودونلغی اکر اولمیدی کیمیا نچن کوریتوردی وانك حسنی نیجه ظاهر اولوردی
﴿ مثنوی ﴾ نقصها آینهٔ وصف کمال * وان حقارت آینهٔ عزوجلال) جمیع نقصانلر
کمال وصنعتك آینهسیدر کمال نقصانله مبین اولور واول حقارت عزوجلالك
آینهسیدر زیرا عزوجلال حقارتله ظهوره کلور ﴿ مثنوی ﴾ زانکه ضدرا
ضد کند پیدا یقین * زانکه باسرکه پدیدست انکبین) زیرا شك سزضدی ضد
پیدا ایلر کما قیل الاشیاء تبین بالاضداد زیرا عسل سرکه ایله ظاهر ومبیندر ﴿ مثنوی ﴾
هرکه نقص خویش رادید وشناخت * اندر استکمال خودده اسبه تاخت)
هرشول کیمسه که کندینك نقصانی کوردی واکلدی کندینك استکمالنده
یعنی وجودنی کمال ایر کورمکده حددن زیاده چاپدی ده اسبه اولدرکه برآتهبنه طقوز

آتى بده مثلا سه اسبه اولدر كه برانه بنه اوچنى بده ودواسبه اولدر كه برانه بنه ايكيسنى
بده بونده اسبه تاخت ديمك زياده سرعتله چاپدى ديمكدن كنايه اولور
مثنوى زآن همى پرد بسوى ذوالجلال * كوكمانى مى پرد خودر اكمال) اولكيمسنه كه
كنديده نقصان كورمين كيمسه اول جهتدن ذوالجلال جانبنه پرواز ايلر كه
او كنديسنه صاحب كمال كمان ايلر يعنى كنديسنه كاملدر يو بر كمان ايلنور مثنوى
علتى بدتر ز پندار كمال * نيست اندر جان تواى ذودلال * اذدل وازديده ات بس خون
رود * تازتواين معجبى بيرون رود) كمال زعمندن بدتر برعلت ومرض سنك جانكده
بوقدر اى كبروناز صاحبى سنك قلبكدن وكوزكدن چوق خون كيده تابو معجبلك
سندن طشره كيدر معجب فتح جيم ايله كنديسنى بكنمش يعنى چوق اغلمق وچوق
جكرقان دوكمك كركدر كه بو كندوبى كماليله بكنمك وكامل زعمن قيلق سندن طشره
كيده مثنوى علت ابليس انا خير بدست * وين مرض درنفس هر مخلوق
هست) ابليس لعينك مرضى انا خير اولمشدر هر مخلوقك نفسنده بو مرض واردر
مكر شول كيمسه لرك نفسنده دكل كه انلر بو مرضى رياضت ومجاهده نفسلرندن ازاله
ايلمش اوله لر والابان خلى النفس وطبعه عجب و پنداردن خالى دكلدر مثنوى
كرچه خودرا بس شكسته بيند او * آب صافى دان وسركين زيرجو) اكرچه
كنديسنه كمال زعمن ايلين كيمسه كندوبى زياده شكسته وخسته كورر ليكن فى المثل
انى بر آب صافى بيل وسركين ونجس ايرمغك التنده مثنوى چون بشوراند
ترا در امتحان * آب سركين رنك كردد در زمان) اى ذو پندار چونكم بركيمسه سنى
امتحان ايلمكده قارشدرسه آب صافى سركين رنك اولور اول زمانده يعنى حين
امتحانده صافيلكك كيدوب بولانورسن ومتكدر اولورسن مثنوى در
تك جو هست سركين اى فتا * كرچه جو صافى نمايد مرترا) اى جوان ايرمغك دبنده
سركين واردر اكرچه سكا صافى كورينور يعنى اكرچه وجود سركينى هنوز باقيدر
مثنوى هست پيرراهدان پرفطن * باغهاى نفس كل راجوى كن)
نفس كلده ضم كاف وكسر كافله قرأت جائز اولور اكر ضم كافله قرأت اولنورسه معنى
بويله ديمك اقتضا ايلر كه راهدان حقيقت اولان پير پرفطنت باغهاى نفس كل اشيايه
جو يكن اولدى يعنى چاى قازيجى اولدى وصو كتوريجى اولدى مراد بحر وحدتدن
ماء الحياة فيوضاتى هر كسك نفسى باغنه بحسب استعدادها افاضه واجرا ايديجى اولدى
ديمك اولور كه مرتبهٔ قطبيه واران كامل جمله فيض رسان اولمسى عند المحققين ثابت
ومحققدر اكر كسر كافله قرأت اولورسه معنى شيخ راهدان پرذكاو پرفطن كله
مضاف ومنسوب اولان نفس باغلرينه وياخود بالحقدن اولان نفسك باغلرينه
جو يكن اولدى يعنى آب هدايت ومعرفتى اول بحر علم خدادن اساله واجرا ايديجى

اواوب اول بالحقه مضاف اولان وياخود بالحقده حاصل اولان نفسك باغلرينى
مطهر ومذكى اولدى نفسك كله اضافتى يا بمعنى لام يا بمعنى من اولور تكيم بو تقدير اوزره
معنى وبرلدى فافهم فانه محل دقيق مثنوى جوى خودرا كى تواند پاك كرد *
نافع از علم خدا شد علم مرد) كندى جوى نفسنى نچون قادر اولور بركيمسه پاك ايتمكه
مستقلا مردك علمى خدانك علمندن نفع آليجى ومنفعت بوليجى اولدى پس
خدانك علمنك مظهر ومنبعى ومفيض مجراسى پير كامل ومرشد فاضلدر طالب
حقه ونفسنى اصلاح وپاك ايتمكه سعى ايدن سالكه لازم وواجبدر كه بر پير راهدان
ومرشد صاحب عرفانه ارادت كتوره وكندوبى انك خدمت وصحبتنه يتوره
تاكم جوى نفسنى پاك قيله وعلم خدا ايله منتفع اوله مثنوى كى تراشد تيغ
دستهٔ خويش را * رو بجراحى سپاراين ريش را) مثلا تيغ كندى صاپنى نچون يونر
بچاق كندى صاپن يونمز ديدكارى مشهور مثللردر وكشى كندى ياره سنه كنديسى
تيمار قيلمق خيلى مشكلدر ديدكارى معروف سوزدر يورى بو يارەبى برجراحه
تسليم ايله جراحدن مراد امراض باطنه به معالجه قيلان مربئ كامل اولور
مثنوى برسر هر ريش جمع آمد مكس * تا نبيند قبح ريش خويش كس)
هر يارەنك باشى اوزره مكس جمع كلدى واول ريشى بوروب ستر قيلدى
تا كيمسه كندى يارەسنك قباحتنى كورميه مكسدن مراد نه ايديكن بيان بيورلى
مثنوى آن مكس انديشها وان مال تو * ريش تو آن ظلمت احوال تو)
اول مكس سنك فاسد ونامعقول فكرلرك واول مال وملككدر سنك ريشك سنك
اول احوالكك ظلمتيدر پس سكا بر مربئ كامل لازمدر كه اول مال واندېشه
مكسلرندن سنى قورتروب ظلمت احوالنى تيمار ايليه وازاله ايدوب سنى صحت وسلامت
مرتبه سنه ايركوره مثنوى ورنهد مرهم بر آن ريش تو پير * آن زمان
ساكن شود دردو نفير) سنك اول ريشك اوزره اكر پير مرهم قويه وسكا علاج
ايده اول زمان سنك دردو فغانك ساكن اولور مثنوى تاكه پندارد كه
صحت يافته ست * پرتو مرهم برانجا تافته ست) حتى ظن ايلركه صحت بولمشدر يعنى
پير كاملكه مريض القلب اولنك ريش معنويسى اوزره مرهم ارشاد وهدايتى
وضع ايليه انك مرض قلبى ساكن ومختفى اولوب كيدر حتى اول مريض القلب
اولان كندوبى صحت بولمش زعم ايدر بيلمز كه پرتو مرهم اول ريش اوزره
پادرامشدر يعنى ارشاد وهدايت مرهمنك نورى اول مرض معنوى اوزره
طالع اولمشدر مثنوى هين زمرهم سرمكش اى پشت ريش * وان
ز پرتودان مدان از اصل خويش) اى ارقه سى يارەلو آكاه اول مرهمدن باش
چكمه واول صحتى پرتودن بيل كندى اصلكدن بيلمه يعنى اى ظهر قلبى مريض

اولان کیمسه مربینك مرهم ارشاد وتربیه‌سندن باش چکمه واول‌قدر صحت که بولدك انی اول عزیزك مرهم ارشاد وتربیه‌سندن بیل کندی اصالتکدن وحقیقتندن بیلمه و بوصحت بنم کندی ذاتمدندر مربی‌یه نه احتیاجم واردر دیمه واندن استغنا قیلمه که تکرار مریض معنوی اولمیه‌سن وهلاك مرتبه‌سنی بولمیه‌سن

❊ مرتدشدن کاتب وحی بسبب انکه پرتو وحی بروزد آن ایت را پیش ازپیغمبر علیه الصلوة والسلام بخواند و کفت پس من هم محل وحیم ❊

بوسرخ شریف کاتب وحیك مرتد اولمسنك بیانده در اول سببله که وحیك پرتوی انك اوزرینه اوردی اول آیت کریمه‌یی پیغمبر علیه السلام حضرتندن اول اوقیدی وایتدی پس بندخی محل وحیم کاتب وحیك حضرت رسول علیه السلامدن اول اوقیدیغی آیت کریمه (فتبارك الله احسن الخالقین) آیتیدر بویله نقل اولنور که سورهٔ مؤمن نازل اولدی رسول اکرم صلی الله تعالی علیه وسلم انی اوقوردی وعبدالله بن سعد بن ابی سرح که کاتب وحی ایدی انی یازدی بوآیت کریمه‌یه کلدیکه اول آیت کریمه بودر (ولقد خلقنا الانسان من سلالة من طین ثم جعلناه نطفة فی قرار مکین ثم خلقنا النطفة علقة فخلقنا العلقة مضغة فخلقنا المضغة عظاما فکسونا العظام لحما ثم انشأناه خلقا آخر) چونکم حضرت رسول اکرم صلی الله تعالی علیه وسلم بومحله کلدی کاتب وحی (فتبارك الله احسن الخالقین) دیو آخر آیت کریمه قبل املاء النبی صلی الله تعالی علیه وسلم قرأت قیلدی پس حضرت نبی علیه السلام اکا دیدی اکتب هکذا نزلت فقال عبدالله ان کان محمد نبیا یوحی الیه فانا نبی یوحی الی نبی علیه السلام اکا دیدی فارتد دیمشلرکه مکه‌یه کندی وفتح مکه سنه‌سنده اسلامه کلدی وبعضلردخی بوقول صحیح دکلدر زیرا اول کاتبك ارتدادی مدینه‌ده واقع اولمشدر وبوسوره مکیه‌در چونکم انك اسلامه کلمسنده اختلاف واردر حضرت مولانا قدس الله سره العزیزك کلام لطیفندن دخی معلوم اولان اولدر که اسلامه کلمش واول حال اوزره اولمش اوله ❊ مثنوی ❊ پیش ازعثمان یکی نساخ بود ❊ کو بنسخ وحی جدی می نمود) حضرت عثمان رضی الله عنهدن اول برکاتب وارایدی که اول کاتب وحی وحیك کتابتنه زیاده جد کوستردی ❊ مثنوی ❊ چون نبی ازوحی فرمودی سبق ❊ اوهمانرا وانبشتی بروَرق) چونکه نبی علیه السلام وحی شریفدن سبق بیوردی وکاتب اونی همان ورق اوزره یازردی ❊ مثنوی ❊ پرتوآن وحی بروی تافتی ❊ اودرون خویش حکمت یافتی) اول وحیك پرتوی اول کاتب اوزره طالع اولوردی ولمعه اوروردی اول کاتب کندی باطننده حکمت بولوردی

❊ مثنوی ❊ عین آن حکمت بفرمودی رسول ❊ زین قدر کمراه شد آن بوالفضول) اول کاتب درونده بولدیغی حکمتك عینینی رسول اکرم صلی الله تعالی علیه وسلم حضرتلری بیوردی بوقدر پرتودن اول بوالفضول کمراه ومرتد اولدی بویله دیو ❊ مثنوی ❊ کانچه می کوید رسول مستنیر ❊ مرمرا هست آن حقیقت درضمیر) اول نسنه‌یی که مستنیر اولان یعنی حضرت حقدن نورالان رسول وحیدن دیر تحقیقا بکا اول حقیقت ضمیرمده واردر ❊ مثنوی ❊ پرتو اندیشه‌اش زد بررسول ❊ قهر حق آورد برجانش نزول) اول کاتبك اندیشه‌سنك پرتوی حضرت رسول صلی الله تعالی علیه وسلمه اوردی یعنی منعکس اولدی حق تعالینك قهری اول کاتبك جانی اوزره نزول کتوردی ❊ مثنوی ❊ هم زنساخی برآمد هم زدین ❊ شدعدو مصطفی ودین بکین) هم کاتبلکدن هم دیندن طشره کلدی کینله حضرت مصطفی علیه السلامه ودینه عدو اولدی وانکار قیلدی ❊ مثنوی ❊ مصطفی فرمود کای کبرعنود ❊ چون سیه کشتی اکر نور ازتو بود) حضرت رسول علیه السلام اکا بیوردی ای عناد ایدیجی کافر نیچین سیاه اولدك اکر نور سندن ایسه ❊ مثنوی ❊ کرتو ینبوع الهی بودئی ❊ اینچنین آب سیه نکشودئی) اکرسن ینبوع الهی اولیدك بونجلاین آب سیاهی اچمزدك ومطلع انوار ربانی اولیدك بویله ظلمات جانبنه قاچمزدك ❊ مثنوی ❊ تاکه ناموسش به پیش این وآن ❊ نشکند بربست این اورادهان) بو کیمسه‌نك واو کیمسه‌نك قتنده انك ناموسی صنمیه بوخصوص انك اغزنی بغلدی حتی بواجلدن اعتذار واستغفاره قادر اولمدی ❊ مثنوی ❊ اندرون می سوختش هم زین سبب ❊ توبه کردن می نیارست این عجب) بوسبیدن هم انك درونی یاندی امانوبه ایتمکه قادر اولمدی بوعجبدر ❊ مثنوی ❊ آه می کرد ونبودش آه سود ❊ چون درآمد تیغ وسرراد رربود) اول کاتب آه ایلردی وآه ایلمك اکا سودونافع اولمدی یعنی مجرد دروندن آه قیلمسی وپشیمان اولمسی مفید اولمدی اول اجلدنکه ظاهرا عارو ناموسیله متکبر اولوب توبه واستغفار قیلمدی چونکم تیغ قهر الهی کلدی وباشنی قاپدی بونده تنبیه بودر که بر کیمسه ظاهرده سرکش اولسه وعاروناموسیله متصف اولوب اهل حق اوزره تکبرلك قیلسه اما باطنا پشیمان اولسه وکنا هنه اعتراف قیلسه بوحالت اکا نافع ومفید اولمز بلکه باطنده توبه وانابت ومحبت واطاعت صادقه اولورسه البته ظاهرده دخی انك حکم واثری بیانه کلور ❊ مثنوی ❊ کرده حق ناموس راصدمن حدید ❊ ای بسا بسته بیندنا پدید) حق تعالی حضرتلری عاروناموسی انسانه یوز بطمان دمورقدر ایلمشدر ای چوق کیمسه مخفی ونا پدید اولان بندله بغلنمشدر ❊ مثنوی ❊ کبرو کفرآنسان ببست

ار آمرا * که برد کرد ظاهر آمرا) کبر و کفر اول مرتبه‌ده اول یولی ایقلدیکه درونده
اولان آهی ظاهر ایلمکه قادر اولمدی ﴿ مثنوی ﴾ گفت اغلالا فهم به مقمحون *
نیست ار اغلال بر ما از برون) حق تعالی اغلالا فهم مقمحون دیدی یعنی بز کافرلرك
بوینلرنده اغلال قیلدق پس بو کافرلر اول اغلال سببیله مقمحلردر دیدی اول
اغلال بزم اوزریمزه طشره‌دن دکلدر بلکه مراد اغلال معنویه‌در نتکیم سورهٔ
یس ده بیوررلر که (انا جعلنا فی اعناقهم اغلالا) یعنی یا محمد بز بو کافرلرك اعناق
واجیادنده اغلال معنویه وسلاسل باطنیه قیلدق قیود طبیعیه وهوا وهواجس
نفسیه وسائر محبت بدنیه وعلایق و عوایق دنیویه وامثالهم سالك راه
حقه اغلال وسلاسل مثالنده‌در (فهی الی الاذقان) پس اول اغلال بونلرك
ذقنلرینه متصل اولمشدر بونلرك باشلرنی حق جانبنه میل وتواضعدن منع ایلر
(فهم مقمحون) پس بونلر باشلرین یوقرو قالدیروب کوزلرین یومشلردر
﴿ مثنوی ﴾ خلفهم سدا فاغشیناهم * می نبیند بند را پیش و پس او) بز بو اصحاب
کفر ومعصیتك خلفنده سد قیلدق پس بز بونلرك کوزلرنی بوردك بو اجلدن
اوکنده وارد نده اولکه بندی کورمز کما قال الله تعالی فی سورة یس (وجعلنا
من بین ایدیهم سدا ومن خلفهم سدا فاغشیناهم فهم لا یبصرون) یعنی بز بونلرك
اوکندن وارد ندن سد قیلدق پس بونلرك کوزلرین اورتوب غشاوهٔ غفلتله مستور
ومحجوب قیلدق بونلر حق وصوابی کورمزلر وکندیلره نافع اولان رشاد
وسداده نظر ایدوب کورمزلر ﴿ مثنوی ﴾ رنك صحرا دارد آن سدی که خاست *
او نمی داند که آن سد قضاست) اول برسد که انسانك اوکنده وارد نده قالقدی
وحاصل اولدی صحرا رنکن طوتر یعنی وجود صحرا سنده موجود اولان شیئلرك
رنکن طوتر مثلا عار وناموس وکبر ونخوت وکفر ومعصیت کبی صفتلرك رنکن
طوتر اول غافل بیلمز که اول قضاء الهی سدیدر وراه حقدن مانع اولان صفتلر
حکم الهینك اثریدر ﴿ مثنوی ﴾ شاهد تو سد روی شاهد ست * مرشد
تو سد گفت مرشد ست) ای بند قضا ایله مقید اولان غافل سنك شاهدك
شاهدك یوزینك سدیدر شاهد بونده محبوب معناسنه‌در لیکن اولکیسندن مراد
محبوب صوری وایکنجی سندن مراد محبوب حقیقی اولور یعنی ای محجوب وغافل
سنك ظاهرده اولان محبوبك من ای نوع کان محبوب حقیقتك روینه سد
وحجاب اولمشدر سنك مرشدك مرشدك سوزینك سدیدر اولکی مرشددن
مراد ماسوایه یول کوسترنلر وثانیجی مرشددن مراد ذات وصفات خدایه دلیل
اولنلردر یعنی سنی ماسوایه ارشاد ایلین وسکا حقك ذات وصفاتندن غیر بیلندن
سوز سویلین مرشدك مرشد حق اولان کیمسه‌نك کلامنه سد اولمشدر

وسنی مرشد کاملك سوزنی استماع ایلمکدن منع قیلمشدر ﴿ مثنوی ﴾ ای
بسا کفار را سودای دین * بندشان ناموس کبر و آن و این) ای چوق کافرلرك دین
سوداسی واردر لیکن انلرك بند وحجابی ناموس وکبر واو و بودر آن و آیندن
مراد بجرد هرنه اولورسه اولسون دیمك اولور بو معنی کبر دنصکره واو اولدیغنه
کوره‌در اما بعض نسخه‌ده کبردنصکره واو اولمیوب کبر آن واینه مضاف اولمشدر
بو تقدیرا اوزره کبردنصکره برلفظی مقدر اولق لازم اولور و تقدیر معنی بویله دیمك
اولور که ای چوق کفاره دین سوداسی واردر لیکن انلرك بندی عار وناموس
و بونك وانك اوزرینه تکبرلك ایلمکدر ﴿ مثنوی ﴾ بند پنهان لیکن از آهن
بتر * بند آهن را کند پاره تبر) کرچه بند پنهاندر لیکن آهندن بتردر یعنی
قوی بتر و محکمتردر زیرا بند آهنی بالته پاره‌لر ﴿ مثنوی ﴾ بند آهن را توان
کردن جدا * بند غیبی را نداند کس دوا) آهن بندی جدا و رفع ایلمك ممکندر اما
غیبی اولان بنده کیمسه دوا وعلاج بیلمز ﴿ مثنوی ﴾ مرد را زنبور اکر نیشی
زند * طبع او آن لحظه بردفعی تند) مثلا زنبور اکر بر کیمسه‌یه بر نیش اوره
والم ویره اول لحظه انك طبعی انك دفعی اوزره سعی ایلر وانك غم والمی کچوب
دردی دخی ساکت اولور ﴿ مثنوی ﴾ زخم نیش اما چو از هستی تست *
غم قوی باشد نکردد درد سست) نیشك زخمی اما چونکه سنك وجود
وکبر کدندر غم قوی اولور درد والم سست ومحو اولمز ﴿ مثنوی ﴾ شرح
این از سینه بیرون می جهد * لیك می ترسم که نومیدی دهد) بو خصوصك
شرحی سینه‌مدن طشره صیچراردی وظهوره کلوردی لیکن قورقرمکه
ناامیدلك ویرر وچوق کیمسه‌یی یأس وقنوط مرتبه‌سنه ایرکورر بو اجلدن بویله
مناسب تطویل کلام ایلمکدن عطف عنان اولندی وترغیب وتحریضه ملایم
اولان کلماتك بیاننه شروع قیلندی ﴿ مثنوی ﴾ نی منو نومید خود را
شاد کن * پیش آن فریادرس فریاد کن) بنم بو سویلدیکم کلام سببیله ناامید
اولمه کندیکی شاد ایله اول فریادرس اولان و بنده‌لرینك دعا ورجاسنی قبول
قیلان خدانك حضورینه فریاد ایله ﴿ مثنوی ﴾ کای محب عفو از ما عفو کن *
ای طبیب رنج ناسور کهن) بویله دیو که ای محب عفو اولان خدا بزدن عفو
ایله یعنی (اللهم انك عفو تحب العفو فاعف عنا) دیو سویله نتکیم حضرت نبی علیه
السلام بو دعایی اکثرناسه تعلیم بیوررلردی ای اسکی ناسور رنجنك طبیبی دی و بو
کونه تضرع ایله ﴿ مثنوی ﴾ عکس حکمت آن شقی را یاوه کرد * خود
مبین تا بر نیارد از تو کرد) حکمتك عکسی و پرتوی اول شقی بی‌کراه وضایع ایلدی
مراد کاف وحیدرکه وحی الهی وحکمت ربانیه‌نك پرتوی انی ضایع وکم ایلدی

كنديكى كورمه تا كنديكى كورمك سندن توز قوپرميه وكرد بوقرو كتورمه ﴿ مثنوى ﴾ اى برادر بر تو حكمت جاريه ست * آن ز ابدالست بر تو عاريه است) اى برادر حكمت الهى سنك اوزر يكه جاريه در يعنى حكم واسرار الهى سنك قلبك اوزرينه جريان ايديجيدر اما اول حكمت ابدال خداوندر وسنك اوزرينه عاريتدر سنك ذاتكدن حاصل اولان خاصيت ذاتك دكلدر ابدالك شرحى و بوكا متعلق اولان احاديث ايكنجى جلدده خرس حكايه سنده واوچنجى جلدده دخى بعض مواضعده مذكور اولشدر ﴿ مثنوى ﴾ كرچه در خود خانه نورى يافته ست * آن زهمسايهٔ منور تافته ست) مثلا اكرچه خانه كنديسنده برنور بولشدر اول نور منور همسايه دن پيدار اولشدر همسايهٔ منوردن مراد يا آفتاب و ياماهتاب و يا نجوم و ياخود چراغدر منور كسر واوله صيغهٔ فاعلدر و بونده همسايهٔ منوردن مراد منور بيوت قلوب اولان ولى خدادركه انك روحنك نورى بعض قلوبه پرتو صالديقده اول قلبلر منور اولوب انك علم وحكمتندن انلرك وجودنده علم وحكمت ظهوره كلور وذوق وراحت حاصل اولور اما كركدركه قلبنده بونورى بولان كيمسه غره اولميوب وانى مجرد كنديدن بيلميوب اول نورك منبعنه شكر كزارلقلر ايله تكليم بيورر لر ﴿ مثنوى ﴾ شكر كن غره مشو بينى مكن * كوش دار وهيچ خود بينى مكن) شكر ايله مغرور اولمه وتكبرلك ايله دعكدن كنايه اولور تكليم فلان كيمسه نك بورنى واردر بورن صاحبيدر ديمكله متكبرلكدن كنايه ايدرلر پس همان قولاق طوت هيچ خود بينلك ايله دعك اولور ﴿ مثنوى ﴾ صد دريغ و در دكين عاريتى * امتانرا دور كرد از امتى) يوز درد ودريغكه بو عاريته منسوب اولان حالت وحكمت امتلرى امتلكدن دور ايلديكه امت مرتبه سنده ايكن و بركامله امت اولوب واكا تبعيت قيلوب اندن كمال تحصيل ايلمك منزله سنده ايكن كندى وجودنده عاريتى اولان علم وحكمته وذوق وحالنه مغرور وفريفته اولوب انى مرشد كامله خدمت قيلمقدن وتابع اولمقدن مهجور قيلدى ﴿ مثنوى ﴾ من غلام آن كه اودر هر رباط * خويش را واصل نداند بر سماط) شول كيمسه نك غلاميكه اول كيمسه هر رباطده كندوينى سماطه واصل بيليه رباط كاربانسرايه درلر بورادة مقام ومنزل راه حقدن استعاره اولور وسماط قرب الهى وتجلىٔ ذات وصفات ربانيدن كنايه اولور يعنى حضرت مولانا قدس الله سره العزيز بيوررلركه بن شول كيمسه يه كه تابعم وانك همتنك قوليكه اول كيمسه منازل راه الهيدن ومقامات طريق ربانيدن هر منزل ومقامده كنديسنى سماط حقيقته وتجلى ذات وصفات ربوبيته واصل بيليه بلكه عاريتى اولان ذوقياتنه اصلا التفاتى اولميوب تا مرتبهٔ اصله واصل اولنجيه دك بذل وجهد

وهمت ايليه دعك اولور تكليم مثلا حافظ دخى دير (بيت) غلام همت آنم كه زير چرخ كبود * زهرچه رنك تعلق پذيرد ازاد است ﴿ مثنوى ﴾ بس رباطى كه ببايد ترك كرد * تا بمسكن دررسيد يكروز مرد) زياده چوق رباطى كه ترك ايلمك كرك تا بركون مرد مسكنه ايرشه يعنى موطن حقيقته واصل اوله پس عاريتى اولان حالاتك بيانته شروع ايدوب آتشدن حرارت پذير اولان آهن سرخ رنكنى تمثيل ايدوب بيوررلر ﴿ مثنوى ﴾ كرچه آهن سرخ شد او سرخ نيست * پرتو عاريت آتش زنيست) اكرچه آهن آتشدن سرخ اولدى اول ذاتندن سرخ دكلدر بلكه بر آتش زنك عاريتى پرتو يدر يعنى سالكك وجودنده اولان پرتو وحرارت كنديسنك دكلدر بلكه برمنبع پرتو حرارت اولان كاملك وجودندندر ﴿ مثنوى ﴾ كرشود پرنور روزن ياسرا * تومدان روشن مكر خورشيد را) مثال آخر اكر روزن ياخانه منور و پرنور اوله سن فى الحقيقه روشن بيلمه مكر خورشيدى اكرچه خانه وروزن روشندر اما روشنلكلرى ذاتى دكلدر عاريتدر اول پرتو فى الحقيقه خورشيدندركه منور بيوت وروازن اولدر ﴿ مثنوى ﴾ هر در و ديوار كويد روشنم * پرتو غيرى ندارم اين منم) هر قپو وهر ديوار بن روشنم دير بر غيرك پرتونى طوتمزم بو بنم دير يعنى بويله ادعا ايلر ﴿ مثنوى ﴾ پس بكويد آفتاب اى نارشيد * چونكه من غارب شوم آيد پديد) پس آفتاب اكا دير اى كمراه نارشيد كمراه ديمكدر چونكم غارب وغايب اولم پديد كلور و سكا ظاهر اولور كه سن ايلديكك زعم ودعواده صادق دكلسن ﴿ مثنوى ﴾ سبزها كويند ماسبز از خوديم * شاد وخندانيم و بس زيبا خديم) مثال آخر سبزه لر ديرلر كه بز كنديمزدن تازه وتر وشاد وخندانز وزياده زيبا خد ولطيف رخسارز ﴿ مثنوى ﴾ فصل تابستان بكويد كاى امم * خويش را بينيد چون من بكذرم) بهار وصيف فصلى انلره دير كه اى امم يعنى اى نباتات جماعتى چونكم بن مرور ايليم كنديكزى كورن اول زمان بيله سزكه بو لطافت وطراوت سزك ذاتكزدن دكلدر بلكه سزه بنم واسطه مله در ﴿ مثنوى ﴾ تن همى نازد بخوبى وجمال * روح پنهان كرده فر و پر و بال) تن حسن وجماله ناز وتفاخر ايلر روح ايسه كنديسنك فرنى و پر و بالنى پنهان ايلمش يعنى قوتنى ولطافت وملاحتنى ستر قيلمش ﴿ مثنوى ﴾ كويدش كاى مزبله تو كيستى * يك دو روز از پرتو من زيستى) من حيث الباطن روح تنه دير اى مزبله سن كيمسن برايكى كون بنم پرتومدن ديريلورسن ﴿ مثنوى ﴾ غنج ونازت مى نكنجد در جهان * باش تا كه من شوم از تو جهان) سنك شيوه ونازك جهانه صغمز صبر ايله تاكم بن سندن صيچرايجى اولم ومفارقت قيلم ﴿ مثنوى ﴾ كرمدارانت ترا كورى كنند * طعمهٔ ماران ومورانت

کند) سنی زیاده دوست طوتیجیلر وحرارتله سو بجیلر سکاره مقبره قرازسنی ماره
وموره طعمه وغدا ایدرلر ﴿ مثنوی ﴾ بنی از کند تو کیرد آن کسی * که به پیش
توهمی مردی بسی) اول بر کیمسه سنك قبیح رایحه کدن بورنی طوتراو کیمسه که
سنك اوکنکده چوقلق اولوردی ﴿ مثنوی ﴾ پرتو روحست نطق وچشم
وکوش * پرتو آتش بوددر آب جوش) نطق وچشم وکوش یعنی ابصار واسماع
روحك پرتو بدر مثلا آبده اولان جوش آتشك پرتو واثر بدر ﴿ مثنوی ﴾
آنچنانکه پرتو جان بر تنست * پرتو ابدال بر جان منست) انجلیین که تن اوزره جان
پرتوی واردر ابدالك پرتوی بنم جانم اوزره در یعنی جانمده اولان حیات طیبه واسرار
الهیه اولیای کملینکدر پس کر کدر که سندخی ای سالك اکر جانك نور حقله منور
اولورسه آنی حضرت حقدن وحضرت حقك خاص بنده لری اولان ابدال
واقطابدن بیله سن وانلره دخی شکر وثنالر قیله سن ﴿ مثنوی ﴾ جان جان چون
واکشد پا ازجان * جان چنان کردد که بی جان تن بدان * سر از ان رومی نهم من
بر زمین * تا کواه من بوددر یوم دین) جان جاندن مراد پرتو ابدال خدا نور باطن کمل
اولیادر که طالب حقه حیات حقیقیه ونشو ونمای روحیه ویریجیدر اکر اول انوار
الهی و پرتو جان ولی طالبك جانندن آیغی کیروچکسه جان طالب انجلیین اولور که تن
جانسز نیجه اولورسه مثلا بیل بونکه بو معنایه رمز مثلرجی وناطق اولان شهادت
ایلر بلکه جمادو بی حیات اولان دخی شهادت ایلر بن باشمی اول جهتدن زمین
اوزره قورم وسجده قیلورم تا بکا کواه اوله یوم قیامتده و بو جمادات ونباتاتك بجی
اولوب نطقله شهادت قیلمسنه نصوص قاطعه چوقدر بر مقدار اسنی حنانه بیاننده
ذکر اولندی بو بیتك مقدم اولان بیته مناسبتی تقدیر اولنن وجه اوزره اولور که سیاق
وسباق بو معنایه دلالت قلدیغیچون وقرینه قائم اولدیغیچون بو کلام بینهمادن
حذف اولندی واختصارا واکورلدی واسالیب معنایه واقف اولان در حال بونی
ادراك ایلر کلام ربانیده واحادیث نبویده بو قاعده چوق واقع اولمشدر علم معانی
بیلان بو معنایی فهم ایلر ﴿ مثنوی ﴾ یوم دینکه زلزلت زلزالها * این
زمین باشد کواه حالها * کو تحدث جهرة اخبارها * درسخن آید زمین وخارها)
قیامت کوننده که بر حرکت ایلر حرکت ایلمسی ایله بو زمین که احوال عباده شاهد اولور
انلردن هر نه صادر اولدیسه زمین وخارلر طاعت ومعصیتدن که اول زمین جهرة
وظاهرا خبرلری تحدیث ایلر زمین وخارلر سوزه کلور یعنی زمین واندہ اولان خار وکیاه
جمیعا سوزه کلوب آشکار افصاحتله سویلر نتکیم سوره زلزالده حق تعالی بیورر اذا
زلزلت الارض) اول وقتده که ارض زلزله یه کلوب (زلزالها) زلزله ایلمکلکه که
مقدر اولمشدر ونفخه ثانیده (واخرجت الارض اثقالها) وارض اخراج ایلیه

مافی جوفنده اولان خزاین ودفاین وامواتدن هر نه وار ایسه واثقال ثقلك جمیدر
ثقل متاع بیته دیرلر واخراجك ارضه اسنادی اسناد مجاز یدر (وقال الانسان
مالها) منکران وکافران دیرلر که نولدی بو یره که بو له زلزله شدیده ایدر دیه لر
انساندن مراد کافران ومنکراندر والا مؤمنلر حرکت وزلزله ایلدیکی (یومئذ تحدث
اخبارها) کونده خبرلرنی تحدیث ایده یعنی اوزرنده هر نه کار وکردار اولدیسه
باذن الله کفتاره کلوب خبرلر ویره یومئذ اذادن بدلدر فعل ناصبی تحدثدر و تحدث
مفعول اولی محذوفدر تقدیری تحدث الخلق اخبارها دیمکدر (بان ربك اوحی لها)
یعنی تحدیث ایدر اول یر خبرلرنی ربکك اکا وحی سببیله حضرت خداوندکار زمینه
وضع جبین ایدوب ساجد اولدیغم انکیچوندر که روز قیامتده بکا شاهد اوله دیرلر اما
فلاسفه جماداتك نطق ظاهرین انکار ایدوب بو شناو آیتلری تأویل ایدوب بوندن
مراد لسان حالله تحدیث اخباردر دیرلر (نعوذ بالله من هذا الزعم ﴿ مثنوی ﴾
فلسفی منکر شود در فکر وظن * کو برو سر را بران دیوار زن) فلسفی منکر اولور
فکرده وظنده یعنی فلاسفه مذهبنده اولنلر جوامدك نطق ایلمسنه باطل فکر
وفاسد ظن ایلملرنده منکر اولورلر فلسفی به بانکی یوری اول دیوار اوزره اوردی
﴿ مثنوی ﴾ نطق آب ونطق خاك ونطق کل * هست محسوس حواس اهل
دل) ابك نطقی وخاکك نطقی وکلك نطقی حسلرینك محسوسیدر که اهل دل
اولنلر جمادات ونباتاتك نطق وتسبیحن حواس حقیقت بیله احساس وادراك
ایلرلر نتکیم جلد ثالثده دخی مارکیر حکایتنده بورایه مناسب اولان دلایل ذکر
اولنمشدر ﴿ مثنوی ﴾ فلسفی کو منکر حنانه است * از حواس اولیا بیکانه
است) فلسفی که او حنانه یه منکردر اول فلسفی اولیاء عظامك حواسندن بیکانه در
بونلرك مشاهده ایلدیکی معانی واسرارندن بی بهره ومحرومدر ﴿ مثنوی ﴾
کو بدو که پرتو سودای خلق * بس خیالات آوردد در رای خلق) اول
فلسفی دیر که خلقك سوداسنك پرتو واثری خلقك رای وفکرینه چوق
خیالات کتورر کانه بو فرقۀ ضلالت کیش جماداتك نطق وتسبیحنه
اقرار ایلین مؤمنلری وانك مشاهده سنه واصل اولان اولیای عظامی سودا
امزاج اولان خلقك منزله سنه تنزیل ایدوب نطق جماداته متعلق بونلردن
بر قول استماع ایلدکده آنی خیالات سوداویه دن حاصل اولدی زعم ایدوب
بو کونه اعتقاد سوادنك غلبه واثرندن حاصل اولان خیالاتدر دیرلر و بو سودانك اثری
و پرتوی خلقك قلبنه بو کونه خیالاتی چوق کتورر دیو دیرلر ﴿ مثنوی ﴾
بلکه عکس آن فساد وکفر او * این خیال منکری را زد برو) بلکه انك اول فساد

وكفرنك عكسى بو منكرلك خيالنى انك اوزرينه اوردى وانى آيات واخبار ومشاهدهٔ
كبارله مثبت اولان ممنانك انكار ونفى ايلسى مرتبه سنه ايركوردى ﴿ مثنوى ﴾
فلسفى مر ديورا منكر شود * درهمان دم سخرهٔ ديوى بود * كرنه ديدى ديورا
خودرا ببين * بى جنون نبود كبودى برجبين) فلسفى جنه منكر اوارهم اول
دمده شيطانك سخره ومغاوبى اولور نتكيم بو بحث بو كتابك اولنه قريب ذكر دانش
خر كرش يوردقلرى محلده خارخار وحيها ووسوسه بيتنده ايراد اولندى انده طلب اولنه
معنى بيت ثانى فلاسفه مذهبنده اولنلره دى كه اكر سن شيطانى كورمدكسه اى بى
عقل كنديكى كور كه اول سنده اولان كفر وانكار شيطانك وسوسه واضلالنه دلالت
ايدر جبين اوزره كبودلك جنونسز اولمز يعنى جبين اوزره اولان كبودلك جنو ن
وسفاهته شهادت ايلر نتكيم بر كمسه نك جبينده كوك رنك اولسه سفاهت وجنوندندر
بو بيتده جنوندن مراد صرع حالنده مس جندن حاصل اولان جنون اولوب
وناصيه اوزره اولان كبودن مراد مصروعك روى جبينده باشنى طاشه اورمقدن
حاصل اولان كبودلك اولسه دخى اولى اولور وفلسفى اولنه على كلا التقديرين
توبيخ وتعريض قيلورلر فافهم ﴿ مثنوى ﴾ هركه رادر دل شك وپيچانيست *
درجهان اوفلسفى پنهانيست) هرشول كمسه نك كه قلبنده شك وپيچانى واردر يعنى
نطق جاداته وتكلم نباتاته درونده اعتقادى اولميوب كمان واعوجاج اوزره در
جهانده اول كمسه پنهانى فلسفيدر اكرچه اهل سنت والجماعة شكلنده ايسه ده قچن
نطق جاداتى مشاهده قيلان اصحاب شهود وياخود انلرك مشاهده سنه معتقد
اولان مؤمنين نطق وتسبيح جاداته متعلق كلام سويلسه لر ﴿ مثنوى ﴾ مى نمايد
اعتقاد وكاه كاه * آن رك فلسف كند رويش سياه) فلسفى مشرب اولان كاه كاه
بونلره موافقةً اعتقاد كوسترر واول فلسفيانه طمرى عاقبت انك يوزنى سياه ايلر
يعنى فلسفيلك طمرى انده حركت ايلدكده درحال انكارى مشعر كلام ايليوب
انك تسبيح جادات خصوصنده اولان اعتقادنى تباه وعارفلر قتنده روينى
سياه ايلر ﴿ مثنوى ﴾ الحذراى مؤمنان كان درشماست * درشما بس عالم بى
منتهاست) حذر ايليكز اى مؤمنلر كه اول سزده واردر يعنى فلسفيلك مشربى و بعض
فرق ضاله مذهبنه موافق خوى وخصلت سزك درونكزده موجوددر سزك وجود
كزده نهايتسز چوق عالم واردر ﴿ مثنوى ﴾ جمله هفتاد ودو ملت در تو ست *
وه كه روزى آن برارد از تو دست) جمله يتمش ايكى ملت سنده در زيرا نفس انسانى
مادامكه علم وعرفانده كمال مرتبه سن بوليه وانبيا عليهم السلام واولياى عظامك
مشاهده سندن وعلمندن حظ ونصيب المية البته هفتاد ودو ملتدن بر ملته مائل اولور
واعتقادى وعقلنك ادركى اول مذهبه موافق كاور واه كه بر كون اول سندن

ال يوقرى كتورر يعنى اول مذاهبدن نيجه مذهب اوزره اعتقاد قيلديغك واول
ملل مختلفه نك صفاتيله متصف اولديغك سرايز وضمايرك آشكاره اولديغى كونده
سندن ظهوره كلور وسنك اول ملته موافق اولان اعتقاد وخويك عاقبت سنى
رسواى قيلور ﴿ مثنوى ﴾ هركه اورا برك ان ايمان بود * همچو برك از بيم آن
لرزان بود) هرشول كمسه ايچونكه اول ايمان بركى اوله يعنى يوم جزاده سرايز
وضمايرك ظهور ايلسنه ايمان اوراقى اوله بيرق كبى اول قورقودن لرزان اولور
يعنى باطننده اولان سرايز وضمايرك يوم تبلى السرائرده ظهور ايلمسى خوفندن
بيرق كبى دتريجى اولور واضطراب قيلور ﴿ مثنوى ﴾ بر بليس وديوزان
خندا بدهٔ * كه تو خودرا نيك مردم ديدهٔ) اى نفسندن غافل ابليس وديو
اوزره اول سيبدن كولمشسكه سن كنديكى ايو وصالح كمسه كورمشسن ﴿ مثنوى ﴾
چون كند جان باز كونه پوستين * چند واويلى برآيد زاهل دين) چونكه جان
كوركى ترس ايده يعنى جان درونى وضميرنى اظهار ايليه ودروند ه اولان عقايد
وصفاتى ظهوره وعيانه كله اهل ديندن چوق واويلا وواحسرتا يوقرو كلور
يعنى چوق كمسه لر كنديلرينى بو دنياده اهل دين زعم ايليوب طريق
حقده يزديوا اعتقاد ايلرلردى بعث اولنوب يوم جزاده سرايز وضمايرظهوره كلدكده
بونلرك كذبى آشكاره اوله وبرشئ اوزره اولمدقلرى ظهوره كله كما قال الله تعالى
فى سورة المجادلة (يوم يبعثهم الله جميعا فيحلفون له كما يحلفون لكم ويحسبون انهم على شئ
الا انهم هم الكاذبون ﴿ مثنوى ﴾ بردكان هرزرنما خندان شدست * زانكه
سنك امتحان پنهان شدست) دكان اوزره هر زر كوستريجى خندان اولمشدر زيرا كه
امتحان طاشيكه مراد محكدر پنهان اولمشدر مراد شول كندوبى زرخالص كبى
صافى اولمش زعم ايلين مزخرفلردر كه برمقدار صلاح وطاعت ايلمك كنديلره ميسر
اولديغى كبى اصلاح نفس ايلدم ديو كنديه برزعم حاصل اولوب واصلاح نفس
ايلمكدن كنديه فراغت كلوب غيريلرك اصلاحنه سعى قيلورلر امادار الضرب حقيقته
واردقده وامتحان الهى ظاهر اولدقده انك سوء حالى كنديه آشكاره اولور واول
زمانده بيلور كه كندى هيچ برشئ دكل ايمش پس يوم جزاده اكثر كمسه نك رسواى
اولسى وعيوبنى ظهوره كلسى مقرر اولجق انك سرنه چاره الآن و بو دنياده ستار العيوب
اولان حق تعالى حضرتلرينه دعا وتضرع ايلمك ايديكنى تعليم ايدوب تضرع ودعايه
شروع بيوررلر ﴿ مثنوى ﴾ پرده اى ستار از ما بر مكير * باش اندر امتحان ما را مجير)
اى ستار العيوب واى غفار الذنوب بزدن پرده يى رفع ايلمه يوم امتحانده بزه امان
ويريجى وحفظ ايديجى اول بعد التضرع والدعا بنه صدده شروع ايدوب بيوررلر
﴿ مثنوى ﴾ قلب پهلوى زند با زر بشب * انتظار روزمى دارد ذهب) قلب

اولان آلتون کبچه ایله زره پهلواورر یعنی بودنیا کیجه سنده قلب زراندود مثابه سنده اولان مزور ومزخرفلر خالص ومخلص اولان کیسه‌لرله همسرلك و برابرلك دعواسن ایلرلر آلتون روزه انتظار طوتر یعنی ذهب خالص کبی اولان صافی درون روزقیامته منتظر اولور ﴿ مثنوی ﴾ باز بان حال زر کوید که باش * ای مزور تابرآید روز فاش) آلتون زبان حالله قلب اولان مزوره دیر که صبرایله ای مزور تاکم روزقیامت آشکاره کله وفاش اوله ﴿ مثنوی ﴾ صدهزاران سال ابلیس لعین * بود زابدال وامیرالمؤمنین) نیچه یوز بیك ییل لعین اولان ابلیس ابدالدن اولدی وامیر المؤمنیندن اولدی یعنی مقربیندن ومؤمن اولان ملائکه یه امیر اولدی ﴿ مثنوی ﴾ پنجه زدبا آدم ازنازی که داشت * کشت رسواهمچوسرکین وقت چاشت) شول برنازدن که طوتدی آدم علیه السلام حضرتلرینه اول اجلدن پنجه اوردی ومقابله قیلدی رسوای اولدی وقت چاشتده سرکین رسوای اولدیغی کبی که حرارت آفتابله نجاستك قباحت وفضاحتی زیاده آشکاره اولور پس بومناسبتله بلعم بن باعورك حکایتنه شروع ایدوب بیوررلر

﴿ دعا کردن بلعم باعور که موسی علیه السلام وقومش را از ین شهر که حصار داده اند بی مراد باز کردان ومستجاب شدن دعای او ﴾

﴿ مثنوی ﴾ بلعم باعوررا خلق جهان * سغبه شدمانند عیسیٰ زمان) بلعم بن باعوره جهانك خلقی سغبه ومغلوب اولوب زمانك عیساسنه مغلوب اولدقلری کبی ﴿ مثنوی ﴾ سجده ناوردندکس رادون او * صحت رنجور بودافسون او) اول زمانك خلقی اندن غیری کیمسه یه سجده کتورمدیلر انك افسونی رنجورن صحتی ایدی ﴿ مثنوی ﴾ پنجه زدباموسی ازکبروکمال * آنچنان شد که شنیدستی توحال) کبروکمالندن حضرت موسی علیه السلامه پنجه اوردی بلعم انجلین اولدیکه سن انك حالنی وقصه سنی اشتدك که ایماندن بری اولدی وکفروشقا اوزره اولدی تکیم حق تعالی حضرتلری سوره اعرافده انك حالندن خبر قیلدی وحضرت نبی علیه السلامه خطابا بیوردی (واتل علیهم نبأ الذی آتیناه آیاتنا فانسلخ منها فاتبعه الشیطان فکان من الغاوین ﴿ مثنوی ﴾ صدهزار ابلیس و بلعم در جهان * همچنین بودست پیدا ونهان) جهانده یوز بیك ابلیس و بلعم اشکاره ونهان بویله اولمشدر نهایت مافی الباب ﴿ مثنوی ﴾ این دورامشهور کردانیداله * تاکه باشداین دو بر باقی کواه) خدای تعالی بوایکیسنی مشهور ایلدی تا بوایکیسی باقیسنه شاهد اوله ﴿ مثنوی ﴾ این دودزدآو یخت بردار بلند * ورنه اندرقهر بس دزدان بدند) مثلا بوایکی خرسزی خدای تعالی بوکسك دار اوزره اصدی یوخسه قهر الهیده چوق دزدلر اولدیلر ﴿ مثنوی ﴾ این دورا پرچم بسوی شهر برد * کشتکان

قهررا نتوان شمرد) عالمیانه عبرت ایچون بوایکیسنك پرچم وسیاستنی شهر جانبنه ایلتدی پرچم سیاستدن کنایه در والا قهر الهینك کشته‌لرینی صایمق ممکن دکلدر زیرا علمادن وفضلادن وعبادوصلحادن چوق کیسه‌لر علم وعبادتلرینه مغرور ومعجب اولوب یاعصیان قیلدقلری واسطه ایله ویاخود مقبولان الهیدن برینه معارضه ومقابله ایلدکلری سببله ایمان واسلامدن چیقوب سوء خاتمه اوزره جان ویرمشلردر وکفرله بوعالمدن کوچوب جهنمه کتمشلردر نعوذبالله من شرذلك ﴿ مثنوی ﴾ نازنینی تو ولی در حدخویش * الله الله پامنه ازحدبیش) ای علم وعملنه مغرور اولان فرض ایده لم سن نازنین سن ولیکن کندی حد ومرتبه کده اللهدن قورق کندی حدکدن زیاده آیاق قومه وطورکدن تعدی قیلمه (کماقال علیه السلام رحم الله امرأ عرف قدره ولم یتعد طوره ﴿ مثنوی ﴾ کرزنی برنازنین ترازخودت * درتك هفتم زمین زیرآردت) اکر کندکدن نازنینترکه پنجه اوزه سن ومعارضه ومقابله قیله سن سنی یدنجی یرك قعرنه آشغه کتورر ﴿ مثنوی ﴾ قصه عاد وثموداز بهرچیست * تابدانی کانبیاراناز کیست) عادوثمودك قصه سی نه ایچوندر تابیله سنکه انبیا علیهم السلامك وخلفاء اصفیانك دخی نازکی ولطافتی واردر انلرك دخی اضدادی ثمود وعاد قومی کبی سوء خاتمه ایله هلاك اولملری مقرردر ﴿ مثنوی ﴾ این نشان خسف وقذف وصاعقه * شدبیان عزنفس ناطقه) بوخسف وقذف وصاعقه نك نشانی نفس ناطقه نك عزتنك بیانی اولدی یعنی بوقدر قهر وعذابك نزولی نفس ناطقه صاحبلرینك عندالله اولان عزتنی وعلو شاننی بیان ایدیجی اولدی خسف قارونه وقومنه کوره در قذف قوم لوطه واصحاب فیله کوره در صاعقه قوم ثموده کوره در که صیحهٔ جبریل ایله هلاك اولمشلردر ﴿ مثنوی ﴾ جمله حیوانرا پی انسان بکش * جمله انسانرا بکش از بهر هش) جمله انسانی حیواندن اوتری اولدر یعنی اکر فرضی انساندن اوتری جمله حیوانی اولدرمك بالضرور لازم کلسه جائزدر یاخود معنی اولدر که مستحق اولان حیوانك جمله سنی انساندن اوتری اولدر که هیچ باس یوقدر که انسان ایچون انك اولدرلمسی جائزدر جمله انسانی هشدن اوتری اولدر یعنی اولدرمکه مستحق اولان انسانك جمیعسنی هشدن اوتری قتل ایله جائز وحلالدر که شرعا قتلی واجب اولنی اولدرمك خیرمحضدر صاحب هشه تابع اولان مؤمنلر بوحکمده داخل اولمز پس هشی تفسیر ایدوب بیوررلر ﴿ مثنوی ﴾ هش چه باشدعقل کل هوشمند * هوش جزوی هش بوداماتژند) هش نه اوله هوشمندك عقل کلیدر که مراد عقل معاددر هوش جزوی هوشدر اما نژند وضعیفدر هوش جزویدن مراد عقل معاشدر ﴿ مثنوی ﴾ جمله حیوانات وحشی زآدمی * باشداز حیوان انسی درکی)

آدمیدن وحشی اولان حیواناتك جملەسی آدمی یه انیس اولان حیواندن نقصانده در حیوان وحشیدن حیوان انسینك مرتبەسی اعلادر انسانه انیس اولدیغی اعتباریله ﴿ مثنوی ﴾ خون آنها خلق را باشد سبیل * زانکه وحشی اند از عقل جلیل) حیوانات وحشینك خونی خلقه سبیل اولدی انلری ناسه صید ایلیوب اولدرمکی حق تعالی مباح قیلدی زیرا که جلیل وشریف عقلدن وحشیلردر ﴿ مثنوی ﴾ عزت وحشی بدین افتاد پست * که مر انسانرا مخالف آمدست) وحشی حیواناتك قدر وعزتی بوسبیدن پست وناقص دوشدی زیرا انسانه مخالف کلمشدر ومونس اولمیوب وحشی اولمشدر ﴿ مثنوی ﴾ پس چه عزت باشدت ای نادره * چون شدی تو حمر مستنفره) سورۂ مدثرده اولان آیت کریمه یه اشارتدر (فما لهم عن التذکرة معرضین) جناب رب العباد علی سبیل الاستبعاد بیوررلر که پس بو کافرلر ایچون نه اولمشدر که تذکره دن ونصیحت وموعظه دن اعراض ایلدکلری حالده معرضین حالدر ظرفك تحتنده کی ضمیردن یعنی بونلر ایچون برشیء بو قدر تذکره وموعظه دن (کانهم حمر مستنفرة) کان بونلر شول وحشی مرکبلردر (فرت من قسورة) فرار ایدرلر ارسلاندن ویاخود صیاددن یعنی استماع مواعظ قرآنیه وقبول اجابت دعوت رحمانیه دن بونلر شیر ژیاندن حمارلر فرار ونفار ایلدیکی کبی فرار ایدرلر حضرت خداوندکار قدس الله سره العزیز علی طریق التعمیم جمله یه خطابا کوهر نثار اولورلر که پس ای عجیب کیمسه سکا نه عزت اولور چونکم سن وحشی حمارلر کبی مواعظ اولیای عظام ونصایح اصفیادن فرار ایدیجی اولدك ﴿ مثنوی ﴾ خر نشاید کشت از بهر صلاح * چون شود وحشی شود خونش مباح) خری اولدرمك لایق دکلدر انسانه صالح اولدیغندن اوتری یعنی خدمت ومصلحتی اولدیغندن اوتری خرك قتلی جائز دکلدر چونکم خر انساندن وحشی اوله انك قتلی وخونی مباح اولور نتکیم حمار وحشینك صیدی وقتلی مباحدر ﴿ مثنوی ﴾ کرچه خررا دانش زجر نبود * هیچ معذورش نمی دارد ودود) اکرچه خرك دانش زاجری اولمدی یعنی حمار وحشینك وحشیلکندن منع وزجر ایدیجی علمی اولمدی مع هذا هیچ آنی محبوب اولان خدا معذور طوتمز دانش زجری یوغیکن بیله انك قتلنی حلال قلدی ﴿ مثنوی ﴾ پس چو وحشی شد از ان دم آدمی * کی بود معذور ای یار سمی) فاذا کان کذلك چونکم آدمی اول دمدن وحشی اولدی یعنی کلام الهیدن ودعوت انبیا علیهم السلامدن وارشاد اولیای عظامدن نفرت قیلدی دمدن مراد وحی الهی وکلام نبویدر ای عالی یار نچن معذور اولور که آدمینك دانش زاجری واردر وکلام حق قبول ایلمکه استعدادی وعقل وادراکی واردر سمی عالی معناسنه در ودانش معناسنه دخی کلور ﴿ مثنوی ﴾ لاجرم کفار را شد خون مباح * همچو

وحشی پیش نشاب ورماح) لابد ولا محالة کافرلرك خونی مباح اولدی وحشی کبی اوقلر وسکولر اوکنده نشاب نشابه نك جمعیدر تیر معناسنه در ﴿ مثنوی ﴾ جفت وفرزندانشان جمله سبیل * زانکه بی عقلند مردود وذلیل) انلرك عورتلری وفرزندلری جمیعا سبیل واسیردر زیرا که عقلسزلردر ومردود وذلیللردر علما دیمشلردر که کافرلرك بنده واسیر اولمسی طاعت حقدن امتناع قیلملرینك جزاسیدر چونکم حضرت حقه طوعا عبادت ایلمکدن امتناع ایلدیلر حضرت حق انلره جزادن اوتری بندەسنك بندەسی ایلمکی لایق کوردی ﴿ مثنوی ﴾ باز عقلی کو رمد از عقل عقل * کرد از عقلی بحیوانات نقل) کیروشول بر عقل که عقلك عقلندن نفرت ایده عقل فحواسی اوزره بونلر حیواناتدن اضل واسفل اولدیلر بونلرك مرتبۀ عقلدن مرتبۀ حیوانیتنه تنزل ایلدکلرینه هاروت وماروتی تمثیل ایدوب بیوررلر

﴿ اعتماد کردن هاروت وماروت بر عصمت خویش
وآمیزیٔ اهل دنیا خواستن ودر فتنه افتادن ﴾

﴿ مثنوی ﴾ همچو هاروت وچو ماروت شهیر * از بطر خوردند زهر آلود تیر) مشهور اولان هاروت وماروت کبی یعنی نتکیم هاروت وماروت مرتبۀ اعلادن عالم طبیعته میل ایدوب مرتبۀ اسفله تنزل ایلدیلر بطردن یعنی کبر وغرورلرندن زهر آلود تیر یدیلر یعنی تیر قهر الهی یه هدف اولدیلر ﴿ مثنوی ﴾ اعتمادی بودشان بر قدس خویش * چیست بر شیر اعتماد کاومیش) انلرك کندی قدسنه یعنی نزاهت وطهارتلرینه زیاده اعتمادلری وار ایدی کاومیشك شیر اوزره اعتمادی ندر کاومیشدن مراد مخلوق اولور یعنی مخلوق کندی عقل وقوتنه مغرور اولور شیر قضا اوزره اعتماد ایلمك نیجه لایق وقابلدر کاومیش صوصغرینه دیرلر ﴿ مثنوی ﴾ کرچه او باشاخ صد چاره کند * شاخ شاخش شیر زپاره کند اکرچه کاومیش شاخی ایله کندینه یوز چاره ودرمان ایلرار کاك ارسلان آنی دیلیم دیلیم پاره پاره ایلر ویاخود آنك شاخنك شاخنی پاره پاره ایلر دیمك اولور شاخ بوینوزه دیرلر وبوداغه دخی دیرلر اکر شاخ اول شاخ ثانی یه مضاف اوقورسه ایك بوینوزنك بوداغنی قیرار واکر مضاف اوقمزسه آنی دال بوداق کبی پاره پاره ایلر دیمك اولور ومراد مخلوق کاومیش کبی عقل ورای شاخلریله شیر قضانك دفعنه اکرچه درمان ایلرو کندوبی تمکن اولدیغی مرتبه انکله صیانت قیلرولیکن شیر قضایه مقاومته قادر اولیوب شیر قضای الهی انی استدکدنصکره پاره پاره ایلر دیمك اولور ﴿ مثنوی ﴾ کر شود پر شاخ همچون خار پشت * شیر خواهد کاورا ناچار کشت) کاومیش اکر فی المثل کرپی کبی پر شاخ اوله شیر کاوی ناچار دپلسه کرکدر که اول شاخلرك شیری منع

ایلکه فائده‌سی بوقدر ﴿ مثنوی ﴾ کرچه صرصر بس درختان می کند
* با کیاه تروی احسان می کند) مثلا اکرچه باد صرصر چوق آغاجلری کوکندن
قوپارر تازه وضعیف کیاه اوزره باد صرصر احسان ایلر ﴿ مثنوی ﴾ برضعیفی
کیاه آن باد تند * رحم کردای دل نوازی قوت مند) اول تند وقوی اولان
ریح عاصف کیاهك ضعیفلکی اوزره رحم ایلدی دل‌سن قوت وقدرتدن لاف ایله
بوجمله قضاء الهی و قهر ربانینك اغنیا واقویا اولان کسه‌لر نقمت و شدت
اوزره اولوب ضعفا وفقرا اوزره کاه کاه ملایمت و لطیف اوزره اولدیغنه تمثیل
اولور و بو بیتلر دخی بو مضمونی تأییداچون مثل موقعنده ایراد ایدوب بیوررلر
﴿ مثنوی ﴾ تیشه را زانبوهی شاخ ودرخت * کی هراس آید ببرد لخت لخت *
لیك بر برکی نکو بدخویش را * جز که بر نیشی نکو بدنیش را) کسره شاخ ودرختك
کثرت و جمعیتندن قچن خوف کلور بلکه شاخ ودرختی کسره پاره پاره ایدوب
کسر لیکن برك ضعیف اوزره کندویی دوکز واورمز زیرا انی قیرمق ایچون
دوزلمشدر نیشتر کبی تیزلك ایلیندن غیری‌یه اورمز ودوکز بو کنایه‌در تیشهٔ
غضب اللهك زخمی نیشتر کبی تیزومودی اولنلره طوقنمسندن وفقرا وضعفایه لینت
ورفقت قیلمسندن کما قال ابن الفارض قدس الله سره (متی عصفت ریح الولا قصفت
اخا * غناء ولو بالفقر هبت لربت ﴿ مثنوی ﴾ شعله را زانبوهی هیزم چه غم *
کی رمد قصاب ازخیل غنم) مثلا شعلهٔ آتش هیزمك کثرتندن نه غم غنمك کثرتندن
قصاب قچن اورکر یعنی اصحاب قوت وقدرت وارباب شوکت و مکنت شعلهٔ
قهر وغضبه نسبت حطب وقصاب قضایه نسبت کوسفند کبیدر شعله هیزمدن
غم چکمدیکی کبی وقصاب غنمدن اورکمدیکی کبی قصاب قضا دخی وفرت وکثرت
اغنیا واقویادن اورکیوب غم چکمز ﴿ مثنوی ﴾ پیش معنی چیست صورت
بس زبون * چرخ را معنیش می دارد نکون) معنی قتنده صورتندر زیاده زبون
ولاشیدر چرخی انك معناسی نکون طوتر معنیشده اولان ضمیر چرخه عائددر یعنی
چرخك کندی جرمنده مدبر اولان معناسی سر نکون طوتر وانك وجودنده تدبیر
وتصرف ایدر ﴿ مثنوی ﴾ تو قیاس ازچرخ دولابی بکیر * کردشش
ازکیست از عقل مشیر) دولاب کبی اولان چرخدن قیاس طوتکه بو عظمت
ورفعتله انك کردش وحرکتی کیمدندر مشیر اولان عقلدندر یعنی هر بر فلکك
کندی جرمنده ونفسنده مدبر اولان عقلدندر که هر فلکك عقلی اول فلکك
معناسی اولور و بوجمله‌نك معناسی حضرت خدای تعالی اولور ﴿ مثنوی ﴾
کردش این قالب همچون سپر * هست ازروح مستر ای پسر) بو سپر کبی قالبك
کردش وحرکتی مستر اولان روحدندر ای اوغل که هر کسك جسمنده مدبر ومتصرف

اولان عقل وروحیدر که اول جسمك اول معناسیدر و جسم انك صورتیدر
﴿ مثنوی ﴾ کردش این باد از معنئ اوست * همچو چرخی کان اسیر آب جوست)
بو بادك کردش واسمسی انك معناسندندر بادك معناسندن مراد عند الحکما عقل
فعالدر که خدای تعالی اول واسطه ایله عناصرك وجودنده تصرف ایلر اما عند
اهل التحقیق خدای تعالیدر که هر شیئك ملکوتی انك ید ارادتنده‌در پس بادك
ملکوتی دخی انك یدنده‌در بادك اسمسی ومنقطع اولمسی وشدت و ملایمت قیلمسی
جمله ارادت حقله در پس بادك معناسی اولور و بو آفاقده اولان باد نفس رحمانی
مثابه‌سنده اولور ولهذا قال علیه السلام (لا تسبوا الریح فانها من روح الله وفی روایة
اخری من نفس الرحمن) مثلا باد برچرخ کبیدر که اول چرخ ایرمق صوینك
اسیریدر یعنی صو جرخده نیجه تصرف ایلرسه بادك معناسی دخی بادده اویله
تصرف ایلر ﴿ مثنوی ﴾ جر ومد ودخل وخرج این نفس * از که باشد جز جان
پر هوس * کاه جیمش میکند که حاء ودال * کاه صلحش میکند کاهی جدال)
هرشیده متصرف اولان معنادر نفس الامرده یعنی عقول و نفوس وافلاك
وانجمده وعناصر اربعه‌ده وموالید ثلاثه‌ده متصرف اولان خدادر عقل وروح
واسطه‌سیله پس نفس انباده بو نفسك جرومدی ودخل وخرجی جان پرهوسدن
غیر کیمدن اولور وجان دخی ارادت وقدرت الهیه ایله تصرف قیلور که امر ربدر
پس امر رب اولان روح سلطانی اول نفسی کاه جیم ایلر وکاه حا ودال ایلر
بو حروف مقطعه‌نك على الانفراد هر بری بر آخر معنایه اشارت ایدر و جمله‌سی
بر بره ترکیب اولدقده بر کونه معنایی دخی دلالت ایدر والاجیم عالم شهادت وجبروتندر
(کما قال الشیخ فی الفتوحات اعلم ان الجیم من عالم الشهادة والجبروت) بو تقدیرجه
معنی روح سلطانی نفس انسانی‌یی کاه جیم ایلر یعنی عالم شهادت وجبروتدن اولان
حرفك سرین سویلر وکاه حا ایلر یعنی عالم غیبدن اولان حرفك سرین سویلر
(کما قال فی الفتوحات اعلم ان الحاء من عالم الغیب (بیت) حاء الحوامیم سر الله
فی السور * اخفی حقیقته عن رؤیة البشر * وکاه دال ایلر یعنی عالم ملك وجبروتدن
اولان حرفك سرین سویلر (کما قال ان الدال من عالم الملك والجبروت) و بو حروفك
اسراری چوقدر انجق بو قدرله اکتفا اولندی پس بو جمله بر بیره کلوب ترکیب اولسه
جدا اولور جدا انکاره دیرلر وقلیل الخیر اولمغه ودخی قلب طار اولمغه دیرلر وکاه اول روح
اول کلامی صلح ایلر وکاهی جدال ایلر یعنی کیف ما یشاء تصرف ایلر ﴿ مثنوی ﴾
که عیش می برد کاهی یسار * که کلستان میکند کاهیش خار) روح اول نفسی
کاهی صاغ وکاهی صول ایلر جان اول نفسی کاهی کلستان کاهی خار ایلر کلستاندن
مراد خوب ولطیف کلمات وخاردن مراد قبیح ونا معقول مقالات اولور

﴿مثنوی﴾ همچنان این بادرا بزدان ما * کرده بد بر عاد همچون اژدها)
انجلاین یعنی بو نفس کبی بو عالمده اسن بادی برم یزدانمز عاد قومی اوزره اژدرها کبی
ایلمش ایدی ﴿مثنوی﴾ باز هم آن بادرا بر مؤمنان * کرده بد صلح ومراعات
وامان) کیرو هم اول بادی مؤمنلر اوزره صلح ورعایت وامان ایلمش ایدی عاد قومنك
اوزرینه اسدکده نقمت وزحمت اولوب مؤمنلر اوزره کلدکده نعمت وراحت
اولوردی نتکیم بر انسانك نفسی عدو اوزره قهر وغضبه متعلق کلام اولور و یار
وآشنا اوزره حیات وصبا کبی صفا وبریجی اولور پس جمیع صور کائناتده موجود
اولان معنادن مرادنه ایدیکنی بیانه شروع ایدوب بیوررلر ﴿مثنوی﴾ کفت
المعنی هو الله شیخ دین * بحر معنیهای رب العالمین) رب العالمینك معنالرینك بحری
اولان شیخ دین معنی همان اول الله در دیدی یعنی اکرمع الواسطه واکر بلا واسطه
بو عالم صورتده متصرف ومتجلی واشیای ظاهرهدن مقصود ومعنی همان الله در
دیمك اولور سروری وشمعی شیخ دیندن مراد صدر الدین قنوی حضرتلریدر دیمشلر
لکن تخصیصه دلیللری یوقدر پس انلرده اولسه قابل ویاخود کبار دن بر آخر
کیمسهده اولسه قابل بلکه شیخ اکبر اولسهده بعید دکلدر زیرا بو مضمون اوزره
انك کلامی چوقدر وصراحة بو المعنی هو الله بوابکی کامك متداول اولان کتابلرنده
یوقدر فافهم ﴿مثنوی﴾ جمله اطباق زمین وآسمان * همچو خاشاکی در آن
بحر روان) زمین آسمانك طبقهلرینك جمعیسی اول بحر روانده بر خاشاك کبیدر بحر
رواندن مراد معنای صورت کائنات اولان حق تعالی حضرتلریدر که جمیع
جانلرك بحری کبیدر زیرا هر روح الهی انك امریدر پس بو صور کائنات اول بحر
روانده فی المثل بر خاشاك کبیدر ﴿مثنوی﴾ حمله هارقص خاشاك اندر آب
* هم ز آب آمد بوقت اضطراب) مثلا خاشاکك رقصی و حملهلری آبده حرکت
واضطراب ایلك وقتده هم آبدن کلدیکه خس وخاشاك مستقلا کندی نفسلرندن
جنبش وحرکت ایلکه اقتدارلری یوقدر بلکه انلرده اولان حرکات وسکنات آبکدر
(وقس علی هذا صور الکائنات واجسام المخلوقات ﴿مثنوی﴾ چونکه ساکن خواهدش
کرد از مرا * سوی ساحل افکند خاشاك را) چونکم صور خاشاکی که مرادن یعنی
جدال وعناد ایلکدن ساکن ایلك استه یه خاشاکی ساحل جانبنه براغور آبدن مقصود
خدای تعالیدر وخاشاکدن مراد مخلوقاتدر زبدهٔ معنی چونکم خدای تعالی صور
کائناتدن بر صورتی ساکن ایلك استسه اول صورتی دریای حیاتدن اخراج ایدوب ساحل
فنا ومماته القا ایلر حتی اول صورت حمله وحرکتدن وسرودهادن کیرو قالوب ساکن اولور
﴿مثنوی﴾ چون کشد از ساحلش در موجکاه * آن کند با او که صرصر با کیاه) چونکم
ساحلدن اول خاشاکی موجکاهه چکه مرادر یادر خاشاکه آب آنی ایلر که صرصر
کیاهه ایلر یعنی چونکم خدای تعالی صور کائناتدن بر صورتی ساحل مماتوفوائدن

دریای حیاته چکسه اول صورته وجسمه اول کاری ایلر که باد صرصر کیاهه ایلر یعنی
باد صرصر کیاهی نه کونه حرکته کتورر سه ونه وجه اوزره اضطرابه یتورر سه
ارادت الهی دخی اول صورته بو یله ایلردیمك اولور ﴿مثنوی﴾ این حدیث آخر ندارد
بازران * جانب هاروت وماروت ای جوان) بو سوز آخر ونهایت طوتمز کیرو
سو ز هاروت وماروت جانبنه ای جوان جواندن مراد حضرت حسام الدین
چلبی اولور که صاحب فتوتدر مشایخ کبار صاحب فتوت اولان فتایه لسان عجم
اوزره جوان دیرلر لسان عرب اوزره فتی تعبیر ایدرلر نتکیم حضرت علی کرم الله
وجهه حقنده لا فتی الا علی دینلمشدر

﴿بقیهٔ قصهٔ هاروت وماروت ونکال وعقوبت ایشان هم در دنیا بچاه بابل﴾

﴿مثنوی﴾ چون کناه وفسق خلقان جهان * می شدی بر هر دو روشن آن زمان)
چونکه جهان خلقلرینك کناه وفسقی هر ایکیسی اوزره اول زمان روشن اولدی
یعنی بنی آدمك اول زمانده که فسق وعصیانی هاروت وماروت اوزره عیان و بیان
اولدی وظهوره کلدی ﴿مثنوی﴾ دست خاییدن کرفتندی ز خشم *
لیك عیب خود ندیدندی بچشم) خشملرندن اللرین چینه‌ك طوتارلردی یعنی بونلر
دخی مرتبهٔ ملکوتده ایکن چونکم انسانك عیوب وعصیانی بونلره ظاهر
وعیان اولدی کال غیظ وغضبلرندن کویا اللرین چینرلردی لیکن
کندیلرك عیبنی چشمله کورمزلردی جملهٔ عیو بدن بری بوایدیکه معیوب
اولانلره مرحمت ایتمیوب طعن وملامت ایلدیلر باخصوصکه بز پاك وطاهرلرز دیو
کندیلرینی بکندیلر ﴿مثنوی﴾ خویش در آینه دید آن زشت مرد * رو بکردانید
از آن وخشم کرد) مثلا اول زشت وقبیح اولان مرد کندیسنی آینهده کوردی
آینهدن یوزینی دوندردی وآینهده اولان شکل قبیحه خشم ایلدی ﴿مثنوی﴾
خویش بین چون از کسی جرمی بدید * آتشی در وی ز دوزخ شد پدید) خودبین
اولان کیمسه چونکم بر کیمسهدن بر عیب کوردی انده دوزخدن بر آتش پیدا
اولدی که اول حمیت نفسانیه وغیرت جسمانیهدر پس اول معجب وخودبینه اکر
بر کیمسه دیسه بو غضب وحمیت مذموم وقبیحدر ﴿مثنوی﴾ حمیت دین
خواند او آن کبر را * ننکرد در خویش نفس کبر را) اول خودبین کبر وغضبنه حمیت
دین او قور کندیسنده اولان کافر نفسه نظر ایلز ﴿مثنوی﴾ حمیت دین را نشان
دیکرست * که از آن آتش جهانی اخضرست) حمیت دینیهنك غیر نشانی واردر
زیرا که اول آتشدن یعنی حمیت دینیهدن جمله جهان اخضر وانوردر اما حمیت
جاهلیهنك شانی ونشانی انسانی خراب و بی حیات قیلمق وخاطر شکن وموذی اولمقدر
پس بونده تنبیه اولدر که اکر حاکم اولنلر واکرامر معروف ونهی منکر قیلنلره حمیت

نفسانیه وغضب جسمانیه دن پرهیز ایلمك لازمدر اکر حمیت وغیرتلری اولورسه ده لله
وفی الله اولمق شرطدر تاکه اهل کبر ومتجبرلر زمره سنه داخل اولمیوب قهر الهیدن
نجات بوله لر پس بو حصه بیانندن قصه بیانه شروع ایدوب بیوررلر ❊ مثنوی ❊
کفت حقشان کر شمار وشکرید ❊ در سیهکاران مغفل منکرید) حق تعالی
حضرتلری بو ایکیسنه خطاب وسائر ملکلره تعریض ایدوب دیدی ای ملکلر
اکرچه سز روشکر سز ونورانیسز مغفل اولان سیاهکارلره یعنی غفلتلنمش کناهکارلره
نظر ایلمکز بو معنی دخی جائز اولور که مغفل سیاهکارلرك صفتی اولمیوب بلکه ملائکه یه
اسناد اولنوب معنی بویله دیمك اوله که ای ملکلر اکر سز نورانی ایسه کز کناهکارلرك
حالنه غفلتلنمش نظر ایلمك یعنی انلر خصوصنده مغفل اولدیغکز حالده ناظر اولمالك
بلکه انلره دیدهٔ انصافله وچشم مرحمتله نظر قیلکز دیمك اولور ❊ مثنوی ❊
شکر کویید ای سپاه وچاکران ❊ رسته اید از شهوت واز چاکران) ای ملکوت
مرتبه سنك سپاهی وای بنم خدمتکارلرم شکر ایلیکز وبکا حمد وثنا سویلیکز شهوتدن
وچاك راندن قورتلمشسز چاك راندن مراد او باق ما بیننده اولان فرجدر
❊ مثنوی ❊ کر ازان معنی نهم من بر شما ❊ مر شمارا بیش نپذیرد سما) اکر اول
آدمیك وجودنده اولان معنادن بن سزك اوزریکزه قورسهم تحقیقا سزی سما
ارتق قبول ایلمز ❊ مثنوی ❊ عصمتی که مر شمارا در تنست ❊ آن ز عکس
عصمت وحفظ منست) شول بر عصمت ونزاهت وقدس وطهارت که سزك
ذاتکزده در اول عصمت وقدس وطهارت بنم عصمتك وقدس وطهارتمك
عکسندندر ❊ المعصوم من عصمه الله ❊ فحواسنجه معصوم اللهك حفظ وعصمت
ایلدیکی کیمسه در اکر خدای تعالی بر کیمسه یی معصوم ایلمزسه ملك دخی اولسه
خطادن خالی اولمز ❊ مثنوی ❊ آن ز من بینید نه از خود هین وهین ❊ تا نچربد
بر شما دیو لعین) آنی بندن کوریکز کندیکزدن کورمکز آکاه اولیکز واکاه اولیکز که
عجب وغرور اکبر کبایردندر تا ملعون شیطان سزك اوزریکزه جرأت ایتمیه وغالب
اولمیه ❊ مثنوی ❊ آنچنانکه کاتب وحی رسول ❊ دید حکمت در خود ونور
اصول) انجلین که رسول علیه السلام حضرتلرینك کاتب وحی کندیسنده حکمتی
ونور اصولی کوردی نور اصولدن مراد وحی الهیدر که اصول دینك نوریدر یعنی
کندی قلبنده اول کاتب وحی الهی حکمت ربانیی کوروب آنی کندی ذاتندن
صاندی واکا مغرور اولدی ❊ مثنوی ❊ خویش را هم صوت مرغان خدا ❊ می شمرد
آن بد صفیری چون صدا) اول کاتب وحی کندیسنی مرغان خدانك هم صوتی صایدی
یعنی کندویی انبیا علیهم السلام ایله هم آواز قیاس ایلدی اول صدا کبی بر صفیر
ایدی یعنی صیادك قوشدلی کبی اولمسی صیادك کندی لسانی اولمیوب انك ذاتنده

نیجه عاریتی ایسه کاتب وحیك جنان ودهاندن ظهوره کلان وحی الهی دخی انده مجرد
صدا کبی بر عاریتی صفیری ایدی ❊ مثنوی ❊ لحن مرغانرا اکر واصف شوی ❊ بر مراد
مرغ کی واقف شوی) ای حکیم عاریتیه مظهر اولان کیمسه مثلا اکر مرغانلرك
لحن وصوتنی وصف ایدیجی اولهسن مرغك مرادی اوزره نیجه‌ن واقف اولورسن
❊ مثنوی ❊ کر بیاموزی صفیر بلبلی ❊ تو چه دانی که چه دارد با کلی)
اکر بلبله منسوب صفیر اوکرنه سن سن نه بیلورسن که اول بلبل بر کل ایله نه کار
طوترو اول بلبل کاه قرشونه دیواوتر ❊ مثنوی ❊ ور بدانی باشد آن هم از کمان ❊
چون ز لب جنبان کمانهای کران) فرضی اکر بیله سن او هم کمان وظندن اولور
یقیندن ومشاهده جهتندن اولمز مثلا صاغرلرك لب جنبان اولان کیمسه دن کمانلری
کبی یعنی بر نیجه کیمسه تحریك لب ایلسه لر وبر بریله سوز سویلسه لر بر نیجه صممه مبتلا
اولان صاغرلر اول مجلسده اولسه انلرك دوداقلرینك حرکت ایلمسندن صاغرلر نه
کونه ظن وقیاس ایلرلرسه سندخی طیورك آوازنی اویله بیلورسن وکذلك طیور الهی
اولان انبیا علیهم السلام واولیای عظامك کلماتنی انلر کبی فهم قیلورسن نتکیم
بو حکایه ده واقع اولان صاغر بیمارك کفتارنی کندی عقلی اوزره درست
قیاس ایلدم دیوب برعکس اولمسندن معلوم ایدینورسن

❊ بعیادت رفتن کر بر همسایهٔ رنجور خویش ❊

❊ مثنوی ❊ آن کری را کفت افزون مایهٔ ❊ که ترا رنجور شد همسایهٔ)
بر زیاده سرمایه لی کیمسه اول بر صاغره دیدیکه سنك قوکشك خسته اولدی
❊ مثنوی ❊ کفت با خود کر که با کوش کران ❊ من چه دریابم ز کفت آن جوان)
کر کندیسنه ایتدیکه صاغر قولغله بن اول مریض جوانك سوزندن نه بهره الورم
❊ مثنوی ❊ خاصه رنجور وضعیف آواز شد ❊ لیك باید رفت آنجا نیست بد)
علی الخصوص اول کیمسه رنجور وضعیف آواز اولدی ولیکن اول مریض
اولدیغی مکانه عیادت ایچون کتمك کرك لابد یعنی بلا مفارقة ومجادلة ❊ مثنوی ❊
چون ببینم کان لبش جنبان شود ❊ من قیاسی کیرم آنرا هم ز خود) صاغر ایتدی چونکم
کورمکه اول خسته نك لبی متحرك اوله بن کندمدن اول لبك حرکتنی هم قیاس طوتم
❊ مثنوی ❊ چون بکویم چونی ای محنت کشم ❊ او بخواهد کفت نیکم یا خوشم)
چونکم بن اول خسته یه دیم ای بنم محنت چکیجی همسایه‌م نیجه سن او خسته یا ایوم
ویا خوشم دیسه کرکدر ❊ مثنوی ❊ من بکویم شکر چه خوردی ابا ❊ او بکوید
شربتی یا ماش با) بن شکر والحمد لله دیم اندنصکره نه شوربا سی ییرسن اول مریض
دیر بر شربت ویاخود ماش بایرم ماش بامرجمك شوربا سیدر بعض نسخه ده
ماست با واقع اولمشدر یوغرتلی شوربا دیمك اولور ❊ مثنوی ❊ من بکویم صح

نوشت كبست آن * ازطبيبان پيش تو كويد فلان) بن اول مريضه صحت اولسون
سكانوش اولسون ديرم اندنصكره كيدراول طبيبلردن سنك اوككه كاوراول خسته
دير فلاندر ❊ مثنوی ❊ من بكويم بس مبارك پاست او * چونكه او آمد شود كارت نكو) بن
اكا ديرم اوطبيب زياده مبارك قدمدر چونكم اوطبيب كلدي سنك كارك ايو اولور
❊ مثنوی ❊ پاى اورا آزموديستيم ما * هر بجا مى شد شود حاجت روا) بز آنك اياغني
صنه مشدر وتجربه قيلمشزدر هر قنده كندي ايسه حاجت روا اولور ❊ مثنوی ❊
اين جوابات قياسي راست كرد * پيش آن رنجور شدان نيك مرد) صاغر بو قياسه منسوب
اولان جوابلري قلبنده راست ومحكم ايلدي اول نيك مرد اول مريضك قتنه كندي
چونكم اول صاغر مريضه كلوب ملاقي اولدي ❊ مثنوی ❊ كفت چونى
كفت مردم كفت شكر * شداز بن رنجور پر آزار ونكر) اكا ديدي نيجه سن خسته
ايدي اولدم صاغر ايدي شكر الحمد لله رنجور بو سوزدن بيزار ولدي و پر انكار
اولدي ❊ مثنوی ❊ كين چه شكرست او مكر با ما بدست * كرقياسي كرد و آن
كژ آمدست) بو بله ديوكه بونه شكردر وارايسه او بزمله مكر بد وضددر صاغر
برقياس ايلدي اوقياسي كژ وبرعكس كلمشدر ❊ مثنوی ❊ بعد از آن كفتش چه
خوردي كفت زهر * كفت نوشت بادافزون كشت قهر) اندنصكره صاغر مريضه
ايتدي سكانوش اولسون نه ييدك مريض زياده بحضور اولديغندن زهر ييدم
ديدي صاغر مريضه ايتدي سكانوش اولسون مريضك قهري زياده اولدي
❊ مثنوی ❊ بعد از آن كفت از طبيبان كيست او * كه همى آيد بچاره پيش تو)
اندنصكره صاغر مريضه ايتدي طبيبلردن كيدراوكه سنك قتنكه علاج ايتمكدن
اوتري كلور ❊ مثنوی ❊ كفت عزرائيل مى آيد برو * كفت پايش بس مبارك
شادشو) مريض زياده غضبندن عزرائيل كلور يوري ديدي صاغر مريضه ايتدي
انك قدمي زياده مباركدر شاد اول ديدي ❊ مثنوی ❊ كربرون آمد بكفت
او شادمان * شكر كش كردم مراعات اين زمان) صاغر خسته نك قتندن طشره
كلدي اول صاغر كنديسنه شادمان اولديغي حالده ديدي شكركه اول مريضه
بوزمان رعايت ايلدم وانك خاطرن اله الدم ❊ مثنوی ❊ كفت رنجور اين عدو جان
ماست * ماندانستيم كوكان جفاست) رنجور كنديسنه ايتدي بو همسايه بزم
جانمزك دشمنيدر بزبيلدك كه اول همسايه جفا معدنيدر ❊ مثنوی ❊ خاطر
رنجور جويان صد سقط * تاكه پيغامش كند از هر نمط) مريضك خاطري يوز
سقط ديلجي يعني نامعقول ونامشروع استيجي تاكه هر نوعدن اكا خبر ايليه يعني
كوناكون خاطر شكن صاغره سوز سويليه ❊ مثنوی ❊ چون كسى * كوخورده
باشد آش بد * مى بشوراند دلش تاقى كند) مثلا چون بر كيمسه برامز وضررلو آش يمش
اوله اول آش بد اول كيمسه نك كوكلني بولاندرر تاقى ايلر وهضم ايتميوب آني دهاندن

اخراج ايلر بومناسبتله كظم غيظ ايتمكه وتحمل وتصبر سمتنه كتمكه ارشاد بيوروب
ديرلر ❊ مثنوی ❊ كظم غيظ اينست اى ارقي مكن * تابيابى در جزا شيرين سخن)
كظم غيظ يعني غضبني يودن قوللري حقنده حق تعالى سورهٔ آل عمرانده
بيوررلر كه (الذين ينفقون في السراء والضراء والكاظمين الغيظ والعافين
عن الناس والله يحب المحسنين * يعني اول جنت كه انك عرضي سموات
وارضدر اموالني سراده وضراده انفاق ايلين متقيلر ايچون اعداد اولنمش
دخي حين غضبده غضبني يودوب صبر ايدنلر ايچره ودخي ناسدن عفو ايلينلر
ايچون اعداد اولنمشدر الله تعالى محسن اولنلري سور عن ابي هريرة رضي الله عنه
قال عليه الصلوة والسلام من كظم غيظا وهو يقدر على انفاذه ملأ الله قلبه امنا
وايمانا) پس حضرت خداوندكار بيوررلر چون درون آتش غضبله غليان وفوران
ايلسه كظم غيظ اولدركه اول حينده اول غضب وخشمي في الله وخشم وغضبه
متعلق سوز سويلمه تاامن وايمان ايله طوله سن وجزاسنده الله دن ومغضوب عليه
اولان كيمسه دن شيرين سخن بوله سن ❊ مثنوی ❊ چون بودش صبرمى پيچيد او
كين سك زن روسبى حيز كو) صاغرك سوزلرينه چونكم رنجورك صبري اولمدي
اول سوزلردن طارلدي بو بله ديوكه بو حيز قحبه عورتلو كلب قني ❊ مثنوی ❊
تا بريزم بروى آنچه كفته بود * كان زمان شير ضميرم خفته بود) تا اول نسنه بي كه
بكا مرض حالنده ديمش ايدي انك اوزرينه دوكم يعني سوزلرينه كوره جواب ويرم
زيرا اول زمان بنم ضميرم شيري او يومش ايدي اكا جواب ويرمكه ولج ايلمكه اول
اجلدن طاقتم اولمدي ❊ مثنوی ❊ چون عيادت بهر دل آراميست * اين عيادت
نيست دشمن كاميست) چونكم عيادت دل آراملقدن اوتري وتسليهٔ قلبدن اوتريدر
بو عيادت دكلدر دشمن كاملقدر دشمن كامي دشمن مرادلولق ديمكدر مقصود اول بني
تسليه ايتمك ايچون وخاطرم صورمق ايچون كلمدي بلكه بني بو حالت مرضده كوروب
مرادي حاصل اولمقدر ديو سوء ظن ايلدي ❊ مثنوی ❊ تابيند دشمن خود در ازار *
تابكيرد خاطر زشتش قرار) تاكنديسنك دشمني نزار وضعيف كوره تا انك زشت خاطري
قرار طوته ❊ مثنوی ❊ بس كسان كايشان زطاعت كرهند * دل برضوان
وثواب آن نهند) چوق كيمسه كه انلر طاعتدن اكراه واعراض ايديجيلردر بو معنى بعض
نسخه ده مكره واقع اولديغي اوزره در اما اكثر واضح اولان نسخه لرده كره واقع اولمشدر
بو تقدير اوزره معنى چوق كيمسه لر كه انلر طاعت حقدن كراهلردر زيرا قلبي رضوانه
واول خدانك ثوابنه قورلر ثواب انده ضمير طاعته راجع اولسه ده جائزدر ورضواندن
مراد خازن جنت اولان يعني انك حفظنده اولان جنتدر بو تقدير اوزره معنى چوق
كيمسه لر طاعتدن كراه اولمشلردر زيرا انكچونكه قلبي جنته واول طاعتك اجروثوابنه

قودیلر پس عملاری خالصا لوجه الله اولمدیغنه بناء عبادتدن کراه اولمش اولورلر
نتکیم (فمن کان یرجو لقاء ربه فلیعمل عملا صالحا ولایشرك بعبادة ربه احدا)
آیت کریمه‌سنده بیضاوی (ولا یشرك بعبادة ربه احدا) قولنی یان ریا ایله
او یطلب منه اجرا دیمکله تفسیر ایلر پس معلوم اولدیکه طاعت وعبادتی جنت
واجرت ایچون قیلمق کراه اولمغی مستلزم اولور ﴿ مثنوی ﴾ خود حقیقت
معصیت باشد خفی * بس کدر کانرا تو پنداری صفی) ریا ایله اولان واجر
وثواب ایچون اولان طاعت خود حقیقتده خفی معصیتدر زیرا ریا شرك خفیدر
وکذلك اجر وثواب ایچون اولان طاعت دخی شرك خفیدن خالی دکلدر
چوقی کدر وتیره که آنی سن صافی صنورسن ﴿ مثنوی ﴾ همچو آن کرکه
همی بنداشتست * کونکو بی کرد وآن برعکس جست) اول صاغر کبی ظن
ایلمشدر که اوصاغر ایولك ایلدی واوعکس اوزره صیچرادی یعنی ظن وقیاسنك
عکسی واقع اولدی ﴿ مثنوی ﴾ اونشسته خوش که خدمت کرده ام * حق
همسایه بجا آورده ام) اوصاغر خوش اوترمشکه خدمت ایلمشم همسایه‌نك
حقنی یرینه کتورمشم اما خبری یوقکه ﴿ مثنوی ﴾ بهر خود او آتشی
افروختست * دردل رنجور وخود را سوختست) کندیدن اوتری اوصاغر برآتش
یاقشدرر نجورك کوکلنده وکندوبی اول آتشله یاقشدر اهل ریا دخی طاعت
وعبادت ایلدم دیو قیاس ایدرلر خبرلری یوقکه کندیلر ایچون برآتش
شعله لندرمشلر وعاقبت کندیلرنی اول آتش ایچره سوخته قیلمشلردر زیرا
ریا ایله اولان طاعتك نتیجه‌سی نار جحیم اولمق مقرردر ﴿ مثنوی ﴾ فاتقوا النار
التی اوقدتموا * انکم فی المعصیة ازددتموا) فاتقوا پس اتقا و پرهیز ایلیك النار التی
شول آتشدنکه اوقدتموا انی ایقاد ایدوب اشتعال ایلدیکز خطا وعصیان سببیله
انکم تحقیقا سز فی المعصیة کناهلرده ازددتموا ازدیاد ایلدکز ﴿ مثنوی ﴾
کفت پیغمبر بیك صاحب ریا * صل انك لم تصل یافتی) روایت اولنورکه
صاحب زیادن برکیمسه قالقوب نماز قیلدی بعد الفراغ حضرت رسول اکرم
صلی الله علیه وسلم اکا قم صل فانك لم تصل بیوردی اول کیمسه ارکان صلوتده
خطا ایلدی زعم ایدوب قالقوب استیناف ایدوب ارکان صلوتی بالتمام والکمال
یرینه کتوروب فارغ اولدقده وکامل وتمام اولمسنه اعتقاد قیلدقده حضرت
رسول اکرم بیوردیلرکه (لاصلوة الا بحضور القلب) یعنی صلوة کامله اولمز
الانیت خالصه وحضور قلبله مجرد ارکان مخصوصه‌نك بکما لها ادا اولنمسیله
حقیقت صلوة کامله لازم کلمز بلکه حضور قلب ونیت خالصه دخی شرط تکمیلدر
﴿ مثنوی ﴾ از برای چارهٔ این خوفها * آمد اندر هر نمازی اهدنا * کان

نمازم رامیامیز ای خدا * باندازضالین واهل ریا) یعنی بو حضور قلب اولمق ونیت
خالصه ایله نماز قیلمق خوفلرینك و بونلره مانند سائر مخافتك چاره‌سندن اوتری
هر نماز ایچره سورهٔ فاتحه قرأتی واجب اولدی (اهدنا الصراط المستقیم)
دینملك لازم کلدی یعنی الهی همان سکا عبادت ایلرم وهر خصوصده همان
سندن عون وعنایت طلب قیلورم سن بزه هر حالده صراط مستقیمی هدایت ایله
که اول اهدنا یعنی صراط مستقیمه هدایت ایله دیمك بنم نمازیمی قارشدرمه ای
خدا اهل ضلال واهل ریانك نمازینه دیمك معناسنی متضمندر زیرا نیت خالصه‌سی
اواین اهل ریانك نمازی صراط مستقیمدن خارجدر وسورهٔ فاتحه‌نك بومحله کلنجه
تفسیری جلد رابعده وحی کردن حق تعالی بموسی علیه السلام بیانندهٔ ثبت
اولمشدر ﴿ مثنوی ﴾ ازقیاسی که بکردان کرکزین * صحبت ده ساله باطل شد
بدین) اول برقیاسیکه او مذکور اولان صاغر اختیار وقبول ایلدی بو قیاس سببیله
اون ییلاق صحبت ودوستلق باطل اولدی ﴿ مثنوی ﴾ خاصه ای خواجه قیاس حس
دون * اندرآن وحیی که هست ازحد فزون) علی الخصوص ای خواجه دون اولان
حسك قیاسی اول برعظیم الشان وحیده که حددن زیاده در یعنی بو بشرك
حس دونی وعقل زبونی حددن ودائرهٔ عقلدن افزون وبیرون اولان وحی
الهیدن قیاس ایلمك جائزدکلدر زیرا غلطدن خالی اولمز ﴿ مثنوی ﴾ کوش
حس تو بحرف اردر خورست * دانکه کوش عیب کیر توکرست) ای اهل
قیاس سنك کوش حسك حرف وکلام حقه فرضا اکر لایق ایسه یعنی نصوص
شریفه‌نك حروف والفاظنه واندن فهم معانی قیلمغه سمع ظاهرك اکر مستعد
وقابل اولدیسه بیلکه سنك عیب طوتیجی قولاغك صاغردر یعنی سنك سمع
جانك اصمدر پس (مراد الله ومراد رسول الله) اول کلامدن نه ایدیکنی ادراك
واستماعه قادر اولمزسن چونکم نصوص شریفه‌دن مراد الله ومراد رسول الله
نه ایدیکنی ادراکه قادر اولمیه‌سن مجرد قیاسات عقلیه ایله انده تصرف قیلمقدن
حذر ایله وآمنت بالله و برسول الله وبما جاء من عند الله وبما جاء من رسول الله
علی مراد الله وعلی مراد رسول الله) دیو سویلیه تاکم علی خلاف مراد الله
وعلی خلاف مراد رسول الله اول کلامه معنی ویرمیه‌سن وقیاسه اعتماد
قیلمیه‌سن

﴿ اول کسی که در مقابلهٔ نص قیاس آورد ابلیس بود ﴾

﴿ مثنوی ﴾ اول آن کس کین قیاسکها نمود * پیش انوار خدا ابلیس بود)
اول اول کیمسه که بو قیاس چکلری کوستردی حضرت خدانك نورلری قتنده
ابلیس ایدی حضرت خدانك انوارندن مراد کلام شریفیدر حق تعالی

شيطانه (قال يا ابليس مامنعك ان لا تسجد لما خلقت بيدى) ديو خطاب عزتى وارد اولدقده ابليس قياس عقليه ايله قياس ايلدى وجواب وبروب ﴿ مثنوى ﴾ كفت نار از خاك بى شك بهترست * من زنارم او زخاك اكدرست) ديدى نار خاكدن بى شك بهتردر بن آتشدنم واو تيره رك خاكدندر بو بيت شريف بو آيت كريمه نك مفهوميدر (قال الله تعالى حاكيا عن ابليس (انا خير منه خلقتنى من نار وخلقته من طين) قياس بو اولديكه كنديسى مارج ناردن وآدم عليه السلام حضرتلرى خاكدن خلق اولمغله كنديسى آدمدن خيرلو اوله قياس ايلديكه جوهر نورانى خاك ظلمانيدن عند العقل خيرلو اوله وافضل اوله پس افضل اولان مفضول اولنه سجده ايلمك عقله ملايم دكلدر پس بو كونه قياس عقليه به اعتماد ايدوب كندوبى حضرت آدم عليه السلامدن خيرلو بلدى تكبر انك علت وحجتنى بيان ايدوب بيوررلر ﴿ مثنوى ﴾ پس قياس فرع بر اصلش كنيم * او زظلمت ما زنور روشنيم) پس ابليس ديديكم فرعى انك اصلى اوزره قياس ايليه لم قياس الفرع على الاصل اولدركه اول آدم عليه السلام ظلمتدن بز نور روشنده ز ظلمت فردر ونور روشن اصلدر ومقصود بالذاتدر وظلمتدن اشرفدر پس فرع اصله تابع اولمق مناسب دكلدر ديدى ﴿ مثنوى ﴾ كفت حق نى بلكه لا انساب شد * زهد وتقوى فضل را محراب شد) سوره مؤمنينك آخرنده اولان آيت كريمه يه اشارتدر (قال الله تعالى فاذا نفخ فى الصور فلا انساب بينهم يومئذ ولا يتساءلون) قرأت عامه ضم صاد وسكون واوله در واما ابن عباس وحسن بصرى رضى الله عنهم ضم صاد وفتح واو له قرأت ايتديلر بو تقدير اوزره صورتك جمعى اولور تقدير كلام شول وقتده كه صوره ويا صورتلره روحلرى نفخ اولنه وهر برجسد حشر ونشر ايچون احيا قيلنه پس اول كونده بونلرك ماييننده انساب واقربا اولمز يعنى حسب ونسب نفع وفائده قيلمز فرط حيرت وكمال دهشتدن تعاطف وتراحم زائل اولور واول كونده انسان برادرندن ومادر وپدرندن وصاحبه واولادندن فرار قيلورر واول كونده حسب ونسبله مفاخرت اولمز تكيم دنياده اولدى واول كونده بعض كيمسه بعض كيمسه دن حسب ونسبن دخى سؤال قيلمز تكيم بو دنياده بعضيسى بعضيسندن سؤال قيلادى بلكه اول كونده تفاخر وتباهى اعمال حسنى وزهد وتقوا ايله اولور معنئ بيت حق تعالى ديدى فرعى اصل اوزره قياس ايلمك اعتبارى يوقدر بلكه بو انسان ماييننده يوم قيامتده لا انساب اولدى يعنى (فاذا نفخ فى الصور فلا انساب بينهم) فحواسنجه روز قيامتده حسب ونسب اعتبارى يوقدر (ان اكرمكم عند الله اتقاكم) آيت كريمه سنك مقتضاسنجه فضيلت وشرف زهد وتقوا ايله

اولور زيرا زهد وتقوا فضيلت وشرفه قبله ومحراب اولدى بلا زهد وتقوى فضل وشرف مجرد حسب ونسبله ممكن اولمز پس (ما الشرف بالحسب والنسب انما الشرف بالعلم والادب) فحواسنجه حسب ونسبله شرفيت اولمز بلكه علم وتقوى وادبله شرفيت وفضيلت بولنور ديمك اولور ﴿ مثنوى ﴾ اين نه ميراث جهان فانيست * كه بانسابش بيابى جانيست) بو محراب فضل اولان زهد وتقوى جهان فانينك ميراثى دكلدر كه انى نسبلرله بوله سن واكا مجرد شرف آبا واجدادله واصل اوله سن بو جانيدر يعنى ميراث روحانيدر كه انسانه بو توفيق ربانى وتربيه مرشد حقانى واسطه سيله ميسر اولور ﴿ مثنوى ﴾ بل كه اين ميراثهاى انبياست * وارث اين جانهاى اتقياست) بلكه بو زهد وتقوى انبيا عليهم السلامك ميراثلريدر بو ميراثلرك وارثى اتقيانك جانلريدر يعنى انبياى عظامك ميراثنه وارث اولنلر متقى ونقى اولوب كنديلرى اغيار وسوى اوتندن پاك وطاهر قيلنلرك روح وروانيدر اكر كافر بلندن دخى كاورلرسه وفسقه وفجره نك اولادندن اولورسه ده ﴿ مثنوى ﴾ پور آن بو جهل شد مؤمن عيان * پور آن نوح نبى از كمرهان) مثلا اول ابو جهلك فرزنديكه عكرمه حضرتلريدر آشكاره مؤمن اولدى واصحاب رسول اللهدن اولوب اول حضرتدن نيجه احاديث شريفه يى روايت قيلدى اول نوح نبينك فرزندى كافرلردن اولديكه اسمى كنعاندر پس معلوم اولديكه كافر بلندن كلمك ضرر وبرمز وپيغمبر اوغلى اولمق بغير طاعة مفيد اولمزايمش ﴿ مثنوى ﴾ زادهٔ خاكى منور شد چو ماه * زادهٔ آتش توى رو رو سياه) خاكه منسوب اولان فرزند ماه كبى منور اولديكه مراد حضرت آدم عليه السلامدر سن آتش فرزنديسن اى ابليس روى سياه كيت حسب ونسبله اولان تباهى وتفاخرى ترك ايت ﴿ مثنوى ﴾ اين قياسات وتحرى روز ابر * يا بشب مر قبله را كردست حبر) بو قياسات وتحرى يى بولوتلى كونده ياشب تاريكده تحقيقا قبله ايچون ايلمشدر حبر حبر فتح حايله وكسر حايله عالم معناسنه در يعنى اول وقتده كه بولوتلق اوله وياخود كيجه قرانلق اوله وقبله نامعلوم اوله عالم اولنلر بو قياسات وتحرى يى بويله محلده قبله دن اوترى جائز كورمشلر وبويله محلده اجرا ايلمشلردر تا عبادت صحيحه اوله ﴿ مثنوى ﴾ ليك با خورشيد وكعبه پيش رو * اين قياس واين تحرى را مجو) وليكن خورشيدك ظهورى ايله وكعبه يوزك اوكنده اوله بو قياسى وبو تحرى يى استمه زيرا قياس وتحرى بويله محلده باطلدر ﴿ مثنوى ﴾ كعبه ناديده مكن زور متاب * از قياس الله اعلم بالصواب) كعبه يى كورممش ايله اول كعبه دن يوز چويرمه قياسدن اوترى الله صوابه وحقيقته اعلمدر بو بيت اهل قياس جانبندن اولان سؤال مقدره جواب اولوب كان اهل قياسدن برى

دیرکه حقیقت حال ندر بیلزم وقبلۀ مقصودی کاهو حقه کورمزم پس بکالازم اولان ادلۀ عقلیه ایله تحری وقیاس ایلمکدر هرنکه عقلمه مطابق کلورسه وقیاسمه موافق اولورسه آنی قبول قیلمقدر دیو جواب بیورولر مجرد قیاسدن اوتری واستدلال وتحری ایچون کعبۀ مقصود حضورکده ظاهر وحاضر ایکن اندن تغافل وتعامی قیله ومعرض اولمه بلکه قیاس وتحری یی ترك ایدوب انبیا علیهم السلام واولیای عظامك متوجه اولدقلری قبلۀ مقصوده متوجه اولوب الله صوابه وحقیقت مآبه اهلمدردی ومجرد قیاسله انلردن ظهور ایلین کلماته معنی ویروب بوندن مقصود فی الحقیقه بودر دیمه ﴿ مثنوی ﴾ چون صفیری بشنوی ازمرغ حق * ظاهرش را یادکیری چون سبق) مثلا چونکم بر صفیر ایشیده سن حقك مرغندن یعنی طیور الهی اولان انبیا علیهم السلام واولیای کرام جانبندن چونکم بر کلام وآواز استماع ایده سن اول آواز وکلامك ظاهرنی یعنی لفظ وحروفنی سبق کبی یادکده طوته سن ﴿ مثنوی ﴾ وانکهی ازخود قیاساتی کنی * مرخیال محض را ذاتی کنی) واندنصکره زعم فاسدك اوزره کندکدن برقیاسلر ایلرسن تحقیقا خیال محضی ذاته منسوب ایلرسن یعنی مرغ الهینك کلماتندن قیاسات عقلیه ایله ظهوره کلان اوهام وخیالاتی ذاتی وحقیقی زعم ایلرسن وبو کلامدن مستفاد اولان حقیت معنی بودر دیو سویلرسن حال بوکه انلرك مرادی اویله دکلدر انلر اب اکسه لر مرادلب دریای حقیقت اولور ولا دیسه لر مقصودلری الامر تبه سی اولور کما قال فی هذا الجلد * من چولب کویم لب دریا بود * من چولا کویم مرادالا بود ﴿ مثنوی ﴾ اصطلاحاتست مر ابدال را * که نباشد زان خبر اقوال را) ابدال اوتوز کیسه در ویاخود قرق کیسه در انکیچون ابدال دیدیلرکه قچن بریسی وفات ایلسه صلحای ناسدن بریسی انك برینه بدل اولور کما روی عبادة بن الصامت (قال علیه السلام الابدال فی هذه الامة ثلاثون رجلا قلوبهم علی قلب ابراهیم خلیل الرحمن کلما مات رجل منهم ابدل الله مکانه رجلا تقوم الارض بهم وبهم یمطرون وبهم یرزقون) قرق اولملری حقنده دخی احادیث صحیحه چوقدر وبو کبارلرك اصطلاحاتی واردرکه اهل اقوالك اندن خبری یوقدر انکیچون اهل ظاهر اولیای عظامك کفتارندن خبردار اولمدیلر اکثر اهل سلوك دخی ادراك قیلمدیلر انکیچون بعض علماء ظاهر مشایخ کباردن بعضیسنه انکار ایدوب اکفار ایلدیلر وحقلرنده نالایق سوزسویلدیلر اعاذنا الله وایاکم من سوء الفهم ﴿ مثنوی ﴾ منطق الطیری بصوت آموختی * صد قیاس وصد هوس افروختی) ای اهل قیاس منطق الطیری صوتله اوکرندك یوز قیاس ویوز هوس شعله لندردك یعنی طیور الهی اولان انبیا علیهم السلام واولیای عظامك نطقلرنی حرف وصوت واسطه سیله اوکرندك وکندی قریحه کدن اول نطقك اوزرینه

نیجه قیاس وهوس شعله لندروب زعم فاسدك اوزره بوندن مراد بودر وبو کلامدن مستفاد اولان معنی شودر دیو تحقیق ایلدك ﴿ مثنوی ﴾ همچوان رنجور دانها ازتو خست * کر بپندار اصابت کشت مست) اول سالف الذکر اولان رنجورك قلبی اهل قیاس اولان صاغردن انجندیکی کبی قلوب اولیاسندن خسته وشکسته اولدی اما صاغر اصابت پنداری ایله مست اولمشدی یعنی مذکور کر کندی قیاسنده اصابت ایلدم صاووب اول زعمله مست وخوشدل اولمشدی حال بوکه انك قیاسی برعکس اولدیغی تقریر اولندی پس سندخی ای اهل استدلال اولیای عظامك مقالندن کندی قیاسکله برمعنایی ایدوب کندیکی اصابت ایلدم دیو زعم ایلمه مادامکه نور یقین سنده حاصل اولیه مجرد قیاس واستدلاله حاصل اولان معنایه اعتبار یوقدر وقیاسنده واستدلالنده خطا ایلمش قتی چوقدر ﴿ مثنوی ﴾ کاتب آن وحی زان آواز مرغ * برده ظنی کو بود همباز مرغ) اول وحیك کاتبی مرغك اول اوازندن برظن ایلمشکه اوانباز مرغ اوله یعنی حضرت عثمان رضی الله عنهدن مقدم کاتب وحی اولان عبدالله بن سعد اول مرغ الهی اولان حبیب اکرم صلی الله علیه وسلمك حلقوم شریفندن ظهور ایلین کلامدن کندی یه برظن ایلمشکه اول کاتب وحی دخی اول مرغ الهینك شریکی اوله واکا وحی کلمش وبو دخی اول حضرت کبی وحیه مظهر اولمش اوله حال بوکه ظن وقیاسنده اصابت ایلیوب خطا ایلدیکه (ان الظن لا یغنی من الحق شیئا) مسنجه ظن وقیاس حقیقتدن برشیئه مغنی ومفید اولمز ﴿ مثنوی ﴾ مرغ پری زد مر ورا کور کرد * نك فرو برد ش بقعر مرك ودرد) مرغ اکا برقناد اوردیکه کوزنی کور ایلدی یعنی انك چشم باطنی نور ایمانله منور اولمش ایکن حضرت حبیب اکرم صلی الله علیه وسلم اکا برپر قهر اوردیکه انك چشم باطنی کور ایلیوب حقیقت بین اولمقدن دور قالدی اشته انی مرك ودردك قعرنه ایلتدی یعنی قعر جهنمه واصل ایتدی ﴿ مثنوی ﴾ هین بعکسی یا بظنی هم شما * درمیفتید ازمقامات سما) اکاه اولیکز برعکس سبیله یا برظن سبیله سزدخی سمانك مقاملرندن آشغی دوشمیکز بو بیت ومابعدنده اولان ابیات شریفه اکرچه حضرت حق لسانندن هاروت وماروته خطاب ایلمك طریقی اوزره واقع اولمشدر لیکن مقصود کندیلره طاعت وفضیلت اسناد ایدوب عجب وغرورله متصف اولان کیمسه لره تعریض وتعلیم ایچون دیلمشدرکان بیورولرکه ای هاروت وماروت سبرتلو اولان اهل عجب سزدخی اکاه اولك یاعکس نورانیت ویاعاریتی اولان ملکیت وروحانیت سبیله ویاخود مجرد ظن وقیاسله مقامات عالیه دن وسما سیما اولان مراتب سامیه دن مرتبۀ اسفله ومنزلۀ حیوانیه ونفسانیه دوشمکدن دیمك اولور

﴿ مثنوی ﴾ گرچه هاروتید وماروت وفزون * ازهمه بربام نحن الصافون سورهٔ صافانده بوآیت کریمه یه اشارتدر (ومامنا الاله مقام معلوم) جناب عزت ملائکه لساندن علی طریق الحکایه بیورر لر که (ومامنا) بزدن هیچ برملك یوقدر (الاله) الا انکچون واردر (مقام معلوم) معرفتده وعبادتده وقربت واطاعتده برمقام معین ومعلوم واردر من بعد اول مرتبه‌دن مرتبهٔ آخره تجاوز ایده مزلر یعنی حقیقت انسان کبی جامع مراتب اولوب هرآنده برحالله متصف دکللردر بلکه برحال اوزره برقرار دررلر (وانالنحن الصافون) ملائکه بویله دیرلر یعنی تحقیق بزصف ایدیجیلرز اداء طاعتده (وانالنحن المسبحون) وتحقیقا بزحق تسبیح وتقدیس ایدیجیلرز شانته لایق اولمین شیلردن معنیٔ بیت اکرچه هاروت وماروت ایسه کزده وجمله‌دن نحن الصافون طامی اوزره زیاده ایسه کزده جواب بو بیت اولور ﴿ مثنوی ﴾ بربدیهای بدآن رحمت کنید * برمنی وخویش بینی کم تنید) بدلرك بدلكری اوزره رحمت ایلیك بنلك اوزره وخود بینلك اوزره آزطولانك بومعنی قافیه کم تنید اولدیغی اوزره دراما بعض نسخه‌ده لعنت کنید واقع اولمشدر بوتقدیرجه بنلك اوزره وخویش بین اولان معجب اوزره لعنت ایلیك دیمك اولور پس حضرت خداوندکار قدس الله سره العزیز بومحلده عبادات وطاعاتله معجب ومتکبر ونزهت وبرأتلرینه معتمد ومستند اولان کیمسه‌لره تنبیه وتأکید بیوروب دیرلرکه صقن عبادات وطاعاتکه مغرور اولماك اکرچه هاروت وماروت ایسه کزده وفضیلتده جمله‌دن افزون ایسه کزده نحن الصافون اوزره پس انسانه لایق اولان نخوت وکبری ترك ایدوب کهتران واهل جرایمه حقارتله نظر ایتمیه ﴿ مثنوی ﴾ هین مبادا غیرت آید از کمین * سر نکون افتیدردر قعرزمین) اکاه اولیکز اولمیه که پوصودن غیرت الهی کلوب باشی آشغه قعرزمینه دوشه سز ﴿ مثنوی ﴾ هردو گفتند ای خدا فرمان تراست * بی امان توامانی خود کجاست) هرایکیسی ایتدیلر ای خدا فرمان سنکدر سنك حفظ وامانکسز خود براماً ن قنده در یعنی سنك امانکسز هیچ امن وسلامت یوقدر ﴿ مثنوی ﴾ این همی گفتند ودلشان می طپید * بدکجا آید زمانعم العبید) هاروت وماروت بوسوزی دیدیلر ولیکن بونلرك قلبی بشریت وحکومت جانبنه میل وحرکت ایلردی وخفیة دیدیلرکه بدلك بزدنکه بزکوزل قوللرز نعم افعال مدحدندر مخصوص بالمدح محذوفدر تقدیری نعم العبید نحن دیمکدر ﴿ مثنوی ﴾ خارخارد وفرشته هم نهشت * تاکه تخم خویش بینی رانکشت) بوایکی فرشته‌نك خارخاری هم قومدی یعنی بوایکیسنك درونلرینك تقاضا واضطرابی هم بونلره حضور وبرمدی

تاکه خودبینلك تخمنی اکدی یعنی قلبلرینك تقاضا وانقلابی عاقبت بونلری خودبین ایلدی وبنی آدم حقنده طعن ولومه متعلق سوزسویلدی ﴿ مثنوی ﴾ پس همی گفتند کای ارکانیان * بی خبر از پاکیٔ روحانیان) پس هاروت وماروت ایتدیلر ای ارکانیلر یعنی ای عناصر اربعه‌دن مخلوق اولان آدمیلر ای روحانیلرك پاکلکندن بی خبرلر ﴿ مثنوی ﴾ ما برین گردون تتقهامی تنیم * برزمین ایم وشاد روان زنیم) برشول کیمسه‌لرزکه بوگردون اوزره تتقلر طقورز یعنی عبادات وتسبیحاتده نورانی پرده‌لر حاصل ایلرز زمینه اوزره کلورز وشاد روان اورورز یعنی آسمان اوزره طاعاتدن نورانی پرده‌لر طقورز وزمینه کلورزامن وعدالتدن سایبان اورورز وداد وحکومت بساطنی دوشه‌رز شادروان سایبانه ومنقش دوشکه وبیوك قالیه دیرلر بوراده عدالت وحکومت بساطندن استعاره اولور ﴿ مثنوی ﴾ عدل توزیم وعبادت آوریم * بازهرشب سوی گردون برپریم) عدل جمع ایده رزوعبادت کتوررزکیرو هرکیجه آسمان جانبنه پروازایده‌رز ﴿ مثنوی ﴾ تاشویم اعجوبهٔ دور زمان * تانهیم اندر زمین امن وامان) تادورزمانك اعجوبه‌سی یعنی زیاده عجیبی اولورزتا زمینده امن وامان قورزو بین الناس عدالت اوزره حکومت قیلورزدیدیلر ﴿ مثنوی ﴾ این قیاس حال گردون برزمین * راست نایدفرق دارددرکمین) اماغافللرکه اول گردونك حالنك زمین اوزره قیاسی راست کلمزکینده فرق طورر یعنی حال گردونك حال زمینله مابینده نهانی فرق عظیمی واردر پس اول مرتبهٔ اعلانك حالنی مرتبهٔ اسفلك حالنه قیاس ایلمك عدم معرفت وکمال جهالتدن ناشی اولور بومناسبتله مرتبهٔ اعلا صاحبی اولنلره مرتبهٔ اسفلده قلان جهلادن ستراحوال وکتم اسرار ایلمك ایچون ارشاد بیورر لرزیرا مرتبهٔ سفلیده قلان جهلا مرتبهٔ علویده اولان عرفانك احوالنی کندیلرك حالنه قیاس ایدوب طعن وملامت ایلمرینه سبب اولور

﴿ دربیان انکه حال خود ومستیٔ خود پنهان بایدداشتن ازجاهلان ﴾

﴿ مثنوی ﴾ بشنوالفاظ حکیم پردهٔ * سرهمانجانه که باده‌خوردهٔ) برنوع پرده‌یه مضاف اولان حکیمك الفاظنی ایشت حکیمدن مراد حکیم سنایی حضرتلریدرکه عیون ادراك ناسدن مستور اولمدقلری ملابسه ایله انلری پرده‌یه منسوب قیلدیلر وانلرك الفاظ شریفه‌سی بومصرعدرکه بیوررلر همانده باش قوکه شراب ایچمشسن یعنی شول مقامدن تجاوز ایتمه واصحاب صورت واهل طبیعت اولنلره مستلکی کشف ایتمه‌وزازکی اچه‌که انلرك طعن وتسخرینه مظهر اولورسن وکندیکی انلرمابینده مسخره وضایع قیلورسن دیمك اولور ﴿ مثنوی ﴾ چونکه ازمیخانه مستی ضال شد * تسخروبازیچهٔ اطفال شد) مثلا چونکم میخانه‌دن

بر مست کراه وضال اولدی اطفالك او بو نجغی و مسخره سی اولدی ﴿ مثنوی ﴾
می فتد او سو بسو بر هر رهی * در کل و می خندد ش هر ابلهی) اول مست هر بر
یولده طرف بطرف دوشر باالحق ایچنه و هر برابله اکا کولر ﴿ مثنوی ﴾ او چنین
و کودکان اندر پیش * بیخبر از مستی و ذوق میش) او مست بونك کبی حالده و او غلنجقلر
انك اردنده اطفال انك مستلکندن وانك شرابنك ذوقندن بیخبردر پس مست می
خدا اولنلر اطفال شریعت و صبیان عالم صورت اولنلرك قتنده مست شراب
اولنك اطفال ما بیننده اولان حالی کیدر ﴿ مثنوی ﴾ خلق اطفالند جز مست خدا
* نیست بالغ جز رهیده از هوا) مست خدادن غیری اولان خلق طفللردر هوادن
قورتلمش کیمسه دن غیریسی بالغ دکلدر بالغ اولنلر ولی الله اولنلردر اکرسن و سالده
تازه ایسه ده و صبی و نابالغ هوا و هوس مرتبه سنده قالنلردر اکر سالخورده پیر ایسه ده
تتکیم بو مضمونده بوزکی بیتی بر پیر منصف خوش دیمشدر (بیت) دیدی بر پیره
بر کیمسه کل اوغلان * دیدی اول داخی بالغ اولمدم بن * ولیلکه ابر بجك بالغ اولور
ولیلك او لمسه اوغلانلق اولور ﴿ مثنوی ﴾ کفت دنیا لعب و لهوست و شما *
کودکید وراست فرماید خدا) خدای تعالی کلام مجیدنده دنیا لعب و لهو
دردیدی و سزای انسان اطفالسز حضرت خدا راست بیورر تتکیم سوره عنکبوتده
(وما هذه الحیوة الدنیا الا لهو ولعب (وقال ایضا فی سورة الحدید (اعلموا انما
الحیوة الدنیا لهو ولعب وزینة وتفاخر بینکم وتکاثر فی الاموال والاولاد ﴿ مثنوی ﴾
از لعب بیرون نرفتی کودکی * بی زکات روح کی باشی زکی) سنکه لعب و لهودن طشره
کتمدك و کندیکی بازیچه دنیادن خلاص ایتمدك کودکسن بی طهارت روح
قچن پاك اولورسن ﴿ مثنوی ﴾ چون جماع طفل دان این شهوتی * که همی
رانند اینجا ای فتی) مثلا بو شهوته منسوب اولان جماعی طفلنا بالغك جماعی کبی
بیلکه اول شهوته منسوب اولان جماعی ناس بو دنیاده سورر عمله کتورر لر ای
جوان طفلك جماعندن مراد اولدر که برابکی طفل بی عقل بر یره کلوب لعب
طریقله بری اربری عورت اولوب بری بر یله بروجه تقلید مجامعت قیلوب ملاعبه
ایدرلر ولیکن خاصیت جماعدن انلرده اثر اولیوب نتیجه جماعدن بی بهره و بیخبرلردر
﴿ مثنوی ﴾ آن جماع طفل چه بود بازئی * با جماع رستمی و غازئی) طفلك
اول جماعی ندر و بر بازیچه در بر غازی و بر رستمك جماعنه نسبتله پس اطفال
سیرت اولان اهل شهوتك مجامعتین دخی رجال حکمنده اولان اهل کماله نسبتله
بویله قیاس ایله بالخصوصکه بو اهل شهوتك جماعی مجرد حفظ نفس ایچون
اوله کندو یی زنادن تحصن ایتمك ایچون اولیه و تکثیر عباد الله اولمق ایچون
مباشرت قیلیه رجال مرتبه سنده اولنلرك جماعی بونلرك جماعنه بکزمز اولا

انلرك جماعدن مرادی مجرد حفظ نفس دکلدر بلکه تکثیر عباد الله در نیت
ایلدکلرندن ماعدا نیجه نیجه اسرار بلیغه و حکم خفیه انلرك نسائله اولان
معامله سنده موجوددر و بو رجالك جماعندن مراد نسائله اولدیغی تقدیر او زره در
اما کندی روحلرینه و یاخود اعمال حسنه لریله و یاخود جنتده اولان حوریلر یله
مجامعت ایلملری مراد اولورسه وجها من الوجوه بونه اطفال سیرت اولنلرك وقاع
و جماعنه بکزه مز ﴿ مثنوی ﴾ جنك خلقان همچو جنك کودکان * جمله
بی معنی و بی مغز و مهان) خلایقك جنکی او غلنجقلرك جنکی کبیدر تتکیم اطفال
ایکی طرف اولوب بیهوده یره بری بر یله جنك و جدل ایدرلر کذلك اهل دنیا متاع
دنیادن او تری بی معنی یره بری برلریله جنك و جدل ایدرلر جمله سی بی معنی و بی فائده
و حقیردر ﴿ مثنوی ﴾ جمله با شمشیر چوبین جنکشان * جمله در لا ینفعی
آهنکشان) بو اطفالك جمله سنك چنکلری اغاجدن قلجلرله در بونلرك
جمله سنك آهنکی بر لا ینفع شیده در قصد و عزیمتلری بی نفع و بی فائده اولان
لعب ایچوندر ﴿ مثنوی ﴾ جمله شان کشته سواره بر نیی * کین براق ماست
یاد لدل پیی) انلر جمله سی بر قامش او زره سواره اولمشلردر بویله دیو که بو قامش بزم
براقمزدر یاخود بر دلدل پیدر یعنی دلدل روشلودر دیرلر بو مثل اهل دنیایه و خلق
جهانه کوره در که بونلرك دخی جنك و جدلی لعب و لهو و اسب تازی دید کاری
اسب بازی کبیدر سائر متاع و کارلرین دخی بوکا کوره قیاس ایله (بیت)
بازیچه ایست طفل فریب این متاع دهر * بی عقل مردمانکه بدان مبتلا شدند
﴿ مثنوی ﴾ حاملند و خود ز جهل افراشته * راکب محمول ره پنداشته)
بو خلق جهان فی الحقیقه حامللردر یعنی یوك چکیجلر اما کندیلرینی جهللرندن عالی
و بلند طوتمشلردر کندیلرنی راکب و یولك محمولی صانمشلردر حال بو که انلرك
پنداری یرنده دکلدر مثلا شول اطفال کبی که کندیلر حامل اولدیغی اسب
چوبینه کندیلرینی راکب زعم ایدرلر اکرچه صورتا راکبلردر لیکن معنی آنی
حامللردر ﴿ مثنوی ﴾ باش تا روزی که محمولان حق * اسب تازان بکذرند از نه
طبق) ای کودك طبیعت اولان اهل صورت صبر ایله شول بر کونه دك که
حضرت حقك محمول اولان بنده لری آت قوشه رق طقوز قات فلکدن کچه لر
و قرب حقه واصل اولوب شراب طهوری دست الهیدن ایچه لر ﴿ مثنوی ﴾
تعرج الروح الیه والملك * من عروج الروح یهتز الفلك) سوره معارجده اولان
آیت کریمه یه اشارتدر (تعرج الملائکة والروح) ملائکه و جبرائیل علیه السلام
و یاخود روح پاك عروج ایلر اول الله (فی یوم کان مقداره خمسین الف سنة)
اول کونده که اول کونك مقداری دنیا کونلرینه نسبت اللی بیك ییلدر و بو معارج

ومصاعدی امام قاشانی تأو بلاتنده تحقیق بیوروب دیرلر که وهی مراتب الترقی
من مقام الطبیعة الی مقام المعادن بالاعتدال ثم الی الحیوان ثم الی الانسان
فی معارج الانتقالات المرتبة (بعضها فوق بعض) ثم فی منازل السلوك كالانتباه
والیقظة والانابة الی آخر ماشار الیه المشایخ من منازل النفس ومناهل القلوب ثم
فی مراتب الفناء فی الافعال والصفات الی فناء الذات ممالایحصی ومعنیٔ بیت اولدرکه
(تعرج الروح الیه) اول اللهك امر یله الله جانبنه عروج ایدرروح انبیا واولیا وصلحا
فی حالة النزع او بعد قطع المراتب الجسمانیة والروحانیه فی وقت السلوك من عروج
الروح عرفانك روحنك عروجندن یهتز الفلاك فلکلر مضطرب ومتحرك اولورلر
اول روحك كمال سطوتندن وغایت قوت و قدرتندن ❊ مثنوی ❊ همچو
طفلان جمله تان دامن سوار * کوشهٔ دامن کرفته اسب وار) ای اهل صورت
اولنلر وحظوظ نفسانیه مرتبه‌سنده قالنلر سزك جمله کز اطفال کبی دامن سوارسز
دامن کوشه سنی اسب کبی طوتمش سزنتکیم اطفال اتکلرنی بو کوب آته سوار
اولنلر کبی تقلیدله اکا سوار اولوب قالقشرلر وآنی اسب صنورلر ❊ مثنوی ❊
ازحق ان الظن لایغنی رسید * مرکب ظن برفلکها کی دوید) بوآیت کریمه‌لره
اشارت بیوررلر جناب عزت کفارك احوالندن خبر ویرر که (ومایتبع اکثرهم
الاظنا) انلر اکثری تابع اولمدی الاظنه (ان الظن لایغنی من الحق شیئا) تحقیقا ظن
نفع قیلمز معرفت حقدن برشیٔ حقیر (ان الله علیم بمایفعلون) تحقیقا الله علیمدر
ایشادکلری شیئه وسورهٔ نجمده ((ومالهم به من علم) بو نلرایچون برعلم یوقدر
(ان یتبعون الاالظن) بونلر تابع دکللردر الاظنه (وان الظن لایغنی من الحق شیئا)
تحقیقا ظن حقدن برشیٔ فائده قیلمز معنیٔ بیت حق تعالی حضرتلرندن (ان الظن
لایغنی) نص شریفی ایرشدی ظن مرکبی فلکلراوزره قچن بلدی یعنی ظن وکماننده
اول قوت یوقدر که حقیقت فلکلرینه واصل اوله وادراك حقایق قیله بلکه
ظنك ادراك ایلدیکی اکثر زمانده خطا وخلادن خالی اولمز ❊ مثنوی ❊ اغلب
الظنین فی ترجیح ذا * لاتماری الشمس فی توضیحها) ایکی ظنك غالبرکی او برظنك
ترجیحنده دریعنی ایکی ظندن غالبرك قنغسی ایسه ترجیحده اولان اولدر مثلا
برکارده ایکی کمانك اولسه عجبا شوجانبی انفع ویاخود بوجانبی انفعدر دیو
متردد اولسك پس غالب قنغی طرف اولورسه ترجیحده اولان اولدر لاتماری
الشمس سن آفتابك روشنلکنده وظهورنده عناد ایلمزسن ومراء قیلمزسن تماری
مراءدندر زبدهٔ کلام وخلاصهٔ مرام اولدرکه ظن وکمان برمبهم ونامعلوم شیده
اولورکه حقیقتی مفهوم اولمیه اول حینده اغلب ظن راجحدر اما دنیا ومافیهانك
هرکاری لعب ولهو کبی اولدیغی براهین قاطعه ودلایل ساطعه ایله مقطوع عدر

وفناسی ودوات وغناسنك بلا وعناسی كالشمس فی اوقات الهواجر ظاهر و باهردر
پس بوخصوصده شبهه شمسك وضوحنده شبهه وشائبه کبیدر پس عاقل ایسك شمسك
توضیحنده مماراة ایتمه ❊ مثنوی ❊ آنکهی بیندمرکبهای خویش * مرکبی سازیده
ایداز پای خویش) ای اهل دنیا کندی مرکبلریکزك حقیقتنی اول زمان کوررسز
کندی ایاغکزدن برمرکب دوزمشسز بایدن مراد بونده ظن وکماندرکه
اهل صورت اولنلر طریق معاشه انك واسطه سیله مشی ایدرلر ❊ مثنوی ❊
وهم وفکر وحس وادراك شما * همچونی دان مرکب کودك هلا) سزك وهم
فکریکز وحس وادراککز تحقیق کودك مرکبی اولان نی کبی بیل چونکم حقایق اشیا ظهوره
کله وسرایر وضمائر آشکاره اوله اول حینده بووهم وظن وحس وادراککه اهل صورتك
مرکبلری کبیدر اطفالك قامشدن اولان مرکبلری کبی بی معنی و باطل اوله
و بونلرانك حقیقتنه واقف اولدقدنصکره هربری کندیلرك اشلدیکی کاره
ندامت قیله ❊ مثنوی ❊ علمهای اهل دل حمالشان * علمهای اهل تن
احمالشان) اهل دلك علملری انلرك حمالیدر انلر علملرینه راکب اولمشلر وعلملری
انلری حق جانبنه ایلتمشدر اما اهل تنك علملری انلرك یوکلریدرکه انك تعب
وزحمتنی چکرلر لیکن انك فائده ومنفعتندن بی بهره لردر ❊ مثنوی ❊ علم
چون بردل زند یاری شود * علم چون برتن زند باری شود) علم چونکم کوکلکه
اوره اول علم بریار معین اولور علم چونکم تنه اوره بربار اولور یعنی اکر علمك تأثیری
وفائده سی انجق تنه طقونورسه و بدنه منضم اولورسه اول علم صاحبنه بار
عظیم اولور ❊ مثنوی ❊ کفت ایزد یحمل اسفاره * بارباشد علم چون
نبود زهو) ایزد تعالی سورهٔ جمعه‌ده حملهٔ تورات اولان احبار یهودی حملهٔ
اسفار اولان حماره تشبیه ایدوب بیوررلر که (مثل الذین حملوا التوراة ثم لم یحملوها
کمثل الحمار یحمل اسفارا) یعنی شول کیمسه‌لرك حال وصفتیکه اول کیمسه‌لره
تورات تحمیل اولندی واحکام ومعانیسیله عمل ایلمك تکلیف قیلندی اندنصکره
انی حامل اولمدیلر یعنی تکلیف اولندقلری احکامله عمل قیلمدیلر بونلر شول اشکلر
کبیدرکه سفرلر کتوررلر یعنی تکلیف اولندقلری احکامله عمل قیلمدیلر یعنی کتب
علمیه وشرعیه بی یوکلنورلر و بی معنی تعب وزحمت چکوب اندن منتفع اولمزلر
پس هرعالمه عمل ایلمین عالمه بونده تعریض واردر ولهذا قال صاحب
المدارك (کل من علم ولم یعمل بعلمه فهذا مثله) معنیٔ بیت حق تعالی سورهٔ
جمعه‌ده دیدی اول حمارلر علمك کتابلرنی کتوررلر اسفاره‌ده کی ضمیر علمه
راجعدر پس برعلمکه هودن اولمیه یعنی هویت الهیه‌دن ظهور ایتمیه
والهام وفیض ربانیله اولمیه بلکه مجرد بلا عمل تتبع وتحمل کتب ایتمکله حاصل

اوله اوعلم صاحبنه بار اولور بلکه نفعی اولمدیغندن ماعدا اکا آخر الامر ضرر
اولور العیاذ بالله ﴿ مثنوی ﴾ علم کان نبود زهو بی واسطه * آن نه پاید
همچو رنك ماشطه) علمکه اول علم هودن بی واسطه اولمیه یعنی هویت الهیه
وذات ربانیه جانبندن قلبه بلاوسیله کلمیه اول علم ماشطه‌نك رنکی کبی اکلنمز وقرار
قیلمز بلکه آززمانده محو وفانی اولور ماشطه یوزدوزن عورته دیرلر ﴿ مثنوی ﴾
لیك چون این باررانیکو کشی * بار برکیرند و بخشندت خوشی) ولیکن اکر بو بار
علمی ایو چکه سن یعنی بیلدککله عمل ایدوب مزرعهٔ دنیاده صلاح وتقوی
تخمن اکه سن برموجوب (من عمل بما علم ورثه الله علم مالم) یعلم بار وثقلنی سندن
رفع ایدرلر وسکا خوشلق وعلم لدن شرابندن سرخوشلق بخش ایدرلر
تاآزاده زدن اولوب حقیقت ذوقه واصل اولورسن ﴿ مثنوی ﴾ هین مکش
بهر هوا آن بار علم * تابیبنی دردرون انبار علم) اکاه اول اول علم یوکنی هوادن
اوتری چکمه تادرونکده علمك انبارنی کوره سن وخزاین معارف وحکمه واصل
اوله سن ﴿ مثنوی ﴾ تاکه بر رهوار علم آیی سوار * بعد از آن افتد ترا از
دوش بار) تاکم علم یورغه‌سی اوزره سوار کله‌سن وراه حقه پویان اوله سن
اندنصکره سنك یوك اموزکدن آشفه دوشرزحمت وتعب علمدن خلاص اولوب
انك منافع وفوائد معنویه سنه جانك واصل اولور ﴿ مثنوی ﴾ از هوا ها کی رهی
بی جام هو * ای زهو قانع شده بانام هو) اهویهٔ مختلفهٔ نفسانیه‌دن نچن
خلاص اولورسن هوجامینسز یعنی شراب تجلئ ذاتیه‌یی نوش ایتمکسزین ای
هویت الهیه‌دن لفظ هو یه قانع اولان کیسه اعلم یا اخی لفظ هو اشارتدر ادراك
ابصاردن غایب اولان ذاته وعبارتدر شول موجود ازلیدنکه صفت جلال وجمال
وکمال ایله متصف ومتفرد در وکنایتدر احدیت مطلقه‌دن من حیث هی هی
لابشرط النسب والاضافات بل بشرط اسقاط النسب والاضافات وهو اسم
اعظمدر روایت صحیحه اوزره کاروی عن علی کرم الله وجهه قال رأیت
الخضر فی المنام قبل بدر فقلت له علمنی شیئا انصر به علی الاعداء فقال یاهو یا
یامن هو یامن لاهو الاهو فلما اصبحت قصصتها علی رسول الله صلی الله علیه وسلم
فقال لی یاعلی علمت الاسم الاعظم وروی قرأ علی یوم بدر قل هو الله احد
فلما فرغ قال یاهو یامن هو یامن لاهو الاهو انصرنا علی القوم الکافرین
وروی کان علی یقول ذلك یوم صفین فقال له عمار یاامیر المؤمنین ماهذه
الکنایات قال اسم الله الاعظم وعماد التوحید ای طالب اسرار هویت هو
اکرچه اسم اعظمدر لیکن مجرد ملفوظ اولان واووهادکل بلکه هویت مطلقه‌یه
اسم واشارت اولدیغی اعتبارله پس سن ای ذاکر هو هویت الهیه‌دن غافل

اولدیغك حالده نام هو یه قانع اولسك وبو ایکی حرفی دائم ذکر قیلمك نه افاده
ایدر بلکه عمر ونفس بیهانه کیدر رغم من وجه ذکر لفظ فائده ایدر اکر اول
اسمدن برفکر و برخیال طوغوب اول مذکور اولان اسمك معماسنی طلب
قیلورسه ومسما خیالیله ذاکر اولورسه تکمیل بیوردرلر ﴿ مثنوی ﴾ از صفت
وزنام چه زاید خیال * وان خیالش هست دلال وصال) صفتدن ونامدن
نه طوغر خیال طوغر مثلا الله جناب حقه علم کیدر وصفتی لطف وکرم کیدر
مثلا برکیسه بو اسم وصفتلری ذکر ایلسه اول ذاکره بوندن برخیال طوغر
واول خیال اکا دلال وصال اولور ﴿ مثنوی ﴾ دیدهٔ دلال بی مدلول هیچ
* تانباشد جاده نبود غول هیچ) ای عاقل ودانا سن هیچ برمدلولسز دلال
کوردکمی یعنی کورمدك زیرا هر دلیل البته مدلولی مستلزم اولور تکمیم جاده
غولی مستلزمدر زیرا تاطریق اولمیه هیچ غول اولمز مراد هرنه یرده که دلیل اوله
البته مدلول مقرردر دلیلدن مدلوله وران معناسیله جاده و یول دینور وهر یول
ایسه اکر صوری واکر معنوی رهزن وغولسز اولمز پس هر اسم وصفت مسمی
وموصوفه دلال ومسمی وموصوف اکا مدلولدر ﴿ مثنوی ﴾ هیچ نامی بی
حقیقت دیدهٔ * یازکاف ولام کل کل چیدهٔ) هیچ معناسز وحقیقتسز براسم
کوردکمی کورمدك زیرا معناسز ایکی اسم ممکن دکلدر واسم دخی بلاملاحظة
المسمی ذکر اولنسه مفید ونافع دکلدر پس براسمی بلاملاحظة المسمی آکمقدن
منقطع اولدیغی اولمدك یا کلك کاف ولامن ذکر قیلمه دن کل دوشوردوکمی
دوشورمدك * بیت * اغز طتلومی اولور بال دیمکدن * یانلمه حال بولورمی حال
دیمکدن * پس لازم اولدیکه ذکر عن غفلة و بلاملاحظه اولمیه بلکه موصوف
ملاحظه‌سی ومسمی طلبی ایله اوله ﴿ مثنوی ﴾ اسم خواندی رو مسمی
رابجو * مه ببالادان نه اندر آب جو) ای ذاکر اسم الهی چونکم حروفدن
مرکب اولان اسمی اوقودك وذکر قیلدك یوری انك مسماسن طلب ایله که الفاظ
وحروف آب جو کبی ومسمی انده منعکس اولان ماه کبیدر پس ماه کبی اولان
ذات الهی بی لفظ واسمده طلب ایتمه بلکه بالاده ومرتبهٔ اعلاده بیل وعند اهل
التحقیق بو اسماء ملفوظه اصل اسماء الهی دکلدر بلکه اسماء الهیه‌نك اسماسیدر
یعنی اصل اسماء الهی مسمی اولان ذاتك اوصاف معینه سیدر مثلا رحمن ذات
من له الرحمة وقهار ذات من له القهر وقادر ذات من له القدرة در بو صفتلر حقك
اسمیدر و بو رحمن وقادر وقهار اسملریکه حروفدن مرکبه‌در اول اسم الهینك
اسمیدر اکر اسمدن مراد بو حروفدن مرکبه اولان اسم اولورسه مسماننك
غیریدر زیرا اصوات وحروفدن متألف واختلاف امم واعصارله مختلفدر والمسمی

لايكون كذلك واكر اسمدن مراد صفت الهيه اولورسه كما هو رأى الشيخ ابى
الحسن الاشعرى قدس الله سره العزيزمن وجه مسمانك عينى ومن وجه غيريدر
پس بو محلده بحث چوقدر محصل كلام اسمدن مراد حروفدن مركب اولان
اسم دكلدر اكرحروفدن مركب اولان اسم مراد اوليدى (فاعبدالله مخلصا)
آيتنده ودخى (وما امروا الاليعبدوا الله) آيتنده اولان لفظة اللهه عبادت اولق
لازم اولوردى پس مراد حروفدن مركب اولان اسم اولمديغى بوندن معلوم
اولور اما حروفدن مركب اولان اسم عين مسمادر ومحضا مسمايه دالدر دين
كيمسه لرك ادلۀ ضعيفه سى بودركه ديرلر لفظله وحرفله اولان اسمدن مراد عين
مسمادر زيرا مثلا بركيمسه نك خاتوننك اسمى زينب اولسه وقولينك اسمى بهرام
اولسه زينب طالق و بهرام آزاد اولسون ديسه طلاق وعتاق مسمايه واقع اولور اكر
اسم مسمانك غيرى اوليدى طلاق وعتاق مسمايه واقع اولمز بلكه حروفه
واقع اولمق لازم كلوردى مقصود اول دكلدر جواب بودركه شو زينب و بهرام
لفظيله تعبير اولنان ذات مطلقه ومعتقدر ديمك اولور اكر بويله ديمك اولمسه
بلكه اسم عين مسمى اولسه اسانمز اوزره نارك اسمى اسانمزى يافروخار اسمى
دهانمزده بتردى حال بوكه بويله دكل پس اصوات مقطعه وحروف مؤلفه دن
اولان اسم نيجه عين مسمى اولور ﴿ مثنوى ﴾ كرزحرف ونام خواهى
بكذرى * پاك كن خود راز خودر هين يكسرى) اكر بوحروف واسمادن
استه سككه كچه سن وعالم معنايه اوچه سن پاك ايله كنديكى اخلاق واوصافكدن
بالكليه تا اوصاف خدايله متصف اوله سن ومسمايى حق اليقين بيله سن ومشاهده
قيله سن ﴿ مثنوى ﴾ همچو آهن زآهنى بى رنك شو * در رياضت آينۀ بى زنك شو)
آهن كبى آهنلكدن بى رنك اول يعنى مصفا اولوب صيقل بول رياضتده زنكسز
آينه اول يعنى قلبكى زنكار ماسوادن آينه وش مجلا قيل وذاتكى قسوتدن
وكدورتدن پاك ايدوب زنك كثرت وتفرقه دن مصفى قيل ﴿ مثنوى ﴾
خويشرا صافى كن ازاوصاف خود * تا ببينى ذات پاك صاف خود) كنديكى
صافى ايله كندى اوصافكدن ونفسانى اولان اخلاقكدن تا اخلاق ربانيه ايله
واوصاف محمديه ايله متصف اوله سن وكندى صاف و پاك اولان ذاتكى
كوره سن كه مراد حقيقت محمديه دركه (انا من نورالله والمؤمنون منى) حديث شريفنك
نحواسنجه مؤمنلرك ذات حقيقيسى حقيقت محمديه در ﴿ مثنوى ﴾ بينى اندردل
علوم انبيا * بى كتاب وبى معيد واوستا) شومرتبه يه ايرشورسنكه قلبكده علوم انبيا
عليهم السلامى كوررسن كتاب مطالعه سز ومعيدسز واستادسز ﴿ مثنوى ﴾ كفت
پيغمبر كه هست ازامتم * كوبود هم كوهر وهم همتم) حضرت رسول عليه

السلام ايتديكه بنم امتمدن بعض كيمسه بنم هم كوهر وهم همتمدر بو حديث شريفه
اشارتدر كه ابوهريرة رضى الله عنه حضرتلرى روايت بيوررلر (قال عليه
السلام وددت انى قدرأيت اخواننا قالوا يارسول الله السنا اخوانك قال بل انتم
اصحابى واخواننا الذين يأتون بعدى وانافرطهم على الحوض) مرتبۀ اخوتهم
كوهر وهم همت اولمغى اقتضا ايدر نور اخوت وولايتله بونلرك جانى پيغمبر
عليه السلامى ونور نبوت وولايتله پيغمبر عليه السلام بونلرى كورر
﴿ مثنوى ﴾ مرمرا زان نور بيند جانشان * كه من ايشانرا همى بينم بدان)
انلرك جانى بنى اول نور الهيدن كورركه بن انلرى اول نورله كوررم ﴿ مثنوى ﴾
بى صحيحين واحاديث وروات * بلكه اندرمشرب آب حيات) صحيحين سز يعنى
پيغمبر عليه السلامى بونلر مسلم و بخارى كتابيسز واحاديث وروايتسز بلكه
آب حيات كبى اولان كوكل مشربنده كوررلر وآينۀ دلده مشاهده قيلورلر و بونلر
اول طائفۀ عليه دركه هر برى حدثنى قلبى عن ربى ديرلر وان لى قلبا لوعصيته
لعصيت الله قولنك مفهومى ايله متصف اولورلر وعلمى اسانيد ورواياتدن اخذ
ايتمزلر بلكه دائم وباقى اولان عليمدن اخذ ايدرلر (كما قال ابو يزيد قدس الله سره
العزيز خطابا للعلماء اخذتم علمكم ميتا عن ميت واخذنا علمنا عن الحى الذى لايموت)
﴿ مثنوى ﴾ سر امسينا لكرد يابدان * راز اصبحنا عرابيا بخوان) امسينا لكرد
ياقولنك سرنى بيل اصبحنا عرابيا كلامنك رازنى اوقيكه بومرتبه يه ايرنلر بى صحيحين
وروات آب حيات مشربنده اولان ارنلردر بعض نسخه ده دخى سر امسيت الكرد
يابدان راز اصبحت عرابيا بخوان واقع اولمشدر ديباجه ده واقع اولان كلام
مذكوره بو موافق اولور و بونك قصه سى ديباجه ده مرور ايلمشدر انده طلب اولنه
﴿ مثنوى ﴾ ورمثالى خواهى ازعلم نهان * قصه كوازروميان وچينيان)
واكر علم نهانيدن برمثال استرسك ومجرد تصفيۀ قلبله علوم واسرارك
كشفنه دليل وبرهان طلب ايلرسك روميلردن وچينيلردن قصه سويله انلرك
قصه سى بودر

﴿ قصۀ مرى كردن روميان وچينيان درعلم نقاشى وصورتكرى ﴾

﴿ مثنوى ﴾ چينيان كفتند ما نقاشتر * روميان كفتند مارا كروفر) چينيلر
ايتديلر بز نقاشترز روميلر ايتديلر بزم ايچون كروفروار در ورونق واطافت بزده
زياده در ﴿ مثنوى ﴾ كفت سلطان امتحان خواهم درين * كزشماها كيست
دردعوى كزين) پادشاه ايتدى بوخصوصده امتحان ايلسم كرك پادشاهدن
مراد ديوان على شرحنده اسكندر ذوالقرنين درديمشكه سزلردن دعواده
كزيده ومختار كيمدر ﴿ مثنوى ﴾ اهل روم وچين چون حاضر شدند *

رومیان درعلم واقفتر بدند) اهل چین واهل روم یعنی چینی ورومی اولان نقاشلر چونکم حاضر اولدیلر رومیلر علمده واقفتر وعارفتر ایدیلر مثنوی چینیان کفتندیك خانه‌ما * خاص بسپار یدیك آن شما) چینیلر رومیلره دیدیلر بزه برخانه‌یی خاصة تسلیم ایلیك وبرخانه سزك لایق ومخصوصكز اولسون مثنوی بوددوخانه مقابل در بدر * زان یکی چینی ستد رومی دکر) قپوقپویه مقابل ایکی خانه واریدی اول ایکی خانه‌دن برنی چینی وبرنی رومی الدی مثنوی چینیان صدرنك ازشه خواستند * پس خزینه بازکرد آن ارجند) چینیلر پادشاهدن یوزرنك استدیلر پس اول عزیز وسعادتمند پادشاه خزینه‌سنی اچدی مثنوی هرصباحی ازخزینه رنکها * چینیارا راتبه بوداز عطا) هر برصباح خزینه‌دن رنکلر چینیلره عطای شاهیدن وظیفه اولدی مثنوی رومیان کفتندنی نقش ونه‌رنك * درخور آیدکار راجز دفع زنك) رومیلر دیدیلر دفع زنكدن غیری کاره نقش ورنك لایق کلمز یعنی بزم کاریمزه لایق اولان نقش ورنك لازم دکلدر بلکه دفع زنك ایلیوب تصفیه وتزکیه قیلمق کفایت ایدر دیدیلر مثنوی درفرو بستند وصیقل می زدند * همچو کر دون ساده وصاف شدند) رومیلر قپویی بغلدیلر وصیقل اوردیلر فلك کبی ساده وصاف اولدیلر ودرون خانه‌یی مصفا ومجلا قیلدیلر پس صافی وبی رنك اولمنك فضیلتنی بو بیتلرله اشارت ایدوب بیورور مثنوی ازدوصد رنکی به بی رنکی رهیست * رنك چون ابرست وبی رنککی مهیست) ایکی یوز رنکلی لکدن رنکسزلکه بر یول واردر رنك سحاب کبیدر که حجابدر ورنکسزلك برماهدر حجابی منورایلر مثنوی هرچه اندرابر ضو بینی وتاب * آن زاختردان وماه وآفتاب) ابرده هرنقدر ضیا وپرتو کوره‌سن انی اختردن وماه وآفتابدن بیل پس الوانده اولان لطافت وتاب اکار بی رنکلك مرتبه‌سندن حاصل اولور مثنوی چینیان چون ازعمل فارغ شدند * ازپی شادی دهلها می زدند) چینیلر چونکم عملدن فارغ اولدیلر سرور دن اوتری طبللر اوردیلر مثنوی شه در آمد دیدانجا نقشها * می ربودان عقل را وفهم را) شاه کلدی نقشلری کوردی اول نقشلر عقلی وفهمی قاپدی وانلرك ایلدیکی نقشی کوروب حیران اولدی مثنوی بعد ازان آمد بسوی رومیان * پرده را بالا کشیدند ازمیان) اندن صکره رومیلر جانبنه کلدی اورتادن پرده‌یی یوقرو چکدیلر مثنوی عکس آن تصویر وآن کردارها * زدبرآن صاف شده دیوارها) اول تصویر واول عمللرك عکسنی کوردی بوصافی ومجلا اولمش دیوارلر اوزره اوردی مثنوی هرچه آنجا دید اینجابه نمود * دیده را ازدیده خانه‌می ربود) هرنه‌یکه پادشاه

انده کوردی بوراده ایو کورندی یعنی چینیلر خانه‌سنده کورندیکی نقش رومیلر خانه‌سنده دخی بهتر کورندی برمرتبه‌ده کوردیکه دیده‌یی خانه‌دن قاپردی یعنی خانهٔ چشمدن وحدقهٔ بصردن بصری خطف ایلردی بومصراع انك کمالیله اثاره واضائه‌سندن کنایه اولور زیاده بارق وشارق اولان شیئك خطف ابصار ایلمك شاننددر پس بوحکایه‌ده واقع اولان پادشاهدن مراد حضرت حق اولور وچینیلردن مراد علماء رسوم اولورکه انلرخانهٔ دیللرینه انواع علوم رسمیه ایله نقشلر اورمشلردر ورومیلردن مراد دخی نه‌ایدیکنه بو بیتله اشارت بیورور مثنوی رومیان آن صوفیانند ای پدر * بی زتکرار وکتاب وبی هنر) ای پدر رومیلردن مراد اول صوفیلردر بونلر کتاب وتکراردن مستغنیلر وهنرسزلردر یعنی هنرصوریدن بی بهره‌لر وکتب علوم رسمیدن وانك درس وتعلمنی تکرار ایلمکدن بریلردر مثنوی لیك صیقل کرده‌اند آن سینه‌ها * پاك ازآز وبخل وحرص وکینه‌ها) ولیکن اول سینه‌لرنی صیقل ایلمشلردر اویله سینه‌لرکه کینه‌لردن وحرصلردن وبخلدن وشهوتدن پاکدر بویله‌دیمك دخی وجهدر لکن حرص وآز وبخل وکینه‌لردن پاك اولان سینه‌لرنی اغیار وماسوی زنکارندن صیقل ایلمشلر ومصقلهٔ ذکر اللهله صافی ومجلا قیلمشلردر مثنوی آن صفای آینه وصف دلست * صورت بی منتهارا قابلست) اول آینه‌نك صفاسی وصف دلدر یعنی رومیلر دیواری آینهٔ صافی ایلدکلرندن مراد وصف صفای دلدرکه صورت بی منتهایه قابلدر یعنی دلکه صافی اوله نهایتسز صورك ونقوش واشکال انده نمایان اولمسنه قابل اولور مثنوی صورت بی صورت بی حدغیب * زآینهٔ دل تافت برموسی زجیب) عالم غیبك بی حد اولان صورتسز صورتی آینهٔ دلدن یلدرادی موسی علیه السلام اوزره جیبندن که مرادید بیضادرکه بی صورتلك عالمنك اوصورتیدر (ادخل یدك فی جیبك تخرج بیضاء من غیر سوء) آیت کریمه‌سی بومعنایه شهادت ایلر مثنوی کرچه آن صورت نکنجد درفلك * نی بعرش وفرش ودریا وسمك) اکرچه اوصورت فلکه صیغمز عرش وفرش ودریا وسمکه دخی صیغمز مثنوی زانکه محدودست ومعدودست آن * آینهٔ دلرا نباشد حدبدان) زیراکه فلك وعرش وفرش ودریا وسمك محدود ومعدوددر لکن کوکل آینه‌سنه حدوغایت اولمز بیل پس صورت غیبه مظهر اولمق آینهٔ دلك شانندن اولور بو بیتلرده واقع اولان صورتدن مراد صورت الهیه‌در وحق تعالی‌یه صورت اطلاقی عند اهل السنة جائزدر کما قال فی الحدیث ان الله خلق آدم علی صورته ای علی اسمائه وصفاته پس صورت الهیه‌دن مراد اسما وصفات الهیه اولور وذات الهی مع جمیع اسمائه عرش وفرشه وسماك وسمکه صیغمز کما ورد فی الحدیث القدسی لایسعنی ارضی ولاسمائی اوبواجرام عالیه

واشياء كثيره نك تجليات الهيه يه وسعت واستعدادى اولمديغى انكچوندر كه بونلر
متناهى ومحدوددر وصفات الهيه ايسه لايتناهيدر اما آيينهٔ دل عارفه حدونهايت
بوقدر واهذا صورت بى منتهايه قابلدر اكرچه عالم دخى مظهر تجليات الهيه در
لكن جميع اسما وصفاتك مجلسى اولمغه انده وسعت يوقدر وجميع اسما وصفاتك
مرآتى اولمغه قابل دل انسان كاملدر فافهم ❊ مثنوى ❊ عقل اينجا ساكت
آمديا مضل ❊ زانكه دل بااوست ياخود اوست دل) عقل حضرت خدانك كوكله
تجلى ايلمسنك كيفيتندن ياساكت كلدى وياخود حيران وضال اولدى اول
جهتدنكه اول حضرت دلله ويادل انكله مبدر وياخود دل اومبدر نفس
الامرده بومعنى حيرتكدهٔ مشايخ عظامدركه بونك تعبيرنده عاجز قالمشلردر لاسيما
عند غلبة الوجدانيه ودلدن مراد صنوبرى الشكل اولان لحم پاره دكلدر بلكه
قلب وقالبده انواع تجلياتله متجلى اولان ذاتدر اويله اولجق كوكل ندر ❊ بيت ❊
ندانم حال اوعكس دل ماست ❊ ويادل عكس حال روى زيباست ❊ دل اندر
روى او يااوست دردل ❊ مرا پوشيده كشت اين راز مشكل) دين كلشن راز صاحبى
بومضمونه اشارت ايتمشلر و بو بيتلرى بومعنايى تأييد ايچون بومحله مناسب
سويلمشلر ❊ مثنوى ❊ عكس هرنقشى نتابد تا ابد ❊ جزدل هم باعدد هم
بى عدد) هرنقشك انعكاسى طوغمز ومنعكس اولمز تاابدهم عددله وهم عددسز
اولان كوكلدن غيريه يعنى هم وحدتله وهم كثرتله متصف اوليه ومرتبهٔ جمع
الجمعى بولميه كه انسان كاملك قلبيدركه مظهر ذات وصفات متكثره در
❊ مثنوى ❊ تاابد هرنقش نوكايدبرو ❊ مى نمايد بى حجابى اندرو) تاابدى هريكى
نقش كه اول كوكل اوزره كلور برحجابسز كوكل ايچره اول نقش بوكوربنور
❊ مثنوى ❊ اهل صيقل رسته انداز بوورنك ❊ هردمى بينند خوبى بى درنك)
اهل صيقل بوورنكدن قورتلمشلردر هر بردمده بى توقف برخوب كوررلر يعنى
صوفيان اهل صفا بورنك و بومرتبه سندن خلاص اولمشلر هردمده جناب حقيقتدن
برخوب تجلى مشاهده قيلمشلردر اكر خوبى ده يامصدريه اولورسه هردمده
حضرت حقدن خوبلق ومحبوبلق كوررلر ديمك اولور ❊ مثنوى ❊ نقش
وقشر علم رابكذاشتند ❊ رايت عين اليقين افراشتند) بونلر اول عالم ربانيلردر كه
علمك نقشى وقشرنى قوديلر عين اليقين علمى بوجه ايتديلر وحق اليقين مرتبه سنه
ايروب مشاهده ومعاينه حاصل ايتديلر ❊ مثنوى ❊ رفت فكر وروشنايى
يافتند ❊ نحرو بحر اشنايى يافتند) فكر بونلردن كتدى وروشنالق بولديلر
آشنالغك نحرنى وبحرنى بولديلر نحر بوغزلغه وصلاتده ال بغلمه دخى استعمال
اولنور اكر بوغزلق معناسنه اولورسه فنا مراد اولور واكر ال بغلمق مراد

اولورسه كمال تعظيمدن كنايه اولور تقدير كلام بونلرك قلبلردن فكرت وانديشه كتدى
انك بدلى نورانيت بولديلر وآشنالق بحرنى وفنا وتعظيم مرتبه سنى بولديلر ديمك
اولور ❊ مثنوى ❊ مرك كين جمله ازودر وحشتند ❊ مى كنند اين قوم بروى
ريش خند) موت كه جميع خلق اندن وحشت ونفرتده دررلر بوقوم موت اوزره
ريش خند ايلرلر زيرا موت بونلره تحفه دركويا رانديذ طعمه دربس اندن
خوف ايتمبوب انك ظاهرا مخوف اولديغنه كوررلر ❊ مثنوى ❊ كس نيابد
بردل ايشان ظفر ❊ برصدف آيد ضررنى بركهر) انلرك كوكلى اوزره كيمسه ظفر
بولمز يعنى انلرك قلب وروحنه كيمسه دن ضرر كلمز اكرسن ديرسك كه بونلردن
بعضيسنك وجودنه ناسدن ضرر كلوب بونلرى قتل ايلمشلردر جواب ضرر صدف اوزره
كلور كهر اوزره كلمز كهردن مراد بونده دلدر كه مصرع اولده ذكر اولندى صدفدن
مراد تندر ❊ مثنوى ❊ كرچه نحو وفقه رابكذاشتند ❊ ليك محو وفقر رابر
داشتند) بوطايفهٔ عليه اكرچه قواعد نحويه ومسائل فقهيه يى ترك ايلديلر وليكن
محو وفقرى قالدرديلر واختيار ايلديلر ❊ مثنوى ❊ تانقوش هشت جنت
تافته ست ❊ لوح دلشانرا پذيرا يافته ست) حتى سكز جنتك نقشلرى پارلامش
وطلوع قيلمشدر انلرك قلبى اوحنى قبول ايدنجى بولمشدر يعنى بوصافى دللرك قلبى
لوحنى اوهشت جنت كندى نقشلرنى قبول قلبجى بولمشدر ديمك اولور ❊ مثنوى ❊
برترانداز عرش وكرسى وخلا ❊ ساكنان مقعد صدق خدا) عرش وكرسى
وخلادن اعلى ترلردر خلا عرشك وراسنه ديرلر حضرت خدانك مقعد صدقنك
ساكنلريدر كما قال الله تعالى فى شأنهم فى سورة القمر (ان المتقين فى جنات ونهر
فى مقعد صدق عند مليك مقتدر) بوجمله دن صافى اولان وآيينهٔ قلبنك رياضتله
صيقل قيلان حضرت زيد رضى الله تعالى عنهك حكايتنه وانك مشاهده ومكاشفه
سنك بيانه شروع ايدوب بيورديلر

❊ پرسيدن پيغمبر عليه السلام مرزيدرا كه امروزچونى وچون
برخواستى وجواب كفتن او كه اصبحت مؤمنا حقا يارسول الله ❊

بوسرخ شريف بوحديث شريفك مضمونه اشارتدر كه حضرت حبيب اكرم
صلوات الله عليه وسلمدن انس حضرتلرى روايت ايلر قال عليه السلام (صباح
يوم لزيد) حضرت رسول عليه السلام بركونك صباحنده زيده ديدى زيد
پيغمبر عليه السلامك اوغلانيدر (كيف اصبحت يازيد) نه حالله صباحه داخل
اولدك اى زيد (قال اصبحت مؤمنا يارسول الله) زيد ديديكه صباحه مؤمن
داخل اولدم يارسول الله (قال ان لكل شئ حقيقة فما حقيقة ايمانك) پيغمبر
عليه السلام بيورديلر تحقيقا هرشيئك برحقيقتى واردر پس سنك ايمانكك حقيقتى

ندر عبارت ایله قال عزلت نفسی عن الدنیا) زید دیدی که نفسمی دنیادن
دور ایلدم وعزل ایلدم (فاظمأت نهاری پس دخی کوندزین صوسز اولدم
(واسهرت لیلی) وکیجه او یانق ام (فکانی انظرا لی عرش ربی بارزا) بو
ریاضت سببیله بر مرتبه یه واصل اولدم که کأن بن نظر ایدرین ربمك عرشنه
ظاهرا (وکانی انظر الی اهل الجنة یتنعمون و یتلذذون) وکان بن نظر ایدرین
اهل جنته تنعم وتلذذ ایلدکاری حالده (والی اهل النار یتعاوون) واهل ناره نظر ایدرین
اهل ناری بری برینه کلاب کبی چغردقلری حالده کورورم تعاوی عوی یعوی
عوادندر عواضم عیله کلاب چغرمسنه دیرلر و برروایتده دخی (والی اهل النار
یعذبون) واقع اولمشدر یعنی اهل ناره نظر ایدرین عذاب اولندقلری حالده
دیمك اولور (قال النبی صلی الله علیه وسلم اصبت فالزم) حضرت پیغمبر علیه
السلام دیدیلر که یازید اصابت ایلدك سترین کندیکه لازم ایله ﴿ مثنوی ﴾
کفت پیغبر صباحی زید را * کیف اصبحت ای رفیق باصفا) حضرت رسول
علیه السلام برصباح اوغلانی اولان زیده دیدی ای صفااولان رفیق نه حالله
صباحه داخل اولدك بو بیت مذکور اولان حدیث شریفده قال النبی علیه
السلام صباح یوم از زید کیف اصبحت یازید قولنك معناسی اولور ﴿ مثنوی ﴾
کفت عبدا مؤمنا بازاوش کفت * کونشان ازباغ ایمان کرشکفت) زید
حضرتلری حضرت رسول صلی الله علیه وسلمه دیدی عبد مؤمن اولدیغم
حالده صباحه داخل اولدم کما وقع فی الحدیث اصبحت عبدا مؤمنا کبرواول
پیغمبر علیه السلام زید حضرتلرینه دیدی نشانی ایمان باغندن اکر ایمانك باغی
اچلدیسه نشانن سویله باغ ایمان اکراچلدیسه دیمك دخی جائزاولور وجه اول
فی حقیقته ایمانك قولنك معناسی اولور ﴿ مثنوی ﴾ کفت تشنه بوده ام
من روزها * شب نخفتستم زعشق وسوزها) زید حضرت رسول اکرم صلی الله
علیه وسلمه ایتدی بن نیجه کونلر تشنه اولمشم کیجه عشق حرارتلردن اویومامشم
بلکه کوندز صائم وکیجه قائم اولمشم فاظمات نهاری واسهرت لیلی قولنك
مفهومی اولور ﴿ مثنوی ﴾ تازروزوشب کذر کردم چنان * کزاسپر بکذرد
نوك سنان) حتی روزوشبدن انجلاین کذر ایلدم که سنانك اوجی سپردن کچر یعنی
سنانك اوجی سپردن نیجه کچرسه بندخی روز وشبدن اویله کچدم
﴿ مثنوی ﴾ که ازان سوجملهٔ ملت یکیست * صد هزاران سال و یك
ساعت یکیست * هست ازل را وابد را اتحاد * عقل راره نیست آن سوزافتقاد)
حضرت رسول اکرم صلی الله علیه وسلمك اوغوللغی زید حضرت رسول اکرم صلی الله
علیه وسلمه کندی واصل اولدیغی مرتبه دن خبر و یروب بیوردیلر که یارسول الله
بر مرتبه یه واصل اولدمکه اول مرتبه دن نظر اولنسه جمله ملل مختلفه وتجلئ

متوعه بردر که اول مرتبهٔ وحدتدر که جمیع ملل مختلفه انده براولور زیرا
جمله سی اول عین واحدك ارادهٔ کلیهٔ وتجلئ مختلفه سندن ظهوره کلور
وحقیقتده نظر اولندقده جمله سی براولور و بو مرتبه یه نسبتله صدهزاران سال
ویك ساعت بردر که لامساء عند الله ولاصباح ولا ایام وشهور ولا اعوام بوجمله
ارض وافلاك وآفتاب ومهتابك چالاکدن حاصل اولور عالم معناده بو کونه
احوال قالور بو مرتبه ده ازل ایله ابدك دخی اتحادی واردر ازل اکادیرلر که ابتداسی
اولمیه آخری اوله ابد اکادیرلر که اولی اوله آخری اولمیه ابتداء افتتاح جمیع
موجودات آخر ازلدر وانتهاء موجودات اول ابددر پس موجودات وکائنات
اعتبار اولنمدیغی مرتبه ده ازل وابد بری برینه اولشمش واتحاد قلمش زیرا
ازل وابدی اعتباری مخلوقات ومحدثات اعتباریله در مخلوقات ومحدثات اعتباری
برطرف اولدقده ووحدت مطلقه ظهوره کلدکده ازل وابد انده متحد
اولور محدث اولان عقلك بوجانبه یولی یوقدر افتقاد وتفحص واسطه سیله بلکه
فی الحقیقه (لایعرف الله غیرالله ولایصل الی القدیم حادث بل الحادث فان
فی الازل والقدیم باق لم یزل ﴿ مثنوی ﴾ کفت ازین ره کوره اوردی یسار
* درخور فهم عقول این دبار) حضرت رسول علیه السلام زیده ایتدی
بو یولدن قنی برارمغان کتور بودیارك یعنی بو عالم صورت دیارنك خلقنك
عقللرینه وفهملرینه لایق تابونلر اول عالمك رازنی فهمه قادر اوله لر ﴿ مثنوی ﴾
کفت خلقان چون بیبند آسمان * من ببینم عرش را با عرشیان) زید حضرت
رسول اکرم علیه السلامه ایتدی یارسول الله خلایق آسمانی نیجه کوررلرسه
بن عرشی عرشیلرله اویله کورورم شکیم فکانی انظر الی عرش ربی بارزا دیو
جواب و یردی ﴿ مثنوی ﴾ هشت جنت هفت دوزخ پیش من * هست
پیدا همچو بت پیش شمن) سکز جنت یدی دوزخ بنم اوکمده پیدا وظاهردر بت
پرست اوکنده بت ظاهر اولدیغی کبی ﴿ مثنوی ﴾ یك بیك وامی شناسم
خلق را * همچو کندم من زجودر آسیا) خلقی بر بر اکارم دکرمنده بن بغدایی
اربه دن اکلادیغم کبی ﴿ مثنوی ﴾ که بهشتی کیست وبیکانه کیست * پیش من پیدا
چو ماروما هیست) که بهشتی کیمدر و بیکانه کیمدر ماروماهی کبی بنم قتمده
آشکاره در ﴿ مثنوی ﴾ این زمان پیدا شده براین کروه * یوم تبیض وتسود
وجوه) سورهٔ آل عمرانده اولان آیت کریمه یه اشارتدر (یوم تبیض وجوه)
ذکر ایله یا محمد اول کونی که انده نیجه وجهلر بیاض اوله بیاض وجه بهجت
وسرور وذوق وحبوردن کنایه در (وتسود وجوه) اول کونده نیجه وجوه سیاه
اوله وسواد وجه استیلای ظلمت وحرماندن کنایه در (فاما الذین اسودت

وجوههم) فاماشول كيمسه لرككه وجهلری سیاه اوله (اكفرتم بعد ايمانكم)
قول مضمردر وهمزه توبيخ وتعجب ايچوندر يعنى بونلره يوم قيامتده ديه‌لر كه
نه عجب كه سز كافر اولديكز بعد الايمان لايق دكلدی كه كافر اولديكز (فذوقوا
العذاب بما كنتم تكفرون) پس عذابی ذایق اولك ای كافرلر كفريكز سببيله
(واما الذين ابيضت وجوههم) اما شول كيمسه لرككه وجهلری بياض اولدی
(ففی رحمة الله) انلر اللهك رحمتنده در يعنى جنت ونعمتنده‌در (هم فيها
خالدون) جملهٔ مستأنفه درتأكيد ايچوندر كان سؤال اولنديكه كيف يكونون
فيها فقال هم فيها خالدون ومعنیٔ بيت بوزمانده بوكروهه يعنى طائفه كلينه
واهل بقينه پيدا وهويدا اولمشدر قيامتده نيجه وجوه بياض ونيجه وجوه سياه
اولمسی بودنياده آنی هركسك سيماسنده نورمشاهده ايله بياورلر ❊ مثنوی ❊
پيش از ين هرچند جان پرعيب بود * دررحم بودوزخلقان غيب بود) بوندن
مقدم هرنه قدر كه جان پرعيب ايدی يعنى دنيايه كلزدن اول جان اكرچه عالم
ارواحده دخی عيبلو ايدی رحمده ايدی وخلايقدن غيبده ومستور ايدی ❊ مثنوی ❊
الشقی من شقی فی بطن ام * من سمات الجسم يعرف حالهم) دنياده شقی اولان كيمسه
والده‌سی قرننده شقی اولدی جسمك علامتلرندن انلرك حالی بيلنور يعنى حضرت
پيغمبر عليه السلام بيوررلر كه الشقی شقی فی بطن امه والسعيد سعيد فی بطن امه
رواه ابوهريرة رضی الله عنه بطن امدن مراد ام الكتاب ولوح محفوظدر زيرا
ام اصله ديرلر يعنى اصل اصلنده شقی شقيدر وسعيد سعيد در معنیٔ بيت الشقی
يعنى شقی من شول كيمسه دركه شقی اولدی فی بطن الام ام الكتابده من
سمات الجسم جسملرينك سيمالرندن يعرف حالهم حاللری معلوم اولور
❊ مثنوی ❊ تن چومادر طفل جانرا حامله * مرك درد زاد نست وزلزله)
مثلا تن مادر كبی جان طفلنه حامله در موت فی المثل ولادتك درد وزلزله سيدر
چون بودنياده برخاتون وضع حمل ايتمكه قريب اولسه وانی دددرزادن اخذ قيلسه
انك مقارنی اولان كيمسه‌لر منتظر اولورلر كه انك قرننده اولان جنين بودنيايه
نه حالله ظهوره كلور ابيض الوجه می وياسودالوجه‌می تولدقيلوردبوهر
بری منتظر اولور ❊ مثنوی ❊ جمله جانهای كذشته منتظر * تاچه كونه زآيد آن
جان بطر) كذلك بودنيادن آخرته انتقال قيلان وكذشته اولان جانلرك جمله‌سی
منتظردر تااول رحم تنده قرار ايلين جان مسرور عالم آخرته نه كونه طوغردبو
❊ مثنوی ❊ زنكيان كويند خودا زماست او * روميان كويند بس زيباست او)
زنكيلرديرلر اوخود بزدندر زنكياندن مراد اشقيا وفسقه وكفره در روميلرديرلر
وقتی زيبادز بزم جنسمزدندر روميلردن مرادارواح صلحا وابيض الوجه اولان

اهل سعادتدر ❊ مثنوی ❊ چون برآيددر جهان جان وجود * پس نماند
اختلاف بيض وسود) چونكم جهان آخرتده وجودك جانی طوغه يعنى بطن تندن
عالم آخرته بروجودك جانی تولدقيله ارواح ماينده اول مولودك بيض وسواد
اولمسنده اختلاف قالمزيرا اول مولود اولان روحك حقيقت حالی ظهوره كلور
شبهه واختلاف برطرف اولور ❊ مثنوی ❊ كر بودزنكی برندش زنكيان *
روم رارومی برد هم ازميان) اكرزنكی اوله آنی زنكيلر ايلتورلر رومی اولنی هم اورتادن
روميلر ايلتورلر يعنى سياه روی اولنلری نه سياه روی اولان عاصيلر وكافرلر وياخود
عذاب ملكلری الورلر وبياض الوجه اولنلری نورانی اولان صالحلر وياخود ملائكهٔ
رحمت اخذ قيلورلر ❊ مثنوی ❊ تانزاد اومشكلات عالمست * آنكه نازاده شناسد
اوكست) مادامكه بروجود آنارحمندن بوعالمه طوغميه مشكلات عالمدركه انك نه
حالت ونه صفت اوزره طوغه جغنی كيمسه بيلمز اول كيمسه كه طوغمش آكلراوازدر
وجوده كلمين شيئی بيلان شول اعيان ثابته‌يه نظر قيلان اوليای عظامدركه انلردخی
برشیٔ موجود اولمزدن اول انك حالنه واقف اولورلر ❊ مثنوی ❊ اومكر ينظر
بنور الله بود * كاندرون پوست اوراره بود) بوناموجودك حالنی بيلان مكرشول
كيمسه اوله كه الله نوريله نظرايليه كه پوست ايچره اول ناظر بنورالله اولان كيمسه‌يه يول
اولور واول كامل الله نوريله بواطن اشيايه نظرقيلور ❊ مثنوی ❊ اصل آب نطفه
اسپيدست وخوش * ليك عكس جان رومی وحبش * ميدهد رنك احسن التقويم را)
تااسفل می بردآن نيم را) اصل آب نطفهٔ آدمی بياض وخوشدر كرکسه نطفهٔ رومی
اولسون وكرکسه نطفهٔ حبشی اولسون فرق بوقدر وليكن رومينك جانينك عكس
وپرتوی رومی به احسن الصورت رنكنی وبرو حبشينك جانينك عكس وپرتوی اول
نيمی وبولكی تااسفل السافلينه واقبح تقويم وزشت شكله ايلتورميدهدك فاعلی
وبااسفل می بردك فاعلی عكس جاندر وبوبيتلرده لف ونشرمرتب واردر فافهم
وبوكلامدن مراد اولدركه رومی بياض يوزلو اولان اهل جنتدن واصحاب
هدايتدن وحبشی اهل جهنم واصحاب ضلالتدن عبارتدر بونلرك روز حقيقتده
يوزلری بياض وسياه اولملری مادهٔ جسمانيه‌لرندن دكلدركه اول آب نطفه‌در بلكه
مادهٔ روحانيه‌لرندندركه حق تعالی ارواحی الست عالمندن ايكی قسم خلق ايلدی
برقسم بياض الوجه كومش كبی وبرقسمی دخی سوادالوجه كومر كبی نتكيم
حكيم ترمذيدن جامع الاصولده بوحديثی ابوذر حضرتلرينه اسناد له روايت ايدرلر
(قال عليه السلام ان الله تعالى خلق آدم فضرب بيمينه على اليمنى فاخرج ذرية
بيضاء كالفضة فضرب بيسراه على اليسرى فاخرج ذرية كالحممة ثم قال هؤلاء
فی الجنة ولا ابالی وهؤلاء فی النار ولا ابالی) پس بوازلده بياض وسواد اولان

جانلرك عكسى آخر الامر رومى كبى اولان مؤمنلره احسن التقويم شكلنى وحبش
كبى سياه اولان كافروفاسقلره اقبح الصور واكره الهيئه برشكل مستكره و يرر العياذ
بالله تعالى ﴿ مثنوى ﴾ اين سخن پايان ندار دبازران * تانمانيم ازقطار كاروان)
بو سوز نهايت طوتمز كيروز يدك قصه سى جانبنه سور تا كاروانك قطارندن
قالميهلم يعنى قصه به مناسب اولان كلمات قافله سندن جدا اوليهلم صدد ومانحن
فيه اولدر كه ﴿ مثنوى ﴾ يوم تبيض وتسود وجوه * ترك وهند وشهره كردد
آن كروه) يوم قيامتده چوق وجهلر بياض وچوق وجهلر سياه اولور كما قال الله
تعالى فى آية آخرى (وجوه يومئذ ضاحكة مستبشرة ووجوه يومئذ عليها غبرة ترهقها
قترة) قيامت كونى جمع اولان كروهدن ترك وهند ومشهور اولورلر يعنى نورانى
اولان اهل جنت وظلمانى اولان اهل جهنم ظهوره كلورلر ﴿ مثنوى ﴾ فاش
كردد كر تو كاهى يا كه كوه * هندوى يا ترك پيش هر كروه) فاش اولور وظهوره
كلور كه سن كاه مبسن ياخود كوه ميسن هند ومبسن يا ترك ميسن هر كروهك اوكنده
يعنى هر كروهك اوكنده فاش وظاهر اولور كه كاه كبى خفيف ميسن وياخود كوه كبى
رسوخ وتمكين صاحبى ميسن ياخود هندى كبى سواد الوجه و يا رومى كبى بياض
الوجه ميسن ﴿ مثنوى ﴾ دررحم پيدا نباشد هندو ترك * چونكه زايد بيندش
زار وسترك) رحمده هندو ترك پيدا اولمز چونكم طوغه خلق انى زار وسترك هر نه ايسه
كورر وضعيف وقوى هر نه حال اوزره طوغديسه اكا نظر ايدر كورر

﴿ جواب كفتن زيد رضى الله عنه رسول را صلى الله عليه
وسلم كه احوال خلق بر من روشنست و پوشيده نيست ﴾

﴿ مثنوى ﴾ جمله راچون روز رستاخيز من * فاش مى بينم عيان ازمرد وزن)
بن زيد ديدى يارسول الله جمله خلق حالا بو دنياده روز رستخيز كبى بن مرد وزندن
هر نه ايسه فاش وظاهر كورورم يعنى روز قيامتده مرد وزنى نه حال اوزره مشاهده
ايلرسم حالا شمدى انلرى او حال اوزره مشاهده ايلرم ديدى ﴿ مثنوى ﴾ هين بكويم
يا فرو بندم نفس * لب كزيدش مصطفا يعنى كه بس) ديديكه اكاه سو يليم ياخود
نفس بغليه يم يعنى اسرار قيامتى سو يليم مى يا خود سكوت ايليم مى ديدى حضرت
مصطفى صلى الله عليه وسلم اكا لب ايصردى يعنى بو يله كه بس لب ايصرمق سره
متعلق اولان كلامى افشا ايله ديمك محلنده متكلم جانبنه اشارت اولور بو راده دخى
حضرت نبى عليه السلام طرفندن زيده بس و كافيدر ايسم اول ديمكه اشارت ايدوب
مبارك لبلرن ايصردى ديمك اولور پس حضرت زيد يا اشارت حضرت مصطفى
صلى الله عليه وسلمى فهم ايلمش اوله لر ياخود مست شراب حقيقت
اولدقلرندن ينه اسرارك اظهار وافشا سنه متعلق حضرت نبى عليه السلامدن

استيذان قيلهلر ﴿ مثنوى ﴾ يارسول الله بكويم سر حشر * در جهان پيدا
كنم امروز نشر) تكرار ديديكه يارسول الله حشرك سرنى سو يليم جهانده
بو كون احوال نشرى پيدا ايليم اجازت اولورسه ﴿ مثنوى ﴾ هل مرا تا
پرده ها را بردرم * تا چو خورشيدى بتابد كوهرم) قو بنى تا پرده لرى يرتم تا بنم
كوهرم بر كونش كبى بلندرايه ﴿ مثنوى ﴾ تا كسوف آيد زمن خورشيد را
* تا نمايم نخل را و بيد را) بنم اسرار باطنمك وانوار حقيقتمك كمال ظهور
وغلبه سندن بو آفتاب صورى مغلوب اوله و بى نور قاله تا نخل و بيدى كوسترم يعنى خرما
آغاجى كبى باثمر اولان مؤمن وصالحى وسكود آغاجى كبى بى ثمر و بى بهره قلان
كافر وطالحى آشكاره ايليم ﴿ مثنوى ﴾ وانمايم راز رستاخيز را * نقد را
ونقد قلب آميز را * دستها ببريده اصحاب شمال * وانمايم رنك كفر ورنك آل * واكشايم
هفت سوراخ نفاق * در ضياى ماه بى خسف ومحاق) حضرت زيد رضى الله
عنه جناب رسول عليه السلامه مقامندن خبر و يرر وديركه (يوم تبلى السرائر)
بكا بو كون عيان اولدى وهر كسك مآلى وحقيقت حالى ظهوره كلدى اكر مراد
اولنورسه كوسترم راز قيامتى اولا نقد اولنلرى كوسترمكه انلر صافى وخالص
ومخلص اولان عاشق وصادقلردر وقلب آميز نقودى دخى كوسترمكه انلر
مرايى ومنافقلردر واصحاب شمالكه مراد اهل جهنمدر اللرى واياقلرى كسلمش
اولديغى حالده كوسترم تكيم اهل جهنمدر سوره عم ده (فتأتون افواجا) آيت
كريمه سنده بيضاوينك ايراد ايلديكى حديثده اهل جهنم حقنده (و بعضهم
يحشر مقطعة ايديهم وارجلهم) بيورلدى ودخى كوسترم رنك كفرى ورنك آلى
يعنى دخى اهل كفرك رنكنى واهل الله واهل محمدك رنكنى كوسترم هر اهل قرآن
آل الله وهر تقى ونقى آل محمددر تكيم انس بن مالكدن مرو يدر قال عليه السلام آل
القرآن آل الله ودخى طبرانى اوسطده ينه انس حضرتلرينه اسناد ايله بو حديثى
روايت ايدرلر كه قال عليه السلام آل محمد كل تقى نقى وديديكم آچم نفاقك يدى
دلوكنى كه مراد سبع مهلكاتدر كما روى عن ابى هريره رضى الله عنه قال عليه
السلام اجتنبوا السبع الموبقات الشرك بالله والسحر وقتل النفس التى حرم الله
الا بالحق واكل الربا واكل مال اليتيم والتولى يوم الزحف وقذف المحصنات المؤمنات
الغافلات بو يدى صفات مهلكه نك هر برى جهنمك يدى قپوسى كبيدر كه بونلردن
جهنمه داخل اولورلر كما قال تعالى (وان جهنم لموعدهم اجمعين لها سبعة
ابواب لكل باب منهم جزء مقسوم) قال البيضاوى ولعل تخصيص العدد
لانحصار مجامع المهلكات بوذكر اولنلرى خسف ومحاقسز ماهك ضياسندن
كوسترم يعنى بى خسوف و بى محاق اولان ماه نبوتك ضياسنده كوسترم

﴿ مثنوی ﴾ وانمایم بس پلاس اشقیا * بشنوانم طبل کوس انبیا) اشقیانك
پلاسنی بن کبرو کوسترم وآشکاره ایلیم انبیای عظامك طبل وکوسنی اشتدیرم
یعنی شوکت ودارانلرین ودوات وسعادتلرینه دلالت قیلان اثار وعلامتلرین
خالقه فهم ایتدیرم ﴿ مثنوی ﴾ دوزخ وجنات و برزخ درمیان * پیش
چشم کافران آرم عیان) دوزخی وجنتلری واورته ده اولان برزخی یعنی اعرافی
آخرته منکر اولان کافرلرك کوزی اوکنه اشکاره کتورم ﴿ مثنوی ﴾ وانمایم
حوض کوثر رابجوش * کاب برروشان زند بانکش بکوش) حوض کوثری
جوشله کوسترم که حوض کوثرك آبی انلرك یوزینه اوره وانك صداسی قولغه ایره
یعنی برمرتبه آب کوثری یقین کوتورم که انك صداسی خلقك قولغنه کله وصویی
یوزلرینه طوقنه اکرسن دیرسك که بشرده بومرتبه یه طاقت وارمیدر جواب
اولدرکه الله تعالینك کامل اولان ولیسنده باذن الله بومرتبه لری اظهار ایلمکه
قدرت واردر لیکن ارادت الهیه هرنجه اقتضا ایدرسه بونلر اکا کوره عمل
ایدرلر ﴿ مثنوی ﴾ وانکسانکه تشنه برکردش دوان * کشته اند این دم نمایم
من عیان) واول کیمه لرکه صوسز حوضك اطرافنده یلیجی اولشلردر بودم
آشکاره کوستریم ﴿ مثنوی ﴾ می بساید دوششان بردوش من * نعرهاشان می رسد در
کوش من) انلرك اوموزلری بنم اوموزم اوزره سوریر سوز انلرك نعره سی بنم
قولغمه ایریشور ﴿ مثنوی ﴾ اهل جنت پیش چشم زاختیار * درکشیده
یکدکررادر کنار) اهل جنت چشمم اوکنده اختیاردن یری برنی کناره چکمش
وکانی انظر الی اهل الجنة یتنعمون ویتلذذون فیهاقوالنك مضمونیدر ﴿ مثنوی ﴾
دست همدیکر زیارت می کنند * ازلبان هم بوسه غارت می کنند) بری برینك
صدرنی ومکاننی ونعمتنی زیارت ایدرلر دست بوبله محلده صدر ومکان معنالرینه
استعمال اولنور وحور یلرك لبلرندن بوسه یغما ایلرلر پس اهل جنتك احوالنی
بیاندنصکره زیدلساندن اهل دوزخك بیانه دخی شروع ایدوب بیوررلر ﴿ مثنوی ﴾
کرشد این کوشم زبانك آه آه * ازخسان ونعرهٔ وآحسرتاه) بوقولغم صاغراولدی
خسلرك آه آه دیو ایلدکلری صدادن دخی واحسرتا نعره سندن وکانی انظرالی
اهل النار یتعاوون قولنك مضمونیدر ﴿ مثنوی ﴾ این اشارتهاست کویم ازنغول *
لیك می ترسم زآزار رسول) بوسویلدیکم سوزلر اشارتلردر عمیق سویلرم یعنی
دریکدن وباطندن نقل ایلرم لیکن حضرت پیغمبر علیه السلام بیحضور اولمسندن
خوف ایلرم مصرع اول بومعنایی دخی متضمن اولورکه دینه بوسویلدیکم رموز
واشارتلردر نغول وعمقدن سویلرم یعنی سویلمکه قادرم وسویلمك استرم ولیکن
حضرت نبی علیه السلامك رنجیده اولمسندن قورقرمکه انك کشف ایلدیکنی وکشفه

رضاسی اولمدیغنی اکاوارث اولنلر کشف ایتمکه جرأت ایلمزلر ﴿ مثنوی ﴾
همچنین می کفت سرمست وخراب * دادپیغامبر کریبانش بتاب) زیدبونك کبی
سوزلری سویلدی سرمست وخراب اولدیغی حالده حضرت پیغمبر علیه السلام
انك کریباننی تابه ویردی یعنی یقه سنی بوکدی مراد انی بوکونه سوز سویلمکدن
وافشاء سر ایلمکدن فارغ ایتدی دیمك اولور ﴿ مثنوی ﴾ کفت هین درکش
که اسبت کرم شد * عکس حق لایستحیی زدشرم شد) پیغمبر علیه السلام
حضرتلری اکادیدی عنان اختیارك چك و زبانك ضبط ایت که سنك اسب روحك
کرم اولدی حقك عکسی لایستحیی اوردی شرم کتدی که والله لایستحیی ان یقول
الحق حدیثنك موجبنجه حق تعالی حضرتلری حق سویلمکدن استحیا ایلمز کذلك
چن رنبیسنه و یاخود برولیسنه حق لایستحیی اورمه سنك عکسی تجلی قیله اول دخی
بی شرم اولوب حق نه ایسه سویلمکدن استحیا ایلمز ﴿ مثنوی ﴾ آینه تو جست
بیرون ازغلاف * آینه ومیزان کجا کوید خلاف) حضرت رسول اکرم صلی الله
علیه وسلم بیوردیکه بازیدسنك آینهٔ روح وقلبك غلاف تندن طشره صچرادی
ومرآت مجلوه اولدی پس آینه ومیزان چن خلاف سویلرانکچون مشایخ صافی دل
اولنلر (نحن مرآة مجلوة قدیری فیناکل احد صورته) دیمشلر و بین الناس میزان خدا
اولوب هرشیئك مقدارنی فرق وتمییز ایتمشلر (ولایخافون لومة لائم) ایت کریمه سنك
مصداقنجه حق سویلمکده وهرکسك حسب حالنی ادا ایلمکده لائم اولنلرك لومندن
خوف ایتمشلر واستحیا وشرم بولنه کتمشلر ﴿ مثنوی ﴾ آینه ومیزان کجا بندد
نفس * بهر آزار وحیای هیچ کس) آینه ومیزان قنده نفس بغلر هیچ کیمسه نك
آزار وحیاسندن اوتری یعنی آینه وترازو هیچ برکیمسه نك ایجنمسندن واوتانمسندن
اوتری کلام حق سویلمکدن وحق کتم ایلمکدن انفس بغلمز وسکوت ایلمز بلکه حق نه
ایسه آنی ادا ایلر ﴿ مثنوی ﴾ آینه ومیزان محکهای سنی * کردوصد سالش
توخدمتها کنی) آینه وترازو فی حدذاته اولو محکلردر اکرفرضی سن آینه ومیزانه
ایکی یوز ییل خدمتلر ایلیه سن بویله دیو ﴿ مثنوی ﴾ کزبرای من بپوشان راستی
* برفزون بنماو منما کاستی) که بندن اوزی استقامتی ستر ایله بلکه زیاده کوستر
ونقصان کوسترمه ﴿ مثنوی ﴾ اوت کوید ریش وسبلت برمخند * آینه ومیزان
وانکه ربو بند) اول آینه ومیزان سکادر صقالکه و بیغکه کولمه آینه ومیزان
واندنصکره حیله وخدعه یعنی آینه ومیزانه حیله وخدعه قیلق واندنصکره انلری
کندی خاصیتلرندن اخراج ایلمك ممکن دکلدر آینه ومیزان هربریسی لسان حالله
بویله دیرلر ﴿ مثنوی ﴾ چون خداما را برای آن فراخت * که بما توان حقیقت
راشناخت) چونکم خدای تعالی بزی اندن اوتری عالی ایلدیکه حقیقتی اکاق بزمله

ممکن اوله ﴿ مثنوى ﴾ این نباشد ماچه ارزیم ای فلان * کی شویم آیین روی
نیکوان) بو اولمزسه ای جوان بزنه دکرز یعنی بو حقیقت کوسترمکلك بزده اولمیه
و بز راست وصادق اولمیه وز بزم نه قدر وقیمتمز اولور چون نیکو اولان کیمسه لرك
یوزینك آیینی اولورز یعنی انلرك یوزنی دوزلدیجی اولمزدق اکر بز راست اولمیدق
حضرت نبی علیه السلام زیده ابتدی کرچه حقیقت حال بویله در ﴿ مثنوى ﴾
لیك درکش در بغل آیینه را * کر تجلی کرد سینا سینه را) ولیکن آیینه یی بغله چك
بعض نسخه ده بغل یرینه نمد واقع اولمشدر یعنی اکرچه ای زید بویله در ولکن
آیینهٔ قلبی قوانق ایچره و یاننده ایچرو چك یعنی جام جهاننما اولان آیینهٔ دلی وانده
مرئی اولان صور حقایقی ستر ایله اکرچه سینه یه سینا تجلی ایلدیسه ده یعنی
نور تعالی سنك قلبکه کرچه تجلی ایلدی لکن انك ستری مکالازمدر ﴿ مثنوى ﴾
کفت آخر هیچ کنجد در بغل * آفتاب حق وخورشید ازل) زید حضرتلری
رسول اکرم صلی الله تعالی علیه وسلم حضرتلرینه ابتدی یا رسول الله آخر هیچ
بغله صغرمی آفتاب حق وخورشید ازل یعنی حقیقت آفتابی وازل خورشیدی که
محدود ومتناهی دکلدر انسانك وجود بغلنده صغمق وانك نمد جسدیله مستور
اولمق نیجه ممکندر ﴿ مثنوى ﴾ هم دغل راهم بغل را بردرد * نی جنون ماندبه
پیشش نه خرد) اول خورشید ازل هم دغلی هم بغلی برتر وکندیسنی ظاهر ایلر
انك قتنده نه جنون ونه عقل قالور ﴿ مثنوى ﴾ کفت یك اصبع چو بر چشمی
نهی * بیند ازخورشید عالم راتهی) حضرت رسول اکرم صلی الله تعالی علیه
وسلم زیده دیدی مثلا سن بر پرمغی بر کوز اوزره قویه سن عالمی آفتابدن خالی
کوررسن ﴿ مثنوى ﴾ یك سر انکشت پردهٔ ماه شد * وین نشان ستاریٔ
الله شد) بر پرمق اوجی کوزه قونغله ماهه پرده اولدی بو مثال الله تعالینك
ستارلکنك نشانی اولدی تنکیم حق تعالی دیدهٔ قلب اوزره ستاریت اصبعنی
وضع ایلمسه دیدهٔ دل انك انوار ظاهره سنی وتجلیات باهره سنی ادراکه قادر اولمز
پس مخزن اسرار الهی اولان ولی یه دخی لازم اولور که ستاریت حقله متصف
اولوب مشاهده ایلدیکی اسراری اظهار ایلیوب تمامی ایلیه ﴿ مثنوى ﴾
تا بپوشاند جهان را نقطهٔ * مهر کردد منکسف ازسقطهٔ) بو بیت حضرت نبی علیه
السلام لساننددن ادنی شیئك اعظم اولان شیئٔ ستر قیلمسنی تفهیم ایچون مثل موقعنده
واقع اولمشدر تا کم جهانی بر نقطه اورتر نقطه دن مراد سرانکشتدر که بو کا قرینه
بیت اولده واقع اولمشدر فی الحقیقه سرانکشت که بر نقطه قدر شیئدر اکر مردمك
دیده سی اوزره وضع ایلسك جهانی کوسترمز وکورمکدن منع ایلر سقطه برکره
دوشمك و یاخود خطا ایلمك معناسنه در مصرع ثانینك معناسی آفتاب بر خطادن

و یا بر پاره شیئدن منکسف اولور آفتابك انکسافنه عند اهل النجوم سبب اولدرکه
انك قرصی ماهك قرصنك ظهرنه محاذی اولدقده ماهك قرصی اکا پرده اولوب
کسوف واقع اولدی دیرلر پس بوراده سقطه دن مراد ماهك قرصی اولور واکر
خطا معناسنه اولورسه کویا که آفتاب کندی مدارندن دوشوب ماهك مدارنه
محاذی کلمسی اولور وسقطه دن مراد بر پاره بلوت دخی اولسه وجهدن خالی
اولمز اما اصل معنی اولکی وجهدر شارحلر بو بیته بعض سوزیازمشلردر لکن
مناسبتدن خالیدر ﴿ مثنوى ﴾ لب ببند وغور دریایی نکر * بحر را حق کرد
محکوم بشر) ای زید لبی بغله ودریانك غورنه نظر ایله حق تعالی دریایی بشره
محکوم ومطیع ایلدی دریادن مراد بونده اسرار الهی وعلوم ربانی دریاسیدر
تقدیر کلام بازبداغزنی اسرار سو یلمکدن وعلوم لدنی یی اظهار ایلمکدن بغله
ودریای علوم واسرارك باطننه نظر ایله حق تعالی دریای علوم واسراری انسان
کامله محکوم ومسخر ایلمشدر نتکیم سائر انسانه (وحملناهم علی البر والبحر) فحواسنجه
بحر ظاهری مسخر ایلمشدر ﴿ مثنوى ﴾ همچو چشمهٔ سلسبیل وزنجبیل *
هست درحکم بهشتیٔ جلیل) سلسبیل وزنجبیل چشمه سی کبی جلیل وعالی قدر
اولان بهشتینك حکمنده در یعنی حق تعالی دریایی بشرك محکومی ایلدی سلسبیل
وزنجبیل چشمه لرنی اهل جنتك حکمنده ایلدیکی کبی ﴿ مثنوى ﴾ چار جوی
جنت اندر حکم ماست * این نه زور ماز فرمان خداست) جنتك درت ارمغی بزم
حکممزده در بو نصرت بزم زور وقوتمزله دکل فرمان خدا ایله در ﴿ مثنوى ﴾
هر کجا خواهیم داریمش روان * همچو سحر اندر مراد ساحران) هر قنده که
استرز اول جویلری جاری طوترز ساحرلك مرادنده سحر کبی یعنی ساحرلر سحری
هر نیجه استرلرسه اویله ایلدکلری کبی بز دخی انهار جنتی کیف مایشاء استدیکمز
جانبه اجرا ایدرز ﴿ مثنوى ﴾ همچو این دو چشمهٔ چشم روان * هست
درحکم دل فرمان جان) و بو ایکی روان اولان چشملر چشمه سی کبی که قلبك
حکمنده وجانك فرماننده درکه دل وجان اول ایکی کوزده استدکلری کبی تصرف
ایدرلر ﴿ مثنوى ﴾ کر بخواهد رفت سوی زهر ومار * ور بخواهد رفت
سوی اعتبار) اکر کوکل استرسه کوزلر زهر مار جانبنه کیدر زهر ماردن مراد
محرمات وناخوش اولان مبطل اندر واکر کوکل استرسه کوزلر اعتبار جانبنه کیدر
واشیادن عبرت وانتباه اخذ ایدر ﴿ مثنوى ﴾ کر بخواهد سوی محسوسات
رفت * ور بخواهد سوی ملبوسات رفت) اکر کوکل استرسه کوزلر محسوسات
طرفنه کیدر واکر کوکل استرسه کوزلر ملبوسات جانبنه کیدر ملبوساتدن مراد
مستوران مشتهیات اولان شیلردر ﴿ مثنوى ﴾ کر بخواهد سوی کلیات

راند * ور بخواهد حبس جز باوت ماند) واكر كوكل استرسه كوزلرى كليات جانبنه
سورر واكر كوكل استرسه كوزلرى جزؤياتك محبوسى قالدى يعنى امور جزئيه
وافعال دنيويه نك حبسنده كوزلرى كرفتار قيلدى ❊ مثنوى ❊ همچنين
هر پنج حس چون نايزه * بر مراد وامر دل شد جايزه) بونك كبى يعنى كوزلر امر دله
مطيع ومنقاد اولديغى كبى هر بش حس نايزه كبى قلبك امرى ومرادى اوزره
جايزه اولدى يعنى كچيجى وروان اولجى اولدى پنج حواسدن مراد قوهٔ سامعه
وقوهٔ باصره وقوهٔ ذائقه وقوهٔ شامه وقوهٔ لامسه در بونلرك هر برى قلبك
امرى اوزره جارى اولور ❊ مثنوى ❊ هر طرف كه دل اشارت كردشان *
مى رود هر پنج حس دامن كشان) هر طرفكه كوكل انلره اشارت ايلدى هر بش حس
دامن كشان وبى توقف كيدر حسه دامن كشانلق جست وبى توقف اولمقدن كنايه
اولور ❊ مثنوى ❊ دست وپا در امر دل اندر ملا * همچو اندر دست موسى آن عصا)
ال واياق قلبك امرنده آشكاره وظاهرده حضرت موسى عليه السلامك النده اولن
عصا كبيدر يعنى حضرت موسى عليه السلام عصاده نيجه تصرف ايلرسه دل دخى
دست وپاده اويله تصرف ايلر ❊ مثنوى ❊ دل بخواهد پا درآيد زو برقص * يا كريزد
سوى افزونى زنقص) كوكل استيه پاى فورى رقصه كلور ياخود نقص وخسران
طرفندن افزونلك وكامل اولمق جانبنه فرار ❊ مثنوى ❊ دل بخواهد دست *
آيد در حساب * با اصابع تانويسد او كتاب) كوكل كه استيه دست حسابه كلور پرمقلريله
ياخود اول دست كتاب يازر يعنى كوكل استدكده ال پرمقلريله تاكه اول دست
كتاب يزه ❊ مثنوى ❊ دست در دست نهانى مانده است * او درون تن را برون
بنشانده است) دست ظاهر نهانى الده قالمشدر نهانى الدن مراد دلدر كه ظاهرده
اولان الك حكمنده اولمشدر او دست نهانى كه مراد دلدر درونده تنى طشره ده
نصب ايلمشدر يعنى كندى مستور ومخفى اولوب تنى وجوارح بدنى خارجده
كنديه آلت اولمق ايچون قومشدر كه دروندن اونيجه حكم ايلرسه طشره ده
بو جوارح واعضا ايله ايلر ❊ مثنوى ❊ كر بخواهد بر عدو مارى شود *
ور نخواهد بر ولى يارى شود) اكر كوكل استيه دست عدو اوزره بر مار اولور اكر
كوكل استيه دست دوست اوزره بر يار ومعين اولور ❊ مثنوى ❊ ور بخواهد
كفجه در خوردنى * ور بخواهد همچو كرزده منى) واكر كوكل استرسه دست
يمكلكده بر كفجه اولور واكر استرسه اون بطمان بر كرز كبى اولور ❊ مثنوى ❊
دل چه مى كويد بديشان اى عجب * طرفه وصلت طرفه پنهانى سبب) بو جوارح
واعضايه كوكل اى عجب نه سويلر عجب وصلت عجب پنهانى سببدر يعنى قلبله اعضا
مابينده اولان سبب واتصال زياده عجيبدر كه عقل انك بى كيف اولان اتصالنى

ادراك ايلمكده عاجز وقاصردر ❊ مثنوى ❊ دل مكر مهر سليمان يافتست * كه مهار پنج
حس برتافته ست) دل مكر مهر سليمان عليه السلامى بولمشدر وملكت وجودنده
سليمان منزله سنده اولمشدر كه بش حسك مهارنى بوكمشدر يعنى حواس خمسهٔ
ظاهره نك بولارنى دست تصرفنه آلوب انلرى ضبط قيلمشدر ❊ مثنوى ❊ پنج حسى
از برون ميسور او * پنج حسى از درون مأمور او) بش حس صورى طشره دن
اول دلك ميسوريدر يعنى قولا ايلنمش محكوميدر بونوع پنج حس دخى دروندن انك
مأموريدر پنج حسدن مراد حواس خمسهٔ باطنه در كه قوهٔ داركه و قوهٔ واهمه
وقوهٔ خياليه وقوهٔ متفكره وقوهٔ حافظه در ❊ مثنوى ❊ ده حس است وهفت اندام
ودكر * آنچه اندر كفت نايد مى شمر) اون حسدد روبدى اندام وبونلردن غيرى
اول نسنه كه سوزه كلمز عد ايله اون حسدن حواس خمسهٔ ظاهره وحواس
خمسهٔ باطنه در يدى اندامدن مراد ايكى ال ايكى اياق باش وظهر وشكمدر
وبونلردن ماعدا قواى جسمانيه مثلا قوهٔ عاديه وقوهٔ هاضمه وقوهٔ ناميه وقوهٔ
ماسكه وقوهٔ دافعه وبونلر امثالى بى حد وبى نهايه قوتلر واردر وقواى روحانيه
دخى مثلا قوهٔ عقليه وقوهٔ علميه وقوهٔ نظريه وقوهٔ حبيه وقوهٔ شوقيه وبونلر
امثالى نيجه قوتلر دخى واردر كه بو جملهسى پادشاه دلك حكم وتصرفنده دررلر
❊ مثنوى ❊ چون سليمانى دلا در مهترى * بر پرى وديو زن انكشترى * كر
درين ملكت برى باشى زريو * خاتم از دست تو نستاند سه ديو) بحكم حديث
شريف كلكم راع وكلكم مسؤل عن رعيته هر كس مملكت وجودينك حاكم
وسليمانى كبيدر انكچون بيورلر اى كوكل سن سليمان عليه السلام كبى سن
مهترلكده وحكومتده كه وجودك معنا عالم كبرى وكون جامعدر وكشور
وجودكده هر شيئك نموسى مقرردر مثلا روح سلطانى شاه كشور جسمنى وعقل
اكا وزير مشير نورانى ودل خاتم سليمان كبيدر وهوا وهوس انك ملكنك پرى
وديو وشيطانى كبيدر اويله اولنجق اى روح سلطانى بو كشور جسمانيده پرى
وديو نفسانى به خاتم سليمانى كبى اولان انكشتر قلبكك حكمنى اور يعنى اجرا ايله
اكر سن بو مملكت جسمانيده حيله وخدعه ور بودن برى اوله سن وعدالت
وصداقتله انصاف قيله سن خاتم قلبى سنك الكدن المز اوچ ديو كه مراد هوا
وهوس ونفسدر كه بونلرك هر برى بر ديو پرى كبيدر (كما قال عليه السلام اعدى
عدوك نفسك التى بين جنبيك وقال عليه السلام واياكم والهوى فان الهوى
يعمى ويصم كذا رواه ابن عباس رضى الله عنه (بيت) فاصرف هواها وحاذران
توليه * ان الهوى ما تولى يصم او يصم * وعن ابن مسعود رضى الله عنه قال عليه
السلام اياكم وهوسات الاسواق اى فتنها هوس نفسك اكول اولمسى وغرور

وسرورله مجنون كبى اولمسى وناسله اختلاط قيلمسى و بونك امثالى يرامز صفتلريدر ﴿ مثنوى ﴾ بعد ازان عالم بكيرد اسم تو * دوجهان محكوم تو چون جسم تو) اندنصكره سنك نامك عالمى طوتر ايكى جهان سنك محكومك اولور سنك جسمك كبى يعنى حيله وخدعه دن برى اولوب مملكت وجودنده عدالت قيلدقدنصكره سنك اسمك سائر انبيا عليهم السلام واولياى عظام كبى عالمى طوتوب جسمك سكا نيجه محكوم اولديسه ايكى جهان سكا او يله محكوم اولور ﴿ مثنوى ﴾ ورزدستت ديو خاتم را ببرد * پادشاهى فوت شد بختت بمرد) واكر سنك الكدن ديو خاتمى اليلديسه يعنى خاتم قلبى اخذ ايتديسه پادشاهلق فوت اولدى سنك بختك اولدى زيراسنك پادشاهلغك وحيات بختك مهردل الكده اولمغله در چونكم كوكل خاتمى شيطان النه دوشه پادشاهلق كيدوب طالعك مرده اولمق مقرر اولور ﴿ مثنوى ﴾ بعد ازان ياحسرتا شد ياعباد * برشما محتوم تايوم التناد) يعنى شاه معنوى اولقلغك فوت اولوب بختك اولدكدنصكره ياحسرتا ديمك وحسرت وخيبتى دعوت ايدوب حيف ديمك اى عباد هواسزك اوزريكزه واجب ولازم اولدى يوم تناده دك يعنى يوم قيامته دك واول كونه يوم تناد ديلمسى ناسك اول كونده برى برينه ندا وصداسى چوق اولديغنه بناءدر ﴿ مثنوى ﴾ مكر خودرا كرتوانكار آورى * ازترازو وآينه كى جان برى) كندى مكر وحيله كه انكار كتورهسن يعنى بنده مكر وخدعه يوقدر ديو انكار ايليهسن ترازو وآينهدن قچن جان ايلتورسن يعنى ميزان حدا وآينهٔ مجلاكبى اولان اولياء اللهدن بودنياده جانكى نيجه قورتارورسن وآخرتده دخى ميزان اخرويدن وآينه كبى صورت نما اولان دفتر اعمالكدن نه حالله خلاص اولورسن يعنى مادامكه صادق وصافى اوليهسن بونلردن خلاصه محال اولمز واخفاء عيوب وستر ذنوب قيلوب مجرد حيله وخدعه ايله پاكلك دعواسن قيلنلر حين امتحانده نجات بولمز نتكيم بوقصهدن حصه نه ايديكى معلوم اولور

﴿ متهم كردن غلامان وخواجه تاشان مرلقمانرا كه
آن ميوهاى ترونده را كه مى آورديم اوخورده است ﴾

﴿ مثنوى ﴾ بودلقمان پيش خواجهٔ خويشتن * درميان بندكانش خوارتن) لقمان حكيم كندى خواجهسنك قتنده انك بندهلرى اورتهسنده خورتن وحقيرصورت ايدى ﴿ مثنوى ﴾ مى فرستاد اوغلامانرا بباغ * تاكه ميوه آيدش بهرفراغ) اول خواجه غلاملرينى باغه كوندردى تاكم خواجهيه فراغ خاطردن اوترى ميوه كله وانى يوب آسوده حال وفارغ البال اوله ﴿ مثنوى ﴾ بود لقمان

درغلامان چون طفيل * پرمعانى تيرهصورت همچوليل) لقمان غلاملر ايچنده طفيل وتابع كبى ايدى ليل كبى تيرهصورت و پرمعانى ايدى شب اكرچه مظلم وتيرهدر لكن روزه نسبت انده نيجه اسرار معانى مضمردر ظلمات ايچره آب حيات موجود اولديغى كبى پس چوق تيرهصورتلر واردركه ظاهرا شب مظلم كبيدر لكن باطنا نورانى ومنبع آب حيوانيدر ﴿ مثنوى ﴾ آن غلامان ميوهاى جمع را * خوش بخوردند ازنهيب طمع را) اول غلاملر باغدن جمع اولمش ميوهلرى غلبه وهجوم طمعدن اوترى انى خوش يديلر پس افنديلرينك قتنده صفرا ايدكاوب حضرت لقمانه تهمت ايلديلر ﴿ مثنوى ﴾ خواجهرا كفتند لقمان خورد آن * خواجه برلقمان ترش كشت وكران) خواجهيه ايتديلر اول ميوهلرى لقمان يدى خواجه لقمان اوزره ترش وثقيل اولدى ﴿ مثنوى ﴾ چون تفحص كردلقمان ازسبب * درعتاب خواجهاش بكشاد لب) چونكم لقمان اول ترش رويلغك سببندن تجسس وتفحص ايلدى خواجه سنك عتابى خصوصنده لبنى اچدى ﴿ مثنوى ﴾ كفت لقمان سيدا پيش خدا * بندهٔ خائن نباشد مرتضا) لقمان ايتدى اى بنم سيدم خداى تعالينك قتنده خائن بنده مقبول اولمز وارتضا واجتبا مرتبهسنى بولمز ﴿ مثنوى ﴾ امتحان كن جمله مارا اى كريم * سيرمان درده تواز آب حميم) اى كريم بزم جمله مزى امتحان ايلهسن بزه طوق ووافر آب حميمدن وير ﴿ مثنوى ﴾ بعدازان مارا بصحرايى بران * توسواره ماپياده مى دوان) اندنصكره بزى برصحرايه سور بعض نسخهده بران برنه كلان واقع اولمشدر اولومعناسنده سن سواره و بز پياده يلدرهلم ﴿ مثنوى ﴾ انكهان بنكر توبدكردارا * صنعهاى كاشف الاسرارا) اندنصكره سن بدكردار وقبيح كار اولنه نظر ايله اسرار كشف ايديجينك صنعلرينه نظر ايله ﴿ مثنوى ﴾ كشت ساقى خواجه ازآب حميم * مرغلانرا وخوردند آن زبيم) خواجه آب حميمدن ساقى اولدى غلاملرينه وقورقودن انى ايچديلر ﴿ مثنوى ﴾ بعدازان مى راندشان دردشتها * مى دويدند آن نفرتحت وعلا) اندنصكره انلرى صحرالره سوردى اول طائفه آشفته ويوقرو يلديلر ﴿ مثنوى ﴾ قى درافتادند ايشان ازعنا * آب مى آوردز يشان ميوها) انلر عناوزحمتدن قى ايلمكه باشلديلر دوشديلر آب حميم غلاملردن ميوهلرى طشره كتوردى ﴿ مثنوى ﴾ چونكه لقمانرادرآمدقى زناف * مى برآمدازدرونش آب صاف) چونكم لقمانك كوبهكندن ودروننده قى كلدى انك درونندن آب صافى كلدى وانك طهارتى وعدم خيانتى ظاهر اولدى ﴿ مثنوى ﴾ حكمت لقمان چوداندا ين نمود * پس چه باشد حكمت رب الوجود)لقمان حضرتلرينك

حكمتی چونكم بو عيوب مستوره‌يی كشف ايلمكی بيلور پس وجود صاحبنك حكمتی نه اوله يعنی قياس ايله كه اول حكيم مطلقك حكمتی بودرون خلقده مستوره اولان خيانت ومعصيتی نيجه كشف ايلسه كركدر ❊ مثنوی ❊ يوم تبلی السرائر كلها * بان منكم كامن لايشتهی) سورهٔ طارقده اولان آيت كريمه‌يه اشارتدر بيورولر (يوم تبلی السرائر) ذكر ايله شول كونی كه تبلی السرائر ای تظهر وتتعرف خفيات الضمائر بالمفارقة عن الابدان وجعل الباطن ظاهرا (فما له من قوة ولا ناصر) پس انسان ايچون بو قدر بر قوت مانعه كه نفسدن آنی منع ايليه ودخی بر ناصر ده يوقدر كه امتناعه نصرت ايليه معنیٔ بيت يوم تبلی السرائر كلها قيامت كوننده متعارف و متمايز اوله كل سرلر بان (منكم) سزدن ظاهر اوله (كامن) شول باطن ومستور اولان سرلر كه (لايشتهی) انك بيانی اشتهـا اولنمز ديكه سبب فضاحت اوله يشتهی علی بناء المجهول درو قائم مقام فاعلی تحتنده اولان ضميردر كه بيانه راجعدر نتكيم (اعدلوا هو اقرب للتقوی) ده هو اعدلوايه راجع اولديغی كبی ❊ مثنوی ❊ چون سقوا ماء حميما قطعت * جملة الاستار مما افضحت) سورهٔ محمدده اولان آيت كريمه‌دن مقتبسدر اول آيت بودر (كمن هو خالد فی النار) وسقوا ماء حميما فقطع امعاءهم كمن هو خالد مبتدانك خبريدر مبتدا مقدم مثل الجنةدر تقدير كلام امثل اهل الجنة كمثل من هو خالد فی النار ديمكدر و ياخود مبتداء محذوفك خبری اوله مقدم اولان (افمن كان علی بينة) قرينه‌سيله تقدير كلام احال من كان مكرما فی الجنة كحال من كان هو خالد فی النار وسقوا ماء حميما ودخی سقی اولنه ماء حاره فقطع امعاءهم پس بونلرك بغرسقرلرينی اول ماء حميم فرط حرارتندن قطع ايليه احدی بو حال الله متصف اولنلر اهل جنتله برابرميدر ديمكدر معنی بيت چون سقوا چونكم بونلر ماء حميمدن سقی اولنه‌لر جمله ستارلری قطع اولنه و پاره و پاره قيلنه شول نسنه‌لردن اوتری كه رسوای اولندی قطعت تفعيل بابندن فعل مجهولدر قائم مقام فاعل جملة الاستاردر مما افضحت ده من اجليه ما موصوفة افضحت افعال بابندن فعل مجهول انك صفتی اولور تقدير كلام قطعت جملة استارهم لاجل الاشياء التی جعلت فضاحة لهم ديمك اولور ❊ مثنوی ❊ نار زان آمد عذاب كافران * كه حجر را نار باشد امتحان) نار اول سببدن كافرلرك عذابی كالديكه حجرك امتحانی آتش اولور يعنی حجاره وحجاره‌دن من حيث القسوه اشد اولان قلبلری حق تعالی آتشله تليين وترقيق ايلرسبی بودر كه بيان بيورولر ❊ مثنوی ❊ آن دل چون سنك را ما چند چند * نرم كفتيم ونمی پذرفت پند) اول طاش كبی قلبه بر نيجه نيجه كره نرم سو بلدك والطف اوزره نصيحت ايلدك پندی قبول ايلمدی ❊ مثنوی ❊ ريش بد راد اروی بد

يافت رك * مر سر خر را سزد دندان سك) مثلا ريش بد ايچون اولرك داروی بد بولدی يعنی ياره مز يارهنك طمری ياره مز وتلخ علاج بولديكه اول بد اولانه بشه لايق اولان داروی بددر مشهور مثلدركه اشكك باشنه كو پكك ديشی لايق اولور ابت ديشی طوكزدريسی ديدكاری تركجه بو معنايه كوره‌در ❊ مثنوی ❊ الخبيثات الخبيثين حكمتست * زشت را هم زشت جفت وبابتست) خبيثات اولان اعمال واحوال خبيثين اولان رجال ايچون حكمتدر زشته هم زشت وقبيح جفت لايقدر كما قال تعالی فی سورة النور (الخبيثات للخبيثين والخبيثون للخبيثات والطيبات للطيبين والطيبون للطيبات) بو آيت كريمه‌نك ورودی خاصدركه حضرت عايشه رضی الله عنهانك براءتی حقنده‌در وليكن حكمی عامدر واكثر مثل مجراسنه اجرا اولنور يعنی اعمال قبيحه واقوال خبيثه خبيث اولان كيمسه ايچوندر وخبيث اولان كيمسه‌لر دخی احوال خبيثه واعمال قبيحه ايچوندر وكذلك احوال طيبه واعمال حميده طيب اولان رجال ايچوندر وطيب وطاهر اولان رجال دخی همان احوال طيبه وطاهره ايچوندر ديمك اولور بابت لايق وهم جنس معناسنه‌در ❊ مثنوی ❊ پس تو هر جفتی كه می خواهی برو * محو وهم شكل وصفات او بشو) پس سن هر بر جفتی كه استرسن يوری انك محوی وشكل وهم صفاتی اول يعنی جنسدن قنغی فرقه‌يه مايل ايسك انلرك شكلنه كيروب وانلرك صفتيله متصف اولوب انلر ميانندده محو اول ❊ مثنوی ❊ نور خواهی مستعد نور شو * دور خواهی خويش بين ودور شو) نور استر ايسك نوره مستعد اول حقدن دور اولمق استر ايسك خودبين اولوب دور اول ❊ مثنوی ❊ ور رهی خواهی از ين سجن خرب * سر مكش از دوست واسجد واقترب) اكر بو خراب اولان زنداندن بر يول استرسك وقورتلمغی مراد ايلرسك سجن خربدن مراد دنيادر دوستدن باش چكمه كه واسجد واقترب بيورمشدر بو آيت سورهٔ علقك آخرنده‌در تفسيری جلد رابعك اوايلنده مذكور اولمشدر

❊ بقيهٔ قصهٔ زيد در جواب رسول عليه السلام ❊

❊ مثنوی ❊ اين سخن پايان ندارد خيز زيد * بر براق ناطقه بر بند قيد) بو حكمت ومعرفت سوزی نهايت طوتمز قالق ای زيد ناطقه براقی اوزره قيد و بند قيل يعنی قوت ناطقه‌يی ميدان كفت وكوده‌تك و پو ايلمكدن واسرار سويلمكدن بند ايدوب خاموش اول ❊ مثنوی ❊ ناطقه چون فاضح آمد عيب را * می دراند پرده‌های غيب را) قوت ناطقه چونكم عيبی رسوای ايدجی كلدی غيبك پرده‌لرينی يرتر ❊ مثنوی ❊ غيب مطلوب حق آمد چندكاه * اين دهل زن را بران بر بند راه) نيجه زمان غيب حقك مطلوبی كلدی يعنی حقايق اشيا ظاهر اولميوب عالم غيبده

مستور اولق نیجه زمان موت کا نجه یه دك مطلوب الهی اولدی بو طاوطجی بی سور
یولی بغله یعنی طبل زن کبی اولان قوت ناطقه یی آشکاره ایدوب راه کلامی سد ایله
﴿ مثنوی ﴾ تك مران در کش عنان مستور به * هر کس از پندار خود
مسرور به) حمله و سرعتله سورمه عنان مستور اولمق کلامنی چك اسب نطقی ضبط
ایله مستور اولمق یکدر هر کس کندی ظن و قیاسندن مسرور اولمق یکدر
﴿ مثنوی ﴾ حق همی خواهد که نومیدان او * زین عبادت هم نکردانندرو)
حق تعالی استرکه انك نومیدلری هم بو عبادتدن یوزدوندرمیه لر یعنی قرب الهیدن
ورحمت رحمانیدن مأیوس اولنلر هم بورجا ایله اولان عبادتدن اعراض قیلمیه لر
﴿ مثنوی ﴾ هم مشرف در عباد تهای او * مشتغل کشته بطاعتهای او)
هم اول اللهك عبادتلرنده مشرف اولدقلری حالده انك طاعتلرینه مشتغل اولمش
اوله لر ﴿ مثنوی ﴾ هم بامیدی مشرف می شوند * چندروزی در رکابش می
دوند) هم بر امید ایله مشرف اوله لر برقاچ کون انلر رکابنده یله لر یعنی اول امیدك
رکار بنده و یاخود حقك طاعتی رکابنده سعی ایلیه لر ﴿ مثنوی ﴾ خواهد آن
رحمت بتابد بر همه * بر بد و نیك از عموم مرحمه) حق تعالی استر اول رحمت جمیسنك
اوزرینه طوغه عموم مرحمه دن یعنی مرحمت عامه و رحمت واسعه دن که نیك و بد
اوزره انك شمولی واردر ﴿ مثنوی ﴾ حق همی خواهد که هر میر و اسیر *
بارجا و خوف باشند و حذیر) حق استرکه هر امیر و اسیر رجا و خوف ایدیجی
اوله لر یعنی ایولر و صالحلر طاعتلرینه مغرور اولمیه لر و بدکردار اولنلر و عمل سیئه
قیلنلر انك رحمتندن قطع امید قیلمیه لر ﴿ مثنوی ﴾ این رجا و خوف در پرده
بود * تا پس این پرده پرورده شود) بو رجا و خوف پرده ده اولور تا بو پرده نك اردنده
هر امیر و اسیر پرورده اوله و نشوونما بوله ﴿ مثنوی ﴾ چون دریدی پرده کو
خوف و رجا * غیب راشد کروفری برملا) چونکم پرده یی یرته سن خوف و رجا
قنی غیبك بر کروفری اشکار اولدی خلق اوزره یعنی خوف و رجا مرتبه سی غیب
و شهادتك ماینده پرده موجود اولدقجه ثابت اولور چونکم پرده یی اورته دن
چاك ایلیه سن و عالم غیبك رونق و لطافتی آشکاره ظهوره کله خوف و رجا قنده
قالور یعنی لوظهرت الحقایق لبطلت الشرایع نحوا سنجه عالم غیبك اسرار
و حقایقی ظهوره کلدکده محل خوف و رجا اولان شرایع قالمز و خوف و رجایه
سبب دخی اولمز اکرسن دیرسك که حشرده و نشرده اکثر کیمسه لر خوف و رجا
اوزرینه اولسه لر کرکدر آخرت خود امور غیبیه دندر چونکم غیب ظهوره کله
خوف و رجا قالمز دیمك بو تقدیر اوزره نیجه ممکن اولور الجواب غیبدن مراد
بونده حقایق اشیا و اعیان ثابته در امور اخرویه دکلدر پس حقایق ظاهر

اولسه اصلا خوف و رجا قالمزدی دیمك اولور مرتبهٔ حقیقت ظهوره کلدکده
و اکا کال یقین حاصل اولدقده اصلا خوف و رجا و شك و شبهه قالمدیغنه
و مرتبهٔ حقیقت ظهوره کلدکجه شك و شبهه دن خالی اولدیغنه بر خوب مثال
بسط ایدوب بیوررلر ﴿ مثنوی ﴾ بر لب جو برد ظنی یك فتا * که سلیمانست
ماهی کیرما) مثلا بر جوان ایرمق کنارنده بر ظن ایلدیکه بزم ماهی کیرمز سلیمان
علیه السلامدر یعنی حضرت سلیمان علیه السلام خاتم الندن کیتدکدنصکره
سلطنتدن دوشوب بر فقیر بالقجی شکلنده ایرمقده بالق آولر کن بریکت انی
سلطنتی حالنده کورمش و بیلمش ایدی اول شکلده کوردیکی کبی ظن ایلدیکه
بو بالق طوتیجی سلیمان علیه السلامدر ولیکن ینه شبهه و شکوکه دوشوب کندی به
بویله دیدی ﴿ مثنوی ﴾ کرویست این از چه فردست و خفیست * ورنه
سیمای سلیمانیش چیست) اکر بو ماهی کیر اوایسه نه جهتدن مرد خفیدر و اکر
سلیمان دکل ایسه پس انك بو سلیمانلق شکلی ندر ﴿ مثنوی ﴾ اندرین
اندیشه می بود او و دل * تا سلیمان کشت شاه مستقل) بو اندیشه ده اول جوان
دودل اولدی یعنی تردد قیلدی حتی سلیمان علیه السلام مستقل شاه اولدی
﴿ مثنوی ﴾ دیو رفت از ملك و تخت او کریخت * تیغ بخشش خون آن
شیطان بریخت) خاتمی آلان دیو کندی انك ملك و تختندن قاچدی سلیمان
علیه السلامك بخت و دولتی تیغی اول شیطانك قاننی دوکدی ﴿ مثنوی ﴾
کرد در انکشت خود انکشتری * جمع آمد اشکر دیو و پری) حضرت سلیمان
علیه السلام خاتمی کندی پرمغنه ایلدی دیو و پری و لشکری باشنه جمع کلدی
و انلره کا لاول حکومت قیلدی ﴿ مثنوی ﴾ آمدند از بهر نظاره رجال
* در میانشان انکه بد صاحب خیال) رجال و خلایق نظاره دن اوتری سیر
قیلق ایچون کلدیلر اول رجالك ماینده ایدی صاحب خیال یعنی ایرمق کنارنده
حضرت سلیمان علیه السلامی ماهی کیر شکلنده کوروب بو سلیمانمیدر و یاخود
دکلمیدر دیو تخیل و توهم ایلین کیمسه انلرله بیله ایدی ﴿ مثنوی ﴾ چون در
انکشتش بدید انکشتری * رفت اندیشه و کمانش یکسری) چونکم اول جوان
سلطنت خاتمنی حضرت سلیمان علیه السلامك پرمغنده کوردی بالکلیه انك
اندیشه و کمانی کیتدی ﴿ مثنوی ﴾ وهم انکاهست کان پوشیده است *
این تحری از پی نادیده است) وهم اول قنده در که اول شیٔ پوشیده در بو تحری
نادیده اولان شیدن اوتریدر مثلا کعبه کورلمدکده و قبله نه جانبه در بیلنمدکده
تحری و طلب برنده اولور اما ظهوره کلسه و آشکار اولسه تحری و طلب باطل
اولور کذلك قبلهٔ حقیق ظهوره کلسه خلقك تحری و طلبی قالمز و بو خوف

ورجالر وجست وجوار برنده اولمز ❊ مثنوی ❊ شد خیال غایب اندر سینه
زفت * چونکه حاضر شد خیال او برفت) غایب اولان شیئك خیال
واندیشه سی سینه ده عظیم وجسیم اولدی چونکم غائب اولان نسنه نك حاضر
اولدی وعیانه کلدی انك ظن وخیالی کتدی ❊ مثنوی ❊ کر سمای نور بی
باریده نیست * هم زمین تاری بی بالیده نیست) باریده یاغمش بالیده اوزامش
وزیاده اولمش معناسنه در بو بیتك ماقبلنه مناسبتی اولدر که بیوردیلر زیاده وهم
وکمان اول وقتده جائزدر که اول مقصود ومطلوب پوشیده اوله تکیم بو تحری
کعبه یی کورمکدن اوتر یدر بوندن معلوم اولور که غیب مقصود غلبهٔ قوت
خیالی مقتضیدر وحضور مقصود البته زوال خیالی مستلزمدر چونکم غایب
اولان سلیمان علیه السلامك خیالی اول صاحب خیالك سینه سنده زفت
وقوی ایدی چون اول سلیمان علیه السلام حاضر اولدی خیال اول صاحب
خیالدن کندی وحقیقت حال ظهور ایتدی زیرا غیبت مقصود البته خیالی
مستلزم وحضور مقصود البته دفع خیالی مقتضیدر مثلا اکر سمای نورانیدر که
یاغمسز دکلدر هم زمین تیره نباتسز ونشوونماسز دکلدر که البته سمای نورانی
یاغمغی وزمین ظلمانی بتورمکی مقتضیدر نشوونمای زمین باران آسمانی و باران آسمان
نشوونمای زمینی مستلزمدر پس بو بیت مثالدر غیب مقصودك جالب خیالی
وحضور مقصودك دفع خیالی مستلزم اولمسنه ❊ مثنوی ❊ یؤمنون بالغیب می باید
مرا * زان ببستم روزن فانی سرا) سورهٔ بقره نك اولنه اشارتدر که بیورریلر که
(الم ذلك الکتاب) مفسرین حروف مقطعه یه چوق معنی و یرمشلردر اما منتهای
کلاملری بودر که (وهی سر من اسرار الله استأثر الله بعلمه وهی القرآن) محققیندن
بعضسی بیوررلر که هر بر حروف بر وجوده اشارتدر الف ذات حقه اشارتدر که
اول جمیع وجوددر ولام عقل فعاله اشارتدر که لسان شرعده جبرائیل علیه
السلامه دیرلر واوسط وجوددر که وجود اولدن استفاضه ایدوب وجود آخره
افاضه ایدر (م) وجود محمده اشارتدر آخر وجوددر ودائرهٔ وجود انکله ورائه
تمام اولمشدر پس بو حروف مقسم بها اولدیغی تقدیر اوزره تقدیر قسم بویله
اولور که الله حقیچونکه جمیع موجوداتك اولیدر وعقل فعال حقیچونکه فیوضاتی
ایصاله واسطه اولدر ووجود محمد حقیچونکه مظهر ذات وصفات واکمل ومکمل
جمیع موجوداتدر (ذلك الکتاب) ای ذلك الکتاب الموعود فی التوریة والانجیل
بو تقدیرجه ذلك نك مشار الیهی انجیل وتوراتدر یاموعود اولان قرآندر اکا اشارت
اوله ویاخود علم الهیده معلوم اولان کتابه اشارت اوله تقدیر کلام ای ذلك الکتاب
المعلوم فی علم السابق الموعود فی کتب المنزلة اهل تفسیر بونده وجوه کثیره

بیان ایتمشلردر بو مختصرده ایرادی قابل دکلدر (لاریب فیه) بو کتابده ریب
یوقدر علی سبیل الاستغراق نفی ریب ایلدی حال بوکه اکثر کیمسه خود قرآنده
ریب وکمان اوزره ایدیلر نکته بودر که اکر مرتاب اولنلر بو کتابه نظر صحیح وعقل
سلیم ایله نظر قیله جق اولورسه بو کلامك کمال وضوح برهانی وغایت سطوع
دلایلی انلره شاهد وکافی اولوب معجزهٔ نبوی ووحی الهی اولمسنه شك وشبهه قومز
(هدی) هدی مصدردر مبتداء محذوفك خبریدر وهو الدلالة الموصلة
الی البغیة یعنی بو کتاب دلالت موصله در مطلوبه (للمتقین) اتقا ایدنلر ایچون متقی
اسم فاعلدر وقی یقی وقایة والوقایة فی الشریعة من یقی نفسه عما یستحق به العقوبة
(الذین) اول متقیلر که (یؤمنون بالغیب) ای یصدقون بما غاب عنهم مما انبأهم به
النبی صلی الله تعالی علیه وسلم یعنی تصدیق ایدرلر کندیلرندن غایب اولان شیلره
حضرت نبی صلی الله تعالی علیه وسلم نیجه خبر ویردی ایسه غیب غائب معناسنه در
الایمان اقرار باللسان وتصدیق بالجنان والعمل لیس بداخل فی الایمان اما شافعی
عملی دخی ایمان کامله شرطدر دیمشلر (ویقیمون الصلوة) دخی اوقات مخصوصه ده
صلوة مفروضه یی ادا ایلرلر (ومما رزقناهم ینفقون) و بزم اعطا ایلدیکمز شیئك
بعضسندن تصدق ایدرلر معنی بیت حضرت مولانا قدس الله سره العزیز خدای
تعالی اسانندن ویاخود حضرت پیغمبر علیه السلام لسانندن فقرا واحبابنه
ایمان بالغیبك عند الانبیا والاولیا مقبولیتنی اعلام ایدوب بیوررلر که (یؤمنون
بالغیب) غیبده اولان احواله تصدیق می باید مرا کرکدر بزه زان ببستم اندن
اوتری بغلدم روزن فانی دنیانك آخرت جانبنه پنجره سنکه آخرتده اولان احواله
غایبانه تصدیق ایدرلر یا ایمان تقلیدی ایله ویا ایمان تحقیقی ایله زیرا ایمان ایکی
قسمدر یا تقلیدی ویا تحقیقی وتحقیقی دخی ایکی قسمدر بری استدلالی وبری کشفی
پس اهل استدلال واهل کشفدن هر بریسی یا واقفدر علم غیبه ویا غیر واقفدر
پس غیر واقف اولان علم الیقین مرتبه سنده در بو مرتبه صاحبلرینك حالی
ان تعبد الله کانك تراه وان لم تکن تراه فانه یراك) حدیثنك ماصدقیدر واما علم غیبه
واقف اولان یا ایمان عینی صاحبیدر که بو مرتبه یه عین الیقین دیرلر و بو مرتبه
اهلنك حالی جناب حق هر حالده وهر شیده مشاهده دن خالی دکللردر (وهو معکم
اینما کنتم) سرین معاینه قیلوب (افضل ایمان المرء ان یعلم ان الله معه حیث کان)
ویاخود ایمان حقیقی صاحبیدر که بو مرتبه یه حق الیقین دیرز بو مرتبه نك صاحبلری
مشاهدهٔ ذات وصفات ایدوب کندیلرنی فنای مطلق قیلمشلردر و بو مرتبه یه آیت
کریمه ده دخی اشارت واردر (یا ایها الذین امنوا آمنوا) ای الله ایمان استدلالیله
ایمان ایدنلر ایمان حقیقیله ایمان ایدك که ایمان بالعیاندر وحدیثده دخی اشارت

واردر که معاذ بن جبل رضی الله عنه احیانا ندا ایدرلردیکه (یا صهیب و یا سلیمان
و یا بلال تعالوا نؤمن ساعة فأتوا الی رسول الله فقالوا یا رسول الله انا امنا بالله و برسوله
و یقول لنا معاذ هکذا قال علیه السلام دعوا معاذا فانه رجل یحب الله و رسوله) بوندن
دخی منفهم اولان ایمان حقیقی جانبنه دعوتدر وز یدك دخی اصبحت مؤمنا
دیدیکی ایمان ایمان حقیقی یه اشارتدر و ایمان عیان و ایمان حقیقینك علامتی عالم
غیبده اولان حقایق مشاهده قیلمقدر اکر بو مرتبه دن صاحبی خبرو یرسه شریعت
باطل اولمق لازم کلور زیرا لوظهرت الحقایق لبطلت الشرایع در و حکم الهیه نك
ظهوری شرایع و مظاهره مربوطدر پس حضرت پیغمبر علیه السلام زیده
ایمان حقیقینك اسرارنی کتم و ستره امر ایدوب ایمان بالغیبی مدح بیوردقلرینه
سبب بودر نتکیم حضرت خداوندکار قدس الله سره العزیز بو کنارلریله دخی
بو اسراری استتاره ترغیب ایدوب بیوررلر که ❊ مثنوی ❊ چون شکافم آسمانرا
درظهور ❊ چون بکویم هل تری فیها فطور) سورهٔ ملکده اولان آیت کریمه یه
اشارتدر اولی بودر (وهو العزیز) اول الله غالبدر جمیع اشیایه (الغفور) مبالغه ایله
مغفرت ایدیجیدر تائب اولنلره (الذی) او یله عزیز و غفور که (خلق سبع سموات)
سماوات سبعی خلق ایلدی (طباقا) صفتدر سبع سمواته ای مطابقة طابقت النعل
بالنعل دیرلر اذا خصفتها یاخود فعل محذوفك مصدریدر جملهسی سبع سمواته
صفت اولور ای طوبقت طباقا (ما تری فی خلق الرحمن من تفاوت) صفت اخری در
سبع سمواته و خلق الرحمن ضمیر موضعنه وضع اولندی تعظیما لشأنهن و خلقهن
و یاخود جملهٔ مستأنفه اوله و خطاب حضرت رسول اکرم صلی الله تعالی علیه
وسلمه در و یاخطابه صالح اولان کیمسه لر اوله یعنی کورمزسن ای غافل اولان
کیمسه رحمانك مخلوقنده (من تفاوت) یعنی اختلاف و عدم مناسبتدن برشیء
کورمزسن (فارجع البصر) بصرکی سمواته ردایله حتی بالمعاینه مشاهده ایدوب
شبهه و شایبه دن خلاص اوله سن (هل تری من فطور) سن کورر میسن شقوق
و صدوعدن برشیء معلومدرکه کورمزسن (ثم ارجع البصر کرتین) اندنصکره
بصرکی رجعة بعد رجعة و کرة بعد کرة خلق سماواته رجوع قیل کور بونلرده
عیب و خلل کورر میسن (ینقلب الیك البصر خاسئا) بصرك سکا ذلیل و بعید
اولدیغی حالده رجوع ایلر (وهو حسیر) ای کلیل من طول المعاوده و کثرة المراجعة
معنی بیت حضرت خداوندکار قدس الله سره العزیز جناب عزت لسانندن بیوررلر
چون شکافم چونکم یارام و پاره پاره قیلم آسمانرا درظهور کوکلری ظاهرده چون
بکویم پس آسمان شق و پاره پاره اولدقدنصکره نیجه دیرم هل تری فیها فطور
آسمانه نظرایله فطور کورر میسن دیو نیجه دیرم ماحصل کلام بودر که اسرار

غیبه پیدا و احوال آخرت هویدا اولدقدنصکره نیجه قابلدر که آخرته و جنت
و جهنمه و سائر احوالنه ایمان کتورك دینه ایمان عالم غیبده ایکن خوشدر یوخسه
بعد العیان اولمز ایمدی عارف صدور الاحرار قبور الاسرار معناسیله عمل ایدوب
افشای رازدن احتراز ایده ❊ مثنوی ❊ تا درین ظلمت تحری کسترند ❊
هرکسی روجانبی می آورند) تا خلق بو ظلمات دنیاده تحری دوشیه لر هر بر کیمسه
تحری ایلدیکی و قلبنك اعتقاد ایلدیکی جانبنه یوز کتوره لر ❊ مثنوی ❊ مدتی
معکوس باشد کارها ❊ شحنه را دزد آورد بردارها) بر مدت اوله که کارلر
معکوس اوله مثلا دزد شحنه یی دارلره کتوره یعنی بو دنیا کیدوب مدت اخرویه
ظهوره کلدکده دنیاده اولان کارلرك اکثری معکوس اوله و چوق کیمسه ظن ایلدیکی
شیئك عکسنی بوله مثلا دنیاده صوباشی دزدی داره کتورمك عادت اولمش
و شهرت بولمشدی آخرت اولدقده بعض دزد اولور که صوباشی یی داره کتورر
بونك کشف معناسی بو وجهله اولور که مثلا بری کناهی مجرد تهمت ایله و یاخود
غرض نفسله صوباشی دنیاده اخذ ایلسه و بغیر حق غرض نفسله انی داره
کتوروب صلب ایلسه آخرتده اول دخی اکا اویله ایلر پس آخرتك امری برعکس
اولمش اولور و بو مصرع مجرد کار آخرت برعکس اولمسنه مثال اولور و مراد
دنیاده اکثر غالب کوردیکك کیمسه لری مغلوبك مغلوبی کوررسن دیمکی اشعار
قیلور ❊ مثنوی ❊ تا که بس سلطان و عالی همتی ❊ بندهٔ بنده خود آید مدتی)
تاکم بو دنیاده زیاده عالی همت اولان سلطان و یاخود چوق سلطان و چوق
همتلو بر مدت کندی بنده سنك بنده سی کله توضیح یعنی بو دنیاده نیجه عالی همت
سلطانلر اولور و انك تحت یدنده نیجه بنده لر اولور اول سلطان دنیاده اول
بنده یه حقارتله نظر قیلور و اول بنده اطاعت حقله کسب سعادت ابدیه ایلر
چونکم آخرت اوله اول بنده نك عند الله مرتبه سی عالی اولور و اول سلطان اول
کونده سفلی قالور پس دنیاده کندی بنده سی اولنه آخرتده بنده لکلر و خدمتلر
قیلور تاکم انك شفیعی اوله و یاخود بعض حسناتی اکا اعطا قیله و لهذا قال الله
تعالی (بل بدا لهم من الله مالم یکونوا یحتسبون ❊ مثنوی ❊ بندکی در غیب آید
خوب و کش ❊ حفظ غیب آید در استعباد خوش) خدمت و بنده لك غیبده خوب
و کوزل کلور غیبك حفظی استعبادده خوش کلور یعنی افندیسنك بر بنده حضورنده
دکل ایکن غائبده بنده لك ایلمك حضورنده اولان بنده لکدن خوب و لطیفدر زیرا
عبادت قیلمقده و طالب خدمت اولمقده غیبی حفظ ایتمك اولی و خوشدر نتکیم ابن
مسعود رضی الله عنه حضرتلرندن روایت اولنور که بیورمشلر (قال علیه السلام
والذی لا اله غیره وما آمن احد ایمانا افضل من ایمان بغیب ثم قرأ علیه السلام (والذین

يؤمنون بالغيب) بالعيده باالتباس ايجوندر من ايمـان ملتبس بغيب ديـك اولور
پس بومعنـايى تفهيم ايچون بو بيتـلرى مثـل موقعنـده ايراد ايدوب بيوررلر
﴿ مثنوى ﴾ كو كه مـدح شـاه كو بد پيش او * تاكه بر غيبت بود او شرمرو)
مثلا قنى او كيمسه كه شاه او كنده شاهك مدحنى ديه تا اول كيمسه كه شاهك غيبتنده شرم
رو اوله وغايبانه اندن استحيا قيـله ﴿ مثنوى ﴾ قلعه دارى كز كنار مملكت *
دور از سلطـان وسايهٔ سلطنت) مثال آخر مثـلا بر دزدار كه مملكتـك كنارندن
سلطاندن وسايهٔ سلطنتدن دور اوله ﴿ مثنوى ﴾ پاس دارد قلعه را از دشمنان
* قلعه نفروشد بمال بى كران) دشمنـلردن قلعه يى حفظ طوته قلعـه يى بى كران
و بى پايان ماله صاتميـه ﴿ مثنوى ﴾ غائب از شه در كنار ثغرها * همچو حاضر
اونكه دارد وفا) اول قلعـه دار ثغرلرك كنارنده پادشاهدن غائب اولديغى حالده
ثغرهادر بندله وكدكاره ديرلر پادشاه يانـده حاضر اولان كيمسه كبى اوقلعـه دار
وفايى نكه طوته ﴿ مثنوى ﴾ پيش شه او به بود از ديكران * كه بخدمت حاضرند
وجان فشـان) پادشاهك قتنـده اوقلعه دار خدمتده واستقامتـده غيرلردن
بهتردر كه پادشاهك خدمتنده حاضرلر وجان نثار ايديجيـلردر ﴿ مثنوى ﴾
پس بغيبت نيم ذره حفظ كار * به كه اندر حاضرى زان صد هزار) پس غيبتـده
نيم ذره كارى حفظ ايتمك حاضرلقده اولان حفظ كارلرك صد هزارندن يكدريعنى
پادشاه حاضر دكل ايكن انك امرينه امتثال قيلق وغايبانه طاعتنده وخدمتنده اولمق
انك حضورنده اولنلردن وجانلى كوروب نيجه عطيـه واحسان بولنلر دن اولى
وافضلدر نتكيم ابن مسعود رضى الله عنـه حضرتلرى عصر نبوتدنصكره كلوب
حضرت رسول اكرم صلى الله عليه وسلمه غائبانه ايمان قيلنلرك ايمانى پسند ايدوب
حضرت رسول اكرم صلى الله عليه وسلمى كورنلرك ومجلسـنده حاضر اولنلرك ايمانى
اوزره ترجيح ايلمشـدر نتكيم محشىٔ بيضاوى شيخ زاده مرحوم (يؤمنون بالغيب)
آيت كريمه سنده بيضاوينك ابن مسـعود دن نقل ايلديكى قول شريفك تحقيقنده
دير كما ذكر عن ابن مسعود رضى الله عنه ايمان اصحاب رسول الله عليه السـلام قال ان
امر محمد كان بينا لمن رآه والذى لا اله غيره ما آمن كاهم كما ذكر يريد انه لا عجب فى ايمان
من آمن وايمانه بحضوره عليه السـلام لما شـاهده من المعجزات بل العجب ممن آمن به
ولم يشـاهد شيئا من المعجزات فايمانه اشـد اعتبـار او افضل من ايمان من شـهد
﴿ مثنوى ﴾ طاعت وايمان كنون محمود شد * بعد مرك اندر عيان مردود شد)
طاعت وايمان شمدى محمود وممدوح اولدى موتدنصكره عيان وقتنده ايمان مردود
اولدى انكيچون ايمـان يأس مقبـول دكلدر ﴿ مثنوى ﴾ چونكه غيب وغايبى
رو پوش به * پس دهان بر بند واب خاموش به) حضرت نبى عليه السلام بنه زيده

ايندى اى زيد چونكم غيب وغائب مستور اولمق يكدر بو سوز اكرچه حضرت نبى عليه
السلام جانبندن زيده واقع اولمشدر پس دهان وابكى يقله لب خاموش اولمق وستر اسرار
لدنى قيلق يكدر ايكن هر زيد مشرب اولان وافشاء اسرار وراز قيلان عارفلره دخى
بوندن تنبيه اولور تا كم امانت خدايى نا اهله وبريميه لر وحقايق واسرارى مستحق اولميـنلره
اظهار قيلميه لر ﴿ مثنوى ﴾ اى برادر دست وادار از سخن * خود خدا پيدا كند
علم لدن) اى قرداش الكى سـوزدن كيرو طوت ودليكى علم لدن نقل ايلمكدن حفظ
ايت زيرا تحقيقا خداى تعالى علم لدنى پيدا ايلر پس بو علم قيل وقال ايله نقل اولنمقدن
ذوق وحال ايله بولنمسى اوليدر واجلدن خداى تعـالينك پيدا واظهـار قيلمسـنه
استديكى عبدك قلبنه قذف والهام اولمسنه وتعليم قيلمسـنه تفويض اولنوب بياندن
فراغت اولندى وبو حـيثله طالب علم لدن اولنلره تنبيه قيلندى (قال النبى صلى الله
عليه وسلم علم الباطن سر من اسرار الله وحكم من حكم الله يقذفه فى قلوب من شـاء
من عبـاده رواه على كذا فى الجامع الصغير ﴿ مثنوى ﴾ بس بود خورشـيدرا
رو يش كواه * اى شىٔ اعظم الشاهد الله) سورهٔ انعامده اولان ايت كريمه يه اشارتدر
(قل اى شىٔ اكبر شهـادة بو آيت كريمه نك سبب نزولى بودر كه قوم قريش بر كون
پيغمبر عليه السـلامه ديديلر كه يا محمد يهودى ونصارى ديرلر محمدك ذكرى وصفتى
بزم كتابمزده يوقدر پس سنـك شـاهدك كيمدر بو خصوصده جنـاب عزت بو ايت
كريمه يى انزال ايلديكه (قل) دى يا محمد بونلره (اى شىٔ اكبر شهادة) نه شىٔ اكبردر
من حيث الشهـادة (قل) دى بونلره كه (الله) اكبر شهـادة شهادت جهتندن
جميع شيئلردن (شـهيد بينى وبينكم) اول الله شـاهددر بنمله سزك مابينمزده اولان
هر حاله معنىٔ بيت بس بود خورشيدر اكونشه كفايت ايدر رويش كواه يوزى اكا شاهد
اولمسى اى شىٔ نه شيدر اعظم الشاهد شاهدلرك اعظمى الله الله در اى شىٔ مبتدا واله
خبر يدر پس جنـاب عزتك وحدانيتنه ووجود مطلقنه شـاهدينه پرتوذاتى وانوار
صفاتيدر * بافتاب توان يافت كافتاب كجاست * پس بو كلامدن انبيا عليهم السـلام
واوليای عظـامك شهـادتى حقدن غيرى اولمق احتمالنى دفعدن اوترى بيوررلر كه
﴿ مثنوى ﴾ نى بكويم چون قرين شـد در بيان * هم خدا وهم ملك هم عالمان
بو بيتده نى كلمه سى مقدم اولان اى برادر دست وادار از سخن قولندن لازم كلان منفى يى
نفى ايچوندر يعنى يوق الى سـوزدن كيرو طوتمزم سـويلرم واسرار لدنى نقل ايلرم
چونكم بيـانده وحضرت قرآنده قرين اولدى هم خـداى تعـالى وهم ملائكهٔ
اولوا العلم پس بزده جنـاب عزتك وحدانيتنه شهادت ايدرز بزم شهـادتمز حق
شهـادتك غيرى دكلـدر زيرا نص شريفده جنـاب عزت ملائكه وعلمانك
شهـادتن كندى شهادتنه قرين قيلشدر نتكيم مضمون آيت كريمـه يى نطاحله

بیورلرکه ﴿ مثنوی ﴾ یشهد الله والملك واهل العلوم * انه لارب الامن یدوم) بو آیت کریمه سورهٔ آل عمرانده در اولی بودر (شهد الله انه لااله الاهو) ای بین وحدانیته بنصب الدلایل علیها یعنی جناب عزت وحدانیتنی تبیین ایلدی مخلوقنه نیجه دلایل و براهین نصب ایتمسیله بعضلر شهد یی حکم الله معناسنه و بعضلر علم الله معناسنه المشلر وابن عباس رضی الله عنه حضرتلری شهد لنفسه بنفسه قبل ان یخلق الخلق بیورمشلر یعنی اول الله شهادت ایلدی و یاحکم و یا بیان و یا اعلام ایلدیکه (انه) تحقیقا اول الله (لااله) هیچ بر معبود سز ای عبادت و مستحق اطاعت دکلدر (الاهو) الا اول الله در (والملائکة) ودخی ملائکه شهادت ایدرلر وحدانیت حقه بالاعتراف والاقرار (واولوا العلم) وعلم صاحبلری دخی بحسب المراتب شهادت ایدرلر وحدانیت حقه بالایمان والاحتجاج علیها (قائما بالقسط) ای مقیما للعدل فی حکمه باعطاء کل ذی حق حقه بحسب استعداده واستحقاقه بو تقدیرجه قائما شهدنك فاعلی اولان لفظة الله دن حال واقع اولور اولوا العلمدن حال اولمقده جائزدر ومدحیت اوزره منصوب اولمقده جائزدر لااله الاهو تکرار اولمسی تأکید ادانه توحید ومزید اعتناء تمجید ایچوندر (العزیز الحکیم) العزیز الذی یقهر من یشاء من خلقه والحکیم الذی یدبر بحکمته کل شیٔ و یعطیه مایلیق به معنیٔ بیت شهد الله شهادت ایلر والملك دخی ملائکه و اهل العلوم دخی اهل علوم بحسب المراتب شهادت ایدرلر انه تحقیقا شان بودرکه لارب بر مالك وسید یوقدر الامن مکر شول الله که یدوم دایم و بی زوال و باقی ولایزالدر ﴿ مثنوی ﴾ چون گواهی داد حق که بود ملك * تاشود اندر گواهی مشترك) چونکم حق تعالی حضرتلری کندی وحدانیتنه شاهدلك ویره ملك کیم اوله تا شهادتده حضرت حقه مشترك اوله ملکك شهادتده اشتراکنه سبب وعلت نه ایدیکن بیانه شروع ایدوب بیورلر ﴿ مثنوی ﴾ وانکه شعشاع وحضور آفتاب * بر نتابد چشم ودلهای خراب) زیراکه آفتابك نور و حضورنه خراب اولان دللر و خراب اولان دیده لر طاقت کتورمز یعنی آفتاب حقیقی اولان جناب خدانك کندی ذات بیچوننه قیلدیغی شهادتی هر ضعیف الذهن فهم ایدهمز وانك تجلیسندن هر کس بهره بوله مز پس نور ملائکه نور الهیدن ضعیف اولدیسه شهادتده مشترك اولدی وادای شهادت وتبلیغ رسالت قیلدی تاعقول ضعیفه اکا طاقت کتوره بعده ملائکه دن استفادهٔ علوم ایلمکه قادر اولهلر ایچون حق تعالی بشر شکلنده اولان اولوا العلم دخی شهادتده ملائکه یه یار ایلدی تا اکثر کسه لر انلردن کسب علوم ایدهلر وحضرت حقك اشنالغی حاصل قیلهلر ﴿ مثنوی ﴾ چون خفاشی کوتف خور شیدرا * بر نتابد بکسلد امیدرا) مثلا خراب اولان دللر ودیده لر

شول بر خفاش کبی که او خفاش افتابك نورو تابنه طاقت کتورمز امیدی قطع ایلر ﴿ مثنوی ﴾ پس ملائك را چوماهم یاردان * جلوه کرخود شیدرا بر آسمان) پس بو مقدمه معلومك اولدیسه ملائکه یی هم شهادتده بزلرجلین یار بیل آسمان اوزره خورشید ایچون جلوه ایدیجی بیل خورشیددن مراد جناب حق اولور و بر آسمان خورشیده ظرف اولمق مناسب اولمز برا مراد اولان حضرت حق مکانه وآسمانه تخصیص ایلمکی موهم اولور اولی اولان جلوه کر اولان ملائکه ظرف اولوب تقدیر معنی بویله دیمك اولور که پس ملائکه یی شهادته بزمله یار و معین بیل آسمان اوزره انلری خورشید ایچون جلوه کر بیل انلر قلوبه الهام والقا ایتمکله شهادت ایدرلر بزقولا وفعلا خلقه تعلیم ایتمکله شهادت ایلرز دیمك اولور اکر آسماندن مراد جمیع اشیانك وجودی اولورسه خورشیده ظرف اولمق دخی جائز اولور بو تقدیر اوزره معنی جمیع موجوداتك آسمان وجودی اوزره جلوه کر اولان خورشید حقیقی ایچون ملائکه یی بزمله اکا شهادت ایلکده یار و معین بیل دیمك اولور و بونا و بلده اشیانك وجودی خورشید حقیقته ظرف اولمق لازم کلمز بلکه انك اسماء وصفاتنك ظهورنه وتجلیسنه مظهر اولمق لازم کلور نتکیم نقش فصوصده حضرت شیخ اکبر قدس الله سره العزیز فص ادریسیه ده بو معنایه اشارت ایلشلردر و بورایه مناسب اولان کلمانی نقش فصوصده اولان شرحمزده اول محلده تفصیلا مذکور اولنمشدر ﴿ مثنوی ﴾ کین ضیا ما زآفتابی یافتیم * چون خلیفه بر ضعیفان تافتیم) هر ملك بویله دیرکه بو ضیایی بز بر افتابدن بولدق خلیفه کبی ضعیفلر اوزره بلدرادق یعنی هر ملك لسان ملکوتیه ایله بویله دیرلرکه بو ذاتمزده اولان ضیا و نوری بز اول خورشید حقیقیدن بولدق واندن کمالیله استناره قیلدق وقوت وقدرت الدق پادشاهلرك خلیفه لری رعایا اوزره ظهور قیلدیغی کبی بزدخی ضعیف اولان عقول وقلوب اوزره طلوع قیلدق وظاهر اولدق وانلره بر سبیل القا والهام تعلیم علم ایلدك دیرلر ﴿ مثنوی ﴾ چون مه نو یاسه روزه یا که بدر * هر ملك دار دکمال ونور وقدر) یکی آی کبی یا اوچ کونلك ماه کبی ویاخود بدر کامل اولمش ماه کبی هر ملك علی حده کمال ونور وقدر طوتر بعضی کامل و بعضی اندن اکمل و بعضی نورانی و بعضی اندن انور و بعضی بعضسندن شریف و بعضی دخی من حیث المرتبه جمله دن اشرفدر محصل انسانك نیجه انواعی وارایسه انلرك دخی انواعی واردر عامهٔ ملائکه ومؤمن ملائکه وخواص ملائکه واولیای ملائکه وانبیای ملائکه ورسل ملائکه واردر من حیث المرتبه بری برندن تفاوتلری مقرردر ﴿ مثنوی ﴾ زاجنحهٔ نور ثلاثه او رباع * بر مراتب هر ملك را آن شعاع) ابتداء سورهٔ فاطره

اشارتدر (الحمد لله فاطر السموات والارض) جميع حامدلك حمدی وثناسی اول الله ایچوندر که مبدع ومظهر سماوات والارض در (جاعل الملائكة رسلا) ملكاری انبیا علیهم السلام واولیای عظامه رسل قیلیجیدر بونلره رسالات حقی وحی ایله والهام ورؤیای صالحه ایله تبلیغ ایدرلر (اولی اجنحة مثنی وثلاث ورباع) اویله ملائكه که ایكیشر ایكیشر اوچر اوچر ودردر دردر قنادلر صاحبیدر مثلا عقول انسانك قوت علمیه ونظریه جناحینی وحس مشترك وقوت وهمیه وخیالیه وفكریه هری بر بر جناح مثابه‌سنده‌در ملائكه‌نك دخی جناحلری بو منوال اوزره‌در فافهم (یزید فی الخلق مایشاء) زیاده ایلر اول الله خلقنه دیلدیکی شیئی عقل وتمیز وعلم ومعرفت کبی وباخود بلاغت وفصاحت وصباحت اوله وبعضلر حامهمله قرأت ایدوب مراد حسن صورتدر دیمش بو جمله یه ودخی بونلرا شلی شیئلره مفسرینك اشارتی واردر (ان الله علی كل شیء قدیر) تحقیقا الله جمیع اشیایه قادردر معنی بیت دورد ر دوردر اوچر اوچر نوردن قنادلردن مرتبه‌لری اوزره هر بر ملكه اول شعاع حق لامع وساطع اولمشدی بو محلده حضرت خداوندکار قدس الله سره العزیز سؤال مقدره اشارت بیوروب دیرلر که چونکه جناب عزتك شهادتی جمله یه كافیدر یا ملائكه وعلمانك شهادتنه نه احتیاج واردر پس جواب بیورلر که هر کس حقك شهادتنی فهمه قادر دکلدر پس انبیا علیهم السلام واولیای عظامك وملائكه وعلمانك دخی شاهد قیلدیکه هر کس استعدادی مقداری انلردن استفاده واستفاضه ایدلر ﴿ مثنوی ﴾ همچو پرهای عقول انسیان * که بسی فرقست شان اندر میان) اجنحهٔ ملائكه متفاوته‌در انسانك عقولی پرلری کبی که انلرك ماینده چوق فرق واردر عقول آدمی ماینده تفاوت عظیمه اولدیغی کبی زیرا کیمسی سفیه وکیمسی فقیه وکیمسی کامل العقل وکیمسی بو جمله‌دن اكلدر وقس علی هذا قوة الملائكة واجنحتهم ﴿ مثنوی ﴾ پس قرین هر بشر در نیك وبد * آن ملك باشد که ماندش بود) پس هر بشرك قرینی نیك وبدده اول ملك اولور که انك ماننده اوله اعلی اولان ملائكه اعلی اولان کیمسه‌لره وادنی اولان ادنی اولان کیمسه‌لره یار وقرین اولور که ماینلرنده نوعا مناسبت واردر ﴿ مثنوی ﴾ چشم اعمش چونکه خودر ابرنتافت * اختر او را شمع شد تا ره بیافت) اعمشك چشمی چونکه آفتابه طاقت کتورمدی کوکب اکا شمع اولدی تا آنکه یول بولدی مراد ضعیف البصیرة اولنلر ودیده انوردن بی بهره قالنلر حضرت خدادن استناره وملائكه‌دن وارواح انبیا علیهم السلامدن استفاضه‌یه قادر اولمیوب وحیاتده اولان بدر کامل کبی عالمه نور پاش اولان اولیای عظامدن استفاده قیلیوب العلماء مصابیح الارض فحواسنجه انجق نجوم زمین ومصابیح دین اولان عالملردن

وشیخلردن که کندیلرك دیده‌ٔ ادراکی اکا طاقت کتورر بونلرك بو کونه ضعیف بصره مبتلا اولنلره شمع دین اولوب بو کونه اعمشلر انلرك نور ارشادی واسطه‌سیله یول بولورلر

﴿ کفت پیغمبر صلی الله علیه وسلم مرزیدرا که
این سرا فاش تراز بن مکر ومتابعت نکه دار ﴾

﴿ مثنوی ﴾ کفت پیغمبر که اصحابی نجوم * رهروانرا شمع شیطانرا رجوم) پیغمبر علیه السلام حضرتلری بنم اصحابم نجوم کبیدر دیدی (كما قال علیه السلام اصحابی كالنجوم بایهم اقتدیتم اهتدیتم) رهرو اولنلره وصراط مستقیم اوزره سلوك قیلنلره شمعدر وشیطانه رجومدر یعنی شیطان انس وشیطان جن اولنلری رجم وطرد ایدرلر وسالك ورهرو اولنلره یول کوستروب هدایت قیلرلر بونلردن هرقنغیسنه اقتدا ایلسك مهتدی اولورسن ومقصوده وصول بولورسن ﴿ مثنوی ﴾ هر کسی را کر بدی آن چشم وزور * کو کرفتی ز آفتاب چرخ نور) هر بر کیمسه‌یه اکر اول چشم وقوت اولیدی که اول کیمسه چرخك آفتابندن نور طوتیدی چرخك آفتابندن مراد حضرت حبیب اكرم صلی الله تعالی علیه وسلم اولور که هر کسك اندن نور استفاده ایلمکه استعدادی یوقدر هر کسك اول آفتاب فلك نبوتدن نور استفاده ایلمکه طاقت ولیاقتی اولیدی ﴿ مثنوی ﴾ کی ستاره حاجتستی ای ذلیل * کی بدی بر نور خورشید او دلیل) ای ذلیل ستاره‌یه نه حاجت ولازم اولوردی که او ستاره وخورشیدك نورنه دلیل اولیدی یعنی اکر هر کس شمس حقیقیدن نور المغه قادر اولیدی ستاره نور خورشید اوزره دلیل اولمغه حاجت قالمزدی ونجوم کبی اولان مشایخ وعرفا وعلما دخی خورشید حقیقت جانبنه دلالت قیلمزدی ومرشد اولمزدی ﴿ مثنوی ﴾ ماه می کوید بخاك وابروفی * من بشر بودم ولی یوحی الی) سورهٔ کهفده وسجده وحم‌ده اولان آیت کریمه‌لره اشارتدر (قل انما انا بشر مثلكم) دی یا محمد سنده بزم کبی آدمسن دینلره (انا بشر مثلكم) ای من جنسكم فی البشریة والمماثلة النوعیة الموجبة الانس والمخالطة (یوحی الی) اهتدوا بنور الوحی والتوحید وتسلكوا سبیل الحق (انما الهكم اله واحد) تحقیقا الهكز اله واحددر لاشریك له فی الوجود (فاستقیموا) بالثبات علی الایمان والسكینة والایقان فی التوجه (الیه) من غیر انحراف الی الباطل (واستغفروه) بالتنصل عن الهیئات والتجرد عن الصفات الذمیمة (وویل للمشركین) من فرط جهالتهم معنی بیت ماه می کوید ماه حقیقی اولان انبیا علیه السلام واولیای عظام دیرلر خاك وابروفی خاك کبی تیره طبع وسحاب وسایه کبی مكدر خیره اولنلره که بزده سزك کبی صفت بشریتله متصف وقید طبیعتله مقیدز لکن نور وحی الهی بزی

نور وصفت بشريه‌دن مطهر قيلدى ديرلر و بزم سزكله مجانستمز مطلقا سزلك موانستكز ايچوندر تابزمله طبيعتده اى بشريتده قالنلر بن سزجاين تاريك وتيره ايدم خورشيد حقيقينك وحيى بكا بونجلين برنورو بردى و بنى بويله نورانيت مرتبه‌سنه ايركوردى ماهدن مراد بونده الله اعلم ولى اولمق ووحيدن مراد الهام اولمق فهمه اقربدر ومحله انسبدر ❊ مثنوى ❊ ظلمتى دارم بنسبت باشموس ❊ نوردارم بهر ظلمات نفوس) شمسلره نسبت برظلمت طوترم اما نفوسك ظلمتندن اوترى نورطوترم يعنى نفوس انسانيه يى ظلمات جهل وغفلتدن خلاص ايتمك ايچون نور باطن طوترم‌دير ماهدن مراد ولى اولورسه شموسدن مراد انبيا عليهم السلام اولور واكر ماهدن مراد نبى اولورسه شموسدن مراد ملائكهٔ مقربين اولور كه انلر صرف نورلردر وانبيا عليهم السلامك انلره نسبت ظلمت جهدانيسى واردر ❊ مثنوى ❊ زان ضعيفم تاتوتابى آورى ❊ كه نه مرد آفتاب انورى) ماه بوظلمت بشريه‌ده قالنلره دير اول سببدن ضعيفمكه تاسن بكا طاقت كتوره سن وبنمله آشنا اولمق مرتبه‌سنه كنديكى يتوره‌سن زيراكه سن آفتاب انورك مردى دكلسن ❊ مثنوى ❊ همچو شهد وسركه درهم بافتم ❊ تاسوى رنج جكر ره يافتم) شهد وسركه بريريله ممتزج اولوب سركنكبين اولديغى كبى بندخى ممتزج اولدم وروحانيت بشريتله اختلاط قيلدم تاجكرده اولان مرض جانبنه يول بولدم نتكيم سركنكبين درونه داخل اولدقده علت صفرايى ازاله ايدر ❊ مثنوى ❊ چون زعلت وارهيدى اى رهين ❊ سركه رابكذار و مى خورانكبين) اى مرضه رهين وقرين اولان كيمسه چونكه رنج وعلتدن قورتله‌سن سركه‌يى ترك ايله وعسلى يى سركه‌دن مراد صفات بشريه وانكبيندن مراد صفات روحانيه‌در چونكم طالب علل نفسانيه‌دن خلاص اوله مريدك ماننده‌سركه اولان بشريتى جانبنه احتياجى قالمز اول زمانده انك صافى شهد روحانيتندن اكل ايلسه اكا ضرر قيلمز ❊ مثنوى ❊ تخت دل معمور شد پاك از هوا ❊ بروى الرحمن على العرش استوى) سورهٔ طه‌ده اولان آيت كريمه‌يه اشارتدر (الرحمن على العرش استوى) الرحمن مرفوعدر مدحيت اوزره تقديرى هو الرحمن استوى عرش ملك و سلطانلقدن مجازدر نتكيم ديرلر استوى فلان على السرير اى ملك وان لم يقعد على السرير البتة يعنى اول رحماندر كه ملك العرش واستولى عليه علماء امت حضرت على كرم الله وجهه حضرتلرينك بوقولنى بومحلده مذهب مقبول عد ايتمشلردر نتكيم بيوررلر الاستواء غير مجهول والتكيف غير معقول والايمان به واجب والسؤال عنه بدعة لانه تعالى كان ولامكان فهو على ماكان قبل خلق المكان لم يتغير عماكان (له مافى السموات

ومافى الارض) سموات وارضينك نقدر شيلرى وارايسه انكيچوندر (ومابينهما وماتحت الثرى) دخى سموات وارضينك مابينده اولان وتحت الثراده اولان شيلرك جميعسى انك ملكيدر معنئ بيت تخت دل معمورشد كوكل تختى معمور اولدى پاك از هوا هوادن پاك اولديغى حالده بروى اول كوكلك اوزرينه (الرحمن على العرش استوى) عرش اوزره استوا واستيلاسى كبيدر رحمانك بويله ديمك دخى وجهدر كوكلك تختى هوادن پاك اولوب معمور اولدى كوكل اوزره (الرحمن على العرش استوى) آيت كريمه‌سنك مفهومى حاصل اولور زيرا قلب المؤمن عرش الله‌در وكذلك استوى الله على عرش وجود الكل بظهور صفته الرحمانية فيه ووصول اثرها اذالفيض العام منها الى جميع الموجودات ❊ مثنوى ❊ حكم بردل بعد ازين بى‌واسطه ❊ حق كند چون يافت دل اين رابطه) بوندنصكره قلب اوزره حكمى بى‌واسطه حق ايلر چونكم كوكل بورابطه‌يى بوله يعنى تخت دل هوادن پاك اولوب معمور اولدقدنصكره قلب اوزره حكمى بلاواسطه حق تعالى ايلر چونكم كوكل حق تعالى‌يه بومرتبه اتصال ورابطه بوله مادامكه دل هوادن پاك اولميه حق تعالى انك اوزرينه حكمى وسايطه واسباب ملابسه‌سيله قيلر ❊ مثنوى ❊ اين سخن پايان ندارد زيدكو ❊ تادهم پندش كه رسوايى مجو) بو اسرار ومعارفه متعلق اولان سوز پايان طوتمز زيدقنى تاكا پندويرم بويله ديوكه رسوالق دبلميه واسرار غيبى كشف ايليه

❊ رجوع بحكايت زيد ❊

❊ مثنوى ❊ زيدرا اكنون نيابى كوكريخت ❊ جست ازصف نعال ونعل ريخت) زيدى الآن سن بوله‌مزسن كه اول زيد قاچدى وصف نعال بشريتدن صچرادى ونعل دوكدى يعنى پاى روحه نعل كبى اولان مقتضاى طبيعتى وكفش صورتى قلع ايلدى ❊ مثنوى ❊ توكه باشى زيدهم خودرا نيافت ❊ همچو اختركه برو خورشيد تافت) سنكم اوله سنكه زيدى بوله‌سن زيدهم كنديسنى بولمدى كه كوكب كبى انك اوزرينه آفتاب يلدرادى يعنى عند طلوع الشمس نجومك وجودى نه مرتبه محو ومتلاشى اولورسه عاشقك وجودى دخى عند ظهور الحق اوليله محو وفانى اولور بومرتبه‌يه مشايخ مرتبهٔ فنا تعبير قيلورلر ❊ مثنوى ❊ نى ازونقشى بيابى نه نشان ❊ نه كهى يابى براه كهكشان) بو بيت فنا اندرفنا مرتبه‌سنه اشارتدر معنئ بيت نه اول زيددن برنقش بولورسن نه نشان ونه اندن برصمان بولورسن صمان اوغريسى بولنده يعنى براثر وعلامت انك يولنده بوله‌مزسن ❊ مثنوى ❊ شد حواس ونطقهٔ تابان ما ❊ محو نور دانش سلطان ما ❊ حسها وعقلها شان دردرون ❊ موج درموج لدينا محضرون) بزم حواس

ظاهره و باطنه حزن و تابان اولان قوت ناطقه مز سلطانمزك علمینك نورینك محوی اولدی اول حواس و ناطقه لری نورعلم سلطانیده محو اولان کیمه لرك حیللری دروننده موج موج ایچره الله قتنده حاضرلردر تنکیم جناب عزت کلیسی بزم قتمزده حاضرلر دردیدی سورهٔ یس ده اولان آیت کریمه یه اشارتدر (وان کل) هیچ رشیٔ دکلدر (لما جمیع لدینا محضرون) الابزم قتمزده مجموعدر احضار اولنمشلردر و برآیتده دخی بیوررلر (ان کانت الاصیحة واحدة) یعنی نفخهٔ اخیره اولمدی (الاصیحة واحدة) الاصیحهٔ واحده اولدی (فاذاهم جمیع لدینا محضرون)

﴿ مثنوی ﴾ چون شب آید باز وقت بارشد * انجم پنهان شده برکار شد *
بیهشانرا وادهد حق هوشها * حلقه حلقه حلقها در کوشها * پای

کوبان دست افشان در ثنا * نازنازان ربنا احییتنا) چونکه شب کله کیرو اجازت وقتی اولور پنهان اولمش کواکب کار اوزره اولور یعنی تجلی وظهور آفتاب الهیه ده حواس عاشقان خدا کاختفاء الکواکب عند ظهور نور الشمس مختفی وزائل اولور چونکم تجلی شمس حقیقی مختفی ومستتر اوله وشب بشریت ظهوره کله پنهان اولان انجم وحواس انسانی برکار اولور وتکرار وقت بار اولور وتکالیف بوکسنی بوکلور بی هوش ومستغرق اولنلره جناب حق کیرو هوشلرین و یر کوشلرده حلقه لر حلقه حلقه اولدیغی حالده یعنی هر بری هوشك هوشی و یرادکده وصحوه کلدکده انك کوش جانته نیجه علوم وحقایق حلقه لری حلقه اندر حلقه اولدیغی حالده اعطا اولنور اتفاق مشایخ صوفیه بودرکه عاشق صحوه کلسه البته نیجه حقایق وعلوم انده حاصل اولمق کرك والا انك سکری سکر الهی اولمز کما نقلنا عن الفتوحات فی درجة الصحو بومستغرق وبی هوشلر محودن صحوه وفنادن بقایه کلدکلری حالده پای کوبان ودست افشان ثنا وحمدی زیاده ایلدکلری حالده ای بزم ربمز بزی احیا ایلدکندکلری حالده کلورتنکیم بعد موت الطبیعی والاضطراری جمیع ناس هوشه کلورلر وحیات بولورلر و کندی کارلرینه مشغول اولورلر پس بورایه کلنجیه دك فنای معنوی وموت اختیار بنك بیانیدر چونکه بعد موت الاختیاری صحوه کلنك بعد موت الاضطراری بشریته وصورته کلکه مشابه اولدیسه درحال بعد موت الطبیعی اولان حیاتك بیانه شروع ایدوب بیوررلر

﴿ مثنوی ﴾ آن جلود وآن عظام ریخته * فارسان کشته غبار انگیخته) اول دوکلش بوستلر واسنخوانلر توزقوپرمش فارسلر اولمش یعنی تنکیم بعد المحو عشاق الهی صحوه کلدکده انلرك جلود وعظام جسمانیه لری فارسان میدان طریقت اولورلر وحیات ابدیهٔ الهی بولورلر کذلك بعد موت الاضطراری وقت نفخهٔ ثانیه ده جلود وعظام ریخته فارسان میدان عرصات اولورلر غبار انگیخته اولدقلری حالده وحیات

جسمانیه لرنی بولورلر وشانلرینه مشغول اولورلر بوندن مقدم اولان بیت مؤمن حقنده اولان آیت کریمه یه اشارتدر (وقالوا ربنا امتنا اثنتین) کافرلر جهنمده دیرلر که ای بزم ربمز بزی ایکی کره اولدردك یعنی بر بیسی موتی خلق ایلدیکیدر اولده و بری بعد انقضاء آجالهم موت طبیعیلریدر (واحییتنا اثنتین) وبزی ایکی کره احیا ایلدك بری حین ولادتده اولان حیاتدر و بری بعد الموت بعث وحشر ایچون اولان حیاتدر پس حضرت عیسی علیه السلامك بو کلاملری موجبنجه تنکیم بیوررلر (من لم یولد مرتین لن یلج ملکوت السموات) سالك راه حقه ولادتین میسر اولمینجه که مقصود بری ولادت معهوددر و بردخی روحك بو وجود ومحسوس ومشهوددن مولود اولمسیدر سیر ملکوت وجبروته دخوله قادر اولمز فاما اول سالکان راه حقیقت وواصلان اسرار طریقت موات وفوات تعلقات بدنیه وموبقات ومهلکات شهوات نفسانیه دن خلاص اولوب انوار تجلیات ذات وصفاتله حیات جاودان بولدقلرنده پای کوبان ودست افشان ونازونازان حمد وثنای خالق کون ومکان ایدوب دیرلر که ای بزم پروردکارمز حمد وسپاس وشکر بی قیاس اول جناب واهب الرجاء والالتماسه اولسونکه (احییتنا اثنتین) بزی ایکی کره احیا ایتدك بری عالم عدمدن صحرای وجوده کتور مکلکله و بعده مهالك نفسانیه ومسالك شیطانیه دن خلاص ایدوب حیات جاودانیله حی قیلدك

﴿ مثنوی ﴾ حمله آرند از عدم سوی وجود * در قیامت هم شکور وهم کنود) حمله کتورورلر عدمدن وجود جانبنه قیامتده یعنی مقابردن قائم اولدقلری وقتده هم شکور وهم کنود یعنی زیاده شاکرلر وهم زیاده کافر اولنلر

﴿ مثنوی ﴾ سرچه می پیچی کنی نادیده * درعدم زاول نه سر پیچیده) باشکی نیچون بوکرسن و کورمزلك ایلرسن یعنی حشر اولمقدن وحیات ابدی بولمقدن نیچون معرض اولوب تعامی ایلرسن عدمده ایکن اول باشکی چورمدکمی یعنی عالم عدمده انسبت قیاش ایکن بو وجوده کلمکدن معرض اولوب سر پیچیده قلدك

﴿ مثنوی ﴾ درعدم افشرده بودی پای خویش * که مرا کی برکند از جای خویش) عدمده کندی ایاغی صقمش ومحکم باصمش ایدك یعنی لسان حالله بویله دیردك که بنی کندو یرمدن کیم قوپرر یعنی عدمدن بنی وجوده کیم کتورر دیردك

﴿ مثنوی ﴾ می نبینی صنع ربانیت را * که کشید او موی پیشانیت را) سن ربانی اولان صنعی کورمزسنکه حق تعالی حضرتلری سنی آلنك صاچندن چکدی وعالم وجوده کتوردی موی پیشانیدن چکمك زیاده ضبط وتصرف ایتمکدن کنایتدر (کما قال تعالی ما من دابة الاهو آخذ بناصیتها)

﴿ مثنوی ﴾ تا کشیدت اندرین انواع حال * که نبودت در کمان ودر خیال) حتی اول حکیم مطلق سنی بو انواع حال ایچره چکدی یعنی عدمدن سلالهٔ طین مرتبه سنه اندن

نطفه اندن علقه اندن مضغه اندن لحم وعظام لباسن كيوب ذى روح اولمق مرتبه سنه اندن طفوليت اندن تكليف لباسن كيوب محصل كلام طورا بعد طورسنى هر مرتبه نتيجه احواله يتوردينكه سنك ظنك وخيالكده ارلمامش ايدى و بو حالات عجيبه فكركه دخى كلمامش ايدى ❊ مثنوى ❊ آن عدم او را هماره بنده است * كاركن ديوا سليمان زنده است) اول عدم دائما حضرت خدايه بنده ومطيعدر اى ديو كار وخدمت ايله سليمان عليه السلام ديريدر يعنى اى بدنفس فرمان الهيدن معرض اولمه وترك طاعت ايدوب عصيان قيلمه زيرا سليمان حقيقى يعنى حضرت حق حى ولا يموتدر و باقى ولا يفوتدر پس آنك طاعتندن اعراض ايلين طاغوتدر ❊ مثنوى ❊ ديو مى سازد جفان كالجواب * زهره نى تادفع كويد ياجواب) ديو جفنه لر دوزر جابيه لر كبى يعنى كاسه لر دوزر حوضلر كبى زهره سى يوق تادفع ايليه و ياجواب سويليه بو بيت سورهٔ سباده اولان آيت كريمه يه اشارتدر (يعملون له ما يشاء) جناب عزت بيوررلركه بز سليمانه مسخر قيلدق شياطين وجنى ايشلرلر انكچون هرنه ديلرسه * من محاريب وتماثيل * محرابلردن وصورتلردن محاريبدن مراد مساجد وسائر ابنيهٔ رفيعه در وتماثيلدن مراد سيم وزر ويانحاس وزجاج ومرمردن انبيا عليهم السلام واوليا عظامك صورتلريدر دوزوب ويا مسجد ومعبدلرنه يازوب اكا نظر ايتملريدر انلرك شريعتنده جائز ايدى (وجفان كالجواب) جفان جفنه نك جمعيدر قصعهٔ كبيره يه ديرلر وجواب جابيه نك جمعيدركه حوضه ديرلر يعنى دخى شياطين وجن دوزرلردى حوضلر كبى چناقلر پس حضرت خداوندكار قدس الله سره العزيز نفس اماره صاحبلرينه بيوررلركه آكاه اولك وكار وعملدن غافل اولمالك وقياس ايلمالك كه بو عالم سليمان حقيقيدن خالى اوله اكر طوعا عبادت ايتمزسكز كرها مقرركه سزى بركار بدله مشغول قيله ❊ مثنوى ❊ خويش را بين چون همى لرزى زبيم * مر عدم را نيز لرزان دان مقيم) كنديكى كور عدم اولمق خوفندن نيجه دترسن عدمى دخى اللهك خوفندن دائم دتريجى بيل همانمكه وجوده كلمكه امر ايليه موجود اولور نتكيم موجوده امر ايلدكده معدوم اولور ❊ مثنوى ❊ ور تو دست اندر مناصب مى زنى * هم زترست انكه جانى مى كنى) واكرسن منصبلره ال اوره سن وملك ومالى زياده قيلسه سن هم خوفكدندر اولكه زياده جان چكيشيرسن يعنى هر باركه موت وفنادن خوف ايدوب مال ومنصبه كوكل قويه سن ودولت صورى وعيش فانى يه مشتغل اوله سن اول سنك جان چكشمكه سبب اولورز راه نقدر وصلندن لذتك وار ايسه فرقتك المى اولقدر اولور ❊ مثنوى ❊ هرچه جز عشق خداى احسنست * كر شكرخوار يست آن جان كندنست) هرنه كه احسن اولان خدانك عشقندن غيريدر اكر صورتا شكر خوارلق ايسه ده معنا جان چكشمكدر ❊ مثنوى ❊ چيست جان كندن سوى مرك

آمدن * دست در آب حياتى نازدن) جان چكشمك ندر مرك جانبنه كلمكدر بر آب حياته ال اورمقدر يعنى مانند آب حيات اولان محبت خدايه ودامن صاحب هدايه تمسك قيلمقدر ❊ مثنوى ❊ خلق را دو ديده در خاك ومات * صد كمان دارند در آب حيات) خلقك ايكى كوزى طپراقده وموتده در يعنى بر كيمسه اولدكدنصكره خاك اولور وفنا بولور ديوب نظرلرين انجق بو مرتبه يه حصر ايليوب موت وقبردن ايلروسنه نظر ايركورمزلر آب حياته يوز كمان طوترلر يعنى اول كيمسه لركه بودنياده آب حيات محبت ومعرفتله قلبلرين زنده قيلسه لر بعده بحسب الظاهر اولسه لر خلق آنى اولدى وتراب اولدى ديرلر اكر آب حيات ايچمشدر اكا فنا وزوال كلمز واولنلر حيواندر عاشقلر اولمزديسك محبت ومعرفتك وعلم وحكمتك آب حيات اولمسنه نيجه بيك كمان طوترلر و بوجهانده آب حيات بوقدر ديوب كنديلريني چاه مرك وفنايه اترلر ❊ مثنوى ❊ جهد كن تا صد كمان كردد نود * شب برو وز تو بخسبى شب رود) جهد ايله تا يوز ظن طقسان اوله يعنى تحصيل علم يقين ايلمكه سعى قيل تاسنك شكك وشبهاتكدن بعضسى زائل اوله وظن وكمانك برقاچ مرتبه ازقاله كيجه يورى واكرسن اويويه سن كيجه كيدر يعنى بو بشريت كيجه سنده طريق حقه سلوك ايله وقطع مراتب قيل اكرسن طريق حقه كتمزسك شب بشريتالدن كيدر وروز آخرت ظهور ايدر اندنصكره كار وعملك فائده سى اولمز ❊ مثنوى ❊ در شب تاريك جوى آن روز را * پيش كن آن عقل ظلمت سوز را) اول روزى قرا كوكيجه ده ايسته يعنى اول روز حقيقتى بو ظلمت بشريتده ايكن طلب ايله اول ظلمت ياقيجى عقللى اوكوكه ايله يعنى عقل معادى كنديكه قولا وزقيلوب واكا تابع اولوب ظلمت نفسانيه دن خلاص اوله كور وروز حقيقتى بو شب دنياده بوله كور ❊ مثنوى ❊ در شب بدرنك بس نيكى بود * آب حيوان جفت تاريكى بود) بدرنك اولان كيجه ده چوق ايولك اولور آب حيات ظلمتك جفت وقرينى اولور يعنى شب رنك اولان طبيعت كيجه سنده چوق حسنات ظهوره كلوب مشهوردركه آب حيوان ظلمت ايچره در پس ظلمات بشريتده آب حيات ابديه موجوددر وآب حيات ابديه دن مراد ذوق ايمان وعرفان ولذت علم وايقاندر (اومن كان ميتا فاحييناه وجعلنا له نورا يمشى به فى الناس كمن مثله فى الظلمات ليس بخارج منها) آيت كريمه سى بو خصوصه شاهد وبرهاندر ❊ مثنوى ❊ سر زخفتن كى توان برداشتن * باچنين صد تخم غفلت كاشتن) باشكى ياتمقدن واو يومقدن نچون قالدرمغه قادر اولورسن بونك كبى يوز غفلت تخمن اكمكله بيله يعنى بو قدر غفلت ومعصيت ايشلمكله مادامكه بيله سن باشكى خوابدن نيجه قالدررسن ونه كونه احياى ليالى قيلورسن ❊ مثنوى ❊ خواب مرده لقمه مرده يارشد * خواجه خفت ودزد شب بركار شد) خواب اولمش لقمه اولمش يرى

برینه یاراولدی خواجه ایودی وکیجه دزدکارو مصلحت اوزره اولدی دزدشبدن
مراد شیاطین وجن اولور * مثنوی * تو نمی دانی که خصمانت کیند * ناریان
خصم وجود خاکیند) ی بنی آدم سن بیلزسنکه سنک دشمنلرک کیملردر ناریلر خاکیلرک
وجودینک خصمیدر یعنی شیاطین که ناریلردر بنی آدمک عدولریدر * مثنوی *
نارخصم آب وفرزندان اوست * همچنانکه آب خصم جان اوست) آتش آبک
وانک فرزندلرینک دشمنیدر انجاین که آب آتشک جانک دشمنیدر فرزندان
آبدن مراد آبله نشو ونما بولان انسان اولور اکرچه حیوانه ونباته
دخی شامل اولورسه‌ده * مثنوی * آب آتش راکشد زیراکه او * خصم فرزندان
آبست وعدو) آب آتشی دیه‌لرزیراکه آتش آبک فرزندلرینک خصم ودشمنیدر
* مثنوی * بعدازان این نارنارشهوتست * کاندرو اصل کناه وذلتست)
بونار شیاطین دیدکدنصکره بونار دن مراد نارشهوتدر زیرانار وشهوتده کناه
وخطانک اصلی واردر * مثنوی * نار بیرونی بابی بفسرد * نارشهوت تابدوزخ
می برد) خارجده اولان آتش برمقدار آبله مرده وافسرده اولور اماشهوت آتشی
صاحبنی دوزخه دک ایلتور * مثنوی * نارشهوت می نیارامدباب * زانکه دارد
طبع دوزخ در عذاب) نارشهوت وآتش طبیعت آبله ساکن اولمز زیراکه آتش شهوت
دوزخ طبعنی طوترعذاب والمده تکیم جهنم طوعیوب هل من مزید نعره‌سن اورر کذلك
شهوت نفسانیه دخی قناعت قبلیوب ماکولات ومشروبات جانبنه وحظوظ
نفسانیت طرفنه بولدقجه حریص اولور * مثنوی * نارشهوت راچه‌چاره
نوردین * نورکم اطفأ نار الکافرین) شهوت نفسک نارنه چاره نوردین نوریدرای
مؤمنلرسزک نوریکزاطفا ایلدی کافرلرک آتشنی که اول سبب اشتعال نارجحیم اولان
شهوت نفس انلیدر کما قال علیه السلام تقول النار یوم القیامة جز یامؤمن فان نورك
اطفأ ناری * مثنوی * چه کشداین نارر انور خدا * نور ابراهیم راساز اوستا)
بونارشهوتی نه سوندرر خدای تعالینک نوری سوندرر حضرت ابراهیم علیه السلامك
نورنی اوستاد دوز یعنی ابراهیم علیه السلامك قلبی اوزره اولان وقدم ابراهیم
علیه السلام اوزره سیرقیلان برخلیل سیرت کیمسه‌نك نورجلیلنی کندیکه دلیل ایله
* مثنوی * تازنارنفس چون نمرودتو * وارهداین جسم همچون عودتو)
تاسنک نمرود کبی اولان نفسک آتشندن سنک بوعود کبی اولان جسمک قورتله
* مثنوی * شهوت ناری براندن کم نشد * او بماندن کم شودبی هیچ بد)
ناری اولان شهوت نفسانی سورمکله ناقص اولمدی یعنی انی خرج ایتمکله وآنك
مقتضاسنی ویرمکله اول اکسک اولمدی هیچ شکسز وچاره‌سز اوقالمغله کم اولور
ومقتضاسنی ویرمکله ضعف ونقصان بولور * مثنوی * تاکه هیزم می نهی

برآتشی * کی بمیردآتش ازهیزم کشی) مثلا نا که سن برآتش اوزره هیزم قویاسن
آتش هیزم چکجی الکدن فنی اولور بلکه زیاده اولور وقوت بولور * مثنوی *
چون که هیزم بازکیری نارمرد * زانکه تقوی آب سوی نار برد) چونکه آتشدن هیزمی
کیروطوتمسن نارسوینورزیراکه تقوی آبی آتش جانبنه ایلتدی تقوی آتشک غداسی
اولان هیزمی آتشدن حفظ ایتمك وپرهیز ایلمکدر آتشه غداسی اولان هیزمی
ویرمك اکا صو ایلتمك کبیدر زیراهیزمی حفظ ایتمك همان آتشه صو ایلتوب اوزرینه
دوکمکله برابردر چونکم تقواده دخی اطفاء نار ایلمك صفتی موجود اولدیسه زانکه تقوی
آب سوی نار برد بیوردیلرنامعلوم اوله که غدای نفسانیه دن پرهیز ایلمك آتش
شهواتی صوکبی سوندریجیدر * مثنوی * کی سیه کرددزآتش روی خوب *
کونهد کلکونه ازتقوی القلوب) خوب وزیبایوز آتشدن قچن سیاه اولور یعنی
برکیمسه‌نك وجه باطنی نارشهواتدن قچن سیاه اولورکه او کیمسه تقوای قلوبدن
وجه باطنی اوزره کلکونه توبه وزهد وورع زینتیله جمال روحنی مزین قیله

* آتش افتادن درشهر بایام امیر المومنین عمر رضی الله عنه *

* مثنوی * آتشی افتاد درعهد عمر * همچوچوب خشك می خوردا وحجر *)
حضرت عمر رضی الله عنه زماننده شهره برآتش دوشدی حجری اول آتش
قوری چوب کبی یردی * مثنوی * درفتادانددربناوخانها * تازدانددر
پرمرغ ولانها) اول آتش بناوخانه‌لره دوشدی حتی اول آتش مرغك قنادلرینه
وبوه‌لرینه اوردی * مثنوی * نیم شهرازشعلها آتش کرفت * آب می ترسید
ازان ومی شکفت) شهرنصفی شعله‌لردن آتش طوتدی وپاندی اب اول آتشدن
قورقدی وآتشك بوشدت وغلبه‌سنه متعجب اولدی * مثنوی * مشکهای اب وسرکه
می زند * برسرآتش کسان هوشمند) آب وسرکه مشکلرنی اوردیلر آتشك باشی اوزره
هوشمند اولان کیمسه‌لر * مثنوی * آتش ازاستیزه افزون می شدی * می رسیداورامدد
ازبی حدی) آتش عنادندن زیاده اولوردی کویا اول آتشه بی حدلك
عالمنده مدد یتشوردی * مثنوی * خلق امدجانب عمرشتاب * کآتش
مامی نمیرد هیچ ازاب) خلق حضرت عمر رضی الله عنه جانبنه سرعتله کلدیلر
بویله دیوکه بزم آتشمز هیچ صودن سونمز اکا چاره ندر * مثنوی *
کفت آن آتش زایات خداست * شعله‌ازآتش بخل شماست) حضرت
عمر رضی الله عنه انلره ایتدی اول آتش خدای تعالینك علامتلرندندر اما معنا
سزك بخللکز آتشندن برشعله‌در * مثنوی * آب بکذاریدونان قسمت کنید *
بخل بکذاریدا کرآل منید) صوبی ترك ایلیکز وفقرایه نان قسمت ایلیکز بعض
نسخه‌ده اب بکذاریدیرینه اب وسرکه چیست واقع اولمشدر یعنی اب وسرکه

ندر نان قسمت ایلیکز بخلی ترك ایلیکز اکر بنم آلم ایسه کز یعنی اکر بنم اهلم ایسه کز
بخل وامساکی ترك ایلیکز دیدی ﴿ مثنوی ﴾ خلق کفتندش که در بکشوده ایم *
ماسخی واهل فتوت بوده ایم) خلق اکا دیدیلر که قپولر یمزی آچمش ایز بز سخی
واهل فتوت اولمشز ﴿ مثنوی ﴾ کفت نان در رسم وعادت داده اید *
دست از بهر خدا نکشاده اید) حضرت عمر رضی الله عنه انلره ایتدی نانی رسم
وعادتده و یرمشسز الله ایچون ال اچمشسز ﴿ مثنوی ﴾ بهر فخر وبهر و پوش
بهر ناز * نه از برای ترس وتقوی ونیاز) بلکه سخا وفتوتکز فخردن اوتری وجمعیت
وکثرت ناسدن اوتری ونازدن اوتر یدر حق تعالینك خوفندن وتقوادن ونیازدن
اوتری دکلدر ﴿ مثنوی ﴾ مال تخمست و بهر شوره منه * تیغ رادردست
هر رهزن مده) مال تخمدر وانی هر شوره یه قومه هر رهزنك النه تیغ و یرمه
یعنی انسانك ملکنده اولان مال تخم حسنا ندرا کر الله یور دیغی محله القا ایلرسك
ریع ومحصول بتورمز فی المثل مال بر تیغ کبیدر واهل فسق وعصیان رهزنلردر
مال خدایی اهل هوایه بذل وسخا ایلمك رهزن النه تیغ و یرمك کبیدر بو کونه
سخا ایلین آثم وخائن اولمق مقرردر ﴿ مثنوی ﴾ اهل دین را بازدان از اهل
کین * همنشین حق بجو با او نشین) اهــل دینی اهل کیندن کیرو بیل حقك
همنشینی ومقربن استه انکله اوتور تا سلامت بوله سن ﴿ مثنوی ﴾ هر کسی
برقوم خود ایثار کرد * کاغه پندارد که او خود کار کرد) هر بر کیمسه کندینك
قومی اوزره ایثار وسخا ایلدی ابله ونادان ظن ایلر که او خود کار ایلدی یعنی مجرد
کندینك مشربنه موافق اولان قومه سخا ایلدیکنی علم دینده نادان اولان کیمسه
سخا وکرم ایلدم صنور حال بو که انك اشلدیکی کار کندینك خیانتنه وعقوبتنه
دلالت قیلور زیرا رضاء لوجه الله اولمین والله بیوردیغی محله و یرلمین عطا
وسخا صاحبنه عاقبت ندامت اولمق مقرر اولور پس لازمدر که سخی اولان کیمسه
سخا وکارنی لله وفی الله ایلیوب عملده خالص اوله ومخلص کلرد رواخلاص
ندر بو حکایه دن معلوم اولور

﴿ خدو انداختن خصم در روی امیر المؤمنین
علی کرم الله وجهه وانداختن علی شمشیر از دست ﴾

﴿ مثنوی ﴾ از علی آموز اخلاص عمل * شیر حق را دان مطهر از دغل)
عملك اخلاصنی حضرت علی کرم الله وجهه ورضی الله عنه حضرتلرندن
اوکرن حضرت حقك ارسلانی حیله ودغلدن پاك بیل ﴿ مثنوی ﴾ در
غزا بر پهلوانی دست یافت * زود شمشیری بر آورد وشتافت) غزاده بر پهلوان
اوزره ال بولدی یعنی غالب اولدی فوری شمشیرنی بوقرو کتوردی وسرعت

ایلدی ﴿ مثنوی ﴾ او خدو انداخت در روی علی * افتخار هر نبی وهر ولی)
او پهلوان حضرت علی رضی الله عنهك مبارك یوزینه خدو آتدی یعنی
تکوردیکه اول علی هر نبی وهر ولینك افتخاریدر ﴿ مثنوی ﴾ آن خدو زد
بررخی که روی ماه * سجده آرد پیش او در سجده گاه) اول پهلوان بر یوزه
توکوردیکه ماهك یوزی سجده ایده جك برده اول یوزك اوکنه سجده کتوردر
﴿ مثنوی ﴾ در زمان انداخت شمشیر آن علی * کرد او اندر غزااش کاهلی)
فوری اول علی شمشیری الندن آتدی علی کرم الله وجهه اول پهلوانك غزا
ومحاربه سندن کاهلك ایلدی ﴿ مثنوی ﴾ کشت حیران آن مبارز زین
عمل * وز نمودن عفو ورحمت بی محل) اول پهلوان حضرت علی رضی الله عنهك
بو عملندن حیران اولدی محلسز ومناسبتسز عفو ورحمت کوسترمسندن
﴿ مثنوی ﴾ کفت بر من تیغ تیز افراشتی * از چه افکندی مرا بکذاشتی)
اول مبارز حضرت علی کرم الله وجهه یه ایتدی یا علی بنم اوزریمه تیغ تیزی قالدرك نه
سببدر شمشیری الکدن براقدك بنی قودك ﴿ مثنوی ﴾ آنچه دیدی بهتر از پیکار
من * تا شدی تو سست در اشکار من) او بنم جنکمدن یکرك نه کوردك تا بنی شکار
ایلمکده سست اولدك وفراغت قیلدك ﴿ مثنوی ﴾ آن چه دیدی که چنین خشمت
نشست * تا چنان برقی نمود و باز جست) اول ندر که کوردك که بویله غضبك ساکن
اولدی تا انجلین بر برق کوروندی و کیرو صیچره دی ﴿ مثنوی ﴾ آن چه دیدی که
مر از آن عکس دید * در دل وجان شعله آمد پدید) اول نه شیدر که کوردك که
بکا اول کورمکلکك عکس واثرندن بنم دل وجانمه پدید وظاهر اولدی ﴿ مثنوی ﴾
آن چه دیدی برتر از کون ومکان * که به از جان بود و بخشیدیم جان) واول کون
ومکاندن بلندرك نه کوردك که اول کوردیکك جاندن به ایدی و بکا جان
بغشلدی ﴿ مثنوی ﴾ در شجاعت شیر ربانیستی * در مروت خود که داند
کیستی) شجاعت و بهادرلقده شیر ربانیسن مروتده خود کیم بیلور کیمسن
﴿ مثنوی ﴾ در مروت ابر موسی بتیه * کآمد از وی خوان ونان بی شبیه) مثلا
مروت وبخشش ده تیه صحراسنده اولان موسایه منسوب ابرسنکه اول سحابدن
خوان ونان بی شبیه و بی زحمت قوم موسی اوزره کلدی ﴿ مثنوی ﴾ ابرها
کندم دهد کارا بجهد * پخته وشیرین کند مردم چوشهد) ابرلر بغدای
و یررلر که انی جهدله مردم پخته وشیرین ایلر شهد کبی یعنی حالا بو باودك
و یردیکی بغدای زحمتدن خالی دکلدر اکرچه بارانی سحاب ابدوب حبوباتك
وجودنه سبب اولور لیکن خلق انی نیجه زحمت وجهد له لطیف وشیرین ایدوب
غدا مرتبه سنه کتورر ﴿ مثنوی ﴾ ابر موسی پر رحمت بر کشاد * پخته

وشيرين بى زحمت بداد) اما حضرت موسى عليه السلامك سحابى رحمت قنادنى آچدى زحمت ومشقتسز اول قومه پخته وشيرين ويردى ﴿ مثنوى ﴾ از براى پخته خواران كرم * رحمتش افراخت در عالم علم) كرمك پشمش وحاضر بيجيلرى ايچون انك رحمتى عالمده علم بوجلندى يعنى احسان محضله عالمده مشهور اولدى ﴿ مثنوى ﴾ تا چهل سال آن وظيفه وان عطا * كم نشد يك روز زان اهل رجا) قرق يله دكين اول وظيفه اول عطا او اول اهل رجادن بر كون ناقص اولدى ﴿ مثنوى ﴾ تا هم ايشان از خسيسى خاستند * گندنا وتره وخس خواستند) حتى هم انلر خسيس لكلرندن قالقديلر پراسه وتره و مارول استديلر تنكيم بو محله مناسب اولان كلمات وتحقيقات واحاديث وآيات بو جلدك اوايلنده قريب در خواستن توفيق ادب بيانده مرور ايلمشدر ﴿ مثنوى ﴾ امت احمد كه هستند از كرام * تا قيامت هست باقى آن طعام) حضرت احمد عليه السلامك امتى كه (كنتم خير امة) فحواسنجه اكرم امم سالفه (وكذلك جعلناكم امة وسطا لتكونوا شهداء على الناس) مقتضاسنجه افضل ملل سابقه در قيامته دك انلر ايچون بو طعام ربانى ومن وسلواى روحانى باقيدر (قال البيضاوى فى تفسير آية المائدة وعن بعض الصوفية المائدة هنا عبارة عن حقايق المعارف الالهية فانها غذاء الروح كما ان الاطعمة غذاء البدن) پس بو موائد روحانى وحقايق ومعارف ربانى محمد عليه السلام ايچون لايقطعدر ﴿ مثنوى ﴾ چون ابيت عند ربى فاش شد * يطعم يسقى كنايت زاش شد) بو بيت شريف بو حديث شريفدن مقتبسدر روايت صحيحه ايله مرويدر كه رسول عليه السلام صومده برنيچه كونى كيجه يه ايصال ايدوب افطار ايتمزلردى اصحابدن بعضلر تشبه قصد ايلدكلرنده منع بيوروب ديديلر كه اياكم والوصال ثلث مرات يعنى وصالدن حذر ايليك ديديلر اوچ كره (قالوا فانك تواصل يا رسول الله) ديديلر كه سن كيجه يى كوندزه اولشدررسن يا رسول الله (قال لستم فى ذلك مثلى) بو خصوصده سز بنم كبى دكلسز ديدى (انى ابيت عند ربى يطعمنى ويسقينى) زيرا بن ربم قتنده كيجه لرم بكا اطعام ايلدى واسقا ايلدى چونكم (ابيت عند ربى يطعمنى ويسقينى) حديثى روايت صحيحه ايله بين العلما فاش ومشهور اولدى حضرت پيغمبر عليه السلامك حين بيتوتتنده بكا ربم اطعام واسقا ايلدى ديديكى اول طعام باقى ومعنويدن كنايه اولدى واول طعام باقى ومعنويدن مراد تجليات ذاتيه وصفاتيه سيدر وانوار غيبيه واسرار لاريبيه سيدر ﴿ مثنوى ﴾ بى هيچ تأويل اين را در پذير * تا در آيد در كلو چون شهد وشير) يعنى بعض شراح بو حديثى شرح ايدوب وتأويل سمتنه كيدوب ديركه بيتوتتنده اولان طعام وشرابدن مراد حقيقة طعام وشراب وحقيقة اكل وشرب دكلدر بلكه جناب حق اول حضرتك مزاجنى بدل ما يتحلله محتاج اولمقدن وجوع

وعطشه مبتلا قيلمدن حفظ ايلسنك صفتى وروح محمدينك بو طعام وشرابه عدم احتياجنك صورتيدر و بو صفت اياكم والوصال قولنك موجبنجه همان اول حضرته مخصوصدر غيرك بونده اشتراكى يوقدر پس حضرت مولانا قدس سره العزيز بو مذهبه ذاهب اولان علمايى رد ايدوب بيوررلر كه هيچ تأويل بلسز بو حديثك معناسنى قبول ايله تا كم بوغازه شهد وشير كبى لذيذ ومليح كله اكر بونك خلافى معنى ويربلورسه بصل وسير كبى قبيح اولور پس بوندن مراد بلا تأويل اكل وشرب روحانيدر كه بدنه دخى غدا اولور بو اكل وشرب روحانى بى كركسه جناب حق اطعام واسقا ايلسون كركسه حضرت پيغمبر عليه السلام اطعام واسقا ايلسون مقصود حاصل اولور (كما ان تقى بن مخلد صاحب كتاب السند رأى النبى عليه السلام فى المنام سقاه لبنا فصدق تقى بن مخلد رؤياه واستقاء لبنا كذا قال الشيخ الاكبر قدس الله سره العزيز ﴿ مثنوى ﴾ زانكه تأويلست واداد عطا * چونكه بيند آن حقيقت را خطا) بو بيت هيچ بى تأويل بونى قبول ايله ديدكارى قوله علتدر بيوررلر كه بى تأويل بو حديثك معناسنى واكل وشربك حقيقة اولمسنى قبول ايله اندن اوتريكه تأويل نفسده واداد عطاى الهيدر چونكم مأول آيت وحديثك حقيقتنه حمل اولندقده خطا اولمزسه تأويل واداد عطاى الهى ونعمت ربانى اولمز بلكه اوهام وخيالات نفسانى اولور ديمكدر زيرا عند المحققين تأويل بر كلامى صرف ايلمكدر معناى حقيقيسندن بر آخر معنايه كه اول معنى كتاب وسنته موافق وكلامك ماقبلنه ومابعدنه مناسب ومطابق اوله اكر اول كلامك حقيقت معناسنده خطا كوريلورسه اكر حقيقت معناسنه حمل اولندقده خطا اولمزسه تأويل خطادر وحقيقتدن عدول ومقتضاى ظاهردن بلا حاجت نكول جائز دكلدر مثلا (يد الله فوق ايديهم) آيتى (وجاء ربك) آيت كريمه سى كبى آيتلر ودخى ضحك الله البارحة ودخى مرضت فلم تعدنى حديثلرى كبى حديثلر كه متشابهاتندر اكر حقيقتنه حمل اولنسه خطا اولور كتاب وسنته موافق تأويل قيلنسه واداد عطاى خدادر اما بو ابيت عند ربى حديثى كبى احاديث شريفه حقيقتنه حمل اولنسه خطا لازم كلمز پس بو كونه اخبار لطيفه تأويله محتاج اولمز فافهم سرورى وشمعى بو بيتده براخروجه اوزره معنى ويرمشلردر اما بو معنى اوليدر مكر انلرك قولى شووجه اوزره تعبير اولنوب دينه زيراكه عطاى حق كيروطوتان تأويلدر چونكم مأول اول حقيقتى خطا كوره يعنى هيچ تأويلسز بو ابيت عند ربى حديثنى قبول ايله و بونك حقيقت معناسنده وحقيقته حمل اولنمسنده خطا كورمه وانكار قيلمه چونكم انك حقيقتنى اى مأول خطا كوروب تأويل قيله سن سندن عطاى حق كيرو برن تأويلدر ﴿ مثنوى ﴾ ان خطا ديدن ز ضعف عقل اوست *

عقل کل مغزست وعقل جزو پوست * خویش راتأویل کن نه اخباررا * مغزرابد
کوی نی کلزاررا) بو بیتلر سؤال مقدره جوابدرکان برسائل دیرکه علمای ظاهردن
اکثر کیمسه بوحدیث شریفك شرحنده دیمشلرکه صوم وصال حضرت رسول
علیه السلامه مخصوصدر امته محظوردر واکل وشرب اگر حقیقتده حمل اولنورسه
ناقض صوم اولور پس معنای حقیقیسنده خطا اولیجق تأویل اولق لازم
کلور حضرت مولانا قدس الله سره العزیز جواب صواب ویروب بیورورلرکه
بونك حقیقة اکل وشرب اولمسنده خطا ویرمکلك اول عالمك عقلنك ضعفندندر
زیرا ناقض صوم اولان طعام دنیوی وارضی وسفلیدر طعام حقانی وربانی
ناقض صوم اولمز ودخی وایاکم والوصال وانی لست کاحدکم دیملرندن اول
حضرته وارث کامل اولان کیمسه‌لردن بوطعام وشراب حقانینك منع اولمسی
واول حضرته تخصیص قیلنمسی لازم کلمز اگرچه صوم وصالدن تحذیر لازم
کلور وبوطعام وشرابه وارث اولمدقچه اندن حذر قیلمق واجب اولور پس عقل
کل مغزدر وعقل جزو معاشی قشردر قشرلك خالی ومقصودی
بیلمز الا الظن ووهمله پس ای قشر منزله‌سنده اولان اول کندیکی اخبار رسوله
تأویل ایله اخبار رسولی کندی فهمکه تأویل ایلمه وکندو مغزیکه بدی
کلزار معنایه دکل یعنی قلت معرفتکه وعدم فهمکه اعتراف ایله وکلزار معنادن
قوهٔ شامهٔ عقلك رائحهٔ معنا بی المدیغنه بدبو یله یوخسه حقیقت معناسنه حمل
اولنسه معنایه خلل کلور دیو تأویل قیله دیمك اولور ❊ مثنوی ❊ ای علی
که جمله عقل دیدهٔ * شمهٔ واکو از انچه دیدهٔ) ای علی سنکه جمله عقل
ودیده‌سن اول نسنه‌دنکه کورمشسن برشمه کیرودی یعنی بیان ایله ❊ مثنوی ❊
تیغ حلمت جان مارا چاك کرد * آب علمت خاك مارا پاك کرد) سنك حلمك تیغی
بزم جانمزی چاك ایلدی سنك علمك آبی بزم جانمزی پاك ایلدی یعنی کفر
وجهالت لوثندن بنم جسدمی طاهر قیلدی ❊ مثنوی ❊ بازکودانم که این
اسرارهوست * زانکه بی شمشیر کشتن کاراوست) کیروسویله بیلورمکه بواسرار
هودر زیراکه شمشیرسز اولدرمك انك کاریدر ❊ مثنوی ❊ صانع بی آلت
وبی جارحه * واهب این هدیهای رابحه) آلتسز وجارحه‌سز اولان صانع بودور بح
اولان هدیه‌لرك واهبی جواب بو بیتدر ❊ مثنوی ❊ صدهزاران می چشاند
هوش را * که خبر نبود دوچشم وکوش را) نیجه یوز بیك می اذاقه ایلر
هوشه که ایکی کوزه وایکی قولغه اندن خبر اولمز یعنی صانع بی آلت وواهب
بی صنت عقل انسانه انواع اذواق اطعام واذاقه ایلرکه اندن بو حواس
ظاهره‌نك آگاهلغی اولمز ❊ مثنوی ❊ بازکوای بازعرش خوش شکار * تاچه
دیدی این زمان ازکردکار) کیروسویله ای عرش اعلانك خوش شکار اولان

طوغانی تا بوزمان حضرت خدادن نه کوردك پس اول حضرتك مدحنه باشلیوب
دیدی ❊ مثنوی ❊ چشم توادراك غیب آموخته * چشمهای حاضران بر
دوخته * آن یکی ماهی همی بیند عیان * وان یکی تاریك می بیند جهان * وان
یکی سه ماه می بیند بهم * این سه کس بنشسته یك موضع نعم) یاعلی سن شول
انسان کامل وولی فاضلسن که سنك اسرار غیبیه کك ادراکنه آموخته وحاضر
اولنلرك کوزلری بومرتبه ادراك اسرار ایلکدن بردوخته در تفاوت وانظار محققدر
مثلا اول بر کیمسه بر ماهی عیان کورر واول بر کیمسهٔ آخر دخی بوجهانی تاریك وبر ظلمت
کورر واول بر کیمسه دخی اوچ آیی بر یره جمع کورر بلی حال بوکه بواوچ کیمسه بر موضعده
اوتورمشلردر بو محله مناسب ایکی کونه معنی واردر بری بودرکه بر کیمسه‌نك باصره‌سنده
بغایت ضعف وخلل اولسه اول کیمسه بوجهانی تاریك کورر ماهی کوره‌مز
وبر کیمسه‌نك دخی قوت باصره‌سی بینا لکن قوت بصیرتی اعمی اولسه اول
کیمسه انجق محسوس اولان ماهی کورر بر کیمسه‌نك دخی هم قوت باصره‌سی
وهم بصیرتی بینا وکامل اولسه هم بو محسوس اولان ماهی کورر وهم بصیرتله
تحت الارضدن قمره نور ویرن شمسی کورر وهم شمسه نور ویرن ماه اعظم یعنی
عقل کلی کورر وبر معنی دخی بودرکه اوچ کمسه بر موضعده اولسه‌لر قلت معرفتی
اولدیغیچون انوار توحیددن بوجهانی خالی وتاریك کورر وبری دخی بصر بصیرتله
ماه توحید افعالی کورر وبری دخی عین یقینله ماه توحید افعالی هم ماه توحید صفاتی
هم ماه توحید ذاتی بر یرده کوررسه ماهدن مراد ماه شریعت وماه طریقت وماه
حقیقتدر دینسه‌ده وجهدن خالی دکلدر ❊ مثنوی ❊ چشم هرسه بازوکوش
هرسه تیز * در تو آویزان وازمن درکریز) وهراوچ طائفه‌نك ظاهرده
کوزی آچق وقولاغی تیزدر یاعلی بونلر سکا تعلق ایدیجی وبندن قاچقده‌دز
یعنی بوذکر اولنان اوچ مرتبه صاحبنك اهلی سنك جنابکه متعلقلردرکه سن
انلرك هر برینك مرتبه‌سنی بیلورسن وبندن غائب اولوب فرار قیلیجیلردرکه بن
انلرك حالنی ومافی البالنی بیلمزم ❊ مثنوی ❊ سحر عینست این عجب لطف خفیست
* برتو نقشی کرك برمن یوسفیست) بوکا وکه ظهور ایلدی عینك سحرمیدر
ویاخود لطف خفیمیدر لطف خفی اکا دیرلرکه سببی معلوم اولمیه وسحر عین
اکا دیرلرکه کوز سببنی ادراك ایلدیکی شیئی کوره که انك اصلی ندر فهم ایلکه
قادر اولمیه یعنی بوحالتکه الآن ظهور ایلدی سحر عینمیدر ویاخود لطف
خفیمیدرکه عقل بونك سببنی بیلمز واصلنه واقف اولمزسنك اوزریکه نقش کرك بنم
اوزریمه یوسفمیدر ویاخود سکا نقش کرك بکا نقش یوسفمیدر بو بیت پهلوان
لساننده حضرت علی کرم الله وجهه‌یه خطابا دینلمشدر ومصرع ثانی
ومصرع اوله موافق اولوب استفهام اولمق اولیدر استفهام اولمسه دخی جائزدر

بو وجه اوزره که دینه یا علی بو حالت سنك اوزر یکه نقش کر کدر یعنی صورت زشتدر
ولهذا اغزا وقلندن بو حالت سببیله نفرت ایدوب اجتناب قیلدك لیکن بنم اوزر یمه
بر یوسف کبی جمیل ولطیفه‌در که بن قلندن خلاص اولدم و کفر وعصیاندن دخی
نجات بولدم دیدی ﴿ مثنوی ﴾ عالم ار هجده هزارست وفزون * نیست
این هجده بهر چشمی زبون) عالم اکر اون سکز بیك و کر زیاده در ز یرا اون سکز بیك
اولمسنده واندن زیاده اولمسنده اختلاف واردر محصل ما یعلم به الصانع بو اون سکز هر
بر نظره زبون دکلدر وهر کس بو اون سکز بیك عالمك مشاهده‌سنه قادر دکلدر
﴿ مثنوی ﴾ راز بکشا ای علی مرتضا * ای پس سوء القضا حسن القضا)
ای اون سکز بیك عالمك اسرارنه عالم اولان علی المرتضا رازی آچ و بو حالك حقیقتنی
بکا کشف ایله ای سوء القضادن صکره حسن القضا مرتبه‌سنده اولان علی کندینك
سوء حالنی سوء قضا منزله‌سنه وحضرت علی رضی الله عنه و کرم الله وجهه‌یی حسن
قضا منزله‌سنه تنزیل ایلمش اولور و بو مصرعده بو وجه دخی جائز اولور که دینه
ای علی سوء القضادن صکره بکا حسن القضا اولدر یعنی سنك سببکله کفر
وخصومتدن صکره ایمان وصلح وطاعت حاصل اولدی دیمك اولور ﴿ مثنوی ﴾
یا تو واکو آنچه عقلت یافته‌ست * یا بکویم آنچه بر من تافته‌ست) یا سن سویله اول
نسنه‌یی که سنك عقلك بولمشدر یا بن دیم اول نسنه‌یی که بنم اوزریمه طوغمشدر
﴿ مثنوی ﴾ از تو بر من تافت چون داری نهان * می فشانی نور چون مه بی
زبان) سندن بنم اوزریمه طوغدی ولمعه اوردی نیچون نهان طوترسن ماه کبی
تکلمسز نور صاچرسن یعنی ساکت و بی نطق ایکن عالمه نور افشان اولوب وازالهٔ
ظلمت قیلوب منور ایلرسك دخی بی نطق و بی تکلم قلوبه نور ویروب ازالهٔ کفر وظلمت
قیلوب دللری منور ایلرسن ﴿ مثنوی ﴾ لیك اکر در کفت آید قرص ماه * شب
روانرا زودتر آرد براه) لیکن قرص ماه سوزه کله و کیجه ایله یول یوریجیلری تیز یوله
کتورر یعنی ماه فلك هدایت اولان مرشد اکر سوزه کلوب رهرولره قال ایله دخی ارشاد
ایلرسه نور علی نور اولور ورهرولر اندن زیاده قوت قلب بولور ﴿ مثنوی ﴾
از غلط ایمن شوند واز ذهول * بانك مه غالب شود بر بانك غول) رهرولر ماه هدایتك
حالا وقالا اولان ارشادی سببیله غلطدن وذهول وغفلتدن ایمن اولورلر ماهك بانکی
غولك بانکی اوزره غالب اولور وشیاطینك اغوا وذهولنی دفع قیلور مشهوردرکه
غول بیابان بعض رهرولری ظلمات شبده یول بودردیوب طریقدن اخراج ایدوب
بر وادیده هلاك ایدرمش اما ماه تابان اولسه وسالك ره یولی کورسه انك قولنه اعتماد
ایلمز اکر بر حیله ایله انك قولنه میل ایلیجك اولدیغی حینده ماه سویلسه‌وا کا او یمه غول
بیابانددر دیو حقیقت حالی نقل ایلسه سالك راه من بعد غلط وغفلت ایلمز ﴿ مثنوی ﴾

ماه بی کفتن چو باشد رهنما * چون بکوید شد ضیا اندر ضیا) ماه چونکه سویلمکسز
همان نور وضیاسیله رهنما اوله چونکه ماه سویلیه ورهرولره حقیقت حالی نقل ایلیه
ضیا اندر ضیا اولور ﴿ مثنوی ﴾ چون تو بابی آن مدینهٔ علم را * چون شعاعی آفتاب
حلم را) یا علی چونکه اول علم مدینه‌سنك بابیسن که سنك شانك شریفکده حضرت
نبی علیه السلام (انا مدینة العلم وعلی بابها) بیوردی چونکه حلم آفتابنك پرتو
وشعاعیسن حلم آفتابندن مراد حضرت رسول اکرم صلی الله علیه وسلم در حلملری
بر مرتبه‌ده ایدیکه حتی کفار ومنافقینه بیله حلم وملایمت اوزره ایدیلر پس جناب حق
اول حضرته (یا ایها النبی جاهد الکفار والمنافقین واغلظ علیهم) دیو ترك حلم ایدوب
غلظت وشدت ایلمکه امر بیوردی ﴿ مثنوی ﴾ باز باش ای باب بر جو یای باب
* تا رسد از تو قشر اندر لباب) ای باب مدینهٔ علم جو یای باب اوزره مفتوح اول تا قشرلر
سندن لبلره ایریشه یعنی صورتده قالنلر واجساد حکمنده اولنلر سنك ارشاد وهدایتکله
عالم حقیقته واصل اوله‌لر ومغز نغزی بوله‌لر ﴿ مثنوی ﴾ باز باش ای باب رحمت
تا ابد * بارکاه ماله کفوا احد) حضرت علی رضی الله عنهه اول پهلوان خطاب
ایدوب دیرلر که کشاده اول ای اللهك رحمتی بابی الی غیر النهایه ای اول کیمسه‌نك
بارکاهی که اکا بر احد کفو ونظیر دکلدر بو یله دینسه دخی جائزدر ای باب رحمت
تا ابد مفتوح اول شول بارکاهه که انکچون بر احد کفو ونظیر دکلدر حضرت علی
رضی الله عنه وا کا وارث اولان هر ولی بارکاه الهی و باب اسما وصفات نامتناهیدر
بلکه نظر حق بیله بقرسك هر ذره‌نك وجودی جانب خدایه بر دردر تکیم بیوردیلر
﴿ مثنوی ﴾ هر هوا وذرهٔ خود منظریست * نا کشاده که کود کانجا دریست *
تا بنکشاید دری را دیده بان * در درون هر کز نجنبد این کمان * چون کشاده شد
دری حیران شود * مرغ امید وطمع پران شود) جانب ربوبیته وجناب
الوهیته هر هوا وذره ما رأیت شیئا دیدنلره بر منظر ودریچه‌در که بونلر ابواب ذرات
کائناتدن اسما وصفات الهیه‌یی مشاهده ایدنلردر که بونلره ابواب حقایق اشیا
مفتوح اولمشدر اما ابواب حقایق مادامکه نا کشاده درکیم سویلرکه اول محلده
بر قپو واردر اسما وصفات الهیه انده رونما اولور دیده بان حقیقت تا کیم
بر کیمسه‌یه بر قپو اچمدی انك درونده اصلا اکا قپو اولمق کمانی حرکت ایلمز
چونکه بر قپو اچلدی واکا بر شیئدن فتح باب اولدی اول کیمسه اول قپودن
حقك مشاهده‌سنده حیران اولور وامید وطمعی قوشی اول جانبه پران اولور
واول قپونه مقوله قپو ایدیکن بیلورلر وبیسن اندن مشاهده قیلورلر ﴿ مثنوی ﴾
غافلی ناکه بویران کنج یافت * سوی هر ویران از آن بس می شتافت) مثلا
بر غافل ویرانه‌ده کنج بولدی هر ویرانه جانبنه او کنجی بولدقدنصکره سرعت

ایلدی اول امید ایله که اول ویرانه لرده دخی کنج بوله ❊ مثنوی ❊ تاز
درویشی نیابی تو گهر ❊ کی گهرجویی زدرویش دکر) کذلك سندخی ای درویش
مادامکه درو یشلکده گهر بولیه سن وانده اولان کنز لا یفنایه واصل اولمیه سن
درو یشلکدن کیروقچن گهر طلب ایلرسن بومعنی دخی جائزدر تابر درو یشدن
سن گهر بولیه سن قچن برآخر درو یشدن دخی گهر طلب ایلرسن
❊ مثنوی ❊ سالها کرظن دودباپای خویش ❊ نکذرد اشکاف بینیهای
خویش) نیچه ییللر اکرظن کندی ایاغیله یعنی صاحب ظن اولان کیمسه
راه حقده اگرنیجه بیك ییللر پای ظن وقیاسیله یلسه کندینك برونلرینك دلکندن
ایلرو کچمز یعنی مادامکه ظن صاحبی یقین صاحبنه مقارن اولمیه واندن علم
یقینی تعلم قلمیه انك ظنی بورنی دلکلرندن ایلرو کیدوب قوهٔ شامهٔ روحانیه یه
واصل اولمز وعلم الیقین رایحه سنی استشمام قیلمز ❊ مثنوی ❊ تابینی نایدت
ازغیب بو ❊ غیر بینی هیچ می بینی بکو) تاکم عالم غیبدن سنك بورنیکه رایحه
کلیهٔ وسکا حق تعالی عالم غیبك رایحه سنی استشمام ایلیجك برقوت روحانی
عطا قلمیه بورنکدن غیری هیچ برنسنه کوره میسن دی یعنی مادامکه سکا دماغ
روحانی حاصل اولمیه واول دماغ روحانیله جانك حق رایحه سنی استشمام قیلمیه
انجق کوردیکك ظاهرده اولان بورنکدر ورایحه دخی آلورسك ظاهرده اولان
روایحدن رایحه الدیغکدر غیری دکلدر

❊ سؤال کردن آن کافر ازعلی کرم الله وجهه که چون
برمن مظفرشدی شمشیررا ازدست چون انداختی ❊

❊ مثنوی ❊ پس بکفت آن نومسلمان ولی ❊ ازسرمستی ولذت یاعلی) پس
حضرت علی کرم الله وجهه یه دوست وقریب اولان نومسلمان دیدی مستلك
ولذت طرفندن یاعلی دیدی ولی بونده قریب معناسنه اولمق محله مناسبدر
❊ مثنوی ❊ بازفرما یاامیرالمؤمنین ❊ تا بجنبد جان بتن درچون جنین) کبرو یور
امیرالمؤمنین ناننده جان جنین کبی حرکت ایلیه یعنی رحم مادرده روح اولدقده
وحیات بولدقده جنین نیجه حرکت ایلرسه بنم جانم دخی سنك نفس شریفکدن
حیات بولوب تنمده جنبش وحرکته کله وطبیعت مادرندن تولد ایلمکه متوجه
اوله دیدی ❊ مثنوی ❊ هفت اخترهرجنین رامدتی ❊ می کنند ای جان
بنوبت خدمتی ❊ چونکه وقت آید که جان کیرد جنین ❊ آفتابش آن زمان
کردد معین) یدی اختر بونده ذکر اولنان سبعهٔ سیاره در (بیت) قمرست
وعطارد وزهره ❊ شمس ومریخ ومشتری وزحل ❊ صاحب تجربه اولان منجملر
بویله تحقیق ایلمشلردرکه نطفه که رحم مادره دوشه سبعهٔ سیاره دن هربری

علی طریق المناوبه اول نطفه یه خدمت وتربیت ایدر اولکی آی زحل تربیه
ایدر ایکنجی آی مشتری واوچنجی آی مریخ تربیه ایدرچونکم دردنجی آی اوله
وجنینك جان طوتمق وقتی کله آفتاب اکا معین اولور وتربیه قیلور پس جنین
دردنجی آیده روح بولور وجنبش قیلور بشنجی آیده زهره التنجی آیده عطارد
ویدنجی آیده قمرتربیه ایدر اندنصکره نوبت ینه زحله دکرکه سکزنجی ایدر
ینه برآی کامل اول تربیه قیلوراندنصکره نوبت مشتری یه دکر پس طقوزنجی
آیده متولد اولور اول نومسلمان لساندن بوکلامی ایراد ایلمرندن مراد بودرکه
سالك ابتدای حالده جنین کبیدر مظهر آفتاب حقیقت محمدیه اولان شیخ کامل
شمس پرضیا کبی وسائرمشایخ وعلماء نجوم وکواکب سما کبیدر پس جنین جان
سالك اکرچه برشیخك تربیه سنده برکونه رنك وشکل بولور اما تحت تربیهٔ آفتاب
حقیقته کلمینجه حیات ابدیه نشئه سن بولمز و بطن بشریتده انك روحی
حرکت قیلمز پس بونجوم محسوسه نك جنینی تربیه ایلمکلکده بطن مادره
یولی معقول ومعنویدر کذلك نجوم فلك الهی اولان مشایخك دخی ارواح اهل
سلوکی تربیه ایلمکده باطن مریدینه اولان یوللری معنویدرکه اول معقول
ومعنوی اولان یوللردن انلری تربیه وتکمیل ایدرلر پس معانیٔ ابیات شریفه
اولدرکه یدی یلدز رحم مادرده اولان هرجنینه برمدت ای جان انلرك هربری
نوبتله خدمت ایدرلر چونکم وقت کله بطن مادرده جنین جان طوته آفتاب
اول زمان اول جنینه معین اولور وجنین روحی حکمة الله برله آفتابك تربیه سنه
مظهر اولدیغی وقتده بولور ❊ مثنوی ❊ این جنین درجنبش آید زآفتاب
❊ کافتابش جان همی بخشد شتاب) بوآنه قرنده اولان جنین آفتابك تربیه سندن
جنبش وحرکته کلور زیراکه آفتاب اکا علی الفور روح بغشلر ❊ مثنوی ❊
ازدکرانجم بجز نقشی نیافت ❊ این جنین تا آفتابش برنتافت) غیرکوا کبدن
بو جنین برنقشدن غیری بولمدی تاکم اول جنینه آفتاب بلدرامدی یعنی آنی تربیه
ایلمکه باشلمدی ❊ مثنوی ❊ ازکدامین ره تعلق یافت او ❊ دررحم با آفتاب
خوب رو) قنغی یولدن اول جنین تعلق بولدی رحمده ایکن خوب روی اولان
آفتابه تعلق سؤال درجوابی بو بیتدرکه بیوررلر ❊ مثنوی ❊ ازره پنهان که
دور ازحس ماست ❊ آفتاب چرخ رابس راههاست) پنهان یولدن جنین
آفتابه تعلق بولدیکه اول راه نهانی بزم حس وادراکمزدن دوردر چرخك
آفتابنك نهانی چوق یوللری واردر یعنی آفتابك هرشیئه معنوی یوللری
واردرکه اشیانك وجودی اول معنوی اولان طرفندن تربیهٔ ایلروا شیانك
وجودینك دخی اول طریق معنویدن آفتابه تعلقاتی واردر کذلك آفتاب

حقیقینك تربیه سی وافاضه واناره سی عقول وحواسدن خارج اولان یوللرندندر واشیانك دخی اکا تعلقی اول معنوی اولان طریقلرندندر پس آفتابك اشبایه واشیانك آفتابه اولان طرق معنویه سنك بیاننه شروع ایدوب بیورر لر

﴿ مثنوی ﴾ آن رهی که زر بیابد قوت ازو * وآن رهی که سنك شد یاقوت ازو * ان رهی که سرخ سازد لعل را * وان رهی که برق بخشد نعل را) اول بر یولدر که زیر زمینده آلتون اول یولدن غدا وقوت بولور واول بر یولدر که سنك اویولدن یاقوت اولدی واول بر یولکه لعلی قرمزی دوزر واول بر یولکه نعله برق بغشلر

﴿ مثنوی ﴾ وآن رهی که پخته سازد میوه را * وآن رهی که دل دهد کالیوه را) واول بر یول که میوه لری پخته دوزر واول بر یول که قورقغه قوت قلب ویرر کالیوه اکرچه بوش کیسه یه واحق کیسه یه دیرلر بونده مراد قورقق معناسنه در تنکیم اکثروهام اولان کیسه لر کیجه اوادقده خائف اواورلر لکن کوندز اولوب آفتاب طلوع قیلدقده قوت قلب بولورلر پس قورقق کیسه یه جرأت وضعیف القلب اولنه قوت وشجاعت ویرمك دخی آفتابك خاصیتی اولدی لکن نظر اولنسه بو جمله سی راه نهانیدن حاصل اولور

﴿ مثنوی ﴾ بازکوای باز پر افروخته * باشه وباساعدش آموخته) کیرو اول پهلوان ایتدی ای قنادی شعله لنمش وجناح روحی نورخدایله منور اولمش بازالهی کیروسویله حضرت شاهه وانك ساعدنه اوکرنمش بوسری بیان ایله

﴿ مثنوی ﴾ بازکوای بازعنقا کیرشاه * ای سپاه اشکن بخودنی باسپاه) کیروسویله ای شاه حقیقینك عنقا کیر اولان بازی ای کندی نفسیله عسکر صیجی سپاه معاونتیله دکل یعنی حق تعالینك سنده برمرتبه قوت وقدرتی واردر که بی معاونت سپاه منفردا برعسکری صیغه قادرسن چونکم بو مرتبه صاحب دولت ومظهر ولایت سن بوسری بکا کشف ایله دیدی بوجمله اول پهلوان لسانندن اول مظهر عجایبك ومنبع غرایبك فضیلت وشاننی بیان اولور

﴿ مثنوی ﴾ امت وحدی یکی وصد هزار * بازکوای بنده بازوت واشکار) یالکز برامت سن وصد هزارسن یعنی بحسب الظاهر بر کیسه سن و بحسب المعنی صد هزار کیسه مرتبه سنده سن واحد کالالف ورجل یعدل الالاف قولی ماصدق حالکدر دیدی وفی الحقیقه جمیع عالمك قوتنی حق تعالی بر کیسه ده جمع ایلسه مستنکر دکلدر کماقیل * بیت * لیس علی الله بمستنکر * ان یجمع العالم فی واحد * و بو حدیث شریف دخی بو مضمونی مؤید اولور قال صلی الله تعالی علیه وسلم عالم واحد اشد علی الشیطان من الف عابد * وشاعرك * قلیل اذا عدوا کثیر اذا شدوا قولی دخی بویله محلرده استعمال اولنور معنی مصرع ثانی بوسری کیروسویله ای کیسه که بنده سنك بازکه شکاردر یعنی بو بنده کمینه سنك شهباز همتك

صیدی اولمشدر بوسری اکا بیان ایله دیدی

﴿ مثنوی ﴾ در محل قهر این رحمت زچیست * اژدها رادست دادن راه کیست) قهر محلنده بو رحمت ندندر اژدرهایه دست وفرصت ویرمك کیمك طریقیدر

﴿ جواب کفتن امیر المؤمنین رضی الله عنه سبب افکندن شمشیر از دست چه بوده است دران حالت ﴾

﴿ مثنوی ﴾ کفت من تیغ از پی حق میزنم * بندهٔ حقم نه مأمور تنم) حضرت علی کرم الله وجهه او پهلوانه ایتدی بن تیغی حق رضاسیچون اوروروم بن حق تعالینك بنده سیم تنك بنده ومأموری دکلم

﴿ مثنوی ﴾ شیر حقم نیستم شیرهوا * فعل من بردین من باشد کوا) حقك شیری یم هوانك شیری دکلم بنم فعلم بنم دینم اوزره شاهددر

﴿ مثنوی ﴾ مارمیت اذرمیتم درحراب * من چوتیغم وان زننده آفتاب) محاربه ده بن مارمیت اذرمیت ام حراب بمعنی محاربه در مفاعله بابنك مصدریدر بن فی المثل تیغ کبی ام واول اوریجی آفتابدر یعنی مارمیت اذرمیت مفهومنك مظهری ام قتال وحرابده بن تیغ کبی بر آلتم دست الهیده واول اوریجی آفتاب حقیقیدر تنکیم حضرت نبی صلی الله تعالی علیه وسلم کفار جانبنه براوج طپراغی ظاهرده رمی ایلدی حقیقتده انی رامی الله ایدی واول حضرت یدقدرته بر آلت اولدی تنکیم (ومارمیت اذرمیت ولکن الله رمی) آیت کریمه سی بو معنایه شهادت قیلدی بو آیت کریمه سورهٔ انفالده در تفسیری بوجلدك اوائلنده قریب وزیر حکایه سنده اعتراض مریدان برخلوت وزیر سرخنده مذکور اولدی

﴿ مثنوی ﴾ رخت خودرا من زره برداشتم * غیر حق رامن عدم انکاشتم) بن کندی رختمی بو اولدن قالدردم حضرت حقدن غیریسنی بن عدم ظن ایلدم یعنی (کل شیء هالك الاوجهه) مقتضاسنجه الآن هرشیئی معدوم بیلدم

﴿ مثنوی ﴾ سایهٔ ام کدخدا ام آفتاب * حاجبم من نیستم اوراحجاب) بن بر سایه ام فی المثل بنم کدخدا وصاحبم آفتابدر یعنی سایه نیجه بی وجود ایسه وتابع آفتاب ایسه وانده اولان حرکات وسکنات وهرکونه حالات آفتابدن اولدیغی مقرر ایسه بنم دخی هر حالم اول آفتاب حقیقیدندر بن انك باب سعادتنك دربانیم اکا حجاب دکلم

﴿ مثنوی ﴾ من چوتیغم پر کهرهای وصال * زنده کردانم نه کشته درقتال) بن فی المثل وصال الهی کوهرلرندن بر تیغ کبی ام جنکك وقتالده دری ایلرم دیلتمش ایلزم

﴿ مثنوی ﴾ خون نپوشد کوهر تیغ مرا * باد ازجاکی بردمیغ مرا) بنم تیغم کوهرنی قان اورتمز مراد بغیر حق سفك دماء ایلمز دیمکدن کنایه اولور بادبنم میغمی یعنی بولطمی یرندن ایلتمز بنی باد هوای نفسانی بنم سحاب وجودمی مقامدن نیجه کیدرر یعنی تحریکه قادر اولمز

﴿ مثنوی ﴾ که نیم

کوهم زحلم وصبرو داد * کوه راکی درربايد تندباد) صمان دکلم حلم وعدل وداددن جبل راسخم محکم بل طاغی چقن قبار یعنی جبل راسخی بادصرصر مقامندن ربوده قیلمز کذلك صاحب تمکینی بادهوای نفس مرتبه سندن آیرمز واخذ قیلمز ﴿ مثنوی ﴾ آنکه از بادی رود ازجا خسیست * زانکه بادنا موافق خود بسیست) اول کیمسه که پرندن بریلدن کیدر پرخسدر زیرا مخالف یل زیاده قتی چوقدر پس بادمخالفدن مراد نه اولدیغنك بیاننه شروع ایدوب بیوررلر ﴿ مثنوی ﴾ بادخشم و بادشهوت بادآز * برد اوراکه نبود اهل نماز) غضب یلی شهوت یلی وحرص یلی اول کیمسه یی ایلتدی یعنی قاپدی واخذ ایتدیکه اهل نماز اولمدی پس بوندن منفهم اولان بودرکه بر کیمسه صحیح اهل نماز اولسه بادخشم وبادشهوت و بادآزو بونلر امثالی اولان انی مقامندن ازاله قیلمز دیمك اولور زیرا (ان الصلوة تنهی عن الفحشاء والمنکر) بیورلمشدر اول کیمسه یی که صلوة فحشا ومنکردن منع ایلیه انك صلوتی فی الحقیقه صلوة اولمز ﴿ مثنوی ﴾ کوهم وهستی من بنیاد اوست * ورشوم چون کاه بادم باد اوست) ای پهلوان بن مرتبهٔ تمکین ویقینده فی المثل کوهم بنم وارلغم انك بنیادیدر واکر کاه کبی خفیف اولسم هرجانبه میل وحرکت قیلسم بنم بادم انك باداراده‌سیدر یعنی انك ارادت وتصرفی بادنك کاهی ام بویله خفت وحرکت بغایت مقبولدر ﴿ مثنوی ﴾ جز بیاد او نجنبد میل من * نیست جز عشق احد سرخیل من) اول پادشاهك باداراده‌سندن وهوای محبتندن غیریله بنم میلم حرکت وجنبش ایلمز بنم عسکرم حضرت احدك عشقندن غیری دکلدر یعنی وجودم عسکرینك سرداری انك عشقیدر جمله قوای روحانیه وقوای نفسانیم اکا تابعدر ﴿ مثنوی ﴾ خشم بر شاهان شه ومارا غلام * خشم راهم بسته‌ام زیر لکام) خشم وغضب پادشاهلر اوزره شاه ومیردر وبزه غلام واسیردر غضبی هم لکام التنه بغلمشم یعنی غضب بنم مرکبمدر ﴿ مثنوی ﴾ تیغ حلمم کردن خشمم زدست * خشم حق برمن چو رحمت آمدست) بنم حلمم تیغی بنم غضبم بوینی اورمشدر حضرت حقك خشمی بکا رحمت کبی کلمشدر یعنی چونکم بنم حلمم خشم وغضبمی ازاله قیلمشدر خدای تعالینك خشم وقهری دخی بنم اوزریمه راحت ورحمت اولمشدر بوندن ایکی معنی منفهم اولور بری بودرکه بن خشممی دفع ایتمکله خشم حق دخی بندن مندفع اولوب انك خشمی یرینه عین رحمت کلور دیمك اولور بری دخی بودرکه انك خشمی بکا عین رحمت وقهر عین لطف ونعمت اولمشدر دیمکی اشعار قیلورکه عشاقك شانیدر ﴿ مثنوی ﴾ غرق نورم کرچه سقفم شدخراب * روضه کشتم کرچه هستم بوتراب) بوتراب حضرت علی کرم الله وجهه‌نك کنیهٔ شریفه‌لریدر و بوکنیه‌یه

باعث اولدرکه برکون حضرت رسول اکرم صلی الله علیه وسلم فاطمه‌نك خانهٔ سعادتنه کلوب سؤال ایلدیکه ابن ابن عمك یعنی ابن عمك نیره‌دردیدی بیوردیلرکه بنمله انك ماییننده برمقدار شکر آب واقع اولدی وکتدی پس حضرت رسول علیه السلام درحال برکیمسه یی انك جست وجوینه حواله قیلدیلر علی الفور کلوب مسجده یاتور دیو خبرویردی حضرت نبی علیه السلام کلوب کوردیکه اول حضرت یاتمش واعضا ودوشی ترابه باتمش بیوردیلرکه قم یااباالتراب قم یااباالتراب پس اول زماندنبرو اول حضرته کنیت اولمش معنیٔ بیت نوره غرقم اکرچه سقفم خراب اولدی روضه اولدم اکرچه ابوترابم یعنی اکرچه ابوترابم ولکن حقایق ومعارف واسرار ولطایف ازهارینك روضه سی اولدم اکرچه صورت ظاهرم فانی وخراب اولدیسه بحار انوار حقه مستغرق اولدم دیدی ﴿ مثنوی ﴾ چون درآمد علتی اندر غزا * تیغ رادیدم نهان کردن سزا) چونکم غزاده برعلت کلدی وغرض نفس ظاهر اولدی تیغی نهان ایلکی وغزادن فراغت قیلمغی لایق کوردم ﴿ مثنوی ﴾ تا احب لله ایدنام من * تاکه ابغض لله ایدکام من) تاکه بنم نامم احب لله کله تاکه بنم مرادم ابغض لله کله ﴿ مثنوی ﴾ تاکه اعطاالله ایدجود من * تاکه امسك لله ایدبود من) تاکه بنم سخاوجودم اعطی لله کله تاکه بنم وجود وذاتم امسك لله کله ﴿ مثنوی ﴾ بخل من لله عطالله و بس * جمله لله‌ام نیم من آن کس) بنم بخلم لله وعطام لله در انجق جمله الله ایچوندر بن کیمسه‌نك ان وتابعی دکلم بوابیات شریفه بو حدیث شریفه اشارتدر که ابوامامه رضی الله عنه حضرتلری روایت بیوررلر قال علیه السلام من احب لله وابغض لله واعطی لله ومنع لله فقد استکمل الایمان کذا فی المصابیح ﴿ مثنوی ﴾ وانچه لله میکنم تقلید نیست * نیست تخییل وکمان جزدید نیست) واو نسنه یی که الله ایچون ایلرم تقلید دکلدر بنم ایلدیکم تخییل وکمان دکلدر دیدی ومعاینه‌دن غیری دکلدر بلکه اشلدیکم کار تحقیق مشاهده اوزره‌در ﴿ مثنوی ﴾ زاجتهاد وازتحری رسته‌ام * آستین بردامن حق بسته‌ام) اجتهاددن وتحریدن قورتلمشم یعنی ظن وکمانله اولان اجتهاددن خلاص اولوب قبلهٔ حقیقتی مشاهده قیلمشم آستینمی حق تعالینك دامننه بغلمشم یعنی دست قلبی دامن امر حقه محکم قیلمشم آستین دن مراد دست ودامندن مراد امر الهی اولور ﴿ مثنوی ﴾ کرهمی پرم همی بینم مطار * ورهمی کردم همی بینم مدار) اکر اوچرسم مطاری کوررم یعنی اکر پرواز ایلرسم محل جولان وطیرانی مشاهده قیلورم واکر دوران وجولان ایدرم دور ودوران ایده‌جك یری کوررم ﴿ مثنوی ﴾ ورکشم باری بدانم تاکجا * ماهم وخورشید پیشم پیشوا) واکر بریوك چکم بیلورم

ناقنده ایلنورم ماهم وآفتاب اوکده پیشوادر یعنی آفتاب حقیقی بکا رهنمادر
﴿ مثنوی ﴾ پیش ازین باخلق کفتن روی نیست * بحررا کنجایی اندر جوی
نیست) بوندن زیاده و بو اسرار حکمدن ارتق خلقه سویلکه وجه یوقدر زیرا
بحرایرمغه صغمقلق یوقدر خلقك فهملری جوی کبی واسرار خدا بحر بیکران
کیدر پس بحراسرار خلقك جوی فهمنه صغمق ممکن دکلدر فهملری
یتدیکی مرتبه بودرکه اندن برمقدار تعبیر اولندی ﴿ مثنوی ﴾ پست می کویم
باندازۀ عقول * عیب نبود این بود کار رسول) سوزی خلقك عقللری یتدیکی
قدر الحق سویلرم بو خصلت کامله عیب دکلدر زیرا رسول اکرم صلی الله
وسلم حضرتلرینك کاری بو اولدی نتکیم بیوررلر (نحن معاشر الانبیاء امرنا
ان ننزل الناس منازلهم وان نکلم الناس علی قدر عقولهم) و بر آخر حدیث
دخی علوم واسرار سویلین عالمره امر قیلوب بیوررلر (کلموا الناس علی قدر
عقولهم لاعلی قدر عقولکم ﴿ مثنوی ﴾ ازغرض حرم کواهی حر شنو *
که کواهی بندکان نه ارزد دوجو) غرض نفسانیدن بن حر وآزادم حرك
شهادتنی اشیت زیرا بنده‌لرك شهادتی ایکی اربه دکمز بندۀ نفس اولانلرك شهادتی
دخی عند اهل التحقیق امور الهیده وامور دینیه‌ده صوری کبی مقبول دکلدر
﴿ مثنوی ﴾ در شریعت مر کواهی بنده‌را * نیست قدری وقت دعوی
وقضا) شریعت مطهره‌ده تحقیقا بنده‌نك کواهلغنه دعوی وحکم وقتنده
برقدر وقیمت یوقدر ﴿ مثنوی ﴾ کرهزاران بنده باشندت کواه * برنسنجد
شرع ایشانرا بکاه) اکرهزاران قول سکا شاهد اوله‌لر شرع شریف انلری صمانه
طارتمز وشهادتلرنی مقبوله ایتمز ﴿ مثنوی ﴾ بندۀ شهوت بترنزدیك حق *
ازغلام و بندکان مسترق) حق تعالینك قتنده بنده‌سی بدتر وزشت تردر
غلامدن ومسترق بنده‌لردن مسترق رق اولمش یعنی اسیر اولمش بنده‌لردن دیمك
اولور ﴿ مثنوی ﴾ کین بیك لفظی شود از خواجه حر * وآن زید شیرین
ومیرد سخت مر) زیرا بو ظاهرده اولان عبد مملوك افندیسندن برلفظ ایله حر
اولور واعتقك دیسه هماندم عتق ونجات مرتبه‌سن بولور واول بندۀ شهوت
شیرین دیربلور وزیاده آجی اولور وانك موتی فتی تلخ اولور ﴿ مثنوی ﴾
بندۀ شهوت ندارد خود خلاص * جز بفضل ایزد وانعام خاص) شهوت
بنده‌سی خود شهوتدن خلاص طوتمز الله تعالینك فضلندن وخاص انعامندن
غیریله ﴿ مثنوی ﴾ درچهی افتاد کانرا غور نیست * وآن کناه اوست
جبر وجور نیست) زیرا بندۀ شهوت برقیویه دوشدیکه انك غوری وقعری
یوقدر واول چاه انك کناهیدر اول حالت اکا جبر وجور دکلدر ﴿ مثنوی ﴾

درچهی انداخت اوخود راکه من * درخور قعرش نمی یابم رسن) اول بندۀ
شهوت کندیسنی برقیویه اتدیکه بن انك قعرنه لایق ایپ بولمزمکه اول شهوت
قیوسندن آنی اول سبیله خلاص ایلیم بو قیودن مراد الله اعلم جهنمده اولان
غیا قیوسی اولمقدرکه اهل تفسیر بو آیت کریمه‌نك تفسیرنده تقریر ایتمشلردر اول
آیت کریمه بودرکه سورۀ مریمده حق تعالی بیورر (فخلف من بعدهم خلف
اضاعوا الصلوة واتبعوا الشهوات فسوف یلقون غیا) روایت اولنورکه غیا
جهنمده بردیبی یوق قیودرکه جهنم اندن خوف ایلر و بو غیا قیوسنه تارك صلوة
وتابع شهوات اولنلر داخل اولور بیورمشلر ﴿ مثنوی ﴾ بس کنم کراین
سخن افزون شود * خود جکر چه بود که خارا خون شود) بو سوزلردن فراغت ایدوب
خاموش اولورم زیرا بو سوز اکرزیاده اوله جکر خود ندرکه بو سوزك هیبتندن
سنك خارا خون اولور ﴿ مثنوی ﴾ این جکرها خون نشد از سختیست * غفلت
ومشغولی و بدبختیست) بو جکرلر خون اولمدیسه سختلقدن وکال قسوتندر
قلبك سخت وقاسی اولمسنه سبب غفلت وامور دنیایه مشغول اولمقلق و بدبختلقدر
بعض نسخه‌ده مصرع اول این جکرها خون نشدنه از سختیست واقع اولمشدر
بو تقدیر اوزره معنی بو جکرلر خون اولمدیسه سختلقدن دکلدر یعنی غلظت
وصلابتی اولدیغی اجلدن دکلدر بلکه غفلتدن ودنیایه مشغوللقدن و بد
بختلقدن خون اولدی دیمك اولور ﴿ مثنوی ﴾ خون شود روزی که
خونش سود نیست * خون شوآن وقتی که خون مردود نیست) برکون قان
اولورکه اکا خون اولمق سود اولمز وفائده قیلمز شول بر وقت خون اولکه خون
اولمق مردود دکلدر یعنی بو دنیاده کلام خدادن واستماع کلام
انبیا علیهم السلام واولیای عظامدن خون اولین جکر برکون خون اولورکه
اول کون یا روز اجل و یاخود یوم قیامتدر ولیکن اول کون خون اولمق مقبول
دکلدر پس ای قسوت قلب صاحبی اول کوندن مقدم حالا کلام اولیای
عظامدن متأثر اولوب جکرك خون اولسونکه الآن جکرك خون اولمق سکا
نافع و پرسوددر ﴿ مثنوی ﴾ چون کواهی بندکان مقبول نیست * عدل
او باشد که بندۀ غول نیست) شرع شریفده چونکه بنده‌لرك شهادتی مقبول
دکلدر شاهد عدل اولورلرکه غولك قولی اولمیه غولدن مراد نفس وشیطاندر
عدل بونده عادل معناسنه‌در موصوف محذوفدر تقدیری شاهد عادل دیمکدر
﴿ مثنوی ﴾ کشت ارسلناك شاهد در نذر * زانکه بود از کون او حر ابن حر)
سورۀ احزابده اولان آیت کریمه‌یه اشارتدر قال الله تعالی فی حق نبیه
(یا ایها النبی انا ارسلناك شاهدا ومبشرا ونذیرا وداعیا الی الله باذنه وسراجا

منيرا) يعنى اى نبى مشاهد تحقيقا بز سنى مبعوث اولديغك كيمسه لر اوزره شاهد
اولديغك حالده ارسال ايلدك كه سن بونلرك تصديق وتكذيبنه وهدايت
وضلالتنه شهادت ايلرسن شهادت مقبوله ايله معنىٔ بيت نذرده يعنى قرأنده
ارسلناك شاهدا آيت كريمه سى اول نبى مكرم عليه السلامك حقنده نازل اولدى
وشاهدلك صفتيله حق تعالى اول حضرتى توصيف قيلدى زيرا كه اول
حضرت عبد الدنيا وعبد الهوى وعبدالشوى دكل ايدى بلكه جميع اكواندن
حرابن حرايدى پس شهادت مقبوله يه حريت شرطدر بندهٔ حرص وشهوتك
ناس اوزره شهادتى عند قاضى القضاة مقبوله دكلدر پس (وكذلك جعلناكم
امة وسطا لتكونوا شهداء على الناس ويكون الرسول عليكم شهيدا) آيت كريمه سى
كرچه عامهٔ امت محمده خطابدر ولكن ذكر مطلق ارادهٔ مقيد قبيلندن اولوب خطاب
بوجهله دن ناس اوزره شهادته مستحق اولنلره و نفسنى اعراض جسمانيه دن
واغراض شهوانيه دن آزاد قيلنلره منصرف اولور والله اعلم ❊ مثنوى ❊
چون كه حرم خشم كى بندد مرا ❊ نيست اينجا جز صفات حق درا) چونكم
بن صفات نفسانيه دن واخلاق ذميمه دن حر وآزادم خشم بنى قچن بغلر واسير
ايلر بو مرتبه ده كه بنم بونده صفات حقدن غيرى يوقدر بو كل ❊ مثنوى ❊
اندرا كازاد كردت فضل حق ❊ زانكه رحمت داشت بر خشمش سبق) بو كل
زيراسنى حضرت حقك فضل واحسانى كفردن آزاد ايلدى بر فحواى سبقت
رحمتى على غضبى غضبى اوزره رحمتى سبقت طوتدى ❊ مثنوى ❊ اندرا
اكنون كه رستى از خطر ❊ سنك بودى كيميا كردت كهر) اى پهلوان بو كل
شمديكه خوف وخطردن قورتلدك مقدما حجر لا يفهم ايدك كيماسنى كهر
ايلدى يعنى كفر وعصيان مرتبه سنده سنك كبى بى قدر و بى اعتبار ايدك حالا
عنايت اكسيرى سنى ايمان واسلامله كوهر ايليوب مقبول اولدك ❊ مثنوى ❊
رستهٔ از كفر وخارستان او ❊ چون كلى بشكفت سروستان هو) كفردن وانك
خارستانندن قورتلمشسن هو باغچه سنده بر كل كبى آچل حديقهٔ حقيقته داخل
اولوب كل كبى تازه روو خندان اول ❊ مثنوى ❊ تو منى ومن توام اى محتشم ❊
تو على بودى على را چون كشم) اى محتشم سن بن سن و بن سنم نتكيم
حضرت نبى عليه السلام المسلمون كنفس واحدة بيوردى شمدى سن على اولدك
على بى نيجه قتل ايدم يعنى الآن اسلامه داخل اولمق واسطه سيله بنمله نفس
واحده اولمق مرتبه سن بولدك پس سنى اولدرمك كندى نفسمى اولدرمك
كبى اولور پس بن كند مى نيچون اولدورم ديدى ❊ مثنوى ❊ معصيت
كردى به از هر طاعتى ❊ آسمان پيمودهٔ در ساعتى) هر بر طاعتدن ايو معصيت

ايلدك بر ساعتده آسمانى طى ايلدك يعنى سنكه حين قتلده بنم يوزيمه توكرك
آتدك معصيت ايتدك ليكن رب معصية خير من الطاعة قولنك مصداقنجه بر
معصيت ايشلدك كه معنا نيجه طاعتدن خيراودر اول صورتا معصيت ومعنا طاعت
اولان خصلت سببيله بر ساعتده نيجه منازل ومراتبى قطع ايدوب ايمان
واسلامله مشرف اولدك و بنمله اخوت مرتبه سنى بولدك ديدى ❊ مثنوى ❊
بس خجسته معصيت كان مرد كرد ❊ نى ز خارى بر دمد اوراق ورد) زياده خجسته
ومبارك معصيتدر كه اول معصيتى مرد ايلدى واول معصيتدن رضا ورحمت
ظهوره كلدى كل اوراقى خارلردن بتزمى يعنى معلومدر كه كل يپراقلرى خاردن
بتر كذلك چوق معصيت اولور كه اندن رحمت الهى ومغفرت ربانى حاصل اولوب
اول معصيت صاحبى قرب حقه موصل اولور كما قيل كم من معصية نورث الرحمة
وتوصل المغفرة ❊ مثنوى ❊ نى كناه عمر وقصد رسول ❊ مى كشيدش تا بدركاه
قبول) مثلا بو يله دكلميدر حضرت عمر رضى الله عنهك كناهى ورسوله
قصدى اول عمرى دركاه قبوله دك چكمديمى نى كلمه سى مصرع ثانى يه
مصروف اولور نمى كشيدش تقديرنده اولوب استفهام معناسى ويريلور
وحضرت عمر رضى الله عنهك قصه سى مفصلا مشهوردر اجمالى اولدركه
دخى اسلامده دكل ايكن زمان جاهليتده ايكن ابوجهل وانك توابعى بركون
حضرت عمر رضى الله عنهه سنك خواهرك حضرت محمد صلى الله عليه وسلمه
ايمان كتوروب آبا واجداديدينندن چقدى ديو تعبير ايلديلر واكرسنده غيرت
اوليدى انلرى قومزدك ديو سويلديلر درحال غيرته كلوب شمشيرين النه الوب
خواهرينك ورسولك قتلنه قصد ايلدى اول خواهرنه كلدكده بر صدا اشيدوب
توقف ايلدى مكركه قزقرنداشى اول حينده سورهٔ طه يى تلاوت ايدردى اول كلامى
استماع ايلدكده قلبندن خشم وغضب برمقدار زائل اولوب بوفى الحقيقه كلام
مخلوقه بكزمز ديوب قلبنه ايمان اثرلرى كلمكه باشلدى ليكن كندى يه ديديكه
بونك قتلى آساندر اولا محمدى قتل ايدم اندنصكره بو كا كلم ديوب حضرت نبى عليه
السلام جانبنه توجه ايلدى پس غضب شديدله كلدكده حضرت نبى عليه الصلوة
والسلامه انك غضبندن وقتل رسوله قصدندن خبر و يرديلر حضرت رسول اكرم
صلى الله عليه وسلم دفع ايلمك كلسون برودبو اذن ويروب حضرت نبى عليه السلامه
مقابل كلدكده درحال اول حضرت يرندن قالقوب (مرحبا يا عمر اهلا وسهلا) ديوب
آنى سينه سنه ضم ايلدكده روايت اولنور كه عمرك قلبنده اولان كفر وعناد وخشم
وفساد جميعا زائل اولدى ونور ايمان واسلامله درونى طولوب بكا اورقتله يارسول الله بكا
اسلام عرض ايله ديوب حضرت نبى عليه السلام اكا تلقين كلمهٔ شهادت

ایلیوب شرف اسلامله مشرف اولوب بومرتبه قدر وشرف بولوب اصحاب کزیندن اولدیلر ❊ مثنوی ❊ نی بسحر ساحران فرعونشان * می کشید وکشت دولت عونشان) مثال آخر بویله دکلمی که ساحرلرک سحری سببیله فرعون انلری کندی جانبنه چکدی ودوات انلره عون اولدی وحضرت موسی علیه السلامه ایمان کتورملرینه انلرک سحرلری سبب اولدی وشهادت مرتبه سنه ایصال قیلدی ❊ مثنوی ❊ کرنبودی سحرشان آن جحود * که کشیدایشان بفرعون عنود) اکر انلرک سحری واول انکاری اولمیدی جحود عناد وانکار معناسنه در انلری فرعون عنوده کیم چکردی یعنی انلری فرعون عنود جانبنه ساحرلکلری وجحودلکلری چکدی چونکم فرعونک یاننه کلوب حضرت موسی علیه السلامه مقابل اولوب انک معجزات باهره سنی کوروب نبی صادق اولدیغنی بیلدکلرندن ایمان کتوردیلر حتی کندیلرنی مرتبهٔ شهادته یتوردیلر ❊ مثنوی ❊ کی بدیدندی عصا ومعجزات * معصیت طاعت شدای قوم عصات) اکر ساحرلرک سحری اولمیدی انلر عصایی ومعجزاتی قچن کورلردی چونکم بونلرک سحری ایمانه کلملرینه سبب اولدی معصیت طاعت اولدی ای عاصیلر قومی ❊ مثنوی ❊ ناامیدی راخدا کردن زدست * چون کنه مانند طاعت آمدست) حضرت خدا لا تقنطوا من رحمة الله ان الله یغفر الذنوب جمیعا) آیت کریمه سیله ناامیدلک بوینن اورمشدر چونکم کناه طاعت ماندی کلمشدر کناهک طاعت ماندی کلسنی بو بیتله تفسیر بیوررلر ❊ مثنوی ❊ چون مبدل میکند اوسیئات * طاعتی اش میکند رغم وشات) چونکم اول خدای عزوجل سیئاتی حسناته مبدل ایلر کما قال الله تعالی فی حق التائبین عن الذنوب (فاولئك یبدل الله سیئاتهم حسنات) اول سیئاتی علی رغم الوشاة بر طاعت ایلر وشاة واشینک جمعیدر واشی غمازه دیرلر بو محلده شیاطین مراد اولور یعنی شیاطینک کورلکنه حق تعالی سیئاتی طاعاته تبدیل قیلردیمک اولور ❊ مثنوی ❊ زین شود مرجوم شیطان رجیم * وزحسد او بطرقد کرددونیم) رجیم اولان شیطان بوندن اوتری مرجوم اولور حسدندن اوچاتلر ایکی پاره اولور شیطان رجیم رحیم اولان اللهک سیئاتی حسناته تبدیل ایلدیکنی کوره بو سببدن مرجوم ومدحور اولوب حسدندن پاره پاره اولوب ایکی پاریلورز براکندی انلری مقهور اولمق باینده ایلدیکی سعی وکوششک جمله سی ضایع اولمش ❊ مثنوی ❊ او بکوشد تا کناهی پرورد * زان کنه مارابچاهی آورد) اوشیطان سعی وکوشش ایلر تا بر کناهی سببیله تربیه ایلیه اول کناهدن بزی بر قیویه کتوره واکا براغه ❊ مثنوی ❊ چون ببیند کان کنه شد طاعتی * کرد داورانا مبارک ساعتی) چون کوره که اول کناه بر طاعت اولدی اول وقت اکا نامبارک بر ساعت اولور ❊ مثنوی ❊ اندرامن در کشادم

مرترا * تفازدی وتحفه دادم مرترا) پس حضرت علی کرم الله وجهه ینه اول نومسلمان ولی یه دیدی ایچرو کل وعلم شهرینه داخل اولکه بن سکا قپواچدم سن بنم یوزمه توکردک وبن سکا تحفه ویردم ❊ مثنوی ❊ مرجفا کرراچنینها میدهم * پیش پای چپ چه سان سرمی نهم) تحقیقا جفاکر اولنه بونک کبی احسانلر ویریرم صول ایاغک اوکنه نه وجهله باش قورم پای چپدن مراد عصیان جفایله حضورنه قدم قوین کیمسه دن کنایه اولور یعنی تحقیقا جفاکر اولنلره بو تجلیلری ویریرم و پای چپ مثابه سنده اولان جافی وستمکرلره کورکه نه وجهله باش قورم واسانلری مقابله سنده احسان قیلورم ❊ مثنوی ❊ پس وفاکرراچه بخشم توبدان * کنجها وملکهای جاودان) پس وفاکر اولنلره نه بغشلرم سن بیل ومحبت وصفا ایله کلنلره نه کونه احسان ایلرم بوندن استدلال قیل ابدی کنجلر وجاودانی ملکلر ویریرم وآنی حیات ابدیه وسعادت سرمدیه مرتبه سنه ایرکوریرم

❊ کفتن پیغمبر صلی الله علیه وسلم بکوش رکابدار امیر المؤمنین علی کرم الله وجهه که کشتن علی بردست توخواهد بود ❊

❊ مثنوی ❊ من چنان مردم که برخونی خویش * نوش لطف من نشد در قهرنیش) حضرت علی کرم الله وجهه اول نومسلمان اولان ولی یه کندینک کمال مروتنی وغایت فتوتنی بیان وسائر نامه ارشاد ایچون بیوردیلر بن انجلین مردمکه کندی قاتلم اوزره بنم لطفم نوشی قهرده نیش اولمدی یعنی نوش کبی اولان لطفم آنی قهر ایلمکده نیش کبی اولمدی وآنی رنجیده قیلمدی ❊ مثنوی ❊ کفت پیغمبر بکوش چاکرم * کو برد روزی زکردن این سرم) حضرت پیغمبر علیه السلام بنم چاکرم قولغنه دیدی چاکرور کابدار دن مراد ابن ملجمدر حضرت نبی علیه السلام انک کوشنه دیدیکه سن علی یی برکون قتل ایلرسن و بندخی بیلدمکه اول چاکرم بنم باشمی برکون کردنمدن کسر مصرع ثانینک مصرع اوله مرتبط اولمسنه ومناسب کلسنه بو کلاملر بینهماده تقدیر اولنور شعرده ضرورت اولدیغیچون وقرینهٔ کلام بو تقدیر اولنان کلماته دلالت قیلدیغیچون بینهمادن حذف اولنوب اختصار مطلوب قیلندی ❊ مثنوی ❊ کرد آکه آن رسول ازوحی دوست * که هلاکم عاقبت بردست اوست) دوستک وحیندن اول رسول بنی اکاه ایلدیکه بنم هلاکم عاقبت انک الندهدر ❊ مثنوی ❊ اوهمی کوید بکش پیشین مرا * تا نیاید ازمن این منکر خطا) اورکابدار چونکه حضرت رسول علیه السلامدن بو کلامی اشتدی بکا دیردی بنی باعلی مقدم اولدر تا بو قبیح ونامعقول خطا بندن کلیه وصادر اولمیه ❊ مثنوی ❊ من همی کویم چو مرک من زتست * باقضا من چون توانم حیله جست) بن اکا دیردم چونکه بنم مرک وهلاکم سندندر قضای حقه بن حیله

ایتمکه نیجه قادراولورم ﴿ مثنوی ﴾ اوهمی افتدبه پیشم کای کریم * مرمرا کن
از برای حـق دونیم) اورکابدار بنم اوکه‌دوشردی بو یله‌دیو که ای کریم بنی الله
ایچون البته‌ایکی پاره‌ایله ﴿ مثنوی ﴾ تانه‌آید برمن این‌انجام بد * تانسوزدجان
من برجان خود) تابوانجام بدیعنی سوء خاتمه بنم اوزریمه کلمیه‌تا بنم جانم کندی‌جانی
اوزره یانمیه و بو کونه فعل شنیعه مظهر اولمیه ﴿ مثنوی ﴾ من همی کویم بروجف
القلم * زان قـلم بس سرنکو ن کرد د عـلم) بن رکابدار ه ایدر دم یور ی جف
القلم بمـا انت لاق در یعنی قلم اعلی شول کاره که سن اکا ملاقی اولورسن وعاقبت
انی اجرا قیلورسن قـلم ازلده انك اوزرینه جاری اولـدی وقـوروددی جفوف
قلم اول کارك ازلده ثبوتندن کنایه در بروقیح با وضم را ایله اوقنمق دخی جائزدر
برواص حاضر اولوب کیت معناسی و برلسـه دخی جائز اولور اول قلمدن چوق
علم باش آشغه اولور زیرا قـلم الهی لوح محفوظه هرنه یازد یسه متغیر اولمیوب البته
انسانك باشنـه اوکلور ﴿ مثنوی ﴾ هیچ بغضی نیست درجانم زتو * زانکه
این رامن نمیدانم زتو) سنـدن بنم جانمده هیچ بر بغض یوقدر زیرا که بوقتلی
بن بیلزم سندن ﴿ مثنوی ﴾ آلت حق توفاعل دست حق * چون زنم برآلت
حق طعن ودق) وسن حق تعالینك آلتیسن وفاعل دست حقدر حق تعالینك
آلتی اوزره نیجه طعن ود ق اورم چونکم حضرت علی کرم الله وجهه کندینك
مقبول اولمسنی واول قاتلك قتلنی قضاء حقه اسناد ایلدی قاتل جانبندن برسؤال
لازم کلدیکه اول سؤال بودر که انك لسـانندن حـکایه یوررلر ﴿ مثنوی ﴾
کفت او پس آن قصاص از بهرچیست * کفت هم ازحـق آن سر خفیست)
اول قاتل حضرت علی کرم‌الله وجهه‌یه دیدیکه‌چونکم حقیقتده کار بو یله‌در پس
قاتله بو قصاص ندن اوتریدر حضرت علی کرم الله وجهـه اکا جواب و یروب
ایتـدی قصاص هم حضرت حقـدندر واو برخفی سردر که هرکسك فهمی
انك ادراکنه قادر اولمز ﴿ مثنوی ﴾ کرکند برفعـل خود اواعـتراض *
زاعتراض خودبر و یاندر یاض) اکر کندی فعلنه اول اعتراض ایلرسه کندینك
اعتراضنـدن باغچه‌لر بتورر وعوضلر ظهوره کتورر بو کلامـك نکته‌سی وسری
اولدر که حضرت حق فاعل حقیقی واشیا انك دست قدرتنده برالت کیدر قچن برشیٔ
واسطه‌سیله اول فاعل حقیقی برفعلی ظهوره کتورسه و برجانبدن کندی ارادتیله
ظهوره کلان فعله واول فعلك آلتنه اعتراض ایلسه اول اعتراض عبث و بیهوده
دکلدر بلکه نیجه حکم خفیه‌یی متضمندر اول کندینك اعتراضندن نیجه ریاض
اسراری ظهوره کتورر وانده نیجه کونه حکمتلر وصفتلر بتورر که عقول انسانی انك
ادراکنده عاجزاولور ﴿ مثنوی ﴾ اعتراض اورارسد برفعل خود * زانکه درقهرست ودر

لطف اواحد) کندی فعلنه اعتراض ایلمك اکالایق اولور زیراکه قهرده ولطفده
اول خدا فرد وواحد در انك ملکنده کیمسه‌نك شرکتی یوقدر ﴿ مثنوی ﴾
اندرین شهرحوادث میراوست * درممالك مالك تدبیراوست) بوحوادث شهرنده
میراودرحوادث شهرندن مراد جمیع کائنات موجوداتدریعنی جمیع کائنات موجودات
شهرنده همان حاکم وامیراولدرجمیع مملکتلرده همان مالك تدبیراولدر ﴿ مثنوی ﴾ الت
خودرا اکر او بشکند * آن شکسته کشته رانیکو کند) حضرت خدا اکر کندینك
التنی صیه اول شکسته اولمشی ایو ودرست ایلر یعنی مثلا برقاتلی قصاصله شکسته
قیلسـه واکا قاهر اولسـه نوعا اول قـهرك ضمنـده اول قاتله منفعت وارد ر
﴿ مثنوی ﴾ رمز ننسخ ایة اوننسها * نأت خیرا درعقب می دان مهـا) ما
ننسخ من آیة اوننسها) کلامنـك رمزنی وسرنی انك عقبنده (نأت بخیرمنها)
رمزنی ای اولو بیل اکرچه‌بو آیت کریمه‌نك ورودی آیات منسوخهٔ قرآنیه حقنده
واقـع اولمشدر لیکن معنای باطنیسی جهتـدن صحایف کونده واقـع اولان ایات
الهیه‌یه دخی شـامل اولور قچن حق تعالی بومصحف اکواندہ مسطوره آولان
آیاندن برشینـك ایت وجود نی نسخ وازاله ایلسـه (نأت بخیرمنهـا اومثلهـا)
موجبنجه یا اول وجودد ن خیرلوسـن روزاخرتده ظهوره کتورر و یاخـود انك
مثلنی کتورردیك اولور و بوآیت کریمه‌نك نفسـیری و برآخر نوع اوزره تحقیق
بوجلـدك اوایلنه قریب بازکفـتن بازرکان باطوطی سرخنده مرور ایلشـدر
﴿ مثنوی ﴾ هرشریعت راکه حـق منسوخ کرد * اوکیا برد وعوض آورد
ورد) مثلا هر شریعتی که حق تعـالی حضرتلر ی منسوخ ایلدی اول خـدا
فی‌المثـل کیایی کیدردی واکا عوض و بدل کل کتوردی یعـنی منسوخ اولان
شریعتلر کو یا کیا کبی ایدی‌وانك یرینه کلان‌شریعت‌انلردن خیرلو ونعم البـدل
کل کـبی در که اول جمیع شرایعك اسرارنی وزبدهٔ احـکامنی جامـع اولان
شریعت محمدیه در ﴿ مثنوی ﴾ شب کند منسوخ شـغل روزرا * بین‌جمادیٔ
خرد افروز را * بازشب‌منسوخ شد ازنورروز * تاجمادی‌سوخت‌زان‌آتش‌فروز)
بوابیـات شریفه‌یی حضرت علی کرم الله وجهه لسـانندن ابن‌ملجمه سرقتل
وقصاصی بیان ایلمك صددنده هلاك ومقتول اولان کیمسه‌یی آیت کریمه‌یه منسوخه
وشریعت منسوخه‌یه تشـبیه بیوردقدنصکره اشغال‌روزی شب‌واحوال شبی‌روز
نسخ‌ایلدیکنه دخی تشبیه‌ایدوب بیوررلر که نهارك اشغال واعمالنی کیجه منسوخ‌ایلر
یعنی‌شبده اولان نوم‌وخفته‌لك روزده اولان افعال واعمالی منسوخ ایلردیمکدر که
ذکرمحل ارادهٔ حال قبیلنـدن اولور وذکرسـبب ارادهٔ مسبب دخی دینور کوراول
کیجه‌ده واقع‌اولان‌جمادلکی وخفته‌لکی خردافروزدر یعـنی‌حواس اعضـاوخرد

اندن منور اولور و کسل وفتور کیدوب راحت بولور پس النوم اخ الموت فحواسنجه حالت نوم موت کبی اکرچه معطلاق وفسرده لك ومنجمدلك حالتیدر و صورتا کراهتدن خالی دکلدر اما معناچونکم بو قدر راحت وحیاته باعثدر مکروه ومنفور دکلدر اما معنی کذلك (ولکم فی القصاص حیاة) کیروشب واحوال شب منسوخ اولدی روزك نورندن حتی فسردهلك وخفتهلك یلندی و کندی اول آتش شعلهلودن یعنی کوندن (قال الله تعالی وجعلنا اللیل والنهار آیتین فمحونا آیة اللیل وجعلنا آیة النهار مبصرة ❊ مثنوی ❊ کرچه ظلمت آمد آن نوم سبات * نی درون ظلمتست آب حیات * نی دران ظلمت خردها تازه شد * سکتهٔ سرمایهٔ آوازه شد) اکرچه صورتا ظلمت کلدیسه اول نوم وراحت ویا احساس وحرکتدن قاطع اولدیسه (کما قال الله تعالی (وجعلنا نومکم سباتا) ای قطعا عن الاحساس والحرکة استراحة للقوی الحیوانیة واراحة لکلالها پس فاذا کان کذلك درون ظلمتده دکلیدر آب حیات مقرردر که آب حیات درون ظلمتدهدر اول ظلمت نومده خردلر تازه اولمدیمی وحواس زنده اولوب لطافت بولمدیمی بو محققدر که بولدی وسکته دیدکاری مرض سرمایهٔ آوازه اولمدیمی مثبتدر که اولدی وسکته بر مرضدر که انسانه طاری اولدقده برزمان میت کبی بیهوش ودم بسته اولور بعده بنه هوشه کلوب حیات بولور وسکته موسیقی دانلر اصطلاحنده بر حالتدر که خواننده اولان کیمسه آوازه اوقورکن بر مقدار نفس قطع ایدوب راحت بولور واول سکوت آوازه یه سرمایه اولور ومحسن نغمات والحان اولور مع هذا سامعینه اول سکتهدن بنه ملال کلمز که محلنده واقع سرمایهٔ آواز اولان سکته بودر اما بو سکتهنك لفظا اول سکته یه من وجه قطع نفس ایلمکده مشابهتی اولدیغیچون کان اول دخی کویا سرمایهٔ آوازه اولمش اولور تشبیها التلك السکتة بهذه السکتة لاشتراکهما فی اللفظ فافهم فانه معنی لطیف ما عثر علیه احد من الشارحین ❊ مثنوی ❊ که ز ضدها ضدها آید پدید * در سویدا روشنایی آفرید) زیرا ضدلر ضدلردن ظاهر کلور الاشیاء تبین بالاضداد قولی بو معنایی تفسیر قیلور حضرت حق سویدای دلده روشنالك یراتدی سویدای قلب بو قدر روشنالك ایچره مردمك دیده مقداری بر سیاه قانجغزدر دیمشلر که قلبك ودرونك بو قدر روشنالکنه محل اولور ❊ مثنوی ❊ جنك پیغامبر مدار صلح شد * صلح این اخر زمان زان جنك بد) حضرت پیغمبر علیه السلامك جنکی صلحك مداری اولدی بو اخر زمانك صلحی اول جنکدن اولدی که اهل اسلام انلرك مجاهدهسی سببیله قوت بولدی واهل کفر ضعیف ومغلوب اولوب عاقبت مصالحه قیلدی پس آسودهلکه سبب انلرك جنك وقتالی اولدی ❊ مثنوی ❊ صد هزاران سر برید آن دلستان * تا امان یابد سر اهل جهان) اول دلستان نیچه یوز بیك باش کسدی تا جهان خلقنك باشی امن

وامان بوله ❊ مثنوی ❊ باغبان زان می برد شاخ مضر * تا یابد نخل قامت ها وبر) مثلا باغبان مضر اولان شاخی اول سببدن کسر تا کم خرما اغاجی اول شاخ بدك منقطع اولمسیله قامتلر وثمرلر بوله ❊ مثنوی ❊ می کند از باغ دانا آن حشیش * تا نماید باغ ومیوه خرمیش) مثلا آخر باغبانلق صنعتنده دانا اولان کیمسه باغدن اول حشیشی یعنی یبان اوتلرنی قوپرتا کم باغ وباغده حاصل اولان میوه اکا خرملك کوستره ❊ مثنوی ❊ می کند آن دندان بدرا آن طبیب * تا رهد از درد وبیماری حبیب) مثال اخر یرامز ومضر اولان دیشی اول طبیب قوپرتابار وحبیب درد ورنجدن قورتله ❊ مثنوی ❊ پس زیادتها درون نقصهاست * مر شهیدانرا حیات اندر فناست) فاذا کان کذلك بو مقدمات معلومك اولدیسه زیاده لکلر نقصلرك درونندهدر پس باعر بیله بس اولسه دخی محله انسب اولور بو تقدیر اوزره معنی نقصلر ایچره چوق زیاده لکلر واردر تحقیقا شهیدلره حیات فناده در که انلر فنای جسملرنده حیات ابدی بولاورلر تکیم بیوررلر ❊ مثنوی ❊ چون بریده کشت حلق رزق خوار * یرزقون فرحین می شد کوار) سورهٔ ال عمرانده اولان ایت کریمه یه اشارتدر نتکیم بیوررلر (ولا تحسبن الذین قتلوا فی سبیل الله امواتا) بو ایت کریمه مطلقا شهدا حقنده اوله ویاخود شهداء بدر حقنده اوله وخطاب یا حضرت رسول اکرم صلی الله علیه وسلمه اوله ویا جمله ظن ایدنلره اوله پس تفسیر شریفی سن ظن ایلمه یا محمد ویاخود سن ظن ایلمه ای ظن ایدیجی شول کیمسه ز یکه قتل اولندیلر (فی سبیل الله) الله یولنده (امواتا) غیریلرین امواتی کبی (بل احیاء) بلکه بونلر حیلردر (عند ربهم یرزقون) ربلری قتنده بونلر رزقلنورلر سائر احیا رزقلندیغی کبی (وهو تاکید لکونهم احیاء ووصف لحالهم التی علیها من التنعم (فرحین بما اتیهم الله من فضله) بونلر فرحین وشادان اولدقلری حالده الله تعالینك بونلره فضل وعنایتدن اعطا ایلدیکی شیئه که اول شرف شهادت ونعم جنتدر (ویستبشرون) ای یسرون بالبشارة (بالذین لم یلحقوا بهم) یعنی بو شهدا ابشارتله مسرور اولورلر شول کیمسهلره که شهادتله بونلر مرتبهسنه لاحق اولمدیلردی (من خلفهم) بونلرك خلفندن یا زمانا یا رتبة (ان لا خوف علیهم ولا هم یحزنون) بالذین دن بدلدر تقدیری استبشار ایدرلر مرتبهلرینه لاحق اولمینلره بونلرك اوزرینه خوف یوقدر دخی بونلر محزون اولمز و بو آیت کریمهده دلالت واردر که انسان بو هیکل محسوسه دکلدر بلکه بذاته مدرك بر جوهردر که فناء بدندن اکا فنا لازم کلمز وتألم وتنعمی بدنه متوقف ومنوط دکلدر معنیٔ بیت چونکم رزق ییجی بوغاز کسلمش اولدی (یرزقون فرحین) مفهومی سکیجی اولدی یعنی (یرزقون فرحین) قولیله مشار الیه اولان نعمت مرزوقه اول کسلمش بوغازه خوشکوار اولدی وهضم وسائغ

اولدی ﴿ مثنوی ﴾ حلق حیوان چون بریده شد بعدل * حلق انسان رست افزاید فضل) حیوانك بوغازی چونكه عدل ایله كسلمش اولدی انسان بوغازی بتدی وفضل وشرف زیاده اولدی یعنی چونكم حیوانك بوغازی كسیلوب انسانه غدا اولدقده انسانك وجودنده هضم اولوب انك نشوونماسیله حلق انسانی قوت بولور واول لحم حیوانی انسانك بدننه كلوب انده هضم اولوب جزو حكمن بولندقدنصكره شرف وفضیلتی زیاده اولور ﴿ مثنوی ﴾ حلق انسان چون ببرد هین ببین * تاچه زاید كن قیاس آن برین) چونكم انسانك بوغازی كسله اكاه اول كورتانه طوغر آنی بونك اوزرینه قیاس ایله یعنی حیوانك مذبوح اولدقدنصكره انسان مرتبه سنه كلوب شرف بولمسی اوزره انسانك بوغازی كسلمسنی قیاس ایله كه انسان اولدكدنصكره نه مرتبه یه واصل اولور ﴿ مثنوی ﴾ حلق ثالث زاید وتیمار او * شربت حق باشد وانوار او * حلق ببریده خورد شربت ولی * خلق ازلا رسته مرده در بلی) حلق انسان بریده اولدقده حلق ثالث طوغر واول حلق ثالث وروحانیدنك تیماری شراب حق وانك انواری اولور بومعنی حلق انسان طعام وشرابدن بریده اولمقلقده حاصل اولور طعام وشرابدن بریده اولان وشهادتده قطع اولنان بوغازشربت حق ایچر ولیكن هرحلق بریده دكل بلكه شول حلق بریده ایچر كه لادیمكدن وانكار قیلمقدن قورتلمش وبلی دیمكده واقرار ایلمكده اولمش اوله ﴿ مثنوی ﴾ بس كن ای دون همت كوته بنان * تاكیت باشد حیات جان بنان) ای كوته بنان اولان دون همت اكل وشربدن فراغت ایله بعض نسخه‌ده همتله كوتهك ماببنده واو عاطفه واقع اولمشدر بوتقدیر اوزره معنی ای دون همت وای كوته بنان اكل وشربدن فراغت ایله قچنه دكن سنك جانكك حیاتی نانله اوله مصرع اولده اولان بنان جمع بنانه‌در بنانه پرمق اوجنه دیرلر كوته بنانلك عجزدن وعدم قدرتدن كنایه اولور یعنی ای عاجز وبی قدرت وای دون همت اكل وشرب نفسانیه‌یه مشغول اولمقدن فراغت ایله تاسنك جانكك حیاتی قچنه دك نان وطعامله اوله بلكه ارزاق روحانی واذواق سبحانی تحصیلنه همت ایله تا حق تعالی انی سنك جانكه غدا ویره ﴿ مثنوی ﴾ زان نداری میوهٔ مانند بید * كاب رو بردی پی نان سپید) اول سبیدن سكود آغاجی كبی برمیوه دوتمزسنكه آب رویكی نان سپیددن اوتری كیدردك یعنی غدای نفسانیه‌دن اوتری یوزك صوینی یرله دوكوب عندالله وعند انبیائه واولیائه بی عرض وبی ادب اولدك وبی قدر وبی اعتبار قالدك ﴿ مثنوی ﴾ كرندارد صبر زین نان جان حس * كیمیارا كیر وزر كردان تومس) اكر حسه متعلق اولان جان بونان‌دن صبرطوتمزسه سن كیمیا طوت وباقری التون ایله جان

جسدن مراد روح حیوانیدر كیمیادن مراد مرشد كاملك تربیهٔ اكسیرتأثیریدر مسدن مراد نفسك صفات ذمیمه سیدر تقدیر كلام ای اكل وشربه حریص اولان اكرسنك روح حیوانیتك بونان وطعامدن صبر طوتمزسه مرشد كاملك كیمیا اوش اولان نظرنی وتربیه سنی طوت ونفسكك مس كبی حقیربودون اولان صفتلرن ازاله ایدوب زرخالص كبی كامل العیار ایت دیمك اولور ﴿ مثنوی ﴾ جامه شویی كرد خواهی ای فلان * رومكردان ازمحلهٔ كازران) ای فلان كیمسه جامه شوی ایتمك استرسك یعنی وثیابك فطهر مفهومی اوزره ثیاب قلب وروحكی پاك وطاهر قیلمق دیلرسنك كازرلرك محله سندن یوزكی دوندرمه كازرلر بزیو یجی و بزآغردیجیه دیرلر بونده مراد مطهر قلوب انسانی ومزكی نفوس آدمی اولان مشایخ عظام واولیای كرام اولور یعنی اكردنس ماسوادن ووسخ هوادن كندیكی پاك ایتمك استرسك مرشدلره ملازمت ایلمكدن اعراض ایلمه دیمك اولور ﴿ مثنوی ﴾ كرچه نان بشكست مر روزهٔ ترا * درشكسته بند پیچ وبرترا) اكرچه نان سنك صومكی صدی ایسه یعنی سنی صایم اولمغه مانع اولدیسه صنق بغلایجی‌یه صارل ویوقروكل شكسته بنددن مراد یاخدا ویا مرشد اولور یعنی اكرچه نان وطعام سنك صومكی كسر ایلدی وفضایل صومدن سنی محروم قیلدیسه جابر مكسور اولان مرشد كامله یاپش وانك معاونتیله انكسار وانقهارمرتبه سندن یوقرو كلوب جبرمافات ایله ﴿ مثنوی ﴾ چون شكسته بند آمد دست او * پس رفو باشد یقین اشكست او) چونكم اول مرشدك دست تربیه سی شكسته بند كلدی ومصلح اعمال واحوال اولدی پس اول مرشدك صدمه سی وصفات نفسانیه كی ازاله ایتمكله سنی منكسر قیلمسی یقینا رفودر زیراكه انك كسر ایلمسنده صد درستلك واردر وشكست قیلمسنده نیجه منافع وفوائد حاصل اولور اماسن كندی نفسكی مرادك اوزره مرمت ایلسك انده نیجه شكسته لك مقرردر ﴿ مثنوی ﴾ كرتوانرا بشكنی كویدبیا * تودرستش كن نداری دست وپا) بوبیتده انراضمیری شكسته بنده راجع اولور مضاف مقدر اولمق اوزره تقدیری اكرتوالت آن شكسته بنده را ویاخود مراد آن شكسته بنده رابشكنی دیمك اولور معنی اكرسن اول شكسته بندك آلتنی ویاخود مرادنی صیه‌سن اول سكادیركه سن بونی درست ایله‌سن ال وآیق طوتمزسن كه آنی درست قیله‌سن وكسر ایلدیكك شیئی مصلح اوله‌سن معلوم اولدیكه صمقلق وكسر قیلمق سنك لایقك دكلدر ﴿ مثنوی ﴾ پس شكستن حق او باشد كه او * مرشكسته كشته رادانددرفو) پس صمقلق اول كیمسه‌نك حق اولور كه اوشكسته اولمشی اصلاح ایلمك بیله رفو یمغه دیرلر بویله‌لرده اصلاح ایلمك

ودرست ایلمك معنالرنده استعمال اولنور ❊ مثنوی ❊ انکه داند دوخت او د
داند درید ❊ هرچه رابفروخت نیکوترخرید) اول کیمسه که دیکمکی بیلورا و بیلور
یرتمغی اندن غیری یه یرتمق مناسب دکلدر هرنیی که صاندی انك یرینه نیکوتر صاتون الدی
پس بویله کیمسه برشیئی صمق عیب اولمز و کیمسه اکابویله نفیس شیئی نیچون صاندك
دیو دخل قیلمز ❊ مثنوی ❊ خانه راویران کندز یروزبر ❊ پس بیك ساعت
کند معمورتر) مثال آخرخانه یی ویران ایلرزیروزبرایلرپس برساعتده اولکیدن
معموررك ایلرپس بویله کیمسه یه خانه یی سن نیچون ویران وزیروزبرایلرسن دیمك
لایق اولمز بو مثاللر حضرت حقك خلیفه سی اولان انبیا علیهم السلام واولیای عظام
وحضرت حق تعالی یه کوره اولورکه انبیا علیهم السلام واولیای عظامك وحق تعالی
حضرتلرینك شانندندرکه هرنیی شکسته ایلسه لر دخی اعلا ودرست ایلمکه قادرلردر
❊ مثنوی ❊ گریکی سررا ببرداز بدن ❊ صدهزاران سربرارد در زمن) مثال اخر
اکر بدندن برباشی کسدی ایسه فوری نیجه یوز بیك باش ظهوره کتورر یعنی اول
کیمسه یه صد هزاران سرفضیلتی ویرر ❊ مثنوی ❊ گرنفرمودی قصاصی
برجناة ❊ یانگفتی فی القصاص آمد حیاة) سوره بقره ده اولان آیت کریمه یه
اشارتدر (ولکم فی القصاص حیاة یااولی الالباب) سزکچون قصاصده حیات
عظیمه واردر ای عقلا صاحبی علماء معانی متفقلردرکه بوکلام مثالی بلاغت
وفصاحتده برکلام دخی یوقدر مع قلة اللفظ والحروف کثرت معنایه دلالتی واردر
وفصحای عربك بو مضمونده چوق کلامی واردر لکن (مصرع) چراغ مرده کجا نور
آفتاب کجا ❊ جمله دن بری قتل البعض احیاء الجمیع دیرلرو بری دخی اکثروا القتل لیقل
القتل درامااجود کلاملری القتل انفی للقتل در لیکن وجوه شتی ایله ثابتدرکه بو آیت
کریمه یه هم ایجازده وهم الفاظ ومعناده بو کلامدن افصح وابلغدر اکرمخافت
تطویل اولمسه وجوه کثیره بیان اولنمق لازم کلوردی و کتب معانی یه و بعض تفاسیره
مراجعت اولنمق لازم کلوردی ظاهری قصاص سبب حیاتدر مثلا برکیمسه
برکیمسه یی قتل مراد ایلسه عقبنده قصاص تعقل ایدوب قتلدن اجتناب وخلق
عالم قتلدن سالم اولورلرپس قصاصده حیات بووجهله اولور واماتفسیر باطنیکه
اهل تحقیق اشارت بیوررلرکه سزکچون ای اصحاب عقول صافیه وارباب الباب وافیه
قصاص نفسده واردر حیات ابدیه و بقای سرمدیه واردر قصاص نفسدن
مراد نفسدن هربارکه برلذت صادراوله انی ریاضتله واولکی مجاهده دن زیاده
مجاهده ایله تأدیب وتهدید ایتمکدر معنای بیت اکرجنایت ایدیجیلر اوزره قصاص
بیورمیه دی ویادیمیه دیکه قصاصده حیات کلدی یعنی حیات واردر کیم قادر
اولیدی انك عبادنه تیغ زن اولوب بنیان حق تخریب ایده ❊ مثنوی ❊ خودکر

زهره بدی تااوزخود ❊ براسیر حکم حق تیغی زند) خود کیمك قدرت زهره سی
اواوردی تااول کیمسه کندیسندن حضرت حقك حکمنك اسیر و بنده سی اوزره
برتیغ اوره ❊ مثنوی ❊ زانکه داند هرکه چشمش را کشود ❊ کان کشنده
سخرهٔ تقدیربود) زیراکه بیلور هرکیمکه حضرت حق انك چشمنی اچدیکه اول
قاتل تقدیر الهینك سخره ومغلوبی ایدی ❊ مثنوی ❊ هرکرا آن حکم برسر
آمدی ❊ برسرفرزندهم تیغی زدی) هرکیمسه یه که اول حکم الهی باشی اوزره
کلیدی فرزندنك باشی اوزره هم برتیغ اوریدی ❊ مثنوی ❊ روبترس وطعنه
کم زن بربدان ❊ پیش دام حکم عجزخود بدان) چونکه کار بویله در یوری حقدن
قورق و بدلر اوزره وقاتل وفاسدلر اوزره طعنه اورمه حکم الهینك دامی قتنده
کندی عجزکی بیل زیرا انسان کندینك صلاح وفلاحنه اعتماد ایتمکله مغرور
ومعجب اولمق و کنهکار اولنلره وفسق وعصیان قیلنلره طعن ودق ایلمك دخی برکناه
آخر بلکه ذنب اکبردر نتکیم بوحکایه دن معلوم اولور

❊ تعجب کردن آدم علیه السلام ازضلالت ابلیس لعین وعجب آوردن ❊

❊ مثنوی ❊ چشم آدم برابلیسی کوشقیست ❊ ازحقارت وززیافت بنگریست)
آدم علیه السلامك چشمی ابلیس اوزره که اوابلیس شقیدر حقارتدن وزیافتدن
یعنی اولولمق جهتندن وشیطانی تحقیرایتمك جانبندن نظرایلدی ❊ مثنوی ❊
خویش بینی کرد وآمد خود گزین ❊ خنده زد برکار ابلیس لعین) حضرت آدم
علیه السلام خود بینلك ایلدی وکندیسنی اختیار ایدیجی کلدی لعین ابلیسك
کار وفعلی اوزره خنده اوردی ❊ مثنوی ❊ بانك برزد غیرت حق کای صفی
❊ تونمی دانی زاسرار خفی) حضرت حقك غیرتی بانك اوردیکه ای صفی سن
اسرار خفیدن بیلمزسن ❊ مثنوی ❊ پوستین راباز کونه گرکند ❊ کوه را ازبیخ
وازبن برکند) حضرت حق اکرپوستینی یعنی کورکی ترس ایلیه کورك ترس
ایلیه دیمکدن مراد لطف یرینه قهر وهدایت یرینه ضلالت کوندره وخیرمحلنه
شر مراد ایلیه دیمك اولور طاغی کوکندن ودیبندن قوپره یعنی اکرامی برعکس
اولمق مراد ایلرسه طاغ کبی راسخ وثابت اولان تمکین صاحبنی مقامندن قلع
ایدوب هباء منثور ایلر ❊ مثنوی ❊ پردهٔ صدآدم آن دم بردرد ❊ صدبلیس
نومسلمان آورد) یوز آدمك پرده سنی اودمده یرتر یوزیکی ابلیس مسلمان کتورر
استرسه نیجه یوز بیك صدیقی آن واحدده زندیق ایلر واسترسه نیجه بیك زندیقی
درحال صدیق مرتبه سنه یتورر وقلبلرنده ایمان وایقان ازهارنی بتورر چونکم
حضرت آدم علیه السلامه بوکونه عتاب آمیز تأدیب ایرشدی ❊ مثنوی ❊
گفت آدم توبه کردم زین نظر ❊ اینچنین کستاخ نندیشم دگر) حضرت آدم

عليه السلام ديدى الهى بونظردن توبه ايلدم بونك كبى غيرى كستاخ وناسزا
فكر ايتميم ﴿ مثنوى ﴾ ياغياث المستغيثين اهدنا * لا افتخار بالعلوم والغنا)
حضرت خداوندكار قدس الله سره العزيز سالك راه حقه مناجات ونياز طريقن
تعليم بيوروب عجب وريادن احتراز ايدك ديو تنبيه بيوررلر واسلوب مناجاتى
بوابياتله تفهيم قيلورلر كه ياغياث المستغيثين اى مدد طلب ايدنلرك فريادرسى اهدنا
بزه هدايت ايله وبزى ثابت قيل هدايت اوزره لا افتخار لانك خبرى محذوفدر
تقديرى لا افتخار لنا يعنى بزم افتخارمز يوقدر بالعلوم علملر ايله والغنى دخى غنا ايله ﴿ مثنوى ﴾
لا تزغ قلبا هديت بالكرم * واصرف السوء الذى جف القلم) لا تزغ مائل
ومصروف قيلمه قلبا بزم قلبمزى ضلالت وغوايت جانبنه هديت بالكرم سن هدايت
قيلدك اول قلبى بزه كرمكه ملتبس اولديغمز حالده بالكرمده با التباس ايچوندر
وبو بيت سورهٔ آل عمرانده اولان آيت كريمه يه اشارتدر (ربنا لا تزغ قلوبنا) اى
بزم پروردكارمز بزم قلبمزى مصروف قيلمه عن التوجه الى جنابك والسعى فى طلب
لقائك والوقوف ببابك بالافتتان بحب الدنيا وغلبة الهوى (بعد اذ هديتنا) بنورك
الى صراطك المستقيم والدين القويم (وهب لنا) بزه هبه ايله (من لدنك رحمة) قتكدن
رحمت وشفقت موهبت ايله (انك انت الوهاب) تحقيقا سنسن وهاب بلا غرض
واصرف السوء بلايى وكدكلرى تحويل ايله الذى جف القلم اول سوءكه قلم انى
يازدى وقورودى جفوف قلم فراقندن وثبوت كتابتدن كنايه‌در يعنى لوح وقلم
يزديغى بلايى محو ايله يا ربى خط القلم دخى نسخه‌در ﴿ مثنوى ﴾ بكذران از جان
ما سوء القضا * وا مبر مارا ز اخوان صفا) الهى بزم جانمزدن سوء القضايى كچور
يعنى بزم جانمزى قضاى بددن خلاص ايله اخوان صفادن بزى كسمه وخلان
وفادن بزى منقطع قيلمه ﴿ مثنوى ﴾ تلختر از فرقت تو هيچ نيست * بى پناهت
غير پيچا پيچ نيست) سنك فراقكدن آجيرك هيچ نسنه يوقدر سنك پناهك
سز پيچا پيچدن غيرى دكلدر يعنى سنك حفظ وحمايتكسز طولاشقلقدن ومعقد
اولملقدن غيرى يوقدر الا سنك پناهكده وحفظكده اولنلر پيچا پيچده دكلدر كه
انلر سنك حفظك واسطه سيله بمحل امنده ومقام سلامتده درلر ﴿ مثنوى ﴾
رخت ماهم رخت مارا راهزن * جسم ما مر جان مارا جامه كن) بزم رختمز
هم رختمزك يولن اوريجيدر يعنى دنيوى اولان اسبابمز اخروى اولان اسبابمزك
يولن اوريجى وصورى اولان رخت وبختمز روحانى اولان رخت وبختمزك طريقن
قطع قيليجيدر بزم جسممز تحقيق بزم جانمزك جامه سنى قوپريجيدر يعنى مقتضيات
جسمانيمز لباس روحانيمزى وحلل معنويمزى خلع ايديجى وبزى عريان قيليجيدر
﴿ مثنوى ﴾ دست ماچون پاى مارا مى خورد * بى امان تو كسى جان چون برد)

بزم المز چونكم بزم اياغمزى يريعنى بزم المزدن حاصل اولان اعمال سيئه وظلم وفساد
ايا غمزله حاصل اولان اعمال صالحه‌يى وافعال نافعه‌يى ازاله ايلرسنك حفظ وامانكسز
بر كيمسه مهالك نفسانيه ومخاوف شيطانيه‌دن نيجه جان قورتره ﴿ مثنوى ﴾
ور برد جان زين خطرهاى عظيم * برده باشد مايهٔ ادبار وبيم) واكر فرضى بو عظيم
خطرلردن وهولناك يرلردن بر كيمسه سنك امانكسز جان ايلتسه وخلاص ايتسه
معناده بدبختلك وخوفك مايه‌سنى ايلتمش اولور بعض نسخه‌ده برده يرينه باء
فارسيله پرده واقع اولمشدر بو تقدير اوزره معنى اكر جانى اول كيمسه بو خطرلردن
خلاص ايتسه ادبار وسرمايهٔ بيم اكا پرده وحجاب اولور اما اصح اولان باء عربيله
اولمقدر ﴿ مثنوى ﴾ زانكه جان چون واصل جانان نبود * تا ابد با خويش كورست
وكبود) زيراكه جان چونكه جانانه واصل اولمدى تا ابدى كنديسيله كور وكبوددر
يعنى بى توفيق الهى اول جان بى نفع وبى نوردر ديمك اولور ﴿ مثنوى ﴾
چون تو ندهى راه جان خود برده كير * جان كه بى تو زنده باشد مرده كير) الهى
چونكم سن وصالكه يول ويرميه‌سن جانى خود ايلتلمش طوت جانكه
سنسز ديرى اوله انى اولمش طوت ﴿ مثنوى ﴾ كر تو طعنه مى زنى بر بندكان *
مر ترا آن مى رسد اى كامران) اى خدا اكر سن بنده‌لرك اوزره
طعنه اورەسن اى كامران واى غنى پادشاه سكا اول لايقدر ﴿ مثنوى ﴾
ور تو ماه ومهررا كويى جفا * ور تو قد سرورا كويى دوتا) اكر سن ماه آفتابه
جفاده‌سن وكثيف وبى نور عدايله‌سن واكر سن سروك قامتنه دوتا وناموزون
ديه‌سن وسرو كبى مستقيم ومعتدل اولنلره دخل ايليه‌سن ﴿ مثنوى ﴾
ور تو چرخ وعرش را خوانى حقير * ور تو كان وبحررا كويى فقير * واكر سن چرخ
وعرشه بويله عظيم الشان ايكن حقير اوقيه‌سن واكر سن كانه وبحره فقير ديه‌سن
﴿ مثنوى ﴾ آن بنسبت با كمال تو رواست * ملك اكمال فناها مر تراست) خدايا
اول طعنلرسنك كمالكه نسبت روا ولايقدر فنالره كمال وبرمك وفانيلرى وجود
مرتبه‌سنه ايركورمك ملكى سكا مخصوص ومسلمدر ﴿ مثنوى ﴾ كه تو پاكى
از خطر وز نيستى * نيستانرا موجد ومغنيستى) زيرا سن ضرر وخطردن ونقصاندن
پاك ومنزه‌سن يوقلرى ايجاد ايديجى وغناويريجى‌سن ﴿ مثنوى ﴾ انكه
رويانيد داند سوختن * زانكه چون بدريد داند دوختن) اول اللهكه يوقلرى بيتوردى
وظهوره كتوردى ياقمغى بيلور واول كيمسه كه چونكم يرتدى دكمكى بيلور يعنى اولدر
ديكن احيا ووجوده كتوردى كن افنا ايلمكه قادردر ﴿ مثنوى ﴾ مى بسوزد هر
خزان مر باغ را * باز رويانده كل صباغ را) اول قادر اولان الله هر خزان وقتنده باغى
ياقر كبرواول محيى اولان پادشاه كل صباغى بيتورر يعنى باغلرى رنكله بوياجى كلى

ظهوره کتورر لسان معناله بویله دیو ﴿ مثنوی ﴾ کای بسوزیده برون آتازه شو * باردیکر خوب وخوب اوازه شو) که ای موت وفنا آتشیله یانمش عدمدن طشره کل تازه اول تکرار خوب وخوب آوازه ولطیف وتازه اول پس (انما امره اذا ارادشیئاان یقول له کن فیکون) آیت کریمه سنك مصداقنجه چونکم اشیانك وجوده کلمه سی مراد ایلیه درحال وجوده کلور و بد قدرت انلری تکرار ایجاد قیلور ﴿ مثنوی ﴾ چشم نرکس کورشد بازش بساخت * حلق نی ببرید وبازش خود نواخت) مثلا نرکسك چشمی کور اولدی کیرو انی دوزدی قامشك بوغازن کسدی وکیرو آنی اوخشادی یعنی بتوردی وتکرار اکا لذت وحلاوت وبردی ﴿ مثنوی ﴾ ماچو مصنوعیم وصانع نیستیم * جز زبون وجز که قانع نیستیم) بزچونکم مصنوعز صانع دکلز زبون اولمقدن وقناعت قلمقدن غیری دکلز یعنی مصنوعه لایق اولان عجزن بیلك وصانعنه تسلیم اولمق واندن کلنه قناعت قیلمقدر ﴿ مثنوی ﴾ ماهمه نفسی ونفسی می زنیم * کرنخوانی ماهمه اهرمنیم) خدایا بزکه مصنوعز دوکلز نفسی ونفسی اورورز یعنی نفسمزی خلاص ایله دیو تضرع قیلورز اکرسن بزی حضورکه وقربکه دعوت ایتمیه سن برجله مز اهرمزود یو وشیطان کبی یز ﴿ مثنوی ﴾ زان زاهرمن رهیده ستیم ما * که خریدی جان مارا از عما) الهی اول سبیدن بزا هرمنلکدن قورتلدق که بزم جانمزی کورلکدن صاتون الدك و بزی بینا قیلوب جنابکه مؤمن وموقن اولنلردن قیلدك ﴿ مثنوی ﴾ توعصاکش هرکراکه زندکیست * بی عصا وبی عصاکش کور چیست) هرکیمك که زنده لکی واردرسن انك عصاکشی وقائدیسن عصاسز وعصاکش سز کورندر یعنی کمراه وضالدر کما قال فی الحدیث القدسی عبادی کلکم ضال الامن اهدیته فاستهدونی اهدکم آه ﴿ مثنوی ﴾ غیرتو هرچه خوشست وناخوشست * آدمی سوزست وعین آتشست) سندن غیری هرنه که خوشدر وناخوشدر آدمی یاقیجی وعین آتشدر انبیای عظام علیهم السلام واولیای کرامك محبتی خدادن غیری دکلدر ﴿ مثنوی ﴾ هرکرا آتش پناه و پشت شد * هم مجوسی کشت وهم زردشت شد) هرشول کیمسه یه که آتش پشت و پناه اولدی هم مجوسی اولدی وهم زردست اولدی مجوسی آتش پرستلره دیرلر زرد شت شول حکیمدرکه ابتدا آتش پرستلك مذهبنی اول ابداع ایلدی چونکه خدادن غیر و ماسوی حکمنده اولان شیئلر نقدر وارایسه معنا آتش اولدیسه طالب ماسوی وخدادن غیری یه محبت وعبودیت قیلان بوامتك زردشتی ومجوسیسی اولور نتکیم (القدریة مجوس هذه الامة) حدیثی بومضمونه دلالت قیلور که انلر فعلنك بعضسنی خدادن غیریدن بیلورلر وقبایح وشروری نفس وشیطان ایجاد ایلردیو اعتقاد قیلورلر ﴿ مثنوی ﴾ کل شئ ماخلا الله باطل * ان فضل الله غیم هاطل)

مسلم و بخارینك اتفاقیله صحیحنده وارددرکه (قال علیه السلام اصدق کلمة قالها الشاعر کلمة لبید (الا کل شئ ماخلا الله باطل * وکل نعیم لامحالة زائل) یعنی آکاه اولك هرشئ که حقدن غیری اوله باطلدر وهرنعمت لامحالة ولابد زائلدر اهل نحو جمله دن سبرانی ماخلانك محلی حالیت اوزره منصوبدر دیمش تقدیر کلام قاموا ماخلا زیدا ریمکدر قاموا خالین عن زید دیمکدر و بعضلر محلی ظرفیت اوزره منصوبدر دیرلر بوتقدیرجه ما مصدریه اولوب مضاف مقدر اوله تقدیر کلام قاموا وقت خلوهم عن زید دیمك اولور پس بومصرعك معناسی بوتقدیرجه (الا کل شئ خالیا عن الله اووقت خلوه عن الله باطل) دیمك اولور پس هیچ برشئ ظاهرا و باطنا حقدن خالی دکلدر پس هیچ برشئ باطل دکلدر بعض اهل ظاهر اشیایی حقدن غیری ظن ایدوب معنایی بویله ظن ایلدیلر که هرنه شیئکه حقدن غیری اوله اول باطلدر دیرلر اما اهل تحقیق هیچ برشئ حقدن خالی وحقدن غیری کورمزلر پس هیچ برشئ باطل اولمز الا ممتنع الوجود اولان عدم والا وجود اکرباطل صورتنده ایسه ده باطل دکلدر نتکیم شیخ ابومدین مغربی قدس الله سره بیوررلر * بیت * لاتنکر الباطل فی طوره * فانه بعض ظهوراته * وحضرت خداوندکار قدس الله سره العزیز دخی بیوررلر که * بیت * کفرهم نسبت بخالق حکمتست * چون بما نسبت کنی کفر آفتست * وابن فارض قدس الله سره العزیز بیوررلر که (بیت) فلا عبث والخلق لم یخلقوا سدی * وان لم تکن افعالهم بالسدیدة * ومعنئ مصراع ثانی بودرکه ان فضل الله تحقیقا اللهك فضل ورحمتی غیم هاطل برسحاب صیبدر یعنی یاغدیریجی بولوتدر

﴿ بازکشتن بحکایت امیرالمؤمنین علی کرم الله وجهه ومسامحت کردن او باخونئ خویش ﴾

﴿ مثنوی ﴾ بازروسوی علی وخونیش * وان کرم باخونی وافزونیش) کیرو حضرت علی رضی الله عنهك وانك قاتلنك جانبنه کیت واول قاتلنه اولان کرم علینك فضیلتی جانبنه کیت وانك کمال مروت وفتوتندن قصه ایت ﴿ مثنوی ﴾ کفت دشمن را همی بینم بچشم * روزوشب بروی ندارم هیچ خشم) حضرت علی کرم الله وجهه اول مبارزه ایتدی دشمنی روزوشب کوزمله کورورم انك اوزرینه هیچ غضب طوتمزم ﴿ مثنوی ﴾ زانکه مرکم همچو من خوش آمدست * مرك من در بعث چنك اندر زدست) زیرا که بنم موتم من کبی خوش کلمشدر یعنی ترنکبین کبی بکا شیرین اولمشدر من ترنکبین دیدکلری بدرکه قدرت حلواسی دخی دیرلر بنم موتم بعثه نیجه اورمشدر بعث

مقبره دن قوپمق وحیات بولمغه دیرلر یعنی بنم مرکم حیات ثانیه یه نیجه اورمش ومتصل اولمشدر اولدیکم کبی حیات ابدیه بولجغمه موقن اولدیغمدن

﴿ مثنوی ﴾ مرك بی مرکی بود مارا حلال * برك بی برکی بود مارا نوال) مرکسزلك مرکی بکا حلالدر ازقسزلق آزغی بیزه نوالدر یعنی مرك صوری بزه بی مرك اولمقدر وظاهرا بی برك اولمق بزه عین برك ونوالدر ﴿ مثنوی ﴾ ظاهرش مرك و بباطن زندکی * ظاهرش ابتر نهان پاینده کی) نعم مرك صورینك ظاهری مرکدر باطنده زنده لکدر اول موت جسمانینك ظاهری ابتردر اما نهانده پاینده لکدر ابتر اصل قویروغی کسلمش معناسنه در امابونده اخری منقطع اولمش معناسنه در یعنی موت ظاهرا مؤمنك دنیایه اولان علاقه سن قطع ایدوب ابتر ایلر لیکن باطنا پاینده لکه و بقای ابده موصل اولور ﴿ مثنوی ﴾ دررحم زادن جنین را رفتنست * درجهان اورازنو بشکفتنست) مثلا رحمده ساکن اولان جنینه طوغمق ورحم مادردن مفارقت قیلق وکتمك برمرتبه دن مرتبهٔ اخره رحلت وانتقال ایتمکدر جهانده اکا یکیدن اچلمق واردر یعنی جنین سجن رحمدن طوغسه وبوعالم واسعه کلسه هروجهله اکرغداسی واکرمکانی اولکی مرتبه سندن یك اولور کذلك مؤمن دخی سجن دنیادن مفارقت قیلسه (وارض الله واسعه) اولان عالم عقبایه طوغسه انك مکانی وغداسی بودنیاده کی اولان مکان وغداسندن اولی اولور وحیات طیبه وسعادت سرمدیه بولور ﴿ مثنوی ﴾ چون مرا سوی اجل عشق وهواست * نهی لاتلقوا بایدیکم مراست) سورهٔ بقره ده اولان آیت کریمه یه اشارتدر (ولاتلقوا) سزالقا ایتمك (بایدیکم) کندی نفسلریکزی (الی التهلکة) تهلکه یه حضرت علی کرم الله وجهه بیوررلر چونکیم بنم اجل جانبنه عشق ومحبتم واردر زیرا هرنقدر نهی وارایسه (لاتلقوا بایدیکم) نهیی کبی بنم ایچوندر یعنی بونهی کأن همان بنم ایچوندر زیرا هرنقدر نهی وارایسه البته طبعه ملایم اولوب نفسه مناسب اولان احلی والذشیلردندر مثلا هیچ لاتأکلوا الحجر ولاتأکلوا الزهر دینمز زیرا تحصیل حاصل اولور فاذا کان کذلك بوخلقه (ولاتلقوا بایدیکم الی التهلکة) دیمك مجازادر زیرا بونلر نهی اولمزسه ده تهلکه دن دائما احترازده درلر اما حقیقة بونهی بزه و بزم امثالمز اولان اهل فنایه درکه روزوشب طلب موت وفناایده رز وموت بزه هرشیدن الذواحلی اولمشدر پس نهی (لاتلقوا بایدیکم) بکادر ﴿ مثنوی ﴾ زانکه نهی ازدانهٔ شیرین بود * تلخ راخودنهی حاجت کی شود) زیراکه نهی شیرین ولذیذ دانه دن اولور تلخدن اولمزایجی به خودنهی یچون حاجت اولور ﴿ مثنوی ﴾ دانهٔ کش تلخ باشد مغزو پوست * تلخی ومکر وهیش خود

نهی اوست) بردانه نك که مغزی و پوستی تلخ اوله انك اجیلغی ومکروهلغی خود انك نهیدر ﴿ مثنوی ﴾ دانهٔ مردن مرا شیرین شدست * بل هم احیاء پی من آمدست) حضرت علی کرم الله وجهه کندی خونی سنه دیدیکه یاابن ملجم اولمك دانه سی بکاشیرین ولذیذ اولمشدر وقرأن عظیم الشانده شهدا حقنده نازله اولان (بل هم احیاء عند ربهم) بنم کبی شهید تیغ عشق الهی اولنلر ایچون کلمشدر کماقال الله تعالی فی سورة آل عمران (ولاتحسبن الذین قتلوا فی سبیل الله امواتا بل احیاء عند ربهم یرزقون فرحین بما آتاهم الله من فضله) یعنی ای حسبانه صالح اولان کیمسه سن اموات ظن ایلمه شول کیمسه یی که فی سبیل الله مقتول اولدیلر وشهادت معنویه ویاخود صوریه مرتبه سن بولدیلر بلکه بونلر احیادر وسن بونلری احیا ظن ایله ربلری قتنده بونلر مقربلردر جنت اعلاده بونلر رزقلنورلر وموائد ونفایس معنویه ایله اطعام اولنورلر الله تعالینك فضل وکرمندن بونلره اعطا ایلدیکی نعمتله فرحناك اولدقلری حالده وحیات ابدیه وسعادت سرمدیه ایله تنعم قیلدقلری حالده ﴿ مثنوی ﴾ اقتلونی یاثقاتی لائما * ان فی قتلی حیاتی دائما) بوکلام حسین منصور حضرتلرینکدر اصلنده اما حضرت خداوندکار قدس الله سره العزیز حضرت علی کرم الله وجهه لسانندن بیورر لکن مراد مرتبهٔ عشق وجذبده اولان اهل فنانك حالیدر نتکیم بومرتبه ده اولان مشتاقان وجکر سوزانلر هربری دیرلر که بزی اولدرك بزی اولدرك ای ثقات لوم ایلدیککز حالده تحقیقا بنم قتلمده در حیاتم دائما ولهذا لاحیوة الا فی الموت دینلمشدر ﴿ مثنوی ﴾ ان فی موتی حیاتی یافتی * کم افارق موطنی حتی متی) تحقیقا بنم مونمده در حیاتم ای فتوت صاحبی کم افارق نیجه یه دك مفارقت ایدم موطن ومنزلمدن حتی نیجه یه دك ونه زمانه دك وطندن مراد عالم احدیتدر پس عالم احدیته واصل اولمز کیمسه الاموت اختیاریله وجود موهومیسن فنا ایدوب بوعالم کثرتدن خلاص اولمغله ﴿ مثنوی ﴾ فرقتی اولم تکن فی ذا السکون * لم یقل انا الیه راجعون) فرقتیم بنم فرقتم اولم تکن اکر اولمیدی فی ذا بودنیاده السکون سکونم اولمیدی السکونده الف لام مضاف الیه دن عوضدر ای سکونی تقدیرنه در یاخود معنی شودنیاده اولان سکونلره اکر بنم فرقتم اولمیدی لم یقل دینلمیدی علی بناء المجهول درانا الیه تحقیقا براول الله ه راجعون رجوع ایدیجیلرز یعنی بوعالمده و بودنیاده سکون وقرار بزاول عالمدن فرقتدر امدی موتوا قبل ان تموتوا الخ اسنجه بوعالمدن سالکه رجوع لازمدر ﴿ مثنوی ﴾ راجع آن باشد که بازآید بشهر * سوی وحدت آید ازتفریق دهر) راجع اول کیمسه اولور که شهره کیروکله یعنی کندی وطنی اولان شهردن خارج کتمش ایکن تکرار شهرنه عودت ایلیه دهرك تفریق و پراکنده لکندن وحدت جانبنه کله ووطن اصلیسنده قرار قیله

﴿ افتادن ركابدار هر بارى پيش على كرم الله وجهه كه
اى امير المؤمنين مرا بكش واز ين قضا برهان ﴾

﴿ مثنوى ﴾ باز آمد كاى على زودم بكش * تا نبينم آن دم ووقت ترش) ركابدار
بو قدر منع اولندقدنصكره كروكارى بويله ديوكه اى على على الفور بنى اولدر
تا اول ترش وقتى وقبيح دمى كورميم ﴿ مثنوى ﴾ من حلالت ميكنم خونم بريز *
تا نبيند چشم من آن رستخيز) بن سكا حلال ايلرم بنم قانمى دوك تا بنم چشمم اول
قيامتى كورميه ﴿ مثنوى ﴾ كفتم ار هر ذره خونى شود * خنجر اندر كف بقصد
تو رود) حضرت على كرم الله وجهه ايدر بن اول ركابداره ديدمكه اكر هر بر ذره
خونى اولسه كفنده خنجر سنك قصد كه كيده وسنك قتلنه عزيمت ايده ﴿ مثنوى ﴾
يك سر مو از تو نتواند بريد * چون قلم بر تو چنان خطى كشيد) جميعسى سندن بر قيلك
اوجنى كسمكه قادر اولمز چونكه قلم تقدير سنك اوزرينه انجلاين بر خط چكدى
﴿ مثنوى ﴾ ليك بى غم شو شفيع تو منم * خواجهٔ روحم نه مملوك تنم) ليكن غمسز
اول سنك شفيعك بنم روحك خواجهسى ام تنك مملوك و بندهسى دكلم ﴿ مثنوى ﴾
پيش من اين تن ندارد قيمتى * بى تن خويشم فتى ابن الفتى) بو تن بنم قتمده بر قيمت
طوتمز كندى تنمسز جوان اوغلى جوانم فتى اكرچه لغتده جوانه ديرلر ليكن روحى
وقلبى تازه وقوى اولان كيمسهيه استعمال ايدرلر اكر صوتا پير ايسهده ﴿ مثنوى ﴾
خنجر وشمشير شد ريحان من * مرك من شد بزم نركستان من) خنجر وشمشير بنم ريحانم
اولدى بنم مركم بنم بزمم نركستانم اولدى زيرا جانم حيات طيبهيى اول مركده بولدى
ولقاى حضرت حقه انك واسطهسيله وصلت ميسر اولدى كما قال على رضى الله عنه
السيف والخنجر ريحاننا اف على النرجس والاس شرابنا من دم اعدائنا) افكاسنا
جمجمة الرأس ﴿ مثنوى ﴾ آنكه او تن را بدين سان پى كند * حرص ميرى
وخلافت كى كند) اول كيمسه كه كندى تننى بونك كبى سكرلر يعنى پايمال ايلرچون
اميرلك وخلافت حرص ايلر يعنى امارت وخلافته بو مرتبهده اولان صاحب سعادت
حرص ومحبت ايلمز اكر سؤال اولنورسه كه بعد خلافت حضرت عثمان رضى الله عنه
حضرت على كرم الله وجهه خلافته سعى قيلدى وانك طلبنده مجد اولدى حتى
معاويه ايله محاربه ايلدى اكا جواب بو بيتلر اولور ﴿ مثنوى ﴾ زان بظاهر
كوشد اندر جاه وحكم * تا اميران را نمايد راه وحكم) اول سببدن جاه وحكمه واصل
اولمغه ظاهرده سعى ايلرتا كم اميرلره حكم يولنى كوستره وامير وقاضى اولنلره عدالت
وحكومت نه كونه اولور تعليم ايليه ﴿ مثنوى ﴾ تا اميرى را دهد جانى دكر *
تا دهد نخل خلافت را ثمر) تا اميرلكه بر غيرى جان ويره وخلافت وامارت مرتبهسنى كماله
ورفعت وشرفه ايرکوره تا خلافت نخلنه ثمر ويره وشجر خلافتدن مثمر اوله

والحاصل اوسلطانك خلافته ميلى امرا وخلفاى زمانه كبى جاه ومال تحصيلى ايچون
وحظ نفسه ميل ومحبتدن اوترى دكل ايدى بلكه امرا وخلفايه آداب خلافتى تعليم
ومرتبهٔ خلافتى دخى قدم مباركلريله تشريف ايلمك ايدى نتكيم حضرت
رسول اكرم صلى الله عليه وسلم مكه شهرينك فتحنى وساير قلاع وبقاعك
تسخيرنى طلب ايلمسى كيدركه بونده غرض نفسانى يوقدر نتكيم بو بياندن
معلومك اولور

﴿ بيان آنكه فتح طلبيدن پيغمبر صلى الله عليه وسلم
مكه را وغير مكه را جهت دوستى ملك دنيا نبود
چونكه فرمود ست الدنيا جيفة بلكه بامر بود ﴾

﴿ مثنوى ﴾ جهد پيغامبر بفتح مكه هم * كى بود در حب دنيا متهم) پيغمبر
عليه السلام حضرتلرينك جد وجهدى فتح مكهيه همچنين دنيا حبنده متهم
اولور يعنى او حضرتك جد وجهدى فتح مكه ايله دنيايه محبتى اولمغله متهم اولمز
﴿ مثنوى ﴾ آنكه او از مخزن هفت آسمان * چشم دل بربست روز امتحان)
اول رسول اكرم صلى الله عليه وسلم يدى آسمانك مخزنندن امتحان كوننى چشم ودلنى
باغلدى يعنى معراجه كيدركن عجايب ملكوت وغرايب جبروت عرض اولندقده
اصلا يمين وشماله التفات بيورمديلر و بصر شريفلرين مائل قيلمديلر كما قال الله
تعالى فى حق بصره الشريف (مازاغ البصر وما طغى) ﴿ مثنوى ﴾ از پى
نظاره او حور وجان * پر شده آفاق هر هفت آسمان) انك نظارهسندن اوترى حور
وجان جاندن مراد ارواح انبيا عليهم السلام واولياى عظام وصلحا واصفيادر هر يدى
آسمانك اطرافى پر اولمش ايدى ﴿ مثنوى ﴾ خويشتن آراسته از بهر او * خود
ورا پرواى غير دوست كو) حور وجان واهل آسمان كنديلرينى بزهمش ايدى اول
حضرتدن اوترى اكا خود دوستدن غيريسنك ميل و پرواسى قنى پروا قارمق
معناسنهدر ﴿ مثنوى ﴾ آنچنان پر كشته از اجلال حق * كه درو هم ره نيابد
آل حق) حق تعالينك اجلالندن حضرت رسول عليه السلام انجلاين پر ممتلى اولمش
ايديكه اول حضرته آل حق دخى يول بولمزوانك حضرت حقله قربيته ومرتبهسنه
اهل حق دخى مزاحمه قيلمز آل حقدن مراد اهل حقدركه انبياء مرسلينه وجميع ملائكهٔ
مقربينه شامل اولور نتكيم بو بيتدن بو سرك فهمى آسان اولور ﴿ مثنوى ﴾
لا يسع فينا نبى مرسل * والملك والروح ايضا فاعقلوا) يعنى سلطان انبيا صلى الله
عليه وسلم حضرت حقك اجلالندن انك كبى پر اولدى ودرون و برونى شول مرتبه
تجلىٔ احديتله طولدى كه اول حضرته اول مرتبهده هم آل حق بيله يول بولمز يعنى
اول مقامه اهل حق اولان نبى مرسل وملك مقرب هم صغمز من حيث التعين

والتشخص صغمز بلكه نبی مرسل تعينيله وتعين اولديغی جهتدن اول حضرت يله اول مقامه يول بولمز بو مرتبه يه اول حضرت ولايتی حيثيتندن واصل اولور ولهذا بو مرتبه يه ولايت محمديه ديئور پس بو مرتبه يه اشارت ايدوب بيوررلر كه لی مع الله وقت لايسعنی فيه ملك مقرب ولانبی مرسل يعنی بنم ايچون و بكا مخصوص اللهله بر وقت واردر كه اول وقتده بكا ملك مقرب ونبی مرسل من حيث تعيناتهم صغمزلر تكيم اول مرتبه يه بندخی نبی مرسل اولديغم جهتدن صغمزم لازم كلسه ملائكه مقربين وانبياء مرسلين بو مقامه فنا فی الله اولدقلری جهتدن وافنای تعين ايلدكاری حيثيتدن صغرلر واهل ظاهر ديرلر كه لام جاره تخصيص ايچوندر واللهله اولان اول وقت حضرت محمد صلی الله عليه وسلمه مخصوصدر كه لام تخصيصيه دن مستفاد اولان معنی بودر پس بركسه ديسه كه ملك مقرب و نبی مرسل اول وقته صغمزلر وليكن اوليای عظام صغرلر فقد كفر هكذا ثبت فی الاشباه والنظائر الجواب حضرت نبی صلی الله عليه وسلمك اول وقتی كنديلره تخصيص ايلملری نبوت ورسالت جهتندن دكلدر بلكه ولايتلری حيثيتندندر وولايت نبينك فناسی و حضرت حقله بقاسی مرتبه سيدر پس اوليای محمدی وورثای ولايت احمدی فانی فی الله اولدقلری و بقا بالله صفتيله اتصاف قيلدقلری جهتدن بلا تعين ولا تشخص اول حضرته مخصوص اولان و قته ومرتبه يه فائز وحائز اولورلر ومرتبهٔ ولايت محمديه ومشكات باطن احمديه حضرت حق بلا مزاحمهٔ اعداد و كثرات چشم حقيقت بينله مشاهده قيلورلر و بو حضرت محمد صلی الله عليه وسلمه مخصوص اولان وقت ومرتبه ده جميع انبياء عليهم السلام واوليای عظام من حيث فناء تعيناتهم ومن جهة قيامهم وبقائهم بالحق جمع اولورلر ولهذا بو حضرت احمد عليه السلامه مخصوص اولان وقته ومرتبه يه مشايخ عظام مرتبهٔ جمع ديو تعبير قيلورلر پس بو ذكر اولنان معنای شريفی اعلام وثبوت بولان نكتهٔ لطيفی اشعار وافهام ايچون حضرت خداوندكار قدس سره العزيز بو بيت حقيقت شعاری اول معدن اسرار اولان نبی مختار صلی الله عليه وسلمك لساندن صيغهٔ جمع اوزره علی ارادة اضمار القول تقرير و تعبير بيوررلر اول حضرت اگرچه بحسب الظاهر لی مع الله وقت لايسعنی فيه ملك مقرب ولانبی مرسل بيوردی وليكن من حيث المعنی بوندن كنديه مخصوص اولان مرتبهٔ جمعی مراد قيلدی واگرچه من حيث تعينه لايسعنی فيه ملك مقرب ديدی فاما من جهة ولايته لايسع فينا نكته سن اشعار ايلدی وكانه بو كونه سويلديكه بن مرسلدن بركيمه يم بنم ايچون اللهله بر وقت واردر كه اول وقتده بن عين جمعم پس بزده صغمز نبی مرسل من حيث تعينه ونبوته بل من حيث فنائه وولايته ودخی ملك مقربده ملك مقرب اولديغی جهتدن

صغمز ودخی جبرائيل عليه السلام و ياخود جنس روح هم كبروبكی نبی مرسل وملك مقرب كبی صغمز بلكه بو جمله لازم كلسه من حيث فنائه فی الله و بقائه بالله بو وقته ومرتبه يه صغرلر عقلاسز بو معنای توحيدی فهم ايدك وولايت محمديه جانبنه كيدك ديمك اولور ﴿ مثنوی ﴾ كفت مازاغيم همچون زاغ نی * مست صباغيم ومست باغ نی) واول حضرتك مرتبهٔ جمعك لسانی مرتبهٔ بشريتی حقنده نازل اولان آيت كريمه نك معناسنی بو كونه صيغهٔ جمع اوزره تعبير وتحقيق ايليوب ديديكه بزكه حقيقت حقايق انسانيه يز مازاغز يعنی محبوبدن غيری يه ميل ايلمزز زاغان هوا وهوس كبی دكلز الوان واكوانی بو رنكه بويه ين صباغ حقيقينك مستی يز باغ دنيا وآخرتك مستی دكلز كما روی عن ابن عباس قال عليه السلام الدنيا حرام علی اهل الاخرة والاخرة حرام علی اهل الدنيا وهما حرمان علی اهل الله رواه الديلمی فی فردوس الاخبار ﴿ مثنوی ﴾ چونكه مخزنهای افلاك وعقول * چون خسی آمد بر چشم رسول) افلاك وعقولك مخزنلاری كبی نيجه مخازن وكنوز برخس كبی كلدی حضرت رسول اكرم صلی الله تعالی عليه وسلمك چشم شريفنه ولهذا (مازاغ البصر وماطغی) بيورلدی فاذا كان كذلك اول حضرتك قتنده فتح مكه وضبط وربط شام وعراقكه حتی بو ايكيسنه آرزو واشتياق كوستره اول حضرتك فتح بلاد ومداينندن مقصودی سلاطين صوريتك قصدی كبی دكلدر فليعلم ﴿ مثنوی ﴾ پس چه باشد مكه وشام وعراق * كه نمايد او نبرد واشتياق) چونكه افلاك وعقولك مخزنلری حضرت رسول اكرم صلی الله تعالی عليه وسلمك مبارك چشمنك قتنده برخس كبی كلدی يعنی خزاين عقول وافلاك و بدايع نفوس واملاك اول حضرته حقير ولاشیء اولدی پس مكه وشام وعراق ندركه اول رسول اكرم صلی الله تعالی عليه وسلم انلردن اوتری جنك واشتياق كوستره ﴿ مثنوی ﴾ آن كمان بروی ضمير بد كند * كو قياس از جهل وحرص خود كند) اول كمانی اول رسول اكرم صلی الله تعالی عليه وسلم اوزره بد اولان ضمير ايلر زيرا اول سوء خاطره صاحبی كندی جهلندن وحرصندن قياس ايلر كه اول حضرتك فتح بلاده وتسخير قلاع و بقاعه اولان سعی واجتهادی نفسك حرص وهواسندن اوله ﴿ مثنوی ﴾ آبكينهٔ زرد چون سازی نقاب * زرد بينی جمله نور آفتاب) مثلا صاری صرچه يی چونكه نقاب دوزه سن وآفتابه اندن نظر ايده سن آفتابك نورنی جمله صاری كورورسن ﴿ مثنوی ﴾ بشكن آن شيشهٔ كبود وزرد را * تا شناسی كرد را ومرد را) ای ضمير بد صاحبی اول كبود وزرد شيشه يی صی يعنی جهلی وسوء ظنی وفكر فاسدی ازاله ايله تا كردی ومردی اكليه سن وغباری سواردن فرق

ابليسنى ﴾ مثنوى ﴿ كردفارس كرد سرافراشته * كردرا تومرد حق پنداشته) مثلا فارسك طرافنه غبار باش بوقر وايلشدر يعنى توزقالقمشدر و بوجالشدر بى تمييز اولديغكدن كرديسن مرد حق ظن ايلشسن يعنى فارس كه ولى ونبينك روحلريدر و كردن مراد جسدلر بدر چونكم جسدلرى انلرك روحنه پرده اواوب سترقيلديسن اى صورت بين غبار كبى اولان جسدلركى مرد حق زعم ايلدك حال بوكه مرد حق اولان انلرك باطنى وروحيدر ﴾ مثنوى ﴿ كرد ديد ابليس وكفت اين فرع طين * چون فزايد برمن آتش جبين) اى صورت بين سنك حالك شيطان لعينك حالى كبيدر تكيم ابليس لعين كردى كوردى وديدى بوطينك فرعى و ياخود بوفرع اولان طين مراد حضرت آدمك جسد شريفيدر بن آتش جبين اوزره يعنى بن آتش آلنلو اوزره نيجه زياده اولور وفضيلت بواور ﴾ مثنوى ﴿ تاتومى بينى عزيزانرا بشر * دان كه ميراث بليسست آن نظر) اى صورت بين سندخى عزيزلرى بشر كوررسك بيل كه اول نظر ابليسك ميراثيدر وسن انك وارثيسن ﴾ مثنوى ﴿ كرنه فرزند بليسى اى عنيد * پس بتو ميراث آن سك چون رسيد) اى معاند اكر ابليسك فرزندى دكل ايسك پس اول كلبك ميراثى كه مراد صورت بين اولمق وتكبر قطقدر سكا نيجه يتشدى وسن شيطانن صفتيله نيچون متصف اولدك پس حضرت على كرم الله وجهه لساندن چونكم بومعرفتلرى بيان بيورديلر ينه اول حضرتك ركابداره سو يلديكى كلماتك تقريرنه شروع ايدوب بيوررلر ﴾ مثنوى ﴿ من نيم سك شيرحقم حق پرست * شيرحق انست كز صورت برست) بن كاب دكلم حضرت حقه طبجى واكا عبادت ايديجى شيرحقم حقك ارسلانى اول كيمسه دركه صورتدن قورتلدى پس شيردنيا ايله شيرخدانك مابينني فرق ايدوب بيوررلر ﴾ مثنوى ﴿ شيردنيا جويد اشكارى و برك * شيرمولى جويد ازادئ مرك) دنيا شيرى وهوادليرى اولان كيمسه برشكارورزق وغدا استرامّا شيرمولى تن قيدندن ودنيا بندندن آزاد اولمق واولوب نجات بولمق استر ﴾ مثنوى ﴿ چونكه اندر مرك بيند صد وجود * همچو پروانه بسوزاند وجود) شيرحق چونكم موت ايچره يوز وجود وحيات كوره پروانه كبى وجودنى ياندرر وشعلهٔ عشقله نفسنى كوبندرر ﴾ مثنوى ﴿ شد هواى مرك طوق صادقان * مر يهودانرا بداين دم امتحان) اولمك هواسى صادقلرك كردن جاننه طوق اولدى وتحقيق يهوديلر بودم يعنى محبة الى لقاء الله تمنى موت ايلك نفسى و كلامى امتحان اولدى تكيم حق تعالى قرآنده بيوردى (ياايها الذين هادوا) يعنى اى قوم يهود (ان زعمتم انكم اولياء لله من دون الناس فتمنوا الموت ان كنتم صادقين)

اكرسز كنديكزى تحقيقا اولياء اللهدن زعم ايلدكز ايسه ناسدن ماعدا پس اكر دعواكزده صادق ايسكز محبة الى لقاء الله موتى تمنى ايليك كه صادقلره موت كنج وسود اولدى زيرا انلر حيات طيبه يى موتده بولدى انجلين كه عندالتاجر بن آرزوى سود ايلك واردر عندالصادقين آرزوى مرك ايلك اندن بهتردر پس اى جهودلر سائر كيمسه لر قتنده عرض وناموسكزدن اوترى يعنى نام وناموسكز خوار وشكسته اولمسون ايچون تمناى موتى بارى زبانكز اوزره اجرا ايليك ويز موت استرز ديولساناله سو يليك چونكم حضرت محمد عليه السلام بوعلم تمنئ موتى اعلام ايلدى و بونلره على طريق تحدى بونى سو يلدى بوجمله يهوديلردن برى اولقدر زهره طوتمديكه تمنئ موتى لسانه كتوره لر ودعوالرنى محل ثبوته يتوره لر ﴾ مثنوى ﴿ درنبى فرمود كاى قوم يهود * صادقانرا مرك باشد كنج وسود) حق تعالى حضرتلرى حضرت قرآنده بيورديكه اى يهود طائفه سى صادقلره موت كنج وفائده در تكيم سورهٔ بقره ده دخى حق تعالى بيورر (قل ان كانت لكم الدار الاخرة عند الله خالصة من دون الناس فتمنوا الموت ان كنتم صادقين ولن يتمنوه ابدا بما قدمت ايديهم ﴾ مثنوى ﴿ همچنانكه آرزوى سود هست * آرزوى مرك بردن زان بهست) انجلين كه جهانده اهل دنيايه آرزوى سود ومنفعت واردر موت آرزوسن ايلمك صادقلره اول سوددن يكدر ﴾ مثنوى ﴿ اى جهودان بهر ناموس كسان * بكذرانيد اين تمنا برزبان) حضرت نبى صلى الله عليه وسلم وانك اصحابى جهودلره تحدى ايدوب ديديلر اى جهودلر كسلرك ناموسندن اوترى يعنى ناس ايچنده عرض وناموسكزى صيانت ايلكدن اوترى بوتمنئ موتى لسانكز اوزره اجرا ايليك و بز موتى تمنى ايلرز ديو سو يليك ﴾ مثنوى ﴿ يك جهودى اين قدر زهره نداشت * چون محمد اين علم را بر فراشت) برجهود بوقدر زهره وطاقت طوتمدى چونكه حضرت رسول اكرم صلى الله عليه وسلم بوعلمى يوجلتدى يعنى جهودلره موتى تمنى ايلك تكليفنى اظهار ايلدى ﴾ مثنوى ﴿ كفت اكر رانند اين را برزبان * يك يهودى خود نماندى درجهان) حضرت رسول عليه السلام اصحاب كرام ديديلر اكر بو يهودى طائفه سى تمنينا الموت ديسه لردى بونلر نيجه اولورد ى بيور ديلر كه اكر بونى لسانلرى ايله ديسه لردى واجرا ايليلردى جهانده خود بر يهودى قالميدى كما قال عليه السلام لو تمنوا الموت لغص كل انسان بريقه فمات مكانه ولم يبق على وجه الارض يهودى ﴾ مثنوى ﴿ پس يهود ان مال بردند وخراج * كه مكن رسوا تو مارا اى سراج) چونكم حضرت نبى عليه السلام بونلره موتك تمنيسنى

تکلیف ایلدی بونلر اسانلر یله کتورمکه قادر اولمیوب پس اول یهودیلر مال وخراج ایلدیلر بویله دیوکه ای سراج عالم وای آفتاب بنی آدم سن بزی رسوای ایلمه و بزه بوکونه سوزی سویله ﴿ مثنوی ﴾ این سخن رانیست پایانی بدید * دست بامن ده چوچشمت دوست دید) بوسوزك بر پایانی ظاهر دکلدر الکی بکا ویر چونکه سنك چشمك دوستك یوزنی کوردی یعنی اکر دوستی مشاهده ایلدکسه بکا ارادت کتوروب بیعت ومتابعت قیل بعض نسخه لرده بوایکی بیت واقع اولمشدرکه معناری بودر مزبله دن کلستان ایچره کل چونکم ظلمتده مشعله کوردك توقفسز علی الفور طاعت بولنه قدم قو بودنی اولمدین قیودن دم اورمه ارم باغی جانبنه یعنی مزبلهٔ نفسندن کلستان حقیقت جانبنه کل چونکم ظلمت طبیعتده چراغ هدایتی مشاهده ایلدك بوغوری وقعری اولمین چاه طبیعتده باغ حقیقت جانبنه تأخیر وتوقفسز قدم قو و بو قروکل دیمك اولور

﴿ کفتن امیرالمؤمنین علی کرم الله وجهه باقرین خود که
چون خدواندا ختی درروی من نفس من جنبید
واخلاص عمل نماند مانع کشتن توان شد ﴾

﴿ مثنوی ﴾ کفت امیرالمؤمنین باآن جوان * که بهنکام نبردای پهلوان) امیرالمؤمنین علی کرم الله وجهه حضرتلری اول جوانه ایتدیکه جنك وقتنده ای پهلوان ﴿ مثنوی ﴾ چون خد وانداختی درروی من * نفس جنبید وتبه شدخوی من) چونکه بنم یوزمه توکرك آتدك بشریت مقتضاسی اوزره بنم نفسم حرکت ایلدی وبنم خویم خراب اولدی ﴿ مثنوی ﴾ نیم بهرحق شد ونیمی هوا * شرکت اندرکارحق نبودروا) بوغزانك نصفی حقدن اوتری و برنصفی هوای نفسدن اوتری اولدی حضرت حقك کارنده شرکت لایق وروا اولمز کما قال تعالی (ولایشرك بعبادة ربه احدا ﴿ مثنوی ﴾ تونکار یدهٔ کف مولیستی * آن حقیٔ کردهٔ من نیستی) سن حضرت مولینك کفنك نکار یده سی یعنی نقش اولنمشی ومصنوعیسن حق تعالینك انی سن و بندهٔ مصنوعیسن بنم ایلدیکم دکلسن وسنی بن خلق ایلمدم ﴿ مثنوی ﴾ نقش حق راهم بامرحق شکن * برزجاجهٔ دوست سنك دوست زن) حضرت حقك نقشنی هم حقك امریله صی دوستك صرچه سنه دوستك طاشنی اور یعنی انسانکه بنیان الهی وزجاجهٔ دست ربانیدر برکیمسه آنی صحق استسه کرکدر کهانك امریله صیه ﴿ مثنوی ﴾ کبراین بشنید وشد نوری بدید * دردل او تاکه زناری برید) کبر حضرت علیدن بوسوزلری اشتدی انك قلبنده برنورظاهر اولدی تاکه ایمانه کلوب زنارنی کسدی ﴿ مثنوی ﴾ کفت من تخم جفامی کاشتم * من ترانوع

دکر پنداشتم) اول مبارز ایتدی بن جفا تخمنی اکدم بن سنی غیری درلو صاندم یعنی بن سائر هوا وهوسده اولان اهل غرض کبی قیاس ایلیوب سنك اخلاصکدن وحقله اولان معامله کدن غافل ایمشم ﴿ مثنوی ﴾ توترازوی خدا خو بودهٔ * بل زبانهٔ هرترازو بودهٔ) سن خداخویلو ترازو اولمشسن یعنی سن حضرت احدك اخلاقیله تخلق قلمشسن بلکه عدل واستقامتده هر ترازونك زبانه سی اولمشسن ﴿ مثنوی ﴾ توتبار واصل وخویشم بودهٔ * تو فروغ شمع کیشم بودهٔ) سن بنم قوم وقبیله م واصل واقربام اولمشسن سن بنم مذهبك شمعنك فروغ وضیاسی اولمشسن ﴿ مثنوی ﴾ من غلام آن چراغ چشم جو * که چراغت روشنی پذ رفت ازو) بن اول چشم طلب ایدیجی چراغك غلامیم که سنك چراغك اندن یاعلی روشنالك قبول ایلدی چراغدن مراد حضرت نبی مکرمدر کما قال الله تعالی فی حقه (یاایها النبی اناارسلناك شاهدا ومبشرا ونذیرا وداعیا الی الله باذنه وسراجا منیرا) وارل حضرتك چشم جو اولسندن مراد اولدرکه چونکم اول حضرت سراج الهی اولدیسه سراجك شانندندر که برظلمتده قالمش بصیرودیده ور کیمسه اوله تاانك نوردن کوره اول سراج منیرا کایول کوستره پس سراجك نفعی بینالره اواوب اعمالره اولمدیغی جهتدن سراج منیر و رتاکم کند بنك خاصیتی ظهوره کله ﴿ مثنوی ﴾ من غلام موج آن دریای نور * که چنین کوهر برآرددر ظهور) بن اول نوردریاسنك موجنك غلامیم که بوبجلین لطیف کوهر ظهوره کتوردر دریای نوردن مراد حضرت خداوحضرت نبی مجتبا صلی الله علیه وسلم اولمق دخی جائزدرکه حضرت علی کرم الله وجهه اول دریای نورك موجی واول بحرحبورك کوهری کبیدر پس اول مبارز اول حضرته دیدی ﴿ مثنوی ﴾ عرضه کن برمن شهادت را که من * مرترادیدم سرافرازز من) یاعلی بنم اوزریمه شهادت عرض ایله که بن سنی زمانك سرافرازی وممتازی کوردم ﴿ مثنوی ﴾ قرب پنجه کس زخویش وقوم او * عاشقانه سوی دین کردندرو) اول پهلوانك قومندن واقرباسندن اللی کیمسه یه قریب عاشقلر کبی دین مبین جانبنه توجه ایلدیلر ﴿ مثنوی ﴾ او بتیغ حلم چندین حلق را * واخرید ازتیغ وچندین خلق را) اول علی کرم الله وجهه حلم تیغی ایله بوقدر بوغازی و بوقدر خلقی تیغندن کیرو الدی اولکیسی دخی خاء معجمه ایله ومصرع ثانیده کی حاء مهمله ایله اوقنسه دخی معنایه خلل کلمزز یرا اول علی کرم الله وجهه حلم تیغیله بوقدر خلقی و بوقدر بوغازی تیغدن کیر وصاتون الدی و بونلری طعمهٔ شمشیر اولمقدن خلاص قیلدی دیمك اولور ﴿ مثنوی ﴾ تیغ حلم ازتیغ آهن تیزتر * بل زصد لشکر ظفر انکیزتر) حلم تیغی آهن تیغندن کسکینرکدر

بلكه يوزعسكردن ظفرقوپر بجبركدر يعنى حالك تأثيرى يوزعسكردن زياده‌در
﴿ مثنوى ﴾ اى دريغا لقمهٔ دوخورده شد * جوشش فكرت ازان افسرده
شد) حضرت مولانا قدس الله سره العزيزك عادت شريفلرى بودركه هرنه حالكه
اثناى نظم مثنويده واقع اولسه‌يدى ياغيرك حكايه‌سى ضمننده تقرير ايدرلر وياخود
صريحه ذكر بيوررلردى پس بو محله كلدكلرنده ومقتضاى بشريت برقاج لقمه
تناول ايلدكلرنده البطنة تميت الفطنة فحواسنجه ودخى اذا امتلئت المعدة خرست الحكمة
مقتضاسنجه كلال ذكا وفطنته بادى وانجماد فكرت وانسداد باب حكمته اكل
وشرب باعث اولديغنى بيان بيوررلر وديرلر كه اى دريغا برايكى لقمهٔ صورى
خورده اولدى جوشش فكرت وجريان ينبوع حكمت اولقمه‌لردن فسرده
اولدى وحقايق مثنوى بى منع قيلدى ﴿ مثنوى ﴾ كندمى خورشيد ادم
راكسوف * چون ذنب شعشاع بدرى راخسوف) بو بيت بعض معتقدينك
خاطرنه لايح اولان تعجبى دافعدر كان ديمكدركه اكرسن ديرسنكه خورشيد عقلنه
و بدرقلبنه برقاج لقمه نوجهله مانع نوراولور نه محل تعجب دكلدر كورمز ميسن
بركندمك اكلى منبع علوم الهى اولان آدمك خورشيد عقلنك كسوفنه باعث اولدى
مثلا ذنب بدر اولمش آيك شعشاعنك خسوفنه سبب اولدى ذنب اصطلاحات
منجميندن براصطلاحدركه بيلنمسى ايكى دائره تقدير ايلمكه موقوفدر بيلكل كه آفتابك
مدارى واردر وماهتابك مدارى بشقه‌در اول ايكى مدارى بربرينه مقابل اولديغى
موضعده تقاطع ديرلر واول تقاطعك ايكى نقطه‌سنه عقدتين ديرلر واول عقده كه ماهك
شمالى اوله اكا رأس ديرلر واول عقده دنكه ماهك جنوبى اوله اكا ذنب ديرلر پس
چون آفتابك يوزى ماهتابك ظهرنه مقابل كلدكده كسوف واقع اولور وآفتابله
ماهتابك مابيننده ارض حايل اولدقده خسوف واقع اولور بونى كاليله بيلك علم هيئته
موقوفدر بوقدرله اكتفا اولندى ﴿ مثنوى ﴾ اينت لطف دل كه از يك مشت كل
* ماه او چون مى‌شود پروين كسل) بو بيت مثنوى شريفك اغمض ابياتندندر
امتحان اذهان اولنه‌جق بربيتدر اولا بيلكل كه شعراى عرب وعجم كال انتظام
وجمعيتى نظم ثريايه تشبيه ايدرلر مشهوردر اثباته حاجت يوق وبونك عكسى تفرقه
وپريشانلغى ثريانك انتشارنه وپراكنده اولمسنه تشبيه ايدرلر نتكيم رشتهٔ پروين
او بكسسته شد ديرلر وبركيمه‌نك سبب جمعيت بالى وانتظام حالنك منقطع اولمسندن
كنايه ايدرلر بو معلومك اولديسه بو بيتده پروين كسل پريشان وپراكنده ايكدن
كنايه‌در وماه دلك ادراكندن استعاره‌در اين اسم اشارتدرات حرف خطابدر يعنى
هذالك وبو اشارت كااولور كه تحقير معناسنى متضمن اولور نتكيم اهذا الذى يذكر
آلهتكم ده اولان هذا كبى پس بو بيتده دخى اينت تحقير معناسن متضمندر وكورديمكى

مستلزم اولور پس تقدير معنى بيت بودركه اشته سكا كوكل لطافتى كه براوج بالجقدن
يعنى برپاره لقمه‌دن انك ادراكى ماهى نيجه پروين كسل اولور كورمعنى نه مرتبه
ضعيف اللطافتدر وحقير الفطانتدر كه انك ادراكى برمقدار لقمه‌دن پريشان
وپراكنده اولدى اما سرورى مرحومك شرحى برغير كونه‌در پس بعينه تحرير ايلمك
تاييله سن كه مجده مناسبتى آزدر معنى مصرع اول بيتركى بو سكا كوكل لطافتى دكلى كه
براوج بالجقدن يعنى از لطافت دلست كه از پارهٔ لقمهٔ ماه او چون مى شود پروين كسل
يعنى ماه دل چكونه شود پروين كسل كه بى نور بماند و باندك چيز دروتغيركلى پيدا شود
بو معنى دخى لطيف اولور اكر پروينندن مراد فلك روحده ثابت اولان معانى منظومه
اولورسه بشرط انكه از يك مشت كله برمتعلق مقدر اوله بوتقديرجه معنى بويله
ديمك اولور كه بو سكا لطيفهٔ دلدركه برمشت كلدن انك ماه فكرى بى نور اولدى وبى تاب
قالدى نيجه پروين كسل اولور يعنى نوجهله انك ماه فكرى مرضعفه پروين معانى
منظومه‌يى فلك روحدن قطع ايديجى ورشته تقرير ده دبز يجى اولور ديمك اولور والله اعلم
﴿ مثنوى ﴾ نان كه معنى بود خوردش سود بود * چونكه صورت كشت انكيزد
جحود) نان وغدا كه معنوى اوله انك يمسى سود ونافع اولور نان معنويكه مراد
علوم وحكم الهيه‌در روح انده عظيم پرورش وحيات بولور چونكه نان صورى
اولدى قلب طارلغنه وقلت خيره باعث اولور جحود بو محلده ضيق القلب وقلت خير
معناسنه‌در واقعده اكل وشرب صورى خير كثير اولان حالك قلتنه باعث وتضييق
قلبى مورثدر ﴿ مثنوى ﴾ همچو خارسبز كاشترمى خورد * زان خورش
صد نفع ولذت مى برد) مورث حكمت وروحانيت اولان نان وغدانى اشتره نافع اولان
خارسبزه تشبيه ايدوب وباعث قلت خير كثير وتضييق قلب خير اولان نان وغدايى
خار خشكه بى منفعته تشبيه ايدوب وحكمت خورنده اولان مؤمنى اشتره تشبيه ايدرلر
كما شبه رسول الله صلى الله عليه وسلم المؤمنون هينون لينون كالجمل الانف و بيوررلر كه
مورث حكمت ومعرفت وباعث روحانيت وفطنت وذكاوت اولان نان شول خارسبز
كبيدركه اشتر آنى اكل وبلع قيلور واول خورشدن صد نفع ولذت اولور ﴿ مثنوى ﴾
چونكه آن سبزيش رفت وخشك كشت * چون همان رامى خورد اشتر زدشت)
مى دراندكام ولنجش اى دريغ * كان چنان وردمى بى كشت تيغ) چونكم اول خارك
سبزلكى ولطافتى كيده وخشك وبى معنى اوله جون همان ينه آنى بيه اشتر صحرادن
انك دماغن وآوردين يرتروپاره پاره ايدراى حيف ودريغ كه انجلاين وردمى بى تيغ اولدى
وآلت ضرر اولدى مراد اولدركه چونكم نان ولقمه‌نك روحانيتى ومورث حكمت
ومعرفت اولان لطافتى كيده وقورى صورت قاله وينه همان انى مؤمن وسالك
دشت ارض اللهدن يبه بوتقدير اوزره اول سالكك كام ودهان جانته ضرر ويرر

وكام ولنج دريده اولان كبى روحه زحمت ايركوررای حيف ودريغ كه حكمت روحانيله
مربى اولان غدا تيغ كبى آلت ضرر اولدی ديمك اولور ﴿ مثنوی ﴾ نان چو معنى بود
بود آن خار سبز * چونكه صورت شد كنون خشكست وكبز) تو بدان عادت كه
اورا پيش ازين * خورده بودی ای وجود نازنين * برهمان بو مى خوری اين خشك را
* بعد ازين كاميخت معنى باثری) حضرت خداوندكار قدس الله سره العزيز ختم كلامه
وحسن اختتامه وسيله اولسون ايچون كلام سعادت انجاملرين حكم الهى
ومعارف ربانيله تخمير وآميخته اولديغى جهتدن نان معنوی وغدای روحانى
تعبير ايدوب وبو حكم وعلومدن قطع نظر اكا نان صورت اطلاق ايدوب بعده نان
معنوی اولان كلاملرين واردات الهيه وفيوضات ربانيله لطيف وتازه اولديغى
جهتدن خار سبز نافعه وفيوضات الهيه والهام ربانيه دن قطع نظر اولنديغى
اعتبار ايله خار خشك وبى منفعته تشبيه بيوروب حسام الدين چلبى يه على طريق
الاعتذار بيوررلر كه نان چونكم معنوی ولقمۀ روحانى اولدی اول خار سبز لطيف
ونافع كبى اولدی چونكم صوری اولدی الان خشك ودرشتدر يعنى بزم كلاممز كه
مقدما نان معنوی وغدای روحانى ايدی بواسطۀ الهام الهى وواردات ربانى اما الان
انقطاع واردات وفيوضات سببيله چونكم صورت الفاظ وكلمات خشك وبى لذت قالدی
پس سن اول عادت ايله كه بو حالتده مقدم اول نان معنوی اولان كلاممزی يمش
ايدك ای حسام الدين وجود نازنين همان ينه اول عادت قديمه ورايحۀ طيبه
اوزره بو خشك اولان الفاظ وكفتاری خار سبز ولطيف عد ايدوب ينه سن
واسلوب سابق اوزره قبول ايله سن ای حسام الدين بوندنصكره كه آميخته
اولدی معنى خاك نمناكله مرهوند رمايه سدنه ﴿ مثنوی ﴾ كشت خاك
آميز وخشك وكوشت بر * زان كياه اكنون بپرهيز ای شتر) خاك آميز وصفلى
اولدی وقوری صورت وقشر قالدی وقاطع لحم اولان خار كبى بى نفع وبا
مضرت اولدی بو كونه كياهدن وخار خشك كبى اولان كفتاردن الان پرهيز
ايله ای شتر الهى وای جمل ربانى ﴿ مثنوی ﴾ سخت خاك آلوده مى آيد
سخن * آب تيره شد سرچه بند كن) سوزلرين آبه وقلبلرين چاهه تشبيه ايدوب
وآب معنانك چاه دلده قلتنه وخاك نمناك بدنله آلوده وپست اولمسنه اشارت
ايدوب بيوررلر كه زياده خاك آلوده وقليل النفع كلور اولدی آب كلام چاه دلده
كويا كه بى امداد الهى چاه دلدن آب معنى منقطع اولوب الهام الهى وافاضۀ
ربانى سز مع التكلف والتفكر كلام بيورمغى جائز كورمزلر انكچون على قاعدة
التجريد وجود شريفلرينه خطاب بيوررلر آب سخن تيره وخاك الوده اولدی
سرچاه قلبى بند ايله ای مولانا ﴿ مثنوی ﴾ تاخدايش بازصاف وخوش كند *

اوكه تيره كردهم صافش كند) تاخدای تعالى اول مكدر اولان كلامى صافى
وخوش قيله وينابيع علوم وحكمى اول ماء مضادن خالى اولان چاه قلبه
كبر ومفيض وطری اوله اول الله كه انى تيره ومكدر ايلدی هم صاف
ايلر وماء الحياة الطاف واعطا ايدوب اسعاف ايلر ليكن نيجه مدت حبس نفس ونفسه
موقوف وصبر جميل وترك شتاب وهوسه مربوط ومرهوندر ﴿ مثنوی ﴾ صبر آرد
آرزو را نى شتاب * صبر كن والله اعلم بالصواب) آرزو ومرادی صبر ايتمك كتورر
وحبس نفس ونفس يولنه كتمك حاصل ايدر شتاب وعجله كتورمز صبر ايله الله تعالى
بو تأخيرك صوابنه بلكه هر كار وتدبيرك مرجع ومآبنه اعلمدر صبر مفتاح فرج ومصباح
درون پر حرج ومنهاج اعلای كلدر جدر صبر نصف ايمان ورأس عرفان وايقان
فضايل صبرك قتى چوق وآثار خواصه نهايت يوقدر پس آخر جلد اولى
انكچون توصيۀ صبر ايله ختم بيوردی تكيم آخر سورۀ عصرده توصيه صبر
ايدنلره حضرت جناب حق مدح بيوردی واهتماما لشان
الصبر حق اوزره عطف اولندی الحمد لله على توفيق
الاتمام والصلاة
على سيد
الانام

تم الجلد الاول ويليه الثانى
ان شاء الله تعالى